CATALOGI

CODICUM MANUSCRIPTORUM

BIBLIOTHECAE BODLEIANAE

PARS OCTAVA,

CODICES SANSCRITICOS

COMPLECTENS

CONFECIT

TH. AUFRECHT, A.M.
PROFESSOR EDINENSIS.

OXONII:
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.
M DCCC.LXIV.

LECTORI S.

ARGUMENTUM hujus Catalogi tabula subjecta exhibetur:

Bibliotheca Bodleiana inde ab anno 1837 his codicum Sanscriticorum et Palaeo indicorum thesauris, aut dono aut pretio acquisitis, ditata est

A Collectio Wilsoniana, volumina 540 continens, ab Horatio H Wilson, literarum Indicarum in Universitate nostra nuper Professore, Calcuttae et Benaris comparata, in Bibliothecam anno 1842 pervenit Horum codicum pars major seculo nostro ineunte et seculo praeterito exarata est, minor pars superiore antiquitate excellit Libris historicis (Purana), mysticis (Tantra), dramaticis, rhetoricis, legalibus undique congerendis tantam ille vir doctissimus curam impendit, ut amplissimam harum rerum studiosis copiam aperuerit Idem multa opera Vedica collegit, in quorum numero quaedam rara et unica reperiuntur

B Collectio Milliana, volumina 145 complectens, cum aliis codicibus orientalibus, quos W H Mill, literarum Hebraicarum apud Cantabrigienses olim Professor, in India coemit, anno 1849 in aedes nostras translata est Antiquitatis Indicae peritissimus, et religionis Christianae inter gentes ethnicas propagandae

studiosissimus, eximiam vir clarissimus, immatura morte literis praereptus, ad studia sua in Europa persequenda supellectilem conquisiverat

C Collectio Walkeriana, e voluminibus 222 constans, una cum selecta codicum Persicorum et Arabicorum serie, e dono Guilelmi Walker equitis anno 1845 in Bibliothecam accessit Quae manuscripta, ab Alexandro Walker, Barodae in Guzzerat provinciae sitae praefecto*, seculo superiore exeunte nostroque ineunte collecta, integritate et antiquitate eminent, et in libris classicis Indorum accurate edendis egregium auxilium praestabunt

D Septem volumina anno 1837 a B H Hodgson, viro de literis Buddhicis optime merito, dono data sunt

E Collectio Fraseriana, volumina 41 continens, abhinc quatuor annis e Camera Ratcliffiana in Bibliothecam nostram transposita est

F Ultimo loco viginti volumina nominanda sunt, quorum unum inter thesauros a Marsh relictos, quinque in collectione Ousleiana adservantur, reliqua ante paucos annos aut dono aut emptione accesserunt

In codicibus describendis id nobis maximae curae fuit, ut manuscriptorum conditionem, aetatem, patriam accurate proponeremus Quem ad finem librorum exordia et epilogos majore ex parte intactos imprimi curavimus Ubi res et argumentum aliam rationem sequendam postularent, verbis expressis consilium nostrum indicavimus Emendationibus plerumque tum demum usi sumus, si codices plures aut commentarii praesto essent, ut conjecturis super sedere possemus Ad aetatem quod attinet, aerae Indicae in Christianam commutatae sunt Quare ab aera *Samvat* dicta anni 56 deducti, ad alteram *Saka* appellatam anni 78 additi sunt Nimis fastidiose in hac re versari noluimus Aera a scribis non prodita, literatura et aliis indiciis adducti codicum aetatem circumscripsimus Argumentum et historiam librorum rariorum ex operibus ipsis, qua maxime fieri potuit diligentia investigatis, excerpsimus et enarravimus Qua in re Weberi Catalogus codicum Berolinensium, indices a Westergaard et Boehtlingk editi, necnon manuscriptorum

* Vita Brigadier General Alexander Walker of the Bombay Army inscripta in Annual Biography and Obituary 1832 p 24 seqq exstat

BIBLIOTHECA Bodleiana inde ab anno 1837 his codicum Sanscriticorum et Palaeo-indicorum thesauris, aut dono aut pretio acquisitis, ditata est.

A. Collectio Wilsoniana, volumina 540 continens, ab Horatio H. Wilson, literarum Indicarum in Universitate nostra nuper Professore, Calcuttae et Benaris comparata, in Bibliothecam anno 1842 pervenit. Horum codicum pars major seculo nostro ineunte et seculo praeterito exarata est, minor pars superiore antiquitate excellit. Libris historicis (Purana), mysticis (Tantra), dramaticis, rhetoricis, legalibus undique congerendis tantam ille vir doctissimus curam impendit, ut amplissimam harum rerum studiosis copiam aperuerit. Idem multa opera Vedica collegit, in quorum numero quaedam rara et unica reperiuntur.

B. Collectio Milliana, volumina 145 complectens, cum aliis codicibus orientalibus, quos W. H. Mill, literarum Hebraicarum apud Cantabrigienses olim Professor, in India coemit, anno 1849 in aedes nostras translata est. Antiquitatis Indicae peritissimus, et religionis Christianae inter gentes ethnicas propagandae

studiosissimus, eximiam vir clarissimus, immatura morte literis praereptus, ad studia sua in Europa persequenda supellectilem conquisiverat

C Collectio Walkeriana, e voluminibus 222 constans, una cum selecta codicum Persicorum et Arabicorum serie, e dono Guilelmi Walker equitis anno 1845 in Bibliothecam accessit Quae manuscripta, ab Alexandro Walker, Barodae in Guzzerat provincia sitae praefecto*, seculo superiore exeunte nostroque ineunte collecta, integritate et antiquitate eminent, et in libris classicis Indorum accurate edendis egregium auxilium praestabunt

D Septem volumina anno 1837 a B H Hodgson, viro de literis Buddhicis optime merito, dono data sunt

E Collectio Fraseriana, volumina 41 continens, abhinc quatuor annis e Camera Ratcliffiana in Bibliothecam nostram transposita est

F Ultimo loco viginti volumina nominanda sunt, quorum unum inter thesauros a Marsh relictos, quinque in collectione Ousleiana adservantur, reliqua ante paucos annos aut dono aut emptione accesserunt

In codicibus describendis id nobis maximae curae fuit, ut manuscriptorum conditionem, aetatem, patriam accurate proponeremus Quem ad finem librorum exordia et epilogos majore ex parte intactos imprimi curavimus Ubi res et argumentum aliam rationem sequendam postularent, verbis expressis consilium nostrum indicavimus Emendationibus plerumque tum demum usi sumus, si codices plures aut commentarii praesto essent, ut conjecturis supersedere possemus Ad aetatem quod attinet, aerae Indicae in Christianam commutatae sunt Quare ab aera *Samvat* dicta anni 56 deducti, ad alteram *Saka* appellatam anni 78 additi sunt Nimis fastidiose in hac re versari noluimus Aera a scribis non prodita, literatura et aliis indiciis adducti codicum aetatem circumscripsimus Argumentum et historiam librorum rariorum ex operibus ipsis, qua maxime fieri potuit diligentia investigatis, excerpsimus et enarravimus Qua in re Weberi Catalogus codicum Berolinensium, indices a Westergaard et Boehtlingk editi, necnon manuscriptorum

* Vita 'Brigadier General Alexander Walker of the Bombay Army' inscripta in Annual Biography and Obituary, 1832 p 24 seqq exstat

in Curia Indica Londinensi adservatorum collatio adjumentum egregium praebuerunt*.

Indices quatuor adjecti sunt, quorum tres primi in usum Bibliothecae parati sunt. Primo collectionum singularum codices brevissime recensuimus, et argumentum operum aut Vedicorum aut dialectis recentioribus compositorum paucis tradidimus. Secundus nomina auctorum, tertius titulos librorum continet, uterque secundum ordinem alphabeticum literarum Anglicarum dispositus est. Quarto et nomina propria et res memorabiles hoc Catalogo tractatas amplexi, commodo virorum doctorum his studiis deditorum consulere voluimus

OXONII, Cal Sept 1864.

* Verzeichniss der Sanskrit Handschriften der koniglichen Bibliothek zu Berlin, von Dr *Albrecht Weber* Berlin 1853 4°—Codices Indici Bibliothecae regiae Havniensis, enumerati et descripti a N L Westergaard Havniae 1846 4°—Verzeichniss der auf Indien bezueglichen Handschriften und Holzdrucke im Asiatischen Museum, von Otto Boehtlingk, in libro Das Asiatische Museum zu St Petersburg, von Dr Bernh Dorn. St. Petersburg 1846 8°

CODICES SANSCRITICI.

A POESIS EPICA

1—13.

Tredecim volumina forma oblonga maxima Charta Ind Lit Devanag Long 13½ Lat 6½ Linn num variat

Inest in his codicibus *Mahabharata*, carmen epicum Indorum amplissimum vulgo *Vyasae* auctori tributum In margine succinctus *Nilakanthae,* Govindae filii, ex familia Chaturdhara oriundi, commentarius, *Bharatabhavadipa* dictus, adscriptus est

Cod. 131 *Ádiparvanis* pars Foll 294 Commentarius incipit य चक्र मुकुरा इवेद्रियमनोमाया etc Nílakaṇṭhas codices[1] e variis regionibus se collegisse et lectiones optimas selegisse, praeterea grammaticorum orientalium praecepta se secutum esse declarat बहून समाहृत्य विभिन्न देशयान् कोशान्विनिश्चित्य च पाठमग्र्य । प्राचा गुरूणामनुसृत्य वाचमा रभ्यते भारतभावदीप ॥६॥

Cod 132 Foll 280 Foll 1–137 Finis *Adiparvanis* Eadem haec manu atque superiora scripta sunt Foll 138–280 *Sabhaparvan* Commentarius incipit बीजाङ्कुरद्रुमसमेश्वरसूत्रविश्वान् etc प्रणम्य नारायणतीर्थवर्यान्धरेशमिश्राश्च[2] हमीरपुर्यान् । प्राचा गुरूणा हृदयानुरूप कुर्मे सभापर्वणि भावदीप ॥

Cod 133 Foll 315 Foll 249, 250, 251 recentiore manu addita sunt Initium *Vanaparvanis* Commentarius incipit यो देवो मुनिनिचयपद्मुधाद्मुधावान् यत्तृप्त्या मुनिनिच होऽपि तृप्तिमाप । etc Hic codex et sequens anno 1737 exarati sunt

Cod 134 Foll 337 Foll 1–239 Finis *Vanaparvanis* Librarius Indicus errore folium quod ३९० sequitur numero ५०२ notavit, nihil tamen deest Foll 240–337 *Viraṭaparvan* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य प्राचीनाचार्यवर्त्मना । विराटपर्वप्रद्योती भावदीपो वितन्यते ॥

Cod 135 Foll 339 *Udyogaparvan* Foll 153–156 recentiore manu addita Vel sic nonnulla, quae in edit Calc versum 2274 sequuntur, ibi desiderantur Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य श्रीलक्ष्मणपदानुग । नीलकठो भावदीप करोत्युद्योगपर्वणि ॥१॥ गोपालनारायणलक्ष्मणार्यो धीरशगगाधरनीलकठा । चिन्तामणि साधशिवश्च पूज्या दिशतु मम गुरवो मति मे ॥२॥ भारते सारमुद्योगमिति वृद्धानुशासन etc Cod anno 1732 exaratus est

Cod 136 Foll 318 *Bhishmaparvan* Commentarius incipit श्रीलक्ष्मणाय गुरवे etc Post fol 46 ea exciderunt quae in edit Calc inde a dist 809 usque ad 829 leguntur Bhagavadgita inde a fol 47 ad 181 cum uberiore commentario legitur, quem Nílakaṇṭhas, Śridharae opera aliorumque usum, ratione ab antiquis tradita se scripsisse dicit प्रणम्य भगवत्पादान् श्रीधरादींश्च सद्गुरून् । सम्प्रदायानुसारेण गीताव्याख्या समारभे ॥ Cod anno 1734 exaratus est

Cod 137 *Dronaparvan* Foll 271 sine commentario Codex anno 1739 exaratus est

Cod 138 Foll 242 Foll 1–157 *Karnaparvan* Commentarius incipit नरनारायणौ नत्वा प्राचीनाचार्यवर्त्मना । कर्णपर्वार्थविद्योती भावदीपो वितन्यते ॥ Fol 38 recenti manu additum est Codex anno 1748 scriptus est Foll 158–203 *Salyaparvan* Scholia perrara in marginibus adscripta sunt Foll 204–222 *Sauptikaparvan* sine commentario Foll 223–242 *Strîparvan* sine commentario Haec pars anno 1782 a Suvarnatripaṭhin quodam, Bhadrapurae de gente, exarata est

Cod 139 Foll 311 Santiparvan et Anusasanaparvan in codicibus nostris in quatuor partes distribuuntur Foll 1–232 *Ṣantiparvani Rájadharma* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य श्रीलक्ष्मणपदानुग । श्रीनीलकठो भावदीप कुरुते शान्तिपर्वणि ॥१॥ Codex anno 1736 exaratus est Post folium 139 folia 12 desunt, ea continentia quae inde a disticho 2687 usque ad 2926 in edit Calc leguntur Foll 233–311 *Ápaddharma* Commentarius incipit गोपालनारायणलक्ष्मणार्यधीरशगगाधरनीलकठान । Etiam haec pars anno 1736 scripta est

Codd 140, 141 *Mokshadharma* Commentarius incipit तरणिमुकुरनेत्रोऽम्भेजनाभा etc Cod 140 foll 258 continet, Cod 141 folia 263 Prior atque folia 1–38 alterius

[1] Vix enim de lexicis cogitandum est [2] Alibi धीरेश legitur

eodem fere anno atque codex 139 exarata, reliqua vero aetatis multo recentioris sunt

Cod 142 Foll 349 *Ánusasanikaparvan* sive *Dána-dharma* Commentarius incipit यज्ज्योतिस्तमसः पर महदहो निर्माय रूपाणि तन्नामानि प्रविभज्य च व्यपहरत्येतैर्गुहाया गत ॥ Codex sub finem superioris seculi exaratus videtur

Cod 143 Foll 235 Minores Bharatae libri in uno volumine colligati Foll 1–9 *Viṣokaparvan* Commentarius incipit एव तत्दृष्ट्वा शोको न कर्तव्य इत्युक्त Foll 10–53 *Gadaparvan*, sine commentario Haec pars anno 1783 a Ghanasyama Tripaṭhin, Bhadrapurae degente, exarata est Foll 54–179 *Ásvamedhikaparvan* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानस्य प्राचीनाचार्यवर्त्मना। आश्वमधिकभावार्थ श्रीकृष्णेन प्रकाश्यते ॥ In fine vero scholiasta Nilakaṇṭha appellatur, Krishnam igitur aliud ejus nomen fuisse suspicor. Anno 1738 haec exarata sunt Foll 180–190 *Mauṣalaparvan* Commentarius incipit एव त्वादिपर्वणि सूचितानां धर्मार्थकाममोक्षाणां मध्ये etc Foll 191–223 *Áṣramavásikaparvan* Commentarius incipit श्रीनाराय णलक्ष्मणौ etc Hic liber et praecedens anno 1747 exarati sunt Foll 224–228 *Mahaprasthanikaparvan* Commentarius incipit कृतकृत्याना तु महतु स्वप्रस्थाना महाप्रस्थानादिना उपायेन etc Anno 1737 exar Foll 229–235 *Svargarohanikaparvan* Commentarius incipit पूर्वस्मिन्पर्वणि धर्मस्य फलभूतास्त्यागानृशस्यादयो etc (WILSON 131–143)

14, 15.

Vol I foll 309 Vol II foll 311 continet Long 16 Lat 6½ Lit Devan Charta Ind Linn num variat

I Mahabharatae liber, *Udyogaparvan* appellatus, cum commentario *Naráyanae* (Sarvajna), Bharatarthaprakasa appellato In marginibus foliorum trium priorum aliae glossae adscriptae sunt Priores ita incipiunt नारायणस्य विज्ञाना सर्वज्ञस्यात्र भारतव्याख्या । साकल्यग्रन्तु जनो भारततत्त्वार्थ संरज ॥ गुरुपरंपरागतगूढपाठव्याख्यानुसारत । भारतार्थप्रकाशोऽयमु नमिनिबध्यते ॥ Etiam in reliquis partibus टीकातर una cum scholiis Narayanae reperitur Codicem vix ante initium hujus seculi exaratum puto

II *Bhíshmaparvan*, cum scholiis *Arjunamiṣrae* Commentarius Bharatarthadipiká appellatus incipit श्रीकृष्ण चरणौ नत्वा कृष्णद्वैपायन तत । सतोषाय सता भीष्मपर्व व्याख्यायते मया ॥ Inde a folio 34 usque ad folium 151 Bhagavadgitá cum commentario Ṣridharasvámin is legitur Commentator his versibus praefatur

> शेषाशेषमुखव्याख्याचातुर्यं त्वेकवक्त्रत ।
> दधानमद्भुत वन्दे परमानन्दमाधवं ॥१॥
> श्रीमाधव प्रणम्योमाधव विश्वेशमादरात ।
> तद्भक्तिपरितत कुर्व गीताव्याख्या सुबोधिना ॥२॥
> भाष्यकारमत सम्यक् तद्व्याख्यातृगिरस्तथा । (l तद्व्याख्यातृ°)
> यथामति समालोच्य गीताव्याख्या समारभे ॥३॥
> गीता व्याख्यायते यस्या पाठमात्रप्रयत्नत ।
> सेय सुबोधिनीटीका सदा ध्येया मनीषिभि ॥४॥

De codicis aetate non liquet, equidem ad initium seculi superioris retulerim (MILL 131, 132)

16–18.

Vol I Foll 238 Vol II Foll 236 Vol III Foll 216 Lit Devan Charta Ind Long 15 Lat 7 Linn num 12 sive 13

Insunt postremi Mahabharatae libri et Harivansa, cum commentario Nilakaṇṭhae

Vol I Foll 1–14 *Mauṣalaparvan* Foll 15–20 *Mahaprasthanikaparvan* Foll 21–34 *Svargarohanaparvan* Fol 35 ad finem initium *Harivanṣae* Commentarius incipit य वक्त्र मुकुरा इवेन्द्रियमनोमाया etc Post folium 186 undecim folia desunt, in quibus ea inerant, quae in ed Calc inde a disticho 3575 usque 3874 leguntur Post folium 200 folia 23 deficiunt disticha editionis Calc 4257–4938 continentia. Denique etiam post fol 217 folia tria desunt, quae distt 5470–5535 continuerant

Vol II eam *Harivansae* partem continet, quae in editione Calcuttensi inde a disticho *6186* usque ad 11729 leguntur

Vol III Finis *Harivanṣae* Codices tres sub finem seculi superioris exarati videntur (WALKER 218–220)

19, 20.

Vol I Foll 340 Vol II Foll 351 Lit Devan Charta Ind Long 14 Lat 6 Linn numerus variat

Inest *Harivanṣas*, carmen epicum, et ipsum Vyasae vulgo tributum et pro appendice Mahabharatae additum, cum commentario *Nilakanthae*

Vol I Fol 84–109 paullo recentiore manu addita sunt Quare in folio 109 nonnulla leguntur, quae in folio 110 repetuntur Finitur hoc volumen disticho 8300 editionis Calc

Vol II Reliqua Harivansae pars

Editio Mahábharatae una cum Harivanṣa Calcuttae intra annos 1834–1839 prodiit, praeterea sexcenta episodia ejusdem publici juris facta sunt (WILSON 144, 145)

21.

Lit Devan Charta Europaea. Foll 41 Long 10 Lat 7½ Linn plerumque 18

Inest in hoc codice Mahabharatae narratio *Sakuntalopakhyanam* dicta, qui amores Sakuntalae et Dushyantae regis, et Bharatarum familiae origo celebrantur Quod carmen quum per se pulcherrimum, tum ea re clarissimum est, quod Kalidasa poeta inde materiam fabulae Abhijnana-Sakuntalam appellatae desumsit Exstat in editione Calcuttensi, Adiparvan 2799–3125 Incipit त्वत्त· श्रुतमिद ब्रह्मन्देवदानवरक्षसा

Manuscriptum quum manu valde recenti neque accurate exaratum sit ad restituendum Mahábháratae textum levissimae est auctoritatis Pauca tamen digna sunt quae notentur V 2807 (ed Calc) स्वधर्मनिरता यथा V 2850 पद्मपूर्णतलत (तल erratum est) V 2863 चा लयित्वे hic et infra V 2911 समुता pro समता V 3100ª त्वामृतेऽपि हि दुष्यत शैलराजावतसका V 3102 येन जात

Folium quod quintum sequitur, superfluum est, utpote partem eorum quae in folio 7 (६) continentur, repetens (MILL 78)

22

Charta Ind Lit Devanag Foll 559 Long 6 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn num 6

In hoc volumine, anno ut videtur 1817 nitide exarato, et XII picturis ornato, varia opuscula insunt Quae omnia in usum sectae ejus Vishnuiticae, quae Ramam et Krishnam principes deos colit, collecta videntur Fol 1–149 *Bhagavadgitam*, Krishnae et Arjunae de rebus divinis colloquium, continent Praecedunt et index (anukramanika), et preces et meditatio (dhyana) caedem quae in editione Calcuttensi praemissae, indeque in Lasseni editione (pp 290, 291) repetitae sunt Pictura I Krishnam cum Arjuna in curru sedentem et concham inflantem repraesentat In pict II Arjunas multigenam Krishnae formam admirans conspicitur (MILL 112ª)

23

Charta Ind Lit Devanag Foll 231 Long 6 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn num 6

Plura Mahábháratae episodia in hoc volumine continentur Manuscriptum paucos annos serius quam praecedens et minus accurate exaratum est Picturae VI manum artis plane rudem produnt, ceterum imitatione earum quae in codice superiore exstant, factae videntur

Foll. 1–129 *Bhagavadgitá*, praemisso eodem prooemio atque in codice praecedente Etiam picturae I II idem repraesentant (MILL 111ª)

24

Foll 126 Charta Europ Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn num 21

Hic codex non ante annum 1820 exaratus *Sankarae Gitabhashyam*, commentarium ad Bhagavadgitam, continet Incipit नारायण· परोऽव्यक्ता(त)दण्डमव्यक्तसभव। अण्डस्यान्तस्त्विमे लोका· सप्तद्वीपा च मेदिनी ॥१॥ स भगवान् सृष्ट्वेद जगत्तस्य च स्थिति चिकीर्षुर्मरीच्यादीनग्रे सृष्ट्वा प्रजापतीन प्रवृत्तिलक्षण धर्म ग्राहयामास etc Plures jam ante Sankaram Gitae commentarios exstitisse ex his verbis elucet त धर्म भगवता यथोपदिष्ट भगवान्वेदव्यास सर्वज्ञो गीताख्यै सप्तभि श्लोकशतैरुपनिबबन्ध (700 disticha in ed Bonnensi insunt)। तदिद गीताशास्त्र समस्तवेदार्थसग्रहभूत दुर्विज्ञेयार्थ तदर्थाविष्करणायानेकैर्विवृतपद" पदार्थवाक्यार्थन्यायमपि अत्यन्तविरुद्धानेकार्थत्वे न लौकिकैर्गृह्यमाणमुपलभ्याह विवेकतोऽर्थनिर्धारणार्थं सक्षेपत विवरण करिष्यामि। Commentarius inde a dist 11 lectionis secundae incipit

Codex noster ex bono quidem archetypo descriptus est, attamen manu parum nitida (WILSON 255)

25

Foll 103 Charta Ind Long 11 Lat 7 Linn num variat

Inest commentarius *Bhagavadgitae*, in fine libri *Subodhani* appellatus ab auctore anonymo scriptus Incipit एक यज्जनयत्यनेकतनुभृत्स्यादृश्य मिथोभिन्नाकारगुणानि कैश्चिदपि या नोद्र न सिक्त जले। कालेनापि न जीर्यते हुतभुजा नो दह्यते क्लिद्यते नाद्भिस्तत्सकलस्य धीनमसकृत् यदभिध धीमहि ॥१॥ Explicatio a versu धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे incipit Textus additus est

Codex anno 1798 exaratus est (WALKER 267)

26

Foll 190–216 hujus voluminis hymnum *Bhishmastavaraja* appellatum i e preces, quibus Bhishmas Krishnam celebrat, continent Hic hymnus in edit Calc lib XII inde a dist 1588 usque ad dist 1696 legitur In fine complura adduntur, omnino enim dist 126 numerantur Ultimum distichon hocce स्तवराजो समाप्तोऽय विष्णुरद्भुतकर्मण। गाङ्गेयेन पुरा गीतो महापातकनाशन ॥ In pictura IV Krishnas Bhishmae, qui sagittis obrutus videtur, preces audiens, praeterea princeps quidam tela jaciens conspicitur (MILL 112ᶜ)

27.

Foll 162–183ᵇ eadem continent (MILL 111ᶜ)

28

Hujus voluminis foll 151–188 *Vishnusahasranamakathanam*, enumerationem mille Vishnuis nominum, particulam Ânusasanikaparvanis, quae in editione Calc inde a dist 6936 usque ad dist 7078 legitur, continent Praemissa sunt haec यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबन्धनात् । विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥१॥ नमः समस्तभूतानामादिभूताय भूभृते । अनेकरूपरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥२॥ Post dist 17 haec inseruntur श्रीवेदव्यास उवाच ॥ ओं । अस्य श्रीविष्णोर्दिव्यसहस्रनामस्तोत्रमालामन्त्रस्य श्रीभगवान्वेदव्यास ऋषिरनुष्टुप् छन्दः । श्रीकृष्णः परमात्मा देवता । आत्मयोनिः स्वयंजात (7055) इति बीजं । देवकीनन्दनः स्रष्टा (ibid) इति शक्तिः । उद्भवः क्षोभणो देवः (6990) इति परमो मन्त्रः । शङ्खभृन्नन्दकी चक्री (7056) इति कीलकं । त्रिसामा सामगः साम (7011) इति कवचं । शार्ङ्गधन्वा गदाधर (7056) इत्यस्त्रं । etc quae cum iis, quae et Bhagavadgitae et aliis libris praemittuntur, consentiunt, et maximam partem ad mysticam legendo praemittendam meditationem pertinent In fine laudes Vishnuis sequuntur, ita incipientes पद्मपत्र विशालाक्ष पद्मनाभ सुरोत्तम । भक्तानामनुरक्तानां त्राता भव जनार्दन ॥ quae sollenni carminis ipsius praeconio terminantur Pictura III Vishnum a Lakshmi adoratum super Sesha serpente requiescentem ex ejusque umbilico Brahmanem provenientem repraesentat (Mill 112[b])

29.

Hujus voluminis folia 130–161 eadem continent (Mill 111[b])

30.

Folia 52–96 *Vishnusahasranama*, Vishnuis mille nomina qualia in Mahâbhârata leguntur, cum commentario *Ṣankaracharyae* attributo Incipit

सच्चिदानन्दरूपाय कृष्णायाक्लिष्टकारिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥१॥
सहस्रमूर्तेः पुरुषोत्तमस्य सहस्रनेत्राननपादबाहोः ।
सहस्रनामस्तवनं प्रशस्तं निरुच्यते जन्मजरादिशान्त्यै ॥३॥

Auctor non modo singula verba accurate explicat, sed etiam locis e libris sacris, imprimis Vishnupurana, desumtis, illustrat

Libellus anno 1782 a Bhudeva exaratus est (Walker 179[b])

31.

Lat Devan Charta Ind Foll 220 Long 10 Lat 6 Linn usque ad fol 151 13, postea 12

Aṣvamedhikaparvan, Jaimini auctori tributum, quo libro equi sacrificium a Yudhishṭhira factum sexaginta octo capitibus describitur Incipit जनमेजय उवाच ॥ कथं युधिष्ठिर प्रीतो मम पूर्वपितामह । हयमेध क्रतुवरं चक्रे धर्मसमन्वितः ॥ जैमिनिरुवाच ॥ शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि धर्मराजस्य चेष्टितं । दिवं पितामहे याते धर्मपुत्रोऽतिदुःखित ॥ यदृच्छया च संप्राप्तं व्यासं पप्रच्छ सादरं । केनोपायेन मे ब्रह्मन् गोत्रवध्याकृतं भयं ॥ मुच्य विनाशमाप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन । Narratio a quarto decimo Mahâbharatae libro omnibus rebus differt, quae enim ibi obiter tractantur, hic summas partes agunt Totum vero trifariam dispertiri potest 1 Quomodo equus sacer a Bhimasena, Vrishaketu, Meghavarna vi et armis Yauvanasvae regi ereptus sit 2 De eodem equo cum Anusalva (Daityaraja) certamen 3 Equus quum terras peragrandi causa emissus esset, cum variis regibus, qui illum retinere volunt, Arjunae et comitum pugnae Praeterea duo episodia majora inserta sunt 1 De Kuṣa et Lava, Ramae filiis, c 25–37 2 Narratio de Chandrahasa, Keralorum regis filio, c 51–59

Codex anno 1791 nitide et satis accurate exaratus est (Walker 202)

32

Lat Devan Charta Ind Foll 153 Long 13 Lat 5 Linn 10

Idem liber Hic codex capita 67 tantum continet A medio enim capite 65 usque ad finem capitis 66 alter ab altero discrepat De codice Berolinensi vide Weber Catal p 111 de versione Canarensi Wilson Mack C II p 2

Codex anno 1809 exaratus est (Wilson 106)

33

Foll 222–233 preces *Vaishnavi anusmriti* (recordatio Vishnuitica) appellatas continent Eae preces ad obtinendam beatitudinem a morituris repetendae sunt Iis quae in fine subscripta sunt (इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि शतसहस्रया संहितायां विष्णुधर्मोत्तरे अनुस्मृतिः समाप्ता), e Mahabharata libellum desumtum esse declaratur, equidem locum frustra quaesivi Colloquii personae sunt Ṣatanîka, Ṣaunaka—Narada, Bhagavan Precum formula a Vishnue cum Narada communicata ita incipit ओं नमो भगवते वसुदेवाय ॥ अनन्त शाश्वत देवमव्यक्त पुरुषोत्तम । प्रपद्ये प्राञ्जलिर्विष्णुमच्युत परमेश्वर ॥ Pictura V principes duos, alterum demissis oculis in solio sedentem, laeva manu sertum quod temporibus nostris rosarium vocatur, tenentem, alterum coram hoc manibus junctis adorantem repraesentat (Mill 112[d])

34.

Foll 184–199 eandem continent (MILL 111[d])

35

Foll 235–269 *Gajendramokshanam* (elephantum principis liberationem) narrationem, si quidem libello ipsi credendum sit e Mahábhárata (Santiparvan) desumtam continent Argumentum carminis hoc Gandharva quidam a Devala vate irato in elephantum transformatus, in Meruis montis lacu quodam, cum bibendi causa accessisset, a balaena quae et ipsa Gandharva fuerat, captus est Certamen quum per mille annos divinos continuatum esset, tandem elephantus viribus exhaustis, hymno Krishnam celebrat, ab eoque liberatur et pristinam formam una cum amico recuperat Fabulam ob hymnum referri certum est Sectae Vishnuiticae superstitiones in carmine plures discernuntur Cf haec घदे रामायणे चैव पुराणे भारते तथा । आदौ मध्ये तथा चाते हरि॰ सर्वत्र गीयते ॥१५७॥ एकोऽपि कृष्णस्य सकृत्प्रणामो दशाश्वमेधावभृतेन तुल्य । दशाश्वमेधी पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय ॥१५८॥ Ultimo versu memorantur quinque opuscula priora, quae hoc codice continentur गीता सहस्रनामैव स्तवराजो ऽनुस्मृति॰ । गजेन्द्रमोक्षणं चैव पञ्च रत्नानि भारते ॥१६१॥ Cf etiam dist 129 Ceterum hujus libelli lectio ad avertenda malorum somniorum omina (दु॰स्वप्ननाशन) commendatur

Pictura VI elephantum cum balaena in lacu contendentem et ab altera parte Krishnam cum Garuda adstantem repraesentat (MILL 112[e])

36.

Foll 200–229 eandem et narrationem et picturam continent (MILL 111[e])

37.

Foll 36–44 *Balabharatae* (Mahábharatae compendii), *Amarachandrae* auctori tributi, fragmentum Insunt primi libri capitis tertii distt 1–105 Dushyantae et Şakuntalae, Bharatae et sequentium regum usque ad Kurum historiam continentia Metro Pramitakshari auctor usus est Incipit libellus सुकृतस्य रत्नमिव तारकीयतह्रतधारमाधयत कृष्णयोगिन । यदि यो दिवानिशपराभवोद्यतभ मन्मथारिभयभगुरं मन॰ ॥१॥ नृपसिंहसंहतिषु सगरक्रियाविमुखीषु विक्रमविलासकौतुकी । स कदा चिदाधिततशरासनो वन मृगराजराजिमृगयेच्छया ययौ ॥२॥

Haec pars in Galani versione p 47 sqq legitur (WALKER 201[b])

38.

Hujus voluminis folia 31–103 libellum *Partha Itihasasamucl chaya* (narrationum collectio cum Panduidis connexa) continent Insunt 32 Mahabharatae episodia, quibus morum et religionis Indicae praecepta inculcantur Pueris haud dubie libellus destinatus fuit, non modo enim narrationes admodum decurtatae, Mahabharatae verba et quae colloquuntur personae saepe mutata, sed etiam versus ex aliis illius libri partibus inserti sunt Primo capiti index parum accuratus praemissus est, quare singula perlustrare quam illum sequi malui

1 Şyenajidakhyanam 2 Gautamyakhyánam M XIII, 15 3 Mudgalopakhyanam M III, 15407 4 Şivacharitram M III, 10557 5 Gangamahatmyam M XIII, 1776 6 Saktuprasthiyam M XIV, 2711 7 Sudarşanopakhyanam M XIII, 84 8 Svarganarakakirtanam M XIII, 1632 9 Kapotakhyanam M XII, 5459 10 Durgatitaranam Cf M XIII, 2035 11 Saptarshisamvadas M XIII, 4413 12 Lobhakhyanam M XII, 5877 13 Jajalyakhyanam M XII, 9277 14 Kundadharakhyanam M XII, 9755 15 Mankigitam M XII, 6586 16 Bodhyagitam M XII, 6640 17 Indra kasyapasamvadas M XII, 6690 18 Pituh putrena samvadas M XII, 6522 19 Şukanuşasanam M XII, 12044 20 Annapradanam M XIII, 3200 21 Mánsabhakshanishedhas M XIII, 5600 22 Bhumidánapraşansa M XIII, 3103 23 Tilapradanam M XIII, 3395 24 Nrigakhyanam M XIII, 3452 25 Chyavananaghushasamvadas M XIII, 2651 26 Manasatirthavarnanam M XIII, 5349 27 Ahatvá brahmahatya. Vidhisrigálavánarasamvádas M XIII, 405 28 Naghushakhyanam M III, 17326 29 Godanasya mahatmyam M XIII, 3485 30 Bahulavyághrasamvádas 31 Suvratopakhyánam 32 Pundaríkanaradasamvádas Appendicis instar caput Sansárakupavarnanam appella tum additur

Haec voluminis pars anno 1774 a Bhudeva exarata est (WALKER 132[e])

39–41.

Voll III Lit. Devan Charta Ind Long 16 Lat 5 Linn vol I 10 voll II et III 11

Inest in his codicibus *Ramáyana*, carmen epicum *Valmíki* vati tributum, Rámae res gestas et fata continens

Vol I foll 194 foll 1–67 Bálakánda capp 77 foll 68–194 Ayodhyákánda capp 118

Vol. II foll 175 foll 1–54 Áranyakánda capp 75 foll 55–110 Kishkindhyákánda capp 67 foll 110–175 Sundarakanda capp 68

Vol III foll 210 Foll 1–126 Yuddhakanda capp 131 foll 127–210 Uttarakanda capp 124

Codices nostri, anno 1835 (सप्तबाणाद्रिभूशाके) nitide exarati, recensionem antiquiorem, quam Commentatorum Schlegel appellavit continent, ita tamen ut multi versus insiticii reperiantur lectionumque sit magna varietas Speciminis causa, collatione cum Schlegeli editione facta, eas excerpsi, quae in libri primi capitibus LI–LXII reperiuntur

Cap LI

Dist 5^a अपि रामे महातेजा Dist 8 omittitur Post dist 9 hoc inseritur अपि शान्तेन मनसा गुरुर्मे कुशिकात्मज । इहागतेन रामेण पूजितेनाभिवादित ॥९॥ 16^b यथाबल यथातत्त्व तन्मे निगदित शृणु ॥ *Versus 20^b et dist 21 desunt.* Post dist 24 ब्रह्मर्षिगणसकीर्णं देवर्षिगणसेवित । 26^b °जितदीर्घैर्जि° 27^a जपहोम° 28^b महाबल ॥

Cap LII

1^b विनयाद्वीरो 4^b तपोग्निहोत्रशिष्येषु कुशल पर्यपृच्छत ॥४॥ विश्वामित्रो महातेजा वनस्पतिगणे तदा । सर्वत्र etc 10^a राजा वशिष्ठ 11^a कृत्वा तौ 14^a मया कृता 20^b बाढमुक्त्वा तत प्रीत 21 शृणु चापि 22^b सविधत्स्व मे

Cap LIII

1^b यस्येप्सित यथा 2^a इक्षून्मधूस्तथा 1b वरासवान् 3 उष्णान्यस्योदनस्यात्र राशयसर्वतोपमा । मृष्टान्यन्नानि सूपाश्च 5^a हृष्ट 6^a हृष्ट पुष्टस्तथाभवत् । शात पुरवरो राजा सब्राह्मणपुरोहित ॥६॥ सामात्यो मन्त्रिसहितस्सभृत्य पूजितस्तदा । 9^a रत्नहारी 13^a यस्या हव्य 17^a हैरण्यकक्ष° 18^b किङ्किणीकटिभूषितान् 25^a सतामूला

Cap LIV

1^a वसिष्ठोऽपि 1^b शबला राम 2^b रुदती शोककर्षिता 5^a निश्चित्य च 5^b परमौजस 6^a निर्धूय 7^a रुदती 7^b स्थित्वा रुदती मेघनिस्वना ॥ 8^b नयते 10^b बलान्मत्तो 11^a न हि तुल्य बल मह्य राजा त्वद्य विशेषत । 12^b हस्तिध्वज° 16^a °नस्त्वं ब्रह्म° 17^a वसिष्ठस्तु Post 17^b तस्य तद्वचन श्रुत्वा सुरभिस्सासृजत्तदा ।

Cap LV

2^a तस्या हुकारतो जाता 2^b कर्दतश्चाथ 7^a °पादाता 15^b प्रणिपत्य महादेव विश्वामित्रो ब्रवीदिन ॥ 17^a महर्षिषु । 18^b वाक्यमुक्त्वा गतस्तदा ॥ 20^a विवर्धमानो दर्पेण 20^b हत मेने तदा राम 22^b शततो दिश ॥ 23^a ये चैव मृ° 27^a यदि नाशि°

Cap LVI

3^a तद्विन्ध्याय 5^a °ग्नेयमुत्तम 6^b रपीक 7^b भृभयदानर चैव 8^a शापदा दारुण 9^a पिनाकमस्त्र 11^a कङ्काल मुशल तथा 11^b विद्याधर 19^b विधूम इव का° 21^b समीप ते बल श्रेष्ठ लो° 22^b विश्वामित्रो विनिक्रान्तो

Cap LVII

1^a ततस्सतप्त° *Post* 2^a तताप परम घोर विश्वामित्रो महातपा ॥ 3^b मधुस्यदो 4^a ब्रह्मलोकात्पितामह । 5^b त्वा हि 6^b त्रिविष्टप 12^b अशक्तमि° Post 13^b वसिष्ठो दीर्घतपस्तपो यत्र हि तेपिरे ॥१४॥ 14^a त्रिशकुस्तमहा° 16^a अब्रवीत्स महात्मान 16^b शरण्याच्छरण गत ॥१७॥ 20^b काचन

Cap LVIII

1^a ततस्त्रिशकोर्वचन श्रुत्वा क्रो° 2^a दुर्मधो गु° 4^b कथ चन ॥ Post 5^b यवमान कथ कर्तुं तस्य शक्ष्यामहे वय । 8^a रोषाभिसहित । 10^b चिताभस्मानुरागश्च 11^b पौरा येऽस्यानुगामिन । 12^b दह्यमान 18^a सौम्यदर्शन 22^b देवेनाक्र° Pro dist 23 तस्य मे परमार्तस्य दैवोपहतकर्मण ॥२४॥ 24^a नान्या गति गमिष्यामि

Cap LIX

3^a पुण्यकर्मणा 5^b कौशिकमागम्य शरण्य शरणागत । Post 7^b सशिष्यान्सुहृदश्चैव सर्त्विज सुबहुश्रुतान् । 8^a यदन्यो वचन ब्रूया° 10^b ऊचुश्च वचन 12^a वासिष्ठ यच्छ्रुत सर्वं 12^b यथाह वचन सर्वं 16^a तेषा तद्वचन श्रुत्वा सर्वथा 21^a प्राणातिपात° 22^a °मित्रो महातपा । 22^b विरराम महातेजा ऋषिमध्ये महामुनि ॥

Cap LX

1^a °हतान् ज्ञात्वा Post 2^b स्वेनानेन शरीरेण देवलोकजिगीषया । Dist 4 विश्वामित्रवच श्रुत्वा सर्वे एव महर्षय ॥४॥ ऊचुस्समेता सहसा धर्मज्ञा धर्मसहित । 6^a रोषत 6^b तस्मात्प्रवर्तता यज्ञ सशरीरो यथा दिवि । गच्छेदि° Pro versu 8^a तत प्रवर्तितो यज्ञ सव समधि-ष्ठित । एवमुक्त्वा महर्षय सजहुस्ता क्रियास्तदा ॥८॥ 8^b क्रतौ । 11^a नाभ्यगमस्तदा तत्र 12^b et 13^a desunt 13^b दुष्प्राप 20^b 21^a ऋषिमध्ये स तेजस्वी प्रजापतिरिवापर ॥ सृजन्दक्षिणमार्गस्थान्सप्तर्षीन्नपरान्पुन । 21^b नक्षत्रवशमपरम° Post 21^b दक्षिणा दिशमास्थाय ऋषिमध्ये महायशा । सृष्ट्वा नक्षत्रवश च क्रोधेन कलुषीकृत ॥२२॥ 24^a °परिक्षित । 24^b नार्हत्येव तपोधन । 28^a धरिष्यति 31^b अनुयास्यति Post 32^b कृतार्थं कीर्तिमत च स्वर्गलोकगत यथा । 32^b वाढमित्येव

Cap LXI

3^a पश्चिमाया दिशाया-पुष्करेषु महात्मन । 3^b सुख तद्धि 7^a पशुरभ्याहृतो 9^a श्रुत्वा राजा पुरुषर्षभ । Dist 12 तमुवाच महातेजा प्रशाम्याभिप्रसाद्य च । ब्रह्मर्षितपसा दीप्त राजर्षिरमितप्रभ ॥१२॥ Ante 13^a पृष्ट्वा सर्वत्र कुशलमृचीक तमिद वच । 16^a ऋचीकस्य वच Post 17^b तस्मात्कनीयस पुत्र न दास्ये तव पार्थिव ॥१८॥ 18^b तस्माद्रक्ष्ये 19^b शुन शेप itidemque alibi 20^b विक्रेय मध्यम Post dist 20 अथ राजा महाबाहो

पाश्मांते यथयादिनः । हिरण्यस्य सुवर्णस्य कोटिभी रत्नराशिभिः ॥२२॥ 21ª शुनःशेपं नरेश्वर: 1. Pro dist. 22. पश्यतीयम् राजर्षी रय- मारोम्य मत्वर: । शुनःशेपं महातेजा जगामाशु महायशा: ॥२४॥

CAP. LXII.

Dist. 1. शुनःशेपं नरश्रेष्ठ गृहीत्वा तु महायशाः । मध्यमपुष्करे रामा म°. 2ª. तस्य विश्रममाणस्य शुनःशेपो महायशा: 1. 3ª. पश्मातुलमातुर: 1. 8ᵇ. मांत्व°. 13ª. मुनेमद्वचनं.. 14ª. श्मसुतं. 14ᵇ. धर्मांमभिव. 17ª. धर्मांमभोजिन: 17ᵇ. पूर्ति. 19ᵇ. पैपरं ग्य°. 22ᵇ. निर्वर्तयस्व राजेन्द्र दीक्ष्यां च समुपाहर ॥ 25ª. यामिभ- र्समिर°. 25ᵇ. मुनिपुंगव: 1. 26ª ततः प्रीतः. 27ª. महास्य च समाप्नुयात्. Dist. 28. भूयस्तेपे महातपाः । पुष्करेषु नरश्रेष्ठ दश वर्षशतानि च ॥

Libri duo priores et 63 capita libri tertii anno 1806 a Carey et Marshman quatuor voluminibus editi sunt. Ea editio satis rara nuper in librariam nostram pervenit. Duo libri a Schlegel publici juris facti sunt. Denique Gorresio recensionem Gaudanam Parisus una cum versione Italica edidit. (MILL 139–141.)

42.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 512. Long 13. Lat. 5. Lann. variant.

Agnipuránam, ab Agni deo cum Vasishtha, denique a Súta cum anachoretis communicatum Incipit:

लक्ष्मीं सरस्वतीं गौरीं गणेशं स्कन्दमीश्वरं ।
ब्रह्माणं वह्निमिन्द्रादीन् वासुदेवं नमाम्यहं ॥
नैमिषहरिमाणीना (l. नैमिषारण्य च°) ऋषयः शौनकादयः ।
तीर्थयात्राप्रसंगेन स्वागतं सूतमब्रुवन् ॥ ऋषय ऊचुः ॥
सूत त्वं पूजितो स्माभिः सारात्सार वदस्व नः ।
येन विज्ञातमात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रजायते ॥

De argumento hujus Puráṇae vide Wilson in J. A. S B 1, 81. et in Vishṇupuráṇae praef p xxxvi. In codice nostro quum neque capita numerata, neque versus separati sint, plura dicere vanum esset, pauca si indicavero lecturis acceptum fore puto. Post Vishnuis ἐνσάρκωσιν descriptionem (cap 1–4), septem capitulis, quae singulorum Rámáyaṇae librorum nomina gerunt, ejus carminis epitome datur. Sequitur Harivansae (c.12, 13) et Mahabháratae (c 14–16) epitome. Quae capita de initiatione (díkshá, fol 125ª–147ᵇ) agunt, his verbis incipiunt: वक्ष्यामि भोगमोक्षार्थं दीक्षां पापक्षयंकरीं । मलमायादि- पाशानां विश्लेषः क्रियते यया ॥ ज्ञानं च जन्यते शिष्ये सा दीक्षा भुक्तिमुक्तिदा ।. fol 181ᵇ. शालग्राम सर्वमेधानां. fol. 186ª ग्रहा- भ्यार्च्चा. fol 203ª. प्रतिष्ठाशास्त्रं. fol. 210ª–237ᵇ. गुह्यक- स्तोत्र ।. Quam seri originis liber sit, vel ex his verbis, quamvis depravatis, dignoscitur Fol 232ᵇ. मन्त्रमंतरान् प्रवक्ष्यामि मोक्षात्यानपुरस्सरं । व्यासःत्रिविधातु मोक्षा स्युः शाक्तशैवव- वामला ।. De formulis mysticis agitur quae a sectis Sáktika, Saivitika, Tantrika adhibentur. fol 238ᵇ. मन्त्रं- तरादि. fol. 239ᵇ–309ª. धर्मशास्त्रं. fol 314ᵇ–351ᵇ. राज धर्म॰. fol 356ª–360ª. धनुर्वेद॰. fol. 360ª–369ª. व्यवहार: Haec pars paucis mutatis et additis ex Yájnavalkyae legum codice desumta est. fol. 369ª. Rigvidhánam, i. e. Rigvedi hymni sive disticha ad varias superstitiones adhibenda Haec pars e Rigvidhána libello, qui et ipse serae originis indicia prae se fert, excerpta est, multique versus ad literam cum illo consentiunt. fol 378ª. वायर्वरावेधानं. fol. 379ª. श्रीसूक्तं. fol. 388ª. Puránarum recensio. fol 398ª–412ᵇ. आयुर्वेदः Incipit: आयुर्वेदं प्रवक्ष्यामि सुश्रुताय यथाब्रवीत् । देवो धन्वंतरिः सार मृतसंजीवनीकरं ॥ fol. 414ᵇ. सप्तादिलक्षणं यस्ये शालिहोत्रो यथावदत् ।. fol. 416ª गजशान्तिः. fol. 459ᵇ. छंदःसारः पिंगलोक्तः fol 465ᵇ–464ª अलंकारः. Fol 465ª. व्याकरणं Incipit: वक्ष्ये व्याकरणसारं सिद्धशब्दस्वरूपकं । कात्यायनं विशेषाय बालानां बोधनाय च ॥ Ordo hic observatur: Sandhi, declinatio, de casuum usu, de suffixis taddhita. Sequitur glossarium et synonymicum et homonymicum

Codex anno 1821 duabus manibus ita exaratus est, ut folia quaedam alteri, alteri alia debeantur Inde a medio codice lacunae multae reperiuntur. (WILSON 129)

43.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 209 Long 13 Lat. 5 Lann. 8–10

Kúrmapurana, a Vishnue, testudinis formam gerente, revelatum. (B) Incipit: नमस्कृत्याप्रमेयाय विष्णवे कूर्मरूपिणे । पुराणं संप्रवक्ष्यामि यदुक्तं विश्वयोनिना ॥ सत्रान्ते सूतमनघं नैमिषेया महर्षयः । (l. naimisheyá maharshayah) पुराणसंहितां पुण्यां पप्रछ (paprachú A) रोमहर्षणं ॥ त्वया सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्म- वित्तमः । इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः ॥ तस्य ते सर्वरोमाणि वचसा हर्षितानि यत् । द्वैपायनस्य भगवांस् ततो वै रोमहर्षणः ॥ भवन्तमेव भगवान् व्याजहार स्वयं प्रभुः । मुनीनां संहितां वक्तुं व्यासः पौराणिकीं पुरा ॥ त्वं हि स्वायंभुवे यज्ञे सुत्याहे (sutyáhe) वितते सति । संभूतः संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्भवन्तं पृच्छामः पुराणं कौर्ममुत्तमं । वक्तुमर्हसि चास्माकं पुराणार्थविशारदः ॥ मुनीनां वचनं श्रुत्वा सूतः पौराणिकोत्तमः । प्रणम्य मनसा प्राह गुरुं सत्यवती- सुतं ॥ नमस्कृत्य जगद्योनिं कूर्मरूपधरं हरिं । वक्ष्ये पौराणिकीं दिव्यां कथां पापप्रणाशिनीं ॥ यां श्रुत्वा पापकर्मापि गच्छेत परमां गतिं । न नास्तिके कथां पुण्यामिमां ब्रूयात् कथंचन ॥ श्रद्दधानाय शान्ताय धार्मि- काय द्विजातये । इमां कथामनुबूयात्साक्षान्नारायणेरितां ॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वन्तराणि च । वंशानुचरितं चैव पुराणं पञ्चलक्षणं ॥

ब्राम्य पुराण प्रथम पाद्म वैष्णवमेव च । शैव भागवत चैव भविष्य नारदीयक ॥ मार्कंडेयमथा ज्ञेय ब्रह्मवैवर्तमेव च । लैंग तथा वराहश्च स्कन्द वामनमेव च ॥ कौर्मं मात्स्य च गरुड वायवीयमनतर । अष्टादश ममुद्दिष्ट ब्रह्माडमिति मज्ञित ॥ अन्यान्युपपुराणानि मुनिभि कथितानि तु । अष्टादशपुराणाभन श्रुत्वा सद्यपतो द्विजा ॥ आद्य सनत्कुमारोक्त नारसिंह तत पर । तृतीय मादमुद्दिष्ट कुमारेण तु भाषित ॥ चतुर्थ शिवधर्माख्या साक्षान्नदीशभाषित । दुर्वाससोक्तमाश्चर्य नारदीयमत पर ॥ कापिल वामन चैव तथैवोशनसेरित । ब्रह्मांड वारुण चेच कालिकाह्वयमेव च ॥ माहेश्वर तथा शाव सौर सर्वार्थसचय । पराशरोक्तमपर मारीच भार्गवाह्वय ॥ इद तु पचदशम कौर्मं पुराणमुत्तम । चतुर्द्धा सहिता पुण्या सहिता(न)ना प्रभेदत ॥ ब्राह्मी भागवती सौरी वैष्णवी च प्रकीर्तिता । चतस्रा सहिता पुण्या धर्मकामार्थमोक्षदा ॥ इय तु सहिता ब्राह्मी चतुर्वेदेसु समिता । भवति षट्सहस्राणि श्लोकानामत्र सख्यया ॥ यत्र धर्मार्थकामाना मोक्षस्य च मुनीश्वरा । माहात्म्यमखिल ब्रह्मन् ज्ञायते परमेश्वर ॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वशो मन्वतराणि च । वशानुचरित चैव दिव्या प्रासगिका कथा ॥ ब्राह्मणाद्यैरिय धार्या धार्मिकैचदपारगै । तामह वर्तयिष्यामि व्यासेन कथिता पुरा ॥ .

Liber in partes duas dividitur, quarum prior capita 53, altera 46 continet De argumento vide Wilson I 1 p xlix Capitum nomina haec I, 1 इद्रद्युम्नमोक्ष 2 वर्णाश्रमवर्णन 3 चातुराश्रम्यकथन 4 आदिसर्ग 5 कालसख्याकथन 6 पृथिव्युद्धार 9 पद्मोद्भवप्रादुर्भाव 10 रुद्रसृष्टि 11 देव्यवतार 12 देव्या माहात्म्य 14 राजवशानुकीर्तन 15 दक्षयज्ञविध्वस 17 त्रिविक्रमचरित 19 ऋषिवश 20 21 राजवशकीर्तन 22 इक्ष्वाकुवश 23 सोमवशानुकीर्तन 24 यदुवशानुकीर्तन 25 कृष्णतपश्चरण 26 लिगोत्पत्ति 27 राजवशानुकीर्तन 29 यदुवशानुकीर्तन .30 व्यासार्जुनसवादे युगधर्म 31–35 वाराणसीमाहात्म्य 36–39 प्रयागमाहात्म्य 40 भुवनविन्यास 41 ज्योतिषा सनिवेश 43 भुवनकोश 45 भुवनकोशे पर्वतसस्थान 48 जबुद्वीपस्य वर्णन 49 वैकुठलोक 51 मन्वतरकीर्तन 52 वेदशाखाप्रणयन

Alterius partis (inc fol 119[b]) capita 11 prima *Isagitas*, reliqua *Vyasagitas* appellantur Argumenta harum *partium ex indice in fine libro addito describo* *a)* साख्ययोगप्रशसा । " " । ईशमाहात्म्य । सर्वभूतेष्वीशस्य प्राधान्यकथन । गुह्यतमज्ञानकथन । ईश्वरज्ञान । अष्टागयोगयुक्ति । ब्रह्मचारिधर्म ॥

b) आचमनादिशौचविधि । ब्रह्मचर्याचारकथन । गृहस्थधर्माध्याय । आचाराध्याय । भक्ष्याभक्ष्यनिर्णय । नित्यकर्मविधि । भोजनविधि । दानधर्मा । वानप्रस्थधर्मा । त्रिदडियतिधर्मा । यतिभिक्षाविधि । ईश्वराराधन । ब्रह्महत्याप्रायश्चित्त । कपालमोचनमाहात्म्य । सुरापानादिपातकप्रायश्चित्तानि । अगम्यागमन । क्षत्रियादिसत्वाना वधप्रायश्चित्ते पतिव्रतोपाख्यान । कालजरजीर्थस्नानविधि । पुण्यायतनवर्णन । रुद्रदेवदारुवनप्रवेश । मार्कंडेययुधिष्ठिरसवाद । नर्मदामाहात्म्येऽमरकटकमाहात्म्य । योगस्वरूपकथन । शुक्लतीर्थादिसर्वतीर्थाना माहात्म्य । नैमिषारण्यमाहात्म्ये जपेश्वरमाहात्म्य । योगेश्वररूपकथन ॥

Codex anno 1749 exaratus est In priore parte folium unum (११६), in quo capitis 50 finis et sequentis initium inerat desideratur (WILSON 102)

44

Lit Devan Charta Ind Foll 176 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Idem Puranam Codex (A) duabus manibus exaratus est Foll 5–153, excepto foll 109 seculo decimo septimo accurate exarata, reliqua sub finem seculi superioris addita sunt Altera libri pars in folio 128[a] incipit et in capite 40 desinit Hunc codicem ex eodem atque praecedentem archetypo derivatum esse pluribus *indicus probari potest* (*WALKER 153*)

45

Lit Bengal Charta Ind *Foll 119 Long 12 Lat* $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Idem Puranam Codex (C) superioris seculi initio exaratus olim foliis circiter 250 constabat nunc folia १–४० ६०–६३ ७४–८० ८९–१०६ ११९–२१४ २२३ २२५–२२८ २३७ reliqua desiderantur Incipit in medio capite XII, Devis nomina continente et desinit in alterius partis capite XLII Codex et capitum ordine et textu ab AB paullum differt (WILSON 352)

46.

Lit Devan Charta Ind Foll 212 Long 11 Lat 5 *Foll 1–67 Linn 9 Inest Pretamanjari* (mortuorum surculus), libellus capitibus 23 constans et e *Garudapuranae* parte altera (Pretakalpa) desumtus Incipit

नैमिषे निमिषक्षेत्रे मुनय शौनकादय ।
सत्र स्वर्गाय लोकाय सहस्रसममासत ॥ २ ॥
एकदा मुनय सर्वं प्रातर्हुतहुताग्नय ।
तत्रागत समासीन सूत पप्रच्छुरादरात् ॥ ३ ॥
त्वया सूत पुराणानि सेतिहासानि चानघ ।
आख्यातान्यप्यधीतानि धर्मशास्त्राणि यान्युत ॥ ४ ॥
भूतत श्रद्दधानानो जतूना कर्मजा गति ।
मरण जन्म च तथा प्रेतत्व चौर्ध्वदेहिक ॥ ५ ॥

Suta cum anachoretis dialogum olim inter Garudam et Vishnum habitum communicat, quo res ad mortuos a *poenis in* Tartaro subeundis liberandos necessariae exponuntur Cap 1 De malorum et bonorum post mortem mercede 2 Animalium *origo* Hominum classes Vitae honestae praemia 3 Bovis manumissio (vrishotsarga) 4, 5 De cerimoniis et donis ab *homine*

aegro faciendis 6 De largitionum praemiis De cerimoniis post mortem faciendis (Sraddha) 7 Vitae humanae inde a matris utero adumbratio Poenae quibus scelesti in Tartaro afficiuntur 8 Vishnuis nomina varia invocata ab inferis revocant 9 De mortuis cremandis Manibus liba proximis post mortem decem diebus offerenda sunt 10 Hominum ad inferos ductorum ob neglecta officia querimoniae 11 Mortui quatuordecim urbes inferas peragrant, priusquam ad Yamam perveniant 12 Salis largitio, Govindae veneratio commendantur Quibus donis mortui a suppliciis infernis liberentur 13 Qui dona largiti sunt post mortem placidam justitiae regis faciem contemplantur Sceleratorum poenae 14 Improbi a manibus variis calamitatibus afficiuntur 15 Manes quibus sacrificiis concilientur 16 Dialogus insertur, quo Bhishma Yudhishṭhiram edocet, quibus facinoribus homines mortui supplicia subeant Umbrae errantes cognatis in somnio se manifestant 17 Largitiones mortuo filio faciendae 18 Filis juvenibus mortuis quae cerimoniae fiant Qui fructus e decem filiorum generibus (aurasa, kshetraja, dásiputra, etc) in patrem redundet 19 A quibus cognatis liba manibus offerenda sint Sapiṇda Sapiṇdíkaraṇam 20 Babhruváhana, Mahodayae rex, a rege mortuo quibus rebus homines et damnentur et salventur edocetur 21. Largitionum praemia De hominum corpore dissoluto et restituto 22 De hominum creatione Singulis corporis membris mundi partes repraesentantur 23 Vitae aut honestae aut scelestae posthac mercedes Liber hoc disticho finitur इति गरुडपुराणे प्रेतकल्पे मनाभ्यो हितमभिहितमेतत्सूतपुत्रेण यद्यत् । ननु जगति मुनीनामग्रतो नैमिषे तत् श्रवणगतमकुर्वन् किं विजानाति मर्त्यः ॥

Codex medio seculo superiore exaratus est Folia 1 6–9 -1 67 paulo recentiore manu addita sunt (Walker 157[a])

47.

Foll 126–196 Linn 15 sive 16 (A) *Vṛihannaradiyapurânam*, a Naradi Sanatkumárae deinde a Suta Ṣaunakae aliisque anachoretis traditum, 38 capita habet Incipit वंदे वृंदावनासीनमिन्दिरानंदमंदिरं । उपेंद्र सांद्रकारुण्य परा नंद प्रभुं परं ॥१॥ ब्रह्मविष्णुमहेशाख्या यस्यांशा लोकसाधका । तमादिदेवं चिद्रूपं विशुद्धं परमं भजे ॥२॥ शौनकाद्या महात्मानो ऋषयो ब्रह्मवादिन । नैमिषाख्ये महारण्ये तपस्तेपुर्मुमुक्षव ॥३॥ जितेंद्रिया जिताहारा सत सत्यपराक्रमा । यजत परया भक्त्या विष्णुमाद्य जगद्गुरु ॥४॥ अनीर्षा सर्वधर्मज्ञा लोकानुग्रहतत्परा । निर्ममा निरहकारा परेशे रतमानसा ॥५॥ त्यक्तकामाश्च वृजिना शमादिगुणसंयुता । कृष्णाजिनोत्तरीयाश्च जटिला ब्रह्मचारिण ॥६॥ गृणत परम ब्रह्म जगच्चक्षु समोजस । धर्मशास्त्रार्थतत्त्वज्ञास्ते पुनैमिषकानने ॥७॥ यज्ञैर्यज्ञ पति केचित् ज्ञानैर्ज्ञानात्मक पर (परे B) । केचिच्च परया भक्त्या नारायणमपूजयन् ॥८॥ एकदा ते महात्मान समाज चक्रुरुत्तमा । धर्मार्थकाममोक्षाणामुपायान् ज्ञातुमिच्छव ॥९॥ षड्विंशतिसहस्राणि मुनीनामूर्ध्वरेतसा । तेषा शिष्यप्रशिष्याणा सख्या वक्तु न शक्यते ॥१०॥ मुनयो भावितात्मानो मिलितास्ते महौजस । लोकानुग्रहकर्तारो वीतरागा विमत्सरा ॥११॥ कानि क्षेत्राणि पुण्यानि कानि तीर्थानि भूतले । कथ वा प्राप्यते मुक्तिर्नृणा तापार्तचेतसा ॥१२॥ कथ हरौ मनुष्याणा भक्तिरव्यभिचारिणी । केन सिध्येत च फल कर्मणस्त्रिविधात्मन ॥१३॥ इत्येव प्रष्टुमात्मानमुद्यतान् प्रेक्ष्य शौनकः । प्राञ्जलिर्वाक्यमाहेद विनयावनत सुधी ॥१४॥ शौनक उ° ॥ आस्ते सिद्धाश्रमे पुण्ये सूत पौराणिकोत्तम । यजन्मखैर्बहुविधैर्विश्वरूप जनार्दन ॥१५॥ स एतदखिल वेत्ति व्यासशिष्यो महामुनि । पुराणसहितावक्ता शान्तो (sánto B) वै रोमहर्षणि ॥१६॥ युगे युगे त्वकान्धर्मान्विरीक्ष्य मधुसूदन । वेदव्यासस्वरूपेण वेदभाग करोति वै ॥१७॥ वेदव्यासमुनि साक्षान्नारायण इति द्विजा । शुश्रुम( ) सर्वशास्त्रेषु सूतस्तु व्यासशासित ॥१८॥ तेन सशासित सूतो वेदव्यासेन धीमता । पुराणानि स वेत्त्येव नान्यो लोके तत परः ॥१९॥ स पुराणार्थविल्लोके स सर्वज्ञ स बुद्धिमान् । स शान्तो मोक्षधर्मज्ञ कर्मभक्तिकलापवित् ॥२०॥ वेदवेदागशास्त्राणा सारभूत मुनीश्वरा । जगद्धितार्थं तत्सर्वं पुराणेषूक्तवान्मुनि ॥२१॥ ज्ञानार्णवो वै सूतस्तु सर्वतत्त्वार्थकोविद । तस्मात्तमेव प्रणाम इत्यूचे शौनको मुनीन् ॥२२॥ ततस्ते मुनय सर्व शौनक वाग्विदा वर । समाश्लिष्य मुचतस्ते साधु साध्विति चाब्रुवन् ॥२३॥ अथ ते मुनयो जग्मु पुण्य सिद्धाश्रम वन । मृगव्रजसमाकीर्णं मुनिभि परिशोभित ॥२४॥ मनोज्ञभूरुहलताफलपुष्पविभूषित । अच्छोदसरसावृदमतिथ्यातिथ्यसकुल ॥२५॥ ते तु नारायण देवमनतमपराजित । यजतमग्निष्टोमेन ददृशू रोमहर्षणि ॥२६॥ यथार्हमर्चितास्तेन सूतेन प्रचितौजस । ईक्षतस्तदपभृथ तत्र तस्थुर्मखालये ॥२७॥ अव्भृथपभृथस्नान सूत पौराणिकोत्तमं । पप्रच्छुस्ते सुखासीन नैमिषारण्यवासिन ॥२८॥ ऋषय ऊचु ॥ वय त्वतिथय प्राप्ता आतिथेयास्तु सुव्रत । ज्ञानदानोपचारेण पूजयास्मान्यथाविधि ॥२९॥ दिवौकसो हि जीवन्ति पीत्वा चन्द्रकलामृत । ज्ञानामृत भूसुरास्तु मुने त्वन्मुखजनि सूत ॥३०॥ येनेदमखिल जात यदाधार यदात्मक । यस्मि प्रतिष्ठित तात यस्मिन्वा लयमेष्यति ॥३१॥ केन विष्णु प्रसन्न स्यात्स कथ पूज्यते नरैः । कथ वर्णाश्रमाचारस्थातिथे पूजन कथ ॥ सफल स्याद्यथाकर्म मोक्षोपाय कथ नृणा । भक्त्या किं प्राप्यते पुंभिस्तथा भक्तिश्च कीदृशी ॥ वद सूत मुनिश्रेष्ठ सनमतद्मशय । कस्य नो जायते श्रद्धा पातु त्वद्वदनामृत ॥३४॥ सूत उवाच ॥ शृणुध्वमृषय सर्वे यदिष्ट वो वदामि तत् । गीत सनत्कुमाराय नारदेन महात्मना ॥ पुराण नारदीयाख्य बृहद्वेदार्थसमत । सर्वपापप्रशमन दुष्टग्रहनिवारण ॥३६॥ etc

Cf Wilson Vishnupurana XXVIII Hoc purânam num pristinum sit illud, quod ab aliis puranis laudetur, jure dubitaveris Singulorum capitum argumenta haec 1 Suta Ṣaunakae aliisque anachoretis Vṛihannáradapuraṇam tradit Ejus libri laudes 2 Sanatkumara aliique viri sancti a Narada petunt, ut Vishnuis cultum

se edoceat Narada Vishnum celebrat 3 Mundus a Vishnue creatus Hominum piorum laudatio malorum improbatio 4. Devotione et fide (sraddha, bhakti) omnia nituntur Vishnus Mrikandus pietate oblectatus filius ejus ipse nascitur 5 Markandeya Vishnum colit Quibus virtutibus Bhagavatis sectatores (bhagavatas) cognoscantur 6 Locum omnium sacerrimum ad Gangae et Yamunae confluentem esse, Prayaga appellatum[1] Varanasiae (Varanasi, Kasi, Avimukta) laudes Prayagae qui lingae forma colatur, Sivam Vishnuis esse formam[2] 7, 8 Sagaridarum fata. 9 Mitrasaha Sudasae filius, a Vasishtha irato in Rakshasam transformatus Gangae aquis lustratus pristinam formam recuperat 10 Dei quum a Bali, Daityarum duce pugna devicti essent, Aditis in Himavate severam corporis castimoniam subit 11 Vishnus, ab Aditi hymno celebratus filium ejus se, quo Daityas perderet, nasciturum esse ei promittit Nani forma assumta Balis sacrificium adit, eumque dolo interficit 12 In praecedente capite quum agrorum largiendorum praemia memorata fuerint, duodecim nunc distichis qui homines donis digni quive indigni sint[3], docetur 13 Yama Bhagiratham regem hominis pii officia eorumque praemia edocet 14 Impiorum apud inferos et in alia corpora migrantium supplicia Quibus flagitiis homines ad inferos ferantur[4] Animo Vishnui devoto (bhakti) delicta expiari posse 15 Bhagiratha a Bhrigue Vishnuis cultum edocetur, adeoque ut Gangae undis Sagaridarum cineres lustrentur obtinet 16 Duodecimo quoque novilunii die vota facienda (dvadasivrata), eaque duodecimo Margasirshae mensis novilunii die solvenda sunt (udyapana) 17 Lakshminarayanavratam plenilunii die suscipiendum et mensis Karttikae plenilunio solvendum est 18 Dhvajaropanavratam, qua cerimonia decimo Karttikae mensis novilunii die vexillum in Vishnuis templum portatur Sumatis rex Vibhandakae anachoretae ejus cerimoniae originem explicat 19 Haripanchakavratam Votum decimo quoque novilunii die suscipitur, cerimoniis quatriduum continuatis, et proximo anno Márgasirsha mense solvitur 20 Masopavasa, unius mensis jejunium Hoc votum decimo novilunii die mensium Ashadha, Sravana, Bhadrapada, Ásvayuja suscipitur 21 Ekadasivratam Hoc jejunii votum undecimo die et lucentis et evanescentis lunae suscipitur Pii vel decimo et duodecimo die jejunant[5] Additur episodium, in quo Bhadrasíla Galavae patri se olim Dharmakirti nomine regem Dattatreyae discipulum, fuisse narrat, mortuumque a Yama eam tantum ob causam ex inferis esse dimissum quod semel illud votum religiose observasset 22–25 Quatuor ordinum officia (varnasramachára) 26 De manium cultu (sraddha) 27 De diebus, dierum partibus, constellationibus, quae suscipiendis votis fausta sint (tithinirnaya) 28 Delictorum piacula (práyaschitti) 29 Hominum justorum apud inferos praemia, scelestorum poenae (yamamargagamanam)[6] 30 Vitam humanam inde ab origine usque ad exstinctionem variis et cupiditatibus et miseriis subjectam esse, quare, quo metempsychosis evitetur summi numinis cognitionem obtinendam esse Major pars hujus capitis oratione soluta scripta est 31 Homines ita demum a mundi vicissitudinibus liberari posse si toto animo in Vishnuis meditationem incumbant Meditationem bifariam divisam esse alteram esse inferiorem, quae piis operibus *faciendis* obtineatur (kriyáyoga), alteram superiorem, quum animo ab externis operibus revocato summi numinis naturae penitus cognoscendae studeatur (jnana yoga) Quae meditationis adjumenta sint In quorum numero inde a dist 113 triginta sedendi rationes my-

[1] सेयं गगा महापुण्या नगरन्या॰प्रविश्य वै । मेषादिषु च मासेषु पावयत्यखिल जगत् ॥ गान्पवरी भीमरथी कृष्णा रेवा सरस्वती । तुग भद्रा च कावेरी कालिंदी बाहुदा तथा ॥ वेत्रावती ताम्रपर्णी शरयू च द्विजोत्तमा । एवमादिषु तीर्थेषु गंगा च सतत स्थिता ॥

[2] Puranam nostrum et ams Vishnuit cum s t ab homine superstit oni vat cae nevt quam in m co scriptum est Cf XIII 40 देवतायतन यस्तु कुरुते कारयत्यपि । शिवस्यापि हरस्यापि तस्य पुण्यफल शृणु ॥ ibid 93 तिलतैलन सस्नाप्य विष्णु वा शिवमेव वा । स याति तत्सालोक्य कुलत्रितयसयुत ॥ शिवमिष्टुरसेनापि य स्नापयति शक्तित । शिवलोक स मेदन्य शतकोटिकुलान्वित ॥ XIV 87 नास्ति काला प्रवक्ष्यामि विभुताना हरे हरौ । In cap XXXVIII (dist 111 s 17) qu b is prec bus i terq e leus ade indus s t trad tur

[3] नक्षत्रपाठकस्यापि दत्त भवति निष्फल । Al s et am loc s astro l g n l us bonae fru; ho n n l us a In merantur

[4] I ter ea fac nora j a nullo mo lo ex; ari possunt et am hoc enumera ur पीडालय विजातस्तु महापद्मपि ये द्विज । न तस्य निष्कृतिर्दृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि ॥५५॥ पीडा पापडिन मोक्षा यतो वर्णविनिष्कृत । तस्मात् द्विजस्तावेद्यात यतो वेदबहिष्कृता ॥५६॥ ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि द्विजा पीडालय विशेत् । ज्ञात्वा च निष्कृतिर्नास्ति शास्त्राणामेव निर्णय ॥५७॥

[5] उपवासफल लिप्सुर्जह्याद्भुक्तिचतुष्टय । पूर्वापरदिने रात्रावहोरात्र तु मध्यम ॥५॥ एकादशीदिने यस्तु भोक्तुमिच्छति सत्तमा । स भोक्तु सर्वपापानि स्पृहयालुर्न सशय ॥६॥ भवेद्दशम्यामकाशी द्वादश्या च मुनीश्वरा । एकादश्या निराहारो यदि मुक्तिमभीप्सति ॥७॥

[6] Cf tragui ta Yamae min ster hoc officio etiam in Garuda purána functus ita descr b tur मलयाघुदनिपापो सञ्जनाद्रिसमप्रभ । विद्युत्प्रभायुधैर्भीमो द्वात्रिशद्भुजसयुत ॥ योजनत्रयविस्तारो रक्ताक्षो दीर्घनासिक । दष्ट्राकरालवदनो वापीतुल्यविलोचन ॥ मृत्युज्वरादिभिर्युक्त श्चित्रगुप्तो विभीषण ।

sticae et spiritus coercitio memorantur[1] 32 Vishnus pietate conciliandus est 33 Historia Vedamalis Brahmanae, qui divitiarum olim improbe partarum parte filiis data, parte in opera pia impensa, in eremum se contulit, et a Jananti anachoreta edoctus denique veram beatitudinis viam ingressus est 34. Yajnamalis, filius ejus natu major, vita honesta peracta Vishnuis coelum intravit Sumalin vero, filius natu minor, omnibus sceleribus deditus, post mortem ad inferos abreptus est unde fratris pietate liberatur 35 Gulika venator, quum ab Uttanka[2] anachoreta admonitus sero improbitatem suam perspexisset, in Vishnuis templo moritur, et a viro pio aqua sacra (vishnupádodaka) lustratus coelum ascendit. 36 Quo miraculo facto Uttanka Vishnum hymno celebrat 37 Jayadhvaja rex a Vitihotra sacrifice interrogatus, cur Vishnuis templo purgando (sammárjana) lucernisque dedicandis praecipuam curam impenderet, quae in priore vita sibi, Bandhumatis filio, Dandaketu nomen gerenti evenissent, enarrat —Vishnum esse summopere colendum —Sudharma Indram quaerentem Brahmakalpa praeterito quot et qui Indrae et Manues fuissent certiorem facit Praeterea se olim vulturem fuisse narrat, et miraculo a Vishnue facto salvatum esse 38 Quatuor aevorum, praecipue vero aevi ferrei (kaliyuga) descriptio Vishnus aurea aetate albo, argentei rubro, aenea flavo ferrea nigro colore conspicitur Auctor aevi ferrei pravitate copiosius illustrata quin suorum temporum conditionem respexerit, equidem nullus dubito Pauca extraho dist. 68 असत्कृतमवक्तारो (scil manushya bhavishyanti) 70 पञ्चमे पाप षष्ठे पा वर्ष कन्या प्रसूयते । सप्तवर्षाष्टवर्षाश्च प्रजास्यति नरस्तया ॥ 78 भविष्यति कलौ प्राप्ते राजानो म्लेच्छजातय ॥

Codex anno 1749 satis accurate exaratus est In marginibus passim disticha nonnulla adscripta sunt, quae maximam partem subditicia videntur De codice Berolinensi vide Weber Catal 452 (Wilson 127[b])

48

Lit. Devan Charta Ind Foll 202 Long 13 Lat 6 Linn ad fol 123 12, postea 11

[1] पद्मक स्वस्तिक पीठ सिंह कोर्कुटकोञ्जरे । कौर्म वज्रासन चैव वाराह मृगचैलिक ॥११३॥ क्रौञ्च च नालिक चैव सर्वतोभद्रमेव च । चार्षभ (sic) नाग मात्स्य च वैय्याघ्र चार्द्धचन्द्रिक ॥११४॥ दण्डपाशासन शैल खाड्ग मुद्गरमेव च । माकर त्रैपथ काष्ठ स्थाणु वै हस्तिकर्णिक ॥११५॥ भौम वीरासन चैव योगसाधनकारण । Horum nominum plura esse corrupta facile apparet

[2] Hoc nomen in codice etiam Utanka, et in Cod B Udanka scribitur

Idem puranam, hujus seculi initio exaratum (B) Qui versus in marginibus praecedentis codicis leguntur, in textum hujus ms recepti sunt (Wilson 104[a])

49

Lit Bengal Charta Ind Foll 179 Long 16 Lat 5 Linn foll 1–43 9 foll 44–84 8 foll 85–179 10

Foll 1–84 Ejusdem puranae 23 capita priora

Codex hoc seculo nitide exaratus est (Wilson 110[a])

50—55.

Sex volumina Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat 5 Linn 9

Inest in his codicibus *Padmapuranam*, a Suta coram Saunaka aliisque anachoretis relatum, in partes quinque sive sex divisum De argumento cf doctissimam Wilsonis dissertationem in J R A S V 280 sqq et in Vishnupuranae praef p xviii

Cod 115 Foll 233 *Srishtikhanda* Capp 46 Incipit स्वच्छ चन्द्रावदात करिकरमकरक्षोभसञ्जातफेन ब्रह्मोद्भूते (l brahmodbhutam prasaktair) प्रसक्तैर्व्रतनियमपरैः सेवित विप्रमुख्यैः । ओंकारालकृतेन त्रिभुव[न]गुरुणा ब्रह्मणा दृष्टभूत सम्भोगाभोगरम्य जलमशुभहर पौष्कर व पुनातु ॥ सूतमेकान्तमासीन व्यासशिष्यो महामति । लोमहर्षणनामा वै उग्रश्रवसमभाषत ॥ ऋषीणामाश्रमास्तात गत्वा धर्मान् ममासत । पृच्छता विस्तराद्ब्रूहि यन्मया श्रुतवानसि ॥ वेदव्यासान्मया पुत्र पुराणान्यखिलानि च । प्राप्तानि च तवाख्यानि (l praptani tava khyatani) मुनिभ्यो वद विस्तरात् ॥ प्रयागे यदकुलीयैश्च पुरा पृष्ट स्वयम्भुव । पृष्टेन चानुशास्तास्ते मुनयो धर्मकाङ्क्षिण ॥ देश पुण्यमभीप्सतो विभुना च हितैषिणा । सुनाभ दिव्यरूपाभ सत्यग शुभसक्रम ॥ धर्मोपम्यमिद चक्र वर्तमानमतन्द्रिता । पृष्ठतो यात नियतास्तत प्राप्स्यथ यद्धित ॥ गच्छतो धर्मचक्रस्य यत्र नेमिर्विशीर्यते । पुण्य स देशो मन्तव्य इत्युवाच प्रजापति ॥ उक्त्वा चैव ऋषीन् सर्वान् नदृश्यत्वमगात् पुन । गङ्गावत्र समाहारे नेमिर्यत्र व्यशीर्यत ॥ ईजिरे यत्र सत्रेण ऋषयो नैमिषे तदा । तत्र गत्वा तु तान् ब्रूहि पृच्छतो धर्मसंशयान् ॥ उग्रश्रवा ततो गत्वा न्यायविन्मुनिपुङ्गवान् । अभिगम्योपसगृह्य नमस्कृत्वा कृताञ्जलि ॥ तोषयामास मेधावी प्रणिपातेन तानृषीन् । ते चापि सत्रिण प्रीता ससदस्या महामखे ॥ तस्मै साम*च पूजाञ्च यथावत् प्रतिपेदिरे । ते तमूचुर्महाभाग कस्माद्देशात्त्विहागत । कारणञ्चात नो ब्रूहि वृन्दारकसमद्युते ॥ सूत उवाच ॥ पित्राह तु समादिष्टो व्यासशिष्येण धीमता । शुश्रूषस्व मुनीन् गत्वा यत्ते पृच्छन्ति तद्वद ॥ ब्रुवन्तु मा भवन्तश्च कथयामि कथा तु या । पुराणमितिहासम्वा मत्वा धर्मान् पृथग्विधान् ॥ ता गिर मधुरास्तस्य श्रुत्वा ते ऋषिसत्तमा । अथ तेषा पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिथि विश्वायद्वाम रोमहर्षण । तस्मिन् सत्रे गृहपति सर्वशास्त्रविशारद ॥ शौनको नाम मेधावी विज्ञानारण्यके गुरु । इच्छितैर्भाषमाणस्य विप्राणामाह तत्त्ववित् ॥ त्वया

सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तमः । इतिहासपुराणार्थे व्यासः सम्यगुपासितः ॥ दुह्योहि भक्तितस्त्वं पुराणाश्रयां शुभां । समीयो विप्रमुख्यानां पुराणे प्रति या मतिः ॥ शुश्रूषेयं महाबुद्धे तच्छ्रावयितुमर्हसि । इमे सर्वे महात्मानो नानागोत्राः समागताः ॥ स्वान् स्वान् धर्मान् पुराणोक्तान् शुश्रूषून् ब्रह्मवादिनः । संयुतान् दीर्घसत्रे स्मिंस्तांस्त्वं श्रावयस्व मुनीन् ॥ पाद्मं पुराणं सर्वेषां कथयस्व महामते । कथं पद्मं समुद्भूतं ब्रह्मा तत्र कथं भवेत् । प्रोद्भूतेन कथं सृष्टिः कृता तेन तथा वद ॥ एवं पृष्टः स सूतस्तु प्रत्युवाच शुभां गिरं । सूक्ष्मार्थ न्यायसंयुक्तां ब्रह्मर्षीणां महर्षिणः ॥ प्रीतो स्म्यनुगृहीतो स्मि भवद्भिरनुचोदनात् । पुराणार्थप्रमाणज्ञैः (l. pramáṇajnaiḥ) सर्वधर्मपरायणैः ॥ धर्म एष तु सूतस्य सद्भिर्दृष्टः सनातनः । देवतानामृषीणाञ्च राज्ञामभिततेजसां ॥ वंशं सकारणं कार्य्यं मुनीनाञ्च महात्मनां । इतिहासपुराणेषु दृष्टा मे ब्रह्मवादिनः ॥ न च वेदेष्वधीकारः कश्चित् सूतस्य दृश्यते । वैश्यस्य हि पृथोर्यज्ञे वर्त्तमाने महात्मनः ॥ मागधश्चैव सूतश्च स्तुत्यर्थं तौ नरेश्वरं । तुष्टेनाथ तयोर्दत्तौ वरौ राज्ञा महात्मना ॥ सूताय सूतविषयं मगधं मागधाय च । सत्रे सूत्यां समुत्पन्नः सूतो नामेह जायते ॥ ऐन्द्रे सत्रे प्रवृत्ते तु ग्रहयुक्ते बृहस्पतिः । गुह्वीन्द्रेणं बार्हस्पत्यस्तत्र सूतो ह्यजायते ॥ शिष्यहव्येन यत् समर्कभूतं गुरुहविः । अधरोत्तरयोगेन जाते तद्वन्न सङ्करं ॥ यच्च क्षत्रात् समभवत् ब्राह्मण्यां ब्रह्मयोगतः । ततः पूर्वेण साधर्म्यात् तुल्यधर्म्माः प्रकीर्त्तिताः ॥ मध्यमो ह्येष सूतस्य धर्मः क्षत्रोपजीवनं । रथनागाश्वचरितं यथान्यादपि हिंसितं ॥ नानाशिल्पं कलाशास्त्रं पुराणे कथितं पुरा । पुराणेष्वधिकारो मे विहितो ब्राह्मणैरिह ॥ यत् स्वधर्ममहं पृष्टो भवद्भिर्ब्रह्मवादिभिः । तस्मात्सम्यक् तु विज्ञेयं पुराणमृषिपूजितं ॥ पितॄणां मानसी कन्या वासवी समपद्यत । अध्याविता च पितृभिर्ब्रह्मचारी बभूव सा ॥ तस्यां वाहनात्मानो निमित्तं यस्य जन्मनः । तस्यां बभूव सुतया महर्षिस्तु पराशरात् ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नमः सत्याय वेधसे । पुरुषाय पुराणाय ब्रह्मवाक्यानुदर्शिने ॥ मानवप्रवररूपाय विष्णवे संशितात्मने । जातमात्रश्च यं वेदा उपतस्थुः ससंग्रहाः ॥ मतिमन्थानमाविध्य येनासौ श्रुतिसागरात् । प्रकाशो जनितो लोके महाभारतचन्द्रमाः ॥ भारतं भानुमानिन्दुर्यदि न स्युरमी त्रयः । ततो ज्ञानतमोन्धस्य कावस्था जगतो भवेत् ॥ व्यासं नारायणं विद्धि विद्धि नारायणं प्रभुं । को ह्यन्यः पुण्डरीकाक्षान्महाभारतकृद्भवेत् ॥ सर्वस्य जगतो लोके पूजिताश्चामितौजसः । पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतं ॥ त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटिप्रविस्तरं । निर्दग्धेषु च लोकेषु वाजिरूपेण केशवः ॥ ब्रह्मणस्तु समादेशाद्वेदानाहृतवानसौ । अङ्गानि चतुरो वेदान् पुराणन्यायविस्तरं ॥ मीमांसां धर्मशास्त्रञ्च परिगृह्य सांप्रतं । मत्स्यरूपेण च पुनः कल्पादावुदकार्णवे ॥ अशेषमेतत्कथितमुदकान्तर्गतो विभुः । श्रुत्वा जगाद च मुनिं प्रति देवांश्चतुर्मुखः ॥ प्रवृत्तिः सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवत्तदा । कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य तदा विभुः ॥ व्यासरूपी तदा ब्रह्मा संहारार्थं युगे युगे । चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे विभुः ॥ तदष्टादशधा कृत्वा भूर्लोके स्मिन् प्रकाशयेत् । अद्यापि देवलोके तु शतकोटिप्रविस्तरं ॥ भूर्लोके च चतुर्लक्षं संक्षेपेण निवेशितं । प्रमाणाभिहितं सर्वं दारकाणां च पावने ॥ स्वर्गे च ये तथा पाद्मं लोके सनात् वे । सर्वभूताश्रयं तच्च पाद्ममित्युच्यते बुधैः ॥ पाद्मं तत् पञ्चपञ्चाशत् सहस्राणीति पठ्यते । पञ्चभिः पर्वभिः प्रोक्तं संक्षेपात् व्यासकारितं ॥ पौष्करं प्रथमं पर्व यत्रोत्पन्नः स्वयं विराट् । द्वितीयं पर्व तीर्थस्य सर्वतीर्थं विचारयेत् ॥ तृतीयं पर्व स्वर्गस्थ राजानो भूरिदक्षिणाः । वंशानुचरितञ्चैव चतुर्थं परिकीर्त्तितं ॥ पञ्चमे मोक्षतत्त्वञ्च सर्वतत्त्वं निगद्यते । पौष्करे नवधा सृष्टिः सर्वेषां ब्रह्मकारिता ॥ देवतानां मुनीनाञ्च पितृसर्गस्तथापरः । द्वितीये पर्वतानाञ्च द्वीपाः सप्त ससागराः ॥ तृतीये रुद्रसर्गश्च दक्षशापस्तथैव च । राज्ञां सम्भवश्चतुर्थे सर्ववंशानुकीर्त्तनं ॥ अपवर्गस्य संस्थानं मोक्षशास्त्रानुकीर्त्तनं । ब्रह्मगीतानुकथनं पञ्चमे ह्यनुकीर्त्तनं । सर्वमेतत्पुराणे ऽस्मिन् कथयिष्यामि वो द्विजाः ॥ इदं पवित्रं यशसो निधानमिदं पितॄणामपि वल्लभं स्यात् । इदञ्च वेदेषु शुभाय नित्यमिदं महापातकिभिश्च सेव्यं ॥१॥

Capitum nomina haec: 1. Puráṇávatáras. 2. Srishṭikaranam. 3 sine titulo. 4. Vishnulakshmyutpattis. 5. Pulastyasanhitáyám Dakshayajnavidhvansanam. 6. s. t. 7. Manvantaravarṇanam. 8. Súryavanṣakathanam. 9. Sarvasádháraṇo námádhyáyas. 10 (incipit in fol. 33[a]). Pitṛimáhátmyam. 11. Sráddhaprakaranam. 12. Yaduvanṣakírtanam. 13. s. t. 14. Rudravratam. 15. Kshetravásas. 16. Brahmayajne gáyatrísangrahas. 17. Gáyatrívarapradánam. 18. Nandápráchímáhátmyam. 19. Rishyalobhakathanam. 20 (fol. 102[a]). Snánavidhis. 21. Pushkaramáhátmye vratamáhátmyam. 22. Gaurívratam. 23. Angárakachaturthívratam 24. Rohinívratam. 25. Tadágavidhis 26. Vṛiksharopanam. 27. Vratamáhátmyam. 28. Vishṇupadyutpattis. 29 s. t. 30 (fol. 143[a]). Ásramavarṇanam. 31. Brahmayajnas. 32. Kshemankaryutpattis. 33. Brahmáṇḍadánam. 34. Súdravadhas. 35. Rámágastyasamvádas. 36. Yajnarájasúyanivárаṇam. 37. Rámabhadreṇa Vámanapratishṭhá. 38. Prádurbhávas. 39. Daityasainyasya varṇanam. 40 (fol. 191[a]). Padmodbhavaprádurbhávas. 41. Devásurasangráme Tárakajayas. 42. s. t. 43. Hujus capitis finis in codice indicatus non est. 44. s. t. 45 Guhotpattis. 46. s. t. rerum indicem continet.

Cod. 113. *Bhúmikhanda.* Foll. 209. Capp. 133. Incipit: ऋषय ऊचुः ॥ शृणु सूत महाभाग सर्वतत्त्वार्थकोविद । सन्देह आगतो विद्वन् दारुणो बुद्धिनाशनः ॥ केचित् पठन्ति प्रह्लादं पुराणेषु द्विजोत्तमाः । यत् स्वधर्माहितेनापि केशवः परितोषितः ॥ देवासुरे कथं प्राप्तो हरिणा सह संयुगं । निहतो वासुदेवेन प्रविष्टो वैष्णवीं तनुं ॥

Capitum tituli hi: 1–4. s. t. 5. Indrábhishekas. 6. Ditisokapraṣamas. 7. Ṣarírakathanam. 8. s. t. 9. Ditisambodhanam samáptam. 10 (fol. 17[a]). Daityatapaṣcharyá. 11, 12. s. t. 13. Sumanásamvádas. 14, 15. Sumanopákhyánam. 16. Sumanopákhyáne pápimaranam. 17. *Sumanopákhyáne* pápapunyavivekas. 18–20 s. t. 21 (fol. 31[b]). Suvratotpattis. 22. Suvratopákhyánam. 23. Aindrapadam. 24. Valadaityavadhas. 25, 26 Vṛitravadhas. 27. Marudutpattis. 28. s. t. 29, 30. Pṛithúpákhyánam. 31 (fol. 47[a]). 32. Veṇopákhyánam.

33 V Tungavarapradanam 34–55 Venopakhyanam 56–58 Sukalopakhyanam 59 Pitritirtham 60 (fol 95[b]) Sukalopakhyane pitritirtham 61–77 V Yayaticharite pitritirtham 78 Yayátisvargárohanam 79 V Y P 80 (fol 127[a]) Gurutirthe Chyavanopakhyanam 81–102 Chyavanasamvadas 103 (fol 161[a])–112 Nahushacharitam 113–117 Ch 118 (fol 176[a]) Gurutirthopakhyanam samaptam 119 120 Putratirtham samaptam 121–127 Sthavaratirthopakhyanam 128–131 Bhugolavarnanam 132 Puranamahimopavarnanam 133 Anukramavarnanam

Cod 114 *Svargakhanda* Foll 114 Capp 40 Incipit सूत उवाच ॥ शेषभाषितमाकर्ण्य तथा भूगोलवर्णन । पिता मे पुनरापृच्छत् मथतो वादरायण ॥ स निशम्य तु भूगोल मुनिर्वात्स्यायन पुन । किमपृच्छत शेषनाग तद्वचान वक्तुमर्हति ॥ Capitum tituli hi 1–5 Şakuntalopákhyanam 6 Bhuvadivarṇanam 7 Apsarolokavarṇanam 8 Rudrasvargas 9 Sunanda bharatasamvadas 10 (fol 27[a]) Ravanotpattis 11 s t 12, 13 Dhruvacharitam 14 s t 15 Sagaropakhyánam 16 Gangavataranam 17 Dhundhumaropakhyanam 18 (fol 58[b]) Sivisvargarohaṇam 19 Maruttopakhyanam 20 Maruttayajnarambhas 21, 22 Maruttopákhyanam 23 Divodasopákhyanam 24, 25 Mándhatopakhyanam 26 (fol 77[a]) Varṇavibhagas 27 Mándhátrinaradasamvade yogakathanam 28 Kshatradharmapraşansa 29 Sadachárâhnikam 30 Paralokasádhanam 31 Bhaktyabhaktyasadacharanirnayas 32 (fol 95[b]) Brahmaketupakhyanam 33 Dakshasapas 34 Paralokanirnayas 35 Şraddhapatranirṇayas 36 Rashṭrakaraniyam 37 Rajadharmanirupanam 38 Rajasadháranadharmas 39 Mándhátrisvargárohanam 40 Anukramavarnanam

Cod 112 *Patálakhaṇḍa* Foll 258 Capp 112 (113) Incipit व्यास उवाच ॥ श्रुत्वा स्वर्गस्य विस्तार प्रमाण लक्षण तथा । महृष्टमानसो भूत्वा शेष वात्स्यायनो ब्रवीत् ॥ वात्स्यायन उवाच ॥ भूगोलस्य यथा मान दियो मानश्च कृत्स्नश । कथित भवता शेष सन्देहो मे निराकृत ॥ पातालस्य च यन्मान भेदा यावन्त एव तु । तत्सर्वं कथ याशेषलक्षणैर्भगवन्मम ॥ Capitum tituli hi 1 Patálavarnanam 2 Sutalavarṇanam 3 Tripuradahas 4 Suryavanşakathanam 5 Dilipacharite Vasishṭhasamagamas 6 S Dilipavaralabhas 7 Raghuvijayas 8 Kautsapratigrahas 9 Raghucharitam 10 (fol 20[a]) S Aja vijayas 11 S Ajasvargárohaṇam 12 S Dasaratha vijayas 13 Rishyasringopákhyanam 14 Daşaratha yajnárambhas 15 Rámacharitam 16 R. S tavinayas 17 R. Kharadushanavadhas 18 R. Kabandhavadhas 19 S tasamáşvasas 20 (fol. 42[a]) Şeshavátsyayanasamváde Şrirámopakhyanam 21 R S tánveshanam 22 R. Lankánirodhas 23 Kumbhakarnavadhas 24 R. Indrajidvadhas 25 R. şalyakaranam 26 R Rávanavadhas 27 R Ramarajyábhishekas 28 R Srirámasvargárohanam 29 Raghunathasya Bharatavase Nandigrámadarşanam 30 (fol 66[a]) Rajadhanidarsanam 31 Raghunathapurapravesas 32 Raghunatharajyabhishekas 33 Agastyasamagamas 34 35 Ravanotpattis 36 Agastyopadeşas 37 Sarvadharmanirupanam 38 Satrughnasiksha 39 Hayamochanam 40 (fol 85[a]) Kamakhyanam 41 Şatrughnahichhattrapuripravesas 42 Chyavanopakhyanam 43 Chyavanasya tapobhogavarnanam 44 Chyavanasamagamas 45 Brahmanasamágamas 46 Brahmanopadesas 47 Ratnagrivatirthaprayanam 48 Gandakimahatmyam 49 Sannyasidarsanam 50 (fol 108[a]) Nîlagirivarnanam 51 Rajaputravijayas 52 Pushkalavijayas 53 Subahusainyasamagamas 54 Gadayuddham 55 Chitrangavadhas 56 Satrughnavijayas 57 Satrughnasubahuyogas 57 (hoc caput bis numeratur) 58 Satyavadakhyanam 59 Satyavatsamagamas 60 (fol 130[b]) Pratishṭhákathanam 61 Satrughnavijayas 62 Aranyakopakhyanam. 63. Ramacharitrakathanam 64 Muneḥ sayujyamuktis 65 Jalamadhyad varapraptis 66 Hayagrahanam 67 Yuddhanischayas 68, 69 Pushkalavijayas 70 (fol 153[b]) Satrughnavijayas 71 Devayuddham 72 Ramasamagamanam 73 Hayaprasthánam 74 Şapakirtanam 75 Hayamuktis 76 Surathasya hayagrahanam 77 Angadadutavakyam 78 Pushkalamochanam 79 Surathavijayas 80 (fol 175[b]) Raghunáthasamagamas 81 Hayabandhanam 82 Charanirikshanam 83 Bharatavakyam 84 Rajakapraktananamakathanam 85 Gangadarsanam 86 Kuşalavotpattis 87 Kalajinmaranam 88 Hanumatpatanam 89 Naramurchchhanam 90 (fol 196[a]) Satrughnamurchchhanam 91 Sainyajivanam 92 Sumatinivedanam 93 Ramayaṇaganam 94 Yajnaprárambhas 95 Ramasvamedhike asvamedhas 96 Rámavansas 97 Suryavansasamaptis 98 Parayaṇamáhátmyam 99 s t 100 (fol. 223[b]) Şrivrindavanavarnanam 101–103 s t[1] 104 Arjuniyádamanam 105 (fol 243[b])–111 s t 112 Anukramavarṇanam

Cod 111 *Uttarakhaṇḍa* Foll 352 Capp 174 Incipit अध्वरावभृथस्नातो ऋषिभि कृतमङ्गल । पूजितो नागरै सैर स्वपुरान्निगतो वहि ॥ दिलीपो भूभुजा श्रेष्ठो मृगयारसिको भृश । कौतूहलसमाविष्ट साखेटव्यूहसवृत ॥ Capita sic nuncupantur 1–25 Vasishṭhadilipasamvadas 26 (fol 56[a]) Sadaşivadurgasamváde Sudarşanamáhátmyam 27 Şridurgasadáşivasamvade Úrdhvapuṇḍramahatmyam 28 Ş Mantrarthopadeşas 29 Ş Tripadvibhutikathanam 30 (fol 67[a]) Ş Şrimadvaikuṇṭhavarṇanapurvakam Şrimalla

[1] Inde a cap te 99 usque ad finem scriba capita denuo numerans 91 92 reliquis notavit

kshmínáráyaṇamáhátmyam. 31. Ṣ. Mahadádıbhútasargas. 32, 33. s. t. 34. S. Ṣrívaikuṇṭhaprathamavyúhavarṇanam. 35. s. t. 36. S. Vishṇuvyúhavarṇanam. 37. S. Matsyávatárakathanam 38. Ṣ. Durvásosápakathanam. 39 S. Lakshmyutpattis. 40 (fol. 81^{b}). S. Ekádasyupavásakathanam. 41. S. Ekádasímáhátmyam. 42. Páshandácharanam. 43. S Gunatrayavıvaranam[1]. 44. S. Varáhávatáras 45. s t. 46. S. Prahrádacharitam 47. S. Nrısınhaprádurbháve Hıraṇyakaṣıpuvadhas 48. Ṣ Vámanávatárabhávas. 49. S.Vámanávatárakathanam. 50 (fol. 99^{a}). S Parasurámávatárakathanam. 51. S Raghunáthávatáramáhátmyam 52, 53 s. t. 54. S. Rámávatárakathane Rávanavadhas 55. Ṣ. Rámáyodhyápravesas. 56. S. Rámavisvarúpadarṣanam. 57. S Rámachandrasya nijadhámaprasthánam. 58. S. Sríbudhakausıkam pratı Srímadrámaproktam Ṣrírámakavacham. 59. S. Rámávatárakathanam. 60 (fol. 121^{b})–64. S. Krishnávatárakathanam 65. S K. Kansavadhas. 66. S. Krıshnacharite Muchukundamokshas. 67 S. K. Rukmınívıváhakathanam. 68. S. K. Vásudevasarvavıváhakathanam. 69. Ṣ. K. Vánásuragahanadordandachhedanam. 70 (fol. 146^{b}). S. K. Puṇdrakaputramáhesvaríkrıtyávınásanam. 71. Ṣ. K. Mrıtabráhmanabálakánayanam. 72. s t. 73. Ṣ. Bhagavadarchanaprastávas. 74 S. Vıshnupújávıdhánakathanam. 75. S. Vıshnor archanávıdhánakathane Ansarúpakathanam. 76. Ṣ. Ṣrírámachandranámáshṭottaraṣatasankhyávarnıtasrívasıshthadilípasamvádas. 77 s. t. 78. Sridurgásadásıvasamvádasamvalıtasrívasishthadilípasamváde Sríbhagavadarchanamáhátmyakathanam. 79. Ṣ. Gítáprathamádhyáyamáhátmyam. 80 (fol. 172^{a}). S G. dvitíyá°. 81. S. G. tritíyá°. 82. S. G. chaturthá°. 83. S. G. panchamá°. 84 S. G. shashṭhá°. 85. S. G. saptamá°. 86. Ṣ. G. ashṭamá°. 87. S. G. navamá°. 88. S. G. dasamá°. 89. S G. ekádasá°. 90. (fol 193^{a}). Ṣ. G. *dvádasá°*. *91*. S. G. *trayodasá°*. 92. S. G. chaturdasá°. 93. S G panchadasá°. 94. S. G. shodasá°. 95 S. G. saptadasá°. 96. S. G. ashṭádasá°. 97. S. Náradaproktam [Vıshnu-]Sahasranáma sampúrnam. 98 S. Krıshnanámamáhátmyam 99–101. Sadásıvanáradasamváde Krıshnabhaktamáhátmyam. 102 (fol. 229^{b}) 103. Náradasanatkumárasamváde námáparádhakathanam. 104, 105 Srídurgásadásıvasamváde Bhrıgum prati Náradoktau jívahınsánıshedhamáhátmyakathanam. 106. S. Krıshnabhaktıvıvaranakathane sankhachakrordhvapundradháranakrıshnadvádasanámagrahanamáhátmyam 107. Srísıvanáradasamváde Krishnabhaktivıvaranakathane 'rchanámáhátmyam. 108. S. K. japamáhátmyam. 109 S. K asauchamıtrásauchanırnayakathanam. *110* (fol. 254^{a}). Ṣ K gurusmaranapraṇámádıkathanam. 111. Gangásmaranapúrvakam Krıshnáshṭottaraṣatanámamáhátmyam. 112. Srídurgásadásıvasamvádánantaram Brahmanáradasamváde Krishṇapadachihnamáhátmyam 113 S. B. snánamáhátmyam. 114 (fol. 262^{b})–161 (fol. 322^{b}). B. Kárttıkamáhátmyam. 162, 163. Ṣrísadásivanáradasamváde Rádhájanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 164, 165. S. Krishnajanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 166. S.Vrindávanastavamáhátmyam. 167. S. annapúrnasatamáhátmyam. 168–172. Vaisákhamáhátmyakathanam. 173. Anukramasúchanam. 174. Phalasrutis. Incipit: सूत उवाच ॥ एतदादिपुराणं वः कथितं बहुविस्तरं। पञ्चाद्यं सर्वपा[प]घ्नं पञ्चखण्डात्मकं द्विजाः ॥ प्रथमं सृष्टिखण्डन्तु द्वितीयं भूमिखण्डकं। तृतीयं स्वर्गखण्डञ्च तुर्य्यं पातालखण्डकं॥ पञ्चमन्तूत्तरं खण्डं प्रत्येकं मोक्षदायकं। परिशिष्टं क्रियायोगसारं वक्ष्यामि वः पुनः॥ etc.

Cod. 116. *Kriyáyogasára*. Foll. 118. Capp. 25. Incipit: लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलं etc. ॥ एकदा मुनयः सर्व्वे सर्व्वलोकहितैषिणः। सुरम्ये नैमिषारण्ये गोष्ठीं चक्रुर्मनोरमां ॥ तद्वान्तरे महातेजा व्यासशिष्यो महायशाः। सूतः शिष्यगणैर्युक्तः समायातो हरिं स्मरन्॥ तमायान्तं समालोक्य सूतं शास्त्रार्थपारगं। नेमुः सर्व्वे समुत्थाय शौनकाद्यास्तपोधनाः॥ सो पि तान् सहसा भक्त्या मुनीन् परमवैष्णवान्। ननाम दण्डवद्भूमौ सर्व्वधर्म्मविदाम्वरः॥ वरासने महाबुद्धिस्तैर्दत्ते मुनिसत्तमैः। उवास सदसां मध्ये सर्व्वैः शिष्यगणैर्वृतः॥ तत्रोपविष्टं तं सूतं शौनको मुनिसत्तमः। बद्धाञ्जलिरिमां वाचमुवाच विनयान्वितः॥ शौनक उवाच ॥ महर्षे सूत सर्व्वज्ञ कलिकाले समागते। केनोपायेनेह मुने हरिभक्तिर्भवेन्नृणां॥ कलौ सर्व्वे भविष्यन्ति पापकर्म्मरता जनाः। वेदविद्याविहीनाश्च तेषां श्रेयः कथं भवेत्॥ कलावनुगतप्राया लोका सत्यायुषस्तथा। निर्द्धनाश्च भविष्यन्ति नानापीडाप्रपीडिताः॥ प्रयाससाध्यं

[1] In his duobus capitibus disciplinae et auctores Vishnuis cultoribus vitandi enumerantur Cf Wilson I I p 301 Initium capitis 43 exscribo सदाशिव उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तामसानि यथाक्रमं। येषां श्रवणमात्रेण पातित्यं ज्ञानिनामपि ॥ प्रथमं हि मयैवोक्तं शैवपाशुपतादिकं। मच्छक्त्यावेशितैर्विप्रैः संप्रोक्तानि ततः परं। कणादेन तु संप्रोक्तं शास्त्रं वैशेषिकं महत् [?]। गौतमेन तथा न्यायं सांख्यन्तु कपिलेन वै ॥ ... नग्ननीलपटादिकं ॥ मायावादमसच्छास्त्रं प्रच्छन्नं बौद्धमुच्यते। मयैव कथितं देवि कलौ ब्राह्मणरूपिणा ॥ अपार्थं श्रुतिवाक्यानां दर्शयन् लोकगर्हितं। कर्म्मस्वरूपत्याज्यत्वमत्र वै प्रतिपाद्यते ॥ सर्व्वकर्म्मपरिभ्रंशान्नैष्कर्म्यं तत्र चोच्यते। परात्मजीवयोरैक्यं ममात्र प्रतिपाद्यते ॥ ब्रह्मणोऽस्य परं रूपं निर्गुणं वक्ष्यते मया। सर्व्वस्य जगतो ऽप्यत्र मोहनाय कलौ युगे ॥ वेदार्थवन्महाशास्त्रं मायावादमवैदिकं। मयैव वक्ष्यते देवि जगतां नाशकारणात् ॥ द्विजन्मना जैमिनिना पूर्व्वं [मोक्ष]मपार्थतः। गिरीश्वरेण वादेन कृतं शास्त्रं महत्तरं ॥ etc Hoc loco etiam Puránae et legum codices secundum qualitates iis inhaerentes trifariam distribuuntur: sáttvika, rájasa, támasa. Cf Wilson Vishnupurána XII Legum codices ad classem primam pertinent Vasishthae, Háritae, Vyásae, Parásarae, Bharadvájae, Kasyapae Ad secundam: Chyavanae, Yájnavalkyae, Atris, Dakshae, Kátyáyanae, Vishnuis Ad tertiam: Gautamae, Brihaspatis, Samvartae (? cod सामुद्रस्य, Wilson legit: samudra), Yamae, Sankhae (सांख्यं cod.), Usanasis Horum sex sectatores in exitium aeternum praecipites ruunt.

सुकृत शास्त्रेषु श्रूयते द्विज । तस्मात् के पि करिष्यन्ति कलौ न सुकृत जना ॥ सुकृतेषु विनष्टेषु प्रवृत्ते पापकर्म्मणि । सवशा प्रलय सद्य गमिष्यन्ति दुराशया ॥ अस्पधर्मैरल्पवृत्तैरल्पकालैश्च सत्तम । यथा भवेन्महत्पुण्य तथा कथय सूत न ॥ यस्योपदेशत पाप पुण्य वा कुर्वते जना । स तद्भागी भवेन्मर्त्य इति शास्त्रेषु निश्चित ॥ पुण्योपदेशी सदय कैतवैश्च विवर्ज्जित । पापकर्म्मविरोधी च चत्वार केशवोपमा ॥ ज्ञान सपाद्य ससार य परभ्य प्रयच्छति । ज्ञानरूपी हरिस्तस्मै प्रसन्न इव लक्ष्यते ॥ ज्ञानरत्नैश्च रत्नैश्च परसन्तोषकृन्नर । स ज्ञेय सुमत नून नवरूपधरो हरि ॥ त्वमेव मुनिशार्दूल वेदवेदाङ्गपारग । त्वदृते न हि पश्चान्या यतस्त्व व्यासशासित ॥ सूत उवाच ॥ धन्यो सि त्व मुनिश्रेष्ठ त्वमेव वैष्णवाग्रणी । यत समस्तलोकाना हित वाञ्छसि सर्व्वदा ॥ शृणु शौनक वक्ष्यामि मत्तया श्रोतुमिच्छते । सर्व्वलोकहितार्थाय वैष्णवाना विशेषत ॥ एतदेव पुरा विप्र व्यास सत्यवतीसुत । पृष्टो जैमिनिना सर्व्व यदुवाच शृणुष्व तत ॥

Haec sex volumina eadem manu medio seculo superiore nitide exarata sunt (Wilson 115 113 114 112 111 116)

56

Foll 119 Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat 4 Linn 8

Kriyayogasara, Padmapuranae pars Codex anno 1741 exaratus est Folia tria priora rerum indicem continent In folio quod numero 1 signatum reliquis praefixum est, pars eorum quae in capite 21 leguntur, repetitur (Mill 4)

57

Tria opera in hoc volumine insunt Lit Devan Charta Ind Foll 132

Foll 1–52 Long 11½ Lat 5 Lineae undenae *Maghamahatmyam* (Maghae mensis majestas), quo libro, e Padmapurana (Uttarakhanda, adhy 1–23) desumto lustratio mense Magha in lacu sacro sive quibuslibet aquis facienda (maghasnanam) commendatur Cf Wilson J R. A S V 298 Incipit सूत उवाच ॥ अम्बरावभृतस्नात ऋषिभि कृतमगल । पूजतो नागरै सर्वै स्वपुरान्निर्ययौ बहि ॥२॥ दिलीपो भूभृता श्रेष्ठ मृगयारसिको भृश । कौतुहलसमाविष्टो सावट ष्युहसवृत ॥३॥ Capita sunt triginta quorum tituli hi 1 Vasishthasramagamanam 2 Bhrigoh parvatagamanam 3 s t (Vidyadhara quidam tigris facie foedatus mense Magha lavatus divina forma donatur) 4 Maghasnanaprasansa 5 Tilottamamahimakathanam 6 Devadutavikundalasamvade Srikundalavikundalakarmagatikathanam 7 Devadutavikundalasamvadas 8 D narakasvargapraptiprakaravarnanam 9 Saligramamahimavarnanam 10 D svargapraptivarnanam 11 s t. 12 Maghasnanamahimakathanam 13 Panchapsarakhyanam 14 idem 15 P Vedanidheh sutanam (l sutasya) Pisachapraptis 16 Maghasnanamahimavarnanam 17 Asramavarnanam 18 Devadyutitapahprabhavas[1] 19 Vishnoh stotrakathanam 20 Vishnoh stotrasya phalastutikathanam 21 Chitranamarajapisachapraptis[2] 22 Pisachasya purvabhavakathanam 23 Keralasya vrittantakathanam 24 Pisachaparidevanam 25 Sarasavakyam 26 Vanarasarasayoh samvadakathanam 27 Brahmanavicharas 28 Pretamokshas 29 Panchapsaramokshas 30 Maghasnanaphalakathanam

Codex anno 1771 a Bhudeva exaratus est Textus a codice Wilsoniano paulum differt (Walker 166[a])

58

Lit Devan Charta Ind Foll 165 Long 10 Lat. 4½

Foll 1–61 Lineae usque ad fol 34 10 deinde 9 *Maghamahatmyam*, hac vice in capita undecim divisum Narrationi ipsi haec disticha praemissa sunt जयति नवकमलकोमल विपुलामलदलकपोल । सुकुमार मुखमसितायतनेत्र ज्ञाननिधान ॥२॥ ध्यात कार्यारम्भ विघ्नद्रुममूलखडनार्थमिव । विभ्रत्करे कुठार विनायको न श्रिय दिशतु ॥३॥ Textus recensio a codicibus 54 et 57 multis locis discrepat

Codex anno 1709 nitide exaratus est (Walker 206[a])

59

Foll 53–90 Long 10½ Lat 5½ Linn ternae denae *Karttikamahatmya* (Karttikae mensis majestas), Padmapuranae pars (Uttarakhanda, adhy 133–161), 29 capita continens Incipit सूत उवाच ॥ श्रिय पतिमथामन्त्र्य गते देवर्षिसत्तमे । हर्षोत्फुल्लनयना सत्या देव तदाब्रवीत ॥१॥ सत्या उवाच ॥ धन्यास्मि कृतकृत्यास्मि सफल जीवित मम । मासो त्रैलोक्य शुभगाद्युपदिष्टो त्वया मम ॥२॥ षोडशस्त्रीसहस्राणा वल्लभाह यतस्तव । यस्मान्मयादिपुरुष कल्पवृक्षसमन्वित ॥३॥ यथोक्तविधिना सम्यक नारदाय समर्पित । त्वद्विधाश्चापि जानन्ति भूमिसस्थानज फल ॥४॥ सो य कल्पद्रुमो गृहे मम तिष्ठति साम्प्रत । त्रैलोक्याधिपतश्चाह श्रीपत रतिवल्लभा ॥५॥ अतो ह प्रष्टुमिच्छामि विविच्य मधुसूदन । यदि त्व मत्प्रियकर कथयस्वात्र विस्तरात् । ६। श्रुत्वा तच्च पुनश्चाह करोमि हितमात्मन ।

Cf Wilson in J R A S V 305 Singulorum capitum argumenta haec 1 Krishna Satyam sive Satyabhamam uxorem olim eam Devasarmanis Atreyae

---

[1] द्वैवद्युतितपर्ऽनप्रभावो ms

[2] In codice 58 rex ille Dravidensis *Chitrákshas* appellatur in cod Wils *Mitrasena* legitur

bráhmanae filiam fuisse, certiorem facit[1] —2 Patre et Chandra conjuge a Rákshasa occisis Vishnuis cultui deditam inprimis undecimum mensis diem (ekadasivratam) et Karttikam mensem religiose eam observasse Inde eam ad hunc honoris gradum pervenisse No tanda haec कार्त्तिके मासि ये नित्य तुलासस्थे दिवाकरे । प्रात स्नायति (snasyanti) ये मृत्य महापातकिनोऽपि वा ॥१२॥ स्नान च मागर दीप तुलसीवनपालन । कार्त्तिके ये प्रकुर्वन्ति ते नरा विष्णु-मूर्त्तय ॥१३॥ समार्जन विष्णुगेहे स्वस्तिकादिनिवेदन । विष्णो पूजा च कुर्युर्मधिमुक्तास्तु ते नरा ॥१४॥ इत्थ दिनत्रयमपि कार्त्तिके ये प्रकुर्वते । देवानामपि ते वद्या कि जनैर्जन्मत कृत ॥१५॥—3 Sequitur narratio a Narada Prithui Vainyae relata * Şankham gigantem, Oceani filium, diis devictis Vedas furari voluisse, eosque in mari submersos secutum esse Deos supplicantes Vishnum adiisse Quo die deum conciliassent, eum diem in posterum sacrum et festum institutum esse ईपस्य शुक्लैकादश्या यावद्बोधिनी भवेत् । निशातुर्य्यं शेषेण गीततुर्यादिमगलान् ॥१८॥ कुर्वन्ति नित्य मनुजा भवद्भिर्यद्यथा कृत । ते मत्प्रियकरा नित्य मत्सान्निध्य व्रजन्ति हि ॥१९॥—Cap 4 इत्युक्त्वा भगवान्विष्णु सफरीतुल्यरूपधृक् । ययौ तदाञ्जलि मुध्यमापीची कश्यपस्य च (á (?) papatanjalau madhyavasinah Kasyapasya sah cod Wils) ॥१॥ स त कमडलु क्षिप्त्वा कृपया भूरि पीडित । तायता न ममौ तत्र तत कूपे न्यवेशयत ॥२॥ तत्रापि न ममौ तावत् तडागे प्राक्षिपत्स त । एव त सागरे क्षिप्त्वा तत्र सो प्यवर्द्धत ॥३॥ ततो यथीत्स त शख विष्णुर्म्लेच्छरूपधृक । वेद त स्वकरे धृत्वा बदरीवनमागमत् ॥ Vishnuem piscis forma indutum Şankham interfecisse et Vedas deis restituisse Prayágae sanctitas et mense Mágha lavatio commendantur —5, 6 Undecimo Âşvinae mensis novilunii die quibus cerimoniis Kárttika-votum suscipiendum sit — 7 Voto facto quibus cibis abstinendum sit —8 Quatuordecimo Úrjae (i e Kárttikae) mensis novilunii die votum solvendum esse (udyápana) —9–18 Ad Tulasi[2] plantae sanctitatem celebrandam Narada narrationem de Jálandharae[3], Oceani filii, cum deis pugna refert Haec narratio, qua loco valde inopportuno Şivae potentia omnes deos superans praedicatur, in libro *Researches into the nature and affinity of ancient and Hindu mythology*, p 456, a Vans Kennedy ex alia quadam textus recensione eaque copiosiore Anglice versa est —19 20 Dharmadatta bráhmana, Karavirapurae in Sahya montis confinio vivens, illius festi observatione et ipse in Vishnuis coelum venit in vitaque postera Dasaratha rex renascitur et Kalaham, Saurashtranagarae natam, propter *impietatem* in Rákshasim mutatam, quum aqua Tulasis foliis mixta tetigisset, a sedibus infernis liberat —21, 22 Tulasim Vishnui acceptiorem esse quam dona et sacrificia exemplo Vishnudasae brahmanae et Cholae, Kántipuris (Kanchipurí) regis, exemplo probatur[4] — 23 Narratio de Jaya et Vijaya, quae maximam partem cum libello Gajendramokshanam (supra n 35) congruit —24 Krishna, Veni, Kakudmini fluviorum origo —25 Bonorum aut malorum facinorum fructus ad certam normam inter homines consociatos partiuntur देशग्रामकुलानि स्यु[ ] पापभुञ्जि (cod Wils melius *papabhanji*) कृतादिषु । कलौ तु केवल कर्त्ता फलभुक् पुण्यपापयो ॥७॥ अकृते पि हि ससग व्यवस्थेयमुदाहृता । ससर्गात्पुण्यपापानि यथा याति निबोध तत् ॥८॥—26 27 Quod Dhanesvarae brahmanae in urbe Dharavati viventis exemplo illustratur Tartari loci septem esse dicuntur Taptavaluka, Andhatámisra, Krakacha, Argala, Kuṭasálmali, Raktapuya, Kumbhipaka —28 Si qui Karttika-cerimonias quominus rite celebrent impediantur, quae in earum locum substituenda sint —29 Quam ob rem Asvattha arbor Saturni tantum die (Sanivasare) tangenda sit

Codex anno 1770 exaratus est (WALKER 166[b])

60

Foll 75–148 Linn initio 8, deinde 9 Prayagamahátmyae capita 35 et tricesimi sexti disticha 17 Incipit

कदाचिन्नैमिषे रम्ये सूत परमकोविद ।
क्विविदा (l kovidáh) सर्वधर्मेषु सर्वयज्ञेषु कोविदा ॥१॥
श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञा सदाचारपरायणा ।
अनूचाना सदस्याश्च सर्वदा धर्मवादिन ॥२॥
केचित स्वाध्यायनिरता केचिद्वेदार्थतत्परा ।
केचित् अध्यात्मतत्वज्ञा केचिद्योगविशारदा ॥३॥

---

[1] Occurrunt ibi haec disticha, quae commemoranda videntur शिवा गौराद्य गायेशा पैष्णवा शक्तिपूजका । मामेव प्राप्नुयन्तीह सर्वोप सागर यथा ॥२६॥ एको हि पचधा जात स्वरूपैर्नामभि किल । रूपन्नो यथा कथ्य पुत्राद्याह्वाननामभि ॥२७॥

Praeterea Dhátri (Emblick myrobolan) Vishnui sacra est. Ejus fructus cum Tulasis foliis mixti ad lavationem lustralem adhibentur

[3] Ita in cod ce nostro in cod Wils melius Jalandhara scribitur मेघाम्भो विधृत यस्माज्जलेनैतज्जल मम । तस्माज्जलधर इति ख्यातो नाम्ना भविष्यति ॥

[4] Chola rex sororis filio quum regnum tradidisset ab eo tempore in Chola terra sororis filii in regis defuncti locum succedere solebant तस्मादद्यापि त देश सन्त राज्यागभागिन (rájyánsabháginas cod Wils) । स्वसीया एव जायते तत्कृतावधिवर्तिन (l tatkritavidhvartinah) ॥ Ceterum Ananantassayana non Cholae frater sed loci nomen aut Vishnuis templum fuit स कदाचिदभूद्राजा ह्यनतशायने द्विज । यत्रासौ भगवान् नाथो योगनिद्रामुपाश्रित ॥

तर्केषु निपुणा॰ केचित् मीमांसाया विचक्षणा॰ ।
वेदांतज्ञानसिद्धांता साहमस्मिजपे रता ॥४॥
योगाभ्यासे तिनिपुणास्तापसा मौनमाश्रिता॰ ।
सर्वतीर्थकृतस्नाना॰ पृथ्वीपर्यटनक्षमा॰ ॥५॥
चतुषष्टिकलाभिज्ञा॰ तपसा सूर्यवर्चस ।
एकत्र मिलितास्तत्र पप्रच्छुरिन्मादरात ॥६॥

Libellus, quo Prayaga ejusque sacella celebrantur, a Sesha serpente cum Sanaka communicatus esse traditur In fine singulorum capitum (इति पद्मपुराणे पातालखण्डे शेषसनत्कुमारसंवादे प्रयागमाहात्म्ये etc) Padmapuranae haec esse pars dicitur, sed in codicibus nostris non exstat, saepiusque fieri ut talia commenta librorum sacrorum auctoritate fulciantur, jam aliunde didicimus

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (MILL 77[c])

61.

Lit Devanag Charta Ind Foll 116 Long 5 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn nunc 9, nunc 10

Sivagita (Sivae cantilena), sedecim capita continens, quibus principalia sectae Sivaiticae dogmata exponuntur Ea a Siva deo Ramae post Sitam ereptam animum despondenti tradita erant, quod colloquium a Skanda cum Sanatkumara, ab hoc cum Vyasa communicatum, denique a Suta coram anachoretis recitatur Praecedunt preces et cerimoniae legendo praemittendae, libellus ipse sic incipit अथात॰ संप्रवक्ष्यामि शुद्धकैवल्यमुक्तिद । अनुग्रहान्महेशस्य भवदु॰खस्य भेषज ॥१॥ न कर्मणामनुष्ठानैर्न दानैस्तपसापि वा । कैवल्य लभते मर्त्य किं तु ज्ञानेन केवल ॥२॥ रामाय दण्डकारण्ये पार्वतीपतिना पुरा । या प्रोक्ता शिवगीताख्या गुह्याद्गुह्यतमा हि सा ॥३॥ यस्या स्मरणमात्रेण नृणा मुक्तिर्ध्रुवा भवेत । पुरा सनत्कुमाराय स्कन्देनाभिहिता हि सा ॥४॥ सनत्कुमार॰ प्रोवाच व्यासाय ऋषिसत्तमा॰ । मह्य कृपातिरेकेण प्रददौ बादरायण॰ ॥५॥ Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt 1 Bhaktiyogas 2 Vairagyayogas 3 Bhasmavidhi sahasranamopadesa 4 Sivapradurbhavas 5 Ramasyástrapraptis 6 Vibhutiyogas 7 Visvarupayogas 8 Vairagyayogas 9 Ṣariranirupanam 10 Jivasvarúpanirupanam 11 Upasanamahatmyam 12 Upasanavidhis 13 Mokshayogas 14 Panchakosopasanam 15 Bhaktiyogas 16 Sakaladhyatmayogas

Iis quae in fine capitum leguntur (इति श्रीमत्पद्मपुराणे शिवगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे etc) libellus e Padmapurana desumtus esse declaratur, quod per se veri parum simile est, quum Vishnuis unius cultus Purána illo praecipiatur, et nostris quidem codicibus non confirmatur A Kurmapuránae parte, Ísagitas sive Ísvaragitas appellata, libellus noster differt

Codex anno 1749 exaratus est (MILL 110)

62.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 14 Lat. 7 Linn foll 1–88 14 postea plerumque 15

Brahmapuranam, a Suta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Brahmane deo Dakshae traditum erat De argumento cf Wilson in J R A S V 65 et in Vishnupuranae praefatione p xvi Incipit यस्मात्सर्वमिद प्रपञ्चरहित मायाज्जगज्जायते यस्मिंस्तिष्ठति याचितान्तसमये कल्पा पुन॰ सम्प्राप्ता मुनय ॥ प्रपञ्चरहित त विदति मोक्ष ॥७॥ ध्रुव त वदे पुरुषोत्तमाख्यममल etc Narratio ipsa his verbis inchoatur सुपुण्ये नैमिषारण्ये पवित्रे सुमनोहरे नानामुनीजनाकीर्ण ॥ नानापुष्पोपशोभिते etc

Codex anno 1826 negligenter exaratus est. Folium 174 numero १९८ notatum est, et numerum १८८ proxime १९० sequitur, nihil tamen videtur omissum esse (WILSON 125)

63

Lit Devan Charta Ind Foll 178 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn plerumque 10

Brahmapuranae pars altera (uttarakhanda) a Ṣaunaka cum Sataníka ita communicata ut olim ab Agastya Supratikae tradita erat (B) Cf Wilson l l p 71 Incipit शौनक उवाच ॥ अत॰ पर प्रवक्ष्यामि सौम्या दिशमुपेयुष॰ । परार्थ यतमानस्य चरित परमेष्ठिन ॥१॥ शृण्वमाण शतानीक पातकव्रातघातक । कथित सुप्रतीकाय मुनिना घटयोनिना ॥२॥ दक्षिणाशाजलनिधेस्तटे क्रीडावन शुभ । निर्मित जामदग्न्येन विचित्रविधिना दरात् ॥३॥ नानातरुगणाकीर्ण लताविस्तारसकुल । शालस्तालैस्तमालैश्च क्रमुकै॰ सकपित्थकै ॥४॥ तिलकै॰ कोविदारैश्च रसालैरुपशोभित । जम्बूभि॰ पनसाश्वत्थवटवाटीविजृम्भित ॥५॥ पुन्नागैर्नालिकेरीभिर्द्राक्षाभिरुपमण्डित । हरितकीभिर्हिन्तालैर्नागडीमिर्वीजपूरकै ॥६॥ जम्बीररिक्षुभिश्चित्रैरक्षोडैर्बदरैर्वृत । करवीरजपाजालैश्चम्पकै शतपत्रकै ॥७॥ धाराधूलीकदम्बैश्च पाटलाभि॰ प्रगल्भितं । सरिद्भिरुपकुल्याभिर्महानदसरोवरै॰ ॥८॥ जलान्यनुपद प्राय॰ प्रापणीयानि यत्र तै॰ । पुण्डरीके कुवलयैस्तथा कोकनद॰ शुभै ॥९॥ कूजन्ति मधुर पुष्टा यत्र माद्यन्मधुव्रता । नवचूतरसोन्मत्तपिकद्वन्द्वानि कानने ॥१०॥ सदा वसन्तसमये भ्रमा पुष्पाति पञ्चम । तत्र सिद्धाश्रमपद घनगर्भगत शुचि( ) ॥११॥ हर्म्यै रम्यतमपर्णनिर्मितैर्मुनिशावकै॰ । शालाशतसमाकीर्ण मुनिशिष्यापसेवित ॥१२॥ दोग्ध्रीभिरग्निहोत्रीभि॰ सुवत्साभिरलकृत । पुष्परेणूत्करैर्नानुदग्रैश्च सुरभीकृत ॥१३॥ मधुकृन्मधुरझकारे कलहसकलस्वरे ३ श्रुति(ṣruti)पूर्णामृते सान्द्र सामगानैरुपप्लुत ॥१४॥ गाव्याद्यैर्गजसिहाद्यैर्मृगैरुज्झितविग्रहै ।[1]

[1] L उज्झितविग्रहै ।

तुरगैर्महीपैर्जुष्टमविरोधिभिरन्तत ॥१५॥ लोपामुद्रासहचरो मुनिर्देवकृते ग्निमान् । विविधाश्रमिभि: सार्द्धं सेवते शुद्धमानस ॥१६॥ तमेकदा समासीन पमद्यामिततेजस । सुप्रतीको मुनिवरो गुरुपादाभिवदन ॥१७॥ सुप्रतीक उवाच ॥ भगवस्त्वत्प्रसादेन सुश्रुत श्रुतवानह (srutam su srutaván aham A) । नानापुराणसभेदान् परमेश्वरतत्परान् ॥१८॥ आगमान्वेदमागाथानितिहास स्मृतीरपि । देवाना च महर्षीणा सतीना चरितानि च ॥१९॥ महिम्नो[ऽ]मलकीर्त्तीना श्रयोनिजननापिता । विधेर्विलसित कृत्स्न (kritsnam) सर्वंदिग्विपयीकृत ॥२०॥ विक्रमा कीर्तय शुभ्रा श्रुता पापप्रणाशिनी । इदानीं श्रोतुमिच्छामि सौम्या दिशमुपपुष ॥२१॥ कीर्त्तिं दनुजनाशोत्था यशश्चिह्नानि वेधस । धमापायाश्च विविधान् यान् विधिर्विदधे भुवि । इष्टापूर्तैरुचिमात्मन्मे (l ishṭapurter uchitans) विस्तरतो वद ॥२२॥

Capita sunt triginta septem 1 *Brahmanis origo* 2 Sarasvati cantu suo omnium deorum animos rapit, Brahmanem corrumpit Sumridikae origo 3 Sumridika diuturna corporis castigatione absolutam sanctitatis conditionem (siddhi) obtinet 4 Daityarum, ipsius oculorum fulmine creatorum, imperio accepto, Brahmanem e coelo expellit 7 Siva cerimoniis et precibus mysticis conciliatus, Ekaviram filiam (prakritim sviyam bhairavim) ad delendos Daityarum exercitus mittit 8 Brahmani *imperium restituitur, et Savitri dea a Sole in* matrimonium datur 9 Savitris origo 10 Brahman Sivae sacrificium in loco Brahmavedi dicto ad Valija fluvium, in regione boreali situm, offert [नारद उवाच] प्रेषितोऽस्मि जगद्धातर्विष्णुना प्रभविष्णुना । सप्रदर्शयितु देश ब्रह्मवेदि (°vedim) तवानघ ॥१८॥ वरिष्ठा चावनिर्लोके जम्बुद्वीप ततो वर । तस्मिन्नार्यावर्तनामा देशो देवैरपि स्तुत ॥१९॥ ब्रह्मावर्तस्तत श्रेयानु दीर्घो दिगनुसमा । निदानभूता तीर्थाना श्रेयसी तत्र वेधसी ॥२०॥ तया वलजया सार्धमनुनीत स्तुति श्रुत ।[1] ब्रह्मवेदिरिति ख्यातो देश पुण्यपरायण ॥२१॥ महयात्फुल्लनेत्रोऽभूदित्याकर्ण्य वचो मुने । जगाम त्वरि[त] तस्मादुत्तरेण सरस्वतीं । वलजाजलसपर्कपविच्छिन्ननिरतर ॥२२॥ Proximis versibus loci amoenitas describitur प्राप्य पुण्यतम देश सर्वदा क्रतुसाधन ॥२७॥ ननर्त मुदितस्तत्र (muditadyatra cod) विधाता पार्श्वगे सन । वलजातटमासाद्य नटतोऽस्य महात्मन ॥२८॥ अगाधजलसपूर्णो महागर्तो बभूव ह । सुधापन्नसलिल यत्र पीत्वा विहगमा ॥२९॥ दिव्यवाचो भवतीति प्राहुर्ब्रह्मह्रद बुधा । स्वय सस्कृतस्तोयेषु धाता भूतपतिर्विभु । सर्वतीर्थाविनाभाव (?) महता तपसाकरोत् ॥३०॥ 11 (fol 33^b) Brahman, ut sacrificio peracto (इष्ट) pia opera faceret (आपूर्त) vatum sanctorum eremum, prope Maṇiprabha lacum in silva Chárurathа septentrionem versus situm, adit, eorumque filios, quos morum et legum institutis imbueret, secum ducit 12 Virorum sanctorum, qui filios suos Brahmani tradiderunt, enumeratio Kasyapa, Upamanyu, Ojishṭha, Kanva, Bandhula, Angiras, Daksha, Kusika, Bhrigu, Atri Lopamudrápati (i e Agastya), Vasishṭha, Bharadvaja, Ṣvetatreya, Vrihaspati, Surpanayya (?), Mantri[2], Gautama, Gritsamada, Jamadagni, Ádhvara (*adhvara* B), Chyavana, Kahoda, Apastamba, Aruna, Kapila, Devarata Kratu, Havyada Nyagrodhapada, Vámadeva, Sumantu, Devala, Sthaṇdilesaya, Kusavarta, Kraunchavradhna, Uddalaka, Varatantu, Upavesa, Hiranyanga[3], Yavishṭha, Gomitra, Mudgala, Praskanva, Kutsa, Hiranyastupa, Sanaga, Atharvan, Jabali, Jaratkara[4], ,Vatsa, Artabhaga Pradhana, Prasisha Agnigarbha, Trishavana, Kanada Apnavana Vasudreka, Dalbhyaka, Samvarta, Vyagrapad, Paraskara Gobhila, Parasara, Supratika, *Váchamyama, Mṛkandu,* Viprachitti[5], Vriddhaṣravas, Samindhana (?)[6], Upaskara, Raibhya, Vishṭapura, Pingala, Matanga, Dadhiparṇa, Jatukarṇya, Pradyoti Galava Lomasa, Garga, Gabhasti[7] 13 Juvenes a Brahmane instituti veram beatitudinis viam quaerunt 14 Brahman sanctorum filias, quum mulierum officia docuisset, de coelo in sacrificii locum ad Valajam secum ducit 15 Ibi in loco sacro, Somatirtha appellato, lunae colendae ritus (somavrata) peragitur Lunae sedecim digiti hi enumerantur Amṛita, Manada, Pusha, Pushṭi, Tushṭi, Rati, Dhriti, Sasini, Chandrakanti, Jyotsna, Lakshmi, Bahula, Priti, Angada, Purna, Purṇamrita Ea cerimonia Chaitra mense lucente luna facienda unaque lunae hymnus (somasuktam) recitandus est 16 Visvakarman Brahmanis jussu ad Valajam prope lacum Brahmahrada appellatum Drisya urbem condit[8] 17 Juvenibus adoptivis (dharmaputra) quum filias supra dictas in matrimonium dedisset, urbem incolendam tradit Vishnuis cultum iisdem praecipit Vishnus *urbi defendendae tredecim custodes,* ipsius ministros (yaksha), ponit Forum nomina haec Shanda (*Sanda* cod. A), Marka, Durnaman Durmukha Guha, Virupaksha Bhimasena, Jvalavaktra, Pisangaka, Kankalin, Kurmaprishṭha, Bhuta, Damara, Bhairava Tutelarem urbis deam Siddhavaṭim instituit[9] 18 Brahman singu-

---

[1] Omnia inde a voce अनुनीत usque ad अगाधजल in cod A omissa sunt

[2] शतमाटिर्देदो A शतमाहृंदौ B [3] हिरख्यग° codd [4] ज्वरत्कारोद्यता A जमत्कारोद्यता B [5] विप्रजितरेयान्वयात् A विप्रंत्वेरयान्वयात् B [6] शिखिधन B deest in A

[7] Tam levis uterque codex fidei est ut nomina supra data quapar est cautione acc p enda sint

[8] सौदर्यातिशयादेतत् दृश्य देवपुरादपि । इति तन्नामतो दृश्यमिति तुष्टमना स्वय ॥ यदुवाच रसोद्रेकाद्भूयो भूय पितामह । अत सप्तसु लोकेषु दृश्यमेव प्रगीयते ॥

[9] दैत्यभीतिनिदायेभ्य पाथान्मार्गवटी यथा । सिद्धानान्नौन्परित्रासि यस्मात्तो वरानने ॥ अतस्त्विम्वपि लोकेषु नाम्ना सिद्धवटी भव ।

lis virorum sanctorum familus propriam deam tribuit: ततः शक्तिगणं वीक्ष्य प्रसन्नात्मा पितामहः । प्रत्येकं गोत्रदेवत्वं (°tve codd.) स्थापयामास शोभनं ॥१॥ स पर्यायैर्ददौ देवी कश्यपानां सरस्वती । कालिकामुपमन्यूनामोंजिष्ठेभ्योऽंबुजाननां ॥२॥ कण्वान्वये शिवां देवीं मधुरां वंधुलान्वये । स्थिरां चक्रे जगद्धाता दक्षगोत्रे वनांबिकां ॥३॥ दिदेशांगिरसां वंशे स देवीं भुवनेश्वरीं । कपर्दिनी भृगूणां तामन्नीणां विंध्यवासिनीं ॥४॥ हरसिद्धिप्रदां प्रापुः कुलांबां कौशिकद्विजाः.। वसिष्ठवंशसंभूतास्तथागस्तिकुलोद्भवाः ॥५॥ रक्तांबरां गोत्रदेवीं तथा चैव कुलेश्वरीं । श्वेताश्वामुत्थोद्भूताः -- ॥६॥ श्वेतात्रेयः स्वर्णदामां विशालाक्षीं बृहस्पतिः । सूर्पणाख्याः (सूर्पणाद्या B.) सहस्राक्षीं गौतमाः कुंडवासिनी । सर्वकामप्रदां प्रापुर्माठ्यः सिंधुवासिनीं ॥७॥ तारां गृत्समदोद्भूतास्त्रिपुरां जमदग्निजाः । च्यवानान्वयसंभूताः कोटिस्थां कुलदेवतां ॥८॥ आपाढां दैत्यनिवर्हैर्महाबलसमन्विता । मुनयो मुद्गलोद्भूता देवीमैंद्रीमशिश्रयन् ॥९॥ कहोडानामन्ववाये सुश्रोणिर्देवताभवत् । आपस्तंबमुनेर्वंशे सहस्राक्षी बभूव ह ॥१०॥ पिंगाक्षी वारुणे गोत्रे कापिले हव्यवाहिनी । विवेश देवरातोत्था (देवरातात्था A. देवरातौत्वा B) देवी दाक्षायणी प्रजाः । वसुदा क्रतुजान्विप्रान् हव्यादकुलसंगतान् ॥११॥ तोत्रत्वा (sic A. तात्तला B.) 'चक्रवालात्मा निग्रोधान्वयवासिनी[1] । जयदा वामदेवानां सुमंतूनां प्रजावती ॥१२॥ विरूपाक्षी देवलानामन्ववायमुपाश्रयत् । स्थंडिलेशयसंभूतानणिमाद्यस्तु (°संभूताः A °सभूता B) देवताः ॥१३॥ मातॄणां गणमानर्चुः पराशरकुलोद्भवाः । क्रौंचप्रभाः कुशावर्ताः (कुलावार्त्ताः A कुलावर्त्तास् B) तथोद्दालकगोत्रजाः ॥१४॥ चर्चिकां (चच्चिकां A. चित्रकां B.) चित्रवल्पां तथा साम्राज्यसिद्धिदां । उपवेशमुनेर्वंश्याः (उपवेश्य° B) पूजयंति पताकिनीं । कौमारीं च हिरण्यांगा वरदां वरतंतवः ॥१५॥ स्रग्विणीमूर्ध्वकेशीं च यविष्ठा लेभिरेऽर्चितुं । प्रस्कण्वाश्चैव गोमित्रा हिरण्यस्तूपसंभवाः ॥१६॥ महाविद्येश्वरी (°री codd) सौम्यां तथा कलिविनाशिनी (कालि° A) । कुत्साश्चापर्वैजाः सत्यामाश्रयन् प्रेतभक्षिणीं ॥१७॥ त्रिजगन्मोहिनीं देवी भेजिरे सनगोद्भवाः । रक्षोविक्षोभिणीं देवीं जाबालिकुलसंभवाः ॥१८॥ आर्तभागजरत्कारद्वितत्रिपवर्णोद्भवाः । जयां च विजयाख्यां च शतबाहुं शताननां ॥१९॥ प्रधनाश्वाग्निगर्भोत्थाः प्रशिपाश्च कणादजाः । विचिन्वरां (sic A. विचित्वरां B.) महालक्ष्मी चंडरूपा त्रिलोचनां । जगृहुः कुलदेवत्वे[2] वरदानोद्यताः स्वयं ॥२०॥ आयुर्दामाभ्रवानाश्च वत्साः सिद्धवटीमपि । वसूद्रेकमुद्भूता जयतीं प्रापुरुत्तमां ॥२१॥ दाल्भ्यव्याघ्रपदोर्वंश्याः कामधेनुं धनुष्मती । तनुजा गोभिलस्यापुः पार्वतीं सिद्धमातृकां ॥२२॥ पारस्करसुता दुर्गा तथा कात्यायनीमपि । संवर्ततनया देवीं समानर्चुः पयस्विनीं । मृकंडुवाचयमयोस्तनया (°यमयोस्तुयतां A. मृकडयम्वमयायास्तु B) नीललोहितां ॥२३॥ वृद्धश्रवोविप्रचित्त्योः (विप्रवीत्योः B) कुलजाः (कुलिना. A. कुलना B) कर्मपारदां । तथैकवीरा कल्याणीमुपस्करकुलोद्भवाः (उपह्वर° A. उपरद्व° B) ॥२४॥ समिंधनकुले जाताः कुलांबा दुष्टनाशिनीं । रैभ्यविष्टपुरोद्भूताः प्रापुराशापरां (प्रापुराशांपुरां B.) सतीं ॥२५॥ पिंगला भोगदा प्रापुर्महाकोशीं (°काशी A) मतंगजाः । दधिपर्णान्वयो लेभे हिंगुलां हरिदंबरां ॥२६॥ जातूकर्ण्यान्ववायेऽभूद्देवसेना महाबला । उद्गावस्यमग्योतेर्वंशे (उदग्याचप्रमेच B.) वंशजा विश्वरूपिणी ॥२७॥ लोमशस्य मुनेर्गोत्रे वृहन्नेतस्य धीमतः ॥ योगेश्वरी ज्वलमुखी गोत्रदेव्यौ बभूवतुः ॥२८॥ वैजवापोद्भवाना च बभूव कुलसुंदरी[3]. Brahman, ut Drisyapurae sacerdotibus famulos ad officia domestica perficienda compararet, ad Viráj (Vairája) regionem, prope octo fluminum confluentem sitam, proficiscitur · जगामाथोत्तरकुरून् दिशान् (l. देशान्) पुण्यसमन्वितान् । सिद्धसारस्वतस्रोतःपवित्रितनिरंतरान् ॥ तत्र वै नाभिकपुरं भूमेर्नाभिमिवापरं । etc. etc. तत्पूर्वेण ययौ धाता विराट्क्षेत्रमनुत्तमं । अष्टानां सरितां यत्र संगमो देवसेवितः ॥ Horum fluminum origo et Somatírtham describitur. 19, 20. Vaisyarum et Súdrarum creatio. 21 A sacerdotibus Drisyapurae omnium generum sacrificia fiunt 22. Nárada a Brahmane de coelo mittitur, ut Bráhmanas ritus varios doceat Valajae sanctitas et origo Flumen seculo aureo Balajá (=balát játá), argenteo Sivakámadughá, aereo Nandiní, ferreo Vánanásá appellatum fuit. 23. Pingáksha Rákshasa, quum omnes deos devicisset, a Brahmane aqua e Valajá (चैत्रमासेऽसिते पक्षे चतुर्दश्यां महानिशि) hausta interficitur. Fame exorta viri sancti a Durgá, Sákambharís[4] formam gerente, auxilium petunt, eaque homines oleribus (*śáka*, inde deae nomen derivatur) in orienti Valajae parte crescentibus sustinet. Nomen Vánanásá flumini eo tempore datum est, quo Tárakae sagittis oppressorum deorum vulnera Valajae undis sanata sunt 24. Votum ad Valajae ripam in Solis honorem nuncupandum (vasantavratam). 25. Chaitrae mensis lucida parte octo deorum sacella (tírtha) ambienda sunt. 26–30 Daityae[5], ambiguo Náradae consilio instigati, quum Vrikakarmane duce Drisyapuram mimarum et saltatorum forma[6] intrassent, post saevam cum geniis (Yaksha), urbis custodibus, pugnam a Siddhavatí dea conciduntur. 31 (fol 41[a]) Quibus causis urbs varia nomina sua acceperit 32–35 Ad Sumridíkam narratio revertitur, qui austerae devotionis fructibus superbiens urbem infestat. 36 Bháskaravratam 37. Urbis laudes Ne hic quidem liber finitus videtur

[1] L न्यग्रो°, [2] कुलदेवित्वे A B

[3] Textum, qualiscunque sit, et horum 28 distichorum et loci ad cap 10 exscripti utriusque codicis collatione constitutum esse lectores monitos velim

[4] Uno hoc libri loco me Sákambhari deae nomen legere memini शाकंभरीति नाम्नाहं पूजनीया प्रयत्नतः । वलजा नंदिनी नाम जगदानंददायिनी ॥ i e "Equidem Sakambharis nomine, et Valaja totum mundum beans Nandiní nuncupata colendae sumus"

[5] E Kaliká familia (Kálikeyakula) orti esse dicuntur

[6] In urbe ipsa fabulam Vritravadha appellatam egerunt

Voce *upapatha* (deverticulum), quae in singulorum capitum titulis legitur (इति ब्रह्मपुराणोत्तरखण्डोपपथ etc), librum nostrum alterius partis appendicem tantum esse significari videtur, quod, sive viros colloquentes sive exordium spectas, veri simillimum est[1]

Codex anno 1772 negligenter exaratus est Folia २० २१ २२ in quibus capitis quinti finys et capp *6 7* ine rant, *nunc desiderantur* (WILSON *356*)

64.

Lit Devan Charta Ind Foll 86 Long 10½ Lat 5½ Linn plerumque 13

Idem liber (A) Codex, medio circiter seculo superiore exaratus, in capite tricesimo desinit Folia ९२ ९३ quae nunc desunt, eadem fere continebant, quae etiam in cod *B desiderantur Lacunam quandam jam in* prototypo a lfuisse, verbis यत स्थान खण्डे पत्रं नास्ति "hoc loco folium dimidiatum deest" (fol 12ª) percipitur Ceterum codex, melius quidem quam B neque tamen accurate exaratus, eandem textus recensionem continet Quod folium octogesimum sextum esse solebat, nunc post fol 75 positum est (WILSON 354)

65, 66.

Duo *volumina Lit Devan Charta Ind Long* 13 Lat 6½ Linn 12

Brahmavaivartapuránam, a Suta coram Ṣaunaka ita relatum, ut olim a Krishna Brahmani, a Brahmane Dharmae, a Dharma *Náráyanae*, a Náráyana Naradae a Narada Vyásae traditum erat De libri argumento conferantur quae Wilson in J A S B I 217 sqq et in *Vishnupuranae praefatione p xli doctissime disseruit*

Vol I Foll 342 I *Brahmakhanda*, Foll 1–68 Incipit गणेशब्रह्मशमुरेशशेषा सुराश्च सर्व मनवा मुनीन्द्रा । सरस्वतीश्री गिरिजादिकाश्च नमन्ति देव प्रणमामि त विभु ॥१॥ etc भारते नैमिषारण्ये ऋषय शौनकादय । नित्य नैमित्तिक (nai°) कृत्वा क्रियामूषु कुशासन ॥७॥ एतस्मि[च]न्तरे सौतिमागच्छत यदृच्छया । प्रणत सुविनीत त विलोक्य स्फुरासन ॥८॥ त सपूज्यातिथि भक्त्या शौनको मुनिपुङ्गव । सपृच्छगुरु शान्त श्राम पौराणिक मुन ॥९॥ यात्रायासविनिर्मुक्त समस्त सुस्थिरासने । समत सर्वतत्त्वा पुराणाना पुराणवित् ॥१०॥ पर कृष्णकथादैत पुराण श्रुतिसम्मत । मंगल मंगलार्ह च मगल्य मगलालय ॥११॥ सर्वमगलबीज च सर्वेषा मगलप्रद । सर्वामगलघ्न² च सर्वसम्पत्कर पर ॥१२॥ हरिभक्तिप्रद शश्वत् सुखद मोक्षद भवे । तत्वज्ञानप्रद शरदुत्पत्तीजविवर्द्धन ॥१३॥ पपच्छ सुविनीत च सुनीतो मुनिसत्सदि । यथाकाशे तारकाना (°nam) द्विजराजो विराजते ॥१४॥ शौनक उवाच ॥ प्रस्थान भवत कुत्र कुत आयासि ते शिव । किमस्माक पुण्यदिनमद्य त्वद्दर्शनेन च ॥१५॥ वयमेव कलौ भीता विशिष्टज्ञान वर्जिता । मुमुक्षवो भवे (bhave) मग्नास्तद्धेतुस्त्वमिहागत ॥१६॥ भवान्साधुर्महाभाग पुराणेषु पुराणवित । सर्वेषु च पुराणेषु निष्णातो (पि)तिकृपानिधि ॥१७॥ श्रीकृष्णे निश्चला भक्तिर्यतो भवति शाश्वती । तत्कथ्यता महाभाग पुराण ज्ञानवर्द्धन ॥१८॥ गरीयसी या मोक्षाच्च कर्ममूलनिकृन्तनी । ससारे सनिबद्धाना निगडच्छेदकर्त्तरी ॥१९॥ भवदावाग्निदग्धाना पीयूषवृष्टिवर्षिणी । सुखदानन्ददा सौते शश्वच्चेतसि जिविना (l jivinam) ॥२०॥ यत्रादौ सर्वबीज च परब्रह्मनिरूपण । तस्य सृष्ट्युन्मुखस्यापि (srishtyu°) सृष्टेरुत्कीर्त्तन पर ॥२१॥ साकारसार निराकार परमात्मस्वरूपक । किमाकार च तद्ब्रह्म तद्धान कि च भावन ॥२२॥ ध्यायते वैष्णवा कि वा शान्ताश्च योगिन पर । मत प्राधान केषा वा गूढ वेदे निरूपित ॥२३॥ प्रकृतश्च निराकार³ यत्र वामो निरूपित । गुणाना लक्षण यत्र महदादीना च निश्चय ॥२४॥ गोलोकवर्णन यत्र यत्र वैकुण्ठवर्णन । वर्णन शिवलोकस्य यत्रान्यास्वर्गवर्णन ॥२५॥ अशाना च कलाना च यत्र सौते निरूपण । के प्राकृता[ ] का प्राकृति क आत्मा प्रकृते पर ॥२६॥ निगूढ जन्म येषा वा देवाना देवयोषिता । समुत्पत्ति समुद्राणा शैलाना सरितामपि ॥२७॥ का (l के) चाशा प्रकृतेश्चापि कला का वा कला( )कला । तासा च चरित ध्यान पूजास्तोत्रादिक शुभ ॥२८॥ दुर्गासरस्वतीलक्ष्मीसावित्रीणा च वर्णन । यत्रैव राधिकाख्यान अत्यपूर्व सुधोपम ॥२९॥ जीवकर्मविपाकश्च नरकाणा च वर्णन । कर्मणा खडन यत्र यत्र तेभ्यो विमोक्षण ॥३०॥ येषा च जीविना यद्यत् स्थान यत्र शुभाशुभ । जीविना कर्मणो यस्माद्यासु यासु च योनिषु ॥३१॥ जीविना कर्मणो यस्माद्यो यो रोगो भवेदिह । मोक्षण कर्मणो यस्मात्तेषा च तन्निरूपय ॥३२॥ शालग्रामशिलसी⁴ काली गगा पृथ्वी स्वधा तथा । आसा यत्र शुभाख्यानमन्यासामपी (°pi) यत्र वै ॥३३॥ शालग्रामशिलाना च दानाना तन्निरूपण । अपूर्वं यत्र या सौते धर्माधर्मनिरूपण ॥३४॥ गणेश्वरस्य चरित यत्र तज्जन्मकर्म च । कवचस्तोत्रमन्त्राणा गूढा (l गूढाना) यत्र वर्णन ॥३५॥ यदपूर्वमुपाख्यानमश्रुत परमाद्भुत । कृत्वा मनसि तत्सर्व साम्प्रत वक्तुमर्हसि ॥३६॥ यत्र जन्मक्षमो विश्वे पुण्यक्षेत्रे च भारते । परिपूर्णतमस्यापि कृष्णस्य परमात्मन ॥३७॥ जन्म कस्य गृहे लब्ध पुण्ये पुण्यवतो मुने । सुत प्रसूता का धन्या मान्या पुण्यवती सती ॥३८॥ आविर्भूय च तद्गेहात्क (l ávirbhuya cha tadgehat kva) गत केन हेतुना । गत्वा कि (l गत्वा वि) कृतवास्तत्र कथ वा पुनरागत ॥३९॥ भारावतारण केन प्रार्थितो गाश्चकार स । विधाय कि वा सेतु च गोलोक गतवान्पुन ॥४०॥ इतीदमन्यदाख्यान पुराण श्रुतिदुर्लभं । दुर्विज्ञेय मुनीना च मनोनिर्मलकारण ॥४१॥ अज्ञानादस्मया पृष्टमपृष्ट वा शुभाशुभ । सद्यो वैराग्यजनन तन्मे व्याख्यातुमर्हसि ॥४२॥ शिष्यपृष्टमपृष्ट वा व्याख्यान कुरुते च य । स सद्गुरु सता श्रेष्ठो याग्यायोग्ये च य सम ॥४३॥ सौतिरुवाच ॥ सर्व कुशलमस्माक त्वत्पादपद्मदर्शनात् । सिद्धक्षेत्रागता ह यामि नारायणाश्रम ॥४४॥ दृष्ट्वा विप्रसमूह च

[1] In fine capitis secundi in cod B इति ब्रह्मपुराणे द्वितीयस्कन्दपपथ etc scriptum est

[2] L. °घ्न

[3] L. किमाकारो

[4] L. सनसा तुलसी

नमस्कर्तुमिहागत॰ । दृष्टु च नैमिषारण्य पुण्यद चापि भारते ॥४५॥ देव विप्र गुरु दृष्ट्वा न नमेद्यस्तु सम्भ्रमात् । स कालसूत्र व्रजति यावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥४६॥ हरि॰र्ब्राह्मणरूपेण शश्वत् भ्रमति भूतले । सुकृती प्रणमेत्पुण्याद्ब्राह्मण हरिरूपिण ॥४७॥ भगवन् यत्त्वया पृष्ट ज्ञात सर्वमभीप्शित (°psitam) । सारभूत पुराणेषु ब्रह्मवैवर्त्तमुत्तम ॥४८॥ पुराणोपपुराणाना वेदाना भ्रमभञ्जन । हरिभक्तिप्रद सर्वतत्त्वज्ञानप्रवर्द्धन ॥४९॥ कामिना कामद चद मुमुक्षुणा (chedam °kshunám) च मोक्षद । भक्तिप्रद वैष्णवाना कल्पवृक्षस्वरूपक ॥५०॥ ब्रह्मखडे सर्वबीज परब्रह्मनिरूपण । ध्यायते योगिन॰ सर्व वैष्णवा यत्परात्पर ॥५१॥ वैष्णवा योगिन॰ सन्तो न च भिन्नाच शौनक । स्वज्ञानपरिपक्केन भवती (°ti) जोविन॰ क्रमात् ॥५२॥ सन्तो भवति (l bhavanti) तत्सगाद्योगिसगेन योगिन । वैष्णवा भक्तसगेन क्रमात्सयोगिन॰ परान् ॥५३॥ यदुद्भवाश्च देवाना देवीना सर्वजीविना । तत॰ प्रकृतिखड च देवीना चरित शुभं ॥५४॥ जीविकर्मविपाकश्च शालग्रामनिरूपण । तासा च कवचस्तोत्रमन्त्रपूजा निरूपण ॥५५॥ प्रकृतेर्लक्षण तत्र कलाशाना निरूपण । कीर्त्तनत्कीर्तन (l कीर्त्तरुत्कीर्तन) तासा प्रभावश्च निरूपित॰ ॥५६॥ सुकृतीना दुष्कृतीना यत्स्थान स्यात् शुभाशुभ । वर्णन नरकाणा च रोगाना मोक्षणा (l रोगाणा मोक्षण) तत॰ ॥५७॥ ततो गणेशखडे च तज्जन्मपरिकीर्त्तन । चतीवापूर्वचरित श्रुतिवेदसुदुर्लभ ॥५८॥ गणेशभृगुसवादसर्वतत्त्वनिरूपण । निगूढकवचस्तोत्रमन्त्रतत्त्वनिरूपण ॥५९॥ श्रीकृष्णजन्मखड च कीर्त्तित च तत॰ पर । भारते पुण्यक्षेत्रे च श्रीकृष्णजन्मकर्म च ॥६०॥ भुवो भारावतरण क्रीडाकौतुकमडल (l °mangalam) । सता सेतुविधान च जन्मखडे निरूपित ॥६१॥ इद ते कथित विप्र पुराण प्रवर वर । चतु॰खडपरिमित सर्वधर्मनिरूपित ॥६२॥ सरपामीशि(psi)तत्तम सर्वाशापूर्णकारण । ब्रह्मवैवर्त्तक नाम सर्वाभीष्टफलप्रद ॥६३॥ सारभूत पुराणेषु केवल वेदसमत । वीवृत ब्रह्मकार्यं च कृष्णेन यत्र शौनक ॥६४। ब्रह्मवैवर्त्तक तेन प्रवदति पुराविदु (°vidah) । इद पुराणसूत्र च पुरा दत्त च ब्रह्मणे ॥६५॥ निरामये च गोलोके कृष्णेन परमात्मना । महातीर्थ पुष्करे च दत्त धर्माय ब्रह्मणा (l. ब्रह्मणा) ॥६६॥ धर्मश्च दत्त पुत्राय प्रीत्या नारायणाय च । नारायणर्षिर्भगवान्नारदाय ददौ तदा ॥६७॥ नारदो व्यासदेवाय प्रददौ जाह्नवीतटे । व्यास पुराणसूत्र तु सव्यस्य विपुल महत् ॥६८॥ मह्य ददौ सिद्धक्षेत्रे पुण्यदे सुमनोहरे । मयेद कथित ब्रह्मन्स्त्व समग्र निशामय ॥६९॥ चष्टादश(सह)सहस्र (°sahasram) तु व्यासेनेद पुराणक । पुराणकात्स्र्न्यश्रवणे यत्फल लभते नर॰ ॥७०॥ [त]त्फल नूनमध्यायश्रवणेन च ॥७१॥१॥

Capita sunt triginta 1 Prooemium 2 Ante creationem Goloka coelum unum exstitit, super Vishnuis et Sivae mundo tunc temporis vacuo eminens In medio Goloka summum numen (रासमडलमध्यस्थ शात रासेश्वर वर) luce involutum immotum quievit 3 Deus creandi cupidus e corpore suo omnes deos procedere jubet[1], hoc quidem ordine Narayana, Siva, Brahman, Dharma, Sarasvati, Lakshmi, Prakriti (= Durga) 4 Savitri, Kama, Rati, Varuna, Vayu, Vishnu A quibus alii etiam dei et deae creantur 5 Temporum divinorum computatio[2] Radhae in Rasamandala creatio Pastores, pecora, ferae, currus, minorum gentium dei oriuntur 6 Dei quum deas in matrimonium ducerent, Siva Prakritim, ne devotionis obstaculum esset timens, recusavit. Siva ascetarum princeps constituitur Brahmanem quum novae creationis dominum fecisset, Krishna cum pastoribus in Vrindavanam proficiscitur 7 Mundi creatio 8 Savitris et Brahmanis progenies Narada, quum Brahmanis mandato, ut ipse cum fratribus creandi munus susciperet, restitisset ea poena afficitur, ut per innumera secula Gandharva (Upabarhana nomine), deinde servae filius (dasiputra) esset 9 10 Reliquorum deorum origo Ghritachis et Visvakarmanis filii octo ordinum inferiorum majores[3] Ordinum mixtorum origo Sunt ii (fol 24^b) कुलटाया च शूद्राया चीत्रकारस्य (chi°) वीर्यत॰ । वभूवाट्टालिकाकार॰ (aṭṭálika°) पतितो जारदोषत॰ ॥९६॥ अट्टालिकाकारवीर्यात्कुम्भकारस्य योषिति । बभूव कोटक॰ सद्य॰ पतितो गृहकारक॰ ॥९७॥ कुम्भकारस्य योषण सद्य॰ कोटकयोषिति । बभूव तैलकारश्च कुटिल पतितो भुवि ॥९८॥ सद्य॰ क्षत्रियवीर्यण राजपुत्रस्य योषिति । बभूव तीवरश्चैव पतितो जारदोषत॰ ॥९९॥ तीवरस्य तु वीर्यण तैलकारस्य योषिति । बभूव पतितो दस्यु (? dasyur) नटश्च परिकीर्त्तित॰ ॥१००॥ नटस्त्रीवरकन्याया जनयामास षम्मरान् (? shan navan) । मालु मन्न मातर च भड कोल कलदर ॥१॥ ब्राह्मण्या शूद्रवीर्यण पतितो जारदोषत । सद्यो बभूव चाडाल॰ सर्वस्मादधमो[ऽ]शुचि ॥२॥ तीवरेण च चाडाल्या चर्मकरो (? karmakaro) बभूव ह । कर्मकाराच्च चाडाल्या मासच्छेदो बभूव ह ॥३॥ मासच्छेद्या तीवरेण कोचश्च परि

[1] आलोच्य मनसा सर्वमेकमेव सहायवान् (eka evásahâyavan ?) । स्वेच्छया सष्टुमारेभ सृष्टिस्वेच्छामय॰ प्रभु ॥३॥ आविर्बभूवु सर्वादौ पुसो दक्षिणपार्श्वत॰ । भवकारणरूपाश्च मूर्त्तिमतस्त्रयो गुणा (i e sattva tamas rajas) ॥४॥ ततो महानहकार॰ पचतन्मात्र (? panchatra°) एव च । रूपरसगधस्पर्शशब्दाश्चैवेतिसज्ञका॰ ॥५॥ आविर्बभूवु (l आविर्बभूव) तत्पश्चात्स्वय नारायण॰ प्रभु॰ । etc

[2] ब्राह्मवाराहपाद्माश्च कल्पाश्च त्रिविधा मुने । यथा युगानि चत्वारि क्रमेण कथितानी च ॥५॥ सत्य त्रेता द्वापर च कलिश्चति चतुर्युग । त्रिशतै॰ षष्ट्याधिकैश्च युगैर्दिव्ययुग स्मृत ॥६॥ मन्वतर तु दिव्याना युगानामेकसप्तति॰ । चष्टाविशत्सु मनुषु गतेषु ब्रह्मणो दिन ॥७॥ त्रिशतै स्व(s cha)षष्ट्याधिकैर्दिनैर्वर्षं च ब्रह्मण॰ । अष्टोत्तर वर्षशत विधेरायुर्निरूपित ॥८॥ एतन्निमेषकाल (l °las) तु कृष्णस्य परमात्मन॰ । ब्रह्मणश्चायुषा कल्प॰ कालविद्भिर्निरूपित॰ ॥९॥ क्षुद्रकल्पा बहुतरास्ते संवर्त्तादय स्मृता॰ । सप्तकल्पातजीवी च मार्कण्डेयश्च तन्मत॰ ॥१०॥ ब्रह्मणश्च दिनेनैव स कल्प परिकीर्त्तित । विधेश्च सप्तदिवसैर्मुनेरायुर्निरूपित ॥११॥

[3] मालाकारकर्मकारशङ्खकारकुविदकान् । कुम्भकारसूत्रधारस्वर्णचित्रकरास्तथा ॥ Paulo ante novem fuisse dicuntur ibi enim कसकार additus est

कीर्त्तित । कैवर्तस्त्रियां तु कैवर्तात्काडार परिकीर्त्तित ॥४॥ सद्यश्चा- डालकन्यायां नटवीर्येण शौनक । बभूवतुस्तौ द्वौ पुत्रौ दुष्टौ हड्डिडिमौ (? dushṭau haddidimau) तथा ॥५। क्रमेणऽहरिकन्यायां (haddi°) सद्यश्चाडालवीर्यतः । बभूवु पंच पुत्राश्च दुष्टा वनचराश्च ते ॥६॥ नटात्तीवरकन्यायां गगातीरे च शौनक। बभूव सद्यो या चालो गगापुत्र प्रकीर्तित ॥७॥ गगापुत्रस्य कन्यायां वीर्येण वेषधारिण । बभूव वेष धारि च पुत्रो योगी प्रकीर्त्तित ॥८॥ वैश्यात्तीवरकन्यायां सद्यः शुडी बभूव ह । शुडियोषीति (1 sundiyoshiti) वैश्यात्तु पौड्कश्च (paundrakas cha) बभूव ह ॥९॥ क्षत्रात्करणकन्यायां (1 kara- na°) राजपुत्रो बभूव ह। राजपुत्र्यां तु करणादागरीति प्रकीर्त्तित ॥१०॥ क्षत्रवीर्येण वैश्यायां कैवर्त्तः परिकीर्त्तित । कलौ तीवरसंसर्गाद्धीवरः पतितो भुवि ॥११॥ तीवर्यां धीवरात्पुत्रो बभूव रजकः स्मृत । रजक्यां तीवराच्चैव कापालीति बभूव ह ॥१२॥ नापितात् गोपकन्यायां सर्वस्त्रि- तस्य योषिति । क्षत्राद्बभूव व्याधश्च बलवान्मृगहिंसक ॥१३॥ तीवरात् शुडिकन्यायां बभूवु सप्त पुत्रका । ते कलौ हडिससर्गाद्बभूवुर्दस्यव सदा ॥१४॥ ब्राह्मण्यामृषिवीर्येण ऋतौ प्रथमवासरे । कुत्सितश्चोदर जात कूदरस्तेन कीर्त्तित ॥१५॥ तदशाच विप्रतुल्य पतितो ऋतुदोषत । सद्यः कोटकससर्गादधमो जगतीतले ॥१६॥ क्षत्रवीर्येण वैश्यायामृतौ प्रथ मवासर।जात पुत्रो महान् दस्युर्बलवांश्च धनुर्द्धर ॥१७॥ चकार वागतीत च (cha) क्षत्रियो वारितस्तया (? varitas taya)। तेन जात स पुत्रश्च वागतीत प्रकीर्त्तित ।१८॥ क्षत्रवीर्येण शूद्रायामृतुदोषेण पापत । बलवन्तो दुरन्ताश्च बभूवुर्म्लेच्छजातय ॥१९॥ अविद्धकर्णा क्रूराश्च निर्भया रणदुर्जया । शौचाचारविहीनाश्च दुर्द्धर्षा धर्मवर्जिता ॥२०॥ म्लेच्छात्कुविंदकन्यायां जोलाजातिर्बभूव ह । जोलात्कुविंदकन्यायां शराक परिकीर्त्तित ॥२१॥ वर्णसंकरदोषेण बह्वश्च षड्जातय (shanda°)। तासां नामानि सख्याश्च को वा वक्तु क्षमो द्विज ॥२२॥ वैद्योऽश्विनीकुमारेण जातश्च विप्रयो षिति । वैद्यवीर्येण शूद्रायां बभू[वु]र्बहवो जना ॥२३॥ ते च ग्राम्य गुणज्ञाश्च मन्त्रौषधपरायणा (mantrau°) । तेभ्यश्च जाता शूद्रायां ये व्यालग्राहिणो भुवि ॥२४॥ De cognationis et affinitat s gra dibus 11 (fol ^7ª) Brahmanarum (vipra) praeconium, a Sole factum 12 Narada (Upabarhana) Gandharvo rum regis filius nascitur 13 Upabarhana mortuo Ma lavat s uxoris planctus Ejus minis terr ti dei omnes in terram (kausikitire) descendunt 14 Malavatis cum Brah mana (i e Krishna) coram de s colloquium Krishnae cultus omnium praestantissimus 15 Malavatis cum Yama mortisque dea (mrityukanya) colloquium 16 De morborum causis generibus remediis Creator, quum quatuor Vedas revelasset, quintum, medicinae cod cem (ayurveda) addid t, eumque Bhaskarae tradi dit, isque artem med cam cum discipulis communicavit तेषां नामानि विदुषां तन्त्राणि (tan°) तत्कृतानि च ॥१०॥ व्याधि प्रणाशबीजानि साध्वि (1 vyadhipranasavijani sadhvi) मत्तो निशामय । धन्वन्तरिर्दिवोदास (1 Dhanv°) काशीराजो [ऽ]श्विनी सुतौ ॥११। नकुल सहदेवा[ऽ]र्कश्च्यवनो जनको बुधा । जाबालो जाजलि पैल करथो [ऽ]गस्त्य एव च ।१२॥ एत वेदागविज्ञाश्च षोडश व्याधिनाशना । चिकित्सातत्वविज्ञान नाम तत्र मनोरम ॥१३॥ धन्वंतरिश्च भगवान्श्चकार प्रथमे सति । चिकित्सादर्पण नाम दिवोदा सश्चकार स ॥१४॥ चिकित्साकौमुदी (°dim) दिव्या काशीराजश्चकार स । चिकित्सासारतन्त्र च भ्रमघ्न चाश्विनीसुतौ ॥१५॥ तन्त्रे (l tantram) वैद्यकसर्वस्व नकुलश्च चकार स । चकार सहदेवश्च व्याधिसपवि मर्द्दन ॥१६॥ ज्ञानार्णव महातन्त्र यमराजश्चकार स । च्यवनो जीवदान च चकार भगवान् सुधी ॥१७॥ चकार जनको यागी (1 yogi) वैद्यसदेहभंजन । सर्वसारतन्त्र होता जाबालस्तन्त्रराजक ॥१८॥ वेदाग सार तन्त्र च चकार जाजलिर्मुनि । पैलो निदान करथस्तन्त्र सरपर परं ॥१९॥ द्वैध निर्णय तन्त्र च चकार कुभसभव । चिकित्साशास्त्र बीजानि तन्त्राण्येतानि षोड[श] ॥२०॥ 17 Brahmanae (Kri shnae) cum deis de Krishna colloquium 18 Upabar hanae vitae elementa a ceteris deis restituuntur animus vero Krishnae demum jussu revertitur 19 Preces mysticae Mahapurushapavana kavacha, Sankarakava cha, Stavarája appellatae 20 Upabarhana mortuus metempsychosi Kalavatis, quae Drumilae pastoris uxor fuit, filius, Narada appellatus, Málavati vero Srinjayae regis filia nascitur 21 (fol 51ª) Naradas a puero Krish nam colit, a deoque pristinam conditionem recuperat 22 Brahmanis filiorum enumeratio 23 De mulierum vitus 24 De uxoris fidae virtutibus 25 Naradas a Siva preces ad Vishnum colendum idoneas obtinet 26 Diurna Brahmanae officia (áhnika) Inter alia, quae majorem partem cum legum codicibus antiquioribus con gruunt Sálagramae (ammonitae) cultus commendatur सत्पु शमा (? sastá) पूजा च शालग्रामे च नारद । सुराणामेव सर्वेषा यत्राधिष्ठानमेव च । ७२॥ स स्नात सर्वतीर्थेषु सर्वसत्रेषु (°yajneshu) दीक्षित ॥ शालग्रामोदकेनैव योऽभिषेक समाचरेत् ॥८०॥ शालग्रा- मजल भक्त्या नित्यमश्नाति यो नर । जीवन्मुक्त स च भवेद्यात्यते विष्णु मादर ॥८१॥ शालग्रामशिलाचक्र यत्र तिष्ठति नारद । स चक्री भगवांस्तत्र सर्वतीर्थानि निश्चित ॥८२॥ Krishnae cultus 27 De cibo diebus quibusdam vitando 28 De summo numine (brahman) et natura (prakriti) De Krishna in Goloka sedente 29 Narada in eremum Nárayanae proficiscitur 30 Krishnae laudes

II *Prakritikhanda* Foll 69–245 Incipit नारद उवाच ॥ गणेशजननी दुर्गा राधा लक्ष्मी सरस्वती । सावित्री च सृष्टि- विधौ प्रकृति पंचधा स्मृता ॥१॥ आविर्बभूव सा केन सा वा का ज्ञानिनां वर । किं (kim) वा तल्लक्षण सा क (1 cha) बभूव पंचधा कथ ॥२॥ सर्वेषां (sarvasam cod. Mill) चरित पूजा विधान गुणमीप्सित (°psitam)। अवतार कुत्र कस्यास्तन्मा व्याख्यातुमर्हसि ॥३॥ नारायण उवाच ॥ प्रकृतेर्लक्षण वत्स को वा वक्तु क्षमो भवेत् । किंचित्त थापि वक्ष्यामि यत् श्रुत धर्मवक्त्रत (°vaktratas) ॥४॥ प्रकृष्टवाचक प्रश्च कृतिश्च सृष्टिवाचक । सृष्टौ प्रकृष्टा या देवी प्रकृति सा प्रकीर्त्ति ता ॥५॥ गुणे प्रकृष्टे सत्वे च प्रशब्दो वर्तते श्रुतौ । मध्यमे रजसि कृश्च

तिशब्दस्तमसि स्मृत ॥६॥ त्रिगुणात्मास्वरूपा (trigunátmasva-rupá) या सर्वशक्तिसमन्विता । प्रधान (pradhaná) सृष्टिकरणे प्रकृतिस्तेन कथ्यते ॥७॥ प्रथमे वर्त्तते प्रश्च कृतिश्च (kritiş cha) सृष्टिवाचक । सृष्टेराद्या च या देवी प्रकृति सा प्रकीर्त्तिता ॥८॥ योगेनात्मा सृष्टिविधौ द्विधारूपो बभूव स । पुमाश्च दक्षिणार्द्धांगो वामार्द्धो प्रकृति स्मृता (पुमाश्च दक्षिणार्द्धांगात् वामार्द्धात् प्रकृति स्मृता cod Mill) ॥९॥ सा च ब्रह्मस्वरूपा च माया नित्या सनातनी । यथात्मा च तथा शक्तिर्यथाग्नौ (°gnau) दाहिका स्थिता ॥१०॥ अत एव हि योगीन्द्र स्त्रीपुंभेद (stripumbhedam cod Mill) न मन्यते । सर्वं ब्रह्ममय ब्रह्मन् शश्वत्पश्यति नारद ॥११॥ स्वेच्छामयस्येच्छया च श्रीकृष्णस्य सिसृक्षया । साविर्बभूव सहसा मूलप्रकृतिरीश्वरी ॥१२॥ तदाज्ञया (tadajnayá) पञ्चविधा सृष्टिकर्मविभेदत । अथ भक्तानुरोधाद्वा भक्तानुग्रहा (bhaktánugrahavigrahá cod Mill) ॥१३॥ गणेशमाता दुर्गा या शिवरूपा शिवप्रिया । नारायणी विष्णुमाया पूर्णब्रह्मस्वरूपिणी ॥१४॥ ब्रह्मादिदेवैर्मुनिभिर्मनुभि पूजिता स्तुता । सर्वाधिष्ठातृदेवी सा सर्वरूपा सनातनी ॥१५॥ धर्मसत्यपुण्यकीर्त्तियशोमंगलदायिनी । सुखमोक्षस्वर्गदात्री शोकार्त्तिदुःखनाशिनी ॥१६॥ शरणागतदीनार्त्तपरित्राणपरायणी (°na) । तेज[ ]स्वरूपी (°rupa) परमा तदधिष्ठातृदेवता ॥१७॥ सर्वशक्तिस्वरूपा च शक्तिरीशस्य सतत । सिद्धेश्वरी सिद्धिरूपा सिद्धिदासिद्धिदेश्वरी ॥१८॥ बुद्धिनिद्रा (l buddhir nidra) क्षुत् पिपासा छाया तन्द्रा दया स्मृति । जाति क्षान्तिश्च (kshántis cha ?) शान्तिश्च कान्तिर्भ्रान्तिश्च चेतना ॥१९॥ तुष्टि पुष्टिस्तथा लक्ष्मीर्धृतिर्माता (dhritir mata ?) तथैव च । सर्वशक्तिस्वरूपा सा कृष्णस्य परमात्मनु (°nah) ॥२०॥ etc Haec pars a Narayana cum Narada communicatur Capita sunt sexaginta quatuor 1 Prakritis descriptio Ejus quinque manifestationes (Durga, Lakshmi, Sarasvati, Savitri, Radhá[1]) E prakritis partibus (ansa), particulis (kala), particularum particulis (kalanşánsa) aliae deae, virtutes et vitia, sanctorum et heroum uxores, feminae nascuntur Atque primum e majoribus ejus partibus (pradhanansa) prodeunt Gangá, Tulasí, Manasa (Kasyapatmaja, Nageşvarasyanantasya bhagini, Jaratkarumuneh patni, Ástikasya muner mata), Shashthi[2], Mangalachandi (sive Mangalachandika)[3], Káli (durgálalaţasambhutá rane Sumbhanisumbhayoh), Vasundhara Deinde e Prakritis particulis (kala) oriuntur Svaha (Vahnipatní), Dakshina, Svadha, Svastidevi (Vayupatní), Pushti (Ganapatipatní), Tushti (Anantapatní), Sampatti (Ísanapatní), Dhriti (Kapilapatni), Kshama (Yamapatni), Mukti (Satyapatní) etc Denique e particularum particulis (kalanşansasambhutas) mulieres fiunt 2 Dei a Krishna creantur Lakshmis, Radhae, Radhae sociarum Durgae, Mahadevae ortus 3 Viraj, Radhae filius, Krishnae pars sedecima Ejus progenies 4 Sarasvati dea quibus ritibus (माघस्य शुक्लपञ्चम्या विद्यारम्भे दिनेऽपि च), et precibus colenda est[4] Ejus laudes a Yajnavalkya factae[5] 5 Sarasvati Gangae imprecatione in flumen mutatur Ganga etiam in terram descendere, et Lakshmi Tulasis plantae formam sumere cogitur 6 Quae quum imprecatione solutae in coelum revertentur, aetas ferrea terram invadet Eo tempore Kalki nascetur et barbaros terram occupantes occidet[6] विप्रस्य विष्णुयशस पुत्र[ ] कल्किर्भविष्यति । नारायणकालांशश्च भगवान्बलिना वर ॥५७॥ दीर्घेण करवालेन दीर्घो घोटकवाहन । म्लेच्छशून्या च पृथिवीं त्रिरात्रेण करिष्यति ॥५८॥ Quo facto aetas aurea revertetur 7 Terra ex illuvie, quae in corpore Virajis in aqua stantis adhaerebat, orta est[7] Ea Vishnuis apri formam gerentis uxor est (varahi) Preces, quibus colenda est Agrorum largitio commendatur, eorum, qui alienos fundos, agros, possessiones occupant, poenae describuntur Praeterea alia facinora quaedam cum terra conjuncta memorantur[8] Terrae nomina 8 De Ganga narratio Saga

---

[1] अवतारे च वाराहे वृषभानुसुता (वृकभान° cod Mill Occurrit alibi gen. Vrishabhánasya) च या ॥

[2] प्रधानांशस्वरूपा या देवसेना च नारद ॥८०॥ मातृकासु पूज्यतमा सा च षष्ठी प्रकीर्त्तिता ॥८१॥ शिशूना प्रति विश्वेषु प्रतिपालनकारिणी । तपस्विनी विष्णुभक्ता कार्त्तिकेयस्य कामिनी ॥८२॥ षष्ठांशरूपा प्रकृतेस्तेन षष्ठी प्रकीर्त्तिता । पुत्रपौत्रप्रदात्री च धात्री त्रिजगता सती ॥८३॥ सुदरी युवती रम्या सतत भर्त्तुरन्तिके । स्थने (sthane) शिशूना परमा वृद्धरूपा च योगिनी ॥८४॥ पूजा द्वादशमासेषु यस्या विश्वेषु सतत । पूजा च सूतिकागारे पुरा (para cod Mill) षष्ठदिने शिशो ॥८५॥ एकविंशतिमे चैव पूजा कल्याणहेतुकी । शश्वन्नियमिता (sasvan niyamitá cod Mill) चैषा नित्या काम्याप्यत परा ॥८६॥ मातृरूपा दयारूपा शश्वद्रक्षणकारिणी । जले स्थले चान्तरिक्षे शिशूना स्वप्नगोचरे ॥८७॥ Cf caput XL

[3] प्रधानांशस्वरूपा च देवी मंगलचण्डिका । प्रकृतेर्मुखसंभूता सर्वमंगलदा सदा ॥८८॥ सृष्टौ मंगलरूपा च संहारे कोपरूपिणी । तेन मंगलचण्डी सा पण्डितै परिकीर्त्तिता । ८९॥ प्रति मंगलवारेषु प्रति विश्वेषु वन्दिता । पञ्चोपचारैर्भक्त्या च योषिद्भि परिपूजिता ॥९०॥ पुत्रपौत्रधनैश्वर्ययशोमंगलदायिनी । शोकसन्तापपापार्त्तिदुःखदारिद्र्यनाशिनी ॥९१॥ परितुष्टा सर्ववाञ्छाप्रदात्री सर्वयोषिता । रुष्टा क्षणेन संहर्त्तुं शक्ता (sakta) विश्व महेश्वरी ॥९२॥ Cf caput XLI

[4] Praeter alios multos Sakátáyana, Panini Katyayana eo hymno ante Náradae tempora usi esse dicuntur

[5] सनत्कुमारो ब्रह्माण ज्ञान पप्रच्छ यत्र वै । बभूव जडवत्सोऽपि सिद्धान्त कर्त्तुमक्षम ॥११३॥ स च तुष्टाव त्वा ब्रह्मा चाज्ञया परमात्मन । चकार त्वत्प्रसादेन तदा सिद्धान्तमुत्तम ॥११५॥

[6] Cf Wilson Vishnupurána p 484

[7] Improbantur enim qui e Madhuis et Kaitabhae gigantum medulla ortam esse putant

[8] अबुवाच्या भूखनन य करोति च मानव । स याति कृमिना घोरा (krimidansam cha cod Mill) स्थितिस्तत्र चतुर्युग ॥७७॥

ridarum fata Fructus e lavatione in Ganga facta percipiendus Meditatio (Kauthumoktam dhyanam) et hymnus, quibus *Gangá colenda est* Mystica Gangae origo 9 Radha quum amoris invidia Gangae undarum *ebibendarum consilium cepisset, dea a Krishna protegitur* Vishnupadi nominis origo 10 Gangae cum Krishna connubium 11 (fol 107[b]) Tulasis fata Vrishadhvaja rex, omnium deorum praeter Sivam contemtor, Solis imprecatione regno privatur 12 Kusadhvajae, Vrishadhvajae nepoti, a Malavati uxore filia, Vedavati appellata, paritur Ea Krishna piis operibus conciliato in vita postera Sita, Ramae uxor, postea Draupadi renascitur, denique Lakshmis forma cum Krishna conjungitur Rerum a Rama gestarum adumbratio 13 *Dharmadhvajae, Kusadhvajae fratri, Tulasi filia nascitur* Quae austera devotione ut in vita postera Krishnae uxor fieret, obtinuit 14 Ejus cum Sankhachuda[1] Gandharva connubium 15 Dei, Sankhachudae potestate territi, a Krishna impetrant, ut a Siva interficeretur *16 Sankhachuda Sivam convenit, sed regno se abdicare* recusat[2] 17 Pugnae descriptio 18 Sankhachuda a Siva Krishnae pilo[3] occiditur 19 Tulasis plantae, e Tulasis deae capillis ortae, sanctitas Salagrama lapides, in Gandaki fluminis ripa reperti Krishnae natura imbuti *ideoque sacri sunt In iis lapidibus varii circuli* (chakra) mystici reperiuntur[4] 20 Tulasis laudes Nomina ejus octo Vrinda, Vrindavani, Visvapujita, Visvapavani, Pushpasara, Nandini, Tulasi, Krishnajivani 21 (fol 134[a]) Narratio de Savitri Savitris cultus a Parasari *Asvapati Madrorum regi, progeniem desideranti, traditus* 22–31 Yamae cum Savitri colloquium Narratio de Sávitri, Satyavatis uxore, eam tantum ob causam ab auctore relata, ut, qui bonorum, quive malorum operum fructus essent, demonstraret 22–25 Operum *piorum maxime vero largitionum praemia 26* Yamae laudes (yamáshṭakam) Tartari ejusque abyssorum (kunda) descriptio 27 *Quibus facinoribus in quas* abyssos homines incidant, refertur Peccata, quae Brahmanae vel bovis caedi paria sunt 28 De formis, quas scelesti in vita postera sumere coguntur, de Tartari locisque, in quos praecipitantur 29 Krishnae cultum unam salutis viam esse 30 Iterata abyssorum (kunda) descriptio 31 (fol 162[a]) Krishnae virtutum *laudatio 32–36 Narratio de* Lakshmi 32 Lakshmis origo 33 Durvásasis imprecatione Indra regno privatur Durvasas de devotione (bhakti), rerum mundanarum renunciatione (sannyása), vitae humanae cursu disserit 34 Indra a Vrihaspati auxilium petit Largitionum praemia 35 Krishna deos, quos fortuna (*Lakshmí*) deserat, et quibuscum maneat, docet Lakshmi e mari *mulgendo prolata, Indrae regnum restituitur 36* Meditatio et preces, quibus Lakshmi colenda est (Mahálakshmistotram) 37 Narratio de Svahá (प्रकृते कलया चैव शर्वेशक्तिस्वरूपिणी (sarva° cod Mill) । बभूव दाहिका शक्तिरग्ने (l agneh) स्वाहा स्वकामिनी ॥१६॥) Váráha aevo Svahá Krishnae uxor fuit, Nagnajiti appellata Sváhae preces 38 Narratio de Svadha, manium uxore Ejus cultus (शरत्कृष्णत्रयोदश्यां मघायां श्राद्धवासरे) 39 De Dakshina, sacrificii uxore 40 Narratio de Shashṭhi Dea Priya*vratae regis filium, quem Málini mater mortuum ediderat*, in vitam revocat Ejus cultus 41 (fol 188[b]) De Mangalachaṇḍi dea दक्षायां वर्त्तते चण्डी कल्याणेषु च मङ्गल । मङ्गलेषु च या दक्षा सा च मङ्गलचण्डिका ॥३॥ पूज्यायां वर्त्तते चण्डी मङ्गलो ऽपि महीसुतः । मङ्गलाभीष्टदेवी या सा या मङ्गलचण्डिका ॥४॥ मङ्गलो मनुवंशश्च सप्तद्वीपधरापतिः । तस्य पूज्याभीष्टदेवी तेन मङ्गलचण्डिका ॥५॥ मूर्त्तिभेदेन सा दुर्गा मूलप्रकृतिरीश्वरी च । कृपारूपातिप्रत्यक्षा योषितामिष्टदेवता ॥६॥ Quo tempore Ṣiva cum Tripura pugnavit, Durga novam hanc vigoris bellici (yuddhaṣakti) formam induit 42 Narratio de Manasa कन्या सा च भगवती कश्यपस्य (Kasyapasya) च मानसी । तेनेयं मनसा देवी मनसा या च दीव्यति ॥२॥ मनसा ध्यायते या वा परमात्मानमीश्वरं । तेन सा मनसा देवी योगेन तेन दीव्यति ॥३॥ Ejus nomina duodecim haec *Jaratkáru Jagadgauri, Manasa*, Siddhayogini, Vaishnavi, Nagabhagini, Saivi, Nageṣvari, Jaratkarupriya, Ástikamatri, Vishahari, Mahajnanayuta 43 Manasae cum Jaratkaru connubium Astika, eorum filius, in sacrificio, a Janmejaya ad necandas serpentes instituto, Takshakam et Indram ab interitu servat Manasae colendae ritus 44 Surabhis, vaccae divinae, origo *45–53* De Radha *narratio* 45 Siva Durgae Radhae ortum narrat पुरा वृंदावने रम्ये गोलोके रासमण्डले । शतशृङ्गैकदेशे च मल्लिकामालतीवने ॥२५॥ रत्नसिंहासने रम्ये तस्थौ तत्र जगत्पतिः । स्वेच्छामयश्च भगवान् बभूव रमणोत्सुकः ॥२६॥ रमणं कर्तुमिच्छंश्च तद्बभूव सुरेश्वरी । इच्छया च भवेत्सर्वं तस्य स्वेच्छामयस्य

---

[1] सुदामा नाम गोपश्च श्रीकृष्णाङ्गसमुद्भव । तदंशश्चातितेजस्वी ललाभ जन्म भारते ॥ साम्प्रतं राधिकाशापात् दनुवंशसमुद्भव । शङ्खचूड इति स्यातस्त्रैलोक्ये न च तत्समः ॥ Cap XIII 30 31

[2] In hoc capite *bhándára* recentioris originis vocabulum e bhandágára factum bis occurrit भाण्डाराणां सहस्रं च 7 भाण्डारवाहनादिकं 9 Pugna prope Pushpabhadram flumen fuit (पश्चिमोदधिपूर्वे च मलयस्य च पश्चिमे ॥१९॥ श्रीशैलोत्तरभागे च गन्धमादनदक्षिणे । --- शरावतीमिश्रिता च निर्गता सा हिमालयात् ॥२०॥ गोमतं वामतः कृत्वा प्रविष्टा पश्चिमोदधौ ।) Capitis quinti decimi distichis 2 et 27 collatis Pushpabhadram Chandrabhagae synonymon esse conjicias sed in lib III 28 26 ab ea discernitur

[3] Inde Siva Sulapáni appellatur [4] Hi circuli a vermibus quibusdam Vajrakita et Vajradanshtra appellatis fieri dicuntur

च ॥२७॥ एतस्मिन्नंतरे दुर्गा द्विधारूपो बभूव सः। दक्षिणांगश्च श्रीकृष्णो वामार्द्धांगा च राधिका ॥२८॥ Reliqui dei a Krishna et Rádhá descendunt. 46. Narratio de Virajá nympha, quae Rádhae iram timens in flumen mutatur. Sudáman, Krishnae comes, Rádhae imprecatione Sankhachúdae Asurae, Tulasís conjugis, formam induit. Rádhá ipsa Vrishabhánae vaisyae, Kalávatí matre, filiae nascitur. Ea Ráyánae pastori despondetur, sed in nuptiis in Umbram evanescit, et postea Krishnae nubit: ततो द्वादशाब्दे तु दृष्ट्वा तां नवयौवनां। सार्द्धं रायानवैश्येन तत्संबंधं चकार सः ॥३९॥ छायां संस्थाप्य (sansthápya cod. Mill.) तद्गेहे सांतर्द्धानं चकार ह। बभूव तस्य वैश्यस्य विवाहश्छायया (vivâhas chháyayá) सह ॥४०॥ गते चतुर्दशाब्दे तु कंसभीतस्थलेन च। जगाम गोकुलं कृष्णः शिशुरूपि (°rúpí) जगत्पतिः ॥४१॥ कृष्णमाता यशोदा या रायानस्तत्सहोदरः। गोलोकगोपं कृष्णांशं संबंधात् कृष्णमातुलः ॥४२॥ कृष्णेन सार्द्धं राधायाः पुण्ये वृंदावने वने। विवाहं कारयामास विधिना जगतां विधिः ॥४३॥ स्वप्ने राधापदांभोजं न हि पश्यंति पल्लवाः। स्वयं राधा हरेः क्रोडे छाया रायनमंदिरे ॥४४॥[1] Krishnae juvenilis facinora. 47. Utkala, Dhruvae filius, propter pietatem Suyajna appellatus, quum Sutapasem Bráhmanam hospitem parum honorifice excepisset, regnum amittit. 48. Viri sancti regem poenas eorum edocent, qui mulierem, vaccam sive Bráhmanam occidunt (strîghna, goghna, brahmaghna) aut bona opera sceleribus obliterant (kritaghna)[2]. 49. De incestus poenis 50, 51. Sutapasis de Krishnae majestate, temporum computatione, quatuordecim Manu, aliis rebus cum Suyajna colloquium. Suyajna, devotione a peccato solutus, a Rádhá in Golokam vehitur. 52 (fol 214b). Preces, quibus Rádhá (kárttikípúrnimáyám) colenda est. 53. Rádhákavacham. 54–64. Narratio de Durgá. 54. Sedecim deae nomina, a Kauthuma tradita: Durgá, Náráyaní, Isáná, Vishnumáyá, Sivá, Satí, Nityá, Satyá, Bhagavatí, Sarvání[3], Sarvamangalá, Ambiká, Vaishnaví, Gaurí, Párvatí, Sanátaní. Harum appellationum origo. 55. Chandrae et Tárae amores. 56. Vrihaspatis erepta uxore luctus 57. Vrihaspatis primum ab Indra, deinde a Siva auxilium petit. 58. Brahman Sukrae, ad quem Chandra confugerat, persuadet, ut et hunc et Táram sibi traderet. Budha, Chandrae et Tárae filius, Chaitram, Chaitra Adhiratham, Adhiratha Suratham gignit. 59. Suratha a Nandi regno privatus silvam adit, ibique cum Drumila (Samádhi) Vaisya amicitiam contrahit. A Medhasa anachoreta Durgae cultum edocentur[4]. 60 (fol. 237a). De Krishnae veneratione. 61, 62. De Durgae cultu[5]. 63. Durgástotram. 64. Durgákavacham.

III. *Ganesakhanda*. Foll. 246–342. Incipit: श्रीनारद उवाच ॥ श्रुतं प्रकृतिखंडं तदमृतार्णवमुत्तमं। सर्वोत्कृष्टमीप्सितं (ípsitam) च मूढानां ज्ञानवर्द्धनं ॥१॥ अधुना श्रोतुमिच्छामि गणेशखंडमीश्वर। तज्जन्मचरितं नृणां सर्वमंगलमंगलं ॥२॥ कथं जज्ञे सुरश्रेष्ठः पार्वत्या उदरे शुभे। देवी केन प्रकारेण ललाभ तादृशं सुतं ॥३॥ स धांशः कस्य देवस्य कथं जन्म ललाभ सः। अयोनिसंभवः किं वा किं वासौ [यो]निसंभवः ॥४॥ किं वा तद्ब्रह्म तेजो वा कियानेव पराक्रमः। का तपस्या च किं ज्ञानं किं वा तन्निर्मलं यशः ॥५॥ कथं तस्य पुरः पूजा विश्वेषु निखिलेषु च। स्थिते नारायणे शंभौ जगदीशे च ब्रह्मणि ॥६॥ पुराणेषु निगूढं च तज्जन्मपरिकीर्त्तनं। कथं वा गजवक्त्रो [ऽ]यमेकदंतो महोदरः ॥७॥ एतत्सर्वं समाचक्ष्व श्रोतुं कौतूहलं मम। सुविस्तीर्णं महाभाग तदतीव मनोहरं ॥८॥ etc.

Capita sunt 46. 1. Párvatis cum Siva connubium. Skandae origo. 2. Párvatí filium desiderat. 3 Punyakavratae, ad filios obtinendos efficacissimi, praeconium a Siva factum. 4. Ea cerimonia decimo tertio Mághae mensis clarilunii die incipienda est. Dona, quae Krishnae offerenda sunt. 5. Hoc ritu peracto, Satarúpá, Manuis uxor, Priyavratam et Uttánapádam filios nacta est. 6. Párvatis ad ritum peragendum apparatus. 7. Párvatí, quamvis invita, Sivam ipsum Sanatkumárae sacrifici donat (dakshiná). Eadem Krishnam celebrat. 8. Qui desiderium ejus explet. Ganesae ortus. 9. Sivae et Párvatis filium nactorum exsultatio. 10. Dei variam felicitatem puero precantur (mangaládhyáya). 11 (fol. 269a). Etiam Sanaischara gratulabundus Párvatim visit,

[1] Cf cap. XLV, 51 स्वयं देवी हरेः क्रोडे छाया रायाणकामिनी। स च द्वादशगोपानां रायाणः प्रवरः प्रिये॥ Inmaculatam deo nupsisse hoc innuere videtur

[2] कृतघ्नाः षोडशविधाः सामवेदे निरूपिताः। सर्वे (sarvah cod Mill) प्रत्येकदोषेण प्रत्येकं फलमश्नुते ॥३५॥ कृते सत्ये च पुण्ये च स्वधर्मे तपसे (tapasi) व्रते। प्रतिज्ञायां च दाने च स्वगोष्ठीपरिपालने ॥३६॥ गुरुकृत्ये कामकृत्ये देवकृत्ये द्विजार्चने। नित्यकृत्ये च विश्रामे परधर्मप्रधानयोः ॥३७॥ एतान्याहंति पापिष्टः स कृतघ्न इति स्मृतः।

[3] Hoc nomen a *sarva* (cunctus) derivatur

[4] Márkandeyapuránae haec esse imitatione expressa, vix est cur moneam.

[5] Multa ad doctrinam mysticam (Tantrika) pertinent Cf (cap LXI) ततो [ऽ]ष्ट नायिकां (náyiká) देव्या यत्नतः परिपूजयेत्। उग्रचंडां प्रचंडां च चंडोग्रां चंडनायिकां ॥७९॥ अतिचंडां च चामुंडां (chámundám) चंडां च चंडवती (°tim) तथा। पत्रे चाष्टदले चैताः प्रागादिक्रमतस्तथा ॥८०॥ पंचोपचारैः (°chárailh) संपूज्य भैरवान्मध्यदेशतः। आदौ महाभैरवं च संहारभैरवं तथा ॥८१॥ असितांगभैरवं च रुरुभैरवमेव च। तत[ः] कालभैरवं च क्रोधभैरवमेव च ॥८२॥ ताम्रचूडं चंद्रचूडमंते च भैरवद्वयं। एतान्संपूज्य मध्ये च नव शक्तीश्च पूजयेत् ॥८३॥ तत्र पत्रे चाष्टदले मध्ये च भक्तिपूर्वकं। वैष्णवी चैव ब्राह्माणी रौद्रीं माहेश्वरी (°rim) तथा ॥८४॥ नारसिंही च वाराहीमिंद्राणीं कार्त्तिकीं तथा। सर्वशक्तिस्वरूपां च प्रधानां सर्वमंगलां ॥८५॥

sed puerum adspicere recusat 12 Quod quum urgente Durga fecisset pueri caput a trunco separatum in Golokam evolat Vishnus elephanti caput Ganesae corpori affigit Durgae imprecatione Sanaischara claudicat 13 Dona et laudes a deis Ganesae oblatae 14 Ganesakavacham 15 Narratio de Kárttikevae ortu 16 Nandisvara ad Karttikam a Krittikis, ejus nutricibus, arcessendum proficiscitur 17 Karttika parentes adit 18 Karttikae initiatio (abhisheka) deorumque dona Devasenam Karttikeya, Pushtim Ganesa uxores ducunt 19 Sivae quum Solem qui Malinem et Sumalinem laeserat necavisset Kasyapa, ut ipsius filius caput amitteret, imprecatur Sol in vitam revocatur 20 Suryakavacham 21 (fol 285[a]) Indra quum Parijatakae ramum, a Durvasase e Goloka allatum in elephanti capite posuisset, deorum regno privatur Ejus elephanti caput a Krishna abscisum in Ganesae trunco impositum est[1] 22 Krishna conciliato Indra imperium recuperat 23[a] *Lakshmíkavacham* 23[b] *Fortuna quorum domos vitet refertur* 24 25 Kartaviryarjunae regis de Kapila divinae copiae vacca (kamadhenu), cum Jamadagni certamen[2] 26 Rex ab anachoreta bis vincitur 27 Redintegrata pugna, Jamadagni a rege occiditur Renukae uxoris lamenta et Ramae filii adventus 28 De viduis concremandis et de sepeliendi ritibus obiter disseritur Parsurama delendorum Kshatriyarum consilio capto primum Brahmanem, deinde 29 Sivam adit Sivae coeli descriptio 30 Siva eum et precibus magicis et armis instruit 31 (fol 304[a]) Trailokyavijayam kavacham 32 Preces, hymnus ritus quibus Krishna colendus est 33 Rama et auspiciis et somnio felicissimum eventum portendentibus ad expeditionem se accingit 34 Kartavirya Manoramae uxori somnium infaustum refert, 35 eaque moerore moritur Rex pessimis ominibus cum sociis ad pugnam proficiscitur in qua Matsya raja primus occiditur Cui preces ad conciliandum Sivam efficacissimae (Sivakavacham) eripiuntur 36 Pugna continuatur Rama Bhadrakalim deam invocat Suchandra rex, cui cantio mystica fraudulenter eripitur a Rama occiditur 37 Bhadrakalíkavacham 38 39 Eodem modo Pushkaraksha, Suchandrae filius et Padmaksha ejusdem nepos, postquam Mahalakshmíkavacham et Durgakavacham amiserunt deinque 40 Kartavirya ipse, amisso Krishnakavacha, occiditur 41 (fol 329[a]) Rama in Kailasam ad Sivam colendum proficiscitur 42 43 Ganesae quum Ramae aditum ad Sivam dormientem praeclusisset pugna exorta dens eliditur Unde Ekadantae nomen accepit 44 Parvati quum Ramam exsecratura esset Krishna intervemente conciliatur Ganesae nominum octo explicatio 45 Durgae praeconium 46 Tulasis flos in Ganesae cultu non adhibetur, propterea quod Tulasi olim levitate deum a meditatione averterit

Vol II Foll 399 IV *Krishnakhanda* Incipit नारद उवाच ॥ श्रुत प्रथमतो ब्रह्मन् ब्रह्मखण्ड मनोहर । ब्रह्मणो वदनाम्भोजात्परमाद्भुतमेव च ॥१॥ ततस्तद्वचन तूर्ण समागत्य तवान्तिक । श्रुत प्रकृतिखण्ड च सुधाखण्डात्पर पर ॥२॥ ततो गणपते खण्डमखण्ड भयखण्डन । न मे तृप्त मनो लोल विशिष्ट श्रोतुमिच्छति ॥३॥ श्रीकृष्णजन्मखण्ड च जन्मादिखण्डन नृणा । प्रदीप सर्वतत्त्वाना कर्मघ्न हरिभक्तिद ॥४॥ सद्यो वैराग्यजनन भवराघ(°roga)निकृन्तन । कारण मुक्तिभोगाना भवाब्धितारण पर ॥५॥ कर्मोपभोगरोगाणा खण्डन च रसायन । श्रीकृष्णचरणाम्भोजप्राप्तिसोपानकारण ॥६॥ जीवन वैष्णवाना च जगता कारण पर । वद विस्तार्य मा भक्त शिष्य (l ṣishyam) च शरणागत ॥७॥ केन वा प्रार्थित कृष्ण आजगाम महीतल । सर्वांशेनैकदेशेन स परिपूर्णतम स्वय ॥८॥ युगे कुत्र कुतो हेतो कुत्र चाविर्बभूव ह । वसुदेवोऽस्य जनक को वा का वा च देवकी ॥९॥ वत्र कस्य कुले जन्म मायया सुविडम्बन । कि चकार समागत्य केन रूपेण वा हरि ॥१०॥ जगाम गोकुल कसभयेन सूतिकागृहात् । कथ कसात्कीटतुल्यात् भयेशस्य भय मुने ॥११॥ हरिर्वा गोपवेशेण (°veshena) गोकुले कि चकार ह । कुत्र गोपाङ्गनामार्द्धि विजहार जगत्पति ॥१२॥ का वा गोपाङ्गणा (°ganáh) के वा गोपाला बालरूपिण । का वा यशोदा को नन्द कि वा पुण्य चकार ह ॥१३॥ कथ राधा पुण्यवती देवी गोलोकवासिनी । व्रजे वा व्रजकन्या सा बभूव प्रेयसी हरे ॥१४॥ कथ गोप्यो दुराराध्य समापुरीश्वर पर । कथ ताश्च परित्यज्य [ज]गाम मथुरा पुन ॥१५॥ भारावतरण कृत्वा [कि] विधाय जगाम स । कथ[य]स्व महाभाग पुण्यश्रवणकीर्तन ॥१६॥ etc Capita sunt 132, quibus tituli hi subscripti sunt 1 Vishnuvaishnavayor gunaprasansáprastavas 2 Virajánandaprastavas 3 Saptasamudrajanmaradhasridamodbhavas 4 Golokavarnanam 5 Golokavarnane Srikrishnastotrapathanam 6 7 s t 8 Janmáshṭamivratopavasanirupanaprastavas 9 Nandaputrotsavas 10 Putanámokshanaprastavas 11 (fol 44[a]) Trinavartavadhas 12 Sakatabhangakavachanyasa 13 Srikrishnannaprasanam 14 Vrikshárjunabhanjanam 15 Radhákrishnavivahe navasangamaprastavas 16 Vakakesipralambavadhavrindávanagamanaprastávas 17 s t 18 Vrindavananagaravarnanacharitaprastavas 19 Viprapatninám mokshanaprastavas 20 Kaliyadamanadavagnimokshanaprastavas 21 (fol 92[b]) Govatsavalakaharanaprastavas 22 Indrayagabhanjane Nandastotraprastavas 23 Dhenukavadhas 24 Tilottamavaliputrayor Brahmasapaprastávas 25 Tálabhakshanaprasange Valiputramokshanaprastavas 26 Munimokshanaprastavas 27 Ekadasivratanirupanaprastavas 28 Gopivastraharanaprastavas 29 Rasakridáprastavas 30 Munimokshaprastavas 31 (fol 140[b]) Radhaprasnas 32 Radhaprasne Mohinistotraprasangas 33 R

[1] Jam supra haec *narrata sunt* L b *II* 33 *III* 12

[2] Auctor notissimum Rámáyanae episodium imitatus est

Brahmamohinisamvade Srikrishnastotraprasangas 34 Mohinisapabrahmadarpabhangaprastávas 35 Jahnavi janmaprastavas 36 Radhakrishnasamvade Brahmanah prasangas 37 Sankaraprasangas 38 Haranirmalya sapaprasangas 39–42 s t 43 (fol 179[a]) Satideha tyagas 44 Sankaravirahasol apanodanam 45 Parva t sampradanam 46 Parvatiparamesvarayor vivahas 47 Sarvamangalavarnanam 48 s t 49 Vahnidarpa bhangas 50 Durvasodarpabhangas 52 (fol 202[a])[1] Dhanvantaridarpabhanga Manasavijaya 53 Rádhama dhavayo rasavarnanam 54 Rasakridavarnanam 55 56 Srikrishnaprabhavakathanam 57 Bhagavadguna varnane Lakshmistotraprakathanam 57[b] Lakshmi vairagyamochanam 58 s t 59 Mahendradarpa bhangaprakathanam Ṣachisokapanodanam Sachíkrita gurustavakathanam 60 Mahendradarpabhangapraka rane Sakramokshakathanam 61 (fol 222[b]) s t 62 Sriramacharitam 63 Kansaduhsvapnakathanam 64 Kansayajnaprakathanam 65 Akrura harshotkathanam 66 Radhasokapanodanam 67 Ádhyatmikayogapraka thanam 68 Radhasokavimochanam 69 Srikrishna gamanam 70 Gopivishayas 71 (fol 243[a]) Yatra mangalam 72 Kansahananavasudevadevakimoksha nam 73 Nandadisokapramochanam 74–79 Bhaga vannandasamvadas 80 Bh Taraharaṇam 81 (fol 266[a]) Bh Tarapaharaṇam 82–90 Bh 91 (fol 300[b]) s t 92 Rádhastotram 93–95 Radhoddhavasamva das 96 R kálanirupanam 97, 98 s t 99 Bhaga vadupanayane Ganesábhishekas 100 101 Bhagava dupanayanam 101[b] (fol 325[a]) Munipatnistotram 102 Dvarakárambhe nirmane 103 Dvarakapravesas 104–106 Rukminyudvahas 107 Rukminisvayamvaras 108 Rukminyudvahas 109 110 Radhayasodasamva das 111 (fol 346[b]) Munikrishnasamvadas 112 Ga nesapuja 113 Vaṇayuddhe Ushaniruddhasangamas 114 V Vaṇaniruddhasamvadas 115 Skandaniruddha yuddham 116 V Sivalambodarasamvadas 117 V Haragaurisamvadas 118 V Vahkritam Krishṇasto tram 119 V 120 Srigalavasudevamokshanam 121 (fol 370[a]) Maniharanam 132 Radhakrishnalambo darapujanam 123 Siddhasrame tirthayatraprasange Ganesapujanam Brahmaseshadikritam Radhikastotram 124 S ddhasramatirthayatraprasange Vasudevajnanalam bhanam 125 Ṣriradhakrishnasamvadas 126 Vrinda vanamahotsave Yasodanandajananam 127 Sriradhago lokagamanam 128 Golokarohaṇam 129 Naradapra karanam 130 (fol 392[b]) Vahnisuvarnotpattis 131 Index 132 Puranarum enumeratio Brahmavaivarta puránae praeconium

[1] Numerus 51 scr bae incur a praetermissus est

De codicibus Parisiensibus cf Hamilton Catal p 36 sqq, de Berolinensibus Weber Catal p 132

Hi codices hujus seculi initio exarati sunt (WILSON 98 99)

67, 68

Unum opus in voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

Insunt in his codicibus *Brahmavaivartapuranae* libri tres primi

Vol I Foll 211 Foll 1–79 Capita 30 *Brahma khanda* Foll 80–211 *Prakritikhandae* capita 34

Vol II Foll 206 Foll 1–87 *Prakritikhandae* capita 35–63 Foll 88–206 Ganesakhanda Capita 46

Hi codices intra annos 1770–1780 negl genter exarati sunt (WALKER 163, 164)

69

Lit Bengal Charta Ind Foll 169 Long 15 Lat 4 Linn plerumque 10

Brahmavaivartapuranae pars altera, *Prakritikhanḍa* Cap 11 incipit in fol 39[a], cap 21 fol 64[b], cap 31 fol 90[b], cap 41 fol 116[a], cap 51 fol 142[a] cap 61 fol 163[a] Codex superiore seculo satis accurate exarat is est Textus recensio a cod Wils non d ffert Sexaginta tria tantum capita numerantur Capita enim 63 et 64 codicis Wils in unum comprehensa sunt (MILL 18)

70

Hujus voluminis fol a 148–259 *Kaṣimahatmyam* (Ka sis urbis majestas) continent, qui liber ad tertiam Brah mavaivartapuranae partem pertinere dicitur Incip t भवानीतनयाद्याद्यतनयानददायक काशिवासिजनाद्याघहारिन् दुढ नमोस्तु ते । १॥ जयति जयति काशी काशितज्ञानराशी (°raṣih) शिवहरिहरधातृश्रीगणेशाधिकाना । निवसतिरियमाद्या ता भजध्व भजध्व स्मरत नमत शुद्धा शुद्धये कीर्तयध्व ॥ तृपय ऊचु । युगानि युगमान च (युगमान च) युगधर्मा सनातनं युगेषु लोकचरित श्रुतमस्माभिरा दित ॥३। पुन कलियुगस्यास्य स्वरूप वर्णयादित कलिना धर्म[r] मिश्रेण वाचता थपि (l api) सज्जना ॥४॥ etc

Capita sunt 26 quibus Kasis urbis ejusque sacello rum sanctitas celebratur Insertae sunt narratiunculae quaedam, quibus miracula in ea urbe facta illustrantur Capp 1–5 Gurubhakti Dipaka quum Vedadharmae Paulae fil o magistro praecipuam et obedientiam et ve nerat onem praestitisset, sanctitatem summam obtinet Cap 6 Mokshopayas Cap 7 Miraculum quoddam

refertur, quod *Dharmapathae mercatori evenit*, quum in usum publicum lacum Varanasiae fodisset Capp 8–11 vide infra Cap 12 Principes nisi largitionibus peccata luere non posse, Mahatejasis kshatriyae exemplo probatur Cap 13 De urbis lingis Civitas novem *locos salis fecundos, novem silvas, novem montes* habere, et vicis septem constare traditur 14 Urbis laudes 15 Dvijajetri brahmana, qui in Rakshasam mutatus erat, urbis sanctitate divinam formam nanciscitur 16 Vitravidhanam 17 De Kasis nomine Kasi deae *forma coram* Siva *de* hominum vitiis conqueritur etc etc

In fine libri haec subscripta sunt इति श्रीब्रह्मवैवर्ते तृतीयविभागे रहस्ये काशीमाहात्म्ये षट्त्रिंशो ऽध्यायः ॥

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 245[c])

. 71.

In hoc volumine quatuor opuscula insunt Lit Devan Charta Ind Foll 110 Long foll 1–45 12, reliquorum 12½ Lat foll 1–22 4½ reliquorum 5

Foll 1–22 Linn 7 8 *Panchakroṣamahatmya*, quatuor capitibus constans, e Kaṣikhanda desumtum (capp 8–11) Incipit श्रीदेव्युवाच ॥ देवदेव महादेव भक्तानामभयप्रद । काशीवास सुगहन पापिना धनलो(भ)भिनाम ॥१॥ विषयाश(sa)क्तमनसा न सुखाय कथचन । सुखाय सर्वलोकाना प्रवृत्ति प्रथिता कलौ ॥२॥ विपर्ये परिपुष्णता जीवन नान्यथा भवेत् । प्रायश्चित्तान्तर देव वदस्व यदि मन्यसे ॥३॥ प्रायश्चित्तविहीनस्य यातना जायते ध्रुवम् । बिभेमि दीनान मनुजान् दृष्ट्वा शास्त्रपराङ्मुखान् ॥४॥ तानप्युद्धर देवेश शठान्स्वेच्छापरिग्रहान् ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ साधु पृष्टं त्वया देवि घोरपापकृता नृणा । निस्तार स्याद्यथा सद्य प्राय[श्चि]त्तेन येन हि ॥५॥ प्रायश्चित्तविहीनाना यात (l. yatana) बहुधा सदा । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन प्रायश्चित्त समाचरेत ॥६॥ जैगीषव्यो मुनिश्रेष्ठस्तपस्वी मत्परायण । तेन पृष्टो ह्यागत्य शिष्यार्थं तद्दयालुना ॥७॥ etc Siva a Jaigishavya interrogatus scelerum in Kasi ipsa commissorum hoc unum esse piaculum ait, ut sacella circum urbem sita circumirentur[1], ibique dei (maxime vero lingae variae formae) colerentur Qui cultus quam efficax sit, Mandapae, Kushmandae brahmanae filii, obiterque Visalakshis, Ṣandilyae filiae, exemplo probatur In capite tertio dei colendi enumerantur, in quarto ritus observandi describuntur

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (MILL 42[a])

---

[1] Cap I ज्ञानस्वरूपा काशीयं पञ्चक्रोशपरमिता (l. parimita) ॥६५॥ तस्या प्रदक्षिणा कृत्वा दशजन्मकृतादघात् (kṛtad aghat) । मुक्तो भवति पापात्मा etc

72

Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 12 Lat 6 Linn 11

Adhyâtmaramâyana (Râmayanam spirituale) *Brahmândapurana*e (uttarakhanda) pars, a Brahmane cum Narada ita communicata ut olim a Ṣivae Parvati deae tradita erat Libro Ramae res gestae narrantur, ita tamen ut non homini, sed numini summo, sive potius Vishnui (*Rama enim ipsissimus a numine summo differre* negatur) tribuantur, qui ea forma indutus in terram descendisse fertur ut Ravanam gigantem, deos terrentem, occideret Sita vero naturae prototypon sive Lakshmi deae esse dicitur Praecedit prooemii loco caput unum, quod *in hoc codice* (A), *et in* B alterius Puranae partis sexagesimum primum esse dicitur[2] Incipit सूत उवाच ॥ कदाचिन्नारदो योगी परानुग्रहवाञ्छया । पर्यटन्सकलाल्लोकान् सत्यलोकमुपागत ॥२॥ तत्र दृष्ट्वा मूर्तिमद्भिश्छन्दोभि परिवेष्टितम् । बालार्कप्रभया सम्यग्भासयत सभागृहम् ॥३॥ मार्कण्डेयादिमुनिभि स्तूयमान मुहुर्मुहु । सर्वार्थगोचरज्ञान सरस्वत्या समन्वित ॥४॥ चतुर्मुख जगन्नाथ भक्ताभीष्टफलप्रदम् । प्रणम्य दण्डवद्भक्त्या तुष्टाव मुनिपुंगव ॥५॥ प्रसन्नस्तु मुनि प्राह स्वयंभूर्विष्णुमोत्तमम् । किं प्रष्टुकामस्त्वमसि तद्वदिष्यामि ते मुने ॥६॥ etc Liber ipse ab his versibus incipit, e quibus et argumentum et auctoris propositum facile cognosces य पृथ्वीभरवारणाय दिविजै सप्रार्थितश्चिन्मय सजात पृथिवीतले रविकुले मायामनुष्योऽव्यय । नि शक्र हतराक्षस पुनरगाद्ब्रह्मत्वमाद्य स्थिरा कीर्ति पापहरा निधाय जगता त जानकीश भजे ॥१॥ विश्वोद्भवस्थितिलयादिषु हेतुमेक मायाश्रय विगतमायमचिन्त्यमूर्तिम् । आनन्दसान्द्रममल निजबोधरूप सीतापति विदिततत्त्वमह नमामि ॥२॥ पठन्ति ये नित्यमनन्यचेतसा शृण्वन्ति चाध्यात्मिकसज्ञित शुचि (शुभ B) । रामायण सर्वपुराणसमित निर्धूतपापा हरिमेव यान्ति ते ॥३॥ अध्यात्मरामायणमेव नित्य पठेद्यदिच्छेद्भवबन्धमुक्तिम् । गवा सहस्रायुतकोटिदानमल लभेद्य शृणुयात्स नित्यम् ॥४॥ पुरारिगिरिसभूता श्रीरामार्णवसस्थिता । अध्यात्मरामगङ्गेय (adhy°) पुनाति भुवनत्रय ॥५॥ कैलासाग्रे कदाचिद्रविशतविमले मन्दिरे रत्नपीठे सविष्ट ध्याननिष्ठ त्रिनयनमभय सेवित सिद्धसघै । देवी वामाङ्कसस्था गिरिवरतनया पार्वती भक्तिनम्रा प्राहेद देवमीश सकलमलहर वाक्यमानन्दकन्द ॥६॥ पार्वत्युवाच ॥ नमोऽस्तु ते देव जगन्निवास सर्वात्मदृक् त्व परमेश्वरोऽसि । पृच्छामि तत्त्व पुरुषोत्तमस्य सनातन त्व च सनातनोऽसि ॥७॥ गोप्य यदत्यन्तमनन्यवाच्य वदन्ति भक्तेषु महानुभावा । तदप्यहो ह तव देव भक्ता प्रियोऽसि मे त्व वद यत्तु पृष्ट ॥८॥ ज्ञान सविज्ञानमथानुभूतिवैराग्ययुक्त[3] च मित विभास्वत् । जानाम्यह योषिदपि त्वदुक्त यथा तथा ब्रूहि तरन्ति येन ॥९॥ पृच्छामि चान्यच्च पर[4] रहस्य तदेव

---

[2] इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे उत्तरखण्डे द्विशतोत्तरसाहस्र्या संहितायां भविष्यत्फलनिर्णयो ऽध्यात्मरामायणे फलस्तुतिर्नामैकषष्टितमो ऽध्याय ।

[3] °नुभक्ति B °नुभक्ति C [4] चान्यच्च पर B चान्यच्च पर C

चाग्रे चद चारिजाद्य । श्रीरामचद्रे [ऽ]खिलतत्वसारे भक्तिर्दृढा नौर्भवति प्रसिद्धा ॥१०॥ भक्ति (bhaktih B) प्रसिद्धा भवमोक्षणाय नान्यतत॰ (°t tatah) साधनमस्ति किंचित् । तथापि हृत्सशयबधन मे विभेत्तुमर्हस्यमलोक्तिभिस्त्व ॥११॥ वदति राम परमेकमाद्य निरस्तमायागुणसप्रवाह । भजति चाहर्निशमप्रमत्ता॰ पर पद यांति तथव सिद्धा ॥१२॥ वदति कचित्परमो पि राम स्वाविद्यया सवृतमानमस्व । जानाति नात्मानमत॰ परेण सबोधितो वेदपरात्मतत्त्व ॥१३॥ यदि स्म जानाति कुता विलाप[ ] सीताकृते तेन कृत॰ परेण । जानाति नैव यदि केन सेव्यो रामो पि सर्वैरिह जीवजाते ॥१४॥ अत्रोत्तर किं विदित भवद्भिस्त्व ब्रूहि मे सशयभेदवाक्य[1] । श्रीमहादेव उवाच ॥ धन्यासि भक्तासि परात्मनस्त्व यत् ज्ञातुमिच्छा तव रामतत्त्व ॥१५॥ पुरा न केनाप्यभिचोदितो ह वक्तु रहस्य परम निगूढ । त्वयाद्य भक्त्या परिचोदितो ह वक्ष्ये नमस्कृत्य रघूत्तम ते ॥१६॥ राम॰ परात्मा प्रकृतेरनादिरानद एक॰ पुरुषोत्तमो हि । स्वमायया कृत्स्नमिद हि सृष्ट्वा नभोवदतर्बहिरास्थितो य॰ ॥१७॥ सर्वांतरस्थो पि निगूढ आत्मा स्वमायया सृष्टमिद विचष्टे । जगति नित्य परितो भ्रमति यत्सन्निधौ चुबकलोह वद्धि ॥१८॥ एत न जानति विमूढचित्ता स्वाविद्यया सवृतमानसास्ते । स्वाज्ञानमप्यात्मनि शुद्धबुद्धावारोपयतीह[2] निरस्तमाये ॥१९॥ ससारमवानुसरति ते वे पुत्रादिसक्ता॰ पुरुकर्मयुक्ता॰ । जानति नैव हृदये स्थित ते चामीकर कठगत यथाज्ञा॰ ॥२०॥ यथाप्रकाशो न तु विद्यते रवौ ज्योति॰स्वभावे परमेश्वरे तथा । विशुद्धविज्ञानघने रघूत्तमे [ऽ]विद्या कथ स्यात्परत परात्मनि ॥२१॥ यथा हि चक्षुषोर्भ्रमतोर्गृहादिक (chakshnor) विनष्टदृष्टेर्भ्रमतीव दृश्यते । तथैव देहेंद्रियकर्तुरात्मन कृत परे [ऽ]ध्यस्य जनो विमुह्यति ॥२२॥ नाहो न रात्रि सवितुर्यथा भवेत्प्रकासरूपाऽव्यभिचारत॰[3] क्वचित् । ज्ञान तथाज्ञानमिद द्वय हरौ रामे कथ स्थास्यति शुद्धविग्रहे ॥२३॥ तस्मात्परानदमये रघूत्तमे विज्ञानरूपे न हि विद्यते तम । अज्ञानसाक्षिण्यरविन्दलोचने मायाश्रयत्वान्न हि मोहकारण ॥२४॥ अत्र ते कथयिष्यामि रहस्यमतिदुर्लभ । सीतारामरुत्सूनुसवाद मोक्षसाधन ॥२५॥ पुरा रामायणे रामो रावण देवकटक । हत्वा रणे रणश्लाघ्य सपुत्रबलवाधर ॥२६॥ सीतया सह सुग्रीवलक्ष्मणाभ्या समन्वित । अयोध्यामगमद्रामो हनूमत्प्रमुखैर्वृत॰ ॥२७॥ अभिषिक्त, परिवृतो वसिष्ठाद्यैर्महात्मभि । सिंहासने समासीन॰ कोटिसूर्यसमप्रभ ॥२८॥ दृष्ट्वा तदा हनूमत प्राजलि पुरत॰ स्थितम । कृतकार्यं निराकाक्ष ज्ञानापेक्ष महामति ॥२९॥ राम सीतामुवाचेद ब्रूहि तत्व हनूमते । निष्कल्मषो[ऽ]य ज्ञानस्य पात्र नौ नित्यभक्तिमान् ॥३०॥ तथेति जानकी प्राह तत्व रामस्य निश्चित । हनुमंते (hanumate) प्रपन्नाय सीता लोकविमोहिनी ॥३१॥ सीतोवाच ॥ राम विद्धि पर ब्रह्म सच्चिदानदमव्ययम । सर्वोपाधिविनिर्मुक्त सत्तामात्रमगोचर ॥३२॥ आनद निर्मल शात निर्विकार निरजनम् । सर्वव्यापिनमात्मान स्वप्रकाशमकल्मष ॥३३॥ मा विद्धि मूलप्रकृति सर्गस्थित्यतकारिणी । तस्य सन्निधिमात्रेण सृजाम्यतमतद्रिता (सृजामीदमतंद्रिता B C) ॥३४॥ तत्सान्निध्यान्मया सृष्ट तस्मिन्नारोप्यतेऽबुधै । अयोध्यानगरे जन्म रघुवशेऽतिनिर्मले ॥३५॥ विश्वामित्रमहायत्व मखसरक्षण तथा । अहल्याशापशमन चापभगो महेशितु॰ ॥३६॥ मत्पाणिग्रहण पश्चाद्भार्गवस्य मदक्षय । अयोध्यानगरे वासो मया द्वादशवार्षिक ॥३७॥ दडकारण्यगमन विराधवध एव च । मायामारीचमरण मायासीताहृतिस्तथा ॥३८॥ जटायुषो मोक्षलाभ॰ कबधस्य तथैव च । शबरीपूजन पश्चात्सुग्रीवेण समागम॰ ॥३९॥ वालिनश्च वध॰ पश्चात्सीतान्वेषणमेव च । सेतुबधश्च जलधौ लकायाश्चाभिरोधनम् ॥४०॥ रावणस्य वधो युद्धे सपुत्रस्य दुरात्मन । विभीषणे राज्यदान पुष्पकेन मया सह ॥४१॥ अयोध्यागमन पश्चाद्राज्ये रामाभिषेचनम् । एवमादीनि कर्माणि मयैवाचारितान्यपि ॥४२॥ आरोपयति रामे स्मिन्निर्विकारे [ऽ]खिलात्मनि ॥४२॥ रामो न गच्छति न तिष्ठति नानुशोचत्याकाक्षते त्यजति नो न करोति किंचित । आनदमूर्तिरचल परिनामहीनो मायागुणाननुगतो हि तथा विभाति ॥४३॥ etc

---

[1] °भेदि B [2] शुद्धबोधे स्वा° B शुद्धबोधे स्वा° C [3] °प्रकाशं°

Totum opus in libros septem dividitur, qui Ramayanae librorum titulos gerunt I Bálakanda, capp 7 (fin in fol 17ᵃ) II Ayodhyakanda, capp 9 (fol 41ᵇ) III Áranyakanda, capp 10 (fol 59ᵇ) IV Kishkindhakanda, capp 9 (fol 76ᵇ) V Sundarakanda, capp 5 (fol 87ᵇ) VI Yuddhakanda sive Lankákanda, capp 16 (fol 125ᵇ) VII Uttarakanda, capp 9 (foll 148ᵃ)

Duo operis capita sacerrima habentur primum, cujus partem supra exscripsimus, *Ramahridaya* appellatum, quo intima Ramae natura revelatur et libri septimi caput quintum, *Ramagita* quo auctor, philosophiae Vedanticae sectator, summi numinis cognitionem, operibus piis praestantiorem, adumbrat

De codice Petropolitano cf Boehtlingk in libro Das Asiatische Museum etc p 721, de codicibus Berolinensibus Weber Catal p 133 de Parisiensibus Hamilton pp 17 64

Codex hoc seculo satis accurate exaratus est (Mill 51)

73

Lit Devan Charta Ind Foll 223 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn foll 1–110 9 postea 10

Adhyatmaramayana (B) Ad caput Ramagita dictum (incipit in fol 195) commentarius adscriptus est, qui his verbis incipit अथ भगवान् शिवो रामलक्ष्मणसवादमुखेन परतत्वमुपदेष्टुमाह Cujus commentarii *Ramavarmanem* auctorem compertum habeo Eorum quos contuli locorum textum saepius cum cod C quam cum A congruentem reperi

Codex anno 1801 exaratus est (Wilson 105)

74.

Lit Devan Charta Ind Foll 205 Long 10 Lat 6 Linn 12

I

Adhyátmarámáyana. (C) Codex anno 1792 negligenter exaratus est

De toto Brahmándapuráṇa cf Wilson Vishnupuráṇa, p liv Partes ejus hae innotuerunt: Agníṣvara Máhátmya (Wilson Mack. Coll I, 62), Anjanádri M. (ibid. 62), Anantasayana M (ibid 62), Arjunapura M. (ibid 63), Kaṭhoragiri M (ibid 64), Tungabhadrá M. (ibid 72), Padmakhanda (ibid 75), Pápanásana M (ibid. 75), Pinakiní M (ibid 76), Buddhipura M (ibid 84), Mallapura M. (ibid 80), Mallári M. (Westergaard Catal p 4), Rámáyana M (Wilson I 1 54), Lakshmípújá M. (Weber Catal p 135), Lalitopákhyánam (cf. Wilson Vishnupurana, p lv), Valkalakshetra M (Wilson Mack Coll I, 83) Virajakshetra M (ibid 84), Ṣivagangá M (ibid 87), Srígoshṭhi M (ibid), Sríranga M (ibid), Sundarapura M (ibid 89), Sundaráranya M (ibid), Hastagiri M (ibid. 91) (WALKER 130)

75.

Lit Devan Charta Ind. Foll 127. Long $12\frac{1}{2}$. Lat 6. Linn 14

Bhavishyapuránae pars prior, a Sumantu cum Sataníka communicata (A.) De argumento cf. Wilson, Vishnupurana p xxxix. Incipit: शृणुष्वेदं महाबाहो पुराणं पंचलक्षणं यच्छ्रुत्वा मुच्यते राजन् पुरुषो ब्रह्महत्यया पर्वाणि चैवात्र पंच कीर्तितानि स्वयंभुवा प्रथमं कथ्यते ब्रह्म (l. ब्राह्म) द्वितीयं वैष्णवं स्मृतं तृतीयं शैवमाख्यातं चतुर्थं त्वाष्ट्रमुच्यते पंचमं प्रतिसर्गाख्यं सर्वलोकैः सुपूजितं एतानि तात पर्वाणि लक्षणानि निबोध मे सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं चतुर्दशभिर्विद्याभिर्भूषितं कुरुनंदन (kurunandana) अंगानि चतुरो वेदा मिमांसा न्यायविस्तरः पुराणं धर्मशास्त्रं च विद्या ह्येताश्चतुर्दश आयुर्वेदो धनुर्वेदो गांधर्वश्चैव ते त्रयः अर्थशास्त्रं चतुर्थं तु विद्या अष्टादशैव ताः प्रथमं कथ्यते सर्गो भूतानामिह सर्वशः etc.

Capita, quae neque in A C. neque in codice Colebrooke (E I H 1314) indicantur, centum circiter videntur esse Atque I. auctor de creatione, temporum divisione, ritibus sacris, consecratione, connubio, de patris familias officiis disserit (fol 1–26ᵃ) Quibus in rebus legum codicis Manui tributi capita 1–3 ita secutus est, ut non modo disticha haud pauca ex eo libro desumeret, sed etiam nonnunquam Manum ipsum laudaret Cf haec· मनुना च तथा प्रोक्तं नाम्नो लक्षणमुत्तमं। शर्मवद्ब्राह्मणस्य etc = M II, 32. यथाह भगवान्मनुः। अक्षरं त्वक्षयं ज्ञेयं etc = M. II, 84 Plurima vero vel in hac parte ex aliis quibusdam fontibus deprompsit De rebus singulis haec In fol 4ᵇ. ritus quadraginta (sanskara) et virtutes octo enumerantur: गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतोन्नयनं तथा। जातकर्मान्नप्राशनं चूडाकरणमेखलाः॥ प्रथमतानि चत्वारि व्रतानि च तदनंतरं। स्नानं सहधर्मचारिणीयोगो यज्ञानां कर्म मानद॥ पंचानां कार्यमित्याहुरात्मनः श्रेयसे नृप। देवपितृमनुष्याणां भूतानां ब्रह्मणस्तथा॥ एतेषां चाष्टकाकर्म पार्वणं श्राद्धमेव हि। श्रावणी चाग्रहायणी चैत्री चाश्वयुजी तथा। पाकयज्ञास्तथा सप्त सप्त चान्याश्रयं च सत्क्रिया। अग्निहोत्रं तथा राजन् दर्शं च पितृमेधके॥ पौर्णमासं च राजेंद्र चातुर्मास्यानि चापि हि। निरूढपशुबंधं च तथा सौत्रामणीति च॥ हविर्यज्ञास्तथा सप्त तेषां चापि हि सत्क्रिया। अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोमस्तथोक्थ्यः षोडशी विदुः॥ वाजपेयोऽतिरात्रश्च अप्तोर्यामेति वै नृप। सप्तकेषु स्थिताः सप्त सोमाः कुरुकुलोद्वह॥ इत्येते द्विजसंस्कारास्त्वत्वारिंशन्नृपोत्तम। अष्टौ चात्मगुणास्तात शृणु तानपि भारत॥ अनसूया दया क्षान्तिरनायासं च मंगलं। अकार्पण्यं तथा शौचमस्पृहा च कुरूद्वह॥ *Fol. 7ᵇ.* Upasparsanavidhis. *Fol. 9ᵇ. De mahá*guru haec traduntur: यद्योपजीवी यो विप्रः स महागुरुरुच्यते। अष्टादश पुराणानि रामस्य चरितं तथा॥ विष्णुधर्मादिधर्माः शिवधर्माश्च भारत। कार्ष्णं वेदं पंचमं तु यन्महाभारतं स्मृतं॥ सौराश्च धर्मा राजेंद्र नारदोक्ता महीपते। जयेति नाम एतेषां प्रवदंति मनीषिणः॥ एवं विप्रकर्दस्य वाचकः (librorum sacrorum praelector, qui aliis etiam libri locis laudatur) प्रवरः स्मृतः। यस्त्वेतानि समस्तानि पुराणानि इह जानते। भारतं च महाबाहो स सर्वज्ञो मतो नृणां॥ Fol 13ᵃ. Upanayanavidhis. Fol. 15ᵇ. Strílakshanam. Hoc capite externus mulieris habitus fastidiose describitur, et quae membrorum singulorum proprietate marito futuro portendantur, indicatur. II. De cerimoniis variis disseritur, quae septem diebus lunae ortum sive occasum sequentibus observandae sunt Oratio narrationibus ornata est, quae in priore parte omnino desunt. Incipit (fol 26ᵇ): भगवंस्तिथयो ब्रूहि तिथीनां च विधिं च मे। प्राशनं गुह्यधर्मं च उपवासविधीनपि॥ मुच्यते येन पापौघाद्यत्प्रसादाद्द्विजोत्तम। संसाराच्च (? °rách cha yad) विप्रेंद्र श्रेयसे जगतस्तथा॥ सुमंतुरुवाच॥ शृणु कौरव कर्माणि तिथिगुह्याश्रितानि तु। श्रुतपठितपापघ्नान्युपोषितफलानि च॥ प्रतिपदि क्षीरप्राशनं पुष्पप्राशनं द्वितीयायां। लवणवर्जं तृतीयायां तिलान्नं प्राश्नीयाच्चतुर्थ्यां॥ क्षीराशनश्च पंचम्यां फलाशनः सदा षष्ठ्यां। शाकाशनः सप्तम्यां बिल्वाहारोऽष्टम्यां तु॥ पिष्टाशनो नवम्यामनग्निपाकाहारो दशम्यां। एकादश्यां घृताहारो द्वादश्यां पायसाहारः॥ त्रयोदश्यां गोमूत्राहारश्चतुर्दश्यां यवान्नाहारः। कुशोदकप्राशनं पौर्णमास्यां हविष्याहारोऽमावास्यायां॥ I *Pratipatkalpa*[1]. Cerimoniae in honorem Brahmanis his duobus mensis diebus observandae. Qui locus maxime propter eam rem notandus est, quod non modo sacella Brahmani aedificari jubentur, sed etiam imaginum ejus cultus (sammárjana, snána) praecipi-

[1] Tres vocabuli formae in his capitibus leguntur *pratipad, prátipadá pratipadí*

tur. Quid quod dei statua sive imago curru circum urbem circumvehitur: fol. 30ª. पौर्णमास्यामथ च कृत्वा भक्त्या नराधिप। अनेन विधिना यस्तु विरिंचिं पूजयेन्नरः॥ प्रतिपद्यां महाबाहो स गच्छेद्ब्रह्मणः पदं। ऋग्भिर्विशेषतो देव (?) विरिंचो यस्तु देवता॥ कार्त्तिके मासि देवस्य रथयात्रा प्रकीर्तिता। यां कृत्वा मानवो भक्त्या याति ब्रह्मसलोकतां॥ कार्त्तिके मासि राजेंद्र पौर्णमास्यां चतुर्मुखं। मार्गेण चर्मणा सार्धं सावित्र्या परंतप॥ भ्रामयेन्नगरं सर्वं नानावाद्यैः समन्वितं। स्थापयेद्भ्रामयित्वा तु सलोकं नगरं नृप॥ ब्राह्मणं भोजयित्वाग्रे शांडिलेयं प्रपूज्य च। आरोपयेद्रथे देवं पुण्यवादित्रनिस्वनैः॥ रथाग्रे शांडिलीपुत्रं (शांडिनी° A.C.D.) पूजयित्वा विधानतः। ब्राह्मणान्वाचयित्वा च कृत्वा पुण्याहमंगलं॥ देवमारोपयित्वा तु रथे कुर्यात्प्रजागरं। नानाविधैः प्रेक्षणकैर्ब्रह्मघोषैश्च पुष्कलैः॥ कृत्वा प्रजागरं सैवं प्रभाते ब्राह्मणं नृप। भोजयित्वा यथाशक्त्या भक्ष्यभोज्यैरनेकशः॥ पूजयित्वा जनं वीर वस्त्रेण विधिवन्नृप। गजेन च महाबाहो पयसा पायसेन च॥ ब्राह्मणान्वाचयित्वा च छांदेन विधिना नृप। कृत्वा पुण्याहशब्दं च [तं] रथं भ्रामयेत्पुरे॥ चतुर्वेदविदैर्विप्रैर्भ्रामयेद्ब्राह्मणो रथं। बह्वृचाथर्वणोद्गातृछंदोगाध्वर्युभिस्तथा॥ भ्रामयेदेव देवस्य सुरज्येष्ठस्य तं रथं। प्रदक्षिणं पुरं सर्वं मार्गेण सुसमेन (sushamena) तु॥ न वोढव्यो रथो (यं) वीर शूद्रेण शुभमिच्छता। नारुहेत रथं प्राज्ञो भुक्त्वैकं[1] भोजनं नृप॥ ब्रह्मणो दक्षिणे पार्श्वे सावित्रीं स्थापयेन्नृप। भोजकं वामपार्श्वे तु पुरतः कंजजं न्यसेत्॥ एवं तूर्यनिनादैस्तु शंखशब्दैश्च पुष्कलैः। भ्रामयित्वा रथं वीर पुरं सर्वप्रदक्षिणं। स्वस्थाने स्थापयेद्भूयः कृत्वा नीराजनं बुधः॥ 2. *Dvitíyákalpa* (fol. 33ᵇ). Hi dies Asvinibus consecrati sunt. Episodium de Chyavana et Asvinibus, eodem fere modo atque in Mahábhárata (III, 10316 sqq) breviter relatum. 3. *Tritíyákalpa* (fol. 33ᵇ). Gaurívratam. 4. *Chaturthíkalpa* (fol. 33ᵇ–43ª). Ganesavratam Vighnavináyakae sive Vighnesae appellationis origo Purushalakshanam. Strílakshanam. Horum capitum, quibus, quae corporis habitu significentur et portendantur, ostenditur, lectio physiognomonibus nostris commendanda est. Ganesae colendi ritus. Qui tum auspicatissimus est, quum lucente Marte peragitur (Angárakachaturthí): यदा शुक्लचतुर्थ्यां तु वारो भौमस्य वै भवेत्। तदा सा सुखदा ज्ञेया etc 5. *Panchamíkalpa* (fol. 43ª–48ᵇ). Hi dies serpentibus sacri sunt. पंचमी दयिता राजन्नागानां नंदिवर्धिनी। पंचम्यां किल नागानां भवतीत्युत्सवो महान्॥ वासुकिस्तक्षकश्चैव कालियो मणिभद्रकः। ऐरावतो धृतराष्ट्रः कर्कोटकधनंजयौ॥ एते प्रयच्छंत्यभयं प्राणिनां प्राणजीविनां। पंचम्यां स्नापयंतीह नागान् क्षीरेण ये नराः॥ तेषां कुले प्रयच्छंति अभयं प्राणदक्षिणां। शप्ता नागा यदा मात्रा दह्यमाना दिवानिशं॥ निर्वापयंति स्नपनैर्गवां क्षीरेण मिश्रितैः। येन स्नापयंति वै नागान् भक्त्या श्रद्धासमन्विताः॥ Atque primum narratio de Kadrú et Vinatá (M. I, 1072 sqq) breviter refertur, deinde hujus cerimoniae observatio in serpentium morsus commendatur. Tum serpentium origo et dentes, denique vulneratorum symptomata et remedia accurate describuntur. Quae omnia eodem fere modo tractantur, atque in Susruta (Kalpasthána 4. 5). 6. *Shasthíkalpa* (fol. 48ᵇ–53ᵇ) Kárttikeyavratam. Non genere, sed ordinis officiis peractis virtutem niti, Brahmanis cum viris sanctis colloquio probatur. 7 *Saptamíkalpa* (fol. 53ᵇ–127ᵇ) Hi dies Soli consecrati sunt. De Solis prole et cultu. Inde a fol. 55ª Krishnae cum Sámba filio colloquium sequitur, quo Solis colendi ritus praecipitur. Fol 55ª. स्नापयेद्विधिं यस्ते धर्मकेतोरनुत्तमं[2]. [Cod. C, fol. 74ᵇ. नैमित्तिकानतो वक्ष्ये यज्ञान् शांब समासतः। ग्रहण्यां ग्रहणे चैव संक्रांतिषु विशेषतः॥[3] fol. 76ᵇ. Rathayátrá Primum Solis currus, ejus comites, currus describuntur.] Fol. 60ᵇ. Deinde quemadmodum imago ejus per urbem circumferatur narratur. Fol 64ᵇ. रथयात्रा समाप्ता. Fol 65ᵇ–69ª. Solis colendi ritus (kriyáyoga) a Brahmane cum Dindi (sive Dindin)[4] communicatus Fol. 69ª–73ª Sankha anachoreta cum Bráhmana quodam Sámbae et Vasishthae de eadem re colloquium communicat[5]. Sámba enim Durvásasis imprecatione lepra laborans Solis cultu sanatus erat Fol 72ᵇ. Súryastotram. Fol 73ª–127ᵇ Narratio de Sámba, qui Krishnae patris imprecatione morbo affectus a Nárada solis naturam, prolem, cultum edocetur[6]. Fol. 98ᵇ. De Bhojakis et Magis, solis sa-

[1] Corruptelam in his verbis inesse suspicor त्यक्त्वैकं भोजकं vel simile aliquid legendum est

[2] Post fol 56ᵇ, l 6 quaedam omissa, alia transposita sunt Cf cod C fol 74ᵇ

[3] Voto soluto a divitibus currus aureus, a pauperibus cupreus sive paniceus pontifici donandus est एवं संवत्सरे पूर्णे कृत्वा वै कांचनं रथं। सप्तभिर्वाजिभिर्युक्तं नानारत्नोपशोभितं॥ आदित्यप्रतिमां मध्ये शुद्धहेम्ना कृतां शुभां। रत्नैरलंकृतां कृत्वा हेमपद्मोपरिस्थितां॥ तस्मिन्नथवरे कृत्वा सारथिं चाग्रतः स्थितं। वृतं द्वादशभिर्विप्रैः क्षमान्मासाधिपात्मभिः॥ मध्ये कल्पज्ञमाचार्यं पूजयित्वा यथाश्रुति। सवित्रादित्यवर्णं वै वस्त्ररत्नादि नाहयेत्॥ एवं समाधिपान्विप्रान् संपूज्याथ निवेदयेत्। आचार्याय रथं सर्वं ग्रामं गा वा महो शुभा॥

[4] Dindi utrum homo an deus (Siva) fuerit, non patet Saepissime *gananáyaka*, bis terve *tripurántaka* appellatur Cf fol 69ª सूर्यमाराध्य स दिंडी सूर्यस्यानुचरोऽभवत्॥

[5] Huc enim ea pertinent, quae in fol 56ᵇ usque ad fol 58ᵇ leguntur Quae nunc rubrica notata sunt

[6] Loci Solis cultu clarissimi tres, sive quatuor esse dicuntur Fol 73ª स्थानानि त्रीणि देवस्य द्वीपेऽस्मिन्भास्करस्य तु। पूर्वमिंद्रवनं नाम तथा मुंडारमुच्यते। कालप्रियं तृतीयं तु त्रिषु लोकेषु विश्रुतं॥ तथान्यदपि ते वच्मि यत्पुरा ब्रह्मणोदितं। चंद्रभागातटे नाम्ना पुरं यच्छांबमहितं॥ द्वीपेऽस्मिन् शाश्वतं स्थानं यत्र सूर्यस्य नित्यदा etc Pro *Mundara* Wilford (Asiatic Researches XI, 70) Mandara legit

cerdotibus De quibus cf quae Wilson ad calcem libri '*Memoire sur l'Inde, par M Reinaud,*' p 391 sqq disserunt Locos maxime memorabiles exscripsi (आदित्योऽरुण प्रत्युवाच) प्रियव्रतसुतो राजा शाकद्वीपमहीपतिः । तेन मे कारित दिव्य विमानप्रतिम गृह । तस्मिन्द्वीपे तदात्मीये दिव्य शैलमय महत ॥ स ममार्चा कारयित्वा काचनीं लक्षणान्विता । प्रतिष्ठापनाय वै तम्याश्चितयामास सुव्रत ॥ कृतमायतन श्रेष्ठ तथेय प्रतिमा कृता । को वै प्रतिष्ठापयिता देवमर्कं शुभालये ॥ एव सचितयित्वा तु जगाम शरण मम । भक्ति तस्यानुसचित्य खगारु पार्थिवस्य ता ॥ गतोऽह दर्शन तस्य उक्त चापि मया खग । कि चितयसि राजेद्र कुतश्चिता समागता ॥ ब्रूहि यत्न हृदि प्रौढ चिताकारणमागत । सपादयिष्ये तत्सर्वं विमना भव मा नृप ॥ अत्यर्थं दुष्करमपि करिष्ये नात्र सशयः । इत्युक्तः स मया राजा इद वचनमुक्तवान् ॥ द्वीपे ऽस्मिन्देवदेवेश कृतमायतन तव । मया भक्त्या जगन्नाथ तथय प्रतिमा कृता ॥ प्रतिष्ठा कारये केन तव देवालये खग । ये तु सति त्रयो वर्णा द्वीपऽस्मिन् क्षत्रियादय ॥ ते मयोक्ता न कुर्वंति प्रतिष्ठा तव कृत्स्नश । न चायर्वा जगन्नाथ ब्राह्मणो नात्र विद्यते ॥ तेनेयमागता चिता हृदि शल्य तथार्पित । ततो मयोक्तो राजासौ वैनतेय वच शुभ ॥ एवमेतन्न सन्देहो यथा तूक्त नराधिप । क्षत्रियादित्रयो वर्णा द्वीपऽस्मिन्नात्र सशयः ॥ तऽत्र नार्हंति मे पूजा न प्रतिष्ठा कदाचन । तस्मात्ते श्रेयसे राजन् प्रतिष्ठायात्मनस्तथा ॥ सृजामि प्रथम वर्णं मगमग्रमनौपम । इत्युक्त्वा तमह वीर राजान खगसत्तम ॥ जगाम परमा चिता तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥ अथ मे चितयानस्य मच्छरीराद्विनिःसृता । शशिकुंदेंदुसकाशाः सस्थयाष्टौ महाबलाः ॥ पठतश्चतुरो वेदान् सागोपनिषदः खग । कपायवासस सव करडाबुजधारिण ॥ *ललाटे तिलकौ द्वौ तु द्वौ चान्ये* (sic) *वक्षसस्तथा । किरणाभ्या तथा द्वौ तु* पादाभ्यामपरौ तथा ॥ अथ तेऽष्टौ महात्मान सर्वे प्रणतकधरा । पितर मन्यमाना मामिद वचनमब्रुवन् ॥ तात तात महादेव लोकनाथ जगत्पते । किमर्थं भवता सृष्टा वय देव स्वदेहत ॥ ब्रूहि सर्वं करिष्याम आदेश भवतोऽखिल । पितास्माक भवान्देवो वय पुत्रा न सशयः ॥ इत्युक्तस्तस्ते सत्र मयोक्ता देवसभयाः । प्रियव्रतसुतो योऽयमस्य वाक्य करिष्यथ ॥ स चाप्युक्तो मया राजा शाकद्वीपाधिपः खग । य एते मत्सुता राजन् मगा ब्राह्मणसत्तमा ॥ कारयाशु प्रतिष्ठा मे मैरेतैर्महीपते । कारयित्वा प्रतिष्ठा तु ममार्चाया नराधिप ॥ पश्चादायतन सर्वमथामर्पय पूजने । एते मत्पूजने योग्याः प्रतिष्ठाया च सर्वशः ॥ समर्थं नापहर्तव्य भोजकेभ्यः कदाचन । सर्वमायतनाद्य तु गृहक्षेत्रादिक च यत् ॥ धनधान्यादिक राजन् यन्ममायतने भवेत् । तत्सर्वं भोजकेभ्यस्तु दातव्य नात्र सशयः ॥ धनधान्यसुवर्णादि गृहक्षेत्रादिक च यत् । यन्मदीय भवेत्किचित्सग्रामनगर क्वचित् ॥ तस्य सर्वस्य राजेद्र मदीयस्य समतत । अधिपा भोजका स्युर्वै नान्ये विप्रान्यो नृप ॥ यथाधिकारी पुत्रस्तु पितुर्द्रव्यस्य वै भवेत् । तथा मदीयवित्तस्य भोजका स्युर्न सशयः ॥ इत्युक्तेन मया राज्ञा तेन सर्वं प्रवर्तितं । कारयित्वा प्रतिष्ठा तु दत्वा सर्वस्वमेव हि ॥ भोजकेभ्य स्तगयेश ततो हर्षमवाप्तवान् । एवमेते मया सृष्टा भोजका गरुडाग्रज ॥ अहमात्मा तथान्येषां सर्व सुमनसस्तथा । मत्पुत्रेति (?) ममाक्षेयास्तथाभ्यर्हिताः (?) सदा ॥ तस्मात्तेभ्य प्रदातव्यं न हर्तव्य कदाचन । भोजकस्व हरेद्यस्तु लोभाद्द्वेषादथापि वा ॥ स याति नरकं घोर तामिस्र शाश्वती समा । तस्माद्ग्रामादिक द्रव्य यत्किचिन्मम विद्यते ॥ तत्सर्वं भोजकस्व हि पितृपर्यागत मत । भोजकश्च भवेद्यादृक तत्ते वच्मि खगेश्वर ॥ समयान्पालयेद्यस्तु स्वानुष्ठानपर सदा । वेदाधिगमन पूर्वं दारसग्रहण तथा ॥ अव्यगधारण नित्य तथा त्रिषवण स्मृत । पचकृत्वः सदा पूज्यो अह रात्रौ दिने तथा ॥ वेदब्राह्मणदेवाना निदा कार्या न वै क्वचित । नान्यदेवप्रतिष्ठा तु कार्या वै भोजकेन तु ॥ ममापि च न कर्तव्या तेन एकाकिना क्वचित् । सर्वमेव निवेद्य तु अश्नीयाद्भोजकः सदा ॥ न भुजीत गृह गत्वा शूद्रस्य गरुडाग्रज । शूद्रोच्छिष्टं प्रयत्नेन सदा त्याज्य हि भोजके ॥ येऽश्नति भोजका नित्य शूद्रान्न शूद्रवेश्मनि । ते मा पूज्य फल सत्रः कथ प्राप्स्यति खेचर ॥ गत्वा गृह तु शूद्रस्य न भोक्तव्य कदाचन । गृहागत च शूद्रान्न न च त्याज्य (?भोज्य) कथचन ॥ आध्मातव्यो (adhma° D) ऽबुजो नित्य भोजकेनाग्रतो मम । सकृत्प्रवादित शख मम प्रीतिर्हि जायते ॥ यस्मा॑ ज्ञात मद्देह पुराणश्रवणात्तथा । तस्माच्छख सदा वाद्य भोजकेन प्रयत्नतः ॥ तस्येव परमा वृत्तिर्नैवेद्य यन्मदीयक । नाभोज्य (नो भोज्य D) भुजते यस्मात्तेनासौ भोजको मतः ॥ भोजयति च मा नित्य तेन ते भोजका मता । अव्यग च प्रयत्नेन धार्यं शुद्धिकर पर ॥ अव्यगहीनो ह्यशुचिर्भोजक स्यान्न सशय । यस्तु मा भोजयेद्वीर अव्यगेन विना खग ॥ न तस्य सततिः स्याद्वै न चाह प्रीतिमान्भवे । मुडन शिरसः कार्यं न तु कूर्चस्य सुव्रत ॥ etc Fol 103ᵃ Dipamahatmyam Fol 109ᵃ Sámba Solis jussu Sambapurim urbem ad Chandrabhagae ripam condit Fol 111ᵃ Solis templum quo modo aedificandum et ornandum sit, refertur Fol 112ᵃ Solis statuae conficiendae ratio Fol 114ᵃ De templi dedicatione *Fol 116ᵃ Ritus cum statua in templo ponenda* conjuncti (adhivasana) Fol 118ᵃ De vexillis quibus templum ornandum est Fol 120ᵃ Samba, primum Gauramukha, Ugrasenae sacrifice, deinde Sole ipso consulto, Magos sacrifices instituit गौरमुख उवाच ॥ मगाय समयच्छ त्व पुरमेतच्छुभ विभो । तस्याधिकारो देवस्य देवताना च पूजने ॥ शाब उवाच ॥ कोऽय मगेति ते प्रोक्त क्व चासौ वसते विभो । कस्य पुत्रो द्विजश्रेष्ठ किमाचार. किमाकृति ॥ गौरमुख उवाच ॥ योऽय मगेति वै विप्रो ममशोदित्योर्द्विजातय (?) । निक्षुभाग्निसुतो वीर आदित्यात्मज उच्यते ॥ शाब उवाच ॥ कथ स निक्षुभापुत्रः कथ वीरसुतस्तथा (?) । कथ चादित्यतनयो मगोऽसौ उच्यते पुन ॥ गौरमुख उवाच ॥ मानुषत्व गता देवी निक्षुभा किल यादव । गता शापमवाप्येह भास्करात्लोकपूजितात् । गोत्र मिहिरमित्याहुर्मत वै ग्राममुत्तम ॥ ऋज्वाह्वो नाम कर्मात्मा ऋषिरासी पुरानघ । तस्यात्मजा समुत्पन्ना निक्षुभासौ वराङ्गना ॥ रूपेणाप्रतिमा लोके हावली नाम नामत । पितुर्नियोगात्सा कन्या विहरेज्जातवेदस ॥ विहरंत्या[1] यथा न्याय समिद्ध पावक तदा । अथ ता देवदेवेशो अशुमाली ददर्श ह ॥ रूपयौवनसपन्ना तत कामवशं गत । चितयामास तन्वगीं कथ ता विभजे सह ॥ अनया विधुतो

[1] Aut विहरंतीं legendum est aut versus deest

योऽय पाचको देवपूजित । एतमाविश्य तन्नगरीं भजेय लोकपूजिता ॥ इति सचित्य देवेश सहस्राशुर्विवस्वति । विवेश पावक वीर तदा त विभ्राजन (?) ॥ तता विलासलावण्यरूपयौवनशालिनी । समिद्ध (समित्य A D) लषयित्वाग्नि जगामायतलोचना ॥[1] क्रुद्ध स्वरूपमास्थाय दृष्ट्वा कन्या स पीडित । कर करेण सगृह्य उवाच यदुनदन ॥ वेदोक्त विधिमुत्सृज्य यथाय (यथात्व A D) लषितस्त्वया । तस्मात्तु समुत्पन्नस्तव पुत्रो भविष्यति ॥ जलगवु इति ख्यातो वशकीर्तिविवर्धन । अग्निजात्या मगा प्रोक्ता सोमजात्या द्विजातय ॥ भोजकादित्यजात्या हि दिव्यास्ते परिकीर्तिता । तामेवमुक्त्वा भगवानादित्योऽन्तर्दधेऽग्निमान् ॥ etc De Magorum patria a Sole haec tra duntur (fol 121[a]) न योग्य परिचर्याया जबुद्वीप ममानय । मम पूजाकरान् गत्वा शाकद्वीपादिहानय ॥ लवणोदात्परे पारे क्षीरोदेन समावृत । जबुद्वीपात्पर यस्माच्छाकद्वीपमिति स्मृत ॥ तत्र पुण्या जनपदाश्चातुर्वर्ण्यसमावृता । मगाश्च मगमाश्चैव मानसा मदगास्तथा ॥ मगा ब्राह्मणभूयिष्ठा मगसा क्षत्रिया स्मृता । वैश्यास्तु मानसा ज्ञेया शूद्रास्तेषा तु मदगा ॥ न तेषा सकर कश्चिद्वर्णाश्रमकृत क्वचित् ॥ धर्मस्याव्यभिचारत्वादेकान्तसुखिन प्रजा ॥ तेजसा ते मदीयेन निर्मिता विश्वकर्मणा । तेभ्यो वेदास्तु चत्वार सरहस्या मयोदिता ॥ वेदाङ्गविविधे स्तोत्रे परिगुप्तैर्मया कृत । मामेव तेऽभिध्यायन्त जपन्ते मा च नित्यश ॥ मन्मनाद्यजनपरा मद्भक्ता मत्परायणा । मम शुश्रूषकाश्चैव मम च व्रतचारिण ॥ अव्यगधारिणश्चैव विधिदृष्टेन कर्मणा । कुर्वति ते सदा भद्र मम पूजा मनोनुगा ॥ तथा देवा सगधर्वा सिद्धाश्च सह चारणै । विहरन्ते रमते च दृश्यमानाश्च तै सह ॥ जबुद्वीपे त्वह विष्णुवदवेदाङ्गपूजित । शक्रोऽह शाल्मलिद्वीपे क्रौञ्चद्वीपे त्वह भग ॥ प्लक्षद्वीपे त्वह भानु शाकद्वीपे दिवाकर । पुष्करे च स्मृतो ब्रह्मा तत्र (?) चाह महेश्वर ॥ Samba igitur in Sakadvipam proficiscitur, indeque decem et octo Magorum familias arcessit Condita urbe Sambapuri, idem Dvaravatim revertitur, indeque Bhojarum filias arcessit, quas Magis desponderet Quorum filii Bhojakae appellantur Unde Bhojaka vernaculum Solis cultorum nomen fuisse vides Fol 122[b] Vyasa Sambam Magorum ritus et cerimonias edocet. Partem quandam talem, qualis in cod A legitur[2], exscripsi विपर्यस्तेन वेदेन मगा नाद्यतता मगा । अव्यगमिममतयोगेस्तु[3] विपर्यस्तैस्तु नित्यश ॥ गयत्सर्वैनिधानेन मगस्तेन (L magavas tena) ते स्मृता । ब्रह्मा धारयते कूर्चं श्मश्रुयश्च तथाधना ॥ पद्मनाकृतिश्च भगवान् न्कूर्चं धारयते रवि । तस्मात्सुभिरित्यर्थं कर्तव्य कूर्चधारण ॥ श्रूयत श्मश्रुमर मौनेन नियमस्थिता । भुञ्जते चापि मानेन मौनिनस्तेन भोजका ॥ मुनिचर्याकृतास्ते पि शाकद्वीपनिवासीन । तस्मान्मौनेन भोक्तव्य मगुना सिद्धिमिच्छता ॥ यच्च सूर्य समास्थात कारण च यथस्तथा । सर्चयति यच्च नित्य यथार्था तेन ते स्मृता ॥ भोजकन्यासु जातत्वाद्भोजकास्तेन सम्मृता । ब्राह्मणाना यथा प्रोक्ता वेदाश्चत्वार एव तु ॥ ऋग्वेदो थ यजुर्वेद सामवेदो ऽथर्वण । ब्राह्मणाख्यास्तथा वेदा मगानामपि सुव्रत ॥ त एव विपरीतास्तु तेषा वेदा प्रकीर्तिता । यदो विश्ववदश्चे विदुदगिरसस्तथा ॥ वेदा ह्येते मगाना तु पुरोवाच प्रजापति । मगा वेदमधीयत वेदज्ञा तेन ते स्मृता ॥ गेयो नाम महानाग सर्वसत्वसुखावह । स सूर्यरथमासाद्य रश्मिभि सह वर्तते ॥ य तस्य पुनर्निर्मोक स त्वेत्सु अमाहक । वदितव्यो मगाना तु श्वस्त्रमतेण नित्यत ॥ यथामुञ्जा द्विजाना (l munjo dvi°) तु व्रतकाल प्रदीयते । अमाहक तथा तेषा मुगाना तु प्रदीयते ॥ सर्वसंस्कारयज्ञेषु यथा दर्भा द्विजादिषु । पवित्रा कीर्तिता तेषा तथा वर्ष्मा मगेदिह (°shv iha) ॥ ताभिर्यजति भूयिष्ठ तस्मिन् द्वीपे मगधिपा । विद्यावत कुले श्रेष्ठ शाचाचारसमन्वित ॥ यथार सूर्य उक्त च जपत मत्वमादित । प्रिय स्याद्भास्करस्येह भोजक यदुनदन ॥ स्वस्वदितेव (°dine cha) वै मन्त्रो वेदो (वेदादौ D) परिपठ्यते । स चैव ब्राह्मणाना तु सावित्री परिकल्प्यते ॥ अस्माक तु यदुश्रेष्ठ महाव्याहृतिपूर्विका । सुमाहकेनार्थं विना (न) भुञ्जीत मानेन भुञ्जीत यथा तु युक्त ॥ न चापि किचिन्मृतक स्पृशत रजस्वलाश्चैव च सम्स्पृशत् । श्मशानमुर्व्या तु परिक्षिपेत[4] नानिष्टसूर्यैस्तु मगुर्भियत ॥ यथा सुराम्महायज्ञे विप्रा मन्त्रपुरस्कृत । पिबति न च दूष्यति (dushyanti) यद्प्रोक्तेन कर्मणा ॥ तत्वन्मद्य मगाना तु विधिमन्त्रपुरस्कृत । हवि सपद्यते यस्म (yasmat) तेन दोषो न विद्यते ॥ यथाग्निहोत्र द्विजाना तथाध्वरहोत्र मगाना । अचुपुनामेति तथाध्वरस्य मुनिर्वचपरो परिधारणीय ॥ यच धूपा प्रदातव्य हस्तेह सर्वदा । दडनायकेतेन्द्रे त्रिसध्य भास्करस्य तु ॥ Fol 123[a] Pristini illi decem et octo Magi bifariam divisi erant, decem nobiliorıs, octo plebejae originis Priores quum uxores e Bhoja gente oriundas duxissent, eorum proles *Bhojaka* appellabatur, alterorum, qui Sakorum filias in matrimonium duxerant filii *Mandaga* nominabantur Fol 123[a] De cingulo *avyanga* appellato Quod aliis nominibus *pathitanga*, *amahaka*, *sara* nuncupatur Fol 124[a]–127[b] De Bhojakarum officiis Libri finis desideratur

Solis cultum si exceperis e terra peregrina in Indiam allatum, reliqui qui in hoc libro docentur, ritus Brahmanicae religioni non repugnant Preces vero quarum recitatio commendatur, pleraeque Vedicae sunt Narrationes paucae oratione simplici relatae sunt Samba purana in medio libro semel laudatur

Codex sub finem seculi superioris exaratus est (WILSON 103)

76

Lit Devan Charta Ind Foll 218 Long 14 Lat 5 Linn 10 11

Bhavishyottarapuranae, alterius Bhavishyapuranae

---

[1] Versus nonnulli desiderari videntur

[2] In t o excepto reliquorum quos supra excerpsi locorum textum collato cod Colebr 1314 (=D) paulum emendatum dedi

[3] L. अव्यक्तमाममतयोगेस्तु

[4] Si quid divinando assequi licet his verbis ne cadavera (शव) sepeliantur prohiberi putaverim

partis capita 164. (B.) Incipit: यस्य गंडतले भाति विमला मद्पदावली। प्यक्षमालेव विमला सो (sa) नः पायाद्गणाधिपः॥ स्रों नमो वासुदेवाय सशार्ङ्गाय सकेतवे। सगदाय सचक्राय सशंखाय नमो नमः॥ नमः शिवाय सोमाय सगणाय समूनवे। सवृषाय सशूलाय सकपालाय सेंदवे॥ शिवं ध्यात्वा हरिं स्मृत्वा प्रणम्य परमेष्ठिनं। चित्रभानुं [च] भानुं च नत्वा ग्रंथमुदीरयेत्॥ छत्राभिषेकं पांडवं (धृत्वाभिषिक्तं पांडवं च C.) धर्मपुत्रं युधिष्ठिरं। दर्ष्टुमभ्यागता (drashṭum a°) द्रष्टा व्यासाद्याः परमर्षयः॥ मार्कंडेयः समांडव्यः शांडिल्यः शाकटायनः। गौतमो गालवो गार्ग्यः शातातपपराशरौ॥ जमदग्न्यो (já°) भरद्वाजो भृगुर्भार्गुरिरेव च। उत्तंकः शंखलिखितौ शौनकः शाकटायनिः॥ पुलस्त्यः पुलहो दाल्भ्यो बृहदश्वः सलोमशः॥ नारदः पर्वतो जह्नुर्धौम्यस्तपस्तथा etc.

Hic liber, a Krishna Yudhishṭhirae traditus, prooemio brevi praemisso, de variarum cerimoniarum observatione agit, quorum nomina infra exscripta sunt. Capitum tituli hi[1]: 1. Vyásagamanam 2. Brahmándotpattis. 3 Máyádarsanam 4. Doshákhyápanam 5. Pápabhedaprakhyápanam. 6 Subhásubhakarmaphalanirdeṣas 7 Sakaṭavratakathanam 8. Tilakavratam. 9. Aṣokavratam 10 Karavíravratam. 11 (inc. in fol. 21ᵃ = C. 168ᵃ). Kokilávratam. (11ᵃ. Vrihattapovratam. Hoc caput in B. non legitur). 12. Bhadropavásavratam. 13. Yamadvitíyávratam. 14. Asúnyasayanadvitíyá. (14ᵃ. Bhúmakatritíyá. 14ᵇ. Meghapálítritíyávratam. 14ᶜ. Panchágnisádhanákhyam Rambhátritíyávratam. Etiam haec capita in codice B. desiderantur). 15. Goshpadatritíyávratam 16. Harikálítritíyávratam. 17. Lalitátritíyávratam 18. Aviyogatritíyávratam 19. Umámahesvaravratam. 20. Saubhágyáshtakatritíyávratam. 21 (fol 30ᵇ = C. 186ᵇ). Ánantaryatritíyávratam[2]. 22. Rasakalyáninívratam. 23. Árdránandakarítritíyávratam 24 Chaitrabhádrapadatritíyávratam. 25 Ánantaryatritiyávratam[2]. 26. Akshayatritíyávratam. 27. Angárakachaturthívratam. 28. Vináyakasnapanachaturthívratam 29. Avighnavináyakachaturthívratam 30. Sántivratam 31 (fol. 39ᵇ = C. 196ᵃ). Sarasvatívratam. 32. Nágapanchamívratam. Hoc caput ad verbum e priore parte desumtum est. Cf supra p 31ᵃ. 33. Sripanchamívratam. 34. Visokashashthívratam. 35 Kamalashashṭhívratam 36 Mandárashashṭhívratam. 37. Lalitáshashṭhívratam. 38. Tárakavadhakárttikeyapújáshashṭhívratam. 39. Vijayasaptamívratam 40. Ádityamandalavidhis. 41 (fol. 47ᵃ = C. 203ᵃ). Trayodasavarjyasaptamívratam. 42. Kurkutívratam. 43 Ubhayasaptamívratam. 44. Kalyánasaptamívratam. 45. Sarkarásaptamívratam. 46. Achalásaptamívratam. 47. Budháshṭamívratam. 48. Janmáshṭamívratam. 49. Dúrváshṭamívratam. 50. Krishṇáshṭamívratam. 51 (fol. 56ᵇ = C. 211ᵇ). Anagháshṭamívratam. 52. Somáshṭamívratam. 53. Ṣrívṛikshanavamívratam. 54. Dhvajanavamívratam. 55. Ulkánavamívratam. 56. Dasávatáram vratam. 57. Tárakadvádasívratam. 58. Aranyadvádaṣívratam. 59. Rohiníchandravratam. 60. Hariharahiranyagarbhaprabhákaránám aviyogavratam. 61 (fol. 66ᵃ = C. 220ᵃ). Govatsadvádasívratam (Vibhútidvá° B.). 62. Govindasayanotthápanavratam (Devasayana° codd.). 62ᵇ. Nírájanadvádasívratam. 63. Bhíshmapanchakavratam. 64. Malladvádasívratam. 65. Bhímadvádasívratam[3]. 65ᵇ. Vijayadvádaṣívratam sive Ṣravaṇadvádaṣívratam. 66. Sampráptidvádasívratam. 67. Govindadvádaṣívratam. 68. Akhaṇḍadvádasívratam. 69. Manorathadvádasívratam. 70. Tiladvádasívratam. 71 (fol. 81ᵇ = C. 230ᵇ) Sukritadvádasívratam. 72. Dharanívratam. 73. Visokadvádaṣívratam. 74. Vibhútidvádasívratam. 75. Madana- (sive Ananga-) dvádasívratam. 76. Abádhakavratam (Ankapáda° C.). 77. Nimbárkakaravírárchanavratam. 78. Yamádarṣanatrayodasívratam[4]. 79. Anangatrayodasívratam. 80. Pálívratam. 81 (fol. 93ᵇ = C. 242ᵃ). Rambhávratam. 81ᵃ. Ánandachaturdaṣívratam. 81ᵇ. Anantachaturdaṣívratam. 82. Sravanikávratam (81ᵃ et 81ᵇ in cod. C. non leguntur et quae de Ṣravaṇikávrata dicuntur, fine excepto, a cod. B. differunt). 83. Chaturdasyáshṭamínaktavratam. 83ᵃ. Sivachaturdasí. 84. Sarvaphalatyágachaturdaṣívratam. 85 Vijayapúrnimávratam. 86 Vaiṣákhíkárttikímághímáhátmyam. 87. Yugatithimáhátmyam. 88. Sávitrívratam. 89. Kárttikyám Krittikávratam. 90. Púrnimámanorathavratam. 91 (fol. 111ᵇ = C. 254ᵇ), Asokapúrnimávratam. 92. Anantavratam. 93. Sámbharáyanívratam[5]. 94. Nakshatrapurushavratam. 95. Sivanakshatrapurushavratam. 96 Sampúrṇavratam. 97. Kámadánam náma vesyávratam. 98. Vrintákavidhis. 99. Grahanakshatravratam. 100. Sanaischaravratam. 101 (fol 125ᵇ = C 264ᵃ). Ádityanaktavidhivratam (Hoc caput in C. desideratur). 101ᵃ Sankrántyudyápanam vratam. 102. Bhadrávratam (Vishtivrata. C. Hac enim cerimonia Vishti, Solis et Umbrae filia, Sanaischarae soror, colitur). 103. Agastyárghavidhivratam. 104. Abhinavachandrárghavidhis. 105. Sukabrihaspatyor arghavidhivratam. 106. Vratapanchásítis[6] (Incipit: शृणु भारत वक्ष्यामि पंचाशीतिव्रतानि ते। नोक्तानि यानि कस्यापि मुनि-

[1] Numeri e codice C desumti sunt

[2] Anantatṛitiyavratam, quod vocabulum Boehtlingk nescio e quibus fontulis in lexicon suum derivavit, in neutro capite legitur.

[3] Hujus capitis finis et sequentis initium in cod C desideratur

[4] कुर्वंति ये व्रतमिदं त्रिदशेऽह्नि पूताः पश्यंति ते यमसुखं न कदाचिदेव. Quod ad nomen explicandum sufficit

[5] Sámbharayanis, mulieris sanctae, nomen in codd litera s sive ṣ scribitur

[6] Panchasaptativratam B

भिर्भिदृश्शिभि ॥१॥ भविष्यमस्समार्त्तण्डपुराणातस्ति (?) मया । वाराह चैव सगृह्य कथ्यत तानि पाडव ॥२॥) 107 Maghasnanavidhi vratam 108 Nityasnanam 109 Rudrasnanavidhis 110 Chandradityagrahanasnanavidhis 111 (fol 140[a] = C 274[b]) Anasanavidhis 112 Vapikupatadagotsargavidhis 113 Vrikshodyapanavidhis 114 Devapuja phalam 115 Dipadanavidhis (Hujus capitis finis et sequentis initium in B omissum est) 116 Vrishotsargavidhis (इत्युक्त गगमुनिना विधान वृषमोक्षणे) 117 Phalgunapurnimotsavas 118 Andolakavidhis 119 Damana kandolakarathayatranamotsavas 120 Madanamahotsavas 121 (fol 152[b] = C 287[a]) Bhutamatotsavas (Hoc caput in B non legitur) 122 Sravanapurnimarakshabandhavidhivratam[1] 123 Chandikamahanavamyutsavas (Hic ritus quo Durgae statua per urbem circum ferenda et insignia regia precibus colenda sunt a rege victoriam petenti nono Asvinae mensis clarilunii die observandus est) 124 Indramahotsavas 125 Dipamalikotsavas 126 Ayutahoma lakshahomavidhis 127 Kotihomavidhis 127[a] Mahasantis

Desinit hoc loco pars qua cerimoniae tractantur, iis quae sequuntur largitionum piarum genera varia exponuntur 128 Pratyakshadhenuvratam 129 Tiladhenudanavidhis Incipit तिलधेनु प्रवक्ष्यामि शृणु पार्थिवसत्तम । वराहेण पुरा प्रोक्ता महापातकनाशिनीं ॥ Quibus e Varaha purana hoc caput, et fortasse sequentia desumta esse significari videtur Atque revera in illo Purana de vaccis sesamo, saccharo, melle, aliis rebus factis agitur, et, prorsus ut in libro nostro capita *Tiladhenumahatmyam Jaladhenu°*, *Lavana°*, occurrunt verba vero omni modo differunt 130 Jaladhenudánavidhis 131 (fol 170[b] = C 313[b]) Ghritadhenuvidhis 132 Lavanadhenuvidhis 133 Suvarnadhenudanavidhis 134 Ratnadhenudanavidhis 135 Ubhayamukhidanavidhis 135[a] Gosahasrapradanavidhis (Hoc caput in C non exstat) 136 Vrishadanavidhis 137 Mahishidanavidhis 138 Avidánavidhis 139 Bhum danamahatmyam 140 Prithvidanavidhis 141 (fol 175[b] = C 302[a]) Halapanktidanavidhis (decem aratrorum donum) 142 Ápakadanavidhis (Praecedentis capitis finis et hujus initium in C omissa sunt) 143 Grihadanavidhis 144 Annadanamahatmyam 145 Sthal danavidhis 146 Dasidanavidhis 147 Dharmaghata prapadanam 148 Agnishtikadanavidhis[2] 149 Vidyadanavidhis 150 Tulapurushadanavidhis (Trutinae cum ritibus sollennibus erectae lancem alteram homo ascendit, in altera aequum auri pondus imponitur) 151 (fol 189[a] = C 334[b]) Hiranyagarbhadanavidhis 151[a] Brahmandadanavidhis (Ovum mundanum auro factum In codice C omnia inde a medio hoc capite usque ad cap 151[o] omissa sunt) 151[b] Kalpavrikshadanavidhis 151[c] Kalpalatadanavidhis 151[d] Rathasvadanavidhis 151[e] Kalapurushadanavidhis (figurae mortis deum repraesentantis largitio) 151[f] Saptaságaravidhis (Septem urnae, oceanos septem repraesentantes sale, lacte butyro liquefacto, saccharo liquido, lacte coagulato, saccharo aqua e lacu sacro hausta replendae, et Brahmanis, Vishnuis Sivae, Solis Indrae, Lakshmis Parvatis simulacra imponenda sunt) 151[g] Mahabhutaghatadanavidhis 151[h] Sayyadanavidhis 151[i] Atmapratikritidanavidhis (Aereum sive aureum largitoris simulacrum dono datum) 151[k] Hiranyasvadanavidhis 151[l] Hiranyasvarathadanavidhis 151[m] Krishnajinadanavidhis 151[n] Hemahastirathadanavidhis 151[o] Visvachakradanavidhis 152 (fol 101[b] = C 338[b] 1) Bhuvanapratishthadanavidhis 153 Nakshatradanavidhis (largitiones exortis sideribus qui busdam faciendae) 154 Tithidanam 155 Varahadanavidhis (Acervus apri forma sesamo struendus) 156 Dhanyaparvatadanavidhis (Rudrena pura Naradaya Matsyena cha Manave proktam) 157 Lavanaparvatadanavidhis 158 Gudaparvatadanavidhis 159 Hemachaladanavidhis 160 Tilachaladánavidhis 161 (fol 210[b] = C 349[a]) Karpasachaladanavidhis 162 Ghritachaladanavidhis 162[a] Ratnachaladanavidhis 163[a] Raupyachaladanavidhis 163[b] Sarkarachaladanavidhis (Capitis praecedentis finis et hujus initium in C desiderantur) 164 Sadacharavidhis 165 Hujus capitis, quod libri finem continuit, decem tantum versus supersunt, unum enim folium deest In codice B vero, invita Minerva haec sequuntur 165 Kapiladanamahatmyam 166 Gudadhenuvidhis 167 Kshiradhenuvidhis 168 Dadhidhenuvidhis 169 Madhudhenuvidhis 170 Sarkaradhenuvidhis 171 Phaladhenuvidhis 172 Karpasadhenuvidhis 173 Navanitadhenuvidhis 174 Rasadhenuvidhis 175 Ganesadurgavishnugangá stutivarnanam In fine vero haec verba leguntur स्त्र परवशानुवर्णन ॥

Liber, quamvis maximam partem ex aliis puranis haustus sit tamen quum ritus varios in uno quasi corpore collectos contineat utilissimus est Oratio narrationibus ornata est, quibus ceremoniarum origo sive virtus traditur

Codex eadem atque praecedens manu exaratus est Folia 35–63 tempore recentiore addita sunt (Wilson 126)

[1] Cf Wils D ct s v रक्षा

[2] Eodem modo quamquam vocabul m ter quaterve in hoc cap te scrib tur mihi qu dem *agnishtika* legendum v det ir Hoc r tu mense Margas ra ingentes l gnorum acervi (प्रचुरकाष्ठवती) in cenduntur

77.

Lit Devan Charta Ind Foll 367 Long 14 Lat 7 Linn 14

Bhavishyapuranae pars utraque (C) Prioris partis, quae in fol 142[a] desinit, ea omnia desiderantur, quae in codice A inde a folio 94[a] 13 usque ad finem libri leguntur Altera pars e codice interpolato descripta est De exemplari Berolinensi cf Weber Catal 468

Codex anno 1826 exaratus est (WILSON 124)

78

Hujus voluminis folia 215–225 *Ganesastavaraja* libellum continent Incipit कर्मणा मनसा वाचा ये प्रपन्ना विनायकं । ते तरन्ति महाघोरं संसारं दुःखसागरं ॥१॥ श्रीब्रह्मा उवाच ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छामि विस्तरेण यथातथं । स्तवराजस्य माहात्म्यं स्वरूपं च विशेषतः ॥२॥ नन्दिकेश्वर उवाच ॥ स्तवराजस्य माहात्म्यं प्रवक्ष्यामि समासतः । यत्फलं लभते जप्त्वा स्वरूपं चैव यादृशं ॥३॥ Libellus distichis 141 constat, quibus Ganesa more solenni coacervatis et nominibus et epithetis celebratur Bhavishyapuranae hoc esse caput octavum decimum esse dicitur Quae vero ibi preces leguntur, ab his omni nomine differunt In fine libelli haec leguntur इति श्रीभविष्यत्पुराणे षष्ठे शे ब्रह्मनन्दिकेश्वरसंवादे चतुर्थीकल्पे स्तवराजस्वरूपकथनो नामाष्टादशो ऽध्यायः संपूर्णः ॥

Haec folia medio seculo superiore nitidissime exarata sunt (WALKER 129[b])

79–81.

Vol III Lit Devan Charta Ind Long 14 Lat 5 Lineae variant

Bhagavatapuranam, cum *Śrîdharasvaminis* commentario, *Bhagavatabhavarthadipika* appellato

Cod 121 Foll 408 Lib I Foll 1–81 Lib II Foll 82–123 In fine folium unum desideratur Lib III Foll 124–242 Haec pars, in charta Europaea exarata, recentiore manu post annum 1820 addita est Lib IV Foll 243–408

Cod 122 Foll 424 Lib V Foll 1–119 Folia १–६ desiderantur Lib VI Foll 120–219 Lib VII Foll 220–316 Foll १ २ desunt Lib VIII Foll 317–374 Lib IX Foll 375–424

Cod 123 Foll 508 Lib X Purvardha Foll 1–145 Foll ३१ ३२ desunt Lib X Uttarárdha Foll 146–267 Lib XI Foll 268–460 Lib XII Foll 461–508 Folia १–४ desiderantur

Editiones Indicae duae exstant altera Calcuttae anno 1830, altera anno 1839 in urbe Bombay impressa Libros novem cum versione Francogallica Burnouf annis 1840–47 Lutetiae Parisiorum edidit De codicibus Parisiacis cf Burnouf I, CXLVII, de Berolinensibus Weber 469–478

Hi codices intra annos 1813–1816 nitide exarati sunt (WILSON 121–123)

82–85.

Voll IV Lit Devan Charta Ind Long $15\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Lineae variant

Bhagavatapuranam cum Sridharae commentario

Cod 133 Foll 231 I Foll 1–79 II Foll 80–119 III Foll 120–231

Cod 134 Foll 266 IV Foll 1–109 V Foll 110–204 VI Foll 205–266

Cod 135 Foll 171 VII Foll 1–57 VIII Foll 58–118 IX Foll 119–171

Cod 136 Foll 442 X Purvardha Foll 1–144 Uttarardha Foll 145–287 XI Foll 288–402 Folium १ desideratur XII Foll 403–442

Hi codices anno 1823 exarati sunt (MILL 133–136)

86.

Lit Bengal Charta Ind Foll 346 Long $17\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Lineae variant

Insunt in hoc codice *Bhagavatapuranae* libri X XI XII In marginibus *Śridharasvaminis* commentarius adscriptus est Lib XI Foll 1–83 Lib X Foll 84–314 Lib XII Foll 315–346

Codex anno 1711 exaratus est (WILSON 22)

87.

Lit Bengal Charta Ind Foll 152 Long 16 Lat 5 Linn variant

Bhagavatapuranae liber duodecimus cum *Sridhara svaminis* commentario Foll 149–152 recentiore manu exarata, libri octavi lectiones II–IV, narrationem de elephanti liberatione continent

Codex anno 1686 nitidissime exaratus est (WILSON 117)

88.

Volumen chartae tenuissimae Indicae ternos digitos latae

Hoc codice, hujus seculi initio literis minutis lusui non usui exarato, *Bhágavatapuranae* libri VI–IX continentur Insunt multae picturae, quibus Krishna virique sancti cum eo colloquentes repraesentantur, pul-

cherrima in fine libri octavi reperitur, in qua Krishna cum Radha ejusque amicis conspicitur (MILL 143)

89.

Foll 525–534 *Narayanavarma*, Narayanae loricam, quo hymno Krishna multiformis celebratur, continent. *Libellus, primo disticho excepto* (यस्मै विश्वरूपत्व धर्मं नारायणात्मकं । इन्द्राय प्राह येनेन्द्रो युधि दैत्यान्पराजयत्) e sexto Bhagavatapuranae libro desumtus est, ibique lectionem octavam constituit In Burnoufii editione, Vol II p 588 legitur (MILL 112°)

90.

Lit Devanag Charta Indica Long 10 Lat 4½ Linn 8

Hujus voluminis folia 155–208 *Bhaktiratnavali* (devotionis monile) libellum a *Vishnupurí* Tírabhuktensi compilatum continent Incipit ये मुक्तावपि नि[ ]स्पृहा प्रतिपद (dam) प्रोन्मीलदानन्ददा यामास्थाय समस्तमस्तकमणि कुर्वन्ति य स्वे वशे । तान् भक्तानपि ता च भक्तिमपि त भक्तप्रिय श्रीहरि वन्दे सततमर्थये (san°) ऽनुदिवस नित्य शरण्य भजे ॥१॥ Quod distichon e Bhagavatapurana ipso desumtum est Auctor, quem nomen ab urbe natali sumsisse vides e duodecim Bhagavatapuranae libris disticha principalia, quibus hominum erga Vishnum deum devotio tractatur, excerpsit et capitibus tredecim disposuit Quod ipse verbis hisce declarat दूराद्विशम्य महिमानमुपेत्य पार्श्वमत्र प्रविश्य भागवतामृताब्धे । पश्यामि कृष्णकरुणाननिर्मलेन दृक्लोचनेन भगवद्भजन हि रत्न ॥७॥ तदिदमतिमहार्घ्यं भक्तिरत्न मुरारेरहमधिकसयत्न प्रीतये वैष्णवाना । हृदिगतजगदीशादेशमासाद्यमाद्य निधिवरमिव तस्माद्वारि धेरुद्धरामि ॥८॥ कण्ठे कृता कुलमशेषमलकरोति वेश्मस्थिता निखिलमेव तमोऽपहरति । तामुज्ज्वला गुणवतीं जगदीशभक्तिरत्नावलि सुकृतिन परिशीलयन्तु ॥९॥ निखिलभागवतश्रवणालसा मधुकथाभिरथानपकाशिन । समय ननु तानतु सार्थको भवतु विष्णुपुरीग्रथनग्रह ॥१०॥ Libro I (dist 119) de devotione in universum agitur, II (distt 65) de devotionis instrumentis III (distt 33) de devotionis generibus Quae quum novem rebus inniti dicatur, Vishnuis nominum auditione, repetitione, ejusdem recordatione, adoratione, cultu, veneratione, servitio, fiducia, corporis et animi in ejus manus traditione[1], novem deinceps capitibus disticha huc spectantia colliguntur IV distt 45 V distt 58 VI distt 26 VII distt 31 VIII distt 9 IX distt 4 X distt 4 XI distt 2 XII distt 2 Denique distichis decem Vishnus solum hominum refugium declaratur

In fine capitum singulorum haec leguntur इति श्रीमत्पुरुषोत्तमचरणारविन्दकृपामकरन्दबिन्दुप्रोन्मीलितविवेकतैरभुक्तपरमहसविष्णुपुरीग्रथिताया श्रीभागवतामृताब्धिलब्धश्रीभगवद्भक्तिरत्नावल्या - -

Codex sub finem seculi superioris exaratus est Scriba haec adjecit इद पुस्तक लिखित उदेपुरमध्ये दीनबन्धुदासेन महताराघवजीपाठक ॥ (WALKER 131[b])

91

Hujus voluminis folia 122–172 *Bhaktiratnavalis* fragmentum, libros I–III et libri IV disticha 18, continent Praeterea folia २३ २४ २५ et २९ desiderantur In marginibus commentarius adscriptus est, qui his verbis incipit सत्सदाचारानुमित श्रुतिबोधित प्रारिप्सित निर्विघ्न परिसमाप्तिकारण श्रीकृष्णकीर्तनरूप मगलमाचरति ॥

Haec voluminis pars ineunte seculo octavo decimo exarata est (WALKER 157[c])

92

Foll 105–139 *Harilílávivekа*, Harilílae investigatio, ad Vopadevae libellum commentarius Incipit नमो नम कृष्णाय सच्चिदानन्दरूपिणे । जगत्सर्गविसर्गादिसाक्षिणे [ऽ]चिन्त्यशक्तये ॥१॥ जयति वोपदेवत्स (°vasya) वाचो विबुधसस्तुत । यनसारा ज्वलाभास (? jvalabhasah) क्षीरोदस्येव विचय (vichayah) ॥२॥ श्रीमद्भागवतस्यानुक्रमणी हृद्धिनिर्मिता । हरिलीलाभिधानेय यथाबुद्धि विविच्यते ॥ Additus est textus, quo Vopadeva, metro Anushtubh usus, de Bhagavatae lectionum numero, viris colloquentibus singulorum librorum argumento accurate disseruit Vopadevae libellus hoc distichо incipit श्रीमद्भागवतस्कन्धाध्यायार्थादि निरूप्यते । विदुषा वोपदेवेन मन्त्रिहेमाद्रितुष्टये ॥ De Hemadri commentator haec मन्त्री च राज्ञो देवगिरीश्वरस्य रामचन्द्रस्य । In fine Vopadevas haec इति भागवतस्यानुक्रमणी रमणी कृता । विदुषा वोपदेवेन भिषक्केशवसूनुना ॥ हरिलीलेति नामेय हरिभक्तैर्विलोक्यता । यस्या विलोकनादेव हरिभक्तिर्विवर्धते ॥

De commentatoris nomine ut dubitarem, iis quae Burnouf in Bhagavatapuranae praefatione I, XCIII dixit, adductus sum In fine enim codicis nostri haec leguntur हरिलीलाविवेको [ऽ]य कामरजस्य (l कामराजस्य) वेश्मनि । कटके चरणाचक्रे तुष्ट्या (l रचयाचक्रे तुष्ट्यै) हेमाद्रिणा सता (l सता) ॥, quibus *Hemadris* quidam librum in aula Kamarajae scripsisse declaratur At in codice Colebrookii (E I H 484) post distichon illud haec addun-

[1] श्रवण कीर्तन विष्णो स्मरण पादसेवन । अर्चन वन्दन दास्य सख्यमात्मनिवेदन ॥ Bhág Pur VII 5 23

tur इति हरिलीलाविवेकः समाप्तः । सरस्वतीप्रभूसूदनेन (sic) निर्ष्युदमेतद्दुपमोदनेन ॥ Quae levissimae auctoritatis verba Madhusudanam libellum retractasse significant Idem vero Hemadris alium Vopadevae librum commentatus est In fine enim Muktaphalae, quo opere Vopadeva de Vishnus cultu agit, in omnibus quos equidem in spexi codicibus haec leguntur टीका मुक्ताफलस्येमा नाम्ना कवस्यदीपिका । हेमाद्रि कटके चक्रे कामराजस्य वेश्मनि ॥

Paramahansapriya, Vopadevae liber, in commentario aliquoties laudatur

Codex anno 1766 neglegentissime exaratus est (WALKER 208[d])

93.

Foll 6 Long 10½ Lat 4 Linn 8

Hujus voluminis folia 72–77 libellum *Durjanamukhachapetika* (Alapa improbis ducta) a Ramasrama quo dam scriptum continent Incipit चपपोवर्क नत्वा ब्रुवे विद्वद्विनिश्चय । भागवताभिप्रायो न्यायानीयत्वसंश्रये ॥१॥ Auctor Bhagavatapuranam genuinis octodecim puranis a Vyasa scriptis vindicare studet Libellus a Burnouf in Bhagavatapuranae praefatione I p 56 sqq Francogallice versus est

Haec folia post annum 1820 neglegenter exarata sunt (WILSON 493[d])

94.

Foll. 9 Long 10½ Lat 4 Linn 8

In foll 99–108 *Avataravadavali* (disquisitionum series de epiphania institutarum) libellus a *Purushottama* Pitambarae filio Vallabhacharyae discipulo, scriptus Plenior titulus in fine reperitur इति श्रीमद्वल्लभाचार्यचरणनलिनानतोत्तमागश्रीपीताम्बरजपुरुषोत्तमकृतावतारवादावल्या श्रीभागवतस्वरूपविषयकशङ्कानिरासवादसप्तमोद्देशः समाप्तः ॥ Incipit वेदवेदान्तसार यद्धामवेदनिवर्त्तक । महापुराणमूर्द्धन्य श्रीमद्भागवत स्तुमः ॥ Auctor iisdem fere utitur argumentis atque Ramasrama, quo tamen antiquior videtur esse, ut Bhagavatam in genuinorum puranarum numero esse probet Vopadevae tamen nullam omnino mentionem facit In medio fere libello eos auctores recenset, qui sive locos Bhagavatae laudant, sive auctoritatem ejus agnoscunt Sunt ii Apyayadikshita Dravidensis in libro Sivatattvaviveka, Upadesasahasri libri commentarius[1], Kalidharmanirnaya liber, *Kshemendra Kasmirensis* in libro de ritibus Kshemendraprakasa appellato, Nirnayasindhu liber[2], Nrisinhacharya, Ramachandrae, *Prakriyákaumudis* auctoris, filius in commentario ad Kálanirnayadipika librum[3], Sahasranaman capitis, quod in Padmapurana occurrit, commentarius, Prachinagauda in libro Samvatsarapradipa, Bhattojidikshita in commentario ad librum Chaturvinsatimata (भट्टोजिदीक्षितकृतायां चतुर्विंशति मतव्याख्यायामाचारकाण्डे तर्पणोत्तर पुराणनिर्णये च), Bhaskara in Sraddhamayukha, Madhusudanasarasvati in libro Bhaktirasayana et in commentario ad Bhagavadgitam, Vidyanivasabhattácharya in libro de ritibus Sachcharitamimansa appellato, Vishnupuri Tirabhuktensis in libro Bhaktiratnavali, Sankaracharya in libro Chaturdasamataviveka, Hemadri in pluribus libris (तथा हेमाद्रिमतदानखण्डकालनिर्णयादिषु) Praeterea Puranae, Anekarthakosha et Sridharasvamin citantur

Libellus eadem manu atque praecedens exaratus est (WILSON 493[f])

95.

Lit Devan Charta Ind Foll 377 Long 16½ Lat 6 Linn 11

Matsyapuranam, a Suta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Vishnu, piscis formam gerente cum Manu communicatum erat De argumento cf Wilson, Vishnupurana p LI Incipit प्रचण्डताण्डवाटोपप्रक्षिप्ता यस्य दिग्गजाः । भवन्तु विघ्नभङ्गाय भवस्य भवता भुजाः ॥ पातालादुत्पतिष्णोर्मकरवसतयो यस्य पुच्छाभिघातादूर्ध्वं ब्रह्माण्डखण्डव्यतिकरविहितव्यत्ययेनापतन्ति । विष्णोर्मत्स्यावतारे सकलवसुमतीमण्डल व्यश्नुवानास्तस्यास्योदीरितानां ध्वनिरपहरतादश्रियं वः श्रुतीनां ॥ नारायण etc ॥ अजो पि य क्रियायोगान्नारायण इति स्मृतः । त्रिगुणाय त्रिवेदाय नमस्तस्मै स्वयंभुवे ॥ सूतमेकाग्रमासीन नैमिषारण्यवासिनः । मुनयो दीर्घसत्रान्ते पप्रच्छुर्दीर्घसंहिता ॥ प्रवृत्तासु पुराणीषु धर्म्यासु ललितासु च । कथासु शौनकाद्यास्तु अभिनन्द्य मुहुर्मुहुः ॥ कथितानि पुराणानि यान्यस्माकं त्वयानघ । तान्येवामृतकल्पानि श्रोतुमिच्छामहे पुनः ॥ कथं ससर्ज भगवाँल्लोकनाथश्चराचरं । कस्माच्च भगवान्विष्णुर्मत्स्यरूपत्वमाश्रितः ॥ भैरवत्वं भवस्यापि पुरारित्वं च गद्यते । कस्य हेतोः कपालित्वं जगाम वृषभध्वजः ॥ सर्वमेतत्समाचक्ष्व सूत विस्तरशः क्रमात् । त्वद्वाक्यस्यामृतस्येव न तृप्तिरिह जायते ॥ सूत उवाच ॥ पुण्यं पवित्रमायुष्यमिदानीं शृणुत द्विजाः । मात्स्यं पुराणमखिलं यज्जगाद गदाधरः ॥ पुरा राजा मनुर्नाम चीर्णवान्विपुलं तपः । पुत्रे राज्यं समारोप्य क्षमावान्रविनन्दनः ॥ etc

Capita sunt 278, quorum argumenta haec I Vishnus pisciformis Manui instantem cataclysmum praedicit

[1] Liber Sankaráchâryae tributus cujus titulus plenior h c Sakalavedopanishatsáropadesasahasri Commentarios duos novi alterum a *Rámatírtha* Krishnatirthae discipulo scriptum alterum ab *Anandajnána* compositum

[2] Hujus nomin s liber a *Kamalákara* Dinakarae filio scriptus est

[3] Hic liber *Rámácháryae* tribuitur

2 Diluvii tempore Manus quum navem conscendisset, cum Vishṇu piscis formam gerente colloquitur De mundi creatione 3 De creatione a Brahmane facta Cui ut Savitrim sive Satarupam undecunque intueretur, quatuor (immo quinque) facies oriuntur Eorum filius Manu Svayambhuva (alius nominibus Viraj sive Adhipurusha appellatus) nascitur, a quo reliqui Manues descendunt[1] 4–6 Incestu, quamvis cogitatione sola[2], commisso Brahman quum Kamam exsecravisset, ejus precibus motus, ut Lakshmanae, Ramae fratris, et Bharatarum gente extincta, regis alius filius nasceretur, deinde in coelum reverteretur, statuit Deorum vatum divinorum, gigantum, daemonum origo 7 Madanadvadaṣivratam (चैत्रे मासि सिते पक्षे द्वादश्या) quo ritu Krishna, Kámae formam gerens colitur Hoc ritu observato Diti Marutes filios nacta est 8 Regum institutio Prithu primus terrae rex fuit 9 Manvantararum, Manuum eorumque prolis descriptio Octavum post Manum, Vivasvatis filium, Manvantaram Savarnyam futurum esse dicitur 10 Prithuis, Venae filii, regnum Terrae nomina *prithiví* et *go* explicantur 11 (fol 14ª) De Solis prole De Sanjna, Prabhá, Chaya ejus uxoribus Solis nimius splendor a Tvashṭri minuitur[3] Ida in equam mutatur et Budhae nubit 12 Pururavas Budhae et Idae filius nascitur Ida ipse postea kimpurushae formam et Sudyumnae nomen nanciscitur Gentis a Sole originem ducentis proles Ikshvakuis familia 13 Manium septem catervae sunt, tres incorporales, quatuor corpore praediti Quorum Mena filia spiritualis est Dakshayaṇi in Dakshae sacrificio se ipsam comburit Ejus in variis locis sacris nomina वाराणस्यां विशालाक्षी नैमिषे लिंगधारिणी । प्रयागे ललिता देवी कामाक्षा (कामुका C D [4]) गंधमादने ॥ मानसे कुमुदा नाम विश्वकाया तथापरे । गोमते गोमती नाम मंदरे कामचारिणी ॥ मदोत्कटा चैत्ररथे जयंती हस्तिनापुरे । कान्यकुब्जे (kanya° C D) तथा गौरी रंभा मलयपर्वते ॥ एकाम्रके (एकाम्रके C D) कीर्त्तिमती विश्वा विश्वेश्वरे विदुः । पुष्करे पुरुहूतेति केदारे मार्गदायिनी ॥ नंदा (मंदा C D) हिमवतः पृष्ठे गोकर्णे भद्रकर्णिका । स्थानेश्वरे भवानी तु बिल्वके बिल्वपत्रिका ॥ श्रीशैले माधवी नाम भद्रा भद्रेश्वरे (भद्रेश्वरी C D) तथा । जया वराहशैले तु कमला कमलालये ॥ रुद्रकोट्यां च रुद्राणी काली कालिंजरे गिरौ (कालंजरे तथा C D) । महालिंगे तु कपिला माकोटे मुकुटेश्वरी ॥ शालग्रामे महादेवी शिवलिंगे जलप्रिया । मायापुर्यां कुमारी तु संताने ललिता तथा ॥ उत्पलाक्षी सहस्राक्षे कमलाक्षे (हिरण्याक्षे C D) महोत्पला । गयायां मंगला नाम विमला पुरुषोत्तमे ॥ विपाशायाममोघाक्षी पाटला पुंड्रवर्धने । नारायणी सुपार्श्वे तु त्रिकूटे (त्रिकूटे C D) रुद्रसुंदरी ॥ विपुले विपुला नाम कल्याणी मलयाचले । कोटवी कोटितीर्थे तु (°tirtheshu C D) सुगंधा मागधे (माधवे C D) वने ॥ कुब्जाम्रके (गोदावर्यां C D) त्रिसंध्या तु गंगाद्वारे रतिप्रिया (ravi° C D) । शिवकुंडे शुभानंदा नंदिनी देविकातटे ॥ रुक्मिणी द्वारवत्यां तु राधा वृंदावने वने । देवकी मथुरायां तु पाताले परमेश्वरी ॥ चित्रकूटे तथा सीता विंध्ये विंध्याधिवासिनी । सह्याद्रावेकवीरा च हरिश्चंद्रे (हरिश्चंद्रे C D) तु चंद्रिका ॥ रमणा रामतीर्थे तु यमुनायां मृगावती । करवीरे महालक्ष्मीरुमा देवी विनायके ॥ अरोगा (आरोग्या C D) वैद्यनाथे तु महाकाले महेश्वरी । अभयात्युष्णतीर्थे तु (अभयेत्युष्णतीर्थेषु C D) अमृता विंध्यकंदरे (नितंबा विंध्यपर्वते C D) ॥ मांडव्ये मांडवी नाम स्वाहा माहेश्वरे (°ri C D) पुरे । छगलांडे (छागलांडे C D) प्रचंडा तु चंडिकामरकंटके ॥ सोमेश्वरे वरारोहा प्रभासे पुष्करावती । देवमाता सरस्वत्यां पारावारतटे (para pa° C D) मता ॥ महालये महाभागा पयोष्ण्यां पिंगलेश्वरी । सिंहिका कृतसौचे (कृतशौचे C D) तु कार्त्तिके[ऽ]त्यतशांकरी ॥ उत्पलावर्तके लोला सुभद्रा शोणसंगमे । माता सिद्धपुरे (सिद्धवने C D) लक्ष्मीरनंगा भरताश्रमे ॥ जालंधरे विश्वमुखी तारा किष्किंधपर्वते । देवदारुवने पुष्टिमेधा काश्मीरमंडले ॥ भीमा देवी हिमाद्रौ तु पुष्टिर्विश्वेश्वरे (तुष्टि° C D) तथा । कपालमोचने शुद्धिर्माता कायावरोहणे ॥ गंगाद्वारे (शंखोद्धारे C D) [ऽ]ध्वरा नाम धृतिः पिंडारके तथा । कला तु चंद्रभागायामच्छोदे (°chhode C D) शिवकारिणी (शिवधारिणी C D) ॥ वेणायाममृता नाम बदर्यामुर्वशी तथा । औषधी चोत्तरकुरौ (°kurau C D) कुशद्वीपे कुशोदका ॥ मन्मथा हेमकूटे तु मुकुटे (कुमुदे C D) सत्यवादिनी । अश्वत्थे वंदनीका (°nija C D) तु विधिर्वैश्रवणालये ॥ गायत्री वेदवदने पार्वती शिवसन्निधौ । देवलोके तथेंद्राणी ब्रह्मास्येषु सरस्वती ॥ सूर्यबिंबे प्रभा नाम मातृणां वैष्णवी मता । अरुंधती सतीनां तु रामासु च तिलोत्तमा ॥ चित्ते ब्रह्मकला नाम शक्तिः सर्वशरीरिणां । एतदुद्देशतः प्रोक्तं नामाष्टशतमुत्तमं । अष्टोत्तरं च तीर्थानां शतमेतदुदाहृतं ॥ 14 De Achoda, Manium Agnishvátta appellatorum filia, et de ejus nominum Amavasyá, Ashṭaká, Satyavati origine 15 Manes Barhishad dicti in Vaibhraja mundo degunt, quorum filia Pivari postea Ṣukae Vyasae filio, nubit Manes Manasa appellati, Vasishthae filii, quibus filia Go (शुक्रस्य दयिता पत्नी) est Iis a Brahmanis liba offeruntur In solis orbe Havishmat manes, Angirasis filii, degunt, iique Yasodae

[1] वैराजा यत्र ते जाता बहवः शंसितव्रताः । स्वायंभुवा महाभागा सप्त सप्त तथापरे ॥ स्वारोचिषाद्याः सर्व ते ब्रह्मतुल्यस्वरूपिणः । औत्तमिप्रमुखास्तद्वद्येषां त्वं सप्तमोऽधुना ॥

[2] आदिसृष्टिः । अतींद्रियेंद्रिया तद्वदतींद्रियशरीरका ॥

[3] अपनेष्यामि ते तेजः कृत्वा यंत्रे दिवाकर । रूपं तव करिष्यामि लोकानंदकरं प्रभो ॥ तथेत्युक्तः स रविणा भ्रमौ कृत्वा दिवाकरं । पृथक्चकार तत्तेजश्चक्रं विष्णोरकल्पयत् ॥ त्रिशूलं चापि रुद्रस्य वज्रमिंद्रस्य चाधिकं । दैत्यदानवसंहर्तुं सहस्रांशुकरपात्मकं ॥ रूपं चाप्रतिमं चक्रे त्वष्टा पद्मामृते महत् । न शशाकायतं द्रष्टुं पादरूपं रवेः पुनः ॥ अर्चास्वपि ततः पादौ न कश्चित्कारयेत्क्वचित् । यः करोति स पापिष्ठां गतिमाप्नोति निंदितां ॥ Similia in Bhavishyapuráṇa leguntur

[4] Iis literis codd. Colebr (E. I H 1080 et 407) notavi

patres Qui a Kshatriyis coluntur. In Kámadugha mundo manes *Svasvadhá* (*sukhada* C D) habitant, quorum filia Virajá Nahushae nubit Ii a Vaisyis coluntur. In Mánasa mundo Somapa manes vivunt, qui Narmadám filiam genuerunt Quae res in sacrificio *manibus oblato adhibendae, quaeve vitandae sint*, breviter refertur 16 De manium cultu Atque primum de iis ritibus agitur, qui ter in anno ad colendos manes faciendi sunt (*anvahárya*)[1] 17 Deinde ii tractantur, *qui omnibus ordinibus communes anni temporibus yuga* et *manvantara* appellatis peragendi sunt (*sádharana*, sive *samanya*). Data laetitiae occasione, qualis die festo, sacrificio, nuptiis celebrandis offertur, ii ritus observantur, qui *abhyudayika* sive *vriddhisraddha* appellantur. Quae tria genera *parvana* nomine comprehunduntur 18 Ceremoniae diebus post mortuum cognatum proximis observandae (*ekoddishta*) 19 Manibus quae oblationes factae sunt, eam formam sumunt, quae ad eos sustentandos maxime idonea est 20, 21. Ritus funebres quam efficaces sint, septem Kausikae filiorum fatis probatur Ii enim, quum fame exorta Gargae magistri vaccam mactassent, ita tamen, ut suadente Pitrivartine, fratre natu minimo, manibus sacrificarent, post quinque aetates operis pii fructu cum numine summo conjuncti sunt Atque quarta aetate Pitrivartin Panchalorum rex sapientissimus (sarvajautunám rutavettá), fratres duo regis socii[2], reliqui bráhmanae facti sunt 22 (fol 28[b]) Ingens locorum sacrorum ad flumina et lacus sitorum numerus traditur, ubi manium cultus faustissime fieri perhibetur Simul diei tempus ad ritus peragendos statutum definitur 23 De Somae (Lunı) origine ejusque et Tarae amoribus 24. Budhae origo. De Purúravase et Urvasi eorumque prole Rajis filii Brihaspatis insidiis ab Indra interficiuntur[3] 25–42. Yayatis *res gestae Quae verbo tenus cum iis, quae in* Mahábhárata I, 3185–3690 leguntur, consentiunt 43 (fol 50[b])[3] De Yaduis subole et Kártavíryárjuna Quae cum Harivansae lectione 33 consentiunt 44–46 De Andhakarum et Vrishnium familia narratio, quae a Harivanṣa lectionibus 37–40 paulum tantum differt. 47 Vishnus, quo Asuras exstirparet, decies in terram descendit, ter divinam, septiens humanam formam gerens 48, 49 De Turvasuis, Púruis, Druhyuis, Anuis familia. Sub finem futurorum regum series[4] enumeratur: अधिसोमकृष्णो (*adhisuma*° C D) यश्चेमं प्रथम वर्तते नृपः। तस्यान्ववाये वक्ष्यामि भविष्ये कथितान्नृपान् ॥ अधिसोमकृष्णपुत्रस्तु (adhisíma° C D) विचक्षुर्भविता नृप । गगया तु धृते तस्मिन्नगरे नागसाह्वये ॥ त्यक्त्वा विचक्षुर्नगरं कौशाम्ब्यां तु निवत्स्यति । भविष्याष्टौ सुतास्तस्य महाबलपराक्रमाः ॥ भूरिज्येष्ठः सुतस्तस्य ततश्चित्ररथः स्मृतः। शुचिद्रथश्चित्ररथाद्वृष्णिमांश्च शुचिद्रथात् (suchidrathát C. D) ॥ वृष्णिमतः सुषेणश्च भविष्यति शुचिर्नृप. (punar nṛipaḥ C. D)। तस्मात्सुषेणाद्भविता सुनीथो नाम पार्थिवः ॥ नृपात्सुनीथाद्भविता नृचक्षुः सुमहायशाः । नृचक्षुषस्य (nrichakshushas tu C D.) दायादो भविता वै सुखीवलः ॥ सुखीवलसुतश्चापि भावी राजा परिप्लवः । परिप्लवसुतश्चापि भविता सुतपा नृपः ॥ मेधावी तस्य दायादो भविष्यति न संशयः । मेधाविन. सुतश्चापि भविष्यति पुरंजयः ॥ उर्वो (ऊर्व्वौ C D) भाव्य. सुतस्तस्य तिग्मात्मा (Nirmákhyas et postea Nirmád C D) तस्य चात्मजः । तिग्मात्माद्बृहद्रथो भाव्यो वसुदामा बृहद्रथात् ॥ वसुदाम्नश्शतानीको भविष्योदयनस्तथा । भविष्यते चोदयनाद्वीरो राजा वहीनरः (महीरतः C D) ॥ वहीनरात्मजश्चैव (mahírata° C. D) दंडपाणिर्भविष्यति । दंडपाणेर्निरामित्रो निरामित्रात्तु क्षेमकः ॥ अतोऽनुवंशश्लोकोऽयं गीतो विप्रै' पुरातनै' । ब्रह्मक्षत्रस्य यो योनिर्वंशो देवर्षिसत्कृतः। क्षेमकं प्राप्य राजानं संस्थास्यति स वै कलौ ॥ 50 De Agnis filiis, sive diversis ignis sacri generibus. 51 (fol 74[a]) Pietas operibus bonis innixa commendatur (ज्ञानयोगसहस्राद्धि कर्मयोगः प्रशस्यते)[5]. 52 Puránarum enumeratio, cujus locos gravissimos Wilson in Vishnupuránae praefatione p xvi sqq excerpsit Upapuranae tres tantum memorantur. उपभेदान्प्रवक्ष्यामि लोके ये संप्रतिष्ठिताः ॥ पाद्मे पुराणे यत्प्रोक्तं नरसिंहोपवर्णनं । तच्चाष्टादशसाहस्रं नारसिंहमिहोच्यते ॥ नंदाया यत्र माहात्म्य कार्त्तिकेयेन वर्ण्यते । नंदापुराणं तल्लोकैराख्यातमिति कीर्त्यते ॥ यत्र शांब (l ṣambam) पुरस्कृत्य भविष्येऽपि कथानकं । प्रोच्यते तत्पुनर्लोके शाम्बमेतन्मुनिव्रताः ॥[6] 53 Inde ab hoc capite usque ad caput 91 de variis ritibus agitur Incipit अतः परं प्रवक्ष्यामि दानधर्मानशेषतः। उपवाससमायुक्तान्यथा मत्स्योदितानि ह ॥ महादेवस्य संवादं नारदस्य च धीमतः । यथावृत्तं प्रवक्ष्यामि धर्मकामार्थसाधकं ॥ Nakshatrapurushavratam 54 Adityaṣayanavratam. 55. Krishnáshtamívratam 56 Rohiníchandrasayanam vratam 57 Tadagavidhis 58 Vrikshotsargavidhis sive Vrikshodyá-

[1] एतदग्निमतः प्रोक्तमन्वाहार्यं तु पार्वणं । यथेंदुसंक्षये तद्वदन्यत्रापि निगद्यते ॥ et paulo post अनेन विधिना श्राद्धं त्रिरब्दस्येति निर्वपेत्। कन्याकुंभवृषस्थेऽर्के कृष्णपक्षेषु सर्वदा ॥ यत्र यत्र प्रदातव्यं सपिंडीकरणात्परं । तत्र तेन विधानेन कार्यमग्निमता सदा ॥

[2] Cf Harivansa 1185 sqq 1 Subalaka कामशास्त्रप्रणेता च बाभ्रव्य' स सुबालकः । पंचाल इति लोकेषु विश्रुतः सर्वशास्त्रवित्. 2 Kandarika: वेद्यशास्त्रप्रवर्तकः ॥

[3] गत्वाथ मोहयामास रजिपुत्रान्बृहस्पति. । जिनधर्मं समास्थाय वेदबाह्य स वेदवित् ॥ वेदत्रयीपरिभ्रष्टांश्चकार धिषणाधिपः । वेदवाक्यात्परिभ्रष्टान् हेतुवादसमन्वितान् ॥ जघान शक्रो वज्रेण.

[4] Cf Wilson, Vishnupurána, p 461

[5] Etiam infra in cap 245 eadem sententia occurrit ज्ञानयोगसहस्राद्धि कर्मयोगो विशिष्यते ॥

[6] *In codicibus C D Adityapuránam additur*

pranavidhis 59 Saubhagyasayanavratam 60 Agastyapujavidhis Narratio de Agastyae origine 61 (fol 86[a]) Anantatritiyavratam 62 Rasakalyaninivratam 63 Ârdranandakaritritiyavratam 64 Akshayatritiyavratam 65 Sarasvatavratam 66 Chandradityoparaga snanavidhis 67 Saptamisnapanam 68 Bhimadvadasivratam Hic ritus, quo Bhima Pandmdes duodecimo Maghae mensis clarilunii die Vishnum coluisse fertur, e Bhavishyapurana desumtus esse dicitur Vide supra, p 34[b] n 65 69 Anangadanavratam a Dalbhya Chaikitayana traditum 70 Asunyasayanam vratam Hoc ritu secundo Sravanae mensis obscurilunii die si Krishna colitur, conjuges nunquam separantur 71 (fol 69[a]) Angarakachaturthîvratam Quem ritum e Bhavishya purana desumtum esse, prooemii versus innuere videntur 72 Sukra–Brihaspatipuja 73 Kalyanasaptamivratam 74 Visokasaptamivratam 75 Phalasaptamivratam 76 Sarkarasaptamivratam 77 Kamalasaptamivratam 78 Mandarasaptamivratam 79 Subhasaptamivratam 80 Asokadvadasivratam gudadhenuvidhanam cha 81 (fol 103[a]) 82 Dhanyasailadanam, Lavanachala°, Gudachala°, Hemaparvata°, Tilasaila°, Karpasaparvata°, Ghritasaila°, Ratnasaila°, Rajataparvata°, Sarkarachaladanam 83 Vaisampayaniyam grahasantividhanam 84 Graharupanukirtanam 85 Sivachaturdasivratam 86 Phalatyagamâhatmyam 87 Âdityavaravratam 88 Sankrantyudyapanavratam 89 Vibhutidvadasivratam 90 Shashtivratam Sexaginta ritus breviter enumerantur 91 (fol 121[b]) Snanavidhis 92–101 De Prayagae sanctitate 102–115 Mundi descriptio 102 (fol 102[a]) De septem Jambudvipae partibus 103 De Kuruvarshae, Bharatavarshae[1], aliorum incolis, fluminibus, montibus, arboribus, ceteris 104–109 Pururavas ad Airavatim Vishnum colit 110 Regionum circum Kailasam sitarum descriptio 111 (fol 142[a]) Sakadvipae, Kusadvipae, Kraunchadvipae, Salmaladvipae, Gomedadvipae, Pushkaradvipae descriptio 112 De siderum majorum motibus et temporis divisione 113 De nubibus, pluviae origine Solis curru 114 De solis satellitibus, de luna, de solis et lunae defectionibus De Dhruva, qui porculi marini (sisumara) forma in coelo positus conversionibus suis siderum motum efficere dicitur[2] 115 Sol noctu ignem, ignis interdiu solem intrat De stellis 116–127 Tripura a Siva destruitur (cf Mahabh VIII 1391, sqq) 116 Maya, Asurarum princeps, una cum Vidyunmaline, et Tarakaksha, a Brahmane obtinent, ut urbes tres ab ipsis condendae, nisi Sivae sagitta, a nemine destruantur 117 Tripurae descriptio 118 Ubi Asurae vitam beatissimam degunt, donec Discordia et Nemesis urbem intrant Mayae insomnium 119 Dei, ab Asuris oppressi, a Brahmane, coque auctore a Siva auxilium petunt 120 Siva ad pugnam se accingit cui dei essedum magicum parant Brahman ipse aurigae munus suscipit 121 (fol 162[a]) Narada Mayae bellum indicit 122 Pugnae initium 123 Maya, postquam lacum nectare mortuos in vitam revocante implevit, pugnam redintegrat Dei Indra duce fugantur Krishna bovis forma Tripuram intrat et nectar illud ebibit 124 Asurae in mare confugiunt 125 Dei urbem occupant Redintegrata pugna Tarakaksha occiditur 126 Fato quum constitutum esset, ne urbs alio tempore destrueretur, atque quo momento luna cum Pushya conjungeretur, Asurae a deis illud tempus neglectum iri sperantes exsultant 127 At Siva fatali illo temporis puncto urbem telo excidit 128 Pururavas nova luna ad colendos manes coelum adit[3] De manium generibus De singulis lunae phasibus et mensis lunaris partibus 129 De temporum humanorum et divinorum computatione Aevi argentei descriptio 130 Intra aevum aureum et argenteum quod sacrificium ab Indra institutum est, in eo assentiente quidem Sole, at recusantibus viris sanctis animalibus factum est Ex quo tempore pietas plus valet quam sacrificium[4] 131 (fol 179[b]) Aeneae et ferreae aetatis descriptio In temporis fine aevi depravati domitor et vindex e Bhriguis familia existet, qui in hoc purâna *Pramati* appellatur Postea aetas aurea revertetur 132 De hominum in singulis manvantaris officiis De vatum divinorum (rishi) generibus Denique septem gentes illae enumerantur, e quibus carminum sacrorum poetae processerunt Bhrigu (vates 19), Angiras (33), Kâsyapa (6), Atri (7), Vasishtha (7), Visvamitra (13), Agastya (3), E regia domo orti sunt Manus Vaivasvata Ida rex, et Pururavas Vaisyae vero Bhalandava (Bhalanda C D), Vasasva (Vandya C D), Sankila (Sankirna C D) fuerunt

---

[1] Hoc varsha in novem partes distribuitur quarum nomina apud Wilson Vishnupurana p 175 invenies nona ibi omissa *Manava* appellatur

[2] योऽसौ चतुर्दशर्क्षेषु शिशुमारो व्यवस्थित । उत्तानपादपुत्रोऽसौ मेढीभूतो ध्रुवो दिवि ॥ स वै भ्रमन्भ्रामयते चन्द्रादित्यौ ग्रहैः सह । भ्रमन्तमनु वै यान्ति नक्षत्राणि तु चक्रवत् ॥

[3] यदा तु चन्द्रः सूर्यश्च नक्षत्रेण (नक्षत्राणि C D) समागतौ ॥ अमावास्या निवसत एकस्मिन्नथ मण्डले । तदा स गच्छते द्रष्टुं दिवाकरनिशाकरौ ॥ अमावास्याममावास्यां मातामहपितामहौ । अभिवाद्य ततस्तत्र कालापेक्षः स तिष्ठति ॥ Sequuntur nonnulli versus ad eundem spectantes qui tamen in iis qui mihi praesto sunt codicibus corrupti sunt

[4] Indra ipse eo tempore nomen dei omnia devorantis (visvabhuj) accepit

Omnino nonaginta et unus fuisse dicuntur 133–147 Tarakae caedes 148 (fol 226ᵇ)–165 Hiranyakasipuis aliorumque Asurarum caedes et Vishnuis manifestationes Quae res eodem modo et plerumque iisdem verbis narrantur atque in Harivansa 2248–2789 166 (fol 251ᵇ) Andhakae caedes 167–172 Váranásae majestas 167 Avimuktae laudes Quo loco quum Harikesa yakshi (sive Pingala) Şivam coluisset, a deo catervarum suarum praefectus (ganapati) creatur. 168 Omnia parculi urbe frequentanda laudantur Templa sacerrima (linga) haec octo ibi reperiuntur Harischandra, Amritakesvara, Jalesvara (jale° A), Şriparvata, Mahálaya, Krimichandesvara[1], Kedara, Mahábhairava 169 Etiam Skanda urbis sanctitatem praedicat 170 Ejusdem loci virtutes a Siva celebrantur Urbis confinium Praemia eorum, qui ibi Şivam colunt 171 (fol 261ᵇ) Avimuktae habitatio ad omnia omnium hominum peccata lustranda sufficit 172 Denique etiam viri sancti urbem laudibus extollunt 173–181 Narmadae[2] majestas, a Markandeya coram Yudhishthira praedicata 173 Fluvii sanctitas, et locorum sacerrimorum enumeratio 174 175 Jvalesvaram tirtham in Amarakantaka monte situm, eo tempore ortum est, quum Tripura, Vanae sede, deleto una urbs in eum locum decidit 176 Kaveris et Narmadae confluens Nomen a Kuvera (cf P VII 3 1) *derivatur* 177 *Alii loci sancti in laeva Narmadae* ripa siti enumerantur 178 Permulta alia sacella memorantur 179 Şuklatirtham (sive Şukratirtham) celebratur 180, 181 Alia sacella 182 (fol 281ᵇ) De septem vatibus divinis Bhrigu, Angiras, Atri, Marichi, Pulastya, Pulaha, Vasishtha[3], eorumque prole Atque primum Bhriguis gens refertur Deinde 183 Angirasis 184 185 Atris, 186 Marichis, 187 Vasishthae 188 Narratio de Nimi et Vasishtha, qui alter alterum exsecrati corpore privantur (Videha), donec a Brahmane formam recuperant Vasishthae et Agastyae origo 189 Agastyae, Pulahae, Pulastyae gens Hujus capitis initium in codice desideratur 190 Dharmae proles 191 (fol 288ᵃ) Hi omnes vates divini inferiis colendi sunt De cibis et largitionibus manibus maxime acceptis 192 Vaccae praegnantis largitio 193 Nebridis dorcadis nigrae (krishnajina) largitio 194 Tauri manumittendi descriptio (vrishotsarga) 195–201 Narratio de Savitri, Asvapatis filia Mahabharatae (III 16616 sqq) imitatione relata 202 (fol 296ᵃ)–214 De regis officiis 202 De *ministris eligendis regisque vitae ratione* 203 De ministrorum officiis 204 Arcis aedificatio et armorum annonaeque comparatio 205 De antidotis et medicinis a rege comparandis 206 De praesidiis magicis a rege ad firmandam arcem adhibendis De ominibus infaustis 207 De regis filio educando De regnandi artibus et consiliis 208 Fato non ignave cedendum, sed virili conatu obnitendum esse 209 Inimici variis rationibus devincendi sunt comitate, 210 discordia disseminanda, 211 (fol 306ᵇ) donis 212, 213 castigatione 214 Juris civilis compendium 215 De avertendis quum infaustis ominibus, tum calamitatibus (sánti) Quae (216–225) a Garga coram Atri enarrantur 216 De calamitatum generibus De ominibus faustis 217 Deorum signa, si stationem et quietem reliquerint procuranda sunt 218 De ignibus et fulminibus procurandis 219 De ominibus, quae arborum mutatione indicantur 220 De pluviae prodigio 221 (fol 316ᵇ) De fluminibus et lacubus 222 De partu sive praematuro sive monstroso 223 Res immobiles si moveantur, piacula adhibenda sunt 224 De prodigiis, quae avibus sive animalibus indicantur, piandis 225 De variis portentis 226 Grahayajna Lakshahoma Kotihoma, tria sacrificia, quibus planetae conciliantur 227 Tempus ad expeditionem opportunum 228 Membris palpitantibus quid significetur 229 De insomniis 230 De ominibus, quae expeditioni infelicem sive felicem eventum portendunt 231 (fol 322ᵃ) *Vishnus ad delendos Asuras nani forma nascitur* 232 Prahrada coram Bali nepote Vishnum celebrat. 233 Vishnus, quum a Bali sacrificante tres passus obtinuisset, totum mundum expugnat Asuras occidit, Balim ipsum in Sutalam, Tartari locum, relegat. 234, 235 Vishnus verris forma se manifestat Haec capita verbotenus cum Harivansae lectionibus 223, 224 consentiunt 236–238 Oceano a deis agitato ambrosia, kalakuta venenum, aliae res oriuntur 239–244 De domibus condendis 239 Vástu vocabuli origo mythica 240 Quo mense, qua constellatione, quo solo, quibus finibus et ritibus domus aedificanda sit, docetur 241 (fol 339ᵇ) De domibus, quae uno duobus, tribus, quatuor conclavibus constant (ekasálam, dvisálam, trisálam, chatuhsálam) Quam longitudinem singulorum ordinum et regis ministrorum domus excedere non debeant, definitur 242 De tignis et portis 243 De ritibus, quibus domus nova inauguranda est 244 Quae arbores ad materiam faciendam eligendae, quaeve vitandae sint, docetur 245 De statuarum quum aliorum deorum tum Vishnuis mensura 246 De Şivae simulacro 247 De Sivae hermaphroditi (Ardhanárísvara), cum Umá (Umesa), cum Narayana (Sivanarayana) conjuncti, et de Vishnuis verris leonis nani formam gerentis, denique de Brahmanis, Karttikeyae Ganesae, Katyayanis, Indrae simulacris 248 De Solis, Agnis, Yamae, aliorum deorum et dearum simulacris 249 De stylo-

[1] Al b *Drimichandesvara* legitur

[2] कलिङ्गदेश पश्चार्धे (कलिङ्गदेशोपस्थान C D) पर्वतेऽमरकण्टके ॥

[3] De Narada hoc loco *οὐδὲ γρῦ*

batis 250 De lingis conficiendis 251 (fol 351^a) Ritus cum inaugurando simulacro conjuncti (pratishtha)[1] 252 Deorum invocatio, ut quem simulacra eundem ipsi locum occupent (adhivasana) 253 De templi consecratione 254 De simulacrorum lavatione (devatasnanam) 255 Ceremoniae ad sedanda obstacula eo tempore observandae, quum domus conditur, sive domicilium novum aut diu derelictum intratur (vastupasamana)* 256 De templorum generibus 257 De sacellorum (mandapa) speciebus et structura 258–260 Futura regum a Sole originem ducentium series[3] 261–276 De largitionum piarum sedecim generibus यत्तु षोडशधा प्रोक्तं वासुदेवेन भूतले ॥४॥ पुण्यं पवित्रमायुष्यं सर्वपापहरं शुभं । पूजितं देवताभिश्च ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥५॥ आद्यं तत्सर्वदा नाना तुलापुरुषसंज्ञितं । हिरण्यगर्भदानं च ब्रह्माण्डं तदनन्तरं ॥६॥ कल्पपादपदानं च गोसहस्रं च पञ्चमं । हिरण्यकामधेनुश्च हिरण्याश्वस्तथैव च ॥७॥ हिरण्याश्वरथस्तद्वद्धेमहस्तिरथस्तथा । पञ्चलाङ्गलकं तद्वद्धरादानं तथैव च ॥८॥ द्वादशं विश्वचक्रं च ततः कल्पलतात्मकं । सप्तसागरदानं च रत्नधेनुस्तथैव च ॥९॥ महाभूतघटस्तद्वत्षोडशः परिकीर्तितः । Quae capita cum Bhavishyapurana (cf supra, p 35^b) non solum ordine fere conveniunt, sed in rebus ipsis et verbis tantam similitudinem exhibent, ut ex illo purana desumta esse satis veri simile sit Quod etiam versu quarto innuitur 277 Kalparum triginta enumeratio 278 Brevis argumenti index

His perlectis, in fontibus Matsyapuranae Mahabhá ratam, Harivamsam, Bhavishyapuranam fuisse invenies, alii alios reperient Princeps numen in hoc purana Vishnu-Krishna colitur, Krishna tamen antiquior quam mollis ille et imbecillus Brahmavaivartae deus De codice Parisiaco cf Hamilton, p 58

Codex anno 1729 exaratus multis vitiis laborat, attamen praestantior est quam codd C D, in quibus non modo plures loci interpolati sunt, sed etiam multa mutata, formae vero grammaticae, rudes quidem illae et anomaliae, at in hoc librorum genere non insolitae, librariorum arbitrio ad normam et regulam revocatae sunt In fine haec leguntur श्रीशाके १६५० संवत् १७८५ भाद्रपदशुक्लतृतीयायां श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीश्रीश्रीमद्दीपमाहानामास्या नगर्म्यामिदं पुस्तकं श्रीनगरेऽलिखत् । यादृशंपुस्तकस्याशुद्धत्वान्म मायशुद्धिलिखने दोषाभाव सुधीभिरवगन्तव्यः सत्य ॥ (WILSON 21)

[1] Principes qui in ea ceremonia sacerdotes adhibentur alter sthápaka alter martti pa appellantur

* कुर्वीत वास्तुशमनं मध्ये गात्रस्य धर्मवित् ॥२५॥ पुष्पैर्गन्धैश्च माल्यैश्च पानस्यंसैस्तथौषधैः । वास्तु सर्वं प्रतिकर्तोसमधान्यैस्तथैव च ॥ वास्तोष्पति यजेधात्रा पायसेन बृहस्पतिं । चौदुम्बरपलाशैश्च बलिं प्रतिदिशं हरेत् ॥ सूर्यो वायुर्यमः पितरः वरुणो निर्ऋतिस्तथा । सोमो महेन्द्र इत्येता दिक्षु दिग्देवता स्मृताः ॥ दद्याद्दानं ब्राह्मणेभ्यः शिवं भवति वास्तुनि । प्रतिसंवत्सरं कार्यं गृहे वै गृहमेधिना ॥ Rigvidhána IV 26

[3] Cf Vishnupurana cap XXII 377

96.

Foll 85–115 Linn 7 *Prayágamahatmya*, Prayagae majestas, Matsyapuranae pars, decem lectionibus constans Folium primum deest Yudhishthiras, propter cognatorum caedem moerore et religione affectus, a Markandeya omnia peccata frequentando Prayaga, qui est locus sacer ad confluentem Gangae et Yamunae situs[4], lui posse certior fit Omnino hoc episodium ad celebrandas loci illius aquas earumque vires magicas extollendas scriptum est 1 Markandeyae adventus 2 Prayagae sanctitas 3 Bovum largiendorum praemia 4, 5 De piorum operum posthac praemiis Sacellorum enumeratio 6 Prayagae aquae omnia peccata abluunt De sacellis ad Yamunam sitis 7, 8 Prayagi omnium locorum sacrorum sacerrimus esse declaratur 9 Prayágam Brahmanis, Vishnuis, Sivae sedem esse 10 Ergo Yudhishthira Prayagae lavando summam felicitatem obtinet

Libellus anno 1717 exaratus est (MILL 105^b)

97.

Lit Bengal Charta Ind Foll 195 Long 22 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Markandeyapurana De argumento cf Wilson, Vishnu purana, p XXXII Distichorum numerus esse 6900 in fine traditur Devimahátmyam inde a fol 125^a legitur Hujus puranae editio Calcuttae nunc sub prelo est De codice Parisinco cf Hamilton p 22, de Petropolitanis Boehtlingk in libro 'Das Asiatische Museum,' p 723 de Berolinensibus Weber Catal p 140

Codex hoc seculo exaratus est (WILSON 27)

98.

Hoc volumen opuscula varia continet Lit Devan Charta Ind Foll 237 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Hujus voluminis folia 1–150 (linn 14–16) *Chandikamahatmya* (Chandikae majestas), Markandeyapuranae episodium, cum commentario continent Carmen, etiam Devimahatmya, Chandim, Kalim etc appellatum, tredecim capitibus Durgae deae potestatem variorum gigantum caedibus manifestatam illustrat Commentarius

[4] Fines his verbis accuratius describuntur या प्रयागात्प्रतिष्ठानाद्यावत्पुरो वासुकेर्ह्रदात् । कम्बलाश्वतरौ नागौ नागश्च बहुमूलकः ॥ एतत्प्रजापतेः क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विश्रुतं ।

a *Santanu* rege, Uddharanae filio, e Tomara gente oriundo, scriptus est. Incipit: ब्रह्म यस्यै हरिर्यस्यै रुद्रो यस्यै यथात्मनः । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥१॥ Auctoris *tempore alios jam commentarios exstitisse* hoc versu cernitur. शुभंयुः शंतनुः शंयुः सत्कीर्त्तिस्तोमरान्वयः । व्याकरोति (scil देवीमाहात्म्यं) पराकृत्य कुव्याख्यानपरंपरां ॥५॥ Santanus scholam Páninìyam secutus res satis perspicue, non raro tamen perverse explicat. Vocabulorum derivationes minime feliciter expedit, quamvis nonnunquam plures uni proponat Amarae lexicon frequentissime laudatur. Singulis capitibus haec subscripta sunt: इति श्रीमद्राजाधिराजश्रीतोमरान्वयश्रीमदुद्धरणात्मजश्रीशंतनुचक्रवर्तिविरचितायां शांतनव्यां श्रीचंडिकामाहात्म्यटीकायां etc

Codex anno 1782 a Bhúdeva exaratus est (WALKER 129[a])

99.

Duo opuscula in hoc volumine insunt Lit. Devan. Charta Ind Foll 71. Long. opusculi prioris 6. alterius $5\frac{1}{2}$, lat. 4. Linn usque ad fol. 56 novenae, deinde octonae.

Foll. 1–56 ejusdem episodii textum anno 1804 exaratum continent. (WILSON 486[a])

100.

Duo opuscula in hoc volumine insunt Lit. Devan. Charta Ind Foll. 115. Long $6\frac{1}{2}$. Lat $3\frac{1}{2}$. Linn. 7.

Foll. 1–84 satis negligenter exarata *Devímáhátmyae* textum continent

Editiones Indicae plures exstant, Europaea una a Poley anno 1831 parum diligenter curata (MILL 105[a])

101.

Lit Devan Charta Ind. Foll 380 Long $12\frac{1}{2}$. Lat. $6\frac{1}{2}$ Linn. 11.

Inest in hoc codice *Lingapuránae* prior et altera pars Liber, ad praedicandam Sivae majestatem scriptus, a Súta cum vatibus in Naimisha silva degentibus communicatur. Incipit: नमो रुद्राय हरये ब्रह्मणे परमात्मने । प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यंतकारिणे ॥ नारदो ऽभ्यर्च्य शैलेशं [शं]करं संगमेश्वरे । हिरण्यगर्भे स्वर्लीने ह्यविमुक्ते महालये ॥ रौद्रे गोप्रेक्षके चैव श्रेष्ठे पाशुपते शुभे । व्याघ्रेश्वरे जंबुकेशे तथा गोमायुकेश्वरे ॥ हिरण्यगर्भे चंडेशे ईशान्ये च त्रिविष्टपे । शुक्रेश्वरे यथान्याये नैमिषं प्रययौ मुनिः ॥ नैमिषेयास्तदा सिद्धास्तं दृष्ट्वा हृष्टमानसाः । समभ्यर्च्यासनं तस्मै तद्योग्यं समकल्पयन् ॥ सो ऽपि हृष्टो मुनिवरैर्दत्तं भेजे तदासनं । संपूज्यमानो मुनिभिः सुखासीनो वरासने ॥ चक्रे कथां विचित्रार्थां लिंगमाहात्म्याश्रितां । एतस्मिन्नेव काले तु सूतः पौराणिकः स्वयं ॥ जगाम नैमिषं धीमान् प्रणामाय तपस्विनां । तस्मै सामं च दानं च यथायच्चक्रिरे तदा ॥ नैमिषेयास्तु शिष्याय कृष्णद्वैपायनस्य तु । अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिविश्रब्धं विद्वांसं रोमहर्षणं । अपृच्छंश्च ततः सूतमृषिं सर्वे तपोधनाः । पुराणसंहितां पुण्यां लिंगमाहात्म्यसंयुतां ॥ De argumento cf. Wilson, Vishnupurána, p. XLII. Prior pars capita 105 continet, quorum titulos, quatenus in codicis mediocris, neque versus neque sectiones distinguentis, conditione fieri licuit, infra dedi. 1. ईशानकल्पवृत्तांते सूतवाक्यं. 2. संक्षेपानुक्रमणिका (rerum index. Puránam totum 11000 versus continere dicitur). 3. प्राकृतः प्राथमिकसर्गाध्यायः. 4, 5. सृष्टिक्रमः. 6. सृष्टिक्रमे रुद्राणां सृष्टिः. 7. रुद्रावतारयोगाचार्यशिष्यकथोत्पत्तिः. 8. पाशुपतयोगप्रकरणं. 9. योगानुष्ठानगुणाख्यानं. 10 आचार्यसत्यादिनिर्णयः. 11, 12. वामदेवोत्पत्तिः. 13 तत्पुरुषरुद्रोत्पत्तिः. 14 अघोररुद्रोत्पत्तिः. 15. अघोरोत्पत्तौ अघोरजपो ब्रह्मकूर्चप्रभावः. 16 रुद्रोत्पत्तौ ईशानसंभवः. 17, 18. शब्दब्रह्मपद्मलिंगोत्पत्तौ विष्णुकृतो लिंगस्तवः. 19 ब्रह्मविष्णुप्रबोधे. 20. लिंगोद्भवः. 21. ईश्वरस्तवः. 22. सृष्टिकामब्रह्मरुद्रसंवादः. 23. ब्रह्मरुद्रसर्वत्वप्रतिपादनं. 24. रुद्रावतारक्षेत्रनिर्देशः. 25. स्नानाचमनविधिः. 26. जलभस्ममंत्रस्नानत्रयविनिर्णयः. 27, 28. लिंगार्चनविधिः. 29. देवदारुवनोपाख्यानं. 30. देवदारुवनप्रवेशे मृत्युंजयः. 31. देवदारुवनप्रवेशे ईश्वरदर्शनं. 32. देव° देवस्तवः. 33. देवदारुवनप्रवेशः. 34. शिवभस्ममहिमोत्पत्तिः. 35. दधीचक्षुपसंवादे मृतसंजीवनमंत्रविधिः. 36 क्षुपदधीचसंवादः. 37, 38 शक्रशैलादसंवादः. 39. श° चतुर्युगधर्मविचारः[1]. 40. श° चतुर्युगधर्मव्यवस्था. 41 शक्रशिलादसंवादः. 42. नंदीश्वरोत्पत्तिः. 43, 44. नंदिकेश्वराभिषेकः. 45–58. भुवनकोशः. 59 भु° ज्योतिश्चक्रनिर्णयः. 60. भु° ग्रहताराविचारणं. 61. भु° ज्योतिःप्रचारः. 62. ध्रुवचरितं. 63. सर्गक्रमः. 64. सृष्टिक्रमे वासिष्ठकथनं. 65. सूर्यवंशः. 66. सोमवंशे ययातिचरितं. 67, 68. सोमवंशः. 69. आदिसर्गक्रमः. 70. त्रिपुरविजयः. 71. त्रि° त्रिपुरहरः. 72. लिंगमाहात्म्ये योगनिर्णयः. 73. लिंगविवरणं. 74. (निष्कलो निर्मलो नित्यः सकलश्च कथं शिवः । वक्तुमर्हसि.) 75. लिंगमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः. 76–78. (मृदादिरत्नपर्यंतैर्द्रव्यैः कृत्वा शिवालयं । यत्फलं लभते मर्त्यः.) 79. पशुपाशविमोक्षणं. 80. प° लिंगद्वादशव्रतं. 81. व्यपोहस्तवः. 82. प्रतिमासलिंगव्रतं. 83. प्रतिमासैकभक्तव्रतं.

---

[1] In hoc capite et Puránae et legum codices enumerantur Atque priora hoc ordine Brahma, Padma, Vishnu, Siva, Bhagavat, Bhavishya, Narada, Márkandeya, Agni, Brahmavaivarta, Linga, Varaha, Vámana, Kúrma, Matsya, Garuda, Skanda, Brahmánda Legum codices hi Manu, Atri, Vishnu, Hárita, Yajnavalkya, Usanas, Angiras, Yama, Ápastamba, Samvarta, Kátyáyana, Brihaspati, Parasara, Vyása, Sankha, Likhita, Daksha, Gautama, Satátapa, Vasishtha Hanc enumerationem cum Yájnavalkya congruere neminem fugit

84 पञ्चाक्षरमाहात्म्य 85 वैराग्यमाहात्म्य 86 शिवशक्त्यभेदनिर्णय 87 योगाचारोपदेश 88 सदाचारवर्णन 89 प्रायश्चित्तानुवर्णन 90 अरिष्टवर्णनं[1] 91 वाराणसीश्रीपर्वतयोर्माहात्म्य 92 अन्धकानुग्रह 93 वराहप्रादुर्भाव 94 नारसिंह 95 जलन्धरवध 96 विष्णुकृतरुद्रनामसहस्र 97, 98 दक्षमखमथन 99 कामदहन 100 ईश्वरस्वयंवर 101 गौरीमहेश्वरविवाह 102 विनायकोत्पत्ति 103 महाकालसभवे महेश्वरनृत्यकारण 104 उपमन्युसिद्धि 105 कृष्णपुत्रोपलब्धि

Altera pars in folio 203 his distichis incipit

कृष्णस्तुष्यति केनेह भगवदेवेश्वरेश्वरः ।
वक्तुमर्हसि चास्माकं सूत सर्वार्थविद्भवान् ॥
सूत उ° । पुरा पृष्टो महातेजा मार्कण्डेयो महामुनिः ।
अम्बरीषेण विप्रेन्द्रास्तद्वदामि यथातथं ॥

1 कौशिककथन 2 विष्णुमाहात्म्य 3 वैष्णवगीतकथन 4 विष्णुभक्तकथन 5 (अम्बरीषस्य माहात्म्य) 6 सलक्ष्मीवृत्त 7 विष्णुमाहात्म्ये ऽष्टाक्षरद्वादशाक्षरमाहात्म्य 8 षडक्षरमन्त्ररुद्रमाहात्म्य 9 पशुपतिपादन 10 ईश्वरमाहात्म्य 11 देवीमाहात्म्य 12 अष्टमूर्तिवर्णन 13 अष्टमूर्तिविवरण 14 पञ्चब्रह्मविवरण 15 व्यक्ताव्यक्तादीश्वरस्वरूपवर्णन 16, 17 ईश्वरमाहात्म्य 18 रुद्रप्रस्तावे पाशुपतव्रतविवरण 19 मण्डलस्थरुद्रचतुर्वेक्त्रविवरण 20 गुरुशिष्यसंप्रदाय 21 शिष्यप्रतिष्ठाविधि 22 सूर्यपूजाविधि 23–25 शिवपूजाविधि 26 अघोरमन्त्रपूजाविधि 27 विजयाभिषेक 28 तुलापुरुषदानविधि 29 सुवर्णमेदिनीदान 30 कल्पपादपदान 31 हेमधातुदान (Ganesam danam) 32 लक्ष्मीदान 33 तिलधेनुदान 34 प्रत्यक्षगोसहस्रदान 35 प्रत्यक्षकन्यादान सुवर्णवृषभदान 36 षोडशमहादान 37 जीवच्छ्राद्धविधि 38 लिङ्गमाहात्म्य 39 लिङ्गप्रतिष्ठाविधि 40 प्रतिष्ठाफल 41 अघोरमाहात्म्य 42 अ° अभिचारस्क-विधि 43 वज्रेश्वरीविद्यामाहात्म्य 44 गायत्रीमाहात्म्य 45 मृत्युंजयविधि 46 पुराणमाहात्म्य

In ultimo capite haec leguntur

ग्रन्थैकादशसाहस्रं पुराणं लिङ्गमुत्तमं ।
अष्टोत्तरशताध्यायपायमशमतं परं ।
षट्चत्वारिंशाद्यमध्याय धर्मकामार्थमोक्षदं ।

E quibus verbis satis corruptis hoc tamen elucet, his duabus partibus Puranam absolutum esse De codice Parisiaco cf Hamilton, p 29

Codex sub finem superioris seculi negligenter exaratus est (WILSON 100)

102

In hoc volumine duo opera insunt. Lit. Devan Charta Ind Foll 196 Long $14\frac{1}{2}$ Lat. 6

[1] Capita 87—90 a Vayupuranae capitibus 14—19 nec rebus nec verbis multum differunt.

Foll 1–125 Linn 14 *Vamanapuranam*, a Pulastya Naradae traditum Incipit त्रैलोक्यराज्यमाक्षिप्य बलेरिन्द्राय यो ददौ । नमस्तस्मै सुरेशाय सदा वामनरूपिणे ॥ पुलस्त्य[1] ऋषिमासीनमाश्रमे वाग्विदां वरं । नारदः परिपप्रच्छ पुराणं वामनाश्रयं ॥ कथं भगवता ब्रह्मन्विष्णुना प्रभविष्णुना । वामनत्वं धृतं पूर्वं तन्ममाचक्ष्व (°chakshva) पृच्छत ॥ कथं च वैष्णवो भूत्वा प्रह्लादो दैत्यसत्तम । त्रिदशैर्युयुधे सार्द्धमत्र मे संशयो महान् ॥ श्रूयते च द्विजश्रेष्ठ (sreshthi) दक्षस्य दुहिता सती । शंकरस्य प्रिया भार्या बभूव वरवर्णिनी ॥ किमर्थं या परित्यज्य स्वशरीरं (sva°) वराङ्गना । जाता हिमवतो गेहे गिरीन्द्रस्य महात्मनः ॥ पुनश्च देवदेवस्य पत्नीत्वमगमच्छुभा । एत[द्धि मे ब्रह्मन् s m] सर्वमाख्यातुमर्हसि मे ॥ तीर्थानां चैव (l तीर्थानां चैव) माहात्म्यं दानानां चैव सत्तम । व्रतानां विविधानां च विधिमाचक्ष्व मे द्विज ॥ एवमुक्तो नारदेन पुलस्त्यो मुनिसत्तम । प्रोवाच वदतां (vadatam) श्रेष्ठो नारदं (naradam) तपसो निधि ॥ etc

Cf Wilson, Vishnupurana, p XLVII Capita sunt 95, quorum summarium hoc 1 Prooemium Siva quum olim cum uxore nubem domum suam fecisset, Jimutaketu nomen accepit 2 De Dakshae sacrificio et Satis morte Siva quum quintum Brahmanis caput abscidisset ea poena affectus est, ut laeva manu illud gereret (Kapálin)[2] Sacerdotis caede perpetrata, Nemesis Şivam persequitur, donec Prayagae lavando lustratur 4 Siva ad ulciscendam uxoris mortem catervas suas creat, usque Virabhadram praeficit Virabhadra cum deis congressus a Vishnu vincitur 5 Şiva vero omnes deos fugat, Daksham occidit, sacrificium ipsum, quod cervi formam induerat, in coelo persequitur Ubi ipse variorum siderum compositione repraesentatur (Kálarupin) De zodiaci signis 6 Incipit हृद्भवो ब्रह्मणो योऽसौ धर्मो दिव्यवपुः सदा । तस्य भार्या त्वहिंसा च (दाक्षायणी तस्य भार्या B)[3] तस्यामजनयत्सुतौ ॥ हरिं कृष्णं च देवर्षे नरनारायणौ तथा । योगाभ्यासरतौ नित्यं हरिकृष्णौ बभूवतुः ॥ Nara et Nárayana quum in Badarika eremo pietatem austeram exercuissent Indra ad eos pelliciendos Amorem, deum corpore carentem, delegat Jam Pulastya, a Narada rogatus quem ad modum deus ille corpore privatus esset, res plane inauditas narrat, nimirum eam ob causam relatas, ut cultus Laingici origo Sivaeque potentia, vel Brahmanem et Vishnum superans celebrarentur Hujus capitis pars a Vans Kennedy in libro 'Ancient and Hindu Mythology,' p 297 Anglice versa est Sub

[1] Lege पुलस्त्यं et paulo post नारदः

[2] Haec narratio his verbis incipit शृणुष्वावहितो भूत्वा कथामेतां पुरातनीं । प्रोक्तामादिपुराणे च ब्रह्मणाव्यक्तरूपिणा ॥ quibus Brahmapuranam laudari vides Ibi vero de Siva Calvifero nihil tradi videtur Dakshae vero sacrificium copiose describitur In capite duodecimo Matsyapuranam omnium praestantissimum declaratur

[3] Literis B C codd E I H 241 et 400 significavi.

capitis finem Sivae cultores quadrifariam divisi, hujusque superstitionis conditores enumerantur: ततश्चकार भगवांश्चातुर्वर्ण्यं हरार्चने। शास्त्राणि चैषां मुख्यानि नानोक्तिविदितानि च (शास्त्राणि चेन्मुख्यानि मोक्षिभिर्गदितानि च B) ॥ आद्यं शैवं परिख्यातमन्यत्पाशुपतं मुने। तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं ॥ शैवश्चासीत्स्वयं शक्तिर्वसिष्ठस्य प्रियः सुतः। तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः (गोमायुरिति विश्रुतः B) ॥ महापाशुपतश्चासीद्भरद्वाजो तपोधनः। [तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः ॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तम्बस्तपोधनः।][1] तस्य शिष्यो रको वैश्यो नाम्ना क्राथेश्वरो मुने (क्राथोश्वरो B) ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य (धनदस्तस्य B) शिष्यश्च वीर्यवान्। कर्णोदर (Arnodara A C) इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपाः ॥ 7, 8 Urvasis origo Chyavana rex, dum in Narmada lavatur, a Keralaka serpente captus in Tartarum deducitur, ubi Prahladam invisit Prahladas, quum de principatu cum Narayana contendisset, postremo humilitate et obsequio victoriam reportat 9 Andhakae cum deis pugna 10 Qua omnes deos devincit mundoque potitur 11–15 Sukesis cum viris sanctis in silva Magadhensi colloquium 11 (fol 15[a]) Sukesi (sive Sukesin), Vidyutkesinis, Rakshasarum regis, filius, a Siva urbem coelestem obtinet Is data occasione ab anachoretis quum deorum et gigantum, tum hominum, in septem insulis mundanis viventium, officia edocetur De 21 locis infernis, in Pushkaradvipa sitis 12 Peccata, quibus homines in Erebum detruduntur 13 Jambudvipae descriptio 14 De quatuor ordinum officiis 15 Domum reversus, Sukesi populum justissime regit, ita ut urbs splendore et solem et lunam obscuraret Quo facto iratus Sol urbem de coelo praecipitat, ipse vero a Siva in terram detruditur, et intra Varanam et Asim, qui sunt rivuli in Gangam influentes, decidit, unde Varanasis nomen 16 Quo tempore sol Geminos et Cancrum intrat principes dii, dormitum euntes, colendi sunt मिथुनाभिगते सूर्ये शुक्लपक्षे तपोधन। एकादश्यां जगत्स्वामी शयनं परिकल्पयेत् ॥ शेषाहिभोगिपर्यङ्कं कृत्वा संपूज्य केशवं। कृत्वोपवीतकं चैव सम्यक् संपूज्य च द्विजान् ॥ अनुज्ञां ब्राह्मणेभ्यश्च द्वादश्यां प्रयतः शुचिः। तथा पीताम्बरधरः स्वस्ति निद्रां समानयन् ॥ त्रयोदश्यां ततः कामः स्वपते शयने शुभे। कदम्बानां सुगन्धानां कुसुमैः परिकल्पिते ॥ चतुर्दश्यां ततो यक्षाः स्वपन्ति सुखशीतले। सौवर्णपङ्कजकृते सुखास्तीर्णोपधानके ॥ पौर्णमास्यामुमानाथः स्वपते चर्मसंस्तरे। वैयाघ्रे सजटाभारे समुद्ग्रथ्यान्यचर्मणा ॥ ततो दिवाकरो राशिं संप्रयाति च कर्कटं। ततोऽमराणां रजनी भवते दक्षिणायनं ॥ ब्रह्मा प्रतिपदि तथा नीलोत्पलमयेऽनघ। तल्पे स्वपिति लोकानां दर्शयन्मार्गमुत्तमं ॥ विश्वकर्मा द्वितीयायां तृतीयायां गिरेः सुता। विनायकश्चतुर्थ्यां तु पञ्चम्यामपि धर्मराट् ॥ षष्ठ्यां स्वपिति च स्कन्दः सप्तम्यां भगवान्रविः। कात्यायनी तथाऽष्टम्यां नवम्यां कमला तथा ॥ दशम्यां भुजगेन्द्राश्च स्वपते वायुभोजनाः। एकादश्यां तु कृष्णायां साध्या मयन् स्वपति च ॥ Quo die Visvakarman decumbit, is *Asunyasayana* appellatur Octavo et nono mensium Nabhasya, Asvayuja, Karttika Margasira, Pausha, Magha lunae obscurae die Siva colendus est Quibus mensibus quae vota suscepta sunt, ea reliquis solvenda sunt (parana) 17 De ritibus et precibus (vaishnavam panjaram), quibus Vishnus Asvayuja mense colendus est Quibus precibus usa Katyayani olim gigantes delevit Jam hujus deae res gestae referuntur 18 Mahisha Asura Rambhae, Karambhae fratris, filius gignitur 19 Katyayanae origo[2] 20, 21 Mahishae caedes 22 (fol 29[a]) De Umae origine Samvaranae cum Tapati connubium 23 Kurus, eorum filius, Kurukshetrae conditor 24–32 Vishnus nani forma se manifestat Quorum capitum pars major e Matsyapurana (cc 231–233) verbo tenus desumta est 33 (fol 39[b]) Sarasvati a Markandeya hymno celebrata ut ab ipso in Kurukshetram duceretur, passa est 34–42 De ejus terrae silvis[3], fluviis locis sacris Qui loci a piis visendi sunt Capita 34, 35, 36, 38 e Mahabharata (III, l 83) sumta sunt 43–50 De Sthanutirtha aliisque sacellis, lingae cultu celebratis, narratio, a Sanatkumara coram Markandeya relata Capite 43 superstitionis laingicae origo simili modo atque supra exponitur 51 (fol 58[a])–54 De Sivae cum Uma connubio De Ganesae origine 55 56 De Chandae et Mundae, Sumbhae et Nisumbhae, gigantum, caede Etiam haec imitatione Devimahatmyae (cap 5 sqq) expressa sunt 57–70 De Karttikeyae origine, Mahishae caede, Andhakae clade 71 (fol 93[b]) et 72 De Marutum origine 73–95 De Balis clade Inseruntur vero plura episodia Primum enim magnus locorum sacrorum (tirtha) numerus laudatur, quos Prahlada visisse fertur Deinde Dhundhu Asurae caedes refertur Tum manium cultus Bhadrapada mense (Sravanadvadasyam) factus quam efficax sit, narratione de Somasarmane et Somasravase mercatoribus, e Sakala urbe oriundis probatur (c 79) De cerimonia Nakshatrapurusha appellata (c 80) Elephanti liberatio iisdem verbis atque in libello *Gajendramokshana* (cf supra p 5[a]) narratur (c 84) Denique plures hymni ad Vishnum celebrandum idonei proferuntur

---

[1] Quae uncis inclusi in codice B desiderantur

[2] Res et maxima ex parte verba e Devimahatmya (c 3) desumta sunt neque alia de causa auctor metrum mutasse videtur nisi eo consilio ne furti argueretur

[3] Septem enumerantur काम्यक, अदितिवन, व्यासवन, फलकीवन, सूर्यवन, मधुवन, सीतावन, itidemque septem fluvii Sarasvati Vaitarani Yamuna Mandakini Madhusrava (मधुस्रवा महापुण्या A मधुस्रवा चांशुनदी B) Drishadvati Lacus sacerrimi Brahmasaras et Ramasaras esse dicuntur

His igitur centonibus consarcinatus est liber, quem pro puráṇa antiquo venditant. Cujus ecquae pars propria et peculiaris sit, jure dubitaveris. Caput primum et secundum, quarti et sexti pars a Vans Kennedy l. l. p. 293. Anglice versa sunt.

Codex Benaris anno 1763 negligenter exaratus est. (WILSON 127[a].)

103.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 162. Long. 11½. Lat. 4½. Linn. 10.

Insunt in hoc codice *Váyupuránae* capita 58. (A.) Incipit: प्रपद्ये देवमीशानं शाश्वतं ध्रुवमव्ययं । महादेवं महात्मानं सर्वस्य जगतः पतिं ॥१॥ ब्रह्माणं लोककर्त्तारं सर्वज्ञमपराजितं । प्रभुं भूतभविष्यस्य सांप्रतस्य च सत्पतिं ॥२॥ ज्ञानमप्रतिघं (°मं B.) यस्य वैराग्यं च जगत्पतेः । ऐश्वर्यं चैव धर्मश्च सहसिद्धं चतुष्टयं ॥३॥ य इमान्पश्यते भावान्नित्यं सदसदात्मकान् । आविशंति पुनस्तं वै क्रियाभावार्थमीश्वर ॥४॥ लोककृल्लोकतत्वज्ञो योगमास्थाय तत्ववित् । असृजत्सर्वभूतानि स्थावराणि चराणि च ॥५॥ तमजं विश्वकर्माणं चित्पतिं लोकसाक्षिणं । पुनराख्यानजिज्ञासुर्व्रजामि (puránákhyánajijnásur B.) शरण प्रभुं ॥ ब्रह्मवाणुमहेंद्रेभ्यो नमस्कृत्वा समाहितः । ऋषये च वरिष्ठाय वसिष्ठाय महात्मने ॥ तत्पत्रे चातियशसे जातूकर्ण्याय चर्षसे । वशिष्ठ - - च शुचये कृष्णद्वैपायनाय च ॥ पुराणं संप्रवक्षामि ब्रह्मोक्तं वेदसम्मितं । धर्मार्थैर्न्यायसंयुक्तैरागमैः (°yuktair B.) सुविभूषितं ॥ आसामकृष्णे (ásima° B.) विक्रांते राजन्यनुपमत्विषि । प्रशासतीमां धर्मेण भूमिं भूमिपसत्तमे ॥ ऋषयः संसितात्मानः सत्यव्रतपरायणाः । ऋजवो नष्टरजसः शांता दांता जितेंद्रियाः ॥ धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे दीर्घसत्रं त (l. tu) ईजिरे (दीर्घसत्रांत रेजिरे B.) । नद्यास्तीरे दृषद्वत्याः पुण्यायाः शुचिरोधसः ॥ दीक्षितास्ते यथाशास्त्रं नैमिषारण्यगोचराः । द्रष्टुं तान्स महाबुद्धि सूतः पौराणिकोत्तमः ॥ लोमानि हर्षयांचक्रे श्रोतॄणां यत्सुभाषितैः । कर्मणा प्रथितस्तेन लोकेस्मिन्लोमहर्षणः ॥ तपःश्रुताचारनिधेर्वेदव्यासस्य धीमतः । शिष्यो बभूव मेधावी त्रिषु लोकेषु विश्रुतः ॥ पुराणवेदो ह्यखिलस्तस्मिन्सम्यक्प्रतिष्ठितः । भारताश्रया च विपुला महाभारतवर्द्धनी ॥ धर्मार्थकाममोक्षार्था कथा यस्मिन्प्रतिष्ठिताः । सूक्ताः सुपरिभाषाश्च भूमावोषधयो यथा ॥ स तान्ययेन सुधियो न्यायविन्मुनिपुंगवान् । अभिगम्योपसंस्कृत्य नमस्कृत्वा कृतांजलिः ॥ तोषयामास मेधावी प्रणिपातेन तानृषीन् । ते चापि सत्रिणः प्रीताः ससदस्या महौजसः ॥ तस्मै साम च पूजा च यथावत्प्रतिपेदिरे । अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिविश्वस्तं विद्वांसं लोमहर्षणं । तस्मिन्सत्रे गृहपतिः सर्वशास्त्रविशारदः ॥ इंगितैर्भावमालिक्ष्य (l. álakshya) तेषां सूतमनोदयत् । त्वया सूत महाबुद्धिर्भगवान्ब्रह्मवित्तमः ॥ इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः । दुदोह वै (l. dudohitha) मतिं तस्य त्वं पुराणाश्रयां कथां ॥ एषां च ऋषिमुख्यानां पुराणं प्रति धीमतां । शुश्रूषास्ति महाबुद्धे तच्छ्रावयितुमर्हसि ॥ सर्वे ह्येमे महात्मानो नानागोत्राः समागताः । स्वान् स्वान् वंशान् पुराणेभ्यः शृणुयुर्ब्रह्मवादिनः ॥ सपुत्रान् दीर्घसत्रे स्मिन् [सर्वान्] श्रावय भो मुनीन् । दीक्षिष्यमाणैरस्माभिस्तेन प्रागसि संस्मृतः ॥ इति संनोदिता सूतः प्रत्युवाच शुभां गिरं । श्लक्ष्णां (श्लक्ष्णां aut सूक्ष्मां) च न्यायसंयुक्तां मांभूषा लोमहर्षणः ॥ पूतो स्म्यनुगृहीतश्च (smy'anu°) भवद्भिरभिनोदितः । पुराणार्थं पुराणज्ञैः स[त्य]व्रतपरायणैः (°paráyanaih) ॥ स्वधर्म एष सूतस्य सद्भिर्दिष्टि (सद्भिर्दृष्टः B.) पुरातनैः । देवतानामृषीणां च राज्ञां चामिततेजसां ॥ वंशानां धारणं कार्यंमुतां च महात्मः (कार्यं श्रुतानां च महात्मनां B.) । इतिहासपुराणेषु दिष्टा ये ब्रह्मवादिभिः ॥ न ही देवेष्वधीकारः (न हि वेदेष्व° B) कश्चित्सूतस्य दृश्यते । वैण्यस्य हि पृथोर्यज्ञे वर्त्तमाने महात्मनः ॥ सुत्यायामभवत्सूतः (sútyáyám B.) प्रथमं वर्णवैकृतं । ऐंद्रेण हविषा तत्र हवि[ः] पृक्तं बृहस्पतेः[1] ॥ जुहावेंद्राय देवाय ततः सूतो व्यजायत । प्रमादात्तत्र संजज्ञे प्रायश्चित्तं च कर्मसु ॥ शिष्यहव्येन यत्पृक्तमभिभूतं गुरोर्हविः । अधरोत्तरचारेण (adharottara° B.) जज्ञे तद्वर्णवैकृतं ॥ यच्च क्षात्रात्समभवद्ब्राह्मणाव[र]योनितः । ततः पूर्वेण साधर्म्यात्तुल्यधर्मा प्रकीर्त्तितः ॥ मध्यमो ह्येष सूतस्य धर्मः क्षत्रोपजीवनं । रथ्यनागाश्वचरितं जघन्यं च चिकित्सितं (chiki°) ॥ तत्वधर्मसहं (l. तत्स्वधर्ममहं) पृष्टो भवद्भिर्ब्रह्मवादिभिः । कस्मात्सम्यक् न विब्रूयां (vibrúyám) पुराणमृषिपूजितं ॥ पितॄणां मानसी कन्या वासवी समत्पद्यत (samapadyata) । अपध्याता च पितृभिर्मत्स्ययोनौ बभूव सा ॥ अरणी च हुताशस्य निमित्त (nimittam B.) यस्य जन्मनः । तस्यां जातो महायोगी व्यासो वेदविदां वरः ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नमो व्यासाय वेधसे । पुरुषाय पुराणाय भृगुवाक्यप्रवर्त्तिने (pravartine B.) ॥ मानुषच्छद्मरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे । जातमात्रं च यं वेद उपतस्थे ससंग्रहः ॥ धर्ममेव पुरस्कृत्य जातूकर्ण्यादवाप्यतं । मतिमंथानमाविध्य येनासौ श्रुतिसागरात् ॥ प्रकाशं जनितो लोके महाभारतचंद्रमाः । वेदद्रुमश्च यं प्राप्य सशाखः समपद्यत ॥[2] भूमिकालगुणान्प्राप्य बहुशाखो यथा द्रुमः । तस्मादहमुपश्रुत्य पुराणं ब्रह्मवादिनः ॥ सर्वज्ञात्सर्ववेदेषु पूजिताद्दीप्ततेजसः । पुराणं संप्र[व]क्ष्यामि यदुक्तं मातरिश्वना ॥ पृष्टेन मनुभिः (मुनिभिः B.) पूर्वं नैमिषेयैर्महात्मभिः । महेश्वर[ः] परो[ऽ]व्यक्तश्चतुर्व्यूहश्चतुर्मुखः ॥ अचिंत्यश्चाप्रमेयश्च (achintyas) स्वयंभूर्हेतुरीश्वरः । अव्यक्तं कारणं यत्तनित्यं (अव्यक्तं कारणं येन नित्यं B., sed यत्तन्नित्यं legendum esse manifestum est) सदसदात्मकं ॥ महदादिविशेषातं (°shántam) सृजतीति चिचिश्चयः । अंडं हिरण्मयं चैव बभूवाप्रतिमं ततः ॥ अंडस्यावरणं चाद्भिरपामपि च तेजसा । वायुना तत्सनभसा नभो भूतादिना वृतं ॥ भूतादिर्महता श्चेव (l. चैव) अव्यक्तेनावृतो महान् । अंतर्भावश्च देवानामृषीणां चोपवर्णितः ॥ नदीनां पर्वतानां च प्रादुर्भावो त्र शस्यते । मन्वंतराणां सर्वेषां कल्पानां चोपवर्णनं ॥ कीर्त्तनं ब्रह्मवृक्षस्य ब्रह्मजन्म च कीर्त्यते । अतो ब्रह्मणि प्रसृत्वं (प्रसृत्वं) प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ अवस्थाश्चात्र कीर्त्यते ब्रह्मणो [ऽ]व्यक्त-

---

[1] 'Butyrum sacrum Indrae, Bṛihaspatis discipulo, destinatum cum Bṛihaspatis, deorum praeceptoris, commixtum est,' idque piaculum erat.

[2] Totam hanc prooemii partem confer sis cum Padmapuránae loco, supra pp. 11, 12, exscripto.

मन्मनः । कल्पानां चान्तरं चैव जगतः स्थापनं तथा ॥ शयनं च हरेरत्र पृथिव्युद्धरणं तथा । संनिवेशः पुरादीनां वर्णाश्रमविभागशः ॥ वृक्षाणां गृहसंस्थानां सिद्धीनां च विनाशनं । योजनानां पथं चैव संचरं बहुविस्तरं ॥ स्वर्गे स्थानविभागं च मर्त्यानां शुभचारिणां । वृक्षाणामोषधीनां च वीरुधां च प्रकीर्तनं ॥ वृक्षनारकिकीटत्वं मर्त्यानां परिकीर्तनं । देवतानामृषीणां च द्वेसृतीपरिकीर्तनं ॥ अन्नादीनां तनूनां च सृजनं त्यजनं तथा । प्रथमं सर्वशास्त्राणां पुराणं ब्रह्मणा स्मृतं ॥ अनंतरं च वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिःसृताः (sritáh) । अंगानि धर्मशास्त्रं च व्रतानि नियमास्तथा ॥ पशूनां पुरुषाणां च संभवः परिकीर्त्तितः । तथा निर्वचनं प्रोक्तं कल्पस्य च परिग्रहः ॥ नव सर्गाः पुनः प्रोक्ता ब्रह्मणो बुद्धिपूर्वकाः । त्रयो न्ये [s]बुद्धिपूर्वास्तु ततो लोकानकल्पयत् ॥ ब्रह्मणो ऽवयवेभ्यश्च धर्मादीनां समुद्भवः । ये द्वादश प्रसूयंते प्रजाकल्पे पुनः पुनः ॥ कल्पयोरंतरं (antaram) प्रोक्तं प्रतिसंधिश्च यस्तयोः । तमोमात्रावृतत्वाच्च (तमोमात्रावृतत्वाच्च B.) ब्रह्मणो धर्मसंभवः ॥ तथैव शतरूपामात्रयोः पुत्रास्ततः परं । प्रियव्रतोत्तानपादौ प्रसूत्याकूतयश्च ताः ॥ कीर्त्यंते धुतपाप्मानो येषु लोकाः प्रतिष्ठिताः । रुचेः प्रजापतेश्चोर्द्धमाकूत्यां मिथुनोद्भवः ॥ प्रसूत्यामपि दक्षस्य कन्यानां प्रभवस्ततः । दाक्षायणीषु (dá°) चाप्यूर्द्धं श्रद्धाद्यासु महात्मनां ॥ धर्मस्य कीर्त्यते सर्गः सात्त्विकस्तु सुखोदयः । तथा धर्मस्य हिंसायां तामसो [s]शुभलक्षणः ॥ महेश्वरस्य सत्यां च प्रजासर्गः प्रकीर्त्तितः । निरामयं च ब्रह्माणं तादृशं कीर्त्तनं पुनः ॥ योगं योगनिधिं प्राह द्विजानां मुक्तिकांक्षिणां । अनंतरश्च रुद्रस्य महाभाग्यं तथैव च ॥ त्रैवेदिकी कथा चापि संवादः परमो महान् । ब्रह्मनारायणाभ्यां च यत्र स्तोत्रं प्रकीर्त्तितं ॥ स्तुतस्ताभ्यां स देवेशस्तुतोष भगवान् शिवः । प्रादुर्भावो च रुद्रस्य ब्रह्मणो ऽंगे महात्मनः ॥ कीर्त्यते भाम (कीर्त्यते नाम B.) हेतुश्च यथारोदीन्महामनाः । रुद्रादीनि यथा ह्यष्टौ नामान्याप्नो (l. ápnot) स्वयंभुवः ॥ यथा च तैर्व्याप्तमिदं त्रैलोक्यं सचराचरं । भृग्वादीनामृषीणां च प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ वसिष्ठस्य च ब्रह्मर्षेस्त्र गोत्रानुकीर्त्तनं । अग्नेः प्रजायाः संभूतिः स्वाहाया यत्र कीर्त्तिता ॥ पितॄणां द्विःप्रकाराणां स्वधायास्तदनंतरं । पितृवंशप्रसंगे च (prasangena B.) कीर्त्यते च महेश्वरात् ॥ दक्षस्य शापः सत्यर्थे भृग्वादीनां च धीमतां । प्रतिशापश्च रुद्रस्य दक्षादद्भुतकर्मणः ॥ प्रतिषे[ध]श्च वैरस्य कीर्त्यते दोषदर्शनात् । मन्वंतरप्रसंगेन कालज्ञानं च कीर्त्यते ॥ प्रजापतेः कर्दमस्य कन्या या शुभलक्षणा । प्रियव्रतस्य पुत्राणां कीर्त्यते यत्र विस्तरः ॥ तेषां नियोगो द्वीपेषु देशेषु च पृथक्पृथक् । स्वायंभुवस्य सर्गस्य ततश्चाप्यनुकीर्त्तनं ॥ ऋषभो नाभेर्निसर्गश्च (nábher) रभसश्च महात्मनः । द्वीपानां ससमुद्राणां पर्वतानां च कीर्त्तनं ॥ वर्षाणां च नदीनां च तद्भेदानां च सर्वशः । द्वीपभेदसहस्राणामंतर्भेदश्च (antar°) सप्तसु ॥ विस्तरान्मंडलाश्चैव जंबूद्वीपसमुद्रयोः । प्रमाणं योजनाग्रेण (°grena) कीर्त्यते पर्वतैः सह ॥ हिमवान्हेमकूटस्तु निषधो मेरुपर्वतः । नीलः श्वेतश्च शृंगी (śringi) च कीर्त्यंते वर्षपर्वताः ॥ तेषामंतरविष्कंभा उच्छ्रायायामविस्तराः । कीर्त्यंते योजनाग्रेण ये च तत्र निवासिनः ॥ भारतादीनि वर्षाणि नदीभिः पर्वतैस्तथा । भूतैश्चोपनिविष्टानि गतिमद्भिर्ध्रुवैस्तथा ॥ जंबूद्वीपादयो द्वीपाः समुद्रैः सप्तभिर्वृताः । ततश्चाप्यमया भूमिर्लोकालोकश्च कीर्त्यते ॥ चंद्रस्यांतरिक्षे

लोकाः सप्तद्वीपा च मेदिनी । भूरादयश्च कीर्त्यंते वरणैः प्राकृतैः सह ॥ सर्वं च तत्प्रधानस्य परिमाणैकदेशिकं । संख्यासपरिमाणश्च (संख्यांसपरिमाणं च B.) संक्षेपेणैव कीर्त्यते ॥ सूर्याचंद्रमसोश्चैव पृथिव्याश्चाप्यशेषतः । प्रमाणं योजनाग्रेण सांप्रतैरभिमानिभिः ॥ महेंद्राद्याः सभाः पुण्या मानसोत्तरमूर्द्धनि । अत ऊर्ध्वं गतिश्चोक्ता सर्गस्यालातचक्रवत् ॥ नागवीथ(thy)जवीथ्योश्च लक्षणं परिकीर्त्यते । काष्ठयोर्लेखयोश्चैव मंडलानां च योजनैः ॥ लोकालोकस्य संध्याया अह्नो विषुवतस्तथा । लोकपालाः स्थितास्थोर्द्ध्वं (स्थिताश्चोर्ध्वं B.) कीर्त्यंते ये चतुर्दिशं ॥ पितॄणां देवतानां च पंथानौ (panthánau) दक्षिणोत्तरौ । गृहिणां न्यासिनां चोक्तौ रजःसत्वसमाश्रयात् ॥ कीर्त्यते च पदं विष्णोःधर्माद्या यत्र धिष्ठिताः । सूर्याचंद्रमसोचारो ग्रहाणां ज्योतिषां तथा ॥ कीर्त्यते ध्रुवसामर्थ्यात्प्र(या)जानां च शुभाशुभं । ब्रह्मणा निर्मितः सौरः स्यंदनो ऽर्थवशात्स्वयं ॥ कीर्त्यते भगवान्येन प्रसर्पति दिविक्षयः । स रथो ऽधिष्ठितो देवैरादित्यैश्चर्षिभिस्तथा ॥ गंध[र्वै]रप्सरोभिश्च ग्रामणीसर्पराक्षसैः । अपांसारमयस्येंदोः कीर्त्यते च रथस्तथा ॥ वृद्धिक्षयौ च सोमस्य कीर्त्यते सूर्यकारितौ । सूर्यादीनां स्यंदनानां ध्रुवादेव प्रकीर्त्तनं ॥ कीर्त्यते शिशुमारश्च यस्य पुच्छे ध्रुवः स्थितः । ताराह्याणि सर्वाणि नक्षत्राणि ग्रहैस्सह ॥ निवासा यत्र कीर्त्यंते देवानां पुण्यकारिणां । सूर्यरश्मिसहस्रे च वर्षशीतोष्णनिःस्रवः ॥ प्रविभागश्च रश्मीनां नामतः कर्मतो ऽर्थतः । परिमाणगती चोक्ते ग्रहाणां सूर्यसंश्रयात् ॥ यथा चाशु विषात्प्राप्ता शंभोः कंठस्य नीलता । ब्रह्मप्रसादितस्याशु विषादः शूलपाणिना (विषादं शूलपाणिनः B.) ॥ स्तूयमानः सुरैर्विष्णु स्तौति देवं महेश्वरं । लिंगोद्भवकथां पुण्यां सर्वपापप्रणाशिनीं ॥ विश्वरूपात्प्रधानस्य परिणामो ऽयमद्भुतः । पुरूरवस्य (purúravasa) एलस्य (माहलस्य) माहात्म्यानुप्रकीर्त्तनं ॥ पितॄणां द्विप्रकाराणां तर्पणं चामृतस्य वै । ततः पर्वाणि कीर्त्यंते पर्वणां चैव संधयः ॥ स्वर्गलोकगतानां च प्राप्तानां चाप्यधोगतिं (°dhogatim) । पितॄणां द्विप्रकाराणां श्राद्धेनानुग्रहो महान् ॥ युगसंख्या प्रमाणं च कीर्त्यंते च कृतं युगं । त्रेतायुगे चापकर्षाद्वार्तायाः प्रवर्त्तनं ॥ वर्णानामाश्रमाणां च संस्थानां च प्रवर्त्तनं । वर्णानामाश्रमाणां च संस्थितं धर्मतस्तथा ॥ यज्ञप्रवर्त्तनं चैव संवादो यत्र कीर्त्यते । ऋषीणां वसुना सार्द्धं वसोश्चाधः पुनर्गतिः ॥ प्रश्नानां (praśnánám) दुर्वचस्त्वं च स्वायंभुवमृते मनुं । प्रशंसा तपसश्चोक्ता युगावस्थाश्च कृत्स्नशः ॥ द्वापरस्य कलेश्चात्र संक्षेपेन प्रार्तनं (संक्षेपेण प्रकीर्त्तनं B.) । देवतिर्यङ्मनुष्याणां पुराणानि युगे युगे ॥ कीर्त्यंते युगसामर्थ्यात्परिणाहोच्छ्रयायुषः । शिष्टादीनां च निर्देशः प्रादुर्भावश्च कीर्त्यते ॥ मंत्राणां ब्राह्मणानां च लक्षणं परिकीर्त्तितं । ईश्वराणामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ गोत्राणां लक्षणाभां (°nám) च वर्णानां (varṇánám) च प्रकीर्त्तनं । शाखानां (śákhánám) परिमाणं च वेदव्यासादिशब्दनं ॥ मन्वंतराणां संहारं संहारांते च संभवः । देवतानामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ न शक्यं विस्तराद्वक्तुमित्युक्तं च समासतः । मन्वंतरस्य संख्या च मानुषेण प्रकीर्त्तिता ॥ मन्वंतराणां सर्वेषामेतदेव च लक्षणं । अतीतानागतानां च वर्त्तमानेन (varta°) कीर्त्यते ॥ तथा मन्वंतराणां च प्रतिसंधानलक्षणं । अतीतानागतानां च प्रोक्तं स्वायंभुवे ऽतरे ॥ मन्वंतरं क्षयं चैव कालज्ञानं च कीर्त्यते । मन्वं-

तरेषु देवानां प्रजेशानां च कीर्त्तनं ॥ दक्षस्य चापि दौहित्राः प्रियाया दुहितुः सुताः । ब्रह्मादिभिस्ते जनिता दक्षेणैव च धीमता ॥ सावर्ण्याद्याश्च कीर्त्त्यंते मनवो मेरुमाश्रिताः । ध्रुवस्योत्तानपादस्य प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ पृथुना चापि वैन्येन भूमेर्दोहप्रवर्त्तनं । पात्राणां पयसां चैव वत्सानां च विशेषणं ॥ ब्रह्मादिभिः पूर्वमेव दुग्धा चेयं वसुंधरा । दशभ्यस्तु प्रचेतोभ्यो मार्यायां च (मारिषायां B.) प्रजापतेः ॥ दक्षस्य कीर्त्त्यते जन्म सोमस्यांशेन धीमतः । भूतभव्यंभवेशत्वं (भूतं भव्यं भविष्यं च B., sed rectius भूतभव्यभवेशत्वं legitur) महेंद्राणां च कीर्त्त्यते ॥ मन्वादिका भविष्यंति आख्यानैर्बहुभिर्वृताः । वैवस्वतस्य च मनोः कीर्त्त्यते सर्गविस्तरः ॥ देवस्य महतो यज्ञे वारुणीं बिभ्रतस्तनुं । ब्रह्मशुक्रात्समुत्पत्तिर्भृग्वादीनां च कीर्त्त्यते ॥ विनिवृत्ते प्रजासर्गे चाक्षुषस्य मनोः शुभे । दक्षस्य कीर्त्त्यते सर्गो ध्यानाद्वैवस्वतेऽन्तरे ॥ नारदः प्रियसंवादो दक्षपुत्रान्महाबलात् । नाशयामास शापाय आत्मनो ब्रह्मणः सुतः ॥ ततो दक्षो मृतकन्या वीरिण्यामेव विश्रुता । कीर्त्त्यते धर्मसर्गश्च कश्यपस्य च धीमतः ॥ अत ऊर्द्धं ब्रह्मणश्च विष्णोश्चैव भवस्य च । एकत्वं च पृथक्त्वं (prithaktvam) च विशेषत्वं च कीर्त्त्यते ॥ इशित्वाच्च तथा सभाजया देवः (ईशित्वाद्यष्टपाशात्मजयादेवाः B.) स्वयंभुवा । मरुत्प्रसादो मरुतां दित्या देवाश्च संभवाः ॥ कीर्त्त्यते मरुतां चाथ गणास्ते सप्त[स]काः । देवत्वं पितृवाक्येन वायुस्कंधेन चाश्रयः ॥ दैत्यानां दानवानां च गंधर्वोरगरक्षसां । सर्वभूतपिशाचानां पशूनां पक्षिवीरुधां ॥ उत्पत्तयश्चाप्सरसां कीर्त्त्यते बहुविस्तराः । समुद्रसंयोगकृतं जन्मैरावतहस्तिनः ॥ वैनतेय(:)समुत्पत्तिस्तथा चास्याभिषेचनं । भृगूणां विस्तरश्चोक्तस्तथा चांगिरसामपि ॥ कश्यपस्य पुलस्त्यस्य तथैवात्रेर्महात्मनः । पराशरस्य च मुनेः प्रजानां यत्र विस्तरः ॥ देवतानामृषीणां च प्रजोत्पत्ति(:)स्ततः परं । तिस्रः कन्याः प्रकीर्त्त्यंते यासु लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ पितृदौहित्रनिर्देशो देवानां जन्म चोच्यते । विस्तरं ते भगवतः वंशानां सुमहात्मनां ॥ इलाया विस्तरश्चोक्त (°रश्चोक्त) आदित्यस्य ततः परं । विकुक्षिचरितं चोक्तं धुंधोश्चैव निबर्हणं ॥ बृहद्बलांतसंक्षेपादिक्ष्वाक्वाद्याः प्रकीर्त्तिताः । निम्यादीनां क्षितीशानां यावज्जनुगणादिति ॥ कीर्त्त्यते विस्तरो यत्र ययातेरपि भूपतेः । यदुवंशसमुद्देशो हैहयस्य च विस्तरः ॥ क्रोष्टोरनंतरं चोक्तस्तथा वंशस्य विस्तरः । ज्यामघस्य च माहात्म्यं प्रजासर्गश्च कीर्त्त्यते ॥ देवावृधस्य त्वंधस्य वृष्णेश्चैव महात्मनः । सत्रिमित्रान्वयश्चैव विष्णोर्हिंस्याभिशंसनं ॥ विवस्वतो च संप्राप्तिर्मणिरत्नस्य धीमतः । बुधाभितः प्रजासर्गः कीर्त्त्यते च महात्मनः ॥ कंसस्य चापि दौरात्म्य(m)स्कांते श्यामसमुद्भवः । वासुदेवस्य देवक्यां विष्णोर्जन्म प्रजापतेः ॥ विष्णोरनंतरं चापि प्रजासर्गोपवर्णनं । देवासुरे समुत्पन्ने विष्णुना स्त्रीवधे कृते ॥ संरक्षता शक्रवध्यं शापः प्राप्तः पुरो भृगोः । भृगुश्चोत्थापयामास दिव्यां शुक्रस्य मातरं ॥ देवानामसुराणां च संग्रामा द्वादशाद्भुताः । नारसिंहप्रभृतयः कीर्त्त्यते पापनाशनाः ॥ शुक्रेणाराधनं स्थाण्वोर्घोरेण तपसा कृतं । वरदानप्रलुब्धेन यत्र शर्वस्तवः कृतः ॥ अनंतरं विनिर्दिष्टं देवासुरविचेष्टितं । जयंत्या सह संक्रे तु यत्र शुक्रे महात्मनि ॥ असुरान्मोहयामास शुक्ररूपेण बुद्धिमान् । बृहस्पतिसुतान् शुक्रः शशाप सुमहाद्युतिः ॥ उक्तं च विष्णुमाहात्म्यं विष्णोर्जन्मादिशब्दनं । तुर्वसुः शुक्रदौहित्रो देवयान्या यदोरभूत् ॥ अनुद्रुह्यस्तथा (druhyus tathá) पूरुर्ययातितनया नृपाः । यत्र वंश्या महात्मानः तेषां पार्थिवसत्तमाः ॥ कीर्त्त्यते यत्र कार्त्स्न्येन भूरिद्रविणतेजसः । कुशिजस्य च विप्रर्षेः सम्यग्यो (samyag yo) धर्मसंश्रयाः ॥ बार्हस्पत्यं तु सुरभियत्र शापमिहानुदत् । कीर्त्तनं जह्नुवंशस्य शंतनोर्वीर्यशब्दनं ॥ भविष्यतां तथा राज्ञामुपसंहारशब्दनं । अनागतानां सप्तानां मुनीनां चोपवर्णनं ॥ भौमस्यांते कलियुगे (kali°) क्षीणे संहारवर्णनं । परार्द्धपरयोश्चैव लक्षणं परिकीर्त्त्यते ॥ ब्रह्मणो योजनाग्रेण परिमाणविनिर्णयः । नैमित्तिकः प्राकृतिकस्तथैवात्यंतिकः स्मृतः ॥ त्रिविधः सर्वभूतानां कीर्त्त्यते प्रतिसंचरः । अनावृष्टिर्भास्कराच्च घोरः संवर्त्तको नलः ॥ मेघो ह्येकार्ण[वो] वायुस्तथा रात्रिर्महात्मनः । संख्यालक्षणमुद्दिष्टं ततो ब्राह्म्यं विशेषतः ॥ भूरादीनां च लोकानां सप्तानामुपवर्णनं । कीर्त्त्यते चात्र निरयाः पापानां (pápinám B.) रौरवादयः ॥ ब्रह्मलोकपरिष्टात्तु (ब्रह्मलोकोपरिष्टात्तु) शिवस्य स्थानमुत्तमं । यत्र संहारमायांति सर्वभूतानि संक्षये ॥ सर्वेषां चैव सत्त्वानां परिणामविनिर्णयः । ब्रह्मणः प्रतिसंसर्गे सर्वसंहारवर्णनं ॥ अष्टम्यमतः प्रोक्तं प्राणस्याष्टकमेव च । गतिश्चोर्द्धमधश्चोक्ता धर्माधर्मसमाश्रयात् ॥ कल्पे कल्पे च भूतानां महतामपि संक्षयः । प्रसंख्याय च दुःखानि ब्रह्मणश्चाप्यनित्यता ॥ दौरात्म्यं चैव भोगानां परिणामविनिर्णयः । दुर्लभत्वं च मोक्षस्य वैराग्याद्दोषदर्शनं ॥ व्यक्ताव्यक्तं परित्यज्य सत्त्वं ब्रह्मणि संस्थितं । नानात्वदर्शनाच्छुद्धं ततस्तदतिवर्त्तते ॥ ततस्तापत्रयातीतो निरूपाख्यो निरंजनः । आनंदो ब्रह्मणः प्रोक्तो न बिभेति कुतश्चन ॥ कीर्त्त्यते च पुनः सर्गो ब्रह्मणोन्यस्य पूर्ववत् । कीर्त्त्यते चर्षिवंशश्च (°vansaç cha) सर्वपापप्रणाशनः ॥ इति कृत्स्नसमुद्देशः पुराणस्योपवर्णितः । कीर्त्त्यते जगतो ह्यत्र सर्वप्रलयविक्रियाः ॥ प्रवृत्तयश्च भूतानां निवृत्तीनां फलानि (phaláni) च । प्रादुर्भावो वसिष्ठस्य शक्तेर्जन्म तथैव च ॥ सौदासान्निग्रहस्तस्य विश्वामित्रकृतेन च । पराशरस्य चोत्पत्तिरदृश्यन्त्या यथा विभोः ॥ यज्ञे (जज्ञे) पितॄणां कन्यायां व्यासश्चापि यथा मुनिः । शुकस्य च जया (यथा B.) जन्म सहपुत्रस्य धीमतः ॥ पराशरस्य प्रद्वेषो विश्वामित्रकृतो यथा । वसिष्ठसंभृतश्चाग्निर्विश्वामित्रजिघांसया ॥ संतानहेतोर्विभुना वीर्यः स्कंधेन धीमता । दैवेन विधिना विप्रा विश्वामित्रहितैषिणा ॥ एक वेदं चतुष्पादं चतुर्द्धा पुनरीश्वरः । यथा बिभेद भगवान् व्यासः शार्वादनुग्रहात् ॥ तस्य शिष्यप्रशिष्यैश्च शाखाभेदाः पुनः कृताः । प्रसंगैः षट्कुलीयैश्च यथा पृष्टः स्वयंभुवा ॥ पृष्टेन चानुशास्तास्ते मुनयो धर्मकांक्षिणः । देशं पुण्यमभीप्संतो विभुना तद्धितैषिणा ॥ सुनाभं दिव्यरूपाभ्यं सत्यांगं शुभविक्रमं । अनौपम्यमिदं चक्रं वर्त्तमानमतंद्रिताः ॥ पृष्ठतो (prishtha-to) यात नियतास्ततः प्राप्स्यथ वांछितं । गच्छतो धर्मचक्रस्य यत्र नेमिर्विशीर्यते ॥ पुण्यः स देशो मंतव्य इत्युवाच तदा प्रभुः । उक्त्वा (uktvá) चैवमृषीन्सर्वान् अदृश्यत्वमगात्पुनः ॥ गंगागर्भसमाहारं नैमिषेयत्वमेव च । ईजिरे चैव सत्रेण मुनयो (munayo) नैमिषे तदा ॥ मृते शरद्वति तथा तस्य चोत्थापनं कृतं । ऋषयो नैमिषेयास्तु सत्कृत्य परमं पुनः ॥ निःसोमांगामिमां (निःसी° B.) कृत्वा कृष्णराजनमाहरत् । यथाविधि यथाशास्त्रं समातिष्ठदपूजयत् ॥ प्रीतं चैव कृतातिथ्यं राजानं विधिवत्तदा । अंतर्द्धानगतः क्रूरः स्वर्भानुरसुरो हरत् ॥ अनुसृहितं (अनुसमुहृतं B.) चापि नृपसिंहं यथा पुरा । गंधर्वा (गंधर्वा)

सहित दृष्ट्वा कलापग्राममथासिन ॥ सनिपात पुनस्तस्य यथा यज्ञे (जज्ञे) महर्षिभि । दृष्ट्वा हिरण्मय सर्वं एड सस्थापितस्तु ते (दृष्ट्वा हिरण्मय सर्वं यज्ञे वस्तु महात्मना । तदा वै नैमिषेयाणा सत्र द्वादशवार्षिक । यथा विवादमानस्तु ऐड सस्थापितस्तु ते B) ॥ जनयित्वा त्वरण्यात ऐडपुत्र यथायुष । समापयित्वा तत्सत्रमायुष पर्युपासते ॥ एतत्सर्वं यथावृत्त व्याख्यात द्विजसत्तमा । ऋषीणा परम चात्र लोकतत्त्वम नुत्तम ॥ ब्रह्मणा प्रभुणा प्रोक्तं पुराण ज्ञानमुत्तम । अवतारश्च रुद्रस्य द्विजानुसग्रहकारणात ॥ तथा पाशुपता() योगा[] स्थानाना चैव कीर्तन । लिगोद्भवस्य देवस्य नीलकण्ठत्वमेव च ॥ कथ्यत यत्र विप्राणा वायुना ब्रह्मवादिना । धन्य यशस्यमायुष्य सर्वपापप्रणाशन ॥ कीर्तन श्रवण चास्य धारण च विशेषत । कृत्स्न हि क्रमेणेद पुराण सप्र यद्यते ॥ सुखमर्थं समासेन महानप्युपलभ्यत । तस्मात्सक्षेपमुद्दिश्य पश्चाद्वक्ष्यामि विस्तर ॥ पादमात्रमिद सम्यक् येनाधीत जितेंद्रिया । तेनाधीत पुराण तत्सर्वं नास्त्यत्र सशय ॥ यो विद्याच्चतुरो वेदान्साङ्गोपनिषदो द्विज । न चेत्पुराण सविद्यान्नैव स स्याद्विचक्षण ॥ इतिहासपुराणाभ्या वेद समुपबृंहयेत् । बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदो मामय प्रह(त)रिष्यति ॥ अभ्यसन्निममध्याय साक्षात्प्रोक्त स्वयभुवा । आपद प्राप्य मुच्यत यथेष्टा प्राप्नुयाद्गति ॥ यस्मात्पुरा ह्यनतीद पुराण तेन तत्स्मृत । निरुक्तमस्य यो वेद सर्वपापै प्रमुच्यते ॥ नारायण सर्वमिद विश्व व्याप्य (vyapya) प्रवर्तते । तस्यापि जगत स्रष्टु स्रष्टा देवो महेश्वर ॥ अत()श्च सक्षेपमिम शृणुध्व महेश्वर(?) सर्वमिद पुराण । स सर्गकाले विसर्गसहारकाले (स सर्गकाले च करोति सर्गान् B) सहारकाले पुनराददीत ॥१॥

De hujus puranae argumento cf Wilson in J A S B I, p 535 sqq et in Vishnupurána, p xxii Capitum argumenta haec

I *Prakriyapáda*[1] 1 Prooemium et summarium 2 Hoc puranam olim a Vayu cum vatibus sanctis in sacrificio continuo, regnante Pururavase et Áyu, communicatum est 3 Suta creationis historiam se enarraturum esse declarat 4–6 De mundi creatione

II *Upodghatapada* 7 De kalparum computatione, et de intercalatione inter Padmakalpam et Varahakalpam facienda 8 De creatione a Brahmaṇe facta De aevo aureo et argenteo Ordinum quatuor origo eorumque officia. 9 Deorum, gigantum mundi creatio Brahmanis ira Rudra (ardhanarinaravapus) creatur, hujus ex ore Uma procedit Cujus synonyma enumerantur 10 *Brahman* quum corpus in duas partes divisisset, altera Purusha, altera Şatarupa facta est De horum, Brahmanis filiorum, Şivae et Satis prole Sivae cultus quinque rebus innititur *spiritus coercitione* (eaque triplex *manda, madhyama, uttama*)[2], meditatione, sensuum a rebus externis revocatione, animi intentione, recordatione[3] 11 (fol 34^b=B 32^a) De spiritus coercitione Qua quadruplex fructus obtineri dicitur 1 *santi* quies flagitiorum sive propriorum sive a majoribus transmissorum, sedatione effecta, 2 *prasanti*, tranquillitas, quae libidinibus refrenandis cernitur, 3 *dipti*, splendor, quo gradu ad sapientiam et potestatem prope divinam pervenitur, 4 *prasáda*, serenitas, quae ex absoluta rerum externarum omnium oblivione *procedit Spiritus coercendi ratio adumbratur* 12 Ad perfectionem (siddhi) obtinendam impedimenta (upasarga) quaedam removenda sunt, quae numinis contemplationi interveniunt Primum enim mystae ad metam properanti imagines mirae, velut dei obversantur Deinde a terra, intellectu, aqua igne, vento, aere, mente, quae septem subtilissimae substantiae sunt, pericula ei afferuntur Quas dum animo contemplatur, earum potestatem obtinet Quarum rerum si voluptate implicetur (sajjate), omnem studii fructum amittit

शृणोति शब्दान् श्रोतव्याश्चोनन्नाना शतादपि । सर्वज्ञश्च विधिज्ञश्च योगी चोन्मत्तवद्भवेत् ॥ यक्षराक्षसगन्धर्वान्वीक्षते दिव्यमानुषान् । वेत्ति तांश्च महायोगी उपसर्गस्य लक्षण ॥ देवदानवगन्धर्वानृषींश्चापि तथा पितृन् । प्रेक्षते सर्वतश्चैव उन्मत्त त विनिर्दिशेत् ॥ भ्रमेण भ्राम्यते योगी चोद्यमानोऽन्तरात्मना । भ्रमेण भ्रान्तबुद्धेस्तु ज्ञान सर्वं प्रणश्यति ॥ वार्ता नाशयते चित्त चोद्यमाने तरात्मना ।[4] पतनाद्भ्रान्तबुद्धेस्तु सर्वं ज्ञान प्रणश्यति ॥ प्रावृत्य मनसा शुक्ल पट वा कबल तथा । ततस्तु परम ब्रह्म क्षिप्रमेवानुचिन्तयेत् ॥ तस्माच्चैवात्मनो दोषान्सूपसर्गानुपस्थितान् । परित्यजेत मेधावी यदीच्छेत्सिद्धिमात्मन ॥ ऋषयो देवगन्धर्वा यक्षोरगमहासुरा । उपसर्गेषु सयुक्ता आवर्तंते पुन पुन ॥ तस्माद्युक्त सदा योगी लघ्वाहारो जितेंद्रिय । तथासूक्ष्म सुसूक्ष्मेषु धारणा मूर्ध्नि धारयेत् ॥ ततस्तु योगयुक्तस्य जितनिद्रस्य योगिन । उपसर्गा पुनश्चान्ये जायते प्राणसज्ञका ॥ पृथिवी धारयेत्सर्वा ततश्चापो ह्यनतर । ततोऽग्नि चैव सश्वमाकाश मन एव च ॥ तत परा पुनर्बुद्धि धारयेत प्रयत्नत । सिद्धीना चैव लिगानि दृष्ट्वा दृष्ट्वा परित्यजेत ॥ पृथ्वीं धारयमाणस्य मही सूक्ष्मा प्रवर्तत । आत्मान मन्यते नित्य पृथ्वी गन्धश्च जायते ॥ अपो धारयमाणस्याप सूक्ष्मा भवति हि । शीता रसा प्रवर्तते सूक्ष्मा ह्यमृतसन्निभा ॥ तेजो धारयमाणस्य तेज सूक्ष्म प्रवर्तते । आत्मान मन्यते तेजस्तद्वायमनुपश्यति ॥ वायु धारयमाणस्य वायु सूक्ष्म प्रवर्तते ।

---

[1] प्रक्रिया प्रथम पाद कथायमनुपरिग्रह । उपोद्घातोऽनुषगश्च उपसहार एव च ॥ एव हि पादश्चत्वार समासात्कीर्तिता मया । Cap IV

[2] मदो द्वादशमात्रस्तु उद्घात द्वादश स्मृता । मध्यमश्च द्विरुद्घातश्चतुर्विंशतिमात्रिका ॥ उत्तमस्तु त्रिरुद्घातो मात्रा षट्त्रिंशदुच्यते । स्वेदकपविषादाना जननो ह्युत्तम स्मृत ॥

[3] प्राणायामस्तथा ध्यान प्रत्याहारोऽथ धारणा । स्मरण चैव योगेऽस्मिन्पच धर्मा प्रकीर्तिता ॥

[4] Fortasse वार्ता नाशयते चित्त चोद्यमानोऽन्तरात्मना । वातेना° legendum est

आत्मानं मन्यते वायुं वायुरूमंडलं भ्रमेत् ॥ आकाशं धारयमाणस्य व्योम सूक्ष्मं प्रवर्तते । पश्यते मंडलं सूक्ष्मं घोषश्चास्य प्रवर्तते ॥ तथा मनो धारयतो मनः सूक्ष्मं प्रवर्तते । मनसा सर्वभूतानां मनस्तु विशते हि सः । बुद्ध्या बुद्धिं यथा युंजेस्तदा विज्ञाय बुध्यते ॥ एतानि सप्त सूक्ष्माणि विदित्वा यस्तु योगवित् । परित्यजति मेधावी स बुद्धा परमं व्रजेत् ॥ यस्मिन्यस्मिंश्च संयुक्तो भूत ऐश्वर्यलक्षणे । तत्रैव संगं भजते तेनैव प्रविनश्यति ॥ तस्माद्विदित्वा सूक्ष्माणि संसक्तानि परस्परं । परित्यजति यो बुद्ध्या स परं प्राप्नुयाद्विजः ॥ दृश्यंते हि महात्मान ऋषयो दिव्यचक्षुषः । संसक्ताः सूक्ष्मभावेषु ते दोषास्तेषु संज्ञिताः ॥ तस्मान्न निश्चयः कार्यः सूक्ष्मेष्विह कदाचन । ऐश्वर्याज्जायते रागो विरागं ब्रह्म चोच्यते ॥ 13. Dominium (aisvarya)[1] nactus asceticus octo facultatibus divinis praeditus est: 1. *animan*, subtilitas, qua potestate nemini cernendus omnia intrare potest[2]; 2. *laghiman*, levitas, qua maxima celeritate ubicunque pervenit; 3. *mahiman*, magnitudo; 4. *prápti*, omnia obtinendi facultas; 5. *prákámya*, voluntas libera, qua rebus omnibus frui potest, neque tamen iis detinetur; 6. *ísitva*, imperium; 7. *vasitva*, omnia ipsius voluntati subjiciendi facultas; 8. *yatrakámávasáyitá*, omnia decernendi facultas. 14. Quo animae metempsychosis vitaeque humanae miseriae et vicissitudines[3] evitentur, summo numini cognoscendo opera navanda est. 15. Numen summum in corde commorans octo libamentis colendum est. 16, 17. De Ṣivae cultorum officiis. 18. De erroribus expiandis (práyaṣchitta). 19. De ominibus diris: अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि अरिष्टानि निबोधत । येन ज्ञानविशेषेण मृत्युं पश्यति चात्मनः ॥१॥ अरुंधतीं ध्रुवं चैव सोमच्छायां महापथं । यो न पश्येत्स नो जीवेन्नरः संवत्सरात्परं ॥२॥ अरश्मिवंतमादित्यं रश्मिवंतं च पावकं । यः पश्येन्न वै जीवेत मासादेकादशात्परं ॥३॥ वमेन्मूत्रं पुरीषं वा सुवर्णं रजतं तथा । प्रत्यक्षमथवा स्वप्ने दश मासान्न जीवति ॥४॥ अग्रतः पृष्ठतो वापि खंडं यस्य पदं भवेत् । पांशुले कर्दमे वापि सप्त मासान्स जीवति ॥५॥ काकः कपोतो गृध्रो वा निलीयेद्यस्य मूर्धनि । क्रव्यादो वा खगः कश्चित्षण्मासान्नातिवर्तते ॥६॥ वध्येद्वायसपंक्तीभिः पांसुवर्षेण वा पुनः । छायां वा विकृतां पश्येच्चतुःपंच स जीवति ॥७॥ अनभ्रे विद्युतं पश्येद्दक्षिणां दिशमाश्रितां । उदकेंद्रधनुर्वापि त्रयो द्वौ वा स जीवति ॥८॥ अप्सु वा यदि वादर्शे आत्मानं यो न पश्यति । अशिरस्कं तथात्मानं मासादूर्ध्वं न जीवति ॥९॥ शवगंधि भवेद्गात्रं वसागंधि तथापि वा । मृत्युर्ह्युपस्थितस्तस्य अर्धमासं स जीवति ॥१०॥ यस्य वै स्नातमात्रस्य हृदयं चावशुष्यति । धूमो वा मस्तकात्पश्येद्दशाहं न स जीवति ॥११॥ संभिन्नो मारुतो यस्य मर्मस्थानानि कृंतति । अद्भिः स्पृष्टो न हृष्येच्च तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥१२॥ ऋक्षवानरयुक्तेन रथेनाशां तु दक्षिणां । गायन्नथ (गायन्नप्य A. गायन्नस्य B.) व्रजेत्स्वप्ने विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥१३॥ कृष्णांबरधरा श्यामा गायंती वाथवांगना । यन्नयेद्दक्षिणामाशां स्वप्ने सोऽपि न जीवति ॥१४॥ छिद्रं वासश्च कृष्णं च स्वप्ने यो बिभृयान्नरः । नग्नं वा श्रवणं[4] दृष्ट्वा विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥१५॥ आ मस्तकतलाद्यस्तु निमज्जेत्पंकसागरे । दृष्ट्वा तु तादृशं स्वप्नं सद्य एव न जीवति ॥१६॥ भस्मांगारांश्च केशांश्च नदीं शुष्कां भुजंगमान् । पश्येद्यो दशरात्रं तु न स जीवेत तादृशः ॥१७॥ कृष्णैश्च विकटैश्चैव पुरुषैरुद्यतायुधैः । पाषाणैस्ताड्यते स्वप्ने यः सद्यो न स जीवति ॥१८॥ सूर्योदये प्रत्युषसि प्रत्यक्षं यस्य वै शिवा । क्रोशंती संमुखाभ्येति स गतायुर्भवेन्नरः ॥१९॥ यस्य वै स्नातमात्रस्य हृदयं पीड्यते भृशं । जायते दंतहर्षश्च तं गतायुषमादिशेत् ॥२०॥ भूयो भूयस्त्रसेद्यस्तु रात्रौ वा यदि वा दिवा । दीपगंधं च नो वेत्ति विद्यान्मृत्युमुपस्थितं ॥२१॥ रात्रौ चेंद्रायुधं पश्येद्दिवा नक्षत्रमंडलं । परनेत्रेषु चात्मानं न पश्येन्न स जीवति ॥२२॥ नेत्रमेकं स्रवेद्यस्य कर्णौ स्थानाच्च भ्रश्यतः । नासा च वक्रा भवति स ज्ञेयो गतजीवितः ॥२३॥ यस्य कृष्णा खरा जिह्वा पद्माभासं च वै मुखं । गंडे चिपिटके (च पिटके B.) रक्ते तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥२४॥ मुक्तकेशो हसंश्चैव गायन्नृत्यंश्च यो नरः । याम्याशाभिमुखो गच्छेत्तदंतं तस्य जीवितं ॥२५॥ यस्य स्वेदसमुद्भूताः श्वेतसर्षपसन्निभाः । स्वेदा भवंति ससकृत्तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥२६॥ उष्ट्रा वा रासभा वापि युक्ताः स्वप्ने रथे शुभाः । यस्य सोऽपि न जीवेत दक्षिणाभिमुखो गतः ॥२७॥ द्वे चात्र परमेरिष्टे एतद्व्रतं (etad rúpam B.) परं भवेत् । घोषं न शृणुयात्कर्णे ज्योतिर्नेत्रेण (l. नेत्रे न) पश्यति ॥२८॥ श्वभ्रे यो निपतेत्स्वप्ने द्वारं चास्य पिधीयते । न चोत्तिष्ठति यः श्वभ्रात्तदंतं तस्य जीवितं ॥२९॥ ऊर्ध्वा च दृष्टिर्न च सप्रतिष्ठा (संप्रतिष्ठा codd.) रक्ता पुनः संपरिवर्तमाना । मुखस्य चोष्मा शुषिरा च नाभिरत्युष्णमूत्रो विषमस्थ एव ॥३०॥ दिवा वा यदि वा रात्रौ प्रत्यक्षं योऽभिहन्यते । तं पश्येदथ हंतारं स हतस्तु न जीवति ॥३१॥ अग्निप्रवेशं कुरुते स्वप्नांते यस्तु मानवः । स्मृतिं नोपलभेच्चापि तदंतं तस्य जीवितं ॥३२॥ यस्तु प्रावरणं शुक्लं स्वकं पश्यति मानवः । रक्तं कृष्णमपि स्वप्ने तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥३३॥ अरिष्टसूचिते देहे तस्मिन्काल उपागते । त्यक्त्वा भयं विषादं च उद्गच्छेद्बुद्धिमान्नरः ॥३४॥ etc. 20 De Om syllabae significatione et sanctitate. 21 (fol. 45[b] = B. 42[a]). Kalparum mensura breviter definitur, deinde viginti octo kalpae enumerantur: Bhava, Bhuvas, Tapas, Bhava, Rambha, Ṛitu, Kratu, Vahni, Havyaváhana, Sávitra,

[1] Idque triplex esse dicitur: sávadya, niravadya, súkshma तथापि त्रिविधं ज्ञेयमैश्वर्यं सार्वकामिकं । सावद्यं निरवद्यं च सूक्ष्मं चैव प्रवर्तते ॥ सावद्यं नाम यत्तत्त्वं पंचभूतात्मकं स्मृतं । निरवद्यं तथा नाम पंचभूतात्मकं स्मृतं ॥ इंद्रियाणि मनश्चैव अहंकारश्च वै स्मृतं । तत्र सूक्ष्मं प्रवृत्तं तु (सूक्ष्मप्रवृत्तंस्तु MS) पंचभूतात्मकं पुनः ॥

[2] त्रैलोक्ये सर्वभूतेषु जीवो व्याप्नियतः (sic B. जीवाव्याप्नियतः A) स्मृतः । अणिमा च यथाप्यत्र सर्वं तत्र प्रतिष्ठितं ॥

[3] Quae in hoc capite de hominum origine et vita dicuntur, similiter in Márkandeyapuráṇa c 11, Garudapuráṇa, Pretakalpa c 22, et in Vṛhannáradíya c. 30 traduntur

[4] श्रवणं A. Hoc loco श्रमण, mendicus Buddhicus, intelligi videtur, quae vox etiam श्रपण scribitur.

Bhuvas Usika, Kusika Gandharva Rishabha Shadja[1], Marjaliya, Madhyama Vairajaka Nishada Panchama Meghavahana Chintaka Akuti Vijnati Manas, Bhava, Vrihat Kalpas qui a Gandharva vocabulo incipiant et in Meghavahana voce desinant, a modulis musicis de nominatos esse facile apparet 22 23 Siva quatuor aevis (kalpa) se manifestavit, forma alba, rubra nigra omnigena (Visvarupa) Aetate flava Mahesvari orta est Siva coram Brahmane de futuris kalpis suis ipsius in singulis manifestationibus, sectae Sivaiticae conditoribus dissent ततस्तस्मिन्तदा कल्पे वाराहे सप्तमे प्रभो । पुनर्विष्णुर्महातजा कालो लोकप्रकालन । मनुर्वैवस्वतो नाम तव पुत्रो भविष्यति ॥ तदा चतुर्युगावस्थे कल्पे तस्मिन्युगान्तके । भविष्यामि शिखा युक्त श्वेतो नाम महामुनि ॥ हिमवच्छिखरे रम्ये छागल पर्वतोत्तमे । चतु शिष्या शिवे युक्ता भविष्यति तदा मम ॥ श्वेत श्वेतशिखश्चैव श्वेतास्य श्वेतलोहित । चत्वारस्ते महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगा ॥ ततस्ते ब्रह्मभूयिष्ठा दृष्ट्वा ब्रह्मगति परा । तत्समीप गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ पुनस्तु मम देवेश द्वितीये द्वापरे प्रभु । प्रजापतिर्यदा व्यास सत्यो नाम भविष्यति ॥ तदा लोकहितार्थाय सुतारो नाम नामत । भविष्यामि कलौ तस्मिन् लोकानुग्रहकारणात् ॥ तत्रापि मम त पुत्रा भविष्या नाम नामत । दुन्दुभि शतरूपश्च ऋचीक केतुमास्तथा । प्राप्य योग तथा ज्ञान ब्रह्म चैव सनातन । रुद्रलोक गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ तृतीये द्वापरे चैव यदा व्यासस्तु भार्गव । तदा त्वह भविष्यामि दमनस्तु युगान्तके ॥ तत्रापि च भविष्यति चत्वारो मम पुत्रका । विशोकश्च विकेशश्च विशाप शापनाशन ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण योगोक्तेन महौजस । रुद्रलोक गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ चतुर्थे द्वापरे चैव यदा व्यासोऽङ्गिरा स्मृत । तदाप्यह भविष्यामि सुहोत्रो नाम नामत ॥ तत्रापि मम सत्पुत्राश्चत्वारश्च तपोधना । भविष्यति द्विजश्रेष्ठा योगात्मानो दृढव्रता ॥ सुमुखो दुर्मुखश्चैव दुर्दमो दुरतिक्रम । प्राप्य योगगति सूक्ष्मा विमला दग्धकिल्बिषा ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यति न सशय । पचम द्वापरे चैव व्यासस्तु सविता यदा ॥ तदा चापि भविष्यामि कङ्को नाम महातपा । अनुग्रहार्थं लोकाना योगात्मानेककर्मकृत् ॥ चत्वारस्तु महाभागा विरजा शुद्धयोनय । पुत्रा मम भविष्यति योगात्मानो दृढव्रता ॥ सन सनन्दनश्चैव प्रभुर्यस्य सनातन । क्रतु सनत्कुमारश्च निर्ममा निरहङ्कृता । मत्समीप गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभ । परिवर्त पुन षष्ठे मृत्युर्व्यासो यदा विभु ॥ तदाप्यह भविष्यामि लोकाक्षिर्नाम नामत । शिष्याश्च मम ते दिव्या योगात्मानो दृढव्रता ॥ भविष्यति महाभागाश्चत्वारो लोकसम्मता । सुधामा विरजाश्चैव शङ्ख साद्रव (?) एव च ॥ योगात्मानो महात्मानस्ते सर्व दग्धकिल्बिषा । तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यति न सशय ॥ सप्तमे परिवर्ते तु यदा व्यास शतक्रतु । विभुर्नाम महातेजा पूर्वमासीच्छतक्रतु ॥ तत्राप्यह भविष्यामि कलौ तस्मिन्युगान्तके । जैगीषव्येति विख्यात सर्वषा योगिनां वर ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति युगे तत्र । सारस्वत सुमेधाश्च वसुवाह सुवाहन ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण ध्यानयुक्ति समाश्रिता । भविष्यति महात्मानो रुद्रलोकपरायणा ॥ वसिष्ठश्चाष्टमे व्यास परिवर्ते भविष्यति । कपिलश्चासुरिश्चैव तथा पचशिखो मुनि ॥ वाग्वलिश्च महायोगी सर्वे एव महौजस ॥ प्राप्य माहेश्वर योग ध्यानिनो दग्धकल्मषा । मत्समीप गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ परिवर्तेऽथ नवमे व्यास सारस्वतो यदा । तदा चाह भविष्यामि ऋषभो नाम नामत ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति महौजस । पराशरश्च गार्ग्यश्च भार्गवो ह्यङ्गिरास्तथा ॥ भविष्यति महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगा । सर्व तपोबलोत्कृष्टा शापानुग्रहकोविदा ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण योगोक्तेन तपस्विन । ध्यानमार्गं समासाद्य गमिष्यति तथैव च ॥ दशमे द्वापरे व्यासस्त्रिधामा नाम नामत । यदा भविष्यति विप्र[र्षि]स्तदाह भविता पुन ॥ हिमवच्छिखरे रम्ये भृगुतुगे नगोत्तमे । नाम्ना भृगोस्तु शिखर तस्माच्छिखर भृगु ॥ तत्रैव मम ते पुत्रा भविष्यति दृढव्रता । बलबधुनिरामित्र (बलनधर्निरा° A बलवधनिरा° B) केतुशृगस्तपोधन ॥ योगात्मानो महात्मानो ध्यानयोगसमन्विता । रुद्रलोक गमिष्यति तपसा दग्धकल्मषा ॥ एकादशे द्वापरे तु भृवृव्यासो (विवृ° B Fortasse *Bhrigur*) भविष्यति । तदाप्यह भविष्यामि गगाद्वार कलर्धिर ॥ उग्रा नाम महानादास्तत्रैव मम पुत्रका । भविष्यति महौजस्का सुवत्ता लोकविश्रुता ॥ लम्बोदरश्च लम्बश्च लम्बाक्षो लम्बकेशक । प्राप्य माहेश्वर योग रुद्रलोकाय सस्थिता । तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यति परा गति ॥ द्वादशे परिवर्ते तु शततेजा महामुनि । भविष्यति महासत्त्वो व्यास कविवरोत्तम ॥ तत्रोऽप्यह भविष्यामि अत्रिर्नाम युगान्तक । हैमक वनमासाद्य (हेमक वन° B) योगमास्थाय भूतले ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भस्मस्नानानुलेपना । भविष्यति महायोगा रुद्रलोकपरायणा ॥ सर्वज्ञ समबुद्धिश्च साध्य सर्वस्तथैव च । रुद्रलोक गमिष्यति ध्यानयोगपरायणा ॥ त्रयोदश पुन प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु । धर्मा नारायणो नाम व्यासस्तु भविता यदा ॥ तदाप्यह भविष्यामि वालिर्नाम महामुनि । वालिखिल्याश्रमे पुण्ये पर्वते गन्धमादने ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति तपोधना । सुधामा काश्यपश्चैव वसिष्ठो विरजास्तथा ॥ महायोगबलोपेता विमला ह्यूर्ध्वरेतस । तेनैव योगमार्गेण गमिष्यति न सशय ॥ यदा व्यास सुरक्षस्तु पर्यायश्च चतुर्दश । तत्रापि पुनरेवाह भविष्यामि युगान्तक ॥ वश त्वङ्गिरस श्रेष्ठो गौतमो नाम योगवित् । तस्माद्भविष्यते पुण्य गौतम नाम तद्वन ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति कलौ तथा । अत्रिरुग्रतपाश्चैव श्रावणो ध्यविष्टक (सावर्णोप्यसतिम्बका B Fortasse श्रावणोऽथ श्रविष्ठक) ॥ योगात्मानो महात्मानो ध्यानयोगपरायणा । तेऽपि तेनैव मार्गेण रुद्रलोकनिवासिन ॥ तत प्राप्ते पचदशे परिवर्ते क्रमागते । त्र्यारुणिस्तु यदा व्यासो द्वापरे भविता प्रभु ॥ तदाप्यह भविष्यामि नाम्ना वेदशिरा द्विज । तत्र वेदशिरो नाम अस्त्र तत्पारमेश्वर ॥ भविष्यति महावीर्यं वेदशीर्षश्च पर्वत । हिमवत्पृष्ठमाश्रित्य सरस्वत्या नगोत्तमे ॥ तदापि मम ते पुत्रा भविष्यति तपोधना । कुणिश्च कुणिबाहुश्च कुशरीर कुनेत्रक । योगात्मानो महात्मानो ब्रह्मिष्ठाश्चोर्ध्वरेतस । तेऽपि तेनैव मार्गेण रुद्रलोक गतास्तु वै ॥ तत षोडशमे चापि परिवर्ते क्रमागते । व्यासस्तु सजयो नाम भविष्यति यदा (तदा MSS) प्रभु ॥ तदाप्यहं भविष्यामि गोकर्णो नाम

[1] षड्जना यत्र वर्षेय ।

नामतः। तस्माद्भविष्यते पुण्यं गोकर्णं नाम तद्वनं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। काश्यपो ह्युशनाश्चैव च्यवनोऽथ बृहस्पतिः ॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण गमिष्यंति परं पदं। ततः सप्तदशे चैव परिवर्ते क्रमागते ॥ तदा भविष्यते व्यासो नाम्ना देवः कृतंजयः। तदाप्यहं भविष्यामि गुह्यवासीति (l. गुहावासीति) नामतः ॥ हिमवच्छिखरे चैव महातुंगे महालये। सिद्धक्षेत्रं महापुण्यं भविष्यति महालयं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा ब्रह्मज्ञा योगवादिनः। भविष्यंति महात्मानो निर्ममा निरहंकृताः ॥ उतथ्यो वामदेवश्च महाकालो महालयः। तेषां शतसहस्रं तु शिष्याणां ध्यानसाधनं ॥ भविष्यंति तदा कल्पे सर्वे ते ध्यानयुंजकाः। ते तु संनिहिता योगे हृदि (तुहृदि A.[1]) कृत्वा महेश्वरं। महालये पदं क्षिप्त्वा प्रविष्टाः शिवमव्ययं ॥ ये चान्येऽपि महात्मानः काले तस्मिन्युगांतके। ध्यानयुक्तेन मनसा विमलाः शुद्धबुद्धयः ॥ गत्वा महालयं पुण्यं दृष्ट्वा माहेश्वरं पदं। तूर्णं तारयते जंतुर्दश (जंतु A.) पूर्वान्दशापरान् ॥ आत्मानमेकविंशं च तारयित्वा महालये। मम प्रसादाद्यास्यंति रुद्रलोकं गतज्वराः ॥ ततोऽष्टादशमश्चैव परिवर्तो यदा भवेत्। तदा ऋतंजयो नाम व्यासस्तु भविता मुनिः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि शिखंडी नाम नामतः। सिद्धक्षेत्रे महापुण्ये देवदानवपूजिते ॥ हिमवच्छिखरे पुण्ये शिखंडी यत्र पर्वतः। शिखंडिनो वनं चापि ऋषिसिद्धनिषेवितं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपोधनाः। वाचश्रवा ऋचीकश्च श्यावाश्वश्च दृढव्रतः (शावाश्वस्य दृव्रतः A.) ॥ योगात्मानो महासत्त्वाः सर्वे ते वेदपारगाः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं व्रजंति ते ॥ ततस्त्वेकोनविंशे तु परिवर्ते क्रमागते। व्यासस्तु भविता नाम्ना भारद्वाजो (भरद्वा°?) महामुनिः ॥ तत्राप्यहं भविष्यामि जटामालीति नामतः। हिमवच्छिखरे रम्ये जटायुर्यत्र पर्वतः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। हिरण्यनामा कौशल्यः काक्षीवः (कौशिल्यः काक्षिवः A.) कुथुमिस्तथा ॥ ईश्वरयोगधर्माणः सर्वे ते ह्यूर्ध्वरेतसः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यंति [न संशयः ॥ ततो विंशतिमे सर्गे परिवर्ते क्रमेण तु। वाचश्रवाः स्मृतो व्यासो भविष्यति] महामतिः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि ह्यट्टहासेति नामतः। अट्टहासप्रियाश्चापि भविष्यंति तदा नराः ॥ तत्रैव हिमवत्पृष्ठे त्वट्टहासो [महागिरिः। भविष्यति] महातेजाः सिद्धचारणसेवितः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। युक्तात्मानो महात्मानो ध्यानिनो नियतव्रताः ॥ सुमंतुर्बर्बरिर्विद्वान्सुबंधुः कुशिकंधरः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकाय ते गताः ॥ एकविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु। वाचस्पतिः स्मृतो व्यासो यदा स ऋषिसत्तमः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि दारुको नाम नामतः। तस्माद्भविष्यते पुण्यं देवदारुवनं महत् ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। प्लक्षो दाल्भायणिश्चैव केतुमाली बकस्तथा ॥ योगात्मानो महात्मानो नियता ह्यूर्ध्वरेतसः। परमं योगमास्थाय रुद्रं प्राप्तास्तथानघाः ॥ द्वाविंशे परिवर्ते तु व्यासः शुक्लायनो यदा। तदाप्यहं भविष्यामि वाराणस्यां महामुनिः ॥ नाम्ना वै लांगली भीमो यत्र देवाः सवासवाः। द्रक्ष्यंति मां कलौ तस्मिन्नवतीर्णं हलायुधं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः। भल्लाविर्मधुपिंगाक्षः श्वेतकेतुस्तथैव च (स्वेतकानु° A. In cod. B. totus versus deest.) ॥ तेऽपि माहेश्वरं योगं प्राप्य ध्यानपरायणाः। विरजा ब्रह्मभूयिष्ठा रुद्रलोकाय संस्थिताः ॥ परिवर्ते त्रयोविंशे तृणबिंदुर्यदा मुनिः। व्यासो भविष्यति ब्रह्मा तदाहं भविता पुनः ॥ श्वेतो नाम महाकायो मुनिपुत्रः सुधार्मिकः। तत्र कालं जरिष्यामि तदा गिरिवरोत्तमे ॥ तेन कालंजरो नाम भविष्यति स पर्वतः। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः ॥ औशिजो बृहदुक्थश्च देवलः कविरेव च। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं गता हि ते ॥ परिवर्ते चतुर्विंशे ऋक्षो व्यासो भविष्यति। तत्राहं भविता ब्रह्मन् कलौ तस्मिन्युगांतके ॥ शूली नाम महायोगी नैमिषे योगिवंदिते। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपस्विनः ॥ शालिहोत्रोऽग्निवेशश्च (ग्निवेश्यश्च A. B.) युवनाश्वः शरद्वसुः। तेऽपि योगबलोपेता रुद्रं यास्यंति सुव्रताः ॥ पंचविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते यथाक्रमं। वासिष्ठस्तु यदा व्यासः शक्तिर्नाम भविष्यति ॥ तदाप्यहं भविष्यामि दंडिमुंडीश्वरः प्रभुः। कोटिवर्षं समासाद्य नगरं देवपूजितं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति क्रमागताः। योगात्मानो महात्मानः सर्वे ते ह्यूर्ध्वरेतसः ॥ छगलः कुंभकर्णश्च कुंभश्चैव प्रवाहुकः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यंति तथैव ते ॥ षड्विंशे परिवर्ते तु यदा व्यासः पराशरः। तदाप्यहं भविष्यामि सहिष्णुर्नाम नामतः ॥ पुण्यं रुद्रवटं प्राप्य कलौ तस्मिन्युगांतके। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः ॥ उलूको वैद्युतश्चैव शंबूको ह्याश्वलायनः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गंतारस्ते तथैव हि ॥ सप्तविंशतिमे प्राप्ते परिवर्ते क्रमागते। जातूकर्ण्यो यदा व्यासो भविष्यति तपोधनः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि सोमशर्मा द्विजोत्तमः। प्रभासतीर्थमासाद्य योगात्मा लोकविश्रुतः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः। अक्षपादः कणादश्च उलूको वत्स एव च ॥ योगात्मानो महात्मानो विमलाः शुद्धबुद्धयः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं ततो गताः ॥ अष्टाविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमागते। पराशरसुतः श्रीमान्विष्णुर्लोकपितामहः ॥ यदा भविष्यति व्यासो नाम्ना द्वैपायनः प्रभुः। तदा षष्ठेन चांशेन कृष्णः पुरुषसत्तमः ॥ वसुदेवाद्यदुश्रेष्ठो वासुदेवो भविष्यति। तदा चाहं भविष्यामि योगात्मा योगमायया ॥ लोकविस्मयनार्थाय ब्रह्मचारी ‾ ‾ ‾ः। श्मशाने मृतमुत्सृष्टं दृष्ट्वा लोकमनाथकं ॥ ब्राह्मणानां हितार्थाय प्रविष्टो योगमायया। दिव्यां मेरुगुहां पुण्यां त्वया सार्धं च विष्णुना ॥ भविष्यामि तदा ब्रह्मन् लकुली नाम नामतः। कायारोहणमित्येवं सिद्धक्षेत्रं च वै तदा ॥ भविष्यति तु विख्यातं यावद्भूमिर्धरिष्यति। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपस्विनः ॥ कुशिकश्चैव गार्ग्यश्च मित्रको रुष्ट एव च। योगयुक्ता महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगाः ॥ प्राप्य माहेश्वरं योगं विमला ह्यूर्ध्वरेतसः। रुद्रलोकं गमिष्यंति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ इत्येतद्वै मया प्रोक्तमवतारेषु लक्षणं। मन्वादिकृष्णपर्यंतमष्टाविंशं युगक्रमात् ॥ तत्र श्रुतिसमूहानां विभागो धर्मलक्षणं। भविष्यति तदा कल्पे कृष्णद्वैपायनो यदा ॥
24. De Brahmanis et Sivae origine. 25. De creatione. 26. De syllaba Om, e cujus elementis tres Vedae orti sunt. Quatuordecim vocalibus totidem Manues repraesentantur. 27. Octo Sivae nomina, locique in quibus singula colenda sunt: Rudra (सूर्यो मही जलं वह्निर्वायुराकाश एव च। दीक्षितो ब्राह्मणश्चंद्र इत्येते चाष्टधातवः ॥ तेषु पूज्यश्च वंद्यः स्याद्रुद्रस्तान्न हिनस्ति वै), Bhava = aqua, Ṣarva = terra,

[1] In cod B omnia inde a षोडशमे चापि परिवर्ते [क्रमा° usque ad महासत्त्वा] ध्यानिनो desiderantur

Íṣana = ventus Paṣupati = ignis, Bhima, Ugra Mahadeva 28 De septem vatum divinorum prole 29 De Agnis prole Hoc caput a quinquagesimo Matsyapuranae capite non differt 31 (fol 72^b = B 66^b) De manium generibus Daksha Ṣivae imprecatione Práchinabarhishis filius Prachetasis nepos nascitur Dakshae sacrificium a Ṣiva dirimitur Haec narratio iisdem verbis in Brahmapurána (cod 62 fol 65^a) traditur 31 De temporis divisione 32 De quatuor mundi aetatibus 33 De Manuis Sváyambhuvae prole, et de septem insularum terrestrium regibus 34–53 Mundi descriptio Magna pars in Matsyapurána (capp 102–115) iisdem verbis legitur 54 (fol 144^a = B 125^b) De Nílakaṇṭhae, Sivae epitheti, origine 55 Ṣivae praestantia celebratur origine lingae, cujus magnitudinem neque Brahman neque Vishṇus emetiri potuerunt[1] 56–58 Haec capita a Matsyapurána (capp 128–130) non differunt

Codex, omnium quos equidem vidi sincerissimus, medio seculo quinto decimo videtur exaratus esse Fol 79 desideratur Multa folia tam lacera sunt ut librum, qui collaturi sunt, viri docti, ut summa cautione tractent, monendi sint (WILSON 355)

104

Lat Devan Charta Ind Foll 270 Long 14 Lat 7 Linn 13

Vayupuranae pars utraque

C 59 (fol 143^a) Hoc caput a Matsyapuraṇae c 132 non differt 60 De Vedarum divisione[2] द्वापरे तु पुरावृत्ते मनोः स्वायम्भुवेऽन्तरे । ब्रह्मा मनुमुवाचेदं वेदं व्यस्य महामते ॥ परिवृत्तं युगं तात स्वल्पवीर्या द्विजातयः । संवृत्ता युगदोषेण सर्वं चैव यथाक्रमं ॥ भ्रश्यमानं युगवशात्स्वल्पशिष्टं हि दृश्यते । दशसाहस्रभागेन ह्यवशिष्टं कृतादिदं ॥ वीर्यं तेजो बलं चाल्पं सर्वं चैव प्रणश्यति । वेदे वेदा हि कार्याः स्युर्मा भूद्वेदविनाशनं ॥ वेदे नाशमनुप्राप्ते यज्ञो नाशं गमिष्यति । यज्ञे नष्टे देवनाशस्ततः सर्वं प्रणश्यति ॥ आद्यो वेदश्चतुष्पादः शतसाहस्रसंमितः । पुनर्दशगुणः कृत्स्नो यज्ञो वै सर्वकामधुक् ॥ एवमुक्तस्तथेत्युक्त्वा मनुर्लोकहिते रतः । वेदमेकं चतुष्पादं चतुर्धा व्यभजत्प्रभुः ॥ ब्रह्मणो वचनात्तात लोकानां हितकाम्यया । तदहं वर्तमानेन युष्माकं वेदकल्पनं ॥ [मन्वन्तरेण वक्ष्यामि व्यतीतानां प्रकल्पनं ।][3] प्रत्यक्षेण परोक्षं वै तन्निबोधत सत्तमाः ॥ अस्मिन्युगे कृतो व्यासः पाराशर्यः परंतपः । द्वैपायन इति ख्यातो विष्णोरंशः प्रकीर्तितः ॥ ब्रह्मणा चोदितः सोऽस्मिन्वेदं व्यस्तुं प्रचक्रमे । अथ शिष्यान्स जग्राह चतुरो वेदकारणात् ॥ जैमिनिं च सुमन्तुं च वैशम्पायनमेव च । पैलं तेषां चतुर्थं तु पञ्चमं लोमहर्षणं ॥ ऋग्वेदश्रावकं पैलं जग्राह विधिवद्द्विजं । यजुर्वेदप्रवक्तारं वैशम्पायनमेव च ॥ जैमिनिं सामवेदार्थश्रावकं सोऽन्वपद्यत । तथैवाथर्ववेदस्य सुमन्तुमृषिसत्तमं ॥ इतिहासपुराणस्य वक्तारं चैव हि । स चैव प्रतिजग्राह भगवानीश्वरः प्रभुः ॥ एक आसीद्यजुर्वेदस्तं चतुर्धा व्यकल्पयत् । चातुर्होत्रमभूद्यस्मिंस्तेन यज्ञमकल्पयत् ॥ आध्वर्यवं यजुर्भिस्तु ऋग्भिर्होत्रं तथैव च । औद्गात्रं सामभिश्चक्रे ब्रह्मत्वं चाप्यथर्वभिः । ब्रह्मत्वमकरोद्यज्ञे वेदेनाथर्वणेन तु ॥[4] ततः स ऋच उद्धृत्य ऋग्वेदं समकल्पयत् । हौतृकं (होतृत्वं C) कल्पयस्तत्र यज्ञवाहं जगद्धितं ॥ सामभिः सामवेदं च तेनौद्गात्रमरोचयत् । राज्ञश्चाथर्ववेदेन सर्वकर्माण्यकारयत् ॥ आख्यानैश्चाप्युपाख्यानैर्गाथाभिः कुलकर्मभिः (कुल्य° C) । पुराणसंहितां चक्रे पुराणार्थविशारदः ॥ यच्छिष्टं तु यजुर्वेदे तेन यज्ञमथायुनक् । युनक्ति स यजुर्वेद इति शास्त्रविनिश्चयः ॥ पादानामुद्धृतत्वाच्च यजूंषि विषमाणि च । स तेनोद्धृतवीर्यैस्तु ऋत्विग्भिर्वेदपारगैः । प्रयुज्यते ह्यश्वमेधस्तेन (°धतेन C aṣvamedhe?) वा युज्यते तु सः ॥ ऋचो गृहीत्वा पैलस्तु व्यभजत्तद्द्विधा पुनः । द्विः कृत्वा संयुगे चैव शिष्याभ्यामददात्प्रभुः ॥ इन्द्रप्रमतये चैवा द्वितीया बाष्कलाय च । चतस्रः संहिताः कृत्वा बाष्कलिर्द्विजसत्तम ॥ शिष्यानध्यापयामास शुश्रूषाभिरतान्हितान् । बोध्य तु प्रथमां शाखां द्वितीयामग्निमाठरं । पाराशरं तृतीयां तु याज्ञवल्क्यमथापरां ॥ इन्द्रप्रमतिरेकां तु संहितां द्विजसत्तम । अध्यापयन्महाभागं मार्कण्डेयं यशस्विनं ॥ सत्यश्रवसमग्र्यं तु पुत्रं स तु महायशाः । सत्यश्रवाः सत्यहितं पुनरध्यापयद्द्विजं ॥ सोऽपि सत्यतरं (sic C सत्यितरं B सत्यितरं D) पुत्रं पुनरध्यापयद्विभुः । सत्यश्रियं महात्मानं सत्यधर्मपरायणं ॥ अभवंस्तस्य शिष्या वै त्रयस्तु सुमहौजसः । सत्यश्रियस्तु विद्वांसः शास्त्रग्रहणतत्पराः ॥ शाकल्यः प्रथमस्तेषां तस्मादन्यो रथीतरः । बाष्कलिश्च भरद्वाज इति शाखाप्रवर्तकाः ॥ देवमित्रस्तु शाकल्यो ज्ञानाहंकारगर्वितः । जनकस्य स यज्ञे वै विनाशमगमद्द्विजाः ॥ Sequitur narratio de Devamitra Sákalya, qui a Yajnavalkya doctrinae certamine victus moritur देवमित्रस्तु शाकल्यो महात्मा द्विजसत्तम । चकार संहिताः पञ्च बुद्धिमान्पदवित्तमः ॥ तस्य शिष्या भवन्पञ्च मुद्गलो गोलकस्तथा । खालीयश्च (खालोयश्च B खालोयश्च D) तथा मत्स्यः शैशिरेयश्च पञ्चमः ॥[5] प्रोवाच संहितास्तिस्रः शाकपूणी रथीतरः (शाकपूणिरथीतरः C शाकपूर्णरथतरः B) । निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थं द्विजसत्तमाः ॥ तस्य शिष्यास्तु चत्वारः केजवो वामनस्तथा । धर्मशर्मा देवशर्मा सर्वे व्रतधरा द्विजाः ॥ शाकल्ये च मृते मध्यो ब्रह्महास्ते बभूवतुः । ततस्थिता परा प्राप्य मतान्ते ब्रह्मणोऽन्तिक etc 61 भारद्वाजो याज्ञवल्क्यो गालविः शालकिस्तथा । धीमान् शतबलाकश्च

[1] Occurrit ib hoc Sivae dictum अयं मे दक्षिणो बाहुर्ब्रह्मा लोकपितामह । वामो बाहुश्च मे विष्णुर्नित्यं युद्धेषु निर्जितः ।

[2] Cf Vishnupurana III 4

[3] In hac parte codicibus E I H 2102 2103 (= C) et 1310 (= D) usus sum Versus uncis inclusus in codd B D desideratur

[4] Hic versus subditivus est

[5] मुद्गलो गोमुखश्चैव वात्स्यः शालीय एव च । शिशिरः पञ्चमश्चासीन्मैत्रेयस्तु महामुनि ॥ Vishnupurana III 4 20 Pro Gomukha codices deteriores गोखलु legunt

नैगमश्च द्विजोत्तमाः ॥ बाष्कलिश्च भरद्वाजस्त्रिसः प्रोवाच संहिताः । रथीतरो निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थकं ॥ त्रयस्तस्याभवन् शिष्या महात्मानो गुणान्विताः । धीमांश्चैदापनीयश्च पन्नगारिश्च (पन्नगारिश्च B.D.) बुद्धिमान् ॥ तृतीयश्चार्जवस्ते च तपसा शंसितव्रताः । वीतरागा महातेजाः संहिताज्ञानपारगाः ॥ इत्येते बह्वृचां प्रोक्ता संहिता यैः प्रवर्तिताः । वैशंपायनगोत्रोऽसौ यजुर्वेदं व्यकल्पयत् ॥ षडशीतिस्तु येनोक्ता संहिता यजुषां शुभाः । शिष्येभ्यः प्रददौ ताश्च जगृहुस्ते विधानतः ॥ एकस्तत्र परित्यक्तो याज्ञवल्क्यो महातपाः । षडशीतिश्च तस्यापि संहितानां विकल्पकाः ॥ सर्वेषामेव तेषां वै त्रिधा भेदाः प्रकीर्तिताः । त्रिधा भेदास्तु ते प्रोक्ता भेदेऽस्मिन्नवमे शुभे ॥ उदीच्या मध्यदेशाश्च प्राच्याश्चैव पृथग्विधाः । श्यामायनिरुदीच्यानां प्रधानः संबभूव ह ॥ मध्यदेशप्रतिष्ठानामारुणिः प्रथमः स्मृतः । आलंबिरादिः प्राच्यानां त्रयोदश्यादयस्तु ते । इत्येते चरका प्रोक्ता संहितावादिनो द्विजाः ॥ ऋषयस्तद्वचः श्रुत्वा सूतं जिज्ञासवोऽब्रुवन् । चरकाध्वर्यवः केन कारणं ब्रूहि तत्त्वतः ॥ किं चीर्णं कस्य हेतोश्च चरकत्वं च भेजिरे । इत्युक्तः प्राह तेषां स चरकत्वमभूद्यथा ॥ सूत उवाच ॥ कार्यमासीदृषीणां च किंचिद्ब्राह्मणसत्तमाः । मेरुपृष्ठं समासाद्य तैस्तदास्त्विति मंत्रितं ॥ यो नोऽत्र सप्तरात्रेण नागच्छेद्द्विजसत्तमाः । स कुर्याद्ब्रह्मवध्यां वै समयो नः प्रकीर्तितः ॥ ततस्ते सगणाः सर्वे वैशंपायनवर्जिताः । प्रययुः सप्तरात्रेण यत्र संधिः कृतोऽभवत् ॥ ब्राह्मणानां तु वचनाद्ब्रह्मवध्यां चकार सः । शिष्यानथ समानीय स वैशंपायनोऽब्रवीत् ॥ ब्रह्मवध्यां चरध्वं वै मत्कृते द्विजसत्तमाः । सर्वे यूयं समागम्य ब्रूत मे तद्धितं वचः ॥ याज्ञवल्क्य उवाच ॥ अहमेव चरिष्यामि तिष्ठंतु मुनयस्त्विमे । बलं चोत्थापयिष्यामि तपसा स्वेन भावितः ॥ एवमुक्तस्ततः क्रुद्धो याज्ञवल्क्यमथाब्रवीत् । उवाच यत्त्वयाधीतं सर्वं प्रत्यर्पयस्व मे ॥ एवमुक्तः सरूपाणि यजूंषि प्रददौ गुरोः । रुधिरेण तथाक्तानि छर्दित्वा ब्रह्मवित्तमः ॥ ततः स ध्यानमास्थाय सूर्यमाराधयद्द्विजः । सूर्ये ब्रह्म यदुच्छिन्नं खं गत्वा प्रतितिष्ठति ॥ ततो यानि गतान्यूर्ध्वं यजूंष्यादित्यमंडलं । तानि तस्मै ददौ तुष्टः सूर्यो वै ब्रह्मरातये ॥ अश्वरूपश्च मार्तंडो याज्ञवल्क्याय धीमते । यजूंष्यधीयते यानि ब्राह्मणा (ब्राह्मणो B. D.) येन केनचित् ॥ अश्वरूपाणि दत्तानि ततस्ते वाजिनोऽभवन् । ब्रह्महत्या तु यैश्चीर्णा चरणाच्चरकाः स्मृताः ॥ वैशंपायनशिष्यास्ते चरकाः समुदाहृताः । इत्येते चरकाः प्रोक्ता वाजिनस्तु निबोधत ॥ याज्ञवल्क्यस्य शिष्यास्ते कण्ववैधेयशालिनः । मध्यंदिनश्च शापेयी विदग्धश्चाप उद्दलः ॥ ताम्रायणश्च वात्स्यश्च तथा गालवशैशिरी (गोलवशैशिरी C. गालवशौशिरी B. गालवशैशिरी D.) । आटवी (आटवी C. अटव्या B. अटवी D.) च तथा पर्णी वीरणी सपरायणः ॥ इत्येते वाजिनः प्रोक्ता दश पंच च संमताः । शतमेकाधिकं कृत्स्नं यजुषां ये विकल्पकाः ॥ पुत्रमध्यापयामास सुमंतुमथ जैमिनिः । सुमंतुश्चापि सुत्वानं पुत्रमध्यापयत्प्रभुः ॥ स सहस्रमधीत्याशु सुकर्माप्यथ संहिताः । प्रोवाचाथ सहस्रस्य सुकर्मा सूर्यवर्चसः ॥ अनध्यायेष्वधीयानान् तान् जघान शतक्रतुः । प्रायोपवेशमकरोत्ततोऽसौ शिष्यकारणात् ॥ क्रुद्धं दृष्ट्वा ततः शक्रो वरमस्मै ददौ पुनः । भाविनौ ते महावीर्यौ शिष्यावनलवर्चसौ ॥ अधीयानौ महाप्राज्ञौ सहस्रसंहिता उभौ । एते सुरा महाभाग मा क्रुध्य द्विजसत्तम ॥ इत्युक्त्वा वासवः श्रीमान् सुकर्माणं यशस्विनं । शांतक्रोधं द्विजं दृष्ट्वा तत्रैवांतरधीयत ॥ तस्य शिष्योऽभवद्धीमान्पौष्यिंजिर्द्विजसत्तमाः । हिरण्यनाभः कौशिल्यो द्वितीयोऽभून्नराधिपः ॥ अध्यापयत्तु पौष्यिंजिः सहस्रार्धं तु संहिताः । ते नाम्नोदीच्यसामान्याः शिष्याः पौष्यिंजिनः शुभाः ॥ शतानि पंच कौशिल्यः संहितानां च वीर्यवान् । शिष्या हिरण्यनाभस्य स्मृतास्ते प्राच्यसामगाः ॥ लोकाक्षिः कुथुमिश्चैव कुशीतिर्लांगलिस्तथा । पौष्यिंजिशिष्याश्चत्वारस्तेषां भेदान्निबोधत ॥ राणायनीयः (रायाणनीयः C.) सहतांडिपुत्रस्तस्मादन्यो मूलचारी सुविद्वान् । सकैतिपुत्रः सहसात्यपुत्र एतान्भेदान्विद्ध लोकाक्षिणस्तु ॥ त्रयस्तु कुथुमेः पुत्रा औरसा सपराशराः (रसपासराः B. D.) । भागवित्तिश्च तेजस्वी त्रिविधाः कुथुमाः स्मृताः ॥ शैरिकः (शैरिद्युः C.) शृंगिपुत्रस्तु द्वावेतौ चरितव्रतौ । राणायनीयिः सौमित्रिः सामवेदविशारदौ ॥ प्रोवाच संहितास्तिस्रः शृंगिपुत्रो महातपाः । चैलः (चौल° C.) प्राचीनयोगश्च सुरालश्च (?) द्विजोत्तमाः ॥ प्रोवाच संहिताः षट् तु पाराशर्यस्तु कौथुमः । आसुरायणवैशाख्यो वेदवृद्धपरायणौ ॥ प्राचीनयोगपुत्रश्च बुद्धिमांश्च पतंजलिः । कौथुमस्य तु भेदास्ते पाराशर्यस्य षट् स्मृताः ॥ लांगलिः शालिहोत्रस्तु (शालिगोत्रस्तु C.) स षट् प्रोवाच संहिताः । भालुकिः कामहानिश्च जैमिनिर्लौमगायिनिः (लोम° MSS) ॥ कंडुश्च कोहलश्चैव षडेते लांगलाः स्मृताः । एते लांगलिनः शिष्याः संहिता यैः प्रसाधिताः ॥ ततो हिरण्यनाभस्य कृतिः शिष्यो (कृतशिष्यो MSS.) नृपात्मजः । सोऽकरोच्चतुर्विंशत्संहिता द्विपदां वरः ॥ प्रोवाच चैव शिष्येभ्यो येभ्यस्तान्वै निबोधत । राडुश्च (राडश्चन्मह° C.) महवीर्यश्च पंचमो वाहनस्तथा ॥ तालिकः (तालकाः B. तालकः D.) पांडकश्चैव कालिको राजिकस्तथा । गौतमश्चाजवस्तश्च सोमराजा यतकृतः (पतंजतः B. यतंततः D.) ॥ पृष्ठघ्नः परिकृष्टश्च उलूखलक एव च । यवीयसश्च वैशालो अंगुलीयश्च कौशिकः ॥ सालिमंजरिः सत्यश्च कापीयकानिकश्च यः । पाराशरश्च (परा° C.) धर्मात्मा इति क्रांतास्तु सामगाः ॥ सामगानां तु सर्वेषां श्रेष्ठौ द्वौ तु प्रकीर्तितौ । पौष्यिंजिश्च कृतिश्चैव संहितानां विकल्पकौ ॥ अथर्वाणं द्विधा कृत्वा सुमंतुरददाद्द्विजाः । कबंधाय गुरुः कृत्स्नं संचविद्या (sic C. सचविद्या B. D.) यथाक्रमं ॥ कबंधस्तु द्विधा कृत्वा पथ्यायैकं पुनर्ददौ । द्वितीयं वेदस्पर्शाय (वेददर्शाय Vishnup.) स चतुर्धाकरोत्पुनः ॥ मोदो[1] ब्रह्मबलश्चैव पिप्पलादस्तथैव च । शौल्कायनिश्च (शौष्कायनिश्च C. शौका° B शोक° D) धर्मज्ञश्चतुर्थस्तु यतः स्मृतः (चतुर्थः तपतः C.) ॥ वेदस्पर्शस्य चत्वारः शिष्यास्त्वेते दृढव्रताः । पुनश्च त्रिविधं विद्धि पथानां (पंथानां MSS.) भेदमुत्तमं ॥ जाजलिः कुमुदादिश्च तृतीयः शौनकः स्मृतः । शौनकस्तु द्विधा कृत्वा ददावेकं तु बभ्रवे ॥ द्वितीयां संहितां धीमान् सैंधवायनसंज्ञिते । सैंधवो मुंजकेशाय भिन्नां चास्य द्विधा पुनः ॥ नक्षत्रकल्पो वैतानस्तृतीयः संहिताविधिः । चतुर्थोऽंगिरसः कल्पः शांतिकल्पश्च पंचमः ॥ श्रेष्ठा ह्यथर्वणो ह्येते संहितानां विकल्पनाः । षट्शः कृत्वा मया प्रोक्तं पुराणमृषिसत्तमाः ॥ आत्रेयः सुमतिर्धीमान्काश्यपो ह्यकृतव्रणः । भारद्वाजोऽग्निवर्चाश्च वसिष्ठो मित्रयुश्च यः ॥ सावर्णिः सौमदत्तिस्तु सुशर्मा शांशपायनः । एते शिष्या मम ब्रह्मन्पुराणेषु दृढ-

[1] Pro मोदो Vishnupuránae codd. haec: मौंदो A. मेत्रो D मौद्गो B C

व्रता ॥ त्रिभिस्तिस्र कृतास्तिस्र संहिता पुनरेव हि । काश्यप संहितार्की सावर्णि शांशपायनि ॥ सामिपा (सामिका D) च चतुर्थी स्यात्सा चैषा पूर्वसंहिता । सर्वास्ता हि चतुष्पादा सर्वाश्चैकार्थवाचिका ॥ पाठांतर पृथग्भूता वेदशाखा यथा तथा । चतुःसाहस्रिका सर्वा शांशपायनिकामृते ॥ लोमहर्षणिका मूला तत काश्यपिका परा । सावर्णिका तृतीयासामृजुवाक्यार्थपण्डिता । शांशपायनिका चान्या नोदनार्थ(निदाना°?)विभूषिता ॥ सहस्राणि ऋचामष्टौ षट्शतानि तथैव च । एता पञ्चदशान्याश्च दशान्या दशभिस्तथा ॥ वालिखिल्या सप्रैषा ससावर्णा प्रकीर्तिता । अष्टौ सामसहस्राणि सामानि च चतुर्दश ॥ सारण्यक सहोम च एतद्गायति सामगा । द्वादशैव सहस्राणि छन्द आथर्वणं स्मृत ॥ यजुषा ब्राह्मणाना च तथा व्यासो व्यकल्पयत । सग्राम्यारण्यक तत्सासमन्त्रकरण तथा ॥ अत पर कथाना तु पूर्णा इति विशेषण । ग्राम्यारण्य समन्त्र च ऋग्ब्राह्मणयजु स्मृत ॥ तथा हारिद्रवीयाणा खिलान्युपखिलानि तु । तथैव तैत्तिरीयाणा परक्षुद्रा इति स्मृत ॥ द्वे सहस्रे शतन्यूने वेदे वाजिसनेयके । ऋग्गण परिसंख्यातो ब्राह्मण च चतुर्गुण ॥ अष्टौ सहस्राणि शतानि चाष्टौ अशीतिरष्टाभ्यधिकश्च पाद । एतत्प्रमाण यजुषामृचा च सशुक्रिय सखिलयाज्ञवल्क्य ॥ तथा चरणविद्याना प्रमाण संहिता शृणु । षट्सहस्रमृचामुक्तमृच षड्विंशति पुन ॥ एतावदधिक तेषा यजु काम विवक्षति । एकादशसहस्राणि दश चान्या दशोत्तरा ॥ ऋचा दशसहस्राणि अशीति त्रिशतानि च । सहस्रमेक मन्त्राणामृचामुक्त प्रमाणत ॥ एतावदृग्विस्तारमन्यश्चार्चिक बहु । ऋचामथर्वणा पञ्च सहस्राणीति निश्चय ॥ सहस्रमन्यद्विज्ञेयमृषिभिर्विंशति विना । एतदङ्गिरसा प्रोक्त तेषामारण्यक पुन ॥ इति संख्या प्रसंख्याता शाखाभेदास्तथैव च । कर्तारश्चैव शाखाना भेदहेतुस्तथैव च ॥ सर्वमन्वन्तरेष्वेव शाखाभेदा समा स्मृता । प्राजापत्या श्रुतिर्नित्या तद्विकल्पास्त्विमे स्मृता ॥ De vatum divinorum generibus, eorumque in singulis Manvantaris reditu Desinit in hoc capite pars prior 62 (fol 155^b) De Manvantaris et de creatione a Manubus singulis facta De Prithuis Vainyae rebus gestis[1] 63 De Prithuis prosapia Dakshae origo 64 Marichae, Kaṣyapae filii, creatio De Bhur, Bhuvas, Svar mundis

III *Upodghâtapâda* 65 (fol 164^b) De Manuis Vaivasvatae creatione De septem virorum sanctorum, creaturarum dominorum (Saptarshayas Prajapatayas), origine, eorumque prosapia 66 De Dharmae prole Suta a viris sanctis interrogatus, quinam trium deorum praestantissimus esset, unum esse Deum respondit, eumque ad mundi creationem, conservationem, destructionem tres formas induisse (râjasi, sattviki, tamasi tanus) Sicut enim adamas, quamvis unicolor, crystallo repercussus, varios colores exhiberet, ita Creatorem, in mundo se manifestantem, et unum esse et tergeminum एकात्मन्य स्मृता वेदे धर्मशास्त्रे पुरातने । सांख्ययोगपरैर्धीरै पृथगेकार्थदर्शिभि ॥ अभिज्ञातप्रभावज्ञैर्ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभि । एकत्व च पृथक्त्वे च तास्तु भिन्ना प्रजा इह ॥ इद परमिद नेति ब्रुवते भिन्नदर्शना । ब्रह्माण कारण केचित्केचित्प्राहु प्रजापति ॥ केचिच्छिव परत्वेन प्राहुर्विष्णु तथापरे । अविज्ञानेन संसक्ता शक्त्या रजादिचेतस ॥ तत्त्व काल च देश च कार्य चावेक्ष्य तत्त्वत । कारण तु स्मृता ह्येते नानार्थ त्विह देवता ॥ एक प्रशसमानस्तु सर्वानेव प्रशसति । एक निन्दति यस्तेषा सर्वानेव स निन्दति ॥ एक यो वेत्ति पुरुष तमाहुर्ब्रह्मवादिन । अद्वेषस्तु सदा कार्यो देवतासु विजानता ॥ न शक्यमीश्वर ज्ञातुमैश्वर्येण व्यवस्थित । एकात्मा स त्रिधा भूत्वा संमोहयति य प्रजा ॥ Reliquos vero deos e tribus principalibus emanasse 67 Duodecim dei, *Jaya* appellati quum a Brahmane ad creationem propagandam geniti officium neglexissent, ea poena affecti sunt, ut usque ad finem Vaivasvata aevi renascerentur ब्रह्मणो वै मुखात्सृष्टा जया देवा प्रजेप्सया । सर्व मन्त्रशरीरास्ते स्मृता मन्वन्तरेष्विह ॥ दर्शश्च पौर्णमासश्च बृहद्यच्च रथन्तर । आकूत प्रथमस्तेषा तत स्याकूतिरुच्यते ॥ वित्तिश्चैव सुवित्तिश्च आकूति कूतिरेव च । अधीतिश्च (अधीष्टश्च C D) ततो ज्ञेय आधीतिश्चैव (अधी° C D) तत्त्वत । विज्ञातिश्चैव विज्ञातो मनवो ये च द्वादश ॥ Quare deinceps Ajita, Tushita, Satya, Hari, Vaikuntha, Sadhya, Áditya nominibus oriuntur De gigantum et Marutum origine 68 De Danuis prosapia 69 Minorum gentium dei, velut Gandharvae, Apsarae, Yakshae et animalia enumerantur 70 Regum institutio Vatsarae (Vatsara B) et Asitae, Kasyapae filiorum, proles Reliquorum creationis dominorum filii 71 (fol 196^a)–82 De manium cultu praecepta a Brihaspati cum Samyu filio communicata 83 (fol 223^b)–95 Regum historia Sed in codice nostro in folio 231^a l 10 lacuna quam maxima exstat Omnia enim desiderantur, quae in cod C fol २६२–३०३ leguntur

---

[1] In hoc capite Sútae et Magadhae origo narratur Atque de Súta eadem verba quae in prooemio leguntur de Magadha vero haec तस्मिन्नेव समुत्पन्ने पुनर्जज्ञे तु मागध । सामगेषु तु गायत्सु सुभाण्डे वैश्वदेविके । समागते समुत्पन्नस्तस्मान्मागध उच्यते ॥ Uterque quomodo praecones instituti sint ita refertur पृथो स्तवार्थं तौ तत्र समाहूतौ महर्षिभि । तावूचुर्मुनय सर्व स्तूयतामेष पार्थिव ॥ कर्मैतदनुरूप च पात्र चाय नराधिप । तावूचतुस्तदा सर्वांस्तानृषीन्सूतमागधौ ॥ आवा देवानृषींश्चैव प्रीणयाव स्वकर्मभि । न चास्य कर्म वै विद्मो न तथालक्षण यश ॥ स्तोत्र येनास्य कुर्याव राज्ञस्तेजस्विनो द्विजा । ऋषिभिस्तु नियुक्तौ तु भविष्य स्तूयतामिति ॥ दानधर्मरतो नित्य सत्यवाक्संयतेन्द्रिय । ज्ञानशीलो वदान्यस्तु संग्रामेष्वपराजित ॥ यानि कर्माणि कृतवान्पृथुश्चापि महाबल । तानि शीलेन बद्धानि स्तुवद्भि सूतमागधै ॥ तत स्तवान्ते सुप्रीत पृथु प्रादात्प्रजेश्वर । अनूपदेश सूताय मगधान्मागधाय च ॥ तदा (ततो?) वै पृथिवीपाला स्तूयते सूतमागधै । आशीर्वादै प्रबोध्यन्त सूतमागधवन्दिभि ॥ Cf Vishnupurana I 13 quod caput etiam in ceteris rebus cum nostro consentit

IV *Upasanhara* 96 (fol 244ᵃ) De Manvantaris futuris De mundi dissolutione et restitutione De temporis computatione 97 De septem mundis eorumque praesidibus De locis inferis Sivae coelum celebratur 98, 99 De numinis summi cognitione

Codex hujus seculi initio negligenter exaratus est (Wilson 120)

105.

Lit Devan Charta Ind Foll 403 Long 11¼ Lat 4¾ Linn 10

Varahapuranam, a Vishnu, verris formam gerente, cum Terra communicatum (A) Incipit नमस्तस्मै वराहाय लीलयोद्धरते महीं । खुरमध्यगतो यस्य मेरुः खणखणायते ॥१॥ दंष्ट्राग्रेणोद्धृता गौरुदधिपरिवृता (l °वृता) पर्वतैर्निम्नगा[f]भ स्तोक मृत्पिण्डव प्रागवृहदुरुवपुषानन्तरूपेण (l brihaduru) येन ॥२॥ सो च कंसासुरारिर्मुरन[र]कदशास्यान्तकृत्सर्वसंस्थः । कृष्णो विष्णुः सुरेशो नुदतु मम रिपूनादिदेवो वराहः ॥३॥ सूत उवाच ॥ यस्मिन्काले स्थितिः पूर्वं वराहवपुषा तु सा । उद्धृता विष्णुना शक्त्या (l saktya) जगाद परमेश्वरं ॥४॥ धरण्युवाच ॥ कल्पे कल्पे भवानेव मां समुद्धरते विभो । न चाहं वेद ते मूर्तिं मादिसर्गं च केशव ॥५॥ वेदेषु चैव नष्टेषु मत्स्यो भूत्वा रसातलं । प्रविश्य तान्समुत्कृष्य ब्रह्मणे दत्तवानसि ॥ अन्यत्सुरासुरमपि त्वं समुद्रस्य मथने । धृतवानसि (धृतवानसि B) कौर्म्येण मंदरं मधुसूदन ॥७॥ पुनश्च गां जगन्नाथ निमज्जन्ति (l nimajjantim) रसातलात् । उज्जहारैकदंष्ट्रेण भगवान्वै महार्णवात् (°t) ॥८॥ अन्यद्धिरण्यकशिपुर्नरदारनेन दर्पितः । सायाधमान पृथिवीं स त्वया विनिपातितं ॥९॥ (वलिस्तु वद्धो भगवंस्त्वया वामनरूपिणा ।)[1] पुनश्चैव क्षत्रिया देव त्वया चापि पुरा कृता ॥१०॥ जामदग्न्येन रामेण त्वया भूत्वा सकृत्प्रभो( ) । पुनश्च रावणो रक्षः क्षपित[ ] ह्यतितेजसा ॥११॥ वलिं प्रनत्यो भगवंस्त्वया वामनरूपिणा । न च जानामह (°namy aham) देव तव किंचिद्विचेष्टितं । उधृत्य मां कथं सृष्टिं सृजसे किं च कारणं ॥ सकृष्टयो च कृत्वा तं कारणं (सकृद्ध्रियेत कृत्वा च पाल्यते चापि केन वा B) । केन वा सुलभा देवा सृजता सम्रा सततं विभो ॥ कथं च सृष्टेरादिः स्यादवशानं कथं भवेत् । कथं युगस्य गणना मस्या स्यात् चतुर्युगं ॥ के वावस्था महेश्वरः (को वा विशेषो तेष्वर्सर्गे का वा संस्था महेश्वरी B) । तन्वानः (यज्वान B) के च राजानः केन सिद्धिं परां गताः ॥ एतत्सर्वं समासेन कथयास्व प्रसीद मे । इत्युक्त्वा क्रोधरूपेण (ity uktah krodarupena) जहास परमेश्वरः ॥ हसतस्तस्य देवस्य वदने साध्यैविर्तौ वसव (l हसतस्तस्य कुक्षौ तु जगद्धात्री) ददर्श ह । रुद्रान्देवान्सहवसुसिद्धसंघोन्महर्षिभिः ॥ सचन्द्रसूर्यग्र(ा)हसप्तलोकानन्त[ ]स्थिताभाव ज्पातधर्मान् । इतिदशं (पती) पश्यति सा समस्त त्प्रतावत्स्थिति सवर्पितसर्वगात्रा (यावत्स्थितिवर्पितसर्वगात्रा B) ॥ उन्मीलिताम्यस्तु यदा महात्मा पृष्टो धरण्यामलसर्वगात्रा । तावत्सरूपेण चतुर्भुजेन महोदधौ सप्तमथान्वपश्यत् (suptam etc) ॥ शेषपर्यंकशयने सुप्तं देवं जनार्दनं । दृष्ट्वा तन्नाभिपंकोत्पन्नतत्तत चतुर्भुजं । कृताञ्जलिपुटा देवी स्तुतिं धात्रि (dhatri) जगाद ह ॥ धरण्युवाच ॥ नमः कमलपत्राक्ष नमस्ते पीतवाससे । नमः सुरारिविध्वंसकारिणे परमात्मने ॥ शेषपर्यंकशयने धृतवक्षस्थलाश्रये (dhritavakshahsthalasriye) । नमस्ते सर्वदेवेश नमस्ते मोक्षकारिणे ॥ नमः शार्ङ्गासिचक्राय जन्ममृत्युविवर्जिते (°jita) । नमो नाभ्योस्थित(l नाभ्युत्थित)महाकमलासनजन्मने ॥ नमो विद्रुमरक्ताय पाणिपल्लवशोभित (°ne) । शरणं त्वां प्रपन्नास्मि त्राहि तारिमनागसं (l narim) ॥ पूर्णा नीलाञ्जनाकार व[r]राह ते जनार्दन । दृष्ट्वा भीतास्मि भूयोपि जगत्वदिहगोचर (जगत्त्वद्देहगोचरं) ॥ इदानीं कुरु मे नाथ दयां त्राहि महाभयात् । केशवः पातु मे पादौ जंघे नारायणो मम ॥ माधवो मे कटिं पातु गोविंदो गुह्यमेव च । नाभिं विष्णुस्तु मे पातु उदरं मधुसूदन ॥ उ(र?)स्त्रिविक्रमः पातु हृदयं पातु वामन । श्रीधरः पातु मे कंठं हृषीकेशो मुखं मम ॥ एवं न्यस्य हरेर्न्यास नामानी (°ni) जगती तदा । नमस्ते भगवन् विष्णोरित्युक्त्वा वीरराम ह (भगवन्विष्णो इत्युक्त्वा वि°) ॥१॥

Cf Wilson, Vishnupurana, p XLIV Cap 1 Prooemium 2 De creatione Savitri dea Vedas tres complectitur 3 Narada coram Priyavrata, quae in vita priore sibi accidissent, enarrat 4 De Náráyanae formis variis Asvasiras rex a Kapila et Jaigishavya, Vishnum esse omniformem, edocetur 5 Animae a metempsychosi liberatio ita obtinetur, si opera, numinis cognitione respecta, fiant यत्किंचित्कुरुते कर्म पुरुषः साध्वसाधु वा । सर्वं नारायणे न्यस्य कुर्वन्नेव न लिप्यते ॥ et infra एवं ज्ञानं भवेत्कर्म कुर्वतोऽपि स्वजातिकं भवेन्मुक्तिः etc 6 Vasu Kasmiriae rex Pushkarae Vishnum, Pundaríkakshae formam gerentem celebrat, ibique quae a se in vita priore gesta essent certior fit 7 Gayae sanctitas Raibhyae rebus gestis narratis celebratur 8 Narratio de venatore quodam pio, cujus jam in cap 6 mentio injecta est 9 De creatione a Narayana aevo aureo facta 10 De Durjayae, Supratíkae regis filii, rebus gestis 11 (fol 26ᵇ = B 14ᵃ)–12 Durjaya quum Gauramukhae anachoretae gemmam magicam eripere voluisset Vishnus potentia coercetur 13, 14 Gauramukhae cum Markandeya de manium cultu colloquium, Prabhasae habitum 15 Gauramukha Vishnu celebrato cum numine conjungitur (layam jagama) 16 Indra quum bobus sacrificaturus esset (gomedha), vaccae a Vidyut et Suvidyut Asuris abreptae sunt Quas quum Sarama quaesivisset, lactis dono corrupta est, quum vero ab Indra vapularet, lac evomuit, et in Asurarum latebras confugit, et hoc modo vaccae ab Indra repertae sunt[2] Quantum,

[1] Scribae errore hic versus ex iis quae infra leguntur repetitus est

[2] Eadem ratione mythus in Brihaddevatá libro narratur Cf Kuhn in Haupt Zeitschr ft VI 121

eheu haec narratio a pulcherrimo illo Rigvedae (X, 108) carmine distat! 17–36 Prajapalae regis cum Mahatapase anachoreta de deorum origine colloquium 17 A Vishnu deos omnes esse creatos narratione Brihadaranyakae nimis similí, probatur deos nimirum singulos quosque, quo suas esse in mundo partes summas demonstrarent, corpus priscum illud genitale (prajapatyam sariram) reliquisse, idque tamen viguisse (na siryate) 18 19 Agnis origo 20 Asvinum origo 21 (fol 48[a] = B 26[a]) 22 Gauris deae origo 23 Ganeşae origo 24 Serpentium origo 25 Karttikeyae origo 26 Solis origo 27 Siva quum cum Andhaka pugnaret matres mysticae eorumque proles ortae sunt 28 Ad Vaitrasuram occidendum Maya Durgae formam induit 29 Regionum origo 30 Kuverae origo 31 (fol 68[a] = B 37[b]) Numen summum ipsum quo creationem tueretur, Vishnuis forma se manifestavit 32 Dharmae origo 33 Rudrae origo 34 Manium origo 35 Somae dei origo 36 Tandem Prajapala rex, se aevo aureo Suprabha nomine regem fuisse certior factus Vishnu celebrato deum supremum obit 37 Venator quidam, Arunis anachoretae majestate permotus vita scelesta relicta Vishnuis cultor evadit 38 Idem a Durvásase libros sacros edocetur Jam variae cerimoniae enumerantur 39 Matsyadvadasivratam (Margasire mase) 40 Kurmadvadaşivratam (Paushe) 41 Varahadvadasivratam (Maghe, site paxe) 42 Narasinhadvadasivratam (Phâlgune s p) 43 Vamanadvadasivratam (Chaitre, s p) 44 Jamadagnyadvadasivratam (Vaisakhe) 45 Ramadvadaşivratam (Jyeshthe) 46 Krishnadvadasivratam (Áshádhe) 47 Buddhadvadasivratam (Şravane, s p) Kalkidvadasivratam (Bhadrapade s p)[1] 48 (fol 79[a] = B 50[b]) Padmanabhadvadasivratam (Aşvayuje, s p) 49 Karttikadvadasivratam 50–68 Agastyae cum Bhadrasva Svetavahana rege colloquium (Agastyagitas) 50–52 De Pasupála rege narratio παραβολικως explicanda 53 Bhartripraptivratam (vasante şuklapakshe dvadasyam) 54 Subhavratam (Kárttikadvadasyám) 55 Dhanyavratam (मार्गशीर्ष सिते पक्षे प्रतिपदा तिथिर्भवेत्) 56 Kántivratam (Karttikasya dvitiyáyam site dine) 57 Saubhagyavratam (incipit Phalgunasya tritiyayam şukle pakshe) 58 Avighnavratam (Phalgunasya chaturthyam) 59 Sántivratam (Karttikasya panchamyam ş p) 60 Kamyavratam (Paushasya shashthyam ş p) 61 (fol 92[a] = B 58[a]) Arogyavratam 62 Putrapraptivratam (Bhadrapada syáshtamyam krishne p) 63 Şauryavratam (Asvayujasya navamyam) 64 Sarvabhaumavratam (Karttikasyáshtamyám ş p). 65 Huic capiti Naradipuranasuchanam titulus inscriptus est Neque temere Vishnus enim Naradam, devotionis instrumenta percunctantem, his alloquitur अलाभे वेदशास्त्राणां पञ्चरात्रोदितेन हि । मार्गेण मां यजन्ते ये ते मां प्राप्स्यन्ति नारद ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशां पञ्चरात्रं विधीयते । शूद्रादीनां तु (न?) तच्छ्रोत्रपदवीमुपयास्यति ॥ एवं मयोक्तं विप्रेन्द्र पुराकल्पे पुरातनं । पञ्चरात्रसहस्राणां यदि कश्चिद्ग्रहिष्यति ॥ कर्मक्षयश्च मां कश्चिद्यदि भक्तो भविष्यति । तस्य वेदं पञ्चरात्रं नित्यं हृदि वसिष्यति ॥ इतरे राजसैर्भावैस्तामसैश्च समावृताः । भविष्यन्ति हि जन्मश्च मच्छासनपराङ्मुखाः ॥ कृतं त्रेतां द्वापरं च युगानि त्रीणि नारद । सत्त्वस्थानं गमिष्यन्ति कलौ रजस्तमोधिकं ॥ अन्यच्च ते वरं दद्मि शृणु नारद साम्प्रतं । यदिदं पञ्चरात्रं मे शास्त्रं परमदुर्लभं तद्भवान्वेत्स्यते सर्वं मत्प्रसादान्न संशयः । वेदेन पञ्चरात्रेण भक्त्या यज्ञेन च द्विज । प्राप्योऽहं नान्यथा वत्स वर्षकोट्ययुतैरपि ॥ 66 Parabolae supra laudatae explicatio 67 De ordinum commercio prohibito (agamyagamanam) 68 Agastya miraculum quod ipsi olim evenit refert 69–88 Agastya colloquium repetit quod Rudra olim secum habuisset (Rudragitas) 69 Vishnuis majestas celebratur 70 Rudra quum Creatorem unicum esse, at trifaria forma se manifestare declarasset[2], a viris sanctis interrogatus cur igitur institutiones ipsi proprias revelasset haec ait Gautamam olim in Dandaka silva fame exorta magnum anachoretarum numerum sustentasse Cui infensus quum Sandilya vaccam veneficio factam in segetes immisisset, eam a Gautama occisam esse Quo facto anachoretas omnes eremum reliquisse, non aliter scelus illud expiari posse declarantes, nisi vacca illa Gangis aqua in vitam revocaretur Gautamam id quidem austera devotione effecisse at, quum insidias sibi structas esse comperisset anachoretas illos exsecratum esse, ut per omne aevum coma promissa, cinere cooperti falsa pietatis specie degerent librorumque sacrorum expertes essent Horum in usum se postmodum novum institutionum codicem revelasse भविष्यन्ति द्विजोत्तमाः ॥ कलौ त्वद्रूपिणः सत्र जटामुकुटधारिणः । स्वेच्छया प्रेतवपाश्च मिथ्या लिङ्गधराः प्रभो ॥ तेषामनुग्रहार्थाय किंचिच्छास्त्रं मदीयता । ये चास्मद्वंशजाः सत्र यतयु कलिपीडिताः ॥ एवमभ्यर्थितस्तैस्तु पुराहं द्विजसत्तमाः । वेदक्रियासमायुक्ता कृतवानस्मि संहिता ॥ निःश्वासाख्या ततस्तस्यां लीना बाभ्रव्यशाण्डिला । अल्पापराधाच्छ्रुत्वैव गता वैट्टालिकाभवन् (गतास्ते दाम्भिका भवन् B) ॥ मयैव मोहितास्ते तु भविष्यं जानता द्विजाः । लौल्यार्थिनः स्वशास्त्राणि करिष्यन्ति कलौ नराः ॥ निःश्वाससंहिता या (या MSS) हि लक्षमात्रं प्रमाणतः । सैव पाशुपती दीक्षा योगः पाशुपतस्तथा ॥ एतस्माद्वेदमार्गाद्धि यदन्यदिह जायते । तत्क्षुद्रकर्म विज्ञेयं रौद्रं शौचविवर्जितं ॥ ये रुद्रमुपजीवन्ति कलौ वैट्टा

[1] Capita 39—47 in codice A desiderantur

[2] यत्तोऽस्मिन्नद्भुतं ह्येव मामुद्दिश्य महर्षयः । ते त्रयोऽपि सम भाग गृह्णीम सुरसत्तमाः ॥ नास्माकं विविधो भावो वर्तते मुनिसत्तमाः । सम्यग्दृशः प्रपश्यन्ति विपरीतेष्वनेकशः ॥

लिका नरा । उच्छुष्मरुद्रास्ते ग्रया नाह तेषु व्यवस्थित ॥ भैरवरु स्वरूपेण देवकाय मन्त्रा पुरा । नर्तितं तु मया सोऽय सर्वथ क्रूरकर्मणा ॥ घाय निनीपता दुष्टात्सोऽट्टहासो मया कृत । य पुरा तत्र त मत्त पतिता अश्रुविंदव ॥ असख्यातास्तु त रौद्रा भवितारो महीतले । उच्छुष्मनिरता रौद्रा सुरामांसप्रिया सदा । स्त्रीलोला पापकर्माण मभूता भूतलेषु ते ॥ 71 (fol 102[b] = B 66[a]) De trinitate et unitate 72 Rudra omnem potentiam Narayanae se debere confitetur[1] 73 De insulis septem mundanis eorumque dominis 74–88 Mundi descriptio 89–91 Ad Andhakae caedem trium deorum conjunctione *Trikala* sive *Trisakti* dea oritur nimirum ea forma creationem repraesentans 92 (fol 104[a] = B 79[b])–94 Mahishae gigantis caedes 95 Rurus gigas a Chamunda occiditur 96 De Siva Calvifero narratio, quae eodem fero modo atque in Vamanapurana traditur 97 Oratio ad venatorem illum pium (capp 37 38), Satyatapas appellatum, redit, et miraculum quoddam narratur 98 Duodecimus Karttikae mensis clarilunii dies prae ceteris Vishnui sacer est Incipit hoc loco Vasishthae cum Sveta rege de variarum largitionum p arum generibus colloquium Tiladhenudanam 99 Jaladhenuvidhis 100 Rasadhenus 101 (fol. 138[a] = B 88[b]) Gudadhenus 102 Sarkaradhenus 103 Madhudhenus 104 Kshiradhenus 105 Dadhidhenus 106 Navanitadhenus 107 Lavanadhenus 108 Karpasadhenus 109 Dhanyadhenus 110 Kapilamahatmyam Sub finem hujus capitis puranae enumerantur इय मया हि ते देवि कथिता सात्त्विकी । वराहाख्या वरारोह सर्वपातकनाशनी ॥ सर्वज्ञा दुहिता चैव ततो ब्रह्मा सुबोध ह । ब्रह्मापि स्वसुतं प्रादात्पुलस्त्याय महात्मने ॥ सोऽपि रामाय च प्रादाद्भार्गवाय महात्मने । असावपि स्वशिष्याय प्रादादुग्राय (प्रादादुग्राय A प्रादादुग्राय B) धार्मिक ॥ गर्गोऽपि (उग्राय A) मनवे प्रादात दशवं (?) कीर्तितो मया । सर्वं पूर्वकालोक्त द्वितीय शृणु साम्प्रत ॥ मनवो (सवज्ञा A B) लब्ध्वा नन्मि त्व च मन्ना धराधर । त्वत्तश्च तपसा युक्तो वेत्स्यति कपिलादय । क्रमेण यावद्व्यासेन ज्ञातमेतद्भविष्यति । तस्यापि शिष्यो भविता नाम्ना वै रोमहर्षण ॥ असौ शुनकपुत्रस्य कथयिष्यति नान्यथा । अष्टादश पुराणानि वेद द्वैपायनो गुरु ॥ ब्राह्म पाद्म वैष्णव च शैव भागवत तथा । तथान्यन्नारदीय च मार्कंडेय च सप्तम ॥ आग्नेयमष्टम प्रोक्त भविष्य नवम तथा । दशम ब्रह्मवैवर्त लैङ्गमेकादश स्मृत ॥ वाराह द्वादश प्रोक्त स्कान्द चात्र त्रयोदश । चतुर्दश वामन च कौर्म पचदश तथा । मात्स्य च गारुड चैव ब्रह्माड च तत पर ॥[2] 111 (fol 150[a] = B 95[a]) Vishnuis laudes 112 Vishnus a terra interrogatus ordinum quatuor officia enarrare incipit 113 De facinoribus et piis et scelestis 114 Triginta duae res enumerantur, maximam partem ad cibum, vestimenta, munditiam pertinentes, quae a Vishnuis cultore vitandae sunt 115 Jam quibus adjumentis ii quos delictorum suorum poeniteat Vishnum conciliare debeant deinceps traditur Atque primum preces commendantur 116 De cibi generibus in jejunio vitandis 117 Preces tribus solennibus diei temporibus (trisandhya) adhibendae 118 Facinora proba et honesta enumerantur, quibus peractis homines a metempsychosi liberantur 119 Kokamukha (sive Koka) locus prae ceteris Vishnui sacratus est 120 Duodecimus Karttikae mensis dies aliaque stata anni tempora Vishnui sacra sunt 121 (fol 168[b] = B 108[a]) Duodecimo Phalgunae mensis clarilunii die Vishnus vernis floribus colendus est 122 Quaecunque in mundo mira et intelligentiam humanam excedentia eveniunt ea omnia Vishnuis potestate mystica (maya) fiunt Eidemque, quae deis singulis in mundo gubernando tribuuntur provinciae, debentur या एता देवता सर्वा यज्ञभागेन तोषिता । मायामेतामह कृत्वा तोषयामि दिवौकस ॥ लोका सर्व विजानन्ति देवा नित्य मखाशिन । मायामेतामह कृत्वा रक्षामि त्रिदशान्सदा ॥ सर्वऽपि भजते लोको यदार च बृहस्पति । मायामाङ्गिरसी कृत्वा याजयामि दिवौकस ॥ सर्व लोका विजानन्ति वरुण याति सागर । माया तु वारुणी कृत्वा सह यामि महोदधि ॥ सर्व लोका विजानन्ति कुबेरोऽय धनेश्वर । कुबेरमायामा दाय ऽह रक्षामि तद्धन । सर्व लोका विजानन्ति वृत्त शक्रेण सूदित । शाक्री माया समास्थाय मया वृत्तो निपातित ॥ etc Additur narratio satis absurda de Somasarmane sacerdote qui quum a Vishnu petivisset ut potentiam magicam sibi manifestaret, in mulierem transformatus, varia fata subiit 123 De Kubjamraka loco sacro ad Gangem sito ejusque sacellis Quo loco Raibhya vir sanctissimus Vishnum coluisse dicitur 124 De Brahmanae initiatione (brahmanadikshasutram) 125 De reliquorum ordinum initiatione Ne Sudra quidem excluditur 126 Ceremoniae et preces a viris Vishnui devotis faciendae 127 Jam quem ad modum triginta et duo delicta illa, quae cap 114 enumerata sunt lustrentur, exponitur Rajannaprayaschittam Si sectae Bhagavatae socius a rege alimenta sumserit, piaculum esto 128 Dantakashtha abhikshanam Qui ad Vishnum venerandum accedunt antea ligno quodam ad dentes purgandos uti debent (दतकाष्ठमखादित्वा य कर्माणि करोति ते प्रायश्चित्त च म ब्रूहि etc)[3] 129 गत्वा मैथुन सयोग या नु मा स्पृशत नर । स्पृष्ट्वा रजस्वला नारी etc Neve cadavere tacto

[1] Quae in hoc capite leguntur similiter in pluribus puranis recurrunt e g in Vayupuránae cap 24

[2] Hoc loco prior libri pars desinere videtur

[3] दतकाष्ठ a bit of wood used by the natives of India to cleanse their teeth Carey Idque lignum duodecim digitos longum fuisse alio loco traditur De eodem in cap 206 haec अमाया च विशालाद्यि दतकाष्ठ न खादयेत । etc

ad Vishnuis templum accedendum est 130 Marutkarmaprayaschittam (v cr) 131 (fol $195^b = B\ 130^a$) Purishotsargaprayaschittam 132 Maunatyagaprayaschittam 133 Fuscis (nila) vestibus ne quis ad dei templum accedito 134 Dei simulacrum nisi ritibus sollennibus non tangendum est 135 Iracundia vitanda est 136 Ritibus a religione Vaishnava alienis (*akarmanyam punyam*) utendum non est 137 Rubris vestibus indutus ne quis deum colito 138 Noctu, lucernis non accensis, ne ad templum accedito 139 Ne nigris vestimentis neve 140 illotis utitor 141 (fol $199^b = B\ 132^a$) Ne ea offerat, quae a canibus relicta sunt (svanochchhishtam)[1] 142 Carne verrina comesta ne adorato 143 Aves *επιδερμισι* instructas (jalapada) ne edito 144 Lucernam qui tetigerit (nisi manibus lotis ?) deum ne colito 145 A sepulcro reversus ne templum ingreditor 146 Liba sesamina (pinyaka) ne comedito 147 Carnem verrinam die festo ne adhibeto (वाराहमासन तु यो मम कुर्वीत प्रायश[2]), neve 148 mulsum bibito, neve 149 olus crocinum (kausumbham sakam) edito 150 Vestimenta aliena ne gerito 151 (fol $203 = B\ 135^a$) Quaecunque liba deo offeruntur, recens parata esse debent 152 Tus non sine floribus donandum est 153 Templo adito calcei exuendi sunt 154 De tympano pulsando 155 Qui gulae nimium indulserit, res sacras nisi lustratus ne aggreditor Inde ab hoc loco usque ad caput 196 varii loci Vishnui sacri (tirtha) celebrantur 156 De Saukaraka (rarius Saukara) Ubi sacella sacerrima haec Chakratirtha, Somatirtha, Gridhravata[3], Ákhotakatirtha, Vaivasvatatirtha[4] 157 Eodem loco motacilla mortua quum in Gangem projecta esset postea in mercatoris filium mutata est 158 Quantum eorum sit praemium qui coram Vishnu canunt et saltant, narratione de Chandala quodam probatur 159 Kokamukhae sacella enumerantur Jalavindu Vishnudhara, Vishnupada, Vishnusaras, Somatirtha (सोमतीर्थ मिति स्यात कोकाया मम मडले । यत्र पर्वशिला भूमिरिगुनास्रा तपाकिता), Tungakuta, Anindya ásrama, Agnisaras, Brahmasaras etc 160 De Vadarikásrama 161 (fol $228^b = B\ 151^b$) Vishnus toto animo colendus est 162 De *Mandára eremo, qui in dextra Gangis ripa,* prope Vindhyam montem, situs esse dicitur Ibi undecim lacus sacri (kunda) esse traduntur 163 De Salagrama, ejusdemque nominis lapidibus[5], et de Gandaki fluminis sanctitate 164 Gonishkramanatirtham 165 Stutasvamikshetram, ubi olim, quum Vishnus Vasudevae *forma se manifestaturus erit*, Sandilya, Jajali, Kapila, Upasayaka (?), Bhrigu deum adoraturi esse feruntur 166 De Dvaravati ejusque sacellis Yadu-idarum caedes paucis verbis eodemque fere modo narratur atque in Vishnupurana V, 37, excepto quod in nostro libro Durvasas Sambam exsecratur 167 De Sanandura (उत्तरे तु समुद्रस्य मलयस्य तु दक्षिणे) 168 Lohargala तत्र सिद्धवटे भद्रे गत्वा वै त्रिशद्योजन । म्लेच्छमध्ये वरारोहे हिमाचलसमाश्रिते ॥ तत्र लोहार्गल नाम etc 169–196 De Mathurae sanctitate 197–202 De Vishnuis simulacris 197 (fol $315^a = B\ 207^b$) De erigendis simulacris ligneis (*Madhukae, i e Asokae lignum adhibetur*) 198 De lapideis 199 De fictilibus 200 De cupreis 201 De simulacris campanarum aere (kańsya) factis 202 De argenteis et aureis 203–206 De manium cultu Naradae cum Nimi colloquium 203 (fol $325^a = 211^a$) De mundi creatione Manium cultum primus Nimis, *Atreyae filius (isque Manuis filius), mortuo filio instituisse fertur* 204 De lustranda familia De ritibus et silicernio proximis post mortuum cognatum diebus faciendis 205 Dona in ceremoniis funebribus pontificibus probis et generosis largienda sunt Manes enim, si viris genere infamibus (kunda, gola) munera offerantur, e sedibus coelestibus expelli, Medhatithi regis exemplo probatur 206 Qui Brahmanae in sacrificio divinis manibus oblato, quive alii in oblatione, majoribus defunctis data, invitandi sint, docetur Horum rituum efficacitas laudatur Cur, quae manibus fiant sacrificia, igne comburantur, explicatur, qui homines a ritibus *arcendi sint, definitur etc* 207 *Madhuparkae, i e* dapis aequalibus butyri liquefacti, lactis coagulati, mellis partibus factae, origo mythica Hoc loco in Vishnuis cultu illud ferculum adhiberi traditur 208 Preces in offerendo *madhuparka* recitandae 209–228 *Sansarachakram*, mundi circulus His capitibus Náchiketa, quae a se *in Tartaro improborum supplicia justorum praemia visa essent*, enarrat 209 Narratio de Nachiketa et Uddalaka, Kathakopanishadis imitatione expressa, et in hoc quidem capite divinus ille philosophi fervor nonnullas certe in imitatore ingenii scintillas accendit 210 Nachiketam ex inferis reversum viri sancti quae ibi vidisset, interrogant 211 (*fol* $348^b = B\ 228^a$) Scelesti enumerantur, qui mortui in Acheruntem prae-

[1] Vocabulum insolitum *svana* proxime legitur श्वानो वै मम सम्मानि गोमायु मम वै तथा । जायेत *etc*

पायसादुद्धृत किंचित्प्रायश तत्प्रकीर्तित Vrataraja.

[3] Additur fabula de cane aurea et vulture qui eo loco a Somadatta principe vulnerati postea altera Kántirájae filia alter Kalingarum regis filius nati sunt

[4] Locus beatitudinis aeternae hominibus piis destinatus in hoc capite Svetadvipa appellatur; alibi etiam reliquae insulae mundanae velut Kraunchadvipa eidem usui inserviunt

[5] Cur Salankáyanae viri sancti nomen cum hoc cultu conjungatur non apparet

cipitantur 212 Yamae urbs describitur 213 Piorum sedes et Yamae satellites describuntur 214–217 Nachiketa, Yama precibus conciliato, a Chitragupta ejusque famulis per Tartari locos circumducitur, ibique impiorum supplicia conspicit. Quae capita quantisne in deliciis Petrus Breughel, vir optimus, habiturus fuisset[1] 218, 219 Quibus sceleribus homines in Tartarum detruduntur, exponitur 220 Chitragupta famulos, variorum morborum forma indutos, ad arcessendos impios emittit 221 (fol 369^a = B 242^b)–222 Yamae et Chitraguptae de mortuis judicium 223 Inde ab hoc capite Yamae cum Narada de facinoribus piis, quibus homines in coelum perveniant, colloquium incipit 224, 225 Mulierum fidarum post mortem praemia. 226 Scelera in vita priore commissa piis operibus obliterari possunt. 227 Quam ob rem quum vaccarum cultus, tum Karttikae mensis clarilunii diei undecimi, qui *Prabodhiní* nomine Vishnui sacer est, observatio commendantur 228 Finitur hoc capite Yamae cum Narada, et Nachiketae cum viris sanctis colloquium 229 (fol 388^a = B 254^a)–232 De loco sacro Gokarna appellato in Sleshmatakavana sito, ubi olim Siva cervi forma latuisse perhibetur[1]. Praecedit narratio de Nandine, qui pietate id effecisse dicitur, ut a Siva catervarum dux (Nandiṣvara) crearetur 233 Libri finis 234 Index

Librum Puranae nomen minime merere, sed in usum sectae cujusdam, quae generali Bhagavatarum nomine saepe nuncupatur, compilatum esse, libro perlecto mihi quidem persuasum est

Codex sub finem seculi superioris negligenter exaratus est (WALKER 169)

106.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 265 Long 13 Lat 9 Linn 21

Varahapuranam (B) De codicibus Berolinensibus cf Weber, Catal p 142

Codex anno 1821 Benaris parum accurate exaratus est In fine haec leguntur सवत १८७७ खरनामसवत्सरे श्विकन्येऐ मासे शुक्ले पक्षे सम्म्यायां गुरुवासरे तद्दिने लिखित वाराहपुराणे सपूर्णम समाप्त ॥ ॥ काशीमध्ये ठिकाणसीतलाघाटपरनाथुरामब्राह्मणकीहवेलिमेराजमदिरमेतिवाडीनाथुरामब्राह्मणगुर्ज्जरगौडत्रिवाडी॥ (WILSON 101)

[1] Cf *Wilson* Mackenzie Collection I p 69 Gokerna Mahátmya Account of *Gokerna* a celebrated shrine of *Siva* as *Mahabaleswara* on the coast of North Canara a section of the Skanda Purana.' *Fr Buchanan* Journey III 166

107

Foll 27–74 Linn 10 *Mathurámahatmyae* capita 18 et undevicesimi versus 30, quo libello Mathura urbs ejusque sacella celebrantur (C) Haec Varáhapuranae pars capitibus 29 constat et in codicibus nostris inde a capite 169 legitur Incipit श्रुत्वा देवस्य माहात्म्य लोहार्गलनिवासिन । त्रैलोक्यनाथाधिपतेर्विस्मय परम गत (I गता) ॥ धरण्युवाच ॥ पद्मपत्रविशालाक्ष लोकनाथ जगत्पते । त्वत्प्रसादाच्च देवेश श्रुत शास्त्र महोत्तम (महोदय A B D) ॥१॥ तव शिष्या च दासी च त्वामह शरण गता । जगद्धातर्जगद्योने जगत्प्रभुस्तद्व्रित ॥२॥ तव सभाषणादेव जातास्मि कनकोज्ज्वला । अलकृता च शास्ता च सर्वशास्त्रेण मानद ॥३॥ शास्त्रस्यास्य कृतेनाथ नास्य (I nasti) नाथ परिश्रम । त्वदायत्त जगत्सर्व यच्च किंचित्प्रवर्त्तते ॥४॥ इति मत्वा (कृत्वा in margine reliqui codd मत्वा) साह्लादो हृदि वर्त्तते (यदि वर्तसे i e वर्तसे D optime) । लोहार्गलात्पर श्रेष्ठ गुह्य परमदुर्लभ ॥५॥ तीर्थं तद्वद कल्याण तीर्थानामुत्तमोत्तम । यदस्ति दुर्लभ तीर्थं कथयस्व मम प्रभो ॥६॥ श्रीवराह उवाच ॥ न विद्यते च पाताले नान्तरिक्षे न मानुषे । समत्व मथुराया हि प्रिय मम वसुधरे ॥७॥ सूत उवाच ॥ तच्छ्रुत्वा वचन तस्य प्रणम्य शिरसा तदा । पुण्याना परम पुण्य पृथ्वी वचनमब्रवीत् ॥८॥ पृथिव्युवाच ॥ पुष्कर नैमिष चैव पुरीं वाराणसीं तथा । एतान्हित्वा महाभाग मथुरा कि प्रशससि ॥९॥ श्रीवाराह उवाच ॥ शृणु कार्त्स्न्येन वसुधे कथ्यमान मयानघे । मथुरेति च विख्यातमस्ति क्षेत्र पर मम ॥ etc

Singulis capitibus vada sacra in confinio Mathurae sita enumerantur, ad illustrandamque ejus regionis sanctitatem passim fabellae mirum quantum inficetae inseruntur

Haec codicis pars sub finem seculi superioris satis accurate exarata est (MILL 77^b)

108.

Foll 46–102 Linn 9 *Mathuramahátmyam*, capp 29 (D) Exscripsi partem capitis vicesimi sexti (= Varahapur 193), quoniam ex eo, quo tempore haec libri pars composita sit, eodem non modo Bhavishyapuranam, sed etiam Sambapuranam jam vulgatum esse discimus सुखासीनस्य कृष्णस्य पुत्रदारयुतस्य च । आगतो नारदस्तत्र यदृच्छागमनो मुनि ॥२॥ पाद्यमर्घमासन च मधुपर्कं सभाजन । गा च गृह्य यथान्याय कृत्वा सवादमुत्तम ॥३॥ एकान्तमिति वक्तव्य कृष्ण गत्वाथ नारद । उत्थाय युगलो भूत्वा कृष्णायाचक्षित शृणु ॥४॥ एष पुत्रो युवा वाग्मी सुरूपश्चारुदर्शन । स्पृहणीय सदा कान्त स्त्रीजनस्य सुरेश्वर ॥५॥ एतासा वरनारीणा क्रीडार्थं हि सुरेश्वर । देवयोन्यो ददुस्तुभ्य सहस्राणि च षोडश ॥६॥ शाव दृष्ट्वा तु सर्वासा क्षुभ्यते सुमनोभव । एतत्ते प्रवलाके च गीयते देवतै सदा ॥७॥ त्वत्प्रियार्थं समायातो भवत्पार्श्वे निषेवितु (तत्प्रियार्थमायातो भवत्पार्श्वे निवे

न्तु D) । श्रूयेते चार्थवन्तौ श्लोकौ द्वैपायनेन वै ॥ ८ ॥ कीर्तिमत स्वर्गवासो नरकस्तद्विपर्ययात् । दिव स्पृशति भूमि च यस्य (? यश B) पुण्येन कर्मणा ॥ ९ ॥ यावत्तच्छब्दो (सुशब्दो ? 'bene audiens') भवति तावत्पुरुष उच्यते । पुरुषश्चाविनाशी च कथ्यते शाश्वतोऽव्यय ॥ १० ॥ नरके पुरुष प्रोक्तो विपरीते मनीषिभि । तस्माच्छाप समाहूय तथा द्वयोगण यह ॥ ११ ॥ आसनेपूपविष्टाना तासा क्षोभ तु शाश्वत । लक्ष-यिष्याम्यह सर्वं सत्य वासत्यमथ वा ॥ १२ ॥ तावत्मस्यासनान्येव स्वा-स्तीर्णानि भागश । पद्मपत्रैरुपेतानि कृतानि मुनिना मह ॥ १३ ॥ सर्वासामुपविष्टाना (?) प्रत्येक केशवस्तदा । पश्चाच्छाप समाहूय (?) तस्याग्रे कृतसपुट ॥ १४ ॥ स्थितो मुहूर्तं कि कार्यमादिशस्वाब्रवीन्नन । दृष्ट्वा रूपमतीवास्य शाम्बस्यैव यरस्त्रिया ॥ १५ ॥ चुक्षोभ भगवान्दे-वोऽनग समरणात्तथा । उत्तिष्ठध्व गृह सर्वा गच्छध्व स्व निवेशन ॥ १६ ॥ निगृह्यमाणा ताश्चाभि वस्त्रलग्नदलेन च ।[1] गता सर्वा यथायाता शाम्बस्तत्र स्थितो भवेत् ॥ Quo facto Samba Krishnae imprecatione lepris afficitur ततस्तु नारदेनैव शाम्बशापविनाशन ॥ २८ ॥ समादिष्टो महान्धर्म आदित्याराधन प्रति । शाम्ब शाम्ब महाबाहो शृणु जाम्बवतीसुत ॥ २९ ॥ उदयाचले च पूर्वाह्ण उद्यते तु विभावसु । नमस्कुरु यथान्याद्ध वेदोपनिषदादिभि ॥ ३० ॥ त्वयोदित रवि स्तुत्वा तुष्टि या-स्यति नान्यथा ॥ शाम्ब उवाच ॥ अगम्यागमनात्पापाद्मुक्तो य पुरुषो भवेत ॥ ३१ ॥ तस्य देव कथ तुष्टो भविष्यति स वै मुने ॥ नारद उवाच ॥ भविष्य पुराणमिति तव चादाद्भविष्यति ॥ ३२ ॥ ब्रह्मलोके पठिष्यामि ब्रह्मणोऽग्रे त्वह सदा । सुमतुर्मर्त्यलोके च मनो प्रकथ-यिष्यति ॥ ३३ ॥ शाम्ब उवाच ॥ कथ पूर्वाचले गता मासांपडापमो यह । पितृशापान्महद्दुस्त प्राप्तोऽस्म्यहमकल्मष ॥ ३४ ॥ नारद उवाच ॥ यथोदयाचले देवमाराध्य लभते फल । मथुरायां तथा प्रात पट्सूर्य-[2] लभेत्फल ॥ ३५ ॥ मध्याह्ने च तथा देव फलप्रियमकल्मषं । मथुराया च मध्याह्ने मध्यदिनगते रवौ । ३६ ॥ अस्तगते यथा देव सायोराध्य (? शाम्बाराध्य) फल लभेत् । मथुराया तथा पुण्यमुदयास्तरवौ तथा ॥ ३७ ॥ प्रातर्मध्या पराह्णे च पटमूर्य धारलोपक । कृष्णगगोऽद्भव चैव सवनत्रयमेव च ॥ ३८ ॥ एव कुरु यथान्यायमेकाह्ने तु रव फल । आराध्य शाम्ब कुर्यादि सर्वं पाप जहिष्यसि ॥ ३९ ॥ श्रीवराह उवाच ॥ तत शाम्बो महाप्राज्ञ कृष्णात्मजो ययौ पुरीं । मथुरा मुक्तिफलदा रवेराराधनोत्सुक ॥ ४० ॥ नारदोक्तेन विधिना शाम्बो जाम्बवतीसुत । पटसूप पूजयामास उदयत विभावसु ॥ ४१ ॥ कृत्वा योगेन चात्मान शाम्बस्याग्रे रविस्तदा । वर वृणीष्व भद्र ते मद्धर्म प्रकटाय च ॥ ४२ ॥ यच्छिक्षितो नारदेन तद्भद्र मम चाग्रत । शाम्ब पचाशके श्लोकैवदगुह्यपदाक्षरै ॥ ४३ ॥ य स्तुतोऽस्मि त्वया वीर तेन तुष्टोऽस्मि ते सदा । स्पृष्टो देवेन सर्वांगलक्षणादीप्र मच्छवि (? fortasse दीप्रिमच्छवि) ॥ ४४ ॥ चक्रागावयव साक्षाद्दि तोयेऽभूद्विवर्जिता । मध्याह्ने याज्ञवल्क्यस्य यजुर्माध्यन्दिनीयक (यपूर्णा° D यज्ञ मा° A B) ॥ ४५ ॥ अध्यायच्छन्दसहितो रविर्मध्यदिनो यथा । वैकुण्ठपश्चिमे पाश्च तीर्थे माध्यन्दिनीयक ॥ ४६ ॥ स्नात्वा माध्यदिन दृष्ट्वा सर्वपापै प्रमुच्यते । उदयास्ते ततो देव शाम्बेन सहितो विराट ॥ ४७ ॥ सायाह्ने कृष्णगगाया दक्षिणे सस्थित सदा । तत्र दृष्ट्वा तु सायाह्ने रविमस्तोदय प्रभुं ॥ ४८ ॥ सर्वपापविशुद्धात्मा परं ब्रह्माधिगच्छति ॥ वराह उवाच ॥ एव शाम्बस्य तुष्टेन मध्याह्ने तु नभस्तलात् । द्विधा कृत्वात्मयोगेन शाम्बकुष्ठमपोहत ॥ ४९ ॥ शाम्बमस्याततीय तु तत्रैवान्तर धीयत । शाम्बस्तु सह सूर्येण रथस्थेन दिवानिश ॥ ५० ॥ रवि स पृच्छ-यामास पुराण सूर्यभाषित । भविष्यपुराणमिति स्यात कृत्वा पुनर्नव ॥ ५१ ॥ शाम्ब सूर्यप्रतिष्ठा च कारयामास तत्त्ववित् । उदयाचले सहस्रांशो (°शु A °शु B D) यमुनायास्तु दक्षिणे ॥ ५२ ॥ मध्ये कालप्रिय देव मध्याह्ने स्थाप्य चोत्तमं । मूलस्थाने ततश्चक्रे अस्ताचलगते रवौ ॥ ५३ ॥ स्थाप्य त्रिमूर्ति शांबस्तु प्रातर्मध्यापराह्णिके (? °Lim)* । मथुराया तथा चैव स्थाप्य शाम्बो वसुधरे ॥ ५४ ॥ सनातना स्थापयामास पुराणविधिना स्वप । इद शाम्बपुर नाम माथुराणा कुलेश्वर ॥ ५५ ॥ रथयात्रा (maghamásasya saptamyam) तथा कृत्वा रविणा कथिता यथा । etc Cf supra, pp 31^b, 32^b

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (MILL 42[c])

109.

Lit Devan Charta Ind Foll 216 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 10

Vishnupuránam (A) Incipit समर्चितो भिवतार्पेमिद्धये गणै सुराणामपि य स्तुत सदा । अशेषविघ्नघनजातवेदस नमामि त शुद्धविघ्नगणाधिप ॥ १ ॥ पद्मासन पद्मसमासन च पद्मस्य योनि चतु-रानन च । षडगवेदैश्च विभूषिताग पितामह त प्रणतो स्मि नित्य ॥ २ ॥ जित ते पुण्डरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन । नमस्ते स्तु हृषीकेश महापुरुष पूर्वज ॥ ३ ॥[3]

Lib I Foll 1–50^b Capp 22 Lib II Foll 50^b–77^b Capp 16 Lib III Foll 78^a–107^a Capp 18 Lib IV Foll 107^a–147^b Capp 24 Lib V Foll 147^b–198^b Capp 38 Lib VI Foll 198^b–216^b Capp 8

Hujus Puranae versio Anglica a Wilson cum prolegomenis et annotationibus praestantissimis anno 1840 Oxonii edita est De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 144

Codex egregius anno 1703 exaratus est Folium 215 recentiore manu additum est (WILSON 108)

110.

Lit Devan Charta Ind Foll. 236 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn foll 3–21 11 reliquorum 10

Vishnupuranam (B) Lib I Foll 1–52^b Lib II Foll 52^b–83^b Lib III Foll 83^b–117^a IV 117^a–157^b V 157^b–216^b VI 216^b–236^a

Codex Benaris anno 1740 exaratus est Folia 3–21 nostro seculo addita sunt (WILSON 107)

[1] Verba corrupta sunt de rebus cf si placet cod 75 fol 74^a

[2] Cod ces et hic et infra पट्सूर्य

[3] Reliqui codices a disticho tertio inc piunt

111.

Lit Devan Charta Ind Foll 387 Long 13 Lat 6 Lineae variant

Vishnupuranam (C) Lib I Foll 1–90 Lib II Foll 91–148 Lib III Foll 149–207 Lib IV Foll 208–272 Lib V Foll 273–351 Lib VI Foll 352–387

In hujus codicis marginibus commentarius brevis adscriptus est Atque librorum I II V explicatio a *Sridharasvamine* composita et *Átmaprakaṣa* appellata est librorum III IV a *Ratnagarbha*, eique nomen *Vaishnavakutachandrika* inditum est De sexto libro non constat Sridharasvamin his verbis exorditur श्रीविदुमाधव दे परमानदविग्रह । वाच विश्वेश्वर गगा पराशरमुखान् मुनीन् ॥१॥ श्रीमच्चित्सुखयोगिमुख्यरचितव्याख्या[1] निरीक्ष्य स्फुट तन्मागण सुबोधसग्रहवतीमात्मप्रकाशाभिधा । श्रीमद्विष्णुपुराणसारविवृत्तिकर्ता यति श्रीधरस्वामी सद्गुरुपादपद्ममधुप साधु स्वधीशुद्धये ॥२॥ श्रीमद्विष्णुपुराणस्य व्याख्या स्वल्पातिविस्तरा । प्राचामालोक्य तद्व्याख्यामध्येमेय विधीयते ॥३॥ Libri II commentarius ab his verbis incipit सच्चितपरमानदनृहरि श्रीधरो यति । पुराण वैष्णव व्याख्या स्वप्रकाशाख्यटीकया ॥१॥ Lib III अशङ्कयेन सृष्ट्यादिद्विससभुवनोक्तिभि । Lib IV धर्माधर्मयो पूर्वमुक्तयोरनुवर्ण्यते । Lib V प्रथात पचमाशे कृष्णलीलामहोदय । Lib VI सर्गादिफलमाख्यातु मुक्तिमात्यतिक लय ।

Codex sub finem seculi superioris exaratus est In fine libri quarti folium unum desideratur (Wilson 130)

112.

Lit Bengal Charta Ind Foll 156 Long 19½ Lat 6½ Linn 10

Vishnupuranam (D) Lib I Foll 1–37b Lib II Foll 37b–57b III Foll 57b–78a IV Foll 78a–105b V Foll 106a–144b VI Foll 144b–156a

Codex superiore seculo nitide exaratus est (Wilson 26)

113

Lit Devan Charta Ind Foll 177 Long 10½ Lat 4½ Linn 11

Ṣivapuranam, capita 75 continens Incipit जगत पितरं शभु जगतो मातर शिवा । तत्पुत्र च गणाधीश नत्वैतद्वर्णयाम्यह ॥१॥ वागीशा यस्य वदने लक्ष्मीर्यस्य च वक्षसि । यस्यास्ति हृदये सवित्त नृसिहमह भजे ॥२॥ एकदा मुनय सव नैमिषारण्यवासिन । पपृच्छु (paprachuh) परया भक्त्या व्यासशिष्य गुणान्वित ॥३॥ ऋषय ऊचु ॥ सूत सूत महाभाग चिर जीव सुखी भव । पिबतस्त्वन्मुखाम्भोजाच्युत (chyutam) ज्ञानामृत वय ॥४॥ अवितृप्ता पुन कि चित्पृष्टुमिच्छामहे वय । व्यासप्रसादात्सर्वज्ञो जातो (l yato) सि कृत कृत्यता ॥५॥ नाज्ञात विद्यते किंचिद्भूत भाव्य भव च यत् । गुरो कृपा समासाद्य सर्वं सार्थीकृत त्वया ॥६॥ कथय त्व प्रसादेन शिवरूपमनुत्तम । तत्पूजा परमा दिव्या चरित्राण्यप्यनेकश ॥७॥ अगुणो गुणता जात (yatah) कथ लोके महेश्वर । शिवतत्त्व वयं सव न जानीमो विचारत ॥८॥ सृष्टे पूर्वं कथ देवस्तन्मध्ये च कथ पुन । तदते च कथ तिष्ठेच्छकरो लोकशकर ॥९॥ कथ प्रसन्नता याति प्रसन्न कि फल पुन । यच्छति सर्वलोकेभ्य सर्वं कथय सुव्रत ॥१०॥ सद्य प्रसन्नो भगवान् भवतीत्यनुशुश्रुम । एतत्सर्वं तथा चान्यत्कथनीय त्वयानघ ॥११॥ इति पृष्टस्तदा तैस्तु श्रुत्वा हर्षसमन्वित । उवाच वचन तत्र ऋषीणा शृण्वता तदा ॥१२॥ इति श्रीशिवपुराणे परिपाटकनाम प्रथमोऽध्याय ॥

Hoc Puranam a Suta coram viris sanctis, in Naimisha silva degentibus, ita relatum esse fertur, ut olim a Brahmane deo cum Narada communicatum erat Cap 1 Prooemium 2 De mundi creatione quae Ṣivae, nimirum in hoc libro summum numen repraesentantis, jussu facta est Brahman oloris Vishṇus apri forma (Ṣvetavarahakalpe) oriuntur 3 Siva lingae forma se manifestat Singulae sermonis literae Sivae corpus repraesentant De Om syllabae sanctitate 4 Ṣiva Vishnuis precibus commotus ipsissima specie apparet, eique institutiones suas revelat जपतस्तस्य देवस्य प्रादुर्भूतो हर स्वय । पुन प्रसन्नस्तत्रैव हरये परमात्मने ॥१॥ निगम श्वासरूपेण ददौ तस्मै महात्मने । तत्र मत्वा ह्यनेके वै तत्र कर्माण्यनेकश ॥२॥ सर्वविद्यानिधिदवो हरश्चास्मिन्महामुने । ईशान सर्वविद्याना श्रुतिरेषा सनातनी ॥३॥ हरात्प्राप्य स्वय विष्णुर्हरिर्मेस्मदात्पुन । पुरत श्वासरूपेण प्राप्तवाविगम तदा ॥ De qua revelatione spiritu facta (Nihṣvasakhya Sañhita), cf quae supra p 58b e Varahapuranae cap 70 excerpta sunt[2] Lingae cultus injungitur Ṣiva mundi regendi partes distribuit 5, 6 Cur Brahma oloris, Vishnus apri formam induerint, pueriliter et inepte explicatur Uterque deus quum Ṣivam venerati essent creandi opus aggrediuntur 7 Deorum creatio 8 Sati in Dakshae sacrificio in ignem se praecipitat De Sivae cultu praecipue matutino 9–24 De Tripurae eversione narratio, quam auctor eodem modo et ordine retulit, atque Kalidasa in Kumarasambhava carmine 25 (fol 53a) De lingae cultu et 26 significatione 27–29 De ritibus cum Sivae cultu conjunctis 30 Pandani (ketakí) flores in Ṣivae cultu non adhibentur, propterea quod haec arbor olim ad S tam ab opprobrio vindicandam verum testimonium non protulerat 31 (fol 66a) Neve Champakae

---

[1] De Chitsukha cf. Burnouf Bhágavatapur I LVIII

[2] Cf cap 70, 19 यनैव विष्णारे दत्ता श्वासेन वेदसहिता । चापीमत्ता ह्यनेके च ध्यान च पूजन वृथा ॥

floribus utendum est 32–36 De Gaṇeṣae origine[1], rebus gestis, cultu 37 Sertorum, I leocarpi (rudráksha) semine confectorum, sanctitas 38 Varii loci enumerantur, propter lingae cultum celebrati Sanctissimi hi duodecim esse dicuntur: सोमराष्ट्रे सोमनाथं (scil लिंगं) च श्रीशैले मल्लिकार्जुनं ॥१७॥ उज्जयिन्यां महाकालमोंकारे परमेश्वर । केदार हिमवत्पृष्ठे डाकिन्यां भीमशंकर ॥१८॥ वाराणस्यां च विश्वेशं त्र्यंबक गौतमीतटे । वैद्यनाथ चिताभूमौ नागेशं दारुकावने ॥१९॥ सेतुबंधे च रामेशं घुश्मेशं (l ghuṣmeṣam) च शिवालये । द्वादशैतानि नामानि प्रातरुत्थाय य पठेत् ॥२०॥ स etc 39 De Nandikeṣae sacelli origine fabula. 40 De aliis lingis Atriṣvara, locus sacer, eo tempore ortus esse dicitur, quum Anasuyae sanctimonia Ganges in locum aridum adductus est 41 (fol 92[b]) De superstitionis Laingicae origine fabula, cum sexto Vámanapuráṇae capite argumento quidem, non verbis, consentiens 42 Andhakae caedes 43 De Sudarṣana sacerdote, Dadhichis filio A quo *Baṭu* sive *Baṭuká* sacerdotes[2] descendisse feruntur शिवाभ्यां स्थापिता यस्मात्तस्मात्ते बटुका स्मृता ॥३६॥ तपोधीता (?) यतो ज्ञातास्तस्मात्तपोधना मता । शिवयो कृपया सर्व निस्तार बहुधा गता ॥३७॥ तेषां च प्रथमा पूजा मता पूजा महात्मन । तेन वापत्कृता नैव पूजा च शंकरस्य च ॥३८॥ तावत्पूजा न कर्तव्या मानवैर्वेदपारगै । शुभं वाप्यशुभं वापि बटुक न परित्यजेत् ॥३९॥ प्रायापत्ये च भोज्ये च बटुरेको विशिष्यते । शिवयोश्च तथा कार्यं विशेषो दृश्यते त्विह ॥४०॥ et infra· तस्माच्च बटुका येषा पुरापि द्विप्रकीर्तिता ॥५१॥ शिवपूजा तु तै पूर्वमुक्तायां नान्यथा पुन । बन्येषा नाधिकारोऽस्ति शिवस्य पचनादिह ॥५२॥ उत्सवेषु च कार्ये वै पूजा पूर्णा भवत्विति । तावदेव हि तेषा तु कार्यं नान्यत्तथैव च ॥५३॥ 44 De Someṣvara linga, quod Prabhásae eo tempore ortum esse dicitur, quum Lunus, ne Dakshae imprecatione omnino evanesceret, Ṣivam precibus et pietate conciliavit De Mallikárjuna linga 45 De Mahakáleṣvara linga in urbe Avanti statuto, quod tum ortum est, quum Siva Dushanam daityam occidit De Omkára et Amareṣvara lingis 46 Kedáreṣvaralingam in Badaryaṣrama statutum 47 Bhimae, Kumbhakarnae rákshasae filii, caedes 48 De creatione Avimukteṣvaralingam De Ṣiva Calvifero 49 50 Káṣis urbis sanctitas 51 (fol 116[a])–53 De Kusávarta tirtha. Quae in his capitibus de Gautama et Ahalyá traduntur, similem Varahapuráṇae (cap 70) narrationem in memoriam reducunt 54, 55 Ravana a Ṣiva extollitur, rursusque subvertitur De Vaidyanáthae et Nágeṣvarae lingae origine 56 Rámeṣvaralingam 57 Ghuṣmeṣalingam 59, 60 Hiranyakaṣipus et Hiranyákshae caedes 61 (fol 141[a]) Achaleṣalingam Narratio de Áhuka Bhilla et Áhukí uxore, qui Ṣivae favore Nalae et Damayantis forma renati sunt. 62–66 Etiam Arjuna in Ṣivae cultorum numero fuit 67 De precibus et ceremoniis, in Ṣivae cultu adhibendis 68 Krishna Ṣivam Bilveṣvarae formae adoravit 69 Idem olim a Ṣiva Sudarṣana discum ad delendos gigantes accepit. 70 Mille Ṣivae nomina 71 (fol 162[b])–73 De ceremonia *Sivarátri* appellata, quae quatuordecimo Mághae mensis obscurilunii die celebranda est Cujus ceremoniae observatione vel a scelestissimis hominibus Sivam propitiari posse, duabus de venatore quodam et Vedanidhi sacerdote narrationibus probatur 74 De beatitudine summa obtinenda 75 De Ṣivae potentia

De libro ipso quem ad celebrandum cultum Laingi cum scriptum esse vides in praesentia nihil temere asseveraverim, expectandum enim est dum de Skandapuráṇae parte, quae Ṣivamáhátmya appellatur, accuratiora audiamus Ex quo libellum nostrum desumtum esse, iis quae infra dicta sunt, suspicari possis

Codex anno 1770 a Bhúdeva nitide quidem, neque tamen satis accurate exaratus est (WALKER 204)

114—116.

Volumina tria Lat Devan Charta Ind Long 11 Lat 4½ sed inde a fol 92 vol II 5

His voluminibus *Revámáhátmyam*, Revae majestas, continetur, quo libro Revá sive Narmadá fluvius et loci sacri, in ejus ripa siti, celebrantur Hic liber partem Váyupuránae, quod Ṣivae dedicatum est, sive Ṣivapuráṇae, a Vayu narrati, constituere dicitur, et a Suta cum Ṣaunaka communicatur Sollenni harum literarum more singulorum sacellorum origo et sanctitas narrationibus illustrantur

Vol I Foll 258 Linn 8 Incipit उभयतटपुण्यतीर्थप्रक्षालितसकललोकदुरितौघा । देवमुनिमनुजवंद्या हरतु सदा नर्मदा दुरित ॥१॥ नारायतु दुरितमखिल भूत भव्यं च कालसभूत । सकलपवित्रितवसुधा पुण्यजला वंदिता देवा ॥२॥ बालार्कसमप्रभाभं विबुधरिपुशिरश्छेदनाद्रक्तदिग्धं । धारामोद्भूतकालानलबहुलशिखातेजसा दुर्निरीक्ष्य । निर्हत्याशेषदैत्य भ्रमति सुरवधूमध्यवैरर्च्यमान पायात्सा पुरारेर्निपुधनुर्गणैर्वंद्यमान सदैव ॥३॥ नारायण etc ॥४॥ शौनक उवाच ॥ नैमिषे पुण्यनिलये नानाऋषिनिषेविते । शौनक सत्रमासीन सूत पप्रच्छ विस्तरात् ॥५॥ मन्य इह धर्मनैपुण्य त्वयि सूत सदर्चितं । पुण्यामृतकथावक्ता व्यासशिष्य त्वमेव हि ॥६॥ अतस्त्वा परिपृच्छामि धर्मं तीर्थाश्रय कवे । बहूनि सति तीर्थानि बहुशो मे श्रुतानि च ॥७॥

---

[1] इति विचार्य सा देवी पत्न्यपोर्मलसंभव । पकमुद्धार्य तेनैव निर्ममे पुत्तक शुभ ॥ Quod aliquatenus verecundius est quam quae aliis locis de sapientae dei natalibus narrantur

[2] Cf Carey s v *vadu* 'a brahman who resides with and performs religious ceremonies for persons of the Súdra class

श्रुता दिव्यनदी ब्राह्मी तथा विष्णुनदी मया । तृतीया न मया क्वापि श्रुता रौद्री सरिद्वरा ॥८॥ त्वं वेदगर्भा विख्याता विबुधैरभिवंदिता । वद मे त्वं महाप्राज्ञ तीर्थपूगपरिष्कृतां ॥९॥ क्व देशमाश्रिता रेवा कथं श्रीरुद्रसंभवा । तत्संश्रितानि तीर्थानि यानि तानि वदस्व मे ॥१०॥ सूत उवाच । साधु पृष्टं कुलपते चरितं नर्मदाश्रितं । विचित्रं पवित्रं दोषघ्नं श्रोतुं वक्तुं च सत्तम ॥११॥ वेदोपवेदवेदांगादीन्यभिव्यस्य पूर्वतः । अष्टादशपुराणानां वक्ता सतीसुतः (सत्यवतीसुतः s. m.) ॥१२॥ तं नमस्कृत्य वक्ष्यामि पुराणानि यथाक्रमं । येषामभिव्याहरणादभिवृद्धिर्यं-वायुषोः ॥१३॥ श्रुतिः स्मृतिश्च विप्राणां चक्षुषी परिकीर्तिते । काणस्त्वेकया हीनो द्वाभ्यामंधः प्रकीर्तितः ॥१४॥ श्रुतिस्मृतिपुराणानि विदुषां लोचनत्रयं । यस्त्रिभिर्नयनैः पश्येत्सोंऽशो माहेश्वरो मतः ॥१५॥ आत्मविद्या च पौराणी धर्मशास्त्रात्मिका च या । तिस्रो विद्या इमा मुख्याः सर्वशास्त्रविनिर्णये ॥१६॥ पुराणं पंचमो वेद इति ब्रह्मानुशासनं । यो न वेद पुराणं हि न स वेदात्र किंचन ॥१७॥ कतमः स हि धर्मोऽस्ति किं वा ज्ञानं तथाविधं । यन्नद्वा तत्किमस्तीह पुराणे यन्न दृश्यते ॥१८॥ वेदाः प्रतिष्ठिताः सर्वे पुराणे नात्र संशयः । बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदो मामयं प्रतरिष्यति ॥१९॥ इतिहासपुराणैश्च कृतो यं निश्चलः पुरा । आत्मा पुराणं वेदानां पृथगंगानि तानि षट् ॥२०॥ यच्च दृष्टं हि वेदेषु तद्दृष्टं स्मृतिभिः किल । उभाभ्यां यच्च दृष्टं हि तत्पुराणेषु गीयते ॥२१॥ पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतं । अनंतरं च वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिर्गताः ॥२२॥ पुराणमेकमेवासीदस्मिन् कल्पांतरे मुने । त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटिप्रविस्तरं ॥२३॥ स्मृत्वा जगाद च मुनीन् प्रति देवश्चतुर्मुखः । प्रवृत्तिः सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवत्ततः ॥२४॥ कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य ततो मुने । व्यासरूपं विभुः कृत्वा संहारम (samharet sa?) युगे युगे ॥२५॥ चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे सदा । तदष्टादशधा कृत्वा भूर्लोकेस्मिन् प्रभाष्यते ॥२६॥ अद्यापि देवलोके तच्छतकोटिप्रविस्तरं । तदर्थोऽत्र चतुर्लक्षसंक्षेपेण निवेशितः ॥२७॥ पुराणानि दशाष्टौ च सांप्रतं तदिहोच्यते । नामतस्तानि वक्ष्यामि शृणु त्वं ऋषिसत्तम ॥२८॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च । वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥२९॥ ब्रह्मपुराणं तत्राद्यं संहिताभ्यां विभू[षि]तं । श्लोकानां दशसाहस्रं नानापुण्यकथायुतं ॥३०॥ पाद्मं च [पंच]पंचाशत्सहस्राणि निगद्यते । तृतीयं वैष्णवं नाम त्रयोविंशतिसंख्यया ॥३१॥ चतुर्थं वायुना प्रोक्तं वायवीयमिति स्मृतं । शिवभक्तिसमायोगात् शैवं तच्चापराख्यया ॥३२॥ चतुर्विंशतिसंख्यातं सहस्राणि तु शौनक । चतुर्भिः पर्वभिः प्रोक्तं भविष्यं पंचमं तथा ॥३३॥ चतुर्दशसहस्राणि तथा पंचशतानि तत् । मार्कंडं नवसाहस्रं षष्ठं तत्परिकीर्तितं ॥३४॥ आग्नेयं सप्तमं प्रोक्तं सहस्राणि तु षोडश । अष्टमं नारदीयं च प्रोक्तं वै पंचविंशति ॥३५॥ तथा भागवतं नाम भागद्वयविभूषितं । तदष्टादशसाहस्रं प्रोच्यते ग्रंथसंख्यया ॥३६॥ दशमं ब्रह्मवैवर्तं तावत्संख्यमिहोच्यते । लिंगमेकादशं (laingam) ज्ञेयं तथैकादशसंख्यया ॥३७॥ भागद्वयविरचितं तत् लिंगं ऋषिपुंगव । चतुर्विंशतिसाहस्रं वाराहं द्वादशं विदुः ॥३८॥ विभक्तम(?)एभिः षंडैः (khandaih) स्कांदं भागवतां वर । चतुर(?)शीतिसाहस्रं संख्यया तन्निरूपितं ॥३९॥ ततस्तु वामनं नाम तच्चतुर्दशमं स्मृतं । संख्यया दशसाहस्रं प्रोक्तं कुलपते पुरा ॥४०॥ कौर्मं पंचदशं प्राहुर्भागद्वयविभूषितं । दशसप्तसहस्राणि पुरा संक्षेपतः कलौ ॥४१॥ मात्स्यं मत्स्येन यत्प्रोक्तं मनवे षोडशं क्रमात् । तच्चतुर्दशसाहस्रं संख्यया मततां वर ॥ गारुडं सप्तदशमं स्मृतं चैकोनविंशतिः । अष्टादशं तु ब्रह्मांडं भागद्वयनिरूपितं ॥४३॥ तच्च द्वादशसाहस्रं शतद्वयसमन्वितं । तथैवोपपुराणानि चोक्तानि तानि वै यथा ॥४४॥ इदं ब्रह्मपुराणस्य खिलं सौरमनुत्तमं । संहिताद्वयसंयुक्तं पुण्यं शिवकथाश्रयं ॥४५॥ आद्या सनत्कुमारोक्ता द्वितीया सूर्यभाषिता । सनत्कुमारनाम्नापि तद्विख्यातं महामुने ॥४६॥ द्वितीयं नारसिंहं च पुराणे पद्मसंज्ञिते । नंदापुराणं च तथा तृतीयं वैष्णवे मतं ॥४७॥ चतुर्थं शिवधर्माख्यं पुराणे वायुसंज्ञिते । दौर्वाससं पंचमं च स्मृतं भागवते सदा ॥४८॥ भविष्ये नारदोक्तं च सूरिभिः क[थि]त[तं] पुरा । कापिलं मानवं चैव तथैवोशनसेरितं ॥४९॥ ब्रह्मांडे वारुणं चाथ कालिकाह्वयमेव च । माहेश्वरं तथा सांबं सौरं सर्वार्थसंचयं ॥५०॥ पाराशरं भागवतं कौर्मं चाष्टादशं क्रमात् । एतान्युपपुराणानि मयोक्तानि यथाक्रमं ॥५१॥ पुराणसंहितामेतां यः पठे(त्)द्वा शृणोति च । सो नतपुण्यभागी स्यान्मृतो ब्रह्मपुरं व्रजेत् ॥५२॥ इति वायुपुराणे श्रीरेवाखंडे पुराणसंहिता नामाध्यायः ॥१॥

सूत उवाच ॥ पुराणं यन्मयोक्तं हि चतुर्थं वायुसंज्ञितं । चतुर्विंशतिसाहस्रं शिवमाहात्म्यसंयुतं । महिमानं शिवस्याह पूर्वं पाराशरः पुरा । अपरार्द्धे तु रेवाया माहात्म्यमतुलं मुने । पुराणेषूत्तमं प्राहुः पुराणं वायुनोदितं । यस्य श्रवणमात्रेण शिवलोकमवाप्नुयात् । यथा शिवस्तथा शैवं पुराणं वायुनोदितं । शिवभक्तिसमायोगान्नामद्वयविभूषितं[1] । नर्मदायास्तु माहात्म्यं तस्मिन् द्वैपायनो ब्रवीत् etc.

Initio excepto, quo varia mundi aeva enumerantur, quum praeter nomina nihil memorabile libro nostro tradatur, singulorum capitum titulos exscribere satis habui[2]: Puránasanhitá. Narmadámáhátmya[3] Kalpasamudbhavas. Máyúrakalpasambhavas. Kúrmakalpasamudbhavas. Vakakalpasamudbhavas. Mátsyakalpas Fol. 48b. Váráhakalpas. Kapilápúrvasambhavas Visalyásambhavas. Viṣalyásangamas. Karamardásangamas Nílagangásangamas Madhúkavratam Fol. 73a. Tripuravidhvanse Jváleṣvaratírtham Revákáverísangamamáhátmyam. Váráhísangamas. Chandavegásangamatírtham Erandísangamatírtham. Erandísangame Pitṛtírthamáhátmyam. Omkárotpattimáhátmyam[4]. Koṭitírtham. Kákahradatírtham Jambukeṣvaratírtham. Sárasvatatírtham. Kapilásangamamáhátmyam Narakavarnanam Fol.102a. Ṣáríravyavasthá. Amareṣvaratírthe godánamahimá. Aṣokavanikátírtham Matangatírtham. Mṛigavanatírtham. Manorathatírtham, Angáragartásangamamáhátmyam. Kṛishṇárevásangamas, Vilvámra-

[1] i. e. Váyavya-Raudram [2] Capita numeris carent

[3] Inde a capite tertio usque ad finem libri Yudhishṭhira cum Márkandeya colloquitur

[4] Hujus sacrarii origo traditur Urbs ad Kalpagá fluvium in monte Amarakanṭaka sita esse dicitur

kamáháhátmyam. Suvarnadvípam, Hiranyagarbhásangamas. Aşokeşvaratírtham. Vágu-revásangamamáhátmyam. Sahasrávartakatírtham. Saugandhikavanamáhátmyam. Sarasvatítírthamáhátmyam. Brahmodatírtham. Şánkaratírtham. Somatírtham. Sárasvatatírtham. Sahasrayajnatírtham. Kapálamochanatírtham. Agnitírtham. Aditísvaratírtham. Váráhatírtham. Fol. 127[a]. Devapathatírtham. Sahasrayajnatírtham. Şuklatírtham. Díptikesvaratírtham. Vishnutírtham. Yodhanapuratírtham. Márutesvara-Yogesvaratírthadvayam. Rohinítírtham. Şáríravyavasthá. Dárutírtham. Brahmávartatírtham. Patresvaratírtham. Agnitírtham. Ádityatírtham. Meghanádatírtham. Dárutírtham. Fol. 150[a]. Devatírtham. Narmadesvaramáhátmyam (Guhávásatírtham) Kapilátírtham. Karanjesvaratírtham. Kundesvaratírtham. Pippaládatírtham. Vimalesvaratírtham. Vimalesvarapushkarinísangamatírtham. Şúlabhedaprasansá. Andhakavaradánam. Andhakayuddhe Sachigrahanam. Girvánásvásas. Andhakavadhas. Súlabhedotpattis. Súlabhede pátraparíkshákathanam. Súlabhede dánadharmas. Ş. Dírghatapaákhyánam. Rishisringasvargagamanam. Ş. Dírghatapahsvargagamanam. Ş. Kásirájamokshas. Ş. vyádhavákyam. Ş. vyádhasvargagamanam. Fol. 202[b]. Şúlabhedamáhátmyam samáptam. Pushkarinyám Ádityeşvaratírtham. Şakresvaratírtham. Karoţesvaratírtham. Kumáresvaratírtham. Agastyesvaratírtham. Vyásesvaratírtham. Vaidyanáthatírtham. Kedáratírtham. Ánandesvaratírtham. Mátritírtham. Narmadátírtham. Mundesvaratírtham. Fol 220[b]. Ansdváhí[nadí]sangama. Bhímesvaramáhátmyam. Arjunesvaratírtham. Dharmesvaratírtham. Lukesvaratírtham[1]. Dhanadatírtham. Jatesvaratírtham. Ravitírtham. Kámesvaratírtham. Mangalesvaratírtham. Kapilesvaratírtham. Gopáresvaratírtham. Manísvaratírtham.

Vol. II. Foll. 233. Tilakesvaratírtham. Gotamesvaratírtham. Mátritírtham. Şankhachúdesvaratírtham. Kedáratírtham. Paráşaresvaratírtham. Bhímesvaratírtham. Chandresvaratírtham. Asvaparnísangame[2] Bahvísvaramáhátmyam. Náradesvaratírtham. Vaidyanáthatírtham. Tejonáthatírtham. Fol. 26[b]. Vaidyanáthatírthamáhátmyam. Vánaresvaratírtham. Kumbhesvaratírtham. Rámesvaratírtham. Meghesvaratírtham. Dadhiskandam et Madhuskandam tírtham. Nandikesvaratírtham. Varunesvaratírtham. Pávakesvaram sive Agnitírtham. Kuveratírtham. Hanúmantesvaratírtham[3] sive Kapitírtham. Pútikeşvaratírtham. Fol. 53[b]. Somanáthatírtham, ad Revae et Uris confluentem situm. Nandítírtham. Pingalesvaratírtham. Rinamochanatírtham. Kapilesvaratírtham. Chakratírtham sive Jalasáyitírtham. Fol. 74[b]. Chandádityatírtham. Yamahásesvaratírtham. Kalhodígangesvaratírtham. Nandikesvaratírtham. (Naranáráyana-) Badarikesvaratírtham. Nalesvaratírtham. Márkandesvaratírtham. Vyásatírtham. Fol. 95[b]. Koţísvaratírtham. Prabhesvaratírtham. Şukesvaratírtham. Nágesvaratírtham. Márkandesvaratírtham. Koţísvaratírtham. Sankarshanesvaratírtham. Janakesvaratírtham. Manmathesvaratírtham. Anasúyátírtham. Erandísangamatírtham. Fol. 130[a]. Suvarnasilesvaratírtham. Ambikesvaratírtham. Karanjesvaratírtham. Bharatesvaratírtham. Nágesvaratírtham. Mukuţesvaratírtham. Saubhágyasundarítírtham. Dhanadesvaratírtham. Rauhinesvaratírtham. Senápure Chakratírtham. Uttaresvaratírtham. Bhogesvaratírtham. Kedáratírtham. Nishkalankatírtham. Márkandesvaratírtham. Bhútapísvaratírtham. Ángirasesvaratírtham. Koţísvaratírtham. Ayonijesvaratírtham. Angírakesvaratírtham. Skandesvaratírtham. Fol. 151[a]. Narmadesvaratírtham, quod alio nomine Devatírtham appellatur. Brahmesvaratírtham, olim Dhátakitírtham nuncupatum. Válmíkesvaratírtham. Kapálesvaratírtham. Koţísvaratírtham. Pándutírtham. Trilochanesvaratírtham. Kapilesvaratírtham. Kambukesvaratírtham. Chandraprabhásatírtham. Kohalesvaratírtham. Fol. 176[b]. Indresvaratírtham. Válukesvaratírtham. Devesatírtham. Şakresvaratírtham. Nágesvaratírtham. Gautamesvaratírtham sive Ahalyesvaratírtham. Rámesvaratírtham. Mokshatírtham. Narmadesvaratírtham. Kapardísvaratírtham. Ságaresvaratírtham. Dhaurádityatírtham. Ayonijatírtham. Korilápure Agnitírtham, sive Kapilesvaratírtham. Bhringísvaratírtham[4]. Korilápure Brahmatírtham. K. Daşásvamedhatírtham. Koţitírtham. Fol. 199[b]. Koriláyám Ádiváráhatírtham. K. Kuvera-Yámya-Váruna-Vátesvaratírtháni. Rámesvaratírtham[5]. Karkaţesvaratírtham. Sakresvaratírtham. Somatírtham. Nandáhradatírtham. Chakratírtham sive Dvádasítírtham. Jayaváráhatírtham. Şivatírtham. Yodhanípure Rámakesavatírtham. Y. Rukminítírtham. Amáhakesvaratírtham, qui locus ad manes colendos aptissimus esse dicitur[6]. Siddhesvaratírtham. Tápesvaratírtham

[1] Nomen versibus hisce explicatur देवैः सर्वैः समं यत्र लुकिष्यसि महेश्वर ॥ et इह मे प्रीतिरतुला लुकितस्य सुरैः सह ॥ Sed quaenam illa vox लुक्?

[2] Is fluvius etiam *Asvavatí* appellatur

[3] Cf हनूमतेश्वरस्याग्रे भक्त्या विप्राय भारत, et क्रोशांतरे स्थितं पार्श्वे हनूमंतेश्वराच्छुभ

[4] कोरिलायां तु पूर्वेण. Ceterum cf Thornton Gazetteer III, 149 *Korull* A town in the province of Guzerat, or the dominions of the Guicowar, situate on the right bank of the Nerbudda river, and 30 miles S from Baroda Lat 21° 50', long 73° 12'.

[5] Idque in urbe Ayodhyá, quae krosam unum a Korila distat

[6] Praeter etymologiam, eamque satis absurdam, de nominis origine nihil reperi

शृण्वता परता मम २ सनत्कुमार उवाच वक्ष्ये तीर्थं वर पुण्य श्राद्धादौ सर्वतारक गयातीर्थमृषिश्रेष्ठ तीर्थेभ्यो ह्यधिक शृणु ३ गयासुरस्तपस्तेपे यथा स्नतत्व जगाम वै छलेन पातयित्वोर्व्यां शिला धर्मा व्यधार यत ४ etc

Gayae situs his capitis primi versibus circumscribi videtur मुण्डपृष्ठाच्च पूर्वस्मिन्पश्चिमे दक्षिणोत्तर । सार्धक्रोशद्वय मान गयेति ब्रह्मणेरिता ॥२३॥ पञ्चक्रोश गयाक्षेत्र क्रोशमक गयाशिर । तन्मध्ये सर्वतीर्थानि त्रैलोक्ये यानि सति वै ॥२४॥

Capite primo Gayae sanctitas celebratur, eoque loco manium cultus efficacissime fieri praedicatur Deinde capp 2–5 urbis origo enarratur, et singula sacella enumerantur[1] Gayásura quum Brahmani corpus sacrificii causa obtulisset ut Gaya in perpetuum deorum sedes esset, obtinuisse dicitur Capitibus 6 et 7 de ritibus agitur ab iis observandis qui religion s causa Gayam veniunt 8 Futura eorum praemia, qui sacraria singula adeunt

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (Wilson 489)

118.

Foll 23–45 Linn 9 *Gayamahatmyae* capita septem et octavi disticha duo (A)

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata sunt (Mill 42[b])

119

In hoc volumine varia opuscula insunt Lit Devan Charta Ind Foll 254 Long 10 Lat 4½

Foll 1–56 Linn 10 *Katyayanímáhatmya* (Kátyáyani deae majestas), quod e *Skandapuránae* parte, *Brahmottarakhanda* dicta desumtum esse dicitur, capita 26 continens Incipit सिद्धानन्दा सर्वकार्यार्थसिद्धै ध्याता सिद्धि या दत्तेऽस्य पुसा । विष्णो शक्ति नन्दगोपपुत्री पायाद्भक्तान्यामुन्नेयस्य नित्य ॥१ सूत उवाच ॥ शृण्वन्तु ऋषय सर्व नैमिषारण्यवासिन । कात्यायन्यास्तु माहात्म्य सर्वदु खक्षयकर ॥२ सर्वकामप्रद नृणा नारीसौभाग्यवर्द्धन । पुत्रपौत्रादिफलद कृष्णभक्तिप्रदायक ॥३ पुरा सरस्वती तीरे ऋषय सत्रमासत । भृग्वाद्या नारदाद्याश्च महात शमितव्रता ॥४ तेषा कर्माभिसपृक्तो विचारो लोकहेतुना । कलौ कथ भविष्यन्ति जना वेदबहिर्मुखा ॥५ न सत्य न दया शौच नार्जव सत्यवादिता । परदाररता परद्रव्यैकलिप्सुता ॥६ न यज्ञोऽयमधर्माद्य गुरुशुश्रूषणे न हि । पापधर्मपराद्युर्म्य भविष्यति कलौ युगे ॥७ तेन दु खार्दितो लोक कथ सद्गतिमाप्स्यति । भवता च दयालूना तपोऽप्येष्यति वा कथ ॥८ इत्थ चिन्तयता तथा मुनीना नारद समपेत् । सा भेद मुनय सर्व परदु खासहिष्णव ॥९ मातुर्भेद पर मम दयावीमदरा पुरा । यमुनेयो प्रभ

यत्र निशीथे समवेशयत् ॥१० तत् कृष्णशब्दिते धाम ये भविष्यन्ति मानवा । न तेषा धर्मकामार्थमोक्षाश्च दुर्लभ क्षितौ ॥११ इममर्थमह विप्रा विधातार जगद्गुरु पुरा पृष्ट स चावादीत्पुत्र मे श्रूयता वच ॥१२ etc

Libellus ad celebrandum ritum quendam mense Margasirsha fieri solitum, scriptus est (मासि मार्ग शुक्लपक्ष प्रतिपत्प्रभृति व्रत) quo ritu Katyayani (i e Parvati) una cum Krishna colebatur Quare dea ubique Krishnae Ενεργεια appellatur विष्णुब्रह्ममहेशात्मा केशवो मार्गशीर्षके । मासाधिपतिरस्यस्य शक्ति कात्यायनी स्मृह ॥३९॥ मा पूजयन्ति तु भक्त्या ये मार्गशीर्षे सहकेशवा च । तेषा etc Cap 21 Quam quam hoc ipso in capite Brahmanis et Rudrae potestate creata esse dicitur Jam vero auctor, ut utile dulci misceret Krishnae pueri res gestas adumbrat (capp 6–20) Qua in re quum Harivansam, tum Vishnupuranam secutus est Idque satis aperte et ingenue confitetur व्यासेन हरिवंशे च प्रोक्ता विस्तरतस्त्विमा (हरेर्लीला) । पाराशरेण च प्रोक्ता वैष्णवेऽपि विशेषत ॥९॥ Cap 7 Quodsi capita supra dicta cum Vishnupuranae lib V cap 5 sqq contuleris auctorem nostrum illius vestigia presse secutum esse invenies Plerumque enim ipsa verba repetivit Addidit nonnulla, quae in neutro libro reperiuntur, et seniorem libri originem produnt[2] Primum enim Nanda et Yasoda non homines fuisse dicuntur, sed Kasyapa et Aditi a Brahmane in terram missi Deinde Rádha, divinae originis mulier a Krishna amata inducitur एका या सा तु चिच्छक्ति सदानन्दमयी परा । राधेति नाम्ना सप्रोक्ता राजते श्रीस्वरूपिणी ॥१४॥ Cap 6 et रमापि स्वपति दृष्ट्वा गोपीजनरतिप्रद । स्वमशं तासु सधाय (सध्याय MS) राधा भूत्वागमत्स्वय ॥१६॥ Cap 18 Denique in capite 19 canticum exstat, versibus in similem sonum desinentibus scriptum Incipit जय जय गोकुलमण्डन परिशोषितदुष्टपूतनाप्राण । जय जय शकटभञ्जन परिरम्भितगोपगोपिकात्राण ॥१३॥ Inde a capite 21 Katyayanis potentia gigantum caede manifestata, praedicatur

Haec codicis pars anno 1709 nitide quidem neque tamen satis accurate exarata est (Walker 181[a])

120—122

Voll III Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat 6½ Linn var

Continetur his voluminibus *Kaşikhanda, Skandapuranae* pars quo libro Varánasi (Benares) urbs ejusque sacraria celebrantur Narratio a Vyása coram Súta tradita esse dicitur

[1] Sanctum unum *Phalgutírtham* fuisse dicitur

[2] Pastorum filiae (gop) sedecim fuisse traduntur

Purnabhadrae et Kanakakuṇḍalae filius, quum a puero Şivam coluisset, Váranasiam profectus a deo catervis duabus, Sambhrama et Udbhrama nominatis, praeficitur novumque Dandapáṇi nomen accipit[1] 33 34 De Jnanodatirthae, alus nominibus Şivatirtha, Tarakatirtha, Mokshatirtha, sive Jnanavápi appellati, origine Quod ad manes colendos aptissimum perhibetur Narratio de Susílá (postea Kalávati), Harisvámınis filia, eam ob causam inventa, quo auctor in enumerandis et celebrandis urbis sacellis morraretur 35 (fol 152ᵇ) Hoc capite trium ordinum officia quum in universum, tum cerimoniae et preces diurnae accurate exponuntur Quam equidem partem dignissimam puto, quae cum Rámánandae commentario edatur 36 De gradu primo, sive *Brahmacharin* 37 De mulierum corpore Quae membrorum habitu indicentur, singillatim exponuntur Quae res quemadmodum cum Varanasia, sanctimonia, beatitudine connexa sit, scholiasta ipse miratur quidem, at explicat Cf supra, pp 30ᵇ, 31ᵃ [2] 38 De patris familiae officiis 39 (fol 215ᵇ) Avimuktesvaram lingam Ripunjaya exorta fame a Brahmane terrae rex instituitur, novumque Divodasae nomen accipit 40 De patris familiae officiis 41 De tertio et quarto, sive anachoretarum et mendicorum gradu[3] Sed majore hujus capitis parte devotio mystica, spiritu coercendo variisque sedendi et membrorum collocandorum modis exercenda (asana, mudra), tractatur Atque disticha principalia usdem fere verbis in Atmárámae Haṭhayogapradípiká leguntur 42 De mortis instantis indiciis Cf supra, pp 51ᵃ et 45ᵃ 43 (fol 259ᵇ) Divodasa Varánasiae regnante homines felicissimum aevum degebant At deorum invidia exorta, Indra Agni persuasit, ut terram desereret Quo facto Divodasa castigationes severas subit 44 Interim Şiva cum Parvati in Mandara monte commorans, quo Varanasiam, sedem sibi dilectissimam, rediret, e qua Divodasae jussu cum reliquis deis decesserat, deas mysticas (yogini) delegat, ut regem ad deserendam urbem compellerent[4] 45 Deae igitur, quum variarum feminarum pleraeque vero veneficarum forma indutae, urbem intrassent, neque ullum in rege vitium reperissent, ipsae urbis sanctitate tantopere alliciebantur, ut in Sivae luco sedem aeternam caperent Sequuntur dearum sexaginta quatuor nomina Eaedem inde a primo usque ad nonum Asvayujae mensis clariluni diem aliusque temporibus colendae sunt 46 Etiam Sol, a Şiva Váránasiam missus, formis duodecim sumtis, ibi perstat इति काशीप्रभावज्ञो जगच्चक्षुस्तमोनुदः । कृत्वा द्वादशधात्मानं काशिपुर्यां व्यवस्थितः ॥४४॥ लोलार्क उत्तरार्कश्च साम्बादित्यस्तथैव च । चतुर्थो द्रुपदादित्यो मयूखादित्य एव च ॥४५॥ खखोल्कश्चारुणादित्यो वृद्धकेशवसंज्ञकौ । दशमो विमलादित्यो गंगादित्यस्तथैव च ॥४६॥ द्वादशश्च यमादित्यः काशीपुर्यां घटोद्भव । तमोऽधिकेभ्यो दुष्टेभ्यः क्षेत्रं रक्षन्ति सर्वदा ॥४७॥ तस्यार्कस्य मनो लोलं यदासीत्काशीदर्शने (i e Varanasiae videndae cupidus) । अतो लोलार्क इत्याख्या काश्यां जाता विवस्वतः ॥४८॥ लोलार्कस्त्वसिसंभेदे दक्षिणस्यां दिशि स्थितः । योगक्षेमं सदा कुर्यात्काशीवासिजनस्य च ॥४९॥ मार्गशीर्षस्य सप्तम्यां षष्ठ्या वा (वा MS) रविवासरे । विधाय वार्षिकीं यात्रां नरः पापैः प्रमुच्यते ॥५०॥ Quibus duodecim solibus haud dubie totidem sacella (kuṇḍika) significantur, in quibus mensium singulorum soles colebantur 47 De Uttarárka qui in septentrionali urbis parte, in loco Varkarikuṇḍa appellato, positus est Narratio de Priyavratae sacerdotis filia 48 De Sambáditya qui a Sámbae, Kṛshnae filii, cultu nomen traxit 49 De Draupadáditya Initium non magis scurrile quam singulare est सूत उ° । वाराणस्यां मुने स्याम कुमार (i e Skanda) शुभजन्मने । मयापद्य (°पद्मौ ?) कथामेतां तत्र ह द्रुपदात्मजा ॥१॥ श्याम उवाच । पुराणसंहिता सूत सूते त्रैकालिकीं कथां । संदेहो नात्र कर्तव्यो यतस्तद्भावितेऽस्ति ॥२॥ Chronologia igitur furca expulsa, Uma Draupadis forma et Şiva quintuplici Panduidarum forma apparuisse, Draupadi vero pietate solis favorem obtinuisse traditur De Mayukháditya Gabhastisvaram lingam Mangalavratam 50 De Khakholkaditya[5] et Garudaditya, quorum nominum ad explicationem fabula de Kadru Vinatá, et Garuda (Mbh I, 1190 sqq) breviter narratur[6].

Vol III Foll 252 Cap 51 De Arunáditya narratio, Anurus origine illustrata De Vṛiddhaditya, qui a Vṛiddha-Harita nomen accepisse fertur Kesaváditya Vimaladitya Gangaditya Yamaditya 52 Divodasam regem, Şiva auctore, quum Brahman deus, sacerdotis speciem gerens, adusset, ad immolandi equorum sacrificia decem impellit, ipseque in urbe detinetur Unde Dasasvamedhatirtham nomen duxit olim Rudrasaras appellatum 53 Şiva catervas suas Kásim mittit Şankukarneşvaram et Mahakálesvaram lingam Ghanṭakarnesvaram et Mahodaresvaram lingam Somanandişvaram, Nandishenesvaram, Kálesvaram, Pingaleşvaram, Kukkuṭeşvaram lingam Kuṇḍodaresvaram, Mayure-

[1] Idem a Danda sive Dindi s ve Pingala solis satellite non differt

[2] Ni fallor utrumque caput ad explicanda Manu s verba: "in d eus praeditam uxorem ducat scripta sunt

[3] In his rebus omnibus auctor Manum secutus est ita tamen ut plurima adderet

[4] Post fol 269 folium unum desiderari videtur Cf Vans Kennedy l l p 423 sqq

[5] Scholiasta auctore hoc nomen et am खखोल्कादित्य scribitur

[6] Antiquissima, quod ob ter moneo hujus fabulae forma in Satapathabrahmana (II 6 2) legitur, narratioque ipsa Sauparni kadrava appellatur

şvaram, Vāṇesvaram, Gokarnesam lingam etc 54 De Kapardisalinga De Pisachamochanatirthae origine 55 (fol 24ª) De aliis Varanasiae lingis et urbis sanctitate 56 Denique Ganesa Kasim mittitur, qui astrologi forma praeditus insomniis interpretandis et alios et regem devincit et in potestatem suam redigit 57 Quo facto Şiva urbis confinium intrat et Ganesam hymno celebrat Cui deo quartus Maghae mensis dimidium dies sacer est Varanasiae quinquaginta sex Ganesae sacella exstant, ubi deus totidem nominibus colitur 58 Vishnus Varaṇasiam proficiscitur Padodakatirtham De Vishṇus simulacro, Adikesava appellato, quod in Svetadvipa loco (काशिश्वेतमति) statutum est Praeterea permulta sacraria enumerantur Vishnus et Lakshmi, Buddharum (Saugata) forma sumta (Puṇyakirti et Vijnanākaumudi) doctrinis suis cives corrumpunt (vss 72–132) Divodasa rex, postquam regnum Samaranjayae filio tradidit, et Şivae templum, Bhupalasri appellatum, condidit, ubi Divodasesvaram lingam colebatur, mortuus in divorum sedes recipitur 59 De Panchanadatirtha, quod in Kiranae (किरणा), Dhutapāpae, Gangis (cum Yamuna et Sarasvati conjuncti) confluente positum est[1] Narratio de Dhutapāpa, Vedasirasis anachoretae filia, cujus imprecatione Dharma deus in Dharmanadam lacum mutatus esse traditur 60 (fol 55ª) De Vindutirtha, quod eo tempore consecratum est, quum Vishnus, ab Agnivindu anachoreta adoratus, Vindhumadhavae forma se manifestavit Sequuntur praecepta de Vishnu Kārttika mense colendo[2] 61 Varanasiae sacraria (tirtha) enumerantur, ubi Vishṇus et alii dei coluntur 62 Sivae Varaṇasiam introitus Kapilam tirtham 63 (fol 76ᵇ) Inde ab hoc capite ad finem libri varia Varaṇasiae lingarum genera describuntur Jyeshṭhesvaram et Jaigishavyesvaram lingam Jaigishavyam, virum sanctum, Siva his verbis alloquitur योगशास्त्र मया दत्त [त]व निरामयाघ्न । त्वया योगिना मध्ये योगाचार्योऽस्तु वै भवान् ॥ ५१ ॥ रहस्य योगविद्यायाः यथावस्तु तपोधन । सर्वेश्वर प्रसादान्मे वेत्स्यसि निर्वाणमाप्स्यसि ॥ ५२ ॥[3] 64. Audito Şivae adventu viri sancti, aliis locis sacris relictis, Kasim proficiscuntur Urbis sanctitas praedicatur 65 Hoc capite aliorum lingarum nomina traduntur, pleraque a viris sanctis desumta, velut Parasaresvaram, Mandavyesvaram, Jabalisvaram, Katyayanesvaram, Autathyesvaram etc, quae omnia prope Jyeshṭhesvaram collocata esse dicuntur Kandukesvaralingae origo Vyaghresvaralingam, eo tempore ortum, quo Şiva Dundubhinirhradam Danavam, Prahla-dae aduneulum, tigris forma pontifices opprimentem, occidit 66 Himavat ad visendam filiam Kasim venit Sivae templi descriptio Şailesalingam 67 Ratnesvaralingam Cujus cultu Kalavati saltatrix Vasubhutae, Gandharvarum regis, filia, Ratnavali nomine, facta est, et Sankhachudae nagae nupsit 68 (fol 108ª) Krittivasesvaralingam, eo tempore ortum, quum Siva Gajasurae caesi pellem induit De Hansatirthae origine 69 Hoc capite sexaginta octo lingae enumerantur, quae pleraque aliis e terris Kasim pervenisse dicuntur 70 De deabus tutelaribus Visalakshi, Lalita, Visvabhuja, Varahi etc 71 Māhesvaris cum Durga Asuri certamen 72 (fol 130ª) Gigante interfecto dea Durgae nomen sumsit Quae in hoc capite preces insunt, in Durgae laudem a deis factae, Vajrapanjara appellantur 73 Lingae (14 + 14 + 14) enumerantur De Omkaresvarae lingae origine 74 Narratio de Damana, Bhāradvajae filio, coram quo, Amarakanṭakam profecto, Garga Pasupatarum magister, sanctissimos Varanasiae locos enumerat, pluraque miracula ibi facta refert 75 Trailokyaṭapam sive Trailochanam lingam 76 Cujus in sacello quum columbarum par nidum fecisset, non modo ex accipitris unguilis effugit, sed etiam postmodum semideorum forma renatum est 77 (fol 160ª) Kedaresvaralingam 78 Dharmesvaralingam, olim a Yama in Dharmapiṭha statutum 79 Siva coram psittacis Mokshalakshmivilasae, Nirvanamandapae, Şringaramandapae Jnānamandapae, aliorum templorum sanctitatem praedicat 80 De ritu Manorathatritiya appellato (Chaitrasuklatritiyam), quo ritu Gauri una cum Siva colitur 81 Indra ut Vritrae caedem expiaret Varaṇasiae in Dharmapiṭha Sivam adoravit, ibique tirtham Dharmandhu (sive Dharmakupa) appellatum ortum est Indresvaralingam aliaque Narratio de Durdama rege 82 Narratio de Amitrajit rege, qui Malayagandhinim Vidyadharim, a Kankalaketu Danava in Tartarum abductam, interfecto gigante, in matrimonium duxit 83 De ritu Abhishtatritiyavratam appellato (Mārgasirshatritiyam sukle p) Viresvaralingam et loci sacri in ejus vicinia siti 84 Sacraria ad Gangae et Varanae confluentem sita 85 Kamesvaram (Durvasesvaram) lingam et Kamakundam, olim a Siva Durvasasis supplicatione statutum 86 Visvakarmesvaralingam 87 (fol 196ᵇ) Daksha, Sivae potestati invidens sacrificio instituto hunc deum non invitat, neque Dadhichis auctoritate movetur, ut consilium mutaret 88 Qua re audita, Sati in sacrificio se ipsa comburit 89 Dakshae sacrificium a Sivae catervis dirimitur Dakshesvaralingam. 90 Parvatisvaralingam 91 Gangesvaralingam 92 Narmadesvaralingam 93 Satisvaralingam 94 Amritesvaralingam a Sanāru, Upajandhani filio mortuo et in vitam revocato, repertum Karunesvaram

---

[1] कृते धर्मनद नाम त्रेतायां धूतपापक । द्वापरे बिन्दुतीर्थं च कलौ पञ्चनद स्मृत ॥ १२६ ॥

[2] Ra lhae nomen prima vice in hoc capite legitur

[3] Cf supra, p 52ᵇ

Jyotírúpesvaram etc. 95 (fol. 218ª). Vyásesvaram. Vyása quum Váránasiae summum esse deum Vishnum declarasset, manus ejus laeva subito torpuit, neque ante soluta est, quam Vishnu auctore Sivam precibus (Vyásáshṭaka) celebrasset. 96. Jam inde ab eo tempore Vyása Sivae cultor evadit, et discipulos ceremonias et res sacras Váránasiae faciendas edocet. Idem quum stipe non accepta Kásím exsecravisset, a Şiva expulsus, urbis confinium nisi octavo et decimo quarto uniuscujusque mensis die non intrabat. 97. Kásilingávalí. 98. De die festo, quo Siva, relicto (Chaitrasuklatrayodasyám) Mandara monte, urbem intravit (Urjasuklapratipadi) De Kukkuṭamandapae (olim Muktimandapae appellati) origine. 99 Visvesalingam 100 Anukramanikádhyáyas.

Librum serae originis esse puto, eodem fere tempore atque Brahmavaivartapuránam scriptum. Verborum artificia et ambiguitates, quibus capita nonnulla abundant, in nullo alio Purána me legere memini Specimini haec erunt: Cap. I (नारदो विंध्यं ददर्श) रसालयं रसालैस्तैरशोकैः शोकहारिणं । तालैस्तमालैर्हितालैः शालैः सर्वत्र शालितं ॥८॥ रसपुरैः खपुराकारं श्रीफलं श्रीफलैः किल । गुरुप्रियं त्वगुरुभिः कपिप्रियं कपित्थकैः ॥९॥ वनप्रियः कुचाकारैर्लकुचैश्च मनोहरं । सुधाफलसमारंभिरंभाभिः परिभासितं ॥१०॥ सुरंगैश्चापि नारंगै रंगमंडपवत्स्थितं । वानीरैश्चापि जंबीरैर्बीजपूरैः प्रपूरितं ॥११॥ अनिलालोलकंकोलपल्लवहल्लीसकार्पितं । लवलीलवलीलाभिर्लास्यलीलालयं किल ॥१२॥ Cap. V. नरो न रोगी यदिहाविहाय सहायभूतां सकलस्य जंतोः । काशीमनाशीः सुकृतैकराशीमन्यत्र यातुं यततां न चान्यः ॥१५॥ विलसत्पापां त्रिदशैर्दुरापां गंगासदापां भवपाशशापां । शिवाविमुक्तामसृतैकशुक्तिं मुक्ता विमुक्तां न परित्यजंति ॥१६॥ Cap. XLIII, 19 नागा नागांसि चक्रुश्च तस्य नागवलीयसः । दनुजा मनुजाकारं कृत्वा तं तु सिषेविरे ॥ Cap. LX. सुखोपविष्टः सहृदः सुदृष्टिर्विष्टरश्रवाः । दृष्टवांस्तपसा जुष्टमपुष्टांगं तपोधनं ॥१३॥ etc. etc. Omnino auctorem carmina poetarum artificiosorum et novisse et imitatum esse affirmaverim, neque despero fore ut nomen ejus eruamus Narrationes et fabulae ad illustrandam sacellorum sanctitatem traditae pleraeque ineptae et pueriles sunt, nonnulla vero capita lectu dignissima sunt.

De codicibus Parisiacis cf Hamilton p 33, de Havniensi Westergaard p. 99, de Berolinensibus Weber p. 145.

Commentarius et perspicuus et utilis Vásudevae regis jussu a Rámánanda, Mukundapriyae filio, Gadádharae nepote, e Kasyapa gente oriundo, Váránasiae scriptus est. Magistros scholiasta et Rámendravanam (Devendra) et Chaturbhujam habuit Incipit: संचिदानंदसंदोहभक्तैकामोदमंदिरं । सादर नौमि तं भक्त्या श्रीगोपीजनवल्लभं ॥१॥ In fine libri se duos commentarios scripsisse declarat, alterum locos e lexicis excerptos continentem, alterum his vacantem (सकोश, निकोश). Ad c. XV, 53. commentarium laudat, quem ipse ad Bálabodhaní libellum composuit. Nisi fallor, e terra Bengalensi oriundus erat, permultas enim voces Bengalicas excitat, quae etiamnum in ore populi versantur Libros multos laudat, nomina rariora haec: Kaivalyadípikákára I, 2. Gangástotra XXVII, 165 Dasasloki LXXXVII, 33. Madhumádhaví Amaraṭíká LX, 13. Vishnubhaktirahasya III, 20. Sáradátilaka XXIX, 68 Sangítaratnákara a Şárngadeva scriptus, cum commentario Sangítaratnákarakalánidhi, a Kallinátha (sic codex) composito LXXIV, 70. Srídharasvámin I, 2. Sankshepasáríraka I, 1. Sárvabhaumabhaṭṭácharya I, 1. Suresvaráchárya I, 2. Haṭhayogapradípiká XLI, 60. Inter lexicographos Medinikara recentissimus est Inde a capite LI. scholia satis rara et brevissima sunt.

Hi codices anno 1792 exarati sunt, atque volumen I. et II satis nitide et accurate, negligentius vero tertium (WILSON 95–97.)

123.

Hoc volumine opuscula duo continentur. Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 75. Long. 16½. Lat. 3½.

Foll. 1–16. Linn. 4. *Gurugítá*, Skandapuránae pars, quo libello distichis circiter centum magistrorum observantia et cultus praecipitur. Praemissis precibus sollennibus, carmen his incipit versibus: ऋषय ऊचुः । गुह्याद्गुह्यतरा विद्या गुरुगीता विशेषतः । त्वत्प्रसादाद्धि श्रोतव्या तत्सर्वं ब्रूहि मे सूतः (विस्तरात्?) । सूत उवाच । कैलासशिखरे रम्ये भक्तिसाधनतत्परं । प्रणम्य पार्वती भक्त्या शंकरं परिपृच्छति । श्रीपार्वत्युवाच । नमस्ते देवदेवेश सदा शिव जगद्गुरो । सदाशिव महादेव गुरुदीक्षां प्रदेहि मे । केन मार्गेण भो स्वामिन्देही ब्रह्ममयो भवेत् । तत्कृपां कुरु मे स्वामिन्नमामि चरणौ तव । etc.

De codice Petropolitano cf. Boehtlingk l. l. p. 723.

Libellus sub finem seculi superioris exaratus est. (WILSON 109ª.)

124.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 218. Long. 11. Lat. 5

Foll 1–99. Linn. 10. *Dvárakámáhátmyam*, e Skandapuránae parte, quae a Prahláda traditur, desumtum, capitibus 34. constans. Hoc libro *Dvárakae*, urbis in terra Gurjarensi sitae[1], sacraria celebrantur. Incipit: श्रीशौनक उवाच ॥ कथं सूत युगे ह्यस्मिन् रौद्रे वै कलिसंज्ञिके । बहु-

[1] Cf. *Tod*, Travels in Western India, p. 422 sqq.

पाखंडसंकीर्णे प्राप्स्यामो मधुसूदनं ॥१॥ युगत्रये व्यतिक्रांते धर्माधारपथे तथा । प्राप्ते कलियुगे घोरे ह्य विष्णुर्भगवानिति ॥२॥ सूत उवाच ॥ दिवं याते महाराजे रामे दशरथात्मजे । दुष्टराजन्यभारेण पीडिते धरणीतले ॥३॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थं भुवो भारावतारणात् । वसुदेवकुले साक्षादाविर्भूते जनार्दने ॥४॥ etc.

Aetate ferrea quum viri sancti, ne omnis religio terram desereret, timerent, Vishnum percontati primum Brahmanem, eoque auctore Prahládam adeunt. Isque Krishnam Dvárakae, quae olim *Kuṣasthalí* appellata esset, commorari tradit: Cap II. पश्चिमस्य समुद्रस्य तीरमाश्रित्य तिष्ठति । कुशस्थलीति या पूर्वं कुशेन स्थापिता पुरा ॥३॥ यदन्ते गोमती यत्र सागरेण च्व संहिता । द्वारवतीति सा विप्रा ख्यातर्षेपु प्रकीर्तिता ॥४॥ तस्यां वसति [वि]श्वात्मा भुक्तिमदो (bhaktimuktiprado?) हरिः । कलापोडशभिर्युक्तो मूर्तिद्वादशभिर्युतः ॥५॥ Templum a Durvásase et Krishna consecratum esse dicitur. Inde a capite quarto varia sacraria enumerantur, eorumque origo proditur, veluti: Rukmiṇíhradam, Kṛikalásatírtham (= Nṛigatírtham), Vishnupadatírtham, Mayasaras, Gopikásaras, Brahmatírtham etc. Omnium vero sacerrimum *Chakratírtham* esse dicitur, in Gomatí[1] fluminis cum oceano confluente situm.

Codex anno 1770 negligenter exaratus est (WALKER 144ª.)

125.

Hoc volumine opuscula duo continentur. Lit. Devan. Charta Ind Foll 42 Long 15½. Lat 6.

Foll 1–37. Linn 12 *Ṣambhalamáhátmyam*, e *Skandapuránae* parte, Bhúkhaṇḍa appellata, desumtum. Hoc libello, viginti quatuor capitibus, distichis circiter 1500 constante, *Sambhalae* urbis, inter Gangem et Rathaprám sitae, sacella celebrantur[2]. Narratio colloquii forma, a Skanda cum Agastya habiti, traditur. Incipit: नारायण etc. त्रिदशाना यथा विष्णुर्लीर्थानां तीर्थराडिव तथा जयति भूखडे (bhúkhaṇḍe) शंभलग्राम उत्तमः जयति पराशरसूनुः सत्यवतीहृदयनंदनो व्यासः यस्यास्य कमलगलितं वाङ्मयममृतं (वाङ्म°) जगत्पिबति अगस्त्य उवाच पार्वतीहृदयानंद शर्वशंगभव प्रभो किंचित्प्रष्टुमिहेच्छामि तद्भवान्वक्तुमर्हति नदिग्रामस्य माहात्म्यं श्रुतं सर्वं विशेषतः शंभलस्य च माहात्म्य सविशेषं वदस्व मे स्कंद उवाच साधु साधु महाप्राज्ञ अगस्त्येह द्विजोत्तम कुलोचितं ब्राह्मणानां भवता प्रतिपादितं etc.

Cap. 1. Prooemium. De linguis Sambhalae sacerrimis. 2. Loci situs his verbis describitur: पुरं वै शंभलेश्वर । गंगारथप्रामध्यस्थं क्षेत्रं वै योजनत्रयं ॥ दिक्तटे सौरे etc Idem Rathaprá fluvius saepius in libro memoratur. Urbs eo tempore condita esse fertur, quo Dhúmráksha, Nishadarum rex, Táráksham avunculum, peregrinatores spoliaturum, prope Ṣambhaleṣvaram lingam occidit. 3 Narratio de Gunanidhi, Devasarmanis filio, iisdem verbis atque in Kásíkhanda (cap 13) relata Chandreṣalingam a Yayáti rege cultum. 4 Arkakundatírtham. 5 Hansatírtham. Krishnatírtham. Kurukshetrasthalí. Pádodakatírtham Svetadvípam. Dasásvamedhatírtham etc. 6 Pisáchamochanam 7 Chaturmukhatírtham. Naimisháraṇyatírtham Kshemamúrtitírtham Vijayatírtham. Urdhvaretastírtham. Ekántitírtham 8 Avantísaras. 9 Papakshayatírtham. Yamatírtham 10 Maṇikarṇiká etc 11 (fol 15ᵇ). Prayágatírtham. 12 Mṛityutírtham Pushkaratírtham Brahmávartatírtham Narmadátírtham Dharmakúpas Panchahradatírtham 13[3] Bhavishyagangá. 14 Gomatítírtham Quae hoc capite de Visvapala mercatore traduntur, cum tricesimo Kásikhandae capite consentiunt 15. Godávarítírtham. Bháratítírtham Revatírtham Narratio de passeribus duobus, quae hoc capite continetur, a sexagesimo sexto Kásíkhandae capite non differt 16. Tírthagopálam. 17. Bhadrásramam prope Ánandakam locum situm 18. Atrikásramam Vishṇutírtham. Bhágírathatírtham Mokshatírtham etc. 19 (fol. 29ª) Chakrahradas. 20 Ratnayugmatírtham Pushpadantatírtham Karmamochanatírtham. Guptatírtham. 21. Gayátírtham 22 Hoc capite putei sacri enumerantur 23. Futurae, i e aereae aetatis descriptio 24. Epilogus Liber in hoc versu desinit: स्कंद उवाच नदिग्रामस्य माहात्म्यं हरेश्वर द्विजोत्तम कथितं च महापुण्यं शालग्रामं निशामय ॥

Hoc libro Vishnus cultus, non, ut in Skandapurana fieri solet, Ṣivae, commendatur Narrationes, quibus sacellorum singulorum sanctitas illustratur, mutatis nominibus plures in Kásíkhanda iisdem fere verbis leguntur.

Haec voluminis pars Váránasiae anno 1762 exarata est. (WILSON 119ª.)

126.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 192. Long 11½. Lat. 5½. Linn. 11.

Skandapuránae Vṛishadbrahmottarakhandat, capita 43, disticha circiter 4000 continens (A.) Hic liber, ad Ṣivae cultum et religionem tradendam scriptus, a Súta cum

---

[1] '*Goomtee*, a small rivulet, whose embouchure with the ocean is especially sacred, though it would not wet the instep to cross it' *Tod* I I p 425

[2] Wilford auctore (As Res XI, 88) hoc nomine *Sambhal* urbs, in Oude provincia sita (Lat 28° 35', Long 78° 39'), significatur

[3] Hujus capitis initium desideratur

viris sanctis communicatus esse dicitur Incipit ज्योतिर्मात्रसदानन्दनिर्मलज्ञानमूर्त्तये । नमः शिवाय शान्ताय ब्रह्मणे लिङ्गमूर्त्तये ॥१॥ ऋषय ऊचु ॥ आख्यातं भवता सूत विष्णोर्माहात्म्यमुत्तमं । समस्ताघहरं पुण्यं समासेन श्रुतं च नः ॥२॥ अन्येषां चैव देवानां श्रुतं विस्तरशः पुनः । सङ्गोपाङ्गविधानेन (साङ्गो°) सूताख्यातं विशेषतः ॥३॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामो माहात्म्यं त्रिपुरद्विषः । तद्भक्तानां च माहात्म्यं सर्वपापहरं परं ॥४॥ तन्मन्त्राणां च माहात्म्यं तथैव द्विजसत्तम । तत्कथायाश्च तद्भक्ते प्रभावमनुवर्णय ॥५॥ सूत उ° ॥ एतावदेव मर्त्यानां परं श्रेय[ ] सनातनं । यदीश्वरकथायां वो जाता भक्तिरहैतुकी ॥६॥ अत स्तद्भक्तिलेशस्य (atas tadbhakti°) माहात्म्यं वर्ण्यते मया । अविकल्पायुषा नालं वक्तुं विस्तरतः स्तत ॥७॥ सर्वेषामपि पुण्यानां सर्वेषां श्रेयसामपि । सर्वेषामपि यज्ञानां जपयज्ञः परं स्मृतः ॥८॥ तत्रादौ जपयज्ञस्य परं स्वस्त्ययनं महत् । शार्वं षडक्षरं दिव्यं मन्त्रमाहुर्महर्षयः ॥९॥ etc

Cap 1 De vocum *Namah Sivaya* sive *Om Namah Sivaya* sanctitate Narratio de Dasárha, Mathurae rege et Kalavati uxore, qui a Garga, quamnam in vita priore conditionem tenuissent, edocentur 2 Siva quarto decimo Maghae mensis obscurae lunae die colendus est, quo in cultu Vilvae arboris folia adhibentur Narratio de Mitrasaha rege, postmodum Kalmashanghri appellato 3 De Gokarna, loco sancto, et Gokarneṣalingae (sive Mahabalae) origine 4 De Sanjna, solis uxore, narratio notissima Cujus deae nomen *Randala* alibi me legere non memini रतेजः (sic) सवितुर्भेत्र्य दलितं त्वष्टाधुना ॥५९॥ रदलेति च ते नाम द्वापरान्ते भविष्यति । 5–8 Ṣivae invocatio et Sivaratris observatio, quamvis fortuitae, quantum valeant, Chandalis cujusdam exemplo probatur 9 Vimarshanae, Kiratarum regis, et Kumudvatis uxoris fata 10 (fol 39[b]) Siva sub vesperum (pradosha) dierum Lunae et Saturni, et tertii decimi semimensis diei sive etiam uniuscujusque diei colendus est Narratio de Chandrasena Ujjayinis rege, et de pastoris filio (Srikara) 11–13 Narratio de Satyaratha, Vidarbharum rege, et ejus filio 14 De vespera diei tertii decimi (ubhayoh pakshayoh) observanda praecepta a Sandilya tradita 15 Dharmaguptae, Satyarathae (c 11) filii, res gestae enarrantur 16 De Siva vespera diei Lunae colendo Narratio de Simantini, Chitravarmanis, Champavatis et Mathurae regis, filia 17 Quum fato decretum esset ut quarto decimo aetatis anno vidua esset, Chandrangada (sive Chitrangada), Indrasenae regis, filius, illius conjux, Yamunae undis submersus est At a serpentibus marinis servatus in Takshakae sedem pervenit 18 Septem locorum infernorum (अतलं वितलं चैव सुतलं च तलातलं । महातलं रसापूर्वं तलं पातालमेव च ॥), et Seshae sedis descriptio 19 Chandrangada in regnum suum redit, parentes a hostibus captos liberat, cum uxore conjungitur 20 (fol 82[a]) Narratio de Sumedhase, Vedamitrae sacerdotis, et Samavate, Sárasvatae filio, qui posterior in mulierem mutatus est 21 Samavat quibus vitae prioris facinoribus in hoc fatum incurrerit, ostenditur 22, 23 Narratio de Mandara sacerdote et Pingala vesyá, qui quum Rishabham, Sivae cultorem, honorifice excepissent, postmodum alter Vajrabáhus filius, Bhadrayus nomine, altera Chandrangadae filia, Kirtimálini appellata renati sunt 24 Ṣivakavacham 25 Bhadrayus, devictis in pugna hostibus, Kirtimalinim in matrimonium ducit et, a patre, Dasárnarum rege, agnoscitur 26 Idem a Ṣiva tentatus, religiosum deorum cultorem se probat 27 Cineris, quo Ṣivae cultores corpus illinere solent, sanctitas narratione quadam probatur Durjaya enim, Yavanarum rex, qui propter vitam libidinosam variis metamorphoses subierat, et denique in Rakshasam mutatus erat, quum Vamadevam tetigisset, sceleribus liberatus est 28 De signo, cinere (gomayasambhava) facto quo Ṣaivae frontem, humeros, brachia, femora notare solent (tripundhra) ललाटोरुभुजद्वये ॥३९॥ स्कन्धे च लेपयेद्भस्म सजलं मन्त्रपाचितं । तिस्रो रेखा भवन्त्येषु स्थानेषु मुनिपुङ्गव ॥४०॥ भ्रुवोर्मध्यं समारभ्य यावदन्तो भवेद्भ्रुवोः । मध्यमानामिकाङ्गुष्ठैर्मध्ये तु प्रतिलोमतः ॥४१॥ अङ्गुष्ठेन कृता रेखा त्रिपुण्ड्राख्या हि सा मता । तिसृणामपि रेखाणां प्रत्येकं नव देवताः ॥४२॥ 29 Fidem (sraddha) piis operibus praestantiorem esse, miraculo quodam probatur Quum enim Ṣabara quaedam, conjugi cinis de rogo desumtus ut suppeteret, et casam incendisset, ipsaque in flammas se praecipitasset, Ṣivae favore incolumis exiit 30 (fol 123[b]) De Eleocarpi baccarum sanctitate Narratio de Simanta (Sudharman B), Bhadrasenae, Kasmirae regis, filio, et Taraka amico 31 De precibus notissimis, Rudradhyaya, Rudrajapya, Satarudriya dictis 32 Umamaheṣvaram vratam (Chaitre cha Margasirshe cha ashtamyam chaturdasyam cha) 33 Narratio de Sárada, Devarathae sacerdotis, filia 34 Puranarum auditio commendatur

Quae sequuntur capita appendicis instar videntur serius addita esse 35 De diebus ad ritus peragendos idoneis (tithinirnaya) 36 De largitionum piarum sedecim generibus 37 De spiritus coercitione et gayatri prece 38 (fol 178[b]) De scelerum expiatione 39 40 De majorum et minorum peccatorum (mahapataka, upapataka) expiatione Naradae cum Nala rege colloquium 41 De devotione religiosa (bhakti bhaktiyoga) 42 De Sivae colendi ratione 43 Devotionem et fidem Ṣivae acceptiorem esse, quam dona quantumvis munifica, narratione de Kasiraja, Varanasiae rege, et Krishnabhakta sacerdote probatur

Ad definiendam operis aetatem haec optime verba

faciunt quae in cap 22 leguntur यदा परीक्षिता सर्वे श्रीमद्भागवत मुदा । श्रुत्वा समाहमात्रेण मुक्तो नैवात्र संशय ॥१२॥ Quibus vides Bhagavatapuranam illud, Vopadevae tributum laudari Non igitur ante seculum tertium decimum liber scriptus est

Codex intra annos 1770–80 non satis accurate exaratus est (WALKER 160)

127

Foll 104–190 Linn 11 *Laghuśivapuranam*, Sivapuranam minus, praecedentis libri epitome capita 25 continens (B) Versus plerique iidem sunt, quae vero in recensione majore levioris momenti vel superflui esse videbantur, omissa sunt Capita vero 21–24 huic epitomae propria sunt Atque quae inter recensionem utramque ratio intercedat, hac tabula apparebit

A Capp 1–3 = B C 1, 2 A 4 A 5–8 = 3 A 9 = 4 A 10, 11 = 5 A 12, 13 = 6 A 14, 15 = 7 A 16–19 = 8 A 20 = 9 A 21 A 22 = 10 A 23 = 11 A 24 = 12 A 25 = 13 A 26 = 14 A 27 = 15 A 28 = 16 A 29 = 17 A 30 = 18 A 31 = 19 A 32 = 20 A 33 = 21

Capita 22–25, quibus Paśupatarum doctrinae breviter traduntur, e libello Sivagita dicto (n 61), excerpta, iisdemque verbis concepta sunt

Haec voluminis pars anno 1770 exarata est. In fine haec leguntur लखापित गुसाईश्रीपशिवरामगिरसुतगोविंदगिरेण इद श्रीलघुशिवपुराण श्रीकृष्णार्पणबुध्या व्यासश्रीपतुलशीसुतभूदेवस्य दत्तदत्त ॥ (WALKER 132[d])

128

Hujus voluminis folia 124–201 eandem *Brahmottarakhandae* epitomen capitibus 22 continent (C) Atque capita 1–17 a codice B non discrepant, sed inde a capite 18 ordo paulum inversus est Cap 20 B = 18 C cap 21 B = 19 C capp 18 19 B = 20, 21 C Denique caput 22 codicis C, quod in codice B desideratur, a capite 34 cod A non differt

Haec pars hujus seculi initio exarata est (WILSON 104[b])

129.

Lit Bengal Charta Ind Foll 258 Long 15 Lat 4½ Linn usque ad fol 210 9 postea plerumque 10

Hoc codice *Śivapuranae* partes tres continentur

I Foll 1–106 *Uttarakhanda* Capp 36 Tandis cum Vamadeva colloquitur Incipit नारायण etc ॥१॥ यागीशो दक्षिणाद्गादजनि मधुरिपुर्वामतो यस्य वेधा बाहोर्यो वै मुनिन्द्रैरचनतद्वदयैर्गीयते (1 मुनीन्द्रै°) सामगाने । गौर्वाना (गीर्वाणा°) शक्रमुख्या( ) दितिसुतसहिता नो निटुर्येस्य रूप य कर्ता पाति हर्ता सकल जगदिद शभवेऽस्मै नमोऽस्तु ॥२॥ पुण्या पापविनिर्मुक्ता नमिपारण्य वासिन । मुनय सिद्धिसकल्पा सूत पप्रच्छुरादरात् ॥३॥ मुनय ऊचु ॥ अस्माभि शिवमाहात्म्य पुण्यच्च श्रुत बहु । इदानीं गुणकर्माणि पुनर्ब्रूहि विशेषत ॥४॥ अमृतापायिना (1 amritapayinám) नृणा सन्तोषो नैव जायते । गावत्तृणमिवारण्ये प्रार्थयन्ति नव नव ॥५॥ सूत उवाच ॥ धन्या यो मतिरत्यन्ता शिवे परमकारणे । यत्नामस्मृतिमात्रेण पापिनो मुक्तिभाजना[ ] ॥६॥ पाराशर्यसमीप तु यद्दृष्ट य श्रुत पुरा । मयाह (tathaham) तद्वदिष्यामि स्वशक्त्या व्याससस्तात् (°सम तात्) ॥७॥ etc

Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt 1 Bhrigvadisamvadas 2 Tandi-Vamadevasamvade lingotpattis 3 Lingamahatmyam 4 Dvadasajyotirlingáni 5 Tripuravadhe Brahmadinam Himavadgamanam 6 Tripuravadhopaye Sankaravakyam 7 Tripuravadhas 8 Sivadevatasamvádas 9 (fol 21[a]) Dakshaputrivivahas 10 Dakshayanyagnipravesas 11 Dakshayajnavidhvansanam 12 Brahmamrigavadhas 13 Umotpattis 14 Kandarpadahanam 15 Ratnvaradanam 16 Umavaradanam 17 Gaurivivahas 18 Tarakavadhas 19 (fol 47[b]) Ganesotpattis 20 Tírthayatra 21 Nandikesvarotpattis 22 Manikarnikamahátmye Gangotpattis 23 Váranasimahátmyam 24 Antargrihayatra 25 Varanasimáhatmye Panchakrosiyátrayam Mahakalaganotpattis 26 Kirtivásasuravadhas 27 Vinduhradotpattis 28 Rásakrida 29 Tribhuvanesvarashtottaranamasatam 30 (fol 82[b]) Ekasravanamahátmyam 31 Varahaprasadas 32 Amritamanthane devanugrahe vishapanam 33 Markandeyaprasade mrityunjayas 34 Sivaratrimáhatmye Nishadimuktis 35 S Krishnasarmavimuktis 36 Chaturdasivratam

II Foll 107–229 *Jnanakhanda* Capp 56 Haec pars a Sanatkumara cum viris sanctis communicata esse dicitur Incipit प्रपद्ये देवमीशान सर्वज्ञमपराजित । समस्त सर्वभूतानामनादि सर्वतोमुख ॥१॥ वेदान्ते य स्वर मोक्ष आकाशस्यो महेश्वर । सृजत सर्वभूतानि पञ्चमूर्ति सदाशिव ॥२॥ सात्यानां परम योग मत पाशुपत तथा । सर्वज्ञानस्य कर्तारमादिदेवमुमापति ॥३॥ सृजते भगवान् सर्वे मूर्तिद्वयविकारवान् । रक्षणार्थे स भक्तात्मा त्रिधात्मान सृजत्यत ॥४॥ स सर्वा याति भगवानक एव महेश्वर । त्रैलोक्य हितरक्षार्थी नित्यमुक्त शिवोऽव्यय ॥५॥ प्रज्वलन्त महाशूल घोररूप महाशनि । नानाक्रीडनकैर्य क्रीडती (क्रीडते) योगमायया ॥६॥ दयिताद्धं वपु कृत्वा नृत्यारम्भे स्थिरा हर । जगत्स्थितिच कुरुते लोकस्यानुग्रह शिव ॥७॥ तस्य चिन्ताप्रभावेन न तस्यास्तिच जगत । तदहमा समवक्ष्यामि पुराण शिवभाषित ॥८॥ etc

Cap 1 Procemium 2 De libri argumento 3 De

insulis mundanis 4 De locis inferis 5 De coelo 6–9 Brahmagitas De Şivae natura ejusque cultu 10 (fol 127[b])–12 De Brahmanis, Vishņus, Şivae coelis 13 Vibhishaņamaheşvarasamvadas 14 Námasankirtanam 15 Sthanamahatmyam 16 Guhyakhyánam 17 Mahesvaradarsanam 18 Lingodbhavas 19 Pushpadidanamahatmyam 20 (fol 150[b]) Pushpasamuddesas 21 Pushpasarasamuchchayas 22 Danavidhis 23 Namavidhis 24 Námashtamavidhanam 25 Danadharmavidhis 26 Vratavarnanam 27 Yamopadesas 28 Chandrayanmakirtanam 29 Bhutikirtanam 30 (fol 177[a]) Lingarchanaphalam 31, 32 Nandisvarayogopakhyanam 33 Yogopanishad 34–41 Durvásopanishad 42 (fol 190[b]) Nadisancharas 43 Avimukta mahatmyam 44 Dandapanivarapradanam 45–50 Nandyupakhyanam 51 (fol 210[a]) Nílakaņțhastavas 52–54 Tripuropakhyanam 55 Yogavidhis 56 Şivapuravarnanam

III Foll 230–257 Hujus partis, quae ad *Şanatsujatiyae* Puranae sectionem primam pertinere dicitur, qua tuordecim tantum capita supersunt Incipit नमः शिवाय सोमाय सगणाय ससूनवे । प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥ १ ॥ शक्तिर्(?)प्रतिमा यस्य ऐश्वर्यंचापि सर्वशः । स्वामित्वञ्च [⌣ – – –] स्वभाव समचक्षते ॥ २ ॥ तमज विश्वकर्म्माणं शाश्वतं ध्रुवमव्ययं । महादेवं महात्मानं व्रजामि शरणं शिवं ॥ ३ ॥ धर्मक्षेत्रे महातीर्थे गङ्गासागरसङ्गमे । प्रयागे परमे पुण्ये ब्रह्मलोकस्य वर्त्मनि ॥ ४ ॥ मुनयः संशितात्मानः कार्य्यब्रह्मपरायणाः । महौजसो महाभागा महासत्वान्विता नवे ॥ ५ ॥ तत्र सत्र समाकर्ण्य तेषामक्लिष्टकर्म्मणां । साक्षात् सत्यवतीसूनोर्वेदव्यासस्य धीमतः ॥ ६ ॥ शिष्यो महात्मा मेधावी त्रिषु लोकेषु विश्रुतः । पञ्चावयवयुक्तस्य वाक्यस्य गुणदोषवित् ॥ ७ ॥ etc

Caput primum prooemium, secundum Brahmanis cum viris sanctis de Sivae majestate et potentia colloquium continet Inde a capite tertio Vayus coram iisdem viris de creatione a Siva facta disserit Desinit codex in dist 33 capitis 14

Codex hujus seculi initio exaratus est (MILL 9)

130

Lit Devan Charta Ind Foll 172 Long 10 Lat 5½ Linn 10 11 12

Srímalamahatmyam, Skandapuranae pars[1], capita 54 disticha circiter 3000 continens Incipit पुरा पुरारिणा रूपे पुराणपुरुषपूरिते । यद्गुणग्राममुत्तीर्णं गणनाथो जयत्ययं ॥ १ ॥ नमस्त्रिभुवनाम्भोजचौघमीलनहेतवे । विश्वरूपाय शुद्धाय नमः श्रीवत्सधारिणे ॥ २ ॥ स्कन्द उवाच ॥ देवदेव पुनर्ब्रूहि भूभागं किञ्चिदुत्तमं । यत्र ब्रह्मादयो देवा वशिष्ठाद्यास्तपोधनाः ॥ ३ ॥ प्रभासादीनि तीर्थानि गङ्गाद्याः सरितस्तथा । ऋषयः पितरो यान्ति गन्धर्वाप्सरसस्तथा क्रीडन्ति मातरः सर्वाः कुमारैः सह यत्र च । यत्र स्नानेन हव्येन सद्यः तुष्यन्ति देवताः ॥ ४ ॥ कव्येन पितरस्तृप्तिं लभन्ते प्रपितामहाः । यत्र क्रीडति गौरि त्वं प्रिया साक्षान्मतर्द्धितः ॥ ६ ॥ सावित्र्या च प्रजानाथ शैलपुत्र्या सम भवः । एतद्विस्तरतो ब्रूहि यदि तुष्टो सि धूर्जटे ॥ ७ ॥ etc

Hoc libro *Srimalae* sacraria celebrantur Cujus loci situs his capitis secundi versibus describitur अस्ति सौगन्धिकादद्रेरुत्तरस्यां दिशि द्विज । वायव्यामर्बुदारण्याक्षिङ्गणधर्मसेवित ॥ २२ ॥ सरस्त्रियवक नाम सर्वपापप्रणाशन । Narratio a Vasishțha cum Mandhatri rege, Yuvanaşvae filio, communicatur

Cap 1 Vasishțha, postquam Gautamae eremum, in Şrimala agro situm adisset, ad visendum regem se advenisse ait 2 A rege interrogatus, unde ager ille Srimaliae nomen accepisset, et Lakshmis sedes facta esset, Vasishțha singula enarrat Şiva, Gautamae pietate conciliatus, locum sacrum ad Traiyambakam lacum ei indicat 3 Regionis descriptio 4 Lacui ipsi Gautamae nomen inditur, et tirtham a deis omnibus consecratur 5 Gautamasarasis aquas non minus sacras esse quam Godavaris fluvii narratione de Yajnaşila sacerdote probatur 6, 7 Lakshmis, Bhrigus filiae, cum Vishņu connubium 8 Quae quum in lacu illo lotа divinam potentiam sibi innatam cognovisset, locum in perpetuum sanctum esse jussit 9 Deae auctoritate Şrimala urbs a Visvakarmane aedificatur 10 (fol 22[b]) Vishņus jussu viri sancti ex aliis locis sacris Srimalam se recipiunt 11 Quorum virorum Gautama princeps declaratur[2] Urbs a deis consecratur (pratishțhanam) 12 Urbis laudes 13 De aurificum, Srimálae habitantium, origine 14 Jam singula sacraria (tirtha) enumerantur, eorumque origo narrationibus illustratur Traiyambakasaras 15 Ejus lacus Yogisvari dea tutelaris est 16 Krishnasaras 17 Brahmasaras 18 De Lakshmi dea, Varunavis nomine culta (वरुणा चौरस्य तु सार्तमाविर्भूतास्मि यद्भुवि । वरुणाविरिति (? वरुणावीरिति) स्यात नाम तन्म भविष्यति ॥ ६४ ॥) De sacerdotum familiae *Vanta* appellatae origine 19 Kairatasaras 20 (fol 73[b]) Vața yakshanitirtham 21 Yakshasthalas 22 Yakshakupas 23 Kasyapesvaratirtham 24 Chandisatirtham 25 Brahmikuņdam 26 Nuptus factis sacerdotibus cibi

---

[1] In fine capitis primi haec leguntur इति श्रीस्कन्दपुराणे एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां विंशत्यधिकायां मासे विभागे तृतीयपरिच्छेदे श्रीमालमाहात्म्ये etc

[2] Ejus auctoritatem quum sacerdotes e Sindhu regione oriundi in dubium vocassent ab Ángirasis rebus sacris interdicti sunt इत्येवं सुरविप्रेन्द्रस्तूयमाने हि गौतमे । जघुरीप्यालयः केचित्सिंधवारण्यवासिनः ॥ भो भो गौतम केनासि श्रेष्ठोऽस्माकं गुणत वै ॥ तद्ब्रूहि यदि वेदेषु प्रावीण्यमविलक्षसे । etc

largiendi sunt, quo Sarika Rakshasi, quae puellas rapere solebat pericula et calamitates avertat 27 Kankola, serpentium rex, quum puellas a Sarika abductas parentibus restituisset, inde ab eo tempore statutum est, ut serpentibus in quovis sacrificio oblatio fieret 28 Pravutesvaratirtham 29 Kásyapesvaram 30 (fol 106[b]) Dvadaşadityasramas 31 Quo in eremo Solis simulacrum, Jagatsvamin appellatum, colebatur 32 Qui deus, quum pestilentia in urbe grassata esset, Kirítae forma indutus, mortuos in vitam revocavit तदाप्रभृति भूपाल द्विजा श्रीमालवासिन । श्रीमाले भिल्लरूपेण प्रवर्तते रथोत्सवे ॥४७॥ कृतक मृतक कृत्वा रुदतो मुक्तमूर्धजा । लुठति पुरतो भानोस्तेन ते स्युनिरामया ॥४८॥ 33 Mahálakshmitírtham 34 Ahalyáhradas[1] 35 Varahatírtham 36 Valmíkesvaram 37 Kausikadityam 38 De Durga, Arishtae nomine colendi 39 Sarvamangaláyatanam 40 Atmachandatírtham 41 (fol 137[b]) Indravaţatírtham 42 Bhurbhuvatírtham 43 Nandinitírtham 44 Aryachanditírtham 45 Balagauritírtham 46 Govatsalatírtham 47 Siddhachamundatírtham 48 Íşavaras 49 Paraşareşvaram 50 (fol 155[b]) Kamalatírtham 51 De festo Kuladipotsava dicto, quod proximo post nuptias die celebrare solebant, quo novas sponsas ab Utis Daityae impetu defenderent 52 Varunatírtham 53 Mahalakshmivratam (Bhádrapadashţamyám s p) 54 Vasishţha a Mándhátri interrogatus, quem nam aetate ferrea futura quaestum Srimalae sacerdotes facturi sint, haec ait Paríkshitem regem Hástinapurae lacum quendam divitus impleturum eisque (parikshitam vittam) Kasyapae anachoretae auctoritate sacerdotum Şrimalensium futuras esse Cum hac narratione mythus ad explicandum dravina vocabulum fictus conjunctus est

Codex duabus manibus medio seculo superiore exaratus est (WALKER 134)

131.

Foll 17–75 Linn 6 Lit Bengal *Kapilasanhita*, capita 21 continens Hoc libro *Utkalae* sive *Odhrae*, Orissae hodiernae partis, loci sacri celebrantur Narratio colloquii forma traditur, a Kapila cum Satyajit rege habiti, Kapila vero se Bharadvajam secutum esse profitetur Incipit नारायण etc. ॥ पान्तु वा जलदश्यामा शार्ङ्गज्याघातकर्कशा । त्रैलोक्यमण्डपस्तम्भा चत्वारो हरिबाहव ॥ सत्यजिदुवाच ॥ मया श्रुतानि क्षेत्राणि पुण्यान्यपहराणि च । इदानीं श्रोतुमिच्छामि क्षेत्राण्युत्कलदेशके तेषु क्षेत्रेषु यत्पुण्य यत्पुण्य याश्च देवता । यदाश्रमश्च या नद्यस्तान् सर्वान् कथयस्व मा । त्वत्प्रसादात् भविष्यामि कृतार्थोऽहं महामुने । सर्वाभिदन्तताभिस्त्व यन्द्य पूज्यतम प्रभो । त्व हि सर्वाणि जानासि पुराणानि दशानि च । सर्वशास्त्राणि जानासि सर्वज्ञस्त्वं महामुने ॥ कपिल उवाच ॥ कथयामि रहस्य त्वा शृणुष्वेकमना नृप । येषां स्मरणमात्रेण कल्मषा यान्ति वै क्षय । पर्वाणां भारत श्रेष्ठो देशानामुत्कल श्रुत । उत्कलस्य समो देशो देशो नास्ति महीतले । etc

Cap 1 Prooemium 2 De Mahanadis fluminis origine Sukantis enim sacerdotis, Pulahae filii, pietate conciliata, Ganga de coelo descendisse et eam formam sumsisse dicitur 3 De *Purushottama* agro, qui alio nomine Lílachala (Líládri) appellari videtur 4 De Indradyumna rege narratio 5 Markaṇḍeyatírtham Yamesvaram lingam Alabukeşvaram Kapalamochanam Şvetamádhavam et Matsyamádhavam ad Şvetagangam Indradyumnasaras Kalpavaţam Mangalavaţam 6 (fol. 28[b]) *Maitreyavanam* Narratio de Şamba et Sole Şrimangalam tírtham Şrisalmalíbhandam tírtham Suryagangatírtham Rámeşvaratírtham 7 *Virajakshetram* Ibi Şiva Akhaṇḍalae appellatione colitur Mukteşvaram lingam Vaitarani flumen Trilochanatírtham Kapilam tírtham Gogrihatírtham Soma tírtham Alpámbutírtham 8 Mrityunjayatírtham Krodatírtham Şrisukatírtham Siddheşvaratírtham 9 De Şikhareşalinga in *Kailasa* monte posito (यदोक्तं च कैलाश [sic] रावणेन दुरात्मना । तदेक शृंग पतित तत्कैलाशमिहोच्यते) Payomritatírtham Jambhakundam 10 *Ekamrakavanam* 11 (fol 40[a]) Varanasia relicta, Şiva Ekamram adiisse dicitur 12 Vindusarastírtham Tribhuvanesvaralingam 13 De praemiis eorum futuris qui in *Ekamravana* moriuntur Koţilingeşvaram Chandeşvaram Şikhidhvajam 14 Quam silvam etiam Vishnus incolere dicitur De lingis ibi positis 15 Rámachandrásramam Janakináthalingam Asokatírtham Uttaresvaraşramam Siddhásramam Mukteşvaralingam Indreşvaram 16 (fol 54[a]) *Kedareşvarasthalí*, Gauri deae sacra, ubi Gandhavati (Adyagangá) flumen fluit 17 De Gandhavatis origine et locis sacris in ejus ripa sitis 18 Devipadadvayam tírtham in Svarnakuţha agro situm De ritu Chaturmasya appellato 19 De deorum templis in Ekámra silva circumeundis 20 De lavatione in Mahánadi, Pushpabhadrá, Dadhinadi, Guptasarasvati (Prachi Sarasvati) fluminibus facienda 21 De beatitudinis aeternae obtinendae instrumentis

Libellus hujus seculi initio nitide exaratus est (WILSON 109[b])

---

[1] Et in hoc libro semper et in aliis Puránarum codicibus saepe Ahalyá pro Ahalyá legitur

132.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 317. Long 13. Lat. 6½. Linn. foll 1–230. 12 postea 13.

Kálikápuránam, a Márkandeya coram anachoretis relatum. Post deae invocationem haec sequuntur: ईश्वरं जगतामाद्यं प्रणम्य पुरुषोत्तम म्नित्यं ज्ञानमयं वक्ष्ये पुराणं कालिकाह्वयं१मार्कंडेयं मुनिश्रेष्टं स्थितं हिमधरांतिके मुनयः परिप-प्रच्छुः प्रणम्य कमंगदयः२भगवन्सम्यगाख्यातं सर्वेशास्त्राणि तत्वतः रुचे-दान्मचाँ यथासांगान्सारभूतं प्रमथ्य च etc.

De libri argumento cf Wilson, Mack. C. I, 49. et Vishnupurána, p. LXII. De animalium sacrificio lectio (rudhirádhyáya), quae a W. C. Blaquiere in As. Res. V, 371. Anglice versa est, in fol 230[b], incipit.

De codicibus Parisiacis cf. Hamilton, p. 30, de Berolinensi Weber, p. 127

Codex anno 1821 parum accurate exaratus est. (Wilson 128)

133.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 98. Long. 12 Lat. 4 Linn. 11–13.

Ganesapuránae pars prior, *Upásanákhanda* (cultus sectio) appellata Hoc Upapuránam a Brahmane deo cum Vyása, ab hoc cum Bhrigu, a Bhrigu denique cum Somakánta, rege Sauráshtrico communicatum esse dicitur. Liber ad sapientiae dei cultum praecipiendum majestatemque celebrandam compositus est Multae igitur res gestae narrantur, quibus divina ejus potestas manifestata est. Incipit: नमस्तस्मै ग२णेशाय ब्रह्मविद्याप्रदा-यिनी। यस्यागस्त्यायते नाम विघ्नसागरशोषणे॥ ऋषय ऊचुः॥ सूत सूत महाप्राज्ञ वेदशास्त्रविशारद॥ सर्वविद्यानिधे त्वत्तो वक्ता नान्योप-लभ्यते॥१॥ Paucis interpositis haec leguntur: सन्त्यान्यपि पुराणानि वर्तते (vartante) द्वादशैव तु। गाणेशं नारसिंहं च नार-दीयन्यथापि च। गणेशस्य पुराणं यत्तत्रादौ कथयाम्यहं॥

Capita sunt 93. Scribae errore caput 91. numero 98. distinctum est

Codex anno 1801 exaratus est. (Wilson 351.)

134.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 212. Long. 12. Lat. 4 Linn. 11.

Ganesapuránae pars altera, *Krídákhanda* (facinora a Ganesa puero lusu facta) appellata. Incipit: मुनय ऊचुः सम्यगाख्यानमाख्यातं त्वया सूत महामते सादरं श्रुतमस्माभिर्न च तृप्तिं गता वयंः १ यथा च (na) तृप्यते जंतुरश्नमश्नन् दिने दिने अन्यत्क-थांतरं ब्रूहि येन तृप्यामहे वयं २ सूत उवाचः उक्तं चोपासनाखंडं क्रीडाखंडं वदामि वः यथा कृतं गणेशेन नानादैत्यादिहिंसिनं ३ साधु-द्विजगवां चैव पालनं परमादरात् तदहं संप्रवक्ष्यामि श्रूयतां स्थिरचे-तसा ४ etc.

Capita sunt 154, his titulis notata: 1. Náradopadesas. 2 Varapráptivarnanam 3. Svargavijayas. 4 Vyásaprasnas. 5. Ásramanigamas 6. Vináyakávirbhávas. 7. Virajárákshasímokshanam. 8 Gandharvarúpinakramokshanam. 9 Brahmádistutis 10. Nánánámanirúpanam 11 (fol 15[a]). Bálacharitam 12 Nisácharavadhas 16 Nripaprasthápanam. 17. Munivarapradánam. 18. Kapitadaityavadhas. 19 Kúpakandaravadhas 20 Daityatrayavadhas 21 (fol. 30[b]) Ditirúparákshasívadhas. 22 Lokaprárthanam 23. Suklamunivarapradánam. 24 Vináyakabhojanavarnaná 25. Bhaktiprasansávarnanam 26. Bhímarákshasamokshanam. 27 Amátyanigrahas 28. Púrvajanmavarnanam. 29 Virochanavadhas. 30. Vámanotpattivarnanam 31 (fol. 44[b]). Balicheshtitavarnanam. 32. Kírtiprasansíkathanam. 33 Bálasanjivanam. 35, 36. Mandáraprasansávarnanam. 37. Samímandáramáhátmyam. 38. Sivavarnanam. 39, 40. Durásadopákhyánam. 41 (fol. 59[a]) Dvandvayuddhavarnanam. 42. Durásadajayas. 43. Dhundhirájákhyánam. 46. Nripavasíkaranam [1]48 Rájyatyágas 49 Kírtivarapradánam. 50. Samímandáraphalavarnanam. 51 (fol. 69[a]). Ganesas Kásírájae regi se manifestat. 52. Vimánagamanam. 53. Ganesalokavarnanam. 54. Svánandapadapráptivarnanam. 55 Sanandanabhramanavarnanam. 56. Dútamochanam. 57. Narántakanirgamas 58. Rájagriham. 59 Narántakanigrahavarnanam. 60 Rájamokshanam. 61 (fol 56[a]). Yuddhavarnanam 62. Daityadamanam. Viráddarsanam 63. Nagarínirodhas. 64. Sukratyágas 65. Siddhiparájayas 66. Buddhivijayas. 67. Siddhiparájayas. 68, 69. Astrayuddham. 70. Daityayuddhavarnanam. 71 (fol 101[a]). Devántakavadhas Puripravesas 72. Svásramábhigamanam. 73 Vináyakacharitam. 74 Sindhútpattivarnanam. 75. Súryavarapradánam. 76 Suraparájayas. 77. Yuddhavarnanam. 78. Sindhor ákramivarnanam. 79 Surarshivarapradánam 80 Gaurívarapradánam. 81 (fol. 112[b]). Sivasamvádas. 82. Ganesavimovas (ganesávirbhávas?) 83. Daityájnápanam. 84. Gridhrásuravadhas. 85 Bálásuravadhas. 86. Ganesakavacham 87. Upavesanam. 88. Kamathásuravadhas 89. Manchakásuradundubhivadhas. 90. Ajagarasalabhásuravadhas 91 (fol. 125[a]). Ávijavadhas. 92. Matsyásurasulavadhas. 93. Kardamavadhas. Visvarúpadarsanam. 94 Chanchalásuravadhas 95. Gautamásramagamanam. 96. Vrikásuravadhas. [2]98. Kritántakálásuravadhas 99 Sikhandivarapradánam. 100, 101. Bhágásuravadhas.

---

[1] Numerus 47 a librario praetermissus est

[2] Numerus 97 a librario praetermissus est

102–104 Kamalásurasainyavadhas. 105 (fol. 144[b]). Visvarúpadarsanam. 106. Visvedevabhedo buddhinirásas. 107. Chandráharanavarnanam. 108. Sakrayasovidhvansanam. 109. Ravijágarvapariháras. 110. Rákshasavadhas. 111. Nandípreshanam. 112. Daityavarnanam. 113. Sindhuyánavarnanam. 114. Mitrakaustubhavadhavarnanam. 115. Sindhusenáparájayas. 116 (fol. 159[b]). Sindhuvairúpyakaranam. 117. Ranasodhanam (?). 118. Durgávákyam. 119. Kalavikalavadhas. 120 Dharmádharmasenáhananam. 121. Pitrisindhusamvádas. 122 (Sindhusenápaláyanam). 123. Sindhusenánásanam. 124. Sindhuvadhas. 125. Purígamanam. 126 (fol. 177[a]). Mayúresavivahavarnanam. 127. Dvárimahimavarnanam. 128. Sindúrotpattivarnanam. 129. Párvatímokshanam. 130. Gauridohadavarnanam. 131. Gajánanávirbhávas. 132. Gandharvaparájayas. 133. Kailásábhigamanam. 134. Parásaradarsanam. 135. Kraunchákramanam. 136 (fol. 189[a]). Kraunchasápavarnanam. 137. Sindúranirgamas. 138 Varenyopadesavarnanam. 139. Gításúpanishadarthagarbhásu yogámritárthasástre srímanmaháganesagajánanavarenyasamváde sirárthas. 140. Gítá° karmayogas. 141. Gítá° vijnánapratipádanam. 142. Gítá° sannyásayogas. 143 (141). Gítá° yágávrittiprasangayogas. 144 (142). Gítá° buddhiyogas. 145 (143) (fol. 200[b]). Gítá° upásanáyogas. 145. Gítá° visvarúpasandarsanam. 146 (145). Gítá° kshetrajnátrijneyavivekayogas 147. Gítá° nánopadesayogas. 148 (147). Gítá° trividhavastuvivekanirúpanam. 149 (148). Munivisarjanam. 150 (149). Vyásánugrahasiddhakshetravarnanam. 151 (150). Somakántavimánapráptivarnanam. 152 (151). Hemakanthadarsanavarnanam. 153 (152). Somakántasya devapurapráptivarnanam. 154 (153). Shatpanchásadvináyakavarnanam. 155 (154). Phalasrutivarnanam.

Codex anno 1801 eadem manu atque praecedens exaratus est. (Wilson 350.)

135.

Hujus voluminis folia 61–75 (linn. 7) *Ganesasahasranáman* (Ganesae mille nomina), carmen metro epico scriptum, continent. Incipit:

लीलया लोकरक्षार्थे द्विधा भूतो महेश्वरः ।
यः स्वयं सर्वनित्याढ्यो न तन्नमामि विनायकं ॥१॥

Opusculum ipsum distichis 212. constans ita incipit:

गणेश्वरो गणक्रीडो गणनाथो गणाधिपः ।
एकदंष्ट्रो वक्रतुंडो गजवक्त्रो महोदरः ॥६॥

In fine hic titulus invenitur इ थी स रा ग श कसंवादे गणपतिसहस्रनामस्तोत्र संपूर्णम् ॥ Libellus e Ganesapuránae partis prioris capite 47. desumtus est.

Libellus post annum 1820 exaratus est. (Wilson 243 c.)

136.

Foll. 85–179. Lit. Bengal. *Devíbhágavatapuránae* pars. Insunt liber I. et II, et capita 19. libri tertii Incipit: सर्वचैतन्यरूपां तां विद्यामाद्याञ्च धीमहि । जीवहृत्कंजनिलयां वृद्धिं (buddhim) या नः प्रचोदयात् ॥१॥ शौनक उवाच । सूत सूत महाभाग धन्योऽसि पुरुषर्षभ । यदधीतास्त्वया सम्यक् पुराणसंहिताः शुभाः ॥२॥ अष्टादश पुराणानि कृष्णेन मुनिनानघ । कथितानि सुदिव्यादि पठितानि त्वया किल ॥३॥ पञ्चलक्षणयुक्तानि सरहस्यानि मानद । त्वया ज्ञातानि सर्वाणि व्यासात्सत्यवतीसुतात् ॥४॥ अस्माकं पुण्ययोगेन प्राप्तस्त्वं क्षेत्रमुत्तमं । दिव्यं विनसनं (विनशनं) पुण्यं कलिदोषविवर्जितं ॥५॥ समाजो त्र मुनीनां वै श्रोतुकामोऽस्ति पुण्यदां । पुराणसंहितां सूत ब्रूहि त्वं नः समाहितः ॥६॥

I. Skandha. Foll. 85–125[b]. Capita 20. Cap. 1. Prooemium. 2. Súta coram Saunaka et aliis viris sanctis Bhágavatapuránam recitare incipit. De Bhágavatapuránae libris et capitibus haec: पुराणमुत्तमं पुण्यं श्रीमद्भागवताभिधं । अष्टादश सहस्राणि श्लोकास्तत्र सुसंस्कृताः ॥११॥ स्कंधा द्वादश एवात्र कृष्णेन विहिताः शुभाः । द्वात्रिंशत्त्रिशतं पूर्णमध्यायाः परिकीर्तिताः ॥१२॥ विंशतिः प्रथमे तत्र द्वितीये द्वादशैव तु । त्रिंशच्चैव तृतीये तु चतुर्थे पंचविंशतिः ॥१३॥ पंचत्रिंशत्तथाध्यायाः पंचमे परिकीर्तिताः । एकत्रिंशत्तथा षष्ठे चत्वारिंशच्च सप्तमे ॥१४॥ अष्टमे तत्त्वसंख्याश्च[1] पंचाशन्नवमे तथा । त्रयोदश सु (tu?) संप्रोक्ता दशमे मुनिना किल ॥१५॥ तथा चैवादशस्कंधे त्रिंशद्वै परिकीर्तिताः । विंशच्चैव तथाध्याया द्वादशे मुनिसत्तमाः ॥१६॥ Totus igitur liber disticha 18000, libros 12, capita 332. continuisse fertur 3. Distichorum numerus proditur, quem Puránae continere dicuntur: सूत उवाच ॥ शृण्वंतु संप्रवक्ष्यामि पुराणानि मुनीश्वराः । यथा श्रुतानि तत्त्वेन व्यासात्सत्यवतीसुतात् ॥१॥ मद्वयं भद्वयं चैव ब्रत्रयं वचतुष्टयं । अनापलिंगकूर्मस्कं (sic) पुराणानि पृथक् पृथक् ॥२॥ चतुर्दशसहस्रं च मात्स्यमाद्यं प्रकीर्तितं । तथा ग्रहसहस्रं च मार्कंडेयं महद्भुतं ॥३॥ चतुर्दशसहस्राणि तथा पंचशतानि च । भविष्यं परिसंख्यातं मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥४॥ अष्टादशसहस्रं वै पुण्यं भागवतं किल । तथा चायुतसंख्यातं पुराणं ब्रह्मसंमतं ॥५॥ द्वादशैव सहस्राणि ब्रह्मांडं च शताधिकं । तथाष्टादशसाहस्रं ब्रह्मवैवर्तमुच्यते ॥६॥ अयुतं वामनाख्यं च वायव्यं षट्शतानि च । त्रयोविंशतिसाहस्रं वैष्णवं परमाद्भुतं ॥७॥ चतुर्विंशतिसाहस्रं वाराहं परमाद्भुतं । षोडशैव सहस्राणि पुराणमग्निसंज्ञकं ॥८॥ पंचविंशतिसाहस्रं नारदं परमं मतं । पंचपंचाशत्साहस्रं पद्माख्यं विपुलं मतं ॥९॥ एकादश सहस्राणि लिंगाख्यं चातिविस्तरं ॥१०॥ एकोनविंशसाहस्रं गारुडं हरि-

1 Voce *tattva* viginti quinque significari solent; numerus tamen capitum non quadrat, computantibus enim unum deficit.

भाषितं । सप्तदशैव माहस्रं पुराणं कूर्मभाषितं । एकाशीतिसहस्राणि स्कंदाख्यं परमाद्भुतं । पुराणसंख्या चाख्याता विस्तरेण मयानघ ॥१२॥ तथैवोपपुराणानि शृणुध्वं ऋषिसत्तमाः । सनत्कुमारं प्रथमं नारसिंहं ततः परं ॥१३॥ नारदीयं शिवं चैव दुर्वाससमनुत्तमं । कापिलं मानवं चैव तथा चौशनसं स्मृतं ॥१४॥ वारुणं कालिकाख्यं च शांबं नंदिकृतं शुभं । सौरं पाराशरं प्रोक्तमादित्यं चातिविस्तरं ॥१५॥ माहेश्वरं भागवतं वासिष्ठं च सविस्तरं । एतान्युपपुराणानि कथितानि महात्मभिः ॥१६॥ Deinde dei et viri sancti viginti octo enumerantur, qui singulis aetatibus Purânas collegerunt et tradiderunt (vyâsa): Svayambhû, Prajâpati, Usanas, Brihaspati, Savitri, Mrityu, Maghavan, Vasishtha, Sârasvata, Tridhâman; Trivrisha, Bhâradvâja, Antarîkshan, Dharmin, Tra[i]yyâruna, Dhananjaya, Medhâtithi, Vratin, Atri, Gautama, Uttama, Haryâtman, Vena Vâjasrajâksha, Soma Amushyâyana, Trinavindu, Bhârgava, Ṣakti Jâtukarna, Krishnadvaipâyana. Drauni vero aetatis futurae diascenastes futurus esse dicitur. 4. Vyâsa quum filii desiderio deos pietate conciliaturus, quemnam potissimum deum coleret dubius esset, a Nârada sermonem quendam audit, olim a Brahmane cum Vishnu habitum. Cujus principalis sententia haec: tres quidem esse deos supremos, eosdem vero a potentia divina (ṣakti) ipsis innata regi: ब्रह्मा त्वं पालकश्चाहं हरः संहारकारकः । कृतः केनेति स तर्कः क्रियते वेदपारगैः ॥४६॥ जगत्संजनने शक्तिस्त्वयि वर्तति राजसी । सात्त्विकी मयि रुद्रे च तामसी परिकीर्तिता ॥४७॥ तया विरहितस्त्वं तु न सेतत्करणे प्रभुः । नाहं पालयितुं शक्तः संहर्तुं नापि शंकरः ॥४८॥ तदधीना वयं सर्वे वर्तामः सततं विभो ।. 5. Ad interficiendum Hayagrívam Asuram Mahámáyae consilio equi caput Vishnus trunco imponitur[1]. 6 (fol. 95[a]). Madhus et Kaiṭabhae gigantum ortus. 7. Hos ad interficiendos Brahman Vishnum adit. Quem quum alto meditationis somno sepultum invenisset, Mahámáyám invocat, eaque deum suscitat. 8. De Ṣakti. 9. Invocata Ṣakti Vishnus Madhum et Kaiṭabham occidit. 10. De Ṣukae, *Vyásae filii*, *natalibus*. 11 (fol. 104[a]). De Tárá et Chandra, et Budhae origine. 12. Sudyumna rex in mulierem mutatur, et Ilá nomen accipit. Cujus Budhaeque filius Purúravas. 13. De Purúravase et Urvasí narratio. 14, 15 Ṣukae cum Vyása de matrimonio et de rerum mundanarum vanitate colloquium. Vyása Ṣukae Bhágavatapuránam tradit. 16 (fol. 113[b]). De ejus libri origine mythus. 17. Ṣuka ad Janakam visendum Mithilám proficiscitur. 18. Janakae cum Ṣuka colloquium Quatuor gradus (ásrama) percurrendi sunt, quo mens a cupidinibus sensim revocetur (vairágya): मनस्तु प्रयत्नेन कामममेयमकृतात्मभिः । ततः क्रमेण जेतव्यमाश्रमानुक्रमेण च ॥३०॥ In Vedis vero vitae regimen ponendum est. Quibus etiamsi opera quaedam praecipiantur, quae minus proba et honesta esse videantur, veluti hostiarum immolatio, alearum lusus et mulsi libamen (surágraha) in sacrificiis nonnullis adhibitum, tamen ea omnia nisi certis conditionibus improbanda non sunt: जनक उवाच ॥ हिंसा यज्ञेषु प्रत्यक्षा सा हिंसा परिकीर्तिता । उपाधियोगतो हिंसा नान्यथेति विनिर्णयः ॥५७॥ यथा हींधनसंयोगादग्नौ (यथाहंधन° MS.) धूमः प्रवर्तते । तद्वियोगात्तथा तस्मिन्निर्धूमत्वं विभाति वै ॥५८॥ अहिंसां च तथा विद्धि वेदोक्तां मुनिसत्तम । रागिणां सापि हिंसैव निःस्पृहाणां न सा तथा ॥५९॥ रागकृतं च यत्कर्म तथाहंकारसंभवं । त्यक्तं वेदविद्वांसः प्रवदंति मनीषिणः ॥६०॥ गृहस्थानामहिंसैव जायते द्विजसत्तम । सा हिंसैव महाभाग मुमुक्षूणां जितात्मनां ॥६१॥ 19 Suka quum homines, quamdiu in mundo viverent, a cupidinibus liberari negasset, Janaka cogitatione quidem id fieri posse respondet: दंडाजिनकृता चिंता यथा तव वनेऽपि च । तथैव राज्यचिंता मे चिंतमानस्य वा न वा ॥३१॥ विकल्पोपहतस्त्वं वै दूरदेशमुपागतः । न मे विकल्पसंदेहो निर्विकल्पोऽस्मि सर्वदा ॥३२॥ सुखं स्वपामि विप्राहं सुखं भुंजामि सर्वदा । न बद्धोऽस्मीति बुद्ध्याहं सर्वदैव सुखी मुने ॥३३॥ त्वं तु दुःखी सदैवासि बद्धोऽहमिति शंकया । इति शंकां परित्यज्य सुखी भव समाहितः ॥३४॥ देहोऽयं मम बंधोऽयं न ममेति च मुक्तता । तथा धनं गृहं राज्यं न मेति च विनिश्चयः ॥३५॥ Suka domum revertitur, et postquam patris familias officia explevit, in solitudinem se recipit, ibique meditatione et pietate absolutam sanctitatis conditionem (siddhim) obtinet. 20. De Santanus et Satyavatís progenie narratio, e Mahábhárata excerpta.

II. Skandha. Capp 12. Foll. 124[a]–147[a]. Incipit: या विश्वं वितनोति पालयति या संहर्त्री कल्पक्षये ब्रह्माणं च हरिं हरं च मनसैरुत्पादयंती गुणैः । सावित्रीच रमानुमाश्च तनुजां दत्वाय तेभ्यः पृथक् जुष्टा पश्यति दृश्यते च सकलं तां नौमि विश्वेश्वरीं ॥१॥ यैर्न श्रुतं भागवतं पुराणं नाराधिता यैः प्रकृतिः पुराणी । मात्रं न [त]त्त्वं गुरुवक्त्रतो यैस्तेषां वृथा जन्म गतं नराणां ॥२॥ पुराणान्यन्यानि हरिहरकलापकलितानि । कविः कृत्वासौ नृगुणविरचितानि बुद्धिविभवेन ॥३॥ गुणातीतं स्फीतगुणरसयुत (°tam) समस्तशुचि किंच । पुराणं श्रेष्ठं विचरति (?) श्रुतिपरं चकार किल कृष्णः ॥४॥ श्रुत्वा भागवतं पुण्यं मुच्यते भवमंडलात् । पंचलक्षणसंयुक्तं विद्याविलसितान्वितं ॥५॥

Capp. 1–5. De Satyavatís et Vyásae origine. 1. De Matsyagandhá (Mínagandhá = Satyavatí), et Matsya (*Kála*, *Matsyodarin*), Vasus regis filius. 2. Vyásae origo. 3–5. De Ṣantanu rege narratio. 6, 7. Pánduidarum *res gestae*. 8–10. De Parikshite rege, qui *a* Takshaka *serpente occiditur*. 11. De Janamejaya 12 ejusque sacrificio. Quod dum procuratur, Vyása Bhágavatapuránam recitasse dicitur.

III. Skandha. Foll. 147[a]–179[b]. Incipit: यां वेदाः प्रव-

[1] Post fol. ९१. a scriba disticha plura omissa sunt.

न्यनादिनिधाना (l °निधना) सम्यक न जानन्ति ते देवा विष्णुविरिञ्चिरुद्रमहिता ध्यायति चित्ते सदा। यद्रूपसमन्वितैरमुनिन् पुष्यन्ति या मायकाला विद्या सकलार्थदामर्कलिता वन्दे भवानी मुदा ॥१॥ जनमजय उवाच ॥ भगवन भवता प्रोक्त यन्मखाभिधं (l यज्ञमखाभिध) महत् । सकोम्बा (°ā kámbá) कथमुत्पन्ना कुत्र कस्माच्च निर्गुणा( ) ॥२॥ कीदृशश्च मखस्तस्या: स्वरूप कीदृश तथा । विधान विधिवद् ब्रूहि सवशा सि दयानिधे ॥३॥ ब्रह्माण्डस्य तथोत्पत्ति यद् विस्तरतस्तथा । यत्नृत (yat°) यादृश ब्रह्मनखिल वेत्सि भूसुर ॥४॥ etc

1 Vyása a Janamejaya de natura deorum interrogatus, dialogum refert, quondam ab ipso cum Narada, 2 a Naradaque cum Brahmane habitum De creatione Primus Brahma ortus est Quem quum Madhu et Kaitabha gigantes aggrederentur, subito Vishnum in Șesha serpente jacentem conspexit Ad eos quum Rudra accessisset, haec deorum trias a Șakti (= Máya Mulaprakriti) quae ab omni aevo exstisse dicitur, ad creandum impellitur 3 Ejusdem jussu per omnes coelos circumducuntur 4 Denique deam ipsam adeunt in ejusque sede (devyah pádanakhe) omnem creationem conspiciunt Dea a Vishnu celebratur 5 Quam quum etiam Șiva hymno adorasset a dea precem magicam obtinet 6 A Brahmane rogata, Mahámáyá suam ipsa naturam explicat देव्युवाच ॥ सदैकत्व न भेदोऽस्ति सर्वदैव ममैतयो:। योऽसौ साहमहं योऽसौ भेदोऽस्ति मतिविभ्रमात् ॥२॥ आवयोरतर सूक्ष्म यो वेद मतिमान्हि स: । विमुक्त स तु ससाराम्मुच्यते नात्र सशय: ॥३॥ एकमेवाद्वितीय वै ब्रह्म नित्य सनातन । द्वैतभाव पुनर्याति काल उत्पत्सुसज्ञके ॥४॥ यथा (यथा MS) दीपास्तथोपाधेर्योगात्सजायते द्विधा । छायेवादर्शमध्ये वा प्रतिबिम्ब तथावयो ॥५॥ भेद उत्पत्तिकाले वै सर्गार्थ प्रभवत्यज । दृश्यादृश्यविभेदोऽय द्वैविध्ये सति नान्यथा ॥६॥ नाह स्त्री न पुमान्चाह न क्लीब सर्गसक्षये । सर्गे सति विभेद: स्यात्कल्पितोऽयं धिया पुन ॥७॥ अह बुद्धिरह श्रीश्च धृति कीर्तिस्मृति स्मृति: । श्रद्धा मेधा दया लज्जा क्षुधा तृष्णा क्षमाक्षमा ॥८॥ कांति शांति पिपासा च निद्रा तन्द्रा जराजरा । विद्याविद्या स्पृहा वाच्छा शक्तिश्चाशक्तिरेव च ॥९॥ वसा मज्जा च त्वक्चाह दृष्टिर्वागनृता मृता (sic) । परा मध्या (pará madhyá MS) च पश्यन्ती नाड्योऽह विविधाश्च या: ॥१०॥ किं नाह पश्य ससारे मद्वियुक्त किमस्ति हि । सर्वमेवाहमित्येव निश्चय विद्धि पद्मज ॥११॥ एतैर्मे निश्चितै रूपैर्विहीन किं वदस्व मे । तस्मादह विधे चास्मिन्सर्गे वै वितताभव ॥१२॥ नून सर्वेषु देवेषु नानानामधरा ह्यह । भवामि शक्तिरूपेण करोमि च परा क्रम ॥१३॥ गौरी ब्राह्मी तथा रौद्री वाराही वैष्णवी शिवा । वारुणी चाथ कौमारी नारसिंही च वासवी ॥१४॥ उत्पन्नेषु च कार्येषु देवेषु प्रविशाम्यहं । करोमि सर्वकार्याणि निमित्त त (°cil देव) विधाय वै ॥१५॥ etc 7 De Purusha et Prakriti De tribus qualitatibus (sáttvika, rajasa, tamasa) 8 9 His quafitatibus quid efficiatur, qualemque invicem rationem habeant, exponitur 10, 11 De Satyavrata (Uttathya), Devadattae, sacerdotis Kosalensis, filio, qui a puero hebes et stolidus Șaktis adoratione summam sapientiam nactus est 12 De Saktis cultu 13 De sacrificio a Vishnu olim ad Saktim colendam instituto 14–19 Narratio de Sudarsana, Dhruvasandhis, Ayodhyae regis et Manoramae filio Is a Yudhajite Ujjayinis rege, post patris mortem regno expulsus, Șakti conciliata in imperium restituitur

Desinit codex in versu 53 capitis undevicesimi

Codex hujus seculi initio satis accurate exaratus est (Wilson 110[b])

137.

Lit Devan Charta Europ Foll 102 Long 8½ Lat 3½ Linn 8

Nandisvarapuranae, sive *Nandipuranae* pars e *Kedarakalpa*[1] desumta capita 28 (patala) continens Libro *Mahapatha* (via principalis) nomen fuisse, rebus ipsis intelligitur Incipit गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरु देवो महेश्वर: गुरुरेकपर ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नम ।१॥ नदिकेश्वर उवाच पृच्छाम्यह करोमीश साधकाना हिताय वै महापथेन यास्यति केचिन्मुक्ता हि मानवा २ तस्माच हि फल ब्रूहि सत्य देव महेश्वर: गच्छति साधका सव स्वय दहेन शकर: ३ इति नन्दिवच श्रुत्वा हर्षपूर्णो सदाशिव: श्रूयता नन्दिमनसा इत्युवाच सदाशिव ४॥ ईश्वर उवाच ॥ मनसा कर्मणा वाचा मम जन्मानि किल्बिष । कृत तेषा विनश्यति ये गच्छति महापथ ५ etc

Dialogo a Șiva cum Nandine habito summa beatitudo ita tantum obtineri traditur, si eximia Șivae veneratione habita, locus ipsi in Gandhamadana, Himalayae monte, sacer, Kedara dictus, a pius frequentetur, et Kedaresam lingam, ibi statutum, adoretur Quod viri sancti (sadhaka) cujusdam exemplo probatur (cap 4 usque ad finem libri), qui relicta hominum societate, quamvis mundi cupidinibus continuo tentatus, longam peregrinationem (mahapatha) una cum comitibus suscepit, donec ad Șivam pervenit ab eoque pietatis munera accepit Kedara locus in provincia hodie *Gerhwal* sive *Gurwhal* dicta situs est, in ejusque vicinia montis cacumen *Maha Panth* appellatum exstat[2] Voce *Mahapatha* igitur quatuor res significari puto 1, peregrinationem illam quae ab homine pio ad visendum Șivae sacellum, in Kedara monte situm facienda sit, sive spiritualem peregrinationem, qua Șivae natura penitus cognosca-

---

[1] इति श्रीकेदारकल्पे नन्दिपुराणे etc

[2] G W Traill in Asiatic Researches XVI 210

tur[1], 2, cognitionem ipsam; 3, montis fastigium, unde homines, quo citius in coelum pervenirent, praecipites se dare solebant, 4, hunc librum Quem quicunque scripsit, grammaticae Sanscriticae non admodum videtur peritus fuisse, errores enim nonnunquam tales inveniuntur, quales vix a librariis illati sunt

A nonnullis hic liber Skandapuráṇae pars esse dicitur.

Codex anno 1798 exaratus est. (WILSON 490.)

138.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 131. Long $11\frac{1}{2}$. Lat 5 Linn 11

Narasinhapuránam, capita 62 continens, a Suta cum Bháradvája aliisque anachoretis communicatum (A) Incipit: नारायणं etc. ॥१॥ तमहाटककेशांत ज्वलत्पावकलोचन(:) । वज्राधिकनखस्पर्श दिव्य सिंह नमो ऽस्तु ते ॥२॥ पातु वो नरसिंहस्य नखलांगलकोटयः । हिरण्यकशिपोर्वक्ष असृक्कर्दमारुणा. ॥३॥ होमवह्न्याग्निनः सर्वे मुनयो वेदपारगाः । त्रिकालज्ञा माहात्मानो नैमिषारण्यवासिनः ॥४॥ अर्बुदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिन. । महेंद्राद्रिरता ये च विध्याद्रिनिवासिनः ॥५॥ धर्मारण्यरता ये च दंडकारण्यवासिनः । श्रीशैलनिरता ये च कुरुक्षेत्रनिवासिनः ॥६॥ कौमारपर्वते ये च ये च पंपानिवासिनः । एते चान्ये च बहवः सशिष्या मुनयो [ऽ]मलाः ॥७॥ माघमासे प्रयोगं (prayágam) तु स्नातु तीर्थे समागताः । तत्र स्नात्वा यथान्याय कृत्वा कर्म जपादिकं ॥८॥ नत्वा तु माधवं देवं कृत्वा च पितृतर्पणं । दृष्ट्वा तत्र (tatra) भारद्वाज पुण्यतीर्थनिवासिनं ॥९॥ तं पूजयित्वा विधिवत्तेनैव च सुपूजिताः । आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु (vrishyádishu) यथाक्रमं ॥१०॥ भारद्वाजेन दत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः । कृष्णाश्रिताः कथाः सर्वे परस्परमथाब्रुवन् ॥११॥ कथांतेषु ततस्तेषा मुनीना भावितात्मनां । आजगाम महातेजाः तत्र सूतो महामतिः ॥१२॥ व्यासशिष्यः पुराणज्ञो लोमहर्षणसंज्ञकः । तान् प्रणम्य यथान्यायं स च तैश्चाभिपूजितः ॥१३॥ उपविष्टो यथायोग्यं भारद्वाजमतेन सः । व्यासशिष्य सुखासीनं ततस्ते लोमहर्षणः (vyásasishyah puránajno romaharshanasanjnakah B) ॥१४॥ तं पप्रच्छ भारद्वाजो मुनीनामग्रतस्तदा ॥ भारद्वाज उवाच ॥ शौनकस्य महासत्रे (sattre) वाराहाख्या तु संहिता ॥१५॥ त्वत्तः (tvattah) श्रुता पुरा सूत एतैरस्माभिरेव च ॥ सांप्रतं नारसिंहाख्या त्वत्तः पौराणसंहितां । श्रोतुमिच्छाम्यहं सूत श्रोतुकामा इमे स्थिताः ॥१६॥ अतस्त्वां परिपृच्छामि मदमेतन्महामुने । ऋषीणामग्रतः सूत मते तेषां महात्मनां ॥१७॥ कुत एतत्समुत्पन्नं केन वा परिपाल्यते । कस्मिन् वा लयमभ्येति (abhyeti) जगदेतच्चराचरं ॥१८॥ किं प्रमाणं च वै भूमेर्नृसिंहः केन तुष्यति । कर्मणा तु महाभाग तन्मे ब्रूहि महामने (°mate) ॥१९॥ कथं च सृष्टेरादिः स्यात् अवसानः (avasánam B) कथं भवेत् । कथं युगस्य गणनां किं वा स्याच्चतुर्युगं ॥२०॥ को वा विशेषस्तेष्वत्र का चावस्था कलौ युगे । कथमाराध्यते देवो नरसिंहोऽत्र मानुषैः ॥२१॥ क्षेत्राणि कानि पुण्यानि के च पुण्य[ा]ः शिलोच्चयाः । नद्यश्च (nadyas cha) काः पुराः पुण्या नृणां पापहराः शुभाः ॥२२॥ देवादीनां कथं सृष्टिः मनोर्मन्वंतरस्य तु । तथा विद्याधरादीनां सृष्टिरादौ कथं भवेत् ॥२३॥ यज्वानः के च राजानः के च सिद्धिं परां गताः । एतत्सर्वं महाभाग कथयस्व यथाक्रमं ॥२४॥ etc.

Cap 1 Prooemium. De mundi creatione. 2. De temporum computatione. 3 De novem creationum generibus, quae his versibus enumerantur: इत्येते कथिताः सर्गा बहवो मुनिसत्तम । प्रथमं महतः सर्गस्तन्मात्राणां द्वितीयकः ॥२३॥ वैकारिकस्तृतीयस्तु सर्ग ऐंद्रियकः स्मृतः । मुख्यसर्गश्चतुर्थस्तु मुख्या वै स्थावराः स्मृताः ॥२४॥ तिर्यक्स्रोताश्च यः प्रोक्तस्तिर्यग्योनिः स पंचमः । ततोर्ध्वस्रोतसः षष्ठो देवसर्गस्तु स स्मृतः ॥२५॥ ततोऽर्वाक्स्रोतसः सर्गः सप्तमो मानुषः स्मृतः । अष्टमोऽनुग्रहः सर्गः सात्त्विको य उदाहृतः ॥२६॥ नवमो रुद्रसर्गस्तु नव सर्गाः प्रजापतेः । पंचैते वैकृताः सर्गाः प्राकृतास्ते त्रयः स्मृता. ॥२७॥ प्राकृता वैकृताश्चैव जगतो मूलहेतवः । सृजतो ब्रह्मणो सृष्टिमुत्पन्ना ये मयेरिताः ॥२८॥ Cf. Vishnupurána I, 5 4. De creatione a Brahmane ejusque filiis facta. 5. De undecim Rudrarum creatione Quos Siva masculo corpore fisso genuisse fertur: बिभेद पुरुषत्वं च दशधा चैकधा च सः । तेषां नामानि वक्ष्यामि शृणु मे द्विजसत्तम ॥८॥ अजैकपादहिर्बुध्नः कपाली रुद्र एव च । हरश्च बहुरूपश्च त्र्यंबकश्चापराजितः ॥९॥ वृषाकपिश्च शंभुश्च कपर्दी रैवतस्तथा । एकादशैते कथिता रुद्रास्त्रिभुवनेश्वराः ॥१०॥ स्त्रीत्वं चैव तथा रुद्रो बिभेद दशधैकधा । उमैव बहुरूपेण पत्नीत्वेन व्यवस्थिता ॥११॥ De Maríchis, Dakshae aliorumque Brahmanis filiorum prole. 6 (fol 8^{b} = B 6^{a}). De Dakshae filiarum prosapia De Vasishṭhae et Agastyae origine 7. Márkandeya, Mrikaṇḍus et *Sumitrae* filius[2], quum fati decreto duodecimo aetatis anno diem supremum obiturus esset, Narasinhae cultui ad Tungabhadrae ripam in Sahya monte deditus, mortem devicit Precum formula sacerrima, in hoc capite tradita, haec: ॐ नमो भगवते वासुदेवाय. 8. Ejusdem dei veneratione homines non solum mortem effugiunt, sed etiam e locis inferis in coelum perveniunt 9 Hymnus in Vishnus laudem a Yama factus 10–12. De Márkandeyae rebus gestis His capitibus preces a Vishṇus cultoribus usurpandae traduntur. 13 (fol. 19^{b} = B 13^{a}). Yamae et Yamís colloquium 14 Savitris, Kaṣyapae sacerdotis uxoris, honestate et conjugis amore divinationem nactae, cum Devasarmane de parentibus colendis colloquium. 15 Narratio de sacerdote quodam, qui Vishṇus cultu

---

[1] Libelli summa in hac sententia, saepe repetita, vertitur आगता मृमुलोकाच्च गंतव्य शंकरालये.

[2] Vedasirasis pater

summam beatitudinem obtinuit 16 Arboris mundanae (samsaravriksha) descriptio Cujus rami quum rebus terrestribus fructusque cupidinibus humanis constent, a viro sapiente non ascendenda, sed numinis summi cognitionis gladio caedenda est 17 Vishnus meditatione sola homines mundi vicissitudinibus liberantur 18 De precis *Om namo Narayanáya* sanctitate 19 De Asvinum origine Initio hi versus occurrunt महता विस्तरेणोक्ता वैष्णवाख्ये महामते । पुराणे शक्तिपुत्रेण पुरोत्पत्तिश्च च यायुना ॥५॥ अश्विनार्देवयोश्चैव सृष्टिरुक्ता सुविस्तरा । सक्षेपात्तव वक्ष्यामि सृष्टिमेता शृणुष्व मे ॥६॥ 20 Varia Solis nomina 21 (fol 29^b = B 18^b) De Marutum origine 22 Regum solarium et 23 lunarium stemma 24 Quatuordecim Manvantararum enumeratio 25 26 Ikshvákus res gestae, et 27 progenies 28 Regum lunarium series Şantanus res gestae 29 De aliis regibus lunaribus 30 Terrae et coeli descriptio 31 (fol 48^a = B 28^a) Bhrigu Sahasraníkam regem Narasinhae cultum edocet (31–60) 32 De Narasinhae simulacris unguendis (sammarjana) 33 De eodem deo floribus aliisque donis colendo 34 De oblationibus *Lakshahoma* et *Kotihoma* dictis 35 De Vishnu in terra variis formis manifestato 36 Matsyapradurbhavas 37 Kurmapradurbhavas 38 Varahapradurbhavas 39–43 Nrisinhapradurbhavas 44 (fol 71^a = B 36^a) Vamanapradurbhávas 45 Parasurámapradurbhavas 46–50 Ramapradurbhavas 51 (fol 105^b = B 60^a) Krishnapradurbhávas 52 Kalkiprádurbhavas De aetate ferrea 53 Sukrae oculus amissus Vishnus favore restituitur 54 De Vishnus templo et simulacro faciendo et inaugurando 55 Brahmanadharmas 56 Grihasthadharmas 57 Vanaprasthadharmas 58 Yatidharmas 59 De Vishnu Purushasukta hymno adorando 60 De prece octo syllabis (Om namo Narayanaya) constante 61 Naradae cum Pundaríka de Vishnus cultu, omnem aliam devotionem superante, colloquium[1] 62 Eorum qui hoc *Puránam legent praemia.*

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 42

Codex circiter annum 1770 exaratus est (WALKER 158)

139.

Lit Devan Charta Europ Foll 74 Long 11 Lat 9 Linn 21

Narasinhapuranam (B) Versus et capita distincta non sunt Textus a codice A non raro differt.

Hic liber in charta anno 1821 facta post annum 1825 exaratus est (WILSON 353)

[1] Hujus capitis loco in cod B … rtharum enumeratio legitur

140

Lit Devan Charta Ind Foll 72 Long 15. Lat 6 Linn 12

Naradiyapuranam, a Suta ita narratum, ut coram Saunaka aliisque anachoretis olim a Narada relatum erat, qui ipse a Kapila illud acceperat Incipit एक यजनयतनेकतनुभूतस्यान्यजस etc १ यत्पादाब्जयुग etc २ श्रीमत्पवनतात्स्थैफाल्गुन etc ३ सूत उवाच ॥ ॥ अस्ति त्रैलोक्यविख्यात वन नैमिषसंज्ञित । पवित्र गोमतीतीरे नित्य पुष्पफलाञ्चित ४ सत्कृता महात्मान श्रीभागवतलक्षणै ऋषयो यत्र सर्वेण चिर हरिम्पूजयन् ५ विबभु शासिनो यत्र प्रोत्फुल्लकुसुमोत्करा (°motkarah) रत्नोज्ज्वला इव सुरा यज्ञभागार्थमागता ६ तत्राश्रमो (tatrasramo) महानासीत् ब्रह्मलोकनिभ शुभ सपुत्रपशुनाराणा महर्षीणा सुखावह ७ तस्मिन्कुलपतिर्वृद्धो शौनक सकल (sakalam) जन श्भावयद्धरेर्भक्त्या यागी भागवतोत्तम ८ etc

I Pars prior, *Bhaktisudhodaya*[2] appellata. Foll 1–43 Capita 20 Cf Wilson in Vishnupurana, p xxxii Cap 1 Prooemium 2–5 De Krishnae potestate 6 7 *Narratio de Dhruva, Uttanapadae filio* 8–16 Narratio de Prahlada, neutiquam Vishnupuranae verbis tradita 17–20 De Krishnae cultu

II Foll 44–72 Pars altera, a Vasishtha tradita Incipit वसिष्ठ उवाच धातुनायनुणाधात्रीचकरतेकूपो भजनेन भवेदायु प्राणो वै धर्मसेवय etc Hac parte, quae plus triginta capita habet, Rukmangadae regis et Mohanis filiae historia continetur

Codex anno 1762 neglıgentissime exaratus est (WILSON 118)

141.

Foll 38–42 Linn 14 *Vasishthalaingae* Upapuránae capita quatuor prima Incipit श्रीमत्कैलासमागत्य वसिष्ठो वेदवित्मुनि तपश्चचार सत्कर्मनिरतो नियतेन्द्रिय दिव्यवर्षसहस्र तु वायुभक्षोऽग्निमध्यग श्रीमत्पञ्चाक्षर साध्यादत्तरुद्रीयमध्यग सर्वपा पहर पुण्य प्रजपेन पदद्वर जजाप शंकर दृष्टु वाञ्छया मुनिसत्तम तत प्रसन्नो भगवानवया सह शंकर लिंगज्योति स्वरूपेण पुरतो स्म प्रकाशित etc

His capitibus cultus Sivae laingicus praecipitur, neque quidquam memorabile in iis legitur, nisi forte locos sacros exceperis qui Şivae sacellis celebres capite tertio enumerantur Sunt ii Váranasi, Vyaghrapuram Kanchipuram, Mahaşaila (mons), Brahmapuram, Şive

[2] तद्वरेश्चित्तलीलस्य सत्कपाना समुच्चय । इम शृणुध्वमत्यर्थं नाम्ना भक्तिसुधोदय ॥२॥ यन्मया कथिताश्रुत्वा पुराण वेदसम्मित । नारदीयमिति प्रोक्त तत्सार प्रमर्दीमि च ॥३॥ Cap 2

táranyam tírtham (Káveryá uttare tate), Madhyárjunatírtham (Káveryá dakshine tate), Kumbhaghonatírtham (ibidem), Japyesvaratírtham (? Káveryá uttare tate), Gandhamádanaparvatas, ubi Rámesvaram et Lakshmanakundakam sacella reperiuntur; Somanátham, Kedáram, Bhímesvaram, Vriddháchalam ad Manimuktám fluvium, Goparvatam (Vriddháchalasyottaratas), Kálahastisailam ad Suvarnamukharím fluvium. Quibus e nominibus hoc certo colligitur, librum nostrum in Carnatica provincia compositum esse.

Capitis quarti finis desideratur. Haec folia hujus seculi initio exarata sunt. (WILSON 119[b])

142.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 260 Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn numerus variat

Insunt *Puránarum* et nonnullorum aliorum carminum epicorum *indices*, e libro olim in *Wilfordi* usum confecto descripti Quod e codicibus Colebr. E. I. H. 365, 366, eadem continentibus, colligo. In prima enim cod 366. pagella Colebrooke haec adscripsit: 'Copied from an index prepared for Capt. Wilford, and communicated to H. C, and by him to the Asiatick society, in Capt. W.'s name.' Hi indices, parum accurate facti, plerumque ea tantum continent, quae titulis in fine capitum subscriptis suppeditantur, neque tamen omni a parte spernendi sunt. Libros singulos infra ordine alphabetico disposui: Agnipurána fol 189[a]. Adbhutarámáyana 32[b]. Ádipurána 76[a]. Ádityapurána 77[a]. Kálikápurána 57[b]. Jainyapustake Kalpadrukalpasútra 235[a]. Kúrmapurána 53[a]. Ganesapuráne Upásanákhanda 66[b]. Ganesapuráne Uttarakhanda 71[a]. Garudapurána 219[a]. Garudapuráne Pretakalpa 220[b]. Devíbhágavatapurána 186[a]. Narasimhapurána 152[a]. Náradapancharátra 204[a]. Náradíyapurana 74[b]. Vrihannáradíye Yugadharmavarnanam 66[b]. Padmapurána 34[a]. 166[b]. Padmapuráne Bhúkhanda 49[a]. Padmapuráne Bhúmikhande Mághamáhátmya 55[a]. P. Pátálakhande Tryambakamáhátmya 167[a]. P. P. Prayágamáhátmya 54[a]. P. P. Rámásvamedha 57[a]. P. Uttarakhanda 42[a]. P. U. Vilvesvaramáhátmya 168[b]. P. Panchamakhanda 168[b]. Jainyapárasanáthacharitra 238[a]. Jainyagranthe Budhacharitra 237[a]. Brahmavaivarte Prakritikhanda 197[b]. B Ganapatikhanda 182[b]. B. Krishnajanmakhanda 200[a]. B. Pitásumatisamváda 151[a]. Brahmándapurána 160[b].[1] Brahmándapurána 164[a]. Brahmánde Uttarakhande Lalitopákhyáne Hayagrívamuni-Agastyasamváda 207[b]. Bhavishyapurána 28[b]. Bhojaprabandha 78[a]. Matsyapurána 4[a]. Márkandeyapurána 46[a]. Rájatarangini 227[b]. Válmíkíye Rámáyane Yuddhakánda 79[b]. Jainye Laghulalitávistarákhyam Buddhapuránam. 226[b]. Lingapurána 183[b]. Vámanapurána 39[a]. Váyupurána 24[a]. Váyupuráne Váyavísanhitáyám uparibhága 149[b]. Váyavísanhitáyám púrvabhága 169[b]. Váyupuráne Revákhande Narmadámáhátmya 192[a]. Svetaváráhe Váyupuráne Gayámáhátmya 28[a]. Váráhapurána 13[b]. Kshemendrakrita-Vrihatkathá 33[a]. Vrihatkathá 208[a]. Vrihatkatháyám Vetálapanchavinsatikathá 238[b]. Sámbapurána 55[b]. Jainyagranthe Shattrinsaddípiká 225[b]. Skánde Agastyasanhitáyám Hálásyamáhátmya 145[b]. 224[b]. Sk. Ambikákhanda 83[a]. 223[a]. Sk. Ayodhyákhanda 251[a] Skandapuránántargata-Avantikhanda 97[a]. 224[a]. Skandapuráne Utkalakhande Purushottamamáhátmya 252[b]. Sk Kanakádrikhande Kokilámáhátmya 251[b]. Sk. Kásikhanda 244[a]. Sk. Kumárikákhanda 130[a]. 225[a]. Sk. Kedárakalpa 199[a]. 259[a]. Sk. Kedárakhanda 170[a]. Sk. Kedárakhande Gangádváramáhátmya 157[a]. Sk Ganesakhanda 150[b]. Sk. Golokavarnanam 242[b]. 259[b]. Skandapuránántargata-Tápímáhátmyam 140[b]. 224[b]. Sk. Dvárakámáhátmya 150[a]. Sk. Nágarakhanda 121[a]. 221[b]. Sk. Pátálakhanda 248[a]. Sk. Prabhásakhanda 86[b]. 222[b]. Sk. Brahmottaram 158[b]. Sk. Bhúkhande Sambhalagrámamáhátmya 147[b]. Sk. Revákhanda 108[a]. 222[b]. Sk. Vináyakávatáravarnanam 148[a]. Sk. Sankarasanhitá 152[b]. Sk. Sankarasanhitáyám Devakánda 151[b]. Sk. S. Sivarahasya 175[a]. Sk. S. dvitíyánsa-shashthánsa 175[b]. Sk. S. saptamánsa 173[a]. Sadásivasanhitáyám Golokavarnana 199[b]. Sk. Srímálakhanda 255[a]. Sk. Sanatkumárasanhitá 127[a]. Sk. Sanatkumárasanhitáyám panchamo 'dhyáyah 149[b]. Sk. Sahyádrikhanda 165[b]. Sk. Sahyádrikhande Dandakáranya 171[b]. Sk. Sútasanhitáyám Sivamáhátmyakhanda 155[b]. Sk Váyavíye Setukhanda 159[b]. Sk. Saurasanhitá 166[a]. Sk. Himavatkhanda 178[b]. Harivansa 32[a]

Codex post annum 1812 exaratus est. (MILL 79)

[1] Váyupuránae hic index, non Brahmándae.

143, 144.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. $7\frac{1}{2}$. Linn 16

Inest *Puránasarvasvam*, Rerum omnium adumbratio maximam partem e Puránis hausta, liber ab *Haláyudha*, Purushottamae filio, Bengalensi, A. D. 1474 scriptus Opus paragraphos (prasna) 730 continere dicitur, quinque vero primae in codice nostro desunt, quod eo magis dolendum est, quoniam e prooemio haud dubie plura de auctoris patria et gente didicissemus. Ceterum paragraphis plerisque Puránarum aliorumque, unde desumti sunt, librorum nomina expressis verbis addita sunt.

Vol. I Foll. 271. Caput sextum incipit: प्रथमः ॥ सूत उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्वायम्भुवं मन्वन्तरमनन्तं कथितं मयाऽऽदौ । स्वारोचिषो नाम द्वितीयो मनुः । तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चिन्नाम देवेन्द्रः पारावताः सतुषिता देवाः । etc.

Argumentum e titulis apparebit: De Manvantaris Fol 3a. De Ikshvákus progenie 10b. Mundi descriptio 48b. Tírthamáhátmyam 55a. Gangámáhátmyam 62b. Prayágamáhátmyam 68a. Váránasímáhátmyam 71a. Gayámáhátmyam 74b. Jagannáthamáhátmyam 77b. De Indiae regionibus 79a. De Puranis 80a. De Mahábháratae argumento fragmentum 80b.

Cháturvarnyacháturásramyadharmás 80b. Dharmas 81b. Varnadharmás 82b. Bráhmanamáhátmyam 84a. Jíviká 84a. Rathayátrá 85b. Guvákadínam 86b. Antyajadharmás 86b. Sanskárás 87a. Garbhádhánam 87a. Pumsavanam 87a. Símantonnayanam 87b. Játakarma 87b. Shashthadine Shashthípújá 88a. Námakaranam 88a. Annaprásanam 88a. Chúdákaranam 88b. Upanayanam 89a. Bhaikshyam 89b. Sástrábhyásaphalam 90a. Sishyás 90b. Vidyápradánam 90b. Anadhyayanam 90b. Abhivádanam 91b. Gurus 91b. Brahmachárividhis 92a. Gárhasthyam 93a. Viváhyáviváhyakanyánirúpanam 93b. Strílakshanam 97b. Punarbhús 98a. Purushalakshanam 101a. Díránukramanam 102a. Kanyávarnavarshakramas 102a. Dátrinirúpanam 102a. Kanyásvayamvaras 105a. Sambandhas 105a. Viváhabhedás 106b. Adhivedanam 107a. Parivedanam 107b. Avasathyádhánam 107b. Agnihotrádi 108a. Dvádasaputrás 108b. Putrátidesas 108b. Dáyas 110b. Trivargachintanam 110b. Maitram 111b. Pádaprakshálanam 112a. Áchamanam 114a. Dantadhávanam 114b. Prátahsnánam 115b. Sandhyálakshanam 115b. Sandhyáyám nishiddhakarma 115b. Sandhyáyám anavalokyáni 116b. Sandhyámaunam 116b. Sandhyopásanam 116b. Kámyaprátahsnánam 117a. Snánanishedhas 117a. Nadílakshanam 118a. Pránáyámas 118b. Gáyatrí 119b. Aksharálí 119b. Japayajnas 121b. Púrváhnakarma 121b. Shatkarma 121b. Madhyáhnakrityam 123a. Brahmayajnamáhátmyam 123a. Tarpanam 125b. Kámyatarpanam 126a. Snánavidhi 126b. Sarvastavas 127a. Súryapújá 131a

Sivapújá 132a Bhaktiprakaranam 132b Gatiprakaranam 132b. Yátráprakaranam 132b. Darsanaphalam 132b. Kírtanaphalam 132b. Smaranaphalam 133a. Sammárjanaphalam 133a. Díkshâphalam 133a Sphátikalingam 133a. Párthivalingapújáprakaranam 133b Pújáphalam 133b. Snánaphalam 134b. Nrityagítaphalam 134b. Anulepanam 134b. Akshatádiphalam 134b. Arghyadánaphalam 135a Vanyayajnopavíta 135b. Dhúpaphalam 135b. Dípaphalam 135b. Naivedyam 135b. Dhyánam 135b. Japaphalam 135b. Pradakshinaphalam 135b. Pranámaphalam 136a. Sivapradánakam 136a. Sivachaturdasyám upavásaphalam 136b Siváyatanakaranaphalam 136b. Lingasthápanaphalam 136b. Sivanindá 136b. Bhasmalepanaphalam 136b Nirmályalanghanadoshas 137a. Hariharátmakah stavas 138b. Durgápújáprakaranam 140b Durgástutis 142b Sálagrámalakshanam 145a. Sálagrámadánam 145a Lingaparíkshá 145b. Rudrákshadháranaphalam 146b Rudrákshadháranamantras 146b

Gítámáhátmyam 147a Vishnoh sahasranáma 147b. Vishnusmaranaprakaranam 148a Govindae et Haris nominum veriloquium 148a Namaskáraprakaranam 148b. Kírtanaprakaranam 150b. Saranam 150b. Sravanam 151a. Bhaktis 151a. Vishnubhaktalakshanam 151b. Bhaktiprárthaná 151b. Prasádanirmánam 152a Pratimákaranam 152b Dhvajadánam 152b. Sammárjanaphalam 152b. Upalepanam 153a Dravyapújá 153a Áváhanam 153a Ásanádidánam 153a Madhuparkadánam 153b Snánam 154b Snánamantrás 155a. Udvartanam 155a. Nírájanam 155a. Dhyánam 155b Dhyánalakshanam 155b Dhyánaphalam 155b. Vastram 156a. Bhúshanam 156b. Anulepanam 156b Vyajanam 157a Pushpam 158b. Patram 159b Nishiddhapushpam 160a. Nirmályalanghane doshas 160a Dhúpas 160b. Dípas 160b Naivedyam 161a Mantrajápas 161b Stutiphalam 161b Gítaphalam 161b Vádyam 161b. Pradakshinam 161b Viseshadánáni 162a Vaisvadevavidhis 162b Gosevá 164b Panchayajnás 164b. Nityasráddham 165a. Átithyapraśamsá 165b Annanindá 166a Punyabhojyam 166b Mánsam 166b Randhanakarma[1] 167a Vishánnaparíkshá 167a Bhojanavidhis 168b. Sayanavidhis 169b Grihindharmas 171b Stridharmas 172a Strísvátantryam 172b Rajasvalá 173a. Garbhinídharmas 173a Anuvratá 173b Vidhavádharmas 173b Strínindá 174a Strínám svabhicháralakshanam 174b Strívrataprakaranam 179a Vanaprasthavidhis 179b Yatidharmas 181a Ashtau mahásiddhayas 182a. Yogaprakaranam 185b Ásanáni 186b Nádísankhyá 190a Pránáyámas 193a Pratyáháras 193a Dháranás 193a Dhyánam 196a Samádhis 196b.

Rájadharmaprakaranam 199a Chhattrádilakshanam 200b Puradilakshanam 201a Yátrádi 203b Dútalakshanam 205b Rajanítis 213b Strírakshádi 214b Atha kámasástram Purusham lakshanam 214b. Strílakshanam 215a Varángalakshanam 215b. Suratam 215b Náyikálakshanam 216b. Sevyásevyavahárás 217a Svaravisesas 217a Shattrimsadbandhás 220a. Vátsyáyanatam 220a Dantalakshanam 220a Kámavaśyas 220b Kámachestanam 220b Sakalakalálakshanam 221a Ná-

[1] Dhvaj[illegible]

Vol. I. Foll. 271. Caput sextum incipit: प्रथमः ॥ सूत उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्वायम्भुवं मन्वन्तरमनुरूपं कथितं मयोदितं । स्वारोचिषनाम द्वितीयो मनुः । तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चिन्नाम देवेन्द्रः पारवताः सतुषिता देवाः । etc.

Argumentum e titulis apparebit: De Manvantaris Fol. 3^{a}. De Ikshvákus progenie 10^{b}. Mundi descriptio 48^{b}. Tírthamáhátmyam 55^{a}. Gangámáhátmyam 62^{b}. Prayágamáhátmyam 68^{a}. Váránasímáhátmyam 71^{a}. Gayámáhátmyam 74^{b}. Jagannáthamáhátmyam 77^{b}. De Indiae regionibus 79^{a}. De Puráṇis 80^{a}. De Mahábháratae argumento fragmentum 80^{b}.

Cháturvarṇyacháturáṣramyadharmás 80^{b}. Dharmas 81^{b}. Varnadharmás 82^{b}. Bráhmanamáhátmyam 84^{a}. Jìviká 84^{a}. Rathayátrá 85^{b}. Guvákadánam 86^{b}. Antyajadharmás 86^{b}. Sanskárás 87^{a}. Garbhádhánam 87^{a}. Pumsavanam 87^{a}. Símantonnayanam 87^{b}. Játakarma 87^{b}. Shashṭhadine Shashṭhípújá 88^{a}. Námakaranam 88^{a}. Annaprásanam 88^{a}. Chúdákaranam 88^{b}. Upanayanam 89^{a}. Bhaikshyam 89^{b}. Ṣástrábhyásaphalam 90^{a}. Sishyás 90^{b}. Vidyápradánam 90^{b}. Anadhyayanam 90^{b}. Abhivádanam 91^{b}. Gurus 91^{b}. Brahmachárividhis 92^{a}. Gárhasthyam 93^{a}. Viváhyávivháhyakanyánirúpanam 93^{b}. Strílakshanam 97^{b}. Punarbhús 98^{a}. Purushalakshanam 101^{a}. Dáránukramanam 102^{a}. Kanyávaravarshakramas 102^{a}. Dátṛinirúpaṇam 102^{a}. Kanyásvayamvaras 105^{a}. Sambandhas 105^{a}. Viváhabhedás 106^{b}. Adhivedanam 107^{a}. Parivedanam 107^{b}. Ávasathyádhánam 107^{b}. Agnihotrádi 108^{a}. Dvádaṣaputrás 108^{b}. Putrátidesas 108^{b}. Dáyas 110^{b}. Trivargachintanam 110^{b}. Maitram 111^{b}. Pádaprakshálanam 112^{a}. Áchamanam 114^{a}. Dantadhávanam 114^{b}. Prátahsnánam 115^{b}. Sandhyálakshanam 115^{b}. Sandhyáyám nishiddhakarma 115^{b}. Sandhyáyám anavalokyáni 116^{b}. Sandhyámaunam 116^{b}. Sandhyopásanam 116^{b}. Kámyaprátaḥsnánam 117^{a}. Snánanishedhas 117^{a}. Nadílakshanam 118^{a}. Práṇáyámas 118^{b}. Gáyatrí 119^{b}. Akshamálá 119^{b}. Japayajnas 121^{b}. Púrváhnakarma 121^{b}. Shaṭkarma 121^{b}. Madhyáhnakṛityam 123^{a}. Brahmayajnamáhátmyam 123^{a}. Tarpaṇam 125^{b}. Kámyatarpanam 126^{a}. Snánasáṭhí 126^{b}. Súryastavas 127^{a}. Súryapújá 131^{a}.

Ṣivapújá 132^{a}. Bhaktiprakaranam 132^{b}. Gatiprakaraṇam 132^{b}. Yátráprakaraṇam 132^{b}. Darsanaphalam 132^{b}. Kírtanaphalam 132^{b}. Smaraṇaphalam 133^{a}. Sammárjanaphalam 133^{a}. Díkshάphalam 133^{a}. Sphátikalingam 133^{a}. Párthivádilingapújáprakaranam 133^{b}. Pújáphalam 133^{b}. Snánaphalam 134^{a}. Nṛityagítádiphalam 134^{b}. Anulepanam 134^{b}. Akshatádiphalam 134^{b}. Arghyadánaphalam 135^{a}. Varjaníyapushpáni 135^{a}. Dhúpadánam 135^{a}. Dípadánam 135^{a}. Naivedyam 135^{b}. Dhyánam 135^{b}. Japaphalam 135^{b}. Pradakshiṇaphalam 135^{b}. Praṇámaphalam 136^{a}. Sivapradánakam 136^{a}. Sivachaturdasyám upavásaphalam 136^{b} Siváyatanakaranaphalam 136^{b} Lingasthápanaphalam 136^{b}. Ṣivanindá 136^{b}. Bhasmalepanadoshas 136^{b}. Nirmályalanghanadoshas 137^{a}. Hariharátmakah stavas 138^{b}. Durgápújáprakaranam 140^{b}. Durgástutis 142^{b}. Sálagrámalakshaṇam 145^{a}. Ṣilagrámadánam 145^{a}. Lingaparíkshá 145^{b}. Rudrákshadháraṇaphalam 146^{b}. Rudrákshadháraṇamantrás 146^{b}.

Gítámáhátmyam 147^{a}. Vishnoh sahasranáma 147^{b}. Vishnusmaraṇaprakaranam 148^{a} Govindae et Haris nominum veriloquium 148^{a} Namaskáraprakaranam 148^{b}. Kírtanaprakaranam 150^{b}. Saranam 150^{b}. Ṣravanam 151^{a}. Bhaktis 151^{a}. Vishnubhaktalakshaṇam 151^{b}. Bhaktiprárthaná 151^{b}. Prasádanirmánam 152^{a}. Pratimákaranam 152^{b}. Dhvajadánam 152^{b}. Sammárjanaphalam 152^{b}. Upalepanam 153^{a}. Dravyapújá 153^{a}. Áváhanam 153^{a}. Ásanádidánam 153^{a}. Madhuparkadánam 153^{b} Snánam 154^{b}. Snánamantrás 155^{a}. Udvartanam 155^{a}. Nírájanam 155^{a}. Dhyánam 155^{b} Dhyánalakshaṇam 155^{b}. Dhyánaphalam 155^{b}. Vastram 156^{a}. Bhúshanam 156^{b}. Anulepanam 156^{b} Vyajanam 157^{a}. Pushpam 158^{b}. Patram 159^{b}. Nishiddhapushpam 160^{a}. Nirmályalanghane doshas 160^{a} Dhúpas 160^{b}. Dípas 160^{b}. Naivedyam 161^{a}. Mantrajápas 161^{b}. Stutiphalam 161^{b}. Gítaphalam 161^{b}. Vádyam 161^{b}. Pradakshinam 161^{b}. Viseshadánáni 162^{a} Vaisvadevavidhis 162^{b}. Gosevá 164^{b} Panchayajnás 164^{b}. Nityasráddham 165^{a}. Átithyaprasansá 165^{b} Annanindá 166^{a} Punyabhojyam 166^{a}. Mánsam 166^{b} Randhanakarma[1] 167^{a}. Vishánnaparíkshá 167^{a} Bhojanavidhis 168^{b}. Ṣayanavidhis 169^{b} Grihinídharmas 171^{b}. Strídharmas 172^{a}. Svátantryam 172^{b} Rajasvalá 173^{a}. Garbhinidharmas 173^{a} Anumritá 173^{b} Vidhavádharmas 173^{b}. Strinindá 174^{a} Strinam vyabhichárαlakshanam 174^{b}. Strívrataprakaranam 179^{a} Vánaprasthavidhis 179^{b}. Yatidharmas 181^{a}. Ashṭau mahásiddhayas 182^{a}. Yogaprakaranam 185^{b} Ásanáni 186^{b}. Nádísankhyá 190^{a}. Pránáyamas 193^{a} Pratyaháras 193^{a}. Dháranás 193^{a} Dhyánam 196^{a}. Samádhis 196^{b}.

Rájadharmaprakaranam 199^{a} Chattrádilakshanam 200^{b}. Purádilakshanam 201^{a}. Yátrádi 205^{b} Dútalakshanam 205^{b}. Rájanítis 213^{b} Stríraksháḍi 214^{b} Atha kámasástram Punsám lakshanam 214^{b}. Strílakshaṇam 215^{a} Varángalakshaṇam 215^{b}. Samaratam 215^{b}. Náyikálakshaṇam 216^{b}. Seváyavaháras 217^{a} Svaraviseshas 217^{a}. Shaṭtrinsad bandhás 220^{a}. Váhyaratam 220^{a}. Daṣalakshaṇam 220^{a}. Kámavasatis 220^{b} Kámachálanam 220^{b}. Síkshalakshaṇam 221^{a}. Ná-

[1] De coquendi ratione

garalakshanam 221^a. Dútílakshanam 221^a. Sthúlikaraṇam 221^b. Stambhanam 221^b. Vaṣíkaranam 222^a. Drávanam 222^a. Vyavaháras 223^b. Sákshiṇas 225^a. Sákshiniyame sapathás 226^a. Agniparíkshá 226^a. Jalaparíkshá 226^b. Vishaparíkshá 226^b. Koshaparíkshá 226^b. Daṇdasankhyá 227^a. Dandapranayanam 230^b. Rájanítis 234^a. Nítisáras 240^b Pújaníyopákhyánam 243^b. Dhaumyasikshá 245^b. Syenakapotíyam 248^a. Káyasthaprakaranam 249^a. Káyasthalakshaṇam 249^b. Dhanurvedas 254^b. Sangrámalakshanam 256^b. Vajrapaṛíkshá 259^a. Mauktikaparíkshá 261^b. Padmarágaparíkshá 263^b. Indranílaparíkshá 266^a. Pushparágaparíkshá 267^b Karketanaparíkshá 268^a. Bhíshmaratnaparíkshá 268^b. Pulakaparíkshá 269^a. Rudhirákshaparíkshá 269^a. Ratnaparíkshá 269^b. Lohaparíkshá 271^b.

Vol II. Foll 225. Vástvádi 1^b. Gajachikitsá 2^b. Asvachikitsá 8^a. Áyurvedas 11^a. Dravyagunás 12^b. Annagunás 13^a. Matsyagunás 14^a. Mánsagunás 14^b. Sákagunás 15^a.

Hastádhyáyas, de manuum et digitorum gestu. Incipit: हस्तकर्म्तु पताकादिर्विषयोत्तरणादिकं । अनयोर्लक्षणं तद्वद्वाच्यं चिह्नं यदेतयोः ॥ कर्तव्यो विषयोद्देशः समस्यंतपदाश्रितः । दक्षिणेनैव हस्तेन पुंसामभिनयो भवेत् ॥ वामेन प्रायशः स्त्रीणामिति रीतिः पुरातनी । असंयुताः कियंतोऽपि कियंतः संयुताः परे ॥ हस्तेनैकेन कर्माणि येषां ते स्युरसंयुताः । येषां हस्तद्वयेनैव कर्माणि तेऽत्र संयुताः ॥ असंयुताना हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । पताकः पत्तकोपश्च हंसास्यः कर्तरीमुखः ॥ अलपद्मस्त्रिपताको मुष्टिकः शिखरस्तथा । अर्धचंद्रः सर्पशिराः सूच्यास्यः खटकामुखः ॥ अरालः शुकतुंडश्च संदंशः कंगुलस्तथा । ऊर्णनाभोऽपि कथितः कपित्थो मृगशीर्षकः ॥ हंसपक्षस्ताम्रचूडश्चतुरो मुकुलस्तथा । भ्रमरश्च कदंबश्च कृष्णसारमुखाह्वयः ॥ घोणिकोऽप्यथ सिंहास्योऽंकुशस्तंत्रीमुखस्तथा । इत्येते कथिता हस्ता मया तावदसंयुताः ॥ संयुतानां तु हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । गजदंतः कपोतश्च वर्धमानोऽञ्जलिस्तथा ॥ निषधः कर्कटश्चैव तथोत्संगावहित्थकः । स्वस्तिको मकरो दोलस्तथा पुष्पपुटाभिधः ॥ मरालनामा च तथा मुटको वर्धमानकः । चतुर्दशैते कथिताः मयुता हस्तका अमी ॥ Singulae species ns quae sequuntur accurate definiuntur 20^a. Rágamálá 21^b Sandhirágás 22^a.

Atha Jyotihprakaranam Dagdhatithis 22^a. Várás 22^a. Nakshatráni 22^b. Nakshatrádhipás 22^b. Amritayogas 23^a Bhadrayogas 23^a. Ánandayogas 23^a. Subhayogas 23^a. Ayogas 23^b. Yamaghanṭayogas 23^b. Mrityuyogas 23^b. Kálaghanṭayogas 23^b. Utpáṭayogas 24^a. Viyogas 24^a. Ardhapraharikấ 24^a. Kálodayas 24^a. Chandraṣuddhis 24^b. Tárásuddhis 25^a. Chandratárayor balábalam 25^a. Tithyádinám Gunádhikyakathanam 25^a. Raviprabhritigrahaṣuddhis 25^a. Grahánám ekaráṣisthitikálakathanam 25^b. Grahasántis 25^b. Viruddhalakshaṇam 25^b. Tadavayavás 25^b. Avayavaphalam 26^a. Yoginyá udayas 26^a. Tithyádihrásavriddhí 26^a. Avama-dinakshayayos paribháshá 26^a. Ráṣayas 26^a. Ráṣyadhipás 26^b. Nakshatreshu ráṣivyavasthá 26^b. Garbhádhánam 27^a. Pumsavanam 27^a. Rásibalábalam 27^a. Námakaranam 27^a. Nishkramaṇam 27^b. Támbúlabhakshaṇam 27^b. Annapráṣanam 27^b. Karnavedhas 27^b. Vidyárambhas 28^a. Chúdákaranam 28^a. Upanayanam 28^a. Samávartanam 28^a. Yogaprakaranam 28^b. Rásínám varnádivyavasthá 29^a. Devaganádi 29^a. Viváhas 29^a. Dvirágamanam 29^b. Vadhúgrihapraveṣas 29^b. Navavadhúpabhogas 29^b. Prasthánavidhis 29^b. Yátrámátralakshanáni 30^a. Dikṣúlalakshanáni 30^a. Vastraparidhánam 30^a. Ghaṭínámiká yátrá 30^b. Strínám alankáradháranam 30^b. Agnidagdha-múshikopahatavastraparidhánam 30^b. Navánnabhakshanam 30^b. Navaparnádibhakshaṇam 30^b. Bheshajabhakshaṇam 31^a. Virechanam 31^a. Rogamuktasnánam 31^a. Vrikshāropaṇam 31^a. Kúpádikhananam 31^a. Abhisastavicháras 31^a. Vastuvikrayas 31^b. Gonishkramanapravesau 31^b. Aṣvapravesas 31^b. Vájikarma 31^b. Nihkshepádi 31^b. Khadgadhanurvidyárambhas 31^b. Varmádisívanam 31^b. Sannáhádidháranam 31^b. Rájapurapraveṣas 32^a. Kachhabandhas 32^a. Silpádigunárjanam 32^a Pasukrayas 32^a. Halamuhúrtam 32^a. Dhányavapanam 32^b. Dhányaropanam 32^b. Dhányakartanam 32^b. Khananam 32^b. Víjabandhanapravesane 32^b. Dhányasthápanam 33^a. Bhúkampádimaṇdalanirúpanam 33^a. Krittikádyutpannajvarabhuktis 33^b. Nakshatradohadasántikam 33^b. Tithyádidoshasántikam 34^a. Váradohadam 34^a. Prakárántarena hritanashṭádivastuparijnánam 34^a. Utpádyavastus 34^a. Sayyásanárambhas 34^b. Náṭyárambhas 34^b. Grihakaranam 34^b. Grihapravesas 34^b. Devádipratishthá 35^a. Právriṭkálaparíkshanam 35^a.

Sákunam 37^b. Chukkálakshanam 38^a. Spandanalakshanam 38^b. Yátrápravesádau ṣubhásubhaprakaranam 39^b. Sárasas 39^b. Sukas 39^b. Sáriká 40^a. Bhásas 40^a. Mayúras 40^a. Ulúkas 40^b. Kapotas 40^b. Chaṭakádis 40^b. Cháshas 41^a. Khanjanas 41^b. Kákas 44^a. Kukkuras 44^b. Grihagodhiká 46^b. Sivá 47^a. Yátráprakaraṇam 50^b. Svarnachúdas 51^a. Arishṭapáṭanam 51^b. Somasántis 51^b. Mangalasántis 51^b. Budhasántis 52^a. Vrihaspatisántis 52^a. Sukrasántis 52^a. Ṣanisántis 52^b. Ráhurishtasántis 52^b. Keturishṭasántis 53^b. Utpátavivekas 55^b. Svapnádhyáyas 57^b. Duhsvapnasántis 57^b.

Vedasákhás 58^a. Shanṇám darsanánám siddhántás 58^a. Dravyáṇi 60^b. Ánvíkshikí 62^a. Mímánsá 62^b. Vedántas 63^a. Pátanjalam 63^a. Vyákaraṇam 65^b. Kávyalakshanam 66^b. Náṭakam 67^b. Rasás 70^a. Vrittikathanam 70^b. Gítádilakshaṇam 72^a. Iti rasaprakaraṇam 72^b. Alankáraprakaranam 74^b. Chitra-

kavitvam 76^a Arthálankáras 77^a. Sabdálankáras 78^a. Kávyagunás 79^a. Kávyadoshás 80^a. Doshoddháras 80^b. Kávyanáṭyálankáras 81^a. Koshaprakaraṇam 83^a. Chandahprakaranam. Varnavrittam 84^a. A'ryáprakaranam 84^a. Samasyápúranavidhis 87^a. Sangítaprakaraṇam 87^a. Gítalakshanam 87^a. Gáyanalakshaṇam 87^a. Gáyanadoshas 87^a. Dhruvalakshanam 88^a. Shodasadhruváṇám námáni 89^a Maṇṭhakalakshanam 89^a. Pratimaṇṭhakalakshanam 89^b. Kandukas 89^b U'rdhvatálalakshaṇam 89^b. Laghusikharatálas 90^a. Turaganílatálas 90^a. Umátilakatálas 90^a. Rájatálas 90^a. Vidyádharatálas 90^a. Rájavinodatálas 90^a. Athaikatálí vidhis Khaṇdatálas 90^b. Lalitatálas 90^b. Rúpakam 90^b. Gamakam 90^b. Laghugurudrutaplutalakshaṇáni 91^b. Rasás 91^b

Atha Ṣráddhaprakaraṇam ' Yugádyávishayam 92^b. Aparapakshas 93^b. Sastrahatas 94^a. Ashṭaká 94^a. Navánnakálas 94^b. Saktukálas 94^b. Rátrividhis 94^b. Desas 95^a. Pátram 95^a. Panktipávanas 95^a. Apátram 95^b. Vakavrittyádayas 96^a. Apasáryás 96^b. Dravyáṇi 97^b. Tilás 98^a. Kritánnádi 98^a. Varjyáni 98^a. Adhikáriṇas 99^a. Nimantranádi 100^a. Jívatpitrikam 100^b. Dvipitrikam 100^b. Patitapitrikam 100^b. Sapindíkaranam 101^b. Strísapindíkaranam 102^a. Dvivivábitásapindíkaraṇam 102^a Anumritá 102^b. Vriddhisráddham 103^a. Sámvatsarikam 104^a. Shodasasráddháni 104^b. Ambughaṭas 104^b. A'mavidhis 105^a. A'padvidhis 105^a. Sráddhottarakarma 105^b. Sráddhaphalam 105^b.

Atha Dhanaprasansá Dhanam 106^a. Bráhmanastutis 106^b. Dánapátram 107^a. Pratigrahas 108^a. Dánam 109^b. Godánam 109^b. Vidyádánam 110^a. Abhayadánam 110^b. A'rogyadánam 110^b. Annadanam 111^a. Prakírnadánáni 112^a. Toyadánam 115^b. Vṛiksharopanam 117^a. Kanyádánam 117^b. Ṣringídánam 118^a. Vaitaraṇí 118^a Bhúmidánam 118^b. Suvarṇadánam 119^a. Nílavrishotsargas 119^a. Shodasa dánáni 119^b. Mahádánáni 121^a. Nánádánáni 123^a. Kámyadánam 124^b. Atha samvatsarakrityam. Malamásas 125^b. Durgápújá 125^b. Khanjaríṭas 126^a. Kaumudijagaras 126^a Sukharátris 126^b. Bhrátridvitíyá 126^b Sankrántis 127^a Grahanam 127^b. Gajacháyá 127^b. Yugádi 128^a. Yugántas 128^a. Manvantarádis 128^a. Daṣahará 128^b. Rohiṇyashtamí 129^a. Tithidvaitam 129^b. Pratipat 129^b. Rátryantaram 129^b. Tṛitíyá 130^a. Chaturthí 130^a. Panchamí 137^a. Saptadhátuvishavikriyá 139^b. Nágalakshanam 142^b. Shashṭhí 143^a. Saptamí 143^b. Ashṭamí 144^a. Ekádaṣí 147^b. Dvádasí 147^b. Bodhanamantras 147^b. Trayodaṣí 147^b. Chaturdaṣí 149^a. Anantachaturdasí 149^b. Paurnamásí 149^b. Amávásyá 150^b. Parvanishiddham 151^a. Tithivárayogás 151^a. Dinakshayas 151^b. Kárttikas 151^b Vakapanchakam 151^b Mághas 152^a Vaisakhas 152^a. Atha shashṭivratakathanam 156^a. Janmadinavidhis 156^b. Asauchaṣuddhis 157^a. Jananásaucham 157^b. Asauchavidhir nishedhe 158^a. Videsasthásaucham 158^a Stryasaucham 158^b. Asauchasankaras 159^a Garbhasrávásaucham 159^a. Sapiṇḍásaucham 160^a. Sadyahsaucham 161^a. Adhikárí 162^a. Karmaphalanivrittis 164^b. Akámakritavikalpas 165^b. Práyaschittanirnayas 168^a. Práyaṣchittam brahmavadhe 169^a Vadhapravrittasya vadhánutpáde práyaschittam 169^a. Kshatriyádínám brahmavadhapráyaschittam 169^b Anekavadhapráyaschittam 169^b. Kshatriyádivadhapráyaschittam 169^b. Strívadhapráyaschittam 170^a. Vyabhicharitastrívadhapráyaschittam 170^a. Brahmagarbhas 170^a Govadhapráyaschittam 171^b Adoshavishayás 172^a. Itarapránivadhapráyaschittam 172^a. Abhakshyabhakshanapráyaṣchittam 173^b. Apeyakshírapánapráyaschittam 173^b. Antyajánnabhakshanapráyaṣchittam 175^a. Steyapráyaschittam 175^a. Agamyágamanapráyaschittam 176^a Antyajastrigamanapráyaschittam 177^a. Rajasvalágamanapráyaschittam 177^a. Sansargapráyaschittam 177^b Asprisyasparsanapráyaschittam 178^b. Pratigrahapráyaschittam 178^b. Bráhmanasyávikrayyavikrayapráyaschittam 179^a. Bhúmiṣuddhis 179^a. Grihasuddhis 180^b Atha krichráni 181^b.

Prádurbhávás 193^b. Lakshmíhetus 194^a. Alakshmíhetus 196^a. Dhruvacharitam 203^b. Prahrádacharitam 217^b. Brahmanah sabhá 225^a.

Auctores et libros rariores a Haláyudha laudatos hos notavi: Kavikalpalatá II, 84^b, Bhímabhaṭta I, 166^b, Yájnavalkyagítá I, 185^a, Vishnudharmottara I, 156^a, Vishnurahasya I, 160^a, Sráddhadípiká II, 98^b, Hayaṣírshapancharátra I, 155^a.

In fine libri haec leguntur. गौडे श्रीविदिते घरेंद्रविषये (वारेंद्र° s in quod nihili est) योऽभूद्वशिग्वंशजः (वशिव° MS) सत्याचारपरोन्न(परान्न° MS)तिर्गजगतिः सन्नीतिविद्यारतिः । तत्सूनोः पुरुषोत्तमात्सुविनयाधानात्समुत्पन्नवान्विद्वान्दीनदयान्वितः कुलधरो ध्यातैकधर्मव्रतः ॥ नानावेदपुराणभारतमनुस्मृत्यादिशास्त्रोद्धृतैः प्रश्नैः सम्रशातैर्मनोरमतमैस्त्रिशत्परैः कारितं । यत्नात्तेन पुराणपूर्वकमिदं सर्वस्वमाकल्पक शाके पण्णवह्निचन्द्रगणिते प्रीत्यै सदास्तां सतां ॥

Haec volumina non ante annum 1810 exarata sunt (Wilson 357, 358)

B. DOCTRINA MYSTICA (TANTRA).

145.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 248. Long. 20. Lat. 4. Linn. 7.

Rudrayámalatantram, capita (patala) 64. continens. Incipit: भैरव उवाच ॥ पुरा श्रीपरमेशानीवदनाम्भोजनिःसृतं (°sritam)। श्रीजामलं महातन्त्रं स्वतन्त्रं विष्णुजामलं। शक्तिजामलमाख्यातं ब्रह्मणः स्तुतिहेतुना। ब्रह्मजामलं वेदाङ्गं सर्वञ्च कथितं प्रिये। इदानीमुत्तराकाण्डं वद श्रीरुद्रजामलं। यदि भाग्यवशाद्देवि तव श्रीमुखपङ्कजे। यानि यानि स्वतन्त्राणि संदृष्टानि महीतले। प्रकाशय महातन्त्र नान्यतन्त्रेषु तृप्तिमान्। सर्ववेदान्तनिर्वेदेषु कथितव्यं ततः परं। तदा ते भक्तवर्गाणां सिद्धिः मन्त्रा[य]ते ध्रुवं। यदि भक्ते दया भद्रे वद त्रिपुरसुन्दरि। महाभैरववाक्यञ्च पङ्कजायतलोचना। श्रुत्वोवाच महाकाली कथयामास भैरवं॥ भैरव्युवाच॥ शम्भो महात्म (?) दर्पघ्न कामहीन कुलाकुल। चन्द्रमण्डलशीर्षाढ्य हालाहलनि-वनि (nigárana?)। अद्वितीया घोरमूर्त्ते रक्तवर्णशिखोज्वल। महा--र्त्तृपिपते शिव सर्वेपाश्च नमो नमः। सर्वासां प्राणमथन शृणु आनन्दभैरव। आदौ बालाभैरवीणां साधनं षट्कलात्मकं। पश्चात्कुमारीललितासाधनं परमाद्भुतं। कुरुकु-विप्रचित्तासाधनं शक्तिसाधनं। योगिनीखेचरीयक्षकन्यकासाधनं ततः। उन्मत्तभैरवीनिद्याकालविद्यादिसाधनं। पञ्चमुद्रासाधनञ्च पञ्चचालादिसाधनं। मत्यङ्गिरासाधनञ्च कलौ साक्षात्करं परं। हरितालिकास्वर्णविद्याधूम्रविद्यादिसाधनं। आकाशगङ्गाविविधकन्यकासाधनं ततः। भूलतासाधनं सिद्धसाधनं तदनन्तरं। etc.

Liber dialogi forma, a Bhairaví cum Bhairava habiti, traditur. Capitum initia infra exscripsi: 2 (fol. 11^{b}). अथातः संप्रवक्ष्यामि सर्वदर्शनविद्यया। सर्वज्ञ परमानन्दोन्मधिप भयङ्कर। शृणुष्व कमलाशम्भो कुलार्णवविधिं शृणु। पशूनां व्रतभङ्गादौ विधिं प्रथमतः प्रभोः। व्रतभङ्गे नित्यभङ्गे नित्यपूजादिकर्म्मणि। सहस्रं प्रजपेन्मन्त्री व्रतदोषोपशान्तये। नित्यश्राद्धं तथा सन्ध्यावन्दनं पितृतर्पणं। देवतादर्शनं पीठदर्शनं तीर्थदर्शनं। गुरोराज्ञापालनञ्च देवतानित्यपूजनं। पशुभावस्थितो मर्त्यो महासिद्धिं लभेद्ध्रुवं॥ 3 (17^{a}). ---शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि त्वं योग्यो सि सुरद्रुमः। नानाविद्याविशेषज्ञः सावधाना यथारय। आदावकडमं[1] प्रोक्तं श्रीचक्रञ्च कुलाकुलं। ताराचक्रं कूर्मचक्रं राशिचक्रं तथा परं। शिवचक्रं विष्णुचक्रं ब्रह्मचक्रं विलक्षणं। देवचक्रं ऋणिधनि मुग्धाचक्रं ततः परं। रामाचक्रं चतुश्चक्रं सूक्ष्मचक्रं ततो वदेत्। तथा कथहचक्रञ्च कथितं षोडश प्रभो॥ 4 (18^{b}). अथ चक्रं प्रवक्ष्यामि कालाकालविचारकं। समाश्रित्य महावीरो दिव्यो वा पशुभाववान्। चक्रदानं प्रविचार्य्य सिद्धिमन्त्रं न चालयेत्। प्रणवञ्च प्रचण्डस्य प्रासादस्य महामनोः॥ 5 (24^{b}). अथ वक्ष्यामि चक्रेन्द्रं शृणु भैरव सादरं। येन हीना न सिद्ध्यन्ति महाविद्याचरप्रदा। तच्चक्रं ब्रह्मणा व्यक्तं ब्रह्माचक्रमुदाहृतं। यस्य ज्ञानात्स्वयं ब्रह्मा स्वबलेन स्वरं सृजेत्॥ 6 (32^{a}). महाकथहचक्रार्थं सर्वचक्रोत्तमोत्तमं। यस्य विचारमात्रेण कामरूपी भवेन्नरः। तत्प्रकारं वीरनाथ क्रमशः क्रमशः शृणु। चतुरस्रे लिखेद्वर्णं चतुष्कोष्ठसमन्विते॥ 7 (37^{b}). अथ पूजां प्रवक्ष्यामि कुमार्य्याश्चातिदुर्ल्लभं। व्याधिवर्णविहीनानां शीघ्रं सिध्यति भूतले॥ 8 (41^{a}). अथ वक्ष्ये महादेव कुमार्य्या जपहोमकं। लक्षसंख्यं (°khyam) जपं कृत्वा सर्वांचानागभवंरमां॥ 9 (44^{b}). अथातः संप्रवक्ष्यामि कुमारीकवचं शुभं। त्रैलोक्यमङ्गलं नाम महापातकनाशनं॥ 10 (46^{b}). --- महापुण्यप्रदं नाथ शृणु सर्वेश्वरप्रियं। अष्टोत्तरसहस्राख्यं कुमार्य्या परमाद्भुतं। पठित्वा धारयित्वा च नरो मुच्यते संकटात्॥ 11 (53^{a}). अथातः संप्रवक्ष्यामि दिव्यं भावादिनिर्णयं। समाश्रित्य महारुद्रो भुवनेश्वरनामधृक्। यं ज्ञात्वा कमलानाथो देवतानामधीश्वरः। चतुर्वेदोधिपो ब्रह्मा साक्षाद्ब्रह्म सनातनं। वटुको मम पुत्रश्च शक्रः स्वर्गाधिदेवता। अष्टसिद्धियुताः सर्वे दिक्पालाः खेचरादयः॥ 12 (56^{b}). तन्नाम सद्धि (siddhi) देहस्थमष्टमाङ्गमधो लिखेत्। तदधः सिद्धिदेहस्थं सप्तमाङ्गं महेश्वर। तद्दक्षिणे सन्धिभागे षडङ्गं कामचक्रके॥ 13 (59^{a}). आज्ञाप्रश्नार्थभावज्ञ वर्णविन्यासनिर्णयं। चाधुना शृणु सर्वज्ञ भावज्ञानपरायणः॥ 14 (63^{b}). अथातः संप्रवक्ष्यामि योगमार्गेण शङ्कर। भरण्यादिसप्तविंशनक्षत्रार्थं सुमत्फलं। तत्फलाफलमाहात्म्यं साक्षात्कारकालःफलं। फलार्थं भरणीक्षेत्रं धर्मविद्यादिनिर्णयं॥ 15 (67^{b}). देवकार्य्यं वेदशाखापल्लवं प्रणवं परं। वदामि परमानन्द भैरव इदमाशृणु। अस्यैवन्ते अकारञ्च ऋग्वेदपरमाक्षरं। ब्राह्मणं तं विजानीयादाद्यवेदार्थनिर्णयं। वेदेन लभ्यते सर्वं वेदाधीनमिदं जगत्। वेदमन्त्रविहीनो यः शक्तिविद्याः समभ्यसेत्। स भवेद्धि कथं योगी कौलमार्गपरायणः॥ 16 (70^{b}). शृणुष्वानन्दरुद्रेश तृतीयदललक्षणं। समावेदमघोरञ्च तमोगुणनिराकुलं॥ 17 (72^{b}). अथ वक्ष्ये महादेव अथर्ववेदलक्षणं। सर्ववेदस्य सारं हि शक्त्याचारसमन्वितं। अथर्ववेदादुत्पन्नं सामवेदं तमोगुणं। सामवेदाद्यजुर्वेदं महासत्वसमुद्भवं॥ 18 (79^{b}). शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि असाध्यसाधनं परं। कामचक्रस्य वर्णानां वर्णनं प्रश्ननिर्णयं॥ 19 (84^{b}). इदानीं शृणु वक्ष्यामि सर्वतन्त्रार्थगोपनं। तत्सर्वं प्रश्नचक्रे च षड्धीरस्य्यभेदनं॥ 20 (86^{b}). अथ षष्ठे महादेव सिद्धिमन्त्रं विचारणं। जपित्वा भावयित्वा च नरो मुच्येत शङ्कटात्॥ 21 (88^{b}). --- रहस्यं शृणु मे नाथ महाकालज्ञ भावग। योगमार्गानुसारेण वीरभावाश्रितेतव। आनन्दोद्रेकपुष्पनात् शक्तिवेदार्थनिर्णयं। वेदाधीन महायोगं योगाधीना च कुण्डली॥ 22 (93^{a}). शृणु शम्भो प्रवक्ष्यामि षट्चक्रस्य फलोदयं। यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे चिरं तिष्ठन्ति भूतले। मूलाधारं महापद्मं चतुर्द्दलसुशोभितं। वादिशान्तं स्वर्णवर्णं शक्तित्रयपदं भवेत्॥ 23 (97^{b}). अथातः संप्रवक्ष्यामि ब्रह्ममार्गमनुत्तमं। यद्यज्ज्ञात्वा सुराः सर्वे जयाख्याः परमागुरुः। मनःस्थैर्य्यप्रकाशाय महतां धर्म्मवृद्धये। योगाय योगिनां नाथ अष्टमस्यनिरूपणं। योगाभ्यासं यः करोति न जानातीह अक्षरं। कोटिवर्षसहस्रेण स योगी भवति ध्रुवं। ततो भक्षयमहोत्स्यं प्रवदामि समासतः। यज्ज्ञात्वा सिद्धिमाप्नोति स्वाधिष्ठानादि-

[1] Circulus *Akadama* appellatus in codicis Wilson. 46. folio 225^{a}. delineatus est.

भेदनं ॥ 24 (102^b). अथ वक्ष्ये महाकाल योगशास्त्रार्थनिर्णयं । येन विज्ञानमात्रेण षट्चक्रग्रन्थिभेदकः ॥ 25 (109^a). - - - शृणु प्राणेश वक्ष्यामि योगनाथ प्रियागुरो । योगाङ्गं योगिनामिष्टं तत्ववज्रनिरूपणं ॥३॥ तत्र सृष्टिप्रकारञ्च प्रपालनविधिस्तथा । असंख्यसृष्टिसंहारं वदामि तत्त्वतः शृणु ॥ 26 (114^a). शृणु प्राणेश सफलं प्राणायामनिरूपणं । प्राणायामजपं ध्यानं तत्वयुक्तं वदामि तत् । प्रकारत्रयमुल्लासं प्राणायामेषु शोभितं । देवताविधिविभ्रक्षोशा उत्तमाधममध्यमाः ॥ 27 (121^a). - - - शृणु लोके प्रवक्ष्यामि प्राणायामफलाफलं । न गृह्णीयाद्विस्तरन्तु स्वल्पनैव तु कुम्भयेत् । शनैः शनैः प्रकर्त्तव्यः संसारञ्च विवर्ज्जयेत् ॥ 28 (126^a). निश्चयन्ते प्रवक्ष्यामि आनन्दभैरवेश्वर । मन्त्रसिद्धिलक्षणन्तु योगमार्गानुकालतः ॥ 29 (132^a). अथ षट्योगञ्च प्रवक्ष्यामीह तत्वतः । कुण्डलिनीयोगविधिं कृत्वा योगी भवेश्वरः । मूलादिब्रह्मरन्ध्रन्तु षट्चक्रभेदनं मतं । षट्चक्रे योगशास्त्राणि विविधानि वसन्ति हि । यो जानातीह षट्चक्रं स सर्वशास्त्रविद्भवेत् ॥ 30 (134^a). अथ वक्ष्ये महाकाल मूलपद्मविवेचनं । यत्कृत्वा अमरो भूत्वा वसेत्कालचतुष्टयं । अथ षट्चक्रभेदार्थे भेदिनीशक्तिमाश्रयेत् । छेदिनी सर्वग्रन्थिनां योगिनीं समुपाश्रयेत् ॥ 31 (136^a). अथ नाथ प्रवक्ष्यामि भेदिन्याः साधनं परं । येन साधनमात्रेण योगी स्यात्कालजालह ॥ 32 (139^a). अथ कान्ते प्रवक्ष्यामि शृणुष्व मम तत्वतः । शक्तिः कुण्डलिनी देवी सर्वभेदनभेदिनी । कलिकल्मषहन्त्री च जगतां मोक्षदायिनी । तस्याः स्तोत्रं यथाध्यानं न्यासं मन्त्रं शृणु प्रभो ॥ 33 (141^a). अथ वक्ष्ये महादेव कुण्डलीकवचं शुभं । परमानन्ददं सिद्धं सिद्धवृन्दनिसेवितं ॥ 34 (144^a). अथ भेदान् प्रवक्ष्यामि हिताय जगतां प्रभो । निर्म्मलात्मा शुचिः श्रीमान् ध्यानात्मा च सदा शिवः । स मोक्षगो ज्ञानरूपी स षट्चक्रार्थभेदकः । त्रिगुणज्ञानविकलो न पश्यति दिवानिशं । व्रिरात्मज्ञानहेतोर्न पश्यति कलेवरं ॥ 35 (146^b). - - - धृतियोगं प्रवक्ष्यामि यत्कृत्वा निर्म्मलो भवेत् । अत्यन्तगुह्यं योगञ्च समाधिकरणं नृणां । यदि नः कुरुते योगं तदा मरणमाप्नुयात् । धौति(dhriti)योगं विना नाथ कः सिद्ध्यति महीतले । सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं रन्ध्रं द्वात्रिंशद्धस्तमानकं । एकहस्तक्रमेणैव यः करोति शनैः शनैः । यावद्वाशहस्तञ्च तावत्कालं क्रियाञ्चरेत् ॥ 36 (148^b). अथ कान्त प्रवक्ष्यामि कुण्डलिचेतनादिकं । सहस्रनाम सफलं कुण्डलिन्याः प्रियं सुखं । अष्टोत्तर महापुण्यं धारणात् सिद्धिदायकः ॥ 37 (157^b). - - इदानीं श्रोतुमिच्छामि स्वाधिष्ठानं प्रकाशकं । - - वद श्रीकुण्डलीयोगं स्वाधिष्ठानविभेदनं ॥ 38 (159^b). शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि श्रीकृष्णसाधनोत्तमं । येन क्रमेण भक्तिः स्यात् कालजालवशो भवेत् । मम पादाम्बुजे भक्तिर्भवत्येव न संशयः । भक्तिमान् यः साधकेन्द्रो महाविष्णुं भजेद्यदि । शिवतुल्यो भवेन्नाथो मम भक्तो महीतले ॥ 39 (162^a). अथ नाथ प्रवक्ष्ये हं संसारसाधनोत्तमं । येन साधनमात्रेण योगी भवति तत्क्षणात् । अनायासेन सिद्धिः स्याद्यद्यन्मनसि वर्त्तते । त्रैलोक्यं मोहयेत् क्षिप्रं त्रैलोक्यं वशमानयेत् । स्वाधिष्ठानगतं विष्णुं सारं सारप्रदं हरिं । जामदग्न्यकराम्भोजे सेवितं सर्वसेवितं । अनन्तं सत्वनिलयं वासुकिं समाकुलं । अष्टहस्ताग्रहं श्रीदं नानालङ्कारशोभितं । स्वाधिष्ठानगतं ध्यात्वा शीतलो जायते वशी ॥ 40 (164^b). अथ नाथ प्रवक्ष्यामि शृणुष्वावहितो मम । येन क्रमेण लोकानां योगकार्य्यदृढो भवेत् ॥ 41 (165^b). - - - योगेंद्रपरमानन्द सिद्धि श्रीरुद्र खेचरं । शृणु श्रीराकिणीस्तोत्रं परमानन्दवर्द्धनं । सर्वत्र सुखदं प्रोक्तं सिद्धानामपि साधनं । एतत्स्तवनपाठेन योगी योगदृढो भवेत् ॥ 42 (168^a). कथयामि महाकाल परमाद्भुतसाधनं । कुण्डलीरूपिणी देवी चाकिन्याकुलवल्लभा ॥ 43 (175^b). - - - इदानीं शृणु योगार्थं मयि संयोग एव च । श्रुत्वा चैतत्क्रियाकार्य्यं नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ 44 (177^a). अथ कामातुराणाञ्च कालनिर्म्मूलहेतुना । कथयामि महादेव यत्कृत्वा कामिनीवशं । तत्प्रकारं प्रवक्ष्यामि योगसाधनहेतुना । मुण्डासनं समाहृत्य उर्द्ध्वो पद्मासनञ्चरेत् ॥ 45 (180^b). मणिपूरविभेदार्थं शृणु वक्ष्यामि तत्वतः । यं ज्ञात्वा मूढलोकाश्च प्रविशन्ति महापदे ॥ 46 (182^b). अथ कालत्रयं वक्ष्ये यत्काले योगिराड्भवेत् । तत्काले प्राणवायूनां विनयं सूक्ष्मसञ्चयं । पुनःपुनःसञ्चयेन मूढो भवति संयमी । क्रियायां यत्न यत्नेव योगिन्यो योगमातरः । यत्काले यत्प्रकर्त्तव्यं तन्निरूप्य कुलार्णवः । काले काले वशो याति परमात्मा निरामयः । विना प्रयोगसारेण विना ज्ञाप्येन शङ्कर । कः सिद्धो जायते ज्ञानी योगि भवति कुत्र वा ॥ 47 (185^b). शृणु भैरव वक्ष्यामि रौद्राणीस्तोत्रमुत्तमं । श्रुत्वा पठित्वा देवेश धारयित्वा स्वदेहके । महासिद्धो भवेदेव महाकालवशो भवेत् । त्रैलोक्यरक्षणार्थाय ब्रह्मणा विष्णुना तथा । रुद्रयुक्तां महारौद्रीं स्तुत्वा सर्वजयो भवेत् ॥ 48 (189^b). शृणु कैलासशैलज्ञ चक्रमण्डलसंस्थितां । षट्चक्रभेदमाहात्म्यं सावधानावधारय । अप्रकाश्यमिदं रत्नं मणिपूरविभेदनं । अष्टैश्वर्य्यसाधनाय जीवन्मुक्तिप्रदाय च ॥ 49 (201^a). - - - स्तोत्रं रुद्रस्य वक्ष्यामि सारात्सारं परात्परं । यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे षट्चक्रपरिभेदकाः ॥ 50 (202^b). षट्चक्रभेदनार्थाय सर्वसिद्धिसुसिद्धये । वक्ष्यामि लाकिनीदेवीस्तोत्रं परमदुर्लभं ॥ 51 (205^a). - - - शरीरं त्रिविधं मोक्षमुत्तमाधममध्यमं । तत्रैवं त्रिविधं स्वर्गं स्वर्गपातालभूतलं । सप्तस्वर्गं तथा नाथ सप्तभूतलमेव च । सप्तपातालमेवं हि सप्तद्विसप्तसंख्यकं । तन्मध्ये त्रिविधं भावं दिव्यवीरपशुक्रमं । देवी (divi) तिष्ठन्ति देव्यश्च (devás cha) वीरास्तिष्ठन्ति भूतले । पशवः सन्ति पाताले क्रमशः क्रमशः प्रभो । सर्वत्र त्रिगुणाख्यं सत्वरजस्तमादिकं । सत्वगुणं स्वर्गमध्ये विष्णोः सेवापरायणः । तदा सर्वे दृढाः स्वर्गे भूतले च रजोगुणं । ब्रह्मसेवापराः सर्वे ब्रह्मज्ञानिन एव च । पाताले शिवसेवाश्च शिवरूपिण एव च । तमोगुणात्पशोर्भावमधोदृष्टिं समाप्य च ॥ 52 (208^a). अथ सम्भेदनार्थाय वक्ष्ये षट्पङ्कजस्य च । महारुद्रस्य देवस्य श्रीश्रीमृत्युञ्जयस्य च । लाकिनीशक्तिसहितं सहस्रनाममङ्गलं । अष्टोत्तरशतं व्याप्तं निगूढं तव सिद्धये ॥ 53 (216^b). कथयस्व वरारोहे मणिपूरमनुक्रमं । यज्जप्त्वा मुनयः सर्वे चाष्टसिद्धिमवाप्नुयुः ॥ 54 (217^b). - - इदानीं कालज्ञानादिचारणं शृणु भैरव । संपूज्य सव्यवाह्नत्रं वायुं स्वभाविकोपतिं । कुम्भयित्वा स्वभावेन चिरकालं सुखी भवेत् । शनैः शनै रेचयित्वा सर्वदा तद्गतो भवेत् । कालज्ञानवशो याति तत्क्षणान्नात्र संशयः ॥ 55 (221^a). परापरविभेदज्ञ निगूढज्ञानसाधनं । इदानीं शृणु सर्वज्ञ पञ्चद्रव्यादिसाधनं । षट्चक्रपद्मभेदार्थो यत्क्रमाज्जायते क्षणात् ॥ 56 (222^b). कथयामि तव स्नेहात्कायचश्यविशेषणात् । हठयोगं प्रकथितमिदानीं शृणु तत्क्रमं । मणिपूरस्थितं

रुद्र त्रैलोक्यपरमेश्वर । कथयामि शिवानन्दसागर शङ्कर मङ्गल ॥ 57 (223ᵃ) अथात सप्रवक्ष्यामि विवेकगुणलक्षण । वर्णध्यानानन्तर हि पूजन तत महत्फल ॥ 58 (225ᵃ) अथातु सिद्धिमाहात्म्य शृणु श्रीचन्द्रशेखर । मन्त्रोद्धार तथा न्यास कवचाङ्गानन्तव प्रिय । स्तोत्र सहस्रनामाख्य साष्टोत्तरमनुप्रिय । साकारध्यानमखिल सालोक्यादिपदप्रदं ॥ 59 (226ᵇ) ज्ञानेश्वरी शुभकरी परितारणीया योगेश्वरीहरिहरैर्गुरुभिमहेन्द्रै । ता काकिनीमत्मविष्णुजननी परमेशपत्नीं सस्तौति चारुहृदयाम्बुजपीठमध्ये ॥१॥ 60 (228ᵇ) यद् कान्ते परमानन्दे रहस्य कुलसुन्दरि । यस्य विज्ञानमात्रेण भवेद्ब्रह्माधरो हरि । ईश्वरस्य स्तव ब्रह्म पर निर्वाणसाधन । शोभाकादियोगपतेर्योगिन्द्रस्य परापते ॥ 61 (230ᵃ) – – – काकिनीश्वरयोगाख्य सहस्रनाममङ्गल । अष्टोत्तरविभाकार कोटिसौदामिनीप्रभ । आयुरारोग्यजनन शृणुष्वार्यहितो मम ॥ 62 (240ᵇ) अथ नाथ प्रवक्ष्ये ह काकिनीगुरुदेवयो । मन्त्रोद्धार भवज्ञान केन सिद्धो भवेद्यदि ॥ 63 (242ᵇ) – – – इदानीं शृणु सर्वज्ञ रुद्रचण्डिकमुत्तम । येन विज्ञानमात्रेण नरो मुक्तिमवाप्नुयात् । ॥ श्रीचण्डिकोवाच ॥ चण्डिका हृन्य न्यस्य स्मरण य करोत्यपि । अनन्तफलमाप्नोति देवि चण्डिप्रसादत ॥ 64 (245ᵃ) – – इदानीं शृणु सर्वज्ञ शत्रूणा नाशन पर । ब्रह्मास्त्र सप्रवक्ष्यामि सद्य प्रत्यय कारक । साधकाना हितार्थाय स्तम्भनाय च वरिणा । यस्य स्मरणमात्रेण पवनो पि स्थिरायते । प्रणव स्थिरमायाञ्च ततश्च बगलामुखि । तदग्रे सर्वदुष्टाना ततो वाच मुख (mukham) पद । स्तम्भयेति पद जिह्वा कीलयेति पदद्वय । बुद्धि नाशय पश्चात्तु स्थिरमायां समालिखेत । लिखेच्च पुनरोद्धार स्वाहेति पदमन्तत । ओं ह्लीं बगलामुखि सर्वदुष्टाना वाच मुख स्तम्भय जिह्वा कीलय कीलय बुद्धि नाशय नाशय ह्लीं ओं स्वाहा ॥ etc

In capitis ultimi fine hic titulus subscriptus est इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने सिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्चक्रप्रकाशे भैरवीभैरवसम्वादे बगलामुखीस्तोत्रविन्यासो नाम चतु षष्टीतम पटल समाप्त ॥

His 64 capitibus neque opus absolvitur, et prooemio priorem quandam partem praecessisse apparet Sed plures libri ad Rudrayamalam pertinere dicuntur, qui haud dubio serius additi sunt Innotuerunt mihi tres primus *Rudrayamale Deviral asyam* dictus capitibus 60 constans[1], secundus *Rudrayamalatantre Dhatukalpas* (de arcanis metallorum viribus) appellatus (I I H 452), tertius *Rudrayamalatantre Bhuvanesvarirahasyam* inscriptus, capita 26 continens (E I H 1230) Nostri vero libri nullum alıud hucusque exemplar in Europam allatum est

Codex hujus seculi initio exaratus est In paginis notandis numeri १६ १०६ २३३ a scriba praetermissi, et २१ २१७ bis inscripti sunt, omnia tamen recte se habent (WILSON 47)

[1] Incipit श्रीभैरव उवाच । अधुना देवि वक्ष्यामि रहस्य परमाद्भुत । यत्र सप्तसु तन्त्रेषु यामलादिषु (!) भाषित ॥१॥ पराहेविरहस्याख्य तत्र etc E I H 528

146.

Foll 496–523 varias sectae Saktıcae preces, maximam partem cum arte astrologica connexas, continent De libelli titulo non constat, nam qui in fine (इति श्रीरुद्रयामले घटिकलग्न सपूर्ण) reperitur, ad ultimam tantum partem referendus est In marginibus म मु legitur Incipit ओं श्रीमते रामानुजाय नम ॥ ओं श्रीकृष्णनारद प्रत्याह ॥ चैत्रे निशाफल ज्ञेय निराशी जायते लोचन । वैशाखे श्वेतलाभ स्याज्ज्येष्ठे च मरण ध्रुव ॥ In fol 515ᵇ haec leguntur इति श्रीसनकसनदनसनत्कुमारविरचित ॥ (MILL 112ⁿ)

147.

Lat Devan Charta Ind Foll 79 Long 11½ Lat 5 Linn 10

Kularnavatantram, capita (ullasa) 17 continens Incipit श्रीगुरु गणप दुर्गा बटुक शिवमच्युत । ब्रह्माण गिरिजा लक्ष्मीं वाणीं वन्दे विभूतये ॥१॥ अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने । अरूपाय सरूपाय शिवाय गुरुरूपिणे ॥२॥ परात्परमादमखोद्यत्सच्चिदानन्दतेजसे । अग्नीषोमस्वरूपाय साक्षिकाय नमो स्तु ते ॥३॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भगवन् देव देवेश पचकृत्यविधायक । सर्वज्ञ भक्तिसुलभ शरणागतवत्सल । महेश परमेशान करुणामृतवारिधे । असारे घोरसंसारे सर्वदुःखमलीमसे । नानाविधशरीरस्थाग्यनन्ता जीवराशय ॥४॥ जायते च म्रियते च तेषामतो न विद्यते । सदा दुःखातुरा एव न सुखी विद्यते क्वचित ॥६॥ केनोपायेन देवाव मुच्यते वद मे प्रभो ॥७॥ ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यन्मा त्व परिपृच्छसि । तस्य श्रवणमात्रेण ससारान्मुच्यते नर ॥८॥ अस्ति देवि परब्रह्मस्वरूपी निष्कल शिव । सर्वज्ञ सर्वकर्ता च सर्वेशो निर्मलो [s]द्वय ॥९॥ स्वय ज्योतिरनाद्यन्तो निर्विकार परात्पर । निर्गुण सच्चिदानन्दस्तदंशा जीवसज्ञका ॥ etc"

Cap 1 De rerum humanarum vanitate Sub finem auctor in orthodoxos eos invehit qui piis operibus, castimonia, librorum sacrorum lectione beatitudinem se adeptuıos putent क्रियायासपरा केचिद्व्रतचर्यादिसयुता । अज्ञानसवृतात्मान सचरन्ति प्रतारका ॥७५॥ देहदण्डनमात्रेण का मुक्तिरविवेकिना । वल्मीकताडनादेव मृत कुत्र महोरग ॥७६॥ गृहारण्यसमा लोके गतव्रीडा दिगम्बरा । चरन्ति गर्दभाद्याश्च विरक्तास्ते भवन्ति कि ॥८१॥ मृज्जलोद्धूलनादेव मुक्ता स्युर्यदि मानवा । मृज्जलवासी नित्य श्वा स कि मुक्तो भविष्यति ॥८२॥ शीतवातातपसहा भक्ष्याभक्ष्यसमा प्रिये । तिष्ठन्ति सूकराद्याश्च ज्ञानिनस्ते भवन्ति कि ॥८३॥ आजन्ममरणात ये गगादितटिनीस्थिता । मण्डूकमत्स्यप्रमुखा ज्ञानिनस्ते

भवति किं ॥९५॥ षड्दर्शनमहाकूपे पतिताः पशवः[1] प्रिये । परमार्थं न जानन्ति पशुपाशनियन्त्रिताः ॥९९॥ वेदशास्त्रार्णवे घोरे उह्यमाना इतस्ततः । षडूर्मिनिग्रहग्रस्तास्तिष्ठन्ति हि कुतार्किकाः ॥९०॥ अभ्यस्य वेदशास्त्राणि तत्त्वं ज्ञात्वाथ बुद्धिमान् । पलालमिव धान्यार्थी सर्वशास्त्राणि सन्त्यजेत् ॥१०५॥ न वेदाध्ययनान्मुक्तिर्न शास्त्रपठनादपि । ज्ञानादेव हि कैवल्यं नान्यथा वीरवन्दिते ॥१०७॥ यावत्कर्माणि दीप्यन्ते तावत्संसारवासना । यावदिन्द्रियचापल्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥११५॥ यावद्देहाभिमानश्च ममता यावदेव हि । यावत्प्रयत्नवेगोऽस्ति तावत्संकल्पकल्पना ॥११६॥ यावन्नो मनसः स्थैर्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः । यावन्न गुरुकारुण्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥११७॥ तावत्तपो व्रतं तीर्थं जपहोमार्चनादिकं । वेदशास्त्रागमकथा यावत्तत्त्वं न विन्दति ॥११८॥ Veram beatitudinis obtinendae viam in rituum *kaula* appellatorum cognitione positam esse बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति । कुलमार्गादृते मुक्तिर्नास्ति सत्यं न संशयः ॥१२१॥ तस्मात्कुलार्थतत्त्वं हि विज्ञेयं श्रीगुरोर्मुखात् । सुखेन मुच्यते जन्तुर्घोरसंसारबन्धनात् ॥१२२॥ 2 Qui ritus hoc capite celebrantur सर्वेभ्यश्चोत्तमा वेदा वेदेभ्यो वैष्णवं परं । वैष्णवादुत्तमं शैवं शैवाद्दक्षिणमुत्तमं ॥ दक्षिणादुत्तमं वामं वामात्सिद्धान्तमुत्तमं । सिद्धान्तादुत्तमं कौलं कौलात्परतरं न हि ॥[2] "एकतः सकला धर्मा यज्ञतीर्थव्रतादयः । एकतः कुलधर्मस्तु तत्र कौलोऽधिकः प्रिये ॥ "योगी चेन्नैव भोगी स्याद्भोगी चेन्नैव योगवित् । भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात्सर्वाधिकं प्रिये ॥ भोगो योगायते साक्षात्पातकं सुकृतायते । मोक्षायते च संसारः कुलधर्मे कुलेश्वरि ॥ "शैववैष्णवदौर्गार्कगाणपत्येन्दुसंभवैः । मन्त्रैर्विशुद्धचित्तस्य कौलज्ञानं प्रकाशते ॥ "सर्वकर्मविहीनोऽपि वर्णाश्रमविवर्जितः । कुलनिष्ठः कुलेशानि भुक्तिमुक्त्योः स भाजनं ॥ "चतुर्वेदी कुलाज्ञानी श्वपचादधमः प्रिये । श्वपचोऽपि कुलज्ञानी ब्राह्मणादतिरिच्यते ॥ Denique secta Kaulika a carnis edendae et mulsi bibendi opprobrio vindicatur Utraque enim res nisi in ritibus prohibita esse dicitur 3 De *Urdhvamnáyae*[3], quo vocabulo Saktarum codex sacer significari videtur et de precis mysticae (*Paraprasadamantra* sive *Prasadaparamantra*) sanctitate 4 Ritus traduntur, quibuscum preces illae recitandae sunt Iique manuum et pedum gesticulatione (nyasa) constant, cum meditando (dhyána) conjuncta Mahashodhanyásas 5 De vasculis, mulsi generibus, carnibus, a mysta adhibendis Nisi in sacrificiis, neque vino uti neque carne vesci licere, iterum atque iterum cavetur अनिमित्तं सुरां चापि अन्येन पानं । देवतार्थं हिंसयापि हत्वा पापैर्न लिप्यते ॥ et infra मन्त्रपूतं कुलद्रव्यं गुरुदेवार्पितं प्रिये । ये पिबन्ति जनास्तेषां स्तन्यपानं (regeneratione) न विद्यते ॥ द्रव्यं तु भैरवी देवि मोदः शक्तिः समीरिता । अहो पीतं च द्रव्यं हि मोहयेत्त्रिदशानपि ॥ तत्स्मरेव शिवे पीत्वा येन विक्रियते नरः । मद्यानैकपरो भूयात्स मुक्तः स च कौलिकः ॥ सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयं । तयोरैक्यं समुत्पन्नमानन्दं मोक्ष उच्यते ॥ आनन्दो ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं । तस्याभिव्यञ्जकं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते ॥ कुण्डीकनुकपालानि मधुपूर्णानि बिभ्रतः । किं न पश्यति लोकोऽयं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ निःशङ्को निर्भयो धीरो निर्लज्जो निष्कुतूहलः । निर्णीतवेदशास्त्रार्थो वरदां वारुणीं पिबेत् ॥ मन्त्रसंस्कारसंशुद्धामृतपानेन पार्वति । जायते देवताभावो भवबन्धविमोचकः ॥ ब्राह्मणस्य सदा पेयं क्षत्रियस्य रणागमे । मूलज्ञाने तु वैश्यस्य शूद्रस्यात्वेष्टिकर्मणि ॥ देवान्पितॄन्समभ्यर्च्य वेदशास्त्रोक्तवर्त्मना । गुरुं स्मरन्पिबन्मद्यं खादन्मांसं न दोषभाक् ॥ तृप्त्यर्थं सर्वदेवानां ब्रह्मध्यानस्थिराय च । सेवेत मधुमांसानि तृष्णया चेत्स पातकी ॥ मन्त्रार्थं (°र्थं cod) स्फुरणार्थं च मनसः स्थिरहेतवे । भवपाशनिवृत्त्यर्थं मद्यो पानं समाचरेत् ॥ सर्वदा मत्सुखार्थं यो मद्यादीनि स पातकी । प्राशयेद्देवताप्रीत्यै त्वभिलाषविवर्जितः ॥ मत्स्यमांसासवादीनां पदार्थानां निषेवणं । यागकालं विनान्यत्र मया न कथितं प्रिये ॥ यथा क्रतुषु विप्राणां सोमपानं न दूषितं । मद्यपानं तथा कार्यं समये भोगमोक्षदं ॥ Etiam haec notanda अप्रबुद्धा पशोः (*αμυητου*) शक्तिः प्रबुद्धा कौलिकस्य च । शक्तिं तां सेवयेद्यस्तु स भवेच्छक्तिसेवकः ॥ पराशक्त्यात्ममिथुनसंयोगानन्दनिर्भरः । य आस्ते मैथुनं तत्स्यादपरं स्त्रीनिषेवकाः ॥ 6 De diurnis mysteriorum cultoris (pujaka) ceremoniis 7 De *Vatukae* (वटुक, वटु)[4] aliorumque daemonum (yogini, bhuta, kshetrapala) cultu De Saktis adoratione कुलदीपाग्रदर्शनार्थं शक्तिपूजां समाचरेत् ॥ स्वशक्तिं वीरशक्तिं वा दीक्षितां गुरुसंश्रयां । वादयित्वा पिबेन्मद्यमिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ अदीक्षितस्त्रियाः कुर्यात्सद्यः संस्कारमंबिके । मन्त्रदीक्षाविधानेन शुद्धा भवति नान्यथा ॥ तस्मात्कुलद्रव्येण शक्तिं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । अभ्यर्च्य देवतावुद्ध्या भोगपात्रं निवेदयेत् ॥ नर्तकी कन्यकाश्चापि प्रमदाश्च मनोहराः । संपूज्य देवताबुद्ध्या दद्यात्पात्रं पृथक्पृथक् ॥ अनिवेद्य तु यः शक्त्यै कुलद्रव्यं निषेवते । पूजितं निष्फलं देवि देवता न प्रसीदति ॥ चण्डाली चर्मकारी च मातङ्गी पुष्करी तथा । श्वपची खट्वकी (sic) चैव कैवर्ती शिवयामिते ॥ कुलाष्टकमिदं प्रोक्तमकुलाष्टकमुच्यते । कौलिकी (sic) शौण्डिकी चापि शस्त्राजीवी च रजकी ॥ गायकी रजकी शिल्पी कौलिकी च तथाष्टमी । मतङ्गसमायुक्ताः समयाचारपालकाः ॥ कुमारी वा युवती वा यागमुद्राधरापि वा । पूजाकाले स्वतः (सुता cod) प्रोक्ता सा पूज्या सहजा बुधैः । उक्तासु गणनाभावे चातुर्वर्ण्याङ्गना यजेत ॥ 8 De septem mysteriorum gradibus (ullasa) árambha taruna, yauvana, praudha, praudhanta, unmanasa, ana

---

[1] *Pecudes* omnes ii appellantur qui mysteriis imbuti non sunt

[2] Cf *Wilson* (As Res XVII 222) quo loco de secta Tantrica quae solet doctrina disputavit

[3] मम पञ्चमुखेभ्यश्च पञ्चाम्नाया विनिर्गताः । पूर्वश्च पश्चिमश्चैव दक्षिणश्चोत्तरस्तथा । ऊर्ध्वाम्नायश्च पञ्चैते मोक्षमार्गाः प्रकीर्तिताः ॥ Vox ipsa hoc disticho explicatur ऊर्ध्वत्वात्सर्वधर्माणामूर्ध्वाम्नाय प्रशस्यते । सर्वं ऊर्ध्वगमनस्य च ऊर्ध्वाम्नायोऽयमीरितः ॥

[4] Quinque sive novem annorum pueri in his sacris adhibebantur iique (देवतापुजा) Sivam velut puellae inde a primo usque ad nonum aetatis annum Saktim repraesentabant

vastha. Mysteriorum summa in Sivae cum Sakti conjunctione constat शिवशक्त्योः समायोगो यस्मिन्काले प्रजायते । सा सन्ध्या कुलनिष्ठाना समाधिः स निधीयते ॥[1] 9 De animo ab omni excepta numinis, meditatione abstrahendo Summum vero beatitudinis fastigium tum demum ascendi dicitur, quum mysta animum suum a numine (Siva) non differre intelligat न प्राणायामनता योगो न नासाग्रनिरीक्षणं । ऐक्य जीवात्मनोराहुर्योग योगविशारदाः ॥ ध्यायत क्षणमात्रं वा श्रद्धया परमं महः । यद्यत्पुण्यमाप्नोति तस्यान्तो नैव गम्यते ॥ क्षणं ब्रह्माहमस्मीति यः कुर्यादात्मचिन्तनं । तत्सर्वं पातकं हन्यात्तमः सूर्योदयो यथा ॥ De viri qui summum mysteriorum gradum obtinuit (kaulikendra, yogisa), potestate 10 De diebus sollennibus quibus Bacchanalia celebranda sunt कृष्णाष्टमी चतुर्दश्यावमावास्या च पूर्णिमा । सङ्क्रान्तिः पञ्च पर्वाणि तेषु पुण्यदिनेषु च ॥ etc 11 De vivendi ratione, a kaulika observanda Mysteria ne cum profanis communicentur, saepe injungitur यथा रक्षति चौरेभ्यो धनधान्यादिकं । कुलधर्मं तथा देवि पशुभ्यः परिपालयेत् ॥ अन्तः कौलो बहिः शैवो जनमध्ये तु वैष्णवः । कुलं सगोपयेद्देवि नारिकेलफलाम्बुवत् ॥ वेदशास्त्रपुराणानि दृष्ट्वा सामान्यगणिका इव । इयं तु शाम्भवी मुद्रा गुप्ता कुलवधूरिव ॥ 12 De magistro (μυσταγωγός) a discipulis colendo (gurusripadukap) 13 Quinam idonei et discipuli et magistri sint, exponitur 14 De initiationum generibus[2] 15 De precibus rite recitandis (purascharanalakshanam) 16 Ceremoniae magicae, aut ad removenda obstacula (santikarman), aut ad subigendos aliorum animos (vasyakarman) susceptae (kamyakarmavidhanam) 17 Hoc capite terminorum technicorum a Saktis adhibitorum veriloquia, eaque raro in rem traduntur Pauca excerpsi कुलं गोत्रं समाख्यातं तच्च शक्तिशिवोद्भवं । येन सिद्धमिति (?) ज्ञानं कौलिकं सोऽभिधीयते ॥ अकुलं शिव इत्युक्तं कुलं शक्तिः प्रकीर्तिता । कुलाकुलानुसन्धाननिपुणः कौलिकः प्रिये ॥ Liber in hoc disticho desinit इति ते कथितं( ) किंचिदुल्लासाभिधानका । समासेन कुलेशानि किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

De codice Parisinco cf Hamilton p 20

Codex anno 1760 exaratus est In fine haec leguntur: संवत १८१६ मार्गशीर्षशुक्लाष्टम्यां श्रीधर्मावतारश्रामारामनारायणात्मजपठनार्थं कैलासपण्डितेन लिखितं ॥ In pagina 79[b] haec अधुना पण्डितगोविन्दरामस्येदं पुस्तकं ॥

In foliis signandis scriba numerum ६० praetermisit, nihil vero desideratur (WILSON 254)

148

Lit Bengal Charta Ind Foll 40 Long 10 Lat 4 Linn 7

Krikalasadipika[3], liber mysticus, in capita quatuor divisus Incipit कैलासशिखरासीनं पञ्चवक्त्रं सनातनं । पप्रच्छ गिरिजा वाक्यं विनयेन जगत्पतिं । श्रीलीलावत्युवाच । इदानीं कृकलासोऽपि पशुरूपधरः (°ro) प्रभो । पशुवाक्यप्रबोधाय उपायं वद शङ्कर । ईश्वर उवाच । साधु पृष्टं त्वया भद्रे पशुवाक्यप्रबोधनं । आदौ तु कथयिष्यामि मन्त्रसाधनमुत्तमं । कार्तिके फाल्गुने वापि तृतीयायां महानिशि । एकाकी निर्भयो गत्वा चितायां परवर्णिनि । शुद्धासनं समासाद्य देवीं ज्ञात्वा तु चर्चिकां । शुक्लवर्णाद्रीमुग्ररावां मला घोरतरेक्षिणीं । युवतीं द्विभुजां तालजङ्घां मुक्तकेशां भजे । एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । तारं मायां तथा चर्चि चर्चिके कृकलासकं । योषेदिवतमं वह्निकान्तामन्त्रः परात्परः । एवं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रः सिद्धिरनुत्तमा । कृकलासरवं ज्ञात्वा साधको गतशाकवान् । तत्प्रसादान्महेशानि साफल्यं तस्य जायते । स ब्रूते सकलां वार्तां साधकाय यदा तदा । राजानं वशयेन्नित्यं कामिनीश्च न संशयः । etc

Capite primo et secundo Parvatis cultu mystico ea potestas obtineri perhibetur, ut animalium et geniorum voces intelligantur, eaque re miracula varia efficiantur Nomen libello a causis duabus inditum est, primum quod chamaeleontis voce cognita summus mystarum gradus ascendi traditur, deinde quod Siva ipse ea forma apparere dicitur Namque, ut in rebus mysticis ambigua omnia et lucifuga, eorum omnium, quae infra enumerantur, animalium forma et Siva et Parvati se manifestare videntur

Patala I Foll 1–11[b] Krikalasasabdas Vallisiddhis (?) Mushikasabdas Marjarasabdas Pherusabdajnanam Svasabdajnanam Bhekasabdajnanam Godhasabdajnanam Gosabdajnanam Mrigasabdajnanam Meshasabdajnanam Chagasabdajnanam Sasakasabdajnanam Rikshadisabdajnanam Sukarasabdajnanam Kankalasiddhis

Patala II Foll 11[b]–18[a] Kakasabdajnanam Khanjanasiddhis Mayurasiddhis Vidyadharapakshaviseshasiddhis Kankasabdajnanam Vakasabdajnanam Chatakasabdajnanam Sukasabdajnanam Sarikasabdajnanam Sarasasiddhis Kapotasiddhis Kukkutasabdajná-

[1] De mysteriorum solalto haec प्रवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा द्विजातयः । निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णाः पृथक्पृथक् ॥ स्त्री वाथ पुरुषः शङ्खचक्री वा द्विजातयः । चक्रमध्ये न भेदोऽस्ति सर्वे देवसमाः स्मृताः ॥

[2] Tirocinio peracto homo ad sacra admissus *buddha* s ve *prabuddha* (expergefactus) o τελεστής vero *bodhaka* (qui ex somno excitat) appellatur

[3] In codice ipso ubique *Krakalasa* legitur

nam. Hansasiddhis. Kshemankarísabdajnánam. Kukkutasabdajnánam. Tiṭṭibhasabdajnánam. Kokasiddhis Chakorasabdajnánam. Kítasabdajnánam.

Paṭala III. IV. Foll. 18^{b}–40. Incipit: अथ वक्ष्ये महेशानि साधनं परमाद्भुतं । कालिकाया महादेव्या नायिकानाञ्च पार्वति । आदौ दीपिनि देवेशि वक्ष्या वीरपूजिते । यस्य विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः । सर्व्वेषामपि देवानां दीपिनि या प्रकीर्त्तिता । चतुर्व्वर्गप्रदा विद्या सिद्धविद्यासु पार्व्वति । etc.

De ritibus et precibus agitur, quibus mysta efficere possit, ut dea suprema (paramesvarí) ipsa se manifestet, sibique summae in magia perfectionis (siddhi) nuntia sit. Quae superstitiones, ut in ejusmodi mysteriis fieri solet, exsecrandis nequitiis non vacabant.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 309.)

149.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 235. Long $11\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn 8.

Tantrasáras, doctrinae mysticae compendium, a *Krishnánanda* compositum. Totum opus, in capita (parichheda) quatuor divisum, ex aliis libris excerptum est, quorum nomina partibus plerisque praefixa sunt. Locis tamen difficilioribus Krishnánanda passim commentarium brevem addidit. Ad cognoscendas Tántrikorum superstitiones hic liber haud uno nomine utilis est, quum non ante seculum sextum decimum scriptus Tantrarum omnium quasi medullam contineat.[1] Incipit: नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिसुरवन्दितं । गुरुञ्च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता । तन्त्रग्रन्थगताद्वाक्यात्तानार्थं प्रतिपद्य च । सौकार्य्यार्थं च संक्षेपात्तन्त्रसारः प्रतन्यते ॥

I. Foll. 1–26^{a}. Gurulakshaṇam fol 1^{b}. Śishyalakshanam 1^{b}. Pitrádito dikshánishedhas 2^{a}. Díkshá 3^{a}. Iti kulákulavicháras 4^{a} Rásichakram 4^{a}. Nakshatrachakram 4^{b}. Akathahachakram 5^{a} Akadamachakram 5^{b}. Rinidhanichakram 6^{a}. Námagrahanaprakáras 6^{b}. Díkshákálas 7^{a}. Váraniyamas 7^{a}. Tithiniyamas 7^{a}. Nakshatranirnayas 7^{b}. Yoganirnayas 7^{b}. Lagnanirnayas 7^{b}. Pakshanirnayas 7^{b} Málánirṇayas 8^{b}. Máláníyamas 9^{a}. Ásanabhedás 10^{a}. Málísanskáras 10^{a}. Purascharaṇam 11^{b}. Puraścharane 'bhakshyádinishedhas 12^{a}. Japaphalam 13^{b}. Purascharaṇaprayogas 16^{a}. Kúrmachakram 17^{a}. Mantránám dasa sanskárás 17^{b}. Kalávatídíkshápráyogas 18^{a}. Pancháyataní díkshá 23^{b}. Sankshepadíkshá 24^{b}. Sarvatobhadram 24^{b}. Trilohí mudrá 25^{b}.

II. Foll. 26^{a}–152^{b}. Sámányapújápaddhatis 26^{a}. Sandhyáprayogas 26^{a}. Snánavidhis 27^{a}. Antarmátṛiká 30^{b} Iti sámányapújápaddhatis 34^{b} Bhuvaneśvarímantrás 34^{b}. Annapúrṇámantrás 37^{b}. Triputámantrás 38^{a}. Haritámantrás 39^{a} Nityamantrás 40^{a}. Vajraprastárinímantrás 40^{b} Durgámanavas 41^{a}. Mahishamardinímantrás 42^{a}. Jayadurgámantrás 43^{a}. Trisúliním antrás 43^{a}. Vágíśvarímantrás 43^{b}. Párijátasarasvatímantrás 45^{b}. Ganesamantrás 46^{a}. Herambamantrás 47^{b}. Haridráganesamantrás 48^{a}. Lakshmímantrás 48^{b}. Mahálakshmímantrás 49^{b}. Súryamantrás 51^{a}. Vishnumantrás 53^{b}. Rámamantrás 57^{a}. Krishnamantrás 58^{a}. Vásudevamantrás 65^{b}. Dadhivámanamantrás 66^{a}. Hayagrívamantrás 66^{b}. Hayagrívaikáksharamantrás 66^{b}. Nrisinhamantrás 67^{a}. Hariharamantrás 68^{a}. Varáhamantrás 68^{b}. Sivamantrás 69^{a} Kshetrapálamantrás 73^{b}. Bhairavímantrás 75^{b}. Sampatpradá Bhairaví 78^{a}. Kaulesabhairaví 78^{b}. Sakalasiddhidá Bhairaví 78^{b}. Chaitanyabhairaví 78^{b}. Kámesvarí Bhairaví 79^{a}. Shatkútá Bhairaví 79^{b}. Bhogamokshapradá Bhairaví 79^{b}. Rudrabhairaví 79^{b} Bhuvanesvarí Bhairaví 80^{b}. Tripurabálámantrás 80^{b} Annapúrnesvarí Bhairaví 81^{b} Śrívidyá 82^{b}. Shodaśí 83^{b}. Panchamí 87^{b}. Dípaní 88^{a} Śrímantrás 88^{b} Śríchakranáse práyaschittam 89^{a}. Śríchakrapádodakamáhátmyam 89^{a}. Darsanaphalam 89^{a}. Sankshepa-Śrívidyápaddhatis 89^{a}. Sthitikramas 94^{a}. Mushṭinyásas 94^{a}. Shodhányásas 94^{b} Ganesanyásas 94^{b} Grahanyásas 95^{b}. Nakshatranyásas 95^{b}. Yoginínyásas 96^{a}. Rásinyásas 96^{a}. Píṭhanyásas 96^{a}. Tripuránnyásas 96^{b}. Kámaratinyásas 97^{a}. Shodasa nityá nyásas 97^{a}. Prakaṭayoginínyásas 98^{b}. Áyudhanyásas 98^{b}. Prachandachandikámantrás 106^{a}. Shodasívidyá 109^{a}. Syámámantrás 110^{a}. Mantrabhedás 113^{b}. Guhyakálí 116^{a}. Iti Syámáprakaranam 117^{a}. Tárinībhedás 117^{a}. Tárachamanam 117^{b}. Vírasádhanam 126^{a} Savasádhanam 128^{a}. Vidyábhedás. Chandográsúlapáṇimantrás 130^{a}. Mátangímantrás 130^{b}. Uchchhishṭachándáliním antrás 131^{a}. Dhúmávatímantras 131^{b} Bhadrakálímantrás 132^{b}. Uchchhishṭaganesamantras 132^{b}.

---

[1] Occurrunt ibi hi versus, qui veneficia, in libris Vedicis *calaga* (καταδεσμος) appellata, in memoriam reducunt तथा नरसिंह-समुद्भूतं कीलकं मंत्रमंत्रितं । निखनेन्मन्दिरे यस्य तरेदुच्चाटनं परं ॥ अथ चौर्य्या खनेद्यस्य क्रयविक्रयतां हरेत् । निखनेच्छौण्डिकागारे तन्मद्यं वैकृत भवेत् ॥ वेश्यागृहे तु निखनेद्ग्राहकं लभते तु सा । कन्यागृहे निखनेच्च विवाहो भवेद्ध्रुवं ॥ मानुषास्थिसमुद्भूतं कीलकं चाभिमंत्रितं । निखनेन्मन्दिरे यस्य मरणं तस्य निश्चितं । उद्धृते तु भवेत्स्वास्थ्यमिति सर्व्वस्य संमत ॥ Cf infra fol 146^{b} (Cod E I H 1200 fol 150^{a}) ॐ टं टा टं टां टिं टीं टुं टूं टें टैं टों टौं टं टः अमुकं गृह्ण हुं हुं टं ठः । इति मंत्रेण शृगालास्थिमयं कीलकं पंचांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य गृहे श्मशाने वा तस्य नाम्ना निखनेत्स उन्मत्तो भवति । ॐ डं डा डिं डीं डुं डूं डें डैं डों डौं अमुकं गृह्ण २ हूं डं डः । अनेन मंत्रेण मनुष्यास्थिमयं कीलकं वितस्तिप्रमाणं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य गेहे श्मशाने वा निखनेत्तस्य समस्तपरिवारो नश्यति । उद्धृतेऽथवा शांतिः । etc

Dhanadámantrás 133^b. Şmasánakálí 134^b. Vagalámukhí 135^a. Karnapisáchímantrás 136^a. Siddhilakshanam 136^b. Manjughoshamantrás 136^b. Tárinikalpas 138^b. Sárasvatakalpas 140^a. Kátyáyaníkalpas 141^a. Jayadurgámantrás 142^a Vişálákshí 142^b. Gaurímantras 143^a. Brahmasrímantras 143^b. Indramantras 143^b. Garudamantras 144^a. Garudastavas 144^b Vishaharágnimantras 144^b Vrischikádivishaharamantras 144^b *Hanúmatsádhanam* 145^a. Jválámukhímálini 145^b Ardrapaţí 146^a.[1] Smasánabhairaví 146^a. Mahákáli 146^a Nigadabandhamokshanam 146^b. Tryambakamantras 146^b. Mrityusanjivaní 147^a. Sukropásitá mrityusanjívaní 147^b. Ákarshanavidhánam 147^b. Chámundámantrás 148^a. Vidveshanam 148^a. Uchchátanavidhis 148^b. Sukhaprasavamantras 148^b Adarsanaprakáras 148^b Yoginísadhanam 149^a. Kámesvarí 150^a Pujádháras 151^a. Yantrasanskáras 151^b. Chakrapratishţháprayogas 152^a

III Foll 152^b–191^a Digvidhánam 152^b. Pújáyám vihitanishiddháni 152^b Mantrasiddher upáyas 154^a Mantránám doshádoshás 154^b. Mantradoshasántis 155^b. Homártham kuṇḍanirṇayas 155^b. Kundánám viseshaphaláni 157^a. Kámyahomártham kuṇḍanirnayas 157^a. Nityahomapaddhatis 158^b. Sankshepahomaprayogas 159^a. Vṛihaddhomapaddhatis 160^a. Homadravyáni 163^a. Shaţkarmalakshaṇam 163^b. Ásanam 164^a.[2] Bhútánám udayas 164^b. Bhútánám mandaláni 164^b. Bhuvaneşvarístotram 165^a. Bhuvaneşvaríkavacham 166^a. Annapúrnástotram 166^b. Annapúrnákavacham 167^a. Tripuţástotram 167^b. Asyáh kavacham 168^a. Durgáyáh satanámastotram 168^b. Asyáh kavacham 169^a. Mahishamardinístotram 169^b. Asyáh kavacham 170^a. Lakshmístotram 171^a. Asyáh kavacham 171^a. Sarasvatístotram 171^b. Ganesastotram 172^a. Haridrágaṇesakavacham 173^a. *Súryakavacham* 173^a. Vishnustotram 173^b. Rámachandráshţottaraşatanámastotram 174^a. Asya kavacham 175^b. Krishnastotram 176^a. Gopálastotram 176^b. Asya kavacham 177^a. Nrisinhakavacham 178^a. *Şivastotram* 178^a. *Şivakavacham* 179^a Bhairavastotram 179^b. Bhairavikavacham 180^a. Srívidyástotram 180^b. Mahátripurasundaríkavacham 180^b. Kinkiṇístavas 181^b. Şríkavacham 181^b. Vaţukastotram 182^a. Prachaṇḍachaṇḍikástotram 183^b. Asyáh kavacham 184^a. Şyámákavacham 184^b. Syámástotram 185^b. Tárástotram 186^b. Tárápanjhaţiká a *Sankaracharya* scripta 187^a.[3] Sántistotram 188^a. Tárákavacham 189^a Guhyashodhá 190^a. Vagalámukhístotram 190^b.

IV Foll. 191^a–223^b. Chatuḥshashţyupachárás 191^a Manimuktádidravyánám nirmályakálakathanam 191^b. Tripurasundaryáh shodasopacháramantrás 191^b. Rudrákshamáhátmyam 192^b. Naimittikádikarmabhange práyaschittam 193^b Vishṇuvárádhanamantrás 194^a Yogángásanáni 195^b. Mudrás 195^b. Dháraṇayantráni Bhuvanesíyantram 198^b. Tvaritáyantram 199^a. Durgáyantram 199^a. Lakshmíyantram 199^a. Bhairavíyantram 199^b. Káliyantram 199^b. Ganesayantram 199^b. Rámayantram 199^b. Narasinhayantram 200^a. Gopálayantram 200^a. Devakíputrayantram 200^b. Sivayantram 200^b Sántikádau dháranayantram 200^b. Yantralekhanadravyam 201^a. Sántyudakasnánam 201^a. Atha sankshepatah sarvásám devatánám nityapújávidhir likhyate 201^a. Naimittikavidhis 202^a. Prayogavidhis 203^b. Bhuvanesvaríprayogas 203^b. Tvaritáprayogas 203^b Durgáprayogas 204^a. Sarasvatíprayogas 204^a. Lakshmíprayogas 204^a Ganesaprayogas 204^a. Súryaprayogas 204^a. Ramaprayogas 204^b. Vishṇuprayogas 205^a. Dadhivámanaprayogas 206^a. Hayagrívaprayogas 206^a. Nrisinhaprayogas 206^a. Varáhaprayogas 206^b. Dakshinámúrttiprayogas 206^b. Bhairavíprayogas 206^b. Sundaríprayogas 207^a. Chhinnamastáprayogas 208^b. Syámáprayogas 208^b. Tarpanam 209^a. Nigraháder upáyas 209^b. Vetálasiddhis 209^b: तदुक्तं कुलचूडामणौ ॥ भैरव उवाच ॥ वेतालादिमहासिद्धिः कथं भवति चंडिके । तन्मे कथय देवेशि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥ देव्युवाच ॥ निंबवृक्षोद्भवं काष्ठं श्मशाने साधकोत्तमः । भौमवारे मध्यरात्रौ गत्वा [कुलयु]गान्वितः ॥ खनित्वा चाष्टलक्षं वै जपेन्महिषमर्दिनीं । तत्सहस्रं हुलेद्वाम (हुलेद्दस MS.) तत्रैव पितृकानने ॥ काष्ठमुद्धृत्य तस्मिन्ने दंडं पादुकमूर्धितं । कृत्वा दुर्गाष्टमीरात्रौ श्मशाने निःक्षिपेत्ततः ॥ तस्योपरि शवं कृत्वा पूजयित्वा यथाविधि । शवासने गतो धीरो जपेदष्टसहस्रकं ॥ ततो मातृबलिं दत्वा काष्ठमामंत्रयेत्ततः । स्फें स्फें दंड महाभाग योगिनीहृदयप्रिय । मम हस्तस्थितो नाथ ममाज्ञां परिपालय ॥ इयमाकम्य वेतालं यत्र यत्र प्रयुज्यते । तं तं चूर्णीविधायाथ पुनरायाति कौलिकं ॥[4] गच्छ गच्छ महाभागे पादुके चरचर्विणि । मत्पादस्पर्शमात्रेण गच्छ त्वं शतयोजनं ॥ चटलोहं समासाद्य पंचाशदंगुलाकृतिं । खड्गं कृत्वा तत्र मन्त्रं लिखित्वा पूजयेन्मनुं ॥ तत्सहस्रं ततो हुत्वा महाशवकलेवरे । खनित्वा श्रीवृक्षाग्रे यद्वा शुष्केऽप (? शुष्क तु) भापयेत् ॥ कुलाष्टम्यामर्धरात्रौ चितामध्ये विशेषतः । प्रीतिपूर्वं समामंत्र्य हुलेत् (?) पितृवने ततः ॥ मधुरत्रयसंयुक्तं बिल्वपत्रैश्च संयुतं । पादादिमूर्धपर्यंतं होमांते बलिमाहरेत् ॥ चलंते परमा माया देवी महिषमर्दिनी ।

[1] De incantamento panni udi ope faciendo

[2] चमार्चं महिष भूयो दिव्यं कुक्कुटं पुनः । यद्वं भद्रकमित्याहुरासनानि मनीषिणः ॥

[3] Inc. । मयकरमेव मरिभुक्ते समस्तपृथ्वीमण्डलागतामुक्ते । मोहमथनमद्भुतसुरतं निम्नांदमवं कुरु पुरुषे ॥

[4] 'Und nun komm, du alter Besen! Nimm die schlechten Lumpenhuellen, Bist schon lange Knecht gewesen, Nun erfuelle meinen Willen! Auf zwei Beinen stehe, Oben sei ein Kopf, Eile nun und gehe Mit dem Wassertopf!' *Goethe*

घमाति चलिघृगास्या चरहस्ता हसन्मुखी ॥ गृह्ण चलेति शब्दं वै खड्गमुत्तोल्य धारयेत् । घोरदंष्ट्रे महाकालि कपालस्वरूपिणि । घां घीं घूं घैं घौं घः । ईं ॐ कुरु कल्याणं विपक्षच्छेदयिन्तरं ॥ एवमामंत्र्य खड्गं तु यदुद्दिश्य विपेचरः । छित्त्वा छित्त्वा पुनश्छित्त्वा गच्छात्माकृष्यते पुनः ॥ etc Válakasanskáras 210^{b}. Chhágádibalividhis 211^{a}. Kuláchāras 211^{a}. Şivábaliprakáras 213^{a}. Kulavartma sarvatra gopaníyam 213^{a}. Prátahkṛityam 213^{b}. Atha dútíyágo nirúpyate. Tatrádau Vijayásvíkáras 214^{a}. Japanaprakáras 214^{b}. Mánsádisodhanam 215^{b}. Şaktisodhanam 216^{a}. Naivedyam 217^{b}. Viránám purascharaṇam 217^{b}. Yoginám mantrasnánam 219^{a}. Sandhyá 219^{a}. Anantarapújá 219^{a}. Homas 219^{b}. Antahpanchamakárayajanam 219^{b}. Kumáripújá 219^{b}. Yogaprakriyá 220^{b}.

Libri auctoresque in nostro codice hi laudantur · Agastyasanhitá foll. 2^{a} 12^{a}. etc Ágamakalpadruma 2^{a}. 5^{b}. 17^{a}. (cf. Kalpadruma). Ádyamala 142^{b}. Uttaratantra 214^{b}. 215^{a}. 216^{b}. Ekavírakalpa 10^{a}. 117^{a}. 124^{b}. Kalpadruma 4^{a}. (cf Ágamakalpadruma). Kálikápuráṇa 9^{b}. 38^{a}. 153^{b}. 219^{a}. Kálítantra 110^{a}. 110^{b}. 153^{b}. 208^{b} Kálírahasya 113^{b}. Kálihṛidaya 31^{b}. Kukkuţesvaratantra 137^{a}. Kubjikátantra 130^{a}. 169^{b}. Kumárikalpa 111^{a}. 111^{b}. 118^{a} 214^{b}. Kulachúdámaṇi 27^{a}. 42^{b}. 113^{b} 206^{b}. 209^{b}. Kulaprakása 14^{b}. Kulasára 15^{a}. Kulámṛita 27^{b}. 84^{b}. Kulárnava 12^{a}. 12^{b}. etc Kaulavalíya 151^{b}. 153^{a}. Kaulikatantra 216^{a}. Kriyására 1^{b} 2^{a} Gaņeşavimarsiní 2^{b}. 24^{a}. 158^{a}. Gándharva 125^{b}. Gáruḍa 145^{b}. Gautamíya 7^{a}. 8^{a} 9^{b}. etc. Chakradípiká 59^{a}. Chandrachúḍámaṇi 119^{b}. (cf Tantrachúdámaṇi). Chámundátantra 9^{b}. Chanda[h]sangraha 125^{b} Jnánárṇava 30^{a}.·31^{b}. 76^{b}. etc. (cf Yoginíjnánárnava) Tattvabodha 88^{a}. Tantrakaumudíkára 83^{b}. Tantrachúdámaṇi 118^{b}. (cf Chandrachúdámaṇi) Tantrarája 4^{b}. 9^{b}. Tantrahṛidaya 34^{b}. Tripurására 81^{b}. Dakshinamúrttisanhitá 34^{a}. 38^{a}. 45^{b}. etc Nandikesvarasanhitá 27^{a} Navaratna 93^{b}. Navaratnesvara 19^{a}. 103^{a}. 201^{b}. 219^{a}. Náradíya 151^{a} 152^{b}. Nárâyaṇakalpa 15^{a}. Náráyaṇíya 4^{b}. 42^{a}. Nibandha 4^{a}. 5^{a}. 144^{a}. 154^{b}. etc.[1] Nílatantra 17^{a}. 27^{b}. 117^{a}. etc. Padmapuráṇa 175^{b}. 193^{a}. Pingalátantra 4^{b}. Pingalámṛita 6^{b}. Purascharaṇachandriká 14^{b}. 56^{b}. Prapanchasára 18^{a}. 45^{b}. 55^{b}. 162^{a}. Pheţkáriṇí 123^{a}. 131^{b}. Pheţkáríya 113^{b}. 119^{b}. etc. Mahápheţkáríya 117^{b} Brahmapuráṇa 156^{b}. Brahmayámala 32^{b}. Brahmasanhitá 63^{b}. 160^{a}. 178^{b}. Brahmopanishad 189^{a} *Bháratáchárya* 86^{a}. Bhútachúḍámaṇi 128^{a}. 212^{a}. 216^{a}. Bhútabhairava 88^{b}. Bhairavatantra 18^{b}. 109^{b}. Bhairavíya 123^{a}. Bhairavítantra 3^{a}. (cf Svachhandabhairava). Matsyasúkta 2^{b}. 34^{b}. 118^{a}. etc Mantrachúdámaṇi 214^{b}. Mantradevaprakáşiká 45^{b}. 68^{a}. 131^{a}. 143^{b} Mantrayantraprakáşa 152^{b}. Mátṛikárṇava 125^{b}. 219^{a}. Máliníviјaya 3^{b}. 9^{a}. *Máyátantra* 84^{a}. 125^{a}. *Muṇḍamálátantra* 3^{b} 8^{b}. 9^{b}. etc. Maithilás 22^{a}. Yogaratnávalí 5^{b}. Yoginíjnánárnava 85^{b}. Yoginítantra 2^{b}. etc. Yoginíhṛidaya 3^{a}. 10^{a}. Ratnávalí 7^{b}. (cf. Yogaratnávalí) *Rághavabhaṭṭa* 4^{a}. 19^{b}. 153^{b}. Rámárchanachandriká 4^{b} 7^{b}. 24^{a}. Rudrayámala 2^{b}. Yámalíya 6^{a}. (cf. Ádiyámala, Brahmayámala, Siddhayámala) Lalitátantra 216^{b}. Vasishṭhasanhitá 156^{a}. (cf. Vásishṭha) Vámakeşvaratantra 130^{b}. 151^{b} 198^{a}. Váráhítantra 3^{b} 8^{b}. 9^{b} etc. Váráhíya 30^{a}. Vásishṭha 24^{b}. 157^{a} Vijayákalpa 214^{a} *Vidyádharáchárya* 16^{b} Vidyánandanibandha 34^{b}. Vişuddhesvaratantra 9^{a}. 13^{b}. 27^{b} 30^{a}. etc. Vişvasára 18^{a}. 23^{b}. etc. Víratantra 110^{b} 113^{b}. 211^{b}. etc. Vírabhadra 126^{a}. Vaisampáyanasanhitá 3^{a} 11^{a}. 13^{a}. 69^{a} *Şankaráchárya* 119^{a}. 188^{a}. Şáradá[tilaka] 4^{a}. 14^{b}. 17^{b} etc Şiv ágama 217^{b} Şríkrama 2^{b} 8^{b}. *81*^{a}. Sanatkumárakalpa 61^{a}. Sanatkumáratantra 24^{a}. 33^{a} 178^{a} Sanatkumárasanhitá 6^{b}. Sanatkumáríya 10^{a} Samayáchára 217^{b}. etc. Sammohanatantra 26^{b}. Sárasangraha 1^{b}. Sárasamuchchhaya 152^{b}.[2] Siddhayámala 2^{b} 85^{a}. 182^{a}. (siddhi°). Siddhasárasvata 3^{b} 123^{b} etc Siddhesvaratantra 113^{b} Skandhapuráṇa 193^{a} Svachhandabhairava 88^{b} Svatantra 101^{b} 114^{a} 125^{b} (Svatantratantra) 201^{b} 214^{a}. 216^{a}. Svayambhúmátṛikátantra 141^{a} Hansaparamesvara 8^{b}. Hansamáheşvara 10^{a}. Hanúmatkalpa 173^{b}

In fine haec leguntur. श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दवागीशभट्टाचार्यविरचिते तंत्रसारे चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

De codice Havniensi cf Westergaard, p 101, de Berolinensi Weber, p 361. Qui codex utrum recensiorem breviorem quandam contineat, necne, in praesentia divinari non licet

Codex anno 1812 exaratus est. Folium ६५ desideratur, numerum ६५ scriba praetermisit, nihil tamen deest.

In foliis 224–235 varii generis circuli et formae mysticae (chakra, mandala, yantra, kunda) delineatae sunt. 1. Nakshatrachakram. 2. Riṇadhanachakram 3 Kulakulachakram. 4 Akathahachakram 5 Akadamachakram 6 Rásichakram 7. Sarvatobhadramandalam. 8 Alpasarvatobhadramandalam 9 Laghunábhamandalam 10 Panchábjamandalam. 11. Kúrmachakram 12 Matṛikáyantram 13 Sámányapújáyantram 14 Bhuvanesvaripujayantram 15 Triputápújáyantram 16 Tantapujáyantram 17. Vajraprastavinípujáyantram. 18 Nityapujáyantram 19. Ganesapújayantram

[1] Liber saepe laudatur sed titulum accuratiorem nusquam reperi. Cf Vidyanandanibandha

[2] Id est Tripurasarasamuchchaya.

20. Vágísvarípújáyantram. 21–23. Srikrishṇasya pújáyantram. 24. Gopálasya pújáyantram. 25. Tripurábhairavípújáyantram. 26. Varáhapújáyantram. 27. Annapúrṇábhairavípújáyantram. 28. Chandograṣúlapáṇipújáyantram. 29 Vaṭukabhairavapújáyantram. 30. Shatkútábhairavípújáyantram. 31. Chaitanyabhairavípújáyantram 32. Rudrabhairavípújáyantram 33, 34. Syámápújáyantram 35. Srívidyápújáyantram. 36. Prachandachandikápújáyantram. 37. Guhyakálísmasánakálíbhadrakálímahákálínám pújáyantram 38, 39. Tárápújáyantram. 40. Dhanadápújáyantram. 41. Smasánakálípújáyantram. 42. Visálákshípújáyantram. 43. Vagalámukhípújáyantram. 44. Tárinípújáyantram 45 Chandograsúlapáner yantram. 46. Ṣrídurgáyantram. 47. Garudayantram 48. Vagalámukhídháranayantram. 49. Lakshmíyantram. 50. Ṣrírámayantram. 51. Hanúmadyantram. 52. Manjughosha. 53. Tripurádháraṇayantram. 54. Gaṇeṣadháranayantram. 55. Lakshmyá dháranayantram. 56. Nrisinhasya dháranayantram. 57. Tarítádháranayantram. 58. Bhairavyá dháranayantram. 59. Srírámasya dháranayantram. 60. Ṣrikrishnasya dháranayantram. 61. Mṛityunjayasya dháranayantram. 62. Ṣivasya dháranayantram. 63. Táráyá dháranayantram. 64 Ranadurgádháraṇayantram. 65. Vagalámukhídháranayantram. 66. Kályá dháranayantram. 67. Chaturasrakundam. 68. Padmakundam. 69. Ashṭásrakuṇdam. 70. Vartulakundam. 71. Shadasrakundam. 72. Yonikundam. 73. Ghaṭargalayantram. 74. Ardhachandrakundam. 75. Tryasrakundam. Quatuor infra typis excudi jussi. (WILSON 46.)

नक्षत्रचक्रं

अ आ १ देवः	इ २ मानुषः	ई उ ऊ ३ राक्षसः	ऋ ॠ ऌ ॡ ४ मानुषः	ए ५ देवः	ऐ ६ मानुषः	ओ औ ७ देवः	क ८ देवः	ख ग ९ राक्षसः
घ ङ १० राक्षसः	च ११ मानुषः	छ ज १२ मानुषः	झ ञ १३ देवः	ट ठ १४ राक्षसः	ड १५ देवः	ढ ण १६ राक्षसः	त थ द १७ देवः	ध १८ राक्षसः
न प फ १९ राक्षसः	ब २० मानुषः	भ २१ मानुषः	म २२ देवः	य र २३ राक्षसः	ल २४ राक्षसः	व श २५ मानुषः	ष स ह २६ मानुषः	ळ क्ष २७ देवः

अकथहचक्रं

अ क थ ह	उ ङ प	आ ख द	ऊ च फ
ओ ड व	ऌ झ म	औ ट श	ॡ ञ य
ई घ न	ॠ ज भ	इ ग ध	ऋ छ ब
अः त स	ऐ ठ ल	अं ण ष	ए ट र

ऋणिधनिचक्रं

६	६	६	०	३	४	४	०	०	०	३
अ आ	इ ई	उ ऊ	ऋ ॠ	ऌ ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
२	२	५	३	०	२	१	०	४	४	१

कुलाकुलचक्रं

वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः
अ आ	इ ई	उ ऊ	ऋ ॠ	ऌ ॡ
ए	ऐ	ओ	औ	अं अः
क	ख	ग	घ	ङ
च	छ	ज	झ	ञ
ट	ठ	ड	ढ	ण
त	थ	द	ध	न
प	फ	ब	भ	म
य	र	ल	व	श
ष	क्ष	ळ	स	ह
वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः

150.

Foll. 121–147. Lit. Bengal. Linn. 6. *Todalatantram*, capita decem continens. Incipit: श्रीदेव्युवाच । ब्रूहि मे नगतां नाथ सर्वविद्यामय प्रभो । महाविद्यासु सर्वासु गुह्यासु भुवनत्रये । एतासां दक्षिणे भागे नानारूपपिनाकधृक् । पृथक्पृथक् महादेव कथयस्व मयि प्रभो । श्रीशिव उवाच । शृणु चार्वङ्गि सुभगे कालिकायाश्च भैरवं । महाकालं दक्षिणाया दक्षभागे प्रपूजयेत् । महाकालेन वै सार्द्धं दक्षिणः रमते सदा । etc.

Hoc libro de cultu mystico, circulorum et διαγραμμάτων, spiritus comprimendi, aliarum nugarum ope exercendo, agitur. Titulus non explicatur. Bengalice *todala* vocabulo brachiorum ornamentum quoddam significatur.

Haec codicis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 41[c].)

151.

Hoc volumine opera tria continentur. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 147. Long. 16. Lat. $3\frac{1}{2}$.

Foll. 1–53. Linn. 7. *Phetkárinítantra*, capitibus 22. constans. Incipit: क्रोधोज्ज्वलन्तीं नयनं धमन्तीं सृष्टिं दहन्तीं दितिजं ग्रसन्तीं । भीमं नदन्तीं प्रणमामि कृत्यां रोरूयमाणां युधयोग्रकालीं ॥ उन्मत्तभैरवं नारसिंहं डामरभैरवं शिवाकारं मालिन्याद्यमसिताङ्गादियामलं । सिद्धयोगेश्वरं तन्त्रं योगिनीजालसम्बरं । दृष्ट्वा कृत्याविधिं फेत्कारिणीतन्त्रं वि(f)रच्यते ॥ quo prooemio auctor opus ex Unmattabhairavatantra, Nárasinhatantra, Dámarabhairavatantra, Şivatantra, Málinítantra, Yámalatantra, Siddhayogeşvaratantra, Yoginítantra se excerpsisse fatetur. Praeterea in fine capitis 13. Ádivátulatantra laudatur. Liber consilio flagitiosissimo compositus est, incantationes enim et praestigiae magicae nefastae et horrendae traduntur; sed ad cognoscendas superstitiones populares, quae mirum in modum cum populis occidentalibus consentiunt, maximi est pretii.

Cap. 1. De literarum quinquaginta significatione. Unicuique enim literae quatuor potestates, duae masculae, duae femininae tribuuntur. Ut exemplo utar, च litera *Keşava* et *Kírti*, *Şríkantha* et *Púrnodará* significantur. Praeterea literae et syllabae quaedam symbolice usurpantur: उकारः कुटिलः प्रोक्तो मकारः काल एव च । ऐन्द्रापली[1] लकारश्च हंसो मध ह उच्यते । विन्ध्यवासिनी माया च इकारस्तु कुचद्वयं । माया लक्ष्मयत ह्रींकारो हूँकारः कूर्चं उच्यते । द्विठः स्वाहा समाख्याता[2] कालाग्निर्यापकोऽङ्कुशः । अस्त्रं फडित्यतो प्रथा दशकर्णान्वितः शिवः । सकारस्तु भृगुपाशो नो पानी पाकशासनः । नागेशो ज्वलनो रेफो सकारस्त्विन्दुरीरितः । सकुलो भग एकारः उकारः शिव उच्यते । दशवामाविति ई प्रोक्ता पाशी षः परिकीर्त्तितः । लोलाक्षिका लकारश्च हकार लक्षलीश्वरः । इन्द्रासनगतो प्रथा मतिमूर्च्छिश्च मन्मथः । ह्रीं श्रोतिस्त्रितत्वं ह्रीं हूँ कूर्चः क्रोधो पि कीर्त्तितः । etc.[3] 2. De vasculis, διαγραμμάτων formam gerentibus, in ritibus magicis adhibendis: शान्तिके चतुरस्रं स्यात् पौष्टिके वृत्तमेव च । त्रिकोणमभिचारे तु षडस्रं मारणे मतं । षडस्रं मोहने चैव सप्तास्रं स्तम्भने मतं । शत्रूच्चादे (l. शत्रूच्छेदे sive शत्रूच्चाटे) तथाष्टास्रं नवास्रं व्याधिहा मतं । मोहे तु कारयेत् कुण्डमेकमेवेकहस्तकं । चतुरस्रं त्रिकोणं वा वृत्तम्वा मेखलात्रयं । etc. 3. De apparatu magico ceremoniisque, ad sacra auspicanda faciendis. 4.[4] Cantio magica priusquam ad usus aliquos adhibeatur, praecepta varia observanda sunt (puraskriyá, puraşcharanakarman). Quare tempora et sidera idonea, res ad incantationem necessariae, sedendi modi etc. traduntur. पञ्चमी च द्वितीया च तृतीया सप्तमी तथा । शुभेज्यधारसंयुक्ता शान्तिकर्म्मणि पूजिता । गुरुचन्द्रयुता षष्ठी चतुर्थी च त्रयोदशी । सप्तमी पौष्टिके शस्ता अष्टमी नवमी तथा । दशम्येकादशी चैव भानुसुक्रदिनान्विता । आकर्षणे त्वमावास्या नवमी प्रति[प]त्तथा । पौर्णमासी मन्दभानुयुक्ता (l. °bhánur) विद्वेषकर्मणि । कार्य्या चतुर्दशी तद्वदष्टमी मन्दतारका(:) । उच्चाटने तिथिः शस्ता प्रदोषेषु विशेषतः । चतुर्दश्यष्टमी कृष्णा अमावास्या तथैव च । मन्दारकदिनोपेता शस्ता मारणकर्म्मणि । बुधचन्द्रदिनोपेता पञ्चमी दशमी तथा । पौर्णमासी च विज्ञेया तिथि स्तम्भनकर्म्मणि ॥ शुभग्रहोदये कुर्य्यादशुभान्यशुभोदये । रौद्रकर्म्म[ण]णि रिक्तार्के मृत्युयोगे च मारणं । सूर्य्योदयं समारभ्य घटिकादशकं क्रमात् । ऋतवः स्युर्वसन्ताद्या अहोरात्रं दिने दिने । वसन्तग्रीष्मवर्षास्यशरद्धेमन्तशैशिराः । हेमन्तः शान्तिके प्रोक्तो वसन्तो वश्यकर्म्मणि । शिशिरं स्तम्भने ज्ञेयो विद्वेषे ग्रीष्म ईरितः । प्रावृडुच्चाटने (uchchátane) ज्ञेया शरन्मारणकर्म्मणि । मत्लिसिंहस्तम्भनं कुम्भे हर्म्मणे पृथिवीकोदये । द्वेषोच्चाटादिकं नक्रकुलीरानतुलोदये । मेषकन्याधनुर्मीने पश्यशान्तिकपौष्टिकं । मारणं चाष्टमे राशौ रिपोर्भेदादिनिग्रहे । वश्यं पूर्व्वाह्णे (púrvedyur?) विद्वेषोच्चाटनं लिखेत् । शान्तिपुष्टी त्वहन्यन्ते सन्ध्याकाले तु मारणं । अर्द्धरात्रे लिखेत्स्तम्भमाकृष्टिं प्राग्दिनोदयात् । यदन्यच्चाभिनं कार्य्यं तमसूये लिखेद्बुधः । इन्द्रे स्तम्भनमुच्चाट वारुणी सर्व्वाभिचारकं । यमे रक्षसि विद्वेषं शान्तिं वरुणसोमयोः । कुलोत्सादं महद्भागे यथे कलहनिग्रहो । कुर्य्यात नोदितं कर्म्म यच्छुभं प्रश्रयः परे ।

---

[1] म et ल, प et र literatura Bengalica perraro, म et स vix distinguuntur. Quare in vocabulis ceterum ignotis errores carere difficillimum est.

[2] पुंलिङ्गा हूँफडन्ताले स्वाहान्ता योषितो मताः । नपुंसका नमोन्ताश्च इयुक्ता मनवस्त्रिधा ॥ Pro स्वाहान्ता in Visvasára द्विठान्ता legitur.

[3] His nugis factum est, ut in lexicis, post decimum aerae nostrae seculum scriptis, literis singulis nescio quae mirificae significationes tributae sint.

[4] Hoc caput in fol. 6[a]. l. 7 incipere videtur.

वश्याकृष्टौ लिखेत् भूर्जे लिखेदुच्चाटनं ध्वजे । गर्दभत्वचि विद्वेषं स्तम्भनं गजचर्मणि । प्रेतचीरे समालिख्य तापज्वरादिमारणं । विवाद-सैन्यस्तम्भादि शिलायामपि मोहनं । वश्यं कुङ्कुमकर्पूररोचनाभिर्हरि-द्रया । यावेन स्तम्भनाकृष्टिं लिखेच्चानामिकासृजा । विद्वेषं रुरुरक्तेन काकरक्तेन *मारणं* । मोहनं रिपुरक्तेनोच्चाटनं चास्त्वजासृजा । विद्वे-षोच्चाटनं काकपक्षेणापि च मारणं । वश्ये चार्कपत्रे स्तम्भे रक्तवर्णे विचिन्तयेत् । etc. 5 (fol. 12^{a}). De carmine mystico[1], Kukkutesvara dicto Incipit: अथ वक्ष्ये कुक्कुटानामाद्यमन्त्रवरं तथा । जगतामुपकारार्थैः सपत्नैककुहुभिर्यथा पुरा प्रोक्तं । 6 Uchchhushtachándálinímanus[2]. Deae nomen hoc disticho explicatur: उच्छिष्टेन बलिं दत्वा जपेन्नग्नतमानसः । उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता ॥[3] 7 (fol. 18^{b}). Dhúmávatímanus 8 Dhúmravarnámanus 9. Bhadrakálímanus 10 Smasánakálikámanus. 11 (fol. 25^{b}). Nílasarasvatímanus[4]. 12. Mahákálímanus. 13. Mahákrityáparimalo manus Pauca excerpsi: ध्यात्वा कृत्यामर्चयीत रक्तैः पुष्पैश्च वश्यके । कृष्णा मारणकृत्येषु रक्ताभा वश्यके तथा । कृत्याश्च मदनां सर्वकृत्यामुच्चादनी (ta) तथा । भीषणां श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठाञ्च ततः परं । विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमशः सुधीः । पूर्वोक्तेशङ्करी नाम शुक्लवर्णा वरानिलां । द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवां । दक्षिणे भीषणां नाम ललज्जिह्वामधोमुखीं । कृष्णवर्णा रक्तकेशी रक्तमाल्यानुलेपनां । चतुर्भुजां सिंहनादोज्ज्वलच्छूलकपालिनीं । खड्गचर्मधरां देवीं सर्वाभरणभूषितां । पश्चिमे वारुणीं नाम स्वर्णवर्णां हसन्मुखीं । सुवर्णमालिकां नाम शुभ्रदंष्ट्रां भयापहां । उत्तरे भीषिकां नाम रक्तवर्णां भयङ्करीं । पूजयित्वा जपेन्मन्त्री नियमशोभरं शतं । यथास्य विनियोगस्तु कर्तव्यो मन्त्रिणा सदा । कालं विदित्वा प्रतिकृतिं मधूच्छिष्टेन कारयेत् । द्वादशाङ्गुलकः (°kim) शत्रोर्नेत्रलोमसमन्वितां । हृदये नामधेयञ्च फट्कारं सर्वकर्मके । अमुष्य प्राणा अमुष्य जीव इह स्थिताः । अमुष्य सर्वेन्द्रियाणीति अमुष्य वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणानिहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्त्वग्निवल्लभा । इति प्राणं प्रतिष्ठाप्य शरीरं लेपयेत्ततः । मृतब्राह्मणचाण्डालकेशाभ्यां पादयोः पृथक् । विल्वकारस्करमये तोरणे चाप्यधोमुखी । तस्याधो मेखलां कृत्वा त्रिकोणं वह्निमण्डलं । तत्र पार्श्वे *विधायाग्निं परिधीन्खलसम्भवैः । विभीतकपरिध्यानं कल्पयेत्तस्य मारणं ।* जुहुयात्तिलतैलाक्तैः काकोलूकस्य पिच्छकैः । दाहयेन्नं शोषयेन्नं मारयेत्भिचारय च । अष्टोत्तरशतेनैव समया जुहुयाद्बुधः । होमान्ते विधिवत् कृत्वा धाराघ्राग्नेय सन्निधौ । यो मे कश्च ग्रहो यातिदूरस्थो यान्तिकेषु च । सम्मुखाग्निं विधानेन नवरात्रिं समापयेत् । etc. Effigies cereas etiam apud Graecos et Romanos ad praestigias adhibitas esse vulgatissimum est. 14. Jayadurgámanus. 15 (fol 33^{b}). Ágneyo mantras, sive Játavedádinavadurgámanus. 16 Dinástram, Krityástram: अतिदुर्गामनुं प्रादुर्दिनास्त्रं मन्त्रवित्तमाः । प्रतिलोममिमं मन्त्रं कृत्यास्त्रं परिचक्षते ॥ 17. Lavanamantras, preces cum salis oblatione conjunctae, quibus Bhadrakálí invocatur 18 (fol. 48^{a}). De amuletis (yantra) 19. Pránákarshí mahámanus. 20 Decem cerimoniarum genera (sanskára), cum incantationibus conjuncta: मन्त्राणां दश कथ्यन्ते संस्काराः सिद्धिदायिनः । जननं जीवनं पश्चात्ताडनं बोधनं तथा । तथाभिषेको विमलीकरणाप्यायने ततः । तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मन्त्रसंक्रियाः । शोधिताः फलदा मन्त्रा भवन्ति किल कामदाः । मन्त्राणां मातृकामध्यादुद्धारो जननं स्मृतं । प्र(?)णवान्तरितं कृत्वा मन्त्रमेनं जपेत्सुधीः । एतज्जीवनमित्याहुर्मन्त्रतत्त्वविशारदाः । मन्त्र(?)वर्णान् समालिख्य ताडयेच्चन्दनाम्भसा । प्रत्येकं वायुना मन्त्री ताडनं तदुदाहृतं । विलिख्य मन्त्रं तं मन्त्री प्रसूनैः करवीरजैः । तन्मन्त्राक्षरसंख्यातैर्हन्यात (hanyád) यन्त्रेण बोधनं । स्वतन्त्रोक्तविधानेन मन्त्री मन्त्रार्णसंख्यया । अश्वत्थपल्लवैर्मन्त्रमभिषिञ्चेत्स्वसिद्धये । संचिन्त्य मनसा मन्त्री ज्योतिर्मन्त्रेण निर्दहेत् । मन्त्रे मलत्रयं मन्त्री विमलीकरणन्त्विदं । तारं व्योमाग्निमनुयुक्तदण्डीज्योतिर्मनुर्मतः । कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः । तेन मन्त्रेण विधिवदेतदाप्यायनं मतः । मन्त्रेण वारिणा तन्त्रे तर्पणं [तर्पणं] स्मृतं । तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते । जप्यमानस्य मन्त्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं । संस्काराः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः कथिता दश ।[5] Res ad oblationem adhibitae quanta mensura et quo pondere esse debeant, definitur. 21. De circulis mysticis. 22. Krodhamantras

In fine haec leguntur: फेत्कारिणीतन्त्र इयं मनोज्ञा कृत्या समस्तागमसारभूता । शत्रोर्विनाशाय धनाय धर्ममोक्षाय सम्यक् प्रयत्नो नियोज्या । दुष्टाविदुष्टजनहिंसा परघातिनी कृत्या मदितेष्टसिद्धिदात्री मयात्र फेत्कारिणीतन्त्रे । सृष्टिस्थितिविनाशा नाम द्वितीयातिभैरवी । महाकृत्या स्मृत । नित्यमशुभारिविमर्दिनी ॥ ॥ इति श्रीमद्भैरवविरचितं फेत्कारिणीतन्त्रं सम्पूर्णं ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio nitide quidem, neque tamen satis accurate exarata est. (Wilson 41^{a}.)

152.

Foll. 386–428. *Rámasahasranámastotram*, Rámae mille nominum laudationem, e *Brahmayámalatantra* desumtam, continent. Siva a Párvatí interrogatus,

[1] Hoc carmine et aliis, quae infra enumerantur, variae artes magicae exerceri dicuntur, velut *vasyakarman*, qua animi devinciuntur, *ákarshana*, qua homines absentes attrahuntur, *vidvesha*, qua discordiae et inimicitiae disseminantur, *stambhana*, qua hostes impotentes et imbecilli redduntur, *uchchátana*, qua homines tantis calamitatibus afficiuntur, ut vitae sortisque eos pigeat; *máranam*, occisio etc

[2] *Manu* vocabulo, in Tantris et Puránis recentioribus usitatissimo, incantatio (mantra) significatur

[3] In capitis fine hic titulus subscriptus est इति शिवदीक्षाप्रागोत्तमिद्धलक्ष्मीमते पश्चिमाम्नाये फेत्कारिणीतन्त्रे etc

[4] Eadem dea *Ekajatá* appellari videtur

[5] Accuratius haec in Sáradátilaka fol 7ª leguntur

quonam modo vires magicae impetrari possint, Rámae nomina cum ea communicat Eaque variis epithetis constant, in quorum numero ea notanda sunt, quibus Ráma Ramae, Rukminis, Radhae conjux esse declaratur Singuli hymni ipsius versus a R consonanti incipiunt, quod ad nugas mysticas pertinet Libelli initium hoc श्रीपार्वत्युवाच सो ऽप्यदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक । त्वत श्रुतं मया पूर्वं मन्त्राणां शतकोटय ॥१॥ तंत्राणि तन्त्रजालानि गरहस्यानि यानि च । तानि तानि महासिद्धिकल्पितानि शुभानि च ॥२॥ गुटिकापादुकासिद्धि परकायप्रवेशन । यया सिद्धियापसिद्धिमया सिद्धिर्मनामयी ॥३॥ ज्ञानविज्ञानकर्माणि नानासिद्धिकराणि च । लक्ष्मीकुतूहलानिसिद्धिर्वाचासिद्धिमु खेचरी ॥४॥ केनेद सर्वमाप्नोति देव मे परं तत्वत ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ लक्षपारसहस्राणि यानितानि च त्व प्रिये । इत्रीस्वभावान्महादेवी पुनस्त्व परिपृच्छसि ॥६॥ श्रीदेव्युवाच ॥ प्राणनाथ शिव शंभो करुणानिधिशंकर । श्रीरामतत्वविज्ञासा (in°) जायते परमेश्वर ॥७॥ रहस्य रामचंद्रस्य रकाराद्यत्पूर्वक । नामसहस्रकं त्रिहि यद्यहं तव वल्लभा ॥८॥ Subscriptio haec इति श्रीब्रह्मयामले मृत्युंजयमहामायां उमामहेश्वरसंवादे रकारादिश्रीरामसहस्र नामस्तोत्र सपूर्णम् ॥

Pictura IX Siva cum Parvati in monte sedens delineatur Ante eum taurus reclinans, post Parvatim tigris conspicitur (MILL 112ᵇ)

153.

Foll 535–544 *Ramakavacham*, Rámae loricam, continent, libellum e *Brahmayámalatantra* desumtum Siva a Parvati rogatus Rámae ciendi ritus efficacissimos cum ea communicat Incipit श्री अस्य श्रीरामचंद्रकवचस्तोत्रस्य ॥ ब्रह्म ऋषि ॥ etc. श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वदेवेश सर्वदेवनमस्कृत । सर्वं मे कथित देव रामस्य विशेषत ॥ त्रैलोक्यमोहनं नाम कवच पूर्वसूचित । कथयस्व महादेव यद्यहं तव वल्लभा ॥ In fine hic titulus legitur इति श्रीब्रह्मयामले तंत्रे उमामहेश्वरसंवादे त्रैलोक्यमोहन रामकवच संपूर्णम् ॥ (MILL 112ᵇ)

154.

Hujus codicis f lia 101–196, literatura Bengalica exarata, *Mantramahodadhi* (precum oceanum) librum, a *Mahidhara* scriptum, continent Incipit

प्रणम्य लक्ष्मीनृहरिं महागणपतिं गुरु ।
तन्त्राण्यनेकान्यालोक्य वक्ष्ये मन्त्रमहोदधिं ॥

Auctor 25 capitulis (taranga) ceremonias et preces a doctrinae mysticae asseclis (tantrika) adhibendas exponit. Liber anno p. Chr 1589 compositus est. Primus liber de ceremoniis in universum agit

Cap II fol 106ᵇ Ganesamantrakathanam Incipit
गणेशस्य मनून् वक्ष्ये सर्वाभीष्टप्रदायकान् ।
तत्पश्चाद्दर्शपूर्वा काद्यक्षरा च कामिका ॥

Cap III fol 110ᵇ Kalisamastamantras Incipit
अथ कालीमनून् वक्ष्ये सद्योवाक्सिद्धिदायकान् ।
यानाराध्य सुधिय प्राप्नुवंति सुखं भुवि ॥

Cap IV fol 112ᵇ Taramantras Incipit
कीर्त्यते सिद्धिदातारामन्त्रा मनवा मुना (l 'dhuna) ।
गुरूपदेशाच्छक्त्यैव कृतार्था स्युर्नरा भुवि ॥

Cap V fol 116ᵃ Tarámantrabhedakathanam Incipit
ताराभेदा प्रवोच्यन्ते शीघ्र सिद्धिप्रदायिन ।
यद्भिराधाधिपिवन्द्या कामिका भुवनेश्वरी ॥

Cap VI fol 118ᵇ Chinnamastadimantrakathanam Incipit
छिन्नमस्तामनु वक्ष्ये शीघ्र सिद्धिविधायिन ।
यत्रासना शिवायुग्म मौक्तिकं शशिशेखरः ॥

Cap VII fol 121ᵇ Varnpakshinyádimantrakathanam Incipit
अथ सर्वे समिद्धे प्रवक्ष्ये यक्षिणीं ।
यन्नताभो विपद्वापुमिन्दीवरास्यी (l क्रिरीवास्यी) सदो विपत् ॥

Cap VIII fol 125ᵃ Valalaghusyamá Incipit
अथ बाला प्रवक्ष्यामि मन्त्रीसमम्यया द्रुत ।
बृहस्पति कुबेरस्य जायते विद्यया धनै ॥

Cap IX fol 129ᵇ Annapurnádimantraprakásanam Incipit
अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्र वक्ष्यऽभीष्टप्रदायिन ।
कुबेरोऽप्यमुपास्यानुपास्या शूलपाणिनिधिनायक ॥

Cap X fol 133ᵇ Vagalímukhíkathanam Incipit
अथ प्रवक्ष्ये शत्रूणां स्तम्भिनां बगलामुखीं ।
महापातकशुष्पुष्पीशान्तिविन्दुयुत

Cap XI fol 137ᵃ Srividyánirupanam Incipit
त्रिनेत्र कमलाकान्त नृसिंहं चन्द्रशेखरं ।
नत्वा सर्वेषतो वक्ष्ये श्रीविद्यामन्त्रनायिका ॥

Cap XII fol 140ᵇ Sundaripujanam Incipit
श्रीविद्यायाससो वक्ष्ये परिवारसमर्चनं ।
कृतेन येन मन्त्रज्ञो लभते वांछितादिकं ॥

Cap XIII fol 145ᵇ Hanumanmantrakathanam Incipit
अथोच्यते हनुमतो मन्त्रा सद्भक्तभाविता ।
इन्द्रस्येन्द्रसंयुक्तो वराहो हलमायण ॥

Cap XIV fol 148ᵇ Vishnumantranirupanam Incipit
अथ नृसिंहमन्त्राणि नृसिंहविनायकै ॥
अथ वक्ष्य महाविष्णोर्मन्त्रान् सर्वार्थसाधकान् ।

Cap XV fol 152^b Suryadimantranirupanam Incipit

अथ वक्ष्ये रवेर्मन्त्र रोगादीन्धननाशन ।
प्रणवो मनुनेशानीमाधारे विकर्णान्विता ॥

Cap XVI fol 156^a Sivadimantranirupanam Incipit

महामृत्युञ्जय वक्ष्ये दुरितापन्निवारण ।
य प्राप्य भार्गव शम्भोर्मृतान् दैत्यानजीवयत् ॥

Cap XVII fol 160^a Kartaviryamantranirupaṇam Incipit

अथेष्टदाननूनं वक्ष्ये कार्त्तवीर्य्यस्य गोपितं ।
य सुदर्शनचक्रस्यावतारः क्षितिमण्डले ॥

Cap XVIII fol 163^b Kalaratrichandikakathanam Incipit

कालरात्रिमथो वक्ष्ये सपालगणसूदनी ।
तारवाक्शक्तिकन्दर्परमा कालेश्वरीति च ॥

Cap XIX fol 169^a Tamrachudadikathanam Incipit

वरुणापूर्व्वमन्त्रस्य विधानमभिधीयते ।
मन्त्रो य विधिना कृत्वा साधयेत् सुमनोरथान् ॥

Cap XX fol 173^a Yantrakathanam Incipit

अथ प्रवक्ष्ये यन्त्राणि (l यन्त्राणि) गदितानि पुरारिणा ।
शुभे दिने समाराध्य स्वेष्टदेव मतान्मवान् ॥

Cap XXI fol 176^b Snanadikathanam Incipit

नित्यपूजाविधि सर्व्वदेवसाधारण ब्रुवे ।
ब्राह्मेमुहूर्त्तेत्थाय कृत्वा शौचादिक सुधी ॥

Cap XXII fol 181^a Pujakathanam Incipit

स्ववामाग्रे तु षट्कोण कृत भूपुरवेष्टित ।
कृत्वा त्रिकोणमूर्द्धाग्र स्तम्भयेत्खड्गमुद्रया ॥

Cap XXIII fol 186^a Damanapavitrarchananirupanam Incipit

वक्ष्ये चो सर्व्वदेवाना पवित्रदमनार्पण ।
पवित्रे श्रावणे पूजा चैत्रे दमनकैरपि ॥

Cap XXIV fol 189^a (Chakrabhedair mantranám parisodhanam) Incipit

साधकाना शीघ्रसिद्ध्यै मन्त्रशुद्धिमथा ब्रुवे ।
साधकस्य तु नामादिवर्णमारभ्य शोधयेत् ॥

Cap XXV fol 192^b Shaṭkarmadinirupanam Incipit

अथ वक्ष्ये महासिद्धि दिनानाञ्च प्रयोगत ।
शान्तिर्वश्य स्तम्भनञ्च द्वेषमुच्चाटमारणे ॥

In fine libri auctor nonnulla de gente et fatis suis addit, unde avum ipsius Ratnakaram, patrem Ramabhaktam fuisse discimus, hunc librum vero, Lakshminrisinha rege patrono Brahmanarum petitu Benaris anno supra dicto compositum esse आसिद्रत्न द्विजचन्द्र वत्सगोत्रसमुद्रय । आसीद्रत्नाकरो नाम विद्वत्ख्यातो धरातले ॥ तत्तनूजो रामभक्तः पुण्य-भक्ताभिधो भवेत् । महीधरस्तदुत्पन्न समारासारतां विदन् ॥ निजदेश परित्यज्य गतो वाराणसी पुरी । सेवमानो (MS सेव्यमानो) नरहरिं तल्लिङ्गमिव धातुमु ॥ कल्याणाभिधसूत्रेण तथान्यैर्द्विजसत्तमै । अनेका नागमग्रथान्विलोकितु मुनीश्वरै ॥ एकग्रथस्थित सर्व्व महात्मा सार मिच्छुभि । सम्प्रार्थित समतासौ नाम्ना मन्त्रमहोदधि ॥ etc

Codex anno 1814 a Pítambaraṣarmane parum accurate exaratus est Disticha numeris distincta non sunt (WILSON 300^b)

155.

Lit Devan Charta Europ Foll 63 Long $12\frac{1}{2}$ Lat. $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Mahídharae ad librum superiorem commentarius *Nauka* (navis ad trajiciendum mare idonea) appellatus Incipit

नत्वा लक्ष्मीपति देव स्वीये मन्त्रमहोदधौ ।
नाव विरचये रम्या तरणाय गुणैर्युता ॥

Auctor difficiliora brevissime explicat, et quae in majore libro desiderantur, supplet, imprimis precum formulas Codice nostro decem tantum et septem capita continentur Cap I fin in fol 5^b [1] II–8^a III–9^b IV–13^a V–16^a VI–17^b VII–19^b VIII–23^b IX–27^b X–30^a XI–38^a XII–46^b XIII–49^b XIV–52^a XV–55^a XVI–59^b XVII–63^a Mahidharae magister Nṛisinhasrama fuit

Codex intra annos 1835–1840 negligenter exaratus est (MILL 43)

156.

Lit Devan Charta Ind Foll 5 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 7

Yoginítantrae caput sextum decimum, quo Váranasiae origo et sanctitas praedicatur Incipit श्रीदेव्युवाच ॥ श्रुत हि पूर्व्ववृत्तान्त सर्व्वधामप्यगोचर इदानीं श्रोतुमिच्छामि काली काश्य-भवत कथ ॥ ॥ ईश्वर उवाच शृणु देवि पर गुह्य ब्रह्मादीनामगोचर सारात् सारतर देवि भक्तिमुक्तिफलप्रद एकदा ब्रह्मविष्णू तौ विवदन्तौ परस्पर ईश्वरो हमीश्वरो हमुक्तवन्तौ जलार्णवे तयो शान्त्यै महादेवि प्रादुर्भूत जलार्णवे अप्रमेय महालिङ्ग मदीय पावन पर etc

In fine haec leguntur इति योगिनीतन्त्रे देवीश्वरसवादे द्वा विंशतिसाहस्रे षोडश पटल ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt (WILSON 530)

[1] In fine capitis primi haec subscripta sunt इति श्रीमदखिल-विद्याविविभूषणभट्टश्रीमहीधरविरचितायां etc

157.

Lit. Bengalica. Lineae 5. Voluminis folia 54–120.

Ṣaktiratnákaras, de Ṣaktis, id est Durgae cultu mystico. Liber, in quinque capita divisus, e Tantris et Puránis excerptus est. Incipit: या शक्तिर्गिरिशस्य चक्षुरधिका दृष्टिः परा शाम्भवी कण्ठे गीः श्रवणे परा च रसना मध्ये रसैयात्मिका (l. rasaikátmiká)। घ्राणे यापि च गन्धिका किमपरं प्राणात्मिका मानसे वन्दे तां त्रिगुणैकनन्दितपदां भूयोपवर्गप्रदां ॥१॥ etc. नानातन्त्रपुराणपुस्तकचयादाहृत्य चामोदतः। कुर्वे पुस्त(क)वरस्य रम्यरचनं श्रीशक्तिरत्नाकरं शत्न्यापारणपादपद्मविभवं श्रीरामकैशोरकं ॥

Cap I. Foll 54–64^{a}. *Brahmanirúpanam.* Sakti deorum omnium mater esse declaratur[1]. In fine hymnus in Syámám, e Mahákálasanhitá desumtus, legitur.

Cap. II. Foll 64^{a}–77^{b}. *Ṣaktisvarúpanirúpanam.* De vera Saktis sive Durgae natura Dea variorum numinum forma se manifestasse, et ab omnibus deis coli declaratur.

Cap III. Foll. 77^{b}–88^{b}. *Srímadbhagavatyá námamáhátmyam.* Maximum eorum esse meritum traditur, qui deae nomina pie sancteque recitent.

Cap IV. Foll 88^{b}–110^{b}. *Durgárádhanamáhátmyam* De Durgae cultu et veneratione.

Cap. V. Foll. 110^{b}–120^{a}. *Mahávidyá.* De variis Durgae manifestationibus nominibusque, quae in precibus mysticis usurpantur. In fine carminum singulorum auctores (guravah) recensentur, qui plerique mythici sunt. Nonnulli tamen re vera exstasse videntur: (श्रीपीठतन्त्रे) – – – गणेशो गाणपत्यश्च गणदीक्षाप्रभुर्मतः। सूरः सौरस्तथा वत्स विष्णुर्विष्णुपरायणः॥ दिव्यौघा गुरवो देव सिद्धौघा गुरवस्तथा। मानवौघाः समासेन कथयामि तवाग्रतः॥ सर्वतन्त्रेषु मन्त्रेषु प्रोक्ता मन्त्रचतुष्टयी। तत्रादौ कालिका देवी तस्या गुरुक्रमं शृणु॥ महादेवो महाकालस्त्रिपुरश्चैव भैरवः। दिव्यौघा गुरवः प्रोक्ताः सिद्धौघान् कथयामि ते॥ ब्रह्मानन्दः पूर्णदेवश्चलचित्तश्चलाचलः। कुमारः क्रोधनश्चैव तथा च वरदीपिनः॥ माया मायावती चैव मानवौघान् शृणु प्रिये। विमलः कुशलश्चैव भीमसेनः सुधाकरः॥ मीनो गोरक्षकश्चैव भोजदेवः प्रजापतिः। मूलदेवो रन्तिदेवो विघ्नेश्वरहुताशनौ॥ समयानन्दसन्तोषः कालिकागुरवः स्मृताः। अथ तारागुरून् वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलप्रदान्॥ ऊर्द्धकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठे (°ṭho) वृषोध्वजः (vṛishadhvajah)। दिव्यौघान् सिद्धिदान् वत्स शृणुष्वावहितो मुदा॥ वशिष्ठः कूर्मनाथश्च मीननाथो महेश्वरः। हरिनाथो मानवौघान् अथ वक्ष्यामि सद्गुरून्॥ तारावती भानुमती जया विद्यामलोदरी। सुरानन्दः परानन्दः पारिजातः कुलेश्वरः॥ विश्वप(ा)द्यः कैरवी च कथितं तारिणीकुलं। सिद्धौघमानवौघौ च दिव्यौघः परमेश्वरः॥ अक्षोभ्यः सर्वमूर्द्धन्यस्त्रिमूर्त्तिर्नागरूपधृक्। अथ सुभा(?)वतीदेवान् कथयामि तव प्रिय॥ परमानन्दः पूर्णांशो देवदेवो जनार्द्दनः। पूर्णांशी सुन्दरी चैव मोहिनी रतिकामिकौ॥ पुरश्चोभादिसंपूर्णा वीराकर्षणकर्म्मिणः। सिद्धौघे च सती देवी भैरवश्चन्द्रशेखरः॥ मानवौघे शचीन्द्राणी क्षमा पूर्णा कलावती। माहेशो विष्णुनामा च गणेशः सुरनायकः॥ कुलानन्दः कुमारी च सर्वाश्च संस्कृताः स्त्रियाः। अथ वक्ष्यामि ते वत्स षोडशीनां गुरुक्रमं॥ आनन्दनाथ देवान्ते परप्रकाशकस्ततः। ततः परशिवो देवः परशक्तिस्ततः परं॥ कौलेश्वरः शक्तिदेवः कुलेशानश्च कामुकः। सिद्धौघान् कथयिष्यामि भोगः क्लिन्नश्च भैरवः॥ समयोदेवः सहजो मानवौघान् शृणु प्रिय। गगणानन्दनिमलौ सहजो भुवनस्तथा। लीलास्वात्मप्रियः पश्चात् कथिता गुरुसत्तमाः॥ – – – शृणु वत्स महादेव गुरून् दुर्गामनूद्भवान्॥ परमात्मा परानन्दः परमेष्ठी शुभोदयः। कृष्णः कालः कलानाथा दिव्यौघा भैरवादिकाः॥ नारदः काश्यपः शम्भूर्भार्गवः कुलकौशिकः। एते पञ्च महादेव सिद्धौघाः परिकीर्त्तिताः॥ रुद्राचार्य्यः धमाचार्य्यः (परमाचार्य्यः) परमात्मनसंज्ञकः। कुमारीशः शक्तिधरो मानानन्दः प्रभाकरः॥ हरिशर्म्मा विष्णुशर्म्मा दत्तात्रेयः प्रियप्रदः। वकुला शाकिनी देवी चर्य्यानाथः प्रकीर्त्तितः॥ तथा च विघ्नसारे॥ जमदग्निर्भरद्वाजो भृगुर्गौतमकाश्यपाः। विश्वामित्रः शिवो नन्दी काहली स्थण्डिलस्तथा। एते च ऋषयः प्रोक्ता दुर्गामन्त्रस्य पार्वतीति॥

Ad *vámácháram* in hoc opere nullo loco alluditur

Ad componendum librum auctor operibus hisce usus est: Annadákalpa fol. 95^{a}. Ágamasára 120^{a} Ádipurána 89^{b}. Urdhvámnáya 89^{b}. Kalpalatátantra 110^{b} Kamákhyatantra 81^{b}. 82^{a}. Kálikulasarvasva 88^{a}. Kálitantra 116^{b}. Kálipurána sive Chandipuráṇa. Kálísaratantra 81^{b}. Kásikhanda. Kubjikátantra 112^{a}. Kulachúdámani 55^{b}. Kulárnava 89^{b}. 102^{b}. Kúrmapuráṇa Kaivalyatantra 114^{b}. Gándharva 94^{a}. 98^{b}. Jnánárṇava 57^{b}. Táriṇítantra 75^{a} 102^{b} Durgábhaktitaranginí 79^{a} Bhaktitaranginí 96^{a}. 105^{a}. Taranginí 80^{b} Devípurána. Devyágama 55^{b}. 111^{b} Nandikesvarapuráṇa 89^{a} Navaratneṣvara 55^{b}. Niruttaratantra 88^{b}. Padmapurána 83^{b}. Parameṣvaratantra 112^{a}. Brihaddharmapurána 57^{b}. 60^{a} 104^{b} 113^{a}. Bṛihannáradíyatantra 80^{a}. Bṛihannirvánatantra 59^{a}. 114^{a} Brahmayámala 66^{a} 67^{a}. Brahmavaivarta 84^{a}. Bhaktyupakrama 94^{b} 96^{a}. Bhavishyapurána. Bhágavata 96^{b} Matsyapurána 67^{b}. Mantrakosha 57^{b}. Mahákálasanhitá 59^{b}. 61^{a}. 76^{b}. 99^{b}. Mátṛibhedatantra 115^{b}. Máyátantra 77^{b}. Márkandeyapurána. Málinívijaya 111^{a}. Mundamálátantra 112^{b}. Yámala 57^{a}. 76^{b}. Rádhátantra 57^{b}. 58^{a}. 61^{a}. etc. Rudrayámala 74^{b}. 76^{a}. Lingapurána. Lingárchanatantra 57^{b}. 60^{b}. 113^{a}. Vasishṭhatantra 102^{b}. Váráhapurána 83^{b}. Visvasára 66^{a}. 100^{b}. 105^{a}. Vijamuktávali 58^{a}. Víratantra

[1] Sic enim in Sarvágama libro legitur शक्तिः शिवः शिवः शक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्दनः। शक्तिरिन्द्रो रविः शक्तिः शक्तिश्चन्द्रो ग्रहो ध्रुवं॥ शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति नारकी। शक्तिः सर्वमयो देवः शक्तिः सर्वमयं तपः। शक्तिरेव परं ज्ञानं शक्तिः सर्वमयं जगत्॥ Additur haec annotatio एतेन शिवविष्ण्वादिभ्यो प्रमादयः शक्तेः स्थूलरूपा इत्यर्थः॥

105^{a} 116^{b} Saktiyamala 56^{b} 58^{b} 67^{b} 82^{a} 102^{a} Sivarahasya 71^{a} etc Sarvagama 58^{a} Sammohana tantra 65^{b} 67^{a} Skandapurana

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 41^{b})

158

Lit Bengal Charta Europ Foll 26 Long 13 Lat $9\frac{1}{2}$ Linn 27

Hujus codicis post annum 1820 exarati folia 1 2 Indiae regionum enarrationem e *Saktisangamatantra* desumtam continent Libellus distichis 81, metro ep co scriptis, absolvitur Inc pit श्रीशक्तिसङ्गमे तन्त्रे। वैद्यनाथ समारभ्य भुवनेशान्तग शिवे। तावदङ्गाभिधो देशो यात्राया न हि दुष्यति ॥१॥ वङ्गाकर समारभ्य ब्रह्मपुत्रान्तग शिवे। वङ्गदेशो मया प्रोक्त सर्वसिद्धिप्रदर्शक ॥२॥ जगन्नाथात्पूर्वभागात्कृष्णातीरान्तग शिवे। कलिङ्गदेश सम्प्रोक्तो वाममार्गपरायण ॥३॥ कलिङ्गदेशमारभ्य पञ्चाष्टयोजन शिव। दक्षिणस्या महेशानि कालिङ्ग परिकीर्त्तित ॥४॥ सुब्रह्मण्य समारभ्य यावदव जनार्द्दन। तावत्केरलदेश स्यात्तन्मध्य सिद्धकरल ॥५॥ In fine haec रहस्यातिरहस्य च कथित तव भक्तित। गोपनीय गोपनीय गोपनीय स्वयोनिवत ॥८१॥ इति श्रीशक्तिसङ्गमतन्त्र देशविभागप्रस्ताव समाप्त ॥ (WILSON 323^{a})

159

Lit Bengal Charta Ind Foll 144 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn usque ad foll 51 8, postea 7

Saktanandatarangini Incipit प्रणम्य प्रकृति नित्या परमात्मस्वरूपिणी। तन्यते भक्तिमुक्त्यर्थं शाक्तानन्दतरङ्गिणी॥ Auctor librum in sectae Sakticae usum e Tantris et Puranis excerptum, in capita (ullasa) 18 divisit quorum argumentum distichis hisce proponit उल्लासे प्रथमे वक्ष्ये शरीर कर्म्मसम्भव। दीक्षा द्वितीये वक्ष्यामि तृतीये योगनिर्णय। प्रात कृत्य चतुर्थ तु आसन पञ्चम तथा। सन्ध्योपासनविधि षष्ठे नित्यपूजाञ्च पञ्चमे (l saptame) । तत्सौ (i e *octavo*) मालाविधानन्तु नवम जपलक्षण। महासेतुञ्च सेतुञ्च कुल्लूका दशमे तथा। मुखस्य शोधन रुद्रे (i e *undecimo*) द्वादशे च पुरस्क्रिया। सस्कार मन्त्रराजस्य चलिङ्गान त्रयोदशे। फलचतुर्द्दशे चैव उपचारादिदानञ्च। नामस्मरणपुण्यादिफल पञ्चदशे तथा। कलौ ससर्गदोषादिप्रायश्चित्तन्तु षोडशे। कुण्ड सप्तदशे चैव होमश्चाष्टादशे तत। गुरुपादरजो ध्यात्वा कृतमुल्लासनिर्णय ॥

Cap 1 Hominum vita inde a primis initiis usque ad mortem adumbratur Corporis membris singulae mundi partes, quasi microcosmo macrocosmus, repraesentantur Pristinorum operum culpa homines in terra renascuntur Res humanae ad unam omnes quum vanae et fallaces sint, cavendum est, ne animus iis devinciatur 2 (inc in fol 11^{b}) De initiatione Quinam ad sacra admittendi sint explicatur De temporibus idoneis Initiandi ritus his traditur प्राङ्मुखो गुरुरासीन शिष्य प्रत्यङ्मुख स्थित। त्रिवार दक्षिणे कर्णे वामकर्णे तथासकृत्। स्त्रीशूद्रविषये कुर्य्याद्वैपरीत्येन चिन्तन। आचम्य सयतो भूत्वा प्राणायाम विधाय च। अष्टोत्तरशत जप्त्वा ध्यानादिकसमन्वित। अष्टकृत्वो जपेन्मन्त्र वामकर्णे सुरेश्वरि। इय दीक्षा सर्वतन्त्रे शक्तिया परिकीर्तिता। गुरोर्लब्ध्वा महाविद्या अष्टोत्तरशत जपेत्। गुरवे दक्षिणा दद्याद्वित्तशाठ्य न कारयेत् ॥ De magistro colendo 3 (fol 24^{b}) De numinis, potissimeque Saktis, meditatione 4 (fol 30^{a}) De ritibus matutinis 5 (fol 43^{b}) De rebus ad stragulum conficiendum idoneis De sedendi modis पद्मासन स्वस्तिकाख्य भद्र वज्रासन तथा। वीरासनमिति प्रोक्त क्रमादासनपञ्चक ॥ सव्य पादमुपादाय दक्षिणोपरि न्यसेत्तत। तथैव दक्षिण सव्यस्योपरिष्टाद्विधानवित ॥ पद्मासनमिति प्रोक्त जपकर्मसु शस्यते। जानूर्वोरन्तरे सम्यक्कृत्वा पादतले उभे॥ ऋजुकायो विशेन्मन्त्री स्वस्तिक तत्प्रचक्षते। सीवन्या (MS सीमन्या) पार्श्वयोर्न्यस्येद्गुल्फयुग्म सुनिश्चल॥ वृषणाध पार्श्वपादौ पाणिभ्या परिबन्धयेत्। भद्रासन समुद्दिष्ट योगिभि मार कल्पित॥ ऊर्वो पादौ क्रमान्न्यस्य कृत्वा प्रत्यङ्मुखाङ्गुली। करौ निदध्यादाख्यात वज्रासनमनुत्तम॥ एक पादमध कृत्वा विन्यस्योरौ तथेतर। ऋजुकायो विशेन्मन्त्री वीरासनमितीरित॥ Sakti de media nocte colenda est अर्धरात्रात्पर यच्च मुहूर्तद्वयमेव हि। सा महारात्रिरुद्दिष्टा तत्र कृत्वाक्षयो भवेत्॥ 6 (fol 46^{a}) De Deae sacrificio et veneratione, mente et cogitatione faciendis (antaryajanam, antahpuja) 7 (fol 50^{a}) De ritibus et precibus, quae in quibuscunque cerimoniis adhibentur 8 (fol 64^{a}) De rosariis iisque rebus quae in eorum locum substitui possunt 9 (fol 70^{a}) De precibus rite recitandis Quae aut alta voce fiunt, aut summissa, aut cogitatione tantum repetuntur यदुच्चनीचोच्चरितै स्पष्टशब्दवदक्षरै। मन्त्रमुच्चारयेद्व्यक्त जपयज्ञ स वाचिक ॥ समुच्चारये[द्यन्]मन्त्रमीषदोष्ठ प्रचालयेत्। किञ्चिच्छब्दमय ब्रूयादुपाशु स जप स्मृत ॥ धिया यदक्षरश्रेण्या वर्णाद्वर्ण पदात्पद। शब्दार्थचिन्तनाभ्यास स उक्तो मानसो जप ॥ उच्चैर्जपाद्विशिष्ट स्यादुपाशुर्दशभिर्गुण। तस्मादपि विशिष्ट स्यात्सहस्र मानसो जप ॥ De mysticis literarum et syllabarum significationibus De numinis meditatione et precibus mysticis 10 (fol 81^{a}) *Setu Mahasetu*, quibus vocabulis syllabae quaedam sacrae, *ante* formulam mysticam pronuntiandae significantur, eaeque, prout haec vel alia Saktis species adoratur, paulo variantur In Bhuvanesis cultu hic *pons* usurpatur औँ ह्रीँ ह्रीँ ऐँ औँ A Sudris *om* solum huic usui adhibetur Horum simile est quod *Kulluka* appellatur E g in formula, quae Nirvanamantra appellatur, अ आ इ ई, itidemque literae reliquae deinceps recitantur in Kalikae cultu haec क्रीँ क्रू स्त्रीँ ह्रीँ फट 11 (fol 84^{b})

Mukhaśodhanam (sive *jihváśodhanam*), oris vocibus quibusdam sacris purificatio, velut in Tripurae cultu his श्रीं सो श्रीं सो महेशानि परमेश्वरि, in Bhuvaneșis adoratione his ऐ ऐ ऐ Spiritus vitalis si *Ida* venam intraverit, preces (mantra) somno oppressae (nidrátura) dicuntur quod *Kamakalarya* recitando expiandum est 12 (fol 87^{b}) *Puraścharanam* Cf supra foll 92^{a} 97^{b} Cantio ut efficax sit, quinque rebus opus est precibus, butyri oblatione, libatione, simulacri aspersione, sacerdotum epulis[1] जपहोमौ तर्पन च सेको ब्राह्मणभोजन । पञ्चाङ्गोपासन लोके पुरश्चरणमुच्यते ॥ अङ्गहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षम । पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मन्त्र प्रकीर्तित ॥ Quibus ritibus faciendis festum auctumnale maxime opportunum esse traditur शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्मिन्पक्षे विशेषेण पुरश्चरणतत्पर ॥ 13 (fol 100^{a}) De circulo cabbalistico conficiendo et consecrando De sacrificio Atque non modo pecudes, sed nonnunquam, quamvis a regibus tantum, homines mactatos esse his apparebit[2] मुण्डमालायां ॥ नरश्छागश्च (नपछाग° MS) मेषो महिष शशकस्तथा । शल्यकी शूकरश्चैव बलय परिकीर्तिता ॥ *Narabalis tu rájnam eva* *Rája narabali dadyán nanyo 'pi paramesvari* । युवान व्याधिहीन च सुशील लक्षणान्वित । सर्वावयवसम्पन्न बलि दद्यात्सुशोभन ॥ तरुण सुन्दर कृष्ण क्षतादिदोषवर्जितं । धारयित्वा बलिं तत्र धूपयेत्पुष्पचन्दनै ॥ धूपयेद्गुग्गुलेनैव सिन्दूरेण विशेषत । उत्तराभिमुखो भूत्वा बलि पूर्वमुख तथा ॥ समानीय स्वधामेन मूलेन प्रोक्षण चरेत् । सम्प्रोक्षण विधायाथ बलि सम्पूजयेत्तत ॥ ब्रह्मरन्ध्रे च ब्रह्माण तथाधारां च मेदिनीं । कर्णयोश्च तथाकाश जिह्वायां सरस्वतीमुखे ॥ ज्योतींषि नेत्रयोर्विष्णु वक्त्रे परिपूजयेत । ललाटे पूजयेच्चन्द्रं शक्र दक्षिणगण्डके ॥ वामगण्डे तथा वह्निं ग्रीवायां समवर्तिन । रोमकूपे धृतिं चैव भ्रुवामध्ये प्रचेतस ॥ नासामूले च शमन स्कन्धे चैव महेश्वरं । हृन्ये मर्मस्थोऽन्द्र पूजयित्वा पठेदिद ॥ पशौ महातपोभिर्गान्धर्वसत्पाध्यते नृणां । तस्मै देहि महाभागे मत्वर चाशुहि प्रिय ॥ शिवपुत्रा सु सपूज्य उत्सृज्य च तत पर । ततो देवीं समुद्दिश्य कामसुद्दिश्य चात्मन ॥ इत्युत्सृज्य बलि पश्चात्करवालं प्रपूजयेत । खड्गाग्रे पूजयेन्मंत्री मायां वागीश्वरीं तथा ॥ मध्ये च पूजयेद्देवि लक्ष्मीनारायणावपि । मूले च पूजयेन्मंत्री उमया सह शङ्कर ॥ स्वविधं च सम्पूज्य नमस्कुर्यात्प्रयत्नत । खड्ग त्वं शिवरूपोऽसि ब्रह्मभैरवमस्तक ॥ दुर्गायो तिकरा नित्य कालीशक्तिरियावर ॥ खड्ग मा नय (खड्गापचय MS) नाशाय शत्रुं कार्यपरायण (°यर MS) ॥ पशुच्छेदनकाया शीघ्र खड्ग नाथ नमोऽस्तु ते । एवं सपूज्य तं खड्गमुद्धृत्य साधकोत्तम ॥ छागा पूर्वमुखो भूत्वा बलिमुत्सृज्य साधक । ख्रां हूं इति मन्त्रेण छेदयित्वा तत पशु ॥ ततो बलीनां रुधिर तापसिपयस फले । मधुभिर्गन्धपुष्पैश्च स्थापयेत्प्रयत्नत ॥ गन्धपुष्पान्वित कृत्वा उत्सृजेन्मन्त्रमुच्चरन् । प्रणव वाग्भव लक्ष्मीं तत कौशिकिशब्दत (?) ॥ रुधिरेण तत पश्चादाप्यायतां समुच्चरेत् । निवेद्य रुधिर देवि शीघ्र दद्यात्प्रदीपक । ततो निवेदयेन्मंत्री ताम्बूल सुमनोहर ॥ Rudhiramastakasthapanakramam áha Tantre नार मध्ये शिरे (शिरो MS) रक्त देव्याः सम्यक्प्रयोजयेत् । छाग तु वामतो दद्यान्माहिष पितरपुर । वायव्य वामतो दद्यान्ग्रतो नैऋतस्थित ॥ Yámale यत्र यत्रकटाशस्रे दत्ताना श्रूयते क्वचित् । तत्र तु मरण विद्याद्धानि वा तत्र निर्दिशेत् । यत्रास्तु कम्पते नेत्रे तदा हानि विनिर्दिशेत् ॥ पूर्वास्यदिग्भागे [तु] पतते यदि मस्तक । सप्तमपत्करीं विद्याद्रासे राज्य विनिर्दिशेत ॥ ईशानाग्नेयमध्यभाग पतते यदि मस्तक । तत स्वल्पेन कालेन सर्वसिद्धिर्भवेद्ध्रुव ॥ यदि वायव्यनिर्भागे नैर्ऋत्ये दक्षिणेऽपि वा । मस्तक पतते जातु तस्य हानि विनिर्दिशेत् ॥ Quae atrocitas his excusatur विधिना या भवेद्धिंसा सा त्वहिंसैव कीर्तिता । भूतहिंसा न कर्तव्या पशुहिंसा विशेषत । बलिदान विना देवि हिंसा सर्वत्र वर्जयेत् ॥ 14 (fol 106^{b}) De rebus ad cultum necessariis, quae octonae denae senae denae, denae, vel quinae esse dicuntur फत्कारिण्या । आसनावाहन चार्घ्य पाद्यमाचमन तथा । स्नानपानमाचमनीयं च भूषणानि च सर्वशः ॥ गन्ध पुष्पं तथा दीप धूपान्न च तथापर । माल्यानुलेपन चैव नमस्कारं विसर्जन । षडशोपचारैस्तु मही पूजा समाचरेत् ॥ Tantre आसन स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयक । मधुपर्काचमन स्नान वसनाभरणानि च ॥ सुगन्धिसुमनोधूपदीपनैवेद्यवन्दन । प्रयोजयेदर्चनायामुपचारांस्तु षोडश ॥ etc 15 (fol 117^{a}) A Śaktis quaenam arbores colendae loci sacri visendi, omina observanda sint, exponitur In fine hymnus, *Sanketastava* appellatus traditur De Durgae cultu 16 (fol 125^{a}) De impiorum societate vitanda In sacris si quid sinistri acciderit sive neglectum fuerit, piacula adhibenda sunt 17 (fol 133^{a}) De vasis ad adolendum ignem usurpatis (kuṇḍa) 18 (fol 136^{b}) De oblatione igne facienda

Libri in codice nostri hi laudantur Agastyasanhita fol 12^{a} Agnipurana 25^{a} etc Ágamakalpadruma 17^{a} Uttarakalpa 21^{a} 72^{a} Uttaratantra 72^{b} Urdhvámnáya 100^{b} Kadimata 55^{a} Kámadhenutantra 73^{b} Kálikápurana 10^{b} etc Kálikulasarvasva 14^{a} 131^{a} Kálitantra 98^{b} Kálividyá Svachandasangraha 58^{a} Kubjikátantra 30^{b} Kumaritantra 95^{b} 131^{a} Kulachudamani 26^{b} 58^{a} 117^{a} Kularnava 11^{b} 16^{a} etc Kurmapurana 27^{a} 28^{b} Kramadipika 14^{a} Krivásura 12^{b} 136^{a} Ganesavimarshini 140^{a} Gandharvatantra 27^{a} 33^{b} etc = Gandharva 15^{b} 26^{b} etc (cf Tantragandharva) Garudapurána 76^{a} Guptadikshátantra 14^{b} 16^{b} 99^{a} Gurudikshatantra 14^{b} Gopalatápaniya 25^{a} Govindavrindavana 133^{a} Gautamiya 40^{a} 56^{a} etc Jnánár

---

[1] जपहोमौ तर्पणं चैव अभिषेको विप्रभोजन । होमकर्मणि अशक्तो होमसंख्याद्विगुणं जपं कुर्यात् ॥ तद्दशांश तर्पणं तद्दशांशेन अभिषेकं तद्दशांशेन ब्राह्मणभोजनं ॥

[2] Cf Hodgson in Asiat Res XVII 219

nava 55^{b}. 57^{b}. 102^{a}. etc. Jnáná[rnava]bháshya 2^{b}. Tattvasára 16^{b}. Tantragandharva 17^{b}. 38^{b}. 44^{a}. 49^{b}. 58^{b}. 60^{b}. Tantragarbha (?) 50^{b}. Tantrasára 14^{b}. Todalatantra 94^{b}. Brihat-Todalatantra 45^{b}. Dharmapurána 40^{b} Navaratnesvara 13^{b}. 56^{b} etc. Nílatantra 39^{b}. 45^{b}. Nrisinhatápaníya 13^{b}. Pádmapurána 26^{b}. Pújápradipa 100^{a}. Phetkáriní 56^{b} 107^{a}. Brihannáradíya 26^{a}. Bhavishyapurána 40^{b}. 53^{b}. etc. Bhágavatapurána 132^{b}. Bháshya (?) 29^{a}. 40^{b} (cf. Vimalánanda). Bhútadámara 72^{a} Bhútasuddhi 14^{a}. 25^{b}. 49^{b}. 71^{a}. etc Bhairavatantra 58^{a}. 63^{b}. 100^{a}. Matsyasúkta 17^{a}. 129^{b}. Mantrakosha 72^{a}. Mantratantraprakása 39^{a} 39^{b}. (Tantramantraprakása) Mantradevaprakásiká 66^{a}. Mantramuktávalí 11^{b}. 78^{b}. Mahábhárata 53^{b} Mahishamardinitantra 21^{a}. 99^{a} 125^{a} Mánángulamahátantra 133^{b} Márkandeyapurána 10^{a} etc. Mahesvara[tantra] 87^{b} Mundamálá 66^{a} 93^{b}. etc. Yámala 1^{b}. 10^{a}. etc. Yoginíhridaya 16^{b}. 25^{a}. 91^{a}. etc. Rághavíya 139^{b}. Rámatápaníya 25^{a} Rudravámala 11^{a}. etc Lakshmíkulatantra 43^{a}. Laingapurána 25^{b} 130^{b}. Váráha 29^{a}. Váráhítantra 13^{b}. 19^{a}. etc. Vásishtharámáyana 53^{b}. Vimalánandabhashya 28^{b}. Visuddhesvara 43^{a}. 56^{b}. 70^{a} etc. Visvasára 16^{b}. 18^{a}. etc. Vishnudharmottara 132^{b}. Vijárnavatantra 96^{b}. Vaisampáyanasanhitá 88^{a}. Saktiyámala 1^{b}. 111^{b}. Sáradá 17^{b}. 29^{b}. etc. Sáradátiká 60^{b}. Ṣivadikshátiká 17^{b}. Sivadharma 40^{b}. Saiva 29^{a}. Ṣyámárahasya 30^{b}. Ṣríkrama 12^{b}. 27^{b}. 124^{a}. Brihat-Sríkrama 62^{a}. 108^{a}. Sanketapaddhati 35^{a}. Sanatkumárasanhitá 90^{a}. Sanatkumárítantra (*sic*) 99^{a}. Samayátantra 29^{b}. 35^{b}. 36^{b}. 46^{a}. 119^{b}. 138^{b}. 142^{a}. Sammohanatantra 43^{b}. 100^{b}. 136^{a}. Sárasangraha 13^{a}. Sárasvatatantra 84^{b}. Sárávalí 58^{a}. Siddhántasekhara 133^{b} Setumangalatantra 81^{a}. 83^{b}. Skandapurána 130^{b}. Smritisára 138^{a}.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 101.

Codex circiter annum 1810 exaratus est. (Wilson 247.)

160.

Opera duo. Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 196 Long $12\frac{1}{2}$. Lat. 9 Linn. 24.

Foll 1–99. *Sáradátilakam*, a *Lakshmana*, Krishnae filio, Várunendrae nepote, compositum. Auctor his distichis praefatur: नित्यानन्दवपुर्निरन्तरगलत्पञ्चाशद्वर्णैः (l. °दर्णैः) क्रमाद्व्याम (°m) येन चराचरात्मकमिदं शब्दार्थरूपं जगत् । शब्दब्रह्म यदूचिरे सुकृतिनश्चैतन्यमन्तर्गते (°tam) तद्वो [s]व्यादनिशं शशाङ्कसदनं वाचामधीशं महः । मन्दस्मितोल्लसितमिन्दुकलावतंसमिन्दीवरोदर[सहोदर]नेत्रशोभि(:) । हेतुस्त्रिलोकविभवस्य नवेन्दुमौलेरन्तःपुरं (antahpuram) दिशतु मङ्गलमादराद्वः । संसारसिन्धोत्तरणैकहेतून् वन्दे गुरून्भूभि शिवस्वरूपान् । रजांसि येषां पदपङ्कजानां तीर्थाभिषेकश्रियमावहन्ति । सारं वक्ष्यामि तन्त्राणां शारदातिलकं शुभं । धर्मार्थकाममोक्षाणां प्राप्ते[:] प्रथमकारणं । शब्दार्थसृष्टिमु(r mu)निभिश्छन्दोभिर्दैवतैः सह । विधिश्च मन्त्रयन्त्राणां तन्त्रे स्मिन्नभिधीयते [५].

Liber capitibus (paṭala) 25. constat. Cap. 1. De carminum mysticorum origine. Initium exscripsi: निर्गुणः सगुणश्चेति शिवो ज्ञेयः सनातनः । निर्गुणः प्रकृतेरन्यः सगुणः सकलः स्मृतः ॥६॥ सच्चिदानंदविभवात्सकलात्परमेश्वरात् । आसीच्छक्तिस्ततो नादो नादाद्बिंदुसमुद्भवः ॥७॥ परः शक्तिमयः साक्षात्त्रिधासौ भिद्यते पुनः । विंदुर्नादो वीजमिति तस्य भेदाः प्रकीर्तिताः ॥८॥ विंदुः शिवात्मको वीजं शक्तिर्नादस्तयोर्मिथः । समवायः समाख्यातः सर्वागमविशारदैः ॥९॥ रौद्री विंदोस्ततो (विंदोस्तनो A. B.[1]) नादाज्ज्येष्ठा वीजादजायत । वामा ताभ्यः समुत्पन्ना रुद्रब्रह्मरमाधिपाः ॥१०॥ सज्ञानेच्छाक्रियात्मानो वह्निवर्णस्वरूपिणः । भिद्यमानात्पराद्बिंदोरव्यक्तात्मा रवोऽभवत् ॥११॥ शब्दब्रह्मेति तं प्राहुः सर्वागमविशारदाः । शब्दब्रह्मेति शब्दार्थं (°र्थं A. B.) शब्दमित्यपरे जगुः ॥१२॥ न हि तेषां तयः सिद्धिर्जडत्वादुभयोरपि । चैतन्यं सर्वभूतानां शब्दब्रह्मेति मे मतिः ॥१३॥ तत्प्राप्य कुंडलीरूपं प्राणिनां देहमध्यगं । वर्णात्मनाविर्भवति गद्यपद्यादिभेदतः ॥१४॥ अथ विंद्वात्मनः शंभोः कालबंधोः कलात्मनः । अजायत जगत्साक्षी सर्वव्यापी सदाशिवः ॥१५॥ सदाशिवाद्भवे(°ने° A. B.)दीशस्ततो रुद्रसमुद्भवः । ततो विष्णोस्ततो ब्रह्मा तेषामेवं समुद्भवः ॥१६॥ मूलभूतात्ततोऽव्यक्ताद्विकृतात्परवस्तुनः । आसीत्किल महातत्त्वं गुणतः (गुणातः A. B.) करणात्मकं ॥१७॥ अभूत्तस्मादहंकारस्त्रिविधः सृष्टिभेदतः । वैकारिकादहंकारादेव वैकारिका दश ॥१८॥ दिग्वातार्कप्रचेतोश्विवह्नीद्रोपेंद्रमित्रकाः । तैजसादिंद्रियाण्यासंस्तन्मात्राक्रमयोगतः (A. B. तन्मात्रक्रमयोगतः?) ॥१९॥ भूतादिकादहंकारात्पंच भूतानि जज्ञिरे । शब्दात्सूर्यो (शब्दासूर्यं A. शब्दात्पूर्वं B) वियत्स्पर्शाद्वायुरूपाद्धुताशनः ॥२०॥ रसादपः घ्रमा गंधादिति तेषां समुद्भवः । शब्दं वियन्मरुत्कृष्णो रक्तोऽग्निर्विशदं पयः ॥२१॥ पीता भूमिः पंच भूतान्येकैकाधारतो विदुः । शब्दस्पर्शौरूपरसगंधा भूतगुणाः स्मृताः ॥२२॥ 2 (fol. 4^{b}). De literarum significatione recondita Incipit: ततो व्यक्तिं प्रवक्ष्यामि वर्णानां वदने नृणां । प्रेरिता मरुता नित्यं सुषुम्नारन्ध्रनिर्गताः । कण्ठादिकरणैर्वर्णाः क्रमादाविर्भवन्ति ते । एषु स्मृताः स्वराः सौम्या[:] स्पर्शाः सौराः शुभोदयाः । आग्नेया व्यापकाः सर्वे सोमसूर्याग्निदेवताः । स्वराः षोडश विख्याताः स्पर्शास्ते पञ्चविंशति[:] । तत्वात्मानः स्मृताः स्पर्शा मकारः पुरुषोत्तमः । व्यापका दश ते कामधनधर्मप्रदायिनः । ह्रस्व[:] स्वरेषु पूर्वोक्तः परो दीर्घः क्रमादिमे । शिवशक्तिमयास्ते स्युर्विन्दुःस्वर्गावसानकाः (l. vindusargá°)[2] । विन्दुः पुमान् विप्रोक्तः (?) शक्तिः सर्गो (सर्गो B) निशाकरः । स्वराणां मध्यमं यत्तचतुष्कं तन्नपुंसकं । पिङ्गलायां स्थिता ह्रस्वा इडायां सङ्गता[:] परे । सुषुम्नामध्यमा ज्ञेयाश्चत्वारो पि नपुंसकाः ।

---

[1] B litera codicem Colebr (E I H 1508), hujus seculi initio exaratum, significavi

[2] i e in स्वं et स्वः desinentes

विना स्वरैस्तु नान्येषां जायते व्यक्तिरञ्जसा । शिवशक्तिमया(°yán) माहुस्तस्माद्वर्णान्मनीषिणः । कारणात्पञ्चभूतानामुद्भूता मातृका यतः । ततो भूतात्मका वर्णाः पञ्च पञ्च विभागतः । वायुग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशल्लिपयः क्रमात् । पञ्च ह्रस्वाः पञ्च दीर्घा विन्द्वन्ताः सन्धिसंभवाः । पञ्चशः कादयः पथलसहान्ताः[1] समीरिताः । सोमसूर्याग्निभेदेन मातृकावर्णसम्भवाः [११]. De carminum mysticorum generibus: मातृकावर्णभेदेभ्यः सर्वे मंत्राश्च जज्ञिरे । मंत्रविद्याविभागेन त्रिविधा मंत्रजातयः ॥५८॥ मंत्राः पुंदेवता ज्ञेया विद्याः स्त्रीदेवताः पुनः । स्त्रीपुंनपुंसकात्मानो मंत्राः सर्वे समीरिताः ॥५९॥ पुंमंत्रा हुंफडंताः स्युर्द्विठांताः स्युः स्त्रियो मताः । नपुंसका नमोंताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥६०॥ शस्तास्ते विविधा मंत्रा वश्यशांताभिचारिके । अग्नीषोमात्मका मंत्रा विज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः[2] । कर्मणोर्वह्नितारांता (कर्मणोर्वह्नितारान्त A. B.) वियत्प्रायाः (वियत्° A.) समीरिताः ॥६१॥ आग्नेया मनवः सौम्या भूयिष्ठेन्द्वमृताक्षराः । आग्नेयाः संप्रबुध्यंते प्राणे चरति दक्षिणे ॥६२॥ भागेऽन्यस्मिन्स्थिते प्राणेऽसौम्या (प्राणे सौम्या A.B.) बोधं प्रयांति च । नाडीद्वयगते प्राणे सर्वे बोधं प्रयांति च ॥६३॥ प्रयच्छंति फलं सर्वे प्रबुद्धा मंत्रिणां सदा । छिन्नादिदुष्टमंत्रास्ते पालयंति न साधकं ॥६४॥ Quibus in recitatione vitiis cantiones hebetentur, accurate definitur. De magistris et discipulis. 3 (fol. 8ᵃ). De templo (yágamandapa) ad initiationem dimetiendo, aedificando, vasis sacris (kunda etc.) instruendo. Incipit: ततो वक्ष्यामि दीक्षागं (leg. दीक्षाग्रं) वास्तुयागपुरःसरं । कृतेन येन मन्त्रज्ञ (°jno) दीक्षायाः फलमश्नुते । राक्षसं वास्तुनामानं हत्वाधिश्रय तंतनूं[3] (l. तत्तनूं) । स्थितास्त्रिपञ्चाशद्देवास्तेभ्यः पूर्वबलिं हरेत् ॥ 4 (fol. 12ᵃ). De initiatione. Incipit: अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां हितकाम्यया । विनानया न लभ्येत सर्वं मन्त्रफलं यतः । दिव्यं ज्ञानं यतो दद्यात्कुर्यात्पापक्षयं यतः । तस्माद्दीक्षेति (dí-kshá) संप्रोक्ता देशिकैस्तत्ववेदिभिः । चतुर्विधा सा संदिष्टा क्रियावत्यादिभेदतः । क्रियावती वर्णमयी कलात्मा वेधमय्यपि (l. वेधमय्यपि)[4] ॥ 5 (fol. 15ᵇ). *De igne sacro adolendo.* Incipit: ततोऽग्निजननं वक्ष्ये सर्वतन्त्रानुसारतः । आचार्यकुण्डे विधिवत्संस्कृते शास्त्रवर्त्मना । अष्टादशाः स्युः संस्काराः कुण्डानां तन्त्रनोदिताः । वीक्षणं मूलमन्त्रेण शरेण प्रोक्षणं मतं । तेनैव ताडनं दर्भैर्(द्रु)मैणाभ्युक्षणं मतं । अस्त्रेण खननोद्धारौ हृन्मन्त्रेण प्रपूरणं । समीकरणमस्त्रेण सेचनं वर्मणा मतं । कुट्टनं हेतिमन्त्रेण वर्ममन्त्रेण मार्जयेत् । विलेपनं कलारूपं कल्पनं तदनन्तरं । त्रिसूत्रीकरणं पश्चाद्धृदयेनार्चनं मतं । अस्त्रेण (astrena) वज्रीकरणं हृन्मन्त्रेण कुशैः शुभैः । चतुष्पथं तनुत्रेण ततुपादक्षपादनं । योगे कुण्डानि संस्कुर्यात्संस्कारैरेभिरीरितैः ॥ De rerum ad oblationem adhibitarum mensura et pondere (homadravyánám pramánam). 6–23. Carmina mystica, quibus numina diversa invocantur. Atque singulis capitibus et numinis cujusdam, et variarum ejusdem manifestationum cultus traditur. Quae carmina omnia ad usus superstitiosos recitabantur. 6 (fol. 19ᵇ). Sarasvatímantras. Incipit: अथ वर्णतनुं वक्ष्ये विश्वबोधविधायिनी[म्] । यस्यामनुपलब्धायां सर्वमेतज्जगज्जडं । ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छन्द ईरितं । सरस्वती समाख्याता देवता देशिकोत्तमैः[5] ॥ 7 (fol. 23ᵃ). Bhútalipis, quo carmine Varnesvarí dea adoratur. Incipit: अथ भूतलिपिं वक्ष्ये सुगोप्य[ां]मतिदुर्लभां । यां प्राप्य शम्भोर्मुनयः सर्वान् कामान् प्रपेदिरे ॥ 8 (fol. 26ᵇ). Srímantras. Incipit: अथ वक्ष्ये श्रियो मन्त्रान् श्रीसौभाग्यफलप्रदान् । यस्याः कटाक्षमात्रेण विलोक्यमपि (A. B.) वर्द्धते ॥ 9 (fol. 30ᵇ). Bhuvanesvarímantras. Incipit: अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरीं । ब्रह्मादयो पि यां ज्ञात्वा लेभिरे श्रियमूर्जितां ॥ Capitis finem, ut, quaenam vires his carminibus tributae essent, specimine ostenderem, exscripsi: लिखित्वा भूर्जपत्रादौ मंत्रमेतद्यथाविधि । धारयेद्वामबाहौ वा कंठे वा निजमूर्धनि ॥ वशयेत्सकलाम्मर्त्यान्विशेषेण महीपतीन् । नीलपटे विलिख्यैतद्गुटिकीकृत्य तत्पुनः ॥ साध्यप्रतिकृतौ सिक्थे निर्मितायां हृदि न्यसेत् । पात्रे त्रिमधुरापूर्णे निक्षिप्यैनां विधानतः । संपूज्य पुष्पगंधाद्यैर्बलिं निक्षिप्य रात्रिषु ॥ मूलमंत्रं जपेन्मंत्री नियमाष्टसहस्रकं । सप्ताहाद्वांछितां नारीमाहरेत्स्मरविह्वलां ॥ भूर्जपत्रे विलिख्यैतद्गुटिकीकृत्य तत्पुनः । लाक्षया ताम्ररजतकांचनैर्वेष्टयेत्क्रमात् ॥ तत्कुंभे न्यस्य संपूज्य यथावद्भुवनेश्वरीं । संस्पृश्य तं जपेन्मंत्री दिवाकरसहस्रकं ॥ अभिषिच्य प्रियं साध्यं चाशीर्वादस्वमाशिखं । कांतिं पुष्टिं धनारोग्यं यशांसि लभते नरः ॥ भित्तौ विलिख्य तद्यंत्रं पूजयेन्नियमादरात् । भूतप्रेतपिशाचाद्यास्तं न वीक्षितुमपि क्षमाः ॥ तद्विलिख्य शिरस्त्राणे साधितं धारयेद्दृढं । युद्धे रिपून्विहन्त्वा जयमाप्नोति पार्थिवः ॥ etc. 10 (fol. 33ᵇ). Tvaritámantras. Incipit: ततो भिधास्ये त्वरितां त्वरितफलदायिनीं । तारोमायावर्मबीजमुद्रिरीशस्वरान्विता ॥ 11 (fol. 37ᵃ). Durgámanus. Incipit: ततो दुर्गामनुं वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलप्रदं । मायाविःकर्णविन्द्वाढ्यो भूयो मौ स्वर्गवन् भवेत् ॥ Quae potissimum dea ad praestigias nefarias invocatur: सेनास्तंभने (°नं A. B) मंत्री कारस्करसमुद्भवैः । पुष्पैः सहस्रं जुहुयात्तत्पवैस्तां नियर्तयेत् ॥९५॥ संगारवारे कुलिके जप्त्वा भस्म चितोद्भवं । विक्षिपेन्मूर्धनि रिपोर्निर्दिष्टो

[1] Litera ल haud dubie ळ significatur Ceterum haec omnia circulo Kulákula appellato (supra, p 96) optime illustrantur

[2] i e ad malignos vel bonos usus adhibentur.

[3] Et hic mythus in Matsyapurána legitur, et alii hujus capitis loci ex eodem Purána videntur depromti esse Cf supra, p 42ᵇ.

[4] *Kriyávatí*, ritibus externis constans; *varnamayí*, cum formulis symbolicis conjuncta, *kalávatí*, meditatione si potestates mysticae *nivritti*, *pratishthá*, *vidyá*, *sánti*, *vyápti* appellatae, quibus rerum elementa quinque repraesentantur, in discipuli corpore constitisse putentur; *vedhamayí*, si Saktis ipsa viri initiandi corpus occupasse animo et cogitatione fingatur.

[5] *Desika* vocabulum, quo mysteriorum magister, sive vir mysteriis imbutus significatur, in nullo Tantra tam crebro usurpatur quam in nostro.

देशतो व्रजेत् ॥ ९६ ॥ महत्त्विपातिते पत्रे कारस्करसमुद्भवे । तस्य पादरजोयुक्तैर्होमादुच्चाटयेदरीन् ॥ ९७ ॥ कारस्करमयी कृत्वा प्रतिमाम-तिशोभना । जप्त्वा प्रतिष्ठितप्राणा छेदयेदगश पुन ॥ ९८ ॥ काकोलूकवसा - (°वसा° A B) युक्तमरोचरसहस्रक । कृष्णपक्षे चतुर्दश्या श्मशाने हव्यवाहने ॥ ९९ ॥ जुहुयान्म्रियतेऽरातिरेवमेव दिनत्रयात् । उन्मत्तसमिधो होमान्मत्ता स्यु शत्रव ध्रुवात ॥ १०० ॥ उलूककाकयो पत्रे खवसारक्तसभवे । जुहुयान्निशि कान्तारे शत्रु कालातिथिर्भ-वेत् ॥ १०१ ॥ शत्रो प्रतिकृति मन्त्री प्रतिष्ठितसमीरणा । विभेदैव (विशे सैव A विशेरगेव B) विलिप्तागीमयुष्णे निक्षिपेज्जले ॥ १०२ ॥ ज्वराक्रान्तो भवेच्छीघ्र दुग्धसेकाच्छम नयेत् ॥ 12 (fol 40^b) Tripurabhairavimantras Matangimantras Incipit अज्ञान-तिमिरध्वसिससाराणवतारण । आनन्दवीजमवतादतर्क्य त्रैपुर महत् । अथ वक्ष्ये परा विद्या त्रिपुरामतिगोपिता । या ज्ञात्वा सिद्धसघानाम-धिपो जायते नर ॥ 13 (fol 45^b) Ganesamantras Incipit अथ वक्ष्ये गणेशस्य मन्त्रान् सर्व्वसमृद्धिदान् । यान् प्रा[प्य] मानवा नित्य साधयन्ति मनोरथान् ॥ 14 (fol 50^a) Chandramantras Incipit अथोच्यते चन्द्रमसो मनु सर्व्वसमृद्धिद । खट्टी शस्यो भृगुर्विन्दुमनुस्वरसमन्वित ॥ 15 (fol 54^b) Vishnumantras Incipit अथ वक्ष्ये महामन्त्रान विष्णो सर्व्वार्थसिद्धिदान् । यस्य ससस्मरणात्तो भवाब्धे पारमाश्रिता ॥ 16 (fol 59^a) Narasinhamanus Incipit अथाभिधास्ये विधिवन्नारसिहमहामनु । उग्रवीर पदेत्पूर्व्व महाविष्णुमनन्तर ॥ 17 (fol 63^b) Purushottamamantras Incipit अथ वक्ष्ये जगन्मूल मन्त्र श्रीपुरुषात्तम । गोपित वैष्णवे तन्त्रे भुक्तिमुक्तिफलप्रद ॥ 18 (fol 68^a) Sivamantras Incipit अथ वक्ष्ये महेशस्य मन्त्रान् सर्व्वसमृद्धिदान । ये पूर्व्वमृषय प्राप्ता शिवसायुज्यमञ्जसा ॥ 19 (fol 72^a) Dakshinamurttimantras Incipit अथ वक्ष्ये मन्त्ररत्न समस्तपुरु-षार्थद । यथाबुधन जदोन (? ज्ञातेन) दिव्य ज्ञान मुनीश्वरा ॥ 20 (fol 76^a) Aghorastramantras Incipit अथाभिधास्ये विधिवदघोरास्त्रमनुक्रम (°मनुत्तम B) । यस्य ससस्मरणादेव सद्य नश्यन्त्युपद्रवा ॥ 21 (fol 80^b) Gayatrimantras Incipit अथो वदामि गायत्रीं शिरसा च समन्विता[म्] । सर्व्ववेदोद्धृत सारो मन्त्रो य समुदाहृत ॥ Agneyastram आग्नेयास्त्रमिति प्राक्त विलोमपठितो मनु ॥ 22 (fol 84^b) Dinastram Incipit अथो दिनाना सुकृत्यास्त्र वक्ष्ये शत्रुविमर्द्दन । अतिदुर्गमनु प्राहुर्द्दि-नास्त्र मन्त्रवित्तम ॥ Krityastram Lavanamantras 23 (fol 89^a) Traiyambakamantra 24 (fol 92^b) De amuletis Incipit अथ वक्ष्यामि यन्त्राणा भेदास्तन्त्र सुगोपितान् । ये साधयन्ति सतत मन्त्रिणो विजयान्विता ॥ 25 (fol 96^b) De rebus mundanis abjiciendis et numine meditando De sedendi modis et spiritu comprimendo

In fine auctor quaedam de gente sua profert Textus tamen in codice utroque tam corruptus est, ut sine conjecturis audacissimis refingi non possit

Ceterum Şaradâtilakam, unum si Yamalam excepe-ris, in libris mysticis primum locum tenet, et reliquos, nisi fallor, antiquitate superat Sectae laevae quae dicitur licentia ab auctore omnino tacetur

Commentarius ad libros XV–XXV a Kamarupapati scriptus in codice E I H 518 invenitur[1]

Codex, ex eodem exemplari atque B sed accuratius descriptus, anno 1814 a Pitambara exaratus est Nam quod in fine शकाब्दा १७२१ legitur, aut errori aut fraudi debetur (WILSON 300ª)

161.

Foll 271–294 libellum distichis 101 constantem *Ramachandrastavaraja* (eximiam Ramachandrae laudationem), e *Sanatkumârasanhita* desumtum, continent Incipit अस्य श्रीरामचन्द्रस्तवराजस्तोत्रमन्त्रस्य सनत्कुमार ऋषिरनुष्टुप छन्द । श्रीरामो देवता । सीता बीज । हनुमान शक्ति । श्रीरामप्रीत्यर्थे जपे विनियोग ॥ सूत उवाच । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञ व्यास सत्यवतीसुत । धर्मपुत्र प्रहृष्टात्मा प्रत्युवाच मुनीश्वर ॥ १ ॥ Libello Rama, Dasarathae filius, divina Krishnae natura praeditus, celebratur In fine haec leguntur इति श्रीसनत्कुमारसहिताया नारदोक्त श्रीरामचन्द्रस्तवराजस्तोत्र सपूर्णम् ॥

Pictura VII Ramam cum Sita in sacello sedentem repraesentat Ad dextram Lakshmana flabellum tenens, ad laevam Hanumat venerabundus conspicitur (MILL 112ᶠ)

162

Foll 429–457 *Janakisahasranamastotram,* Jânakis sive Sitae mille nominum laudationem e *Siddhesvaratantra* desumtam continent Libellus 132 distichis constat quibus Rama coram Lakshmana divinam Sitae majestatem omnium aliarum dearum potentiam complectentem, variis epithetis celebrat Incipit ॐ अथ जानक्या सहस्रनाम लीपते ॐ अस्य श्रीजानकीदेव्या सहस्रनामस्तोत्र तदुक्त सिद्धेश्वरतत्रे ॥ १ ॥ श्रीलक्ष्मण उवाच ॥ देवदेव जगन्नाथ कथयस्व महाप्रभो । नाम्ना सहस्र जानक्या श्रोतुमिच्छामि तत्वत ॥ २ ॥ श्रीराम उवाच ॥ कथयामि भवत्प्रीत्या शृणु लक्ष्मण भक्तित । ॐ अस्य श्रीजानकिदेव्या सहस्रनामस्तोत्रमन्त्रस्य ॥ वागीश्वरी देवता ॥ सर्वकामार्थसिद्धये जपे विनियोग ॥ etc

Pictura X Sitam in sacello sedentem et a duabus ma-

[1] In fine haec leguntur सर्वशास्त्रकलेवरविद्यापारगो गुरुसमो गुरुगद्ये (totus versus vit s laborat) । ग्रथमेनमनिश शिवार्चक कामरूपपतिपण्डितोऽकरोत् ॥ इति श्रीमहामहोपाध्यायजगद्गुरुभट्टाचार्य-श्रीसिद्धान्तवागीशकृता शारदाटीका गूढार्थप्रकाशिका समाप्ता ॥

tronis adoratam repraesentat. Quae ipsae, quum usdem atque illa et vestibus et ornamentis indutae sint tergeminam Sitae naturam videntur indicare (MILL 112[l])

163.

Lit Devan Charta Europ Foll 14 Long 11 Lat 9 Linn 24

Hanumatpaddhatis, Hanumatis colendi ritus Incipit ओं ह्रीं श्रौं ऐं क्लीं ॥ ॥ ओं नमाजनीसूनवे मम सवश वृत्ताशय ॥२॥ उच्चाटय ॥२॥ सौभाग्य कुरु ॥२॥ सववश्य कुरु ॥२॥ सर्वकर्षण कुरु ॥२॥ क्लीं हुं फट स्वाहा ॥ ओं नमो हनूमते ॥ ओं उग्रदादित्यमकाशमुग्राभुजविक्रम कदर्पकोटिलावण्य सर्वविद्याविशारद ॥ etc

Libellus capita quinque continet Atque quatuor e *Sudarṣanasanhita* desumta sunt Medium, quo Hanumatis mille nomina traduntur, Ramayanae pars esse dicitur Incipit ऋषिरु उवाच ॥ ऋषे लाहगिरिप्राम ॥ सीतावियुक्तातर ॥ भगवान्कृतवानाम ॥ किं तु त्वं ब्रूहि विस्तरात ॥१॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ रामो मनुजदेहो य ददर्शाग्रे कपीश्वर ॥ हनूमत जगस्वामी बालार्कसमतेजस ॥२॥

Hic codex non ante annum 1820 exaratus est (WILSON 322)

164.

Foll 550–559 *Hanumatkavacham*, Hanumatis lorica, preces, quibus Hanumat quinqueceps adoratur Libellus e *Sudarṣanasanhita* desumtus est Incipit ओं अस्य पचमुखीहनुमानकवचस्तोत्रमत्रस्य ॥ श्रीरामचद्र । ऋषि । हनुमान् पचमुखी देवता ॥ etc Subscriptio haec इति श्रीसुदर्शनसहितायां सीमसरणे पचमुखीहनुमानकवच सपूर्णम् ॥

Pictura XII Hanumatem quinquecipitem repraesentat Medium caput simiae, secundum leonis, tertium Garudae, quartum equi, quintum verris est, quibus Hanumat Krishnae ipsius natura divina praeditus esse indicatur In fol 559 haec leguntur ओं सवत १८ ७३ भाद्रपद तृतीयस्या रवौ लिखित कश्मीरमध्ये हायपडित भाभूरामकौ पठनार्थी वैष्णवकौसस्यादासविद्यार्थी शुभम ॥ Utrum haec ab eodem scriba qui totum codicem exaravit, profecta sint, necne non liquet quum literatura paulum diversa esse videatur (MILL 112[r])

165

Foll 545–548 *Lakshmanakavacham*, Lakshmanae lorica, hymnus distichis 19 constans, in laudem Lakshmanae divini compositus et ex Tantra quodam extractus, quod in subscriptione नारदयतत्र appellatur Incipit ओं सौमित्रिकवच वक्ष्ये यश कीर्तिजयप्रद । दुर्गमे पथि दुर्ग च नराणा सवलक्षण ॥१॥ भक्तकल्पतरु देव गौराग कमलोचन । रामानुज महावीर लक्ष्मण सर्वलक्षण । २॥ (MILL 112[q])

166

Foll 460–495 *Gayatrimantra* Gayatri preces continent Incipit libellus ओं श्रीमते रामकृष्णाय नम ॥ ओं उत्तिष्ठतु महाभुता ये भुता भुमिपालका । भुतानामवरोधेन ब्रह्मकर्म समाचरेत् ॥ ओं आगच्छ वरदे देवि अक्षरे ब्रह्मवादिनि । गायत्री छदसा माता ब्रह्मयोनि नमो स्तु ते ॥ Versus तत्सवितु etc sexies vicies indicatis ritibus quibusdam repetitur, ita ut singulis vicibus alii deo dedicetur Numina, quae adorantur haec Brahma Rama, Lakshmana, Hanumat Krishna, Gopala, Garuda, Vishnu, Parasurama Nrisinha, Siva, Guru (=param brahma), Surya, Agni, Pavana, Prithvi, Gagana, Chandra, Hansa (parama) Tulasi, Lakshmi Gauri, Sakti, Tatraskandha (idem Yotrapramada epitheto ornatur[1]), Jala, Kamadeva In fine Narayana invocatur, mutato tamen versiculo (श्रीमन्नारायणाय चरणौ शरण प्रपद्ये) Subscriptio haec इति श्रीचोविशगायत्री सपूर्णम ॥

Pictura XI Brahmanem deum in ansere sedentem et a duobus hominibus adoratum repraesentat (MILL 112[m])

167

Hujus codicis fol a 57–64 *Pavanavijaya* (victoria de spiritu reportata) libellum continent Incipit

श्रीदेव्युवाच । न तिथि न च नक्षत्र न वायानेदुक बल ।
सर्वसिद्धिकर ज्ञान कथयस्व मम प्रभो । १॥
ईश्वर उवाच । शृणुष्व कथ्यते देवि देहस्थ ज्ञानमुत्तम ।
येन विज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्व प्रजायत ॥२॥
देहमध्ये स्थिता नाड्यो बहुरूपासु विस्तरा(त) ।
ज्ञातव्याश्च बुधैर्नित्य स्वदेह ज्ञानहेतवे ॥३॥

Libellus distichis 108 constans, haud dubie e Tantra quodam desumtus est quum a Bhairava cum Devi communicatus esse dicatur Venarum trium in corpore principalium quae Ida Pingala et Sushumna[2] appellantur, natura et potestas mystica describuntur

---

[1] ओं तत्रस्कधाय विद्महे योत्रप्रमादाय धीमही । etc Cujus epitheti origo reconditioris non est indagationis

[2] इडा वामे तु विज्ञेया दक्षिणे पिंगला तथा ।

In fine de tribus spiritus coercendi modis (Rechaka, Púraka, Kumbhaka) agitur.

Libellus anno 1370 exaratus est. (WALKER 191[b])

168.

Hujus voluminis folia 18–60 carmen *Ánandalaharí* (voluptatis unda) sive *Saundaryalaharí* (pulchritudinis unda) appellatum, a *Sankara* scriptum, continent (A.) Celebratur eo Sivae uxor, vel ἐνέργεια. Mysticam doctrinam auctor pluribus distichis (cf. 9–11.) respicit, neque tamen versui unicuique, quod a scholiastis quibusdam fit, significatio recondita obtrudenda est. Ceterum auctor voce Dravidasisu (Dravidae filius) ad se ipsum alludit.

Scholiasta, qui, vero nomine celato, in fine libri *Kaivalyásrama*, Govindae discipulus, appellatur, mysticae interpretationi, praecipue in initio carminis, operam navat, librosque mysticos (Tantra) plurimos laudat[1]. Quos, additis aliis auctoribus et libris, enumerare operae pretium est. Literis cursivis eos notavi, qui etiam a scholiasta B. citantur. Abhinavagupta 34. Aseshakulavallarí 12. *Átharvanavede saubhagyakánda* 11. 33. 34. *Kádimata* 3. 19. 21. 32. 33. 96. *Kubjikátantra* 14. Kaurma (pur.) 101. Kramastutis Sankara. *Chatuhşatí* 10. 19. Chidgaganachandriká 1. *Jnánarnava* 5. 32. Tripurárnava 1. 3. *Dattátreya* 2. 96. Daşarúpaka (alank.) 51. *Devípurána* 25. Dharmácháryastuti 19. Navaratnamálá 35. Padmaváhiní 14. Parástotra 33. Parimala 1. Bhagavadgítá 27. Prapanchasáre Bhuvanesvarístotra 32. Manoramá 7. Mantrapáráyanántargatavágvádinímantroddháre vidyárthaprakásiká 1. Mantradevaprakásiká 95. Mahimnah stuti 41. *Mánasollása* 1. 14. 33. Márkandeya (pur.) 81. 95. 101. Yájnavalkya 1. Yogánuşásana 38. *Yoginíhridaya* 1. 14. 33. 95. *Rudrayamala* 1. 8. 19. 35. 94. Vásishṭharámáyaṇa 1. 99. Vidyáranya in libro Vidyárthadípiká 33. Şankaráchárya in libro Kádikramastuti 4. 95. *Şámbhavadípiká* 24. *Şáradátilaka* 1. 33. Şivadrishṭi 1. Sakalajananístava 35. *Sanketapaddhati* 1. 11. 19. 33. *Sangítaşástra* 94. *Siddhisopána* 9. Subhagodaya 21. Skándapuráṇa 1. 35. 37. *Svachandasangraha* 32. Varias lectiones uterque scholiasta plurimas memorant. Quod distichon in Haeberlini anthol. 75. legitur, ab utroque omittitur. Dist. 85. post 87, 94. post 91. denique 95. 98. 93. 96. 99. 97. 100. in codice A. collocantur. Post 92. hoc dist. inseritur et a scholiasta explicatur: समानीतः पद्मां (sive etiam पद्मां) मणिमुकुरतामंबरमणिर्भयादास्यस्यांतःस्तिमितकिरणश्रेणिमसृणः। दधाति त्वद्वक्त्रप्रतिफलनमश्रांतविकचं निरातंकं चंद्रान्निजहृदयपंकेरुहमिव॥ Dist. 88. Kaivalyásramas insiticium putat, quippe quod in optimis codicibus non legatur (नायं श्लोकः शंकराचार्याणां सांप्रदायिकमलयालदेशीयानां पुस्तकेषु यतो नास्ति नापि दाक्षिणात्यपुस्तकेषु). Dist. 103. in codice C. solo legitur.

Codex anno 1697 a Giridhara quodam exaratus est. (WILSON 243[h].)

169.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 229. Long. 10. Lat. 4½. Linn. variant.

Hujus voluminis folia 1–51. eundem hymnum continent, cum commentario praestantissimo a *Gauríkántasárvabhauma*[2] scripto. (B.) Gauríkántas Kaivalyásramae commentario usus esse videtur, nam et in ceteris cum eo consentit, et eosdem fere auctores laudat. Sed res multo lucidius explicat, varias lectiones refert et perpendet, mystica interpretatione (gúdhartha, tántrikam vyákhyánam, tántrikamatam) rarius utitur. Ad cognoscenda vero Tántricorum arcana vix dicam quantum utilis est. Dist. 28. post 90. explicat, etiamsi in nonnullis codicibus priore loco legi eum non latuerit. Praeter eos libros et auctores, quos supra notavi, hos laudat: Kámikátantra 1. 11. Kulachúdámani 100. Tantrarája 99. Tantrasára 19. Dákshinátyacháryás 67. Bhairavatantra 14. Mátrikáhridaya 1. Vámakesvaratantra 5. Şaktitantra 10. Saivatantra 10. Syámarahasye Bhávachúdámani, praeterea saepissime Visvaprakáşa lexicon. In dist. 31. quum Sankaras tantrarum 64. mentionem faciat, singula recenset. Sunt vero haec: 1. Mahámáyásambaram. 2. Yoginíjálasambaram. 3. Tattvasambaram. 4–11. Bhairavásht̩akam, scil. 4. Siddhibhairavam. 5. Máyikabhairavam. 6. Kankálabhairavam. 7. Kálágnibhairavam. 8. Saktibhairavam. 9. Yoginíbhairavam. 10. Mahábhairavam. 11. Bhairavanáthatantram. 12–19. Bahurúpásht̩akam, scil. 12. Bráhmítantram. 13. Máheşvarítantram. 14. Kaumárikam tantram. 15. Vaishṇavítantram. 16. Váráhítantram. 17. Indránítantram. 18. Chámundátantram. 19. Sivadútítantram.

---

[1] Incipit शब्दायमानतिमिरायलिमेय्यमानं निःस्पन्दमानतिमिरोर्ध्वगमान्धरागं। विभ्रान्धकारतरणिं तरुणार्कशोणं (°bham) वन्दे घनागनगपोर्ध्वपयोगयोगम् ॥१॥

[2] Incipit श्रीकारोत्तमरम्यहर्म्यनिलयप्रासादमध्यस्थितां। कामाख्यां भुवनेश्वरीं निरुपमां ब्रह्मादिभिर्वंदितां॥ योगींद्रैकनिषेवितां त्रिजगतामुत्पत्तिनाशस्थलीं॥ ज्ञानानंदमयीं महोदयकरीं कांचिद्भजे देवतां॥१॥ Auctor, e Bengalia boreali oriundus, commentarium Ánandalaharítarí appellavit. In fine hoc distichon legitur: यो नानाविधशास्त्रतर्कनिपुणश्चक्रे निबंधान् बहून् पूज्यां भूरिमहीभुजां सदसि यो लेभे तिधीमान् कविः। यो गौडोत्तरदेशदिग्गज इह श्रीसार्वभौमो महान् भट्टाचार्य ईमा स एष विदधे टीकां मुदे धान्विदां॥३॥

20–27 Yamalashtakam (in quorum numero Rudrayamala etc) 28 Chandrajnanam 29 Mahimtantram 30 Mahasammohanam 31 Vamajushtam (Vamakesvaratantram, quod etiam Chatuhsati appellatur) 32 Mahadevam 33 Vatulam 34 Vatulottaram 35 Kamikam 36 Hridbhedam 37 Tantrabhedam 38 Guhyatantram 39 Kalavadam (Kamasastram Vatsyayanádimatam) 40 Kalasaram 41 Kundalikamatam 42 Matottaram 43 Vinatantram 44 Trotalam 45 Trotalottaram 46 Panchamritam 47 Rupabhedam 48 Bhutoddamaram (?) 49 Kulasaram 50 Kuloddesam 51 Kulachudamani 52 Sarvajnanottamam 53 Mahakalimatam 54 Arusam 55 Medinisam 56 Trikundisvaram 57 Purvam 58 Paschimam 59 Dakshinyam 60 Uttaram 61 Niruttaram 62 Vimalam 63 Vimalogyam 64 Devitantram तत्र महामायाशंवरतंत्र अन्यस्मिन्पदार्थेऽन्यथाप्रतिभानरूपमायाप्रपंचरचनोपाय प्रतिपादकमैंद्रजालिकविद्यारूप १॥ योगिनीजालशंवरतंत्र योगिनीजालदर्शनोपायप्रतिपादक २॥ तत्त्वशंवर इंद्रजालविद्याविशेष पृथिव्यादितत्त्वानामन्यतत्त्वान्यथोपायप्रतिपादक ३॥ भैरवाष्टक। यथा सिद्धिभैरवतंत्र ४॥ मायिकभैरवतंत्र ५॥ कंकालभैरवतंत्र ६॥ कालाग्निभैरवतंत्र ७॥ शक्तिभैरवतंत्र ८॥ योगिनीभैरवतंत्र ९॥ महाभैरवतंत्र १०॥ भैरवनाथतंत्र ११॥ एतान्यष्ट तंत्राणि कापालिकमतप्रतिपादकानि॥ बहुरूपा शक्तिः। तत्प्रतिपादकतंत्राणामष्टाना गणो बहुरूपाष्टक। तथा ब्राह्मीतंत्र १२॥ माहेश्वरीतंत्र १३॥ कौमारिक तंत्र १४॥ वैष्णवी तंत्र १५॥ वाराहीतंत्र १६॥ इंद्राणीतंत्र १७॥ चामुंडातंत्र १८॥ शिवदूतीतंत्र चेति १९॥ यमला नाम ला नाम (?) सिद्धावा। तत्प्रतिपादकानि तंत्राणि रुद्रयामलादीन्यष्टौ। शाक्ततंत्रतया चतुःषष्टितंत्राणामपि यामलतया व्यवहारः २७॥ चंद्रज्ञानतंत्र कामेश्वर्यादिषोडशनित्याप्रतिपादक कापालिकमतदर्शक च २८॥ मालिनीतंत्र समुद्रयानोपायप्रतिपादक २९॥ महासम्मोहन जाग्रतामपि निद्रितापायप्रतिपादक ३०॥ वामजुष्ट वामकेश्वरतंत्र। चतुःशतीत्यपि कथ्यते ३१॥ महादेवतंत्र वटुकादिसिद्धिकुलाचारप्रदर्शक ३२॥ वातुल ३३ वातुलोत्तर ३४ कामिक चेति ३५ तंत्रत्रय क्षेत्रकर्षणादिविधिप्रतिपादक॥ हृद्भेदतंत्र कापालिकाचारप्रदर्शक॥३६॥ तंत्रभेदगुह्यतंत्रयो ३७ ३८ प्रकाश रहस्य चापरकृतमंत्रतंत्रप्रयोगाना परावृत्त्युपाया दर्शिता॥ कलावाद कामशास्त्र वात्स्यायनादिमत ३९॥ कलासार रूपादिवृत्त्युपायप्रतिपादक ४०॥ कुंडलिकामत गुटिकासिद्धिप्रदर्शक। गुटिका पानपात्र ४१॥ मतोत्तरतंत्र (sed in margine supra तंत्रोत्तर legitur) ससिद्धिप्रतिपादक ४२॥ वीणातंत्र। वीणा नाम योगिनी। सभोगयक्षिणीत्यस्या नामांतर। तस्याः साधनोपायदर्शक ४३॥ त्रोतलतंत्रे गुटिकांजनपादुकासिद्धि ४४॥ त्रोतलोत्तरतंत्रे चतुःषष्टिसहस्रसंख्ययोगिनीना दर्शनोपाया ४५॥ पंचामृततंत्र पृथिव्यादिपंचभूताना साधनेन मरणाभावप्रतिपादक कापालिकतंत्र ४६॥ रूपभेदादिपंचतंत्राण्युच्चाटनादिप्रयोगप्रतिपादकानि ५१॥ सर्वज्ञानादितंत्रपंचक कापालिकसिद्धांतैकदेशिदिगंबरमताचारप्रदर्शक ५६॥ पूर्वतंत्रादिदेवीमतपर्यंत तंत्राष्टक दिगंबरैकदेशिक्षपणकमताचारप्रदर्शक ६४॥ Hi 64 libri ab omnibus vel infimae originis hominibus legendi, voce Kulamargatantra comprehunduntur Quinque mysteria, Subhagama appellata scilicet Vasishthasanhitá, Sanakasanhita, Sanandanasanhita, Sanatkumarasanhita, Sukasanhita a via Vedis praescripta non discedunt ideoque Samayachara appellantur *Mixti* generis libri sunt nonnulli alii velut Chandrakalatantram, Jyotsnapakshatantram, Kalavidhitantram, Kularnavatantram, Kulesvaritantram, Barhaspatyatantram, Bhuvanesvaritantram, Durvasomatatantram, Jnanarnavatantram, Dakshinamurttisanhita Ad v 19 scholiasta literas Bengalice sive Devanagarice exaratas memorat (Gaudanagaralipi)

Codex anno 1779 a Bhudeva scriptus est (WALKER 179[a])

170

Lit Bengal Charta Ind Foll 78 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10–12

In folus 1–27 idem hymnus exstat (C) In marginibus commentarius brevis auctoris anonymi adscriptus est Incipit पुरा किल वाराणस्या ब्रह्ममीमांसाभाष्यकारो द्रविडदेशीयो द्वैतवादविमुखो जगद्विजयी परिव्राजकाचार्य श्रीशंकराचार्य शंकरप्रतिमोऽपि शक्तिविधूरतया चिरमविरतक्लेशमनुभूतवान् अथ शक्तिवधूर्य्यैविजृंभितेय मम दुःखधारेति ज्ञानपरिपाकतो निर्णीय शक्तिकलाया श्रीमदन्नपूर्णाया प्रसाद व्रजन्वेवोद्वैपथे धर्मखेदेन निष्पन्नतामाप्तस्तत्रैव ब्रह्मशक्ति स्तौति स्म शिव इत्यादि।

Codex post annum 1820 exaratus est (MILL 2[a])

171

Foll 72–90 (linn 7) idem carmen continent, post annum 1800 exaratum (D)

Editiones exstant Calcuttensis anni 1824 et parum accuratae Troyeri in Journ As 1841 et Haeberlini in Anthologia

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (MILL 62[c])

172

Foll 106–114 ejusdem hymni textum continent, post annum 1822 exaratum (E)

De codice Berolinensi cf Weber, p 361 (WILSON 328[c])

173.

Lit. Devan. Charta Ind Foll. 83. Long. 10½. Lat. 4. Linn. 11.

Bhuvanesvarístotram, hymnus in Sarasvatím deam, Bhuvanesvarís formam gerentem, a *Prithvídhara,* Sambhunáthae discipulo, compositus. Ad doctrinam Tántricam auctor identidem alludit Carmen distichis 45 constat, quorum 35 prima Sárdúlavikrídita metro composita sunt. Initium desideratur, nam quae nunc folia numeris १. २ notata sunt, iis, recentiore manu additis, commentarius ad dist 2 repetitur. Commentarii tamen pars major ad distichon primum superstes est Disticha 2–4 haec:

सादिश्चांतविलासलालसतया तासां तुरीया तु या
क्रोडीकृत्य जगत्त्रयं विजयते वेदादिविद्यामयी ।
तां वाचं मयि संप्रसादय सुधां कल्लोलकोलाहल-
क्रीडाकर्णनवर्णनीयकवितासाम्राज्यसिद्धिप्रदां ॥ २ ॥
कल्पादौ कमलासनोऽपि कलया विद्धः कयाचित्किल
त्वां ध्यात्वांकुरयांचकार चतुरो वेदांश्च विद्याश्च ताः ।
वन्मातर्ल्ललिते प्रसीद सरलं सारस्वतं देहि मे
यस्यामोदमुदीरयंति पुलकैरंतर्गता देवताः ॥ ३ ॥
मातर्देहभृतामहो धृतिमयी नादैकरेखामयी
सा त्वं प्राणमयी हुताशनमयी विंदुप्रतिष्ठामयी ।
तेन त्वां भुवनेश्वरीं विजयिनीं ध्यायामि जायां विभो-
स्त्वत्कारुण्यविकाशिपुण्यमतयः खेलंतु मे सूक्तयः ॥ ४ ॥

Distichis 36–40. Prithvídhara magistrum laudat·

श्रीसिद्धनाथ इति कोऽपि युगे चतुर्थे
प्रादुर्बभूव करुणावरुणालयोऽस्मिन् ।
श्रीशंभुरित्यभिधया स मयि प्रसन्नं
चेतश्चकार सकलागमचक्रवर्ती ॥ ३६ ॥
तस्याज्ञया परिणतान्वयसिद्धविद्या
भेदास्पदैः स्तुतिपदैर्वचसां विलासैः ।
तस्मादनेन भुवनेश्वरि वेदगर्भे ।
सद्यः प्रसीद वदने मम संनिधेहि ॥ ३७ ॥
श्रीसिद्धनाथ करुणाकर शंभुनाथ
श्रीशंभुनाथ करुणाकर सिद्धनाथ ।
सर्वापराधमलिनेऽपि मयि प्रसन्नं
चेतः कुरुष्व शरणं मम नान्यदस्ति ॥ ३९ ॥
इत्थं प्रतिक्षणमुदश्रु विलोचनस्य
पृथ्वीधरस्य पुरतः स्फुटमाविरासीत् ।
दत्त्वा वरं भगवती हृदये प्रविश्य
गात्रैः स्वयं नयनयोश्च पुरोऽवतीर्णा ॥ ४० ॥

Additus est commentarius, *Siddhasárasvatadípiká* appellatus, a *Padmanábha,* Dámodarae et Arvádevís filio, Lakshmídharae nepote[1], compositus. Expositionem mysticam Padmanábha plus justo urget, ceterum in explicandis auctoris verbis satis accuratus. Auctores et libros hosce laudat. a, *Tántricos* Chandírahasya, dist. 23. Chatuhsatí 1. 2. 8 10. Tripurásárasamuchchaya 1. 4. 8. 10. Náradíya 10. Purascharanapaddhatimálá 10. Prapanchasára 1. 4 etc. *Bháratáchárya* 13 Mantramuktávalí 13. Yogasiddhiprakriyá 10. Rudrayámala 3. *Laghupandita* 1. 6. 9 10. 19. 31. Vaisampáyanasanhitá (fol. 80ª) Sáradátilaka 3 etc. Srípati 34. Srímatottara 1. Sanketapaddhati 2. b, *Grammaticos et lexicographos* Anekárthadhvanimanjari. Abhidhánachintámani (Hem). Amara. Ekáksharanámamálá Ekáksharábhidhánakosha Kavikalpadruma. Kávyakámadhenu Kumára (gr.). Kedárae Vrittiratnákara. Kriyákalápa 6. Bháskaramisra 6. Bhímasena (gr.) Visvaprakása. Sarasvatí. Haláyudha. c, *Miscellaneos* Kálidása. Kávyakalpalatá. Kávyaprakása, Kumárasambhava. Gitagovinda. Manu. Samudra 19. Sarasvatíkanthábharana Siddhántasiromani jyotihsástra Sulhana 34 (poeta: सप्तर्षिहस्तावचिताविशेषाण्यथो विवस्वान्परिवर्तमानः).

Codex anno 1709 a Brahmadeva Abhira exaratus est. In fine haec leguntur: स्वस्ति श्रीशके १६।३१ वर्षे विकारिनामसंवत्सरे ॥ आश्वीनमासे शुक्लपक्षे नवम्यां भृगुवासरे ॥ तद्दिने सिद्धसारस्वतदीपिका समाप्ता ॥ etc. (Wilson 312.)

174.

Rotulus chartae tenuissimae Ind. Lit. Devan Long. 17. Lat. 1¾.

Devíkavacham, quo libello, distichis 53 constante, Durgae colendae preces traduntur. Incipit: शतानीक उवाच । यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणां । यन्न कस्यचिदाख्यातं तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ अस्ति गुह्यतमं विप्र सर्वरक्षाकरं परं । देव्यास्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने ॥ २ ॥ प्रथमं शैलपुत्रीति द्वितीयं ब्रह्मचारिणी । तृतीयं चंद्रघंटेति कूष्मांडेति चतुर्थकं ॥ पंचमं स्कंदमातेति षष्ठं कात्यायनीति च । सप्तमं कालरात्रीति महागौरीति चाष्टमं ॥ नवमं सिद्धिदात्रीति नव दुर्गाः प्रकीर्तिताः । उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥ ५ ॥

In fine Argalástotram et preces kílaka appellatae leguntur.

Libellus hujus seculi initio exaratus est. Picturis duabus Durgá repraesentatur. (Ouseley 714.)

---

[1] Lakshmídhara Sándae filius, Bálasarmanis, e regione Gurjarensi oriundi, nepos fuit Quo stemmate Padmanábha Damodarae, Sangitadarpanae auctoris, filius fuisse proditur

C CARMINA ARTIFICIOSA (KAVYA)

175, 176

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn plerumque 9 Vol I foll 204 Vol II foll 236

Inest *Raghuvansa Kalidasae* poetae, quo carmine epico, undeviginti libros continente, reges a Sole oriundi inde a Dilipa usque ad Agnivarnam celebrantur In marginibus Mallináthae commentarius adscriptus est (B)

Duas esse hujus carminis recensiones, alteram antiquiorem, qualem a Mallinátha exhiberi, alteram recentiorem, a Vrihaspatimisra et Bharatasena scholiastis traditam, Stenzler in editione sua praestantissima probavit Quibus tertiam adderemus, si mutationes a librariis inter scribendum insolenter factae eo nomine dignae essent Quos mihi codices manu scriptos perlustrare contigit, ii Stenzleri sententiam confirmabant, qua nullum exemplar inveniri statuit, quod unam alteramve recensionem accurate redderet Mallinathas ipse passim varias lectiones citat, quas in codicibus suis invenerat Quae nostrorum codicum sit conditio, ita optime cernetur, si librorum I–V cum Stenzleri editione collatorum variam lectionem recensuero Quo facto codicem B plerumque cum Mallinátha consentire, codicem A, quamvis antiquissimum magis differre, Millianum C medium occupare locum, codicem vero Bengalicum D recentissimam exhibere recensionem apparebit Praeterea varias lectiones addidi, a Mallinátha ipso memoriae traditas

Liber I

3 महात् A B C M quid legerit non constat 3 प्रणादित A B C 11 महीभृता A B C 14 विभाविना B 17 आत्मनो pro स मनो A 19 व्यावृता pro सङ्कुचिता A B C etiam a M laudatur 21 सधान् A B 25 धर्मादेव B 28 दशोऽगुप इवाहिना A B C Post d 34 hoc dist in A additur गगा भगीरथेनेव पूरया पावनक्षमा । ईप्सता भवति न्यस्ता तेन भवितु कौशला ॥ B C pro altero hemistichio hoc ponunt इच्छता भवति तेन न्यस्ता भवितु कौशला ॥ 36 धार्दितौ pro धाम्पितौ A B 37 परिगतापिय A 38 उरर्जे A B C Inde a 42 dist nonnulla transposita 44 45 43 A C 42 45 43 39 40 41 44 B 45 उपागतान् pro उपस्थितान् C 49 स्कन्धासक्तमिदुर्गी । धान्यसमुद्गमात्पूर्व पूर्वमात्तु तपस्विभि ॥ A B C Post d 52 धाकीर्णमृषिपत्नीनामुटजद्वाररोधिभि । अपत्यैरिव नीवारभागधेयोचितै मृगै ॥ C

54 विश्रामये° A C 57 धात्री A 59 58 C 61 लक्ष्य B C लक्ष्य A, idemque in utroque commentarii codice legitur, ideoque restituendum 67 66 B C 68 प्रकाश्यापकारश्च A C 69 शुद्धवशा B तु pro हि A 70 विनेतर्मा A C वितान मा B सश्रमपादप B C 71 च्युतपयमवेहि मे A नवनद्धस्य हविन A B C 72 तस्मादयपा विमुच्येऽह A 73 °नो यथा हृत B 76 इमा देवीमृतुस्नाता स्मृत्वा सपदि सत्वर । प्रदक्षिणक्रियातीतस्तस्या कोपमजीजन ॥ A B C quod distichon in B quidem subditicium esse (क्षेपक) notatur Genuinus versus subinde paulum corruptus ita traditur धर्मलोपभयाद्राज्ञीमिमा मचित्य सत्वर etc B C Post 79 hic versus subditicius अवेहि तदपत्यानादनपेक्षा (°नाये° cod) मनोरथ । प्रतिपघ्नाति हि श्रेय etc B Post d 80 in B sed post 81 in C hoc dist additur स त्वमकातरा तस्या मदीया पतमातर । आराध्य सपत्नीक सा या काम विधास्यति ॥ 81 स ना मदीया सुरभे A C Post 83 तामललाटजा रेखा बिभ्रती मासितेतरा (°भसि° C) । सध्या प्रतिपदेनेव प्रतिभिन्ना (°द्युतिभिन्ना C) हिमाशुना ॥ A C 85 महीभृत A B 86 आशसितारम्भप्रार्थन A B C 89 स्थान pro स्थिति A B C 91 भूया pro स्थेया B 93 ऊर्जितश्रिय A B C

Liber II

6 आददाना A B et Mallinatha, आदधाना C quod sensu carens etiam in Stenzleri textum irrepsit 8 गुरुहोम A B C 13 मनोकहाकपन A 21 आत्मसिद्धे A 31 लग्नागुलि B 35 अवेहि A B 36 इय pro इसौ A 38 मतगजाना pro पनद्विपाना A 39^b कलेव B 40^b यशोति A 43^b तु pro हि A 45^b विमुच्यता B C 46 गिरिकन्दराया दष्ट्रामयूखै शकल प्रकुर्वन् A गिरिकन्दराया etiam in C 49 अपराधन्डात् A C °रडात B $5.^a$ यायो A 54^a कथ च A 54^b नु A B 58 जात pro पुत्र A C 60 धर्मापुत्रस्य B C 63 पात्र pro पुत्र B 65 उपयुज्य etiam pro उपभुज्य legi M monet 66 धूपे pro गुरो A C idemque in textu restituendum videtur, quum in nostris quidem M commentariis vox गुरो desit, at vero धूपे reperiatur Ibid श्रोपस्य A B 69 पतानिपीतशेष A B C शुद्ध यशो भूय इव A B शुद्ध यशो मूर्तिमिव C 71 ततमु होतार B ततश्च होतार B pro अनतर भर्तु Ibid अनुभाव pro प्रभाव A

Liber III

1 कौमुदीमहमिति के विपदति M Postea in C hoc distichon insentur ततो विशा पत्युरनन्यमन्ततेर्मनोरथ विपिविन्योन्योत्सुर । अनन्यसौहार्दरसस्य दोहद प्रिया प्रपेदे प्रकृतिप्रियवदा ॥ Post d 3 मुखेन सा केतकपत्रपाडुना कृशागयष्टि परिमेयभूषणा । स्थितान्पतारारुणेन्दुमडला विभातकल्पा रजनी व्यडम्बयत ॥ A C

4 महीं pro भुव A B C मत्सुत॰ A B C 6 यस्य A s m et Mallinatha बभूव तु प्राप A Post 6 दिनेषु गच्छत्सु मधूकपाडुर तदीयमाश्यामसुख स्तनद्वय । समुत्रसो वाल्यदनकोशयोर्भार काति गवलापिधान्ययो ॥ A 9 8 A C 9 भ्रमरावलीदयो A C °लीन° B 12ª अधिष्ठिते A B C गर्भवेश्मनि A B C गर्भकर्मणि a M memoratur 13ᵇ आद्यत A Post 16 स वीक्ष्य पुत्रस्य चिरात्पिता मुख निधानकुम्भस्य युवेव दुर्गत॰ । मुदा शरीर प्रबभूव नात्मन पयोधिरिदूदयमूर्छितो यथा ॥ A 19ª °नृत्ते॰ 24 न व्यहीयत A B C 25 °शिष्यया । पितुमुद तेन शिशुस्ततान स A 28 वृत्तचूल° A C 30 पवनातिवर्तिभि A 31 मन्त्रवित् A 32ᵇ गभीर° A B 33 तमोपह A B C 37 दुरासद ι 39 घृत पर A B रथाता A B 41 नि स्पद A निष्प्यद B 44 यतो pro मदा A B 45 सता pro मदा A 46 धृते pro शुचे B 50 अनुसारिणा B et uterque commentarii codex 51 तत महस्याह पुन पुरदर व्यपतभीर्भूमिपुरत्सरान्न । A गर्वे pro सर्गे A B C 53 मार्गेण pro सायक A C 55 शचीपत्रलताक्रयोचिते A B C 56ª मयूरपक्षणा A B C 57ᵇ तुमुल B C et M 60 व्यपरोपणोद्धत A C व्यपरोपणोद्धृत B 61ᵇ च यथा A निस्वने A C 62 विधीयते A 63ª अभगम° A 63ᵇ अवेहि A C किमिच्छसीति तमाह A 64 असमग्रनिसृत A °नि सृत C दिलीपसूनु॰ A 65ᵇ °प्रयतश्च मह्यु° A 68 हर्षजडेन A B et M हर्षचलन C

Liber IV

Pro dist secundo A B C hoc inserunt न्यस्तशस्त्र दिलीप च त च शुश्रुवुषा पति । राज्ञामुद्धतनाराचे हृदि शल्यमिवार्पित ॥ 3ᵇ सुप्रजा॰ B 4ᵇ चैत्र A Post dist 7 A secundum Mallinathae collocat, proxima vero ita invertit 10 9 8 C vero 8 13 12 10 9 13 °दर्शिन॰ A B C 14 लब्धप्रशमन A Post 14 hoc dist in A insentur निर्विष्टलघुभिर्मेघे सवितुस्तस्य चोभयो । वर्धिष्णवो दिशा भागान् प्रतापा यश्च रेचिता ॥ distichon vero genuinum pro varia lectione (पाठातर) datur B C post d 15 A vero post d 16 hoc inserunt अधिज्यमायुध कर्तुं समयोऽय रघोरिति । स धनु शकितनव सजहे (मद्दत A) शतमन्युना ॥ 16 पयायो द्यतकार्मुको A B C et Mallinatha qui etiam alteram lect onem, a Stenzler perperam receptam, exstare dicit 17 विलमत्कासचामर A C Pro d 20 quod in margine tantum exstat, A hoc तस्य गोप्तुर्द्विरेफाणा कणात्पलनिपातिना । स्वरसवादिभि॰ कर्डे शालिगोप्यो जगुर्गुणान् ॥ Pro कथाद्वात M alıam laudat lectionem कथोद्धृत 25 मम्यक तस्यै हूतो वह्नि A 26 मूलपर्यंत॰ A B C 29 स्पद नात्कीर्णे A तुरगोत्कीर्णे B Post d st 29 in B, at in C post d 31 hoc additur पुरोगै कलुपास्तस्य सह प्रस्थायिभि॰ कृशा । पद्धाप्रयायिभि पकाश्चक्रिरे मार्गनिम्नगा॰ ॥ id que distichon in commentario codicis B explicatur, non vero in E 30 31 A 30 पुरोगात्मदनतर A B C पश्चाद्रयानीक A B C, eaque lectio etiam a M laudatur 37 प्रयया pro मणता॰ B 38 उत्कलादेशितपथ A B °भिमुख A Pro कपिशा a nonnullis करमा lectum esse M tradit Post 41 A B C hoc distichon inserunt quod etiam in codice E explicatur यायप्यास्त्रविनिर्भृतात्पद्मविद्वान्महात्प । गजानीकास्त कालिंग तास्यै सर्पमिवात्दे । 42 दलैस्तस्य A यश॰ पपु A C 46ᵇ मरीच° B Post d 46 in A post 47 in C hoc insentur et in commentario E post 47 explicatur आमानेयस्तुरसुयणपङ्क्तौ लायेतसभव । व्यानशे सपदि व्याम कीटकोशाविल रज॰ ॥ Pro d 47 C distichon 54 ponit 53 रामेभूमारि° A. 54 in A deest 55 मस्ता C मुरचीं lectionem M laudat 56 मज्जितै, quod a radice सन् derivandum et A habet et M laudat मर्मर॰ pro चर्मभि A C 57ª °यद्धाना A 62 तुमुल A C Post d 66 hoc additur in A B जितानमयस्तानेव कृत्वा रघपुर॰सरान् । महार्णवमियैर्नागैर्नि प्रविवेशोत्तरापथ ॥ idem in C, nisi quod initio ita legitur जितानजन्य काकुत्स्थ॰ 67 पश्चतीर° A वक्षू° C 69 अक्षोडे॰ B C Uterque commentarii codex अक्षोले habet 70 विधिशुल्क विशानाथमुदन्वतमिवापगा॰ ॥ A C 72 मत्ताना pro सिंहाना B गुहागतानां सिहाना C 77ª विमर्दे सह तैमत्व - - °नल॰ A तत्र युद्ध C 78 शरैरुच्छ्रितमकेतान् 79 परस्परस्य A B C 82ª °घर्षि A C 85 विश्रमयन् A B et Mallinátha 86 विश्वजितमारभे A B C

Liber V

4ᵇ चैतन्यमुग्रादिव दीक्षितेन A B C 5ª यद्वन्त्रिणो धैर्यविलोपि तम A B 11ª अनुग्रहेणाभिगमस्थितेन तवाहतस्तुष्यति म न चेत A. 12 दुर्बलाश प्रत्याह कौत्सस्तमपेतकुत्स A 20 अवाप्तविद्येन A 25 महितो A B 26 ता गिर pro सगर A B C quod etiam a M laudatur शृग सुमेरो॰ A B C etiam Mallinathae notum 32 मनीषी pro महर्षि॰ A B वाक्य pro वाच B 34ᵇ ईच्छ्य A B C 35 आलोकका मात् B चैतन्य a quibusdam pro आलोक lectum esse M refert 39 कृपकौशकाना B 41 कीर्णतरा pro वन्यतरा A 43 निर्धूतदानामलगडलेखो A निर्धूत etiam in B 44 व्याप्य ततस्तटेषु A 45 सहसा तरगान् A Deinde in A C hoc distichon insentur स भोगिभागाधिकपीवरेण अवेष्टितार्द्धप्रसूतन (सवष्टितोर्द्धमहरेन C) दीर्घान् । चिक्षेप तीराभिमुख॰ सशब्द हस्तेन वारीपरियानियोर्मीन् ॥ Aliud dist in A C post d 46 additur कारडवोत्सृष्टमृदुप्रवाला (प्रताना C) पुलिंदयोषावुविहारकाची । कर्षन् स सवाललता नदीष्ण॰ (शैवाल C) प्रोहावलग्नास्तटमुत्ससर्प (lege प्रोहाव° प्रवाहलग्ना° C)। 47 हृदा

पगाह A B C 49 तुमुल A चपल C 50[b] कृष्टचाप॰ B C 57 स्रादत्स्व A B C 58 प्रतिपेधरूक्ष B 63 हेमकुम्भा A B C 65[b] वैतालिका ललितवधमनोहराभि॰ प्राबोधयन्नुपसि वाग्भिरुपवुंधाभ ॥ A idemque in A C ubi tamen in fine उदारवाच legitur 66 वितद्रो pro विनिद्रो A यामेकत॰ A B C 67 ह्यनवेक्ष्यमाणा A C ह्यनवेक्षमाना B Subinde in A hoc dist insertum est निद्रावश त्वयि गते कथचिदात्मानमानन रूपा भवतो वियोज्य । लक्ष्मीर्विभातसमयेऽपि हि दर्शनेन पर्युत्सुका प्रणयिनी निशि खण्डितेव ॥ 69 घृतश्चय A B C 69[b] सौरभ्यमीप्सुरिव ते मुखमारुतस्य यत्नो गुणान प्रति निशापरिणामवायु ॥ A 70 द्रुमपल्लवेषु et °गुलिका A C 72[b] कातियागात A 73[a] घनागुज्जास्ते A घनजेयाणवाह्निदेश्या C Post d 74 in A hoc legitur इति स विगतनिद्रस्तल्पमत्येतराश॰ सुरगज इव गगासैकत सुप्रतीक । परिजनवनितानां पादयोर्प्यापृताना वलयमणिविदिष्ट प्रच्छदात सुमोच ॥

Mallinatha, scholiastarum Indicorum praestantissimus Kalidasae praeter Raghuvansam etiam Kumarasambhavam et Meghadutam commentatus est, quod in praefatione his verbis ipse declarat मल्लिनाथ॰ कवि॰ सोऽय मन्दात्मानुजिघृक्षया । व्याचष्टे कालिदासीय काव्यत्रयमनाकुल ॥ i e 'Mallinatha poeta, tardi ingenii homines adjuturus tria Kalidásae poemata perspicue interpretabitur' Usus est commentario Nathae, ex australi India oriundi, eumque iter quaterve laudat A Raghuvansa eum incepisse, cum disticho superiore, tum eo probatur, quod in Kumarasambhavae lib VII, 77 (तदेतद्रघुरशमञ्जीवन्या सुव्यक्तमयोच), et in Meghaduta lectores ad librum priorem relegat Mallinathae aetas ab auctoribus quibusdam pendet, quos in libris suis citat In quorum numero non modo Mahesvara et Hemachandra, sed etiam Vopadeva repetiuntur[1] Non igitur ante seculum XIV vixit, nam quod a quibusdam viris doctis seculo XII vel XIII floruisse dicitur, haud scio quo argumento nitatur In Raghuvansa, Kumarasambhava, Şişupálavadha hi auctores et libri laudantur. a, *Grammatici et lexicographi* Abhidhánaratnamála Ş I, 19 Amara Utpalamala *R* VIII, 10 *K* I 25 *Ş* VII 67 Kasika Kedara *R* II 1 Keşava Kaiyata. Kshirasvamin sive Svamin Gaņaratnamahodadhi *R* V 43 Gaņavyakhyana *K* I 26 II, 60 V 67 *Ş* I, 38 VII 52 Chandrika (de verbis a Bhaţţamalla laudatur) *R* XII, 41 Chhandasa (metricus) *Ş* III, 82 VII, 1 Jayaditya *Ş* II, 1 Trikándasesha Divakara (Vrittaratnákaraţíkáyam) *Ş* I, 2 Durgasinha *R* XV, 6 Dvirupakosha Natha *R* I 23 *K* IV, 33 VI, 39 VII, 44 Nanarthakosha. Nyásakara Nyasoddyota *R* II, 34 *Ş* VII, 54 Padamanjari Pingalanága *Ş* IV, 4 8 Bhaţţamalla *R* VIII, 68 XII, 4 *S* II, 68 Bharata *R* XIX, 36 Bhashyakara Bhojaraja *R* XII, 19 Mahabhashya Mahesvara Mugdhabodhakara *K* II, 1 Yadava Yáska (Niruktaparisishtayoh) *K* II, 12 Ratnakosha *S* V, 53 Ratnakara (de musica) *Ş* I, 10 Ranti *S* I, 20 Vallabha (gr) *K* I, 35 III, 61 IV, 16 *S* II, 44 VI, 28 VII, 41 Vamana Vişvaprakasa Vrittikára Vaijayanti Sabdarnava Şakaţayana *K* I, 35 Sasvata Sajjana *R* I, 2 20 XVII, 29 *K* V, 62 *S* III, 37 Halayudha Hemachandra b, *Alii auctores et libri* Agastya (ratnasastre) *S* IV, 44 Alankarasarvasva *K* I, 44 *S* II 42 74 III, 8 VII, 1 Abhinavagupta *K* I, 8 Avasthásangraha *S* VI, 29 Aşvasastra *S* VI, 60 Apastamba Aryabhatţa (math) *R* X, 1 Aşvalayana Katyayana Kamandaka Kamatantra *S* VI, 76 Kamasastra (cf Kamasutra ad Meghad 85) *K* VII, 94 Kavyaprakasa. Kahala *K* VII, 91 *Kauţilya R* III, 29 35 IV, 35 XV, 29 XVII, 49 55 56 76 81 XVIII, 50 Gajayurveda *R* I, 9 Gargya (de omnibus) *R* XVI, 24 Gita Gonarda *K* VII 95 Gonardiya *R* XIX, 29 30 Gautama *R* I, 25 Chakshusha *R* V 50 Chanakya *R* I, 22 Dandaniti *R* I, 26 Dandin (alankara) Dasarupaka *K* I, 4 25 *Ş* II, 8 IV, 54 VII, 11 Narada *R* III, 13 *K* I, 8 Narasinhapurana *R* X, 56 Naidanikas *S* III, 72 Naishadha Paraşara Paraskara *R* III, 10 Palakavya *R* XVI, 3 Prayogavrittikara *K* VII, 82 Bahaţa (? med) *R* III, 1 2 6 Buddha vel Budha Kalpayuktis auctor *K* I, 24 Brihaspatismriti *R* XVII, 40 *K* VII, 6 Bauddhas *S* II, 28 Brahmapurana Brahmandapurana Bharata Bhavishyottara Bhagavata *Ş* I, 1 Bhupala *R* V, 38 *K* I, 25 VII, 91 Bhojaraja *K* II, 60 *S* V, 10 60 Manu Maháyatra (de omnibus) *R* IV, 25 Maghakavya Markandeya. Mitaksharavyákhyana *Ş* II, 112 Mrigacharmiya *R* IV, 39 *Ş* V, 49 Yajnavalkya Yogasara *K III*, 47 *Yoga*chara *K* III, 45 Rangaraja *Ş* II 8 VI, 48 Ratirahasya *R* XIX, 25 32 Rajakandarpa *K* VI, 40 Rajaputriya *R* IV 39 *S* V, 49 Rájamriganka (astr) *R* III, 19 Ramayana Ramayanaţíka *R* XIII, 73 Revantottara *S* VI, 60 Laghumánasa (astr) *R* III, 13 Vasantarájiya *S* II, 8 Vasishtha Vágbhatta (med) *Ş* II, 96 Vatsyáyana *R* VII, 22 XIX, 16 *K* VII, 77 Vishnupurana Vyása Sakunarnava *R* XI 26 Şabarabháshya *K* VI, 9 Şaunaka *R* VIII, 25 Sarvottaratvabhidhána *K* II, 14 Sankhyas Sánkhyasiddhánta *Ş* IV, 55 S mudrikas *K* I, 33 Siddhayogasangraha *R* V, 73 III, 1 Skánda Hayalilávati *S* V, 10 60 Harivanşa Hárita[2]

[1] De Med n kara cf quod al o loco dictum est

[2] E, Kiratárjun ya hos a ldo V tivakyámr ta I 2 4 26 Matanga IV 32 V dyádhara IV 38

Codex medio seculo superiore nitide quidem sed non satis accurate exaratus est (WALKER 155, 156)

177.

Hujus codicis folia 164–217 (linn 15) *Raghuvansae* textum continent (A) In marginibus glossae multae, quibus vocabula difficiliora explicantur adscriptae sunt

Haec folia a Mahimasundara in Rini urbe nitidissime *exarata sunt* In fine haec leguntur सवत १६७४ वर्षे। श्राम् सुदि २ दिने ॥ श्रीरिणीनगरे ॥ श्रीजिनभद्रसूरिसताने ॥ वा० श्री पद्ममेरुगणि । वा० श्रीमतिवर्द्धनगणि ॥ वा० श्रीमेरुतिलकगणि ॥ वा० दयाकलशगणि। वा० श्रीअमरमाणिक्यगणिमणीना शिष्यमुख्यश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीसाधुकीर्त्त्युपाध्यायाना शिष्यण। ० महिमसुंदरेण लिखितामति ॥ (WALKER 182c)

178.

Lit Devan Charta Ind Foll 80 Long 9 Lat 6 Linn 15

Raghuvanṣae textus (C)

Codex anno 1823 exaratus est Scribae incuria multa vitia in librum irrepserunt (MILL 95)

179.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Long $14\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6

Foliis 1–111 *Raghuvansaé* textus continetur (D) Collato capite primo librarios Bengalicos, quae eorum est levitas etiam in hunc librum grassatos esse intellexi Quod ex hac lectionum varietate perspicietur

I, 3 कवियश:प्रेप्सुर्° 3b माशुगम्ये 9b प्रतारित: 10 °हतवे 12 शुद्धमति 13 इवाश्रित: 16 अधिगम्य° 17 लेखामात्र° शुणादात्मनो 18 रसाद्दवि: 19 स्वयमेवार्थ° 19b शास्त्रे चाप्याहता 21b सोऽघीन् 25 स्थितै प्रणयतो दड 31 दाक्षिण्ययुक्तेन 34a महते सुतलाभाय pro सता° 34b निवेशिता pro निर्विवृषे Post 34 hoc d additur गगा भगीरथेनेव पूर्वया पवनघ्नमा। इच्छता सतति न्यस्ता तेन मयिपु कोमला॥ Post 36 hic distichorum ordo 37 42 45 43 38 39 40 41 44 46 38b उत्करै° 49 50 वनातरादपावृत्ते: स्कधा मक्रमित्कुशी। अग्निप्रत्युद्गमा पूते: पूर्यमाण तपस्विभि:॥ आकीर्णमाशामासदविधिभि समिदाहरे। वैखानसैरपुष्याग्निप्रत्युद्गमनवृष्टिभि:॥ 51 विविक्तीकृतवृक्षक 52 आतपापाय° Sequitur d 50 54a विश्रामयेति 54b तामवरोहय पत्नी रथादवरुरोह च 56 अन्वासीन 57 प्रीत्या प्रीति ननदतु: 58 आतिथेयतमातिथ्यवि नीतागपरिश्रम 59 अथार्थर्वविद्स्तस्य विनितारिपुर:सर: 60 प्रतिहता 61a सयमितारिभि: 61b लक्ष्य 62b वृष्टे भवति

Distt 67 66 transpositi 67b उपभुक्ते 68 प्रकाशश्चाधकारश्च 69 तु pro हि 70a विनेतर्मा 70b साश्रमपान्थ 71b नवयज्ञस्य 72 तस्मात्यथा विमुच्येऽह सविधातु यथार्हसि 73 यथा ह्रद: 74a सततिस्तभकारण 74b पुरो भर्तु° 76 इमा देवीमनुध्याता श्रुत्वा सपदि सत्वर। प्रदक्षिणक्रियातीतस्तस्या कोपमजीजन ॥ 79a अनेहि तदवज्ञानाद्यन्नापेक्ष मनोरथ 81 स त्वमेकातरा तस्या मदीया वत्समातर। आराधय सपत्नीक सा वा काम विधास्यति ॥ 85b तिथ्याभिषेकसशुद्धिमादधाना महीपते ॥ 86a तपोधन 88a सम्यगाराधनेन गा 90 प्रयाता प्रा° 93b विसमर्जितश्रिय

Libri singuli hisce in foliis finiuntur I, 7a II 13a III 19a IV, 24b V, 30b VI, 37b VII, 43a VIII 50b IX, 57a X, 62b XI, 69a XII, 75a XIII, 81b XIV, 87b XV, 93a XVI, 98b XVII 103a XVIII, 107b XIX 111b

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 235a)

180, 181.

Opus unum voluminibus duobus compactum Charta Ind Lit Devan Long $9\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 9 Vol I foll 122 Vol II fol 136

Mallinathae commentarius ad *Raghuvanṣam* (E) Codex quum antiquitate tum textus integritate praestantissimus, folium ultimum quum recentiore manu additum sit, quo anno exaratus sit non constat. Equidem seculi sexti decimi medii esse putaverim Folia ५१ ५२ १२३ seculo superiore addita sunt Folia ७२–९६, quae commentarium ad libb IV, 83–VI, 1 continebant, omnino desiderantur (WALKER 185, 186)

182.

Lit Devan Charta Ind Foll 103 Long 11 Lat 4 Linn 10

Ejusdem commentarii fragmenta, e foliorum farragine a me collecta et disposita Insunt hae partes 1 Foll 1–5 Lib X, 56 ad finem 2 Foll 6–21 Lib XI 3 Foll 22–35 Lib XII 4 Foll 36–48 Lib XIII 5 Foll 49–61 Lib XIV 6 Foll 62–74 Lib XV 7 Foll 75–82 Lib XVII, 1–55 8 Foll 83–92 Lib XVIII 9 Foll 93–103 Lib XIX Ultimum folium deest

Haec folia seculo XVII exarata sunt (WILSON 529)

183.

Hujus voluminis folia 104–171 ejusdem commentarii fragmenta satis antiqua, e tribus codicibus diversis

desumta, continent 1 Foll 104–114 Lib XVII, 1–77 2 Foll 115–117 Lib XVIII, 34 ad finem libri 3 Foll 118–126 Lib XIX, 1–45 4 Foll 127, 128 Lib XVI, 16–33 5 Foll 129, 130 Lib XVI, 39–52 6 Foll 131, 132 Lib XVI, 83–XVIII, 3 7 Foll 133–141 Lib VII, 3 ad finem libri 9 Foll 143–171 Lib XVI, 87 ad finem Raghuvansae Haec pars anno 1622 exarata est

Praeter optimam Stenzleri editionem (London, 1832), Indicae plures exstant, quarum in numero, quae Calcuttae anno 1852 cum Mallinathae commentario impressa est, facile primum locum tenet

De codicibus Parisiacis cf Hamilton pp 27, 64, de Havniensi Westergaard, p 12, de Berolinensibus Weber, p 148 (WALKER 210[c])

184.

Lat Devan Charta Ind Foll 67 Long 12 Lat 6 Linn num variat

Inest *Kalidasae Kumarasambhavas*, quo carmine epico belli numinis origo celebratur, cum *Mallinathae* commentario (A) Carmen olim viginti duos libros continuisse dicitur, nunc in plerisque codicibus, velut in nostro, septem tantum supersunt

De codicum conditione idem valet quod supra de Raghuvansa dictum est non unam quandam sed diversas textus recensiones singulis repraesentari Quod variis lectionibus librorum primi et secundi quos cum Stenzleri editione contuli, apparebit

LIBER I

1 तोयनिधी C D E F विगाद्य B D F Distt 4 et 5 transponuntur in C, contra 5 et 6 in B D E F 6 चायामिपे D F 8[b] स्नानप्र° D 9[b] °कंडू B 12 शिरसामतीव D 13 चाटु° B 14 गृहद्वारि D 16 हस्ताचरिता° F 21 सचोपमानेन A सचापमानेन B pr m सचाप° B s m 23[a] तूपस्तन° B 24[a] धरित्री B 24[b] पैदूर्यं° A पैदूर्यं° C पैडूर्य° E मेघनादाद्° B 26 तपसे A B D F °मया C pr m °सगा s m 30 महीधपीनं° omnes 31[b] साधु यय F 33 सयुधता° F 34 सनताशा D F 34[b] °लक्ष्मी° A Distt 35 36 34 in E transponuntur 38 नयलोभरानी D F Post dist 38 hoc in C E inseritur गभीरनाभीहृत्स्वविधाने रराज नीला नवरोमराजि । मुखेदुभीरुस्तनचक्रराकचपुच्युता[1] शैवलपङ्क्तिरीय ॥ Postea in F distt 42 39–41 transponuntur 39 नवयौवनस्य कामेन F 40[a] चारु pro चाटु D Distt 42 41 in D transponuntur 42 Hoc distichon commentario subditicium appellatur, in ed Calc omissum est 45 तामोरु° A B 46 °पुष्टा° --°शब्दा° D F Post dist 46 in E hoc inseritur कर्णद्वयस्य नगराजपुत्र्यास्ताटकयुग्म सुतरा रराज । मत्वा भवित्रीं त्रिपुरारिपत्नीं ता सवमानाविव पुष्पदन्तौ ॥ Idem distichon in marg cod B ita legitur कर्णद्वयस्य--नितरा बभास । ज्ञात्वा--सवासमेताविव पु° ॥ In cod C post d 48 legitur ताटकपत्र विरराज तस्या शैलात्मजाया श्रवणद्वयस्य । मत्वा भवित्रीं मदनारिपत्नीं सेवासमेताविव पुष्पवन्तौ ॥ 52 °न्यतरा° B 53 माध्यस्थ्य E F 54 पूर्वं F Mallinathas lectionem पूर्वं ज्वलने laudat तत प्रभृत्येव D 55 जितात्मा A. C et E s m 57 ककुद्मान् D F 58 समित्समूह E तपश्चचार D E F

LIBER II

5 प्रभावस्तस्य गीयते A सदश्वरा°-गीयते D F A Mallinatha lectio quaedam सदश्वरा° प्रसवस्तस्य गीयते laudatur 7 स्वात्मभावी D F 8[a] °परिणामेन D F 8[b] यौ स्वप्रयोधी तावेव भूताना A यौ तु स्वप्नावयोधौ तु भूताना B D F 9 वनतो जगदतक A 11 गुरुलघु D 12[a] उद्गीथ A B C 16[a] यथार्थं° A B F 16[b] प्रद्या pro वेधा D F 18 Codices et Mall स्वीकारान्, quod in textu restituendum est 19 किमिदं A. B et Mallin किमिमा--प्रभावानि D F °प्रभावानि pro प्रकाशानि etiam in B C 20 चतुर्गुर्णो° D सवगूर्णो° F 21 अयमपि दु° B 24 इवायाता प्रकामालोकदर्शिन D इवायाता प्रकामालोकदर्शन F 26 यताहकार° D F 27 न खलु स्व यलोत्तरे° D F 28 प्राचयन्न omnes, necnon Mall 29 मेरयामास वृत्रहा C D F वृत्रहा etiam in B 30 द्विनेत्रो (pr m °त्र) षष्मु दश्चतुशताधिक B द्विनेत्रो हरेश्चतुर्दशैषष्मु शताधिक D F 31[a] यथात्म A 31[b] शास्यति प्रभु A D F (°ति प्रभु F) 32 त्वया दत्त° B C D F 33 करोति pro तनोति B 38[b] वासुकिप्रहिता D F 39 प्रत्यह pro त मुहु A. 39[b] स्वर्गद्रुम° D F 40 मनुपकारेण A B F 41[a] हस्ते F 46 पितामा° D F Disticha 46 45 44 in C transposita sunt 48 न सर्वे D F 49 °वार्पित C D F 53 तस्य pro तस्मिन् C D F 54 सिद्धे B D सिद्धे F 56 पुतस्तेनेदमवाह F स्पादी B C 57 यद्यत D F 58 प्रतिष्ठित omnes 59 ते यूय C D F 60 सोढु pro योदु A. B 61 येतीचधानदूयितान् A 63 ससिद्धि° A F ससिद्धे B कर्मससिद्धि° D 64 च म ललि° A म pro मु etiam a Mallin legi videtur चारुशार्ङ्गं et पुष्पकेतु D F

Codex anno 1827 satis accurate exaratus est. Collato commentario editioni Calcuttensi fidem nimiam non tribuendam esse vidi (MILL 44)

---

1 भीरु pr m भीत s m C भित E

185.

Lat Devan Charta Ind Foll 57 Long 8¼ Lat 4. Linn plerumque 10.

Kumarasambhavae capita I–VII (B)

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est (Mill 6?)

186.

Hujus voluminis folia 53–87 (linn 11) *Kumárasambhavae* libros I–VII continent. (C.) In marginibus et intra lineas foll 80–87 passim glossae adscriptae sunt

Haec folia anno 1774 a Bhúdeva, Agnihotrivyásatulasi filio, exarata sunt (Walker 200[c])

187.

Hujus voluminis foliis 151–173 (linn 5), literatura Bengalica exaratis, *Kumárasambhavae* libri I–IV et disticha 41 libri quinti continentur (D)

E variis lectionibus supra datis codicem nostrum ex eodem fere fonte atque Millianum F derivatum esse percipies

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (Wilson 391)

188.

Hujus voluminis folia 46–53 currente stylo, neque tamen post seculum septimum decimum exarata, primum *Kumárasambhavae* librum continent (F) (Walker 201[c])

189.

Lat Bengal Charta Ind Foll 29 Long 15½ Lat 3½ Linn 6

Kumárasambhavae libri I–VII et disticha 13 libri octavi (F)

De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 28, 74, de Berolinensibus Weber, p 150 Editiones exstant Stenzleri (a 1838), et Calcuttensis, Mallinathae commentarium continens a 1851 impressa

Codex post annum 1810 exaratus est (Mill 10)

190.

Lat Bengal Charta Ind Foll 42 Long 14 Lat 4 Linn 6

Kumárasambhavae libri VIII–XVII (G)

Liber VIII, *Suratavarṇanam*, disticha 91 continens incipit •

पाणिपीडनविधेरनन्तरं शैलराजदुहितुर्हरं प्रति ।
भावसाध्वसपरिग्रहादभूत् कामदोहदसुखं मनोहरं ॥

Liber IX, *Kailásagamanam*, disticha 52 continens, incipit

तथाविधेऽनङ्गरसप्रसङ्गे मुखारविन्दमधुपः प्रियायाः ।
सम्भोगवेश्म प्रविशन्तमन्तर्ददर्श पारावतमेकमीशः ॥

Liber X, *Kumárajanma*, disticha 61 continens incipit •

आससाद शुनासीरः सदसि त्रिदशैः सह ।
मत्वा त्रैयम्बकं तेजो वहन्वह्निर्महन्महः ॥

Liber XI, *Bálakríḍavarṇanam*, disticha 50 continens incipit

सम्यर्च्यमाना पितृभिः समग्रैः प्रह्वैः सुरेन्द्रप्रमुखैरुपेतं ।
तं पाययामास सुधाभिपूर्णं स्वर्गापगा स्वं स्तनमाशु धात्री ॥

Liber XII, *Senapatitvam*, disticha 58 continens, incipit

अथ प्रपेदे त्रिदशैरशेषैः क्रूरासुरोपद्रवदुःखितात्मा ।
पुलोमपुत्रीदयितोऽन्धकारिं तृषातुरश्चातकवत्पयोदं ॥

Liber XIII, *Kumárábhishekas*, disticha 50 continens incipit •

प्रस्थानकालोचितचारुवेषः स स्वर्गिवर्गैरनुगम्यमानः ।
ततः कुमारः शिरसानतेन त्रैलोक्यभर्तुः प्रणनाम पादौ ॥

Liber XIV, *Senáprayáṇam*, disticha 50 continens incipit

रणोत्सुकेनाधिकशत्रुसूनुना स्वयं प्रयुक्तैस्त्रिदशैर्जिगीषुणा ।
महासुरं तारकमक्षितं द्विषं प्रसह्य हन्तुं समनह्यत द्रुतं ॥

Liber XV, *Surasurasaṃyamelanam*, disticha 53 continens, incipit

सेनापतिं नन्दनमन्धकद्विषो युधे पुरस्कृत्य बलस्य शासकः ।
सैन्यैरुपेतीति सुरद्विषां पुरोऽभूत्किंवदन्ती हृदयप्रकम्पिनी ॥१॥
चमूपतिं मन्मथमर्दनात्मजं विजित्वराभिर्विजयश्रिया श्रितं ।
श्रुत्वा सुराणां पृतनाभिरागमं चित्तैश्चिरं चुक्षुभिरे महासुराः ॥२॥
समेत्य दैत्याधिपतेः पुरः स्थिताः किरीटबद्धाञ्जलयः प्रणम्य ते ।
न्यवेदयन्मन्मथशत्रुसूनुना ---- नभजित महागतं ॥३॥
दासीकृताशेषजगत्त्रयं नु मां जिगाय युद्धे कतिशः शचीपतिः ।
गिरीशपुत्रस्य बलेन साम्प्रतं [illegible] सकाकु सोऽहसत् ॥४॥
इति क्रुधा विस्फुरिताधरः [illegible] गर्वितदोर्बलो निजान् ।
[illegible] ॥५॥

ततो पलायतिपलातिशातनं (?°मातनं MSS.) दिग्दंतिदाननदूर-
    ताननिस्वनं (दिग्धंतिधानद्रपतानिस्वनं H.)।
महीधरांभोध्यनिवारितक्रमं ययौ रथं पौरमपाधिरुह्य मः ॥८॥
युगक्षयक्षुब्धपयोधिनिस्वनाश्चलत्पताकाकुलवारितातपाः (?)।
धारारजोग्रस्तदिगंतभास्कराः प्रतिप्रयातं पृतनात्ममन्वयुः ॥९॥
चमूरजः प्राप दिगंतदंतिनां महत्पुरस्याभिमुखं प्रसर्पतः।
दंतप्रकांडेषु सितेषु शुभ्रतां कुंभेषु दानांबुधरेषु पंकतां ॥१०॥
महीभृतां कंधरदारणोल्लसत्सद्धाहिनीनां पटहस्वनैर्घनैः।
उद्वेजिताश्चक्षुभिरे महार्णवा नभश्चरंती सहसा व्यवर्धत ॥११॥
सुरारिनाथस्य महाचमूस्वनैर्विगाह्यमाना तुमुलैः पुरापगा।
अभ्युच्छ्रितैर्हर्म्यशतैरधार्तैरथालयवाकनिकेतनावली: ॥१२॥

Liber XVI, *Devásurasangrámas*, disticha 49 continens, incipit:

अथान्योन्यं विमुक्तास्त्रशस्त्रजालैर्भयंकरं।
युद्धमासीच्चुनासीरसुरारिबलयोर्द्वयोः ॥१॥
पत्तिः पत्तिमभीयाय रथाय रथिन रथी।
तुरंगस्थं तुरंगस्थो दंतिस्थं दंतिनि स्थितः ॥२॥
पठिता बंदिभिः श्रुत्वा प्रवीरविरुदावली: (पठिता बंदिप्रवीर° MSS)।
यांत विलंघ्य विमानि दधुर्युद्धोत्सुका अपि ॥३॥
संग्रामानददर्पिष्णौ विग्रहे पुलकांकिते।
आसीत्कवचविच्छेदो वीराणां मिलतां मिथः ॥४॥
निर्दयं खड्गभिन्नेभ्यः कवचेभ्यः समुच्छ्रितैः।
आसन्व्योमदिशः स्थूलैः पतितैरिव पंजरा: (?) ॥५॥
खड्गा रुधिरसंलिप्ताश्चंडांशुकरभासुराः।
इतः स्थितापि (?) वीराणां विद्युतं वैभवं दधुः ॥६॥
विमुंचंतो मुखैर्ज्वाला (मुखैवाला G. मुखैर्वाला H.) भीमा इव भुजंगमाः।
विमृशासु भटैस्तुंगा व्योम व्यानशिरेऽसुराः (?) ॥७॥
गाढं वपूंषि निर्भिद्य धन्विनां विभृतां (?) मिथः।
यशोविजमुक्ता भूमि प्राविशन्दूरमाशुगाः ॥८॥
निर्भिद्य दंतिनः पूर्वं पातयामासुराशुगाः।
पेतुः प्रवरयोधानां प्रीतानामाहवोत्सवे ॥९॥
चलद्गिनमुखैर्बाणैर्नीरैर्वितरेतरं।
वर्षैर्वैमानिका व्योम्नि कीर्णैर्दूरमपासरन् ॥१०॥
विभिन्नं धन्विनां बाणैर्विशाख इव विह्वली।
रराम विरम (?) व्योम सेनापतिरिव छलात् ॥११॥
चापैराकर्णमाकृष्टैर्विमुक्ता दूरमाशुगाः।
आपापनुधिराम्भादलुब्धा इव रक्तिपिरा ॥१२॥
गृहीताः पाणिभिर्वीरैर्विशोकाः खड्गधनवः।
कोसा मगधलादानैर्यंहसन्प्रमदा इव ॥१३॥
खड्गाः शोणितसंदिग्धा मृसंतो वीरपाणिषु।
रक्तोत्पलरलेऽभाते विपुलां विभ्रमं दधुः ॥१४॥
कुंतायकाशिरे चंद्रमुप्रमतो रत्नापिताः (°पिनां MSS)।
जिह्वाभागा दमसेव लेलिहानपशांतये (?) ॥१५॥

Liber XVII, *Tárakásuravadhavarnanam*, disticha 56 continens[1], incipit:

दृष्ट्वाभ्युपेतमथ तं च पतिं पुरस्तात्संग्रामकेलिकुतुकेन घनप्रमादं।
योद्धुं मदेन मिमिलुः ककुभामधीशा बाणांधकारितदिगंबरभक्तिभेत्र ॥१॥
देवद्विषा परिवृढो विकटं विहस्य बाणावलीभिरभितः कुपितो ववर्ष।
शैलानिव प्रबलवारिधरोपरिस्थानंभस्तटीभिरिव गाढमनारताभिः ॥२॥

Hi libri utrum a Kálidása profecti sint necne, in praesentia quidem dijudicare incautum esset Quae equidem legi, mirum in modum frigere mihi videbantur

Codex hujus seculi initio exaratus est (MILL 28)

191.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 26. Long $13\frac{1}{2}$ Lat. 6 Linn 13.

Kumárasambhavae libri VIII–XVII. (H.)

Hic codex ex eodem atque praecedens exemplari a scriba literarum Bengalicarum rudi anno 1834 exaratus est. (MILL 45)

192.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 135. Long 9 Lat. 4 Linn plerumque 9

Insunt fragmenta satis antiqua *Ghantápathae* commentarii, a *Mallináltha* ad *Kirátárjuníyam*, *Bháravis* poetae carmen, conscripti Qui commentarius una cum textu anno 1814 Calcuttae typis impressus est.

Folia 1–13. libri I disticha 45 continent, sequuntur folia 14 et 15, recentiore manu addita, in quibus lib. I finitur Foliis 16–51. commentarius inde a II, 57 ad VI, 1. continetur. Inter utramque partem antiqua folia 14. (१४–२८) exciderunt. Folia 52–108. inde a libro VI, 2 ad finem libri decimi procedunt Folium 109 libri XV. disticha 49. et 50, folia 110–126 commentarium inde a libr I, 41. ad III, 5 continent In foliis 127–135 integer liber sextus inest.

Hujus codicis folia quatuor manibus exarata sunt, atque foll. 1–13. 16–43. 110–135 septimo decimo, reliqua duodevicesimo seculo (WALKER 138)

193.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 123 Long $10\frac{1}{2}$. Lat. 4 Linn 9

Sisupalavadhas (Sisupálae caedes), carmen epicum *Mághae* poetae. Argumentum carminis, viginti libros

---

[1] Librorum XV—XVII initia ex utroque codice paulum emendata speciminis causa exscripsi

continentis, a Colebrooke Misc Ess II, 80 breviter enarratum est Editiones Calcuttenses duae exstant, prior anno 1815, altera anno 1847, utraque cum Mallinathae commentario impressa

Codicis nostri folia 1 73–123 anno 1672 exarata sunt folia vero 2–72 multo antiquiora sunt Haec varias lectiones, emendationes, glossas in marginibus adscriptas habent (MILL 73)

194

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Şisupalavadhae textus, post annum 1810 exaratus Versus singuli lineola quidem divisi, sed numeris instructi non sunt, quod de plerisque codicibus Bengalice scriptis valet Lib I fin in fol 6ª, II fol 10ᵇ, III fol 15ª, IV fol 19ª, V fol 24ª, VI fol 28ª, VII fol 32ᵇ, VIII fol 37ª, IX fol 42ª, X fol 46ᵇ, XI fol 51ª, XII fol 55ᵇ, XIII fol 59ᵇ, XIV fol 64ª, XV fol 70ª, XVI fol 74ª, XVII fol 78ª, XVIII fol 82ᵇ, XIX fol 87ᵇ, XX fol 92ª

In hujus codicis fine disticha quinque satis mendose leguntur, quibus poetae stemma proditur Eadem in editione Calcuttensi (1815) cum variatione quadam inveniuntur

सर्वाधिकारी सुकृताधिकारः श्रीधर्मनाभस्य बभूव राज्ञः ।
मुक्तदृष्टिर्विरजाः सदैव देवोपरः श्रीवसुदेवनामा ॥
काले मितन्तथ्यमुदर्कपथ्यं तथागतस्येव जनः सचेताः ।
विनोपरोधात् स्वहितेच्छयैव महीपतिर्यस्य वचश्चकार ॥
तस्याभवद्दत्तक इत्युदारः क्षमी मृदुर्धर्मपरस्तनूजः ।
यं वीक्ष्य वैयासमजातशत्रोर्वचो गुणग्राहि जनैः प्रतीये ॥
सर्वेण सर्वाश्रय इत्यनिन्द्यमानन्दभाजा जनेन ।
यश्च द्वितीयं स्वयमद्वितीयो मुख्यः सताङ्गौणमवाप नाम ॥
श्रीशब्दरम्यकृतसर्गसमाप्तिलक्ष्म लक्ष्मीपतेश्चरितकीर्तनमात्रचारु ।
तस्यात्मजः कविषु माघ इति प्रतीतः काव्यं व्यधत्त शिशुपालवधा-
भिधानं ॥

Quibus si qua fides habenda est, poetae pater Dattaka, avus Vasudeva (Suprabhadeva) fuit, isque in aula Dharmanábhae regis vixit Hi versus tamen neque a Mallinátha expositi sunt, neque in codice Milliano exstant Lib II dist. 112 auctor ad Nyásam, Jinendrae librum grammaticum, alludit (WILSON 174)

195.

Folia 73–78 (linn 8), superioris seculi initio exarata, decimi *Sisupálavadhae* libri fragmentum, inde a dist 5 usque ad dist 89ᵇ continent (WALKER 162ᵇ)

196, 197.

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Vol I foll 279 Vol II foll 239 continet Long $9\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 9

Inest *Mallinathae* ad *Sisupalavadham* commentarius, *Sarvankasha* appellatus Volumen prius libros I–XI, alterum reliquos continet

Hi codices seculo superiore exeunte exarati sunt (WILSON 494, 495)

198.

Lit Bengal Charta Ind Foll 197 Long 13 Lat $4\frac{1}{2}$ Paginae foll 1–135 7, reliquae 8 lineas habent

Bharatasenae, Gaurangamallíkae filii, ad *Sişupala vadham* commentarii, *Subodha* appellati, libri I–V Incipit

प्रणम्य शम्भुं भुवनाधिनाथं सपार्वतीकं भजदिष्टसिद्धं ।
गौराङ्गमल्लीकसुतः सुबोधां माघस्य टीकां भरतः करोति ॥

Bharata commentarium, facilem intellectu, principis filii in usum se composuisse declarat, etiamsi multi praestantiores exstarent Lib I finitur in fol 41ᵇ, II fol 100ᵇ, III fol 135ᵇ, IV fol 163ᵇ, V fol 197ᵇ Singuli libri primo excepto hanc subscriptionem habent इति वैद्यहरिहरखानवंशसमुद्भवगौराङ्गमल्लीकात्मजश्रीभरतसेनकृतायां माघटीकायां सुबोधायां etc

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est (WILSON 326)

199

Lit Bengal Charta Ind Foll 171 Long $16\frac{1}{2}$ *Lat* $5\frac{1}{2}$ *Linn* 9

Ejusdem commentarii libri VI–XV, et libri XVI distt 5 Lib VI finitur in fol 21ª, lib VII fol 41ᵇ, lib VIII fol 57ᵇ, lib IX fol 74ᵇ, lib X fol 93ᵇ, lib XI fol 110ª, lib XII fol 129ᵇ, lib XIII fol 141ª, lib XIV fol 155ª, lib XV fol 170ᵇ

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 86, de Berolinensibus Weber, p 150

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 38)

200.

Lit Devan Charta Ind Foll. 287 Long 9 Lat 14 Linn 7

Naishadhíyacharitam, carmen epicum ab *Harsha* Hirae et Mamalladevis filio, compositum libris 22 Nalae et Damayantis amores et connubium celebrans (A) Praeter parentum nomina, quae in singulorum libro-

rum fine occurrunt poeta perpauca de se ipse tradidit Fine libri VII Bengaliae regem quendam se carmine celebrasse, lib X doctrina logica se excelluisse, lib XVII *Chhandae*[1] cujusdam panegyricum se scripsisse, lib XVIII *Svasaktisiddhi* (sive *Svabhaktisiddhi*) librum se composuisse lib XXII regis cujusdam, Sahasankae similis res gestas se praedicasse declarat Ea disticha, quae in editione Calcuttensi post dist 151 lib XXII leguntur in codicibus nostris non exstant

Codex anno 1736 a Kasinatha exaratus est Folia १–४ et १५–३८ (I, 94–III, 13) desiderantur In marginibus foliorum 1–88 glossae manu Mahratica adscriptae sunt (WILSON 498)

201

Foll 41–121 Lit Bengal Linn 6 *Naishadhiya charitae* lib III 78–XI (B) Liber III finitur in *fol* 45^b, IV *fol* 55^a, V *fol* 65^a, VI *fol* 73^a, VII fol 81^a, VIII fol 89^a, IX fol 101^a, X fol 110^b, XI fol 121^b

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 30, de Berolinensibus Weber, p 152 Prior pars Calcuttae anno 1836, altera ibidem cum Narayanae commentario anno 1855 prodiit

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 170^c)

202

Foll 112–219 Lit Bengal *Naishadhiyacharitae* pars altera (C) Lib XII finitur in fol 124^a, XIII fol 129^a, XIV fol 137^b XV fol 145^b, XVI fol 156^a, XVII fol 168^b, XVIII fol 179^a, XIX fol 186^b, XX fol 195^a, XXI fol 208^a, XXII fol 219^a

Haec pars post annum 1810 exarata est (WILSON 235^b)

203

Opera tria Lit Devan Charta Ind Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4

Foliis 1–78, diversis seculi XVII et XVIII manibus exaratis, *Naishadhíyacharitae* fragmenta continentur (D) 1 Foll 1–13 lib I II 1–7 2 Foll 14–20 lib III 1–73 3 Foll 21–23 lib III 105 ad finem libri 4 Foll 24–32 lib V, 4^b–126 5 Fol 33 lib V, 137 138 6 Fol 34 lib VI, 72–82 7 Fol 35 lib VI 94–101 8 Foll 36–50 lib IX 9 Foll 51–60 lib X, 1–118 10 Foll 61–66 lib XIII 11 Foll 67–78 lib XXI Haec postrema pars in Angana urbe exarata est (WALKER 210^a)

[1] Pro Chhandaprasasti quidam Chhandahprasasti legunt

204, 205

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long $12\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Vol I foll 280 linn 11 Vol II foll 239 linn 1–117 11 postea 9

Narayanae, Nrisimhae et Mahalasae filii, ad *Naishadhiyacharitam* commentarius

Vol I Desunt folia १–१० quae libri primi disticha 1–95 continebant Lib I finitur in fol 7^b Lib II fol 31^b Lib III fol 65^b Lib IV fol 89^a Lib V fol 117^a Lib VI fol 140^b Lib VII fol 166^b Lib VIII fol 180^b Folium unum deest quod finem libri octavi et noni initium continebat Lib IX fol 228^b Lib X fol 254^b Lib XI fol 280^b

Vol II Lib XIII (ante XII positus) fol 27^a Lib XII fol 59^b Lib XVI fol 93^a Lib XV fol 118^b Lib XVII fol 186^a Lib XVIII fol 239^b

In fine libri XVII haec subscriptio legitur इति शेषरामचन्द्रविरचितायां नैषधचरितभावद्योतनिकायां सर्वानवद्यकारण्यां सप्तदशः सर्गः ॥ Commentarius vero a Calcuttensi non differt

Utrumque volumen Benaris anno 1821 exaratum est (WILSON 346 347)

206

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 18

Sesharámachandrae ad *Naishadhíyacharitae* libros XVII et XIX, et Narayanae ad librum XX commentarius *Ramachandrae* commentarius ab editione Calcuttensi non differt

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 241)

207

Lit Devan Charta Ind Foll 153 Long 11 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–72 (linn 10) *Narayanae* ad *Naishadhiyacharitam* commentarii liber primus Incipit वैदेही यस्य वामे जयति जयजनिर्हैषिणो लक्ष्मणो पि etc Folia 15–23 et 43–67 recentiore manu addita sunt

Folia antiqua in fine seculi XVII, reliqua superiore seculo exarata sunt (WALKER 162^a)

208

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long 9 Lat 4

Foll 1–118 (linn 8–11) *Damayantikatha* (Damayantis narratio), a *Trivikramabhatta*, Nemadityae filio, Sridharae nepote, e Sandilyae gente oriundo scripta (A) Auctor Nalae et Damayantis fata, Mahabharatae episodium notissimum secutus, oratione soluta, versibus tamen plurimis[1] ornata, capitibus septem enarrat Opus propter hanc orationis prosae et poeticae conjunctionem ei generi adnumeratur, quod ab Indis *Champu* dicitur, et nonnunquam *Nalachampu* nomine laudatur Incipit जयति गिरिसुताया कामसतापवाहिन्युरसि रसनिषेकश्चादनश्च दूमौलि । तदनु च विजयंते कीर्त्तिभाजा कवीनामसकृदमृतनिदुस्यदिनो वाग्विलासा ॥१॥ जयति मधुसहाय सर्वससारवल्लीजननजरठकद को पि कदर्पदेव । तदनु पुनरपागोत्सगसचारिताना जयति तरुणयो पिल्लोचनाना विलास ॥२॥ सगाधात परिस्यदि विबुधानदमदिर । वदे रसातरप्रौढ श्रोत (l स्रोत) सारस्वत वहत् ॥३॥ प्रसन्ना का तिहारिण्यो नानाश्लेषविचक्षणा । भवति कस्यचित्पुण्यैर्मुखे वाचो गृहे स्त्रिय ॥४॥ कि कवेस्तस्य काव्येन कि काडेन धनुष्मत । परस्य हृदये लग्न न घूर्णयति यच्छिर ॥५॥ अप्रगल्भा पदन्यासे जननीरागहेतव । सत्येके वहुलालापा कवयो बालका इव ॥६॥ अच्छमालापवृत्तिज्ञा[] कुशासनपरिग्रहा[] । ब्राह्मीव दौर्ज्जनी ससद्वदनीया[] समख ला[] ॥७॥[2] रोहण सूक्तिरत्नाना वद वृद विपश्चिता । यन्मध्ये पतितो नीच काचो मुच्चैर्मणीयते ॥८॥ अतिजातस्य या मूर्त्ति शशिन सज्जनस्य च । क्व सा वै रात्रिजातस्य तमसो दुर्जनस्य च ॥९॥ निश्चित ससुर. (ebrius) क्रो पि न कुलीन सम [ऽ]मति । सर्वथा सुरसवद्ध काव्य यो नाभिनदति ॥१०॥ सद्दूषणापि (l सद्रूप°) निर्दोषा सखरापि सकोमला । नमस्तस्मै कृता येन रम्या रामायणी कथा ॥११॥ व्यास क्षमाभृता श्रेष्ठो वद्य स हिमवानिव । सृष्टा गौरीदृशी येन भवे विस्तारिभारता ॥१२॥ कर्णांतविभ्रमभ्रातकृष्णार्जुनविलोचना । करोति कस्य नाह्लाद कथा कातव भारती ॥१३॥ शश्वद्बाणद्वितीयेन नमदाकारधारिणा । धनुषेव गुणाढ्येन नि शेषो रजितो जन ॥१४॥ इत्य काव्यकथाकथानकरसैरेषा कवीनाममी विद्वास परिपूर्णकर्णहृदया कुभा पयोभिर्यथा । वाचो वाच्यविवेकविक्लवधियामीदृग्विधा मादृशा लप्स्यते क्व किलावकाशमथवा सर्वसहा सूरय ॥१५॥ वाच काठिन्यमायाति भगश्लेषविशेषत । नोद्वेगस्तत्र कर्त्तव्यो यस्मान्नेको रस कवे ॥१६॥ काव्यस्याम्रफलस्यापि कोमलस्येतरस्य च । बधच्छायाविशेषेण रसो प्यन्यादृशो भवेत् ॥१७॥ अस्ति समस्तमुनिमनुजवृदवृदारकवदनीयपादारविदस्य भगवतो विधेर्विश्वव्यापिव्यापारपारवश्यादवतीर्णस्य ससारसारचक्रे क्रतुक्रियाकाडशौडस्य शाडिल्यनाम्नो महर्षेर्वंश । श्रूयते च श्रवणोचिताश्चदनपल्लवा इव तत्र केचिदनूचाना शुचय सत्यवाचो विरचितवर्षसौ यनीयाचारा ब्रह्मविदो ब्राह्मणा पुण्यजनाश्च न च ये ऽल कापुरुषा मुमूत्ताश्च न च येऽलपटा प्रसिद्धाश्च न च येऽलपाका कामवर्षाश्च न च येऽलघना सन्मार्गस्य महाभारतिकाश्च न च ये रगोपजीविन सेवितास्परसो पि न च ये रभान्विता ॥ कि बहुना ॥ जानति हि गुणान्वक्तु तद्विधा एव तादृशा । वेत्ति विश्वभरा भार गिरीणा गरिमाश्रय ॥ [१८] तेषा वशे विमलयशसा श्रीधरस्यात्मजो भून्नेमादित्य स्वमतिविकसद्वेदविद्याविवेक । उत्कल्लोला दिशि दिशि जना कीर्त्तिपीयूषसिधु यस्याद्यापि श्रवणपुटके कूणिताक्षा पिबति ॥ [१९] *तैस्तैरात्मगुणैर्येन त्रिलोक्यास्तिलकायित । तस्मादस्मि* सुतो जातो जाड्यपात्र त्रिविक्रम ॥ [२०] सो ह हसायितु मोहादक पगुर्यथेच्छति । मूढधीस्तद्वदिच्छामि कविवृदारकायितु ॥ [२१]

Jam hoc prooemio Trivikramam verborum ambiguitati velut Vanam[3], Subandhum, alios minorum gentium poetas, praecipuam curam impendisse apparet Quare sine commentario quid auctor singulis vicibus voluerit, enodari non potest

Cap I (distt 61) fol 20ᵃ II (distt 38) fol 34ᵃ III (distt 34) fol 48ᵃ IV (distt 27) fol 60ᵃ V (distt 77) fol 82ᵃ VI (distt 74) fol 100ᵃ VII (distt 45) fol 118ᵃ

In marginibus foliorum 1–37 glossae multae adscriptae sunt

Haec voluminis pars anno 1442 exarata est In fine haec leguntur स्वस्ति सवत् १४९८ वर्षे कार्त्तिक शुदि द्वितीयाया तिथौ नद्दपद्दग्रामे पातसाहश्रीअहम्मदविजयराज्ये तन्नियुक्तमलिकश्रीअहम्मदव्यवहरपतिपट्टवायासमस्तव्यापार चालयत्येव काले पद्दपद्रजातीयमह धरणीधरेण आत्मनस्तथा लघुणा पठनार्थ दमयतीपुस्तिकालेखि ॥ (WALKER 190ᵃ)

209.

Lit Devan Charta Ind Foll 139 Long 10½ Lat 4½

Foll 1–57 (linn 15) *Damayantikathá* (B)

Haec folia seculi XVI manu nitide exarata sunt Folium 2 desideratur (WALKER 208ᵃ)

210.

Lit Devan Charta Ind Foll 259 Long 13 Lat 5½

Foll 1–104 (linn 9) *Damayantikatha* (C)

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 245ᵃ)

---

[1] Nonnulli a Sarngadhara laudantur

[2] Ambigua haec Re vera autem auctor poetas quosdam his verbis carpere voluit Num ii velut sacerdotum scelestorum collegium veneranda sunt qui praecepta mala amplexi intolerabiles sermones fundunt omnes nimirum fungi et nebulones?"

[3] Isque in disticho 14 memoratur

211.

Foll 166–174 (linn 12) *Draupadivastraharanam* (Draupadi vestibus privata) Incipit अथ द्रुपद्या वस्त्राहरणसवध लिख्यते ॥ यो गोपनारीपरिहासकारी । यो गोपकोपाहितदर्पहारी । यो गोपनायाचलराजधारी पायात्स च कुञ्जविहारकारी ॥१॥ कोपाकुल कौरवकामवर्षी सपिण्डहासावमतेरमर्षी राज्ये हृते पाण्डुयशोधराणा । कातामपि द्यूतपरोऽजहार ॥२०॥ Auctor distichis 104, quae metris artificiosis scripta sunt, Mahâbharatae narrationem (Sabhaparvan 2186–2300) quandam tractavit Yudhishthira enim quum et regnum et uxorem alea amisisset, Duryodhana Draupadim per vim in aulam suam arcessivit Quam quum, servae instar habitam, spoliari jussisset, a Krishna miraculo quodam hac turpitudine liberata est

Haec folia anno 1780 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 129[c])

212.

Hujus voluminis folia 101–131, literatura Bengalica exarata (linn 6), *Raghavapandaviyae*, carminis a *Kaviraja* scripti, libros I–IX continent Auctor libris tredecim Raghuidarum et Panduidarum res gestas ita enarravit, ut disticha singula, interpretatione diversa adhibita, ad alteros utrosque referri possint Accuratiora apud Colebrooke Misc Ess II, 98 invenies Auctor sub regno Kamadevae, Jayantipuris regis, vixit, eumque non modo in prooemio celebrat, sed etiam in fine omnium capitum laudat Ad aetatem poetae describendam, hoc distichon (I, 18) magni momenti est श्रीविद्याशोभिनो यस्य श्रीमुञ्जादियतो भिदा । धारापतिरसावासीदय तावद्धरापति ॥ "Qui Kamadevas, fortuna et doctrina excellens ea re a Munja differebat, quod ille Dharae dominus fuit, hic vero terrae dominus est" Non igitur dubitari potest, quin Kaviraja post seculum decimum vixerit Subandhus et Vanae opera eum imitatum esse hoc disticho apparet (I, 41) सुबन्धुर्बाणभट्टश्च कविराज इति त्रय । वक्रोक्तिमार्गनिपुणाश्चतुर्थो विद्यते न हि ॥ "Subandhu, Vana, Kaviràja, hi tres orationis ambiguitate excellunt, quartus eorum similis non exstat"

Haec folia post annum 1810 exarata sunt Cap I fol 107[a] II, 110[a] III, 112[b] IV, 115[a] V, 120[b] VI 122[a] VII, 125[b] VIII, 129[b] IX, 139[b] Carmen Calcuttae anno 1854 impressum est De codice Parisiaco et *Vignanathae* commentario cf Hamilton, p 79, de *Sasadharae* commentario Weber, p 153 (WILSON 39[b])

213.

Hujus voluminis folia 58–78 (linn 8 9) *Ramachandracharitrasaram*, ab *Agnivesa* compositum, continent Auctor distichis 102, Sardulavikridita metro scriptis Ramachandrae res gestas adumbrat Incipit

श्रीसारदाचरणपद्मयुग निधाय चित्ते गणेशचरणौ प्रणयेन नत्वा ।
रामायणीयमखिल(?) मुनिभि प्रणीत(?)माद्यैरह तदिह सारतर प्रवक्ष्ये ॥१।
पूर्वं यो दितिजो नरार्धवपुषा सिंहेन निस्तारित
• सो य विश्रवस सुतोऽसुरसुतागर्भोद्भवो रावण ।
तेनातीव सदा जगत्त्रयमिद दुष्टेन सतापित
जातस्तद्वधहेतवे दशरथात श्रीरामनामा हरि ॥२॥
आदौ य पिशिताशनीं निहतवान् रामो वने ताडका
विश्वामित्रमखस्य विघ्नयकृतो नक्तचरानर्दयन् ।
यातोऽसौ मिथिला हरस्य धनुषो ज्यारोहणाकर्षणे
सीता तत्र पणीकृतेति जनकेनाकर्ण्य तत्कौतुकात् ॥३॥
श्रीरामेण यदा स्वय शिवधनुर्भङ्क्त्वा जिता जानकी
ह्यासीत्पञ्चदशाब्दिकेन वयसा षट्वार्षिका मैथिली ।
पश्चाद्द्वादश हायनानि वसतो यातान्ययोध्यापुरे
तातस्तस्य तदा महोद्यमपरो (l °र:) पट्टाभिषेके भवत ॥४॥

Desinit in hoc disticho

इत्येतद्यश्चरत्र (charitram) पठति रघुपतेर्यो नरो वा शृणोति
सार रामायणस्य प्रतिदिनमृषिणा चाग्निवेशेन गीत ।
सो य निर्धूतपापो जलधरपदमारुह्य यानेन याति
स्वर्गं दिव्येन देवैरभिमुखमखिलैरागतै स्तूयमान ॥१०२॥

Haec folia anno 1702 satis accurate exarata sunt (WALKER 181[b])

214.

Foll 109–179 (linn 8) *Sankarachetovilasas* (Sankarae ingenii lusus, sive Sankarae lusus quo Cheta laudatur), quo carmine Chetasinhae reguli res gestae a *Sankara*, Balakrishnae filio, e Bharadvâjae gente oriundo, celebrantur Incipit

श्रीमतभाललसत्सुधाकरसुधापानप्रसगोल्लस
न्मोदप्रोज्झितदानपानरचनाकेलि मिलिंदावलीं
सिंदूरारुणकुण्डलीकृतचलत्शुण्डाभागोल्लपत-
त्फूत्कारैस्तिरयन् विनाशयतु वो विघ्नान्स विघ्नाधिप १

Carmen, sermonis artificiis et ambiguitatibus turgens neque tamen inelegans, quot libros continuerit, non constat, in nostro enim codice in fine libri quarti desinit Oratione soluta cum versibus conjuncta ad genus *Champu* dictum pertinet

Lib I Paragraphi 135 1–37 Prooemium 38–47 Varanasiae laudes 48–63 Qua in urbe Yavanam regnavit 64 Ejus in aulam Krishnamisra advenit

65–83 Hujus stemma traditur Gautama Şatananda Kharanaraya Bhaganaraya Mihirarati Krishnamisra Garga (rishi) Gautama Sringin Kavana Vidyadhara Rathikara (?) Krishnamisra (Kṛthamisra, Kishtumisra) 84–109 Yavanari, cum Gori Yavanarum rege, congressus occiditur[1] 110 तदारभ्य नृप कारया वशज कोऽपि नाभवत । राष्ट्र विभज्य तैरथ भुज्यत स्म यथारुचि । 111–135 Krishnamisrae prosapia Ramamisra et Devamisra Devamisrae filius Kripamisra fuit, ejus Savantamisra Misra Dhimarana Kanada Motirama Laddhanadeva Manikyamisra Maharajamisra Bhavachandra Madhumisra Paramananda Jidadhana Manoranjana Manoranjanae quatuor filii geniti sunt *Manasarama*, Dasarama Dayarama Mayarama *Manasaramae* filius *Valivanda* fuit

Lib II Paragg 46 1–15 Valivanda Varanasiae rex celebratur 16–21 Cui *Chetasinha* filius natus est 22 Isque post patris mortem in regnum successit 23–46 Regis virtutes ad nauseam praedicantur

Lib III Paragg 109 Chetasinhae jussu Ramanagara (Srirajaramanagara) urbs condita est[2]

Lib IV Regis officia quotidiana et pietas celebrantur Desinit liber in distycho 109 नय कुटलिया चित्त निजवशतामिद नय ससारमूढ कृष्णा हृदयसरोरुहे कुरु रे ममताह्द कुरु रे ममताह्द वचनमिदमद्भुतसारम श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदय कुरु हार श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदये कुरु चित्तम् विषयवशीकृतचित्त कृष्णचरणे कुरु चित्तम

Sed quisnam celeberrimus ille Chetasinha rex cujus virtutes talem invenerunt praeconem? Scilicet *Cheyt Singh* ille, Varanasiae intra annos 1770–1781 Zemindar, cujus causa in senatu Anglico tot tantaeque in Warren Hastings turbae excitatae sunt Poema igitur nostrum intra annos 1771–1778 scriptum esse puto

In fine librorum haec leguntur इति श्रीसमस्तसामतमुकुटकोटिकुहरित्सन्नोहादोलितपादारविन्दमहाराजचेतसिहप्रोत्साहितमाहिमपारावारपारीणश्रीमहीधितवालकृष्णसूनुशंकरविरचिते शकरचेतोविलासचपूप्रबंध लक्ष्मीनारायणाके etc

Haec voluminis pars in fine seculi superioris exarata est (Wilson 493[g])

[1] Krishnamisrae Datrpuram (Dataniyá) a rege dono datur

[2] Cheyt Singh intended to build a grand town at Ramnaghur on a regular plan and with wide streets after the European fashion This purpose was frustrated by his deposition but a tolerable idea of its scope may be formed from the two spacious streets crossing each other at right angles which compose the existing town of Ramnaghur *Hamilton* Gazetteer II 433

215, 216

Opus unum voluminibus duobus compactum Vol I foll 240, vol II foll 198 continet Lit Devan Charta Ind Long 10½ Lat 4½ Linn 8

Inest *Sarngadharapaddhatis*, anthologia a *Sarngadhara* edita Auctor, Damodarae filius natu maximus, Lakshmidharam et Krishnam fratres habuit avus Rághavadeva in Hammirae Sakambharis (Sambhar) regis, aula vixit[3] Şarngadhara disticha ex optimis poetis excerpsit propria multa addidit, eaque secundum materiam et argumentum in capita 163[4] digessit Distichorum numerus esse 6300 dicitur Capitum nomina, ordine alphabetico a me disposita, sunt haec Agastyanyoktayah 61 Adbhutarasanirdesah 142 Amityatanirupanam 148 Anukramah 2 Abhisarikasancharakathanam 119 Aripalayanam 74 Arishtajnanam 162 Asatichantam 132 Asishah 4 Udaraprasansa 16 Udyamakhyanam 30 Upadesavidhanam 153 Upavanavinodah 82 Kamalanyoktayah 67 Karabhanyoktayah 56 Karunarasanirdesah 141 Kalahantaritapralapasakhyanunayau 113 Kalpasthanam 89 Kákanyoktayah 50 Kalacharitam 151 Kálasankhyanam 154 Kavyaprasansa 6 Kukavininda 9 Kupanditaninda 11 Kupanyoktayah 68 Kripananinda 23 Kesaranjanam 90 Kokilanyoktayah 46 Kautukam 88 Kriyaguptakarmaguptasandhiguptavindumatchitrakhyanam 34 Khadyotanyoktayah 52 Gajaprasansa 78 Gajanyoktayah 54 Gandharvasastram 81 Gunaprasansa 18 Grishmasamayasvabhavakhyanam 134 Chandranyoktayah 41 Chandrodayavarnanam 120 Chatakanyoktayah 47 Jatih 36 Taṭákanyoktayah 66 Tamovarnanam 118 Taruniprithagavayavavarnanam 98 Turangaprasansa 79 Trishnáninda 27 Tejasviprasansa 17 Daridraninda 25 Davanalanyoktayah 70 Durjananinda 22 Dutyupahasarasaprasnau 109 Daivakhyanam 29 Dhanaprasansa 21 Dhanurdharaprasansa 80 Dharmavrittih 38 Dhiraprasansa 13 Nadyanyoktayah 65 Namaskritih 3 Navavadhusangame sakhivakyam navavadhusuratarambhakride 123 Nayakam prati dutipreshanam 105 Nayakayor uktipratyukti 114 Nayakasikshanayakanunayau 115 Nayakasyagre dutyuktih 107 Nayakatithyanayaka

[3] Avunculi auctoris Gopala et Devadasa fuerunt Horum omnium ne Hammira quidem excepto versus in anthologia leguntur Ceterum gentile regis nomen in codice nostro चाहुयाण scribitur itidemque in codd E I H 2048 (A) et 20 3 (C) चाहुयाण in cod 876 (B) चाहुवान in cod 1384 (E) In cod 125 (D) prooemium deest

[4] Hic numerus cum computatione mea quadrat Boehtlingk 168 invenit

prasnau 111. Náyikám prati náyakavachanádikathanam 101. Náyikám prati náyakávasthávarnanasandeśákhyáne 108. Náyikám prati sakhívachanam 103. Náyikávalokananáyakadarşane 110. Nítih 76. Panditaprasansá 10. Parasparaprasádákhyánam 116. Parvatányoktayah 60. Pasúnám lakshanáni chikitsá cha 84. Pascháttápaḥ 150. Pátakavivritih 39. Pánagoshṭhívarnanam 121. Purushastrísanyogavivritih 93. Prakírnakákhyánam 31. Prabhátavarnanam 128. Prabhátaváyusúryodayavarnanam 129. Prasnottarákhyánam 35. Prahelikápahnutikúṭákhyánam 33. Priyacháṭudyútakrídásuratapraśansá 122. Priyaprastháuávasthákathanam 100. Bálagráhopasamanam 87 Bálávarnanam 96. Bíbhatsárasanirdesah 145. Bhayánakarasanirdesah 144. Bhútavidyá 86. Madhukarányoktayah 45. Madhyarátrakrídánáyakánunayau 127. Manahsthirikaranaprabhávah 159. Manasviprasansá 15. Mantrayogalayayogarájayogáh 156. Mayúrányoktayah 48. Marusthalányoktayah 69. Mahatám prasansá 12. Máninímínákhyánam 112. Misrakanítih 77. Múrkhanindá 26. Meghányoktayah 42. Yáchakanindá 24. Yogicharyá 161. Yogimahimadoshopasargachikitsásaptadháranáshṭamahásiddhipráptayah 160. Ratnányoktayah 63. Rájanítih 75. Raudrarasanirdesah 146. Lobhanindá 28. Vansavarnanam 1. Vakányoktayah 51. Vayahsandhivarnanam 97. Varshásamayasvabhávákhyánam 135. Vasantasamayasvabhávákhyánam 133. Váyvanyoktayah 43. Vichárah 152. Videhamuktikathanakálavanchane 163. Viparítakrídá 125. Viyoginípralápah 104. Viyogyavasthávarnanapralápákhyáne 106 Virahiṇyavasthávarṇanam 102. Visishṭakavipraśansá 8. Visishṭarájavarnanam 73. Vishayopaháśah 149. Vishápaharanam 85. Vírarasanirdesah 140 Vrikshaviseshányoktayah 59. Vrishabhányoktayah 57. Vairágyákhyánam 147. Şakunajnánam 83 Sankhányoktayah 64. Saratsamayasvabhávákhyánam 136. Sárírákhyánam 155. Sisirasamayasvabhávákhyánam 138. Sukányoktayah 49. Sansargaprasansá 20. Sankírnányoktayah 71. Sanketasthánabhávahávavivritih 95. Sajjanaprasansá 14. Satívarnanakulavadhúvritte 131 Sadácharah 37. Santoshaprasansá 19 Samagrastrísvarúpavarnanam 99. Samasyákhyánam 32. Samudrányoktayah 62. Sambhogávishkaraṇam 130. Sammisrákhyánam 139 Sámányakavipraşansá 7. Sámányarájaprasansá 72. Sámányavrikshányoktayah 58. Sinhányoktayah 53. Subháshitaprasansá 5. Suratakelikathanam 124. Suratanivrittih 126. Súryányoktayah 40. Súryástangamanavarnanam chakravákávasthákhyánam cha 117. Strípurushajátivivritih 92. Stríprasansá 91. Stríseváprakárah 94. Hansányoktayah 44. Haṭhayogah prathamah 157. Haṭhayogo Márkaṇḍádisádhito dvitíyah 158. Hariṇányoktayah 55. Hásyarasanirdesah 143. Hemantasamayasvabhávákhyánam 137.

Distichis permultis Sárngadhara auctorum nomina adscripsit, plurima poetarum anonymorum vocabulo कस्यापि 'nescio cujus' significavit. In codice nostro aliquot nomina omissa, multa a scriba corrupta, ne numeri quidem distichorum satis accurate notati sunt. Cave igitur, ne nimiam ei, quam infra dabo, nominum recensioni fidem habeas, etiamsi, ubicunque dubitationi locus dabatur, codices Londinienses a me collati sint.

Poetae igitur hi laudantur: Akálajalada 42, 14. Achala 42, 20. 114, 11. 133, 21. Cf. 8, 5. Achyuta 63, 11. Adbhutapunya 111, 3. 124, 2. Anantadeva 6, 6. Abhinanda 136, 16. (Cf. 8, 5. et Gaudábhinanda.) Abhinandana 132, 3. Abhinavagupta 69, 3. Abhirámapasupati 33, 20. Amarúka 100, 6. 8. 101, 5. 103, 3. etc. Amala (a poeta quodam laudatur 8, 5). Amritavardhana 138, 1. Arasíṭhaphura (?) 3, 20.[1] Argata 119, 4. Avantivarman 118, 4. 134, 12. A'kásapoli 104, 5. 110, 2. A'nandadeva 32, 14. A'nandavardhana 52, 3. 54, 3 (Cf. Nandavardhana.) Bhaṭṭa Indurája 59, 63. 71, 54. 116, 6. Indrakavi 3, 27. 62, 6. 66, 5. 145, 4. Indrasinha 140, 8. Uddíyakavi 122, 10. Utkata 36, 8 Utpalarája 59, 28. Utprekshávallabha 110, 11. Bhaṭṭa Upamanyu 110, 5. Umápatidhara 41, 8. 107, 18. Kanthapandita 34, 17 Kapilarudra 133, 5. Kapolakavi 98, 31. Kamaláyudha 137, 5. Karnotpala 123, 6. Karpúrakavi 59, 38. Kalasa 134, 22. Kavísvara 140, 15. Kálidása 26, 2. 34, 11. etc Kumáradása 98, 59 71, 114, 1. Kumárabhatta 124, 14. Kumuda 4, 33 Krishna 67, 3. Krishnapilla 133, 25. 135, 21. Krishnabhaṭṭa 8, 4 Krishnamisra 4, 20. 30, 2 49, 5. 91, 9. 144, 3. Krídáchandra 4, 10. Kshemendra 9, 5 11, 2. 3. etc. Ganadeva 15, 5. 45, 4. (Cf. Devaganadeva) Gandagopála 136, 5. Gángadeva 58, 13. Gunákara 78, 17. 136, 3. Gopáladeva 147, 12. Gobhaṭṭa 23, 5 (Hoc distichon ab Ujjvaladatta citatur.) Govardhanáchárya 31, 4. Bhaṭṭa Govindarája 4, 1 36, 3 54, 8. 59, 42. 106, 10. 119, 16. (A Deveşvara celebratur 8, 10. Cf. Vikaṭanitambá.) Gaudábhinandana, Gaudábhinanda 62, 14. 107, 13. Svetámbara Chandra 138, 5 Chandraka 117, 14. Chandrakavi 42, 5. 114, 12. Chandradeva 46, 11. 12 48, 5. (8, 6. Vánam celebrat.) Chánakya 5, 2. 3. 21, 3. etc. Chaura (? carpitur 9, 6.) Bhojarájachaurakavikritam padyam 147, 18. Chhamachhamikáratna 106, 8. Chhinnama 4, 12. Jayagupta 136, 8. Jayadatta 79, 10. (de equorum speciebus.) Jayadeva 3, 13. 24. 7, 10 etc Jayamádhava 6, 7. 121, 7. 133, 19. 134, 26 Jayavardhana 52, 1. Jívanáya 135, 29. Jívanáyaka 56, 2. Jnánavarman 58, 1. Tarala, cf. Rájase-

[1] सरसीठफु A सरसीठफुर B सरसीठफुर C सरसीठफुर E

khara. Trilochana 41, 17. (4, 15. 16. Vánam et Mayúram laudat.) Trivikrama Bhaṭṭa, Damayantíkathae auctor 4, 49. 7, 5. 8. 9, 1. 98, 24. 106, 4. 12. 111, 5. 120, 21. 135, 4. Dagdhamarana 106, 6. Dandin 4, 40. 16, 8. (Cff. Rájasekhara et Vijjáká) Dámodaragupta 140, 7. Dámodaradeva 71, 58. 147, 12. 21. 148, 6. Dinakaradeva 139, 8. Divákara, cff. Rájasekhara et Mátangadivákara. Divirakisora 36, 6. Dípaka 3, 18. 131, 2. 143, 13. Durgasena 135, 28. Devaganadeva 29, 19 31, 1 45, 4. 148, 16. 149, 8. 150, 10. 151, 7. Devadásadeva 134, 29. 147, 13. 22. Devabodhi 110, 8. Devesvarapandita 3, 7. 4, 8. 8, 10. etc. (Bhojam regem celebrat 73, 5–7.) Dhanadadeva 8, 11. 133, 31 = Dhanadeva 4, 3 7, 4. 9. 39, 2. 45, 5. etc. Dhanapála 8, 14. (Mágham et Bháravim laudat) Dhanika 103, 4. 140, 13 Dharmakírti 55, 11. Dharmadása 33, 7. 8. 10. 11. Dharmavardhana 55, 13. 59, 13. Dhárákadamba 134, 6. Dhairyamitra 106, 6. Dhoíkavi 71, 2.[1] Nakula 79, 56 112. (de equorum cura Cf. Pándavanakula) Nagnajit 121, 4. Nandavardhana 53, 7. (Cf. Ánandavardhana) Namaiya 59, 17. 62. Narasinha 69, 5. Nágapaiya 58, 12 Nágammá 3, 30. Náthakumára 135, 19 Náráyanabhatta 140, 12. 20 144, 10. 146, 2. 7. Nidrádaridra 106, 7. Nisánáráyana 4, 48. 141, 12. Netratribhágabrahmayasasvin (?) 106, 16 Parimala 40, 11. Pánini 120, 14. 135, 8. Pándavanakula 77, 27. (Cf. Nakula) Srípálakavirája 133, 8. Pushṭika 104, 12. Pushpákaradeva 36, 21. 45, 6. 53, 11. 59, 3. Prithvídhara 102, 8. Prakásavarsha 23, 6. 42, 19. Prabhákaradeva 99, 1. Prahládana 41, 1. 42, 1. 59, 69. 60, 8. Phalajjalavásudeva 100, 9 (Cf. Vásudeva.) Phalguhastiní 120, 10 Ballálasena 41, 16. Bhaṭṭa Bíjaka 58, 2. 133, 1. 135, 6. 39. 137, 1. Bauddhah ko 'pi 29, 1. Bhaṭṭanáyaka 59, 31. Bhaṭṭasvámin 36, 23. Bhadantajnánavarman 58, 1. Bhadantavarman 112, 8. Bharchhu 15, 1. 137, 14. Bhartrimentha 139, 5. Bhartrisvámin 136, 3. Bhartrihari 7, 12. 10, 6–8. 11, 4. etc. Bhallaṭa 40, 9. 10. 43, 3. 46, 9 50, 2. 52, 4. 56, 1. 59, 54. 71, 57. 102, 7. 107, 8 Bhavabhúti 4, 5. 13. 6, 2. 12, 7. etc. Srívaidya Bhánupandita 43, 1. 58, 3. 59, 43. 74, 5. 98, 43. 124, 7. Bháratíkavi 4, 9. Bháravi 121, 3. 134, 24 (Cff Dhanapála et Rájasekhara.) Bhása 98, 45. 120, 20 136, 6 (Cf. Rájasekhara.) Bhikshátana 132, 18. Bhíma 112, 5. 134, 5. 135, 34. Bhímasinhapandita 71, 53. 98, 82. Bheribhánkára 3, 2. 10. 4, 11. 46, 7. 53, 9 Bhogabhaṭṭa 14, 9. Bhojadeva 44, 14. 46, 5. 59, 4. 15. 39. 68, 3. 71, 6. 134, 4. 10. 135, 23. 137, 15. Bhojarája 35, 11–14 117, 7. Munjam prati Bhojarájasya lekhah 141, 6. Bhojarájakavivarga 128, 2. Bhohara (?) 137, 7. Madana 36, 26. 41, 9. Manu 91, 11. Mayúra 4, 50. 51. 36, 17. 29. 138, 13. (Cff. Rájasekhara et Trilochana.) Mahádeva, Rájapitámahamahádeva 40, 4. 58, 11. 59, 25. 71, 36. 37. Mahámanushya 136, 1. 138, 4. Mágha 12, 8 14. 15, 14–16. 17, 6. etc. (Cf. Dhanapála.) Mátangadivákara 72, 10.[2] Mádhavamágadha 59, 44. Máyúrája 146, 9. Márkandeyamuni 39, 13. 147, 1. Málavarudra 62, 15. Muktápída 55, 9. Murári 32, 18. 97, 10. 98, 40. etc. Mecha (?), cf. Rájasekhara. Menṭha 117, 12. 118, 3. (idem distichon ipsi et Vikramádityae tribuitur. Cf. Bhartrimenṭha.) Moriká 102, 6. 107, 24. Bhaṭṭayaṣas 144, 8. Yasovarman 144, 7. Raghu in libro Kavidarpaṇa 129, 6. Ratnákara 74, 3. 98, 60. 117, 3. 121, 2. (Cf. Rájasekhara.) Ravigupta 14, 7. 22, 7. 23, 7. Ravidatta 36, 12. Rákshasa 133, 27. Rághavachaitanya 3, 14. 15. 7, 14. 49, 4 77, 28 Rághavadeva 147, 20. Rájasekhara 3, 28 8, 3 (tria Dandinis opera laudat.) 8, 18–20. (hos poetas celebrat: Bhása, Rámila, Somila, Vararuchi, Sáhasánka, Mecha, Bháravi, Kálidása, Tarala, Skandha, Subandhu, Dandin, Vána, Mátangadivákara, Ganapati, Ratnákara, Harsha, Mayúra) 14, 21. 103, 10. 122, 6. 131, 1. 8. 134, 14. 137, 8. 10. 138, 2. Rámila 133, 38 (Cf. Rájasekhara) Ráhulaka 135, 14. Rudrabhaṭṭa 36, 7. 102, 12. 107, 1. 115, 3. 123, 2. 7. 131, 5. 133, 6. (Cf. Málavarudra) Lakshmanasena 54, 6. Lakshmídhara 36, 10. 48, 3. 67, 2. 98, 63. 137, 3. Ladaní (?) 45, 3.[3] Lonitaka 105, 5. Vatsarájadeva 147, 19. Vararuchi 36, 4. 98, 1. 109, 2. (Cf. Rájasekhara.) Varáhamihira 140, 11. Vallabhadeva 23, 4. 54, 19 59, 3. 11. 67. 66, 3. 105, 4 (Cf. Utprekshávallabha) Vasundhara 4, 34. Vastupála 42, 2. Vákpatirája 4, 39. Vánapanchánana 32, 4. 98, 3 (Cff. Chandradeva et Rájasekhara.) Vánabhaṭṭa 3, 4. 4, 26. 6, 8. 7, 3. 6 13, 7. 23, 3 101, 7. 125, 2. 134, 27. 34. 36. 137, 16. 138, 12. 140, 5. (Cf. Trilochana.) Vámanasvámin 114, 9. 139, 9 Válmíkikavi 120, 5. Válmíkimuni 25, 12. 98, 71. 104, 6 106, 9. 136, 15. 140, 28 36. 141, 14. 142, 9. Vásudeva 107, 9. Sarvajnavásudeva 118, 5. (Cf. Phalajjalavásudeva) Vikaṭanitambá 45, 9 123, 3. (dist. 119, 1. ipsi et Govindasvámini tribuitur.) Vikramáditya 16, 10. 35, 15. 118, 3. Vijjáká[4] 8, 9. (Dandinem laudat.) 29, 17 32, 17. 36, 14. 59, 14. etc. Vidyápati 60, 2. 71, 44. 114, 3 135, 40 Vidyáranya 4, 6. Vináyakapaṇḍita 73, 8. Vihvamangala 3, 16. 17. 4, 29. 43. Vishnusarman 19, 3. 20, 10. 11. 21, 7. 8. Vihlana[5] 5, 6. 7, 7. 13. etc Vriddhi 51, 1. 143, 50. (Cf. Sakavriddhi.) Vaidyanátha

[1] Cf Dhoyin nomen in Gitagovindae prooemio

[2] 8, 19 a Rajasekhara laudatur अहो प्रभावो वाग्देव्या यन्मातंगदिवाकरः । श्रीहर्षस्याभवत्सभ्यः समो बाणमयूरयोः ॥

[3] Lakshmí B C D

[4] Hoc nomen et Vijjika et Vijáká scribitur

[5] Vihlana, Vilhana, Chihlana, Silhana MSS

98, 21. Bhagaván Vyása 16, 10. etc. (In fine cap. 80. Ṣivadhanurveda ei tribuitur.) Sakavarman 36, 19 Sakavriddhi 98, 42. 46. 50. 73 102, 5. 135, 2. Saktikumára 59, 58. Sankarakavi 73, 12. 13. Sanku Mayúrasúnu 131, 4. Sankuka 135, 33. Sankhadhara 7, 1. 120, 12. Sarvavarman 63, 13. Sasivardhana 125, 1. Ṣándilya 140, 1. Sárngadhara 4, 45 7, 15. 16. 8, 1. 31, 2. etc. Sálihotra 79, 31. Sivadásadeva 125, 8 148, 18 Ṣivasvámin 101, 6 109, 7 Sílabhaṭṭáriká 106, 3. 109, 3. 115, 7. 132, 8. 35, 14 (aequalis Bhojarájae? cf. 8, 8.) Srídhara, in fine cap 92 Srutadhara 67, 12. 136, 9. (Cf. Srutidhara in Jayadevae prologo.) Sankula 112, 6. Satkavimisra 107, 17. Sarasvatíkuṭumba 59, 16. 72, 1. Sarasvatíkutumbaduhitri 32, 19 Sarvadása 135, 1. Sárvabhauma 3, 6 8. 73, 14 (Anangabhímam regem laudat) Sáhasánka, cf Rájasekhara. Sinhadatta 36, 15. Singápidi 98, 6. Sudarsana 73, 18. (Vírapáṇḍya regem celebrat. Ipse ab Harihara laudatur.) Subandhu 3, 3 22. 6, 1. 22, 5. 6. 141, 5. (Cf. Rájasekhara) Suríka 62, 7.[1] Súravarman 4, 15. Somakavi 111, 2. Somila 133, 38. (Cf Rájasekhara) Somesvara 122, 14. Skandha, cf. Rájasekhara Hanúmat 3, 26. 4, 4. etc Hammíranarendra 140, 14. Harigana 4, 44 22, 9. 59, 4. 115, 8 148, 19. 152, 4. Harihara 3, 21. 35, 9 107, 21. 126, 3. 131, 11. (8, 12 Sudarsanam laudat.) Harsha 98, 16 102, 3. 120, 1. etc. Hetuka 59, 30.

Praeterea libri et carmina haec citantur: Ásínagaraprákárapraṣasti 4, 2. Kavidarpana, v. Raghu. Koka 94, 9. 10. Jayatungodaya 97, 8. Jyotihsástra cap 37. Dhanurveda, v. Vyása Dharmasástra cap. 37. 39, 9 Nítiṣástra 76, 86. Nriganripatipáshánayajnayúpaprasasti 73, 9. 10 (Ṣákambharís rex laudatur) Panchákhyána 76, 86. Padmapuráṇa 39, 41. Pálakávya 78, 10 38. Purána cap. 37. Bálabhárata 34, 9 Bhárata cap 75 76, 86. Mahánáṭaka 4, 22. 140, 30 35. 141, 13 146, 1. (Cf Hanúmat) Ṣivabháshita-Yogarasáyana 153, 13 154, 13 155, 65. Rájaníti cap 75 Lakshmanakhandaprasasti 4, 7. Vásishṭharámáyana, sive Vásishṭha 148, 1. 12. 149, 6 150, 8. 153, 48 77 155, 76. Vishnupurána 39, 19. 40. Vrikshayurveda 82, 241. Súktisáhasra 36, 16. 100, 3. 133, 22. 135, 7. Somanáthapraṣasti 4, 23. Smriti cap. 75.

Duo Ṣárngadharapaddhatis codices in Museo Asiatico Petropolitano asservantur, e quibus Schieffner et Boehtlingk lectionum varietatem, quae in versibus ex Bhartrihari et Panchatantra desumtis reperitur, publici juris fecerunt. Cf. Bulletin Historico-philologique de l'Académie de St. Pétersbourg IV, 272. et VIII, 113

Codex olim foliis 472 constabat, nunc haec desiderantur: fol. २०६ (cap. 80, 169–181); fol. २२२ (finis cap. Gándharvasastra et initium capitis Vrikshayurveda); foll. २२४ २२५ (cap. 82, 17–40); foll. २८८–३११ (finis capitis Pasúnám lakshanáni, et capita Vishápaharana, Bhútavidyá, Bálagráhopasamana, Kautuka, Kalpastána, Kesaranjana, et initium capitis Stríprasansá); foll ३२१–३२९ (finis capitis Sanketádi et initium capitis Bálavarnana). Praeterea in vol I fol. 160ª. finis capitis Aripaláyana et initium capitis Rájaníti desiderantur.

Ultimum codicis folium recentiore manu additum est. Codex medio seculo superiore exaratus est. (Walker 126, 127)

217.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 121. Long. 14 Lat. 4 Linn 6.

Foll 1–14. *Ritusanháras*, i. e tempestatum cyclus, carmen *Kálidásae* poetae tributum, quo anni Indici tempestates sex totidem capitibus celebrantur. Editiones exstant Guil. Jonesi, Bohleni, Haeberlini.

Textu cum Haeberlini editione collato haud exiguam lectionum varietatem notavi. Quibus equidem non multum auctoritatis tribuerim, quum maximam partem pro librariorum Bengalicorum more novandi libidine factae sint. De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 72.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (Wilson 170ª.)

218.

Foll. 134. Lit. Bengal. Long 11½. Lat. 12 Charta Europ Linn. numerus plerumque 30. excedit.

Meghadútas, Kálidásae carmen lyricum, cum sex commentariis, quorum auctores hi: *Bharatasena, Rámanátha, Kalyánamalla, Mallinátha, Váchaspatigovinda, Sanátanaṣarman.* Initia singulorum haec:

1. नत्वेशं वैद्यगौराङ्गमल्लीकाङ्गसमुद्भव: ।
भरतो मेघदूतस्य टीका यदुगुपै: कृता: ।
तथापीयं सुबोधाख्या क्रियते भूभृदाज्ञया ॥
2. उपास्य विश्वकर्म्माणं विदुषां कण्ठभूषणं ।
ग्रथ्यते मेघदूतस्य मुक्तावलिरियं मया ॥
3. प्राणाज्वलद्भवदावानलतापशान्त्यै यत्पादमम्बुजपरं शरणं प्रयान्ति ।
तं सर्व्वभवविभ्रमभयनाशनमम्बुजास्यं विष्णुं नमामि सहमाखिल-
विघ्ननाथं ॥
पद्मबन्धुकुलाम्भोधिशीतांशुर्लोकविश्रुत: ।
त्रैलोक्यचन्द्र इत्यासीत् कर्पूर श्रुतिजेश्वर: ॥
तत्पुत्रोऽस्मि पराभूतवैरस्त्रीमण्डलस्पृह: ।
सर्व्वलक्षणसंयुक्तो गजमल्लो महायशा: ॥

K k

[1] Risuka A Rásuka B Srisuka C D

तस्य कल्याणमल्लोऽस्ति नन्दनो बुद्धिसागरः ।
तेनेयं मेघदूतस्य टीका नाम्नेव मालती ॥ क्रियते etc

4 Mallinatha hunc commentarium, postquam Raghuvansam commentatus est, composuit, ut ex verbis इतश्च कामशास्त्रसंवादेन सम्यग्विवेचितमस्माभी रघुवंशसंजीविन्या (dist 88) apparet Praeter *Natham* (45 66) alius carminis commentator, *Niruktakara*, memoratur, cujus explicationes carpuntur (47 80 यद्यस्योन्मत्तत्वात् प्रलपितमित्यदोष इति यदवि हक्तकारः स्वयमेवोन्मत्तप्रलापीत्युपेक्षणीय 110) Auctores et libros hosce laudat Amara, Alankarasarvasva (23), Ujjvala (3), Utpala (cujus lexicon Utpalamála appellatur, 16 28 85) Ekavali (alankára 43), Karnodaya (9) Kasika (79 83) Kshirasvamin (Am comm) Dandin, Dasarupaka (40) Nimittanidana (10 17 98 99) Nrityasarvasva (36), Pataka (107), Bhairavi, Bhashyakara, Bhojaraja (101), Manu, Malatimala (lex 99), Yadava, Ratirahasya (30 85), Ratisarvasva (100), Ratnakara (91), Rasakara (77 80 103 115), Rasaratnakara (100 107), Rudra (lex 4 55), Vagbhatta (13), Vamana Visva, Vaijayanti Sakunasastra (9), Sabdarnava, Sambhurahasya (44 56 61 74), Sasvata, Sriharsha, Sangitaratnakara (89), Samudrikam (85), Sarasvatalankara (118), Skanda (pur 34), Halayudha

5 प्रणम्य गोपिकाकान्त गुरुपादोपदेशतः ।
टीका कश्चिन्निबध्नाति मेघदूतस्य सगता ॥

6 उपनीत नवनीत etc ॥१॥ प्राच्यां व्याख्याः समालोच्य श्रीसनातनशर्मणा ।
तन्यते मेघदूतस्य टीका तात्पर्यदीपिका ॥२॥

Disticha in codice nostro 116 numerantur Quod ad singula attinet, dist चक्षुःक्षत post 18 a Vachaspati et Sanátana explicatur Iidem soli distt तत्रावश्य et हेमाम्भोज° interpretantur, quae a ceteris praetermittuntur Post dist 66 edit Calc duo disticha (पत्रोम्मत्र° et सानदोष) insiticia nescio unde desumta addit Dist श्राम्ना म्यैना post 112 a Kalyánamalla et Mallinatha explicatur, denique etiam stropha श्रुत्वा वार्त्ता Kalyanamallam interpretatorem invenit

De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 28, 80, 94, de Berolinensi Weber, p 168 Editio princeps a Wilson anno 1813 (2 edit 1843) edita, critica Gildemeisteri Bonnae anno 1841 impressa est Textus cum Mallinathae commentario Calcuttae anno 1851 editus est

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 307)

219

Foll 29–84 (linn 10) *Nalodayas*, carmen *Kalidasae* poetae tributum, quo Nalae et Damayantis amores celebrantur, cum *Ganeșae*, Rámadevae filii, commentario Incipit

प्रणम्य विघ्नहतारं भारतीं च तथा गुरून् ।
नलोदयाख्यकाव्यस्य क्रियते चैप्रदीपिका ॥१॥

De distichorum ordine in hoc codice haec annotanda sunt Cant II 14 12 13, 33 32, 59 58 Cant IV 29 28 Ganesae commentarius brevis et perspicuus est

Haec voluminis pars anno 1594 ab Haranjit exarata est (WALKER 128[c])

220

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long foll 1–20 11 Lat 5 Long foll 21–144 11½ Lat 4 Linn 7

Foll 1–20 *Nalodayas* Cant II 33 32, 59 58 Cant III 48 47 Cant IV 21 20 22, 47 46 Dist 47 ita legitur पुनश्च नैषधेन पूरतापतापतापता । सदा यमुग्रसम्महा महामहामहास्त सपदं ॥ Scholia in marginibus adscripta partim e Ganesa, partim ex alio commentario excerpta sunt

Haec folia anno 1614 a Síhara, Ramae filio, exarata sunt In fine haec leguntur संवेह सभतीपवास्तव्य लोकेषु विख्यातसकलवैद्यकज्ञो ज्योतिमूराजी तस्यात्मजो० श्रीरामस्तस्यात्मजो० । जेराम तस्यात्मजो जोशीहरजी तेन लिखितोऽयं नलोदयः । (WALKER 171[a])

221

Lit Devan Charta Ind Foll 95 Long 10½ Lat 5 Linn variant

Inest *Gitagovindam*, *Jayadevae* carmen lyricum Krishnae et Radhae amores canticis duodecim celebrans, cum *Narayanae* commentario jussu *Bhishmdasae*[1], Lakshmidasae filii facto (A) Editiones plures exstant eminet Lasseni Bonnae anno 1836 impressa

Narayanae commentarius perbrevis est, neque in locis difficilioribus interpretandis multum auxilii praebet, textum tamen satis purum praebet

Codex post annum 1815 exaratus est (MILL 72)

222

Hujus voluminis folia 21–48 *Gitagovindae* eodem commentario instructi, fragmentum satis magnum continent (B) Folia १–१९ desiderantur quae supersunt, inde a cant V, 17 (त्वद्वाक्येन) carminis reliquam partem praebent

Haec folia anno 1761 exarata sunt (WILSON 337[c])

[1] Bh kh dasa A Bhishmádasa B

223.

Foll 28–72, literatura Bengalica exarata, *Gitagovindam* cum commentario auctoris anonymi continent (C) Incipit commentarius राधामाधवयो रह॰ केलयो वक्ष्यमाणा जयन्ति सर्वोत्कर्षेण वर्तन्ते। राधाकृष्णयो सर्वोत्कृष्टत्वात् तयोर्लीलानामपि सर्वोत्कृष्टत्व तथा च श्रीभागवते etc Haec scholia fortasse e variis commentariis collecta sunt, permulta ad literam cum Nárayana consentiunt

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL 2^b)

224.

Foll 15–40 *Gitagovindae* textus, literatura Bengalica post annum 1810 exaratus (D) (WILSON 170^b)

225.

Hujus voluminis folia 240–273, anno 1794 exarata, *Gitagovindae cantica* exhibent. Disticha canticis praemissa aut subjecta omissa sunt

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Berolinensibus Weber, p 168 (WALKER 152^d)

226.

Foll 69–71 (linn 10) *Ánandalaharístotram, Sankarachâryae* auctori tributum Carmen, disticha 20, Sikharini metro composita, continens, ad Parvatis deae laudem scriptum est Incipit

भवानि स्तोतु त्वा प्रभवति चतुर्भिन वदनै
प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथन॰ पचभिरपि
न षभि॰ सेनानीदशशतमुखैप्यहपति-
स्तस्यापाकेश कथय कथमस्मिन्नवसर॰ १

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata sunt (WILSON 493^c)

227.

Foll 274–285 (linn 11) *Álamandarastotram*, carmen disticha 69 continens, quibus Krishna deus adoratur Incipit स्वादयन्निह सर्वषा ॥ त्रय्यन्तार्थं सुदुर्ग्रहं। स्तोत्रयामास योगींद्र॥ त वंदे यामुनाह्वय ॥१॥ नमो नमो यामुनाय यामुनाय नमो नम॥ नमो नमो यामुनाय। यामुनाय नमो नम ॥२॥ नमो यामुनपादाब्ज। रेणुभि॰ पावितात्मने। विदिताखिलवेद्याय। गुरवे विदितात्मने ॥३॥ Álamandára nomine quid significetur, e carmine ipso non apparet.

Haec folia anno 1794 negligenter exarata sunt (WALKER 152^e)

228.

Hujus voluminis folia 123–153 (linn 5) duo carmina ad laudem *Kalyanae* regis, Narayanae filii, a *Madana*, Krishnae filio, scripta continent Prius (foll 123–130) ab hoc disticho incipit

श्रिय॰ कुरुतामधिपस्य पालनीं मधुद्विषो मूर्त्तिमनारत भजे।
करासिचक्राब्जधनुर्द्धरो घनस्फुरद्दुच हेमसमप्रभाधरा ॥१॥

Alterius disticha $2\frac{1}{2}$ in initio desiderantur Auctor carmen utrumque ita composuit, ut singula primi Kiratarjuniyae libri hemistichia suis ipsius versibus deinceps intexeret, ita quidem ut singula Bharavis hemistichia eundem locum in Madanae distichis occupent Quod his numeris clarius reddetur K 1^a = M 1^a K 1^b = M 2^b K 1^c = M 3^c K 1^d = M 4^d K 2^a = M 5^a K 2^b = M 6^b etc Ex utroque igitur Madanae carmine primus Kiratarjuníyae liber restitui potest Poeta Vansastha metro usus est Prius carmen disticha 101, alterum 86 continet Prius hoc disticho finitur आज्ञापि धनेशितुर्वैदूयश॰ श्रीकृष्णसमेविना श्रीकृष्णेन हि येन तस्य मदन॰ सूनु स्वय निर्ममे। कल्याणेशयश॰प्रसूनपटलैर्मालामिमा निर्मला यस्मा मध्यगुणश्रिय श्रितवती श्रीभारवेर्भारती ॥१०१॥ Idem in alterius fine exstat, hoc vero additur कल्याण क्षितिपालभालविमलालकारचूडामणे जीव त्व चिरजीविना धुरि धराभार भर स्वे भुजे। भोज निर्जय सज्जने वितरणैस्तेजोभिरोज पति स्वर्गं यत्तु मे भवानहमपि स्वर्गं प्रयत्ने यत ॥८६॥ इति श्रीभट्टमदनविरचित कल्याणराजस्तोत्रचरित्र ॥

De rege ipso parte altera haec traduntur Gurjarensis provinciae cujusdam rex fuit (8) Turcas (Turakva), Abdallakhan duce adortos, ad Barej urbem devicit (13), Jehangir imperator dist 40 memoratur regis antistes Harajit appellatur (77 78) His perpensis et Kalyanam et Madanam seculo septimo decimo medio floruisse putaverim, eaque sententia iis quae in Weberi Catal pp 332 333 leguntur confirmatur

Haec folia seculo septimo decimo medio ab auctore ipso videntur exarata esse, quum et literatura ejus aevi, et disticha nonnulla in marginibus reficta sint (WALKER 162^e)

229.

Folia 105–147 (linn 10–12) *Kankatilakam*, carmen a *Nílakantha*, Ramabhattae filio, ad Kasim urbem celebrandam scriptum Opus ad id genus referendum est quod Champu appellatur, quum orationi solutae versus admixti sint Incipit वदे गुरु शिव साव दक्षिणामूर्तिमव्यय। यद्वदनेन मदो पि विनिर्दुरुसमानता ॥१॥ अविकाहृदयाभोज मरदास्वादभर। यदारुकविमदार पाहि मा भव शकर ॥२॥

Argumentum carminis hoc: Kuvera, in Kailásam montem profecturus, a Nárada Sivam Váránasím adiisse certior fit Quo audito Vasantașekhara et Induşekhara, Kinnarae duo, magistri venia impetrata, urbem illam adeunt ejusque templa et numina colloquio celebrant.

De auctoris gente haec traduntur: श्रीकौंडिन्यमहातपोधनकुलक्षीरांबुराशिस्फुरद्राकेंदीवरबंधुरा जलनिधेर्विख्याततनामाङ्कितः। नानाग्रंथनिबन्धनैकनिपुणः षड्दर्शनीसंपदा गाढालिंगितमानसो व्यजयत श्रीरामभट्टाग्रणीः ॥४॥ श्रीरामभट्टतनयो घनसांख्ययोगसत्तर्कतंत्रमुखतंत्रगणस्वतंत्रः। श्रीमन्नृसिंहपालितवंशसिंधुपूर्णेंदुरार्यनुतकीर्तिलसत्कवींद्रः ॥५॥ विश्वनाथपदांभोजमरंदास्वादलोलुपः। काशिकातिलकं शंभोः प्रीतये कुरुते सुधीः ॥६॥ i e. 'Excelluit Rámabhaṭṭas, vir praestantissimus, e Kaundinyae gente, quae pietate magna conspicua fuit, ortus, velut luna e mari lacteo, oceano tenus celebratus, variorum operum auctor sollertissimus, sex philosophiae systemata animo penitus tenens Hujus filius, literarum multarum, in quibus philosophia Sánkhya, Yaugica, Vedántica eminent, peritissimus, gentis a leone divino protectae oceani plena quasi luna, poeta insignis, virorum ingenuorum laudibus florens devoto animo Kásikátilakam scribit et Sivae dedicat, apis instar nectar, quod e Visvanáthae pedum nelumbia destillat, degustaturus' Kaundinya gens alio nomine Pánya appellata, auctorque noster Rámabhaṭṭae filius natu minor fuisse traditur.

Additus est verbosus *Bhúdevae* commentarius, doctior quam utilior. Incipit· कटीतटपटीकरटिचर्मकमीतिगं etc.

Haec voluminis pars anno 1821 a Kásinátha exarata est (WILSON 245^b)

230.

Opera tria Lit Bengal Charta Ind Foll. 72. Long $13\frac{1}{2}$. Lat. 5

Foll 1–16. (linn 12–14) *Krishnakarnámritam* (nectar Krishnae auribus hauriendum), carmen a *Vilvamangala*, alias *Lílásuka* appellato, ad Krishnae in Vṛindávana ludentis laudem compositum, distichis 110 constans Incipit: चिन्तामणिर्जयति सोमगिरिर्गुरुर्मे शिक्षागुरुश्च भगवान् शिखिपिच्छमौलिः। यत्पादकल्पतरुपल्लवशेखरेषु लीलास्वयंवररसं लभते जयश्री. ॥१॥

In marginibus succinctus auctoris anonymi commentarius, *Subodhaní* appellatus, legitur. Incipit कृपासुधासरिद्यस्य विश्वमाप्लावयत्यपि। नीचगैव सदा भाति श्रीचैतन्यं तमाश्रये ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio exarata est, (WILSON 242^a.)

231.

Foll. 17–42. (linn. 12.) Auctoris anonymi ad *Krishnakarnámritam* commentarius, *Sárangarangadá* appellatus Incipit: यद्भावभावितधियः प्रणयोत्थवाचां etc. De Vilvamangala ipso haec narratiuncula traditur: अथ दाक्षिणात्यकृष्णवेणा (i. e Krishnavená) नद्यासीत्। तस्याः पश्चिमतीरनिवासी पंडितकवींद्रः श्रीविल्वमंगलनामा कश्चिद्ब्राह्मणः किलासीत्। स च पूर्वदुर्वासनाप्रेरितस्तत्पूर्वतीरनिवासिन्यां संगीतविद्याधिकृतकिन्नरीनिकरायां कस्याचिच्चिंतामणिनाम्न्यां वेश्यायामतीवासक्तो बभूव। स च कदाचिन्निशायां जीमूतमंदगर्जितजातहृच्छयोऽंध इवागणितगमनप्रत्यूहचयः स्वगृहान्निर्गत्य तां नदीं शवावलंबनेन हस्ताभ्यामुत्तीर्य कीलितकवाटं तदावासद्वारमाससाद। तत्राप्यश्रुतफुत्कारशत इतस्ततो भ्रमणं कृत्वा भित्तिगर्तेऽर्धप्रविष्टः कृष्णभुजंगपुच्छमालंब्य भित्तिमुल्लंघ्य प्रणालिकामध्ये निपतन्मूर्छितो बभूव। ततः सा सखीभिः सह विद्युद्रोचिषा तं दृष्ट्वा हा कष्टमिति वदंती तमानीयोपचारैः सुस्थं चक्रे। ततस्तेन कथितं स्वागमनवृत्तांतं श्रुत्वा जातवेपथुः सा सनिर्वेदं तमाह। अहो सकलशास्त्रविशारदमपि भवंतं मूढ विना कोऽन्यः परिणतिविरसरसलेशार्थमात्मानं घातयेत्। हा धिक् धिगस्तु मां याहं पापीयसी कपटभावैः पुरुषान्प्रतार्य तेषां मनो धनानि चाहरं। अहो एतादृश्यासक्तिर्यदि श्रीकृष्णे भगवति जायते तदा किं न स्यात्। स्वसर्वं परित्यज्य श्रीकृष्णभजनमेव मया कार्यमिति निश्चित्य तां रात्रिं तं शुश्रूषमाणा सखीभिः सह श्रीकृष्णस्य श्रीराधया सह रासकुंजादिलीलामयगीतान्यगासीत्। स चापि तद्वाक्यजातनिर्वेदः स्वं भर्त्सयन् मयापि स्वसर्वं परित्यज्य भगवद्भजनमेव कार्यमिति चिंतयन्नुन्निद्रित एव तद्गीतश्रवणमात्रेण प्रोद्बुद्धपूर्वसिद्धप्रेमांकुरस्तां राधाकांतमेव प्राणकोटिदयितं मन्यमानः प्रातस्तां नमस्कृत्य तेनैव पथा तन्नदीतीरस्थं सोमगिरिनामानं वैष्णवोत्तममासाद्य निवेदितस्ववृत्तांतस्तस्माच्छ्रीगोपालमंत्रराजमग्रहीत्। गृहीतमंत्र एव प्रोद्बुद्धानुरागः कंपाश्रुपुलकादिव्याकुलः श्रीवृंदावनगमनोत्कंठितोऽपि गुरुसेवार्थं कतिचिद्दिनानि तत्रैवावात्सीत्। तत्रापि श्रीकृष्णलीलादिवर्णनग्रंथांश्चकार। तद्दृष्ट्वा गुरुणा लीलाशुक[1] इति ख्यातोऽप्यभूत्। तत्र स्वीयेरूपद्रुतस्तत्र एव संन्यासं चक्रे। ततः परोत्कंठया श्रीगुरुं विज्ञाप्य श्रीवृंदावनाय प्रतस्थे। गच्छंश्च पथि पथि प्रथमं तत्स्फूर्तिसमुच्छलितप्रेमप्रवाहोत्कंठाकल्लोलपतितः शून्यमिवात्मानं मत्वा तत्तल्लीलाविशिष्टस्य तस्य स्फूर्तिं प्रार्थयन् ततो मथुरामंडलं गतो लीलाविशेषस्फूर्त्युच्छलितानुरागसिंधूत्तलालसावर्तभ्रमितस्तद्दर्शनं प्रार्थयन् ततो मथुरागतस्तत्तत्स्फूर्तौ साक्षात्कारं मन्वानस्ततो वृंदावनागतस्तं साक्षाद्दृष्ट्वा वाङ्मनसगोचरत्वेन तं वर्णयंश्च यद्यत्प्रललाप तत्तत्सर्वं तत्संगिभिर्वैष्णवैस्तदा तदैव लिखित्वा स्थापितमासीत्। ततो वृंदावने कतिचिद्दिनान्यवात्सीत्। पश्चाच्छ्रीकृष्णेन स्वलीलां प्रवेशितः। इति हि गुरुपरंपरागता सार्वलौकिकी प्रसिद्धिरिति ॥

Haec folia seculo superiore exeunte nitidissime exarata sunt. (WILSON 242^b.)

---

[1] Cf nomen *Chichchhuka*

232.

Foll. 88–115. (linn. 16) *Khandaprasastis* (laudatio in partes divisa), carmen *Hanúmati* auctori tributum, quo decem Vishnus manifestationes celebrantur. Incipit:

चंद्रादित्याभनेत्रः कमलभवभवस्फारपृष्ठप्रतिष्ठो
भास्वत्कालाग्निजिह्वः पृथुलगलगुहादृष्टनिःशेषविश्वः ।
श्रृंङ्गिः पुच्छविताभिश्चकितसुरवधूनेत्रमंसूचिताभि-
मैत्स्यःछिन्नाब्धिवेलं गगनतलमलं क्षालयन् वः पुनातु ॥१॥
मीणामुः शकुलाकृतेर्भगवतः पुच्छच्छटाच्छोटना-
दुद्यतः शतचंद्रितांबरतलं ते बिंदवः मेधवाः ।
यैर्व्यावृत्य पतद्भिरौर्वशिखिनस्तेजोजटालं वपुः
पानध्यानवशादशेषकरुजां चक्रे चिरायास्पदं ॥२॥
दिश्याद्वः शकुलाकृतिः स भगवान् नैश्रेयसीं संपदं
यस्य स्फूर्जदतुच्छपुच्छशिखरप्रेंखोलनक्रीडनैः ।
क्षुभ्यद्वार्द्धिसमुच्चलज्जलभरैर्मंदाकिनी संगते-
र्गंगासागरसंगमे प्रणयिनी जाता विहायःस्थली ॥३॥

Matsyávatára, distt 8 fol. 90ᵃ. Kúrmávatára, distt 6 fol. 91ᵃ. Varáhávatára, distt. 11 fol 93ᵃ Nṛisinhávatára, distt. 9 fol 94ᵃ. Vámanávatára, distt 7. fol 95ᵃ Paraṣurámávatára, distt. 4 fol 95ᵇ Rámachandrávatára, distt 72. fol 108ᵃ Krishnávatára, distt. 6 fol 110ᵇ. Budhávatára, distt. 3 fol 111ᵇ. Kalkyavatára, distt 3 fol. 112ᵇ. Denique Hanúmat simia, et ipsa tantae particeps gloriae, distichis decem praedicatur

Additus est commentarius a *Jnánánanda* scriptus Pristinum scholiastae nomen *Gangadásae* fuisse hoc disticho apparet, quod in fol 108ᵃ legitur:

भट्टश्रीपीयिवास्याद्भुधवरतिलकाद्गंगदास यमाये
देवी सौभाग्ययुक्ता स्वजनपदपरागं महालक्ष्मसंज्ञा ।
सोऽयं प्राग्नपतित्वे रचयति रमलं रामचंद्रप्रतापं ।
ज्ञानानंदा हनुमत्कृतनुतिपदितं व्याक्रियामंडनेऽस्मिन् ॥

Haec folia anno 1776 a Bhúdeva exarata sunt (WALKER 200ᵈ.)

233.

Foll. 87–110 (linn 10 11) *Gitagangádharam*, carmen a *Kalyána* poeta scriptum, continent. Incipit:

मेघाडंबरकारिवारिधिमहाचंद्रांशुकारिस्फुर-
च्छत्राकारमधोधरे विमल[श्री]मीशो मदीनृत्यति ।
दम्योर्धिस्वंयतोभिकृत्रिविलसद्दिष्यग्नि(?)तानामह-
त्यारंभाः पुरतः प्रभुः प्रविलसत्स्थानविभ्रमतः ॥१॥
चेतश्चेचतुरानने मुररिपो मारातके भेदतो
भक्तानां तद्भवने स्मि भानुबलनाः कल्याणपादीमिमां ।
गृह्णंतु प्रतिवासरं भवभयप्रध्वंसिनीं धूर्जटेः
श्रृंगारादिरसानुपर्णमपदां सद्विहारादिनीं ॥२॥
यद्यप्यष्टपदीप्रबंधरचने नान्यो स्ति कुत्राप्यहो
विद्वान् श्रीजयदेवपंडितकवेस्तत्कीर्त्तिमाप्नोति यः ।
प्रांशोः पंगुरिवानुयामि पदवीमीशानकीर्त्युंचके-
र्येत्साधारवलेन तस्य विदुषां श्रेष्टुरापामपि ॥३॥
यदीशभजने जना भवति मानसं भक्तिम-
त्तदीयजननपावनातुलचरित्रसंवर्णने ।
तदा मदनुवर्णितं शृणुत सज्जनाः शृण्वता
मुदावहमिमं शिवाशिवविहारकाव्यं परं ॥४॥
जगद्यात्राविधानार्थं जगदीशावपि स्वयं ।
लौकिकीमिव या लीलां विधत्तस्तामह ब्रुवे ॥५॥
शिवयोः शिवदं मेष्टं पठतां तत्प्रसादतः ।
गीतगंगाधरं ग्रंथं कल्याणश्चकरोत्ययं ॥६॥

Auctor, Jayadevae Gítagovindam imitatus, duodecim capitibus Ṣivae et Párvatis lusus (líla) celebravit. Capitum tituli hi: 1 Ṣivánunayas. 2 Ṣivánukúlanavasantavarnane 3 Vibhíshanapradarṣanas (?) 4. Sotkanṭhasivas 5 Párvatiprasádanam. 6. Parvatípaschátápavarnanam 7. Kalahantaritávarnanam 8 9 Utkanṭhitávarnanam. 10. Muditamanmathántakas. 11 Sivaprasádanam 12 *Svádhínapatikásivásaubhágyavarnanam*

Haec folia seculo septimo decimo (*paridháviisamvatsare*) a Keṣavendra exarata sunt. (WALKER 192ᵈ)

234.

Hujus voluminis folia 48–64 (linn. 12) *Gítagirísam*, Ṣivae laudationem, continent, quo libello *Ráma*, Ṣrínáthae filius, Ṣivae et Párvatís amores cecinit. Auctor non modo in rebus, sed etiam in metris Jayadevae Gítagovindam serviliter et inepte imitatus est. Incipit. कर्पितावितरेतरस्य मनसी यश्चेर यश्चेयतः समोहं दहतापपागु सुधया सिंचेव हर्मप्रदौ किंचिसंकुचितौ पुनर्विकसितौ श्वेतौ शितौ लोहितौ पातामीश्वरयोस्तरंगतरलौ लोकान् कटाक्षावुभौ १ हर्षं श्री-हर्षनामा रचयति यचनेद्भुतांपदैर्मृर्हर्गीर्भिभावितौ भारविरपि तनुते चित्रपद्मप्रबोधं वाग्गुम्फैः सप्रमादैर्मृदुगदितपदैः कालिदासः प्रमोद-स्यैर्लोकेषु तेमामहमपि चरणाभोजभृंगो स्मि रामः २ हर्षदं वपिरनुयत्ने यथाय सद्योतो रविमपि निर्द्धनो यथाटनं श्रीतुष्यादहमधुना तथानुकुर्वे लालित्य कविजयदेवभारतीनां ३ Libellus in capita duodecim divisus est, quorum nomina haec: 1. Vasantavilasas 2. Mánimimanorathas 3 Utkanṭhitasitikanṭhas 4 Gaurigurutaránuragas 5 Vayasyárahasyoktis 6 Durgádasánirdesas 7. Patiyuvatiratirvarnanam 8 Ṣambhúpálambhas 9 Párvatípravartanam 10. *Anuraktagirisas* 11. Nihsankaṣankaradarṣanam 12 Sivaparvatisamágamas

Libellus anno 1787 (संवत् १८४३ वर्षे शाके १७०९ etc) exaratus est. (WILSON 426ᶠ)

235.

Lit Devan Charta Ind Foll 114 Long foll 1–22 $12\frac{1}{2}$ foll 23–105 11 foll 106–114 $9\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{4}$

Foll 1–22 (linn 11–13) *Gunaratnakosastotram* (thesauri eximias gemmas continentis laudes), carmen a *Parasarabhatta*, Vatsankae filio, Rangesae sacrifice, ad laudem Lakshmis deae scriptum Incipit श्रीपराशरभट्टार्य्यः श्रीरंगेशपुरोहितः श्रीवत्साङ्कसुतः श्रीमान् श्रेयसे मे स्तु भूयसे १ Quod distichon senioris originis est Auctoris ipsius exordium hocce

श्रियै समस्तचिदचिद्विधानव्यसनं हरेः ।
अङ्गीकारिभिरालोकैः सार्थयन्त्यै कृताञ्जलिः ॥२॥
उल्लासपल्लवितपालितसप्तलोकीनिर्वाहकोरकितनेमकटाक्षलीला ।
श्रीरंगहर्म्यतलमंगलदीपरेखा श्रीरंगराजमहिषी श्रियमाश्रयामः ॥३॥
अनुकलतनुकाण्डालिंगनारम्भशुम्भप्रतिदिशभुजशाखश्रीशशाखानोकहर्द्धि ।
स्तननयनगुलुच्छस्फायपुष्पद्विरेफा रचयतु मयि लक्ष्मी कल्पवल्ली कटाक्षान् ॥४॥

Si qua primo disticho illi fides habenda est, e frequenti in singulis versibus Rangesae et Rangesvaris mentione facta auctorem deae veneratione simulata reginam celebrare, vel alludere ad eam voluisse concluserim Disticha sunt 62, metris artificiosis scripta.

Adscriptus est commentarius auctoris anonymi, qui in fine libri Vedantacharyae titulo nominatur Incipit लक्ष्मीकटाक्षविक्षेपा रक्षणैककृतेक्षणौ रक्षतूल्लकरुणा मधुस्थितजगत्त्रयीः १

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (WILSON 328ª)

236.

Lit Devan Charta Europaea Foll 114 Long 14 Lat $9\frac{1}{2}$ Linearum numerus variat

Bhaminivilasae, a *Jagannatha* Panditaraja scripti, liber primus et libri secundi disticha 117 Auctor sententias ad varias vitae conditiones spectantes quatuor libris composuit Atque primo sententiae allegoricae (anyokti) secundo cum rebus amatoriis conjunctae (srngara) traduntur, tertio elegia in mortuam uxorem continetur (karuna), quarto denique poeta animi tranquillitatem Krishnae cultu obtinendam esse docet (santa) Venkata auctore Jagannatha sub Akbar imperatore (1556–1586) vixit quae sententia satis probabilis est Libri I et II initia, a me paulum emendata, sunt haec

I In poetas aemulos

दिगंते श्रूयंते मदमलिनगण्डाः करटिनः
करिण्यः कारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मृगाः ।
इदानीं लोकेऽस्मिन्ननुपमशिखानां पुनरयं
नखानां पाण्डित्यं प्रकटयतु कस्मिन्मृगपतिः ॥१॥

Ad hominem a sapientium familiaritate ad conditionem vulgarem delapsum

पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिस्खलत्परागसुरभीकृते पयसि यस्य यातं वयः ।
स पल्वलजलेऽधुना मिलदनेकभेकाकुले
मरालकुलनायकः कथय रे कथं वर्तताम् ॥२॥

Ad regem qui principis juvenis inaugurationem impediverat

तृष्णालोलविलोचने कलयति प्राचीं चकोरीगणे
मौनं मुञ्चति किंच कैरवकुले कामे धनुर्धुन्वति ।
माने मानवतीजनस्य सपदि प्रस्थातुकामेऽधुना
धातः किं नु विधौ विधातुमुचितो धाराधराडम्बरः ॥३॥

Ad regem liberalem

अपि दलदरविन्द स्यन्दमानं मरन्दं
तव किमपि लिहन्तो मञ्जु गुञ्जन्तु भृङ्गाः ।
दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन्
परिमलमयमन्यो बान्धवो गन्धवाहः ॥४॥

Distichis 1–18 interpretatio Anglica a Colebrooke facta adscripta est

Lib II in fol 63ª incipit

न मनागपि राहुरोषशङ्का न कलङ्कानुगमो न पाण्डुभावः ।
उपचीयत एव कापि शोभा परितो भामिनि ते मुखस्य नित्यम् ॥१॥
नितरां परुषा सरोजमाला न मृणालानि विचारपेशलानि ।
यदि कोमलता तवाङ्गकानामथ का नाम कथापि पल्लवानाम् ॥२॥
तन्मञ्जु मन्दहसितं श्वसितानि तानि
सा वै कलङ्कविधुरा मधुराननश्रीः ।
अद्यापि मे हृदयमुन्मदयन्ति हन्त
सायन्तनाम्बुजसहोदरलोचनायाः ॥३॥
स्वेदाम्बुसान्द्रकणशालिकपोलपालिदोलायितश्रवणकुण्डलवन्दनीया ।
आनन्दमङ्कुरयति स्मरणेन कापि
रम्या दशा मनसि मे मदिरेक्षणायाः ॥४॥
कस्तूरिकातिलकमालि विधाय सायं
स्मेरानना सपदि शीलय सौधमौलिम् ।
प्रौढिं भजन्तु कुमुदानि मुदामुदारामुल्लासयन्तु परितो हरितो मुखानि ॥५॥

Additus est commentarius perspicuus a *Mantrâma* Ramachandrae filio, Jayaramae nepote, Gangaramae pronepote, scriptus Incipit कवीन्द्राणामास्ये स्फुरसि किल काव्यात्मकतया धनीन्द्राणां दृष्टौ प्रविलससि लक्ष्म्यात्मतया । मुनीन्द्राणां स्वान्ते वससि परया स्वीयकलया न विश्लेऽपारं ते जननि महिमानं गिरिसुते ॥ Tara cognomen se gessisse, proavum Nagojibhattae discipulum fuisse, hunc commentarium

Bálakṛishṇa amico auctore scriptum esse, prooemio lectores certiores facit Ex epilogo (MS E I H 1396) librum anno 1802 compositum esse discimus Ad dist 1, 35 *Muktávalíprakáṡa* citatur, qui commentarius a Manirama ipso videtur scriptus esse

Libri primi disticha 98 a Galano in libro ΙΝΔΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ Graece versa sunt, librum tertium Bohlen in Ritusanharae appendice edidit

Codex anno 1815 exaratus est (WILSON 236)

237.

Folia 151–165 (linn 16–20) *Mahimnah stavas*, i e Ṣivae majestatis praeconium, cum *Ahobalae* commentario Incipit

महिम्नः पारं ते परमविदुषो यद्यसदृशी
स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तदवसन्नास्त्वयि गिरः ।
अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणामावधि गृण-
न्ममाप्येष स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः ॥१॥
अतीतः पन्थानं तव च महिमा वाङ्मनसयो-
रतद्व्यावृत्त्या यं चकितमभिधत्ते (1 abhidhatte) श्रुतिरपि ।
स कस्य स्तोतव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः
पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥२॥

Auctor, sive ille *Pushpadanta* fuit, sive hoc nomen fictum est, distichis 41 Ṣivam ita celebravit, ut et unicum illum esse deum, et alios deos in eo contineri, ejusque potestate superari declararet Carmen serioris aetatis non sine artificio scriptum est[1] Strophae 29 primae Ṣikharini, reliquae Harini metro compositae sunt Equidem carmen olim disticho undetricesimo finitum, reliqua serius addita esse putaverim Commentator disticha 31 tantum explicat. Str 32 plane absurda est, neque felicius est commentum, quo str 33 Gandharvarum rex, Ṣivae servus, hoc carmen ad leniendam domini iram composuisse traditur Similis de eodem Gandharva fabula in Banerji editione (Journal, As Soc of Bengal VIII, 355), haud dubie ex alio quodam commentario desumta, traditur Ahobala haec पुष्पदन्तनामा कश्चन गन्धर्वविशेषः शिविकाशास्त्री भूत्वा शिवप्रसादार्थं हिमवत्पर्वते तपः कृत्वा सतुष्टे शंकरे प्रमथे स्वजातस्या शिवपरत्वाद्गुहं श्रीकलादिभिः सम्यर्च्य श्रीशंकरं स्तोतुमिच्छन् शंकरगुणानामनन्तत्वेनाप्रमेयत्वात् गुणकथनरूपस्तुतिकरणमशक्यमित्याशङ्क्य स्वानौद्धत्यं च प्रकटयन् स्तोतुमारभते ।

Carmen nostrum quum ab Ujjvaladatta citetur ante seculum XIV scriptum est.

Ahobala commentator, Nrisinhabhaṭṭae filius, e Bháskarae gente oriundus, hymnum satis perspicue explicat, non tam vocabula singula quam res ipsas respiciens Incipit. ईशानं सर्वविद्यानामीश्वरं पार्वतीपतिं । भजामि श्रीमहादेवं सर्ववेदोत्तमं प्रभुं ॥१॥ Praeter Ṣivapuráṇam unus tantum liber citatur, ab auctore ipso scriptus, *Rudrabháshya* appellatus, qui fortasse Rudrajapae commentarius fuit Verba auctoris sunt ad dist 28 रुद्रशब्दार्थो महपरुत्वमलकृतरलोकरूपरुद्रभाष्येऽनुसन्धेयाः

Praeter Banerji editionem, quae typothetae sphalmatis foedata est, altera cum versione Bengalica Calcuttae impressa esse dicitur De codice Havniensi cf Westergaard, p 100, de commentario Berolinensi Weber, p 363

Haec folia anno 1776 exarata sunt (WALKER 129[b])

238.

Foll 20–39 (linn 8 9) *Rajanitiṡastram*, *πολιτείας διδασκαλία*, *sententiarum ethicarum collectio*, quae *Vriddha Chanakyae* auctori tribuitur Addita est interpretatio *Hindi* Incipit श्लोक ॥ प्रणम्य सरसा विष्णुं । त्रैलोक्याधिपतिं प्रभुं । नानाशास्त्रोद्धृतं वक्ष्ये राजनीतिसमुच्चयं ॥१॥ अर्थ ॥ तेहु सरसा ममकीकरी । त्रैलोक्यनु अधिपति प्रभु स्वामी श्रीआदिविष्णु प्रणमी नमस्कारकरि । नानाविध अनेकशास्त्र उधरु । राजनितसमुह बोलु ॥

Libellus in capita octo divisus est, disticha 18, 16, 7, 19, 18, 6, 16, 16 continentia Textus Sanscriticus admodum corruptus est.

Haec folia anno 1737 a Mohanachanda exarata sunt, qui in fine haec adscripsit सकलपण्डितोत्तमपण्डितश्रीश्रीश्री-तिपट्टनीतत्शिष्यपण्डितजिनचन्द्रजीशिष्यमोहनचन्देन लपीतो यं श्रीपटेलनगरे गाथीश्रीषपेलजीसुतकरमचन्दपठनार्थं ॥ (WALKER 205[c])

239.

Lit. Devan Charta Ind Foll 57 Long $7\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 7

Radhárasasudhánidhis, Radhae saporis mellei thesaurus, carmen ab Hita-*Harivanṡa* Gosvámine ad laudem Rádhae in Vṛindavana[2] cultae scriptum Incipit यस्याः कदापि वसनाञ्चलखेलनोत्थधन्यातिधन्यपवनेन कृतार्थमानी । योगीन्द्रदुर्गमगतिर्मधुसूदनोऽपि तस्या नमोऽस्तु वृषभानुभुवो दिशे

[1] Cur Lassen (Zeitschrift V 460) वाङ्मनसयोः in d st 2 Sanscritice dictum esse negaverit nescio Cf Páṇini V 4 77 Neque वाङ्मनसी vocabulum reprehendendum erat quum वाङ्मनसी, वाग्दृषदी, वाक्पशो etc a grammaticorum principe tradantur

[2] Vṛindávana nemus prope Gokulam urbem in Mathurá provincia in laeva Yamunae ripa situm est

पि ॥१॥ ब्रह्मेश्वरादिसुदुरूहपदारविंदश्रीमत्परागपरमाद्भुतवैभवाया ।
सर्वार्थसाररसवर्षिकृपार्द्रदृष्टेस्तस्या नमो स्तु वृषभानुभुवो महिम्ने ॥२॥
यो ब्रह्मरुद्रशुकनारदभीष्ममुख्यैरालक्षितो न सहसा पुरुषस्य तस्य ।
सद्यो वशीकरणचूर्णमनंतशक्तिं तं राधिकाचरणरेणुमनुस्मरामि ॥३॥
आधाय मूर्द्धनि यदा पुरुदारगोप्य काम्यं पदं प्रियगुणैरपि पिच्छमौले ।
भावोत्सवेन भजतां रसकामधेनुं तं राधिकाचरणरेणुमहं स्मरामि ॥४॥

Libellus distichis 270 constans, si ea respiciantur, quae *Wilson* in As Res XVI, 128 de Harivansa docuit, exeunte seculo sexto decimo videtur scriptus esse

Commentarius a *Narottama* anno 1764 scriptus in cod E I H 146 exstat

Codex anno 1790 exaratus est. In fine haec leguntur पुस्तकलिखितम श्रीवृंदावनमध्ये यमुनातटे पठनार्थं वेणावमंडलके पीताम्बरदासहस्ताक्षरहमरान ॥ (WILSON 520)

240.

Hujus voluminis folia 175–194 *Ramakrishnakavyam*, carmen Ramam et Krishnam celebrans, a *Surya* astronomo scriptum, cum auctoris commentario continent Idem in epilogo *Vilomaksharakavyam*, carmen quod retrorsum legi potest, appellatur Si enim singulorum distichorum syllabas retrorsum legeris, eadem vocabula prodibunt. Simul priore distichi versu Rama, altero Krishna laudatur Incipit

तं भूसुतामुक्तिमुदारहासं । वंदे यतो भव्यभवं दयाश्री ।
श्रीयादवं भव्यभतोयदेवं । सहारदामुक्तिमुतासुभूतं ॥१॥

Commentarius incipit रामकृष्णाख्यकाव्यस्य टिप्पणं लिख्यते मया । बालानां सुखबोधार्थं तेन तो तुष्यतां ध्रुवं ॥१॥ Proximo disticho quum patrem Suganakajnanadhirajam appellet, auctorem nostrum a Suryadasa astronomo non differre intelligimus, quem anno 1540 vixisse aliunde constat Carmen disticha 36 continet, nam quae in Haeberlini Anthologia additicia duo leguntur, ab auctore in fine commentarii posita sunt

Haec folia anno 1779 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 129[d])

241.

Foll 50–79 (linn 9) *Rámavilasakavyam* ab Harinátha scriptum, capita quatuor, cantica 21 continens Incipit एका चैतन्यवल्ली तदुपरि युगपत्फुल्लमिंदीवरं मन्मथे रक्तोत्पले द्वे अभिमुखसकनकाभोज इंदीवरे द्वे । सा पायाद्वारतीत्थं विपिनगुरुकवयो जानकीरामभद्रावन्योन्यं वीक्षमाणौ यदमलकृपया वर्णयामासुरुच्चैः ॥१॥ बुद्धिर्यदुन्मिषति सुंदरकामतन्त्रे । धर्मार्थमोक्षविषयानपरित्यजंती । निशं च विष्णुचरणांबुजभक्तियोगे । तत्पंडिता पठत रामविलासकाव्यं ॥२॥

Auctor, quem tertium Jayadevae imitatorem deprehendimus, Rámae divini et Sitae amores, post nuptias gaudia, lusus ita celebravit, ut reconditam hujus conjunctionis significationem respiceret Harinatham in eremo quodam ad Godávarim sito vixisse, Vasudevae filium, Dharanidharae nepotem, Srikantae discipulum fuisse, pluribus carminis locis discimus Cf 10, 8 वासुदेवात्मज कृपय हरिनायक श्रीकांतलब्धविद्याविनोद । प्रतिष्ठानगोदावरीतटमठाराधनोपनिषद्वैतचैतन्यमोदं ॥ Sive 17, 8 धरणीधरतनयवासुदेवसुतहरिनाथे कविदासे । कुरु कल्याणं कमले कृतरघुपतिपदयुगलवासे ॥

Cap I fol 58[b] Janakivarnanam Cap II fol 66[b] Prathamasamagamas Cap III fol 74[b] Jalakelivarnanam Cap IV fol 79[b] Sitasamagamas

Haec folia eadem atque n 233 literatura a Kesavendra (pramáthinamasamvatsare) in fine seculi septimi decimi exarata sunt (WALKER 192[b])

242.

Foll 286–289 (linn 12) *Lakshmístotram*, in Lakshmim carmen, distichis 33 constans, *Agastyae* vati tributum Incipit जय पद्मपलाशाक्षि जय त्वं श्रीपतिप्रिये । जय मातर्महालक्ष्मी संसारार्णवतारिणी ॥१॥ महालक्ष्मी नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं सुरेश्वरी । हरिप्रिये नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं दयानिधे ॥२॥ पद्मालये नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं च सर्वदे । सर्वभूतहितार्थाय वसुवृष्टिं (l °वृष्टिं) सदा कुरु ॥३॥ Agastyae nomen in dist 24 legitur एतच्छ्रुत्वागस्त्यवाक्यं हृष्यमाणा हरिप्रिया । उवाच मधुरां वाणीं तुष्टाहं तव सर्वदा ॥ Hymnum, etiamsi antiquioris sermonis simplicitas affectetur, valde recentis aetatis esse manifestum est

Haec folia anno 1794 exarata sunt (WALKER 152[f])

243.

Hujus voluminis folio 210 *Vakratundashtakam* (Ganesae octas), hymnus continetur, octo distichis constans, quo sapientiae deus celebratur Carmen, Málini metro scriptum, cujus versus in similem sonum desinunt invita Sarasvati *Vyasae* tribuitur Totum exscripsi गणपतिपरिवारं चारुकेयूरहारं । गिरिधरवरसारं योगिनीचक्रधारं ॥ भवजलपरिवारं दुःखदारिद्र्यहारं । गणपतिमभिवंदे वक्रतुंडावतारं ॥१॥ अखिलमलविनाशं पानिनशं (l paninasam) सुपाशं । कनक ⌣ ⌣ निवासं सूर्यकोटिप्रकाशं ॥ भवतुभयविनाशं मा-[ल]तीतीरवासं गणपतिमभिवंदे मानसे राजहंसं ॥२॥ विषममणिमयूखैः शोभमानं विदूरे । कनकरचितचित्रं कंठदेशे पवित्रं ॥ दधति विमलहारं सर्वदा यस्य सारं । गणपतिमभिवंदे भूर्भुवःस्वैकसारं ॥३॥

दुरितजगममद पारुखेयैकवेद । - - - । गणपतिमभिवंदे सर्वदानदकद ॥४॥ त्रिनयनयुतभाले शोभमाने विशाले । मुकुटमणिमुडाले मुक्तिकाना च जाले ॥ धवलकुसु[म]माले यस्य शोभ विशाले । गणपतिमभिवंदे सस्थिते चक्रपाणौ ॥५॥ वसुमतिवसुरूप पीठमादौ सुदीप । षटुपरिदमकोण तस्य चोर्द्ध त्रिकोण ॥ गजमितिदलपद्म सस्थित चारुपद्म । गणपतिमभिवदे कल्पवृक्षस्य कदः ॥६॥ वरदविशदहस्त दक्षिण यस्य हस्त । सदयमभयदत चितय[च]चेतसस्य ॥ सबलकुटिलसुड (l °sundam) चैकतुड द्वितुड । गणपतिमभिवदे सर्वदा वक्रतुड ॥७॥ कल्पद्रुमाधिस्थितकामधेनु । चितामणिदक्षिणपाणिशुड ॥ बिभ्राणमत्युतचित्ररूप । य पूजयेत्तस्य समस्तसिद्धि ॥८॥ व्यासाष्टकमिद पुण्य । गणेशस्तवन नृणा । पठन दु खनाशाय । विद्या श्रियमवाप्नुयात् ॥९॥

Hoc folium medio seculo superiore exaratum est (WALKER 129^f)

244

Lit Devan Charta Ind Foll 37 Long 8 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 15

Virudávalí, insignium honorificorum series, quo carmine *Raghudevas*, Visveşvaramişrae et Kumudinis filius, Mithilae regem quendam celebravit Incipit कलकद्धलम्बितचन्दनचुम्बितचारुचतुर्भुजभीमबले । हिमशैलशिखरशिखरिनि पैरविखरिनि कुचकलमविरतगलतले ० दलदम्बनगाश्रिनि भवभयभञ्जिनि मञ्जुलमणिमयमुकुटधरे पचाननधारिणि शशधरधारिणि जय जय जननि जयन्ति परे

Auctor strophis artificiosis trifariis usus est 1 *kantakalika*, 2 *şurasloka*, 3 *viravirudu*[1] eaeque deinceps in carmine undetricies usurpantur Stropha ultima *virakşharamalavirudam* appellatur, quia attributa singuli ordine alphabetico disposita sunt Quod ad res attinet, poema totum epithetis arcessitis et ineptis constat, soni et metri *majore quam argumenti* ratione habita

In fine haec leguntur

श्रीविश्वेश्वरमिश्रत कुमुदिनी देवी कुमार कुला
लङ्कार भुवने लसत्तरगुरु गौरी गिरीशादिव
दोहिसो च्युतठक्कुरस्य कृतिन हारितासान्वय-
येशो मौ रघुदेवपालकवर्विर्द्धदेहभूमण्डन ॥
विद्यादद्भुतो महीपतिमय श्रीयुद्धिनायस्ततो
लक्ष्मीदेवकुलाधिदैवमहितश्रीमाहनो मोहन ।

[1] *Viruda* vocabulo praeter eam quam supra dedi significationem carmen laudatorium sive panegyricus intelligitur Cf कल्याणीस्तव विरुदैरुच्चैर्नो महाति निद्रामशिरे शियाहते । kalyánástuti II 52 पदीतितविरुदावलिशेचन in carmine nostro fol 27^a; et supra p 117^a

नत्वा श्रीहरिदेवदेवमनुषा ज्येष्ठान्वयोभिर्गुणै
कृत्वेमा विरुदावलीमिह मदानन्दे गुणे न्यस्तवान् ॥
इति मैथिलश्रीरघुदेवविरचिता विरुदावली समाप्त ॥
Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 519)

245.

Lit Devan Charta Ind Foll 147 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–10 (linn 12) *Vihlanakavyam, carmen distichis 176* constans, *Vihlanae* poetae Kasmirensi tributum Incipit ध्यात्वा गणेशमखिलागमसारभूत श्रीशारदा सुरनमस्कृतपादपद्मा । किंचित्स्वकीयमिति प्रस्फुरितेन काव्य भव्य करोमि विदुषा मुदबोधनार्थं ॥१॥ स्वर्गापवर्गविमलमण्डलखण्डतुल्ये भूमण्डले महीतपत्तन (sic) नामधेये । धीराकगुर्जजन परिसेव्यमानो भोगी बभूव नृपती किल वैरसिंह (l वीरसिंह) ॥२॥

Vihlana, quum a Virasinha rege Şasikalae sive Chandralekhae filiae magister institutus esset, amore mutuo exorto, clandestinum cum ea conjugium iniisse traditur Quod quum rex rescivisset, poetam capitis damnavit Isque ad supplicium ductus disticha quinquaginta illa, quae vulgo sub nomine Chaurapanchásika circumferuntur, recitasse (distt. 86–136), et amicis intercedentibus a rege in gratiam receptus esse dicitur Conf Bohlen, Bhartrih praef p xxvi

Disticha, quae ab अद्यापि vocabulo incipiunt, plura in *Şarngadharapaddhati leguntur et Vihlanae auctori addi*cuntur Neque equidem dubitandum esse puto, quin disticha quinquaginta illa a Vihlana ipso scripta, reliqua a sciolo quodam addita sint Distichon, quod apud Bohlen 49 legitur, in codice nostro non exstat, neque aliud quidquam in carmine reperitur, quod fabulae illi materiam praebere poterat Ceterum codicis nostri disticha perpauca tantum cum Bohleni editione consentiunt

Haec folia circiter annum 1670 exarata sunt (WALKER 209^a)

246.

Foll 190–239 (linn 13) *Bhartriharişatáni, Bhartriharis* centuriae tres, cum versione *Hindi* (A)

Nitişatam, foll 190–206^b distt 108 Şringarasatam, *foll 206^b–220^b distt. 102 Vairágyasatakam, foll* 223–239 dist 107

Distichorum ordo nescio quibus de causis prorsus immutatus est Praeterea multa reperiuntur, quae in neutra editione leguntur

Editiones exstant Bohleni anno 1833 impressa et Haeberlini in Anthologia De codicibus Berolinensibus cf Weber, p 170

Haec folia anno 1743 Anjanapurae exarata sunt (WALKER 152[c])

247.

Foll 10–19 (linn 19) *Sringárasatam*, primus *Bhartriharis* liber, cum versione *Hindi*, quae a superiore non differt (B) Etiam distichorum collocatio cum A consentit

In fine haec leguntur इति श्रीभर्तृहरिमहीसविरचितं शृंगारशतं संपूर्णं ॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 205[b])

248

Foll 63–79 (linn 12) *Suryastotram*, hymnus ad Solem, *Şambae* auctori tributus, cum commentario Incipit

यस्मात्सर्वं प्रसरतितरां ज्ञातृकर्तृस्वभावो
भूपेयाद्यैर्विषयरचितैरावृतिर्यस्य नास्ति ।
शब्दार्थाभ्यां वितपमिव यत्स्यरूपं विपश्ते
सौवादिम्ब तमहमतनु चित्रभस्य प्रणौमि ॥१॥

Carmen distichis 54, Mandakrantá metro compositis, constat Şambae nomen etiamsi in distichis 52 et 53 occurrat, et textus et commentarius ab uno eodem que seculi sexti decimi auctore videntur profecti esse

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 206[b])

249.

Foll 23–53 (linn 7 8) *Angarejachandriká*, carmen ad Anglorum praeconium a *Vinayakabhatta* Karnatakensi, Dhundhirájae filio, anno 1801 Varanasiae compositum Incipit विनायकाभिधानो ह विनायककृतानति ॥ याजामहे मुहुश्चिरा विनायककृता कृपा ॥१॥ दुंदिराजात्मजः श्रीमान् दुंदिराजाङ्घ्रिपोर्भुग्न ॥ नमामि परत्माभानं शर्मदं दयतातया ॥२॥

Auctor postquam Anglorum regem, Kampinya appellatum celebravit, varias ejus populi virtutes praedicat cumque ex antiqui libri cujusdam vaticinatione nongentos annos in India regnaturum esse declarat Denique principum nonnullorum mentionem honorificam facit, velut Agastiburigasaheba, Aravaranet (प्रजानामास्य राति नरात्मार्ह स भूपतिः), Kamalburaga, Tamasburaga, quibus in nominibus enucleandis me sagaciores ingenium exerceant.

Libellus disticha 120 continens sine ullo dubio ab auctore ipso exaratus est (WILSON 487[b])

D COMOEDIAE (NATAKA)

250.

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long 13 Lat 5 Linn 8

Foll. 1–137 Inest commentarius ad *Mrichchhakatikam*, *Sudrakae* comoediam, a *Lalladikshita*, Lakshmanae filio, Sankaradikshitae nepote, *Wilsonis* (Valisenae) jussu intra annos 1821 et 1822 Varanasiae et Calcuttae scriptus Incipit वाग्यवकरोपनामा स महाराष्ट्रो गुरुर्दुंदेलाना शास्त्रे काव्यप्रीती गौरीचरणारविंदरोलंबः १ मृच्छकटिकप्रकरणे प्राकृतरत्नाकरोर्मिमचरणे सेतु करोति विवृति दीक्षितलल्लाभिधः सुकृतिः २

Act I finitur in fol 23[a], II fol 39[a], III fol 50[a], IV fol 65[a], V fol 80[a], VI fol 88[b], VII fol 90[b], VIII fol 104[b], IX fol 116[b], X fol 136[b]

In fine auctor plura de gente fatisque suis tradit Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 167[a])

251.

Lit Devan Charta Europ Foll 45 Long 11 Lat 9 Linn 19

Kálidasae Abhijnanaşakuntalam (B)

Codex noster a Brockhaus collatus est, eaque collatio in Boehtlingki editione exhibetur Textus recensionem eam, quae Devanagara appellatur, continet et ex exemplo satis bono post annum 1820 descriptus est

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 74, de Havniensi Westergaard, p 14, de Berolinensibus Weber, p 161 Editiones Europaeae exstant a Chézy, Boehtlingk, Williams curatae (WILSON 338)

252

Foll 64–77 (linn 12–16) *Şakuntalae* initium, inde a primo actu usque ad dist 65 actus tertii (तपति तनुगात्रि मन्मथस्त्वामनि) (A.) Haec folia, quamvis manu nimis festinante exarata, praestantissimum recensionis Devanágarae textum praebent

Haec voluminis pars seculo septimo decimo exarata est (WALKER 201[c])

253

Lit Bengal Charta Ind Foll 48 Long 13¼ Lat. 3 Linn 6

Sákuntalae textus recensionis ejus quae Bengalica appellatur

Folia १–७ desiderantur Incipit सुणादु सज्जो, apud Boehtlingk 14, 21 In marginibus locorum Pracriticorum interpretatio Sanscritica adscripta est

Codex anno 1710 exaratus est (WILSON 233)

254

Lit Bengal Charta Ind Foll 115 1 Foll 1–47 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 8 2 Foll 48–115 Long 17 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10

A Foliis 1–47 ejusdem comoediae recensio Bengalica continetur

B Folia 48–115 *Sankarae*, Vásudevae et Bhánu matis filii, ad *Sakuntalam* commentarius, *Rasachandrika* appellatus Incipit वद्योतद्वयकाञ्चनाचलपरीरम्भ etc ॥१॥ चारीशार etc ॥२॥

आसीत्कृती जयधरो जगति प्रसिद्धो
नानापदेन वनितासकुलप्रदीप ।
योग श्रुतिस्मृतिपुराणकथागमादि-
शास्त्राभियोगपटुभाजि भवादिसिह ॥
तत्सूनुरिन्दुरुचिनिर्म्मलकीर्तिराशि-
रापारिराशिर्विदितो भुवि रुद्रनाना (°náma) ।
निधानमूकृतयशिश्रुनिप्रतिष्ठो
वेदादिशास्त्रशतधामसहस्रधामा ॥
तस्यात्मज परमशाब्दिकचक्रवर्त्ती
वेदेतिहाससकलस्मृतितत्त्ववेत्ता ।
लोकेऽभिधानविदितो भुवि वासुदेवो
नित्यार्चनाहरिहराहरणप्रवीण ॥
तस्यात्मजो विपमतर्कनिकुञ्जसिहो
गोविन्दचारुचरणाम्बुजलब्धबुद्धि ।
श्रीशङ्कर शिशुमुकेभरतादि दृष्ट्वा
शाकुन्तले वितनुते नु पदप्रकाश ॥

Quibus distichis hoc stemma proditur Jayadhara Rudra Vasudeva Şankara, Govindae discipulus Scholiasta recensionem Bengalicam explicat In primis commentarii foliis nomina rariora haec reperi Adbhutasara, Kavikanṭhahara (alankara), Kávyamimansakara, Daşarupaka, B daráyaṇa, Vamadeva, Şatakarni (fol 50^a सूत्रधारगुणाकार स्थापक प्रविशेतत । तथचारेण मोऽभ्यत्र सूत्रधारोऽभिधीयते)

Act I fol 66^b, II fol 74^a, III fol 85^b, IV fol 96^b, V fol 104^a, VI fol 110^b, VII fol 115^a

Utraque codicis pars post annum 1810 nitide exarata est (WILSON 40)

255.

Lit Devan Charta Ind Foll 68 Long 11 Lat 9 Linn 20–22

Foll 1–47 *Ranganathae*, Balakrishnae filii, ad *Kalidasae Vikramorvasim* commentarius anno 1656 scriptus Incipit गङसिंदूरमार्तंड etc ॥५॥ श्रीबालकृष्णा पितर विदुवद्‌शिरोमणि नत्वा नारायणाख्य च पितृव्य विबुधोत्तम ६ श्रीकालिदासरचितत्रोटकस्य यथामति रगनाथाख्यविदुषा व्याख्या विस्ताय तिप्यते ७ ॥

Ex epilogo auctoris fratrem Venimadhavabandhum, patruum Narayanam, avum Ranganatham, abavum Nanabhattam fuisse apparet Auctores et libri rariores a Ranganatha hi citantur Udayanácharyas, Dasarupaka, Paṇivirachitadasarupakaṭika fol 6^a (16^b तथापदेव पाणिविरचितदशरूपटीकाया साहसाकीयसमतिरपि), Naṭyadarpana, Natyalochanakara 6^a, Malaguptacharya (?) 6^b, Muktavali (lex), Rupachintamaṇi 2^b 11^a, Vişvalochana (= Vişvaprakasa), Sagara, cujus operi plurima se debere profitetur, Someşvara 32^b, Haradatta

Actus I finitur in fol 14^b, II fol 24^b, III fol 30^b, IV fol 43^a, V fol 47^b

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus est (WILSON 305^a)

256.

Foll 96–131 (linn 7) *Malavikagnimitram, Kalidasae* comoedia (A)

Haec voluminis pars manibus duabus exarata est, atque foll 96–114 seculo septimo decimo folia vero 115–131 seculi superioris initio Folium ultimum *desideratur*

Act I fin in fol 104^a, II fol 107^b, III fol 116^a, IV fol 124^b, V fol 131^b [1]

Textus a Tullberg anno 1840 editus, interpretatio Germanica Weberi anno 1856 publici juris facta est (WILSON 308^f)

257.

Lit Devan Charta Ind Foll 35 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–24 (linn 10 11) *Malávikagnimitram* (B)

Act I fol 6^a, II fol 8^b, III fol 14^b, IV fol 19^b, V fol 24^b

Haec voluminis pars anno 1698 exarata est Anno 1824 Lalleşvara Calcuttae (Kalkita) vocabula singula

[1] In prologo A भासक, B C धावक legunt In B vero secunda manu भासक intra lineas adscriptum est

lineolis rubris distinxit, pauca correxit, annotationes nonnullas adjecit (WILSON 311[a])

258

Lit Devan Charta Ind Foll 190 Long $12\frac{1}{2}$ Lat foliorum 1–136 $4\frac{3}{4}$ foliorum 137–190 4

Foll 1–34 (linn 8) *Malavikagnimitram* (C)

Act I fol 8[a], II fol 11[a], III fol 19[a], IV fol 26[b], V fol 34[a]

Haec voluminis folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229[a])

259

Lit Devan Charta Europ Foll 218 Long 11 Lat 9 Linearum numerus variat

Malatimadhavam, Bhavabhutis poetae comoedia, cum commentariis duobus

Act I fol 42[b], II fol 61[b], III fol 84[b], IV fol 94[b], V fol 121[a], VI fol 143[b], VII fol 163[b], VIII fol 178[b], IX fol 206[a], X fol 218[a]

Commentarius prior satis copiosus a *Jagaddhara*, Ratnadharae et Damayantikae filio, scriptus est Incipit

चञ्चच्चन्द्रिकचन्द्रचारुकुसुमो माद्यज्जटापल्लवो
दृप्यद्धारुणदन्दशूकमणिमान् तत्पञ्चशाखालय ।
स्थाणुम फलगो भवत्वतितरा गौरीमुखन्दुद्रव-
त्पीयूषद्रवदोहदादिव दधद्धवद्रमत्व सता ॥१॥
नत्वा गुरून् गुणगुरूनवलोक्य टीका विश्वात्तिकोपभरतश्रुतिशब्दविद्या ।
छन्दांस्यलकरणमर्थगति विचिन्त्य श्रीमान् जगद्धरकृती वितनोति टीका ॥२॥

Ex epilogo hoc stemma colligitur Chandesvara Vedesa sive Vedadhara (Devesa MS) Ramesvara Gadadhara Vidyadhara Ratnadhara Jagaddhara Fidem auctori commentarium ad Venisanharam et Vasavadattam debemus

Commentarius alter a *Malanka* rege, brevitati studente compositus et *Durgamasubodhini* appellatus est Incipit मालाङ्काख्यो महीपालो नत्वा हरिपदाम्बुज । मालतीमाधवस्यार्थं विवृणोति यथामति ॥

Comoedia nostra in *Wilsonis* libro *Select Specimens of the Theatre of the Hindus* Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1830 impressus est, actum primum Lassen anno 1832 edidit

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 306)

260

Foll 36–105 (linn 8) *Mahaviracharitam*, Ramae res gestae, *Bhavabhutis* poetae comoedia

Act I fol 46[b], II fol 55[b], III fol 61[b], IV fol 72[a], V fol 82[b], VI fol 95[b], VII fol 105[b]

De libri argumento cf *Wilson* H Th II 323 Textum Trithen anno 1848 edidit

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229[b])

261

Lit Devan Charta Ind Foll 191 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Foll 1–39 *Bhavabhutis* poetae *Uttararamacharitam*

Act I fol 8[a], II fol 12[b], III fol 21[a], IV fol 27[a] V fol 31[a], VI fol 36[a], VII fol 39[b]

Haec fabula a *Wilsone* l l Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1831 impressus est De codice Berolinensi cf Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 166[a])

262.

Foll 115–138 (linn 9) *Narâyanae*, Balakrishnae filii, Ranganathae nepotis ad *Uttararamacharitam* commentarius, Varanasiae anno 1764 scriptus Incipit

अपारभवसागरोत्तरणसेतुभूत सकृ
त्प्रलापविषयीकृत जयति यस्य नामामृत ।
दशास्यकुलकाननज्वलनतीव्रदावानल
स को पि रघुनायको मम भवत्वभीष्टप्रद ॥१॥

Act I fol 121[a], II fol 125[a], III fol 129[a], IV fol 133[a], V fol 134[b], VI fol 137[a], VII fol 138[a]

Quae in fine libri disticha tria leguntur, ea paulum emendata exscripsi

यो मानभट्टबुधबन्धुरधीतविद्य
श्रीतानभट्टसुकृती कृतिकृष्णसूनु ।
श्रीरङ्गनाथतनयेन तदीयपौत्र-
नारायणेन सुधिया रचितेति टीका ॥१॥
वाराणसीनियतवासपवित्रमूर्त
श्रीरङ्गनाथविदुषो विहिताध्वरस्य ।
श्रीबालकृष्ण इति य प्रथितस्तनूज
स्तस्याग्रजेन रुचिरा विवृतिर्व्यधायि ॥२॥
ऋतुगजरसचन्द्रैर्विक्रमार्कस्य शाके
गतवति शुभमासे कार्त्तिक शुक्लपक्षे ।
प्रतिपदि परिपूर्णाकारि जिज्ञासुतुष्ट्यै
विवृतिरियमुमेशाधिष्ठिताया नगर्या ॥३॥

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 165[b])

263.

Foll 38–95 (linn 10) *Anarghyaraghavae*, comoediae a *Murari*, Vardhamanae et Tantumatis filio, e Mudgalarum gente[1] oriundo, scriptae, actus quinque primi (A) Poeta, Ramayanam secutus, Ramae res gestas et fata, ex quo tempore, domo patria relicta, Visvamitram secutus est, usque ad recuperatum regnum, actibus septem adumbravit Cf *Wilson*, Hindu Theatre II, 375 Incipit निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवत कौमोदकीलक्ष्मण कोकप्रीतिचकोरपारणपटुज्योतिष्मती लोचने । याभ्यामर्द्धविबोधमुग्धमधुरश्रीरर्द्धनिद्रायितो नाभीपल्वलपुण्डरीकमुकुल कवो[ ] सपत्नीकृत ॥१॥ अपि च । विरमति महाकल्पे नाभीपद्मैकनिकेतनस्त्रिभुवनपुन शिल्पी यस्य प्रतीक्षणमात्मभू । किमधिकरणा कि (ki) दृक्कस्य व्यवस्थितिरित्यसावुदरमविशङ्कद्दु तस्मै जगन्निधये नम ॥२॥ नान्द्यन्ते सूत्रधार ॥ भो भो लवणोदधिवेलावनालीतमालकन्दलस्य त्रिभुवनमौलिमण्डनमहानीलमणे कमलाकुचकलशकेलिकस्तूरिकापत्राङ्कुरस्य भगवत श्रीपुरुषोत्तमस्य यात्रायामुपस्थानीया सभासद । कुतश्चिद्द्वीपातरादागतेन[2] कलहकदलनाम्ना कुशीलवेन रौद्रबीभत्सभयानकाद्भुतभूयिष्ट कमपि प्रबन्धमभिनयता नित्य किलायमुद्वेजितो लोकस्तत्कम्पचिदभिमतरसभाज प्रेक्षणकस्य प्रयोगानुज्ञया नाट्यवेदोपाध्य[ा]यबहुरूपान्तेवासी मध्यन्दीय सुचरितनामभरतपुत्रो हमनुहो (l ऽहमनुगृह्य) ॥

Act I (distt 55) fol 48^a, II (distt 86) fol 60^a, III (distt 60) fol 71^a, IV (distt 67) fol 84^a, V (distt 55) fol 95^b

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (Walker 207^b)

264.

Lit Devan Charta Ind Foll 108 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 7

Foll 1–48 (linn 13) *Anarghyaraghavam* (B)

Act I Munindrasamvadas fol 5^b, *II Kaumaravikramas fol* 12^a, III Pinakabhangas fol 18^a, IV Dasarathavipralambhas fol 25^a, V Sugrivabhishekas fol 31^a, VI Dasagrivanigrahas fol 38^b, VII Nayakanandas fol 48^b

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (Wilson 232^a)

265

Foll 148–205 (linn 10) *Anarghyaraghavam* (C)

Act I fol 155^a, II *fol* 163^b, III *fol* 170^b, IV fol 179^a, V fol 186^b, VI fol 194^a, VII fol 205^a

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Berolinensi Weber Cat p 162

Haec folia anno 1821 exarata sunt (Wilson 230^c)

[1] अस्ति मौद्गल्यगोत्रसम्भवस्य महाकवेर्भट्टश्रीवर्धमानतनूजन्मनस्तुन्तीनदनस्य मुरारे कृतिरभिनवमनर्घराघव नाम नाटक ॥

[2] सिंहलकात् glossa marg

266.

Foll 121–191 (linn 9) *Anarghyaraghavam* (D)

Act I fol 130^a, II fol 140^a, III fol 148^b, IV fol 158^b, V fol 167^a, VI fol 176^a, VII fol 191^a

In actibus quinque primis a Pandita quodam, qui passim annotationes adscripsit, vocabula singula lineolis rubris distincta sunt Haec voluminis pars anno 1821 videtur exarata esse (Wilson 166^d)

267.

Foll 135–182 (linn 11) Commentarii a *Ruchipati* ad *Anarghyaraghavam* scripti pars Incipit

दार्ढ्यं जिज्ञासितयेन खण्डपरशो कोदण्डमारोपयन्
कुर्वाण सहसा विदेहनृपति पूर्णप्रतिज्ञाभर ।
सानन्द कुशिकात्मजेन सुदृशा वृन्देन कौतूहला-
त्सव्रीड प्रिययावलोकितमुखो रामो स्तु न श्रेयसे १

Auctor opus jussu Bhairavae regis, Narasinhae filii, se aggressum esse proximis distichis declarat Commentarius ad taedium prolixus est, quum ejusdem sententiae non raro quinque vel sex diversae interpretationes proponantur Actus I in fol 161^b finitur, actus secundi major pars superstes est desinitque in verbis इन्दुदृषदा चन्द्रकान्तमणिना स्वभ शिर पानीयाधारनाडी भिदान द्विधा कु, i e in disticho 71

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt (Wilson 231^d)

268.

Foll 138–177 (linn 8) Epitome commentarii ad *eandem comoediam a viro docto quodam nescio ex quo* libro excerpta, qua verba difficiliora brevissime explicantur Incipit नि प्रत्यूहमिति विघ्नो तराय प्रत्यूह इत्यमर तादृश्य यत्तुधौ अव्ययीभावसमासोर्थाभावे विघ्नाभावायेत्यर्थ । उपास्महे आराधयाम लोचन सूर्यचन्द्ररूपे ॥

Act I fol 147^b, II fol 155^a, III fol 160^a, IV fol 166^a, V fol 171^a, VI fol 171^b, VII fol 177^b

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (Wilson 165^d)

269

Foll 32–58 (linn 12) *Abhiramamaninatakam*, a *Sundara* anno 1599 compositum (A.) Auctor actibus septem Rámae historiam tractavit Cf *Wilson* l l II, 395 Incipit

रागस्ते सहजो पि चेतसि परिच्छिन्नस्वभावेऽधुना
सम्प्राप्तो बहिरेव मानमहित सुचेति चाटूक्तिभि ।

कोपात् कोकनदच्छदच्छविमुखीमालिद्य यान्तीं कर

पद्मा मीनपरायणामनुनयन् पद्माप्रिय पातु व ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य मारिप इतस्तावत् । प्रविश्य पारिपार्श्विक भावनियोगात् कर्णनाय कर्णयुगलमूल काम करदर्कित । सूत्रधार अद्य खलु सुरासुरलरकिवरतिर्य्यगलङ्घनीय नियोगस्य जलधितनयानुरागवशादगणितजलधिनिकटनिवासलोकाप वादस्य भगवत पुरुषोत्तमस्य यात्राया परिमिलितयानया विदग्धवि ज्ञजनपरिषदा मध्यदेशीयमहाकविसुदरमिथ्यग्रथितमभिनवमभिराममणि नामधेय नाटक नाटयितव्य etc

Act I (distt 17) fol 36^b, II (distt 18–35) fol 40^b, III , IV (distt 62–85) fol 45^a, V (distt 86–123) fol 49^a, VI (distt 124–175) fol 54^b, VII (distt 176–205) fol 58^b In fine haec leguntur

शाक शशाङ्काग्निशरेन्दुतुल्ये ग्रामे वरिशाग्रमत [स]ब्द्धे ।

तन्तदीनागरिणा निबद्ध मुदे कवीना कविसुन्दरेण ॥

Haec codicis pars seculo septimo decimo exarata est Folia nunc plura desiderantur Atque primum foll ३ ५ (distt 6–14) deinde foll १४ १५ (distt 47–63), denique folii २१ pars dimidia abscissa est (WILSON 308^b)

270.

Foll 54–92 (linn 10) *Abhiramamaninatakam* (B)

Act I fol 63^a, II (Pinákabhangas) fol 68^a, III (Bhargaválapas) fol 72^b, IV (Dandakaranyaprasthanam) fol 76^a, V (Abhijnanadanam) fol 81^a, VI (Ravanaparajayas) fol 87^b, VII (Ramabhadrabhishekas) fol 92^a

Haec folia non ante annum 1820 exarata sunt Nam quod in fine ॥ पत् ॥ १६६५ ॥ legitur, id ex alio codice videtur descriptum esse (WILSON 492^b)

271

Foll 63–97 (linn 9) *Kansavadhas*, comoedia a *Sesha Krishna* grammatico[1], Krisnhae filio scripta, actus septem continens Incipit

प्रारभ शुभकर्मणस्त्रिभुवनक्षेशाभिचारागम ॥

कातराकर्षणकर्मकामणविधि कामाद्विती श्रुति ॥

हुकारो मदनस्य निर्वृतिवधूसञ्जीरसिञ्जाध्वनि

श्रेय सपदमातनोतु भवत कमारिवशीरव ॥१॥

De libri argumento cf *Wilson* H Th II, 400 Act I (distt 43) fol 69^a, II (distt 25) fol 72^a, III (distt 31) fol 75^a, IV (distt 50) fol 82^a, V (distt 38) fol 89^a, VI (distt 44) fol 94^b, VII fol 97^a

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 231^b)

[1] Cf quae in prologo a Sutradhara dicuntur प्राय भवणमेतच्च तु दूषण कवीना व्याकरणकाविदतेति etc

272.

Opera duo Lat Bengal Charta Ind Foll 61 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 4

Foll 1–21 (linn 6) *Chitrayajnanatakam* a *Vaidyanatha* (Vachaspatibhattacharya) scriptum Incipit

यत्पादाम्बुजनि सृता भगवती गङ्गा त्रिलोकीतल

धार कालभयैर्विहीनमकरोत् तत्व न वेत्ति श्रुति ।

पीणापाणिरहर्निशं न हि गुणान् गातु क्षमो नारद-

स्तस्मा पातु महीपते यदुपते पादाम्बुज सर्वदा ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार. अलमतिविस्तरेण । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य अये प्रयोगकर्तार युय के क गता । प्रविश्य नटी अज्जउत्त आणेदु सूत्र अये निन्दितनवनिविडतरसनीरनीलनीरदकान्तिकान्तकोटिकन्दर्प दर्पपरिविघट्टनपटीयानिजवदनमारदसुपूर्णसुधाकरकान्तिकरपातानन्दम मूहमोहितगोपाङ्गनानयनचकारपरिहितपीतवसनवनमालाशाभितकौस्तु भविराजितवक्ष[ ]स्थलाजानुलम्बितभुजमरलकालभुजगाकृतिवेणीविरा जितपुष्पभागनपपलासपेलवपरिधान - - - गोविन्ददेवस्य यात्रायामेत परिमिलिता ॥ Haec comoedia Ísvarachandrarayae jussu composita est De argumento cf *Wilson* H Th II 412

Act I Yajnasthalapravesas fol 6^a, II Dadhichidakshasamvadas fol 12^a, III Dadhichigamanam fol 15^b, IV Satidakshaprajapatibhavanagamanam fol 18^b, V Yajnabhangas fol 21^b

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 234^a)

273

Foll 98–134 (linn 9) *Damacharitam* a Dikshita *Sámaraja*, Narihari filio, scriptum Incipit जलधर सदृशे मुकुन्दवक्षस्यचिररुचिप्रतिभास etc De auctore in prologo haec traduntur सूत्रधार ॥ प्रिये साधूपलब्धमेतेषा रञ्जक प्रेक्षणक । स्मासि नरहरिदीक्षितसूनुना दीक्षितसामराजेन आनन्दरायरञ्जनाय श्री दामचरित नाम नाटक विरच्य तदग्रे ऽभिनेतु मह्यमर्पितमासीत् ॥ De argumento hujus comoediae cf *Wilson* H Th II, 404

Act I fol 103^a, II fol 108^a, III fol 119^b, IV fol 128^a, V fol 134^b

Haec voluminis pars post annum 1820 negligenter exarata est (WILSON 231^c)

274

Foll 82–95 (linn 11) *Dhurtanartakam prahasanam*, comoedia a *Samaraja*, Naraharis filio[2], scripta, in partes duas (sandhi) divisa (A) Incipit

क्रोडस्थाङ्गीकृतेव कलयति जगतामीश्वरे कमलाक्षी

मिथ्या वैराग्यदम्भ निखिलरवयुष्त्ताल तपोधि

[2] In subscriptione Morvanikara Narahari dikshita appellatur

हास्यं चक्रे कयाचिन्मधुभिदभिमतं पीतवस्त्रं चकर्ष
ज्ञात्वेतीत्यं मुरारिः स्मितसुभगमुखः पातु युष्मान् स तस्मात् १
अपि च कालिंदीपुलिने तमालमलिने भृंगैर्निहंगैर्युते
क्रीडत्कोकिलपोतराजिविलसत्कंठे (°kanthe) मनोहरिणि (°há°)
अर्धग्रस्तशशांकवक्त्रिजमुखे राधाधरं धारयन्
गोपीभिः परिवेष्टितो भवतु वो भव्याय नव्याकृतिः २

नांद्यंते सूत्रधारः सर्वतो वलोक्य अहो अद्य तावद्वंदारुवृंदारकवृंदमौलिस्खलदमंदमंदारप्रसवमकरंदसंदोहामोदितपादुकसुम्या (°páduka-syá?) तितिकटसटाकोटिकोटिपाटितनीरपरीदरस्खलन्नीरपीवरितावनीरुहप्रमथपिम् (°bhú) पितोत्तमांगस्पातिसरलखरप्रसरदावेशितविदारितदर्पोद्दीर्णे (°írna) हिरण्यकशिपूदरदरीजरीजृंभमाणांतसंतानशोभितांगस्य दैत्यकरिकेसरिणो नरकेसरिणो यात्रायां परिमिलितेन निखिलकलाकल्पकोविदेन धरित्रीसुतराणां (°dharitrí°) समूहेनाहमुक्तः यद्दीक्षितनरहरिकुलावतंसेन तर्ककर्कशजलधिकुंभकुलोत्तंसेन सरससाहित्यसुधासरोराजहंसेन सकल[क]लाभिज्ञेन दीक्षितसामराजाभिधेन विरचितं धूर्तनर्तकं नाम प्रहसनं (prahasanam) तत्राद्यतामिति ॥

De libri argumento cf. *Wilson* H. Th. II, 407. Dramatis personae hae: Múdhesvara, asceta; Jagadvanchaka et Mukhara, ejus discipuli; Krishnánanda, Múdhesvarae amicus; Pápa, Krishnánandae discipulus; Ṣunṭhácharya, Sivae pontifex; Vasantalatá, Sunthácháryae serva; Pápachara, rex; Vidúshaka; Mangalakuṭháramisra, janitor; Nirmedhásrama, Múdhesvarae amicus.

Haec folia anno 1799 exarata sunt. (Wilson 308[e])

275.

Foll 118–136. (linn 8) *Sámarájae Dhúrtanartakam.* (B.)

Haec folia e praecedenti exemplo post annum 1820 descripta sunt. (Wilson 229[d])

276.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 204. Long $10\frac{1}{2}$ Lat. $5\frac{1}{2}$.

Foll 1–4 (linn. 19.) *Dútángadam*, Angada nuntius, fabella a *Subhaṭa* scripta, scenis quatuor constans. (A.) Incipit:

पायात्स वः कुमुदकुंदमृणालगौरः
शंखो हरेः करतलांबरपूर्णचंद्रः ।
नादेन यस्य सुरशत्रुविलासिनीनां
नीव्यो भवंति शिथिला जघनस्थलीषु ॥१॥
अपि च । शंभोः कोदंडभंगा[त्]विदितविभवः शक्रसूनोर्विनाशादृष्टः सेतुबंधादपि न परिचितः कैकयीनंदनेन ।
संवादादंगदस्याप्यनधिगतगतिः कारणान्मार्गमूर्ते-
र्भूयाद्भूत्यै जनानां जगति रघुपतेर्यैप्रतापः कोऽपि भावः ॥२॥

नांद्यंते सूत्रधारः । परिक्रम्य । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । प्रिये विलासवति इत इतस्तावत् । ततः प्रविशति नटी । इयद्भिः । आज्ञापयतु आर्यः । सूत्रधारः । विश्वविश्वंभरासमुद्धरणधीरत्वादिवराहस्य निजभुजयुगलबलविजितसकलवैरिवृंदसुंदरीनेत्रनीलोत्पलविगलितबहुलबाष्पपूरप्लवमानप्रतापराजहंसस्य महाराजाधिराजश्रीत्रिभुवनपालदेवस्य परिषदाज्ञया प्रबंधविशेषमहमुपक्रममाणोऽस्मि । भो भोः सामाजिकाः शृणुत सावधानाः । यत् अद्य वसंतमहोत्सवे देवश्रीकुमारपालेश्वरस्य यात्रायां दोलापर्वणि । पदवाक्यप्रमाणपारंगमेन महाकविना श्रीसुभटेन निर्मितं दूतांगदं नाम छायानाटकमभिनयसंगीभिरुन्मीलयिष्यामि ॥

Cf. *Wilson* 1 l. II, 390. Sc I. Angada a Ráma ad reposcendam Sítám mittitur Sc II Mandodarí Rávanae non persuadet, ut Rámae concedat Sc III Rávana, ab Angada frustra monitus, ad pugnam egreditur Sc. IV. Hemángada et Chitrángada Gandharvae Rámae victoriam proclamant *Chháyánáṭakae* vocabulo quid significetur, non constat.

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (Walker 213[a].)

277.

Foll 79–81. (linn 17) *Dútángadam* (B)

Haec folia, seculo septimo decimo exarata, ejusdem fabellae recensionem paulo breviorem continent. (Wilson 308[d])

278.

Foll. 150–161. (linn. 10–14) *Dútángadae* argumenti enarratio, in capita tria divisa Incipit. पायात्स च etc. ॥१॥ एकदा अंगदः सैन्ये पप्रच्छेदं विभीषणं । राक्षसानां कथ मंत्रो विनाशो नैव ज्ञायते ॥२॥ तारिता यत्रैता येन तपोतीर्णो महार्णवः । चिंत्यतां रघुवीरस्य वीर्यं यत्र श्रुतं पुरा ॥३॥ Fabellae ipsius disticha passim addita sunt Subscriptio in fine haec legitur: इति श्रीअंगदविष्टितांगदं छायानाटकं संपूर्णं ॥

Haec folia anno 1772 a Bhúdeva exarata sunt (Walker 200[f].)

279.

Foll 93–106 (linn. 8) *Dhananjayavijayas*, comoedia actu uno constans, a *Kánchana*, Náráyanae filio, scripta (A) Incipit: हरेर्लीला वराहस्य दंष्ट्रादंडः स पातु वः हेमाद्रिकलशा यत्र धात्री छत्रश्रि[यं] दधौ १ अपि च तद्वः प्रमाष्टुं विपदः प्रशतार्थिरंध्र[ा] न्यस्तं पदं महिषमूर्द्धनि चंडिकायाः । वैरी यदी[य]नखरांशुपरीतशृंगः शक्रायुधांकितनवांबुधराभो भूत् २.

De argumento fabulae, ad genus *Vyáyoga* dictum pertinentis, cf. *Wilson* II, 374.

Haec folia circiter annum 1820 exarata sunt (WILSON 492[c])

280.

Foll 106–117 (linn 8) *Dhananjayavijayas* (B)

De auctore in prologo haec traduntur कुल कपिमुनेरस्ति यत पुत्रान्तरस्तती । सशियरपति धातीव नितात मधुरा गिर ॥१०॥ तत्राभवदुपाध्यायो नारायणसमाह्वय जितवादिमहस्रौघ प्राप वादीघराभिधा ॥११॥ अपि च । कृतसन्यसनात्प्रयच्छतोऽप्यभय भूतगणाय योगिन । निजमडलभेदशङ्किनो भयमेकस्य रवेरभूद्यत ॥१२॥ तत्सूनु काचनो नाम समस्तगुणवल्लभ । गोष्ठीशालेव विद्याना यस्य जिह्वा विराजते ॥१३॥ तेन कृतो धनञ्जयविजयो नाम व्यायोगोऽभिनेतव्य ॥

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (WILSON 229[c])

281.

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 10 Lat foliorum 1–13 4 reliquorum 5

Foll 1–13 (linn 9) *Dhurtasamagamam prahasanam*, a *Jyotirisvara*, Dhiresvarae filio Ramesvarae nepote, scriptum

Haec comoedia a Lassen in Anthologia edita est, qui in praefationis p x de auctoris aetate disputavit

Folia 1 2 13 Wilsonis manu ex editione Bonnensi descripta, reliqua seculo septimo decimo exeunte nitide exarata sunt, et lectiones praestantissimas haud paucas suppeditant (WILSON 514[a])

282.

Foll 25–35 (linn 13) *Prachandapandavam*, sive *Bálabháratam*, comoedia a *Rajasekhara* Mahipaladevae regis jussu scripta, actus duos continens (A) Incipit नम श्रियाय समारसरोमस्य रजसिन विकाशिप्रयमस्याय (°suryáya) सकोषमकेलेन्दवे ९

De fabulae argumento cf *Wilson* H Th II, 361

Haec folia seculo superiore exeunte negligenter exarata sunt (WILSON 311[b])

283.

Foll. 206–227 (linn 8) *Prachandapandavam* (B)

Distichon, quo Rájasekhara summum inter poetas recentiores locum occupare praedicatur, in prologo legitur hoc बभूव वल्मीकभव पुराकविस्तत प्रपेदे भुवि भर्तृमेण्ठता । स्थित पुनर्यो भवभूतिरेखया स वर्तते सप्रति राजशेखर ॥ Bhartrimenthae sive Menthae nomen in Sarngadharapaddhati occurrit

Haec folia e codice parum accurato post annum 1820 descripta sunt (WILSON 230[d])

284.

Foll 48–68 *Viddhasalabhanjika*, *Rájasekharae* comoedia Incipit कुलगुरुरबलाना केलिदीक्षाप्रदाने परमसुहृदनगो रोहिणीवल्लभस्य । अपि कुसुमपृपत्कैर्देवदेवस्य जेता जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधार ९

Cf *Wilson* H Th II, 354 Act I fol 53[b], II fol 57[a], III fol 63[b], IV fol 68[b]

Apographon nostrum post annum 1820 negligentissime exaratum est (WILSON 305[b])

285.

Lit Devan Charta Ind Foll 183 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5

Foll 1–62 (linn 9) *Pradyumnavijayas*, comoedia a *Sankaradikshita*, Dikshita-Bálakrishnae filio, Dikshita Dhundhirajae nepote, composita, eo die acta, quo Sabhasinhae, Hridayasahis filius, Chhatrasálae filius, Bundelarum rex institutus est Incipit गोपीगोपतिगोपगोभिरखिल etc ॥१॥ सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरा कला etc ॥२॥ नाद्यते सूत्रधार अलमतिविस्तरेण विचित्र( ) अहो विन्ध्यगिरिद्रोणिपकाया शरणागतपालनपर पन्नाभिध नगर (nunc *Pannah* sive *Punnah*) तत्रा श्रीक्षितिपालछत्रसालपौत्र श्रीहृदयसाहिपुत्र श्रीसभासिंह etc

De fabulae argumento cf *Wilson* H Th II, 402 Sankaram, qui praeterea Sankarachetovilasa (supra n 214) et Gangavataranachampuprabandha libros scripsit, non ante annum 1780 mortuum esse, aliunde constat

Act I fol 9[b], II fol 16[a], III fol 29[b], IV fol 34[a], V fol 45[b], VI fol 52[a], VII fol 62[a]

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 231[a])

286.

Lit Devan Charta Ind Foll 102 Long foll 1–88 12 Lat $4\frac{1}{2}$ Long foll 89–102 11 Lat 3 Lineae variant

Prabodhachandrodayas, intelligentiae lunae ortus, comoedia philosophica a *Krishnamisra* scripta (A) Versio Anglica anno 1812 a J Taylor M D publici juris facta, textus Calcuttae et ab H Brockhaus editus est

Act I fol 14^a, II fol 28^a, III fol 41^b, IV fol 55^a, V fol 69^a, VI fol 89^a

Codex tribus partibus constat, quae diversis temporibus exaratae sunt

I Foll 1–32 exeunte seculo superiore exarata Commentarius in marginibus adscriptus incipit राम विनायक वन्दे सदानन्द गुणाकर । ससारतापसहारकारण विग्न वारण ॥१॥ Isque a *Ramadasa* scriptus est Haec pars usque ad initium actus tertii (p 51,10 apud Brockhaus) porrigitur

II Foll. 33–89 anno 1731 a Krishnadeva, Pandyapurushottamadevae filio, nitide exarata, reliquam comoediae partem continent Adscriptus est commentarius *Ganesae* Visvanathadikshitae filii Bhava-Ramakrishnae nepotis *Chichchandrika* appellatus Qui commentarius cum Ramadasa eatenus consentit, ut hunc Ganesae libro usum esse investigando facile percipias Ganeṣae enim scholia et copiosiora et magis perspicua sunt In fine haec disticha leguntur

आसीद्वानोपनामा भुवि विदितयशा रामकृष्णोऽतिविद्व
  स्तस्माद्वीर्यो विनीतो विविधगुणनिधिर्विश्वनाथोऽवतीर्ण ।
तस्मात्प्रख्यातकीर्तिर्विविधमखकृत प्रादुरासीद्भवान्या
  श्रीमत्या यो गणेशो भुवि विदितगुणा तस्य चिच्चद्रिस्तु (sic) ॥१॥
न प्राकृत त्वक्कमिहास्ति किंचिन्मयेति सत श्रुतिगोचर य ।
करोमि तेनास्तु निरकुशेय चिच्चद्रिकानदविबोधनाय ॥२॥
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि सुष्ठु वासुष्ठु यत्कृत ।
तद्वो क्षमध्व सद्वृत्ता परीक्षयत सादर ॥३॥

III Foll 90–102 Loci Prákritici in quatuor actibus primis occurentes cum interpretatione Sanskritica. Haec pars anno 1647 ab Harajit exarata est (WALKER 183)

287

Lit Bengal Charta Ind Foll 57 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 6

Prabodhachandrodayas (B)

Act I fol 10^b, II fol 22^a, III fol 30^b, IV fol 38^b, V fol 47^a, VI fol. 57^a In marginibus loci Prákritici Sanskritice versi sunt

De codicibus Parisiacis cf Hamilton pp 77 83

Codex post annum 1875 exaratus est (MILL 1)

288

Lit Bengal Charta Ind Foll 48 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 7 Linn 21

Commentarius ad *Prabodhachandrodayam*, a *Rudradeva*, Harihara tarkalankarabhattacharyae filio, scriptus Incipit जनितस्त्रीयविघ्नेति शम्भुमौलिविधुभ्रमा । भवानीमखचन्द्राणी प्रकाशयतु मे मन ॥ प्रवर्त्तितो येन निगूढभाव स्फुटीकृतह भवदुर्गमस्य । भूपाल शरण्य मम विभ्रमेतत्प्रबोधचन्द्रोदयनामभेद ॥ श्रीरुद्रदेवकविरत्न मनो निधत्त (l निधत्तु) मान्याङ्घ्रिपङ्कजतले विनय करोति etc

Act I fol 9^b, II fol 18^a, III fol 24^a, IV fol 31^b, V fol 37^b VI fol 48^b

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 313)

289

Foll 56–114 (linn 9) *Prasannaraghavam* comoedia a *Jayadeva*, Mahadevae filio e Kundina gente oriundo, scripta et in Sivae festo acta Incipit

चत्वार प्रथयतु विद्रुमलता रक्तागुलिश्रेणय
  श्रेय शाणसरोजकोरकरुचस्ते शार्ङ्गिण पाणय ।
भालेष्वब्जभुवो लिखति युगपद्वे पुण्यवर्णावली
  कस्तूरीमकरी पयोधरयुगे गण्डद्वये च श्रिय ॥१॥

Auctor actibus septem Ramae historiam adumbravit In prologo Sutradharas *Gunaramam* fratrem, et ipsum histrionem laudibus extollit et principum australium in aulis artem exercere declarat Quae sequuntur collato codice E I H 937 (=A)[1], e prologo excerpsi नाद्यते सूत्रधार परितोऽवलोक्य सहर्ष ॥ अये कथममी निजवदनशारदारविन्दनर्तितगिरिनन्दिनीनयनखञ्जनस्य निखिलमुनिजनहृदयरञ्जनस्य विकटजटापटलोत्सङ्गरङ्गत्ताण्डवितगङ्गातरङ्गनिकरस्य मन्दाकिनीचन्दनललाटिकायमानमुकुटोपनीतनूतनसुधाकरस्य त्रिभुवननलिननिर्माणनिर्मलविसाङ्कुरस्य भगवत शंकरस्य यात्राया परिमिलिता एव पारिषदा । etc प्रविश्य नट ॥ इद मन्मुखेनैव भवतमुदीरयति सामाजिका । यत्किल भरताधिराज ॥ ity ardhokte Sutradharah karnav apidhaya अहह असमञ्जसमसमञ्जस । भवतु । कार्य तावदाकर्णयामि ॥ Natah भाव अधुना मयैव भवत्सकाशादाकर्णनीय किमिदमसमञ्जसमसमञ्जसमिति ॥ Su नन्विदमेव यत्किल नदति ज्यायसि कनीयसि राजपदमुपन्यस्यते । अह हि भरतमात्रक एव । मम पुनरग्रजन्मा गुणरामनामा राजपदभाजन ॥ Natah भाव कीदृग्गुणस्ते गुणराम ॥ Su ननु नाम्नैव दत्तमुत्तर ॥ Naṭah, vihasya कथ नाम्नर गुणावगम ॥ etc Su Yah khalu *Rat janaka namadheyasya* (य रघलरति° B) rajnah sadasi *Haracha paropanam* náma natakam abhinya paritushṭena rajna samarpitam *rangavidyadharakhyatim* priyam iva samasaditavan ॥ Naṭah स पुन सम्प्रति क देशमभिनदयति ॥ Su केनापि दाक्षिणात्येन नटापसदेन मदीयमयेद गुणराममनामेति वदता रङ्गविद्याधरख्यातिरपहृता । तदाकर्ण्य गुणरामस्तामेव दिश प्रचलित । अधुना च श्रुतमस्माभि । यत्किल सुकण्ठनाम्ना गायकेन मैत्रीं विधाय दाक्षिणात्याना भूभुजा सदसि तेन सह रङ्गसङ्गरमुपक्रान्तवानिति । - -

[1] Hic codex anno 1672 exaratus est

Naṭah क्व पुनरस्य कविः ॥ Sú sapranayakopam विलासो यद्वाचामममरमलिनम्मधुरं कुरङ्गाक्षीबिम्बाधरमधुरभावं गमयति । कवीन्द्रः कौण्डिन्यः स तव जयदेवः श्रवणयोरयासीदातिथ्यं न किमिह महादेवतनयः ॥ Apı cha लक्ष्मणस्येव यस्यास्य सुमित्रागर्भजन्मन (Sumitra igitur poetae mater fuisse videtur) । रामचन्द्र पदाम्भोजे भ्रमद्भ्रमरायते मनः ॥ etc Jayadeva etiam artis logicae peritus fuisse dicitur नन्वयं प्रमाणप्रवीणोऽपि श्रूयते । तद् इममस्य कवितातार्किकत्वयाश्चन्द्रिकाचण्डातपयारिवैकाधिकरणतामालोक्य विस्मितोऽस्मि ॥ Su क इह विस्मयः । येषां कोमलकाव्यकौशलकला लीलावती भारती तेषां कर्कशतर्कवक्रवचनोद्गारेऽपि किं हीयते । यैः कान्ताकुचमण्डले कररुहाः सानन्दमारोपितास्तैः किं मत्तकरीन्द्रकुम्भशिखरे नारोपणीयाः शराः ॥ etc Denique poetae quidam enumerantur Yasyaş Chora॰ chikuranikurah, karnapuro Mayuro, Bhaso hasah, Kavikulaguruh Kalidaso vilasah । Harsho harsho hridayavasatih, panchabanas tu Banah kesham naisha kathaya kavita kāmini kautukaya ॥

Act I fol 67ª, II fol 73ª, III fol 81ª, IV fol 87ᵇ, V fol 96ª, VI fol 103ᵇ, VII fol 114ᵇ

In fine haec leguntur निद्रद्विपदपञ्चेन्दुयुते चशाके (l नि ध्वद्विपट्पदपेन्दुयुते च शाके) वारे भृगावहिमधाम्नि गते च सिंहे संपूर्णमेति रघुनाथगुणान्वितो सौ नाम्प्रसन्नराघवललितचितनयः लिखितमन्यथाहार्य ९ ॥ Quo disticho exemplum illud, ex quo apographon nostrum transscriptum est, anno 1749 exaratum esse declaratur

De codice Havniensi cf Westergaard, p 14

Haec voluminis pars anno 1822 neglıgentissime exarata est (WILSON 165ᵇ)

290.

Charta Europaea Foll 137–190 (linn 7) Madhuraniruddham rupakam, a Chayaní-Chandrasekhara-Rājaguru, Gopınāthae filio, scriptum Incipit भद्राय स्मितकौमुदीमधुरमास्येन्दु etc ३ तदानापयत किं नाम रूपकमभिनेतव्यमिति आकाशे कर्णं दत्वा किमाज्ञापयति भवतः मधुरानिरुद्ध नाम रूपकमभिनेतव्यमिति सूत्र सकौतुकं (savaiklavyam) कतम पुरास्य रूपकस्य रचयितेति न स्मरामि । पुनराकाशे देवोऽज्ञापयत रामचन्द्रपदाम्भोजमधु समस्ततमा मेचाङ्कासान्नन्तकमति प्रथमतः कान्तिमत्या विजयः प्रापणमनु रामीतिपञ्चमपदं कृत्वा पर्यंकमिति धीरः सात्त्विक धीरोदात्तश्च मानव मन्यते ॥ तदेतानिप्रयामलयः सत्य मल्लप्रिबन्धिर सम्य कथा प्रथमस्य चयनीयदृष्टोगेशर ५ सूत्रः स्मृत्वा भक्तिरस्यैवं तसित्व रूपकं सकलकौशिकतप्तमवराजन्यपद्माकरैतिकरामभौमपाणिजाभिलेखिगापीनापदानगुरुद्वितीयतनयस्य चयनिचन्द्रशेखरराजगुरोरन्यमावायनः सरसकौलियेयम्

Cf Wilson II Th II, 396 Act I Upāyopanyāsas f l 142ᵇ, II Vasantartupravartanam fol 147ᵇ, III Nāyakavipralambhas fol 154ª, IV Dhvajabhangas fol 160ª, V Khecharasiddhis fol 167ᵇ, VI Nayakanirnayas fol 175ª, VII Priyatamasamagamas fol 182ᵇ, VIII Aniruddhanandas fol 190ª

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229ᵉ)

291.

Foll 30–118 (linn 11–15) Mahanatakam, sive Hanumannatakam, cum Mohanadásae commentario (A) Incipit

कल्याणानांविधानं कलिमलमथनं पावनं पावनानां-
पाथेयं यन् मुमुक्षोः सपदि परपदप्राप्तये प्रस्थितस्य
विश्रामस्थानमेकं कविवरवचसां जीवनं सज्जनानां-
बीजं धर्मद्रुमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम[1] १
पातु श्रीस्तनपत्रभङ्गमकरीमुद्राङ्कितोरःस्थलो
देवः सर्वजगत्पतिर्मधुवधूवक्त्राब्जचन्द्रोदयः
क्रीडाक्रोडतनोर्नवेन्दुविशदे दंष्ट्राङ्कुरे (danshṭra॰) यस्य भूर्-
भाति स्म प्रलयाब्धिपल्वलतलोत्खातैकमुस्ताकृतिः २
यं शैवा[ ] समुपासते शिव इति ब्रह्मेति वेदान्तिनो
बौद्धा बुद्ध इति प्रमाणपटवः कर्तेति नैयायिकाः
अर्हन्नित्यथ जैनशासनरताः कर्मेति मीमांसकाः
सो ऽयं वो विदधातु वाञ्छितफलं त्रैलोक्यनाथो हरिः ३

Argumentum fabulae Wilson l l II 363 enarravit Textus recensiones duo exstant antiquior a Mohanadasa tradita, recentior a Madhusudana constituta Mohanadasa passim quidem, ut orationi dissipatae medelam afferret, versus a se factos addidit Quod in prooemio factum est, ubi disticha 4–7 (वासीदुद्दण्डभूपति॰) his verbis inducit इदानीं कथायोजनाय व्याख्याकृदाख्यानं श्लोकचतुष्टयं तारयति Sed in universum textum ita tradere videtur, qualem a scholiastis antiquioribus (टीकाकार) accepit Longe majora Madhusudana molitus est, qui non modo librum in pauciores partes contraxit, sed plurima addidit, multa omisit, distichorum collocationem saepe mutavit Mohanadasae textus quum disticha 548 contineat, in Madhusudanae recensione 720 inveniuntur Idem in fabulae fine Ramae in coelum ascensum descripsit, cujus rei nulla in recensione altera mentio reperitur

Quae de Hanumate comoediae auctore et Damodara diasceuasta traduntur, ea hoc disticho innituntur, quod in fine codicum A B C D reperitur

रचितमनिलपुत्रेणाथ वाल्मीकिनाब्धौ
निहितममृतबुद्ध्या प्राङ्महानाटकं यत् ।
सुमतिनृपतिभोजेनोद्धृतं तत्क्रमेण
ग्रथितमवतु विश्वं मिश्रदामोदरेण ॥

[1] Hoc distichon etiam in khandaprasasta legitur

Act I Janakisvayamvaras distt 52 fol 39^a, II Janakiramachandravilasas distt 30 fol 44^b, III Autpatikas distt 26 fol 49^a, IV Sitaharanam distt 16 fol 51^a, V Sitaviyogas distt 59 fol 60^a, VI distt 45 fol 65^b, VII Setubandhas distt 20 fol 69^a, VIII Dutangadas distt 55 fol 79^b, IX Mantrivakyam distt 40 fol 84^b, X Ravanaprapanchas distt 24 fol 88^b, XI Kumbhakarnavadhas distt 42 fol 94^a, XII Indrajidvadhas distt 17 fol 96^a, XIII Saktibhedas distt 35 fol 101^a, XIV Ramavijayas distt 87 fol 118^a

Haec voluminis pars anno 1817 exarata est (WILSON 228^b)

292.

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Long 13 Lat 5

Foll 1–99 (linn 9–13) *Mahanatakam* (B)

Act I fol 12^b, II fol 19^b, III fol 24^a, IV fol 26^b, V fol 37^b, VI fol 44^a, VII fol 47^b, VIII fol 56^a, IX fol 62^a, X fol 66^a, XI fol 73^b, XII fol 77^a, XIII fol 83^a, XIV fol 99^b

In marginibus *Mohanadasae* Kamalapatis filii e Mathura gente oriundi, commentarius brevis et perspicuus adscriptus est Incipit हृदये यत्प्रेरणया समुद्यतो ह निमूढतरबुद्धिः । वदे तत्पदकमलं गोकुलनाथस्य वेदादे ।१। हनुमन्नाटकसागरशब्दार्थागाधता सुगाधत्वं । नेतुं कृतसाहसता मम सुधियः क्षन्तुमर्हन्ति ।२। Mohana aliorum commentatorum (टीकान्तर) sententias nonnunquam repetit, *Rasodadhı*, librum rhetoricum a se scriptum (मद्दीयरसोदधा) saepissime citat, alios ejusdem generis libros haud paucos excerpit quorum in numero rariores hos enotavi Kalavilasa, Kamavatara Natakavatara, Panchasayaka, Virabhanu, denique *Charaka* lexicon

De codice Parisiaco cf Hamilton p 81, de Berolinensi Weber Catal p 163

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est (WILSON 230^a)

293

Lit Devan Charta Ind Foll 125 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$

Foll 1–89 (linn 13–16) *Mahanatakam* cum *Mohanadasae* commentario (C)

Act I fol 10^a, II fol 15^b, III fol 20^a, IV fol 22^a, V fol 31^a, VI fol 36^b, VII fol 40^a, VIII fol 50^b, IX fol 55^b, X fol 59^b, XI fol 65^a, XII fol 67^a, XIII fol 72^a, XIV fol 89^a

Haec folia anno 1822 negligenter exarata sunt (WILSON 168^a)

294

Foll 138–200 *Mahanatakae* textus (D)

Act I fol 143^b, II fol 147^b, III fol 150^b, IV fol 152^a, V fol 159^b, VI fol 164^b, VII fol. 166^b, VIII fol 172^b, IX fol 176^a, X fol 179^a, XI fol 184^a, XII fol 186^a, XIII fol 190^b, XIV fol 200^a

Haec folia post annum 1822 exarata sunt (WILSON 167^b)

295

Lit Bengal Charta Ind Foll 164 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 5

Foll 1–98 *Mahanatakam*, e *Madhusudanae* recensione (E) Incipit

विश्वेशो वः स पायात्त्रिगुणसचिवता योऽपलभ्यानुवार
विष्वद्रीचीनसृष्टिस्थितिविलयमनः स्वेच्छया निर्मिमीते
यस्येयत्तामतीत्य प्रभवति महिमा कोऽपि लोकव्यतीत
स्त्यक्तो यश्चक्षुरादैरपि निपुनतमो वीक्षणादिक्रियासु १

Act I fol 8^b Videhatanayalabhas (Rec A I, 1–I, 25), act II fol 16^a Vaidehisuratam (Rec A. I, 26–II 30)[1], act III fol 29^a Vaidehiharanam (Rec A III IV), act IV fol 38^b Ramad Bálivadhas (Rec A V), act V fol 50^b Sandesaharanam (Rec A VI), act VI fol 67^a Sagarabandhanam (Rec A VII), act VII fol 76^a Dutangadas (Rec A VIII), act VIII fol 79^b Mayaravaṇas (Rec A IX), act IX fol 98^b Svargarohaṇam

In fine actuum singulorum mutatis mutandis hoc distichon legitur इय श्रीलहनूमता विरचिते श्रीमन्महानाटके वीरश्रीयुतरामचन्द्रचरिते प्रत्युद्धृते विक्रमैः । मिश्रश्रीमधुसूदनेन कविना सद्भेसत्कीकृते स्वर्गारोहणनामकोऽत्र नवमो यातोऽङ्क एवेत्यसौ ॥ Personarum nomina aliaque ad rem scenicam pertinentia plerumque addita sunt

Hujus recensionis textus a Kalikrishna Bahadur cum interpretatione Anglica Calcuttae anno 1840 editus est

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 172^a)

296.

Foll 90–125 (linn 13) *Mudrarakshasam*, comoedia a *Visakhadatta*, Prithus filio, Vaṭesvarae nepote, scripta, actus septem continens

Act I fol 97^a, II fol 103^a, III fol 108^a, IV fol 112^a, V fol 118^a, VI fol 122^a, VII fol 125^a

---

1 In fine hujus actus quindecim d st cha consulto se om sisse in eorumque locum Rámáyanae versus nonnullos se subst tuisse ed tor Calcuttensis ingenue profitetur

Haec fabula a *Wilsone* l l Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1831 editus est De codice Parisiaco cf Hamilton, p 80, de Berolinensi Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (Wilson 168[b])

297.

Lat Devan Charta Ind Foll 177 Long 13½ Lat 5½

Foll 1–54 (linn 9) *Mudrárákshasam*

Act I fol 12[a], II fol 21[b], III fol 30[a], IV fol. 36[a], V fol 44[a], VI fol 49[b], VII fol 54[a]

Haec folia anno 1821 exarata sunt (Wilson 165[a])

298

Lat Devan Charta Europ Long 14 Lat 7½ Linn 9

Mudrárákshasam

Act I fol 22[a], II fol 39[a], III fol 52[b], IV fol 64[a], V fol 78[a], VI fol 87[b], VII fol 94[b] Sequitur locorum Prakriticorum, qui in actu quinto occurrunt, interpretatio Sanskritica Eadem per actus omnes post sententias Prakriticas in textu ipso adscripta est.

Codex anno 1823 exaratus est (Wilson 169)

299.

Foll 38–62 (linn 10) *Mudrárákshasae* fragmentum, actum primum et secundi partem continens Locos Prakriticos interpretatio Sanskritica proxime sequitur Desinit in verbis ṣāhitugḍikamupamṛs rasau su samayādas-padasane

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (Wilson 232[b])

300

Foll 63–108 (linn 12) *Vaṭeśvarae*, Gauripati s filii, ad *Mudrarákshasam* commentarius Incipit कल्याण कल्पवृक्ष etc ॥१॥२॥ श्रीमानपीत नयनाटककोशशब्द तताक्षुपास्य च गुरुनयमातनोति मुद्राविमुद्राविमुद्रितनयां मुगपक्षसिधुगौरीपतिस्तनयमिश्र वटेश्वराख्य ॥३॥ Ad res politicas illustrandas *Nayasura* et *Nayalochana* libri frequentissime laudantur

Act. I fol 73[a], II fol 81[b], III fol 91[a], IV fol 97[b], V fol 102[a], VI fol 105[a], VII fol 108[a]

In prologi explicatione (fol 63), folii unius lacuna significata est.

Haec folia anno 1821 negligenter exarata sunt. (Wilson 232[c])

301.

Lat Devan Charta Ind Foll 154 Long foll 1–31 12 foll 32–58 10½ foll 59–154 10 Lat foll 1–95 4 foll 96–131 3 foll 132–154 4

Foll 1–31 (linn 11) *Yayáticharitam*, quae comoedia actus septem continente, *Rudradeva* Yayátis et Sarmishthae amores celebravit (A) Incipit सभासन्न etc सभिन्यपर्यंकन यता ययमपि न्यीकृता इव सम ॥ कन्तर्दीहद् दयपिदपितं नयनाटकसमासयाम ॥

Cf *Wilson* H Th II, 388 Comoedia *Sarmishthá-yayáti* appellata in Sáhityadarpana memoratur

Act I f l 5[a], II fol 9[a], III fol 12[b], IV fol 18[b] V fol 23[a], VI fol 27[b], VII fol 31[b]

Haec folia anno 1801 parum accurate exarata sunt (Wilson 308)

302.

Lat Devan Charta Ind Foll 21 Long 13 Lat 9½ Linn 27

Yayáticharitam (B)

Apographon e praecedenti exemplo post annum 1810 factum (Wilson 344)

303.

Foll 40–72 (linn 9) *Ratnávalí* comoedia, ab *Harshadeva* rege composita. (A)

Act I fol 47[b], II fol 56[a], III fol. 63[b], IV fol 72[a] Haec comoedia a *Wilsone* l l Anglice versa est, textus Calcuttae anno 1832 prodiit De codice Parisiaco cf Hamilton p 73

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est. Verba lineolis supra positis separata sunt (Wilson 166[b])

304

Lat Devan Charta Ind Foll 106 Long 9½ Lat 4

Foll 1–53 (linn 8) *Ratnaval* (B)

Act I fol 11[b], II fol 27[b], III fol 39[b], IV fol 53[b]

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt (Wilson 492[a])

305

Lit Bengal Charta Ind Foll 52 Long 12½ Lat 8½ Linn 28–31

Vidagdhamadhavam, comoedia *Rupae* tributa, anno 1549 composita. Incipit

सुधाना चान्द्रीणामपि मधुरिमोन्माददमनी
दधाना राधादिप्रणयघनसारै सुरभिता ।
समन्तात्सन्तापोद्गमविषमसंसारसरणी-
प्रणीता ते तृष्णा हरतु हरिलीलाशिखरिणी ॥१॥
अपि च ॥ अनर्पितचरीं चिरात्करुणयावतीर्णः कलौ
समर्पयितुमुन्नतोज्ज्वलरसां स्वभक्तिश्रियं ।
हरिः पुरटसुन्दरद्युतिकदम्बसन्दीपितः
सदा हृदयकन्दरे स्फुरतु वः शचीनन्दनः ॥२॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः । अलमतिविस्तरेण ॥ भा भोः समाकर्ण्यतां । अद्याहं स्वप्नान्तरे समादिष्टोऽस्मि भक्तावतारेण श्रीशङ्करदेवेन[1] ॥४॥ अये ताण्डवकलापण्डित इह किल पल्लवीचक्रचेतोवृत्तिमकरालयस्य निरवद्यवेणुवादनविद्यास्वाध्यायसिद्धीनां प्रथमाध्यापकस्य सुगन्धिपुष्पावलीसौन्दर्यतुन्दिलायामरविन्दवान्धवनन्दिनीतीरान्तःकाननलेखायामवलम्बितमत्तपुंस्कोकिललीलस्य परमानन्दवर्द्धिनि गोवर्द्धननितम्बे सम्भूतनव्यामुराडम्बरस्य किशोरशिरोमणेर्नन्दनन्दनस्य प्रेमभराकृष्टहृदयो नानादिग्देशतः साम्प्रतं रसिकसम्प्रदायो (°samudayo) वृन्दावनविलोकनोत्कण्ठया केशितीर्थापकण्ठे समीयिवान् ॥५॥ स च धन्यः ॥

कृत गोपीवृन्दैरिह भगवतो मार्गणमभू-
दिहासीत्कालिन्दीपुलिनवलये रासरभसः ।
इति ध्याय ध्याय चरितमसकृद्गोकुलपते
र्लुठद्बुद्धाप्योऽयं कथमपि दिनानि क्षपयति ॥६॥

तदिदानीमेतस्य भक्तवृन्दस्य मुकुन्दविश्लेषोद्दीपनेन वहिर्भवत प्राणाः कामपि तस्यैव केलिसुधाकल्लोलिनीमुल्लासयता परिरक्षणीया भवता मत्कृपैव ते सामग्रीं समग्रयिष्यति इति । तेनाद्य जगद्गुरोरस्य निदेशमेवानुवर्त्तिष्ये । प्रविश्य पारिपार्श्विक । भाव भवता निवद्धस्य विदग्धमाधवनाम्नो नवीननाटकस्य प्रयोगानुसारेण गृहीतभूमिका कुशीलवा रङ्गप्रवेशाय त्वद्भवन्तमनुज्ञापयन्ति ॥८॥ सूत्र ॥ मारिष । निर्म्मितः किमिति तन्नाटकपरिपाटीभिर्ग्रैणिकापरिग्रहः । अथ विमृश्य भवतु ।

ममास्मिन् सन्दर्भे यदपि कविता नातिललिता
मुदं धास्यत्यस्या तदपि हरिनामाद्युपगणाः ।
अपः शालग्रामाप्लवनगरिमोद्गारसरसाः
सुधीः को वा कौपीरपि नमितमूर्द्धा न पिबति ॥९॥

Cf *Wilson* II Th II, 393 Act I Venunádavilasas fol. 8^b, II Manmathalekhas fol 16^b, III Radhásangas fol 41^a, IV Venuharaṇam fol 30^b, V Rádhá prasadhanam fol 36^b, VI Ṣaradviháras fol 43^b, VII Gauritirthaviharas fol 107^a

[1] प्रथकुण्डतीरवर्त्तिना गापेश्वरनाम्ना Schol

In fine haec leguntur नन्दसिन्धुरवाणेन्दु (? बाणेन्दु°) सङ्ख्ये सवत्सरे गते । विदग्धमाधवं नाम नाटकं गोकुले कृतं ॥

In marginibus commentarius brevissimus auctoris anonymi adscriptus est Incipit श्रीकृष्णचैतन्यो जयति ॥ वृन्दाटवीश्वरसगुणवर्णनं तेनैव स्वकं कर्म्मणा भाजमानश्रीरूपनामगुणसूचककाव्यरत्नं सचित्रसम्पुटमलङ्कुरुतां etc

Codex post annum 1810 nitide exaratus est. (WILSON 343)

306

Lit Bengal Foll 99–164 *Venísanharas Bhatta-Narayanae* comoedia. (A) Incipit

निषिद्धैरप्येभिर्लुलितमकरन्दो मधुकरैः
करैरिन्दोरन्तश्छुरित इव सम्भिन्नमुकुलः ।
विधत्तां सिद्धिं नो नयनसुभगामस्य सदसः
प्रकीर्णः पुष्पाणां हरिचरणयोरञ्जलिरयं ॥
अपि च ॥ कालिन्द्याः पुलिनेषु केलिकुपितामुत्सृज्य रासे रसं
गच्छन्तीमनुगच्छतोऽश्रुकलुषां कंसद्विषो राधिकां ।
तत्पादप्रतिमानिवेशितपदस्योद्भूतरोमोद्गते-
रक्षुण्णो (? °क्षुणोऽ) नुनयः प्रसन्नदयितादृष्टस्य पुष्णातु वः ॥
अपि च ॥ दृष्टः सप्रेम देव्या किमिदमिति भयात्सम्भ्रमाच्चासुरीभिः
शान्तान्तस्तत्वसारैः सकरुणमृषिभिर्विष्णुना सस्मितेन ।
आकृष्यास्त्रं स सर्वैरुपशमितवधूसम्भ्रमैर्दैत्यवीरैः
सानन्दं देवताभिर्मयपुरदहने धूर्जटिः पातु युष्मान् ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः ॥ श्रवणाञ्जलिपुटपेयं विरचितवान् भारताख्यममृतं यः तमहमरागमकृष्णं कृष्णद्वैपायनं वन्दे ॥ अलमतिविस्तरेण ॥ तदभवतः ॥ परिषदग्रे विज्ञापयामि etc यदिदं कवेर्मृगराजलक्ष्मणो[2] भट्टनारायणस्य कृतिरभिनवं वेणीसंहारं नाम नाटकं प्रयोक्तुं व्यवसिताः स्मः ॥

Argumentum fabulae *Wilson* I I II 335 enarravit. Act I fol 107^b, II fol 117^b, III fol 130^a, IV fol 140^a, V fol 148^a, VI fol 164^b De codice Parisinco cf Hamilton p 79, de Berolinensi Weber, p 163 Editio Bombayana lapide expressa a Burnouf (Journ As 1848, I p 69) memoratur

In marginibus locorum Prakriticorum interpretatio, et glossae paucae leguntur

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est. Numerus 9t a scriba praetermissus est, nihil vero desideratur (WILSON 172^b)

[2] Jagaddhara मृगराजलक्ष्मणः सिंहचिह्नस्य Glossae in cod A adscriptae मृगराजश्चङ्गः स एव चिह्नं यस्य । कविपङ्क्त्येति यावत । इद्द इति कश्चित् । यद्वा सिंहसदृशस्य । यद्वा पशुपतिप्रधानस्य । Quae ultimo loco explicatio proponitur haud scio an veritati proxima sit Qui enim an malum dominum pro insigni gerit, is Pásupata esse possit

307.

Foll 100–147 (linn 9) *Veṇīsanhāras* comoedia, in hujus apographi subscriptionibus *Veṇīsamvaraṇam* appellata (B)

Act I fol 105^b, II fol 113^a, III fol 122^b, IV fol 128^b, V (fol 136^a), VI fol 147^a

Haec folia anno 1821 exarata sunt Inde ab actu quinto lacunae permultae significatae sunt (WILSON 230^b)

308

Lit Devan Charta Ind Foll 118 Long 12 Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–29 (linn 8) *Veṇīsanharae* fragmentum, actus duos primos et majorem tertii partem continens (C) Desinit in verbis तदघ कुरुते द्रोणात्मज क्रोधन ॥३०॥ राजा ॥ तस्य तथाविधस्य क एकस्या

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 228^a)

309

Foll 73–119 *Jagaddharae* ad *Veṇīsanharam* commentarius Incipit कटस्थाहिमणीविभूषिततनू etc

Act I fol 87^a, II fol 93^a, III fol 99^a, IV fol 105^b, V fol 111^a, VI fol 119^b

Jagaddhara in explicandis poetae verbis et brevis et perspicuus est textuque satis integro videtur usus esse Ut exemplo uno utar disticha duo adliticia (जयति १, उत्तिष्ठता ५) quae in prologi exordio in codicibus B C leguntur ne syllaba quidem tangit

De codice Berolinensi cf Weber, p 163

Haec folia intra annos 1820–1822 exarata sunt (WILSON 166^c)

310

Lit Devan Charta Ind Foll 18 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 8 Linn 28

Saradatilakam a *Sankara* compositum, opus ad genus Bhana dictum pertinens Incipit जयति नवदुकूले कलिकालेपनीत स्फुटति जघनभागे छादित चन्द्रपादे तदपनयनबुध्या तत्र लोलाग्रहस्ते पुनरपि निजनाथे स्मेरवक्त्रा भवानी ॥ etc पुरा खलु पुरदरादिवृदारकवृदवदनीयचरणारविदस्यामदकदलितानदकदम्य कात्यायनीसनाथस्य विश्वनाथस्य निरतरनिवासतया सफलितसकलपुण्यराशया काश्या शर्वाणीरमणसपर्यासमर्पितनमस्याना सदस्यानाममस्या कममी कर्णरसायनीकृत तत्वै कोविदैरुदीरिता निखिलरसपरीवाह परिस्फुरती किरन्ती ॥ शकर सकलसत्कविमान्य साहितीमरमकाव्य विलास शारदातिलकमुज्ज्वलशय्याकोमल खलु वभाण सभाया ॥

Cf *Wilson* H Th II, 384 Tanta inter hunc et *Sankarachetovilásam* librum in sermonis artificiis similitudo intercedit, ut ab eodem auctore utrumque scriptum esse conjicere liceat

Apographon post annum 1824 factum est (WILSON 302)

311.

Foll 14–45 (linn 8) *Hasyárnavaprahasanam*, comoedia a Jagadisvara composita Incipit स्वेदस्यदित साद्रचदनचय ॥ etc Cf *Wilson* H Th II, 408 Act I finitur in fol 34^a

Haec folia Varanasiae a Ramachandra Kasmirensi anno 1821 exarata sunt (WILSON 514^b)

312.

Foll 132–154 (linn 7) *Hasyarnavas* comoedia, Bhavanicharanae cura literis Bengalicis anno 1835 impressa quae editio satis rara est Locorum Prákriticorum interpretatio desideratur (WILSON 308^g)

313.

Lit Devan Charta Ind. Foll 21 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $9\frac{1}{2}$ Linn 18

Karpuramanjari, *Rajasekharae* comoedia, lingua Prakritica scripta, actibus quatuor constans, qui *javanikantara* appellantur Fabula ad genus *sattaka* dictum refertur Incipit भद्द भोदु सरस्स देश कइणो हादतु वाला इणो etc

Act I fol 6^b, II fol 12^a, III fol 16^a IV fol 20^b

Codex post annum 1830 exaratus est (MILL 67)

E CHRONICA, NARRATIONES, FABULAE

314.

Lit Devan Charta Ind Foll 188 Long 14 Lat 5½ Linn 9

Insunt in hoc codice opuscula varia, quibus regionis Kasmirensis historia tractatur

Foll 1–80[a] *Rajatarangini* Kasmirae regum historia, a *Kalhana* Champakae filio, anno 1148 composita

Lib I fol 12[a], lib II fol 17[b] Liber tertius desideratur Lib IV fol 48[a], lib V fol 65[b], lib VI fol 80[a] Libri sex primi cum interpretatione Francogallica, septimus et octavus sine textu, a Troyer Parisiis a 1840–1852 editi sunt Cf Wilson, 'An Essay on the Hindu History of Cashmir,' in As Res vol XV

Foll 80[a]–156[a] *Jainatarangini* (fluvius a Jaina rege derivatus), auctore *Srivara*, Jonarajae discipulo, qui historiam Kasmirensem inde a Zainu-'l-abidina (زين العابدين) usque ad Fath Shah, i e Wilsone teste, ad A D 1477 continuat

Opus in quatuor libros (taranga) divisum est Prooemii disticha nonnulla desiderantur Incipit परिच्छेदेन शङ्का भारती मम तथापि सकल चित्तपदातत्रिजगत्पथ ॥ Liber I septem capita habet 1 fol 86[a] Mallasilayuddhavarnanam, 2 fol 87[b] Shattrinsadvarshe durbhikshavarnanam, 3 fol 92[b] Adamakhananirvasanam Hajya khanasanyogivarnanam, 4 fol 94[b] Pushpalilavarnanam, 5 fol 99[a] Kramasaroyátravarnanam, 6 fol 100[a] Chitropachayasilpavarnanam, 7 fol 111[a] Jainasaha svaryanam Lib II Haidarasahavrittantavarnanam, desinit in fol 115[b] Lib III Hassanasaharajyavrittantavarnanam, fol 133[a] Lib IV Phatihasaharajyapraptis, fol 156[a]

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 165

Foll 156[a]–188[b] *Rajavalipataka*, cujus auctor in editione Calcuttensi *Prajyabhatta* appellatur In codice nostro titulus falsus *Kalhanakritarajatarangini*, legitur Incipit नमश्चराचराकारधारिणे etc ॥ श्रीजोनराजविबुधश्रीवराभ्या मनोरम कृत झायश्चिपमीत ग्रय राजावलिद्वय गगाभगवतीतीर्थे स्नाने धन्यस्वभूषित राजावलियताका (i e Rajavalipatakám) स्वा राज्ये फतिहभूपते etc Auctor historiam inde a Fath Shah ad Akbar continuat Lib I fol 173[a] desinit in verbis इति ताहिरालयपरशयणेन Lib II incipit राज्य माज्योकसानादयत्वा दौलतचक्क etc Desinit पुराणनगरीदाहे सा यमीभी नगरी नवा सपत्नीविरहे जाते न्यतनो देवयल्लभा ॥

Haec opera omnia Calcuttae anno 1835 impressa sunt quam editionem satis raram consulere non potui

Codex anno 1834 negligenter exaratus est Libri, capita, disticha distincta non sunt (MILL 20)

315.

Lit Devan Charta Ind Foll 139 Long 11½ Lat 7½ Linn 12

Jonarajae Rajatarangini Auctor, qui sub Zainu-'l abidina rege vixit, historiam Kaşmiriae a Jayasinha, Sussalae filio, usque ad tempora sua continuat In prooemio haec leguntur

रसमय्या गिरा यृह्वा नित्यतारुख्यमापिपत् ।
चय श्रीजयसिंहात तत्कीर्ति कन्हणद्विज ॥
ततो देशाद्दिदोषेण तद्भाग्यैरयापि वा ।
कचिरोक्सुधया कश्चिन्नाजिजीवापराजृपान् ॥
श्रीजैनोल्लाभदीने स्मा समयच्छति रक्षति ।
जोनाराजाभिधस्तेयामुद्यतो वृत्तवर्णने ॥

Desinit in distichis श्रीजाकाट्टाधिपत्य च मरेप्काराणद ददौ । ठक्कुरायाब्दाख्याय महाग्रामाश्च पत्तला । ठक्कुरेभ्यो परेभ्यो सावपि मान्यतया सम । महाग्रामसहस्राणि यथेष्ट प्रददौ नृप ॥

Codex anno 1822 a Sadasukha Indraprasthae (फतीजनहिताय) satis accurate exaratus est (WILSON 391)

316

Lit Devan Charta Europ Foll 42 Long 12½ Lat 9

A Foll 1–4 Septimi *Kalhanae* historiae libri disticha 117 Incipit या मातुले जनि निर्मले पितृकुले श्लाघ्या तनुयथसा ॥ त्व सम्याहितसन्निधिर्मम जपारत्ने परे खेलसि सध्यावदनसाम्यमूयगिरिजास्तुत्ते दृशैवाकछले यस्तव्यामपि वदते स्म स जगत्प्रीयात गौरीश्वर १ ॥

B Foll 5–15 alterum *Rajavalipatakae* librum continent, ex alio codice atque apographon Millianum transscriptum

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 393[a])

317.

Hujus voluminis foliis 68 et 69 disticha 20 continentur nescio unde desumta, quibus series regum quorundam enumeratur, qui a *Paramara*[1] descendisse fe-

[1] Cf Transact R S I 207 sqq

runtur Incipit परमार इति ख्यातो शौनकर्षिसुत पर. । यो जघान पितुर्वैरे यज्ञविघ्नपरान् परान् ९

Paramára, Saunakae filius Dharma Deva Kanaka Vikrama Rudrachhatra Ujjendra (धारानगरतो गत्वा क्वचिद्दिग्विजये विभु । चकारोज्जयिनीं लोके देवधानीमिवा पर ७) *Bhoja* (isque Bhojapurim condidisse fertur) Gunala Udayajit Ranadara Tejasinha Nira Dhira Uditadambara (?) Santanu Ahankara Durlabha Rama Sangrama Ugrasena Holasinha Narayana (Mallopanamaka) Mandhatri *Prataparudra* (Bhojapuryam jata) Horilasinha Chatradharin

Haec folia hujus seculi literatura exarata sunt (WILSON 426¹)

318

Hujus voluminis foliis 97–130 (linn 10–12) *Rasikaramanam* carmen a *Raghunatha* scriptum continetur Incipit श्रीलबोदरमेकदतममल नत्वार्थसिद्धिप्रद कर्पूरादिसुगधवस्तु निचयैरभ्यर्च्य गौरीसुत । उद्यद्धन्मदपानमत्तमधुपावादश्रुतिस्वहिम व्यक्त वच्मि गुणान्महामतिसुतस्येशस्य दुर्वासस' ।१ वक्तु यस्य गुणान् सहस्रवदनो जिह्वाद्विसाहस्रकैर्नाल को महिमानमस्य मनुज' स्वस्थास्यधीर्वर्णयेत । किन्वाकाशमपारमत्र गरुडश्येनादिपक्षीश्वरा ह्यात्मायस्ति तशक्तिसारनिहिता सुव्रजयति क्रमात् । २

Auctor XVIII capitibus *Durvasasis*, doctrinae Vaishnavae praeceptoris, vitam et res gestas verbose et parum ornate adumbravit Argumentum carminis hoc In Naimishakanana regione (I 8) Kanyakubja urbs (I, 14) sita est (देशेऽस्ति तस्मिन्किल कन्यकुब्जाभिध महापत्तनमिदिरायाः) Ibi Karunakara sacerdos (III, 1) cum Mahámati uxore (III, 9) vixit Iique filio (III, 26) Padmanabha (IV, 17) nomen indiderunt Is inde a prima juventute studiis religiosis deditus, imprimis Vishnum coluit (जितद्रियो जितात्मा च भिक्षाशी कटिसूत्रभृक् । शिखी यज्ञोपवीती च नारायणपरायण IV, 21) Brahmacharinis gradum (IV, 24) assecutus, domum patriam reliquit, et Bharatisri Nrisinha magistro (IV, 26), Prayagae vivente, pietatem et animi disciplinam exercuit A magistro *Durvasas* nomine donatur (IV, 29) Vitae sanctitate placatus, Vishnus ei se revelat (V, 2), cujus dei variae in mundo manifestationes (avatara) a Durvasase celebrantur (V, 17) Vishnus Durvasasem novam ipsius esse manifestationem declarat jamque olim in Atris domo natum esse (V, 18 19 इत्थ स्तुतो नरहरि' पुनराबभाषे त्व तावदत्र भुवनेऽसि ममावतार' । स्वात्मानमत्रिभवने किल पुत्रजात कि न स्मरस्यभिधया सुमतेऽनघेय ॥१८॥ योऽह स त्व च त्व चाह न भेदोऽस्त्यावयो' क्वचित् । इत्थ मति किमून ते मदित्थ तपसि स्थित' ॥१९॥) Durvasas, omnium locorum sacrorum (tirtha) visendorum voto facto (VI, 1), cum discipulis profectus in Nandanakanana (VI, 7) a leone incurritur Is, a Durvasase virga tactus, formam divinam induit, seque Brihadasvam, Gandharvarum regis filium, esse declarat, olim a viris sanctis propter nimiam venandi cupidinem in leonem mutatum Inde Durvasas *Purushottamam* regionem adit, ubi Gajapati *Pratáparudra* regnavit (VII, 3 राजा गजपती रुद्रप्रतापाख्यो विराजते । यत्र देवी रमा नित्य रमते स्वविभूतिभि)¹ Dona magnifica a rege accepta Haradasae sacerdoti, filiae dotem quaerenti impertitur Jagannatham adorat (VIII, 8) Narasinhae magistri morte nuntiata (IX, 1) Prayagam revertitur Sepultura facta in Kamarupam (12) indeque Mallapuram urbem (13) proficiscitur Ibi Brahmaputra lacus sacer, Níla mons, Rama regionis rex fuit (ब्रह्मपुत्रो हृदो नाम्ना तीर्थं परमपावन । चकास्ति स्वच्छपाथोभि पूर्णो यत्र तमोपह' ॥१४॥ यत्र नीलस्तु नाम्ना वै पर्वत शोभते सदा । नानाद्रुमलताकीर्णो निर्झरैरुपशोभित' ॥१५॥ यस्मिन्तु नगरे रम्ये तद्देशाधिपतिर्महान् । श्रीरामाख्यो नृपो नित्य वसति श्रीपतिप्रिय ॥१६॥) Durvasas Mukundamisrae sacerdotis hospitium accipit (25) Cum Rama rege precem mysticam communicat, qua uxor ejus eousque sterilis filium concipit (X, 8) Ibidem bráhmanam quendam leprosum sanat (18) Iter pergit, hosque locos visit Bhramarakunda in monte Níla (XI, 2 तत्र स्नात्वा मुनिवर कामाख्या समपूजयत् । देवी मवष्टदा नत्वा शिष्यस घेरुपासित ॥४॥ ततो रूपेश्वर देव दुर्वासा सननाम ह । तत स च ययावूनकोटिलिंग महामुनि' ॥५॥ तानि नत्वा स तु कामुकेश्वरमपूजयत । दुर्वासास्तापमश्रेष्ठ' शिष्यसघैरुपासित' ॥६॥ तत' स फल याख्ये (?) तु गिरौ तिष्ठमादरात् । यशोमाधवमानम्य ब्रह्मसागरमा ययौ ॥७॥), Brahmasagara (7), Gangasagarasangama (8), Kundaraka (9), Mahanadi sagarasangama (महानदीसागरसगमे स स्नात्वा जगन्नाथमनतमाद्य । ययौ नमस्कर्तुमघापह वै क्षेत्रे स्थित वै पुरुषोत्तमाख्ये ॥११॥ जगन्नाथ नमस्कृत्य कूर्मदेव ननाम स । कूर्म नमस्कृत्य जयनृसिंह समपूजयत् ॥१२॥), Rajamahendratirtha, Godavarisangama (13), Vidyanagara (तुगभद्रा नदी यत्र विरूपाक्ष शिव' स्थित ॥१४॥ विरूपाक्ष नमस्कृत्य तृणामस ननाम स । त्रिणामस (५८) नमस्कृत्य श्वेतावरमपूजयत् ॥१५॥), Gosamadhi (17), Kameri Kumbhakarna (18), Tejaura (19), Setubandha (20), *Mathura* (तत' स च मुनिर्माने मथुरामाजगाम ह । त्रिपथा मथुरा गत्वा सुत्तनाथमपूजयत् ॥२१॥ मथुरामाजगामाथ दुर्वासास्तापसेश्वर । रघनाथ ततोऽगतत्), Ranga

¹ An inadvertendum est quod *Sterling* in As Res XV 284 tradidit It is added that about this time Chytunya or Chytan Mahaprabhu (i e चैतन्य) came from Naddia in Bengal to visit the temple of Jagannáth and that he performed miracles before the Raja (Pratáparudra)

natha (22), Chandrakumáraşikhara (23), Ujjvala Narasinha[1], Mallikarjunaśringa (24), Trimalla, Tripati, Śivakanti (25), Vishnukanti, Pakshitirtha (26), Vedarna, Karasvamin (27), Trinagaritirtha (लक्षिकाश्चोक्तिला चैव यत्र्दे तापसेश्वर ॥२८॥ ततः कन्याकुमारीं स ययौ मुनिसत्तम । आदिकाश्चयमध्य यत्र नाम ननाम ह ॥२९॥), Trinavallitirtha (30), Papavinasanatirtham Atitirtha (? सोतितीर्थं जगाम ह MS 31), Tilaganjitirtham (ततः स तिलगञ्जीति तीर्थं) Kevalaputra (32), Chaurabhavani, Kajjalitirtha (33), Śringerimaṭha, Tungabhadranad tirtha (34), Vatsanurakatirtha (35), Koṭilinga, Bhaṭkala (36), Gokarnalinga, Chandragutigiri, Tapodhama (37), Brahmaparvata, Nasikatryambaka, Chitrasinha (38), Vajrayogini, Unaitirtha (38^b स वज्रयोगिनीं पश्चादुनैसा ननाम ह । ततः स मुनिशार्दूल ऊनाईतीर्थमागमत ॥३८॥), Kardamesvara, Tapatisangama (39), Revasangama (40), Mahisangama, Sabhramati (41), Śvetaparvata, Guptaprayaga (41^b), Mula Dvaravati, Madhavaprachi (42), *Prabhása* (43 यत्र प्राची सरस्वती), Mulamádhava (44 टटरीमूर्यमभ्यर्च्य मूल माधवमाययौ), Raivatagiri, ubi Mrigikunda tirtha (45), Saravaparvata, Bilesvara, Laghu Dvaravati (ततो बिलेश्वरं पूज्य लघुद्वारवतीमगात् ॥४६॥), *Dváraká*, ubi Chakratirtha sacrarium, Gomati fluvius, eoque tempore Bhima rex fuit (48), Şankhoddhára (62), Pindarakatirtha (63), Ambaranagari, Prayaga, Asapuri Sindhusamudrasangama (ततोऽम्बराख्या नगरीं प्रयागमाशापुरीमभ्युपसाद्य पश्चात् । सिन्धोः समुद्रस्य च सगमं स मुनिर्ययौ तापससप्तराय ॥६४॥ तत्र स्नात्वा मुनिवरो हिंगुलाजामपूजयत), Dharatirtha (65), Kaṭaksha kshetra, Gorakshyátra (ततश्चिन्ता नमस्कृत्य गोरक्षयात्रं समाययौ ॥६६॥), *Kaşmíradeşa* (67), Manimahesa, Nagarakoṭi (? साग मनगरकोटिकृतायसति शिषा ॥६८॥), Prithudaka, Sarasvati nadi (69), Vasishṭhaprachi, *Kurukshetra* (70), Haridvara, Hrishikesa, Devaprayaga (71), Saptadháratirtha (ततः स सप्तधारस्य तीर्थं परमपावन । जगाम मुनिशार्दूलो यत्र गंगास मन्त्रा ॥७२॥), Kedarasambhu, Rudraprayaga (73), Nandaprayaga Karnaprayaga (74), Badarvasrama (75), *Hastina pura* Suklakshetra (76), Naimishakanana, Misrisha (sic), *Ajodhya* (77 अयोध्याख्या पुरी यत्र तीर्थं परमपावन ॥७८॥ स्नात्वा च तत्रापि मुनिः स पूर्वेश्वरं सम्यगियाय ह ॥), Manasa saras (79), Harikshetra, Muktikshetra Gallaki nadi (80), Nilakanṭha, Chhachhiká, Kauşiki nadi (81), Kanakávinadi (82), Bhramarakuṇḍa (84) Inde Durvásas ad Madhyadesae sacraria visenda proficiscitur Cap XII Brahmaputra hrada (2 snatva cha tatra *Tribhuktirajam* ajagama, tam pujayitva vidhivat etc), Vaumati nadi (3), Dadarisangama, Dyunadisangama (4), Vaidyanatha Gaya, Kasi (5)[2], Prayaga (18), Mathura (19), Kálanjaraparvata (20), Dhavalagiri, ubi Reva fluvius (21), Jaṭasankara tirtha (22), Mahuradatta locus (23), Toraṇamála, Avantiká (24), Ekalinga tirtha, Pushkara tirtha (26), Girisa Saranesa (27), Arbudachala (ubi Şiva Achalesa colitur 28), Siddhakshetra तां (Ambikam) पूजयित्वा विधिवन्मुनीशः क्षेत्रं ययौ सिद्धममात्यमारात् । सरस्वतीबिन्दुसरादिकेषु स्नात्वाभयत्पूर्णमनोरथाऽसौ ॥२९॥ स लोहयष्टिं समुपाजगाम ततो मुनिः शिष्यगणाभियातः । Denique Dvaravatim revertitur, quo loco sibi et discipulis sedem (maṭha) condiderat (30) Regi precem efficacissimam tradit (XIII, 22), alimentorumque abundantiam largitur (25) Discipulos circulorum mysticorum naturam edocet (XIV) Şishyah paprachhuh

स्वामिन् ननाना विधया हि चेष्टाः कलाश्चरन्तीह मुनीश्वरस्य । चक्रं च क्रमदश्च कथं विभो नः कुत्र स्थितानीति वदस्व शिष्यान् ॥२॥ चक्रेषु देवाः कति सन्ति युक्ता नाम्ना च के तापससप्तसेव्य । जीवस्त्वहोरात्रं मनुष्यसंज्ञैः श्वासान्करोतीह कतिप्रमाणान् ॥३॥ Durvása uvacha हृत्पद्मसङ्कृतायासौ हंसो जीवः परात्परः । हंस हंसेति हंसेति स्वात्मानं जपते सदा ॥१०॥ बहिर्यातिं हकारेण सकारेण विशत्यपि । सोऽहं हंसेति हंसोऽयं जीवो जपति सर्वदा ॥११॥ अहोरात्रेण जीवोऽयमतिमस्य प्रजल्पति । एकविंशतिसहस्रं तु षट्शतैरधिकं विभुः ॥१२॥ हृत्पद्मकृतसनासी हंसो नित्यं प्रजल्पति । इमं मन्त्रं महामन्त्रं सर्वसिद्धिप्रदायकं ॥१३॥ गुदे चाधारचक्रं स्याद्रक्तवर्णं चतुर्दलं । चतुर्मातृकासंयुक्तं व श ष स इति क्रमात् ॥१६॥ देवो गणपतिर्देवं सिद्धिबुद्धी च शक्तिके ॥१७॥ स्वाधिष्ठानं तु चक्रं स्याल्लिङ्गे षड्दलसंयुतं । पीतवर्णं च षड्भिस्तु मातृकार्णैरलंकृतं ॥१९॥ बकारादिलकारान्तैमस्तके विदुभूषिते । तत्र ब्रह्मान्दिरं स्यात्सावित्री शक्तिरुच्यते ॥२०॥ नाभ्यां च तद्वन्मणिपूरकाख्यं चक्रं तु नीलोत्पलसन्निभं तत् । दलैरुपेतं दशभिस्तु त[द्व]र्णैर्डादिफान्तैर्दशभिश्चकास्ते ॥२२॥ तत्र देवो महाविष्णुरुच्यते शक्तिरिन्दिरा ॥२३॥ हृदयेऽनाहतं चक्रं श्वेतवर्णं महाप्रभं । दलैर्द्वादशभिर्युक्तं द्वादशार्णैः कठान्तगैः ॥२५॥ मातृकाया विदुयुक्तैरत्र दैवतमुच्यते । रुद्रो भवानी शक्तिश्च ॥२६॥ कण्ठे विशुद्धिचक्रं तु धूम्रवर्णं विराजते । दलैः षोडशभिर्युक्तं ॥२८॥ स्वरैः षोडशभिर्युक्तं जीवसत्ताधिष्ठितं । अविद्या शक्तिरत्रोक्ता ॥२९॥ आज्ञाचक्रं च भ्रूमध्ये स्थितं माणिक्यसन्निभं । द्विदलं ह क्ष इति च मातृकार्णोपशोभितं ॥३१॥ दय स्यात्परमात्मात्र माया शक्तिरुदाहृता ॥३२॥ गोल्हाटमण्डलं तद्वद्ब्रह्मरन्ध्रमनुत्तमं । चक्रं प्रकाशयुक्तं सहस्रदलमन्वितं ॥३४॥ सहस्रैस्तु दलैर्युक्तं मातृकाभिरलंकृतं । सरोजं सर्वं संयुक्तं तथाक्षं परिकीर्तितं ॥३५॥ तत्र देवो गुरुस्तथा ज्ञानं शक्तिः प्रकीर्तिता ॥३६॥

---

[1] Ad hoc aliaque deorum nomina *tírtha* vocabulum supplendum est

[2] Ib Visvanatham hymno *Chandrachudashtaka* appellato adoravit qui hymnus ab his verbis incipit चमत्कारतनयाहृद्भवम् ह

Cap XV. Durvásas doctrinam mysticam tradere pergit Incipit: अथ प्रवक्ष्यामि विपादहर्षस्वप्रमादेषु यदस्ति तथ्यं ।. In medio corde nymphaeam octofoliam, in eaque vitae principium sentiens inclusum esse (जीवस्तु तन्मध्यगतोऽस्ति हंसो ज्योतिःस्वरूप). Quod ubi interno impulsu res externas versus agatur (तत्र स्थितोऽसौ जीवात्मा चेष्टां संसारकारिणीं । करोति मन्यते चाहं करोमि सततं तु स.), prout in singulis loti foliis requiescat, varios animi affectus effici, etc. Inde a capite XVI variae Durvásasis in mundo manifestationes enarrantur. Atque aetate aurea in Atris domo apparuit, ib que Chandram et Dattam fratres habuit Aevo argenteo in Mandara monte vixit (XVI, 21) Tertius Dvapara aevo in terram descendit (XVI, 22–XVII) Denique capite XVIII Durvásasis nostri res gestae repetuntur, et auctoris epilogus continetur

Post libri XVIII subscriptionem haec leguntur संवत् १६२१ वर्षे आश्विनमासे शुक्लपक्षे नवम्या तिथौ गुरुदिने लिखितमिदं काव्यं रसिकरमणं व्यासश्रीजयरामतनूजेन रघुनाथेन भारतीश्रीदुर्गामार्तंडोपकार्थं ॥ Labellus igitur eodem fere tempore (a 1565) exaratus est, quo videtur scriptus esse. Ceterum folia 97–117. antiquiore, reliqua recentiore manu exarata sunt. (WALKER 207[c])

319.

Foll 192–227. *Visvagunádarsas* (speculum virtutum, quae in mundo reperiuntur), liber a *Venkata*, Raghunáthadikshitae filio, Apyayae nepote, nisi fallor, seculo sexto decimo exeunte scriptus In *prooemio* haec disticha leguntur, emendatis emendandis a me exscripta:

काञ्चीमंडलमंडनस्य मखिनः कर्णाटभूभृद्गुरो-
मातार्यस्य दिगंतकीर्तयशसो य भागिनेय विदुः ।
यस्तोऽप्यरकर्तुरप्ययगुरोरस्यैव विद्वज्जयो:
पुत्रः श्रीरघुनाथदीक्षितकविः पूर्णो गुणैरेधते ॥२॥
तत्सूनुसर्वैंदातंतस्याकृतिचितकः ।
चक्रे विश्वगुणादर्शं चिपत्ने वेंकटाध्वरी ॥३॥

Argumentum hoc: Krisánu et Visvávasu Gandharvae curru per aërem moto varias Indiae regiones, praecipue vero australes, peragrant (विश्वावलोकयस्पृहया कदाचिद्विमानमारूढ् समारूढं । कृशानुविश्वावसुनामधेयं गंधर्वयुग्मं गगने चचार ॥४॥), et de earum terrarum populis, urbibus, templis, deorum cultu, artibus et literis ita disputant, ut res pleraeque a Krisanu reprehendantur, a Visvávasu vero vindicentur. Liber, et versus et orationem solutam continens, ad cognoscendam Dakshinae regionis historiam recentiorem satis utilis erit.

In fine haec leguntur: इति श्रीपंचमतभंजननिरंधनविस्ता-ततातयज्वभागिनेयवाजपेयादियाज्यायाचार्यतनूभवश्रेयसकविरघु-नाथाचार्यतनयस्य श्रीनिवासकृपाविदितनयस्य सर्वशास्त्रकाले चेक-टार्यकृतिषु विश्वगुणादर्शः सपूर्णः ॥

Liber a Caveli Venkata Râmasvámin Calcuttae a. 1825 interpretatione Anglica donatus est

Haec voluminis pars post annum 1820 parum accurate exarata est. (WILSON 237[b])

320.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70. Lat $15\frac{1}{2}$ Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Bhojaprabandhas, quo libro, a *Ballala* composito, Bhojae regis res gestae celebrantur. Incipit. श्रीमते धाराधीश्वरस्य भोजस्य प्रबन्धो लिख्यते ॥ अस्ति धारा नाम नगरी तत्र सिन्धुलसंज्ञो राजा आसीत् · तस्य · सावित्री नाम पत्नी · आसीत · तयोर्वृद्धत्वे · भोजनामा पुत्रो जात: · etc.

Capite priore (foll. 1–10[a]) regni adeptio narratur, altero Bhojae erga poetas et viros doctos liberalitas praedicatur. Temporum rationem quum Ballála nullam fere habuerit, nomina ab eo laudata ad definiendam poetarum Indicorum aetatem eatenus adhibenda sunt, ut, codicibus optimis in lectionibus consentientibus, ante seculi sexti decimi finem innotuisse pro certo habere possimus. Atque in codice nostro haec fere poetarum nomina *reperiuntur*: Karpúra 13[b].[1] Kalinga 13[b]. Kámadeva 55[a]. Kálidása. Kokila 13[b]. Krídáchandra 21[b]. Gopaladeva (Kundinanagarád ágatah) 49[b] Govinda 11[b]. Chauhittha pandita 32[b]. Jayadeva 63[a]. Tanduladeva Kasmírensis 33[a]. Tarendra (Chandra?) 13[b]. Dámodara 45[a] 52[a]. Dhanapála 44[b]. Bána. Bhavabhuti (Váránasinagarat) 58[a] Bháskara (Prabhásatírthanivásin) 50[a]. Madana 13[b]. Mayúra 13[b] Mallinátha 53[a] Mahesvara 22[a]. 31[b]. 65[b]. Mágha Gurjarensis 66[b]. Muchukunda Kasmírensis 48[b]. Rájendra 22[b]. Rámachandra 65[b]. Rámadeva 13[b] Rámesvaribhatta 22[a]. Lakshmídhara Drávidensis 17[b]. Vararuchi 13[b] Vidyávinodi 13[b]. Vináyaka 13[b]. Visvávasu kápálika 63[b]. Vishnukavi 47[a] Sankara 13[b]. 14[a]. Sákalya (ex urbe Ekasálí sive Ekasilá sive Ekasílá appellata) 50[a]. Sámbhavadeva 57[a]. Suka 42[a]. Sitá 22[b]. Sunanta (MS. सामंत 48[a]). Subandhu 13[b]. Somanátha pandita 47[a]. Harivansa 13[b]. Harisarman (codd alii Harivarman) 63[b] Hárita 58[a]

In folio 68[b]. haec leguntur, quibus vulgaris de Hanumannátakae origine opinio traditur Textum paulum

[1] Qui in hoc folio enumerantur poetae, ii praestantissimi fuisse dicuntur

emendatum exscripsi ततो द्वाःस्थो राजानं प्रणम्य विज्ञापयामास। देव कोऽपि सांयात्रिको द्वारि तिष्ठति राजदर्शनाकाङ्क्षी। राजा प्राह। प्रवेशय। स च सांयात्रिको राजानं प्रणम्य मदनपट्टिकां पुरो मुमोच। राजा तां मदनपट्टिकां दृष्ट्वा पप्रच्छ। वत्स केयं मदनपट्टिका किं चास्यां लिखितमस्ति। सांयात्रिको प्राह। राजन्पोतरथवकस्मादेव वाहने स्खलिते मम च तारकै शोध्यमाने वार्धौ तत्र मध्यमग्नं श्रीशिवायतनं दृष्टं। तस्य शिवायतनस्य पुरो महद्भिरक्षरैर्विराजिता शिलाष्ट। ततो मया ताभ्यो मदनपट्टिकया तानि मुद्रा (?) कियन्त्यपि वृत्तान्याहृतानि। ततो राजा तां हनूमत्कृतां खडप्रशस्तिमालोक्य तस्य सांयात्रिकस्य कपित्वसंख्यया सुवर्णकोटीर्दत्तवान्। तत्र मदनपट्टिकायां चरणद्वयं दृष्टवान्। राजा वाचयति।

इह खलु विषमः पुरा कृतानां फलति हि जन्तुषु कर्मणां विपाकः।

उत्तरार्धं मदनपट्टिकायां नास्ति। ततो राजा महाकवीन्प्राह। एतस्य वृत्तस्य भवद्भिरुत्तरार्धमपेक्षगत्या कर्तव्यं। ततस्ते महाकवयः क्षौणिपालाग्रयोत्तरार्धं पठन्ति स्म॥

क्व च जनकतनया क्व रामचन्द्रः क्व च दशकन्धरमन्दिरे निवासः॥[1]

ततो राजा तुतोष। तं नृपं संतुष्टं भोजं दृष्ट्वा सीता प्राह। देव यथा विद्वद्भिरुत्तरार्धमभाणि तथा हनूमतोऽभिप्रायो नास्ति। ततो राजा सेनया सह दक्षिणोदधेस्तीरमासाद्य तानि जलनिधौ मग्नानि वृत्तानि प्रकटीचकार। एवं महता यत्नेन तच्चोत्तरार्धमागात्।

हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपादैः॥

Idem distichon in Hanumannaṭaka XIV, 43 (ed Bahadur, dist 592) legitur, unde antiquius huic comoediae nomen *Khandaprasasti* fuisse discimus De Khanda prasasta carmine (n° 232) ne cogitemus vel metro ipso prohibemur

De Ballalae aetate haec comperi Filium Ranganatham, nepotem Visvarupam habuit, qui astronomi seculo septimo decimo ineunte vixerunt Ipse igitur exeunte seculo sexto decimo floruit

In fine haec leguntur श्रीमतो धाराधीश्वरस्य शतशः प्रबन्धाः सन्ति। मया च यथामति कियन्त्यपि लोकतः श्रुतानि वृत्तानि एकत्र कृतानि॥ अमङ्गलमिति मत्वा राज्ञो भोजस्यावसानसमयानि पद्यानि न लिखितानि॥ श्रीकालिदासस्य वेश्याहस्तेन मरणं गर्हितमिति कृत्वा नात्र लिखितं॥ यावत्कोऽस्तिष्ठेत्यादि मोक्षं न लभते इत्यादि॥ तथा च॥ यः कालिदासमरणं भुवि निश्चिकाय भोजः स एव किल भावपरस्य बोद्धा॥ इत्यादिजगत्प्रसिद्धा कथा नात्र लिखिता॥ etc

Bhojaprabandhae partem Pavie in Journal Asiatique 1844 enarravit, idem textum e duobus codicibus Parisiacis anno 1855 edidit De codice Havniensi cf Westergaard p 14

Codex post annum 1810 satis nitide exaratus est (Mill 17)

321—324.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ Long $11\frac{1}{2}$ Lat $9\frac{1}{2}$ Linn voll I II et tertii usque ad fol 112 undevicenae postea vicenae singulae

Inest in his voluminibus *Kathasaritsagaras* (oceanus, narrationum fluvios in se recipiens), a *Somadeva* Kasmirensi, Ramae filio compositus Majorem narrationum collectionem *Vrihatkatha* dictam se excerpsisse, auctor in prooemio declarat Opus libros 18 (lambaka) continet iique in capita (taranga) divisi sunt

Vol I Foll 210 I Kathapiṭha, 8 Taranga, fin in fol 32^{a}, II Kathamukha, 6 Tar fol 63^{a}, III Lávanaka, 6 Tar fol 106^{a}, IV Naravâhanajanana 3 Tar fol 125^{a}, V Chaturdarika 3 Tar fol 152^{b}, VI Madanamanchuka, 8 Tar fol 210^{b}

Vol II Foll 179 VII Ratnaprabha 8 Tar fol 59^{a}, VIII Suryaprabha, 7 Tar fol 116^{a}, IX Alankaravati, 6 Tar fol 179^{a} [2]

Vol III Foll 178 X Saktiyasas, 10 Tar fol 77^{b} XI Vela 1 Tar fol 83^{a}, XII Sasankavati 36 Tar Caput septimum decimum in fol 178^{a} finitur Capitibus 8 32 Vetalapanchavinsatika narratio continetur

Vol IV Foll 204 Liber XII in fol 77^{b} desinit XIII Madiravati 1 Tar fol 85^{a} XIV Mahabhisheka 2 Tar fol 94^{b}, XV Panchalambaka, 2 Tar fol 108^{b} XVI Suratamanjari 3 Tar fol 130^{b}, XVII Padmavati, 6 Tar fol 165^{b}, XVIII Vishamasíla, 5 Tar fol 204^{a} Hoc libro Vikramaditya res gestae narrantur

Capita quinque prima anno 1839 ab H Brockhaus cum versione Germanica edita sunt

Haec volumina anno 1824 (cf vol III fol 77^{b}) e codice bono parum accurate transscripta sunt Quae in fine legitur subscriptio (इदं वृहत्कथापुस्तकरत्नं मुनीशपण्डितदयारामस्याथ लिखितं ब्राह्मणनारायणेन) e codice illo videtur desumta esse (Wilson 316–319)

325

Lit Devan Charta Ind Foll 164 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 8

Kathasaritsagarae pars Incipit a quarto libri IX capite, et medio in nono capite libri X desinit

IX *Alankarika* Tar 4 fol 15^{b} 5 fol 30^{b}, 6 fol 57^{a} X *Saktiyasas*, Tar 1 fol 68^{a}, 2 fol 77^{a} 3 fol 88^{b}, 4 fol 104^{a} 5 fol $1?4^{a}$, 6 fol 138^{b}, 7 fol 150^{b}, 8 fol 161^{a}

Codex post annum 1820 negligenter exaratus est (Mill 33)

---

[1] Hunc versum auctor consulto claudicantem fecit

[2] In fine hujus capitis Nalae et Damayantis historia legitur

326.

Foll. 147ᵃ–171. *Sinhásanadvátrinṣatputrikávártá*, sive *Vikramacharitam*, narrationes triginta duae, quibus *Vikramádityae* animi magnitudo et liberalitas celebratur. Incipit: यं वेदवेदांतविदो वदंति परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये। विघ्नोद्भतेः कारणमीश्वरं वा तस्मै नमो विघ्नविनाशनाय ॥१॥ etc. अधुना मनस्वि(नो)जनमनोरंजनाय द्वात्रिंशत्सिंहासनपुत्तलिकाविचित्रालापकुतूहलमनोहरगद्यपद्यमयः कथाप्रबंधः कथ्यते ॥

De argumento libri cf. quae Roth in Journ. Asiat 1845, II p. 278 sqq disputavit Codex noster cum Tubingensi et Londiniensi E. I. H. 2523 rebus quidem consentit[1], sed recensiorem multo breviorem continet Namque, narratione prima excepta, versus, quibus fabulis ceterum ineptis aliquid leporis accedit, omnino fere desiderantur

In Bibliotheca E I. H codices quinque asservantur:

a. Eam recensionem continentes, quam *Jainicam* appellare licet, cod 1315, Samvat 1722, cod 1516, Samvat 1732[2]; cod 2183, Samvat 1866 (decurtatus). Haec recensio eo maxime insignis est, quod in prologo *Siddhasena Divákara*, Sarvajnae filius[3], ad Vikramádityam venisse, eumque ad tolerandam religionem Jainicam permovisse dicitur.

b. Recensio *Tántrica*, cod 2523, Samvat 1852; cod. 2897. e Bibl. Leydeniana, quo in codice narrationes metro vulgari indutae exstant.

Haec folia anno 1653 nitide quidem, sed a scriba non accurato exarata sunt. (Marsh 328ᵇ.)

327.

Foll. 43–72. (linn 10) Lit. Bengal. *Vetálapanchavinsatis*, narrationum collectio, *Jambhaladattae* auctori tributa Folium ९. desideratur, secundum incipit चिचिन्नं विल्वमेकं क्षान्तिशीलो नाम कापालिकः प्रत्यहं राज्ञे प्रादीदिपत्।.

Haec fabularum notissimarum recensio a Sivadásae textu (qualis quidem duobus codicibus Londiniensibus praebetur) ita differt, ut personarum nomina maximam partem cum Kathásaritságara consentiant, versus perraro, atque in exordio tantum fabularum, additi sint, oratio vero et elegantior sit et copiosior.

Narratio I = K. 1. S. 1. II. Incipit[4]: आसीत्कालिंदीकूले ब्रह्मपुरनामधेय (*Brahmasthala* K) नगरं। तत्राग्निस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य मंदारवती नाम कन्या विद्यते ॥ = K. 2. S. 2 III. Incipit: अस्ति भागीरथीपरिसरे सकलमहीमंडलालंकारभूषितं पाटलिपुत्रनाम नगरं। तत्र सकलगुणसंपन्नो विक्रमकेशरी राजा बभूव। पराक्रमकेशरी नाम तस्य पुत्रोऽभूत् ॥ = K 3. S. 3. IV. Incipit: अस्मिन्महीमंडले सकलराजलक्षणोपेतो राजा सार्वभौमः शूद्रको नामासीत् ॥ = K 4. S. 4. V. (inc. fol 52ᵃ.) Incipit: चंपावती नाम नगरी पुरासीत्। तत्र विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य त्रयः पुत्रा बभूवुः। अथैकदा तेन यज्ञार्थं कूर्ममानेतुं पुत्राः प्रस्थापिताः ॥ = K. 8. S. 23. VI. Incipit: उज्जयिन्यां नगर्यां सुदर्शनो नाम नरपतिरासीत्। तस्य राज्ये हरिस्वामी नाम ब्राह्मणः सकलगुणसंपन्नस्तस्यै। तस्य सोमप्रभा नाम कन्याभवत् ॥ = K. 5. S 5. VII. Incipit: ताम्रलिप्तिका नाम नगरी पुरासीत्। तस्यां प्रचंडसेनो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ञः प्रीतिभूमिः सत्त्वशीलो नाम कापालिकस्तस्यै ॥ = K. 7. VIII. Incipit: आसीच्छोभावती नाम नगरी तस्यां यशःकेतुनामा राजा गौरीभक्तस्तस्यै ॥ = K. 6. S. 6. IX. Incipit: आसीच्छृंगारवती नाम नगरी। तत्र वीरबाहुर्नाम राजा भवति। तस्य पत्नी पद्मावती नाम ॥ = K. 9 S 7. X. (fol 56ᵃ.) Incipit: अनंगपुरनिवासिनो वीरकेशरिनाम्नो नृपतेर्देशेऽर्थदत्तनामा वणिक्तस्यै। तस्य पुत्रो धनदत्तो नाम बभूव। लावण्यवती च तनया भूता ॥ = K. 10. S 9. XI. Incipit: कांचनपुरनाम्नि नगरे धर्मध्वजो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ञः शृंगारवतीमृगांकवती[तारावती]नामधेयं महादेवीत्रयं रूपयौवनसंपन्नमासीत् ॥ = K. 11. XII. Incipit: कुसुमपुरनामधेयं नगरमेकमासीत्। तत्र देवस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य पुत्रो हरिस्वामी नाम ॥ = K 13 S. 12. XIII. Incipit: उत्तरस्यां दिशि नयपालो नाम राजा बभूव। तस्य पद्मावत्यां पत्न्यां यौवनसंपन्ना शशिप्रभा नाम कन्यासीत् ॥ = K. 15 S 14. XIV. Incipit: कनकपुरनाम्नि नगरे महात्मा यशोधनो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ये महाधनो रत्नदत्तनामा वणिक्तस्यै ॥ = K. 17. S. 16. XV. (fol. 61ᵇ.) Incipit: रत्नावती नाम नगरी पुरासीत्। तत्र चंद्रप्रभो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ये देवस्वामी नाम विप्रस्तस्यै। तस्य पुत्रो हरिस्वामी नामाभवत्। स पितुः सर्वस्वं द्यूतेन विनष्टं कृत्वापि द्यूतं न त्यजति ॥ = K. 18 S. 17. XVI. Incipit: कर्णटपुरनाम्नि

---

[1] Alia ut silentio praeteream, totus liber a Siva cum Parvati communicatus esse, et Vikramaditya solum ab *Indra* accepisse traditur

[2] In fine hujus codicis disticha duo leguntur, quibus *Kshemankara* (nisi vocem adj esse malis) hunc librum e dialecto Mahárásthrica Sanskritice vertisse dicitur: श्रीविक्रमादित्यनरेश्वरस्य चरित्रमेतत्कविभिर्निबद्धं। पुरा महाराष्ट्रवरिष्ठभाषामयं (भाषामयं cod) महाश्चर्यकरं नराणां ॥१॥ क्षेमंकरेण मुनिना वरगद्यपद्यबंधेन युक्तिकृतसंस्कृतबंधुरेण। विश्वोपकारविलसद्गुणकीर्तनाय चक्रेऽचिरादमरपंडितहर्षहेतुं ॥

[3] अन्यदा श्रीविद्याधरगच्छे भट्टविशालधन्यकुष्माधिपतिश्रीमहेंद्रराजमतिपोषकश्रीपादलिप्तसंताने श्रीस्कंदिलाचार्यशिष्यः श्रीवृद्धवादसूरिन्शिष्यः श्रीसिद्धसेनदिवाकरः सर्वज्ञपुत्र इत्यास्यया प्रसिद्धः प्रति देशान्विहारं कुर्वन्नवंत्या पश्चिमदेशे समागच्छत् ॥ Cod 1516

[4] Errores gravissimos tacite correxi

नगरे सूर्यप्रभो नाम नरपतिरासीत्। तस्य राज्ये धनदत्तो नाम वणिक्प्रतिवसति। तेन हिरण्यवतीनामधेयाया पत्न्या धनवती नाम कन्योत्पादिता ॥ = K 19 S 18 XVIII [1] Incipit चित्रकूटनाम्नि नगरे चन्द्रावलोको नाम राजा बभूव। तस्य महादेवी इन्दुमती नामाभवत् ॥ = K 20 S 19 XIX *Incipit* दक्षिणस्यां दिशि ब्रह्मपुराभिधेयं नाम नगरं पुरासीत्। तत्र विष्णुस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। सोऽतीव धनहीनः। तस्य चत्वारः पुत्रा बभूवुः ॥ = K 22 S 21. XX (fol 64^b) Incipit कलिङ्गविषये यज्ञस्थलनामधेयं नगरमासीत्। तत्र यज्ञसोमनामा ब्राह्मणस्तिष्ठति। तस्य ब्राह्मणी सोमदत्ता। तस्यामनेन ब्रह्मस्वामी नाम पुत्र उत्पादितः ॥ = K 23 S 22 XXI Incipit दक्षिणस्यां दिशि विक्रमबाहुर्नाम राजा बभूव। तस्य राज्ये पुष्पावती नाम नगरी स्थिता। तत्र जितकुवेरविभवो वणिग्धिपतिर्नाम सार्थवाहस्तस्यै। तस्य कामसेना नाम[व]दत्ता धनावती चपावती चतस्रः पत्न्यो बभूवुः। तासु तेन रत्नदत्तमणिदत्तकनकदत्तकुमारदत्ताश्चत्वारः पुत्रा उत्पादिताः ॥ Narrationes XXII XXIII et vicesimae quartae initium desiderantur XXIV = K 16 S 15 XXV Incipit दक्षिणस्यां दिशि धर्मसेनो नाम राजासीत्। तस्य महादेवी चन्द्रावती। तस्यामनेन विलासवती नाम कन्या समुत्पादिता ॥ = K 24 S 24

In fine haec leguntur इति सा॰ श्रीजम्भलदत्तविरचितकथापीठे पञ्चविंशतितमो वेतालः ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 242^c)

328.

Lat Devan Charta Ind Foll 73 Long 13 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Katharnavas, narrationum oceanus, qui liber *Sivadasae* auctori tribuitur Incipit स्वान्तं भुक्त्वा मदत्त etc ॥१॥ रुक्मिणीकृष्णयोर्वन्दे पितरौ जगतां ... ॥२॥ ग्रन्थं कथार्णवं कुर्वं सुक्तिपीयूषपूरितम्। शिवदास परमाह्लादिलासाय विलासिना ॥३॥ ये केचिद्गुणिन etc ॥४॥ अथ कथकलक्षणम् ॥ नागुलीभञ्जनं कुर्यान्न भुवौ नर्तयेत्क्वचित्। नाधिधिपेन च हस्तेनायुधेन शनैर्वदेत् ॥५॥ अथ श्रोतृलक्षणम् ... यथावृत्ता वाक्तीकाल्तीहृदयः। धीराः यदान्यामानन्दाः श्रोतारः परिकीर्तिताः ॥६॥ इति कथानकमाकर्ण्य वीरसेनो पटिल (1 जटिल) प्राह। भगवन्भवत्प्रसादपूर्णा कथा कर्णविषयीकृता। धन्यो य भूरसेनो यः कन्यापि विपदमग्नेशमगीकृतवान्। जटिलः प्राह। राजन्कन्यारत्नं दुःखेनैव लभ्यते। etc

Libro nostro narrationes 35 continentur, oratione soluta scriptae, additis passim versibus, paucioribus tamen, quam in aliis ejusmodi voluminibus De aetate nihil temere affirmaverim, quum nullum aliud hucusque in Europam exemplum allatum esse videatur, et codex noster recentissimae aetatis sit Rebus tamen et sermone perpensis, narrationes ipsas, quales quidem in hoc codice leguntur, vix duobus seculis antiquiores esse putaverim [2].

I fol 9^b Pranadhara sacerdote, Sarngadharae filio, adjutore, Gomukha Kausambis rex, Karpuramanjarim, Karpurasenae regis filiam, in matrimonium ducit II fol 11^b Incipit इति कथानकमाकर्ण्य वीरसेनो जटिलमाह ॥ [3] Mandavyapurae quae urbs ad Godae ripam sita est, quum Rupamanjari, Kesavae mercatoris filia, anachoreta quodam libidinoso auctore, in corbem imposita et in flumen projecta esset, a principe quodam servatur Anachoreta a simia laceratur III fol 19^b Pradyumna brahmana, Srutasilae filius (Kanakapure Godavaritire), quum juventutem satis profligatam peregisset, Purushottamam profectus, Vishnus cultor evadit Quo miraculo in fine Saukara regio celebratur, id e Varahapurana desumtum est Cf supra, p 60^a, n 3 IV fol 19^b Tres homines, Mandara monte ad Vishnum colendum ascenso, ad beatitudinem impetrandam de saltu se praecipitandi consilium capiunt Quod quum duo in vita futura terrestria bona exoptantes fecissent, tertius domum revertitur V fol 21^b *Kuli*, sacerdos rusticus Magadhensis, Visvesvarae minis territus libros, quos a brâhmana Mithilensi pignore facto obtinuerat, reddere cogitur VI fol 26^a Hayagrivae poetae, in Koṭipurae urbis (dakshinatye janapade) regis cujusdam et Darpanarayanae, regis filii aula res gestae Ex qua urbe expulsus ad *Kakatiyarudram*, Nagapurae regem, confugit Hujus regis ortus prodigiosus narratur VII fol 26^b Narratio de duabus Rajyasenae Nandipurae regis, uxoribus VIII fol 27^a Koshṭhapalae cujusdam sollertia laudatur, qui indicus variis hominem nequam flagitii coarguit IX fol 28^a *Gangu* et *Sohâicha* fures (jagadvanchakau) mercatorem quendam et ejus uxorem decipiunt X fol 37^b Narratio de Rukmangada, Vaidisapurae rege Qui quum diem Vishnui festum (ekadasivrata) et ipse religiosissime observasset, et populum jejunio transigere jussisset, Yama timens ne sedes suae incolis vacuefierent, Brahmanem deum supplex adiit Isque ad pelliciendum regem Mohinim deam creavit Quam quum Rukmangada uxorem duxisset, nulla ratione moveri potuit, ut

[1] Narratio septima decima omissa est

[2] Praeter nomina insolita et barbara vocabula quaedam in his fabulis leguntur quae in dialectis quidem popularibus occurrunt sed Sanskrit ea non sunt e g रोटिका, panis = Hind *roti* ढेबुका, nummus = Hind *dhabu* etc

[3] Hac Virasenae cum anachoreta colloquentis mentione cujus etiam in aliis narrationibus vestigia quaedam reperiuntur prologi magnam partem deesse apparet.

die illo sancto cibum caperet, immo, ut promisso uxori facto solveretur, Dharmángadam filium caedi maluit Inseruntur narratiunculae duo 1 de lacerta (grihagodhá), qua narratione Sravanadvadasi dies celebratur, 2 de *kashthila* (termite?), ad Bhaimyekádasís efficacitatem praedicandam narrata Haec omnia mirum in modum cum altera Náradíyapuranae parte conveniunt XI fol 40^b Incipit ततो वृहदानदपृणा हरत्म' माह । नगाधर निखिल स्वप्नफलाफल श्रोतुमिच्छामि । De insomniorum significationibus caput, anushtubh metro scriptum XII fol 41^a *Harivansachatushkam*, disticha quatuor, quibus Harivansa liber celebratur Incipit श्रीमत्कृष्णकृपानिधानममल वेदार्थविद्योतक विश्वात्पश्चिविनाशपालनमय मूल पुराणायुधे । यध्याना यदुपुत्वद ष्यपणतो विश्वासपात्र मता त्वामेक हरिवंशपुस्तक यप नित्य नमस्कुर्महे ॥१॥ XIII fol 43^a Sasikala, Subandhus mercatoris filia, ex Anandakanda in Kerala regione oriunda, quum a Dhanamohana et Supatha fratribus ne dotem a patre acciperet, in silvam ducta esset Nilagrivae regi nubit Tacendi voto facto multos post annos mortis timore ad prodendam fratrum crudelitatem cogitur XIV fol 46^a Somasenae, Champakapurae (Tapatitire) regi, filii duo, Jaya et Vijaya fuerunt, prior stolidus, sapiens alter Jaya, quum in silva arboris cujusdam folia efficacissima obtinuisset, et sollertissimus evadit, et Padmávatim Kanakavigrahae, Visalapuris regis, filiam in matrimonium ducit XV fol 46^b Ravidatta sacerdos, quum diu penuria oppressus esset, subito a Fortuna bonis cumulatur XVI fol 47^b *Dhanná* mercator, Jalandharapurae vivens, Vannae (*Vanna*) amici consilio usus, ingratos filios quatuor ulciscitur XVII fol 49^a Yakshas quidam quum a Vikramáditya, ut pretium craniorum a se allatorum definiret, petiisset, nimium garrulus coram Vararuchi consilium suum ipse prodit XVIII fol 49^b Saktughatakhyayika, cf Panchatantra V, 9 XIX fol 50^b Homo quidam (rajahputra) crumenam a mendico coeco sibi ereptam recuperat XX fol 53^a Pasupati sacerdos (Pradyumnapure Chandrabhaganaditire) quum a Siva eum favorem obtinuisset, ut mantica in perpetuum placentis repleta esset, primum a figulo, deinde a Kalyanasena rege bonis suis privatur, qui uterque avaritiae poenas luunt XXI fol 54^b Halayudha (postea *Lakshmanasena*), Dhananjayae, Kalingae regis, filius ingenio poetico excelluit XXII fol 56^b Paramani (magadho rajahputrah) Lalachandram kayastham, tardi ingenii hominem, sollertia sua adjuvat XXIII fol 59^b Sabarasinhae, Haribungapurae urbis in Angadesa sitae regis, fatuitas narrationibus tribus exploditur XXIV fol 60^a De furum duorum aemulatione XXV fol 60^b Fur quidam, capitis damnatus, ne judices quidem ab alienis manus abstinuisse probat[1] XXVI fol 61^b. Natikhyáyika. De histrione quodam et ejus filia coram Virabhánu rege saltantibus narratio, quae ad finem perducta esse non videtur XXVII fol 61^b De homine avaro ejusque filio avariore XXVIII fol 61^b De hominibus avaris duobus, quorum alter altero sordidior XXIX Magharava nishada canem media morientem plangit quidem, attamen non alit XXX fol 63^a Mercator quidam, e Yavanadesa Lavanapurim profectus, bona a Bhatta (vaisyaratah kshatriyas)[2] mutuum sumta, dolo recuperat XXXI fol 64^a Mendicus quidam, subito magnis divitiis potitus omnem animi tranquillitatem amittit Vitae fastidio quum a praedone petivisset, ut se occideret, ne in eo quidem discrimine, ut obolum unum dono daret, animum inducere potest XXXII fol 66ª Dhanapála, mercator admodum sordidus (Kapisthale), Devasarmane bráhmana auctore omnia bona in apparando sacrificio collocaturus est XXXIII Notissima de serpente ranas devorante fabula XXXIV fol 70ª Sapientia et Fortuna de principatu inter se contendunt XXXV De singularum Indiae terrarum virtutibus et vitiis

Desinit liber in disticho भट्टाचार्यकवीन्द्रमत्यपदवीसिद्धान्तपचानन' तर्कालकरण च भूपणगिरा साचार्यपापमति' न्यायालकृतसार्वभौमसुधिया श्रीचक्रवर्ती यतो वेदान्तादिकशास्त्रपारगपरो चैतन्यदेव स्वयम् ॥

Codex anno 1824 exaratus est (WILSON 327)

---

1 प्राहारिके कश्चिच्चौरो राज्ञोऽग्रे नीत' । राजापि त चौर निश्चीय तस्य घातमादिदेश । चौर' प्राह । राजन्मय्येका लाकोत्तरा विद्यास्ति । तामादाय यथारुचि कुरु । राज्ञोक्त । यद्येतादृशीं विद्या जानासि तर्हि कथ चौर्यं करोषि । चौर' प्राह । येन कदापि किमपि न चोरित तस्य हस्त इयं महाविद्या प्रसीदति । पूर्वमह चौरोऽभव पश्चाद्विद्याम वापमतो न मम हस्ते प्रसीदति । राज्ञोक्त मन्त्रिण [प्रति] । विद्यामेता त्व गृहाण । मन्त्री प्राह । राजन्नह निसर्गचौर । यतो राजकार्यकरा स्तृष्णाकवलिता एव भवन्ति । ततो राजा पुरोहितमाह । त्व विद्या गृहाण । स प्राह । यतो राजसकल्पितेषु द्रव्येषु चौर्यं करोमि । ततो राजान्यानपि सभासद' प्राह । तेषु कश्चिदपि साधुर्नाभवत् । तत सर्वैरुक्त । राजैव गृह्णातु । राज्ञोक्त । अहमपि यौवराज्यस्थितो बहुचौर्यमकरव । चौर' प्राह ।

यत्र राजा स्वय चौर' सामात्य' सपुरोहित ।
तत्राह कि करिष्यामि यथा राजा तथा प्रजा' ॥
राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठा' पापे पापा' समे समा' ।
लोकास्तथानुवर्तन्ते यथा राजा तथा प्रजा ॥

तत' प्रसन्नो राजा चौर मुमोच ॥

2 Paradine *Chhajju namno vaisyaratasya* kshatriyasya panyam ágatya in eadem narratione occurrit

329.

Foll 110–126 (linn 12) *Bharaṭakadvátrinṣiká*, narrationes populares triginta duae. Incipit देवदेवं नमस्कृत्य । श्रीगुरूंश्च यथाश्रुतं । द्वात्रिंशद्भरटकानां । लिख्यते कुतुकात् कथाः ।१। इह हि जगति सर्वैरपि श्रेयोर्थिभिः पुंभिर्निःश्रेयसाऽवाप्तये सदापि सदाचरणज्ञानमगुणैर्भाव्यं । सदाचरणपरिज्ञानं च मूर्खजनाचरित यतत् स्वबुद्धिकल्पितवस्तु मवर्त्तनानर्थदर्शनेन व्यक्तीभवति । अतस्तद्व्यक्त्ये मूर्ख(f)चरितपरिहाराय च भरटकद्वात्रिंशिकाः प्रारभ्यते ।.

Hae narrationes ad deridendam ascetarum (Sivaitarum?) et eorum, qui magistros eos sequuntur, ignorantiam et stultitiam compositae sunt. *Bharataka* (sive Bharadaka) vocabulo, cujus origo me latet, mendicorum religiosorum genus quoddam significari videtur, quum ejus loco sexcenties *jaṭin* (comam promissam gerens) sive *bhautika* (i. e. cinere oppertus) ponatur. Textus sententias et vocabula dialecto Hindustánica antiquiore scripta satis multa continet

I. Dhanada sreshṭhin (Bharatapure), bharatakae cujusdam occisione simulata, ab amicis omnibus deseritur. II Durmati bharataka, somnians quum domum cibis plenam conspexisset, universum vici populum ad coenam invitat. III. Damanaka bh. (Suvarnapure), Rukmíní, Sulochanae filia, quum potiri vellet, a simia laceratur. Haec narratio cum secunda Kathárnavae convenit. IV. Dhíjada (Vardhamánapure) baculi instar Sríbhadam magistrum, oleo inunctum et igni objectum, aegritudine incurvatum erecturus est. V. Saraṭaka bh (Godakagrame) et discipuli inertes et ignari donis cumulantur, dum bráhmana quidam, quamvis doctus, stipem frustra petit VI Somaka bh (Vikatagráme) iterum atque iterum de tecto se praecipitavit, ut amicis, quomodo vulneratus esset, quaerentibus, rem demonstraret VII. Kunthaka (Katerakagráme), a Luṇṭaka magistro ad stipem colligendam missus, placentas omnes ipse devorat VIII Nihsanga jaṭin (Mallánakagráme), in horto alieno arundine saccharifera potiturus, furti metu hortum ipsum rogat, ut sibi concedat IX Dharaṭaka bh (Supribhapure), timore exagitatus, Benaris[1] cibum impurum se comedisse sponte confitetur. X. Bharaṭakae quidam bovem pro vacca emunt (duhanti cha) Qui quum effugisset, Bharataka, ad vaccam aliam emendam missus, vaniloquentia latronibus pecuniam ipse monstrat XI. Dharaṭa bh, utrum in casa an foras sit, neque ipse discernit, neque a discipulo, pariter sagaci, certior fit. XII Discipulus (Kolakagráme) magistro aegroto, *tisha* pro *atitisha* dato, in perpetuum medetur. XIII. Bharaṭakae quidam (Sughoshagráme), quum in Kalpadhenus vaccae cauda suspensi jam in eo essent, ut coelum ascenderent, quaestione intempestiva facta in terram decidunt. XIV. Asceta quidam (Koranṭakagráme) a discipulo, magistri surditati medelam allaturo, vapulat. XV. Mokali[n] bh (Súryapure) uxorem se vivo viduam non esse non credit XVI Modhaka (Lakshmípure), a Dharkata magistro ad oleum et butyrum arcessendum missus, negotio male perfungitur XVII Suvichára jaṭin (Mangalapure) caput inter bovis cornua interponit XVIII Udghoshaka (Subálágráme) magistro pro *guda-dadimádi* medicinis *gudadá* praebet Cf. supra narratio duodecima XIX Karamandae ascetae (Sohalagráme) discipuli duo neque ipsi fulmen noverunt, neque a magistro rem veram edocentur, etc etc. Speciminis causa narrationes 4·13 25, conjecturis meis emendatas, dedi:

> विना गुरूपदेशं यो यथादृष्टि प्रवर्त्तते ।
> स एव हसनीयः स्याज्जटिनो मूर्खशिष्यवत् ॥

वर्धमानपुरे पुरे श्रीभडो भरटकः । तस्य धीजडो नाम शिष्योऽतिमूर्खः । स एकदा नगरमध्ये भिक्षार्थं गतः । तत्र च कस्यचित्सूत्रधारस्य गृहे तेनातिवक्र वंशं तैलाभ्यगपूर्वं वह्नितापेन सरलीक्रियमाणं ददर्श । तं तथा कुर्वंत दृष्ट्वा स धीजडः सूत्रधार पप्रच्छ । किमिदं क्रियमाणमस्ति । ततस्तेनोक्तं । वक्रवंशस्य सरलत्वं । ततः स चिंतयति । वातविकारेण वक्रीभूतस्य मद्गुरोरपीदमेवौषधं । सर्वत्रापि चायमेव प्रकारः सरलीकरणे । ततः स धीजडो मठिकां गत्वा स्वगुरुं तैलाभ्यंगपूर्वं वह्नावत्यर्थं तापयति स्म । तावद्दूनश्च वराको गुरुः फूत्करोति स्म । तदाक्रंदं च श्रुत्वा भूयाँल्लोको मिलितस्त वारयति स्म । अरे मूर्ख मैवं स्वगुरुं विडंवय । एवं क्रियमाणे हि वृद्धस्यास्य प्राणा एव यास्यंति । एवं लोकाक्रोशाच्छ्रुत्वा स प्रतिवक्ति । यथा । भरंत एव मूर्खा भवतां च जनका मूर्खाः । अहं स्वगुरोर्वक्रस्य सरलत्वं कुर्वाणोऽस्मि । भवतां केयं परितप्तिः । ततो लोको बह्वाक्रोशयन्बलात्कारेण तं मोचयामास । एवं बुद्धिमद्भिर्न कार्यं ॥४॥

> विचार्य वेलां प्रष्टव्यः सदेहो नान्यथा तथा ।
> दृष्टांतोऽत्र स्वर्गधेनुपुच्छलग्नजटिव्रजः ॥१॥
> सर्वेऽपि लोभिनो यत्र मंदबुद्धिजनाः स्थिताः ।
> तत्र नैवानुगैर्भाव्यं ता श्रुत्वा मोदकी कथां ॥२॥

सुघोषग्रामे भूयासो जटिनो वसति । तेषां मध्य एकः सर्वपशुनामा जटाश्रुस्ति । तेनैका वाटिका कृता । सा कियद्भिर्दिनैर्दिव्यद्रुमपुष्पफलोपचिता स्वर्वाटिकाकल्पाजनि । तस्यां रात्रौ कामधेनुरागत्य चरति । प्रभातप्रायायां रात्रौ पुनः सोत्पत्य याति । एवं प्रत्यह तया विनाश्यमानायां वाटिकायां धनिकजटिना रात्रौ सावधानीभूय स्थितं । तावता गौरागता । ता सपूर्णरात्रि यावच्चरित्वा पाश्चात्यरात्रौ स्वर्गंच्छंतीं दृष्ट्वा जटी पुच्छे विलग्न' स्वर्गे गतश्च । तत्र सरसमोदकादि भक्षितं । प्रीतश्च तद्रसेन पुनरन्यदिने तत्रत्यमेक सिंहकेसर मोदकं लात्वा तस्याः पुच्छे विलग्य स्ववाटिकायामायातः । प्रातः स्वगृहे गतः । अन्ये जटिनो मिलिताः । तैः पृष्टं । त्वं क्व गतोऽभूः । स वक्ति । अहं स्वर्गे[ऽभूवं] । तत्रेंद्रचंद्रेश्वरविनायकादयो दृष्टा ईदृशाश्च मोदका भक्षिताः । इत्युक्त्वा

[1] वाणरस्या MS bis

तान्दर्शयति । तैर्भौतिकैस्तस्य राड भक्षित जिह्वाया लग्न । तैरुक्त । भो अस्मानपि स्वर्गं नय यथा वयमपि स्वर्गं पश्याम तत्रस्थान्मोदकाश्च भक्षयाम । ततस्तेनोक्त । मया सह सर्वेऽपि वाटिकामध्य आगच्छन्तु प्रच्छन्नास्तिष्ठन्तु च । यदा गौश्चरित्वाकाश उत्पतति तदाह तस्या पुच्छे विलगिष्यामि । मम पादेऽन्येन तस्यापरेण लगनीयमेव । सर्वैरपि श्रेणि कार्या । एव कृत्वा सर्वेऽप्युत्पतिता । अर्धमार्गगमन एकेनाधःस्थेन सदेह पृष्ट । भो स्वर्गे कियन्माना मोदका सन्तीति । ततो मुख्यभरडकेन भृश मूर्खेण गोपुच्छ मुक्त्वा हस्ताभ्या दर्शित । भो इयन्मानास्ते सन्तीति । तत सर्वेऽपि भूमौ पतिता । एवमनवसरे संदेहो न प्रष्टव्य ॥१३॥

परोक्तमात्र यस्तथ्य मन्यते बुद्धिवर्जित ।
हसनीय परेषा स शाखारूढो जटी यथा ॥

एलाच्छपुरे भूयासो भौतिका वसन्ति । तत्रैकदा वर्षासमय आसन्न (varshasanne MS) एको दडको नाम भौतिक स्वमठार्थं स्थूणानयनाय वने गत । तत्रैकस्य वृक्षस्य प्राञ्जलां शाखा दृष्ट्वा छेदनाय तरोरुपरि चटितश्च । ततो भौतिकस्तस्यामेव शाखायामुपविश्य तामेव मूले छेत्तु प्रवृत्त । तत केश्चिन्मार्ग गच्छद्भि पथिकैस्त तथा कुर्वन्त दृष्ट्वा प्रोक्त । भो भौतिक मूर्खराज मैव स्वारूढशाखा छिन्द्धि । यत एव कुर्वतस्ते स्वारूढशाखाछेदे त्व पतिष्यसि मरिष्यसि च । इत्युक्त्वा पथिका स्वस्थाने गता । भौतिकेन च तद्वचनमनाकर्ण्य तथैव स्थितन सा शाखा छिन्ना भूमौ पतिता च । सोऽपि च तया सहैव पतित स्वचित्ते चिन्तयति । निश्चित ते पथिका ज्ञानिन सत्यवादिनश्च यतस्तदुक्त सर्वं मिलित । तथा सत्यह मृत एव । तत स भौतिको भूमौ पतित्वा मृत इव स्थित । स न जल्पति नोत्तिष्ठति न श्वसति च । तत आसन्नस्थैर्लोकैरुत्थापितोऽपि नोत्तिष्ठति वादितोऽपि न वदति । ततोऽपरजटिना पुरस्तात्लोकैरुक्त । यथा । भवता दडको जटी पतितो मृतोऽस्ति । ततो भूयासो भौतिका मिलिता । तैर्दडको मृत इव ज्ञात्वा सस्कारणायोत्पाटित । यावता सर्वेऽपि त लात्वा कियत मार्गं गतास्तावदग्रे द्विमार्गौ समागता । तत एके कथयन्ति वामतो यास्यते । अपरे च वदन्ति दक्षिणत । एव सर्वेऽपि विवदन्ते । न केनापि निर्णय स्यात् । तावता जपानस्थितेन भौतिकेनोक्त । भो मा विवदत । वय यदा जीवन्तोऽभूम तदा वाममार्गेणागच्छाम । तत केश्चिदुक्त । सर्वदाय सत्यभाषी । एतदुक्त सर्वं सर्वदा सत्य भवति । ततो वाममार्गेण चलतेति । तत सर्वेऽपि भौतिका वाममार्गेण चलिता । तावता तत्रस्थै पथिकैरुक्त । यथा । भो भौतिका यूय महामूर्खा एतस्य जीवत एव दाहाय चलिता । तैरुक्त । अय मृत । पथिकैरुक्त । नाय मृतो यतो जल्पन्नस्ति । तावता तैर्जपान भूमौ मुक्त । स तत्रस्थपथिकज्ञानित्वादिक सर्वं शपथपूर्वक वक्ति । ततोऽपरे भौतिका सदेहादेवमेव स्थिता । तत पथिकैर्महता कष्टेन प्रतिबोधितास्ते स्वस्थाने गता । सोऽप्युत्थाय स्वस्थाने जगाम जनैर्हस्यमान ॥२५॥

Haec folia anno 1675 exarata sunt (WALKER 206[f])

330.

Lit Devan Charta Ind Foll 87 Long 12 Lat 4

Foliis 1–39 (linn 10) *Sukasaptatis*, septuaginta psittaci narrationes, continetur Fabula prima a Lassen in Anthologia edita est Versiones Neo indicae plures exstant

Haec pars post annum 1810 sine ulla cura exarata est (WILSON 303[a])

331.

Folia 3–26 eandem narrationum collectionem continent, e volumine superiore post annum 1820 exscriptam (WILSON 323[b])

332.

Lit Bengal Charta Ind Foll 91 Long 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn varint

Inest in hoc codice *Vasavadatta*, qua narratione, a *Subandhu* scripta, Kandarpaketus et Vasavadattae amores celebrantur Cf Colebrooke Misc Ess II, 134 et Weber (Zeitschrift der D O G VIII, 530 sqq) In marginibus succinctus *Narasinhae* (Vaidyanarasinhasenae) commentarius adscriptus est Incipit श्रीनन्दनन्दनपदद्वितयारविन्द etc ॥१॥ श्रीगुरुचरणाम्भोज प्रणम्य पित्रो पद चैव । वासवदत्तटीका विलमतश्चीका करोति नरसिंह ॥२॥

In fine haec leguntur इति वररुचिभागिनेयमहाकविसुबन्धुविरचिता वासवदत्तानामाख्यायिका समाप्ता ॥, quibus Subandhus Vararuchis sororis filius esse dicitur

Codex hoc seculo meunte satis accurate exaratus est (WILSON 37)

333.

Foll 23–105 (linn 11) *Jagaddharae* ad *Vasavadattam* commentarius Auctor in prooemio antiquioribus commentariis, et Visvaprakasa aliisque lexicis se usum esse declarat

Vasavadattae editio cum Sivaramae commentario a Fitz-Edward Hall in Bibliotheca Indica incepta est De codice Berolinensi cf Weber, p 164

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 328[b])

334.

Lit Devan Charta Europ Foll 179 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 22

Kadambari, narratio a *Vana*, Chitrabhanus filio, Arthapatis nepote, Kuverae pronepote, scripta post ejusque mortem a filio ad finem perducta Pars prior foll 1–120, altera foll 121–179 Libri compendium a Kasinatha factum in cod E I H 866 exstat

Utraque pars Calcuttae anno 1849 edita est Prioris argumentum Weber in Zeitschrift D M G VII, 582 enarravit De codicibus Parisiacis cf Hamilton, p 79, de Berolinensibus Weber Catal p 165

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 341)

335

Lit Devan Charta Ind. Foll 188 Long 10 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 23–25

Foll 1–147[a] *Panchatantram*, narrationes *Vishnusarmani* auctori tributae (A)

Lib I fol 63[a], II fol 87[a], III fol 107[a], IV fol 128[b], V fol 147[a]

In foliis 1[b] et 2[a] lacunae nonnullae exstant Ceterum haec voluminis pars, anno 1653 satis accurate exarata, ex eodem codice atque Hamburgenses H I videtur transscripta esse (MARSH 328[a])

336

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 8

Panchatantram (B) Incipit प्रणम्य विघ्नहर्तारं गणाध्यक्षमुमासुत नीतिशास्त्रमिदं वक्ष्ये वक्षमार्गेनिषषत १ पद सरस्वतीं नित्य etc

Lib I fol 91[a], II fol. 126[a], III fol 163[b], IV fol 181[a], V fol 200[a] Textus anno 1848 Bonnae a Kosegarten editus est

Codex anno 1800 exaratus est (WILSON 240)

337.

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Panchatantrae libri tres primi (C) Lib I fol 60[b], II fol 81[a], tertius desinit in verbis शरीरप्रकृतिरिव कृतमा = p 203 6 ed Bonnensis

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 244)

338

Lit Bengal Charta Ind Foll 173 Long 16 Lat $4\frac{1}{3}$ Lineae usque ad fol 98 senae postea quinae

Folia 1–100 *Hitopadesam*, fabularum collectionem notissimam, continent In codice nostro, post annum 1810 exarato disticha satis multa omissa sunt

Prol fin in fol 3[b], lib I fol 28[a], II fol 55[b], III fol 80[b], IV fol 100[a]

De codice Havniensi cf Westergaard, p 100, de Berolinensi Weber, p 164 (WILSON 39[a])

339.

Folia 136–144 (linn 7–11) *Madhavanalakhyanam*, quo libello Madhavanalae et Kamakandalae amatae res gestae oratione soluta, versibus intermixtis satis infacete narrantur (A) Incipit प्रणम्य परया भक्त्या हसयाना सरस्वतीं तस्या प्रसादमासाद्य करिष्यामि कथानक १॥ पुष्पावती नाम नगरी तत्र गाविदचद्रो (Govindachandro B) नाम राजा ॥ तस्य राज्नीना (rajninam) सप्तशतानि ॥ तासा मध्ये रूद्रमहादेवी पट्टराज्ञी वर्तते ॥ etc तस्य राज्ञो गृहे माधवानलनामा पुष्पचट्टको (पुष्प नाटको B) स्ति ॥ रूपेण मकरध्वज ॥ शास्त्रेण बृहस्पतिः ॥ तस्य रूपेण सर्वा नागरिकस्त्रियो मोहिताः । E Pushpavati urbe exsul, Madhavánala Kamavatim ad Kamasenam regem pervenisse postremo Vikramadityam patronum invenisse dicitur

Disticha ornamenti causa addita maximam partem ex aliis libris excerpta nonnulla dialecto populari quadam, nisi fallor Hindi, scripta sunt

Haec folia seculo superiore exarata sunt (WALKER 190[c])

340.

Foll 59–78 Ejusdem narrationis recensio paulum copiosior *Anandae*, Vidyadharae discipulo auctori tributa In fine enim haec leguntur इति श्रीविद्याधरभट्टशिष्य आनदाभिधेन कृत माधवाभिधान नाम नाटक समाप्त ॥ qua subscriptione, haud scio quo jure, libello comoediae titulus datur

Haec voluminis pars anno 1821 a Parasulála exarata est (WILSON 308[c])

341.

Foll 65–67 Fabulae duae oratione soluta scriptae Prior, *Sakunyipakhyana*, qua societas a Duryodhana cum Sakuni inita narratur incipit पुरा निखिलराजन्यगणविद्वज्जनमण्डलीपरिमण्डिताया दुर्योधनसभायामेकदा युधिष्ठिरः समायया तमवलोक्य अहो आगच्छ कुत्रेति दुर्योधन आजुहाव । Altera, *Sakataropakhyana*, Sakatarae simiae prudentia praedicatur Incipit पुरा को पि राजा महानासीत्तत्समीपे शकटारनामा वृद्धकपिरेकः स्थित स तु पट्टगोधीकः राजा तद्वाक्य पट्टु मन्यते स्म राजगृहस्थिता कापि दासी प्रत्यह वाजिशालाद्वारदद्ध्मेक मेष सकौतुक करायातन भीमयामास Finis desideratur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426[h])

F. GRAMMATICA (VYAKARANA)

342—351.

Decem volumina intra annos 1787—1790 Benaris satis accurate exarata Lit Devan Charta Ind Long 11½ Lat 5 Linn variant

Patanjalis Mahabhashyam, i e magnus ad Paninis grammaticam commentarius Adscripta est in marginibus *Kaiyatae*, Jaiyatae filii, explicatio, *Mahabhashyapradipa* appellata et *Nagojibhattae* ad Kaiyatam commentarius, *Bháshyapradipoddyota* dictus Singula Paninis capita in partes diurnas (ahnika) dividuntur

Cod 185 Foll 336

Foll 1—41, I, 1, 1 Praecepta ad grammaticam generalem pertinentia et de grammaticae legendae necessitate et usu disputatio Foll 42—104, I, 1, 2 = P 14 Sivasutrani Foll 105—147, I, 1, 3 = P I, 1, 1—3 Foll 148—198, I, 1, 4 = P I 1, 4—10 Foll 199—262, I, 1, 5 = P I, 1, 11—26 Foll 263—336, I, 1, 6 = P I, 1, 27—44

Cod 186 Foll 322

Foll 1—51ª, I, 1, 7 = P I, 1, 45—55 Foll 52ᵇ—116, I, 1, 8 = P I, 1, 56—59 Foll 117—212, I, 1, 9 = P I, 1, 60—75 Foll 213—280ª, I, 2, 1 = P I, 2, 1—44 Foll 280ᵇ—322ª, I, 2, 2 = P I, 2, 45—63

Cod 187 Foll 389

Foll 1—58, I, 2, 3 = P I, 2 64—73 Foll 59—119, I, 3 1 = P I 3, 1—11 Foll 120—187, I, 3 2 = P I, 3, 12—93 Foll 188—237, I, 4, 1 = P I, 4, 1 2 Foll 238—274, I, 4, 2 = P I, 4, 3—22 Foll 275—342, I, 4, 3 = P I, 4, 23—56 Foll 343—389, I, 4, 4 = P I, 4, 57—110

Non explicantur regulae P I, 1, 16 31 33 40 64, 2, 2 3 12—15 34—36 54—57, 3 5 6 8 17 18 23 26 30—39 41—47 49 50 52 53 57 59 61 68—71 73—77 80—85 87 90—93, 4, 5—8 10—12 16 33—36 38—41 43—47 59 64 66—73 75—79 85—88 91 92 94 95 98 100 102 103 106

Cod 188 Foll 275

Foll 1—80, II, 1, 1 = P II, 1, 1 Foll 81—132, II, 1, 2 = P II, 1, 2 50 Foll 133—180, II, 1, 3 = P II, 1, 51—72 Foll 181—226ª, II, 2, 1 = P II, 2, 1—23 Foll 226ᵇ—275, II, 2 2 = P II 2, 24—38

Cod 189 Foll 375

Foll 1—40ª, II 3, 1 = P II 3 1—17 Foll 40ᵇ—57ª, II 3 2 = P II 3, 18—45 Foll 57ᵇ—89, II 3, 3 = P II 3, 46 73 Foll 90—123ª, II, 4 1 = P II, 4 1—61 Foll 123ᵇ 148 II 4 2 = P II 4 62—85

Non explicantur regulae P II, 1, 8 14 15 19 21 22 25 27 28 38 39 41 44—46 50 54 61—66 68 70, 2, 1 9 12 13 16 21 22 31—33 37, 3, 10 11 14 15 24—27 31 33 34 38—41 47—49 51 53 55—59 63 64 68 72 73, 4, 4—6 13—15 17 18 20—25 27 28 38—41 44 48 50—53 55 59—61 63 65 68 71—73 75 76 78 80

Foll 149—194ª, III, 1, 1 = P III, 1, 1—7 Foll 194ᵇ—245, III, 1, 2 = P III, 1, 8—26 Foll 246—276, III, 1, 3 = P III, 1, 27—42 Foll 277—316, III, 1, 4 = P III, 1, 43—86 Foll 317—352, III, 1, 5 = P III, 1, 87—93 Foll. 353—375, III, 1, 6 = P III, 1, 94—150

Cod 190 Foll 347

Foll 1—23ª, III, 2, 1 = P III, 2, 1—83 Foll 23ᵇ—51, III, 2, 2 = P III, 2, 84—123 Foll 52—69ª, III, 2, 3 = P III, 2 124—188 Foll 69ᵇ—93, III, 3, 1 = P III 3 1—130 Foll 94—109ª, III, 3, 2 = P III, 3, 131—176 Foll 109ᵇ—148, III, 4, 1 = P III, 4 1—117

Non explicantur regulae P III, 1, 4 20 28 29 37 41 42 47 49—51 53—57 59 61—65 68—70 73—77 81 82 98 99 101 102 104 110 113 115—117 119—121 126 128 136 139—144 146—148 150, 2, 2 6 7 10—12 17—20 22 23 25 27 30 (varttikam videtur esse) 31—37 39—47 50 51 54 62—67 69 70 72—76 79 81 82 85 86 88—92 94—100 103—105 112 113 116 117 119 121 125 128—134 136—138 140 142—145 147—149 151—157 159—170 172 173 175—177 179 181—187, 3 2 5 6 8 9 22—35 37—42 45—55 59—82 84—89 91—93 96 97 99 102 103 105 106 109—112 114—118 120 122 124 128 129 134 143 144 146 148—150 152—155 158—160 162 164—166 168—176, 4, 3 6 7 10—18 20 22 23 25 27—31 33—36 38—40 42—59 61 63—66 68 70—76 78 80 81 83 84 86 88 90—92 94—101 104—109 112 113 115—117

Foll 149—208, IV, 1, 1 = P IV, 1, 1—14 Foll 209—265, IV, 1, 2 = P IV, 1, 15—81 Foll 266—315ª, IV, 1, 3 = P IV, 1, 82—95 Foll 315ᵇ—347, IV, 1, 4 = P IV, 1, 96—178

Cod 191 Foll 361

Foll 1—29, IV, 2, 1 = P IV, 2, 1—91 Foll 30—46, IV, 2, 2 = P IV, 2, 92—145 Foll 47—68, IV, 3 1 = P IV, 3 1—119 Foll 69—83, IV, 3, 2 = P IV, 3, 120—168 Foll 84—92, IV, 4, 1 = P IV, 4, 1—144

Non explicantur regulae P IV, 1, 2 5 8 9 11 12 21 23 24 26 28 29 31 34 35 37 38 40 41 43 45—47 51 53 56 58 59 61 62 67—69 72 73 76 77 80 81 84 91 99—103 105—107 109—111 113 117—119 121—127 129 133 135 136 138—144 146 152 154 156 157 159 160 166 167 169 171—176 178, 2 6 12 14—20 22—24 26 29—33 37 41 44 46—48 50 53

54 56–58 61 73–84 86 88–90 94 97 98 101–103 105–123 125–128 131 132 134–136 139 140 142–145, 3, 5–14 16–21 27–33 35–38 40 41 43–47 49–57 61–65 67 69–83 85 90–97 99 102 103 106–115 117–119 121–124 126 128–130 132 133 137–139 141 142 144–155 157–162 164 165 167 168, 4, 2–8 10–16 18 19 21 22 25–29 31–40 42–48 50–54 56–58 61 63 64 66–75 77–81 84–89 91–127 129–139 141–144

Foll 93–131, V, 1, 1 = P V, 1, 1–58 Foll 132–193, V, 1, 2 = P V, 1, 59–136 Foll 194–236^{a}, V, 2, 1 = P V, 2 1–93 Foll 236^{b}–264, V, 2, 2 = P V, 2, 94–140 Foll 265–283, V, 3, 1 = P V, 3, 1–54 Foll 284–335^{b}, V, 3, 2 = P V, 3 55–119 Foll 336–361, V, 4, 1 = P V, 4, 1–160

Non explicantur regulae P V, 1, 5 8 11 14 15 17 18 26 27 31 (varttikam videtur esse) 32 34 36 40–47 49–54 56 60–63 65–70 73 75 76 78 79 81–83 85–89 91–93 98–110 112 123 126–129 131–136, 2, 1–3 5–8 11 13 15–19 22 24 26 30–32 34–36 38 43 50 53–58 61–64 66–71 74 78 80 81 83 86–90 93 98 99 104–106 108 110 111 113 114 117 119 121 123 124 127 128 130–134 136–140, 3, 3 4 6 11–13 15 16 21 23–26 29 30 33 34 37–41 43 46 49–51 53 54 56 59 61–65 69 70 73 75–82 87 89 90 93 96 97 100–105 107–117 119, 4, 2 6 9–13 15–18 20–23 25 26 28 29 31–35 37–41 43 45–49 51–56 58–67 71 72 75 79–86 89–102 104–112 114 117 120–130 132–134 136–153 155 157–160

Cod 192 Foll 363

Foll 1–42^{a}, VI, 1, 1 = P VI, 1, 1–12 Foll 42^{b}–64, VI, 1, 2 = P VI, 1, 13–44 Foll 65–107, VI, 1, 3 = P VI, 1, 45–83 Foll 108–195, VI, 1, 4[1] = P VI, 1, 84–158 Foll 196–244, VI, 1, 5 = P VI, 1, 159–223 Foll 245–271, VI, 2, 1 = P VI, 2 1–138 Foll 272–284, VI, 2, 2 = P VI, 2 139–199 Foll 285–304^{a}, VI 3, 1 = P VI, 3, 1–33 Foll 304^{b}–325^{a}, VI, 3, 2 = P VI 3, 34–45 Foll 325^{b}–363, VI, 3, 3 = P VI, 3, 46–139

Cod 193 Foll 369

Foll 1–24^{a}, VI, 4 1 = P VI, 4, 1–21 Foll 24^{b}–72^{a}, VI, 4, 2 = P VI, 4, 22–61 Foll 72^{b}–111, VI, 4, 3 = P VI, 4 62–128 Foll 112–148, VI, 4 4 = P VI, 4, 129–175

Non explicantur regulae P VI, 1, 10 11 15 19 21–26 29 31 34 35 38 40–44 46 47 52–55 57 59 62 73 78 81 88 92 97 100 104–106 109–111 114 116–122 132–134 136–141 143 146 148 149 151–153 155 156 160 164 165 170 175 178–181 183 184 193 194 197–203 206 209–214 216 218 219, 2, 3–10 12–28 30–32 34 35 37 39–41 43–46 48 51 53–79 81 83–90 94–104 109–116 118–120 122–125 127–129 131–135 137 138 140–142 144–147 149–164 166–174 176 178–184 188–190 192–196 198, 3, 4 6 12 15–20 22 24 27 29–33 38 39 41 45 48 51 54 55 58 60 63–65 67 69 71 75 77 80 81 84 85 87 88 90–92 94 96 100 102–108 110 113–120 123 125–137, 4, 4–11 15 17 18 20 21 26–33 35 36 38 39 41 43 44 50 53 54 58–61 63 65 67–73 75 76 78–81 83 85 86 88 91 92 94 95 97–99 102 103 105 107–109 112 113 115–119 122 124–126 129 131 134 136–139 145–147 150–152 156–158 162 164–169 173

Foll 149–212^{a}, VII, 1, 1 = P VII, 1 1–57 Foll 212^{b}–258, VII, 1 2 = P VII, 1 58–103 Foll 259–299^{a}, VII, 2 1 = P VII, 2, 1–35 Foll 299^{b}–369, VII, 2, 2 = P VII, 2 36–118

Cod 194 Foll 329

Foll 1–25^{a}, VII, 3, 1 = P VII, 3, 1–49 Foll 25^{b}–56, VII, 3 2 = P VII, 3, 50–120 Foll 57–100, VII, 4, 1 = P VII, 4 1–97

Non explicantur regulae P VII, 1, 4 5 15 16 19 20 22 24 29 31 32 35 38 41–49 53–55 57 60–64 66 67 71 75 76 79 83 85 87 88 91–94 99 103, 2, 4 6 7 11 12 22 24 25 31–34 38–43 45 46 49–51 53–57 61 65 66 69 71 72 74–76 79 81 83 85 87 88 92–97 103 104 108–113 116 118, 3, 2 5–7 9 11–13 16–27 29 30 35 36 38–43 48 49 52 53 58 60 62–65 67 68 72–74 76 80–82 84 89–91 93 94 96–102 104–106 108 110 112 114 115 117, 4, 4–8 11 14–22 25 26 28 29 31–34 36–40 42–45 49–53 56 57 59 62–64 66 68–74 76 78–81 84 86–89 94–97

Foll 101–153 VIII, 1, 1 = P VIII, 1 1–50 Foll 154–176^{a}, VIII, 1, 2 = P VIII, 1, 51–74 Foll 176^{b}–215^{a}, VIII 2 1 = P VIII 2, 1–41 Foll 215^{b}–251, VIII 2 2 = P VIII 2 42–108 Foll 252–283, VIII, 3, 1 = P VIII, 3 1–55 Foll 284–306 VIII, 3, 2 = P VIII 3, 56–119 Foll 307–329, VIII, 4, 1 = P VIII 4 1–68

Non explicantur regulae P VIII, 1 2 3 6 7 10 13 14 19–24 29 31–34 36–38 40–45 48–50 52–54 58–65, 2, 5 10 13 14 20 24 26–31 33–37 39 41 43 45 47 49 51–54 57 60 61 63–67 71 73–77 79 87 91 93 94 96–102 104 105, 3, 2–4 7–12 14 18 19 22–25 27 28 30 31 35 40 42 44 46–54 57 60 62 63 66 68–71 73 75–77 80 81 83 84 86 89 90

¹ In titulo huic parti ascripto Âhnikam quintum hic finiri dicitur neque tamen quarti finem alibi reperire potui neque subscriptioni illi fides habenda est

92–96 99 100 102–104 106 107 109 111 113 114 119, 4, 4 5 9 12 18 23–27 31 33 37 43 44 46 49–60 62 64 66 67

Patanjalis non tam commentarium perpetuum ad Paninim scribere, quam criticum munus exercere voluit Quare res ipsas raro attingit, sed quae ad technicam regularum constructionem et formam pertinent, accurate illustrat Amplam igitur exspatiandi materiam iis offert, qui grammaticorum argutiis delectantur, sed in grammaticas et lexica nostra minor, quam ex tanta mole exspectabas, fructus ex eo redundabit At idem pleraque Katyayanae additamenta (varttika) refert et explicat, et hoc nomine majoris momenti est Quae Paninis regulae ipsi omni dubitatione vacare visae sunt, praetereuntur Neque tamen propter hoc silentium regula quaequam, nisi gravissimae accedant causae, a Panini auctore abjudicanda est Primum enim multae regulae suo loco omissae in aliis grammaticae partibus laudantur, tum quae explicantur sine illis saepe intelligi non possunt Vix tamen dubitaverim, quin sutra plura e varttikis orta sint

Aliorum grammaticorum sententias verbis अन्ये वैया करणा (I, 1, 27), अन्ये, कश्चित्, अपर आह inducit nominatim hos citat Katya (III 2 3 = Varttikakara), Kunaravadava (III, 2, 14 नैषा शकरा शगरा एषा VII, 3, 1), Gonardiya (I, 1, 21 29 III, 1, 92 VII, 2, 101), Bharadvajiyas (I, 1, 20 56, 2, 22, 3 67 III 1, 48 89 IV, 1, 79 89 VI, 4, 47 155), Varshyayani (I, 3, 1 locus e Yaska desumtus), Vyadi (I, 2, 64), Sakatayana (III, 3 1 in Katyayanae varttika), Saunagas (III, 2, 56 IV, 1, 74 87, 3, 143 VI, 3, 44), Sauryabhagavat (VIII, 2, 106) Praeterea non modo versus memoriales grammaticos (karika) citat plurimos sed etiam locos Vedicos et versus nonnullos e poetis postvedicis desumtos Ad Pan IV, 3, 101 haec leguntur यत्नेन कृत न च प्रोक्त । वाररुच काव्य । जालूका श्लोका ॥ Exemplum prius jam ante Patanjalim *Vararuchim* quendam *poetam* exstitisse probat

Kaiyata in explicando Patanjali plerumque brevior et satis perspicuus est Nagojis commentarius post Manjusham scriptus est (Wilson 185–194)

352

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 376 Long 10 Lat 5

Foll 1–276 (linn 11) Haec folia *Sabdakaustubhae* (vocum gemmae coelestis) a *Bhattoji*, Lakshmidharae filio, scripti particulam continent, eam scilicet partem qua Paninis aphorismi I 1, 1–75 illustrantur Auctor praecipue Mahabhashya usus est, eandemque operis in partes diurnas (ahnika) partitionem sequitur, praeterea Bhartriharim in prooemio nominatim laudat Incipit

विश्वेश सच्चिदानन्द वन्देऽह योऽखिल जगत् ।
चरीकर्त्ति वरीभर्त्ति सजरीहर्त्ति लीलया ॥
नमस्कुर्व जगद्वन्द्य पाणिन्यादिमुनित्रय
श्रीभर्तृहरिमुख्याश्च सिद्धान्तस्थापकान्बुधान् ॥२
नत्वा लक्ष्मीधर तात सुमनोवृन्दवन्दित
फणिभाषितभाष्याब्धे शब्दकौस्तुभमुद्धरे ।३।
परिभाव्य वहून् ग्रथान्यो यैक्लेशेन लभ्यते
तमशेषमनायासादितो गृह्णीत सज्जना ४
समर्प्य लक्ष्मीरमणे भक्त्या श्रीशब्दकौस्तुभम
भट्टोजिभट्टो जनुष साफल्य लब्धुमीहते ५

Ahnikam I fol 60^b, II fol 93^b, III fol 118^a, IV fol 147^b, V fol 178^a, VI fol 196^b, VII fol 211^b, VIII fol 239^b, IX fol 276^b

Haec voluminis pars anno 1819 negligenter exarata est Folia plura desiderantur, praeterea multa jam a scriba male disposita sunt (Wilson 283^a)

353.

Foll 67–90 (linn 15) *Jnapakasamuchchayas* (aphorismorum significativorum collectio), libellus a *Purushottamadeva* scriptus Incipit

यत्नक्ते परिभाषाणा वृत्ति वृद्धसुसमता
पुरुषोत्तम प्यारेभे स ज्ञापकसमुच्चयम १

Hoc libello ii Ashtadhyayis aphorismi collecti sunt, in quibus grammatici, regularum quarundam formam et constitutionem externam a Panini eam ob causam factam esse putant, ut aliam quandam legem indicaret et significaret (jnapayati[1]) atque quae ex verbis ipsissimis colligitur Rem exemplis duobus illustrabo

Fol 81^a अष्टनो दीर्घात् (Pan VI, 1, 172) इति दीर्घवचन ज्ञापक । अष्टन आ विभक्तौ (VII, 2, 84) इति विकल्पेनात्वमिति । तेन अष्ट अष्टौ चेति भवति ॥ i e vox *dirghat* ('ultima producta'), quam Panini in hoc aphorismo usurpavit, *significativa* est Significat enim Paninim aphorismo अष्टन आ विभक्तौ ('pro ultima *ashtan* vocis vocali in declinatione a substituatur') arbitrium *producendae* vocalis constituisse Alioquin *dirghat* in regula illa supervacaneum foret Sequitur, ut etiam in aphorismo अष्टाभ्य औश् (VII, 1, 21), eo quod Panini formam अष्टाभ्य, non vero अष्टभ्य usurpet, in nom et acc sive ex hac regula अष्टौ, sive अष्ट dici posse indicetur

[1] Hujus vocabuli loco nonnunquam synonymon *suchayati* adhibetur

Fol 73[b] च्युतेरछद्रिति यत्कृत्ये च्युतेरीयद्वचन धातुप्रत्ययानामा यनाद्यभावस्य ज्ञापकमिति सज्धमादेरायनेयीय इत्यादि न भवति ॥ i e in aphorismo III, 1, 29 quum Panini छद् pro ईयद् non adhibuerit (idque brevius ideoque melius futurum fuisset), id significat, pro suffixorum primariorum (sive radicalium) literis auxiliaribus non eas substitui formas, quae in secundariis fiunt Igitur e g pro suffixo सञ् non e reg P VII, 1, 2 ईन ponitur

Purushottama, quae in hoc libro protulit, ea maximam partem ex aliis grammaticis hausit Atque regulae pleraeque *jnapaka* appellatae jam a Patanjali indicatae sunt Praeter quem hi auctores et libri citantur Kaiyaṭa, Vamanavritti, Jayáditya (76[b]), Nyasakrit, Rakshita (Anunyasa), Indumitra 70[b] 73[a], Parayana, Bhagavṛitti *Bhaṭṭikai jae* loci plures laudantur *Paribhásha vritti*, ab auctore ipso scripta, praeter prooemium etiam in fol 83[a] citatur

Haec folia seculo septimo decimo accurate exarata sunt (WALKER 208[c])

354.

Foll 204–253 (linn 9–11) *Paribhashenduṣekharas*, liber a *Nagesabhaṭṭa* (= Nagojibhaṭṭa), Şivabhaṭṭae filio, scriptus Incipit नत्वा साम्बशिर ब्रम नागेश कुरुते सुधी ॥ पालाना सुखबोधाय परिभाषेन्दुशेखरम् ॥१॥ प्राचीनव्याकरणतन्त्रे वाचनिकानि अत्र पाणिनीयतन्त्रे ज्ञापकन्यायसिद्धानि भाष्यवार्तिकयोर्निबद्धानि यानि परिभाषारूपाणि तानि व्याख्यायन्ते ॥

Omnino 119 paribhashae explicantur In medio libro auctor Şabdendusekharam et Manjusham opera sua citat

Haec voluminis pars anno 1806 satis accurate exarata est (WILSON 280[b])

355

Lit Devan Charta Ind Foll 128 Long 12 Lat 4 Linn 12–14

Insunt in hoc codice fragmenta commentarii a *Viṭṭhala*, Krishnae et Mánikambus filio Ramacharyae nepote, ad Rámachandrae *Prakriyakaumudim* grammaticam scripti Qui commentarius *Prasada* appellatur Incipit श्रीविट्ठल सुखकर प्रणमामि देव कारुण्यसिन्धुमखिलानन्दमभुद्धिम् । ईषत्महासमुखपद्मममासभासमु फुल्ललोचनविलोकनना शितापम् ॥१॥ तिडन्तकाण्डस्य हि के पि पार नाज्ञासिषु शुद्धधियो पि सत । त प्रक्रियाकौमुन्मशमसो व्याख्यानह व्यामुपहास्य एव ॥२॥ प्रदापकालुष्यनिरासहेतो प्रमाणमस्या विदुषे यथावत । इति प्रतिज्ञामत करिष्ये व्याख्या सत सज्जनतोषणातीम ॥३॥

Foll 1–43 De verbo usque ad recensionem rad cum तन्वादि Viṭṭhala in hac parte praeter Patanjalim, Katyayanam, Kaiyaṭam hos auctores et libros grammaticos citat Indumati vritti fol 24[b] (qui commentarius fuisse videtur ad Indumitrae librum factus), Indumitra 24[b], Katantra 15[b], Katantravṛittipanjika 19[b], Kauşika 9[b], Kshirasvaminis liber Kshiratarangini 23[b] 31[b] 32[b] 36[a] etc , Durga 43[b], Dravidas 9[b], Nyasakara (जिनेन्द्रबुद्धि न्यास 51[a]), Prabodhodayavrittil ari 9[b], Bhartriharis sive Haris karikae, Vamanae Kasiká, Vicharachintámani 17[b], Haradattae Padamanjari, Hemasuri 18[a] 20[a] 24[b] Ad aetatem autem auctoris circumscribendam plurimum facit, quod non modo Vopadevae Mugdhabodha, et ejusdem grammatici Kavikalpadruma et Kamadhenu saepissime laudantur, sed etiam primi libri commentarius, Mugdhabodl apradipa 17[b] (pradipa 24[a] 32[b]) appellatus In fol 38[b] Vopadevae grammatica quaedam alia, Ramavyikarana dicta, citatur, in fol 57[a] Paniniyamatadarpana liber, in fol 96[b] Narendracharya grammaticus Animadvertendum est praeterea, quod in fol 2[a] Viṭṭhala Rámachandram esse auctorem Vaishnavasiddhantadipikae libri seque etiam hunc commentatum esse declarat तयमपा वैष्णवसिद्धान्तदीपिकायामा चार्यचर्यै प्रत्यपादि । अस्माभिरपि तद्दीपिकाया सर्वशास्त्रसाररूपाया व्यायचेहप्रपूरण्या प्रतिपादिता ज्ञेय ॥

Foll 44–128 Folia ४४–१२६ desiderantur In media compositione attributiva incipitur Fol 46[a] Tatpurusha, fol 55[1] Bahuvrihi, fol 60[a] Dvandva, fol 70[a] variae regulae ad compositionem pertinentes, fol 128[b] de derivatione secundaria

In fine libri haec leguntur येन व्याकरणार्णवैकतरणि सा प्रक्रियाकौमुदी येदातानुमता च वैष्णवमहासिद्धान्तसद्दीपिका । कालज्ञानविधी यथापि विबुधानदि प्रबन्धत्रय कृष्णाचार्यसुत स न सुखयतु श्रीरामचन्द्रो गुरु ॥४॥ श्रीरामाचार्यसूनुर्हरिहरभजनैकाग्रधी श्रीनृसिंहाचाया य माणिकाम्बाप्रजनयदतुल विट्ठलाचार्यमार्य । तस्य श्री पाणिनीयाद्यनुगुणसगुणे प्रक्रियाकौमुदीयव्याख्याने ऽस्मिन्प्रसादे सुधिजनगमत्सत्सुवत समाप्त

Codex praestantissimus Váranasiae ab Ananta quodam, nisi fallor exeunte seculo XVII exaratus est (WILSON 196)

356

Lit Devan Charta Ind Foll 203 Long 11 Lat 11 Linn plerumque 11

Prima pars commentarii *Praudl amanorama* appellati quem *Bhaṭṭojid kshita*, Lakshmidharae filius, Bhánuji dikshitae pater, ad explicandam grammaticam suam *Siddhantakaumudi* dictam conscripsit, (A) Incipit

ध्याय ध्याय पर ब्रम स्मार स्मार गुरोर्गिर ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या कुर्म प्रौढमनोरमाम् ॥

Singula capita hisce in foliis finiuntur: इति संज्ञाप्रकरणं f. 6^b = B. f. 82^b; इति परिभाषाप्रकरणं f. 8^a = f. 84^b; इत्यच्संधिः f 19^a = f. 97^b; इति हल्संधिः f. 23^a = f. 103^a; इति विसर्गसंधिः f. 24^a = f. 105^a; इति स्वादिसंधिः f. 26^a = f. 108^b; इत्यदंताः f. 41^b; इत्यादंताः f 41^b; इति इदंताः f 45^b; इति ईदंताः f. 47^a; इत्युदंताः f. 47^b; इत्यूदंताः f. 48^b; इत्यृदंताः f. 49^a; इत्योदंताः f. 49^a; इत्यैदंताः f. 49^b; इत्यजंताः पुंल्लिंगाः f. 49^b; इत्यजंताः स्त्रीलिंगाः f. 52^b; इत्यजंता नपुंसकलिंगाः f. 55^a; इति हलंताः पुंलिंगाः f. 71^b; इति हलंताः स्त्रीलिंगाः f. 72^a; इति हलंता नपुंसकलिंगाः f. 73^a; इत्यव्ययानि f. 76^b; इति स्त्रीप्रत्ययाः f. 88^b; इति प्रथमा f. 90^b; इति द्वितीया f 100^b; इति तृतीया f. 102^a, इति चतुर्थी f. 103^b; इति पंचमी f. 105^a; इति षष्ठी f. 106^b, इति सप्तमी f. 107^a; इत्यव्ययीभावः f. 110^a; इति तत्पुरुषः f. 124^b, इति बहुव्रीहिः f. 132^a; इति द्वंद्वः f 134^a; इत्येकशेषः f. 135^a; इति सर्वसमासशेषः f 135^a; इति सकलसमाससाधारणाः समासांताः f. 135^b; इत्यलुक्समासः f 136^b; इति समासाश्रयविधयः f 140^a, इत्यपत्यादिविकारांतार्थाः साधारणाः प्रत्ययाः f 141^b; इत्यपत्याधिकारः f. 146^a; अथ चातुरर्थिकाः f. 149^a; इति चातुरर्थिकाः f 149^b, इति शैषिकाः प्रत्ययाः समाप्ताः f. 158^a; प्राग्दीव्यतीयाः समाप्ताः f 160^a; ठकोऽवधिः समाप्तः f. 162^a; इति प्राग्घितीयाः f. 164^a; समाप्ताश्चातुरर्थिकाः। अथ पांचमिकाः ibid.; छयतोः पूर्णोऽवधिः f. 166^a; आर्हीयाणां ठगादीनां द्वादशानां गतोऽवधिः f. 171^a; ठञः पूर्णोऽवधिः f. 172^a; नञ्स्नञोरधिकारः समाप्तः f. 174^b; इति मत्वर्थीयाः f. 186^b; इति प्राग्दिशीयानां पूर्णोऽवधिः f. 187^b; इति प्रागिवीयानां पूर्णोऽवधिः f. 193^a; इति तद्धितप्रक्रिया f 198^a; इति द्विरुक्तप्रक्रिया f. 203^a.

In conficiendo hoc libro, Bhaṭṭojis id egisse videtur, ut compendiosam grammaticam suam docentium usui adaptaret. Quare additamenta amplissima adjiciuntur, difficiliora explicantur, exempla sive ex antiquioribus grammaticis sive poetis clarissimis petita afferuntur, argumenta aliarum scholarum refelluntur. Inprimis, quae orientalis quidam grammaticus ejusque nepos commentator protulerunt, refutantur[1]. Post majorem auctoris librum, Sabdakaustubham, hunc commentarium scriptum esse, eo probatur, quod Bhaṭṭojis lectores saepissime ad eum relegat. Praeter notissimos scholae Páṇiníyae principes, in hac parte grammatici, lexicographi, libri scholastici hi laudantur: Anunyásakárah 112^b; Amara; Arváchínás (recentiores grammatici oppositi antiquioribus) 172^a. 202^b; Ujjvaladatta; Kalápánusárinah (sectatores scholae Kálápicae) 14^b; Kátantra; Kátantraparisishta v. Srípati; Kulachandra (in libro Durgavákyaprabodha) 107^a; Kaumárás 41^b. 80^a, Kshírasvámin; Ganaratnakára sive Gaṇaratnamahodadhikára 34^b. 85^b; Chandrakosha (समस्या परिपत्पर्द्) 184^b; Chándrasútra 104^b; Chándráh 151^a; Jayamangalá (Bhaṭṭikávyae commentarius) 131^b; Jayáditya (gram.) 113^a. 201^b; Trikándaṣesha; Trilochanadása (in libro Panjiká dicto) 129^b; Dasapádí 64^b, Durghaṭa 202^a; Durghaṭavrittikrit 131^b. 191^a; kaschid Durghatavrittikárah 187^a; Dhananjayanighantu 41^b, Nyása, sive Nyásakára frequentissime, Panchapádí (de suffixis unádicis) 64^b, Padamanjarí v. Haradatta; Pániníyamatadarpana (slokis compositum) 130^b. 136^a[2]; Páráyaníkáh 24^a, Purushottama 54^a, Prasádakrit i. e. Viṭṭhala Ácharya 47^a 51^a. 60^b; Pránch (orientalis grammaticus, de quo supra dixi)[3], Prátisákhya 4^b; Prátisákhyabháshya 9^a, Bhaṭṭáh sive Bhattapádás 173^b. 174^a (quo nomine Bhaṭṭojis magistrum significari puto). Bhaṭṭi (Bhattikávya); Bhágavrittikára 187^a; Mádhavi frequentissime; Medinikosha; Yádavakosha 46^a; Yáska; Rakshita 108^a 124^b; Rabhasakosha 15^b 124^a; Rúpamálá 54^b; Vardhamána 106^a. 123^a; Váchaspati 86^b; Vámana; Vichárachintámani (grammatica) 47^a 60^a. 119^a; Visvarúpa, Vedabháshyakárás (quo nomine Sáyana intelligitur); Vyághrabhúti (káriká) 4^a; Sabdakaustubha, frequenter[4]; Sákatáyana 74^a[5]; Sákalya 5^a[6]; Sásvata 124^a; Srídhara 17^a; Srípati (Kátantraparisishṭae auctor) 48^a. 54^a; Sírадeva (gr.) 14^b; Sudhákara 98^b; Haradatta, Padamanjarís auctor; Hari (cujus grammatica philosophica saepissime laudatur)[7]; Hemachandrae lexicon 35^b.

[1] Fol 50^b यत्तु प्राचा ओदिति सूत्रे पिनदीसंज्ञायजितात्यामिति व्याख्यातं तन्नामावधार्यः किंतु पूर्वोत्तरसूत्रद्वयबललभ्यः। एवं च इदुद्भ्यामिति सूत्रानुपन्यसनं प्रायः प्रामादिकमेव ॥ Fol 71^a यत्तु प्राचोक्तमुडागितावित्ति यत्र तत्पाठेन व्याख्यातं उकार उगित्कार्यार्थं इति तदसगतमिति भावः ॥ eodemque modo sexcenties

[2] अर्थं परपदस्येह श्वःशब्दः कालवाच्यपि ।
अभिभवति स्वभावेन तेनेमौ मंगलार्थकौ ॥ svoiasiyas

[3] Cf Prachunaprakriyá 119^a

[4] टूपणोद्धारस्तु शब्दकौस्तुभे स्पष्टीकृतोऽस्माभिः। 7^a, इति प्रपंचितं शब्दकौस्तुभेऽस्माभिः। 23^b; येन विधिरिति सूत्रे शब्दकौस्तुभेऽस्य प्रत्याख्यातत्वात्। 24^b etc

[5] आपेहलमिति बलात्कारे। शाकटायनस्तु आपेति प्रतिषेधे हल्मिति प्रतिषेधविवादयोरित्याह ॥

[6] अप्राकृतस्तु यः स्वारः स्वरितोदात्तपूर्वगः ।
उदात्तायार्द्धमस्याथ शिष्टं निघ्नंति पूर्वगं ॥

[7] Fol 26^b उपायाः शिक्षमाणानां बालानामुपलालनाः ।
असत्ये वर्त्मनि स्थित्वा ततः सत्यं समीहते ॥
Fol 62^a. संबंधिशब्दः सापेक्षो नित्यं सर्वः समस्यते ।
वाक्यवत्सा व्यपेक्षा हि वृत्तावपि न हीयते ॥
Fol 93^b प्रधानेतरयोर्यत्र द्रव्यस्य क्रिययोः पृथक् ।
शक्तिर्गुणाश्रया तत्र प्रधानमनुरुध्यते ॥

Diversi generis auctores et libri hi citantur Atharvana, Áśvalayana, Kalpasutra, Kálidasa (Meghaduta et Raghuvanśa), Kiranávali 109b, Kichakavadha, Gautamasmriti 138b, Jayadeva, Jaiminisutra 141a, Taittiriyas, Naimishiya, Pushpadanta 131a, Bhavabhuti, Bhágavata, Bhárata, Bharavi, Magha, Mitakshara, commentarius Haradattae ad Gautamasmritim[1], Mimansakás, Murari, Yajnavalkya, Ramayana, Sankarabhashya 173b, Śabarabhashya, Śulvasutram, Sriharsha (Naishadha), Skandapurana

Codex, seculo superiore exeunte exaratus, ex optimo quodam archetypo descriptus est In 40 foliis primis multae glossae, ex commentario nescio quo, desumtae in margine adpictae sunt (WILSON 200)

357

Foll 73–108 Long 9 Lat 3½ Linn 8–14

Hac voluminis parte *Praudhamanoramae* pars prima inde ab initio usque ad finem partis *Svadisandhi*, continetur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426[1])

358

Lit Devan Charta Ind Foll 81 Long 11½ Lat 5 Linn plerumque 12

Inest secunda *Praudhamanoramae* pars, qua verba et conjugatio tractantur Incipit

प्रथमध्ये कृत मगल शिष्यशिक्षार्थमुपनिबध्नाति । भ्रोवेति ।

Singula capita haec इति भ्वादि fol 30a, इत्यदादय fol 31b, इति जुहोत्यादय fol 32a, इति दिवादय fol 34a, इति स्वादय fol 34a, इति तुदादय fol 36b, इति रुधादय fol 37a, इति तनादय fol 37a, इति क्र्यादय fol 37b, चान्द्रदीया समाप्ता fol 40a, इत्याधृषीया fol 40b, इति चुरादय fol 45a, इति हेतुमण्णतप्रक्रिया fol 49a, इति सन्नतप्रक्रिया fol 49b, इति यङन्तप्रक्रिया fol 50a, इति यङ्लुगन्तप्रक्रिया fol 56b, इति नामधातुप्रक्रिया fol 62a, इति कण्ड्वादय fol 63a इति प्रत्ययमाला fol 63a, इत्यात्मनेपद fol 69b, इति परस्मैपद fol 70b, इति भावकर्मप्रक्रिया fol 74b, इति कर्मकर्तृप्रक्रिया fol 77b, इति लकारार्थप्रक्रिया fol 81a

प्रधानेतरयोर्यत्र द्रव्यस्य क्रिययो पृथक् । शक्तिर्गुणाश्रया तत्र प्रधानमनुरुध्यते ॥ (sic; partly illegible)

[1] Itaque in foll 10a, 115a 142b

[1] गौतमस्मृतौ तु घातकषमधु घोषेनु घेनुभव्ये सूपास्मिति प्रयुक्ते । तद्व्याख्यातृभूमागमो नेति हरदत्तव्याख्याने मिताक्षरायां हरदत्त ॥

Foll 2–31 medio seculo superiore nitide et accurate reliqua hoc seculo exarata sunt. (WILSON 320)

359.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Tertia *Praudhamanoramae* pars, derivationem primariam, accentum, grammaticam Vedicam tractans (D) Incipit

धातो यद्यपि धातोरेकाचो हलादेरिति सूत्राद्धातोरित्यनुवर्तत एव तथापि etc

Singula capita haec इति कृत्प्रक्रिया fol 5b, de suffixis *krit dictis fol 22b*, इत्युणादिषु प्रथम पाद *fol 35a*, इत्युणादिषु द्वितीय पाद fol 43a, इत्युणादिवृत्तौ तृतीय पाद fol 53b, इत्युणादिवृत्तौ चतुर्थ पाद fol 70a, इत्युणादिवृत्तौ पञ्चम पाद fol 72a Sequitur brevis disquisitio, qua grammatici orientalis illius errores, in explicatione regularum unádicarum commissi refelluntur* इति द्वितीय प्रमादा fol 72b, इति तृतीये प्राच प्रमादा fol 73a, इति चतुर्थ प्राच प्रमादा fol. 73b, इति कृदन्तप्रक्रिया fol 88b Sequitur interpretatio capitum ad grammaticam Vedicam pertinentium इति प्रथमोऽध्याय fol 89b, इति द्वितीयोऽध्याय fol 90a, इति तृतीय fol 93b, इति चतुर्थ fol 94b, इति पञ्चम fol 95a, इति षष्ठ fol 97a, इति सप्तम fol 99a, इत्यष्टम fol 100a, इति भाषा स्वरप्रकरण प्रथम fol 104a, इति धातुस्वर fol 104b, इति प्रकृतिस्वरविषयक द्वितीय प्रकरण fol 106b, इति प्रत्ययस्वरप्रकरण तृतीय fol 109a, इति समासस्वरप्रकरण fol 113b, इति तिङन्तस्वरनिरूपणप्रकरण पञ्चम fol 114b Finitur totum opus in fol 115a his versibus

सारङमपि यत्सर्वं कृपद्वितपरस्पर ।
सर्गोपशास्त्रसंवेद्यमपर तदुपास्महे ॥
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या चेयं प्रौढमनोरमा ।
भट्टोजिदीक्षितकृतिर्भूयाद्विश्वेशतुष्टये ॥

इति पदवाक्यप्रमाणपारीणलक्ष्मीधरसूरे सूनुना भट्टोजिदीक्षितेन विरचितायां प्रौढमनोरमायामुत्तरार्धं समाप्तम् ॥

Auctorum numerus in hac parte multo minor citatur quam in prima Eos enim antiquiores enotare, qui in capitibus unadicis leguntur, operae pretium non fuit, quum ad unum omnes ex Ujjvaladattae libro desumti sint Praetermissis igitur his usque, quos jam supra enumeravi hos reperi Abhidhánamálá 58b,

* Incipit प्राचा तु कतिपयानामेवोणादीनामुपन्यासः कृत. सोऽपि नैकमपदक्रतया । किंतु विरोधयति स्पष्टमेव । तथापि प्रमाद लेशतो दर्शयाम ॥

Udayanácharyas 71^a, Vopadevae Kavikalpadruma, Kavyaprakasa, Kesava lex 39^b, Durgasinha 9^a, Dhanvantarinighantu, Nanartharatnamala 30^b, Prabhakaras gr 90^a, Bhuriprayoga 39^b, Yadava 34^b, Vaijayanti 29^a, Saunakiya Svarashṭaka 103^a, Saptapadarthiṭiká 12^a, Svaramanjaríkara 64^a $10^{?b}$ 106^a 108^a

Praeterea hi libri citantur Kasíkhandam 30^a, Damayantíkávya 27^a, Brahmanda a Hemadris citatum 38^a

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 156)

360, 361

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind. Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Prima pars commentarii *Tattvabodhini* (veritatis magistra) appellati quem *Jnanendra Sarasvati*, Vamanendrasvaminis discipulus, ad illustrandam *Siddhantakaumudim* grammaticam composuit (A) Liber doctus quidem sed ob nimiam verbositatem molestus et maximam partem e Bhaṭṭojis Praudhamanorama haustus est. Incipit

नत्वा विश्वेश्वरं साम्बं कृत्वा च गुरुवन्दनं ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते तत्त्वबोधिनी ।१।

Vol I Foll 218 इति सञ्ज्ञाप्रकरणं fol 12^b = B 11^a, परिभाषाप्रकरणं $18^a = 15^b$, स्वरसंधि $36^b = 31^b$, हल्संधि $43^a = 37^a$, विसर्गसंधि $46^a = 39^b$, स्वादिसंधि $51^b = 44^b$, अजन्ताः पुंलिङ्गाः $94^b = 83^b$, अजन्ताः स्त्रीलिङ्गाः $100^b = 88^b$, अजन्ता नपुंसकलिङ्गाः $104^b = 92^a$, हलन्ताः पुंलिङ्गाः $133^b = 117^b$, हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः $134^b = 118^b$, हलन्ता नपुंसकलिङ्गा $138^a = 122^b$, अव्ययानि $144^a = 127^b$, स्त्रीप्रत्ययाः $174^a = 154^b$, कारकप्रक्रिया $216^a = 192^a$

Vol II Foll 226 Fol २३६ desideratur अव्ययीभावः $8^a = 203^a$, तत्पुरुषः $40^a = 234^b$, बहुव्रीहिः $56^a = 247^b$, द्वन्द्वः $62^b = 254^a$, एकशेषः $65^b = 256^a$, सर्वसमासशेष $66^a = 256^b$, सकलसमाससाधारणा समासान्ताः $68^a = 258^a$, अलुक् समासः $70^a = 260^a$, सर्वसमासाद्यपवादविषयः $77^b = 266^b$, अपत्याधिकारः $105^b = 298^a$, चातुरर्थिकाः $115^b = 307^a$, शैषिकाः $136^b = 324^b$, प्राग्दीव्यतीयाः $140^b = 327^a$, ठकोऽवधिः $146^a = 332^a$, प्राग्वहतीयाः $150^a = 335^b$, यतः पूर्णोऽवधिः (२३६) $= 339^a$, आर्हीयाणां ठगादीनां गतोऽवधिः $164^a = 348^a$, कालाधिकारस्य पूर्णोऽवधिः $166^b = 350^b$, ठञः पूर्णोऽवधिः $167^b = 351^a$, नञ्स्नञधिकारः समाप्तः $172^a = 355^a$, मत्वर्थीया $195^a = 361^b$, प्राग्दिशीयानां पूर्णोऽवधिः $196^b = 363^b$, प्रागिवीयानां पूर्णोऽवधिः $207^b = 372^b$, तद्धितप्रक्रिया $217^b = 382^b$, द्विरुक्तप्रक्रिया $226^a = 390^a$

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 281, 282)

362

Lit Devan Charta Europ Foll 391 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn plerumque 21

Hic codex (B) eandem atque superior *Tattvabodhinis* partem continet, neque tamen ex eodem libro manu scripto provenit In fine haec leguntur इति परमहंसपरिव्राजकाचार्यवामनेन्द्रस्वामिचरणारविन्दसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतौ सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायां तत्त्वबोधिन्याख्यायां पूर्वार्द्धं समाप्तम् ॥ शुभं ॥
लिख्यते वदनचन्द्रसरकारनिवासमुडा ॥

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 199)

363.

Lit Devan Charta Ind Foll 296 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn usque ad fol 153 10 postea 9

Foliis 1–153 secunda *Tattvabodhinis* pars continetur, qua conjugatio verborum tractatur Incipit

अज्ञानध्वान्तसंहर्त्रे दक्षदीक्षितभक्षणे (भक्त°) ।
वटमूलाश्रयं त्र्यक्षं दक्षिणामूर्तिमाश्रये ॥१॥

Singula capita haec भ्वादयः fol 65^b, अदादयः 74^a जुहोत्यादयः 75^b, दिवादयः 78^b, स्वादयः 79^b, तुदादयः 84^a, रुधादयः 84^b, तनादयः 84^b, क्र्यादयः 86^a, चुरादयः 97^a, ण्यन्तप्रक्रिया 103^b, सन्नन्तप्रक्रिया 106^b, यङन्तप्रक्रिया 108^b, यङ्लुगन्तप्रक्रिया 116^a, नामधातुप्रक्रिया 125^b, कण्ड्वादयः 126^b आत्मनेपद 134^a, पदव्यवस्था 134^b, भावकर्मप्रक्रिया 140^a, कर्मकर्तृप्रक्रिया 144^b, लकारार्थप्रक्रिया 153^a

Folia 154–296 De derivatione primaria Incipit

समस्तजगतामीशौ जगदानन्दकारकौ ॥
जगतीजनकौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥१॥

Capita sunt haec कृत्यप्रक्रिया 166^b, कृत्प्रक्रिया 201^b उणादिषु प्रथमः पादः 220^b, द्वितीयः 234^b, तृतीयः 250^b, चतुर्थः 274^b, पञ्चमः 278^a Sequuntur usque ad finem alia suffixa primaria.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 198)

364

Lit Devan Charta Ind Foll 393 Long $11\frac{1}{2}$ Lat. $5\frac{1}{2}$ Linn 12–14

Nageçae ad Bhaṭṭojis *Siddhantakaumudim* commentarius, *Laghuçabdenduçekharas* appellatus (A) Incipit

पातञ्जले महाभाष्ये कृतभूरिपरिश्रमः
शिवभट्टसुतो धीमान् सतीदेव्यास्तु गर्भजः १

याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात्
शृंगवेरपुराधीशाद्रामतो लब्धजीविकः (labdha°) ॥२
नत्वा फणीशं नागेशस्तनुते ऽर्थप्रकाशकं
मनोरमोमार्धदेहं लघुशब्देन्दुशेखरं ३

I e ‘Postquam in magno Patanjalis commentario toto studio incubuit, Nagesa, Sivabhattae et Satis germanus filius, qui Rámae, Sringaverae regi, petentium patrono liberalissimo at hostium ignis instar arbusta comburentis, eversori, vitae sustentationem debet qua par est reverentia Patanjalis memoriam prosecutus, res illustrantem minorem sermonis Sivam scripturus est, qui dimidium corpus est venustae Umae (sive minorem sermonis lunae corollam, Manoramae, Umae comparandae, dimidium corpus)’ Hac verborum ambiguitate auctor sine dubio in componendo libro Bhattojis Praudhamanoramá se usum esse indicare volut Nágesa eundem ordinem sequitur atque Bhattoji, et in explicandis regulis satis longus est. Ad majora opera sua *Brihachchhabdenduṣekhara* in fol 246^b, et *Paribhdshenduṣekhara* in fol 27^a lectores relegat

स्वादिसन्धि fol 59^b, हलन्ता नपुंसकलिङ्गा 118^b, विभक्त्यर्थ 156^b, समासाश्रयविधि 202^b, समास 246^b ॥ पूर्वार्धं ॥ भ्वादय 269^b, तिङन्ते संपूर्ण 310^b, कृदन्त 330^a, स्वरविधि 393^a

Codex intra annos 1762 et 1763 a Ganesamisra satis accurate exaratus est (WILSON 197)

365

Lat. Devan Charta Ind Foll 454 Long 11 Lat 5 Lineae usque ad fol 336 novenae, exinde denae

Insunt in hoc codice majora *Laghuṣabdenduṣekharae* fragmenta. (B) Foll 1–399 pars prior usque ad finem prope capitis समासाधिकार appellati continetur (= cod A fol 229^a 11) *Foll 400–428 de conjugatione* ad finem prope capitis भ्वाद्य (= cod A fol 265^a 1) Foll 429–454 de accentu ad finem prope फिट्सूत्राणि (= cod A fol. 360^b 11)

Desiderantur folia १–८, ३३४, et ३६५–३७२

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 284)

366

Lat Devan Charta Ind Foll 230 Long 13 Lat 5 Linn 11–13

A Foll 1–153 altera *Laghuṣabdenduṣekharae* pars fere integra continetur Post fol 85 (कृदन्ते) folium unum desideratur quod initium capitis Vedici continebat

B Foll 154–230 duo fragmenta commentarii ad *Laghuṣabdenduṣekharam* a *Vaidyanatha Payagunda* scripti et *Sadasthimalí* appellati, continentur Foll 154–204 et textum et commentarium inde ab initio usque ad finem capitis परिभाषाप्रकरण dicti exhibent Auctor in prooemio haec

नत्वा गुरुं वैद्यनाथं पायगुण्ड्याख्यको कृती ।
सदाशिवमालीं तनुते लघुशब्देन्दुशेखरे ॥१॥

Foll 205–230 sine textu commentarium ad eam partem praebent, qua de casuum usu agitur In marginibus foliorum trium primorum inscriptio भा° का° invenitur, quod, nisi fallor, भावप्रकाश vocem significat Collatis locis compluribus, etiam hanc partem ad Nágeṣae librum explicandum scriptam esse reperi.

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 195)

367.

Lat Devan Charta Ind Foll 309 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–203 (linn 9) *Varadarájae* grammatica, *Madhyasiddhántakaumudí* appellata (A) Incipit

नत्वा परात्मानं श्रीगुरून् भट्टोजिदीक्षितान् ॥
करोति पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदीम् ॥१॥

In tres partes liber divisus est, quarum prima nomina (सुबन्ता) secunda verba (तिङन्ता), postrema derivatio et compositio tractantur Adduntur capita duo de formis Vedicis et accentu Capita singula haec

संज्ञाप्रकरण fol 3^b=B 94^a, स्वरसन्धि $7^b=99^a$; हल्सन्धि $9^b=102^a$, विसर्गसन्धि $11^a=103^b$, अजन्ताः पुंलिङ्गाः $18^b=112^a$, अजन्ताः स्त्रीलिङ्गाः $20^a=113^b$, अजन्ता नपुंसकलिङ्गाः $21^b=115^a$, हलन्ताः पुंलिङ्गाः $30^a=124^b$, हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः $31^a=125^a$, हलन्ता नपुंसकलिङ्गाः $32^a=126^a$, अव्ययानि $33^a=127^b$ ॥ इति सुबन्तं ॥

परस्मैपदप्रक्रिया $48^b=20^b$, आत्मनेपदप्रक्रिया 54^b, भ्वादि $57^a=28^b$, अदादि $66^a=40^a$, जुहोत्यादि $68^b=43^a$; दिवादि $72^b=48^b$, स्वादि $74^a=50^b$, तुदादि $77^a=55^a$, रुधादि $78^b=57^a$; तनादि $79^b=58^b$, क्र्यादि $81^b=61^a$; चुरादि $84^b=64^b$, ण्यन्तप्रक्रिया $86^b=68^a$, सन्नन्तप्रक्रिया $89^b=71^a$, यङ्प्रक्रिया $91^a=73^b$, यङ्लुगन्ता $92^a=75^a$; नामधातुप्रक्रिया $95^b=79^b$, आत्मनेपदप्रक्रिया $98^b=83^b$; परस्मैपदप्रक्रिया $99^b=84^a$, भावकर्मप्रक्रिया $102^a=87^a$, लकारार्थप्रक्रिया 105^b ॥ इति तिङन्तं ॥

कृत्प्रक्रिया 108^b, कृदन्तप्रक्रिया 129^a; विभक्त्यर्थ 136^b; केवलसमास 137^a, अव्ययीभाव 139^b, तत्पुरुष 146^b; बहुव्रीहि 154^a, द्वन्द्व 156^a, एकशेष 157^a; समासान्त 158^b; चातुरर्थ-

मास॰ 159^b, समासाश्रया विधय॰ 162^b, स्पदाधिकार: 166^b, चातुरर्थिका॰ 170^b, शैषिका॰ 175^a, प्राग्दीव्यतीया॰ 176^a, ठगधिकार: 177^b, यतो विधि॰ 178^a, छयतो पूर्वोऽस्यधि॰ 178^b, ठक्ठञारधिकार: 179^a, नञ्घञोरधिकार: 180^b, मत्वर्थीया॰ 185^a, प्राग्दिशीया 186^a, प्रागिवीया॰ 189^a, तद्धितप्रक्रिया 192^a, द्विरुक्तिप्रक्रिया 193^a, स्त्रीप्रत्यया 198^b, वैदिकप्रक्रिया 202^a, स्वरप्रक्रिया 202^b

Varadaraja omnem grammaticae suae materiam e Bhaṭṭojis libro, Siddhantakaumudi, hausit, vel potius epitomen ejus fecit Aphorismi ubique fere iisdem verbis explicantur atque a Bhaṭṭoji, ita tamen ut difficiliora omnia omittantur In capitum dispositione hoc unum novatum est, quod compositio et derivatio secundaria non in fine partis primae collocatae sunt, sed in tertia Excepta declinatione et conjugatione omnia brevissime tractantur Omnino hoc propositum secutus est auctor, non ut perfectam rei grammaticae doctrinam traderet, sed ut facilem discentibus aditum ad literas Sanskriticas redderet, viamque ad scholae Paniniyae libros aperiret *Mediam* hanc grammaticam appellavit quo a Siddhantakaumudi et Laghukaumudi epitome a semet ipso scripta distingueret

In fine haec leguntur इति श्रीविटिकठोरवरदराजभट्टकृता मध्यसिद्धान्तकौमुदी समाप्ता Haec voluminis pars anno 1794 Benaris a Lekhaka-Brahmana-Haragyána exarata est Recentiore manu hoc additum est शुक्लश्रीशीतलप्रसादस्येद पुस्तक काश्या परीपर्श्च ॥ (WILSON 280^a)

368

Lit Devan Charta Ind Foll 127 Long $8\frac{1}{2}$ Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6–8

Hoc codice duae *Madhyasiddhántakaumudis* partes continentur (B)

A Foll 91–127 (१–३७) *Subanta* Haec pars exeunte seculo superiore exarata est.

B Foll 1–90 (१–८३) Pars secunda, qua conjugatio traditur Antiquiore literatura, nisi fallor seculo superiore ineunte, haec pars exarata est, sed post folium १८ septem folia, paulum recentiore manu scripta, inserta sunt, folia २७–४८ et ultimum hujus partis folium desiderantur (WALKER 199)

369.

Foll 92–106 (linn 9–13) His foliis *Madhyasiddhántakaumudis* tertiae partis capita duo prima continentur, de affixis primariis kritya et krit appellatis, agentia Folium १ deest Incipit इजादे सनुम॰ (Siddh Kaum fol 173^b 13) Desinit in praeceptis de formando gerundio, quod त्वम् syllaba terminatur

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 137^d)

370.

Opuscula duo Lit Bengal' Charta Ind Foll 27 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Foliis 1–17 grammaticae Sanskriticae compendium, *Prabodhachandrika* appellatum, *Vayanae* principi auctori tributum, continetur Incipit हरिहरगुरुभक्तः सर्वलोकानुरक्तः त्रिभुवनगतकीर्त्तिः कान्तिकन्दर्पमूर्त्तिः रणरिपुगणकालो वैजनक्षौणिपालो जयति जयति दाता सर्व्वकर्म्माराधाता ॥१॥ चन्द्रा (I chandra°)वतीवदनचन्द्रचकोरविक्रमादित्यभूपतनयो नयतत्त्ववेत्ता *Chauhana vanşatilaka*[*h*] *pathanadhinathah* राजा चिर जयति वैजनदेवनामा ॥२॥ रामो मे विहित करोतु सतत राम भजे सादर रामेणापहृत समस्तदुरित रामाय दत्त धन रामात् मुक्तिरभीप्सिता सरभस रामस्य दासो स्म्यह रामे रज्यतु मे मन करुणया भो राम मां पालय । श्रीमद्वैजनदेवेन रामभक्तिरतात्मना । इति चिन्तितमेकान्ते कदा चित्त तिष्ठता मता (?) ।३।

Auctor, sive ille Vayana Vikramádityae filius, est, sive hoc nomine patronus grammatici cujusdam anonymi significatur, libellum in usum *Hiradharae* filii composuisse, et sententiis ad Ramachandram referentibus se illustrasse tradit ससाराम्भोधितरण रामनामानुकीर्तन रामनामान्विता तस्मात्प्रक्रिया क्रियते (क्रियते MS) मया ॥८॥ चितयंस्त्रिति निर्यात॰ क्रीडत श्रीहिराधर । श्रीमान्वैजनभूपालो चिलो कयत्प्रचीसुत ॥११॥ दानेन दयया चैव युद्धेन निजकर्मणा । दानवीरो दयावीरो युद्धवीर इति श्रुति॰ ॥१९॥ दधीचिर्द्दानवीरोऽभूद्दयावीरो शिबिर्नृप । *Hammiro* युद्धवीरोऽभूत्त्रिदर्शनममी त्रय॰ ॥२०॥ Fol 3^a प्रबोधचन्द्रिका नाम रामचन्द्रसमाश्रिता (fortasse ad Prakriyakaumudim alluditur) । अज्ञानतिमिरध्वसकारिणी चित्तहारिणी ॥ यहच प्रक्रियायाया मति चेतसु का क्षति । मालतीमधु लब्धापि मधुपानां मधु व्रत ॥ Auctor, anushṭubh versibus usus grammaticae elementa adumbrat, et sententiis brevibus illustrat Incipit a casibus (fol 3^a–5^a), procedit ad verba cum nominibus conjuncta, i e ad enuntiata simplicia deinde de syntaxi nominum (कारक) separatim agit, postea de enuntiatis paulum ampliatis, de compositione (fol 10^b), de suffixis secundariis (fol 12^b) de suffixis primariis (fol 14^a), denique combinatio et vocalium et consonantium (sandhi) tractatur

Libellus hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 147^a)

371.

Lit Devan Charta Ind Foll 39 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–22 (linn 9) *Lingaviseshavidhis*, de substantivorum genere tractatus, *Vararuchi* auctori tributus Incipit पाशाङ्कुशप्रभृतिभूषणभूषिताग्री सर्वांगरम्यरमणीयविचित्रवेषा ब्रह्मादिसेवितपदा कमनीयरूपा दुर्गां भजामि सतत त्रिपुरारिसेव्या १ शब्दा बहुविधा लोके सति यद्यपि विस्तरात तथापि केचिद्यते यावा भावत्कहेतवे २ जातिशब्दा' क्रियाशब्दा गुणशब्दास्तथापरे सज्ञाभेदा भवन्त्यत्र सक्षेपादुच्यते विधि ३ गौरश्व पुरुषो हस्ती शकुनि(r)ब्राह्मणस्त्विति एधते शयते शेते भवतीत्येवमादय' ४ रक्त श्वेतो बुँद कृष्ण एन डित्यकपित्थवत् पुसि केचिस्त्रियामन्ये क्लीवे केचिदुदीरिता ५

Decem distichis praefatus, auctor octoginta regulas, Áryametro scriptas, de substantivorum genere tradit, nullum ordinem certum secutus, sed promiscue genera varia tractans Atque modo suffixorum rationem habet velut regula XI omnia substantiva in त्र desinentia, paucis exceptis, neutra esse dicuntur, modo synonyma conjunguntur, modo vocabula eadem consonanti terminata, enumerantur etc Neutiquam tanto nomine dignus est libellus Suffixa eandem atque apud Paninim formam gerunt Speciminis causa regulas nonnullas exscripsi

> यावान्कश्चित्त्वात' शब्दोऽत्र नपुसके हि चोद्धव्य ।
> वर्नं हि पुत्रमत्रश्चित्रानेव गरित्र (?) च ॥११॥
> विड्वर्णा स्त्री ज्ञेया माम्नावीथ्यौ च नीविभेर्यौ च ।
> मञ्जूषा गडूषा मूषा परिषज्जुहा चैव ॥६५॥
> दर्पणमृदगजठरा' पुस्युक्ता कुन्तकुतुपधूमाश्च ।
> ध्रातहृददडाकुशकटाद्यसग्रामपिटपाश्च ॥७१॥

Ad definiendam opusculi aetatem sextum prooemii distichon respiciendum est, quo auctor fontes suos indicavit

> Drishṭá *Jaiminikoshasutrarachaná*, *Katyayaníyam* tatha,
> *Vyádíyam*, *Kaviṣankaraprabhṛitibhir* yad bhashitam nischayat,
> Yach *chanandakavipravírarachitam*, baddham cha yad *Daṇḍina*,
> Yad *Vatsyayana-Ṣaṣvatádikathitam*, kurve 'bhidhanadbhutam

Quodsi prooemium ab aphorismorum auctore profectum est, Vararuchim *nostrum* qui Sankaram Anandam et Dand nem laudet, ad Bhojae licet tempora relegabimus, non vero eundem esse existimabimus, cujus de genere libro Amara usus esse dicitur Hoc pro certo haberi potest, aphorismos tales, quales in libro nostro legantur, jam ante seculum XIII innotuisse

Commentarius qui inde a regula XI additus est a quo compositus sit, non constat Plerumque nihil aliud continet, nisi substantivorum per synonyma explicationem Ad restituendum autem sutrarum textum satis utilis erit De aetate ejus certius fortasse judicium ferri poterit, quum disticha tria, quae ad regulas 14 16 23 citantur, unde desumta sint, repertum erit Sunt vero haec

> वसते शीतभीतेन कोकिलेन वने रुत ।
> अतर्जलगता पद्मा श्रोतुकामा इवोत्थिता' ॥

> नेहागमोऽस्ति शलभस्य न मारुतस्य स्नेहक्षयोऽपि न भवेत्प्रथमे प्रदीपे ।
> अव्यक्तनलुपुरुषप्रतिबोधितेन पारावतेन पतता कृतमधकार ॥

> जघनाभरणे स्त्रीणा करिणा मध्यबधने ।
> अवस्थासु च हर्म्याणा नित्य कक्षा व्यवस्थिता ॥

In fine libri haec leguntur इति श्रीमदखिलवाग्विलासमण्डितसरस्वतीकण्ठाभरणानेककविशरणश्रीनरपतिसेवितविक्रमादित्यकिरीटकोटिनिघृष्टचरणारविंदाचार्यवररुचिविरचितो लिंगविशेषविधि समाप्त ॥

Apographon nostrum e codice non accurato, qui nunc in Museo Soc As Calcuttensis asservatur, anno 1821 transscriptum est (WILSON 256^{b})

372.

Lit Devan Charta Europ Foll 327 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 19

Inest in hoc codice pars prior *Madhavíyadhatuvṛittis*, quo libro *Sayana* radicum collectionem commentario uberrimo illustravit Librum a Sáyaṇa ipso conscriptum et Mádhavae fratri dedicatum esse, e disticho 13 praefationis apparet तेन मायणपुत्रेण सायणेन मनीषिणा । आख्यया माधवीयेय धातुवृत्तिर्विरच्यते ॥ Praemissa longiore de verborum conjugatione dissertatione, radices singulas ita percenset, ut grammaticorum antiquiorum opiniones laudet, conjugationis formas principales enumeret, derivata a radicibus facta, *quatenus in libris Paniniyis leguntur*, plurima afferat De auctoribus a Sáyaṇa citatis Westergaard in libro 'Radices linguae Sanscritae' inscripto optime disseruit

Radices hoc volumine tractatae hisce in foliis reperiuntur भू inde a 1 ad 48^{a}, एध 48^{a}, स्पर्ध 50^{a}, गाधृ 52^{a}, बाधृ 53^{b}, नाधृ 54^{a}, दध 58^{a}, स्कुदि 59^{b}, श्विदि 60^{a}, वदि 60^{a}, भदि 60^{b}, मदि 60^{b}, स्पदि 61^{a}, क्लिदि 61^{a}, मुद 61^{b}, दद 62^{b}, ष्वद स्वर्द 63^{a}, उर्द 64^{a}, कुर्द खुर्द गुर्द गुद 64^{a}, षूद 64^{b}, ह्राद 65^{a}, ह्लादी 65^{b}, स्वाद 65^{b}, पर्द 65^{b}, यती 66^{a}, युतृ 66^{a}, विथृ वेथृ 66^{b}, श्रथि 66^{b}, ग्रथि 67^{a}, कत्थ 67^{a}, षत 67^{a}, षिती 69^{a}, च्युतिर 69^{b}, श्चुतिर 70^{a},

मन्थ 70^b, कुथि etc 71^a, षिध 71^b, षिधू 73^a, खादृ 74^b, खद 74^b, बद 75^a, गद 75^a, रद 76^a, णद 76^a, अर्द 76^b, नद गर्द 77^a, तर्द 77^a, कर्द 77^a, खर्द 77^a, अति अदि 77^b, इदि 78^b, विदि 78^b, गडि 79^a, णिदि 79^a, टुनदि 79^b, चदि 79^b, त्रदि 80^a, कदि etc 80^a, क्लिदि 80^a, शुन्ध 80^b, शीकृ 80^b, लोकृ 81^a, श्लोकृ 81^a, द्रेकृ ध्रेकृ 81^b, रेकृ 81^b, सकृ etc 81^b, शकि 82^a, अकि 82^a, वकि 82^a, मकि 82^a, कक 82^b, कुक वृक 82^b, चक 83^b, ककि etc 83^b, लघि 84^b, अघि etc 84^b, मघि 84^b, राघृ etc 84^b, द्राघृ 85^a, श्लाघृ 85^a, फक्क 85^a, तक 85^b, तकि 85^b, बुक्क 85^b, कख 85^b, ओखृ etc 86^a, शाखृ श्लाखृ 86^b, उख etc 86^b, त्वगि 89^b, युगि etc 89^b, घघ 89^b, मघि 89^b, शिघि 89^b, वर्च 89^b, सच 90^b, लोचृ 90^b, शच 91^a, श्वच श्वचि 91^a, कच 91^a, कचि काचि 91^a, मच मुचि 91^a, मचि 91^a, पचि 91^b, ष्टुच 92^a, ऋज 92^b, ऋजि भृजी 93^a, एजृ etc 93^b, ईज 94^b, शुचादय (Dhatup 7, 1–79) 94^b–109^b, अट्टादय (Dhatup 8, 1–37) 110^a–114^a, शौटादय (Dhatup 9, 1–79) 114^a–123^b, तिमादय (Dhatup 10, 1–31) 123^b–129^b, गुप्यादय (Dhatup 11, 1–43) 129^b–133^a, घिण्यादय (Dhatup 12, 1–10) 133^a–138^b, अणादय (Dhatup 13, 1–31) 138^b–146^a, नयादय (Dhatup 14, 1–39) 146^a–152^b, मव्यादय (Dhatup 15, 1–92) 152^b–169^b, धुक्षादय (Dhatup 16, 1–50) 169^b–177^b, घुषिरादय (Dhatup 17, 1–89) 177^b–192^a, द्युतादय (Dhatup 18, 1–23) 192^a–197^b, घटादय (Dhatup 19, 1–83) 197^b–214^a, ज्वलादय (Dhatup 20, 1–30) 214^a–229^a, हिक्कादय (Dhatup 21, 1–31) 229^a–238^b, भृमादय (Dhatup 22, 1–73) 238^b–282^b, गुपादय (Dhatup 23, 1–41) 282^b–327^a

Codex noster, anno videtur 1813 exaratus, e codice E I H 154 descriptus est Quod quum alus rebus probari potest, tum duobus ultimis folus inspectis Quum enim in Colebrookii exemplari loci nonnulli casu attriti essent, scriba iisdem locis lacunas reliquit

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 222 (WILSON 201)

373

Lit Devan Charta Ind. Foll 134 Long 11 Lat 8 Linn plerumque 8

Hoc codice *Dhatupaṭhah Paninīyas*, radicum Sanskriticarum, e *Pāninis* systemate dispositarum, recensio continetur Incipit

श्रीगणेशाय नमः । । धातुपाठः गतिः चलन ज्ञान च ॥
सम गतर्था ज्ञानार्था
अनुवृध । धातु । अनुवृध । धातो अर्थ ।

० । भू । ० । सत्तायाम् उदात्त परस्मैभाष

० । एध । स । वृद्धौ

Plerumque haec radicum collectio cum Siddhanta kaumudi et Madhaviyavritti consentit, et nisi omnia me fallunt, e Sayanae libro excerpta est Sed hoc sibi propositum habuisse videtur librarius, ut quam largissimam radicum copiam exhiberet, vel in ea re Sayanam secutus, qui raro, quoties radicis alicujus forma vel significatio in dubium vocatur, ipsi quae vera videatur, dijudicare audet Sed paucis exemplis hanc de libri nostri origine opinionem confirmandam puto Radici षच (Dhatup 6, 2) Westergaard auctore ab omnibus aspergendi sensus (सेचने) tribuitur, 'Sk. sola excepta quae vim quoque colendi addit' Eadem explicatio in codice nostro, et apud Sayanam[1] reperitur Radices वल वल्ल (Dhatup 14, 20) ab alus संवरणे explicantur codex noster, Sk et Madh सचरणे च addunt वर्ह वल्ह (Dhatup 16, 40) परिभाषणहिंसाच्छादनेषु iidem tres contra reliquos Sed etiam explicationes interdum additas et haec collectio et Bhattojis e Sayanae libro mutuum sumsisse videntur Cf शुच्यी अभिषवे (Dhatup 15 6), ubi

Say अवयवाना शिथिलीकरण सुधाया संधान चाभिषव

Sk अवयवाना शिथिलीकरण सुरायाः सधान वाभिषव स्नान च

Cod अवयवाना शिथिलीकरण सुनया मधान चाभिषव etc

Fol 71^a अदादय incipiunt, fol 76^a लुग्विकरणा अदादय ।, fol 78^a समाप्ता श्लुविकरणा जुहोत्यादय, fol 87^b श्यन्विकरणा दिवादय, fol 91^a नुविकरणा स्वादय, fol 101^a शविकरणास्तुदादय, fol 102^b श्नविकरणा रुधादय, fol 103^b उविकरणास्तनादय, fol 108^a श्नाविकरणा क्र्यादय Deinde usque ad finem radices classis decimae recensentur

Codex anno 1755 exaratus esse dicitur, mihi vero literatura recentiorem aetatem prodere videtur (WILSON 392)

374.

Folia palmarum 96 Lit Bengal Long $13\frac{1}{2}$ Lat $1\frac{1}{4}$ Linn usque ad folium 6 2 postea 3

Insunt grammaticae, *Kātantra* appellatae, aphorismi, sine commentario Incipit सिद्धो वर्णसमाम्नाय ॥ तत्र चतुर्दशादौ स्वरा ॥ दश समाना ॥ तेषा द्वौ द्वावन्योन्यस्य सवर्णौ ॥ पूर्वो ह्रस्व ॥ परो दीर्घ ॥ स्वरो [s]वर्णवर्जो नामी ॥

[1] Sayana षच सेचने । षच सेवनार्थोऽपि । तथा च त्रय स्ना महिमान सचत इत्यत्र क्षुरभट्टभास्करीययो (पुरुभट्ट° codex alius) । सचत सेवत इति निरुक्ते च । सक्तु । सचत इति सेव्यमानस्येति । etc

Singulae partes hae 1 De *sandhi* capita (pada) quinque fol 5^b 2 De declinatione capita tria fol 12^a Aphorismus primus धातुविभक्तिवर्जमर्थवल्लिङ्ग ॥ 3 De casuum constructione caput unum fol 14^a Aph pr अव्ययीभावादकारान्ताद्विभक्तीनाममपञ्चम्याः ॥ 4 De compositione fol 15^a Incipit नाम्नां समासो युक्तार्थः ॥ तत्स्था लोप्या विभक्तयः ॥ 5 De suffixis secundariis fol 20^a Incipit वाणपत्ये ॥ 6 De verbo capita octo fol 37^b Incipit अथ परस्मैपदानि ॥ नव पराण्यात्मनेपदे ॥ त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः ॥ 7 De suffixis primariis *krit* appellatis capita 6 fol 55^a Incipit सिद्धिरिज्वद्बन्धुभणानुबन्ध ॥

Hoc loco grammatica finiri, et quae sequuntur, pro appendice seriore puto tempore addita (parisishta) videntur 1 *Sikshasutram* fol 55^b de literarum pronuntiatione 2 *Balabalasutram* fol 57^a praecepta sibi repugnantia in hac grammatica si occurrerint, quid nam validius sive invalidius habendum sit, definitur 3 *Paribhashasutram* fol 60^a generalia de regulis hac grammatica traditis recte intelligendis et usurpandis praecepta 4 *Nyayasutram* fol 60^b similia praecepta, quae pleraque jam in capite secundo (balabalavidhi) occurrunt 5 *Bhasyasutram* fol 63^a de formarum grammaticarum significatione 6 *Sandhiprakaranam* fol 68^a 7 *Namaprakaranam* fol 71^a de declinatione anomala 8 *Karakaprakaranam* fol 75^a de casuum constructione 9 *Shatvaprakaranam* fol 77^a, quibus conditionibus *s* in *sh* mutetur 10 Iti Katantraparishtṭe *natvaprakaranam* samaptam fol 78^a de *n* literae in *n* mutatione 11 *Stryadhikarasutram* fol 81^b de generis feminini terminationibus 12 *Samasapadas* fol 87^a de compositione In fine haec subscriptio legitur इति सद्देशमहामहोपाध्याय *Sripatidatta* विरचितायां कातन्त्रपरिशिष्टे समास पाद समाप्त ॥ 13 Sequuntur usque ad finem quinque de *suffixis unadicis* capita, eodem regularum ordine atque qui scholae Paniniyae proprius est, pluri mis tamen mutationibus et additamentis factis

Hac enumeratione singulas grammaticae partes certa quadam satisque justa ratione dispositas esse vides Regulae ipsae vel sine commentario perspicuae sunt, neque ea brevitate et obscuritate laborant, quibus Panini ejus que schola studuerunt Literae auxiliares (anubandha) rarissime usurpantur Aphorismi haud pauci anushṭubh metro compositi sunt.

Katantragrammaticae aphorismos a *Sarvavarman* compositos esse Trilochanadasa significare videtur Haec enim ille dum primum Durgasinhae distichon explicat 'Nanv *ishattantram* (= Katantram) *Jayadevadiproktam* apy astity áha *Ṣarvavarmikam* iti *Ṣarvavarmacharyena* yat kritam tat *Sarvavarmikam* iti, kritadityad ikan Nanu yadi vyakhyanam vrittigranthah tat katham Sarvavarmikakritam, idanim *Durgasinhena* kriyamanatvat? Satyam etat Kim tu *Sarvavarmakritasutrasambandhad* vyakhyanam api *Sarvavarmikam* uchyate[1]' Quamquam hoc potius e versu illo concludendum videtur, Durgasinham commentario a Sarvavarmane scripto usum esse

Codex intra annos 1810–1815 videtur exaratus esse (Wilson 15)

375.

Folia 18–27 (linn 6) *Durgasinhae* ad Katantram commentarii initium, quo quinque de *sandhi* capita explicantur Auctor hoc uno disticho praefatur देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शिनं । कातन्त्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं सार्ववर्मिकं ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (Wilson 147^b)

376.

Tres foliorum palmeorum fasciculi Lit Bengal Long 15 Lat 1 Lineae plerumque binae, rarius ternae

Durgasinhae ad Katantragrammaticam commentarius

I Foll 99 Iti Durgasinhyam vrittau namni chatushṭaye tritiyah padah fol 36^a, Karakah padah fol 56^b, Samasah padah fol 74^b, Taddhitah padah fol 99^a

II Foll 103 Akhyate prathamah padah fol 15^b, dvitiyah fol 31^b, tritiyah fol 40^a, chaturthah fol 57^b, panchamah fol 65^b, shashṭhah fol 80^a, saptamah fol 91^b, ashtamah fol 103^a

III Foll 112 Incipit वृक्षादिवदमी रूढा कृतिनाल-कृता कृत । *Katyayanena* ते सृष्टा विबुद्धिप्रतिबुद्धये ॥ Kritsu prathamah padah fol 28^a dvitiyah fol 43^b, tritiyah fol 67^a, chaturthah fol 85^a, panchamah fol 112^a

Durgae commentarius brevis et perspicuus est De codicibus Parisiacis cf Hamilton p 67

Codex anno 1814 nitide exaratus est (Wilson 14)

377.

Tres foliorum palmeorum fasciculi Lit Bengal Long 15 Lat $1\frac{1}{2}$ Linn 3–5

Inest *Katantravrittipanjika*, commentarius ad Dur

[1] Eandem rem alii Trilochanadasae loci subjiciunt एतदेव चालरुद्युच्यते । च श मृदमिन व्यर्थ यत्कृत शर्ववर्मणा । तस्योत्तरपदं ब्रूहि यदि वेत्सि कालापक ॥ Sic *Tadarthye* ॥ ननु तादर्थ्ये इति कथमिदमुच्यते । न खल्वेतच्छर्ववर्मणा मूलमस्तीति । सत्य । सम्प्रदान एवेयं चतुर्थी etc etc

gasinhae Katantraaphorismorum explicationem a *Trilochanadasa* compositus

I Foll 63 Commentarius ad quinque capita de *sandhi* agentia Incipit प्रणम्य सर्वकर्त्तार सर्वदं सर्ववेदिन सर्वीय सर्वग सर्व सर्वदेवनमस्कृत[1] । दुर्गसिंहोक्तकातन्त्रवृत्तिदुर्गपदान्यह विवृणोमि यथाप्रज्ञमज्ञप्रज्ञानहेतुना ॥

II Foll 150 Inde a nominum declinatione usque ad finem suffixorum *taddhita* A Declinatio Prathamah padah fol 28^a, dvitiyah fol 48^a, tritiyah fol 66^a B Karaka fol 93^a C Samasa fol 119^a D Taddhita fol 149^a

III Foll 154 De verbo Prathamah padah fol 21^a, dvitiyah fol 64^b, tritiyah fol 84^b, chaturthah fol 105^a, panchamah fol 115^a, shashthah fol 136^a, saptamah fol 142^a, ashtamah fol 154^b

Trilochanadasa ante Vopadevae aetatem vixit, siquidem Kavyakamadhenu liber ab hoc grammatico compositus est Praeterea a Vitthalacharya et alus recentioris aevi auctoribus citatur Ipse *Jinendrabuddhim* saepius laudat, passim *Jayadityam* et *Bhattam* grammaticos ab eo memoratos reperi, in prooemio vero Sisupalavadham et Kadambarim

De codice Parisiaco cf Hamilton p 67, de Berolinensi Weber Catal p 220

Fasciculus I et III in hujus seculi initio, secundus medio seculo superiore a Mukundasarman exarati sunt (WILSON 11)

378

Foll 116–120 (linn 16) Fragmentum *Dhatupathae*, radices secundum *Hemachandrae* systema digestas et constitutas continentis Folia १ २ desiderantur Radices in decem classes divisae sunt, quae eadem atque quae a Panini usurpantur, nomina gerunt, *anubandhae* vero omnino differunt, rarius significationes

In fine haec leguntur इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रानुस्मृतेष्वुरादयो णितो धातव ॥ सपूर्णं श्रीसादिमृत ॥

Haec folia praestantissima seculi septimi decimi exeuntis literatura exarata sunt (WALKER 168^d)

379

Foll 63–82 (linn 18–20) His foliis *Dhátupathas*, radicum collectio ad *Hemachandrae* grammaticam pertinens, continetur, a *Punyasundara* ordine alphabetico disposita Incipit प्रणम्य परमाधीश पुरायसुदरधीमता । धातूना गणमज्ञानामध्यक्रियाधारय तन्यते ॥

[1] Hac *sarva* vocabuli repetitione nemo est qui ad Sarvavarmanem alludi non videat.

Radices secundum literas finales, adjectis syllabis auxiliaribus (anubandha), dispositae sunt Significationes radicibus tributae maximam partem cum schola Paniniya consentiunt Totus radicum numerus esse 1981 perhibetur

Haec folia anno 1776 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 161^b)

380.

Foll 107–114 (linn 22) *Vibhramasutra*, implicationis aphorismi, *Hemachandrae* auctori tributi, cum commentario quem *Gunachandra*, *Devasuris* discipulus *Kakvalla* auctore composuit

Commentarius incipit निखिलजगदेकशरण । भव्याभोरुह विकाशनपटिष्ठ । मोहान्धकारभिदुर । श्रीवीरार्कं पर नौमि ॥१ ऋषभाद्यान् स्तवीम्यन्यान । विघ्नसघातघातकान् । सुरासुरनराराध्यान । मुक्तिमार्गप्रकाशकान् ॥२ यस्या स्मरणमात्रेण । प्रगल्भते विपश्चित । परोपकारकर्त्री ता । वदे वाणी वरप्रदा ॥३ सकलभुवनैकतिलक । कुमतध्वातकपणैकदक्षतम । नित्योदित स्थिरतरा । जयति श्रीदेवसूरिरवि ॥४ सुखप्रबोधिका वृत्ती । रूपसिद्धिसमन्विता । सिद्धहेमानुसारेण । क्रियते तद्धविभ्रमे ॥५॥

Textus distichis 21 constat, varia vocabula continentibus, ejus generis pleraque, quae aut substantiva aut verbi forma quaedam recondita aut compositum insolitum esse possint Ad exercenda igitur puerorum ingenia et grammaticam inculcandam libellus scriptus est, proximeque versus ludimagistrorum jucundissimos in memoriam revocat tales, quales lepidissimi illi 'Si transire velis maris undas, utere velis,' 'Oras mundus habet nox horis si petis, oras' Specimini haec erunt कस्य धातोस्तिवादीनामेकस्मिन्प्रत्यये स्फुट । परस्परविरुद्धानि रूपाणि स्युस्त्रयोदश ॥१॥ i e avagandhvam, avagandhvam etc अग्निभ्य पार्थिवेभ्यश्च (i e parthiva ibhyah) प्रथमात पदद्वय । एधेति नैतदावत श्वानस्येति च साधुता ॥२॥ अस्यन्निति न शक्नुत व्याधा इत्यस्य चैकता । बहुत्व च तथैतेषामसुमपोऽहरेव च ॥१२॥ अव्याधयोऽसमस्त स्याद्ये येषा चक्रिरे पद (ye yesham chakrire =yeyeshámchakrire, i e valde adoritebantur) । अधे पयस्तथा धान्यदघो चयममी यय (i e akshepayah, akshevayam, amivayam) ॥२१॥

In fine Gunachandra haec addit, quae paucis emendatis exscripsi अमुना प्रकारेण विषमप्रयोगान्पर्यनुयुज्य पृच्छ्यमाना अननुभूतप्रस्तुतग्रथमरणम कतिपये प्रतिहतमतिभावविशेषत्वेनोत्तरमलभमाना सत प्रथयति स्वेदबिन्दून् । स्वीकुर्वति जृभा । आनन्दति निद्रामुद्रा । जल्पति किंचिदसबद्धाभिधेयशून्य । निरीक्षते हरित । परयस्ततरिद्धं । विलोकयति च भूयो भूय सर्वे[भ]हा यथमिति । तथा चोक्त सुगृहीतनामधेय Sri *Siddhasenadivakarapadaih* ।

खेद समुद्वहति जृम्भणमातनोति
निद्रायते किमपि जल्पति वस्तुशून्यं ।
आशा विलोकयति स पुनरेव धार्त्रों
भूताभिभूत इव दुर्विदक सभाया ॥
इति ज्ञात्वा एतदनुसारि चेतो विधेयमित्यल प्रसगेन ॥
सकारि गुणचद्रेण पृष्ठि स्वपरहेतवे ।
देवसूरिक्रमाम्भोजचचरीकेण सर्वदा ॥१॥
कृत्वय रचना पुण्य यन्मयाप्त सुनिर्मल ।
पार शब्दोम्भोधेस्तेन सर्वदा जनविप्रियात (°नद्रप्रि° MS) ॥२॥
मयात्र मतिमाद्याद्यत्किचिदूचेऽयथातथ ।
प्रसाद्युद्धिमाधाय शोध्य तद्धच्छदेदिभि ॥३॥
षटतर्ककर्कशमति कविचक्रवर्ती
शब्दानुशासनमहाम्बुधिपारदृश्वा ।
शिष्यानुजप्रकरजृम्भणचित्रभानु
कम्प्रन्न एव सुकृती जयति स्थिराया ॥४॥

Subscriptio haec इति पडितपुडरीकेण । श्रीकक्कलोपदेशेन तत्वप्रकाशकवृत्ति । श्रीदेवसूरिपादपद्मोपजीविना गुणचद्रेण स्वपरोपकारार्थं श्रीहेमचद्रव्याकरणाभिप्रायेण प्रणायि ॥

Haec folia praestantissima seculi sexti decimi litteratura exarata sunt (WALKER 168^b)

381.

Foll 79–96 (linn 8) Grammaticae *Sarasvati prakriya* appellatae aphorismi Incipit श्रो नम श्रीभारत्यै ॥ अ इ उ ऋ लृ समाना ॥ ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदा ॥ सवर्णा ॥ ए ऐ ओ औ सध्यक्षराणि ॥ उभये स्वरा ॥ अवर्णा नामिन ॥

Folium unum in fine deest De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 219

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 201^f)

382.

Lit Devan Charta Ind Foll 209 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–154 (linn 12) *Anubhutisvarupae* ad *Sarasvatisutra* commentarius (A) Incipit प्रणम्य परमात्मान । बालधीवृद्धिसिद्धये ॥ सारस्वतीमृजु कुर्वे । प्रक्रिया नातिविस्तरा ॥१॥ इन्द्रादयोऽपि यस्यात न ययु शब्दवारिधे ॥ प्रक्रिया तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वक्तु नर कथ ॥२॥

Liber in partes tres dividitur, quarum *prima* leges euphonicae, declinatio casuum usus compositio derivatio secundaria, *secunda* conjugatio, *tertia* derivatio primaria tractantur Capita singula haec

I सज्ञाप्रक्रिया, de terminis technicis fol $3^b = B\ 2^a$, स्वरसधि, de combinatione vocalium, fol $6^a = 3^b$, प्रकृतिभाव, quibus conditionibus vocales contiguae non mutentur, definitur, fol $6^b = 3^b$, व्यजनसधि (हसधि), de mutatione consonantium contiguarum, fol $8^a = 5^a$, विसर्गसधि, de mutatione *s* finalis, fol $10^b = 5^b$, स्वराता पुलिगा, de declinatione nominum masculinorum, quae vocali finiuntur, fol $18^a = 11^a$, स्वराता स्त्रीलिगा, de ejusdem generis femininis, fol $21^b = 12^b$, स्वराता नपुसकलिगा, de ejusdem generis neutris, fol $23^a = 14^a$, हसाता पुलिगा, de nominibus masculinis consonanti terminatis, fol $34^a = 19^a$, हसाता स्त्रीलिगा, de ejusdem generis femininis, fol $35^b = 20^a$, हसाता नपुसकलिगा, de ejusdem generis neutris, fol $36^b = 20^b$ Iis quae sequuntur de declinatione pronominum त्व et अह agitur, tum conjunctiones, adverbia praepositiones enumerantur, fol $39^b = 22^a$, स्त्रीप्रत्यया, de generis feminini terminationibus, fol $42^b = 23^b$, कारकप्रक्रिया, de casuum usu, fol $46^b = 26^a$, समासप्रक्रिया, de compositione, fol $53^a = 30^a$, तद्धितप्रक्रिया, de suffixis secundariis, fol $60^b = 34^b$ ॥ प्रथमा वृत्ति सपूर्णा ॥

II Incipit लक्ष्मीनृसिह प्रणिपत्य काश्या वृधाश्च पद्माकर भट्टमुख्यान् ॥ सारस्वतीया च तिगतवृत्ति (tib°) क्रमात्तिखाय गणप्रसादात ॥१॥ इत्यब्विकरणा भ्वादयो धातव, de conjugatione prima, fol $81^b = 52^b$ In singulis conjugationibus verba aut activa (*parasmaipadin*), aut media (*atmanepadin*), aut in utroque genere declinata (*ubhayapadin*) seorsim enumerantur लुग्विकरणा अदादयो धातव de conjugatione secunda, fol $89^a = 58^b$, लुग्विकरणा ह्वादय, de conjugatione tertia, fol $92^a = 61^a$, यविकरणा दिवादयो धातव, conjugatio quarta, fol $93^b = 62^b$, नुविकरणा स्वादय conjugatio quinta, fol $95^a = 64^a$, नम्विकरणा रुधादय, conjugatio septima, fol $96^a = 64^b$, उविकरणास्तनादय conjugatio octava, fol $96^b = 65^b$ अविकरणास्तुदादय conjugatio sexta, fol $98^b = 66^b$, नाविकरणा क्र्यादय, conjugatio nona, fol $100^a = 67^b$, चुरादिप्रक्रिया, conjugatio decima, fol $100^b = 68^a$, ण्यतप्रक्रिया, de causalibus fol $106^b = 70^a$, सप्रक्रिया, de desiderativis, fol $111^a = 71^b$, यड्प्रक्रिया, de intensivo cum *ya* fol $116^a = 72^b$, यडलुगतप्रक्रिया, de intensivo sine *ya*, fol $118^b = 73^a$, नामधातुप्रक्रिया, de denominativis fol $121^a = 74^a$, आत्मनेपदव्यवस्था de usu generis medii, fol $122^a = 75^a$, भावकर्मप्रक्रिया, de intransitivis et de genere passivo fol. $126^a = 77^a$, दशलकारार्था de temporum usu fol $126^b = 77^b$ ॥ द्वितीया वृत्ति ॥

III Incipit निजजनैर्विधिना निखिलापदो । इति यो विनिवर्तयति स्मृत ॥ जलधिजापरिरभणलालसा । नरहरि कुरुता जगता शिव ॥१॥ अथ कृदतप्रक्रिया निरूप्यते, de variis suffixis primariis, निष्ठाधिकार, de participiis, *ta* et *tavat* termi-

natis, fol $139^b = 85^b$, शीलाधिकार, suffixa, quibus aptitudo ad aliquid faciendum indicatur, fol $144^a = 88^b$, उणादय, suffixa, quae nullo temporis respectu habito derivationi primariae inserviunt, fol $147^a = 90^b$, भावाद्यधिकार, de suffixis, quae statum aliquem similiaque exprimunt, fol $149^a = 92^b$, कृत्यप्रक्रिया, de participiis fut pass, fol $150^b = 94^a$, स्त्र्यधिकार, de formatione abstractorum femininorum, fol $152^a = 94^b$ Denique de gerundiis agitur ॥ तृतीया वृत्ति ॥

Sarasvatîsutrarum auctor quum grammaticam tironum in usum componere vellet in rerum dispositione a Panini differt, eamque fere viam ingressus est, quam Ramachandra Vopadeva, alii secuti sunt Terminis technicis utitur quidem rarius tamen quam aut schola Paniniya aut Vopadeva Literae auxiliares, ubi adhibentur, pleraeque a Panini mutuum sumtae, accentum indicantes omissae sunt Literae eodem atque a Vopadeva ordine dispositae sunt

अ इ उ ऋ ऌ ए ऐ ओ औ
ह य व र ल
ञ ण न ङ म
झ ढ ध घ भ
ज ड द ग ब
ख फ छ ठ थ
च ट त क प
श ष स

Quare e g हस omnes consonantes, झभ omnes aspiratas medias, जब omnes medias comprehendit Casuum et verbi terminationes ut apud Vopadevam significantur Saepissime tamen varia suffixa sine literis auxiliaribus traduntur

Anubhutisvarupa primus locupletem horum aphorismorum commentarium videtur scripsisse, solusque ipse scholiastas reperisse Leges euphonicae ab eo breviter tractantur, praecepta ad exempla pauca pertinentia suo quaeque loco adjunguntur Ita in nominibus et verbis ubi specimen quoddam declinandi causa propositum est, omnes regulae euphonicae ad rem absolvendam necessariae deinceps afferuntur Vedicae formae passim memorantur, neque tamen post partem primam In conjugationibus singulis verbi unius formae enumerantur, tum ea verba recensentur, quae anomaliam aliquam exhibent Radices eodem modo explicantur iisdemque literis auxiliaribus instructae sunt atque apud Paninim Ut exempla et regulae (karika) saepe metrice traduntur, eorumque numerus in codicibus variat[1]

De Anubhutis aetate et patria nihil constat, nisi ex versu, a quo altera pars incipit, eum Benaris vixisse conjicias Neque *Padmakarabhattae* nomen alibi me legere memini *Punjarajae* commentarii codex, E I H 859, anno 1617 exaratus est Colebrooke teste, Anubhutis grammatica in Hindustania proprie sic dicta frequentissime legitur Multorum quidem manibus versatam esse, lectionum varietate probatur Quotquot enim codices manu scriptos inspexi, ii non tam rebus ipsis, sed majoribus vel minoribus additamentis factis, et exemplis aut variatis aut in alium locum transpositis inter se differunt Scholia scilicet in marginibus codicum adscripta in singula apographa irrepserunt

Haec voluminis pars intra annos 1773 et 1776 a Bhudeva exarata est In marginibus passim glossae adscriptae sunt In fine haec disticha leguntur, iisque brevis interpretatio addita est तरणितारकनाथधनञ्जया नयनता दधते जगदीश्वरा । सकृदपि स्मरणादघसञ्चयो भवति यस्य स पातु नृकेसरी ॥१॥ वेदाग्निराजप्रमिताब्दपौषसितेतरपक्षे शिवराजधान्या । महीधरो (Schol *Mahidasabhattah*) नदनपाठहेतो सारस्वत व्यालिखदीशतुष्ट्यै ॥२॥ शिवो निर्गुणेशानो हरिकेशोऽर्को भैरव । भवानी भैरवी काशी पातु मामन्वयान्वित ॥३॥ Hoc apographon igitur e codice transscriptum est, quem *Mahidhara* notissimus ille Vajasaneyasanhitae interpretationis auctor, anno 1578 Benaris exaraverat (WALKER 131^a)

383.

Lit Devan Charta Ind Foll 96 Long $11\frac{1}{2}$ Long 9 Linn 20

Sarasvati prakriya (B)

De codicibus Petropolitanis cf Boehtlingk I I p 728, de Berolinensibus Weber Catal p 219

Codex seculo superiore exeunte exaratus est In folio 34^b haec subscripta sunt आषाढशुक्लषष्ठ्म्या शनिवारे ॥ लेपकलालिमनिलिखितपाठी जडपलगज ॥ (WILSON 285)

---

[1] Inter eorum quae dum codices perlustro excerpsi haec sunt: धर्मीघो दीर्घता, धभिमर्तमो, सयौलस्त्री, षष्ठी स्थानानि, ईषन्य क्रियायोगे, उपसर्गा धात्वथा, एक एव हि स शब्द, कदरोति, कर्ता कर्म च, कृताकृतप्रसङ्गी, क्रियमाण तु यत्कर्म, क्वचित्प्रवृत्ति, गवाश्व, गोविन्द तव दासोऽस्मि, चर्मणि द्वीपिन हन्ति, जलतुषिकान्यायेन, टकारस्तत्पुरुषो ज्ञेयो, तक्र न रोचते, तव मे शत्रवो, द्वित्व धस्येव यस्येव, पश्यामि त्वा मदालीढ, पान्ति वो नरसिंहस्य, बहुव्यापक सामान्य, भिन्न शरेण, भेद्यभेदकयो, यत्र द्वित्व बहुत्व वा, यदुक्त लौकिकायेह, रलयोर्डै°, रुद्रो विश्वेश्वरो, रोदिति स्वपिति श्वैव, वष्टि भागुरिरल्लो°, वाच्यमित्युच्यते भेद्य, व्यञ्जनानि त्रयस्त्रिंशत, सदृश त्रिषु लिङ्गेषु, सयोधने तूशनस, सैष दाशरथी राम, स्वसा नप्ता च, स्वामी ते स समायात, हकार पञ्चमैर्युक्त, हलीषा लाङ्गलीषा च Quaedam in Paninis commentariis occurrunt

384.

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–55 (linn 9) *Sárasvataprakriyae* grammaticae pars prima (C)

Haec folia, seculi septimi decimi literatura exarata, textum additamentis minus corruptum continent, quam aut A aut D (WALKER 191[a])

385.

Lit Devan Charta Europ Foll 62 Long 11 Lat 6 Linn 9

Ejusdem grammaticae pars prima (D)

Codex post annum 1831 negligenter exaratus est Distichon वाच्यमित्युच्यते भेद (fol 43^b) quum in reliquis codicibus nostris non reperiatur, eandem recensionem hoc exemplari contineri suspicor, atque Petropolitano quodam, ex quo versum cum Boehtlingk ad Vopad p 425 citavit (WILSON 286)

386.

Foll 137–229 (linn 14) *Siddhantachandrika*, commentarius ad *Sarasvatisutra* a *Ramachandrașrama* (Rámásrama) compositus (A) Incipit

नमस्कृत्य महेशानं मतं बुद्धा पतञ्जले ।
पाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धांतचंद्रिका ॥१॥

I e 'Șiva adorato, Patanjalis doctrina adjutus, aphorismorum a Sarasvati compositorum commentarium optimis auctoritatibus innixum scripturus sum, rebus grammaticis talem claritatem allaturum qualem luna nocti'

Liber in partes duas divisus est, altera enim *Sarasvataprakriyae* libros II III comprehendit Ramasrama Anubhutisvarupae commentarium in usum suum convertit, plerumque enim verba ipsius repetit, quum vero passim rerum difficiliorum interpretationem, exceptiones, regularum amplificationes multaque exempla addiderit, futuro Sarasvataprakriyae editori haud spernendus erit

Haec voluminis pars anno 1776 a Bhudeva exarata est (WALKER 179[c])

387.

Foll 277–376 *Siddhantachandrika* (B)

I Foll 277–326 (linn 9) partem priorem, II Foll 327–375 (linn 13) alteram continent

De codice Petropolitano cf Boehtlingk l l p 728

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore exarata est, folium 375 manu recentiore additum est (WILSON 283[b])

388.

Lit Bengal Charta Ind Foll 198 Long $15\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Insunt in hoc codice grammaticae *Sankshiptasara* appellatae, a *Kramadișvara* scriptae, libri septem primi Incipit

शिवं प्रणम्य सद्वशं सर्व्वभाषासु लक्षणं ।
संक्षिप्तसारमाचष्टे पण्डितः क्रमदीश्वरः ॥

Aphorismi cum commentario brevi conjuncti reperiuntur Qui commentarius a Kramadisvara ipso conditus, a *Jumaranandine* vero emendatus videtur In fine librorum enim haec subscriptio legitur इति वादीन्द्रचक्रचूडामणिमहापण्डितक्रमदीश्वरकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमज्जूमरनन्दिपरिशोधितायां वृत्तौ etc

I Sandhipadas fol 21[a], II Tinantapádas fol 63[a], III Kridantapadas fol 89[b], IV Taddhitapádas fol 128[a], V Karakapadas fol 143[a], VI Subantapadas fol 165[b], VII Samasapadas fol 198[a] Octavum librum hucusque in Bibliothecis Anglicis desideratum grammaticam Prakriticam continuisse inter omnes constat

Inter grammaticas populares hic Kramadisvarae et Jumaranandinis liber doctissimus videtur Abjectis etenim longe plurimis scholiae Paninijae impedimentis et argutiis nihilominus res grammaticas plene et dilucide exposuerunt Quod maxime eo capite apparet, quo derivatio secundaria tractatur Nonnulla exempla, quibus temporum et modorum usus explicatur, e Bhattikavya desumta sunt

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 17)

389.

Lit Bengal Charta Ind Foll 91 Long $15\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 6

Goyichandrae ad primum *Sankshiptasarae* librum commentarius Incipit

हरिहरहिरण्यगर्भांनत्वा हेरम्बमम्बिकाञ्च गुरूं ।
संक्षिप्तसारटीकां गोयीचन्द्रः स्फुटां कुरुते ।

Quid ipse in explicando Jumaranandinis commentario praestiterit, his verbis declarat तेषां लक्षणानां (i e octo Kramadisvarae librorum) व्यासशीलादिपरिशीलनविमलमतिर् adhikrita-*Umápatidatta prabhritisabhájanapara* उक्तानुक्तदुरुक्तविचारचारुचतुरो जूमरनन्दी परिशोधितलक्षणां वृत्तिं कृतवान् । तस्याश्च निगूढनिवेशितबहुविधप्रमेयायाः स्फुटीकरणाय

क्वापि क्वापि समयवशव्याकुलपाठसमुद्धरणाय च प्रतिलक्षणविहित वृत्तिविवरणटीका मया शिशुजनबोधाय विधीयते ॥ In librorum subscriptionibus auctor *Autthásanika* appellatur, quod utrum patronymicon an ordinis religiosi titulus sit, nescio

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 148)

390.

Lit Bengal Charta Ind Foll 279 Long 16 Lat. $3\frac{1}{2}$

Foll 1–217 (linn 8) *Goyichandrae* commentarius

A Foll 1–139 Commentarius ad librum *secundum*, quo verbum tractatur

B Foll 140–217 Liber *tertius*, de suffixis *krit*

In folio 7[a] glossae a *Vidyalankarabhattacharya* ad Goyichandrae commentarium factae particula legitur

Haec voluminis pars a Kasináthadevasarman anno 1827 exarata est Folia vero 8–24 seculi superioris literatura scripta sunt (WILSON 149[a])

391.

Lit Bengal Charta Ind Foll 137 Long 15 Lat 3

A Foll 69–137 *Goyichandrae* ad librum *quintum*, qui de casuum constructione agit, commentarius Haec pars anno 1827 a Káṣinathadevasarman exarata est

B Foll 2[a]–68 (linn 6) *Goyíchandrae* ad librum *sextum*, de declinatione agentem commentarius

C Fol 1 et fol 2[a] Commentarii ad librum *quintum* finis

Hae duo partes a Purva-Vrindavanasarman anno 1703 exaratae sunt (WILSON 146)

392.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 7–9

Goyíchandrae ad librum *septimum*, quo de compositione agitur, commentarius

Codex anno 1827 a Kasinathadevasarman exaratus est (WILSON 13)

393.

Foll 218–279 *Jumaranandinis* ad Kramadíṣvarae grammaticam additamenta

A Foll 238–279 *Jumaranandinis* ad librum quartum quo derivatio secundaria tractatur, additamentum Incipit स्त्रीपुंसाभ्यां नन् तद्बृन्दादौ ॥ तद्बृन्दादयो यावन्त एवार्थाः प्रागुक्तास्तेषु वाच्येषु स्त्री पुम इत्येताभ्यामुङ्ने नन भवति ॥ स्त्रैण पौंस्न ॥

In fine haec subscriptio legitur इति वादीन्द्रचक्रचूडामणिमहापण्डित श्रीक्रमदीश्वरकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमज्जूमरनन्दिपरिशोधितायां वृत्तौ रसवत्यां चतुर्थतद्धितशेषे परिशिष्टमूल समाप्त ॥ Unde haec Jumaranandinis additamenta (parisishta), quorum unum suffixa unadica tractasse scimus, *Rasavati* nomen gessisse discimus

B Foll 218–237 (linn 7) *Goyíchandrae* ad hoc caput commentarius Incipit

जूमरनन्दिपरिशोधितभागात्परिशिष्टमस्ति यत्किञ्चित् ।
तत्सम्पूर्णं कुरुते गोयीचन्द्रः प्रकीर्णया वृत्त्या ॥

I e 'Quae in grammaticae parte, a Jumaranandine castigata, omissa sunt, ea Goyichandra supplet addito passim commentario' Auctor parisishtae et aphorismos et explicationem repetit, suisque annotationibus illustrat Finis in codice nostro desideratur

Utraque voluminis pars seculo superiore ineunte exarata est (WILSON 149[b])

394.

Lit Bengal Charta Ind Foll 105 Long $16\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 6

Continetur hoc codice *Mugdhabodhas* (ineruditorum disciplina), grammatica a *Vopadeva*, Kesavae filio, Dhanesvarae discipulo, celebri seculi XIII grammatico scripta Editio critica a Boehtlingk anno 1847 Petropoli edita est.

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 16)

395, 396.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 7

Durgádasae ad *Mugdhabodham* commentarius, *Subodha* appellatus Incipit

लक्ष्मीकान्तं निखिलजगतां सर्गसंहारहेतुं ।
दुर्गादासो धरणिपतितः कोटिकृत्वः प्रणम्य ।
पर्यालोच्याखिलयुधमतं धीमतां पाठकानां
मन्तोपायं रचयति मितां मुग्धबोधस्य टीकां ॥

Srimad-*Vidyaniuasádyair* aryyair yady api suribhih । Bhuribhir vihitá vyakhya tathápy ákhyáyate maya ॥

Vol I Foll 214 1 Sanjnápadas fol 15[b], 2 achsandhipadas fol 28[a], 3 hassandhipádas fol 33[b], 4 visandhipádas fol 36[a] ॥ मध्यध्याय ॥ 5 sanjnápadas fol 43[a], 6 pumlingapádas fol 66[b], 7 strílingapádas fol

77^b, 8 napunsakapádas fol 74^a ॥ षत्वाध्याय ॥ 9 hasantapumlingapádas fol 98^a, 10 hasantastrilingapádas fol 99^a, 11 hasantanapunsakapadas fol 101^b, 12 vyapadas fol 103^a ॥ इमताध्याय ॥ 13 strityapadas fol 122^a, 14 kárakapadas fol 166^b, 15 chasamásas fol 175^a, 16 bahuvríhis fol 185^b, 17 karmadharayas fol 190^a, 18 tatpurushas fol 193^a, 19 dvigus fol 196^a, 20 avyayíbhavas fol 200^b, 21 samásaṭíká samapta fol 206^a

Vol II Foll 216 22 Taddhitaṭíka fol 37^b, 23 sanjnapadas fol 41^a, 24 parvatam parasmaipadanam pádas fol 70^b, 25 mavatpádas fol 75^b, 26 misrapádas fol 80^b, 27 adadipadas fol 92^b, 28 divadipádas fol 95^b, 29 svadipadas fol 96^b, 30 tudadipadas fol 100^a ॥ चतुर्गणाध्याय ॥ 31 rudhadipadas fol 100^b, 32 tanádipadas fol 102^a, 33 kryadipadas fol 103^b, 34 churadipadas fol 106^a ॥ चतुर्गणाध्याय ॥ 35 ṇyantapádas fol 112^b, 36 sanantapadas fol 119^b, 37 yanantapádas fol 125^a, 38 lidhupádas fol 132^a ॥ त्याद्यताध्याय ॥ 39 papadas fol. 133^a, 40 mapadas fol 145^a, 41 dhabhávapadas fol 15?^a, 42 ktipadas fol 159^b ॥ त्याद्यताध्याय ॥ 43 lyapadas fol 167^b, 44 trinádipadas fol 184^a, 45 ktadipádas fol 197^b, 46 ishnvádipadas fol 216^b इति श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचिता सुबोधा नाम मुग्धबोधटीका समाप्ता ॥

Durgadasa, cujus commentarius haud uno nomine utilis est seculo septimo decimo medio vixit, cum *Dhatudipikám*, quo libro Vopadevae Kalpadrumam commentatus est, anno 1659 eum composuisse alibi repererim Grammaticos satis multos citat, quorum in numero hi annotandi sunt I *Ramananda, Kasisvara, Ramatarkavagísa* (II, 64^b इत्मतोव हास्य पद षड्व्याकरणवित् इद्धत्वात्) Quos tres Vopadevae scholiastas fuisse constat. II *Katantras, Sripatidatta, Durgasinha* III *Kramadisvara, Jaumaras, Goyichandra* IV *Pranchas, Chandras Bhaṭṭi* V Denique *Udbhaṭa* memorandus est, qui utrum poeta an grammaticus fuerit nescio, et *Hansaduta* carmen, *Rupagosvamini* auctori tributum *Vidyánivásam* etiam in Dhatudipiká laudat

De codice Havniensi cf Westergaard, p 102

Haec volumina post annum 1810 satis accurate exarata sunt (WILSON 18, 19)

397

Lit Bengal Charta Ind Foll 34 Long 14 Lat 4 Linn 5

Inest *Vopaderae* radicum recensio *Kavikalpadrumas* dicta, versibus anushṭubh composita. Auctor radices secundum literas finales disposuit, ita quidem, ut in singulis classibus verba ordine alphabetico literarum incipientium collocaret In prooemio Indra Chandra, Kasakritsna, Ápisali Śakaṭáyana, Panini, Amara, Jainendra grammatici laudantur Incipit

शब्दाकरकरग्राममर्थमग्लमग्ल ।
ज्ञानात्मानमनाद्यन्तमादिम तमुपास्महे ॥
इन्द्रश्चन्द्र काशकृत्स्नापिशली शाकटायन ।
पानिरय (pániny) मरजैनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिका ॥
मतानि तेपामालोक्य सर्वसाधारण स्फुट ।
धातुपाठ स्वदाद्यन्तक्रमान्तादिमक्रम[1] ॥
कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेऽत्र च ।
धातव पठिता पाठसूत्रलोकागमस्थिता ॥

Terminantur litera *a* (cl V) radices 132, *á* 24, *i* 21, *í* 25 *u* 33, *ú* 13, *ri* 21, *rí* 16, *e* 6, *ai* 25, *o* 5 *k* 59 *kh* 21 *g* 27, *gh* 20, *ch* 50, *chh* 19, *j* 7?, *jh* 3 *ṭ* 71, *ṭh* 23 *ḍ* 76, *ḍh* 1, *ṇ* 50, *t* 31, *th* 28, *d* 79, *dh* 37, *n* 28, *p* 64 *ph* 15, *b* 45 *bh* 39 *m* 33, *y* 31, *r* 4?, *l* 93, *v* 68, *ś* 39 *sh* 116 *s* 65, *h* 50 sautra 42 Auctor ipse radices esse 1754 declarat, si accuratius computaveris, 1758 invenies Hunc librum post Mugdhabodham scriptum esse, Bharatasena ad Bhaṭṭikavyam VII, 71 auctor est

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 22.

Codex post annum 1810 nitide exaratus est (WILSON 155)

398.

Lit Bengal Charta Ind Foll 30 Long 16½ Lat 4 Linn 8

Continetur hoc codice *Kavyakamadhenus*, commentarius ad *Kavikalpadrumam* et subscriptione et a grammaticis quibusdam velut a Durgadasa, *Vopaderae* ipsi adtributus Incipit

येन त्रियष्टिकवर्गीरास्यातधातुलोहितं ।
प्रकाशी सम्प्रकाश्यन्ते क्रियार्थं नौमि गोपति ॥

Auctor nihil amplius de se ipse tradit, quam quae post hoc distichon leguntur कविकल्पद्रुम धातुपाठ विपरितु मया । धातुवृत्ति काव्यकामधेनुर्नामाभिधीयते ॥ Libro ipso radices singulae recensentur, et nonnullae conjugationis formae plerumque vero tertia tantum praesentis persona, praebentur In commentario, qui primae radicum classi praemittitur, grammatici hi laudantur Panini, Kátyavana, Patanjali, Bhartrihari (cujus liber grammaticus minime vero Bhaṭṭikávyam memoratur), Durgasinha (Durgaṭikáyam) Trilochanadasa (Kátantrapanjikáyam) Vardhamanamisra (Katantravistare) Hemasuri (Hema-

[1] I e quae radices ab a litera incipiunt eaedemq e terminantur eae in primo loco positae sunt Sa particula (su ad) metri causa inserta est

vyakárane), Abhinavasakaṭayana (Ṣabdānuṣasane), Jinendra (Jinendranyase), Vamana (Kasikavyam), Sarasvatíkanṭhabharanakara Vyaghrapad (ejus várttika, quod ad Pan VIII, 2 1 legitur, citatur) [1], Kusala (Panjikapradipe), Sarvavarman

Codex post annum 1810, quamvis eadem manu, non pari ubique cura exaratus est (WILSON 150)

399.

Lit Bengal Charta Europ Foll 109 Long 11 Lat 9 Linn 19

Hujus voluminis folia 1–67 *Unadikosham*, vocum suffixis unadicis formatarum thesaurum, a *Ramasarman* scriptum, cum commentario continent (B) Incipit

ब्रह्मादिदेवासुरवृन्दवन्दिते पद्मालये शाश्विसरोजराजिते ।
कन्दर्पदर्पान्तकपादनीरजे सन्तु प्रणामा वरलोहदव्रजे ॥
भगवान् पाणिनिर्योनि फणी कात्यायनादयः ।
उज्ज्वलदत्तानि रूपाणि तन्यन्ते रामशर्म्मणा ॥
त्रिषु भयानक घोर जङ्घाङ्ग्रुपरिभागके ।
स्त्रावन्या धीवरे तु स्याद्दाशो दासस्तु धीवरे ॥१॥

Auctor librum anushtubh metro scriptum, in capita duo divisit Atque priore vocabula ea recensentur, quae suffixo vocalico, id est incipiente vocali, formata sunt Primo loco ea vocabula ponuntur, quae suffixis ab *a* litera incipientibus eademque terminatis derivata sunt, deinde ea, quae suffixorum reliquis vocalibus eodem modo circumscriptorum ope formata sunt Ut exemplo utar, usque ad distichon 176 vocabula his suffixis terminata recensentur *a, aka, anga, aṭa, atha, anta, atha, ana, apa, amba, abha, ama, aya, ara, atra, ala, ava, asa, ati* Inde a 176^b ad 217 vocabula consonantibus terminata, praecedente in penultima vocali *a* enumerantur Sequuntur suffixa *a, aka*, dist 265 *i*, etc, dist 379 *u*, etc In fine prioris partis (dist 511) haec leguntur

अजादित्यान्तकाण्डोऽत्र कृतः श्रीरामशर्म्मणा ।
नानाशास्त्र समालम्ब्य बालाना बुद्धिवृद्धये ॥

Altera pars, distichis 295 constans, vocabula suffixis consonanticis, i e quae a consonanti incipiunt, formata (e g da *ka*, pa *ka*, gar *ga*, pu *ga*) continent Etiam haec suffixa ordine alphabetico disposita sunt.

Ut versu supra dato apparet, vocum significationes ubique traduntur Omnino haec ratio non multum a Padmanabhadatta differt quo auctore Ramasarman et multo recentior, certoque doctrina inferior est In explicandis vocabulis passim insignite peccavit

---

[1] तद्वैयाघ्रपद्यवार्त्तिकश्लोकत्रिपादश्चाद्धमूल, qua in sententia *vaiyaghrapadya* adjectivum non substantivum esse vix est cur moneam

Inde a fol 29–67 sequitur commentarius a *Ramatarkavagisa* compositus Qui commentarius et brevissimus est, et nihil fere amplius continet, quam derivationem vocabulorum, vix unquam probabilem, sed sexcenties plane absurdam In radicibus nuncupandis Vopadevam auctorem sequitur Ejusdem commentarii exemplar, hoc seculo ineunte exaratum, in codice E I H 987 reperitur

Haec voluminis pars post annum 1820 satis nitide exarata est (WILSON 410^a)

400.

Lit Bengal Charta Ind Foll 55 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 7

Idem liber sine commentario (A) Post distichon 110 disticha $5\frac{1}{2}$ e praecedentibus repetita sunt, quo fit ut inde ab eo loco usque ad prioris partis finem numeri in utroque exemplari differant

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 251)

401.

Lit Bengal Charta Ind Foll 133 Long $20\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 7

Padmanabhadattae grammatica Sanskritica, *Supadma* appellata Liber in lectiones quinque divisus est, quae singulae quatuor capita habent Incipit

प्रणम्य परम देव देवीं वाचमृषीन् गुरून्
पद्मनाभ स्फुट पूर्णं भाषाया आह लक्षण ॥

अथ विवरणञ्च तस्य शब्दानुशासनेन पाणिनीयादिशब्दस्मृतीरुपलक्ष्य सौकार्य्योपाधये प्रतिसस्कृतस्य शब्दलक्षणस्य etc

Auctor in universum scholam Paniniyam sequitur, ejusque terminos technicos usurpat, aphorismos tamen maximam partem novos invenit, et in rerum dispositione ab ea differt Idem aphorismorum interpretationem scripsit Padmanabhadatta in lexico suo quum et Ujjvaladattam et Medinikaram laudet, ipse vero a Bhaṭṭoji uno citetur, non ante seculum quintum decimum floruisse mihi videtur

I Regulae euphonicae fol 1_5^a, II De usu casuum et declinatione fol 35^b, III De verbo fol 68^b, IV De suffixis krit appellatis fol 95^b, V. De compositione et derivatione secundaria fol 133^b

Ad hanc grammaticam suffixorum unádicorum recensio pertinet, ab eodem auctore composita De qua sis ea conferas, quae in Ujjvaladattae praefatione dicta sunt

Codex anno 1828 exaratus est In foliis numerandis scriba ९९ et १२१ praeterit, nihil tamen deficit (WILSON 12)

402.

Folia 254–309 (linn 10) *Vaiyakaranabhushanasaras*, Vaiyakaranabhushanae epitome, liber a *Kondabhatta*, Rangojis filio, Bhattojis fratris filio compositus Haec epitome distichis 72 constat, anushtubh metro scriptis, quibus commentarius additus est, auctori ipsi tributus Incipit

श्रीलक्ष्मीरमणं नौमि गौरीरमणरूपिणं ।
स्फोटरूपं यतः सर्वं जगदेतद्विवर्त्तते ॥१॥
अशेषफलदातारं भवाब्धितरणे तरिं
शेषाशेषार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषणं २
पाणिन्यादिमुनीन्प्रणम्य पितरं रङ्गोजिभट्टाभिधं
द्वैतध्वान्तनिवारणैकफलिका शुभायवाग्देवता ।
दृष्ट्वा गौतमजैमिनीयवचनव्याख्यातृभिर्दूषितान्
सिद्धान्तानुपपत्तिभिः प्रकटये तस्या वचो दूषये ३

Primum epitomae distichon hoc

फणिभाषितभाष्याब्धेः शब्दकौस्तुभ उद्धृतः ।
तत्र निर्णीत एवार्थः संक्षेपेणेह कथ्यते ॥१॥

I e 'E Patanjalis commentarii oceano Vocum Gemma (Bhattojis) extracta est, res ibi investigatae (atque logicam grammaticae partem Bhattojis ipse primo Kaustubhae ahnika tractavit) breviter a me exponentur'

Kondabhatta hoc libello, e majore opere suo excerpto, generalem grammaticae partem exponit, eam quae de sermonis partium significatione et usu agit Singulae partes hae fol 269^b धात्वर्थाख्यातार्थयोर्निरूपणं, de radicibus et verbis, fol 272^a लकारविशेषार्थनिरूपणं, de singulorum temporum differentia, fol 277^b सुबर्थनिर्णयः, de casibus, fol 280^a नामार्थनिर्णयः, de nominum themate (pratipadika), fol 288^a समासशक्तिनिरूपणं, de compositione, fol 291^b शक्तिनिर्णयः, de relatione, quae inter vocabula et notiones iis expressas intercedit, fol 293^a नञर्थनिर्णयः, de negatione, fol 296^b निपातानां द्योतकत्वादिनिर्णयः, particulas aeque ac praepositiones, significativas, sive sententiae tenorem modificantes[1], esse, fol 298^b भावप्रत्ययार्थनिर्णयः, de suffixis quibus status abstractus indicatur (*ta, tva*), fol 299^b यौगिकार्थनिर्णयः, de derivatis relativis, i e talibus, in quibus suffixum secundarium respecta alia quadam re externa additum esse dicitur, e c *aindram havih*, i e butyrum Indrae '*numini praesidi dicatum*,' fol 300^a अभेदैकत्वसंख्यानिरूपणं, numerorum species indistincte unitate expressa (संख्याविशेषाणामविभागेन संख्याभेदैकत्वसंख्या, e c राजपुरुषः = राज्ञो, राज्ञोः, राज्ञां पुरुषः), fol 301^a संख्याविवक्षानिर्णयः, fol 302^a क्त्वाद्यर्थनिर्णयः, de significatione gerundii et infinitivi, fol 309^b स्फोटवादः, de conceptione ideali quae, prolato sono articulato, in mente prorumpens quasi gignitur[2]

Praeter Vaiyakaranabhushanam, Bhartriharis Vakyapadiya, Kaiyata, Kavyaprakasa, Vachaspati-Kalpataru citantur

In fine codicis E I H 731 hic auctoris epilogus legitur

विद्यापीशवडेरू(?)सत्तकपतिं श्रीमाधवभट्टारकं
जित्वा केलिदिने कठप्पसचिवे(?)ऽप्यान्दोलिकां प्राप्तवान् ।
यश्चक्रे मुनिवर्यसूत्रविवृतिं सिद्धान्तभङ्गं तथा
माध्वानां तमहं गुरूपमगुरुं रङ्गोजिभट्टं भजे ॥
पाणिनीयवचसां खलु मूलं चन्द्रशेखरभवानिति रूढं ।
तेन भूषणमिदं हितमेव प्रीतये भवतु साम्बशिवस्य ॥

Idem liber in codd E I H 453 731 859 2542 exstat De codice Berolinensi cf Weber Catal p 217

Haec voluminis pars ineunte hoc seculo satis accurate exarata est (WILSON 280^c)

403.

Lit Devan Charta Ind Foll *343* Long $9\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{4}$ Linn 10

Vaiyakaranasiddhantamanjusha, sive brevius *Manjusha* liber a *Nagesa*, Haridikshitae et Ramaramae discipulo, compositus Incipit नागेशभट्टविदुषा नत्वा साम्बशिवं लघुः । वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषेयं विरच्यते ।१। तत्र वाक्यस्फोटो मुख्यः ।[3] लोके तस्यैवार्थबोधकत्वात् तेनैवार्थसमाप्तेश्च । तदुक्तं न्यायभाष्यकृता । पदसमूहो वाक्यमर्थसमाप्ताविति । अत्र पदं सुबन्तं तिङन्तं च । तत्र तत्समूह इत्यर्थः । समाप्ताविस्य समर्थमिति शेषः ॥

Nagesa eandem atque Kondabhatta materiam, sed fusius multoque abstrusius tractavit Capita haec वाचकवाच्यशक्तीनां निर्णयः fol. 82^a = Comm fol 67^b, आका-

---

1 द्योतकाः प्रादयो येन निपाताश्चादयस्तथा । उपास्यैते हरिहरौ लकारो दृश्यते यथा ॥४१॥ तथान्यत्र निपातेऽपि (e g sákshátkriyate alamkriyate urikriyate Sivah) लकारः कर्मवाचकः । विशेषणाद्ययोगोऽपि प्रादिवच्चादिके समः ॥४२॥

2 शब्दनित्यत्ववादिनो वैयाकरणास्तावदेवं मन्यन्ते । वर्णसमूहश्रवणानन्तरमिदमेकं पदमिति प्रत्ययो मानसप्रत्ययेणोत्पद्यते । तस्य च प्रत्ययस्य वर्णव्यतिरिक्तः कश्चित्स्फोटनामकः (sphutaty artho yasmát sa sphotah) पदार्थो विषयः । स च नित्यः । स एव शब्दो न तु वर्णा इति ॥ Madh Nyay Cf Colebr Misc Ess I 305

3 Tres *sphotae* distinguuntur varnasphota padasphota vakyasphota

ख्यादिविचार fol $87^b = 72^b$, धात्वर्थनिपातार्थनिर्णय fol $121^a = 89^a$, तिङर्थविचार fol $184^b = 130^a$, सनाद्यर्थविचार fol $186^a = 131^b$, कृदर्थविचार fol $191^a = 135^a$, प्रातिपदिकार्थनिर्णय fol 214^a Atha Subarthavicharah प्रथमा fol 218^b, द्वितीया fol 231^a, तृतीया fol 236^a, चतुर्थी fol 242^a, पञ्चमी fol 250^a, षष्ठी fol 253^b, सप्तमी fol 268^b, वृत्तिविचार fol 284^b (hoc caput cum Kondabhaṭṭae particula अभेदैकत्वसंख्यानिरूपण appellata convenit) तत्र वृत्तिश्चतुर्धा समासतद्धितकृत्सनाद्यन्तधातुभेदात् ॥ अव्ययीभाव fol 285^b, तत्पुरुष fol 294^a, बहुव्रीहि fol 305^b द्वन्द्व fol 314^b, एकशेष fol 318^a, तद्धिता fol 340^b, वीप्सा fol 342^b

Auctor his distichis perorat

अधीत्य फणिभाष्याब्धिं सुधीन्द्रहरिदीक्षितात ।
न्यायतन्त्रं रामरामाद्वादिरक्षोघ्नरामत ॥
याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात ।
शृङ्गवेरपुराधीशरामतो लब्धजीविक ॥
वैयाकरणनागेश स्फोटायनमृषेर्मत ।
परिष्कृत्योक्तवांस्तेन प्रीयतामुमया शिव ॥
दृढस्तकोऽस्य नाभ्यास इति चिन्त्य न पण्डितै ।
दृषदोऽपि हि सन्तीर्णा पयोधौ रामयोगत ॥

Auctores et libri quum a Nagesa permulti iique notissimi citentur, nomina rariora haec memoranda putavi Helaraja qui commentarium ad Haris karikas scripsit, Vachaspatis Adhyasabhashyavyakhya, Yogavachaspatyam, Vatsyayanena Nyayabhashye uktam, denique Paramarthasára liber Iis quae supra p 130^b dicta sunt, Nagesam exeunte seculo septimo decimo, sive ineunte duodevicesimo floruisse apparet

Codex seculo superiore exeunte satis accurate exaratus est (WALKER 170)

404

Lit Devan Charta Ind Foll 135 Long 13 Lat 5 Linn foll 1–96 11 reliquorum 9 10

Continetur hoc codice *Manjushakunchikae* (clavis ad aperiendam Arcam aptae), commentarii a *Krishnamitra* Ramasevakae filio, Devidattae nepote ad *Manjusham* scripti, pars Incipit मञ्जूषाकुञ्चिकाशिल्पशास्त्रब्रह्म समुन्नय ॥ दिश दिशति दिश्यान्न शर्म शाश्वतिक परम् ॥

Folia 1–96 intra annos 1790–1800 exarata reliqua, lacunas multas continentia hoc seculo addita sunt Desinit codex in capite *kridarthavichara* (WILSON 157)

G GRAMMATICA PRAKRITICA

405.

Lit Devan Charta Ind Foll 24 Long 13 Lat 5 Linn 9

Inest grammatici Prákritica, *Prakritaprakasas*, vel ab aliis *Prakritachandriká* appellata (C) Aphorismi a *Vararuchi* conditi sunt, eorum interpretatio, *Manorama* dicta, a *Bhamaha* scripta est Totus liber in duodecim capita (parichheda) dividitur, atque novem primis dialectus Prakritica proprie sic dicta tractatur, decimo dialectus Paisachica, undecimo dialectus Magadhica, ultimo Saurasenica. Uterque auctor terminos technicos a Panini usurpatos retinuerunt

Editionem praestantissimam cum interpretatione Anglica E B Cowell anno 1854 publici juris fecit Qui quum de codicum conditione optime disseruerit, brevior mihi esse licebit Atque, quae est librorum antiquorum Indicorum sors communis, etiam hujus grammaticae recensiones discrepantes exstant, altera brevior et sincerior, uberior et recentior altera In nonnullis enim codicibus non modo interpretationis verba variantur, et exempla differunt atque aucta sunt, sed etiam aphorismi adduntur novi Atque codex C ad priorem classem pertinet, D E F ad alteram B medium inter utramque recensionem occupat locum

Codex noster, ex optimo quidem fonte derivatus sed negligenter transscriptus, Calcuttae anno 1814 a Lakshmana brahmana exaratus est (WILSON 210)

406.

Lit Devan Charta Ind Foll 37 Long 13 Lat 5 Linn 7

Prakritaprakasas cum eodem commentario (B)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 211)

407

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 117 Long 13 Lat 5

Foll 1–45 (linn 8) *Idem liber* (D)

Haec pars hoc seculo ineunte exarata est Folia 1–7 recentiore manu addita sunt (WILSON 158^a)

408

Lit Bengal Charta Ind Foll 36 Long $16\frac{1}{2}$ Lat 4. Linn 5

Idem opus (E) Aphorismorum faciliorum interpre

tatio in hoc codice pariter atque in F plerumque omissa est Exempla tamen, excepto libro duodecimo, nunquam desunt Vel minutis rebus hic codex cum F consentit, sed inde a septimo libro scriba festinans permulta omisit, quae in F et D apparent

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 151)

409.

Lit Bengal Charta Ind Foll 50 Long 15 Lat 3 Linn usque ad fol 28 4 postea 5

Idem opus (F) Codex, in paranda editione non collatus, recensionis recentioris textum satis bonum continet

Lib I fol 7[a], II fol 13[a], III fol 21[b], IV fol 25[b], V fol 31[b], VI fol 36[a], VII fol 40[b], VIII fol 45[b], IX fol 47[b], X fol 48[b], XI fol 50[a], XII fol 50[b]

Codex post annum 1810 exaratus est (MILL 16)

410

Hujus voluminis folia 22–144 (linn 7, 8) octavum librum grammaticae a *Hemachandra* compositae, *linguam Prakriticam* tractantem, continent (A.) Incipit अथ प्राकृत ॥ अथशब्द आनन्तर्यार्थोऽधिकारार्थश्च । प्रकृति संस्कृत तत्र भव तत आगत वा प्राकृत । संस्कृतानन्तर प्राकृतमधिक्रियते । संस्कृतानन्तर च प्राकृतस्यानुशासन सिद्धसाध्यमानभेदसंस्कृतयोनेरेव तस्य लक्षण । न देश्यस्येति ज्ञापनार्थं । संस्कृतसम तु संस्कृतलक्षणेनैव गतार्थं । प्राकृते च प्रकृतिप्रत्ययलिंगकारकसमाससंज्ञादय संस्कृतवद्वेदितव्या । लोकादिति च वर्तते । तेन ऋॠऌॡऐऔङञशषविसर्जनी यप्लुतवर्जो वर्णसमाम्नायो लोकादवगन्तव्य । ङञौ स्ववर्गसंयुक्तौ भवत एव । ऐदौतौ च केषाचित् । कैतव कैअव । सौन्दर्यं सौअरिय । कौरवा कौरवा । तथा चस्वर व्यजन द्विवचन चतुर्थीबहुवचन च न भवति ॥१

Liber in quatuor capita divisus est, quorum primus aphorismos 271, secundus 217, tertius 180, quartus 446 continet Isque numerus regulas a Vararuchi traditas (487) longe superat Usus quidem est Hema chandra Vararuchis grammatica, ita tamen ut regulas permultas adderet, *saepissime ad singula tantum voca* bula spectantes, et exemplorum numerum ingentem de suo depromeret In libro primo 20 tantum aphorismos reperi, quae cum Vararuchi ad literam congruerent, longe major vero numerus eorum est, in quibus illius verba paulum immutata sunt Idem dialectos Prákriticas inferiores uberius tractavit

Cap I, 1–175 (fol 40[a]) de mutatione vocalium I, 176–II, 173 (fol 65[a]) de mutatione consonantium II 174–217 (fol 69[a]) de particulis III, 1–134 (fol 86[b]) de declinatione III, 135–IV, 261 (fol 113[b]) de verbo IV, 262–287 (fol 116[a]) de dialecto Ṣaurasenica IV, 288–303 (fol 119[a]) de dialecto Magadhica *Ata et sau punsi Magadhyam* ॥२८८॥ मागध्या भाषाया सौ परेऽकारस्य एकारो भवति पुसि पुल्लिगे । एष मेष एशे मेशे । एशे पुलिशे । करोमि भदन्त करेमि भन्ते ॥ अत इति किं । णिही । कली । गिली ॥ पुसीति किं । जल ॥ यदपि ‘पोराणमद्धमागहभासानियय हवइ सुत्त’ इत्यादिनार्षस्यार्धमागधभाषानियतत्वमाम्नायि वृद्धैस्तदपि प्रायोऽस्यैव विधानात् न वक्ष्यमाणलक्षणस्य । कयरे आगच्छइ शे तारिसे दुक्खसहे जिइदिए । इत्यादि ॥ *Rasor lasau* ॥२८९॥ मागध्या भाषाया रेफस्य दत्यसकारस्य च स्थाने यथासख्य लकारस्तालव्य शकारश्च भवति ॥ र । नले । कले ॥ स । हशे । शुद । शोभण ॥ उभयो । शालशे । पुलिशे । लहशवशनमिलशुलशिलविअलिदमदालल्लाविदहियुगे । वीलयिणे पक्खालदु मम शयलमवय्ययवाल[1] ॥ *Sashoh samyoge so 'grishme* ॥२९०॥ मागध्या भाषाया सकारषकारयो सयोगे वर्तमानयो सो भवति । ग्रीष्मशब्दे तु न भवति । ऊर्ध्वलोपाद्यपवाद ॥ स । पस्खलदि । हस्ती । बुहस्पदी । मस्कली । विस्मये ॥ ष । शुस्कदालु । कस्ट । विस्नु । शस्पकवले । उस्मा । निस्फल । धनुस्खड ॥ अग्रीष्म इति किं । गिम्हवाशले ॥ *Ttashthayoh stah* ॥२९१॥ द्विरुक्तस्य टस्य षकाराक्रान्तस्य ठकारस्य च मागध्या भाषाया सकाराक्रान्त टकारो भवति ॥ ट्ट । पस्टे । भस्टालिका । भस्टिणी ॥ ष्ठ । सुस्टुकद । कस्ट । कोस्टागाल ॥ *Sthartkayoh stah* ॥२९२॥ स्थर्थ इत्येतयो स्थाने मागध्या सकाराक्रान्तस्तो भवति ॥ स्थ । उवस्तिदे । शुस्तिदे ॥ र्थ । अस्तवती । शस्तवाहे ॥ *Jadyayam yah* ॥२९३॥ मागध्या जद्यया स्थाने यो भवति ॥ ज । याणदि । यणवदे । अय्युणे । दुय्यणे । गय्यदि । गुणवय्यिदे ॥ द्य । मय्य । अय्य किल विय्याहले आगदे ॥ य । यादि । यधाशलूव । याणवत्त ॥ यदि यस्य यत्वविधानमादेर्यो ज इति बाधनार्थं ॥ *Nyanyajnanjam nnah* ॥२९४॥ मागध्या न्यण्यज्ञञ्ज इत्येतेषा द्विरुक्तो ञो भवति ॥ न्य । अहिमञ्ञुकुमाले । अभिमञ्ञदिश । शामञ्ञगुणे । कञ्ञकावलण ॥ ण्य । पुञ्ञवते । अवम्हञ्ञ । पुञ्ञाह । पुञ्ञ ॥ ज्ञ । पञ्ञाविशाले । शव्वञ्ञे । अवञ्ञा ॥ ञ्ज । अञ्ञली । धणञ्ञए । पञ्ञले ॥ *Vrajo jah* ॥२९५॥ मागध्या व्रजेर्जकारस्य ञ्ञो भवति । यापवाद । वञ्ञदि ॥ *Chhasya scho 'nadau* ॥२९६॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य छस्य तालव्यशकाराक्रान्तश्चो भवति ॥ गश्च गश्च । उश्चलदि । पिश्चिले । पुश्चदि ॥ लाक्षणिकस्यापि । आपन्नवत्सल आवन्नवश्चले । तिर्यक् प्रेक्षते तिरिश्चि पेक्खइ तिरिश्चि पेस्कदि ॥ अनादाविति किं । छाले ॥ *Kshasya ᳵkah* ॥२९७॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य क्षस्य ᳵको जिह्वामूलीयो भवति ॥ यᳵके । लᳵकसे ॥ अनादावित्येव । खयजलहला ॥ *Skah prekshachakshoh* ॥२९८॥ मागध्या प्रेक्षेराचक्षेश्च क्षस्य सकाराक्रान्त को भवति । जिह्वामूलीयापवाद ॥ पेस्कदि । आचस्कदि ॥ *Tishthes chishthah* ॥२९९॥ मागध्या स्थाधातोर्यस्तिष्ठ इत्यादेशस्तस्य चिष्ठ इत्यादेशो भवति ॥ चिष्ठदि ॥ *Avarnād va naso dahah* ॥३००॥ मागध्यामवर्णात्परस्य ङसो डित् आह इत्यादेशो वा भवति ॥ हगे न ईदिशाह कम्माह काली । भगदत्त

[1] Hanc gátham Sanscritice ita verterim रभसवशनम्रसुरशिरोविगलितमन्दारराजिताङ्घ्रियुग । वीरजिनो प्रक्षालयतु मम सकलमवद्यमनाल ॥

सोणिदाह कुंभे ॥ पद्मे । भीमसेणस्स पद्मादो हिंडीअदि हिडिंबाए घुडुक्क-
यशो केण उवशमदि ॥ *Ámo dáhaṃ vá* ॥३०१॥ मागध्यामवर्णात्परस्य
आमोऽनुनासिकांतो डित् आहादेशो वा भवति ॥ शयणाहँ सुहं ॥ पक्षे
नलिंदाणं ॥ व्यत्ययात्प्राकृतेऽपि ॥ ताहँ । तुम्हाहँ । अम्हाहँ । शलिआहँ ।
कम्माहँ ॥ *Ahaṁvayamor hage* ॥३०२॥ मागध्यामहंवयमोः स्थाने
हगे इत्यादेशो भवति ॥ हगे शक्कावदालतित्थणिवाशी धीवले । हगे
शंपत्ता ॥ *Seshaṁ Saurasenívat* ॥३०३॥ मागध्यां यदुक्तं ततोऽन्य-
च्छौरसेनीवद्द्रष्टव्यं । तत्र 'To do 'nádau ।261। शौरसेन्यामयुक्तस्य ॥
पविशदु । आवुत्ते । शामिपशादाय ॥ Adhah kvachit ।262। अले
किं एशे महन्दे कलयले ॥ Vádes távati ।263। मालेध वा । धवले
धवा । यंधा दाव शे आगमे ॥ A' ámantrye sau veno nah ।264।
भो कंचुइआ ॥ Mo vá ।265। भो रायं ॥ Bhavadbhagavatoh
।266। एदु भवं । शमणे भयवं महावीले । भयवं कदुंते ये अप्पणो पक्कं
ओज्झियपलस्स पक्कं पमाणीकलेशि ॥ Na vá ryo yyah ।267। अय्य
एशे खु कुमाले मलयकेदू ॥ Tho dhah ।268। अले कुंभिला कधेहि ॥
Ihahachor hasya ।269। कुशलध । अय्याकुशलध ॥ Bhuvo
bhah ।270। भोदि ॥ Púrvasya puravah ।271। अपुरवे ॥
Ktva iyadúnau ।272। किं खु शोभणे बम्हणे शित्ति कलिय
लञ्ञा पलिग्गहे दिण्णे ॥ Krigamo daduah ।273। कडुय ।
गडुय ॥ Dir ichechoh ।274। अमच्चलक्कशं पेस्किदुं इदो य्येव
आगश्चदि ॥ Ato des cha ।275। अले किं एशे महंदे कलयले
शुणीअदि ॥ Bhavishyati ssih ।276। ता कहिं नु गदे लुहिलप्पिए
भविस्सिदि ॥ Ato naser dádodádú ।277। अहंपि भागुलायणादो
मुद्दं पावेमि ॥ Idánímo dáním ।278। शुणध दाणिं हगे शक्कान-
दालतित्थणिवाशी धीवले ॥ Tasmát táh ।279। ता याव पविशामि ॥
Mo 'ntyán no vedetoh ।280। युत्तं णिमं । शलिशं णिमं ॥
Evárthe yyeva ।281। मम य्येव ॥ Hanje chetyáhváne ।282।
हंञे चदुलिके ॥ Hímánahe vismayanirvede ।283। विस्मये यथा
Udáttarághave राक्षसः । हीमाणहे जीवंतवश्चा मे जणणी ॥ निर्वेदे ।
यथा Vikrántabhíme राक्षसः । हीमाणहे पलिस्संता हगे एदेण नियवि-
धिणो दुव्ववशिदेण ॥ Nam nanvarthe ।284। णं अवशलो पशप्प-
णीआ लायाणो ॥ Ammahe harshe ।285। अम्महे एआए शुम्मिलाए
शुपलिगढिते भवं ॥ Hihí vidúshakasya ।286। हीही संपन्ना मे
मणोरधा पियवयस्सस्स ॥ Sesham prákritavat' ।287। मागध्यामपि
दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्तौ ।१.४.। इत्यारभ्य तो दोऽनादौ शौरसेन्यामयुक्त-
स्येत्यस्मात्प्राग्यानि सूत्राणि तेषु यान्युदाहरणानि संति तेषु मध्येऽमूनि
तदवस्थान्येव मागध्याममूनि पुनरेवंविधानि भवंतीति विभागः स्वयमभ्यूह्य
दर्शनीयः॥ IV, 304–325. (fol. 121^{a}.) de dialecto Paisáchica.
IV, 326–329. (fol. 122^{a}.) de dialecto Chúlikápaisáchica:
Chúlikápaisáchike tritíyaturyayor ádyadvitíyau ॥३२६॥
चूलिकापैशाचिके वर्गाणां तृतीयतुर्ययोः स्थाने यथासंख्यमाद्यद्वितीयौ
भवतः ॥ नगरं नकरं । मार्गणो मक्कनो । गिरितटं किरितटं । मेघो
मेखो । व्याघ्रो वक्खो । घर्मो खम्मो । राजा राचा । जर्जरं चच्चरं ।
जीमूतश्चीमूतो । निर्झरो निच्छरो । झर्झरश्छच्छरो । तडागं तटाकं । मंडलं
मंटलं । डमरुकः टमरुको । गाढं काठं । षंढं संठं । ढक्का ठक्का । मदनो
मतनो । कंदर्पः कंतप्पो । दामोदरस्तामोतरो । मधुरं मथुरं । बांधवः
पंथवो । धूली थूली । बालकः पालको । रभसो रफसो । रंभा रंफा ।
भगवती फकवती । नियोजितं नियोचितं ॥ क्वचिल्लाक्षणिकस्यापि ।
पडिमा इत्यस्य स्थाने पटिमा । दाढा इत्यस्य स्थाने ताठा ॥ *Rasya lo
vá* ॥३२७॥ चूलिकापैशाचिके रस्य स्थाने लो वा भवति ॥ पनमथ
पनयपकुप्पितगोलीचलनग्गलग्गपतिबिंबं । तससु नखतप्पनेसुं एका-
तसतनुधलं लुद्दं । नच्चंतस्स य लीलापातुक्खेवेन कंपिता वसुधा ।
उच्छलंति समुद्दा सइला निपतंति तं हलं नमथ[1] ॥ *Nádiyujyor
anyeshám* ॥३२८॥ चूलिकापैशाचिकेऽप्यन्येषामाचार्याणां मतेन तृती-
यतुर्ययोरादौ वर्तमानयोर्युजिधातौ चाद्यद्वितीयौ न भवतः ॥ गतिर्गती ।
घर्मो घम्मो । जीमूतो जीमूतो । झर्झरो झच्छरो । डमरुको डमरुको । ढक्का
ढक्का । दामोदरो दामोतरो । बालको बालको । भगवती भकवती । नियो-
जितं नियोजितं ॥ *Sesham prágvat* ॥३२९॥ चूलिकापैशाचिके
तृतीयतुर्ययोरित्यादि यदुक्तं ततोऽन्यच्छेषं प्राक्तनपैशाचिकवद्भवति । नकरं ।
मक्कनो । अनयोर्नो णत्वं न भवति । णस्य च नत्वं स्यात् । एवमन्यदपि ॥
IV, 330–446. (fol. 143^{a}.) de dialecto Apabhransika

Praeter exempla ad probandas regulas longiores non-
nunquam loci poetici occurrunt, quos, quatenus dialecto
Mágadhica scripti sint, ex auctoris ipsius hymnis de-
sumtos esse, conjicere possis. Quae exceptiones *ársha*
appellantur, eae e Jainarum libris sacris haustae sunt.

In margine folii 122^{a}. disticha quatuor manu paulum
recentiore adscripta sunt, quibus Hemachandra *Jaya-
sinhadevae*, e Múlarájae (Chulukyakulávatansa) regis
stirpe oriundi, filius fuisse traditur.

Haec voluminis pars a Rána, Ládanae filio, anno
1518 accuratissime exarata est. Scriba haec de gente
sua addidit: Srí-Múlasanghe *Sarasvatígachhe* Balát-
káragane Srí-Kundakundácháryánvaye, Bhattárakasrí-
Padmanandidevás tadanvaye, Bhattárakasrí-Devendra-
kírtidevás tadanvaye, Bhattárakasrí-Vidyánandidevás
tadanvaye, Bhattárakasrí-Mallibhúshanadevás tachchhi-
shyasúrisrímad-Amarakírtis tadanvaye, Mevádajnátíya-
Sreshtha-Ládana, bháryá ubhayakulavisuddhá Bái-
láchhú. Tayoh putrá: Gorakha-Narmada-Ránáh Ta-
yoh putryah: Pábú, Púri, Rúpái, Lakshmái, Pánchí.
Eteshám madhye *Ránákena* srípráknitavyákaranam li-
khápya svakarmakshayártham paropakárártham súrisrí-
mad-Amarakírtaye pradattam iti. (WALKER 171^{b}.)

411.

Opera septem. Lit. Devan. Charta Ind Foll. 239
Long. $10\frac{1}{2}$. Lat $4\frac{1}{2}$.

Foll. 1–35. (linn 21.) *Hemachandrae* grammatica
Prákritica. (B.)

Páda I. fol. 8^{b}; II. fol 14^{b}; III. fol. 21^{b}; IV. fol. 35^{b}.

[1] Hac in sententia voces *gaurí, charana, rudra, hara* facile
cognoscuntur.

Lectiones a codice A discrepantes raro reperiuntur, sententiae vero Prakriticae saepe aut omissae aut mutilatae sunt Ejusdem libri duo exemplaria, alterum neglgentissime, alterum paulo accuratius exaratum in E I H (563 et 784) asservantur

Haec voluminis pars anno 1609 in urbe Vikrama appellata a Munijnánajyanta Jaina, Ratnasíhae discipulo, exarata est (WALKER 200ᵃ)

412

Foll 46–117 (linn 7) *Prákritasarvasvam*, dialectorum Prákriticarum grammatica, a *Markandeya kavindra* composita Incipit शशिखण्डमौलिसशिखण्डमौलदाप्तिने De fontibus suis auctor haec

> शाकल्यभरतकोहलवररुचिभामहवसन्तराजाद्यैः ।
> प्रोक्तान्ग्रन्थानालक्ष्यापि च निपुणमालोक्य ॥
> व्याकीर्णं विशद् सार स्वल्पाक्षरग्रथितपद्य ।
> मार्कण्डेयकवीन्द्रः प्राकृतसर्वस्वमारभते ॥

Linguas Prákriticas Markandeya quadrifariam dispertit *Bhasha*, *Vibhasha*, *Apabhransa*, *Paiṣacha*, easque omnes, refutato alio auctore quodam, qui multo *majorem dialectorum numerum esse statuit*, *in sedecim* classes subdividit Atque *Bhashas* esse quinque declarat

> महाराष्ट्री शौरसेनी प्राच्यावन्ती च मागधी ।
> इति पञ्चविधा भाषा युक्ता न पुनरष्टधा ॥

Ardhamagadhim enim cum Mágadhi conjungendam, *Dakshinatyae* nihil peculiare esse (*lakshanákaranat*), *Váhlikím* ea tantum re a Magadhi differre, quod *r* literam in *l* mutet *Vibhashas* esse quinque

> शाकारी चैव चाण्डाली शाबर्याभीरिकी तथा ।
> शाक्कीति युक्ताः पञ्चैव विभाषा न तु षड्विधाः ॥

Dialectos *Apabhranṣa*, et *Paiṣacha* dictas utrubique trifariam dividi

> नागरो व्राचडश्चोपनागरश्चेति ते त्रयः ।
> अपभ्रंशाः, परे सूक्ष्मभेदत्वान्न पृथङ्मताः ॥
> कैकेय शौरसेन च पाञ्चालमिति च त्रिधा ।
> पैशाच्यो, नागरा यस्मात्तेनाप्यन्या न लक्षिताः ॥

His praemissis auctor viginti capitibus de dialectis singulis deinceps exponit Atque primum de lingua *Maharashṭri agit* महाराष्ट्र्यामर्चिविधिः । प्रथमः पादः *fol* 54ᵇ, अयुक्तवर्णविधिः । द्वितीयः पादः fol 58ᵇ, युक्तवर्णविधिः । तृतीयः पादः fol 67ᵃ, सञ्ज्ञाविधिः । चतुर्थः पादः fol 73ᵇ, सुब्विधिः । पञ्चमः पादः fol 82ᵃ, तिड्विधिः । षष्ठः पादः fol 84ᵇ, धातुपरिणतिः । सप्तमः पादः fol. 93ᵇ, अव्ययनिपाताः fol 95ᵇ Sequitur *Ṣauraseni*, novem capitibus tractata, fol 102ᵇ, *Prachyabhashá* fol 103ᵇ, *Avanti* (आवन्ती स्यान्महाराष्ट्री-शौरसेन्योस्तु सङ्करात्) fol 104ᵃ, *Magadhi* fol 106ᵃ Deinque reliquae dialecti brevius tractantur Haec vero *omnia a scriba tantopere conturbata sunt, ut capita* singula accurate distingui non possint In fine haec leguntur, quae emendatis emendandis exscripsi

> श्रीमद्वीरमुकुन्ददेवनृपतौ दोर्दण्डभकुभीनस-
> क्रीडाग्रस्तसमस्तशात्रवकुलप्रारब्धनिर्ले धर्मतः ।
> शासत्युत्कलमेदिनीं रघुपतौ साक्षादयोध्यामिव
> ग्रामे वीरवरप्रतापनृपते पूर्णो निबन्धो नवः ॥

Orissae reges *Mukundadeva* appellati plures occurrunt, in quorum numero eum qui anno 1664 regnasse dicitur (*Sterling* in As Res XV, 192), Markandeyae patronum fuisse non temere conjeceris

Haec voluminis pars post annum 1820 negligentissime exarata est. Quod eo magis dolendum est, quia auctor de dialectis inferioribus accuratius disputavit quam alii qui hucusque innotuerunt, grammatici (WILSON 158ᵇ)

413.

Opera tria. Lit Bengal. Charta Ind Foll 110 Long $15\frac{1}{4}$ Lat $3\frac{1}{4}$

Foll 1–33 (linn 7) *Prakritapadas*, grammatica a *Narayana* Balesvarae (?) filio, alias *Vidyávinodacharya* appellato, composita Incipit

> प्राक्सर्गोदक एतस्मिन् बहुधा यो बभासते ।
> त वन्दे नित्यमानन्द नन्दनन्दनमीश्वर ॥
> पूर्वग्रामिकुले कलानिधिनिभश्चन्द्रो गुणैः स्थितो
> भ्राता तस्य गदाधरो द्विजवरो बालेश्वरस्तत्सुतः ।
> तत्पुत्र पृथितो (prathito) ऽभवत् कविवरो नारायणो नामत
> स्तेनेद क्रियते सुखाय विदुषा यत्र प्राकृत लक्षण ॥
> कृतिना यत् कृत पूर्वं तद्विरस्त दुरात्मना ।
> इदानीं तत्समुद्धृत्य सङ्क्षेपेणोच्यते मया ॥

In fine capitum quum *Vidyavinoda* solus nuncupetur, hoc nomen utrum a Narayana assumptum sit, an grammaticum seniorem significet, discerni non potest. Eandem rem ut verbis aliis exprimam, non constare mihi videtur, utrum Narayana ipse 'opus suum ab homine scelesto disjectum' refecerit, an hoc munus ab alio quodam viro docto susceptum sit Utcunque res se habet, nostro quidem exemplari sex tantum capita (parichheda) continentur, quibus dialectus principalis tractatur अच्छिद्राः fol 5ᵃ, असयुक्तविधिः fol 8ᵃ, सयुक्तविधिः fol 14ᵃ, सञ्ज्ञाविधिः fol 19ᵇ, सुब्विधिः fol 31ᵇ, तिड्विधिः fol 33ᵃ

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 349ᵃ)

Vyása, Sabdárṇava, Şákaṭáyana, Sámbapurána, Şálihotra, Sásvata, Subhánga, Sansárávarta, Sarvadhara, Sárasvatakosha, Sáhasánka, Subhúti, Svámin (cf. Kshírasvámin), Haradatta, Haláyudha, Háràvalí, *Hemachandra*, *Haima*.

Partes singulae hisce in foliis terminantur:

I, 1, 1. स्वर्गवर्ग Vol. I. fol. 27ᵃ; I, 1, 2. दिग्वर्ग fol. 41ᵇ; I, 1, 3. fol. 49ᵃ; I, 1, 4 धीवर्ग fol 58ᵃ; I, 1, 5. fol. 64ᵇ; I, 1, 6. शब्दादिवर्ग fol. 65ᵃ; I, 1, 7. नाट्यवर्ग fol 77ᵇ; I, 2, 1. पातालभोगिवर्ग fol 81ᵇ, I, 2, 2. नरकवर्ग fol. 83ᵃ; I, 2, 3. fol 99ᵇ. ॥ प्रथमः कांडः ॥

II, 1. भूमिवर्ग fol 105ᵃ; II, 2. पुरवर्ग fol. 112ᵃ; II, 3. शैलवर्ग fol. 114ᵇ; II, 4, 1. fol 122ᵃ; II, 4, 2. fol. 150ᵃ; II, 4, 3. fol. 162ᵃ; II, 4, 4. fol. 172ᵇ; II, 4, 5. वनौषधीवर्ग fol. 185ᵃ; II, 5. सिंहादिवर्ग fol. 203ᵃ; II, 6, 1. fol 218ᵃ; II, 6, 2. fol 238ᵃ; II, 6, 3. मनुष्यवर्ग fol 252ᵃ; II, 7. ब्रह्मवर्ग fol. 270ᵇ; II, 8, 1. Vol II. fol. 11ᵃ; II, 8, 2. क्षत्रियवर्ग fol. 42ᵃ; II, 9 वैश्यवर्ग fol. 84ᵇ; II, 10. शूद्रवर्ग fol. 100ᵇ. ॥ द्वितीयः कांडः ॥

III, 1. fol. 116ᵃ; III, 2. विशेष्यनिघ्नवर्ग fol. 136ᵇ; III, 3 संकीर्णवर्ग fol. 145ᵇ; III, 4. नानार्थवर्ग fol. 197ᵃ; III, 5. अव्ययवर्ग fol 202ᵃ; III, 6, 1. त्रिलिंगशेष fol. 206ᵃ; III, 6, 2. पुंलिंगसंग्रह fol. 211ᵃ; III, 6, 3 नपुंसकलिंगसंग्रह fol 215ᵃ; III, 6, 4–8 fol 220ᵃ. ॥ तृतीयः कांडः ॥

In singulorum librorum subscriptionibus auctor *Rámabhadrásrama* appellatur, quod Colebrooke etiam in nonnullis codicibus suis invenit. Alii codices, velut Berolinensis et qui in Museo Asiatico Londiniensi asservatur, *Bhánujídikshitae* tribuunt, et librum *Kírtisinhadevae* jussu compositum esse addunt Equidem, *Bhaṭṭojis* qua ratione in locis nonnullis laudetur, perpendens, patrem auctoris fuisse non dubitaverim, titulumque illum, quum Bhánují anachoretae gradum inivisset, assumptum esse puto.

Haec volumina, post annum 1820 exarata, Amarae textum quidem satis accurate reddunt, versusque additicios perpaucos continent, commentarius vero tot mendis scatet, ut divinando saepius quam legendo procedere possis (Wilson 412, 413.)

417.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 107. Long. 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6.

Amarasinhae lexicon. (B)

Plerumque hic codex cum Colebrookii editione consentit, in libri vero initio nonnulli versus omissi sunt, qui an re vera ab Amara compositi sint, neutiquam certum est. Sunt ii: vss. 9–11. in p. 5 ed. Paris (पद्मनाभो etc.), vs. 9. in p. 6. (इंदिरा etc. qui versus ne a Bhánujídikshita quidem explicatur), denique versus 8 in p. 8. (बाहुलेयः etc). Non omnem equidem codicem perlustravi, *quare num in duobus ultimis libris versus* aliqui desint, dicere non possum; sed virorum doctorum animos in hanc rem advertisse sufficit.

Lib. I. fol. 21ᵃ; II. fol. 73ᵃ; III. fol 107ᵃ.

Editio princeps anno 1808 a Colebrooke curata est, qua editione, ad hunc diem praestantissima, lexicographiae Indicae fundamenta jacta sunt. De codicibus Parisiacis cf. Hamilton, pp 23. 27. etc; de Havniensibus Westergaard, pp. 15 102; de Berolinensibus Weber, p. 223.

Codex anno 1809 exaratus est (Wilson 176)

418.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 132 Long $10\frac{1}{2}$ Lat. 8.

Foll 1–72. (linn. 11–19) *Amarasinhae* lexicon (C) Lib. I. fol. 15ᵇ; II. fol 57ᵃ; III. fol 72ᵇ.

Hic codex aeque ac D. E non paucos versus additicios praebet, qui duplicis sunt generis. Nonnulli enim explicationis causa inserti sunt, ut si, Kandarpae sagittis commemoratis, nomina earum quinque enumerantur, qui versus primo aspectu serioris aetatis esse cognoscuntur. Alterum difficilius repertu genus, si synonyma addantur, collatisque iis quae supra dixi facile intelliges, fieri potuisse, ut vel in optima exemplaria versus spurii quidam irrepserint Quare futuro Amarae editori commentatores antiquiores, velut Kshírasvámin, *consulendi erunt Utrumque vero versuum genus* maximam partem a scholiastis ipsis, nimis officiosis, confictum esse videtur, immo a Bhánujídikshita plures citantur Speciminis causa eos, qui usque ad paginam 21. editionis Paris. reperiuntur, excerpsi: P. 5 post versum 12 Vishnus nomina:

पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकांतकः ॥
जलशायी विश्वरूपो मुकुंदो मुरमर्दनः।
गदाग्रजो मुंजकेशो (मुंजिकेशो MS) दाशार्हो दशरूपभृत् ॥

Priores duo etiam in D. leguntur P. 6 post v. 6 Amoris sagittae:

अरविंदमशोकं च चूतं च नवमल्लिका।
नीलोत्पलं च पंचैते पंचबाणस्य सायकाः ॥

Ibidem post v. 9 Lakshmí:

भार्गवी लोकजननी ब्रह्ममंगलदेवता।

Ibidem post v. 14. Vishnus arcus et signum in pectore

चापः शार्ङ्गं मुरारेस्तु श्रीवत्सो लांछनं मतं।

II LEXICA (KOSHA)

414.

Lit Bengal Charta Ind Foll 34 Long 13 Lat 5 Linn 10–12

Inest *Şasvatae Nánarthakoshas*, glossarium homonymicum, omnium quae ad nostra pervenerunt tempora, antiquissimum et rarissimum Eo magis deplorandum est quod codex tam negligenter exaratus est, ut sententiae singulae divinando, multae enodari omnino non possint Şasvatam constat in fontibus Amarae enumerari auctor ipse antiquiores se lexicographos adhibuisse profitetur Incipit

पाकोद्गीर्णसुवर्ण " " रुचिरच्छाय यसाना म्बर
भास्वत्कौस्तुभकान्तिकर्बुरपरिधानिस्फुरघरस्वस्थल [1] ।
शङ्खचक्रमसि गदामविरती (1 °त वि°) पद्मयतुर्भि करे-
रारूढो गरुड नवीननलदश्यामो हरि पातु व ॥
पूर्वाचार्यप्रसादेन विदित्वा शब्दविस्तर ।
क्रियते शाश्वतेनायमनेकार्थसमुच्चय ॥
स्फुटार्थपदविन्यास शिशूनां प्रतिपत्तये ।
ज्ञाताय (कृतोऽय ?) न प्रबुद्धानामत क्षाम्यन्तु सूरय ॥
लय (एव ?) ज्ञानार्थमज्ञाना सन्तोपार्थं विजानता ।
श्रमो मम न तु ज्ञानलवगर्वित (garvita ?) चेतसा ॥
प्रसिद्धैरप्रसिद्धैश्च शब्दैरेष विनि[र्]मित ।
प्रसिद्धैर्यतु (?) ग्रन्थमप्रसिद्धैश्च वेदितु ॥
दृष्टपश्यप्रयोगो (यदि ?) ह दृश्याकरणस्य ।
अपीती सदुपाध्यायाभिज्ञशास्त्रेषु पञ्चसु ॥
अत शब्दार्थलिङ्गेषु कर्तव्यो नात्र सशय ।
शब्दवाधे भियोगेन विज्ञजननिरूपिते ॥१॥

Sequitur glossarium, cujus initium hocce शिव भद्र शिव शभु शिवा गौरी शिवाभया । शिव कील शिवा क्रोष्टा भवे-न्यामलकी शिवा ॥१॥ बल शक्तिबल सैन्य बल स्थौल्य बल बली । बल रूप बलो दैत्यो बल काकोऽसौ बल ॥२॥ मधु मद्य मधु क्षौद्र मधु पुष्परस विदु । मधुश्चैत्रो मधुर्दैत्यो मधूकोऽपि मधुर्मत ॥३॥ ध्रुव कीला ध्रुव शम्भुर्ध्रुव तर्के ध्रुवो ध्रुवो । ध्रुव स्थिरे निश्चिते च गीत-[या]म्भेदयोर्ध्रुवा ॥४॥ शिखा ज्वाला शिखा चूडा शिखा शाखा शिखा शिफा । शिखा शिखण्डिना चूडा शिखा स्यादग्रमात्रके ॥५॥ Haec vocabuli varias significationes habentis repetitio aetati in condendis lexicis rudi tribuenda est, atque in iis tantum glossariis (velut in Nanarthadhvanimanjari) reperitur, quae e Şasvata excerpta sunt Recentiores lexicographos nonnunquam disticha et versus integros e Şasvata desumsisse, semel monuisse sat habeo

[1] Fortasse भास्वत्कौस्तुभकान्तिकर्बुरपरिधानिस्फुरद्य स्थल ।

Primum vocabula ea recensentur, quae toto disticho (foll $1–7^b$), deinde quae versu (foll $7^b–26^b$), tum quae dimidiato versu (foll $26^b–33^b$) explicantur, denique particulae recensentur

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 250)

415, 416.

Unum opus duobus voluminibus compactum Lit Devan Charta Europ Long 11¼ Lat 9 Linea rum numerus variat Vol I foll 270 Vol II foll 220

Amarasinhae Namalingánusasanam, cum *Bhanujidikshitae*, Bhattojidikshitae filii commentario, *Vyakhyasudhá* (commentarius mellifluus) appellato (A) Incipit

पञ्चबीपञ्चम नत्वा गिर भट्टोजीदीक्षित ।
अमरे विव्ये व्याख्या मुनिद्रयमतानुगा ॥१॥

I e Coram Krishna, Sarasvati et Bhattoji inclinatione facta, Amarae commentarium scripturus in eoque trium virorum sanctorum, Panini, Katyayane, Patanjalis praecepta secuturus sum'

Bhanujidikshitae liber antiquioribus Svámınıs, et potissimum Rayamukutae commentariis innititur, horum que grammaticorum explicationes aut refellendae aut approbandae in quavis pagina citantur Multa tamen auctor ex suis ipsius sermnis deprompsit, et in disponendis rebus illis lucidior est, scholiae Paniniyae vero praecepta strictius observat Auctorum et librorum nomina haud pauca citat, sed longe plurima e Ráya mukuta desumsit. Enumerabo ea, quae usque ad finem libri II, 4, 2 (ed Lois) occurrunt, et literis cursivis ea significabo, quae nondum in Mukutae com mentario reperi Sunt igitur haec Ajaya, Abhinanda Amaradatta, Amaramála, Apisali, Ujjvaladatta, Unádivritti, Utpalini, *Ekakshara*, Katya Kesaramála (?), Kaumudi, Kshirasvamin, Gita Govardhanánanda, Chandragomin Chánakya, Chandra, Tarapala Tri kandasesha *Dikshitah* (i e auctoris pater), *Durga* Desíkosha (II, 2, 6), Dvirupakosha, Dhanapala (I 1, 2 13) Dharani, Narasinha (I, 2, 1, 6 A Mukuta Sabdika Narasinha appellatur), *Natakaratnakosha*, Na narthаratnamala, Námanidhana Namamalá, Namanusa sana, Panjika, Purushottama Brihadamara, Brihaddhá ravali Bhatti, *Bhattojidikshitah* (cf Dikshita) *Bhaga vata*, Bhaguri, Bharavi, Bhoja, Manu, Madhava, Markandeyapurana, *Mukuta*, Medini, Maitreya, *Yadava*, Ratnakosha, Ratnamala, Rantideva, Rabhasa, Rájadeva (lex), Rajasekhara, Rudrakosha, Ruparatnakara, Linga nusasana, Vararuchi, Vachaspati, *Vamanapurana*, Váyupurana, *Vikramadityakosha*, *Vindhyavasin* (I 1, 3 9), Visva, Vishnupurana, Vaidyakananta, Vopalita, Vyadi,

Vyasa, Ṣabdarṇava, Sakaṭayana, Sámbapurana, Ṣálihotra, Ṣaṣvata, Subhanga, Sansaravarta, Sarvadhara, Sarasvatakosha, Sahasanka, Subhuti, Svamin (cf Kshirasvamin), Haradatta, Halayudha, Haravali, *Hemachandra*, *Haima*

Partes singulae hisce in foliis terminantur

I, 1, 1 स्वर्गवर्ग Vol I fol 27ª, I, 1, 2 दिग्वर्ग fol 41ᵇ, I, 1, 3 fol 49ª, I, 1, 4 धीवर्ग fol 58ª, I, 1, 5 fol 64ᵇ, I, 1, 6 शब्दादिवर्ग fol 65ª, I, 1, 7 नाट्यवर्ग fol 77ᵇ, I, 2, 1 पातालभोगिवर्ग fol 81ᵇ, I, 2, 2 नरकवर्ग fol 83ª, I, 2, 3 fol 99ᵇ ॥ प्रथम काण्ड ॥

II, 1 भूमिवर्ग fol 105ª, II, 2 पुरवर्ग fol 112ª, II, 3 शैलवर्ग fol 114ᵇ, II, 4, 1 fol 122ª, II, 4, 2 fol 150ª, II, 4, 3 fol 162ª, II, 4, 4 fol 172ᵇ, II, 4, 5 वनौषधीवर्ग fol 185ª, II, 5 सिंहादिवर्ग fol 203ª, II, 6, 1 fol 218ª, II, 6, 2 fol 238ª, II, 6 3 मनुष्यवर्ग fol 252ª, II, 7 ब्रह्मवर्ग fol 270ᵇ, II, 8, 1 Vol II fol 11ª, II, 8, 2 क्षत्रियवर्ग fol 42ª, II, 9 वैश्यवर्ग fol 84ᵇ, II, 10 शूद्रवर्ग fol 100ᵇ ॥ द्वितीय काण्ड ॥

III, 1 fol 116ª, III, 2 विशेष्यनिघ्नवर्ग fol 136ᵇ, III, 3 सङ्कीर्णवर्ग fol 145ᵇ, III, 4 नानार्थवर्ग fol 197ª, III, 5 अव्ययवर्ग fol 202ª, III, 6, 1 लिङ्गशेष fol 206ª, III, 6, 2 पुंलिङ्गसंग्रह fol 211ª, III, 6, 3 नपुंसकलिङ्गसंग्रह fol 215ª, III 6, 4–8 fol 220ª ॥ तृतीय काण्ड ॥

In singulorum librorum subscriptionibus auctor *Ramabhadraṣrama* appellatur, quod Colebrooke etiam in nonnullis codicibus suis invenit Alii codices velut Berolinensis et qui in Museo Asiatico Londiniensi asservatur, *Bhanujidikshitae* tribuunt, et librum *Kirtisinhadevae* jussu compositum esse addunt Equidem, Bhaṭṭojis qua ratione in locis nonnullis laudetur, perpendens, patrem auctoris fuisse non dubitaverim titulumque illum, quum Bhanuji anachoretae gradum inisset assumptum esse puto

Haec volumina post annum 1820 exarata, Amarae textum quidem satis accurate reddunt, versusque additicios perpaucos continent, commentarius vero tot mendis scatet, ut divinando saepius quam legendo procedere possis (WILSON 412, 413)

417.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 107 Long 16 Lat 4½ Linn 6

Amarasinhae lexicon (B)

Plerumque hic codex cum Colebrookii editione consentit, in libri vero initio nonnulli versus omissi sunt, qui an re vera ab Amara compositi sint, neutiquam certum est Sunt ii vss 9–11 in p 5 ed Paris (पद्मनाभो etc), vs 9 in p 6 (इन्दिरा etc qui versus ne a Bhánujidíkshita quidem explicatur), denique versus 8 in p 8 (वाङ्लेय etc) Non omnem equidem codicem perlustravi, quare num in duobus ultimis libris versus aliqui desint, dicere non possum, sed virorum doctorum animos in hanc rem advertisse sufficit

Lib I fol 21ª, II fol 73ª, III fol 107ª

Editio princeps anno 1808 a Colebrooke curata est, qua editione ad hunc diem praestantissima, lexicographiae Indicae fundamenta jacta sunt De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 23 27 etc, de Havniensibus Westergaard pp 15 102, de Berolinensibus Weber p 223

Codex anno 1809 exaratus est (WILSON 176)

418

Lit Devan Charta Europ Foll 132 Long 10½ Lat 8

Foll 1–72 (linn 11–19) *Amarasinhae* lexicon (C) Lib I fol 15ᵇ, II fol 57ª, III fol 72ᵇ

Hic codex aeque ac D E non paucos versus additicios praebet, qui duplicis sunt generis Nonnulli enim explicationis causa inserti sunt, ut si, Kandarpae sagittis commemoratis, nomina earum quinque enumerantur, qui versus primo aspectu serioris aetatis esse cognoscuntur Alterum difficilius repertu genus, si synonyma addantur, collatisque iis quae supra dixi facile intelliges fieri potuisse, ut vel in optima exemplaria versus spurii quidam irrepserint Quare futuro Amarae editori commentatores antiquiores, velut Kshirasvamin consulendi erunt Utrumque vero versuum genus maximam partem a scholiastis ipsis nimis officiosis confictum esse videtur, immo a Bhanujidíkshita plures citantur Speciminis causa eos, qui usque ad paginam 21 editionis Paris reperiuntur, excerpsi P 5 post versum 12 Vishṇus nomina

पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकान्तकः ॥
जलशायी विश्वरूपो मुकुन्दो मुरमर्दनः ।
गदाग्रजो मुञ्जकेशः (मुञ्जिकेशो MS) दाशार्हो दशरूपभृत् ॥

Priores duo etiam in D leguntur P 6 post v 6 Amoris sagittae

अरविन्दमशोकं च चूतं च नवमल्लिका ।
नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चबाणस्य सायकाः ॥

Ibidem post v 9 Lakshmi

भार्गवी लोकजननी क्षीरसागरदेवता ।

Ibidem post v 14 Vishnus arcus et signum in pectore

चापः शार्ङ्गं मुरारेस्तु श्रीवत्सो लाञ्छनं मतं ।

P 7 post v 11 Śivae nomina

शम्भुस्त्रिरहिर्बुध्नो महाकालो महानटः ।

Ibidem post v 15 matres divinae

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।
वाराही चैव चेन्द्राणी चामुंडा सप्त मातरः ॥

Idem distichon in D legitur, cum lectione varia च तथेन्द्राणी Cum variatione majore eaedem deae in cod F enumerantur

ब्राह्मी माहेश्वरी रौद्री वाराही वैष्णवी तथा ।
कौमारी चर्ममुंडा च कालसंकर्षिणीति च ॥

Ibidem post v 16 (etiam in D et E marg) Facultates divinae Śivae tributae

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा ।
प्राप्तिः प्राकाम्यमीशित्वं वशित्वं चाष्ट भूतयः ॥

P 8 post v 3 (=D) Durgae nomina

आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ।

ubi cod E haec praebet

सती दाक्षायणी छाया गिरिजा मेनकात्मजा ।
कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

Ibidem post v 9 Śivae servus et uxor

भृंगी भृंगिरिटिस्तुंडुनंदिनो नंदिकेश्वरः ।
कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

P 9 post v 2 Indrae nomina

प्राचीनबर्हिर्हरिहया पृतनाषाट् पुलोमजित् ।

P 10 post v 10 etiam in D E Apsarasum nomina

घृताचीमेनकारंभा उर्वशी च तिलोत्तमा ।
सुकेशी मंजुघोषाद्याः कथ्यंतेऽप्सरसो बुधैः ॥

P 11 post v 12 Flamma coelestis, favilla ignis silvas devastans

उल्का स्यान्निर्गता ज्वाला भूतिर्भसितं भस्मनि ।
क्षारो रक्षा च दावस्तु दवो वनहुताशनः ॥

P 12 post v 9 Procella, ventus pluvius

प्रकंपनो महावातो झंझावातः सवृष्टिकः ।

P 12 post v 10 Spiritus quinque

हृदि प्राणो गुदेऽपानः समानो नाभिसंस्थितः ।
उदानः कंठदेशस्थो व्यानः सर्वशरीरगः ॥

Idem distichon in D E legitur, excepto quod E नाभिमंडले, D E कंठदेशे स्यात् habent P 14 po
etiam in D E Kuverae novem thesauri

महापद्मश्च पद्मश्च शंखो मकरकच्छपौ ।
मुकुंदकुंदनीलाश्च खर्वश्च निधयो नव ॥

Ibidem post v 9 Coeli nomina

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययम् ।
तारापथोऽन्तरिक्षं च मेघद्वारं महाबिलं ॥

P 15 post v 2 Australis, borealis, occidentalis orientalis

अवागभवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भवं ।
प्रत्यग्भवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राग्भवं त्रिषु ॥

P 18 post v 2 Signum, nota

पालिः कतुर्ध्वजो लिंगं निमित्तं व्यंजनं पदं ।
प्रमाणं चाप्यभिज्ञानं ललामं च ललाम च ॥

P 20 post v 3 Saturni planetae nomina

शनिर्मंदः पंगुकाली छायापुत्रोऽसितश्च सः ।

P 20 post v 14 etiam in F Solis nomina

कर्मसाक्षी जगच्चक्षुरंशुमाली त्रयीतनुः ।
प्रद्योतनो दिनमणिः खद्योतो लोकबांधवः ॥

In F कोकबंधुः pro अंशुमाली legitur, et praeterea hic versus additur

इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यब्जिनीपतिः ।

Haec voluminis pars post annum 1811 exarata est (Wilson 314[b])

419.

Lit Devan Charta Ind Foll 93 Long 14½ Lat 4½

Foll 1–74 (linn 8) *Amarasinhae* lexicon (D) Lib I fol 14^b, II fol 47^b, III fol 74^a

Praeter eos, quos jam supra notavi, hi versus additi in hoc exemplari reperiuntur Fol 6 post v 5 Amoris sagittae

उन्मादनं शोषणं च तथा संमोहनं विदुः ।
शोषणं शरणं चैव पंच बाणाः समीरिताः ॥

Sed voce क्षेपक addita, distichon insiticium esse librarius ipse significavit P 15 post v 4 Cardinum coelestium praesides et planetae

रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो ।

additicios supra memoratos, hos in libri initio reperi P 5 post v 12 Vishnus nomina

मुरारिः कंशिमर्दनो (मुरारिकेशिमदनो MS) ऽरिष्टहा कालियातकः ॥
मुकुंदो विश्वनाभश्च पद्मपाणिर्गदाधरः ।
दशावतारो विश्वात्मा आदिदेवो महीधरः ॥

Lib I fol 177^b, II fol 216^b, III fol 239^a

Haec voluminis pars anno 1775 exarata est (WALKER 200g)

421.

Foll 139–166 (linn 24) *Halayudhae* lexicon, *Abhidhanaratnamala* appellatum (B) Incipit

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानां ।
यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं [जयति सा वाणी] ॥१॥
इयममरदत्तवररुचिभागुरुपालितादिशास्त्रेभ्यः ।
अभिधानरत्नमाला कविकण्ठभूषणार्थमुद्भीयते ॥२॥

स्वर्गकाण्ड fol 145^a distt *164*, भूमिकाण्ड fol 158^b distt 472, पातालकाण्ड fol 160^b distt 64, सामान्यकाण्ड fol 163^b distt 101, अनेकार्थकाण्ड fol 166^a distt 101

Apographon nostrum e codice E I H 1361 circiter annum 1820 transscriptum est (WILSON 415^c)

422.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 10 Lat 4 Linn 17

Hemachandrae Abhidhanachintamanis, cum commentario, qui auctori ipsi tribuitur (A) Quum propter vocabulorum copiam hoc lexicon magni aestimatur, tum quia Jainarum superstitionis fundamenta in eo exponuntur Primo libro numina Jainica, secundo alii dei, tertio res humanae quarto animalia, quinto inferi, sexto denique substantiva abstracta, adjectiva particulae enumerantur

Lib I fol 12^a distt *86*, II fol 52^b distt. 250, III fol 127^a distt 598, IV fol 178^a distt 423, V fol 179^a distt 7, VI fol 201^a distt 178

Manuscripta textum continentia triplicis sunt generis Atque optima ea habenda sunt, in quibus auctoris verba eam praebent formam integram, qualis commentario explicatur Ad quam normam et editio Petropolitana expressa est, et quam codices nostri A B C referunt Alii codices majora quidem non tangunt, sed singulis lectionibus a pristina et genuina forma recedunt Quod genus et editio Calcuttensis, et codex noster D exprimit Tertiae pessimaeque classis codices ab iis librariis scripti sunt, qui auctoris respectu nullo habito et singula pro arbitrio mutaverunt et inventa sua superflua et inepta intruserunt Cujus specimen est cod E

Commentarius ab his versibus incipit

प्रणम्यार्हतः स्वोपज्ञ… धर्मतीर्थकृतां वाचं । नत्वा तत्त्वाभिधायिनीं ।
स्वोपज्ञनाममालायां । विवृतिं विदधाम्यहं ।१।
श्रेयोर्थमयमारंभः । किं तत्रात्मविकत्थनैः ।
परात्मनिंदास्तोत्रे हि । नाद्रियंते मनीषिणः ।२।
प्रामाण्यं व्यासुकेर्व्याडेः । व्युत्पत्तिर्धनपालतः ।
प्रपंचश्च वाचस्पतिप्रभृतेरिह लक्ष्यतां ।३।[1]

In commentario (cf Boehtlingk-Rieu, p VII) hi auctores et libri citantur Amara et Amaratika, Ugra, Kalidasa, Katya, Kautilya, Kshirasvamin, Gauda, Trilochana Dasarupaka, Durga, Dramila, Dhanapála, Dhanurveda, Dhanvantari Namamala, Prachyáh, Buddhisagara, Bharata, Bhaguri, Bhaskara Manu, Vachaspati, Vishnupurana, Vaijayanti Vyadi Sakatayana, Sanhitah

Kshirasvaminis ad Amaram commentarium quum accuratius examinassem, Hemachandram majorem explicationum et exemplorum numerum ex eo excerpsisse reperi Multa eum Halayudhae debere alio loco probandum erit

Singulis synonymis persaepe versio Guzeratica addita est quae quidem a librario facta est, neque unquam in medio commentario reperitur, rarius aliae dialecti recentiores adhibentur

Glossae usque ad finem libri III frequentissime in marginibus adscriptae sunt, iisque in initio hoc subscriptum est इति नामसारोद्धारकारकः, sive इति नामसारोद्धारे, quo vocabulo, e नामसारोद्धार puto corrupto, auctoris anonymi ad Hemachandram commentarius significatur His in glossis marginalibus auctores et libros citatos hos reperi Anekartha, sive Haimanekartha et *tat tika*, Amara et tattíka, Ujjvaladatta, Krishnapandita (Prakriyakaumudya vrittau), Krishnabhattah fol 54^a, Kshirasvamin, Ganaratnamahodadhi, Chandra, Chamunda 42^a, Srijinabhadrasuripadáh 37^b, Durga, Desanah 59^b, Dhatuniyayamanjusha 48^b, Dhatuparayana (v Hemachandra), Nyasa (purvanyasa, laghunyasa) Purushottama, Bhagavata et tattika 65^a, Bhaguri Madanapala (lex) 61^a 62^a, Mahesvara, Madhavabhattah 54^a, Vanamála (sic) 84^b Vasavadatta, Vicharasastra 21^b, Visvalochanakara 61^b, Visvasambhu 37^b, Vishnupurana, Vyadi, Sasvata, Sridhara 61^b, Halayudha et tattika, Haravali, Hemonadihaimadhatuparayane 61^b, Hemachandrasurivirachitadhyasrayatika 76^b

Editiones exstant Calcuttensis et critica a Boehtlingk et Rieu Petropoli anno 1847 curata.

[1] Neque स्तोत्राणि pro °स्तोत्रे हि scribendum est neque in nostro quidem codice monstra illa नाद्रियते, विव्याडेः reperiuntur

P 7 post v 11 Śivae nomina

अष्टमूर्तिरहिर्बुध्नो महाकालो महानट ।

Ibidem post v 15 matres divinae

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।
वाराही चैव चैन्द्राणी चामुण्डा सप्त मातर ॥

Idem distichon in D legitur, cum lectione varia च तथेन्द्राणी Cum variatione majore eaedem deae in cod E enumerantur

ब्राह्मी माहेश्वरी रौद्री वाराही वैष्णवी तथा ।
कौमारी चर्ममुण्डा च कालसङ्कर्षिणीति च ॥

Ibidem post v 16 (etiam in D et E marg) Facultates divinae Śivae tributae

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा ।
प्राप्ति प्राकाम्यमीशित्व वशित्व चाष्ट भूतय ॥

P 8 post v 3 (=D) Durgae nomina

आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ।

ubi cod E haec praebet

सती दाक्षायणी छाया गिरिजा मेनकात्मजा ।
कर्णमोटी तु चामुण्डा चर्ममुण्डा च चर्चिका ॥

Ibidem post v 9 Śivae servus et uxor

भृङ्गी भृङ्गिरिटिस्तुन्दिनी नन्दिकेश्वर ।
कर्णमोटी तु चामुण्डा चर्ममुण्डा च चर्चिका ॥

P 9 post v 2 Indrae nomina

प्राचीनबर्हिर्हरिहा पृतनाषाट् पुलोमजित् ।

P 10 post v 10 etiam in D E Apsarasum nomina

घृताचीमेनकारम्भा उर्वशी च तिलोत्तमा ।
सुकेशी मञ्जुघोषाद्या कथ्यतेऽप्सरसो बुधै ॥

P 11 post v 12 Flamma coelestis favilla ignis silvas devastans

उल्का स्यान्निर्गता ज्वाला भूतिर्भसित भस्मनि ।
क्षारो रक्षा च दावस्तु दवो वनहुताशन ॥

P 12 post v 9 Procella, ventus pluvius

प्रकम्पनो महावातो झञ्झावात सवृष्टिक ।

P 12 post v 10 Spiritus quinque

हृदि प्राणो गुदेऽपान समानो नाभिसंस्थित ।
उदान कण्ठदेशस्थो व्यान सर्वशरीरग ॥

Idem distichon in D E legitur, excepto quod E नाभिमण्डले, D E कण्ठदेशे स्यात् habent P 14 post v 6 etiam in D E Kuverae novem thesauri

महापद्मश्च पद्मश्च शङ्खो मकरकच्छपौ ।
मुकुन्दकुन्दनीलाश्च खर्वश्च निधयो नव ॥

Ibidem post v 9 Coeli nomina

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययम् ।
तारापथोऽन्तरिक्ष च मेघद्वार महाबिल ॥

P 15 post v 2 Australis, borealis, occidentalis, orientalis

अवागभवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भव ।
प्रत्यग्भव प्रतीचीन प्राचीन प्राग्भव त्रिषु ॥

P 18 post v 2 Signum, nota

पालि केतुर्ध्वजो लिङ्ग निमित्त लक्षण पदं ।
अङ्क चाभिज्ञान ललाम च ललाम च ॥

P 20 post v 3 Saturni planetae nomina

शनिर्मन्द पङ्गुकालो छायापुत्रोऽसितश्च स ।

P 20 post v 14 etiam in E Solis nomina

कर्मसाक्षी जगच्चक्षुरंशुमाली त्रयीतनु ।
प्रद्योतनो दिनमणि खद्योतो लोकबान्धव ॥

In E कोकबन्धु pro अंशुमाली legitur, et praeterea hic versus additur

इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यब्जिनीपति ।

Haec voluminis pars post annum 1811 exarata est (WILSON 314ᵃ)

419.

Lat Devan Charta Ind Foll 93 Long $12\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–74 (linn 8) *Amarasinhae* lexicon (D) Lib I fol 14^b, II fol 47^b, III fol 74^a

Praeter eos, quos jam supra notavi, hi versus additicii in hoc exemplari reperiuntur Fol 6 post v 5 Amoris sagittae

उन्मादन तापन च तथा संमोहन विदु ।
शोषण शरण चैव पञ्च बाणा मनीषिणा ॥

Sed voce क्षेपक addita, distichon insiticium esse librarius ipse significavit P 15 post v 4 Cardinum coelestium praesides et planetae

रवि शुक्रो महीसूनु स्वर्भानुर्भानुजो विधु ।
बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशामीशास्तथा ग्रहा ॥

P 20 post v 7 Zodiaci duodecim signa

मेषो वृषोऽथ मिथुन कर्कट सिंहकन्यके ।
तुलाथ वृश्चिको धन्वी मकर कुम्भमीनको ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (WILSON 408ᵃ)

420.

Foll 162–239 (linn 11–13) *Amarasinhae* lexicon (E) Synonyma singula vocabulo usitatissimo intra lineas vel superne posita, explicantur Praeter versus

additicios supra memoratos, hos in libri initio reperi P 5 post v 12 Vishnus nomina

मुरारिः केशिमर्दनो (मुरारिकेशिमदनो MS) ऽरिष्टहा कालियातकः ॥
मुकुंदो विश्वनाभश्च पद्मपाणिर्गदाधरः ।
दशावतारो विश्वात्मा चादिदेवो महीधरः ॥

Lib I fol 177^b, II fol 216^b, III fol 239^a

Haec voluminis pars anno 1775 exarata est (WALKER 200^g)

421.

Foll 139–166 (linn 24.) *Halayudhae* lexicon, *Abhidhanaratnamala* appellatum (B) Incipit

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानां ।
यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं [जयति सा वाणी] ॥१॥
इयममरदत्तवररुचिभागुरुपालितादिशास्त्रेभ्यः ।
अभिधानरत्नमाला कविकंठभूषणायसुग्रीयते ॥२॥

स्वर्गकांड *fol* 145^a distt 164, भूमिकांड *fol* 158^b distt 472, पातालकांड fol 160^b distt 64, सामान्यकांड fol 163^b distt. 101, अनेकार्थकांड fol 166^a distt. 101

Apographon nostrum e codice E I H 1361 circiter annum 1820 transscriptum est (WILSON 415^c)

422.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 10 Lat 4 Linn 17

Hemachandrae Abhidhánachintamanis, cum commentario, qui auctori ipsi tribuitur (A) Quum propter vocabulorum copiam hoc lexicon magni aestimatur, tum quia Jainarum superstitionis fundamenta in eo exponuntur Primo libro numina Jainica, secundo alii dei, tertio res humanae, quarto animalia, quinto inferi, sexto denique substantiva abstracta, adjectiva, particulae enumerantur

Lib I *fol* 12^a *distt* 86, II *fol* 52^b *distt*. 250, III fol 127^a distt 598, IV fol 178^a distt 423, V fol. 179^a distt 7, VI fol 201^a distt. 178

Manuscripta textum continentia triplicis sunt generis Atque optima ea habenda sunt, in quibus auctoris verba eam praebent formam integram, qualis commentario explicatur Ad quam normam et editio Petropolitana expressa est, et quam codices nostri A B C referunt Alii codices majora quidem non tangunt, sed singulis lectionibus a pristina et genuina forma recedunt Quod genus et editio Calcuttensis, et codex noster D exprimit Tertiae pessimaeque classis codices ab iis librariis scripti sunt, qui auctoris respectu nullo habito et singula pro arbitrio mutaverunt, et inventa sua superflua et inepta intruserunt. Cujus specimen est cod E

Commentarius ab his versibus incipit

धर्मतीर्थकृतां वाचं । नत्वा तत्त्वाभिधायिनीं ।
स्वोपज्ञनाममालाया । विवृतिं विदधाम्यहं ॥१॥
श्रेयोर्थमयमारंभः । किं तत्त्वात्मविकत्थनैः ।
परात्मनिंदास्तोत्रे हि । नाद्रियंते मनीषिणः ॥२॥
प्रामाण्यं व्यासुकेर्व्याडेः । व्युत्पत्तिर्धनपालतः ।
प्रपंचश्च वाचस्पतिप्रभृतेरिह लक्ष्यतां ॥३॥[1]

In commentario (cf Boehtlingk-Rieu, p vii) hi auctores et libri citantur Amara et Amaraṭika, Ugra, Kalidasa, Kátya, Kauṭilya, Kshirasvamin, Gauda, Trilochana Dasarupaka, Durga, Dramila, Dhanapála, Dhanurveda, *Dhanvantari*, *Namamala*, *Prachyáh*, *Buddhisagara*, Bharata, Bhaguri Bhaskara, Manu, Vachaspati, Vishnupurana, Vaijayanti, Vyadi Sakaṭayana, Sanhitah

Kshirasvámimis ad Amaram commentarium quum accuratius examinassem, Hemachandram majorem explicationum et exemplorum numerum ex eo excerpsisse reperi Multa eum Halayudhae debere, alio loco probandum erit

Singulis synonymis persaepe versio Guzeratica addita est, quae quidem a librario facta est, neque unquam in medio commentario reperitur, rarius aliae dialecti recentiores adhibentur

Glossae usque ad finem libri III frequentissime in marginibus adscriptae sunt, usque in initio hoc subscriptum est इति नामसारोद्धारकारक, sive इति नामसारोद्धारे, quo vocabulo, e नामसारोद्धार puto corrupto, auctoris anonymi ad Hemachandram commentarius significatur His in glossis marginalibus auctores et libros citatos hos reperi Anekartha, sive Haimánekartha et *taṭṭíka*, Amara et taṭṭíka, Ujjvaladatta, Krishnapaṇdita (Prakriyakaumudyá vrittau), Krishṇabhaṭṭah fol 54^a, Kshirasvamin, Ganaratnamahodadhi, Chandra, Chámuṇḍa 42^a, Śrijinabhadrasuripádáh 37^b, Durga, Deśanáḥ 59^b, Dhatunyayamanjusha 48^b, Dhatuparayana (v Hemachandri), Nyása (purvanyasa, laghunyása) Purushottama, Bhagavata et taṭṭíka 65^a, Bháguri, Madanapála (lex) 61^a 62^a, Mahesvara, Mádhavabhaṭṭáh 54^a, Vanamala (sic) 84^b, Vásavadatta, Vichárasástra 21^b, Visvalochanakara 61^b, Visvaśambhu 37^b, Vishnupuráṇa, Vyádi, Śáśvata, Śridhara 61^b, Halayudha et taṭṭíká, Harávali, Hemonádihaimadhátupárayane 61^b, Hemachandrasurivirachitadhyáśrayaṭíká 76^b

Editiones exstant Calcuttensis, et critica a Boehtlingk et Rieu Petropoli anno 1847 curata.

---

[1] Neque स्तोत्रादि pro °स्तोत्रे हि scribendum est neque in nostro quidem cod ce monstra illa नाद्रियते, विवाडेः reperiuntur

Codex Jalalapurae anno 1695 nitidissime exaratus est a Dhanasundara, qui haec in fine addidit ऋषेंद्रियमुन्युर्व्युनुवत्सरे । ऊर्जस्यासितेतरपद्दे । द्वादश्या कर्मवाट्या । षोडशार्चिवारे । श्रीसिंधुदेशे जलालपुरे । वाचनाचार्यश्री १०७ श्रीसुमतिमेरुगणयंतेवासी वा० श्री १०५ श्रीराजसुन्दरगणि तच्छिष्यमुख्यदक्ष वा० श्रीअमरनंदनगणिविनेय प० प्र० धनसुंदरेणालेखि स्ववाचनायेद पुस्तकम् ॥ (WILSON 404)

423.

Foll 132–202 (linn 12–14) *Hemachandrae Abhidhanachintamanis* (B)

Lib I fol 136ª, II fol 148ª, III fol 175ª, IV fol 194ᵇ, V fol 195ª, VI fol 202ª Scholia, in marginibus foliorum undecim primorum adpicta, ex Hemachandrae commentario excerpta sunt

Codex anno 1699 a Kusalasagari Suryapurae exaratus est In fine haec leguntur श्रीसूर्यपुरवरे श्रीखरतरगच्छ श्रीजिनभद्रसूरिशाखाया वाचनाचार्य श्री५श्रीलावण्यरत्नगणीना शिष्य कुशलसागरेणालेखि ॥ (WALKER 205ᴱ)

424.

Lit Devan Charta Europ Foll 89 Long 11¼ Lat 9 Linn num variat

Idem lexicon (C) Codex textum praestantissimum praebet Synonyma singula vocabulo noto et quotidiano explicantur, quod rubrica pictum est Scholia, vocabulorum et interpretationem et etymologiam, neque raro interpretationem Guzeraticam continentia, partim e Hemachandrae commentario, partim ex alio quodam libro desumta sunt

Lib I fol 7ª, II fol 23ᵇ, III fol 62ª, IV fol 81ª, V fol 81ᵇ, VI fol 89ª

Codex anno 1812 accurate exaratus est (WILSON 252)

425

Lit Devan Charta Ind Foll 111 Long 8 Lat 4 Linn 8

Idem lexicon (D) Textus plerumque cum editione Calcuttensi consentit, neque vitiis immunis est

Lib I fol 7ᵇ, II fol 26ª, III fol 67ª, IV fol 97ª, V fol 97ᵇ, VI fol 110ª

Codex circiter annum 1790 videtur exaratus esse (WILSON 463)

426

Lit Devan Charta Ind Foll 216 Long 10½ Lat 4½

Foll 1–106 (linn 15) *Hemachandrae Brihad-Abhidhanachintamanis* (Γ)

Lib I fol 11ª, II fol 27ᵇ, III fol 67ª, IV fol 94ª, V fol 94ᵇ, VI fol 106ª

De textus recensione, quae hoc codice continetur, supra dixi Ad quam accuratius cognoscendam versus in primo libro interpolatos exscripsi Post dist 23 haec adduntur

संहितागत लिंग ज्ञेयमकानुसारत ।
पुंलिंगे प्रथमाक स्यात्स्त्रीलिंगेऽको द्वितीयक ॥२४॥
क्लीबे तृतीय एवाकोऽर्थ सख्याक विना विधि ।
तीर्थंकरस्य तत्रादौ नामानि पचविंशति ॥२५॥

Disticha 29–31 hoc modo leguntur

तेषु द्वे द्वे स्त एतेषामृषभो वृषभस्तथा ।
सुविधि पुष्पदन्तश्च श्रेयान् श्रेयास इत्यपि ॥३१॥
अनतजिदनतश्च सुव्रतो मुनिसुव्रत ।
अरिष्टनेमिस्तु नेमिर्वीरनामानि षट पुन ॥३२॥
महावीरो वर्धमानो देवार्यो ज्ञातनदन ।
चरमतीर्थकृद्वीर परिच्छन्नोऽस्य कथ्यते ॥३३॥
नवगणा ऋषिमथा एकादश गणाधिपा । इद्रभूति° etc

Distichon 73 et sequentes ita leguntur

मुक्तेरष्टादश स्त्रीत्वे मुक्तिनिर्वृतिसिद्धय ।
अमृत च महानद कैवल्यमपुनर्भव ॥७७॥
शिव नि श्रेयस श्रेयो निर्वाण ब्रह्म न स्त्रिया ।
महोदय सर्वदु खक्षयो निर्याणमक्षर ॥७८॥
अपवर्गस्तथा मोक्ष एकादश मुनेर्मुनि ।
न हि क्लीबे परे पुंसि मुमुक्षु श्रमणो यति ॥७९॥
वाचयमो व्रती साधुरनगार ऋषि पुन ।

Post dist 77ª haec inseruntur

अहिंसासूनृतास्तेयब्रह्माकिंचनता यम ॥८१॥
नियम शौच सतोष स्वाध्यायतपसी अपि ।
देवताप्रणिधान च द्वे आसनस्य नामनी ॥८२॥
आसन करण श्वासप्रश्वासरोधनस्य च ।
नामनी द्वे अथ प्राणायाम प्राणयम पुन ॥८३॥
प्रत्याहारस्त्विन्द्रियाणा विषयेभ्य समाहृति ।
धारणा तु क्वचिद्ध्येये चित्तस्य स्थिरबधन ॥८४॥
ध्यान तु विषये तस्मिन्नेकप्रत्ययसतति ।
समाधिस्तु तदेवार्थे मात्राभासनरूपक ॥८५॥
एव योगो यमाद्यगैरष्टभि सम्मतोऽष्टधा ।
नाम्नी द्वे अथ मौनस्याभाषण मौनमस्त्रिया ॥८६॥
नामनी द्वे गुरो स्याता गुरोर्धर्मो° etc

Talibus igitur interpolationibus factis, mirandum non est quod distichorum numerus incredibile quantum increverit Primus enim liber 95, secundus 356 tertius 985, quartus 685 quintus 12, sextus 295 continet

Jam *Brihad* vocabulo quid significetur quum noverimus, *Brihadamaram* et *Brihaddháráralím* libros minore desiderio deperditos lugebimus.

Haec voluminis pars anno 1802 exarata est. (WALKER 151[a].)

427.

Foll. 88–111. *Ajayapálae* lexicon homonymicum, *Nánárthasangrahas* appellatum. Incipit:

जयन्ति शम्भुः पदपंकजांकुराः
नखांशरश्चंद्र(नखांशवक्र°)मरीचिकोमलाः ।
नमद्देवासुरमौलिषु श्रियं
वहंति ये [प्र]स्फुटमालतीस्रजः ॥
वीक्ष्य पूर्वकविग्रंथानकाराद्यादिभिः पदैः ।
क्रमादजयपालेन कृतो नानार्थसंग्रहः ॥

Lexicon ipsum ab hoc disticho incipit:

अमृतं हृद्ये पीयूषे यज्ञशेषेऽप्ययाचिते ।
मुक्तौ तोयेऽमृता धात्र्यां गुडूच्यपथ्ययोरपि ॥

Ajayapála primus omnium, quos equidem novi, lexicographorum, vocabula complurium significationum alphabetico ordine secundum initiales, non, qui sollennis est grammaticorum Indicorum mos, secundum literas finales disposuit. Quum vero vocabula uno illo vinculo connexa, neque ordo alphabeticus in classibus singulis accurate observatus sit, lectori vocabulum quaerenti plerumque totum a litera quadam incipiens caput percurrendum est. Quod molestum est, neque plus quam duos vel tres imitatores invenit. In fontibus auctoris Ṣáṣvatam fuisse principalem duabus mihi de causis persuasum est. Primum enim Ajaya, ut Ṣáṣvata, ab iis vocabulis incipit, quae toto disticho, deinde ea tractat, quae versu, vel dimidiato versu tractanda erant, particulas ultimo cujusvis capitis loco ponit. Deinde nimia in quibusdam utriusque versibus similitudo conspicitur. Conferantur haec:

I.

Ṣáṣv. संतानः संततौ देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः ।
Ajay. संतानः संततौ गोत्रे देववृक्षे तथात्मजे ।
Viṣv. संतानः संततौ गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे ।
Dhar. संतानः संततौ देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः ।

II.

Ṣáṣv. अंतोरयपरे कक्षः कच्छवीरुत्तृणेषु च ।
कक्षा स्यात्परिधानस्य पश्चादंचलपल्लवे ॥
Ajay. कक्षो मंतोरयपरे तृणकच्छलतासु च ।
कक्षा तु परिधानस्य पृष्ठतो विहितांचले ॥
Med. कक्षा स्यादंतरीयस्य पश्चादंचलपल्लवे (ὢ μέγ' ἀναιδές)
स्पर्धापदे ना दोर्मूले कच्छवीरुत्तृणेषु च ॥

III.

Ṣáṣv. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।
Amar. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।
Ajay. सैरंध्री परवेश्मस्थस्वतंत्रशिल्पियोषिति ।
Visv. सैरंध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियां ।
Dhar. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।

IV.

Ṣáṣv. आनर्तो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे ।
Ajay. आनर्तो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे । etc. etc.

Ajayapála ab Ujjvaladatta, Medinikara, Ráyamukuṭa, Ṣivadása, aliis recentioris aevi auctoribus citatur. Idem lexicon in codd. E. I. H. 312. et 1512. exstat.

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est. (WILSON 253[b].)

428.

Opera tria. Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 166. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 9.

Foll. 1–90. (linn. 20) *Maheṣvarae* lexicon homonymicum, *Viṣvaprakásas* appellatum, anno 1111 compositum. Procemium collatis codicibus duobus Londiniensibus emendatum exscripsi: स्तुवीमहि महामोहक्लेशातंकभिषग्वरं । त्रैधातुकनिदानज्ञं सर्वज्ञं दुःखहानये ॥१॥ कलाविलासाम्भ-करंदबिंदुमुद्राविनिद्रे हृदयारविंदे । या कल्पयंती रमते कवीनां देवीं नमस्यामि सरस्वतीं तां ॥२॥ कवींद्रकुमुदानंदकंदोद्गमसुधाकरं । वाचस्पतिमतिस्पर्धिशेमुषीचंद्रिकोज्ज्वलं ॥३॥ शुभ्रश्रीरश्मिकल्लोलमालोद्भासियशःश्रियं । गुरुं वंदे जगद्वंद्यं गुणरत्नैकरोहिणं ॥४॥ श्रीसाहसांकनृपतेरनवद्यविद्यवैद्यांतरंगपदपद्धतिमेव बिभ्रत् । यश्चंद्रचारुचरितो *Harichandranámá* स्वव्याख्यया चरकतंत्रमलंचकार ॥५॥ आमोदमीमयसुधाधिपवंदनीये तस्यान्वये सकलवैद्यकुलावतंसः । शक्रस्य दस्र इव *Gádhipurádhipasya Srí-Krishna* इत्यमलकीर्तिलतावितानः ॥६॥ संकल्पसंमिलदनल्पविकल्पजल्पकल्पानलाकुलितवादिमहाघसिंधुः । सर्वज्ञवत्स्वविनयनल्पनयस्तदीयो *Dámodarah* समभवद्भिषजां वरेण्यः ॥७॥ तस्याभवत्सूनुरुदारवाचो वाचस्पतिः श्रीललनाविलासी । सद्वैद्यविद्यानलिनीदलेन *Srí-Malhanah* सत्कुमुदाकरेंदुः ॥८॥ यस्यात्मजः सकलवैद्यकतंत्ररत्नाकरप्रियमवाप च *Keṣavo* ऽभूत् । कीर्तिनिकेतनमनिंद्यपदप्रमाणपारप्रपंचरचनाचतुराननश्रीः ॥९॥ *Krishnasya* (= Keṣavasya) तस्य च सुतः स्मितपुंडरीकदंडातपत्रपरभागयशःपताकः । *Srí-Bráhma* (श्रीब्रह्म codd.) इत्यपिकलाम्बुसारविंदस्तोत्रामलास्यरतमांद्रमरस्वतीकः ॥१०॥ तस्यात्मजः सरसकैरवकांतकीर्तिः श्रीमान् *Maheṣvara* इति प्रथितः कवींद्रः । निःशेषवाङ्मयमहार्णवपारदृश्वा शब्दागमांबुरुहषंडरविर्बभूव ॥११॥ यः साहसांकचरितादिमहाप्रबंधनिर्माणनैपुणगुणागणनीयधीः । यो वैद्यवृंदसरोजसरोजबंधुः सतां च कविकैरवकुड्मलेंदुः ॥१२॥ इयं कृतिमस्य

महेश्वरस्य वैदग्ध्यसिंधोः पुरुषोत्तमानां । देदीप्यतां हृत्कमलेषु नित्यमाकस्मात्कल्पितकौस्तुभश्रीः ॥१३॥ लब्धैः कथंचिद्भिन्नातसुवर्णकारलीलेन कोशशतरत्नविशब्दरत्नैः । विश्वप्रकाश इति काचनबंधशोभां विभ्रन्नयात्र घटितो मुखखंड एषः ॥१४॥ फणीश्वरोदीरितशब्दकोशरत्नाकरालोडनलालितानां । सेव्यः कथं नैव सुवर्णशैलो विश्वप्रकाशो विबुधाधिपानां ॥१५॥ भोगींद्रकात्यायनसाहसांकवाचस्पतिव्याडिपुरःसराणां । सविश्वरूपामरमंगलानां शुभांगवोपालितभागुरीणां ॥१६॥ कोशावकाशात्प्रकटप्रभावसभावितानर्घगुणः स एषः । सपादयत्येष्यति वाञ्छितार्थान्कथं न चिंतामणितां कवीनां ॥१७॥ आ मित्रशैलचरमाचलमेखलाद्रिकैलासभूमिवलयाद्यदिहास्ति किंचित् । एकत्र सभृतमगोचरशब्दरत्नमालोक्यतां तदखिलं सुधियः कवींद्राः ॥१८॥ यद्यस्ति वाङ्मयमहार्णवमंथनेच्छा प्राप्तुं पदं फणिपतेर्यदि कौतुकं वः । विश्वप्रकाशमनिशमिमं निषेव्य संभाव्यतां परमशाब्दिकशेखरश्रीः ॥१९॥ सता पुस्तकसभारभारमोषः कृतो मया । नामानुशासनमिदं सपूर्णं तन्यताद्भुत ॥२०॥ एकद्वित्रिचतुःपचषट्पदैरानुक्रमोज्ज्वलैः । कातादिवर्गैर्नानार्थसंग्रहोऽयं वितन्यते ॥२१॥ नानार्थः प्रथमातोऽत्र सर्वतादौ प्रदर्शितः । सप्तम्यंतेषु शब्देषु वर्तमानः सुनिश्चितः ॥२२॥ दृष्टांतेन सह क्वापि सप्तम्याधार एव च । स्पष्टाय लिंगभेदाय क्वाप्यत पुनरुक्तता ॥२३॥

Quo prooemio hoc auctoris stemma proditur: 1. Harichandra, Sáhasánka regis medicus, auctor commentarii ad Charakatantram A quo, haud constat quot familiis intercedentibus, descendit: 2 Krishna: 3 Dámodara: 4 Malhana, cui fratris filius fuit. 5 Kesava 6 Brahma: 7. *Maheṣvara*, auctor lexici, aliorumque librorum, quorum in numero Sáhasánkae vitae primo loco ponitur. Antiquiores lexicographos auctor enumerat hos: Patanjali, Katyáyana, Sáhasánka, Váchaspati, Vyádi, quosque his adjungit: Visvarúpa, Amaramangala (= Amarakosha), Subhánga, Vopálita, Bháguri

Prima eaque amplissima operis pars nomina pluribus significationibus usurpata continet, inde a fol 1. ad fol 76ᵇ. Eaque secundum ordinem alphabeticum consonantium finalium[1] ita disposita sunt, ut primum monosyllabae, deinde bisyllabae, tum trisyllabae, denique polysyllabae voces tractentur. Hoc vero vituperandum est, quod in singulis classibus ordo alphabeticus literarum initialium observatus non sit. Statim enim ab initio haec vocabula enumerantur: क, पाक, चक्र, शुक, हिक, अर्क, कर्क, गुल्क, तर्क, श्लोक, स्तोक, कोक, रोक, नौका, सेक, रेक, काक, पाक, शाक, मूक, एक, शौक, पंक, कक, चक, etc Accuratius si in rem inquisiveris, etiam in hoc labyrintho et obscuritate filum quoddam reperies Primo enim loco vocabula suffixis *krit* et *unádi* formata, secundo derivata secundaria ponuntur, voces eodem suffixo derivatae saepe conjunguntur. Ita a vocabulis *ama* terminatis incipit, tum ea ponit, quae in *ma* praecedente consonanti desinunt, velut *gulma*, *jálma*, deinde quae syllaba *mi* terminantur etc. Alibi consonae voces componuntur, velut *ṣloka*, *loka*, *stoka*, *toka*, *múka*, *ṣúka*, *bhúka*, *bheka*, *ranka*, *panka*, *nyanku*, *naku*, etc Constantia ubique desideratur Quae res utrum sola invidiosum Medinikarae judicium: बहुदोषो विश्वप्रकाशकोषः comprobet, an hac obtrectatione homo vanus furta sua velo quasi obducere voluerit, nescio

[1] Vocabula य terminata ultimum locum tenent

Sequitur brevis particularum recensio, fol. 76ᵇ. ad fol 79ᵇ Incipit अथाव्ययानि कथ्यते यथाक्रं पूर्वाक्षर(!)क्रमात् । अकारादिकमप्यस्मिन्नधिकं पूर्वतो विदुः (adhikam púrvato viduh) ॥ In fine hujus partis haec leguntur: रामानलव्योमरूपै. शककालेऽभिलक्षिते । कोशं विश्वप्रकाशस्य निरमात्सीन्महेश्वरः ॥

Quae sequuntur, serius videntur addita esse; alioquin, auctor annum, quo liber compositus est, in fine operis adscripsisset Atque primum usque ad fol 88ᵇ *Sabdabhedaprakása* traditur, quo capite ea vocabula collecta sunt, quae, ejusdem significationis et originis, paulo variatam orthographiae speciem praebent, velut *masura masúra*, *nilangu nilángu*, *retas reta*, *kapáta kaváṭa*, *súra ṣúra*, *nanandri nanándri*, etc. etc Auctor his distichis praefatur: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकाना कृपामुपेत्यापि सतां कवीनां । कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्यबोधे. ॥१॥ प्रायो भवेद्यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः । रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु चिचक्षणो निश्चिनुयात्तमेव ॥२॥ क्वचित्प्रमादाकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च । क्वचिद्यौगतरोल्लेखाच्छब्दानां रुढितः क्वचित् ॥३॥ जागर्ति यस्यैव मनः सरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेशः । निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥४॥ Capitis initium hoc: विद्यादगारमागारमपगामापगामपि । अपतिमारातिमथो सम न्यामथ कीर्तितः ॥५॥ भवेदमर्षं आमर्षोऽप्यंकुरोऽङ्कूर एव च । अतदिह्यमंतरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ॥६॥

Denique substantivorum genus (लिंगभेद) perbreviter tractatur

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 78, de Berolinensibus Weber, p 224 Idem lexicon in codd E I. H. 246 322 1539 exstat Commentarius ad Visvaprakásam in glossis marginalibus cod. Wilson 252. fol 83ᵇ. citatur

Haec voluminis pars ex eodem exemplari atque codex E I H 1539 non ante annum 1820 transscripta est. (WILSON 415ᵃ)

429.

Foll 13–15 (linn 5) Lit Bengal *Ṣabdabhedaprakáṣas*, libellus disticha 42 continens, e Maheṣvarae Visvaprakása excerptus. Incipit: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकाना etc

Desinit in disticho: जामाता चैव यामाता जोषा योषा च कीर्त्तिता। अव्ययानव्ययो दोषाशब्दो रात्रौ प्रचक्ष्यते ॥

Haec folia e codice anno 1761 exarato post annum 1810 transscripta sunt (WILSON 249[d].)

430.

Foll. 16–42, post annum 1820 exarata. Lit Bengal Charta Europ. Linn 23

Foll 16, 17. *Idem opusculum,* e superiore exemplari transscriptum. Vocabula, quae hoc glossario continentur, in foliis 26–29 alphabetice enumerantur. (WILSON 393[b].)

431.

Lit Bengal Charta Ind Foll 20. Long. 13½. Lat 3

Foll 1–4. (linn 5) *Ekáksharakoshas,* vocabulorum monosyllaborum lexicon, *Purushottama-devaşarmani* auctori tributum Libellus, distichis triginta quinque constans, incipit:

क: प्रजापतिरुद्दिष्ट: को वायुरिति शब्दित: ।
कश्चात्मा च समाख्यात: क: प्रकाश उदाहृत: ।
क शिरो जलमाख्यातं कं सुखे च प्रकीर्त्तितं ।
पृथिव्यां कु: समाख्याता कुत्सिते कु: प्रकीर्त्तित: ॥ क: ॥
खमिन्द्रिय समाख्यातं खमाकाशमुदाहृतं ।
खगे पि ख: समाख्यात: ख शून्यञ्च प्रकीर्त्तितं ॥ ख: ॥

Major numerus earum vocum, quas Purushottama hoc libello collegit, e mystica doctrina delectus videtur Cf supra, p 97. n. 3. In quibusdam exemplis, ut si *ga* esse *ganapati* et *gandharva, cha* significare *chandramas* et *chaura, ta taskara, dha dhana, ya yama, va váta* et *varuna* esse dicuntur, facile vides lusum hunc esse, ubi nomina prima ipsorum syllaba significentur[1] Aliae voces radices sunt, quae in compositorum fine adjectivorum locum tenent, ut *ga* (gita), *cha* (chedana), *da* (cheda, dána, dátri). Minor pars re vera nomina vel particulae sunt, et ab optimis quibusque scriptoribus usurpantur, velut *kha, bha* (nakshatra), *bhá* (dipti), *şam* (kalyána), etc

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 249[a].)

432.

Foll 20 21[a]. *Idem libellus,* ex apographo superiore transscriptus Indicem alphabeticum in folio 36 reperies (WILSON 393[d])

[1] Contrarium in *cham* (nirmalam) cernitur, quod ab *acha* formatum est

433.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 175 Long 13½ Lat. 5½ Linn. 9

Hoc codice *Kesavae* lexicon synonymicum, *Kalpadrus* (i. e. arbor coelestis omnia desideria largiens) appellatum, continetur. Incipit:

गुरुं श्रीदक्षिणामूर्त्तिं विभुं विश्वेश्वरं परं
सर्वज्ञं तमनाद्यन्तं रात्रिंदिवमुपास्महे १
कात्यवाचस्पतिव्याडिभागुर्यमरमंगलाः
साहसांकमहेशाद्या विजयन्ते जिनान्तिमाः २
समालोक्य मतान्येषां कल्पद्रुरखिलार्थदः
क्रियते केशवेनायं नामप्रकृतिबोधनः ३

Auctor igitur in opere componendo Kátyae, Váchaspatis, Vyádis, Bháguris, Amarae, Sáhasánkae, Maheşae, et Jainae cujusdam auctoris lexica se adhibuisse profitetur. Mahesa vero vix alius quidam potest esse atque Mahesvara, Visvaprakásakoshae auctor, *Jina* vero vocabulo *Hemachandra* significari videtur. Kesavam igitur, quum a Mallinátha saepe laudetur, exeunte seculo XIII. vixisse conjicio.

Kesava in vocabulo arboris, quo lexicon nuncupavit, ludens, singulos libros truncos (skandha) appellavit, eosque in superiorem (kánda) et inferiorem trunci partem (prakánda) similiterque subdivisit Primus liber (Bhúmiskandha), terram et quae in ea continentur tractans, in XVII capita divisus est Finitur in fol 136[a] hoc disticho: कल्पद्रौ केशवकृते फलिते नामसत्फलैः । प्रकाडैः सप्तदशभिर्भूमिस्कंध उपस्थितः ॥ Secundus liber (Bhuvahskandha) et tertius (Svargaskandha) de rebus coelestibus agunt In fine libri particulae enumerantur et substantivorum genus traditur.

Codex anno 1821 tam negligenter exaratus est, ut de libro satis raro plura dicere non ausim. (WILSON 334)

434.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 228 Long 10 Lat 7½ Lineae plerumque 12.

Continetur hoc codice *Jaţádharae,* Raghupatis et Mandodaris filii, lexicon, ab auctore ipso *Abhidhánatantram,* in fine vero librorum *Námalingánuşásanam* appellatum. Incipit:

भागीरथीं जलमयीं जगतामधीशं
मन्दोदरीरघुपती पितरौ च नत्वा ।
Dindiyavıprakulajah स जटाधरोऽसा-
वाचार्य्य एतदकरोदभिधानतन्त्र ॥
Şrí-*Chandraşekhara*giriprabhavásti *Cháti*-
gráme *Phaníti* तटिनी निकटेऽदसीये ।

उत्पत्तिभूमिरपि Devakadáblıdhano
ग्रामोऽस्ति यस्य पितृभूमिरतिप्रसिद्ध ॥
महाकवीना बहुश प्रयोगान् समीक्ष्य तन्त्राणि बहूनि चेद ।
कृत विदित्वेति विदग्धगोष्ठीपाथोधिपोत सुधिय श्रयन्ता ॥

Severum, sed justum tulit judicium de hoc auctore Wilson in praefatione lexici (ed I) p xxxvii Nam que ne levissima quidem mentione facta Jatadharas Amarasinhae lexico ita usus est ut omnia quidem in librum suum reciperet, pauca verbis magis usitatis exprimeret, additamenta inter versus intercalaret Quae additamenta quum satis ampla et utilia sint fatuitatem hominis miraris, qui dissimulando potius quam confitendo gloriolam quaesierit Pauca sufficient, quo auctoris ingenium et scribendi rationem cognoscas

Amarasinha (ed Paris) p 3, 2 त्रिपावस्त्री त्रिविष्टप legitur

Post l 2 sequitur

मदारोऽप्यवरोहो गौरमतिर्नो फलोदय ।

Post l 7 additur

नाकिनोऽनिमिषाश्चापि द्युपदो मरुतोऽमृता ।

Post l 8

समूह सुरता तेषामदितिर्देवमातरि ।

P 4 post l 2

आदित्या द्वादश प्रोक्ता विश्वेदेवा दश स्मृता ॥७॥
वसवश्चाष्ट सख्याता षट्त्रिंशत्तुषिता मता ।
आभास्वराश्चतु षष्टिर्वाता पञ्चाशदूनका ॥८॥
महाराजिकनामानो द्वे शते चापि विंशति ।
साध्या द्वादश विख्याता रुद्राश्चैकदश स्मृता ॥९॥
एते च महता देवास्तत्रादित्या सनामत ।
इन्द्रो धाता च सविता त्वष्टा पूषार्यमा भग ॥१०॥
विवस्वान्विष्णुरंशुश्च वरुणो मित्र इत्यपि ॥११॥
वसुसत्यकालकामधूरि(sic)लोचनपुरूरवस ।
क्रतुदक्षमाद्रवोसु[1] ता दश विश्वदेवता स्मृता ॥१२।
आपो ध्रुवश्च सोमश्च धरश्चैवानिलोऽनल ।
प्रत्यूषश्च प्रभासश्चेत्यष्टौ ते वसव स्मृता ॥१३॥
अजैकपादहिर्बुध्यो[2] विरूपाक्ष सुरेश्वर ।
जयतो बहुरूपश्च त्र्यम्बकोऽप्यपराजित ॥१४॥
वैवस्वतश्च सावित्रो हरो रुद्रा इमे स्मृता ।

Pro l 5 haec leguntur

क्रतुद्रुहोऽसुरा दैत्या दनुजद्रारिदानवा ॥१६॥

Post l 6

दैतेया दितिजाश्चैव प्रपसा दनुसूनव ॥१७॥
विख्याता मातरस्तेषा कालका च दितिर्दनु ।
पितरश्चद्रगोलस्था न्यस्तशस्त्रा स्वधाभुज ॥१८॥
पूर्वजा कव्यवालाद्या एकत्रिंशच्च तद्गणा ।

Post l 9

महामुनिर्महाबोधि खसमश्च महाबल ।

Post l 13

तद्भेदा सोमसिद्धान्तभिक्षुक्षपणकादय ।

P 5 post l 3

को हंसवाहनो नाभिजन्मा शतधृति सनत ।

Post l 12

पुराणपुरुषो वृष्णि शतधामा गदाग्रज ॥३०॥
एकशृगो जगन्नाथो विश्वरूप सनातन ।
मुकुदो राहुभेदी च वामन शिवकीर्तन ॥३१॥

Pro versibus 13 et seqq haec leguntur

श्रीनिवासोऽप्यजो वासु पितास्यानकदुन्दुभि ।
वसुदेवश्च भक्ती तु पवनव्याधिरुद्धव ॥३२॥
शैनेय सात्यकियाधो रथवाहस्तु दारुक ।
शार्ङ्ग धनु पाञ्चजन्य शङ्खश्चक्र सुदर्शन ॥३३॥
कौमोदकी गदा खड्गो नदक कौस्तुभो मणि ।[3]
पूरस्य द्वारका द्वारवती सैव कुशस्थली ॥३४॥
आमातोऽथ महावीर पक्षिसिंहोरगाशनौ ।
गरुत्मान् गरुडस्ताक्ष्यो वैनतेय खगेश्वर ॥३५॥[4]
नागान्तको विष्णुरथ सुपर्ण पन्नगाशन ।
ई रमा सिधुजा सा मा चला हीरा च चचला ॥३६ ।
वृषाकपायी चपला इन्दिरा रुक्मिणीत्यपि ।
लक्ष्मी पद्मालया पद्मा कमला श्रीर्हरिप्रिया ॥३७।

Sequitur linea p 6, 3 ubi tamen कार्णि pro मार legitur Deinde pro vss 4–6 haec praebentur

कन्पो दर्पकोऽनग शबरारिरनन्यज ॥३८॥
मधुसारथिरिः पचशरश्च मकरध्वज ।
हृच्छयश्च कलाकेलिरात्मभू कुसुमायुध ॥३९॥
अपि नमुचिमनोजौ ब्रह्मसूविश्वकेतू
विषमविशिखकामौ मारसकल्पयोनी ।
रतिपतिमदयित्नू पुष्पधन्वागजौ च
मनसिजकुसुमेषू कामदेवस्मरौ च ॥४०॥
रती रागलता मायावती प्रीति स्मरप्रिया ।

Pro l 7 hic versus legitur

अनिरुद्धो विश्वकेतुर्ब्रह्मसूरुषुमापति ॥४१।

Sequunturque

उन्मादन शोषणश्च तापन स्तम्भनस्तथा ।
सम्मोहनश्च पचैते विख्याता कामसायका ॥४२॥
अथैककुडल सीरी सौनदी च मधुव्रत ।
बलभद्र प्रलम्बघ्नो बलदेवोऽच्युताग्रज ॥४३॥

[1] S e uterque codex

[2] Ita scrips pro बोहिर्मभा, quod uterque codex praebet

[3] Cf p 6 12

[4] Cf p 6 15

Sequuntur Ṣivae nomina quibus post l 11 paginae 7 haec adduntur

वृषपर्वा रेरिहाणो भगाली पाशुपदन ॥५०॥
दिगम्बरोऽट्टहासश्च कालञ्जरपुरद्विषो ।
वृषाकपिर्महाकालो वराको नन्दिवर्धन ॥५१॥
हीरो वीर खरभूरि कटप्रूर्भेर्यो भुर ।
शिपिविष्टो गुडाकेशो देवदेवो महानट ॥५२॥

Pro vss 13–16 haec leguntur

धनुराजगव तथा ।
अजगाव चाजगव पिनाक पुनपुमक ॥५३॥
गणास्तु भृगरीटाद्या भृगारीटोऽस्थिविग्रह ।
भृगी भृगरिटिश्चाथ महाकालो वृषाटक ॥५४॥
स्याच्छालकायनो नदी द्वा स्थश्च नन्दिकेश्वर ।

Sequitur v 15, post eumque haec

ब्रह्माणी वैष्णवी रौद्री वाराहीन्द्री तथापरा ।
कौमारी चैव कौवेरी सप्तैता अपि शक्रय ॥५६॥

Pro v 16 haec praebentur

भूतिर्विभूतिरैश्वर्यमष्टधा तद्विगण्यते ।
अणिमा लघिमा व्याप्ति प्राकाम्य महिमा तथा ॥५७॥
ईशित्व च वशित्व च तथा कामावसायिता ।

Post v 3 paginae 8

ईश्वरी चाभ्रवी शक्तिश्चजार्यापराजिता ।
वृषाकपायी चामुडा कौशिकी चर्चिकाद्रिजा ॥६०॥

Post v 5

हस्तिमल्ल पृश्निशृगो मूषिकाकोऽविकेयक [1] ।

Post v 9

देवसेनापतिर्गौग स्वामी द्वादशलोचन ॥६४॥

Post v 2 paginae 9

महेन्द्र कौशिक पूतक्रतुर्विश्वभरो हरि ॥६६॥
पुरदशा शतधृति पृतनाषाडहिद्विप ।

Pro versibus 5–11 hi leguntur

आखडल सहस्राक्ष ऋभुक्षास्तस्य तु प्रिया ॥६९॥
पूतक्रतायी पौलोमी शचीन्द्राणी पुलोमजा ।
तस्यास्त्री वृषणश्वोऽथ वृषभो धर्ममद्रक ॥७०॥
वृषपर्वस्तु तदुद्यान नदन मिश्रकावण ।
स्यात्पुरी तु पूषभासा देवपूरमरावती ॥७१॥
सुदर्शनामरावाश्च जयत पाकशासनि ।
देवोद्यान च चैत्राज मिश्रक मिश्रकावण ॥७२।

Post v 12 et pro vss 13–16 haec leguntur

श्वेतहस्तिचतुर्दतमल्लनागेन्द्रकुञ्जरा ।७३॥
हस्तिमल्ल सदादानो मातलिस्तु हयकष ।
ह्रादिनी वज्रकुलिशावस्त्रियावशनिर्द्वयो ॥७४।

शतकोटि स्वरु शवो दभो वज्राशनिर्भिदु ।
गिरिकटकोऽपि भिदुर शतधार च जावधि ॥७५॥
दम्भोलि स्यात्पवि पुसि भिदुरोऽप्यस्त्रिया मत ।
नपुसि व्योमयान तु विमान पुनपुसक ॥७६॥

De Jaṭadharae aetate nihil certi constat, neque lexicon ejus a scholiastis[2] citatur Hoc tamen probare me posse puto, cum ante Rayamukuṭae tempora floruisse Hic enim versum ४१, supra exscriptum अनिरुद्धे विश्वकेतुर्ब्रह्मसूरुषपापति e *Brihadamarakosha* excerptum esse tradit, ex eodemque fonte disticha ७–९ et ५१ derivata esse, Bhanujidikshita auctor est *Brihadamara* autem nomine auctoris nostri lexicon significari, veri simillimum est

Amarae exemplo totum lexicon in tres partes divisum est quae ipsae in capita distribuuntur 1 Svargavarga distt 374 fol 28ª, 2 Patalavarga distt 100 fol 35ᵇ ॥ जटाधरकवेरस्मिन्नामलिगानुशासने । समाप्त प्रथमकाड कपिनाद्भ्रापहारक ॥ Liber secundus incipit भूपुरशैल विपिनौषधिसिहाद्योऽखिला । नृब्रह्मक्षत्रविट्शूद्राश्चेह वर्गा दशोदिता ॥ 3 Bhumivarga distt 39 fol 38ᵇ, 4 Puravarga distt 40 fol 41ᵇ, 5 Ṣailavarga distt 15 fol 43ª, 6 Vanaushadhivarga distt 257 fol 63ᵇ, 7 Sinhadivarga distt 81 fol 70ᵇ, 8 Nrivarga distt 213 fol 89ᵇ, 9 Brahmavarga distt 92 fol 97ᵇ, 10 Kshatriyavarga distt 183 fol 113ᵇ, 11 Vaisyavarga distt 158 fol 128ª, 12 Ṣudravarga distt 74 fol 135ª ॥ द्वितीय काड ॥ Liber tertius incipit विशेष्यनिघ्न सकीर्ण नानार्थोऽव्यय इत्यपि । लिगादिसग्रहश्चात्र वर्गा पचोदिता क्रमात् ॥ 13 Pranivarga distt 78 fol 142ª, 14 Viseshyanighnavarga distt 81 fol 150ª, 15 Prakirnavarga distt 66 fol 156ᵇ, 16 Nanárthavarga distt 567 fol 214ᵇ, 17 Avyayavarga distt 64 fol 221ª, 18 Lingadisangraha distt 70 fol 228ᵇ ॥ तृतीय काड ॥

In fine haec leguntur षट्ग्रामनिवासिना श्रीमज्जटाधरक विना कृत नामलिगानुशासन सम्पूर्णमिति ॥ Idem liber in *codice E I H 217* exstat, qui ex eodem atque noster exemplari transscriptus est

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 511)

435

Opera duo Lit Bengal Charta Europ Foll 95 Long 11 Lat 8½ Lin 19 20

Foll 1–52 Inest *Bhuriprayogas*, lexicon synonymicum et homonymicum a *Padmanabhadatta* Damodaradattae filio, compositum (B) Incipit मुदे (mude) हरि त नमतैकनाथ यस्येन्द्रनीलाभनभोनिभस्य । यद्वे सदा राजति भार-

[1] Ita scripsi pro पृश्चिशृगो et विकेयक, quod codices habent

[2] Excepto *Durgádása* in *Dhátud pika*

तीन्दालसेव लक्ष्मीश्च शङ्खितेव ॥ पद नमस्कृत्य गुरोरिदानी निरीक्ष्य तन्नामवचिन्त्य शब्दान् । लिलेख दामोदरदत्तसूनुर्भूरिप्रयोगानिति पद्म नाभ ॥ प्रायेणामरकोषोक्तशेष धर्मेस्तथा क्रमै । इद भूरिप्रयोगाख्य नामलिङ्गानुशासन ॥ Lexici initium hoc देवलोकोऽस्वरोह स्यान्मदस्य फलोदय । द्युपद स्वर्गिणो देवा अदितिर्देवमातरि ॥१॥ पितरश्चद्रगोलस्था न्यस्तशस्त्रा स्वधाभुज । पूर्वजा कव्यवालाद्यास्तेऽथ देवा क्रतुद्रुह ॥२॥

Padmanabhadatta, in rebus componendis Amaram secutus opus in libros tres divisit Priores duo brevissimi sunt, neque amplius 220 versus continent Vocabula rariora ibi collecta maximam partem e Purushottamae glossariis desumta sunt Longe uberior tertia pars qua homonyma tractantur Quae auctor eodem plane modo atque Mahesvara disposuit, eundemque in ordine, quo nomina se excipiunt, sequi solet Haud parvus est numerus eorum versuum qui ex Visvakosha vel Medinikosha verbo tenus excerpti sunt Auctor ipse disticho in fine libri addito Visvaprakaşam, Amarakoshae commentarios Trikandasesham, Ujjvaladattae librum Uṇádicum, Haravalim, Medinikaram, alios auctores in componendo lexico se adhibuisse declarat

विश्वप्रकाशामरकोषटीकात्रिकाडशेषोज्ज्वलदत्तवृत्ती ।
हारावलीमेदिनिकोषमन्यचालोक्य लघु लिखितं मयैतत् ॥

Auctorem nostrum, quem praeterea grammaticam *Supadma* appellatam, et commentarium ad Bhuvaneşvaristotram (supra, no 173) scripsisse constat hucusque a grammatico nullo antiquiore citatum reperi quam a Bhaṭṭoji

Capita singula haec Svargavarga distt 1–50 fol 3ᵃ, Patálavarga distt 51–64 fol 3ᵃ ॥ स्वरादिकाड ॥ Bhumivarga distt 1–17 fol 3ᵇ, Puravarga distt 18–27 fol 4ᵃ, Vanaushadhivarga distt 28–40 fol 4ᵇ, Sinhadivarga distt 41–54 fol 5ᵃ, Nṛivarga distt 55–76 fol. 5ᵇ, Brahmavarga distt 77–97 fol 6ᵃ, Kshatriyavarga distt 98–137 fol 7ᵃ, Vaisyavarga distt 138–149 fol 7ᵇ, Şudravarga distt 150–156 fol 8ᵃ ॥ भूकाड ॥ Vişeshyanighnavarga distt 1–27 fol 8ᵇ, Sankirṇavarga distt 28–57 fol 9ᵇ Pars homonymica, vocabula secundum literas finales dispositi, continens desinit in fol 49ᵇ, Avyayavarga fol 51ᵇ, Lingadisangrahavarga fol 52ᵇ

Haec voluminis pars post annum 1820 ex exemplari sequente nitide transscripta est (WILSON 409ᵃ)

436.

Opera tria Lit Bengal Charta Europ Long 10½ Lat 8½ Linn 11

Foll 1–101 *Padmanábhadattae Bhuriprayogas* (A) Folium primum, quod prooemium et disticha 16 continebat, desideratur

Haec folia anno 1804 exarata sunt (WILSON 414ᵃ)

437.

Foll 219–291 Lit Bengal *Sabdamalá*, vocabulorum corolla a *Rameşvaraşarman* nexa (A) Incipit

जगदीश हरि नत्वा श्रीरामेश्वरशर्म्मणा ।
शब्दार्णवादिकोषोक्तशब्दमाला वितन्यते ॥

Auctor idem consilium secutus est atque Padmanabhadatta ut observata Amarae librorum dispositione vocabula ibi desiderata suppleret partem vero homonymicam (anekartha) adaugeret et amplificaret Sed minorem in hac parte nominum numerum collegit, quam quae in Bhuriprayoga inveniuntur Multi versus cum Visvaprakasa congruunt

Svargavarga distt 114 fol 225ᵃ, Patalavarga distt 115–141 fol 226ᵇ, Bhumivarga distt 142–159 fol 227ᵇ, Puravarga distt 160–169 fol 228ᵃ, Şailavarga distt 170–174 fol 228ᵇ, Vanaushadhivarga distt 175–270 fol 233ᵇ, Sinhadivarga distt 271–309 fol 236ᵃ, Nrivarga distt 310–366 fol 239ᵃ, Brahmavarga distt 367–383 fol 240ᵇ, Kshatriyavarga distt 384–437 fol 243ᵇ, Vaisyavarga distt 438–457 fol 245ᵃ, Şudravarga distt 458–482 fol 246ᵃ, Vişeshyanighnavarga distt 483–502 fol 247ᵇ, Sankirṇavarga fol 252ᵃ, Nanárthavarga fol 289ᵃ, Avyayavarga fol 289ᵇ, Lingasangrahavarga fol 291ᵃ

Haec voluminis pars anno 1804 exarata est (WILSON 414ᶜ)

438.

Foll 53–95 Lit Bengal *Rameşvarae Sabdamála* (B)

De Rámeşvarae aetate nihil compertum habeo, eundem vero auctorem esse puto commentarii ad Amarakosham, *Pradipamanjari* appellati

Haec voluminis pars ex A post annum 1820 transscripta est (WILSON 409ᵇ)

439.

Opera duo Lit Devan Charta Europ Foll 111 Long 12 Lat 9 Linn 19–21

Foll 1–86 Prior pars *Şabdaratnávalis,* lexici a *Mathureşa* compositi, vocabula synonymica continens Incipit

यदे सनातनमय समतात् ज्योति पर ब्रह्म भवादिसेव्य ।
ध्यानैकगम्य जगदेकरम्यं यदिच्छया कारणकार्यभाव ॥

आसीत् क्ष्मातलमंडले नृपकुलैः संसेवितः । श्रीयुतै-
भूपालः *Sılamána-khána* इति यः कीर्तिप्रतापोज्ज्वलः[1] ।
यद्दोर्दंडप्रतापचंडदहनैः (yaddordanda°) कल्पांतसूर्यप्रभैः ।
प्रत्यर्थिक्षितिपालके (°ká) रणभुवि क्षोभाकुलाः शेरते ॥
तस्यैव जगदेकवीरतनुजः ख्यातो जगन्मंडले ।
Ísá-kháná-mahípatıh स्थिरमतिराज्ञाकरं (?) सोत्सवः ।
तुष्टैर्द्वादशभूमिपैर्घ्चिरतरं तीक्ष्णांशुचंडप्रभैः
शीलेन प्रतिदेशपालनविधौ संसेव्यमानो [ऽ]भवत् ॥
एतस्मादजनि प्रतापमिहिरः । सत्कीर्तिशीतद्युति-
र्दानश्रीवलिभूपतिः । सुमहिमः (°má) श्रीरामदेवः स्वयं ।
मूशाखानमलनन्दस्व[2] नृपतिः श्रीमान्महीमंडले ।
शास्ति द्वादशभूमिपैः पुनरिदं भ्रूभंगमात्रैः कृती ॥
तस्याज्ञावशतः सुधारसमयीं सत्काव्यसंतोषिणी ।
नानातंत्रविचारसारललितां ज्ञानप्रदानोज्ज्वलां ।
धीरश्रीमथुरेश एष तनुते श्रीशब्दरत्नावली
संतः सन्तु विनोदिता नृपसभं संतोषयन्तोऽनया ॥
विलोक्य बहुतंत्राणि शब्दरत्नावलीमिमां ।
चंगैरेव [f]नवप्राति प्रायः पर्यायविस्तृतैः ॥

Quo in prooemio auctor librum jussu regis *Múrchhá-khán* se composuisse ait. Colebrooke auctore hoc lexicon anno 1666 scriptum est, in codice nostro aetas non indicatur. In rebus disponendis Mathuresa Amaram sequitur, quem copia verborum superat Capita singula haec: Svargavarga fol. 19ª, Pátálavarga fol. 24ª; Bhúmivarga fol. 26ª, Puravarga fol. 28ª; Sailavarga fol. 28ᵇ; Vanaushadhivarga fol. 41ª; Sinhádivarga fol. 45ª; Manushyavarga fol. 55ᵇ; Brahmavarga fol. 60ª; Kshatriyavarga fol. 69ᵇ; Vaisyavarga fol. 76ᵇ; Súdravarga fol. 79ª; Viseshanavarga fol 84ᵇ. Sankírnavargae finis desideratur. Desinit liber in versu: मार्गेल मृगनासार्गै भवेद्विचयनं मृगः ॥

Haec voluminis pars post annum 1820 e codice Bengalico neglıgenter transscripta est. (WILSON 253ª.)

440.

Foll. 102–218 Lit Bengal. His foliis altera *Sabdaratnávalís* pars continetur, vocabula homonymica continens. Incipit:

नत्वा ज्योतिः परं ब्रह्म मूर्छाखाननृपाज्ञया ।
नानार्थशब्दा लिख्यन्ते मथुरेशेन यत्नतः ॥

Voces secundum consonantes finales et syllabarum numerum dispositae sunt. In classibus singulis ordo alphabeticus literarum initialium observatur. De genere substantivorum regulae in hoc quidem codice desiderantur.

Haec voluminis pars anno 1804 exarata est. (WILSON 414ᵇ)

441.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll 70 Long. 10½. Lat 8. Linn. 14.

Continetur hoc codice *Nánártharatnamálá*, lexicon homonymicum compendiosum, ab *Írugapa-dandanátha* (??) compositum. (A) Incipit: यापादांबुरुहा etc. Auctor alioquin ignotus sub Harihara rege quodam vixit. Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt. Atque primum significationes vocalium breviter traduntur. Sequuntur capita septem voces bisyllabas, trisyllabas, quadrisyllabas, alias continentia. Denique genus substantivorum et particulae paucis absolvuntur. In classibus singulis vocabula non alphabetico ordine, sed arbitrio enumerantur.

Codex hoc seculo ineunte neglıgentissime exaratus est. Prooemium ita depravatum est, ut vix aliquid inde elici, immo ne nomen quidem auctoris explorate statui possit. In medio libro multae lacunae reperiuntur (WILSON 417.)

442.

Foll. 94–136 *Nánártharatnamálá*. (C.)

Haec voluminis pars e codice praecedente post annum 1810 transscripta est. (WILSON 415ᵇ.)

443.

Foll. 73–132. (linn. 13–17.) *Nánártharatnamálá*. (B)

Prooemium desideratur, post vocales reliquae etiam voces monosyllabae traduntur. Apographon in capite vocabula quadrisyllaba continente desinit: इति जगदुपकारिख्यामीरुगपदंड(रधि)नाथविरचितायां (alibi जगदुपकारिख्यां मीरुगप° legitur) । चतुरक्षरकांडोऽयं पूर्णो नानार्थरत्नमालायां ॥

Haec voluminis pars post annum 1811 satis accurate exarata est (WILSON 314ᵇ)

444.

Foll 23–39 (linn. 8) *Asálatiprakáşas*, onomasticon ab auctore anonymo Kásmírensi compositum Incipit:

श्रीशंभुकौतुककरामलकातपूर-
विभ्राजमानगि[f]रजाचरणौ प्रणम्य(:) ।
कश्मारभूमिनगरे प्रकरोति कोशं
श्रीमानसालतिमहीधरखाननाम्ना ॥१॥

[1] °ojjvalah

[2] Aut Musá° aut Murchha° legendum est In fine capitum मूर्छाखानमशनंदरचि, मूर्छाखानमशसानंदरन्वि, मूशाखानमशनंदरचि, etc, subscriptum est

हारावली ⏑⏑⏑ यादवविश्वकोष-
  हैमास्यमे[दि]नीधनंजयनाममाला ।
यस्माननेकविषयान् भिन्नेद्वकोषान्
  दृष्ट्वा करोति कविपण्डितमोदं च ॥२॥
रागमालीतयानेन गुणिना प्रेरितो स्फुट ।
यमालतिप्रकाशास्य कोष कुर्व महागुरु ॥३॥
शुभशब्दसुवर्णाढ्य परानुप्रासमन्मति ।
Miramfrásutah कोष स्वे गृह्णन्तु सद्बुधा ॥४॥

Auctor, adulationis exemplo a recentioribus scriptoribus Indicis frequentato usus, suo nomine celato, librum sub Asálatis, Kasmiriae partis reguli ipsius patroni, titulo edidit. Lexica et lexicographos hos se consuluisse ait 1 Haravali, 2 (Dharani), 3 Yádava, 4 Visvakosha, 5 Hemachandra, 6 Medinikara, 7 Dhananjaya, 8 Namamála. Recentissimae aetatis opellam esse quum aliis rebus, tum eo probatur quod passim vocabula non Sanscritica introducta sunt, velut दिल्लीपति (दिल्लीपति? Delhi urbis rex?) पातिशाह pro orbis terrarum imperatore usurpantur.

I Bhumibhánu fol 35^a, II Jalabhanu fol 36^b, III Tejobhánu fol 37^b, IV Vayubhánu fol 37^b, V Akásabhánu fol 39^a.

Haec voluminis pars, lacunas multas continens, anno 1821 exarata est. (WILSON 256^b)

445.

Foll. $5-10^a$ (linn 5) *Nanarthadhvanimanjarí*, glossarium ab auctore anonymo compositum. Incipit

शिव मङ्गं शिव शुभ शिव काल शिवो पशु ।
शिवा गौरी शिवा क्रोष्ट्री शिव भद्र शिव शुभं ॥
गौरी शिवप्रिया देवी गौरी गारोचना स्मृता ।
गौरी कन्याप्रमुखा स्त्री गौरी शुद्धोभयान्वया (°bhayánvayá) ॥
हरिरिन्द्रो हरिर्भानुर्हरिर्विष्णुर्हरिर्मारुत् ।
हरि सिंहो हरिभेको हरिर्वाजी हरि कपि ॥
हरिर्गुर्हरिर्धीरहरि सोमो हरिर्यम ।
हरि शुक्रो हरि सर्पे शुपर्णोऽपि हरि स्मृत ॥

Libellus distichis 75 constat, quibus circiter octoginta vocabula, varias significationes habentia, explicantur. Paucis mutatis, haec disticha e Sásvata excerpta sunt.

In fine haec leguntur शाके रामभुजगुणारब्धमिते चारे शमी ... श्रीगते लिखितेन ... पुर्णं ... ( ) । ... Annus hoc disticho indicatus est 1791, quo anno codex ille exaratus est, e quo apographon nostrum hoc seculo ineunte transscriptum est. (WILSON 249^b)

446.

Foll $21-23^a$ *Idem libellus*, e superiore exemplari descriptus. Verborum index in fol 37 exstat (WILSON 393^e)

447.

Foll 10^b-12 *Dvirupakoshae* cujusdam fragmentum continent. Incipit

पुनस्तस्मै द्विरूपाख्य कोष लिखितुमारभे ।
भारत भारते मत्वा (natvá) गौरी शङ्करमादरात् ॥
द्विरूपा बहुरूपा सुर्धनयो (dhvanayo) मत्सशब्दत ।
कियन्तस्ते पि चरूपा सतामिह नियोगत ॥
ईश्वरी स्यादीश्वरा च काली काला च कालिका ।
चण्डिश्वरो च चण्डा च चण्डिकाप्यपि चण्डिका ॥

Libellus in medio disticho sexagesimo primo desinit रोप सान्तमदन्तो पि रोप स्या

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 249^c)

448.

Foll 23, 24 *Idem glossarium* ex apographo superiore transscriptum. Verborum index in foliis 37–42 exstat. (WILSON 393^f)

449.

Foll 16–20 (linn 5) *Dvirupakoshas*, libellus distichis 75 vocabula idem significantia sed forma paulisper discrepantia enumerans. Incipit

अंबेदपाद चापादो पिपुचत् पिपुच तथा ।
मातुष्वसा मातृ स्वसा कपाया कपिता कशा ॥
शम्बरं सम्बर प्रोक्त कुशलं कुषल पिठु ।
पाशपो पामपो पि स्याद्दशिरो पि पमिपक ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 249^c)

450.

Foll 17^b-19 *Idem libellus*, e superiore exemplari transscriptus. Vocabulorum index in foliis 29^b-35^a legitur (WILSON 393^c)

451.

Foll 110–139 (linn 11) *Dhanvantariyo Nighantus* materiae medicae glossarium. Incipit

नमामि धन्वन्तरिमादिदेवं सुरासुरै वन्दितपादपद्म ।
लोके जराकभयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां [१]

अनेकदेशान्तरभाषितेषु शब्देष्वथ प्राकृतसंस्कृतेषु ।
गूढेष्वगूढेषु च नास्ति सस्या द्रव्याभिधानेषु तथौषधेषु [२]
प्रयोजनं यस्य तु यावता स्यात्तावत्स गृह्णाति यथाशु कूपात् ।
तथा निघण्टुनिधेरनन्ताद्गृह्णात्यह (?)कश्चिदिहैकदेशं [३]
नामोत्क्रमेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्तं ।
शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न गृह्यते सो पुनरुक्तदोषः [४]
तुल्याभिधानानि तु यानि शिष्टैर्द्रव्याणि योगेषु निवेशितानि ।
सर्वाधिकारागमसंप्रदायैर्विभव्य[1] तद्वत्त च तानि युञ्ज्यात् [५]
किरातगोपादिकतापसाद्या वनेचरास्तत्कुशलाश्चान्ये ।
विदन्ति नानाविधभेषजानां प्रमाणवर्णाकृतिनामजातीः [६]
तेभ्यः सकाशादुपलभ्य वेदाः[2] पश्चात्स्वशास्त्रेण विमृष्य युक्त्या
विकल्पयेद्द्रव्यरसप्रभावविपाकवीर्याणि तथा प्रयोगात् [७]
प्रायो जनाः सन्ति वनेचरास्ते गोपादयः प्राकृतनामतज्ञाः ।
प्रयोजनार्थं वचनप्रवृत्तिर्यस्मात्ततः प्राकृतमित्यदोष(?) [८]
एकं तु नाम प्रथितं बहूनां नामानि चैकस्य तथा बहूनि ।
द्रव्यस्य जात्याकृतिवर्णवीर्यरसप्रभावादिगुणैर्भवन्ति [९]
नाम श्रुतं केनचिदेकमेव तेनैव जानाति स भेषजं नु ।
अन्यस्तदन्येन तु वेत्ति नाम्ना तदेव चान्यो ऽपरेण कश्चित् [१०]
बहून्यतः प्राकृतसंस्कृतानि नामानि विश्राव्य बहूंश्च पृष्ट्वा ।
दृष्ट्वा च संस्पृश्य च जातिलिङ्गैर्विद्याद्विपक्भेषजमादरेण [११]
अनामविन्मोहमुपैति वैद्यो न वेत्ति पश्यन्नपि भेषजानि ।
क्रियाक्रमो भेषजमूल एव तद्भेषजं चापि निघण्टुमूलं [१२]
तस्मान्निघण्टुरित्येष नातिसंक्षिप्तविस्तरः ।
हिताय वैद्यपुत्राणां यथावत्संप्रकाश्यते [१३]
द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्याणां नामनिर्णयं ।
लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमं [१४]

Liber, jam a Kshirasvámine laudatus, in capita (varga) novem divisus est Guduchyádivarga fol 117ᵇ, Şatapushpádivarga fol 120ᵃ, Chandanádivarga fol 123ᵇ, Karavíradivarga fol 126ᵇ, Amradivarga fol 130ᵃ, Kánchanadivarga fol 133ᵃ, Misrakavarga fol 134ᵃ, ashtamo vargas fol 134ᵇ Denique ea vocabula traduntur, quae aut unam rem indicant, aut duobus, tribus, pluribus significationibus diversis usurpantur

Haec voluminis pars anno 1467 non satis accurate exarata est (WALKER 181ᵉ)

452.

Foll 75–92 (linn 11) *Şivakoshas*, glossarium homonymicum arborum et plantarum medicinalium, a *Şivadatta* Chaturbhujae filio, anno 1677 compositum Incipit

वन्दामहे स्मरजित (?) भवता[ ] कृपाकटाक्ष करुणापराया ।
यतो जगद्व्यस्तसमस्तवस्तु स्वहस्तविन्यस्तमिवावभाति ॥१॥
शब्दार्णवाजयामरपालितसिंहमेदिनीविश्वान् ।
हारावलीहलायुधशाश्वतहेमत्रिकाण्डशेषाद्यं ॥२॥
प्रीत्यै विविच्य भिषजो विविधौषधनामसंदिहानस्य ।
नानार्थौषधकोशो विरच्यते लिङ्गभेदेन ॥३॥

Auctor igitur ad opus conficiendum hos lexicographos et lexica adhibuit Ajaya, Amara, Trikándasesha, Medini, Visva Vopalitasinha, Şabdárnava, Şásvata, Halayudha, Háravali, Hemachandra Liber distichis 541 constat. Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt, ita ut v c voces *k* consonanti terminatae bisyllabae, trisyllabae, quadrisyllabae primo loco enumerentur, reliquae deinceps consonantes sequantur Ordo alphabeticus literarum initialium in singulis classibus plerumque accurate observatus est

In fine haec leguntur नवग्रहातिथिप्रमिते (navagrahatithipramite) हायने हालभूभुजः चक्रे चातुर्भुजिः कोषं शिवदत्तः शिवाभिधम् ॥४१॥

Haec voluminis pars anno 1820 admodum negligenter exarata est Disticha 66–92 omissa sunt (WILSON 408ᵇ)

453.

Foll 69–109 Lit Bengal *Sabdachandrika*, materiae medicae lexicon synonymicum, a *Chakrapanidatta* compositum Incipit

देव प्रणम्य हेरम्बं वैद्यश्रीचक्रपाणिना ।
भेषज्यशब्दबोधाय क्रियते शब्दचन्द्रिका ॥
अमरादिप्रसिद्धानि यनि (yáni) नामानि तानि च ।
नानातन्त्रप्रयोगेभ्यः कथ्यन्ते वीक्षितानि च ॥

Auctor Amarae thesauro ita usus est, ut partes omnes eas, quae ad rem medicam faciunt, verbo tenus in librum suum reciperet, ipse vero synonyma aliunde petita adjungeret Capita singula haec Vrikshadivarga fol 83ᵃ, Svarnadivarga fol 84ᵃ, Ghritadivarga fol 85ᵃ, Bhumyadivarga fol 87ᵃ, Manushyavarga fol 89ᵃ, Sinhádivarga fol 92ᵃ, Madyadivarga fol 93ᵇ, Panchakashâyadivarga fol 94ᵇ, Triphaladivarga fol 96ᵃ Speciminis causa nonnulla initii disticha apposui, Amarae verba uncis includi jussi Am II, 4, 2

[बोधिद्रुमश्चलदलः पिप्पलः कुञ्जराशनः ।
अश्वत्थो] देवभवनं देवात्मा हयमारणः ॥४॥
प्रीहारिर्नागबन्धुश्च शिरापत्त्रो महाद्रुमः ।
[कपित्थे स्युर्दधित्थग्राहिमन्मथाः] ॥५॥
हेमन्तनाथः सभयः सुफलः सुमनः फलः ।
[दन्तशठो] निरामालुर्लिङ्गको लिङ्गवर्धनः ॥६॥
[उदुम्बरे जन्तुफलो यज्ञाङ्गो हेमदुग्धकः] ।
यज्ञसारो धर्मपत्त्रः पाणिभुक्कर्पटः पशुः ॥७॥

---

[1] Vibhavya [2] Vaidyah?

[कोविदारे चमरिकः कुद्दालो युगपत्रकः] ।
सत्कांचनारः कामालुर्हयवाहनमंकरः ॥८॥

Inde a folio 97. index rerum, quae hoc libro continentur, sequitur. Idem lexicon codice E. I. H. 987. continetur.

Apographon nostrum post annum 1820 e codice non accurato transscriptum est. Neque meliore codice Rádhákánta usus est, quo factum est, ut arborum et plantarum nomina nova omnino et inaudita (cf. supra, कामालु, निरामालु, पाणिभुज्, संभव) ex hoc lexico in Sabdakalpadrumam receperit. (WILSON 410[b].)

454.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 368. Long. 10½ Lat 7½. Linn 13–17.

Anekárthasangrahas, glossarium homonymicum, hoc seculo ineunte e variis lexicis congestum. Voces singulae secundum consonantes finales et syllabarum numerum eodem plane modo dispositae sunt atque in Medinikosha. Lexicographorum et lexicorum, quorum loci integri sub singulis vocibus excerpti et collecti sunt, nomina haec reperi: Ajayapála, Anekártha, Amara, Ekártha, Jaṭádhara, Trikándasesha, Dharani, Medinikara, Ratnamálá, Rudra, Visvaprakása, Ṣabdaratnávalí, Háràvali, Hemachandra (nánártha). Neque tamen haec auctorum copia ultra folium 33 procedit, et in reliquo libro raro aliorum lexicographorum loci inveniuntur atque Medinikarae et Dharanis. Particulae in fine libri (inde a foll. 355[b].) recensentur.

Medinikarae editionis Calcuttensis quum paginae et lineae citentur, liber utilissimus non ante annum 1807 compositus esse potest.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 416)

455.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 570. Long 17. Lat. 10½. Linearum numerus variat.

Continetur hoc codice *Ṣabdárthakalpatarus*, lexicon Sanscriticum a *Venkaṭa*, Venkaṭae filio, Súryanaráyanae nepote, intra annos puto 1806–1810 Madris compositum, et eodem modo digestum atque altera Hemachandrae pars. Incipit: श्रीविश्वेशो विश्वमयो विश्वातीतो निरामयः । व्योमातीतो निर्गुणो पि सृष्टिस्थित्यंतकृद्भवेत् ।

Auctor multis lexicis se usum esse profitetur: Saseshámarakoshas cha tasya nánárthako 'pi cha ı visva Visvaprakásas cha nighanṭur Viṣvamediní ॥ Nánárthacratnamálá cha *Paryáyárnava* eva cha ı *Sabdaṣabdárthamanjúshá Sabdalingárthachandriká* ॥ *Paryáyaratnamálá cha Sabdaratnam Vishámritam* ı Sarasvatívilásás cha vidvadbhih samudáhritáh ॥ In medio autem libro plerumque Amara solus atque parum accurate citatur. Nullius nunc emolumenti liber. Specimini haec sufficient, fol 188[b]:

वादि ताक्षरांतकांडे
२ अक्षरवर्गे
वादिप्रकरणं

व्यक्तिः । इकारांता स्त्रियां ॥ अमरः ॥ पृथक्स्वरूपे ॥
व्यक्तं । अदंतं त्रिषु ॥ नानार्थरत्नमाला ॥ स्पष्टे ॥ पुंसि । विदिते ॥
वस्तं । अदंतं क्लीबे ॥ अमरः ॥ गृहे ॥
वस्ता । ऋकारांतः पुंसि ॥ अमरः ॥ पितरि ॥

Prima pars vocabula क–ण, secunda त–य, tertia र–ष consonantibus terminata comprehendit. In fine primi et tertii libri haec de auctoris gente referuntur: इति श्रीमद्वृहेश्वरपदपद्माराधनसुधास्वादनपारीणेन । तत्करुणाकटाक्षलब्धसरससाहित्यांभोनिधिकविताचातुरीधुरीणेन । उद्दंडाराध्यान्ववायगुरुमल्लिकार्जुनभक्तिपरायणेन । वैश्यकुलपद्माकरविभाकरेण । मामिडिवंशपाथोराशिसुधाकरेण । व्यालकुलसगोत्रपवित्रेण । विद्वदनुग्रहपात्रेण । भद्रमांबामूर्यनारायणपौत्रेण । वेंकटवर्यतनूभवेन । विजयलक्ष्मीगर्भशुक्तिशुक्तिभवेन । वेंकटार्येण विरचिते etc.

Codex anno videtur 1812 exaratus esse. (WILSON 50)

456.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 369. Long. 16. Lat. 10. Linn. plerumque 35.

A. Foll 1–325. *Index alphabeticus* vocabulorum, quae in Unádikosha, Hemachandra (Abhidhánachintámani), Trikándasesha, Bhúriprayoga, Háravalí, Sabdratnávalí, Dharani reperiuntur. Significationes quidem non additae sunt, sed numeri capita et disticha singulorum lexicorum indicantes. Accuratius tria tantum prima respiciuntur. Hemachandra, Trikáṇḍasesha et Háravalí ex editionibus Calcuttensibus citantur.

B. Foll. 326–369. *a*. Foll. 326–367. indicem alphabeticum vocabulorum in homonymica Bhúriprayogae et Jaṭádharae parte exstantium continent, ita tamen ut ea tantum recepta sint, quae his lexicis propria sunt. *b*. Foll. 363–369. Index vocabulorum in priore Bhúriprayogae parte enumeratorum.

Codex anno 1812 exaratus est. (WILSON 53.)

I ARS METRICA (CHHANDAS)

457.

Lit Devan Charta Europ Foll 43 Long $12\frac{1}{4}$ Lat 5 Linn 12–14

Chhandahsástram, doctrinae metricae compendium, *Pingalae* auctori attributum (B) Codicibus nostris ea tantum pars continetur, qua metra Prakritica enarrantur Incipit

मो विविहमसमायरपार पत्तो विमलमइ हेल ।
[यो विविधमात्रासागरपारं प्राप्तो विमलमतिहेल ।]
पढम भासतरडो णाओ सो पिंगलो जयई ॥१॥
[प्रथम भाषातरडो नाग स पिंगलो जयति]

Liber in partes duas divisus est, atque priore *mátrávrittam* (fol 26ᵃ), altera *varnavrittam* continentur, i e metra *syllabarum aut quantitate aut numero metienda*

In marginibus commentarius, *Pingalasaravikásiní* appellatus, a *Ravikara* Hariharae filio, compositus, adscriptus est

Codex post annum 1820 parum accurate exaratus est (MILL 53)

458.

Lit Bengal Charta Ind Foll 65 Long $15\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 4

Eadem *Pingalae* pars (A)

Locorum difficiliorum interpretatio in marginibus adscripta e Vamanae commentario excerpta est Pars prior in folio 35ᵇ finitur Folium ३६ desideratur

Codex post annum 1815 nitide exaratus est (MILL 15)

459.

Foll 35–67 Lit Bengal *Idem liber* (C)

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 367

Haec folia hoc seculo ineunte negligenter exarata sunt (MILL 8ᵇ)

460

Opuscula duo Lit Bengal Charta Ind Foll 67 Long $15\frac{1}{2}$ Lat $2\frac{3}{4}$ Linn 6

Foll 1–34 *Vamanácháryae* ad *Prákritapingalam* commentarius Incipit प्रणमति सागमि निदिशे etc In fine libri auctor *Prákritachandrikám*, grammaticam a se scriptam laudat

Haec voluminis pars anno 1670 a Gávakachandra exarata est (MILL 8ᵃ)

461.

Foll 40–59 (linn 19–21) *Pingalachhandogranthatíka*, commentarius ad Pingalae artem metricam Prakriticam, a *Chitrasena* compositus Incipit

सयलविवुहवद ज्योतिरूप च नीत्त ।
कवियणपयरत्तो पालपोहाय भट्टो ।
कलितसयलतोर पिंगलस्स प्पसिद्ध
रयइदि पदटीक लक्खण चित्तसेणो ॥१॥
सकलविवुधपद्य ज्योतिरूप च नत्वा ।
कविजनपदरक्तो पालबाधाय भट्ट ।
कलितसकललोक पिंगलस्य प्रसिद्ध
रचयति पदटीका लक्षण चित्रसेन ॥२॥

Primum regulas generales tradit et explicat, quae etiam in parte metra Sanskritica tractante reperiuntur, deinde eas exponit, quae ad linguam Prakriticam pertinent Commentarius et brevis et perspicuus est Kedarabhattae liber semel citatur

Haec voluminis pars anno 1688 Bhadranagarae a Kusalasagara exarata est, qui in fine haec adscripsit श्रीभद्रानगरे श्रीखरतरगच्छे वाचनाचार्यश्री ६ श्रीलावण्यरत्नगणीना शिष्य प0कुशलसागरेण etc (WALKER 205ᵈ)

462.

Foll 98–105 (linn 13) *Vrittaratnákaras*, metrorum oceanus, liber a *Kedara*, Pabbekae filio, compositus (A) Incipit

सुखसंतानसिद्धर्थं नत्वा ब्रह्माच्युतार्चितं ।
गौरीविनायकोपेतं शंकरं लोकशंकरं ॥१॥
वेदार्थशैवशास्त्रज्ञः पब्बेकोऽभूद्द्विजोत्तमः ।
तस्य पुत्रोऽस्ति केदारः शिवपादार्चने रतः ॥२॥
तेनेदं क्रियते छन्दो लक्ष्यलक्षणसंयुतं ।
वृत्तरत्नाकरं नाम बालानां सुखबुद्धये ॥३॥
पिंगलादिभिराचार्यैर्यदुक्तं लौकिकं द्विधा ।
मात्रावर्णविभेदेन छन्दस्तदिह कथ्यते ॥४॥
षडध्यायनिबद्धस्य छन्दसोऽस्य परिस्फुटं ।
प्रमाणमपि विज्ञेयं षट्त्रिंशदधिकं शतं ॥५॥

Auctor sex capitibus disticha 136 continentibus, metra in poematis postvedicis usurpata ita exponit, ut praecepta eodem, de quo singulis vicibus disseritur, metro composita sint Atque capite *primo* de artis metricae elementis agitur, *secundo* ea metra enumerantur, in quibus syllabarum quantitas, *tertio* in quibus syllabarum numerus norma est, *quarto*, in quibus distichi pars prima cum tertia secunda cum quarta congruit, *quinto*, in quibus distichi partes quatuor differunt Denique ut numerus stropharum, quae

longarum et brevium syllabarum combinatione quadam fieri possint, computetur, et quo ordo quem stropha aliqua in metrorum serie occupat, reperiatur etc sex definitiones (pratyaya) traduntur prastaras nashtam, uddishtam, ekadvyadilagakriya, sankhya, adhvayogas

Auctor ipse, et *Divákara* scholiasta in Mallinathae commentariis saepissime laudantur

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 179[c])

463.

Foll 123–131a (linn 10–12) *Kedarabhattae Vritta ratnakaras* (B)

De codice Havniensi cf Westergaard, p 15, de Berolinensibus Weber p 225

Haec folia anno 1741 a Prabhujika exarata sunt (WALKER 205[f])

464.

Foll 20–24 *Idem liber* (C)

Haec folia anno 1833 exarata sunt (WILSON 225[b])

465.

Foll 106–136 (linn 15–18) *Janardanavibudhae* ad *Vrittaratnakaram* commentarius, *Bhavarthadipika* appellatus Incipit

नत्वा विनायक देवमनत च गुरु तथा ।
प्रीत्यर्थं च कृष्णदेवस्य छन्दोवृत्ति करोम्यह ॥१॥

Ad singula metra exempla praebet, quas ipsius esse lucubratiunculas puto In numero eorum auctorum, quorum operibus Kedarabhatta usus esse dicitur, *Jayadevam* et *Ramaşarmanem* fuisse declarat

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 179[d])

466.

Lit Devan Charta Europ Foll 93 Long 11 Lat. 8½ Linn 20 Hic codex anno 1833 a Madhavarama negligenter exaratus est

Foll 1–18 *Bhaskaraşarmanis*, Ayajibhattae filii, ad *Vrittaratnakaram* commentarius, *Setu* appellatus Incipit श्रीभास्कर नमस्कुर्व etc

Scholiasta Benaris oriundus erat, ubi etiam Purushottama proavus, Haribhatta avus, Ayájibhatta[1] pater ejus vixerunt Commentarium hunc anno 1676 composuit (WILSON 225[a])

[1] Ita legendum esse non autem Ápáji ex auctoris epilogo intelligitur

467.

Foll 26–71 *Narayanae*, Rameşvarae filii, ad *Vritta ratnakaram* commentarius Incipit

नत्वा गणेश वाग्देवी पिंगल मातर गुरु
अन्यान्यपि (anyan api) च भाष्यादिकर्तृंश्छन्दोविशारदान् १
श्रीभट्टरामेश्वरसूरिसूनुर्नारायण स्वामनुरूप्य बुद्धि
सक्षेपवृत्त्या विवृति सुवृत्तरत्नाकरे व्यक्ततया तनोति २

Auctor librum Benaris anno 1680 composuit Abavus ejus Naganabha (?) Angadeva proavus, Govinda avus fuit *Ramakutuhala*, carmen a patre scriptum, in medio libro citat Exempla metrorum partim ab auctore ipso composita, partim ex aliis carminibus excerpta sunt Brevitatis promisso non stetit (WILSON 225[c])

468.

Foll 83–110 (linn 5) Lit Bengal *Chhandomanjarí* florum metricorum fasciculus, artis metricae compendium, a *Gangadasa*, Gopaladasae medici et Santoshae filio, compositum (A) Incipit

देव प्रणम्य गोपाल वैद्यगोपालदासज ।
सन्तोषातनयश्छन्दो गङ्गादासस्तनोत्यद ॥
सन्ति यद्यपि भूयासश्छन्दोग्रन्था मनीषिणा ।
तथापि सारमाकृष्य नवकार्यो ममोद्यम ॥
इयमच्युतलीलाढ्या सद्वृत्ता जातिशालिनी ।
छन्दसा मञ्जरी कान्ता सभ्यकण्ठे लगिष्यति ॥

Auctor libellum in capita (stavaka) sex divisit Atque primo pedes metricos literis significandos, vocalium productionem, pausam tractat Laudat in hac parte comoediam a patre scriptam, *Páriyátaharanam* appellatam, carmen suum, *Achyutacharitam* *Chhandogovindam* a Gangadása magistro compositum (मम पाकरत्नगोविंदं मम गुरोर्गंगानाम्नस्य), denique *Purushottamam*, magistrum alterum (*Setamandarya* mukhyas tu नेच्छति मुनयो यति । इत्याह भट्ट सप्तर्षे गुरुम पुरुषोत्तम) Capitibus II–V res ita exponuntur, ut disticha singula metrum ipsum repraesentent, argumentum vero cum Krishnae et Radhae amoribus conjunctum sit Nonnunquam aliorum poetarum versus, velut Mághae et Bháravis, citantur Sexto denique capite orationis pedestris genera tria breviter proponuntur

गद्य पद्यमिति प्राहुर्वाङ्मय द्विविध बुधा ।
प्रागुक्तलक्षण पद्य गद्य सप्रति गद्यते ॥१॥

अपादं पदसंतानं गद्यं तत्तु त्रिधा मतं ।
वृत्तकोत्कलिकाप्रायवृत्तगंधिप्रभेदतः ॥२॥
अकठोराक्षरं स्वल्पसमासं वृत्तकं मतं ।
तद्धि वैदर्भरीतिस्थं[1] गद्यं हृद्यतरं भवेत् ॥३॥
भवेदुत्कलिकाप्रायं समासाढ्यं दृढाक्षरं ।
वृत्तैकदेशसंबंधाद्वृत्तगंधि पुनः स्मृतं ॥४॥

वृत्तकं । यथा ॥ स हि त्रयाणामेव जगतां गतिः परमः पुरुषः पुरुषोत्तमो दृप्तदानवभरेण भंगुरांगामवनिमवलोक्य करुणार्द्रहृदयस्तस्या भारमवतारयितुं रामकृष्णस्वरूपेणांशतो यदुवंशेऽवततार यस्तु प्रसंगेनापि स्मृतो वा गृहीतनामा पुंसां संसारपारमवलोकयति ॥

उत्कलिकाप्रायं । यथा ॥ प्रणिपातप्रवण समथनाशेषसुरासुरादिवृंदसौंदर्यप्रकटकिरीटकोटिनिविष्टस्पष्टमणिमयूखच्छटाच्छुरितचरणनखचक्र विक्रमोद्दामवामपादांगुष्ठनखशिखरखंडितब्रह्मांडविवरनिःसरत्सुरदमृतकरप्रकरभास्वरसुरवाहिनीप्रवाहपवित्रीकृतपिष्टपत्रितय कैटभारे क्रूरतरसंसारसागरनानाप्रकारावर्तविवर्तमानविग्रहं मामनुगृहाण ॥

वृत्तगंधि । यथा ॥ जय जय जय जनार्दन सुकृतिमनस्तडागविकस्वरचरणपद्म पद्मपत्त्रनयन पद्मिनीविनोदराजहंसाभभास्वरयशःपटलपरिपूरितभुवनकुहर हरकमलासनादिवृंदारकवृंदवंदनीयपादारविंदद्वंद्व द्वंद्वनिर्मुक्तयोगींद्रहृदयमंदिराविष्कृतनिरंजनज्योतिःस्वरूप नीरदरूप विश्वरूप अनाथनाथ जगन्नाथ मामनवधिदुःखव्याकुलं रक्ष रक्ष रक्ष ॥

In marginibus scholia adscripta sunt.

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore nitide exarata est. (WILSON 349^c^)

469.

Foll. 72–93. A Foll 82–93 *Idem liber.* (B) B Foliis 72–81. scholia continentur Utraque pars e superiore exemplari transscripta est. (WILSON 225^d^.)

470.

Foll 80–86 (linn 8) *Srutabodhas,* cognitio audiendo obtinenda, libellus *Kalidásae* cuidam tributus Auctor metra Sanskritica maxime usitata distichis 41. ita descripsit, ut, quo more Terentianus Maurus metra Latina exposuit, regulae ipsae metrorum specimina sint. Libellus, exilis et jejunus, et scholiastam (Harshakírtim), quodque compendiis contingere solet, editores plurimos invenit

Haec voluminis pars a Sadásiva, Pitámbarae filio, Prayágae in usum Vyájabhánujitis anno 1692 exarata est (WALKER 192^c^.)

[1] Schol bahusamassaghatitam

K. ARS SYMPHONIACA (SANGITA)

471.

Lat Devan. Charta Ind. Foll 67. Long 12½. Lat 4½. Linn. 10.

Hoc codice *Sangítaratnákarae*, a *Sárngadeva*, Sothalae filio, Bháskarae nepote (?), scripti, libri I. II IV. continentur

A. Foll 30–50. I. *Svaragatádhyáya,* de sonis musicis. Prooemio auctor et majores suos (वंशः श्रीमत्काश्मीरसंभवः । नृपैर्नृपगणाज्ज्ञातः) et *Singhanadevam* regem celebrat, et satis multos artis musicae scriptores, partim fictos, partim veros enumerat. Horum in numero Abhinavaguptam[2], Kírtidharam, Kohalam, Somesvaram enodavi Finis hujus libri desideratur.

B. Foll 1–29. II. *Rágavivekádhyáya,* de modis musicis

C. Foll 51–67. IV *Prabandhádhyáya,* de compositionibus musicis.

Codex anno 1825 parum accurate exaratus est (MILL 49)

472.

Foliis 126–147. (linn. 8) *Şárngadevae Prabandhadhyáyas* continetur. Incipit रंजकः स्वरसंदर्भो (°sandarbho) गीतमित्यभिधीयते । गांधर्वं गानमित्यस्य भेदद्वयमुदीरितं ॥१॥ अनादिसंप्रदायं यद्गंधर्वैः संप्रयुज्यते । नियतं श्रेयसो हेतुस्तद्गांधर्वं जगुर्बुधाः ॥ यत्तु वागोमकारेण (वाग्गेय°) रचितं लक्षणान्वितं । देशीरागादिषु प्रोक्तं तद्गानं जनरंजनं (°ranjanam) etc.

Haec voluminis pars post annum 1830 exarata est (MILL 47^c^)

473.

Foll 30–43 *Táladhyáyae,* qui sextus est *Sangítaratnákarae* liber, de tactu musico agens, fragmentum

Haec folia post annum 1830 exarata sunt (MILL 48^c^.)

474.

Opera duo Lit. Devan Charta Europ Foll 74 Long 11. Lat 9

Foll 1–47. (linn 21) *Nrittádhyáyas,* septimus *Sangítaratnákarae* liber, quo *Şárngadeva* artis orchesticae praecepta distichis 1676 tradidit. Initium conjecturis

[2] Hunc auctorem etiam in Nrittadhyáya laudat

meis emendatum apposui आङ्गिकं भुवनं यस्य वाचिकं सर्व-वाङ्मयं । आहार्यं चन्द्रतारादि तं नुमः सात्त्विकं शिवं ॥१॥ शिवप्रसा-दसम्प्राप्तनिःसीमज्ञानसंपदा । तन्यते शार्ङ्गदेवेन नर्तनं तापकर्तनं ॥२॥ नाट्यं नृत्यं तथा नृत्तं त्रेधा तदिति कीर्तितं । नाट्यवेदं ददौ पूर्वं भर-ताय चतुर्मुखः ॥३॥ ततश्च भरतः सार्धं गन्धर्वाप्सरसां गणैः । नाट्यं नृत्यं तथा नृत्तमग्रे शंभोः प्रयुक्तवान् ॥४॥ प्रयोगमुद्धतं स्मृत्वा स्वप्रयुक्तं ततो हरः । तण्डुना स्वगणाग्रण्या भरताय न्यदीदिशत् ॥५॥ लास्यम-स्याग्रतः प्रीत्या पार्वत्या समदीदिशत् । बुद्ध्वाथ ताण्डवं तण्डोर्मर्त्येभ्यो मुन-योऽब्रुवन् ॥६॥ पार्वती त्वनुशास्ति स्म लास्यं बाणात्मजामुषां । तया द्वारवतीगोप्यस्ताभिः सौराष्ट्रयोषितः (सौराष्ट्रा° MS) ॥७॥ ताभिस्तु शिक्षिता नार्यो नानाजनपदास्पदा । एवं परंपराप्राप्तमेतल्लोके प्रति-ष्ठितं ॥८॥ ऋग्यजुःसामवेदेभ्यो वेदाच्चाथर्वणः क्रमात् । नाट्यं चाभिन-यामीत (?) रसान्संगृह्य पद्मभूः ॥९॥ व्यरीरचच्चयमिदं धर्मकामार्थमोक्षदं । कीर्तिप्रगल्भसौभाग्यपरमानन्दकारणं ॥१०॥ दृष्टस्य नाट्यनृत्ये ते पर्वकाले विशेषतः । नृत्यं त्वत्र नरेन्द्राणामभिषेकमहोत्सवे ॥१४॥ यात्रायां देव-यात्रायां विवाहे प्रियसंगमे । नगराणामगाराणां प्रवेशे पुत्रजन्मनि ॥१५॥ ब्रह्मणोक्तं प्रयोक्तव्यं मांगल्यं सर्वपर्वसु । नाट्यादित्रितयस्यातः प्रपञ्चम भिदध्महे ॥१६॥

Auctor hoc libro non modo saltandi, sed etiam gesticulandi et artis scenicae cum saltatione conjunctae praecepta accurate exposuit

Haec voluminis pars circiter annum 1820 e codice mediocri transscripta est (WILSON 340[a])

475.

Foll 65–83 (linn 26) *Rágavibodhas,* modorum musicorum doctrina, libellus a *Soma,* Mudgalae filio compositus Incipit आर्यामूनुसमानं प्रणम्यमानं धरासुरैः प्रवरैः । कृपाचया तमालं मुरलमालवदं कलये ॥१॥ दक्षिणे लक्ष्मणो यस्य वामे च जनकात्मजा । पुरतो मारुतिर्यस्य तं वन्दे रघुनन्दनं ॥२॥ आर्यानन्दनिदानं गुरुं स्वराधारनिपयमहं । स्थानविशेषख्यातं गणप तिर्मतिसिद्ध्ये वन्दे ॥३॥ हेतुर्नगद्यवहृतेर्विराजयति स्वयोगतो वीणा । जयति व्यापनशीला शब्दात्मब्रह्मशक्तिः सा ॥४॥ *Sakalakalopa khyakulah sankhyavan Menganathajane* । मुद्गलसूरेस्तनुज-स्तनुधीरपि सोमनामाहं ॥५॥ रागविबोधं विदधे विरोधरोधाय लक्ष्यल क्षणयोः । भाषा वाचा किंचित्सारं सारं समुद्धृत्य ॥६॥ पथ्याख्यार्या-वास्या मम वाण्या जयति विपुलाख्या स्पृक् । यदनुग्रहादभीष्टा सव या चत्र सिद्धेयु ॥७॥ गीतं द्वेधा मार्गो देशी मार्गे स यो विरच्याद्यैः । अन्विष्टो भरताद्यैः शंभोरग्रे प्रयोक्तव्यः ॥८॥ देशे देशे रुच्या यज्जनहृद्-रञ्जनं तु सा देशी । स तु लोकरुचिविकलितं प्रायोलक्ष्यात देशी तत् ॥९॥ स्वत् श्रुतिस्वराद्या वीणाभेदा स्वमस्थया मेला । रागास्तद्रू-पाणि च पञ्च विवेका क्रमान्नेया ॥१०॥ पुरुषार्थमार्गसिद्धौ सिषेव यिपुरपि विरचिहरिगिरिशान् । नादमुपासीन मुधीर्यदिमे गदितास्त-दात्मानः ॥११॥ आमरयति वियधुर्थिन्न तद्देहयन्त्रिमाहति । स प्रेरयते दीप्या ब्रह्मग्रन्थिस्थितं मरुतं ॥१२॥ ऊर्ध्वं विचरन् क्रमतो नाभिहृदयकण्ठ-मूर्धवक्त्रेषु स । व्यतिसूक्ष्मादिकसंज्ञान्नादाननुते तं गानार्हो (°rhan) ॥१३॥ हृत्कण्ठमूर्धनादाः क्रमादमी मन्द्रमध्यतारास्या । द्विगुणा यथोत्तरं च श्रुतितः स्वरता च वक्ष्यते ॥१४॥ हृद्यूर्ध्वनाडिकास्वद्वाविंशत्यश्रुतिजननाडीषु । तासु तः श्रुतिसंज्ञाः स्युर्नादाः परपरोच्चोच्चाः ॥१५॥ एवं गले च शीर्ष ताभ्यः सप्त स्वराः श्रुतिभ्यः स्युः । स्वरता तेषु निरुक्ता मनः स्वतो रञ्ज यतीति ॥१६॥ षड्जर्षभगान्धारा मध्यमपञ्चमधैवतनिषादाः । इत्यभिधा-स्तेषां *sa ri ga ma pa dha nii* संज्ञान्या ॥१७॥

Libellus, *arya* metro scriptus, in capita quinque divisus est I *Srutisvarader vivekas,* de elementis musicae, distt 85, II *Vinabhidam vivekas,* de arte Vina canendi et de variis Vinarum generibus, distt 53, III *Melanam vivekas,* de scalarum variationibus, distt 61, IV *Ragavivekas,* de modis musicis, distt 50 Quinto denique cujus finis desideratur, *ragas* et *ragi nyas* enumerantur, et cantica quaedam[1], literis notata, traduntur

Sarngadeva a Soma semel bisve laudatur, cf II 43 नादोऽतिसूक्ष्मनामा नाभौ वदतेति शार्ङ्गदेवेन etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore nitide exarata est (OUSELEY 65[b])

476

Foll 11–29 *Sangitadarpanae,* artis symphoniacae speculi, a *Damodara,* Lakshmidharae filio, compositi, libri I et II

I Foll 11–20[a] *Svaragatadhyayas* Incipit प्रणम्य शिरसा देवौ पितामहमहेश्वरौ संगीतशास्त्रसंक्षेपः सारतो य मयो-च्यते ॥१॥ भरतादिमतं सर्वमालोड्यातिप्रयत्नतः । श्रीमता *Hari bhattena* (=Damodarena) सज्जनानन्दहेतुना (sajjana°) ॥२॥ प्रचरद्रूपसंगीतसारोद्धारो विधीयते । गीतं वाद्यं नर्तनं च त्रयं संगीत मुच्यते ॥३॥ मार्गदेशीविभागेन संगीतं द्विविधं मतं । द्रुहिणेन यदन्विष्टं प्रयुक्तं भरतेन च ॥४॥ महादेवस्य पुरतस्तन्मार्गाख्यं विमुक्तिदं । etc

II Foll 20[a]–29[a] *Ragadhyayas* Finis desideratur Incipit यो य ध्वनिविशेषस्तु स्वरवर्ण[वि]भूषितः । रञ्जको जन चित्तानां स रागः कथि[तो] बुधैः ॥ (MILL 48[b])

477.

Foll 122–207 *post annum 1830 negligenter exarata* Lit Devan Charta Europ Linn 8

Foll 122–125 *Sangitadarpanae* liber tertius *Pra kirnakadhyayas* appellatus Incipit अथ गीतोपयोगित्वा-दालप्तिर्गमकादयः । निरूप्यते मया सम्यक् लक्ष्यदृष्ट्या तु तत्वतः ॥१॥ रागालपनमालप्तिः प्रकटीकरणं मतं । etc (MILL 47[b])

[1] His canticis verba अथ शङ्कराभरण इति praemissa sunt

478.

Lit Devan Charta Europ Foll 43 Long 12½ Lat 3½ Linn 8

Foll 1–10 *Prabandhádhyayas*, quartus *Sangítadarpanae* liber Incipit स्वरतालादिक सव (sarvam) गीयते करण यत । निरूपित प्रधानत्वादय गीत निरूप्यते ॥

Totum volumen post annum 1830 parum accurate exaratum est (MILL 48[a])

479.

A Foll 148–153 *Vadyadhyayas*, de instrumentis musicis, quintus *Sangitadarpanae* liber

B Foll 154–185 *Taladhyayas*, liber sextus

C Foll 186–207 *Nrityadhyayas*, de arte orchestica, liber septimus

Damodara maximam partem Sarngadevae opus excerpsit, pauca ex aliis auctoribus et libris addidit, citantur enim praeter *Sangítaratnakaram* Anjaneya, Kallinatha, Chudamani Pratibhavilasa, Manidarpana, Ragarnava, Vinoda, Sivakinkara, Sangitarnava, Saroddhara, Haribhaṭṭa (MILL 47[d])

480.

Opera duo Lit Devan Foll 207 Long 12½ Lat 3½

Foll 1–121 Charta Ind Linn 6 *Sangitanarayanas*, artis symphoniacae compendium, *Narayanadevae* (Gajapativira), Padmanabhae filio, Kaviratna-*Purushottamamisrae* discipulo, auctori tributum Incipit मीलाद्रिकदरानदि मदरालयवदित etc

Liber in quatuor capita (parichheda) divisus est I *foll* 1–55 Sangitanirnayas, II foll 55[b]–64[b] Vadyanirnayas, III foll 64[b]–116[a] Nrityanirnayas, IV foll 116[a]–121[b] Suddhaprabandhodaharanam

Auctor recentior est quam *Damodara*, ejusque opus frequentissime laudat Praeterea hi auctores et libri citantur *Ramachandrodaya*, liber a Purushottama magistro compositus, Krishṇadatta fol 18[a], Kohala (et *Kohaliya liber*), Gitaprakasa, Chhandoratnakara, Naradasanhita sive Sanhita, Panchamasarasanhita 13[a] 33[b], Mammaṭa, Sangitaratnamálae auctor, 13[a] 20[a], Lakshmaṇabhaṭṭa Gitagovindaṭíkayam 27[a], Siromani 3[b] 29[a], Saivasarvasva 3[b], Sangitakaumudi sive Kaumudi 5[a] 13[b] 30[b] 42[b], Sangitasara 14[a] 19[b], Harinayaka 6[a] 14[a] 19[b] etc Se ipsum *Alankarachandrikae libri auctorem esse profitetur*

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte parum accurate exarata est (MILL 47[a])

481.

Foll 40–47 *Ragamala* a *Kshemakarna* pathaka, *Mahesae* filio anno 1570 composita Incipit वकुटब्रह्मभगीमरसुरपतिभि पूजित पादपद्म etc Auctor varios modos musicos (raga et ragini) versibus enumerat, singulorumque speciem et pulchritudinem celebrat Nomina modorum ab iis nuncupationibus, quae aliunde inno tuerunt saepe differunt In fine Kshemakarna Sathala (?) regis se antistitem fuisse declarat

Haec folia post annum 1810 parum accurate exarata sunt (WILSON 303[b])

482.

Foll 11–16 *Kshemakarnae Ragamala*

Haec folia ex apographo superiore circiter annum 1820 transscripta sunt (WILSON 301[b])

483.

Foll 22–61 (linn 5) Lit Bengal *Hastaratnavalí* liber a *Raghava* rege (Raya raghava) compositus Incipit चूडाचन्द्रमरीचिभिस्पृहमिवानम्र स्फुरद्विभ्रतौं वक्राम्ज निहितैकबाहुलतिकामम तुषाराद्रिजा । वामार्द्ध परिरभ्य विभ्रदलसस्पष्टार्द्धमुग्धेक्षण प्रीतो डामरव रव विरचयन् स्मेरो हर पातु च ॥ श्रीराघव क्षितिपतिर्जयति द्विजन्मवशप्रसूतपरिभूतरविप्रताप । शुभ्राभ्रशङ्करनिरद्धशशाङ्कशङ्खशङ्का मृगद्रुमति दिक्षु यशो यदीय ॥ यत्र श्रीश्च सरस्वती च [र]भसादन्योन्यनिर्मत्सर भूलोकभ्रमणाद्विरम्य परमानन्दान्विते दीव्यत । तन श्रीपु(yu)तरायराघवधराधीशेन या निर्ममे तामता कलयन्तु नाट्यरसिका श्रीहस्तरत्नावली ॥ Srihastamuktavalikrit प्रबन्धे भूयो यदुक्तान् विषयान् यवन्ध । श्रीराघवश्चो[f]क्षपतिस्तदेता श्रीहस्तरत्नावलीमातनोति ॥

Hoc libro auctor χειρονομιαν tractavit, sive artem manus concinno gestu motitandi, qualis aut in saltatione aut rebus scenicis adhibebatur Atque manuum gestus trifariam divisi erant Aut enim manus movebatur una (asamyuta), aut manus complodebantur (samyuta) Utrumque vero genus ad animi affectum quendam significandum inserviebat Paulo diversum *genus tertium, quum manuum gestus cum saltatione ad* motuum symmetriam augendam conjuncti essent, nullo tamen imitandi respectu habito (nrityahasta) हस्तेनैकेन कर्माणि येषा ते स्युरसयुता । येषा हस्तद्वयेनैव कर्माणि ते तु सयुता ॥ नृत्यमात्रस्थिता ये तु न किंचिद्वस्तुवाचका । सग्रहरेण सहिता नृत्यहस्तास्तु ते मता ॥ His praemissis auctor singulorum generum species enumerat Nomina collato Ṣárngadevae Nrittadhyaya emendata subdidi[1]

[1] Cf supra p 86[a]

I *Asamyuta* 1 Patakas, 2 Tripatakas, 3 Kartaryasyas (Kartarimukhas *S*), 4 Ardhachandrakas, 5 Hansasyas, 6 Kangulas (Kangulas *S*), 7 Ghonikas, 8 Mukulas, 9 Kadambas, 10 Padmakoshas, 11 Urnanabhas, 12 Alapadmakas[1], 13 Mushtikas, 14 Sikharas, 15 Kapitthas, 16 Tamrachudakas, 17 Ankusas, 18 Suchyasyas (Suchimukhas *S*), 19 Khatakasyas (Khatakamukhas *S*), 20 Aralas, 21 Suka tundas, 22 Sandansas, 23 Sarpasiras, 24 Hansapakshas, 25 Chaturas, 26 Mrigasirshakas, 27 Bhramaras, 28 Sinhasyas, 29 Krishnasaramukhas, 30 Tantrimukhas Sarngadeva vero quatuor tantum et viginti enumerat omissis *Ankusa, Kadamba, Krishnasarasya, Ghonika, Tantrimukha, Sinhasya*

II *Sanyuta* 1 Gajadantas, 2 Makaras, 3 Dolas 4 Maralakas, 5 Kapotas (hae manus etiam *Kurma* appellantur), 6 Anjalis, 7 Pushpaputas, 8 Nishadhas, 9 Vardhamanas, 10 Karkatakas, 11 Svastikas, 12 Utsangakas, 13 Avahitthas, 14 Khatakavardhamanas *Maralaka* a Sarngadeva omittitur

III *Nrityahastau* 1 Kesabandhas, 2 Nitambas, 3 Pakshavanchitakas, 4 Latakaras, 5 Pakshapradyotas, 6 Karihastas, 7 Garudapakshas, 8 Uttanarechitas (Uttanavanchitas *S*), 9 Rechitas, 10 Ardha rechitas, 11 Udvrittas, 12 Latananas (?), 13 Svastikas, 14 Viprakirnas, 15 Dandapakshakas, 16 Chaturasras, 17 Mushtikasvastikas, 18 Aviddhavaktras, 19 Aralakhatakamukhas, 20 Vakshomandali (Uromandali *S*), 21 Urahparsvardhamandali, 22 Parsvamandali, 23 Urdhvamandali, 24 Pallavas, 25 Alapadmas, 26 Nalinipadmakoshas, 27 Sarngadeva praeterea has tradit *Ulvana, Talamukha, Lalita, Valita, Suchyasya*

Nominibus enumeratis, Raghava duas classes priores accuratius definit, tertiam in appendice se expositurum esse promittit अथ लक्षणमेतेषामुद्देशक्रमतो मया। कथ्यते यादृगभगवता भरतेन प्रकीर्तित ॥ प्रसारिताग्रा सहिता भवन्त्यगुलयो यदि। कुंचित किंचिदगुष्ठ *Patakah* स्यात्तदा कर ॥१॥ पताके तु यदा हस्ते नामिता स्यादनामिका। *Tripatakah* कर. प्रोक्तस्तदा जनमनोहर ॥२॥ पताके स्यात्तर्जनी चेन्मध्यपृष्ठावलोकिनी। अनामिका नामिता च तदा स्यात् *Kartarimukhah* ॥३॥ तर्जन्यादिकनिष्ठांता यत्रागुल्यो नतिं गता। अंगुष्ठोऽपि नत सो *'rdhachandrah* कोदण्डखण्डवत् ॥४॥ मध्यमातर्जनीपृष्ठा (लग्नास्त्रेतराग्निमस्थानास्तर्जन्यगुष्ठमध्यमा *S*) मिलिता हमतुण्डवत्। प्रसारिते च शेषे द्वे *Hansasyah* स्यात्तदा कर ॥५॥ Hoc loco scriba folia duo praeterit पुरत प्रसारितास्तिस्रस्तथा चोर्ध्वा कनीयसी। अगुष्ठ कुंचितश्चेत्स्यात् *Hansapakshas* तदा कर ॥२४॥ कनीयसी भवेदूर्ध्वा तिस्रोऽगुल्य प्रसारिता। तासा मध्ये स्थितोऽगुष्ठस्तदा स्याच् *Chaturah* कर ॥२५॥ ऊर्ध्वे वृद्धाकनीयस्यौ तिस्रोऽन्या संपुता यदि। अगुल्यो *Mrigasirsho*ऽय भरतस्य करो मत ॥२६॥ मध्यमागुष्ठसयुक्तास्तिस्रोऽन्या विरलोर्ध्वगा। चिह्नद्भि कथ्यते हस्तो *Bhramaro* भ्रमराकृति ॥२७॥ वृद्धाकनिष्ठे विरले पुरोऽन्या पार्श्वसंयुता। उन्मिता शिरसा किंचित् *Sinhasyah* सिंहवक्त्रवत् ॥२८॥ मध्यमानामिकावृद्धा संयुता स्यु परस्पर। अन्ये द्वे प्रसृतमोऽन्य *Krishnasaramukhas* तदा ॥२९॥ अनामिका मध्यमा च वक्रा तु यदि लंघिता (लंघिता *Pur*)। तिस्रोऽन्या विरला शाखास्तदा *Tantrimukhah* कर ॥३०॥ अथ संयुतहस्ताना लक्षण निरूप्यते ॥ सर्पशीर्षौ (Patako nimnamadhyo yah sa tu *Sarpasirah* karah *S*) यदा स्याता कूर्पराकुंचितौ पुर। विद्वद्भिरेष कथितो *Gajadantas* तदा कर (स्कंधकूर्परयोर्मध्यमन्योन्यस्य यदा करौ। दधाते सर्पशिरसौ गजदंतस्तदोदित *S*) ॥१॥ उपर्युपरि विन्यस्तौ पताको द्वावधोमुखौ। ऊर्ध्वागुष्ठौ च *Makarah* कथितोऽय तदा कर ॥२॥ पताकौ लंबितौ स्यातामसौ (समौ *Pur*) प्रशिथिलीकृतौ। *Dola*nama भवेदेष कर कविभिरीरित ॥३॥ करयोरुभयोरेव विश्लिष्टतरशाखयो। कपनेनैव कथितो *Maralo* नाम हस्तक ॥४॥ अन्योन्यविहिताश्लेषौ मध्यरिक्तौ यदा करौ। *Kapota*nama हस्तोऽय कथितो नाट्यकोविदै ॥५॥ पताकाभ्यामुभाभ्या चेत्संश्लेष पार्श्वयोर्भवेत्। तले किंचित्कुंचितश्च तदा स्यात् *Anjalih* कर ॥६॥ कर सर्पशिरा यस्तु स्यादगुलिनिरंतर। कनिष्ठा पार्श्वसलग्ना हस्त *Pushpaputo* मत ॥७॥ द्वाभ्या कराभ्या विधृतौ कूर्परौ चेत्परस्पर। *Nishadho* नाम हस्तोऽय तदा स्यात्कविसमत ॥८॥ हस्तकौ मृगशीर्षौ द्वौ मिलितौ पुरत स्थितौ। *Vardhamána* इति स्यातो हस्तो नाट्यविदा मत ॥९॥ अन्योन्यातरगामिन्यो यदि चागुलयो मता (?)। स भवेत् *Karkato* नाम लतानिर्मितसंभवत् ॥१०॥ उत्तानौ वामपार्श्वस्थौ मणिबंधनिवेशितौ। अरालौ *Svastika*hastah कथितो हस्तकोविदै ॥११॥ उच्छ्रितौ वा समुत्तानौ (समुत्थानौ *Pur*) वृद्धिभाजावरालकौ। पुरतो दर्शितौ स्याताम् *Utsangah* स्यात्तदा कर (अन्योन्यस्कंधदेशस्थावरालौ स्वस्तिकीकृतौ स्वसमुखौ च विततावुत्संगो गीयते कर *S*) ॥१२॥ तिर्यंक चेदुत्थितशिखौ पद्मम पुरत स्थितौ। शुकतुंडौ तु हस्तौ द्वाव् *Avahitthah* करो मत ॥१३॥ खटकामुखहस्तोऽन्यो मिलित खटकामुखे। मतो नाट्यविदामेष *Khatakavardhamánakah* ॥१४॥[2] Inde a fol 26^b eae res traduntur, quae manuum gestu mimice significandae erant Deinde (fol 30^b) gestus ii describuntur, qui in singulis rebus imitandis adhibendi sunt

Major operis pars desideratur Desinit folium ultimum in disticho भ्रूभगापागभगाभ्या स्मितेन रभसेन च हृदये हसपक्षौ तु विभ्रमे द्वावुदीरितौ ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 234^b)

[1] Hanc manum Sarngadeva *Alapallava* sive *Alapadma* appellat

[2] Textum collato Puránasarvasva et Sárngadeva emendavi.

L ARS POETICA ET RHETORICA (ALANKARA)

484

Lit Devan Charta Ind Foll 28 Long foll 1–19 14 Lat 7 Linn 8–15 Long foll 20–28 $9\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 12

A Foll 1–19 *Daşarupakae*, a *Dhananjaya*, Vishņus filio, compositi, caput *primum*, cum commentario *Dhanikae*, Vishņus filio Initium, paulum emendatum, subjunxi नमस्तस्मै गणेशाय यत्कठ' पुष्करायते । मदाभोगघनध्वानो नीलकण्ठस्य ताण्डवे ॥१॥ दशरूपानुकारेण यस्य माद्यन्ति भावुका' । नम सर्वविदे तस्मै विष्णवे भरताय च ॥२॥ कस्यचिदेव कदाचिद्दयया विषय सरस्वती विदुष' । घटयति कमपि तमन्यो व्रजति जनो येन वैदग्धीं ॥३॥ उद्धृत्योद्धृत्य सार यमखिलनिगमान्नाट्यवेद विरिञ्चिश्चक्रे यस्य प्रयोग मुनिरपि भरतस्ताण्डव नीलकण्ठ । शर्वाणी लास्यमस्य प्रतिपदमपरो लक्ष्म क कर्तुमीष्टे नाट्याना कि तु किंचित्प्रगुणरचनया लक्षण सक्षिपामि ॥४॥ व्याकीर्णे मन्दबुद्धीना जायते मतिविभ्रम । तस्यार्थस्तत्पदैरेव सक्षिप्य क्रियतेऽञ्जसा ॥५॥ आनन्दनि'स्यन्दिषु रूपकेषु व्युत्पत्तिमात्र फलमल्पबुद्धि' । योऽपीतिहासादिवदाह साधु तस्मै नम स्वादुपराङ्मुखाय ॥६॥ अवस्थानुकृतिर्नाट्य रूप दृश्यतयोच्यते । रूपक तत्समारोपाद्दशधैव रसाश्रय ॥७॥ नाटक सप्रकरण भाण' प्रहसन डिम' । व्यायोगसमवाकारौ वीथ्यङ्केहामृगा इति ॥८॥

Hoc capite auctor de dramatum constitutione et variis animorum affectionibus, quae iisdem exprimuntur, distichis 67 disseruit Desinit in disticho इत्याद्यशेषमिह वस्तु विशेषजात रामायणादि च विभाव्य *Vṛihatkathám* च । आसूत्रयेत्तदनुनेतृरसानुगुण्याच्चित्रा कथामुचितचारुवच'प्रपञ्चै ॥

Commentarius incipit प्रणिपत्य शिव सायमाचार्यं भरत तथा । क्रियते दशरूपस्य व्याख्यान धनिकेन वै ॥ In hac parte Ratnávalim, Mudrárakshasam, Veņisanháram frequentissime Abhijnánaşakuntalam, Uttararamacharitam, Chhalitarámam, Mahávíracharitam, Malatimadhavam, Malavikagnimitram, Mrichchhakațikam rarius laudat

Haec pars post annum 1820 exarata est

B Folia 20–28 Ejusdem commentarii fragmentum quo disticha 1–28 explicantur

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 335)

485

Lit Devan Charta Ind Foll 65 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6–14

Inest *Kávyádarşas*, artis poeticae speculum, quem librum *Dandin* composuit, et in capita tria divisit (A) Initium, conjecturis meis paulum emendatum, subjunxi चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम । मानसे रमता दीर्घं सर्वशुक्ला सरस्वती ॥१॥ पूर्वशास्त्राणि सहृत्य प्रयोगानुपलक्ष्य च । यथासामर्थ्यमस्माभि' क्रियते काव्यलक्षण ॥२॥ इह शिष्टानुशिष्टाना शिष्टानामपि सर्वथा । वाचामेव प्रसादेन लोकयात्रा प्रवर्तते ॥३॥ इदमन्ध तम' कृत्स्न जायेत भुवनत्रय । यदि शब्दाह्वय ज्योतिरासंसार न दीप्यते ॥४॥ आदिराजयशोबिम्बमादर्श प्राप्य वाङ्मय । तेषामसनिधानेऽपि न स्वय पश्य नश्यति ॥५॥ गौर्गौ कामदुघा सम्यक्प्रयुक्ता स्मर्यते बुधै । दुष्प्रयुक्ता पुनर्गोत्व प्रयोक्तु सैव शसति ॥६॥ तदल्पमपि नोपेक्ष्य काव्ये दुष्ट कथचन । स्याद्वपु सुन्दरमपि श्वित्रेणैकेन दुर्भग ॥७॥ गुणदोषानशास्त्रज्ञ' कथ विभजते जन' । किमन्धस्याधिकारोऽस्ति रूपभेदोपलब्धिषु ॥८॥ अत' प्रजाना व्युत्पत्तिमभिसधाय सूरय' । वाचा विचित्रमार्गाणा निबबन्धु क्रियाविधि ॥९॥ तै' शरीर च काव्यानामलकाराश्च दर्शिता' । शरीर तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली ॥१०॥ पद्य गद्य च मिश्र च तत्त्रिधैव व्यवस्थित । पद्य चतुष्पदी तच्च वृत्त जातिरिति द्विधा ॥११॥ छन्दोविचित्या सकलस्तत्प्रपञ्चो निदर्शित' । सा विद्या नौस्तितीर्षूणा गभीर काव्यसागर ॥१२॥ मुक्तक कुलक कोष'[1] सघात[2] इति तादृश । सर्गबन्धाङ्गरूपत्वादनुक्त पद्यविस्तर ॥१३॥ सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षण । आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुख ॥१४॥ इतिहासकथोद्भूतमितरद्वा तदाश्रय । चतुर्वर्गफलायत्त चतुरोदात्तनायक ॥१५॥ नगरार्णवशैलर्तुचन्द्रार्कोदयवर्णनै । उद्यानसलिलक्रीडामधुपानरतोत्सवै ॥१६॥ विप्रलम्भैर्विवाहैश्च कुमारोदयवर्णनै । मन्त्रदूतप्रयाणाजिनायकाभ्युदयैरपि ॥१७॥ अलकृतमसक्षिप्त रसभावनिरन्तर । सर्गैरनतिविस्तीर्णै श्रव्यवृत्तै सुसधिभि ॥१८॥ सर्वत्र भिन्नसर्गान्तैरुपेत लोकरञ्जन । काव्य कल्पान्तरस्थायि जायते सदलकृति ॥१९॥ न्यूनमप्यत्र यै केश्चिदङ्गै काव्य न दुष्यति । यद्युपात्तेषु सपत्तिराराधयति तद्विद' ॥२०॥ गुणत' प्रागुपन्यस्य नायक तेन विद्विषा । निराकरणमित्येष मार्ग' प्रकृतिसुन्दर ॥२१॥ वशवीर्यश्रुतादीनि वर्णयित्वा रिपोरपि । तज्जयान्नायकोत्कर्षकथन च धिनोति न ॥२२॥ अपाद' पदसतानो गद्यमाख्यायिका कथा । इति तस्य प्रभेदौ द्वौ तयोराख्यायिका किल ॥२३॥ नायकेनैव वाच्यान्या नायकेनेतरेण वा । स्वगुणाविष्क्रियादोषो नात्र भूतार्थशसिन' ॥२४॥ अपि त्वनियमो दृष्टस्तत्राप्यन्यैरुदीरणात् । अन्यो वक्ता स्वय वेति कीदृग्वा भेदकारण ॥२५॥ वक्त्र चापरवक्त्र च सोच्छ्वासत्व च भेदक । चिह्नमाख्यायिकायाश्चेत्प्रसङ्गेन कथास्वपि ॥२६॥ आर्यादिवत्प्रवेश' कि न वक्त्रापरवक्त्रयो' । भेदश्च दृष्टो लम्भादिरुच्छ्वासो वास्तु कि तत' ॥२७॥ तत्कथाख्यायिकेत्येका जाति' सज्ञाद्वयाङ्किता । अत्रैवान्तर्भविष्यन्ति शेषाश्चाख्यानजातय' ॥२८॥ कन्याहरणसग्रामविप्रलम्भोदयादय । सर्गबन्धसमा एव नैते वैशेषिका गुणा' ॥२९॥ कविभावकृत चिह्नमन्यत्रापि न

[1] Schol *Kosho* yathá *Saptasatyádi*

[2] Scholiasta अन्यानपेक्ष एकश्लोकनिबन्धो मुक्तक । अनेकपद्यैरेकक्रियान्वितैरेकवाक्यार्थकथन कुलक । तच्च क्रियाया आद्यन्तश्लोकावस्थितिभेदादाद्यकुलकमन्त्यकुलकमिति द्विधा । असहतार्थानामेककवेरनेककवीना वा निबन्ध' कोष । यथा सप्तशत्यादि । कल्पितकथ एकच्छन्दोनिर्व्यूढ सघात' । यथा मघदूतादि ॥

दुष्यति । मुखमिष्टार्थससिद्धौ किं हि न स्यान्महात्मना ॥३०॥ मिश्राणि नाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तर॰ । गद्यपद्यमयी कापि चम्पूरित्यभिधीयते ॥३१॥ तदेतद्वाङ्मय भूय॰ सस्कृत प्राकृत तथा । अपभ्रशश्च मिश्र चेत्याहुरार्याश्चतुर्विध ॥३२॥ सस्कृत नाम दैवी वागन्वाख्याता महर्षिभि । तद्भवस्तत्समो देशीत्यनेक प्राकृत॰ क्रम ॥३३॥ महाराष्ट्राश्रया भाषा प्रकृष्ट प्राकृत विदु । Sagarah suktiratnanam Setubandhádi yanmayam ॥३४॥ शौरसेनी च गौडी च Láti चान्या च तादृशी । याति प्राकृतमित्येव व्यवहारेषु सनिधि ॥३५॥ आभीरादिगिर॰ काव्येष्वपभ्रश इति स्थिति॰ । शास्त्रेषु सस्कृतादन्यदपभ्रशतयोदित ॥३६॥ सस्कृत सर्गबन्धादि प्राकृत स्कन्धकादि यत । ओसरादिरपभ्रशो नाटकादि तु मिश्रक ॥३७। कथा हि सर्वभाषाभि सस्कृतेन च बध्यते । भूतभाषामयीं त्वाहुरद्भुतार्थां Vrihatl atham ॥३८॥ लास्यच्छलितसम्पादि प्रेक्षार्थमितरत्पुन । श्रव्यमेवेति सैषापि द्वयी गतिरुदाहृता ॥३९॥ अस्त्यनेको गिरा मार्ग सूक्ष्मभेद॰ परस्पर । तत्र वैदर्भगौडीयौ वर्ण्येते प्रस्फुटान्तर ॥४०॥

Primo libro styli poetici (marga) species duas, *Vaidarbhím* et *Gaudím*, distichis 106 adumbrat Des in fol 13[a] Liber secundus incipit काव्यं शोभाकरान् धर्मालकारान्प्रचक्षते । ते चाद्यापि विकल्पन्ते कस्तान्कार्त्स्न्येन वक्ष्यति ॥१॥ किंतु बीज विक(ka)ल्पाना पूर्वाचार्यैः प्रदर्शितम् । तदेव प्रतिसस्कर्तुमयमस्मत्परिश्रम ॥२॥ Hac parte de ornamentis orationis poeticae, sive tropis, figuris, similibus disputat Distt 370 Fol 36[b] Lib III incipit अव्यपेतव्यपेतात्मा व्यावृत्तिर्वर्णसहते॰ । यमक यच्च पादानामादिमध्यान्तगोचरम् ॥१॥ Hujus libri distichis centum primis alliterationis (*yamaka*) genera exponit[1] Distichis 28 sequentibus aenigmatum species sedecim has breviter definit *samagata*, *vanchita*, *vyutkranta*, *pramushita samanarupa*, *parusha*, *sankhyatá*, *prakalpita antarita*, *nibhrita samanaçabda sammudha*, *parihariki*, *ekachhanna*, *ubhayachhanna*, *sankírna* Denique distichis 129 (MS 118)—192 decem maculas, in poematis vitandas explicat अपार्थं व्यर्थमेकार्थं ससशयमपक्रम । शब्दहीन यतिभ्रष्ट भिन्नवृत्त विसधिक ॥ देशकालकलालोकन्यायागमविरोधि च । इति दोषा दशैवैते वर्ज्या काव्येषु सूरिभि॰ ॥ Omnia praecepta in singulis libris versuum ab auctore ipso, nisi fallor, scriptorum, exemplis probata sunt Qui versus quum rara in poematis Indicis simplicitate excellant, eos qui in libro I et priore lib II parte leguntur, subjeci

कोकिलालापवाचालो मामेति मलयानिल ।
उच्छलच्छीकराच्छाच्छनिर्झराम्भ कणोक्षित॰ ॥ 1, 48
चन्दनप्रणयोद्गन्धिर्मन्दो मलयमारुत॰ ।
स्पर्धते रुद्धमद्धैर्यो वररामामुखानिलै ॥ 49
एष राजा यदा लक्ष्मी प्राप्तवान्ब्राह्मणप्रिय॰ ।
तत प्रभृति धर्मस्य लोकेऽस्मिन्नुत्सवोऽभवत् ॥ 54
चन्द्रे शरन्निशोत्तसे कुन्दस्तबकविभ्रमे ।
इन्द्रनीलनिभ लक्ष्म सदधात्यलिन॰ श्रिय ॥ 57
चारु चान्द्रमस भीरु पश्येद बिम्बमम्बरे ।
मन्मनो मन्मथाक्रान्त निर्दय हन्तुमुद्यत ॥ 58
मण्डलीकृत्य बर्हाणि कण्ठैर्मधुरगीतिभि॰ ।
कलापिन प्रनृत्यन्ति काले जीमूतमालिनि ॥ 71
अर्थिना कृपणा दृष्टिस्त्वन्मुखे पतिता सकृत् ।
तदवस्था पुनर्देव नान्यस्य मुखमीक्षते ॥ 78
अस्तमस्तकपर्यस्तसमस्तार्काशुसस्तरा ।
पीनस्तनस्थितातास्रकम्रवस्त्रेव वारुणी ॥ 83
पयोधरतटोत्सङ्गलग्नसध्यातपाशुका ।
कस्य कामातुर चेतो वारुणी न करिष्यति ॥ 85
गृहाणि नाम तान्येव तपोराशिर्भवादृश॰ ।
सभावयति यान्येव पावनै पादपाशुभि॰ ॥ 87
अनयोरनवद्याङ्गि स्तनयोर्जृम्भमाणयो ।
अवकाशो न पर्याप्तस्तव बाहुलतान्तरे ॥ 88
देवधिष्ण्यमिवाराध्यमद्यप्रभृति नो गृह ।
युष्मत्पादरज॰पातधौतनि॰शेषकल्मष ॥ 91
अल्प निर्मितमाकाशमनालोच्यैव वेधसा ।
इदमेवविध भावि भवत्या॰ स्तनजृम्भण ॥ 92
पद्मान्यर्काशुनिष्ठ्यूता॰ पीत्वा पावकविप्रुष॰ ।
भूयो वमतीव मुखैरुद्गीर्णारुणरेणुभि॰ ॥ 97
गुरुगर्भभरक्लान्ता नमन्त्यो मेघपङ्क्तय॰ ।
अचलाधित्यकोत्सङ्गमीमा॰ समधिशेरते ॥ 98

Svabhávokti

तुण्डैराताम्रकुटिलै॰ पक्षैर्हरितकोमलै ।
त्रिवर्णराजिभि॰ कण्ठैरेते मञ्जुगिर॰ शुका॰ ॥ 2, 9
कलक्वणितगर्भेण कण्ठेनाघूर्णितेक्षण॰ ।
पारावत॰ परिभ्रम्य रिरसुश्चुम्बति प्रियाम् ॥ 10
बध्नन्नङ्गेषु रोमाञ्च कुर्वन्मनसि निर्वृति ।
नेत्रे निमीलयन्नेष प्रियास्पर्श प्रवर्तते ॥ 11
कण्ठे काल करस्थेन कपालेनेन्दुशेखर ।
जटाभि स्निग्धताम्राभिराविरासीद्वृषध्वज॰ ॥ 12

Upama

त्वदाननमधीराक्षमाविर्दशनदीधिति ।
भ्रमद्भृङ्गमिवालक्ष्यकेसर भाति पङ्कज ॥ 44
नलिन्या इव तन्वङ्ग्यास्तस्या पद्ममिवानन ।
मया मधुव्रतेनेव पाय पायमरम्यत ॥ 45
नैकोऽपि त्वादृशोऽद्यापि जायमानेषु राजसु ।
ननु द्वितीयो नास्त्येव पारिजातस्य पादप॰ ॥ 47
दिवो जागर्ति रक्षायै पुलोमारिर्भुवो भवान् ।
असुरास्तेन हन्यन्ते सावलेपा नृपास्त्वया ॥ 49

[1] Ex hoc libro maxima pars eorum excerpta est quae W Yates in Essay on Sanscrit Alliteration As Res XX p 135 sqq de ea re protulit

Rúpaka.

तांगुलिदलश्रेणि नखदीधितिकेसरं ।
ध्रियते मूर्ध्नि भूपालैर्भवच्चरणपंकजं ॥ 68.
अकस्मादेव ते चंडि स्फुरिताधरपल्लवं ।
मुखं मुक्तारुचो धत्ते घर्मांभःकणमंजरीः ॥ 70.
वल्गितभ्रु गलद्घर्मजलमालोहितेक्षणं ।
विवृणोति मदावस्थामिदं वदनपंकजं ॥ 72.
मदपाटलगंडेन रक्तनेत्रोत्पलेन ते ।
मुखेन मुग्धे कोऽप्येष जनो रागमयः कृतः ॥ 74.
मदरक्तकपोलेन मन्मथस्त्वन्मुखेंदुना ।
नर्तितभ्रूलतेनालं मर्दितुं भुवनत्रयं ॥ 79.
हरिपादः शिरोलग्नजह्नुकन्याजलांशुकः ।
जयत्यसुरनिःशंकसुरानंदोत्सवध्वजः ॥ 80.
न मीलयति पद्मानि न नभोऽप्यवगाहते ।
त्वन्मुखेंदुर्ममासूनां हरणायैव सप्ति ॥ 82.
गांभीर्येण समुद्रोऽसि गौरवेणासि पर्वतः ।
कामदत्वाच्च लोकानामसि त्वं कल्पपादपः ॥ 84.
अयमालोहितच्छायो मदेन मुखचंद्रमाः ।
संनद्धोदयरागस्य चंद्रस्य प्रतिगर्जति ॥ 88.
चंद्रमाः पीयते देवैर्मया त्वन्मुखचंद्रमाः ।
असमग्रो(?)ऽप्यसौ शश्वदयमापूर्णमंडलः ॥ 89.
नैतन्मुखमिदं पद्मं न नेत्रे भ्रमराविमौ ।
एतानि केसराण्येव नैता दंतार्चिषस्तव ॥ 93.

Dípaka.

पवनो दक्षिणः (दारुणः?) पर्णं जीर्णं हरति वीरुधां ।
स एवावनतांगीनां मानभंगाय कल्पते ॥ 97.
चरंति चतुरंभोधिवेलोद्यानेषु दंतिनः ।
चक्रवालाद्रिकुंजेषु कुंदभासो गुणाश्च ते ॥ 98.
श्यामलाः प्रावृषेण्याभिर्दिशो जीमूतपंक्तिभिः ।
भुवश्च सुकुमाराभिर्नवशाद्वलराजिभिः ॥ 99.
विष्णुना विक्रमस्थेन दानवानां विभूतयः ।
क्वापि नीताः कुतोऽप्यासमानीता दैवतर्द्धयः ॥ 100.
नृत्यंति निचुलोत्संगे गायंति च कलापिनः ।
बध्नंति च पयोदेषु दृशो हर्षाश्रुगर्भिणीः ॥ 102.
मंदो गंधवहः क्षारो(?) वह्निरिंदुश्च जायते ।
चर्चाचंदनपातश्च शस्त्रपातः प्रवासिनां ॥ 103.
जलं जलधरोद्गीर्णं कुलं गृहशिखंडिनां ।
चंचलं तडितां दाम बलं कुसुमधन्विनः ॥ 104.
त्वया नीलोत्पलं कर्णे स्मरेणास्त्रं शरासने ।
मयापि मरणे चेतस्त्रयमेतत्समं कृतं ॥ 105.
जललेपमनंगस्य वर्षयंति बलाहकाः ।
कर्षयंति तु घर्मस्य मारुतोद्धूतशीकराः ॥ 108.
हृत्वाभोगमीशानां (!) गृह्णाति ज्योतिषां गणं ।
आदत्ते चाद्य मे प्राणानसौ जलधरावली ॥ 110.
हृद्यगंधवहास्तुंगास्तमालश्यामलत्विषः ।
दिवि भ्रमंति जीमूता भुवि चैते मतंगजाः ॥ 112.

Ávritti.

विकसंति कदंबानि स्फुटंति कुटजद्रुमाः ।
उन्मीलंति च कंदल्यो दलंति ककुभानि च ॥ 116.
उत्कंठयंति मेघानां माला वृंदं कलापिनां ।
यूनां चोत्कंठयत्यद्य मानसं मकरध्वजः ॥ 117.
जित्वा विश्वं भवानद्य विहरत्यवरोधनैः ।
विहरत्यप्सरोभिस्ते रिपुवर्गो दिवं गतः ॥ 118.

Ákshepa.

कुतः कुवलयं कर्णे करोषि कलभाषिणि ।
किमपांगमपर्याप्तमस्मिन्कर्मणि मन्यसे ॥ 122.
सत्यं ब्रवीमि न त्वं मां द्रष्टुं वल्लभ लप्स्यसे ।
अन्याचुंबनसंक्रांतलाक्षारक्तेन चक्षुषा ॥ 124.
तव तन्वंगि मिथ्यैव रूढमंगेषु मार्दवं ।
यदि सत्यं मृदून्येव किमकांडे रुजंति मां ॥ 126.
सुंदरी सा न वेत्येष विवेकः केन जायते ।
प्रभामात्रं हि तरलं दृश्यते तव नाश्रयः ॥ 129.
चक्षुषी तव रज्येते स्फुरत्यधरपल्लवः ।
भ्रुवौ च भुग्ने न तथाप्यदुष्टस्यास्ति मे भयं ॥ 131.
दूरे प्रियतमः सोऽयमागतो जलदागमः ।
दृष्टाश्च फुल्ला निचुला न मृता चासि किं न्विदं ॥ 134.
न चिरं मम तापाय तव यात्रा भविष्यति ।
यदि यास्यसि याहि त्वमलमाशंकयात्र ते ॥ 136.
धनं च बहु लभ्यं ते सुखं क्षेमं च वर्त्मनि ।
न च मे प्राणसंदेहस्तथापि प्रिय मा स्म गाः ॥ 137.
जीविताशा बलवती धनाशा दुर्बला मम ।
गच्छ वा तिष्ठ वा कांत स्वावस्था ते निवेदिता ॥ 140.
गच्छ गच्छसि चेत्कांत पंथानः संतु ते शिवाः ।
ममापि जन्म तत्रैव भूयाद्यत्र गतो भवान् ॥ 142.
यदि सत्यैव यात्रा ते काप्यन्या मृग्यतां त्वया ।
अहमद्यैव रुद्धास्मि रंध्रान्वेषणमृत्युना ॥ 144.
गंता चेद्गच्छ तूर्णं ते कर्णौ यांति पुरा रवाः ।
आर्तबंधुमुखोद्गीर्णाः प्रयाणपरिपंथिनः ॥ 146.
गच्छेति वक्तुमिच्छामि त्वत्प्रियं मत्प्रियैषिणी ।
निर्गच्छति मुखाद्वाणी मा गा इति करोमि किं ॥ 148.
क्षणदर्शनविघ्नाय पक्ष्मस्पंदाय कुप्यतः ।
प्रेम्णः प्रयाणं त्वं ब्रूहि मया तस्येष्टमिष्यते ॥ 150.
अहिस्ये विरहं नाथ देयद्वासनं मम ।
यदक्तनेत्रां कंदर्पः प्रहर्तुं मां न पश्यति ॥ 152.
मधुरेव प्रयामीति वाणी वल्लभ ते मुखात् ।
जायावापि त्वयेदानीं मंदप्रेम्णा ममासि किं ॥ 154.

नाघ्रात न कृत कर्ण स्त्रीभिर्मधुनि नार्पित ।
त्वद्विषा दीर्घिकास्वेव विशीर्णं नीलमुत्पल ॥ 156
सर्पो न सभृत कश्चिन्न विद्या काचिदर्जिता ।
न तप सचित किंचिन्न च चतुर वय ॥ 158
किमय शरदम्भोद किं वा हसकदम्बक ।
रुत नूपुरसवादि श्रूयते तन्न तोयद ॥ 160
अमृतात्मनि पद्मानां द्वेष्टरि स्निग्धतारके ।
मुखेन्दौ तव सत्यस्मिन्नपरेण किमिन्दुना ॥ 162
चित्रमाक्रान्तविश्वोऽपि विक्रमस्ते न शाम्यति ।
कदा वा दृश्यते तृप्तिरुदीर्णस्य हविर्भुज ॥ 164
न स्तूयसे नरेन्द्र त्व ददासीति कदाचन ।
स्वमेव मत्वा गृह्णन्ति यतस्त्वद्धनमर्थिन ॥ 166

Arthantaranyasa

भगवन्तौ जगन्नेत्रे सूर्याचन्द्रमसावपि ।
पश्य गच्छत एवास्त नियति केन लङ्घ्यते ॥ 171
पयोमुच परीताप हरन्त्येते शरीरिणा ।
न ह्यात्मलाभो महता परदु खोपशान्तये ॥ 172
उत्पादयति लोकस्य प्रीति मलयमारुत ।
ननु दाक्षिण्यसपन्न सर्वस्य भवति प्रिय ॥ 173
जगदाह्लादयत्येष मलिनोऽपि निशाकर ।
अनुगृह्णाति हि परान्सदोषोऽपि द्विजेश्वर ॥ 174
मधुपानकलात्कण्ठान्निर्गतोऽप्यलिना ध्वनि ।
कटुर्भवति कर्णस्य कामिना पापमीदृश ॥ 175
अय मम दहत्यङ्गमम्भोजदलसस्तर ।
हुताशनप्रतिनिधिर्दाहात्मा ननु युज्यते ॥ 176
क्षिणोतु काम शीताशु किं वसन्तो दुनोति मा ।
मलिनाचरित कर्म सुरभेर्नन्वसाप्रत ॥ 177
कुमुदान्यपि दाहाय किमय कमलाकर ।
न हीन्दुगृह्येषूग्रेषु सूर्यगृह्यो मृदुर्भवेत् ॥ 178

Vyatireka

धैर्यमाहात्म्यलावण्यप्रमुखैस्त्वमुदन्वत ।
गुणैस्तुल्योऽसि भेदस्तु वपुषैवेदृशेन ते ॥ 180
अभिन्नवेलौ गम्भीरावम्बुराशिर्भवानपि ।
असावञ्जनसकाशस्त्व तु चामीकरद्युति ॥ 182
त्व समुद्रश्च दुर्वारौ महासत्त्वौ सतेजसौ ।
अयन्तु युवयोर्भेद स जडात्मा पटुर्भवान् ॥ 184
स्थितिमानपि धीरोऽपि रत्नानामाकरोऽपि सन् ।
तव कक्षा न यात्येव मलिनो मकरालय ॥ 186
वहन्नपि महीं कृत्स्ना सशैलद्वीपसागरा ।
भर्तृभावाद्भुजगानां शेषस्त्वत्तो निकृष्यते ॥ 187
त्वन्मुख कमल चेति द्वयोरप्यनयोर्भिदा ।
कमल जलसरोहि त्वन्मुख त्वदुपाश्रय ॥ 189
अभ्रूविलासमस्पृष्टमदराग मृगेक्षण ।
इद तु नयनद्वन्द्व तव त्वद्गुणभूषित ॥ 190
त्वन्मुख पुण्डरीक च फुल्ले सुरभिगन्धिनी ।
भ्रमद्भ्रमरमम्भोज लोलदृष्टि मुख तव ॥ 193
चन्द्रोऽयमम्बरोत्तसो हसोऽय तोयभूषण ।
नभो नक्षत्रमालीदमिदमुत्फुल्लकुमुद पय ॥ 194
अरत्नालोकसहार्यमवार्य सूर्यरश्मिभि ।
दृष्टिरोधकर यूना यौवनप्रभव तम ॥ 196, etc

In marginibus perbrevis commentarius, *Kavyadarsa marjana* dictus, adscriptus est, a *Harinatha*, Visvadharae filio, Kesavae et Bhanus fratre natu minore, compositus Incipit गिरीशहृतदेहार्द्धा गिरीशत्वसमृद्धये । etc तात विश्व[ध]र नत्वा ज्यायासकेशव गुरुम् । भानोरवरजेनाथ प्रक्रम क्रियते मया ॥ Idem Kanthabharanam librum periculo se abstersisse profitetur (Kanthabharanamarjana), quo negotio eum melius perfunctum esse spero, quam in commentario nostro, quo non multam Dandinis verbis claritatem attulit Praeter *Alankaraşekharam*, Kávyaprakasam, Vamanam, etiam Bhamaham laudat, hujusque praecepta Dandinem secutum esse ad I, 15 declarat (भामहादिमतमाह)

Codex anno 1647 non satis accurate exaratus est (Wilson 336)

486

Lit Devan Charta Europ Foll 59 Long 11½ Lat 9 Linn 19 20

Foll 1–24 *Kavyadarşas* liber (B)

I Margavibhavana, fol 4[b], II Arthalankaravibhávana, fol 17[a], III Dushkaradidarsana, fol 24[b]

Haec voluminis pars a Pítambarasarman post annum 1815 parum accurate exarata est (Wilson 333[a])

487

Foll 25–59 *Kavyalankaravrittis, Vamanae* de arte poetica aphorismi, cum commentario auctoris ipsius Incipit

प्रणम्य परम ज्योतिर्वामनेन कविप्रिया ।
काव्यालकारसूत्राणा स्वेषा वृत्तिर्विधीयते ॥

Kavyam grahyam alankárat ॥ काव्य खलु ग्राह्यमुपादेय भवत्यलकारात् ॥ काव्यशब्दो य गुणालकारसस्कृतयो शब्दार्थयोर्वर्तते भक्त्या तु शब्दार्थमात्रे ॥ को सावलकार इत्यत आह ॥ *Saundaryam alankarah* ॥ etc

Opus in capita quinque (*adhikarana*) eaque in lectiones (adhyaya) divisa sunt

I, 3 adhy De poesis natura. Stylum (riti) post-

quam poesis esse animam constituit[1], in species tres dividit: *Vaidarbhí, Gaudi, Pánchálí*[2], singulasque accuratius definit. Lectione tertia poesis auxilia exponit[3]. Tum poemata oratione aut soluta, aut metris devincta scribi posse affirmat (काव्य गद्यं च पद्यं च). Orationis solutae tria genera definit: *vrittagandhi, chúrnam, utkalikápráyam.* Denique inter omnia opera poetica decem dramatum genera excellere ait: सदर्भेषु दशरूपकं श्रेयः। तद्धि चित्रं। चित्रपटवद्विशेषसाकल्यात् ॥

II 2 adhy. Hoc capite vitia exponit, quibus opera poetica contaminentur. Eaque perperam adhibitis aut in vocabulis, aut vocabulorum significatione, aut sententiis, aut sententiarum tenore reperiuntur: 1. दुष्टं पदमसाधु ॥ कष्ट ग्राम्यमप्रतीतमनर्थकं च ॥ 2 अन्यनेयगूढार्थाश्लीलक्लिष्टानि च ॥ 3 भिन्नवृत्तियतिभ्रष्टविसन्धीनि वाक्यानि (scil दुष्टानि) ॥ 4 व्यर्थैकार्थसंदिग्धायुक्तापक्रमलोकविद्याविरुद्धानि ॥

III 3 adhy. De orationis poeticae coloribus (*guna*). Atque carminis pulchritudo sententiarum convenientia comparatur, non vero sermonis artibus externis. Quas, si solae usurpentur, poematis tantum non poeticis nitorem quendam afferre posse ait. काव्यशोभायाः कर्तारो धर्मा गुणाः ॥ ते चौज.प्रसादादयो, न यमकोपमादयः, कैवल्येन तेषामकाव्यशोभाकरत्वात् ॥ Quae virtutes poesis pulchritudinem adaugeant, ea esse *ornamenta tad-* (i. e. *kávyaşobháyáh*) *atisayahetavas tv alankárá iti*. Jam poesis colores singulos definit, eosque aut in verbis conspici ait, aut in rebus ipsis: A. *Sabdagunáh* ओज प्रसादश्लेषसमतासमाधिमाधुर्यसौकुमार्योदारतार्थव्यक्तिकान्तयो बन्धगुणाः ॥ B. *Arthagunáh* = A: त एवार्थगुणाः ॥

IV. 3 adhy. De sermonis poetici ornamentis externis (*alankára*), quibus carminum venustas adaugetur, qualia artibus metricis, parabolis, tropis, similibus rebus constant. A *Şabdálankára* a *yamaka*, b *anuprása*, quibus vocabulis syllabarum consonarum repetitio quaedam artificiosa et regulis restricta significatur. B *Arthálankára* *upama*[4]. Postquam lectione secunda parabolarum naturam definivit, tertia auctor earum species exponit (*upamáprapancha*).

V 2 adhy. Hoc capite miscellanea praecepta quaedam tradit, partim metrica, partim syntactica, partim grammatica, eaque práyogika (πρακτικός) nomine comprehendit, quia ex usu communi hausta sunt, etiamsi quaedam theoriae repugnent: a *kávyasamaya*, regulae e communi poetarum usu deductae; b. *şabdasuddhi*, de sermonis puritate. Hac parte Vámana de grammaticae partibus quibusdam disputat, quarum in usu poetae aequales a praeceptis grammaticorum antiquiorum discedebant.

His summa breviter enarrata est libri, subtilitate et perspicacitate, meo quidem judicio, inter omnia opera rhetorica praestantissimi. Exemplorum ad praecepta probanda adhibitorum partem ipse scripsit, partem ex aliis libris hausit, idque ipse in medio libro declarat: एभिर्निदर्शनैः स्वीयैः परकीयैश्च पुष्कलैः। etc. Atque Dandinem in fontibus ejus fuisse, e versibus multis colligitur, qui e *Kávyádarşa* excerpti sunt. Cf II, 2:

स्वभावहेतवः केचिद्व्याप्रियंते मनोरमा ॥ 2, 245
अनभ्यासेन विद्यानामसंसर्गेण धीमता।
अनिग्रहेण चाक्षाणां जायते व्यसनं नृणां ॥ 2, 246
गतः कामकथोन्मादो गलितो यौवनज्वरः।
गतो मोहश्च्युता तृष्णा कृतं पुण्याश्रमे मनः ॥ 2, 247
वनान्यमूनि न गृहाण्येता नद्यो न योषितः।
मृगा इमे न दायादास्तन्मे नदति मानसं ॥ 2, 248
अत्यंतमसदार्याणामनालोचितचेष्टितं।
अतस्तेषां विवर्धंते सततं सर्वसंपदः ॥ 2, 249
उद्यानसहकाराणामनुद्भिन्ना न मञ्जरी।
देयः पथिकनारीणां सतिलः सलिलाञ्जलिः ॥ 2, 250

etc., quae disticha loco supra indicato in Kávyádarsa leguntur, nisi forte uterque exempla e communi libro quodam excerpserunt. Nominatim auctores et libros hos laudat. *Námamalá* lexicon, I, 3, *Vişákhila* (? I, 3 कला नृत्यगीतादिकाः। तासामभिधायकानि शास्त्राणि विशाखिलादिप्रणीतानि कलाशास्त्राणि), *Súdraka*, III, 2 शूद्रकादि" sic प्रबन्धेषु भूयानस्य [श्लेषस्य] प्रपंचः, *Hariprabodha*, IV, 1

Haec voluminis pars post annum 1815 e codice Bengalensi parum accurate transscripta est (Wilson 333[b])

488.

Lit. Bengal Charta Europ Foll 48 Long $12\frac{1}{2}$ Lat. 9 Linn 24

Vámanavrittitíká, commentarius ad *Vámanae* Alankáravritti librum, a *Maheşvara* scriptus. Incipit: प्रणम्य परमात्मानं जगज्जन्मादिकारणं। साधुवामनसूत्राणां व्याख्या मास्यायते मया ॥ तत्र निगमनिरूढार्थयथार्थज्ञानसपन्नहृदयः परमकारुणिकः श्रीवामनाचार्य्यः सकलहृदयहृदयाह्लादकारणकाव्यालङ्कारसूत्राणि प्रथमतो विधाय तत्वबुभुत्सुहृदितिबोधाय स्वयमेव तदर्थविवरणवृत्तिं चिकीर्षुः

[1] रीतिरात्मा काव्यस्य ॥ विशिष्टपदरचना रीतिः ॥ विशेषो गुणात्मा ॥

[2] विदर्भादिषु दृष्टत्वात्तत्समाख्या ॥ समग्रगुणा वैदर्भी ॥

[3] *Loko vidyá prakirnam cha kávyangáni* ॥ शब्दस्मृत्यभिधानकोषछन्दोविचितिकलाकामशास्त्रदंडनीतिपूर्वा विद्याः। लक्ष्यज्ञत्वमभियोगो वृद्धसेवावेक्षणं प्रतिभानमवधानं च काव्याङ्गानि ॥ Alibi haec leguntur 'Nulla vox, nulla sententia, nulla doctrina nulla ars, quae non poeticae ministra, eheu gravissimum poetae officium'

[4] उपमानोपमेययोर्गुणलेशतः साम्यमुपमा ॥

शिष्टाचार प्रमाणमिति व्यवस्थापयन् परमात्मप्रणामरूप मङ्गल शिष्यशि-क्षार्थं शास्त्रादौ निवध्नाह प्रणम्येत्यादिना ॥ Accuratam Vamanae expositionem in hoc libro frustra quaeras, tanto enim auctorem recentiorum systematum fuco Maheṣvara obruit, ut illo saepe sit obscurior

Cap I fol 13^b, II fol 22^a, III fol 30^a, IV fol 48^a Capitis quinti commentarius desideratur

In folio 8^b haec subscriptio legitur इति श्रीमुद्गुद्धिम श्रमहेश्वरकृतौ साहित्यमञ्जर्यां etc

Codex post annum 1810 a Pitambarasarman satis accurate exaratus est (WILSON 345)

489.

Lit Devan Charta Ind Foll 151 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Sarasvatikanthabharanam, liber *Bhojadevae* regi tributus Incipit

ध्वनिर्वर्णाः पदं वाक्यमित्यास्पदचतुष्टयम्
यस्याः सूक्ष्मादिभेदेन वाग्देवीं तामुपास्महे १
निर्दोषं गुणवत्काव्यमलंकारैरलंकृतम्
रसान्वितं कविः कुर्वन् कीर्तिं प्रीतिं च विदति २
दोषाः पदानां वाक्यानां वाक्यार्थानां च षोडश
हेयाः काव्ये कवीन्द्रैर्ये तानेवादौ प्रचक्ष्महे ३

Liber in capita quinque divisus est

I *Doshagunavivechanam* Foll 1–19 1 doshas (16) fol 1^a–7^a 2 sabdagunas (24) fol 7^a–9^b 3 vakyarthagunas (24) fol 9^b–11^b 4 padadoshanam adoshatvam fol 11^b–14^a 5 vakyadoshanam adoshatvam fol 14^a–16^b 6 vakyarthadoshánám adoshatvam fol 16^b–19^b

II *Sabdalankara* Foll 20–53 Incipit शब्दायाभ यसङ्गाभिरलंकारान्कवीश्वराः बाह्यानाभ्यन्तरान्बाह्याभ्यन्तरांश्चानुशासति १ ये व्युत्पत्त्यादिना शब्दमलंकर्तुमिह क्षमाः शब्दालंकारसंज्ञास्ते ज्ञेया जात्यादयो बुधैः २ 1 jati inc in fol 20^a 2 gati fol 21^b 3 riti sive márga fol 22^a (वैदर्भी साथ पाचाली गौडीयावन्तिका तथा । लाटीया मागधी चेति षोढा रीतिर्निगद्यते ॥ antiquiores vero tres tantum species enumerant) 4 vritti fol 23^a (कैशिक्यारभटी चैव सात्वती भारती तथा । मध्यमारभटी चैव तथा मध्यमकैशिकी)[1] 5 chhaya fol 23^b 6 mudra fol 23^b 7 ukti fol 24^a 8 yukti fol 24^b 9 bhaniti fol 25^b 10 gumphana fol 26^a 11 sayya fol 26^b 12 paṭhiti fol 27^b 13 yamaka fol 29^a 14 slesha fol 32^b 15 anuprasa fol 34^a 16 chitra fol 42^a 17 vakovakya fol 48^a 18 prahelika fol 49^b 19 gudha fol 50^a 20 praṣnottara fol 50^b 21 adhyeya fol 51^a 22 sravya fol 51^b 23 prekshya fol 52^a 24 abhineya fol 52^a

[1] Auctorem numeros 24 16 6 4 adamasse facile percip tur

III *Arthalankara* Foll 54–72 Incipit अलमर्थम लंकर्तुं ये व्युत्पत्त्यादिवर्त्मना ज्ञेया जात्यादयः प्राज्ञैस्ते ऽर्थालंकारसंज्ञया 1 jati fol 54^a 2 vibhavana fol 55^b 3 hetu fol 56^a 4 ahetu fol 58^a 5 sukshma fol 58^b 6 uttara fol 59^a 7 virodha fol 59^b. 8 sambhava fol 60^a 9 anyonya fol 61^a 10 parivritti fol 61^b 11 nidarsana fol 62^a 12 bheda fol 62^b 13 samahita fol 64^a 14 bhranti fol 64^b 15 vitarka fol 65^b 16 milita fol 66^a 17 smriti fol 67^a 18 bhava fol 67^a 19 pratyaksha fol 68^a 20 anumana fol 68^b 21 agama fol 69^a 22 upamana fol 69^b 23 arthapatti fol 70^b 24 abháva fol 71^b (प्रत्यक्षपूर्वाणि प्रमाणानि जैमिने)

IV *Ubhayalankriyá* Foll 73–107 Incipit शब्देभ्यो यस्त्विवार्थेभ्य उपमादि प्रतीयते विशिष्टोऽर्थः कवीनां ता उभयालंक्रिया प्रियाः 1 upama fol 73^b 2 rupaka fol 77^a 3 samya fol 80^b 4 samsaya fol 84^a 5 apahnuti fol 84^b 6 samádhi fol 85^b 7 samasokti fol 86^b 8 utpreksha fol 88^a 9 aprastutastuti fol 89^b 10 tulyayogitá fol 90^a 11 lesa fol 90^b 12 sahokti fol 91^b 13 samuchchaya fol 92^b 14 sakshepa fol 94^b 15 arthantaranyasa fol 96^a 16 viseshokti fol 96^b 17 parikara (sive *parishkriti*) fol 97^b 18 dipaka fol 100^b 19 krama fol 102^a 20 paryaya fol 103^a 21 atisaya fol 104^a 22 slesha fol 104^b 23 bhavika fol 105^b 24 samsrishti fol 106^b

V *Rasavivechana* Foll 108–151 Incipit रसो ऽभिमानो ऽहंकारः शृंगार इति गीयते यो ऽर्थस्तस्यान्वयात्काव्यं कमनीयत्वमश्नुते Hoc capite auctor de his rebus disputavit भावो जन्मानुबन्धो ऽथैनिष्पत्तिः पुष्टिसंकरौ । ह्रासाभासौ शम शेषो विशेषः परिशेषवान् ॥ विप्रलम्भोऽथ संभोगस्तच्चेष्टास्तत्परीक्षयः । निरुक्तयः प्रकीर्णानि प्रेमाणः प्रेमपुष्टयः । नायिकानायकगुणाः पाकाद्याः प्रभक्तयः ॥ नानालंकारसंसृष्टेः प्रकारास्तु रसोक्तयः । चतुर्विंशतिरित्युक्ता रसान्वयविभूतयः ॥ Neque tamen, velut in libris reliquis, partes singulas accurate distinxit

Omnia praecepta variorum poetarum versibus probata sunt Atque fontes suos auctor ipse non indicavit nominatim enim praeter *Vanam*, Harshadevae tantum *Ratnavalím*, *Chhalitaramam* comoediam, Narayanae Veṇisamharam, Maghae Sisupalam laudavit Quum vero singula disticha accuratius inspexissem, horum poetarum operibus eum usum esse comperi[2] 1 *Adbhuta punya* (जायाते दयिते महस्यलभुवा = Sarngadhara 111, 3) 2 *Amaruka* 3 *Kalidasa* (Urvasi, Kumara, Megha Raghu, Ṣakuntala)[3] 4 *Kridachandra* (च्युतामिन्दोर्लेखां = S 4, 10) 5 Chhinnama (कल्पान्ते शमितत्रिविक्रम = S 4 12)

[2] Major vero distichorum pars unde desumta s t hucusque me latet

[3] *Málavikágnimitrae* ne unum quidem distichon citat

6 *Dandin,* e cujus Kávyádarsa non modo regulas plurimas, sed etiam omnia fere exempla excerpsit 7 *Dhárakadamba* (बाले मालेयमुचैर् = S 134, 6) 8 *Nárayana* (Venisamhára) 9 *Nidrádaridra* (जाने कोपपराङ्मुखी = S 106, 7) 10 *Padárthadharmasangraha* (hujus libelli distichon primum laudatur) 11 *Bhatti* (Bhk) 12 *Bhadantajnánavarman* (कि जातोऽसि चतुष्पथे = S 58, 1) 13 *Bhartrimentha* (मधुरविकसितोत्पला = S 139, 5). 14 *Bhartrihari* 15 *Bhavabhuti* (Uttara, Mahávira, Málati) 16 *Bharavi* (Kiráta) 17 *Mahánataka* 18 *Mágha* (Sisupala) 19 *Rajasekhara* (Karpuramanjari, Prachandapándava, Viddhasálabhanjika) 20 *Lakshmídhara* (कपते कपयो भृश = S 137, 3) 21 *Vána* 22 *Vijjáka* (उचमय सकचग्रह = S 32 17 दृष्टि हे प्रतिवेशिनि = S 132, 9 विलासममृणोल्लसन् = S 36, 14) 23 *Vihlana* 24 E versibus in Sárngadharapaddhati *Bhojarájae* tributis duos in hoc libro reperi कियन्मात्र जल et यदेतचन्द्रान्तर्[1] *Munja* capitis primi disticho celebratur

सौजन्याबुनिधे सुधप्रिय गुणप्राकार धर्मद्रुम-
प्ररोह प्रतिपन्नवत्सल महात्यागिन्विवेकाश्रय ।
लक्ष्म्यावास मनस्विनीमनसिजव्यापारदीक्षागुरो
श्रीमन्मुञ्ज किमियमुं जनमुपस्पृष्टु दृशा नार्हसि ॥

His igitur librum post decimum seculum compositum esse manifestum est

Codex anno 1821 satis accurate exaratus est (WILSON 246)

490.

Lit Devan Charta Ind Foll 106 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Ratnadarpanas, commentarius ad *Sarasvatíkanthábharanam,* a *Ratneśvara* (Rámasinhadeva?) scriptus Incipit

एकेन यस्य यमिनः प्रमदेव देह-
मधेन राजति पुमानिव चापरेण
तत्क्रमादथ च नः प्रमदा पुमान्वा
श्रेयांसि यच्छतु स स्मरशासनो वः १
श्रीरामसिंहदेवेन दोर्दण्डदलितद्विषा
क्रियते [ऽ]वतिभूपालकण्ठाभरणदर्पणः २

Codice nostro tria tantum capita prima continentur I fol 45[b], II fol 89[a], III fol 106[a] Auctor ipse commentarium ad Kavyaprakásam se scripsisse profitetur, fol 25[a]

Codex anno 1822 exaratus est (WILSON 164)

[1] Distichon लिम्पतीव तमोऽङ्गानि, quod in Mrichchhakatiká legitur a Sárngadhara Menthae et Vikramadityae tribuitur

491.

Opuscula tria Lit Devan Charta Ind Foll 75 Long foll 1–17. $13\frac{1}{2}$ reliquorum 12 Lat 5

Foll 1–17. Linn 11 *Sringaratilakam,* quo libello *Rudrabhatta* (Rudrata) τὸ πάθος ἐρωτικόν tractavit et exemplis suis illustravit Incipit शृंगारी गिरिजानने सकरुणो रत्या प्रवीरः स्मरे etc

Capite primo (distt 166) Rudra de *nayaka* et *nayika,* secundo (distt 114) de amantium variis animi affectionibus, tertio (distt 84) de πάθεσι in universum exponit

Auctor non modo a Mammata et Visvanátha, sed etiam a Sárngadhara laudatur In cujus anthologia quum novem disticha auctori nostro tributa sint, quinque in hoc libello reperi S 102, 12 = R 1, 95, 115, 2 = 1, 35, 123, 2 = 2, 106, 123, 7 = 1, 51, 131, 5 = 1, 29

Ejusdem opusculi apographon, anno 1584 non accurate exaratum, in codice E I H 290 exstat

Haec voluminis pars anno 1821 negligenter exarata est (WILSON 243[a])

492.

Foll 117–126 Linn 9 Continetur his foliis initium libri rhetorici cujusdam, nisi fallor, *Alankarakaustubhae,* a *Karnapura* scripti, cum commentario auctoris anonymi Textus incipit॰ ग्रंथारंभे स्वाभीष्टदेवतानामगुणकीर्तनात्मकं मंगलमंगीकुर्वाणो ग्रंथकारो ग्रंथस्य निर्विघ्ना परिसमाप्तिमाशास्ते। स्वानन्दरसतृष्णा कृष्णचैतन्यविग्रहो जयति यापारमपि कृपया सुधया स्वपयावभूव भूमौ यः ॥१॥ स जयति येन प्रभवति सुदृशा etc Commentarius incipit चन्द्रेतप्रकटीकृतो नरहरिप्रेष्ठः स्वरूपप्रियो नित्यानन्दसख सनातनगति श्रीरूपकृत्केतन लक्ष्मीप्राणपतिर्गदाधररसोल्लासी जगन्नाथभूः सांगोपांगसपार्षदः स दयतां देवः शचीनन्दनः॥ अथ सोऽयं कविमुकुटमणिः *Karnapurano* (l °na) स्वामी सकृत श्लोकानां (sva°) स्वयमेव टीकामाह ग्रंथारंभ इत्यादि

Haec folia exeunte seculo superiore nitide exarata sunt (WILSON 332[c])

493.

Lit Devan. Charta Ind Foll 184 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 8–17

Alankarakaustubhas, a *Karnapura* compositus, cum commentario Liber in decem capita (*kirana*) divisus est Folia १–१३, quibus liber primus et initium secundi continebantur, interciderunt

II Śabdarthavrittinirupana, fol 26[a], III Dhvaninirnaya, fol 55[a], IV Gunibhutavyangyanirnaya, fol 61[a], V Rasabhavatadbhedanirupana, fol 116[a], VI Gunavivechana, fol 121[a], VII Sabdálankaranirnaya, fol 132[b],

VIII Arthálankáranirupaṇa fol 164ᵃ, IX Ritiniru pana, fol 166ᵇ, X Doshapradarṣana fol 184ᵃ

Liber Sáhityadarpaṇa recentior est Rájendralála mittra auctore (Chaitanyachandrodaya introd p vi) Karnapura anno 1524 natus est Quae disticha exempli causa addita sunt, eorum longe plurimis Krishṇae et Rádhae amores celebrantur Auctoris nomen hoc tantum disticho traditur, quod in fine libri legitur श्रीमत्कविकर्णपूरस्य चरणायनिशं मम निर्मितः कृपाकटाक्षैः अलङ्कारकौस्तुभः ॥ Commentarium ab auctore ipso scriptum esse conjicio

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 61)

494

Lit Devan Charta Europ Foll 183 Long 12 Lat 9½ Linn 9–27

Alankárakaustubhas

Hic codex e superiore post annum 1814 transscriptus est (WILSON 411)

495

Lit Devan Charta Ind Foll 147 Long 12 Lat 4 Linn 10

A Foll 1–43 *Alankárasarvasvam* Incipit

नमस्कृत्य परां वाचं देवीं त्रिविधविग्रहाम्
निजालंकारसूत्राणां वृत्त्या तात्पर्यमुच्यते ॥

Auctor cujus nomen codice nostro non proditur, rhetorices partem *ornamenta*[1] tractantem centum circiter aphorismis adumbravit, et commentario prolixo et abstruso necnon exemplis illustravit Auctores et libros rhetoricos hosce laudat Alankáramanjari, Udbhaṭa, Dhvanikara Bhaṭṭa, Bhaṭṭanáyaka, Bhámaha Rudraṭa, Vakroktijivitakara, Vamana, Vyaktiviveka kára Se ipsum *Srikanthastavae* (Sríkanṭhae *regionis* laudes), quod *Harshacharitae* carminis caput fuisse conjicio, et *Sáhityamimansae* auctorem profitetur Quos locos Mallinatha ex Alankarasarvasva excerpsit eos omnes in hoc libro reperi

In fine haec leguntur संपूर्णमिदमलंकारसर्वस्वमिति श्रेमः कृतिस्तत्रभवद्राजानकरुय्यकस्येति शिवं ॥ Numerum ९९ scriba errore praetermisit, sed nihil deest

B Foll 44–147 *Alankaravimarshini*, commentarius ad librum superiorem a Jayaratha (?), Sṛingarae filio scriptus Incipit निजेति परकीयाणां हि सूत्राणां तात्पर्यं कथनेऽन्यपरोऽपि स्यादिति भावः तथा च केचिदपि परकीयानि सूत्राणि कृत्वा तेषामपि वृत्तिं कृतवन्त इति तात्पर्यमिति संक्षिप्तार्थप्रकाशनमित्यर्थः etc

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 406)

496.

Lit Devan Charta Europ Foll 97 Long 13 Lat 9 Linn 27

A Foll 1–30 *Alankárasarvasvam*

B Foll 31–97 *Alankáravimarshini*

Hoc apographon e codice superiore post annum 1815 transscriptum est (WILSON 227)

497

Opera quinque Lit Devan Charta Ind Foll. 160 Long 11 Lat 5

Foll 1–61 Linn 14 *Kávyakalpalatávṛitti-parimalae* fragmentum Incipit श्रीशारदां हृदि ध्यात्वा विस्मात परिमलाख्यया । काव्यकल्पलतावृत्तेः किंचिद्व्यक्तिं विवेचनं ॥१ वृत्तिकारः काव्यकल्पलतासूत्रे वृत्तिं कर्तुकामो वाङ्मयज्योतिर्विमर्शनपूर्वमभिधेयमाह ॥

Scholiasta, cujus nomen fragmento nostro non traditur, commentarium, quem *Amarachandra* Jaina, Jinadattae discipulus ad Kávyakalpalatae libri aphorismos composuit, satis copiose explanavit. Atque Amarachandra (cod E I H 848 Samvat 1475) ab his distichis incipit

विमृश्य वाङ्मयं ज्योतिरमरस्य यतीन्दुना ।
काव्यकल्पलतास्येयं कविशिक्षा प्रतन्यते ॥१॥
सारस्वतामृतमहार्णवपूर्णिमेन्दो-
र्मत्वारिसिंहसुकवेः कवितारहस्यं ।
किंचिच्च तद्रचितमात्मकृतं च किंचि-
द्व्याख्यास्यते त्वरितकाव्यकृतेऽत्र सूत्रं ॥२॥

Aphorismorum vero auctor, sive ille *Arisinha*, sive Amarachandra ipse fuit, ab his verbis incipit

वाचं नत्वा महानन्दकरसत्काव्यसंपदे ।
कविशिक्षामिमां वच्मि काव्यकल्पलताह्वया ॥

Totum opus ab Amarachandra in quatuor libros (pratana) divisum est I *chhandahsiddhi* II *ṣabdasiddhi* III *ṣleshasiddhi* IV *arthasiddhi* Libri singuli in fasciculos distributi sunt I, 1 anushṭupsasana 2 chhandobhyasa, 3 samányasabda 4 vada 5 varnyasthiti II 1 rudhanamamála, 2 yaugikanamamala 3 misranámamala, 4 anuprasa, 5 lakshanikasabdasvarúpa III, 1 ṣleshavyutpadana, 2 sarvavarṇana, 3 uddishṭavarṇana, 4 adbhutavidhi 5

[1] शब्दार्थोभयालंकाराः । तत्र शब्दालंकारा यमकादयः । अर्थालंकारा उपमादयः । उभयालंकारा लाटानुप्रासादयः ॥

chitraprapancha IV, 1 alankara, 2 varna, 3 akára, 4 kriya, 5 prakirnaka, 6 sankhya, 7 samasya Quo argumento solo non poeticae principia, sed versuum faciendorum εγχειρίδιον hoc libro contineri, manifestum est

In volumine nostro commentarius ad librum primum continetur, quem scholiasta in sedecim paragraphos (prastara) divisit Praeter libros notissimos, *Manikyasurim* Jainam, Haima-chhandaschudamanim librum, Hemachandrae Trisalakapurushacharitam laudat

Folia ३६–५३ *quibus prastarae septimi finis et undecimi initium continebantur*, deperdita sunt

Haec voluminis pars seculi septimi decimi ineuntis literatura nitidissime exarata est (WALKER 161[a])

498

Lit Bengal Charta Ind Foll 69 Long 16½ Lat 3½

Foll 1–54 Linn 6 *Kavikalpalata*, versificationis compendium a *Devendra* (Devesvara) scriptum *Vagbhatta*, auctoris pater Málavae regis cujusdam a consiliis fuit Incipit

गङ्गावारिभिरुत्थिता[ ] फणिफणोरुत्पल्लवास्तच्छिखा-
रत्नै कोरकिता शिताशुकलया स्मि(sme)रैकपुष्पश्रिय ।
आनन्दाश्रुपरिस्नुताश्रिहुतभुग्धूमैमिलद्दोहदा
नाल्प कल्पलता( )फल दधतु (dadatu) वोऽभीष्ट जटा धूर्जटे ।
मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमद्वाभटनन्दन ।
दवश्वर प्रतनुते कविकल्पलतामिमा । [२]
प्रतिभाभावितात्मान कवित्व के न कुर्वत ।
सम्यक् कवितावधानकुशला विरला पुन । [३]
यद्यै(ny)वैत्सै न( ) शुद्ध तत सचरतो मम ।
पदे पदे प्रस्खलत सन्त सन्तु विचारका । [४]
कविशिक्षाशत वीक्ष्य कवीन्द्रानुपजीव्य च ।
निवद्धेय मया धीरास्त्वरितश्लोकसिद्धये । [५]
भुवृत्तस्पस्तवका सदालिपरिशीलिता ।
कविकल्पलताख्येयममला परिशील्यता । [६]
शब्दश्लेषम(ka)यार्थाख्याश्चत्वार स्तवका इह ।
ते चतु पञ्चपदसप्तकुसुमैरन्विता क्रमात् । [७]
तत्राद्ये(tatradye)स्तवक छन्दोभ्यास सामान्यशब्दक ।
वर्ण्यस्थितिरनुप्रास कुसुमानि यथाक्रमात । [८]

Liber in fasciculos et flores divisus est

I, 1 Generalia versuum faciendorum praecepta 2 Adjectivorum, in poematis usurpandorum, specimina proponuntur Deinde vocabula quae in lingua Prakritica mutationem non subeunt enumerantur 3 Incipit अथ यान्यानि कथ्यन्त तानि यानि कवीश्वरै । महाकाव्यप्रभृतिषु प्रबन्धेषु पदान्यिह ॥ De rebus, quae carmine celebrandae sunt 4 De artificiosa syllabarum in versibus repetitione *anuprasa* dicta Fol 11[b] II Ad formandas paronomasias (slesha) varia artificia traduntur Incipit उद्दिष्टवर्णेन वर्ण्यं प्रकीर्णं सख्यया सह । रूढादिश्लेति पञ्चाह (panche ha) कुसुमानि यथाक्रम ॥[1] Fol 22[b] III Hoc capite orationis artificiosae specimina sex continentur Rajadarsanam Gangastutis Bhagavatpádabhashanam Brahmanabhashanam, Tadagadivarnanam, Vaditarjanam Fol 32[b] IV Incipit यथा पादोऽद्भुत चित्र सादृश्य रूपकादिक । समस्या पूरणोपाय समस्या च यथाक्रम ॥ Hoc capite varia sermonis artificia traduntur quale illud est ut voces quaedam non connexae in sententia conjungantur (arthotpada) ad versus partem partes desideratae suppleantur (samasyapurana) etc

Kavyakalpalatae imitatione hunc librum scriptum esse, mihi quidem persuasum est

In fine octavi floris qui invito auctore prosiluisse videtur haec leguntur इति श्रीमायचैतन्यविरचितकविकल्पलतायामष्टम कुसुम ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est Numeri ३७ et ३८ a scriba omissi sunt sed nihil deest (WILSON 173[a])

499

A Foll 34–77 Lit Bengal Linn 6 *Kavyachandrika* artis rhetoricae compendium a *Kavichandra* compositum *Incipit* कृष्णाङ्घ्रिपद्मनमपद्मननस्य वन्द्य वन्देऽद्भुतेन्दुन खवृन्दकृताभिनन्द । आनन्दकन्ददममन्दमतेर्महेन्द्रमौनीन्द्रनीलमणिसान्द्र विभाविभाव्य ॥ उल्लसत्तिमिरपुञ्जभञ्जिका व्यञ्जिकार्थनिचयस्य रञ्जिका । काव्यगीष्पतिहृचिप्रचारिका रोचतेऽत्र कविचन्द्रचन्द्रिका ॥ सन्तो भवन्त सतत भवन्तु कृतौ ममास्या कृपया सहाया । क्षुद्र सपक्षो लभते हि पक्षी गतोऽन्तरीक्ष फलमुच्चवृक्षात् ॥

In codice nostro capita (prakasa) octo prima super sunt I Kavyalakshana, fol 36[a] II Sabdasakti fol 43[b], III Rasanirupana, fol 45[b], IV Bhavas, fol 54[b], V Rasasya bhedas, fol 60[a], VI Rasábhasa *fol 62*[a], VII *Kavyabhedas fol 69*[b], VIII *Pramana* nirupana, fol 77[b]

Auctores et libros rhetoricos Kavichandra hos laudat Kavikalpalata Kavyaprakasa, Dandin [Sahitya]darpanakara, *Dhananjaya* fol 45[a], Dhvanikara, Purushottama, Bharata, Rudrata, Vamana, Sarngadeva fol 47[a] (शारङ्गव MS) Sarasvatikanthábharana Sed excepto capite octavo omnem libri materiam e Visvanathae opere desumsit Se ipsum horum carminum auctorem profitetur *Ratnavali* fol 60[b], *Ramachandrachampu* fol 58[a] 66[b] *Santichandrika*

[1] In eorum vocabulorum numero quibus *tres* significantur etiam *Káli dása* repentur

fol 59^a, *Staravali* fol 60^b Idem *Saralaharim* et *Dhatichandrikam* libros grammaticos suos citat Filios *Kavirallabham* et *Karibhushanam* habuit, qui et ipsi versus confecerunt

Opus totum capitibus quindecim sedecimve constabat Namque in codice Colebr (E I H 413) post caput primum brevis de metris dissertatio inseritur Ex eodem codice subscriptionem quae in fine libri legitur, subjunxi

विद्याविशारदसुत· *Kavikarnapurasutas*

तस्यात्मजेन भिषजा कविचन्द्रनाम्ना ।

कौशल्यया कलितहर्षविनिर्मितेन

ग्रंथः कृत मितमतनिरमोपि यत्नैः ॥

इति गौर्याकग्रामनिवासिन्द्रकुलाद्भवविद्याश्रीकविचन्द्रविरचितायां काव्यचन्द्रिकायां षाडश प्रकाश ॥

B Foll 78–82 *Kavyachandrikae* a *Nyayavagisa* compositae caput unum Incipit

सगुणा सालङ्कारा रसभावा दोषपरिहारा ।

भगन्तुषघनशीला कविकृतलीला सरस्वती जयतु ।

विद्यानिधितनूजेन न्यायवागीशधीमता ।

गुणालङ्कारदोषाख्या क्रियते काव्यचन्द्रिका ।

गुणालङ्कारसंयुक्तौ शब्दार्थौ रसभावत ।

नित्यदोषविनिर्मुक्तौ काव्यमित्यभिधीयते ।

De codice Havniensi cf Westergaard, p 13

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 349^b)

500.

Lat Devan Charta Ind Foll 89 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4

Foll 1–75 Linn 11, 12 His foliis *Kavyaprakâsas* continetur, liber rhetoricus a *Mammata* compositus In prooemio auctor poetarum horum mentionem facit Kalidâsa, *Dhavaka* quem Harsha rege usum esse patrono innuit, *Aditya Mayurasarman* In medio vero libro hos auctores laudat Abhinavagupta, Udbhata, Dhvanikrit, Bhattanâyaka, Rudrabhatta, Lollata, Vamana Sankuka

Ullâsa I fol 3^a, II fol 7^a, III fol 8^a, IV fol 19^b, V fol 25^b, VI fol 26^a, VII fol 45^a, VIII fol 48^a, IX fol 52^a, X fol 75^a

De codice Berolinensi cf Weber, p 227 Liber Calcuttae anno 1829 impressus est

Haec voluminis pars anno 1770 satis accurate exarata est (WILSON 512^a)

501.

Foll 111–116 Linn 10. *Kâvyaprakâsiyakârikâvali*, regulae metricae 142, quae in Kâvyaprakâsa libro traduntur, e majore opere excerptae Incipit दुर्धीदृष्यक्ता गेन्नमृगेन्द्रस्य गुरोः पदं । नत्वा व्यातन्यते वृत्तिर्मिमटेन विपश्चिता ॥१॥

Haec folia anno 1770 (शाके भूपतिनन्दनेत्रनिकरैर्युक्ते) Gangadharapurae a Kaládhara exarata sunt (WILSON 332^b)

502

Foll 25–168 Linn 12–16 *Kavyapradipas*, commentarius ad *Kavyaprakasam* a Govinda, Kesavae filio Ruchikarae poetae fratre ὁμο-πατρίῳ, compositus (A) Incipit

सोनादेव्याः प्रथमतनयः केशवस्यात्मजन्मा

श्रीगोविन्दो रुचिरकरे प्रेमपात्रं कनीयान् ।

श्रीमत्सारस्वतधरलयो सम्यगाराध्य भक्ति (चिन्त marg)

नत्वा सारस्वतमपि मह काव्यतत्त्वं व्यनक्ति ॥

Ullasa I fol 30^a, II fol 40^a, III fol 44^b, IV fol 56^b, V fol 69^b, VI fol 70^b, VII fol 113^a, VIII fol 119^b, IX fol 129^a, X fol 168^a

Mammatae verba magnam partem in commentario repetita sunt, locorum Prakriticorum interpretatio desideratur

Folia 25–40 et 59–168 anno 1673 (प्रमाथीसंवत्सरे) a Trivikramabhatta Sâtha exarata, reliqua seculo superiore addita sunt (WALKER 222^b)

503.

Lat Devan Charta Ind Foll 102 Long 16 Lat 5 Linn 10

Kavyapradipae pars, libros I–VI et libri septimi fragmentum continens (B)

Ullasa I fol 8^b, II fol 24^a, III fol 27^a, IV fol 54^a, V fol 71^a, VI fol 72^a

Desinit in verbis एव तुरगादिशास्त्रविरोधो मुहतोय पर्यि सतमतीतिविरहो रूपकत्वमीर्त ॥ ॥ सत्यविकृत भीयतरेत्य च Kâvyaprakâsa, p 95 = A fol 99^a

Codex seculo superiore exeunte exaratus est (WILSON 7)

504.

Lat Devan Charta Europ Foll 75 Long 11 Lat 9 Linn 23 24

Kavyapradipatika, auctoris anonymi ad *Kâvyapradipam* commentarius Incipit प्रारिप्सितमेनेति कश्चित् प्रकृते प्रारम्भे इति यस्य कर्तव्यतत्त्वे इति अथ पूर्वकालो य अस्मदर्थः विचार नारीमुख क्रियते इत्यादौ तदेव प्रतीत ।.

Ullása VI. fol. 36^a; VII fol. 54^b; VIII. fol. 58^b; IX. fol. 63^a; X. fol. 75^b.

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus est. (WILSON 226)

505.

Opuscula tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 126 Long. 13. Lat. 5.

Foll. 1–110. Linn 9 *Kuvalayánandas*, liber ab *Apyadíkshita, Venkaṭae*, Vijayanagarae regis, jussu, nisi fallor, exeunte seculo sexto decimo, compositus Incipit: अमरीकवरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपंकजं १ परस्परतपःसंपत्फलायितपरस्परौ प्रपंचमातापितरौ प्रांचौ जायापती स्तुमः २ etc. अलंकारेषु बालानामवगाहनसिद्धये ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥४॥

In conscribendo libro auctor antiquiore *Jayadevae* opere, *Chandráloka* appellato, usus est, quod et quinto prooemii disticho,

येषां चंद्रालोके दृश्यते लक्ष्यलक्षणश्लोकाः ।
प्रायस्त एव तेषामितरेषां त्वभिनवा विरच्यंते ॥

et epilogo declarat:

अमुं कुवलयानन्दमकरोदप्पदीक्षितः ।
नियोगाद्वेंकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥१॥
चंद्रालोके विजयते शारदागमसंभवः ।
हृद्यः कुवलयानंदो यत्प्रसादादभूदयं ॥२॥

In fine haec subscriptio legitur: Iti srímadadvaitavidyácháryasrí-Bharadvája-kuladhikaustubha-*Sríranga-rájá*-dhvaríndra-*Varadasúnor* Apyadíkshitasya kritih Kuvalayándah samáptah.

Liber anno 1842 Poonae editus est.

Haec voluminis pars anno 1796 exarata est. (WILSON 332^a.)

506.

Foll. 49–74. Linn 20, 21. *Rasatarangini*, quo libro, capita octo (taranga) continente, *Bhánudattas*, Ganapatis (Ganesvara) filius, Vidarbhensis, de πάθεσι ποιητικοῖς accurate et dilucide exposuit. Incipit:

लक्ष्मीमालोक्य etc
भारत्याः शास्त्रकांतारश्रांतायाः शैत्यकारिणी
क्रियते भानुना भूरिरसा रसतरंगिणी २
वारीकमलिनी भानोरेषा रसतरंगिणी
हंसाः कृतधियस्तत्र युक्तमत्र प्रतीयतां ३

I. Stháyibhávanirúpanam, fol 51^a; II. Vibhávanirúpanam, fol 52^b; III. Anubhávanirúpaṇam, fol. 54^b; IV. Sáttvikabhávanirúpanam, fol. 56^a; V. Vyabhichárabhávanirúpanam, fol. 63^a; VI Ṣringáranirúpanam, fol. 67^b; VII. De reliquis affectibus, fol 71^a, VIII. Qui affectus alios affectus producant, quinam concordent, quive alii discordent, definitur.

Disticha, quae exempli causa proponuntur, plurima auctor ipse composuit Praeter Bharatae aphorismos, quos frequentissime citat, Kádambarím semel, semelque *Rasaratnadípiká* librum (cap. I) laudat, Ganapatis patris strophas nonnullas profert, ad *Rasamanjarím* lectores in cap. V. relegat.

Haec voluminis pars post annum 1810 satis accurate exarata est. (WILSON 340^b.)

507.

Opuscula varia. Lit. Devan Charta Ind Foll. 179 Long 10. Lat. 4.

Foll 1–16. Linn. 10. Continetur his foliis *Rasamanjarí* (saporis poetici surculus), libellus a *Bhánudatta* scriptus Incipit: आत्मीयं चरणं दधाति पुरतो निम्नोन्नतायां भुवि etc. विद्वत्कुलमनोभृंगरसव्यासंगहेतवे । एषा प्रकाश्यते श्रीमद्भानुना रसमंजरी ॥२॥ तत्र रसेषु शृंगारस्याऽभ्यर्हितत्वेन तदालंबनविभावत्वेन नायिका तावन्निरूप्यते ॥

Hujus libelli parte majore auctor mulierum (fol. 1–12^a.), reliqua virorum, qui in τῷ ἐρωτικῷ πάθει primas partes agunt (náyiká, náyaka), species varias eorundemque animi motus et indicia definivit, et versibus suis illustravit. Cf Sáhityadarpaṇa ९६–१२२ In fine haec leguntur:

तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालंकारचूडामणि-
र्देशो यस्य विदर्भभूः सुरसरित्कल्लोलकिर्मीरिता ।
पद्येन स्वकृतेन तेन कविना श्रीभानुना योजिता
वाग्देवीश्रुतिपारिजातकुसुमस्पर्धाकरी मंजरी ॥

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal p 174.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est Folia ९–१०. interciderunt. (WILSON 493^a)

508.

Foll. 17–68. Linn. 8 *Rasamanjaríprakáṣas*, commentarius ad Rasamanjarím a *Nágeṣa*, Sivabhaṭṭae filio, scriptus. Incipit:

सामिनीलोत्पलश्यामं वपुर्यस्य विभाति सः ॥
यामिनीदयितद्योतमानः सो ऽस्तु शिवाय नः ॥१॥
नागेशभट्टनामा शिवभट्टसुधीसुतो मुदे विदुषां ।
रसमञ्जरीप्रकाशं रचयामि मितैर्वचोभिरर्थपतेः ॥२॥

Hacc folia anno 1819 exarata sunt. (WILSON 493^b.)

509.

Foll. 202–211 Linn 15 *Vagbhatalankaras*, libellus rhetoricus a *Vagbhata* compositus Incipit श्रिय दिशतु वा देव । *sri-Nabheyajinah* सदा । मोक्षमार्गं सदा ब्रूते । यदागमपदावली ॥१॥ साधुशब्दार्थसंदर्भं । गुणालंकारभूषित । स्फुटरीतिरसोपेत । काव्य कुर्वीत कीर्तये ॥२॥ प्रतिभा कारण तस्य व्युत्पत्तिश्च विभूषण । भृशोत्पत्तिकृदभ्यास । इत्याद्यकविसकथा ॥३॥ प्रसन्नपदनव्याय । युक्त्युद्बोधविधायिनी( ) । स्फुरती सत्कवेर्बुद्धि[ ] । प्रतिभा सर्वतोमुखी ॥४॥ शब्दधर्मार्थकामादिशास्त्रेष्वाम्नायपूर्विका । प्रतिपत्तिरसामान्या । व्युत्पत्तिरभिधीयते ॥५॥ अनारत गुरूपान्ते । य काव्य रचनादर । तमभ्यास विदुस्तस्य । क्रम को ऽप्युपदिश्यते ॥६॥

Paricheda I distt 25 Caput hodegeticum II Incipit सस्कृत प्राकृत तस्यापभ्रशो भूतभाषित । इति भाषाश्चतस्रो ऽपि । याति काव्यस्य कायता ॥१॥ Distt 29 De vitiis poeticis III Incipit अत्यपावपि शब्दार्थौ । प्रशस्येते न येर्विना । तानिदानीं यथायुक्ति । ब्रूमो ऽभिव्यक्तये गुणान् ॥१॥ औदार्यं समता कान्ति । रथव्यक्ति. प्रसन्नता । समाधि[ ] श्लेष ओजो ऽथ माधुर्यं सुकुमारता ॥२॥ Distt 17 De dicendi stylis IV Incipit दोषैर्मुक्त गुणैर्युक्तमपि येनाज्झित वच । स्त्रीरूपमिव नो भाति त ब्रुवे ऽलक्रियाचय ॥१॥ Distt 153 De sermonis poetici ornamentis V Incipit साधुपाके ऽप्यनास्वाद्य भोज्य निर्लवण यथा । तथैव नीरस काव्यमिति ब्रूमो रसानिह ॥१॥ Distt 32 De novem animi affectibus, sive πάθεσι, quibus poemata *sapore* quodam peculiari imbuuntur

Quibus distichis auctor ad praecepta illustranda utitur, eorum magno numero numina Jainica celebrantur Sub rege *Jayasinha* quodam eum vixisse, his versibus apparet

IV, 45 जगदात्मकीर्तिशुभ्र जनयन्दुद्दामधामदोःपरिघ ।
जयति प्रतापपूषा जयसिह क्ष्माभृदधिनाथ ॥

IV, 85 अणहिल्लपाटकपुरमवनिपति कर्णदेवनृपसूनु ।
श्रीकलशनामधेय करी च रत्नानि जगतीह ॥

IV, 85 अन्यत्तु पौरुषगुणाज्जयसिहदेव
पृथ्वीपतेर्मृगपतेश्च समानभाव ।
किंत्वेकत प्रतिभटा समर विहाय
सद्यो विशन्ति वनमन्यमशक्नुवाना ॥

Etiam hoc distichon subjungendum putavi, IV, 81

इद्र स एष यदि कि न सहस्रमक्ष्णा
लक्ष्मीपतिर्यदि कथ न चतुर्भुजो ऽसौ ।
साम्बंदनथमथवा दुरतायथमा
*sri-Karnaderan*ripasunur ayam ranagre ॥

Haec folia seculo septimo decimo medio exarata sunt. (WALKER 205[1])

510.

Lat Bengal Charta Ind Foll 97 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10

Continetur hoc codice *Sahityadarpanam*, a *Visvanatha kaviraja* scriptum Auctoris pater *Chandrasekhara* fuit, qui, Narayanae pronepos Bhanudevae regis a consiliis videtur fuisse Libri ejus *Pushpamálá* et *Bhasharnava* (भाषार्णवाणि मम तातपादाना भाषार्णवे) laudantur Opera a se composita Visvanatha haec citat Kuvalayasvacharita (cf p 208 ed Roer) Raghavavilasa Prasastiratnavali (shodasabhashamayí) carmina, comoedias vero Chandrakala et Prabhavatiparinaya Chandidasa, cognatus et aequalis ejus, commentarium ad Kavyaprakasam scripsit

Editiones exstant princeps Calcuttae anno 1828 et altera ibidem a Roer anno 1856 edita Versionis Anglicae praestantissimae partem Jacobo Ballantyne debemus

Codex hoc seculo ineunte nitide exaratus est. (WILSON 6)

511.

Lat Bengal Charta Ind Foll 212 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn foll 1–62 7 reliquorum 6

Ramacharanae (Ramacharanatarkavagisabhattacharya) ad Sahityadarpanam commentarius Incipit वाणी श्रीसरसंगीतगुणप्रवाह etc ॥ श्रीविश्वनाथकविराजकति(कृति)प्रणीत साहित्यदर्पणमतिस्थगितप्रमेय । श्रीमद्विभाय चरण शरण गुरूणा यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्र ॥

Lib I fol 11^b, II fol 27^b, III fol 58^a IV fol 78^a, V fol 87^b, VI fol 110^a, VII fol 141^b VIII fol 148^b IX fol 150^b

Exempla ad praecepta demonstranda scholiasta passim affert, nonnulla e *Ramavilasa* carmine suo hausta esse professus

Codex post annum 1810 exaratus est Folia tria quatuorve ultima desiderantur Procedit textus usque ad karikam 750 (WILSON 5)

512.

Lat Bengal Charta Ind Foll 41 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Insunt ejusdem commentarii libri I–III

Lib I fol 7^a, II fol 18^b, III fol 41^b

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 48)

513.

Foll 55–69 Lat Bengal Linn 8

Ramacharanae commentarius ad Sahityadarpanae librum sextum quo artis dramaticae praecepta traduntur

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 173[b])

514.

Foll 75–86 Lit Devan Linn 11. *Vidagdhamukhamandanam* (sollertium hominum oris ornamentum), opusculum a *Dharmadasa* scriptum (A) Incipit·

सिद्धौषधानि भवदुःखमहागदाना ।
पुण्यात्मना परमकर्णरसायनानि ।
प्रक्षालनैकसलिलानि मनोमलाना
सौद्धोदने प्रवचनानि चिरं जयति ॥१॥

Libellus, in quatuor sectiones (parichheda) divisus, varii generis aenigmata et griphos, eorumque definitiones et nomina proponit Editus est in Haeberlini Anthologia, p 269 sqq Auctor, quum ab Ujjvaladatta laudetur, ante seculum quartum decimum vixit

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 303[d])

515.

Opuscula tria Lit Devan Charta Europ Foll 33 Long 13 Lat 9 Linn 27

Foll 1–10 *Vidagdhamukhamandanam* (C)

Haec pars e codice A circiter annum 1820 transscripta est (WILSON 301[a])

516.

Foll 132–150 Lit Bengal *Vidagdhamukhamandanam* (B)

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 39[c])

517.

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 9

Foll 1–190 *Bhaskara-Nrisinhae*, Sarvesvarae discipuli, ad *Vatsyayanae Kamasutra* commentarius, *Vrajalalae* reguli jussu anno 1788 Varanasiae scriptus Incipit दृढ॰ प्रौढ़दगडस्थलयुगविगलद्भूरिदानाबुधारामाधुर्यास्वादमत्तभ्रमर etc. ॥

श्रीसर्वेश्वरशास्त्रिसद्गुरुमहाकारुण्यसाहाय्यत
श्रीराजव्रजलालविद्वदधिराट्सप्रेरणादीश्वरात्
श्रीकाश्या नरसिंहशास्त्रिकविना कंदर्पचूडामणे
श्रीवात्स्यायनसूत्रवृत्तिरखिला प्रौढप्रिया लिख्यते ७

Vatsyayanae libri, quo ars amandi non leviter neque ambigue traditur, sed ut virum sapientem Indicum vel in rebus foedissimis et spurcissimis decet, ad leges et normam revocatur, initium, e cod E I H 396 collato commentario nostro, infra subjunxi Quo non modo argumentum et stylus operis adumbrabitur, sed etiam nomina virorum sanctorum quorundam, qui in eodem studio elaboraverunt, ab oblivione vindicabuntur Hae igitur tres primae illius paragraphi

नमो धर्मार्थकामेभ्यस्तत्कामेभ्यो नमो नमः ।
त्रिर्नमो मुक्तिकामेभ्योऽकामेभ्यस्त्वमितं नमः ॥

प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा तासां स्थितिनिबन्धनं त्रिवर्गस्य शासनमध्यायानां शतसहस्रेणाग्रे प्रोवाच । तस्यैकदेशं स्वायम्भुवो मनुर्धर्माधिकारिकं पृथक् चकार । बृहस्पतिरर्थाधिकारिकं । महादेवानुचरश्च नन्दी सहस्रेणाध्यायानां पृथक्कामसूत्रं प्रोवाच । तदेव तु पञ्चभिरध्यायशतैः Auddalakih Svetaketuh सञ्चिक्षेप । तदेव पुनरध्यर्धेनाध्यायशतेन साधारणसाम्प्रयोगिककन्यासम्प्रयुक्तकभार्याधिकारिकपारदारिकवैशिकौपनिषदिकैः सप्तभिरधिकरणैः Bábhravyah Panchálah सञ्चिक्षेप । तस्यैकदेशं षष्ठं वैशिकमधिकरणं *Pataliputrikanám ganikanám niyogad* Dattakah पृथक् चकार । तत्प्रसगाच् Charayanah साधारणमधिकरणं पृथक् प्रोवाच । Suvarnanabhah साम्प्रयोगिकं । Ghotakamukhah कन्यासम्प्रयुक्तकं । Gonardiyo भार्याधिकारिकं । Gonikaputrah पारदारिकं । Kuchumára औपनिषदिकं । एवं बहुभिराचार्यैस्तच्छास्त्रं खण्डशः प्रणीतमुत्सन्नकल्पमभवत् । तत्र दत्तकादिभिः प्रणीतानां शास्त्रावयवानामेकदेशत्वान्महदिति च बाभ्रवीयस्य दुरध्येयत्वात्संक्षिप्य सर्वमल्पेन ग्रन्थेन कामसूत्रमिदं प्रणीतं । तस्यायं प्रथमाधिकरणसमुद्देशः ।

शास्त्रसंग्रहः ।१। त्रिवर्गप्रतिपत्तिः ।२। विद्यासमुद्देशः ।३। नागरिकवृत्तं ।४। नायकसहायदूतीकर्मविमर्शः ।५॥ इति साधारणं प्रथममधिकरणं ॥१॥ अध्यायाः पञ्च । प्रकरणानि पञ्च ॥१॥

प्रमाणकालभावेभ्यो रतावस्थापनं ।१। प्रीतिविशेषाः ।२॥१॥ आलिंगनविचाराः ।३॥२॥ चुम्बनविकल्पाः ॥४॥३॥ नखरदशनजातयः ।५॥४॥ दशनच्छेद्यविधयः ।६। देश्या उपचाराः ।७॥५॥ संवेशनप्रकाराः ।८। चित्ररतानि ।९॥६॥ प्रहणनयोगाः ।१०। तद्युक्ताश्च सीत्कृतोपक्रमाः ।११॥७॥ पुरुषायितं ।१२। पुरुषोपसृप्तानि ।१३॥८॥ औपरिष्टकं ।१४॥९॥ रतारम्भावसानिकं ।१५। रतविशेषाः ।१६। प्रणयकलहः ।१७॥१०॥ इति साम्प्रयोगिकं द्वितीयमधिकरणं । अध्याया दश । प्रकरणानि सप्तदश ॥२॥

वरणविधानं ।१। संबन्धनिर्णयः ।२॥१॥ कन्याविस्रम्भणं ।३॥२॥ बालाया उपक्रमाः ।४। इङ्गिताकारसूचनं ।५॥३॥ एकपुरुषाभियोगः ।६। प्रयोज्यस्योपावर्तनं ।७। अभियोगतश्च कन्याप्रतिपत्तिः ।८॥४॥ विवाहयोगः ।९॥५॥ इति कन्यासम्प्रयुक्तकं तृतीयमधिकरणं । अध्यायाः पञ्च । प्रकरणानि नव ॥३॥

एकचारिणीवृत्तं ।१। प्रवाससचर्या ।२॥१॥ सपत्नीषु ज्येष्ठावृत्तं ।३। कनिष्ठावृत्तं ।४। पुनर्भूवृत्तं ।५। दुर्भगावृत्तं ।६। आन्तःपुरिकं ।७। पुरुषस्य बह्वीषु प्रतिपत्तिः ।८॥२॥ इति भार्याधिकारिकं चतुर्थमधिकरणं । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणान्यष्टौ ॥४॥

स्त्रीपुरुषशीलावस्थापनं ।१। व्यावर्तनकारणानि ।२। स्त्रीषु सिद्धाः पुरुषाः ।३। अयत्नसाध्या योषितः ।४॥१॥ परिचयकारणानि ।५।

अभियोगाः ।६॥२॥ भावपरीक्षा ।७॥३॥ दूतीकर्माणि ।८॥४॥ ईश्वरकामितं ।९॥५॥ अंतःपुरिकं दाररक्षितकं ।१०॥६॥ इति पारदारिकं पंचममधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि दश ॥५॥

गम्यचिंता ।१। गमनकारणानि ।२। उपावर्तनविधिः ।३॥१॥ कांतानुवृत्तं ।४॥२॥ अर्थागमोपायाः ।५। विरक्तलिंगानि ।६। विरक्तप्रतिपत्तिः ।७। निष्कासनक्रमाः ।८॥३॥ विशीर्णप्रतिसंधानं ।९॥४॥ लाभविशेषः ।१०॥५॥ अर्थानर्थानुबंधसंशयविचाराः ।११। वेश्याविशेषाश्च ।१२॥६॥ इति वैशिकं षष्ठमधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि द्वादश ॥६॥

सुभगंकरणं ।१। वशीकरणं ।२। वृष्याश्च योगाः ।३॥१॥ नष्टरागप्रत्यानयनं ।४। वृद्धिविधयः ।५। चित्राश्च योगाः ।६॥२॥ इत्यौपनिषदिकं सप्तममधिकरणं । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणानि षट् ॥७॥

एवं षट्त्रिंशदध्यायाः । चतुःषष्टिः प्रकरणानि । अधिकरणानि सप्त । सपादं श्लोकसाहस्रमिति शास्त्रस्य संग्रहः ।

संक्षेपमिममुक्त्वास्य विस्तरोऽतः प्रवक्ष्यते ।
इष्टं हि विदुषां लोके समासव्यासभाषणं ॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे शास्त्रसंग्रहः प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

शतायुर्वै पुरुषो विभज्य कालमन्योन्यानुबद्धं परस्परस्यानुपघातकं त्रिवर्गं सेवेत ॥१॥ बाल्ये विद्याग्रहणादीनर्थान् ॥२॥ कामं च यौवने ॥३॥ स्थाविरे धर्मं मोक्षं च ॥४॥ अनित्यत्वादायुषो यथोपपादं वा सेवेत ॥५॥ ब्रह्मचर्यमेव वा विद्याग्रहणादिति ॥६॥ अलौकिकत्वाददृष्टार्थत्वादप्रवृत्तानां शास्त्रात्प्रवर्तनं लौकिकत्वाद्दृष्टार्थत्वाच्च प्रवृत्तेभ्यश्च मांसभक्षणादिभ्यः शास्त्रादेव निवारणं *dharmah* ॥७॥ तं श्रुतेर्धर्मज्ञसमवायाच्च प्रतिपद्येत ॥८॥ विद्याभूमिहिरण्यपशुधान्यभांडोपस्करमित्रादीनामर्जनमर्जितस्य रक्षणं रक्षितस्य विवर्धनम् *arthah* ॥९॥ तमध्यक्षप्रचाराद्वार्तासमयविद्भ्यो वणिग्भ्यश्चेति (i. e. jáníyát) ॥१०॥ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणानामात्मसंयुक्तेन मनसाधिष्ठितानां स्वेषु स्वेषु विषयेष्वानुकूल्यतः प्रवृत्तिः *kámah* ॥११॥ स्पर्शविशेषविषये त्वाभिमानिका सुखानुविद्धा फलवत्यर्थप्रतीतिः प्राधान्यात्कामः ॥१२॥ तं *kámasútrán* (a) *nágarika* (b) *janasamaváyách* (c) cha प्रतिपद्येत ॥१३॥ तेषां समवाये पूर्वः पूर्वो गरीयान् ॥१४॥ अर्थस्तु राज्ञस्तन्मूलत्वाल्लोकयात्रायाः, वेश्यायाः कामश्चेति त्रिवर्गप्रतिपत्तिः ॥१५॥ धर्मस्यालौकिकत्वात्तदभिधायकं शास्त्रं युक्तं ॥१६॥ उपायपूर्वकत्वादर्थसिद्धेरुपायप्रतिपत्तिश्च शास्त्रात् ॥१७॥ 'तिर्यग्योनिष्वपि तु स्वयं प्रवृत्तत्वात्कामस्य नित्यत्वाच्च शास्त्रेण कृत्यमस्ति' इत्याचार्याः ॥१८॥ संप्रयोगः पराधीनत्वादुपायमपेक्षते ॥१९॥ सा चोपायप्रतिपत्तिः कामसूत्रादिति वात्स्यायनः ॥२०॥ तिर्यग्योनिषु पुनरनावृतत्वात्स्त्रीजातेश्च ऋतौ यावदर्थं प्रवृत्तेरबुद्धिपूर्वकत्वाच्च प्रवृत्तीनामनुपायः प्रत्ययः ॥२१॥ 'न धर्मांश्चरेदेष्यत्फलत्वात्सांशयिकत्वाच्च, को ह्यबालिशो हस्तगतं परगतं कुर्यात् ॥२२॥ वरमद्य कपोतो न श्वो मयूरः ॥२३॥ वरं सांशयिकान्निष्कादसांशयिकः कार्षापण' इति लौकायतिकाः ॥२४॥ शास्त्रस्यानभिशंक्यत्वात्, अभिचारानुव्याहारयोश्च क्वचित्फलदर्शनात्, नक्षत्रचंद्रसूर्यताराग्रहचक्रस्य लोकानुग्रहार्थं बुद्धिपूर्वकमिव प्रवृत्तेर्दर्शनात् ॥२५॥ वर्णाश्रमाचारस्थितिलक्षणत्वाच्च लोकयात्राया, हस्तगतस्य बीजस्य भविष्यतः सस्यार्थे त्यागदर्शनाच्च, चरेद्धर्मानिति वात्स्यायनः ॥२६॥ 'नार्थांश्चरेत् ॥२७॥ प्रयत्नतोऽपि ह्येतेऽनुष्ठीयमाना नैव, कदाचित्पुनरननुष्ठीयमाना अपि यदृच्छया भवेयुः, तत्सर्वं कालकारितमिति, काल एव हि पुरुषार्थानर्थयोर्जयपराजययोः सुखदुःखयोश्च स्थापयति ॥२८॥ कालेन बलिरिंद्रः कृतः कालेन व्यवरोपितः, काल एव पुनरप्येनं कर्ता' इति कालकारणिकाः ॥२९॥ पुरुषकारपूर्वकत्वात्सर्वप्रवृत्तीनामुपायः प्रत्ययः ॥३०॥ अवश्यंभाविनोऽप्यर्थस्योपायपूर्वकत्वात्, न निष्कर्मणो भद्रमस्तीति वात्स्यायनः ॥३१॥ 'न कामांश्चरेद्धर्मार्थयोरेव प्रधानयोरन्येषां च सतां प्रत्यनीकत्वात् ॥३२॥ अनर्थजनसंसर्गमसद्व्यवसायमशौचमनायतिं चैव पुरुषस्यैते जनयंति ॥३३॥ तथा प्रमादं लाघवमप्रत्ययमग्राह्यतां च ॥३४॥ किंच बहवः कामवशगाः सगणा एव नष्टाः श्रूयंते ॥३५॥ यथा *Dándako* (दांडक्यो schol) नाम *Bhojah* कामाद्ब्राह्मणकन्यकामभिमन्यमानः सबंधुराष्ट्रो विननाश ॥३६॥ देवराजश्चाहल्यां ॥३७॥ अतिबलः कीचको द्रौपदीं ॥३८॥ रावणः सीतां ॥३९॥ एते चान्ये च बहवो दृश्यंते कामवशगा विनष्टा' इत्यर्थचिंतकाः ॥४०॥ शरीरस्थितिहेतुत्वादाहारसधर्माणो हि कामाः फलभूताश्च धर्मार्थयोः ॥४१॥ बोद्धव्यं तु दोषेष्विव ॥४२॥ न हि 'भिक्षुकाः संतीति' स्थाल्यो नाधिश्रियंते ॥४३॥ न हि 'मृगाः संतीति' यवा नोप्यंत इति वात्स्यायनः ॥४४॥

एवमर्थं च कामं च धर्मं चोपाचरन्नरः ।
इहामुत्र च निःशल्यमत्यंतं सुखमश्नुते ॥४५॥
किं स्यात्परत्रेत्याशंका कार्ये यस्मिन्न जायते ।
न चार्थघ्नं सुखं चेति शिष्टास्तत्र व्यवस्थिताः ॥४६॥
त्रयाणां साधकं यत्स्याद्द्वयोरेकस्य वा पुनः ।
कार्यं तदपि कुर्वीत न त्वेकार्थं द्विबाधकं ॥४७॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे त्रिवर्गप्रतिपत्तिर्द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

धर्मार्थविद्याकालाननुपरोधयन्कामसूत्रं तदंगविद्याश्च पुरुषोऽधीयीत ॥१॥ प्राग्यौवनाद्युवतिः ॥२॥ प्रत्ता च पत्युरभिप्रायात् ॥३॥ 'योषितां शास्त्रग्रहणस्याभावादनर्थकमिह शास्त्रे स्त्रीशासनम्' इत्याचार्याः ॥४॥ प्रयोगग्रहणं त्वासां, प्रयोगस्य च शास्त्रपूर्वकत्वादिति वात्स्यायनः ॥५॥ न केवलमिहैव सर्वत्रैव हि लोके कतिचिदेव शास्त्रज्ञाः, सर्वजनविषयश्च संप्रयोगः ॥६॥ प्रयोगस्य दूरस्थमपि शास्त्रमेव हेतुः ॥७॥ अस्ति व्याकरणमित्यवैयाकरणा अपि याज्ञिका ऊहान्क्रतुषु साधुशब्दान्प्रयुंजते ॥८॥ अस्ति ज्योतिषमिति पुण्याहेषु कर्म कुर्वते ॥९॥ तथाश्वारोहा हस्त्यारोहाश्च गजानश्वाननधीत्यापि शास्त्रं विनयंते ॥१०॥ तथास्ति राजेति दूरस्था अपि जनपदा मर्यादां नातिवर्तंत इति तद्वदेतत् ॥११॥ संत्यपि खलु शास्त्रप्रहतबुद्धयो गणिका राजपुत्र्यो महामात्रदुहितरश्च ॥१२॥ तस्माद्वैश्वासिकाज्जनाद्रहसि प्रयोगाच्छास्त्रमेकदेशं वा स्त्री गृह्णीयात् ॥१३॥ अभ्यासप्रयोज्यांश्च चातुःषष्टिकान्योगान्कन्या रहस्येकाकिन्यभ्यस्येत् ॥१४॥ आचार्यास्तु कन्यानां प्रवृत्तपुरुषसंप्रयोगा सह संवृद्धा धात्रेयिका, तथा च निरत्ययसंभाषणा सखी समानवयाः, मातृष्वसा विस्रब्धा, तत्स्थानीया वृद्धा दासी, पूर्वसंसृष्टा भिक्षुकी, स्वसा

च, विद्यासयोगात् ॥१५॥ तद्यथा ॥१६॥ गीतं १ नाट्यं २ नृत्यं ३ आलेख्यं ४ विशेषकच्छेद्यं ५ तंडुलकुसुमबलिविकाराः ६[1] पुष्पास्तरकः ७ दशनवसनांगरागाः ८ मणिभूमिकाकर्म ९[2] शयनरचनं १० उदकवाद्यं ११ उदकघातः १२ चित्राश्च योगाः १३ माल्यग्रथनविकल्पाः १४ शेखरापीडयोजना १५ नेपथ्यसंप्रयोगाः १६ कर्णपत्त्रभंगाः १७ गंधयुक्तिः १८ भूषणयोजनं १९ ऐंद्रजालः २० *Kuchumárás* cha yogáh २१ हस्तलाघवं २२[3] चित्रशाकपूपभक्ष्यविकारक्रियाः २३ पानकरसासवरागयोजनानि २४ सूचीवानकर्माणि २५ सूत्रक्रीडा २६ वीणाडमरुकवाद्यानि २७ प्रहेलिका २८ प्रतिमाला २९ दुर्वाचकयोगा° ३० पुस्तकवाचनं ३१ नाटकाख्यायिकादर्शनं ३२ काव्यसमस्यापूरणं ३३ पट्टिकावेत्रवानविकल्पाः ३४ तर्कुकर्माणि ३५ तक्षणं ३६ वास्तुविद्या ३७ रूप्यरत्नपरीक्षा ३८ धातुवादः ३९ मणिरागाकरज्ञानं ४० वृक्षायुर्वेदयोगाः ४१ मेषकुक्कुटलावकयुद्धविधिः ४२[4] शुकशारिकाप्रलापनं ४३ उत्सादने केशमर्दने च कौशलं ४४ अक्षरमुष्टिकाकथनं ४५[5] म्लेच्छितकविकल्पाः ४६[6] देशभाषाविज्ञानं ४७ पुष्पशकटिका ४८ यंत्रमातृका ४९ धारणमातृका ५० संवाच्यं ५१ मानसी काव्यक्रिया ५२ काव्यक्रिया ५३ अभिधानकोषच्छंदोविज्ञानं ५४ क्रियाविकल्पाः ५५ छलितकयोगाः ५६ वस्त्रगोपनानि ५७ द्यूतविशेषाः ५८ [निमित्तज्ञानं ५९] आकर्षक्रीडा ६० बालक्रीडनकानि ६१ वैनयिकीनां ६२ वैजयिकीनां ६३ व्यायामिकीनां ६४ च विद्यानां ज्ञानं । इति काममूत्रांगविद्याः ॥१७॥ पांचालिकी चतुःषष्टिः । तस्याः प्रयोगानन्ववेत्य सांप्रयोगिके वक्ष्यामः ॥१८॥ तदात्मकत्वात्संप्रयोगस्य ॥१९॥

आभिरभ्युच्छ्रिता वेश्या शीलरूपगुणान्विता ।
लभते गणिकाशब्द स्थानं च जनसंसदि ॥२०॥
पूजिता सा सदा राज्ञा गुणवद्भिश्च संस्तुता ।
प्रार्थनीयाभिगम्या च लक्ष्यभूता च जायते ॥२१॥
योगज्ञा राजपुत्री च महामात्रसुता तथा ।
सहस्रांतःपुरमपि स्ववशे कुरुते पतिं ॥२२॥
तथा पतिवियोगे च व्यसनं दारुणं गता ।
देशांतरेऽपि विद्याभिः सा सुखेनैव जीवति ॥२३॥
कलानां ग्रहणादेव सौभाग्यमुपजायते ।
देशकालौ त्ववेक्ष्यासां प्रयोगः संभवेन्न वा ॥२४॥
नरः कलासु कुशलो वाचालश्चाटुकारकः ।
असंस्तुतोऽपि नारीणां चित्तमाश्वेव विंदति ॥२५॥

इति वात्स्यायनीये काममूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे विद्यासमुद्देशस्तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

Medio in libro Vátsyáyana horum magistrorum sententias laudat. *Auddálaki*, 2, 1, 17. 5, 4, 24 *Gonikáputra*, 1, 5, 5. 35 5, 1, 8. 4, 26. 33. 6, 48. *Gonardíya*, 1, 5, 25 4, 1, 4. 12. 2, 27. 33. *Ghotakamukha*, 1, 5, 24 3, 1, 3. 10. 2, 16. 4, 15. *Cháráyana*, 1, 4, 25. 5, 22. 37. *Dattaka*, 2, 10, 44. *Bábhravya*, 2, 10, 50. *Bábhravíyás*, 2, 1, 24. 2, 5 19. 6, 24. 4, 2, 31. 5, 4, 25. 32 6, 50. 7, 2, 15 (बाभ्रवीयांश्च सूत्रार्थानागमांस्तु विमृश्य च । वात्स्यायनश्चकारेदं कामशास्त्रं यथाविधि ॥). *Suvarnanábha*, 1, 5, 23. 2, 2. 20. 4, 2. 5, 24. 6, 34. 8, 19. *Sauvarnanábhás*, 2, 6, 25. Regionum vero nomina haec fere memorantur: *Aparántakás*, 5, 6, 35. *Aparántikáh striyas*, 2, 5, 17. *Ándhryah striyas*, 2, 5, 18. 6, 24 *Ábhírakás*, 5, 6, 36. *Ábhíryah striyas*, 2, 5, 16. *Ávantikáh striyas*, 2, 5, 15. *Áhichhatrikás*, 2, 9, 26. *Kosalá*, 2, 5, 17. *Gaudás*, 2, 4, 5 5, 6, 40. *Gaudyah striyas*, 2, 5, 23 *Dákshinátyás*, 2, 4, 6. 6, 49. 7, 26. *Dravidyah striyas*, 2, 5, 21. *Nágarikáh striyas* (schol. Gúrjaryah), 2, 5, 20 *Práchyás*, 2, 9, 25. 5, 6, 44. *Madhyadesyáh striyas*, 2, 5, 14 *Mahárásh̤trakás*, 2, 4, 7. *Mahárásh̤trikáh striyas*, 2, 5, 19 *Látyah striyas*, 2, 5, 17.[7] *Vanga*, 5, 6, 44 *Vátsyagulmakás*, 5, 6, 37. *Vánavásikáh striyas* (schol Yavanyah), 2, 5, 22. *Váhlíkadesyah striyas*, 2, 5, 15. *Vaidarbhakás*, 5, 6, 38. *Sáketás* (schol Áyodhyakáh), 2, 9, 27. *Sindhushash̤thínám nadínám antarálíyáh striyas*, 2, 5, 16 *Saindhavás*, 5, 6, 41. *Saurasenás*, 2, 9, 29 *Saurásh̤trakás*, 5, 5, 32. *Strírájya*, 2, 5, 17 (schol Kámarúpe) 6, 45 (schol Keraládau) *Strairájakás*, 5, 6, 39 *Haimavatás*, 5, 6, 42. Exemplorum, quibus auctor consuetudines quasdam improbat, unum jam supra habuimus (1, 2, 36), cui haec addenda sunt, 2, 7, 30: रतियोगे हि कीलया गणिकां *Chitrasenám Panchálarájo* जघान ॥३०॥ कर्तर्या *Kuntalah Sátakarnih Sátaváhano Mahádevím* (scil. गणिकां) ॥३१॥ *Naradevah Kripánir* विद्धया दुष्प्रयुक्तया नटीं काणां चकार ॥३२॥ et 5, 5, 25: *Ábhíram* हि *Kotarájam* (??) परभवनगत भ्रातृप्रयुक्तो रजको जघान ॥२५॥ *Kásirájam Jayatsenam* अश्वाध्यक्ष इति ॥ Opus terminis technicis scatet, e consuetudine vitae urbanae desumtis, quos ad explicandos commentarii antiquiores desiderantur. Exemplo viginti lusuum nomina erunt, quae in capite quarto libri primi traduntur: *Paksharátris*, *Kaumudíprachára*s, *Surasantakas*, *Sahakárabhanjiká*, *Abhyúshakhádiká*, *Visakhádiká*, *Navapattriká* (schol kritrimavivâhalílá), *Udakakshvediká* (anyonyam sugandhajalasekas), *Páncháláuyánam* (kṛitrimaputrakalílá), *Ekasálmalísprihayantívratam*, *Yavachaturthí* (vaisákhasuklachaturthyâm náyaká-

[1] Schol कर्णभूषाविशेषरचनाः ॥

[2] Schol. कृत्रिमपुत्त्रिकानिर्माणं ॥

[3] Schol पश्यतो हरणं ॥ [4] Schol लावकः पक्षिविशेषः ॥

[5] Schol. अंगुलिविन्यासविशेषेण सूचनं ॥

[6] Schol स्वसंकेतितभाषाविशेषः ॥

[7] Lata-rásakas, 2, 10, 23

nám parasparam sugandhiyavachurnaprakshepa . iti páschatyeshu prasiddha), *Alolachaturthí* (sravanasukla tritiyayám hindolakridá), *Madanotsavas* (Madanaprakritipujanam), *Damanabhanjika*, *Holiká*, *Asokottansika*, *Pushparachayika*, *Kadambayuddhani*, *Chutalatiká*, *Ikshubhanjika*

Vatsyayanae liber jam a Subandhu laudatur, namque Mallanágam Vatsyáyanae esse synonymon a Mahesvara et Hemachandra edocemur[1] *Kokkoka*, cujus liber, *Ratirahasya* inscriptus, et *Vainyadattae* (sive Venudattae) dedicatus, a Mallinátha citatur, Vatsyáyana recentior est, ejusque opus in singulo quoque capite excerpsit. Cf Ratirahasya (E I H 2118 1834) I, 9 तत्र प्रथम नदिकेश्वरगोणिकापुत्रयोर्मतमायतया मयहीयाम॰ यतो वात्स्यायनीय ॥[2]

De scholiasta non multa sunt quae dicam Homo neque sermonis antiquioris, quo Vatsyáyana usus est, neque rerum, quarum explicationem aggressus est, satis peritus fuisse mihi videtur In fine libri Vrajalalae[3] stemma prodit, quod ex hoc codice enucleare non potui

Lib I fol 34ª, II fol 74ᵇ, III fol 96ª, IV fol 108ᵇ, V. fol 141ᵇ, VI fol 173ª, VII fol 190ª

Haec voluminis pars anno 1821 non satis accurate exarata est (WILSON 237ª)

518.

Lat Devan Charta Ind Foll 97 Long 7 Lat. 4½ Linn 12 13

Anangarangas, amoris arena, libellus a *Kalyánamalla*, anachoreta regio, ad oblectandum *Láda-khanae* principis, Ahmedi filii, animum compositus (A) Incipit गदापविको समरनविये पिपन्याय सपंदुर । इभयानदर् करदनहे । भालमदासिंदुर ॥१॥

चकिललितविलासं पिपचेतोनिपासं
समरकृतविकाश अवरास्यम(?)धाम ।
रतिनयनविराम मतत चाभिराम
प्रमथविमिशदाम शर्मदं (dam) नौमि काम ॥१॥

लोदीरशावतसो[4] हतरिपुवनितानेत्रवारिप्रपूर( )-
माद्रुर्भूतावुराशि( ) स्मित (stimita?) यरयशा लीलया प्राविहत्य[5]।
तत्पुत्र[ ] स्यातकीर्तिरहमदनृपते का(f)मसिधातविद्वान्
जीयात् chhri *Ladakhanah* क्षितिपतिमुकुटेघृष्टपादारविन्द ॥२॥
भस्यैव कौतुकनिमित्तमनगरग
ग्रथ विलासिजनवल्लभमातनोति ।
श्रीमन्महाकविरशेषकलाविदग्ध
कल्याणमाल इति भूपमुनिर्यशस्वी ॥३॥
मतानि दृष्ट्वा बहुशो मुनीना
तत्सारमादाय निरूपयामि ।
यतो गनाकलिकलानुरागे-
ग्रीष्म सदाय पुरुषे प्रभाव (पुरुषे सभाव॰ B) ॥४॥

Libellus decem capita habet 1 De mulierum generibus quatuor Padmini (sive Nalini), Chitrini, Sankhini, Hastini Naliniprabhritinam sukhatithih 2 Padminiprabhritinam sadháranı chandrakalá (i e na khakshata) 3 Mrigadijátibhedena suratabhedaniru panam 4 Anganánam sadharmadharmanirupanam 5 Vanitanám desajadharmanirupanam 6 Dravanadi yoganirupanam 7 Vasikarana-sugandhadinirupanam 8 Vivahádyupadesanirúpanam 9 Vahyasambhoganirupanam 10 Sambhoganirúpanam

Libellus, si ea respiciantur, quae supra ad numerum 228 protulimus seculo septimo decimo medio videtur compositus esse

Insunt picturae, quarum prima sapientiae deus, ineptias tales patrono sibi dedicari erubescens, reliquis variorum generum viri et mulieres repraesentantur

Codex circiter annum 1780 exaratus est (WALKER 189)

519.

Lat. Devan Charta Ind Foll 56 Long 8½ Lat 4½ Linn 8

Kalyánamallae Anangarangas (B)

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 172

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 464)

---

[1] *Vâtsyâyana* vocabulum in gaṇa शार्ङ्गरवादि legitur

[2] *Kâmasamûha* Liber ab Ananta medico Manjanae filio compositus distichis variorum poetarum, secundum argumentum digestis constat quibus ille insulsa sua adjecit Liber anno 1457 compositus est

[3] Fratres ejus Vrindavana et Mathuránátha fuerunt

[4] *Lodí* gens inde a medio seculo quinto decimo usque ad medium seculum sextum decimum floruit Cf Mountstuart Elphinstone The History of India, II 85 sqq

[5] प्राविहत्य B

M PHILOSOPHIA.

A PURVAMIMANSA

520.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 111 Long 12. Lat $3\frac{1}{2}$ Linn. plerumque 22

Insunt *Mímánsátantravárttikae*, commentarii a *Kumárilasvámin* ad *Jaiminis* aphorismos compositi, fragmenta

A. Foll. 26–111. Liber primus Incipit:

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ।
श्रेयःप्राप्तिनिमित्ताय नमः सोमार्धधारिणे ॥१॥
अभिवंद्य गुरूनादौ शिष्यधीपद्मिनीरवीन् ।
तत्प्रसादात्करिष्ये ह मीमांसाश्लोक⁻
⁻⁻⁻नुगृह्णंतु चित्तश्चोद्यैः प्रमादितैः ।
संतः प्रणयिवाक्यानि गृह्णंति ह्यनसूयिनः ॥३॥
न चात्रातीव कर्तव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ।
दोषो ह्यविद्यमानो ऽपि तच्चित्तानां प्रकाशते ॥४॥

Folia multa desiderantur

B. Foll 1–25 Libri secundi caput primum. Incipit: भावार्थाः कर्मशब्दास्तेभ्यः क्रिया प्रतीयेतैष ह्यर्थो विधीयते ॥

Codex circiter annum 1530 exaratus est. (WILSON 325)

521.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 118. Long 13 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–38 Linn 11. *Tantravárttikae* fragmentum, quo primi libri capitis primi pars major continetur. *Initium et finis desiderantur.*

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt (WILSON 277[a].)

522.

Foll 72–129 *Mímánsatantravárttikae* libri secundi caput primum.

Haec folia anno 1542 a Gangádása kayastha exarata, et anno 1630 a Narahari emendata sunt. (WILSON 273[b])

523.

Lit Devan Charta Ind Foll 112 Long 12 Lat. 4. *Linn 12–21.*

Someşvarae, Mádhavae filii, ad *Kumárilae* Tantravárttikam commentarius, *Nyáyasudhá* appellatus.

A. Foll. 60–93. Commentarius ad caput secundum libri primi Incipit:

उमानंदनमाराध्य शारदामीश्वरं गुरुं ।
कृत्स्नशास्त्रप्रसादेन व्याख्यास्ये तंत्रवार्त्तिकं ॥१॥

B Foll 94–112 Commentarius ad caput quartum libri primi Folia nonnulla desiderantur. In fine haec subscriptio legitur: इति श्रीमत्त्रिकाण्डमीमांसामंडनप्रतिवसंतसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वरविरचितायां तंत्रवार्तिकटीकायां सर्वानवद्यकारिण्यां न्यायसुधाख्यायां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

C. Foll 1–59. Commentarius ad caput primum libri secundi Finis deest

Codex anno 1525 a Vishnusarman exaratus est. (WILSON 275)

524.

Foll 107–155 Linn. 12 *Mímánsányáyaprakásas*, quo libro *Ápadeva*, Anantadevae filius, Govindae discipulus, mímánsae principia exposuit Incipit:

यत्कृपालेशमात्रेण पुरुषार्थचतुष्टयं ।
प्राप्यते तमहं वंदे गोविंदं भक्तवत्सलं ॥१॥
अनंतगुणसंपन्नमनंतभजनप्रियं ।
अनंतरूपिणं वंदे गुरुमानंदरूपिणं ॥२॥

इह खलु परमकारुणिकेन भगवता जैमिनिमहर्षिणा अथातो धर्मजिज्ञासेत्यादिना द्वादशसु अध्यायेषु धर्मो विचारितः ॥ तत्र वेदेन प्रयोजनमुद्दिश्य विधीयमानो ऽर्थो धर्मः ॥ यथा यागादिः । स हि यजेत स्वर्गकाम इत्यादिवाक्येन स्वर्गमुद्दिश्य विधीयते ॥ तथा हि ॥ यजेतेत्यत्र हि अस्त्यंशद्वयं । यजिधातुः तप्रत्ययश्च । तत्र प्रत्यये अस्त्यंशद्वयं । आख्यातत्व लिङ्त्वं च । आख्यातत्वं च दशसु लकारेषु विद्यते । लिङ्त्वं पुनः केवल लिङ्येव । तत्राख्यातलिङ्त्वाभ्यां भावनैवोच्यते । भावना नाम भवितुर्भवनानुकूलो भावकव्यापारविशेषः । सा च द्विविधा ॥ शाब्दी भावनाऽर्थी भावना चेति ।

Folia 107–145 seculo sexto decimo exeunte, reliqua recentiore manu exarata sunt. (MILL 46[b])

525.

Opuscula duo Lit Devan. Charta Ind Foll. 129 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn. 9

Foll 1–71. *Mímánsábháshyavivaranam*, commentarius ad Mimánsábháshyam, a *Kumárasvámin* compositus. His foliis ea pars continetur, qua libri tertii caput tertium explicatur. Incipit: श्रुतेर्जाताधिकारः । एवं लिंगविनियोगमुपवर्ण्य संप्रति वाक्यविनियोगः प्रस्तूयते ।

Haec pars seculo septimo decimo exarata est. (WILSON 273[a].)

526.

Foll 39–118 Linn 8 Initium *Şastradipikae,* quo libro *Parthasárathi-miçra* Jaiminis Nyayasutra explicavit. Incipit: लक्ष्मीकौस्तुभवक्षस मधुरिपु etc

शबरस्वामिन मत्वा भट्टाचार्यं च जैमिनि ।

कुमारिलमतेनाहं करिष्ये शास्त्रदीपिका ॥

Codice nostro primi libri caput primum continetur *Nyáyaratnamalam* suam auctor in folio 48^a laudat

Haec voluminis pars seculo quinto decimo nitidissime exarata est (WILSON 277^b)

527.

Lat Devan Charta Ind Foll 133 Long 11 Lat 4 Linn 9

Ramánuja-acharyae ad *Parthasarathis Nyayaratnamalam* commentarius, *Nayakaratna* appellatus, in quinque capita divisus Incipit अथ द्वादशलक्षण्या नियतक्रमाया मीमांसाया प्रथमाध्यायप्रतिपाद्या प्रमाणचिन्ता प्रायशो बहिरंगयुक्तिमूलतयोपेक्ष्य द्वितीयाध्यायगोचरा कर्मभेदचिन्तामप्यतिप्रत्यभावादनादृत्याधिकाध्यायदशकप्रतिपाद्यप्रमेयतत्त्वसंग्राहकप्रमाणनिर्णयस्य प्रकरणं प्रारभमाणस्तत्प्रतिपाद्य सामान्यतः प्रतिजानीते । अगस्त्यरूपेति ।

Parichheda 1 fol 19^b, 2 fol 45^a, 3 fol 83^b, 4 fol 113^a, 5 fol 133^a

In fine capitis quarti haec leguntur श्रीमद्रामानुजाचार्यविरचिते रत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने गतिनिर्णये चतुर्थः परिच्छेदः ॥

Codex medio seculo septimo decimo exaratus est (WILSON 274)

528, 529.

Volumina duo Lat Devan Charta Ind Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Jaiminíyanyáyamálávistaras, liber a *Madhava* compositus (A) Cf Colebrooke, Misc Ess I 295 sqq

Vol I Foll 324 Linn foll 1–65 13 reliquorum 7 Adhy I fol 34^b, II fol 59^b, III fol 175^a, IV fol 220^b, V fol 263^a, VI fol 324

Vol II Foll 286 Adhy VII fol. 16^b, VIII fol 32^b, IX fol 99^b, X fol 228^b, XI fol 261^a, XII fol 286^b

Foll 1–65 voluminis prioris seculi sexti decimi exeuntis literatura, reliqua anno 1834 exarata sunt (MILL 82, 83)

530.

Lat Devan Charta Ind. Foll 277 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn foll 1–170 11 reliquorum 13

Jaiminíyanyayamálávistaras (C)

Adhy I fol 33^a, II fol 57^b, III fol 109^b, IV fol 129^a, V fol 145^b, VI fol. 170^a, VII fol. 177^a, VIII fol 184^a, IX fol 207^a, X fol 253^b, XI fol. 267^b, XII fol 277^b

Codex anno 1833 exaratus est (WILSON 91)

531.

Lat Bengal Charta Ind Foll 154 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 12

Jaiminiyanyayamalavistarae libri I–IX (B)

Adhy I fol 24^a, II fol 42^a, III fol 78^a, IV fol 92^b, V fol 114^b, VI fol 124^a, VII fol 129^b, VIII fol 135^a, IX fol 154^b

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 44)

532.

Lat Devan Charta Ind Foll 27 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Jaiminiyanyayamalavistarae liber quintus (D)

Codex anno 1799 exaratus est (WILSON 276)

B UTTARAMIMANSA

533.

Lat. Devan Charta Europ Foll 34. Long 6 Lat 6 Linn 8

Continentur hoc codice *Bádarayanasutra,* aphorismi (555) philosophiae Vedanticae, *Badarayanae* auctori tributi

Nomina magistrorum aliorum in aphorismis haec laudantur a *Átreya* (स्वामिन फलश्रुतेरित्यात्रेय) III,4 44 b *Áçmarathya* I,2,29 4 20 c *Audulomi* I,4 21 III,4 45 IV,4 6 d *Kárshnájini* III,1,9 e *Kaçakritsna* I, 4,22 f *Jaimini* I,2,28 31 3,31 4,18 III,2,39 4,2 18 40 IV,3 13 4,5 11 g *Badari* I,2,30 IV,3,8 4 10 h Denique aphorismorum auctor ipse *Badarayana,* his locis nominatur I,3,26 33 III,2,40 4,1 8 19 IV,3,15 4,7 12 [1]

---

[1] प्रायेणात्मानमन्यवत्परामृशन्ति सूत्रकाराः शैली यस्मादभिप्रायमपि परोपन्यासमिव वर्णयति । अत एव 'कर्मण्यपि जैमिनिः फलार्थत्वात्' इति जैमिनेरेव सूत्रं । अत एव 'तदुपर्यपि बादरायणः सम्भवात्' इति बादरायणस्यैव शारीरकसूत्रं ॥ Quae Kullúkae sententia ad speciem satis justa etiam Colebrooki assensum invenit sed veram hujus rei rationem Weber (Akad Vorles p 216) perspexit "Aus dem Umstande dass in beiden Sútra je deren betreffende Verfasser selbt vielfach citirt werden geht vielmehr nur zur Genüge hervor dass diese ben

Codex, exeunte seculo superiore negligenter exaratus, eatenus memorabilis est, quod W Jones annotationes suas intra lineas adscripsit (MILL 107)

534.

Lit Devan Charta Ind. Foll 202 Long 13 Lat 5 Linn 23–26

A. Foll. 106–202 *Badarayanasutra* cum *Sankarae* acharyae commentario, *Sarírakamimánsabhashya* appellato

Lib I fol 141^b, II fol 168^b, III fol 193^a, IV fol 202^a

Novam textus editionem cum *Govindae* commentario Roer in Bibliotheca Indica incepit

B Foll 1–105 *Bhashyaratnaprabha,* commentarius ad Sankarae bhashyam a *Govindananda Gopalasara svatis* discipulo[1], compositus De se ipse in prooemio auctor haec

कामाक्षीदत्तदुग्धप्रचुरसुरनुतप्राज्यभोज्याधिपूज्य

श्रीगौरीनायकाभित्प्रकटनशिवरामार्यलब्धात्मबोधे ।

श्रीमद्गोपालगीर्भि प्रकटितपरमाद्वैतभासा स्मितास्य

श्रीमद्गोविन्दवाणीचरणकमलगो निर्वृतोऽह यथालि ॥४॥

cui disticho hic commentarius additus est मोक्षपुर्यां श्रीकाच्यां श्रीकामाक्ष्या दत्त पायस दवैरपि स्तुत प्राज्य सपूर्णं प्रकृष्टाज्ययुक्त वा यद्भोज्यमन्न तेनाधिपूज्या श्रीशिवराम्पयोगिन । किंच शिवश्चासौ रामश्चेति स्वनाम्ना श्रीगौरीनायकयोरभेद प्रकटयंति तेभ्यो गुरुभ्यो लब्धात्मबोधा ये श्रीमद्गोपालसरस्वतीभिरित्यर्थ ॥

Lib I fol 48^a, II fol 76^a, III fol 98^a, IV fol 105^b

Codex seculo septimo decimo satis accurate exaratus est (MILL 31)

535.

Lit Devan Charta Ind Foll 209 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10–13

Continetur hoc codice *Sarírakamímansabhashyae* liber primus In marginibus *Bhashyaratnaprabha* adscripta est

Pada I fol 93^b, II fol 123^a, III fol 175^a, IV fol 209^b

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 90)

536.

Lit Devan Charta Ind Foll 157 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 7

Vedantapradipas, commentarius ad Badarayanasutra a *Ramanuja* achárya compositus Incipit श्रिय कान्तोऽनन्तो वरगुणगणैकास्पदवपुर्हताशेषावद्य etc

प्रणम्य शिरसाचार्यान् तदादिष्टेन वर्त्मना

ब्रह्मसूत्रपदान्तस्थवेदान्तार्थ प्रकाश्यते ॥२॥

Adhy I fol 47^b, II fol 83^b, III fol 135^a, IV fol 157^a

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 183)

537

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 168 Long 12 Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–24 Linn 15–17 *Badaráyanasutra* cum brevi auctoris anonymi annotatione Commentarius incipit बृहदारण्यके आत्मा वारे द्रष्टव्य इत्यादिवेदान्ताना ब्रह्मणि तात्पर्यनिर्णायक शास्त्र मारभ्य अहप्रत्यये आत्मनो निश्चयेन विषयाभावान्मैव जीवब्रह्मणोऽज्ञानात्तज्ज्ञानायारभ्यमेव शास्त्र etc

Adhy I fol 7^b, II fol 14^a, III fol 21^b, IV fol 24^b

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est (WALKER 222^a)

538

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Continetur hoc codice *Panchapádikavivaranam,* commentarius a *Prakasatman* Ananyanubhavae discipulo, ad *Panchapadim* compositus, quo libro *Sanandana* sive *Padmapáda* Sankaracharyae quatuor primorum brahmasutrarum enarrationem perpendit Liber in novem capita (varnaka) divisus est, quorum primum in codice nostro desideratur Secundum incipit सत्योक्तस्तावद्विचारविषेफलानुबधो व्यवहितविषयब्रह्मात्मतानुबधश्चदानीमव्यवहितविचारविषयानुबधमन्यत एवाप्रामानुष्ठान दर्शयितु प्रथममाक्षिपति । सिद्धेव ननु ब्रह्मजिज्ञासेति । वेदान्तानामर्थनिर्णयापेक्षितो न्यायकलापो यातो धर्मजिज्ञासेत्यादिसूत्रै सूचित इत्यर्थ ।

Varnaka II fol 20^b, III fol 57^b, IV fol 79^a, V fol 95^a, VI fol 101^a VII fol 101^b, VIII fol 111^b, IX fol 144^a

Prakaṣatman a Madhusudana et a Govinda in Bhashyaratnaprabha laudatur De codice Berolinensi cf Weber Catal p 178

Codex anno 1668 satis accurate exaratus est. (WILSON 389)

---

eben gar *nicht von ihnen selbst sondern erst von ihren beiderseit gen Schulen zusammengestellt worden s nd* Namque Brahmamimánsá, q i cunque pr oc p s ejus primus composuit recentior esse videtur quam Karmamímánsá Quod re ipsa minime vero attribut s *purva* et *uttara* probatur

[1] Gopálae magister *S varáma* fuit

539

Foll 11–23 Linn 12 Fragmentum commentarii ad *Badarayanasutra* Incipit स्वपक्षेऽनुपपन्नेऽस्य नाऽनुमान ॥ यद्यपीद वेदातवाक्यानामिदपर्यं निरूपयितु शास्त्र प्रवृत्त ॥ न तर्कशास्त्रवत्केवलाभिर्युक्तिभि कचित्सिद्धात साधयितु दूषयितु वा प्रवृत्त । तथापि वेदातवाक्यानि व्याचक्षाणै सम्यग्दर्शनप्रतिपक्षभूतानि साख्यादिदर्शनानि निराकरणीयानीति तदर्थं परः पाद प्रवर्त्तत ॥ Desinit in sutra समुदाय उभयहेतुके पि तदप्राप्ति ॥ वैशेषिकराद्धातो दुर्युक्तियोगाद्वेदविरोधाच्छिष्टापरिग्रहाच्च नापेक्षितव्य इत्युक्त । etc

Hoc igitur fragmento aphorismi II, 2, 1–18 continentur

Haec fol a exeunte seculo superiore exarata sunt (Wilson 426[b])

540

Foll 156–207 Linn 10 *Panchadasi* liber a *Bharatitirtha*, Madhavacharyae magistro compositus (A) Incipit

यस्य निश्वसित वेदा यो वेदेभ्योऽखिल जगत् ।
निर्ममे तमह वंदे विद्यातीर्थं मुनीश्वर ॥१॥
नम श्रीशकरानदगुरुपादाबुजन्मने ।
सविलासमहामोहग्रहग्रासैककर्मणे ॥२॥
तत्पादाबुरुहद्वद्वसेवानिर्मलचेतसा ।
सुखबोधाय तत्वस्य विवेको य विधीयते ॥३॥

Opus in libros tres et capita (prakarana) quindecim divisum est, unde nomen *Panchadasi* originem traxit

A *Vivekapanchakam*, foll 156[b]–166[a] a *tattvaviveka* b *bhutaviveka* Incipit

सदद्वैत श्रुत यत्र पचभूतविवेकत ।
योद्धु शक्य ततो भूतपचक प्रविविच्यते ॥

c *koşaviveka* Incipit

गुहाहित ब्रह्म यत्तत्पचकोशविवेकत ।
योद्धु शक्य तत कोशपचक प्रविविच्यते ॥१॥

d *dvaitaviveka* Incipit

ईश्वरेणापि जीवेन सृष्ट द्वैत विविच्यते ।
विवेके सति जीवेन हेयो बध स्फुटीभवेत् ॥१॥
माया तु प्रकृतिं विद्यान्मायिन तु महेश्वर ।
स मायी सृजतीत्याहु श्वेताश्वतरशाखिन ॥२॥
आत्मा वा इदमग्रेऽभूत्स ईक्षत सृजा इति ।
सकल्पेनासृजल्लोकान्स एतानिति बह्वृचा ॥३॥
खवाय्वग्निजलोर्व्योषध्यन्नदेहा क्रमादमी ।
सभूता ब्रह्मणस्तस्मादेतस्मादात्मनोऽखिला ॥४॥
बहु स्यामहमेवात प्रजायेयेति कामत ।
तपस्तप्त्वासृजत्सर्वं जगदित्याह तित्तिरि ॥५॥
इदमग्रे सदेवासीद्बहुत्वाय तदैक्षत ।
तेजोऽबन्नाडजादीनि ससर्जेति च सामगा ॥६॥
विस्फुलिंगा यथा वह्नेर्जायतेऽक्षरतस्तथा ।
विविधाश्चिज्जडा भावा इत्याथर्वणिकी श्रुति ॥७॥
जगदव्याकृत पूर्वमासीद्व्याक्रियताधुना ।
दृश्याभ्या नामरूपाभ्या विराडादिषु ते स्फुटे ॥८॥
विराण्मनुर्नरा गाव खराश्वाजावयस्तथा ।
पिपीलिकावधि द्वद्वमिति वाजसनेयिन ॥९॥
कृत्वा रूपातर जैव देहे प्राविशदीश्वर ।
इति ता श्रुतय प्राहुर्जीवत्व प्राणधारणात् ॥१०॥

e *vakyarthaviveka* (*mahavakyaviveka*) Incipit

येनेक्षते शृणोतीद जिघ्रति व्याकरोति च ।
स्वाद्वस्वादु विजानाति तत्प्रज्ञानमुदीरित ॥१॥

B *Dipapanchakam*, foll 166[a]–193[b] a *chitradipa* Incipit

यथा चित्रपटे दृष्टमवस्थाना चतुष्टय ।
परमात्मनि विज्ञेय तथावस्थाचतुष्टय ॥१॥
यथा धौतो घट्टितश्च लाछितो रजित पट ।
चिदतर्यामिसूत्रात्मविराडात्मा तथेर्यते ॥२॥

b *triptidipa* Incipit

आत्मान चेद्विजानीयादयमस्मीति पूरुष ।
किमिच्छन्कस्य कामाय शरीरमनु सज्वरेत् ॥१॥ B Ar
अस्या श्रुतेरभिप्राय सम्यगत्र विचार्यते ।
जीवन्मुक्तस्य या तृप्ति सा तेन विशदायते ॥२॥

c *kutasthadipa* Incipit

आदित्यदीपिते कुड्ये दर्पणादित्यदीप्तिवत् ।
कूटस्थभासितो देहो धीस्थजीवेन भास्यते ॥१॥

d *dhyanadipa* Incipit

सवादिभ्रमवद्ब्रह्मतत्वोपास्त्यापि मुच्यते ।
उत्तरे तापनीयेऽत श्रुतोपास्तिरनेकधा ॥१॥

e *natakadipa* Incipit

परमात्माद्वयानदपूर्ण पूर्व स्वमायया ।
स्वयमेव जगद्भूत्वा प्राविशज्जीवरूपत ॥१॥

C *Brahmanandapanchakam*, foll 193[a]–207[a] a *yogananda* Incipit

ब्रह्मानद प्रवक्ष्यामि ज्ञाते यस्मिन्नशेषत ।
ऐहिकामुष्मिकानर्थव्रात हित्वा सुखायते ॥१॥

b *atmananda* Incipit

नन्वेव वासनानदाद्ब्रह्मानदादपीतर ।
वेत्तु योगी निजानद मूढस्यात्रास्ति का गति ॥१॥

c *advaitananda* Incipit

योगानन्द पुरोक्तो य स आत्मानद इष्यता ।
कथ ब्रह्मत्वमेतस्य सद्वयस्येति चेच्छृणु ॥१॥

d *vidyananda* Incipit

योगेनात्मविवेकेन द्वैतमिथ्यात्वचिंतया ।

ब्रह्मानंदं पश्यतोऽथ विद्यानंदो निरूप्यते ॥१॥

e *vishayananda* Incipit

अथात्र विषयानंदो ब्रह्मानंदांशरूपभाक् ।

निरूप्यते द्वारभूतस्तदंशत्वं श्रुतिर्जगौ ॥[1]

Desinit liber in distichis

ब्रह्मानंदाभिधे ग्रंथे पंचमोऽध्याय ईरित ।

विषयानंद एतेन द्वारेणात प्रविश्यता ॥

Priyad *dHariharo* ऽनेन ब्रह्मानंदेन सर्वदा ।

पायाच्च प्राणिनः सर्वान्स्वाश्रितान्छुद्धमानसान् ॥

Auctoris nomen, codicibus nostris non traditum ex uno scholiastae loco collegi Haec enim ille in triptidipa capitis initio तृप्तिदीपाख्यं प्रकरणमारभमाणः श्रीभारतीतीर्थगुरुस्तस्य श्रुतिव्याख्यानरूपत्वात्तद्व्याख्येया श्रुतिमादौ पठति ॥

Haec voluminis pars anno 1728 exarata est Inde a folio 178 lacunae multae inveniuntur (MILL 46[c])

541.

Lit Devan Charta Ind Foll 288 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 6–11

Panchadasi cum commentario a *Ramakrishna* scripto (B) Commentarius incipit

नत्वा श्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनीश्वरौ ।

प्रत्यक्तत्त्वविवेकस्य क्रियते पददीपिका ॥

In fine capitum singulorum haec leguntur इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनिवर्यकिंकरेण श्रीरामकृष्णाख्यविदुषा etc

Lib I fol 62[b], II fol 213[b], III fol 288[b]

Codex anno 1805 exaratus est (WILSON 88)

542.

Lit. Devan Charta Ind Foll 153 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 12–22

Panchadasi cum *Ramakrishnae* commentario (C)

Lib I fol 43[a], II fol 118[a], III fol 153

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal nn 625 629 630 Textus Calcuttae nuper editus esse dicitur

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 89)

543.

Lit Devan Charta Ind Foll. 85 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Panchadasisamasas Incipit शुक्लानि च तानि अंबराणि च शुक्लांबराणि शुक्लांबराणां धरः शुक्लांबरधरः त शुक्लांबरधरं व्याप्नोतीति विष्णुस्तं विष्णुं शशिनं वर्णं etc

Hoc libello verba composita quae in Panchadaşi occurrunt, in partes suas resoluta sunt, quam operam ingratam haud dubie *magister quidam discipulo alucinato* iratus imposuit Qui quomodo negotio perfunctus sit, hac primi kutasthadipae versus interpretatione apparebit खे आदित्य खादित्यः खादित्येन दीपितं खादित्यदीपितं । दर्पणे आदित्यः दर्पणादित्य दर्पणादित्यस्य दीप्तिः दर्पणादित्यदीप्तिः दर्पणादित्यदीप्तिरिवेति दर्पणादित्यवत् । कूटस्थेन दीपित कूटस्थदीपित । धिया तिष्ठतीति धीस्थः धीस्थश्चासौ जीवश्च धीस्थजीवस्तेन धीस्थजीवेन ॥ En ipsissima ratio, quam primi Vedarum interpretes coram discipulis suis quo verba et sententias difficiles explicarent, adhibuerunt cuique librorum Vedicorum textum non connexum debemus admodum utilem illum erroribus vero non immunem Ramakrishnae verba auctor passim respexit

Codex anno 1738 exaratus est (WILSON 470)

544

Foll 45–55 Linn 7 Continetur his foliis *Aparokshánubhutisudharnavas*, manifestae comprehensionis nectareus oceanus, libellus in novem particulas divisus *Şankarae* acharyae adscriptus (B) Initium paulum emendatum subjunxi

श्रीरामं परमानंदमुपदेष्टारमीश्वरं ।

व्यापकं सर्वलोकानां कारणं तं नमाम्यहं ॥१॥

इति मंगलाचरणप्रकरणं ॥१॥

अपरोक्षानुभूतिर्वै प्रोच्यते मोक्षसिद्धये । सद्भिरेव (एव MSS) प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहुः ॥२॥ स्ववर्णाश्रमधर्मेण (स्वधर्मा° B) तपसा हरितोषणात् । साधनं प्रभवेत्पुंसां वैराग्यादिचतुष्टयं ॥३॥ ब्रह्मादिस्थावरांतेषु वैराग्यं विषयेष्वनु (वैराग्यविषयेष्वनु B) । यथैव काकविष्ठायां, वैराग्यं तद्धि निर्मलं ॥४॥ नित्यमात्मस्वरूपं हि, दृश्यं तद्विपरीतगं । एवं यो निश्चयः सम्यग्विवेको वस्तुनः स वै ॥५॥ सदैव वासनात्यागः शमोऽयमिति शब्दितः । निग्रहो बाह्यवृत्तीनां दम इत्यभिधीयते ॥६॥ विषयेभ्यः परावृत्तिः परमोपरतिर्हि सा । सहनं सर्वदुःखानां तितिक्षा सा शुभा मता ॥७॥ निगमाचार्यवाक्येषु भक्तिः श्रद्धेति विश्रुता । चित्तैकाग्र्यं तु सल्लक्ष्ये समाधानमिति स्मृतं ॥८॥ संसारबंधनिर्मुक्तिः कथं स्यान्मे कदाविधे (?) । इति या सुदृढा बुद्धिर्वक्तव्या सा मुमुक्षुता ॥९॥

साधनचतुष्टयं नाम द्वितीयं प्रकरणं ॥२॥

उक्तसाधनयुक्तेन विचारः पुरुषेण हि । कर्तव्यो ज्ञानसिद्ध्यर्थमात्मनः शुभमिच्छता ॥१०॥ विचारेण विना ज्ञानं नोत्पद्यतेऽन्यसाधनैः ।[2] यथा पदार्थभानं हि प्रकाशेन विना क्वचित् ॥११॥ कोऽहं कथमिदं जातं को वै कर्तास्य विद्यते । उपादानं किमस्तीह विचारः सोऽयमीदृशः ॥१२॥

---

[1] Haec capitum initia a me inde ab A b paulum emendata sunt

[2] नोत्पद्यते विना ज्ञानं विचारेणान्यसाधनैः । MSS.

अज्ञानप्रभव सर्वं ज्ञानेन प्रविलीयते । सकल्पो विविध कर्ता विचार सोऽयमीदृश ॥१३। एतयोर्यदुपादानमेक सूक्ष्म सदव्यय । यथैव मृद्घटादीना विचार सोऽयमीदृश ॥१४॥ नाह भूतगणो देहो नाह चाक्षगणस्तथा । एतद्विलक्षण कश्चित्, विचार सोऽयमीदृश ॥१५॥ अहमेकोऽपि सूक्ष्मश्च ज्ञाता साक्षी सदव्यय । तदह तत्र सदेहो विचारो सोऽयमीदृश ॥१६॥

विचारविचारण नाम तृतीय प्रकरण ॥३॥

आत्मा हि निष्कलो ह्येको देहो बहुभिरावृत । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१७॥ आत्मा नियामकश्चातर्देहो नियम्यबाह्यक । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१८॥ आत्मा ज्ञानमय पुण्यो देहो मासमयोऽशुचि । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१९॥ आत्मा प्रकाशक स्वच्छो देहस्तामस उच्यते । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥२०॥ आत्मा नित्यो हि सद्रूपो देहोऽनित्यो ह्यसन्मय । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥२१॥ आत्मन स्वप्रकाशत्व यापदार्थावभासन । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्याध्य यतो निशि[1] ॥२२॥ देहोऽहमित्यय मूढो धृत्वा तिष्ठत्यहो जन । ममायमित्यपि ज्ञात्वा घट द्रष्टेव सर्वदा ॥२३॥ ब्रह्मवाह सम शांत सच्चिदानदलक्षण । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यत बुधै ॥२४॥ निर्विकारो निराकारो निरवद्योऽहमव्यय । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२५। निरामयो निराभासो निर्विकल्पोऽहमुत्तम[2] । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२६॥ निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो नित्यमुक्तोऽहमच्युत । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२७॥ निर्मलो निश्चलोऽनत शुद्धोऽहमजरोऽमर । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ।२८॥

अज्ञानपूर्वकमात्मज्ञानप्रतिपादन नाम चतुर्थं प्रकरण ॥४॥

स्वदेहे शोभन त्यक्त्वा पुरुषाख्य च समत । कि मूर्ख शून्यमात्मान देहातीत करोषि भो ॥२९॥ स्वात्मान शृणु मूर्ख त्व युत्तया श्रुत्या च पूरुष । देहातीत सदाकार सुदुर्दर्शं भवादृशै ॥३०॥ अहशब्देन विख्यात एक एव स्थित पर । स्थूलत्वनैकता प्राप्त कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३१॥ अह द्रष्टतयासिद्धो देहो दृश्यतया स्थित । ममायमिति निर्देशात्कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३२॥ अह विकारहीनस्तु देहो नित्यविकारवान् । इति प्रतीयते साक्षात्कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३३॥ यस्मा परमिति श्रुत्या तया पुरुषलक्षण । विनिर्णीतिममूढेन कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३४। सर्वं पुरुष एवति सूक्ते पुरुषसज्ञिते । अप्युच्यते यत श्रुत्या कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३५॥ असग पुरुष प्रोक्तो बृहदारण्यकेऽपि च । अनतमलसश्लिष्ट[3] कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३६॥ तत्रैव च समाख्यात स्वय ज्योतिर्हि पूरुष । जड परप्रकाश्योऽय कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३७॥ प्रोक्तोऽपि कर्मकाडेन ह्यात्मा देहाद्विलक्षण । नित्यश्च यत्फल भुक्ते देहपातादनतर ॥३८। अनेकलिगसयुक्त[4] चल दृश्य विकारि च । अव्यापकमसद्रूप तत्कथ स्यात्पुमानय ॥३९॥ एव देहद्वयादन्य आत्मा पुरुष ईश्वर । सर्वात्मा सर्वरूपश्च सर्वातीतोऽहमव्यय ॥४०॥ इत्यात्मदेहभागेन (इत्यात्मदेहभागेन B) प्रपचस्यैव सत्यता । यथोक्ता तर्कशास्त्रेण कि तत पुरुषार्थता ॥४१॥

बौद्धदर्शन नाम पचम प्रकरण ॥५॥

[1] आत्मान स्वप्रकाशत्व य पदार्थावभासन । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्याध्यतोनिशि ॥ B

[2] हमात्तत । B

[3] °मश्लिष्ट B अचलो ह्यमलो श्लिष्ट A

[4] लिगचानकसयुक्त । MSS लिगत्वा° scribere nolui

Sequuntur 6 *atmanátmavichâranam* 8 *panchadaçasadhanavivaranam* 9 *brahmánubhavavrittivivardhanam* Capitis septimi finis desiderari videtur Desinit libellus in distichis एभिरगै समायुक्तो राजयोग प्रकीर्त्तित । किचित्पक्वकषायाणा हठयोगेन सयुत ॥१८॥ परिपक्व मनो येषा केवलोय च सिद्धिद । गुरुदैवतभक्तानां सर्वेषा सुलभो भवेत् ॥१९॥

Haec voluminis pars circiter annum 1810 exarata est (Mill 62[c])

545

Foll 121[b]–134[a] *Aparokshanubhavas* (A)

Libellus in hoc exemplari non divisus disticha 144 complectitur (Wilson 531[d])

546

Foll 56–71 Linn 9–11 *Átmabodhas*, animi summi cognitio, libellus *Sankarae* acharyae tributus (B) Incipit

तपोभि क्षीणपापाना शाताना वीतरागिणा ।
मुमुक्षूणामपेक्ष्यो यमात्मबोधो विधीयते ॥१॥

In marginibus commentarius auctoris anonymi adscriptus est Incipit

शतमखपूजितपाद शतपथमनसो ह्यगोचराकार ।
विकसितजलरुहनेत्र सीताछायाक्रमाश्रये राम ॥१॥

तत्र इह भगवान शकराचार्य उत्तमाधिकारिणा वेदातप्रस्थानत्रय निर्णय तत्त्वलोकनासमर्थाना मदबुद्धीना अनुग्रहार्थं सर्ववेदातसिद्धातसग्रहमात्मबोधप्रकरण नि(l di)दर्शयिषु प्रतिजानीते ॥

Textus in Haeberlini Anthologia, et anno 1852 Mirzaporae cum hoc ipso commentario editus est Versionem Anglicam J Taylor anno 1812 publici juris fecit

Haec voluminis pars anno 1819 exarata est (Mill 62[d])

547.

Foll 69–96[a] *Átmabodhas* cum eodem commentario (A)

In prooemio haec variatio invenitur इह भगवान शकराचार्य उत्तमाधिकारिणा वेदातप्रस्थानत्रय वाचस्पतिविवरणवार्तिक निर्णय etc (Wilson 531[b])

548.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 9. Long. 11½. Lat. 5⅛. Linn. 16.

Jnánabodhiní, doctrinae vedánticae compendium, dialogi a magistro cum discipulo habiti forma traditum. Incipit:

> चिदानंदस्वरूपाय सर्वधीवृत्तिसाक्षिणे ।
> नमो वेदांतवेद्य[ाय] ब्रह्मणेऽनंतरूपिणे ॥१॥
> यद्भासाभादिदं भाति यत(j)ज्ञानात् विनिवर्तते ।
> नमस्तस्मै चिदानंदस्वरूपे परमात्मने ॥२॥

अथाध्यात्मविद्योपदेशविधिं व्याख्यास्यामः ।

> तपोभिः क्षीणपापानां शांतानां वीतरागिणां ।
> मुमुक्षूणामपेक्ष्यो ऽयमात्मबोधो विधीयते ॥३॥
> अनात्मभूते देहादौ आत्मबुद्धे देहिनां ।
> साविद्या तत्कृतो बंधः तन्नाशो मोक्ष उच्यते ॥

अनादिरनंतः । निमित्तिको वध्यमः ॥ etc.

In fine libelli haec leguntur: इति श्रीमद्विचारवेदांतशास्त्रप्रक्रियायां श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकरकृतज्ञानबोधिनी प्रक्रिया समाप्ता ॥

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. (Wilson 324.)

549.

Foll. 38–42. Linn. 10. *Tripuriprakaranam*, Sankarae tributum, quo libello auctor Vedántae elementa primis quasi lineis adumbravit. Incipit:

> ज्ञानस्वरूपं चिन्मात्रं ज्ञेयज्ञातृविवर्जितं ।
> पूर्णं शुद्धमनाभासं सर्वभासं नमाम्यहं ॥१॥

Quae sequuntur, gravissimis erroribus emendatis, adjunxi:

अथ त्रिपुटीप्रकरणं ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंधाख्यो विषयाः पंच पृथिव्यादयश्च परमात्मन एव समुत्पन्ना: । तस्माद्वा एतस्मादात्मन आकाशः संभूत आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापोऽद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओषधय ओषधीभ्योऽन्नमन्नाद्रेतो रेतसः पुरुष इत्यादिश्रुतिभ्यः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधान्गुणकेन पृथिव्यादयोऽभो वायुराकाशमिंद्रियाण्यहंकारो बुद्धिरंतःकरणमित्युच्यते । तत्र पृथिवी धारणे । आपः पिंडीकरणे क्लेदने च । तेजः पचने प्रकाशने च । वायुर्व्यूहने चालने च । आकाशमवकाशप्रदाने च । आकाशैकगुणवत् । द्विगुणो वायुः । त्रिगुणं तेजः । चतुर्गुणा आपः । पंचगुणा पृथिवी । शब्दगुण आकाशः । शब्दस्पर्शगुणो वायुः शब्दस्पर्शरूपगुणं तेजः । शब्दस्पर्शरूपरसगुणा आपः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधगुणा पृथिवी । कठिनत्वं वा पृथिवी । द्रवत्वं आपः । उष्णत्वं तेजः । चलनत्वं च वायुः । अवकाशत्वं आकाशमिति । ज्ञानेन्द्रियाणि कर्मेन्द्रियाणि अंतःकरणं । मनः संकल्पविकल्पात्मकं निश्चयात्मिका बुद्धिरिति । इंद्रियाणि विज्ञानस्कन्धः श्रोत्रं त्वक् चक्षुर्जिह्वा घ्राणमिति पंच बुद्धीन्द्रियाणि । क्रियास्कंधेति वाक्पाणिपादपायूपस्थानि पंच कर्मेन्द्रियाणीति । पंच वायवोऽपि भेदेन द्विधा । प्राणापानव्यानोदानसमाननागकूर्मकृकलदेवदत्तधनंजया इति वायवः । मनो बुद्धिरहंकारश्चित्तमित्यंतःकरणचतुष्टयं । संकल्पविकल्पात्मकं मनः । अभिमानलक्षणोऽहंकारः । बोद्धृत्वलक्षणा बुद्धिः । चेतयितृत्वलक्षणं चित्तं । etc.

Haec folia anno 1691 exarata sunt. (Wilson 478[b].)

550.

Foll. 320. 321[a]. *Dhanyastotram*, hominum beatorum praeconium, carmen distichis octo constans, Sankarae Ácháryae tributum. Incipit:

> आशां विलिख्य विषयान्मदमोहराग-
> द्वेषादिशत्रुगणमाहृतयोगराज्यम्
> ज्ञानामृतं समधिगम्य परात्मविद्या-
> कांतासखा वनगृहे विचरंति धन्याः १
> त्यक्त्वा गृहे रतिमधोगतिहेतुभूता-
> मात्मेच्छयोपनिषदर्थरसं पिबंत: (tah)
> विगतस्पृहा विषयभोगपदे विरक्ता
> धन्याश्चरंति विजनेषु विमुक्तसंगाः २
> दृष्टिपथात्तमर्थविभ्रमोपमार्गा
> भिक्षामृताशपरिकल्पितदेहयात्राः
> ज्योतिः परात्परतरं परमात्मसंज्ञं
> धन्या द्विजा रहसि हृद्यवलोकयंति ३

Beati illi esse dicuntur, qui, vinculis mundanis abjectis, numini indiviso penitus perspiciendo operam navent. (Wilson 531[b].)

551.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 108. Long. foll. 1–23. 11½. foll. 24–108. 9½. Lat. foll. 1–28. 5. foll. 29–47. 4½. foll. 48–108. 3½.

Foll. 1–10. Linn. 16. *Vákyasudhá*, libellus distichis 44. constans, *Sankarae Ácháryae* auctori tributus, cum commentario auctoris anonymi. Commentarius incipit:

> नमो रामाय देवाय सच्चिदानंदमूर्तये ।
> Krishṇáya गुरवे चार्यवरायेन्दुवंशजे ॥१॥
> नमस्कारमिति वाक्यसुधां व्याख्या यथामति ।
> ब्रह्मानुभवलाभाय विस्तृतेः सर्वसिद्धये ॥२॥ etc.

[illegible] वाक्यसुधाख्ये प्रकरणे [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ।

Libellus Bonnae anno 1833 a Frid. Windischmanno editus est.

Haec volumina pars circiter annum 1790 exarata est. (Wilson 425[a].)

552

Foll 32–44 Linn 9 *Vedantasaras*, Vedantae medulla, libellus a *Sadananda* quodam, *Advaitanandae* cujusdam discipulo compositus (B)

Editiones quum haud paucae exstent, eam tantum memorabo, quae a J R Ballantyne cum versione Anglica anno 1850 curata est

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL 62ᵇ)

553.

Foll 96ᵇ–121ᵇ *Vedantasaras* a *Sadananda* compositus (A) (WILSON 531ᶜ)

554.

Foll 321ᵇ–326ᵃ *Panchikaranavarttikam* quinquepartitionis explanatio, libellus disticha 64 continens, *Sureṣvarae* acharyae tributus [1] Incipit

> ओकारस्सर्ववेदाना सारस्तत्वप्रकाशक ।
> तेन चित्तसमाधान मुमुक्षूणा प्रकाश्यते ॥१॥
> आसीदेक पर ब्रह्म नित्यमुक्तमविक्रिय ।
> त स्वमायासमावेशाद्बीजमव्याकृतात्मक ॥२॥
> तस्मादाकाशमुत्पन्न शब्दतन्मात्ररूपक ।
> स्पर्शात्मकस्ततो वायुस्तेजो रूपात्मक तत ॥३॥
> आपो रसात्मिकास्तस्मात्ताभ्यो गधात्मिका मही ।
> शब्दैकगुणमाकाश शब्दस्पर्शगुणो मरुत् ॥४॥
> शब्दस्पर्शरूपगुणैस्त्रिगुण तेज उच्यते ।
> शब्दस्पर्शरूपरसगुणैरापश्चतुर्गुणा ॥५॥
> शब्दस्पर्शरूपरसगंधै पचगुणा मही ।
> तेभ्य समभवत्सूत्र लिग सर्वात्मक महत् ॥६॥
> तत स्थूलानि भूतानि पच तेभ्यो विराड्भूत् ।
> पचीकृतानि भूतानि स्थूलानीत्युच्यते बुधै ॥७॥
> पृथिव्यादीनि भूतानि प्रत्येक विभजेद्द्विधा ।
> एकैक भागमादाय चतुर्धा विभजेत्पुन ॥८॥
> एकैक भागमेकस्मिन्भूते सवेशयेत्क्रमात् ।
> ततश्चाकाशभूतस्य भागा पच भवति हि ॥९॥
> वाय्वादिभागाश्चत्वारो वाय्वादिष्वेवमादिशेत् ।
> पचीकरणमेतत्स्यादित्याहुस्तत्त्ववेदिन ॥१०॥
> पचीकृतानि भूतानि तत्कार्यं च विराड् भवेत् ।
> स्थूल शरीरमेतत्स्याच्छरीरस्य चात्मन ॥११॥

Auctor postquam elementorum, quibus creatio crassa (sthulaprapancha) formata est, distributionem exposuit, corpus subtile (sukshmaṣarira) paucis tangit, utrumque (sthula + sukshma), necnon intelligens corpus (prájna, karaṇa) in eodem animo universo (chit) conjunctum esse docet

> स्थूलसूक्ष्मक्रमात्सर्वं चिदात्मनि विलापयेत् ॥४८॥
> अकार पुरुष विश्वमुकारे प्रविलापयेत् ।
> उकार तैजस सूक्ष्म मकारे प्रविलापयेत ॥४९॥
> मकार कारण प्राज्ञ चिदात्मनि विलापयेत् ।
> चिदात्माह नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसदद्वय ॥५०॥

Idem libellus in Museo Asiatico Petropolitano adservatur cf Boehtlingk I I p 729 (WILSON 531ᵏ)

[1] शकराचार्यपूज्यपाद[शिष्य]

555

Lit Devan Charta Ind. Foll 41 Long 14½ Lat 5½ Linn 16–18

Continetur hoc codice *Advaitaratnarakshanam* quo libro *Madhusudana sarasvati*, Visvesvarae discipulus, animi universae et singuli sive numinis et animi unitatem (*jivabrahmanor, jñeṣvarayor, kshetrajneṣvarayor abheda*) argumentis quum dogmaticis tum philosophicis non sine acerbitate et verborum convicio a philosophi dialectici (tarkika) cujusdam opinionibus perversis defendit Incipit

> वृदारण्यविविहृ विलुठितमाभीरपारनारीभि ।
> सत्यचिदानदघन ब्रह्म नराकारमालबे ।१।
> निर्जित्य प्रतिपक्षान्द्वैतधियो दुष्टतार्किकमन्यान् ।
> अद्वैततत्वरत्न रक्षितुमयमुद्यम धाम स्याद ।२।

Praeter antiquiores utriusque mimansae et aliarum scholarum magistros Madhusudana hos auctores et libros laudat 1 *Khandanakrit* fol 8ᵇ (अभेद नोत्तिरती धीर्न भेदोत्पपनक्षमा । तथा चाद्ये प्रमा सा स्याच्चान्त्ये स्वापेक्षवैशसात्) 12ᵇ 15ᵃ, 2 *Gunakiranavali* (fol 7ᵇ तथा चाहुराचार्या । गुणकिरणवल्या । अतद्व्यावृत्तिर्वैशिष्ट्यमिति), 3 *Panchapádika vivarana* 4 *Bhamatikára* 5 *Manikrit* 6 *Mandanamiṣrae Brahmasiddhi* 7 *Sankshepaṣariraka* 8 *Siddhantarahasya* Praeterea lectores ad opera sua *Advaitasiddhi* et *Vedantakalpalatika* relegat

Desinit liber in verbis

> अद्वैतरत्नमेतत्तु श्रीविश्वेश्वरपादयो ।
> समर्पितमर्पितेन प्रीयता स दयानिधि ॥

इति श्रीपरमहसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितमद्वैतरत्नरक्षण समाप्त ॥

Codex anno 1687 exaratus est (MILL 13)

556.

Foll 55–119 Linn 10–13 *Bhedadhikkárasatkriya* (*Bhedadhikkarae* libri observantia), commentarius a

Náráyanáṣrama quodam, Nrisinháṣramae discipulo, compositus. Incipit:

मृषा मायाशत्या पूतमहिमनि यद्यपि परे
जगज्जालं जातं स्फुरति चियतीवोह नगरं
चिरिंचेन्द्रादित्रिदशनरतिर्यग्गतभिदा (i. e. °तिर्यग्ग°)
कुतो नो भूमाहंनिरवधिसदानंदघनचित् १॥
कारातं कलितं यस्य पदं वैदिकमस्तकैः
भक्त्या (bhaktyá) मुक्त्यै समीहेऽहं तं नृसिंहं गुरुं भजे।
गभीरभावभारेण दुर्वहा *gauraví kritih*
तथापि भेदधिक्कारसत्क्रियां श्रद्धयारभे ।३

यद्यपि श्रुतिस्मृती[ति]हासपुराणागमैः क्रियासमभिहारेण जगद्विदाने सर्वज्ञे परमात्मनि सजातीयादिसमस्तभेदो निंदितो निषिद्धश्च यद्यपि भाष्यप्रभृतिर्यात्रयपत्यगवत्पादादिभिः पूर्वाचार्यैरारंभणाधिकरणादिन्यायतो पि भेदसत्ता निरकारि [1] तथापि केचित् स्वोत्प्रेक्षापरिकल्पितपारिभाषिकयुक्तिकलापाकुलीकृतांतःकरणा भेदसत्तां संभावयंतो श्रुत्यादिसिद्धाद्वितीयचिदात्मनि श्रद्धां विघ्नंति एतत्स्मोहशांतये समस्तभेददुर्निरूपत्वप्रकटनाय ग्रंथमारभमाणस्तत्परिसमाप्त्यादिफलकमीश्वरतत्त्वानुस्मरणं मंगलं मनसानुष्ठितं शिष्यशिक्षार्थं प्रगटयन् प्रगटविषयादिकं सूचयन् सूत्रभूतसंक्षेपं सलक्षणप्रमाणं निर्दिशति ॥ *Vedántetyádiná* ।

Disticho tertio *Bhedadhikkáram* Nrisinhásramae auctori tribui videmus. Idque eo confirmatur, quod eidem philosopho [1] *Advaitadípikám* debemus, ejusdem argumenti librum, multo tamen copiosiorem, qui eundem Náráyaṇásramam interpretem invenit (E. I. H. 106 et 1809)

Haec voluminis pars anno 1655 a Sahasrakirana Váránasíae (पिपेश्वरराणभान्नां) satis accurate exarata est. (Wilson 449[b].)

557.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 328. Long. 4⅞. Lat. 6½. Linn. 8–10. Codex circiter annum 1790 exaratus est.

Foll. 1–68. *Dvádaṣamahávákyavivaranam*, opus a *Vaikunṭhapurí*, Gopálae (Madanagopálae) discipulo, scriptum. Incipit: श्रीं स्वप द्वादशमहावाक्यसिद्धांतो लिख्यते ॥ यदज्ञानप्रभावेण दृश्यते सकलं जगत् । यज्ज्ञानात्सयमायाति तस्मै ज्ञानात्मने नमः ॥ श्रीं वैकुंठपुरी परमहंसपरिव्राजकाचार्य संक्षेपतो वेदांतसूत्रमहावाक्यार्थं प्रकटीकरोति । प्रज्ञाहितसंन्यासिनिमित्तं तदुपकारहेतोः । वार्त्तिकशास्त्रतदर्थप्रथितं शांतरसनाटकमंडितं निरूपयति । वल्लशास्त्रतरैकुंठपुरी यतिधर्मपान् ।

Auctor, qui vulgo *Vishnupurí* appellatur [2], sententiarum quatuor प्रज्ञानमानंदं ब्रह्म, अहं ब्रह्मास्मि, तत्त्वमसि, अयमात्मा ब्रह्म, e quatuor Vedarum Upanishadis desumtarum, vocabula singula capitibus duodecim (siddhánta) ita exposuit, ut dogmata Vedántica ad sectae Bhágavatae (Páncharátrika) superstitiones deflecteret.

Procemio auctor scholae Vedánticae doctorum seriem tradit: प्रथमाचार्या श्रादितः क्रमात्स्वयंते । प्रथमाचार्यो ब्रह्मा । द्वितीयाचार्यो विष्णुः । तृतीयाचार्यो रुद्रः । चतुर्थो वसिष्ठः । पंचमः शक्तिः । षष्ठः पराशरः । सप्तमो व्यासः । अष्टमः शुकः । नवमो *Gaudah* । dasamo *Govindah* । ekádaṣácháryah *Ṣankarah* । एत एकादश पूर्वाचार्याः । तन्मध्ये सत्ययुगसंख्याचार्यत्रयं । ब्रह्मा विष्णू रुद्रश्चेति । त्रेतायुगसंख्याचार्यत्रयं । वसिष्ठः शक्तिः पराशरश्चेति । द्वापरसंख्याचार्यौ द्वौ । व्यासशुकदेवौ । कलियुगसंख्याचार्यत्रयं । गौडगोविंदशंकराचार्याश्चेति । Ṣankarasya ṣishyás chatvárah । *Viṣvarúpa-Padmanábha-Troṭaka* [3]*-Hastámalakácháryáh* । *Prithvídharácháryah* । tasyápi ṣishyá daṣa । तीर्थाश्रमवनारण्यगिरिपर्वतसागराः । सरस्वती भारती च पुरी नामानि वै दश ॥ [4] पृथ्वीधरादेकादशाचार्यप्रसादात्कलौ संन्यासिप्रवृत्तिः । तत्र दशनामसंन्यासिमध्ये *ṣrí-Padmanábhapurí* prathamah । *Púrnapurí* dvitíyah । *Anantapurí* tritíyah । *KRISHNACHETANAPURI* (sic) chaturthah । *Hariharapurí* panchamah । *Gopálapurí* shashṭha इत्यस्मत्संप्रदायप्रवृत्तेः पूर्वाचार्याः । Tachchhishyo *Vaikunthapurí* कलियुगाचार्यो भवति । *ṣrí-Madanagopálaprasádán* महावाक्यार्थं संक्षेपेण निरूपयति ॥ [5]

I–III. fol. 13[a]; IV–VI. fol. 34[b]; VII–X. fol 53[b]; XI. XII. fol. 68[b]. (Wilson 531[a].)

558.

Foll. 259–286. *Ashṭávakrasanhitá*, libellus capita (prakaraṇa) viginti, sive rerum indice addito, viginti unum continens. Incipit: जनक उवाच ॥ कथं ज्ञानमवाप्नोति मुक्तिः केन भविष्यति । वैराग्यं च कथं प्राप्यमेतद्ब्रूहि मम प्रभो ॥१॥ अष्टावक्र उवाच ॥ मुक्तिमिच्छसि चेत्तात विषयान्विषवत्त्यज । क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज ॥२॥ न पृथ्वी न जलं नाग्निर्न वायुर्द्यौर्न वा भवान् । एषां साक्षिणमात्मानं चिद्रूपं विद्धि मुक्तये ॥३॥ यदि देहं पृथक्कृत्य चिति विश्राम्य तिष्ठसि । अधुनैव सुखी शांतो बंधमुक्तो भविष्यसि ॥४॥ न त्वं विप्रादिको वर्णो नाश्रमी नाक्षगोचरः । असंगो सि निराकारो विश्वसाक्षी सुखी भव ॥५॥ धर्माधर्मौ सुखं दुःखं मानसानि न ते विभो । न कर्तासि न भोक्तासि मुक्त एवासि सर्वदा ॥६॥ एको द्रष्टासि सर्वस्य मुक्तप्रायो सि सर्वदा । ayam eva hi te bandho: *drashṭáram paṣyasítaram* ॥७॥ अहं कर्तेत्यहंमानमहाकृष्णाहिदंशितः । नाहं कर्तेति विश्वासामृतं पीत्वा सुखी भव ॥८॥

---

[1] *Jagannáthásramae* discipulo.

[2] Cf. supra pp. 37. 38.

[3] Hoc nomen plerumque sine r litera scribitur.

[4] Ordinum monachicorum haec esse nomina videt.

[5] In fine capitis primi haec subscripta sunt: इति श्रीवैकुंठपुरीविरचिते शांतिरसनाटके etc.

Oratio dialogi forma traditur ab *Ashṭavakra* cum *Janaka*, sive a magistro cum discipulo habiti Atque priore parte animi singuli et universi unitate declarata, auctor altera rerum et actionum mundanarum illa cognitione perceptam vanitatem, a vero philosopho animo immoto contemplandam[1], adumbrat

Hujus arrogantis doctrinae quasi fastigium his *discipuli* verbis continetur: Cap 2 अहो निरञ्जनः शान्तो बोधोऽहं प्रकृतेः परः । एतावन्तमहं कालं मोहेनैव विडम्बितः ॥१॥ मत्तो (i e ex indiviso illo animo) विनिर्गतं विश्वं मय्येव लयमेष्यति । मृदि कुम्भो जले वीचिः कनके कटकं यथा ॥१०॥ अहो अहं नमो मह्यं विनाशो यस्य नास्ति मे । ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं जगन्नाशेऽपि तिष्ठतः ॥११॥ अहो अहं नमो मह्यमेकोऽहं देहवानपि । क्वचिन्न गन्ता नागन्ता व्याप्य विश्वमवस्थितः ॥१२॥ अहो अहं नमो मह्यं दक्षो नास्तीह मत्समः । असंस्पृश्य शरीरेण येन विश्वमिदं धृतम् ॥१३॥ अहो अहं नमो मह्यं यस्य मे नास्ति किंचन । अथवा यस्य मे सर्वं यद्वाङ्मनसगोचरम् ॥१४॥ ज्ञानं ज्ञेयं तथा ज्ञाता त्रितयं नास्ति वास्तवम् । अज्ञानाद्भाति यत्रेदं सोऽहमस्मि निरञ्जनः ॥१५॥ et cap 19 तत्त्वविज्ञानसंदंशमादाय हृदयोदरात् । नानाविधपरामर्शशल्योद्धारः कृतो मया ॥१॥ क्व धर्मः क्व च वा कामः क्व चार्थः क्व विवेकिता । क्व द्वैतं क्व च वाऽद्वैतं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥२॥ क्व चात्मा क्व च वानात्मा क्व शुभं क्वाशुभं तथा । क्व चिन्ता क्व च वाचिन्ता स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥३॥ क्व स्वप्नः क्व सुषुप्तिर्वा क्व च जागरणं तथा । क्व तुरीयं भयं वापि स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥४॥ क्व दूरं क्व समीपं वा बाह्यं क्वाभ्यन्तरं क्व वा । क्व स्थूलं क्व च वा सूक्ष्मं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥५॥ क्व मृत्युर्जीवितं वा क्व क्व लोकाः क्वास्य लौकिकम् । क्व लयः क्व समाधिर्वा स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥६॥ अलं त्रिवर्गकथया योगस्य कथयाप्यलम् । अलं विज्ञानकथया विश्रान्तस्य ममात्मनि ॥७॥

A quo libellus compositus sit, non constat, nam de Ashṭavakra *auctore* cogitandum non est cujus Janakaeque mentio ea tantum re inniti videtur, quod prior numinis indivisam naturam perspexisse (Mahâbhârata 3, 10639 सोऽहं श्रुत्वा ब्राह्मणानां सकाशे ब्रह्माद्वैतं कथयितुमागतोऽस्मि), alter vero, *Videhae* rex *videhamuktis* praeceptor primus fuisse perhibetur

Idem opusculum cum *Visvesvarae* commentario in cod E I H 100 et in Museo Asiatico Petropolitano adservatur (Wilson 531[f])

---

[1] Cap 8 तदा बन्धो यदा चित्तं किंचिद्वाञ्छति शोचति । किंचिन्मुञ्चति गृह्णाति किंचिद्धृष्यति कुप्यति ॥१॥ तदा मुक्तिर्यदा चित्तं न वाञ्छति न शोचति । न मुञ्चति न गृह्णाति न हृष्यति न कुप्यति ॥२॥ तदा बन्धो यदा चित्तं सक्तं कास्वपि दृष्टिषु । तदा मोक्षो यदा चित्तमसक्तं सर्वदृष्टिषु ॥३॥ यदा नाहं तदा मोक्षो यदाहं बन्धनं तदा । मत्वेति हेलया किंचिन्मा गृहाण विमुञ्च मा ॥४॥

559.

Foll 307–319 *Vyâsasukasamvadas*, Vyâsae cum Sukae colloquium Incipit जनमेजय उवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं यच्छुकस्य च । परस्परं तु संवादं व्यासस्य च शुकस्य च ॥ यत्राश्रमपदे रम्ये संवादः सुमहानभूत् । पितुः पुत्रेण सह यत्तन्मे ब्रूहि महामते ॥ वैशम्पायन उवाच ॥ शृणुष्वावहितो राजन्यथा तेषां महात्मना । संवादमिदमश्रौषमद्भुतं लोमहर्षणम् ॥ तत्राश्रमपदे रम्ये सिद्धगन्धर्वसेविते । त्रैलोक्यविश्रुते देशे नानाऋषिनिषेविते ॥ नानाद्रुमलताकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते । ह्रदैश्च विविधाकारैस्तोयपूर्णैर्मनोरमैः ॥ हंसकारण्डवाकीर्णैश्चक्रवाकोपशोभितैः । etc

Vyasa quum filio ut officia domestica susciperet suasisset Śuka de rerum omnium, praeter religionem vanitate disserit Ad quos viros disputantes quum Rambha, quasi dea ex machina, accessisset et mulierum venustatem laudibus extulisset a philosopho moroso verbis non admodum urbanis refutatur

Libellus e Mahâbhârata desumtus esse dicitur (Wilson 531[h])

560.

Foll 18–64 Linn 8, 9 *Sandilyasutra* aphorismi *Sandilyae* tributi, cum *Svapnesvarae* commentario Liber aphorismis centum constat, quibus perfecta animi erga numen devotio unicum beatitudinis instrumentum esse declaratur Scholiasta praecepta in tres lectiones, lectionesque singulas in duas partes diurnas (ahnika) divisit Prima haec

अथातो भक्तिजिज्ञासा ॥१॥ सा परानुरक्तिरीश्वरे ॥२॥ तत्संस्थस्यामृतत्वोपदेशात् ॥३॥ ज्ञानमिति चेत्, न, द्विषतोऽपि ज्ञानस्य तदसंस्थितेः ॥४॥ तयोपक्षयाच्च ॥५॥ द्वेषप्रतिपक्षभावाद्रसशब्दाच्च रागः ॥६॥ न क्रिया, कृत्यनपेक्षणात्, ज्ञानवत् ॥७॥ अत एव फलानन्त्यम् ॥८॥

Auctores in aphorismis hi laudantur *Kasyapa* II, 1 3, *Jaimini* II, 2, 6, *Badarayana* II, 1, 4 Praeterea Bhagavadgitae non modi loci adhibentur[2], sed etiam nomen ipsum in II, 2 29 usurpatur *Sa* (para bhaktir) *ekantabhavo Gitarthapratyabhijnanat*, qua sententia ad locum Mahabhâratae, Santiparvan 13552 sqq alluditur

Commentarius incipit

प्रपद्य परमं देवं श्रीस्वप्नेश्वरसूरिणा ।
शाण्डिल्यशतसूत्रीयभाष्यमाभाष्यते पुनः ॥१॥
गोविन्दचरणद्वन्द्वे मधुनो महदद्भुतं ।
यत्पायिनो न मुह्यन्ति मुह्यन्ति यदपायिनः ॥२॥

---

[2] Cf II 2 30 परां कृत्वैव सर्वथा तथा ह्याह । et Bhagavadgita 18 68 य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति । भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥

Scholiasta in afferendis librorum recentiorum sententiis sollertior est quam in explicando auctore accuratior.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte non accurate exarata est. (MILL 113b.)

C. YOGA.

561.

Foll. 46–98. *Yogasútra*, philosophiae yogicae aphorismi, a *Patanjali* compositi, cum *Bhojadevae* commentario, *Rájamártanda* appellato.

Liber in capita quatuor divisus est. Capita I. et II. a *J. R. Ballantyne* cum versione Anglica edita sunt, tertii, quo facultates divinae (vibhúti) tractantur, aphorismos infrà exscripsi, excerptas e commentario explicationes suo loco adjunxi:

देशबंधश्चित्तस्य धारणा। deṣe nábhichakranáságrádau chittasya bandho vishayántaraparihárena yat sthirikaraṇam sá chittasya dhárancty uchyate ॥1॥ तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानं। tatra, tasmin dese yatra chittam dhritam, tatra pratyayasya jnánasya yá ekatánatá (visadriṣaparinámaparihárədvárena yad eva dháranáyám álambanikṛitam, tadálambanatayaiva nirantaram utpattih) sá dhyánam uchyate ॥2॥ तदेवार्थमात्रनिर्भासं स्वरूपशून्यमिव समाधिः। tad dhyánam, yatrárthamátranirbhásam, arthákárasamávesád udbhútárthardpam, nyagbhútajnánasvarúpatvena svarúpasúnyatám ivápadyate, sa samádhir ity uchyate ॥3॥ त्रयमेकत्र संयमः ॥4॥ तज्जयात्प्रज्ञालोकः। *tasya samyamasya* jayád abhyásena sámyotpádanát prajnáyá jnátavyavivekasvarúpáyá álokah prasaro bhavati; prajná jneyam samyag ábhásayatíty arthah ॥5॥ तस्य भूमिषु विनियोगः। bhúmishu sthúlasúkshmálambanabhedena sthitásu chittavrittishu; adharám adharám chittabhúmim jitám jitám jnátvottarasyám uttarasyám bhúmau samyamah káryah ॥6॥ त्रयमंतरंगं पूर्वेभ्यः। púrvebhyo yamádibhyo yogángebhyah páramparyena samádher upakárakebhyo dháranádiyogángatrayam samprajnátasya samádher antarangam, samádhisvarúpanishpádanát ॥7॥ तदपि बहिरंगं निर्बीजस्य। nirbíjasya nirálambasya ṣúnyabhávanáparaparyáyasya samádher etad api bahirangam páramparyenopakárakatvát ॥8॥ Idáním yogángasiddhír ákhyátukámah samyamasya vishayaparisuddhim kartum kramena parinámatrayam áha। व्युत्थाननिरोधसंस्कारयोरभिभवप्रादुर्भावौ निरोधक्षणचित्तान्वयो निरोधपरिणामः। *vyutthánam* kshiptamúdhavikshiptákhyam bhúmitrayam, *nirodhah* prakrishtasattvasyángitayá chetasah parinámah; tábhyám vyutthánanirodhábhyám yau janitau samskárau, tayor yathákramam abhibhavaprádurbhávau yadá bhavatah (*abhibhavo* nyagbhútatayá káryasya kárane 'sámarthyenávasthánam, *prádurbhávo* vartamáne 'dhvany abhivyaktarúpatayávasthánam), tadá nirodhalakshanachittasyobhayavrittitvád anvayo yah, sa *nirodhaparináma* ity uchyate. Ayam arthah: yadá vyutthánasaṃskárarúpo dharmas tirobhúto bhavati, nirodhasamskárarúpas chávir bhavati, dharmirúpatayá cha chittam ubhayatránvayitvenávasthitam pratíyate: tadá sa *nirodhaparináma*sabdena vyavahriyate. Chalatvád guṇavṛittasya yady api chetaso niṣchalatvam násti, tathápy evambhútah pariṇámah sthairyam uchyate ॥9॥ तस्य प्रशांतवाहिता संस्कारात्। tasya chetasa uktán nirodhasamskárát prasántaváhitá bhavati. Parihṛitavikshepatayá sadṛiṣapraváhapariṇámi chittam bhavati ॥10॥ सर्वार्थतैकाग्रतयोः क्षयोदयौ चित्तस्य समाधिपरिणामः। *sarvárthatá* chalatván nánávidhárthagrahaṇam chittasya vikshepo dharmah. Ekasminn eválambane sadṛiṣapariṇámitá *ekágratvam*, tad api chittasya dharmah. Tayor yathákramaṃ kshayodayau: sarvárthatálakshanasya dharmasya *kshayo* 'tyantam abhibhava, ekágratálakshanasya dharmasya [*udayah*] prádurbhávo 'bhivyaktis, chittasyodriktasattvasyánvayitayávasthánam *samádhiparináma* ity uchyate. Púrvasmát parinámád asyáyam viṣeshah: tatra samskáralakshanayor dharmayor abhibhavaprádurbhávau; púrvasya (vyutthánasamskárasya dharmasya) nyagbhávа, uttarasya (nirodhasamskárarúpasya) udbhavo 'nabhibhútatvenávasthánam. Iha tu kshayodayáv iti, sarvárthatárúpasya vikshepasyátyantatiraskárád anutpattir, atíte 'dhvani pravesah kshaya, ekágratálakshanasya dharmasyodbhavo, vartamáne 'dhvani prakaṭatvam ॥11॥ शांतोदितौ तुल्यप्रत्ययौ चित्तस्यैकाग्रतापरिणामः। samáhitasyaiva chittasyaikah pratyayo vrittiviṣeshah *ṣánto*, 'títam adhvánam pravishṭah. Aparas *túdito*, vartamáne 'dhvani sphuritah. Dváv api samáhitachittatvena tulyáv, ekarúpálambanatvena sadrisau pratyayáv, ubhayatrápi samáhitasyaiva chittasyánvayitvenávasthánam, sa *ekágratáparináma* ity uchyate ॥12॥ एतेन भूतेंद्रियेषु धर्मलक्षणावस्थापरिणामा व्याख्याताः। etena tridhoktena chittaparinámena bhúteshu sthúlasúkshmeshv indriyeshu buddhikarmántahkaranabhedenávasthiteshu dharmalakshanávasthábhedena trividhah parinámo vyákhyátah ॥13॥ शांतोदिताव्यपदेश्यधर्मानुपाती धर्मी। *avyapadeṣyá* ye saktirúpeṇa sthitá vyapadeshṭum na ṣakyante. Niyatakáryakáranarúpayá yogyatayávachhinná ṣaktir eveha dharmasabdenábhidhíyate. Tam trividham api dharmam yo 'nupataty anuvartate ॥14॥ क्रमान्यत्वं परिणामान्यत्वे हेतुः। yo 'yam niyatakramo (mrichchúrnán mritpindas, tatah kapálání, tebhyas cha ghaṭa ity evamrúpah) paridrisyamánah parinámasyányatvam ávedayate, tasminn eva dharmini yo lakshanaparinámasya avastháparinámasya cha kramah, so 'py anenaiva nyáyena parinámányatve gamako 'vagantavyah. Sarva eva bhává ete-

naiva kramena pratikshanam parinamamánáh paridrisyante. Atah siddham, kramányatvát parimányatvam. Sarveshám chittádinám parimánasáránám kechid dharmáh pratyakshenaivopalabhyante, yathá sukhádayah samsthánádayas cha, kechich chaikántenánumánagamyá, yathá karmasamskárasaktiprabhritayo: dharminas cha bhinnábhinnarúpatayá sarvatránugamah ‖ 15 ‖ परिणामत्रयसंयमादतीतानागतज्ञानं ‖ १६ ‖ शब्दार्थप्रत्ययानामितरेतराध्यासात्संकरस्तत्प्रविभागसंयमात्सर्वभूतरुतज्ञानं । Esham sabda-artha-jnánánám vyavahárc itaretarádhyásád bhinnánám api buddhyaikarúpatvapádanát samkírnatvam. Tathá hi Gám ánayety uktah kaşchid, *a* golakshanam artham gotvajátyavachhinnam sásnádimatpindarúpam, *b* sabdam cha tadváchakam, *c* jnánam cha tadgráhakam *abhedena*vádhyavasyati; na tv *a* asya gosabdo váchako, *b* 'yam gosabdasya váchyas, *c.* tayor idam gráhakam jnánam iti *bhedena* vyavaharati. Tathá hi, ko 'yam arthah, ko 'yam sabdah, kim idam jnánam iti prishṭah sarvatraikarupam evottaram dadáti 'gaur' iti. Sa yady ekarúpatám na pratipadyate, katham ekam uttaram prayachhati? Evam tasminn avasthite yo 'yam pravibhága, 'idam sabdasya tattvam yad váchakatvam náma, idam arthasya (scil. tattvam) yad váchyatvam, idam jnánasya yat prakásakatvam' iti pravibhágam vidháya, tasmin pravibhága yah samyamam karoti, tasya sarvesham bhútánám etc. ‖ 17 ‖ संस्कारसाक्षात्करणात्पूर्वजातिज्ञानं । dvividhás chittasya vásanárúpáh samskáráh. Kechit smritimátrotpádanaphaláh, kechij játyáyurbhogalakshanavipákahetavo, yathá dharmádharmákhyáh. Teshu samskáreshu yadá samyamam karoti, 'evam mayá so 'rtho 'nubhúta, evam mayá sá kriyá nishpaditá' iti púrvakritam sarvam anusamdadháno bhávanayaiva, prabodhakam antarenodbuddhasamskárah, sarvam atítam smarati ‖ 18 ‖ प्रत्ययस्य परचित्तज्ञानं । pratyayasya parachittasya kenachin mukharágádiná lingena grihitasya yadá samyamam karoti, tada parakíyasya chittasya jnánam utpadyate. Sarágam asya chittam vítarágam veti parachittagatán sarvan eva dharmán jánáti ‖ 19 ‖[1] न च तत्सालंबनं तस्याविषयीभूतत्वात् । tasya parasya yach chittam sálambanam svakíyálambanena sahitam, [tan] na sakyate jnátum, alambanasya kenachil lingenavishayíkritatvál, *lingach* chittabhavamátram parasyávagatam, na tu *níla*vishayam asya chittam *píta*vishayam iti vá ‖ 20 ‖ कायरूपसंयमात्तद्ग्राह्यशक्तिस्तंभे चक्षुःप्रकाशासंप्रयोगेऽन्तर्धानं । káyah saríram, tasya rúpam chakshurgrábyo gunah. Tasmin káye rupam iti samyamát, tasya rúpasya chakshurgráhyatvarupá yá saktis, tasyáh stambhe (bhávanávasát pratibandhe) chakshuhprakasásamyoge, chakshushah prakásah sattvadharmas, tasyásamyoge, tadgrahanasya vyápárábháve yogino 'ntardhánam bhavati ‖ 21 ‖ एतेन शब्दाद्यन्तर्धानमुक्तं ‖ २२ ‖ सोपक्रमं निरुपक्रमं च कर्म तत्संयमादपरान्तज्ञानमरिष्टेभ्यो वा । áyurvipákam yat púrvakritam karma tad dviprakáram: sopakramam nirupakramam cha. Tatra *sopakramam* yat phalajananáya sahopakramena káryakáranábhimukhyena vartate, yathoshnapradese prasáritam árdravastram şíghram eva şushyati. Uktarúpaviparítam *nirupakramam*, yathá tad evárdram vásah samvartitam anushnadeşe chirena şosham eti. Tasmin dvividhe karmani yah samyamam karoti, 'kim mama karma síghravipákam, kim chiravipakam' ity avadhánadárdhyád aparántajnánam asyotpadyate. Aparantah şaríraviyogas, tasmin jnánam amushmin kale 'mushmin dese mama saríraviyogo bhavishyatíti nihsamsayam jánáti. *Arishṭebhyo vá.* Arishṭáni trividháni, ádhyátmikádhibhútádhidaivikabhedena. Tatra *a.* ádhyátmikáni, pihitakarnah kaushṭhasya váyor ghosham na srinotity evamádini, *b.* ádhibhautikány, akasmad vikritapurushadarsanádini, *c.* ádhidaivikány, akánda eva drashṭum asakyasvargádipadárthadarsanádini. Tebhyah şaríraviyogakálam jánáti ‖ 23 ‖ मैत्र्यादिषु बलानि । maitrikarunámuditásu yo vihitah samyamas tasya baláni tásám maitryádínám sambandhíni prádurbhavanti. Maitrikarunámuditás tathásya prakarsham gachhanti, yathá sarvasya mitratvádikam sampratipadyate ‖ 24 ‖ बलेषु हस्तिबलादीनि ‖ २५ ‖ प्रवृत्त्यालोकन्यासात्सूक्ष्मव्यवहितविप्रकृष्टज्ञानं । pravrittir vishayavatí (I, 35) jyotishmatí cha (I, 36). Tasyám yo 'sáv *álokah* sáttvikaprakásaprasaras tasya nikhileshu vishayeshu *nyását* tadárúpitánam vishayánám bhávanát sántahkaraneshv indriyeshu prakrishṭasaktitám ápanneshu *súkshmasya* paramánváder, *vyavahitasya* bhúmyantargatasya nidhanáder, *viprakrishṭasya* megháder, aparapársvavartino rasáyanáder jnánam utpadyate ‖ 26 ‖ भुवनज्ञानं सूर्ये संयमात् ‖ २७ ‖ चंद्रे ताराव्यूहज्ञानं । vyúho visishtah samnivesah ‖ 28 ‖ ध्रुवे तद्गतिज्ञानं ‖ २९ ‖ नाभिचक्रे कायव्यूहज्ञानं । saríra[madhya]varti nábhisamjnakam yat shodasáram chakram tasmin kritasamyamasya yoginah káyagato yo 'sau vyuho visishṭarasamaladhátunádyádinám avasthanam, tatra jnánam utpadyate. Nábhichakram şarírasya madhyavarti sarvatah prasritánam nádyádínám mulabhutam, atas tatra kritávadhánasya samagrah samniveso yathávad ábháti ‖ 30 ‖ कंठकूपे क्षुत्पिपासादिनिवृत्तिः ‖ ३१ ‖ कूर्मनाड्यां स्थैर्यं । kanṭhakúpasyádhastád dridhá kúrmákhyá nádi ‖ 32 ‖ मूर्धज्योतिषि सिद्धदर्शनं । sirahkapále brahmarandhrákhyam chhidram prakásádháratváj jyotih. Yathá guhábhyantarasthasya maneh prasarantí prabhá kunchikávivarapradese samghaṭate, tathá hridayasthah sáttvikah prakáşah prasritah sampinditatvam bhajate. Tatra kritasamyamasya ye dyáváprithivyor antaralavartinah *siddhá*

[1] Mirabilis profecto haec facultas foret, et homine statum 'ecstaticum' subeunte vix digna.

divyáh purushás teshám itaraprányadrisyánám tasya darşanam bhavati. Tan pasyati taiş cha saha sambháshate ॥33॥ प्रातिभाद्वा सर्वं । sarvanimittánapeksham manomátrajanyam avisamvádakam jaṭity utpadyamánam jnánam pratibhá. Tasyám samyame kriyamáne prátibham vivekakhyáteh púrvabhavi tárakam jnánam udeti ॥34॥ हृदये चित्तसंवित् ॥३५॥ सत्त्वपुरुषयोरत्यन्तासंकीर्णयोः प्रत्ययाविशेषो भोगः परार्थात्स्वार्थसंयमात्पुरुषज्ञानं । *Sattvam* prakásasukhátmakah prádhánikah parinámaviseshah, *purusho* bhoktr-adhishṭhátrirúpah Tayor bhogyabhoktrirúpatvách chetanáchetanatvách chátyantasamkírṇatvam, bhinnatvam ity arthah Tayor yah pratyayasyávisesho bhedenápratibhásanam, tasmát sattvasyaiva kartṛitápratyayatayá sukhaduhkhasamvit sá bhogah Sattvasya svárthanairapekshyeṇa *parárthah* purushárthanihsritah Tasmád anyo yah *svárthah* purushasvarupamátrávalambanah parityaktáhamkare sattve yá chichbáyásamkrántih, tatra kritasamyamasya purushavishayam jnánam utpadyate Tad evamrúpam sválambanajnánam sattvásattvanishṭham purusho jánáti, na punah purusho jnátá jnánasya vishayabhávam ápadyate jneyatvápatter, jnátrijneyayos chátyantavirodhat ॥36॥ ततः प्रातिभश्रावणवेदनादर्शास्वादवार्ता जायते । *şrávanam* srotrendriyajam jnánam, *vedaná* sparşanendriyajam jnanam, *adarşaş* chakshurindriyajam jnánam, *ásvádo* rasanendriyajam jnánam, *vártá* gandhasamvittiḥ ॥37॥ ते समाधावुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धयः । Te prak pratipáditáh phalaviseshâh samádheh prakarsham gachata upasargá upadravá vighnakárinah, tatra harshavismayadikáranena samádhih şithilibhavati *Vyutthâne* punar vyavahâradasáyám visishṭaphaladáyakatvát siddhayo bhavanti ॥38॥ बन्धकारणशैथिल्यात्प्रचारसंवेदनाच्च चित्तस्य परशरीरावेशः । yadá samádhivasád bandhakaranam dharmádharmakhyam karma sithilam bhavati tánavam ápadyate, chittasya yo 'sau pracharo hridayapravesád indriyadvárena vishayábhimukhyena prasaras, *tasya samvedanam jnánam* (iyam chittavahá nadi, anayá chittam vahati, iyam rasaprânádivahábhyo nadíbhyo vilakshaṇá, iti svaparasarírayor yadá sarirasamchâram jánati) tada etc ॥39॥ उदानजयाज्जलपङ्ककण्टकादिष्वसङ्ग उत्क्रान्तिश्च ॥४०॥ समानजयाज्ज्वलनं । tejasá jvalann iva yogi pratibháti ॥41॥ श्रोत्राकाशयोः सम्बन्धसंयमाद्दिव्यं श्रोत्रं । sambandho desadesibhávalakshaṇah ॥42॥ कायाकाशयोः सम्बन्धसंयमाल्लघुतूलसमापत्तेश्चाकाशगमनं । laghuni tulâdau samápattim tanmayím bhávalakshanám vidháya, práptátyantalaghubhávo yogí prathamam yathâruchi jale samcharan etc ॥43॥ बहिरकल्पिता वृत्तिर्महाविदेहा ततः प्रकाशावरणक्षयः । sarírad bahir yá manasah sariranairapekshyena vrittih sá *mahávidehá* náma nirgatasaríráhamkáradardhyadvárenochyate Tatas tasyám kritát samyamát *prakâşávaranakshayah*, sattvikasya chittasya yah prakásas tasya yad ávaranam kleşakarmádi tasya kshayah pravilayo bhavati ॥44॥ स्थूलस्वरूपसूक्ष्मान्वयार्थवत्त्वसंयमाद्भूतजयः । panchánám prithivyádibhútánám ye panchávasthávisesharupá dharmáh sthúlatvádayas, tatra kritasamyamasya bhútajayo bhavati Prathamam sthularupe samyamam vidháya tadanu sukshmarupe ity evam krameṇa etc. ॥45॥ ततोऽणिमादिप्रादुर्भावः कायसंपत्तद्धर्मानभिघातश्च । *animá* paramáṇurúpatapattir, *mahimá* mahattvam, *laghimá* laghutvam (tulapindaval laghutvaprâptir), *garimá* gurutvapráptir (angulyagrena chandrádisparsanasaktih), *prákamyam* ichhánabhighatah (sarirántahkaraṇesvaratvam), *íşitvam* sarvatra prabhavishnuta, *vaşitvam* sarvanám eva bhutánám anugámitvât, *yatrakámávasáyo*, yasmin vishaye 'sya káma ichhá bhavati, tasmin vishaye yogino 'vasáyo bhavati (tam vishayasvíkáradvárenábhiláshasamáptiparyantam nayatity arthah)[1] Tasya káyasya ye dharmá rúpádayas, teshám *anabhighâto* náso násya kutas chid api bhavati· násya rupam agnir dahati, na cha váyuh soshayatityádi yojyam ॥46॥ रूपलावण्यबलवज्रसंहननत्वानि कायसंपत् । vajravat kaṭhiná samhatir asya şarire bhavati ॥47॥ ग्रहणस्वरूपास्मितान्वयार्थवत्त्वसंयमादिन्द्रियजयः । grahanam indriyánám vishayabhimukhikritih ॥48॥ ततो मनोजवित्वं विकरणभावः प्रधानजयश्च । káyanirapekshâṇám indriyánám vrittilabho *vikaranabhavah*, sarvavasitvam *pradhánajayah* Etah siddhayo jitendriyasya prádurbhavanti, tás chásmin sastre *madhupratíká* ity uchyante ॥49॥ सत्त्वपुरुषान्यताख्यातिमात्रस्य सर्वभावाधिष्ठातृत्वं सर्वज्ञातृत्वं च । Tasmin suddhe sáttvikaparináme kritasamyamasya yá sattvapurushayor utpadyate vivekakhyatir gunánám kartritvábhimánasithilíbhávarúpá tanmáhátmyát tatraiva sthitasya yoginah sarvabhávadhishṭhátritvam sarvajnatritvam cha samádhir bhavati[2] ॥50॥ तद्वैराग्यादपि दोषबीजक्षये कैवल्यं । tasyám api *vişokáyám* siddhau yadá vairágyam utpadyate yoginas, tada tasmád doshanám rágádinám yad vijam avidya, tasyáh kshaye nirmúlane kaivalyam átyantiki duhkhanivrittih ॥51॥ स्थान्युपनिमन्त्रणे सङ्गस्मयाकरणं पुनरनिष्टप्रसङ्गात् । chatváro yogino bhavanti Tatra *abhyasavan* pravṛittamátrajyotih prathama, *ṛitambharáprajno* dvitiyo, *bhutendriyajayí* tritiyo, *'tikrántabhavaníyas* chaturthah Tasya chaturthasya samádhibhutasaptavidhaprántabhúmiprajnasyantyám *madhumatí*-samjnám bhumikám sákshatkurvatah, *sthánino* deva upanimantrayitáro bhavanti (divyastrirasayanádinothanṭhayantiti) Tasminn upanimantraṇe nanena sangah kartavyo, nápi smayah Sangakaraṇe *punar vishayabhoge patati*, *smayakarane* kritakrityam átmánam manyamano na samádhav utsahate ॥52॥ क्षणतत्क्रमयोः संयमाद्विवेकजं ज्ञानं । kshanah

[1] Vid supra p 51[a]

[2] Ea facultas *visoka* appellatur

sarvántyah kálávayavo, yasya kaláh pravibhaktum na sakyante. Tathávidhánám kálakshanánám yah kramah paurváparyena parinámas tatra samyamát práguktavivekajam jnánam utpadyate ॥53॥ जातिलक्षणदेशैरन्यतानवच्छेदात्तुल्ययोस्ततः प्रतिपत्तिः । padárthánám bhedahetavo játi-lakshana-desá bhavanti. Yatra punar bhedo 'vadhárayitum na sakyate, yathaika*deṣa*sthitayoh *ṣuklayoh párthivayoh* paramáṇvos, tathávidhe vishaye *bhedáya* kritasamyamasya yadá bhedena jnánam upajáyate, tadá tadabhyását súkshmány api tattváni bhedena pratipadyate ॥54॥ तारकं सर्वविषयं सर्वथाविषयमक्रमं चेति विवेकजं ज्ञानं । *sarvathávishayam* sarvábhir avasthábhih sthúlasúkshmádibhedena tais tais cha parináṃaih sarvena prakáreṇávasthitáni tattváni vishayo 'sya. *Akramam cheti* nihseshajnánávastháparináṃanyúnádhikabhávagrahane násya kramo vidyata ity akramam, sarvam karatalámalakavad yugapat paṣyatíty arthah ॥55॥ सत्त्वपुरुषयोः शुद्धिसाम्ये कैवल्यं ॥56॥

De eaque *solitate*, sive perfecta animi a corporis vinculis emancipatione, capite ultimo agitur.

Commentarius subscriptionibus quidem *Bhojae, Dhárae regi*, tribuitur, haec enim in capitum fine leguntur: इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचितायां राजमार्तंडाभिधानायां sive इति श्रीधारेश्वरविरचितायां etc. Sed prudentes his non fallentur, neque eidem humero regio lexicon, librum grammaticum, rhetoricum, philosophicum, veterinarium imponent. Idem commentarius in codice E. I. H. 2427. exstat, sed nostro multo corruptior, eoque in textu constituendo usus sum.

Haec pars anno 1678 satis accurate exarata est. (Mill 61[b])

562.

Opuscula duo Lat Devan. Charta Ind. Foll. 74 Long 9. Lat. 4 Linn. 7.

Foll 1–57. *Yogasárasangrahas*, doctrinae yogicae brevis expositio, a *Vijnána* áchárya scripta Incipit: ओं युंजे वाचा । ॐ शतपदीम् etc

I *samádhi* fol. 15[b], *sádhana* fol. 38[a], *siddhi* fol. 47[a], *kaivalya* fol 56[a]. Capitis quarti subscriptione libellus *Jnánapradípa* appellatur.

Opera sua auctor haec laudat: *Yogavárttika, Sánkhyasára, Brahmádarṣa.* Cf. fol 49[b]:

योगशास्त्रस्य सारार्थः संक्षेपेणायमीरितः ।
नातोऽधिको मुमुक्षूणामपेक्ष्यो योगदर्शने ॥
सांख्यसारप्रकरणे विवेको बहुवर्णितः ।
नातः प्रपंच्यते सोऽत्र ग्रंथबाहुल्य[भीति]तः ॥

प्रथमप्रकरणे ब्रह्मादर्शादावीश्वरो[1]ऽपि च ।
वर्णितो वर्ण्यते नात्र ग्रंथसंक्षेपकाम्यया ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 parum accurate exarata est. (Wilson 481[a].)

563.

Foll 50–112. Linn. 4–6. *Yogavásishṭhasáras*, Yogavásishṭhae medulla, cum brevi *Mahídharae* annotatione (A) Libellus sententias, quibus numinis cognitio commendatur, e majore opere excerptas et in capita (prakarana) decem divisas continet. Primum paulum emendatum subjeci·

दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानंतचिन्मात्रमूर्तये । स्वानुभूत्येकमानाय नमः शांताय तेजसे ॥१॥ अहं बद्धो विमुक्तः स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः । नात्यंतमज्ञो नो तज्ज्ञः सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारवान् ॥२॥ यावन्नानुग्रहः साक्षाज्जायते परमेश्वरात् । तावन्न सद्गुरुं कश्चित्सच्छास्त्रं वापि नो लभेत् ॥३॥ महानुभावसंपर्कात्संसारार्णवलंघने । युक्तिः संप्राप्यते राम दृढा नौरिव नाविकात् ॥४॥ संसारदीर्घरोगस्य सुविचारो महौषधं । कोऽहं कस्य च संसारो विवेकेन विलीयते ॥५॥ यस्मिन्देशे हि तज्ज्ञो नास्ति सज्जनपादपः । सफलः शीतलच्छायो न तत्र दिवसं वसेत् ॥६॥ सदा संतोऽभिगंतव्या यद्यप्युपदिशंति न । या हि स्वैरकथास्तेषामुपदेशा भवंति ताः ॥७॥ शून्यमापूर्णतामेति मृत्युरप्यमृतायते । आपत्संपदिवाभाति विद्वज्जनसमागमात् ॥८॥ ज्ञानिनामपि चित्तं चेत्केवलात्मसुखोदितं । तस्याः संसारदुःखार्ताः कं यांति शरणं तदा ॥९॥ तज्ज्ञानं स च शास्त्रार्थस्तद्विज्ञानमखंडितं । सच्छिष्याय विरक्ताय सद्यो यदुपदिश्यते ॥१०॥ उपदेशक्रमो राम व्यवस्थामात्रपालनं । ज्ञप्तेस्तु कारणं शुद्धा शिष्यप्रज्ञैव केवला ॥११॥ न शास्त्रेणापि गुरुणा दृश्यते परमेश्वरः । दृश्यते स्वात्मनैवात्मा स्वया सत्त्वस्थया धिया ॥१२॥ सर्वा एव कला जंतोरनभ्यासेन नश्यति । इयं ज्ञानकला त्वंतः सकृज्जाताभिवर्धते ॥१३॥ स्वकंठेऽपि स्थितं वस्तु यथा न प्राप्यते भ्रमात् । भ्रमते प्राप्यते तद्वदात्मापि गुरुवाक्यतः ॥१४॥ स्वस्वरूपमजानन्वै जनोऽयं दैववर्जितः । विषये तु सुखं वेत्ति पश्चात्पाके विषान्नवत् ॥१५॥ शुद्धात्मतत्त्वैरस्यं यः पदार्थेषु दुर्मतिः । स भाति भावनां भूयो नरो नासौ स गर्दभः ॥१६॥ यत्किंचिदपि संकल्पान्नरो दुःखे निमज्जति । नकिंचिदपि संकल्पात्सुखमव्ययमश्नुते ॥१७॥ यथा स्वप्नमुहूर्ते स्याच्छतसंवत्सरभ्रमः । तथा मायाविलासेन जायते जाग्रति भ्रमः ॥१८॥ योऽंतःशीतलया बुद्ध्या रागद्वेषविमुक्तया । साक्षिवत्पश्यतीदं हि जीवितं तस्य शोभते ॥१९॥ येन सम्यक्परिज्ञातं हेयोपादेयमुज्झता । चित्तस्यांते स्थितं चित्तं जीवितं तस्य शोभते ॥२०॥ हृदयाकाशमात्रस्य विनाशो देहनाशतः । व्यर्थं भूतानि शोचंति नष्ट आत्मेति शंकया ॥२१॥ घटादिषु प्रनष्टेषु यथाकाशमखंडितं । तथा देहेषु नष्टेषु देही नित्यमलेपकः ॥२२॥ न जायते म्रियते वा क्वचित्किंचित्कदाचन । जगद्विवर्तरूपेण केवलं ब्रह्म जृंभते ॥२३॥ आकाशादपि विस्तीर्णः शुद्धः सूक्ष्मोऽव्ययः शिवः । स आत्मा स क्षय,

---

[1] ब्रह्माददर्शादावीश्वरो MS

राम जायते म्रियतेऽथ वा ॥२४॥ सर्वमेकमिदं शान्तमादिमध्यान्तवर्जितं । भावाभावविनिर्मुक्तमिति मत्वा सुखी भव ॥२५॥ वरं शरावहस्तस्य चाण्डालागारवीथिषु । भिक्षार्थमटनं राम न मौर्ख्यहतजीवितं ॥२६॥ न व्याधिर्न विषं नापत्तथान्यन्नापि भूतले । दुःखाय स्वशरीरोत्थं मौर्ख्यमेतद्यथा नृणां ॥२७॥

Sequuntur capita 2 *jaganmithyatva* 3 *jivanmukti phalaka tattvajnana* 4 *manolaya* 5 *vasanopaṣamana* 6 *atmamanana* 7 *ṣuddhinirupana* 8 *atmarchana* 9 *átmanirupana* Caput decimum *jivanmuktinirupana* appellatum, incipit

दृश्यदर्शनसंबन्धे भवेत्परमं सुखं । तद्विकाते विचित्याह मनोनाशं परं पदं ॥१॥ दृश्यदर्शनसंबन्धे सुखसंविदनुत्तमा । दृश्यसंवलितो बन्धस्तन्मुक्त्या मुक्तिरुच्यते ॥२॥ शुद्धं सदसतोर्मध्ये पदं लब्ध्वावलम्ब्य तत् । सबाह्याभ्यन्तरं विश्वं मा गृहाण विमुञ्च मा ॥३॥ जडाजडदृशोर्मध्ये यत्तत्त्वं पारमार्थिकं । अनन्ताकाशहृदयं तत्सदाश्रय सर्वदा ॥४॥

Mahidharae commentarius incipit लक्ष्मीकान्तं नमस्कृत्य यथामति विरच्यते । वासिष्ठसारविवृतिः परोपकृतये मया । १॥ वसिष्ठेन यतोऽदृष्टोपदिष्टाद्राघवं प्रति । सारमुद्धृतवान् *kaṣchit* ब्रह्मविद्याम हार्णवात् ॥२॥

Haec folia seculo superiore medio exarata sunt (MILL 74[d])

564

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll 92 Long foll 1–55 11 foll 56–71 10 foll 72–92 9 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–31 Linn 9 *Yogavasishthasaras* cum Mahidharae commentario (B) Commentarius passim decurtatus est

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 186

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL 62[a])

565.

Lit Bengal Charta Ind Foll 18 Long 9 Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6–8

Vasishthasanhitá libellus capitibus quatuor constans, quo, forma dialogi a Vasishtha cum Ṣakti filio habiti, *yogae* principia traduntur Incipit

सद्यज्ञानमयो यस्मान्मुक्तो ह्यस्या सदा सुखी ।
पुत्रेणैव पिता पृष्टः शक्तिना वेदवाग्मिना ।
मुनिरालोक्य नेत्राभ्यां वाक्यमेतदुवाच ह ।
शक्तिशोऽसि भद्रं ते शक्तिर्बुद्धिमतांवर ।
वक्ष्यामि सर्वसुखदमुपायं भवनाशनं ।
इत्युक्ता भगवान् योगी वसिष्ठो ब्रह्मवित्तमः ।
ध्यानधारणया देवं सर्वभूतहृदि स्थितं । etc

Opusculi argumentum his versibus declaratur

यमश्च नियमश्चैव तथासनमपीष्यते ।
प्राणायामस्तथा युक्तः प्रत्याहारश्च धारणा ॥
ध्यानं समाधिरेतानि योगाङ्गानि तपोधन ।
आदौ चत्वारि बाह्यानि तद्वदभ्यन्तराणि च ॥
यमश्च दशधा प्रोक्तो नियमाश्च तथा दश ।
आसनानि च सर्वाणामुत्तमानि तथा दश ॥
तेषूत्तमानि चत्वारि सूक्ष्मरूपाणि यानि च ।
प्राणायामो द्विधा प्रोक्तः प्रत्याहारश्चतुर्विधः ॥
धारणा पञ्चधा प्रोक्ता ध्यानं षोढा प्रकीर्तितं ।
समाधिस्त्रायतः प्रोक्तो ध्यानं च द्विविधं पृथक् ॥

Singulae igitur partes sequentibus accuratius sed brevissime exponuntur

In fine capitum hic titulus subscriptus est इति योगशास्त्रे वसिष्ठसंहितायां etc

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 483)

566

Lit Devan Charta Ind. Foll 51 Long 9 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 5, 6

Inest in hoc codice libellus ab *Átmárama* sive *Svátmarama*[1] de *Haṭhayoga* i e meditationis abstrusae specie quadam, *violentis* animi a rebus externis revocandi rationibus exercendae, compositus et *Haṭhapradipika* appellatus Incipit

श्रीआदिनाथाय नमो ऽस्तु तस्मै येनोपदिष्टा हठयोगविद्या ।
विराजते प्रोन्नतराजयोगमारोढुमिच्छोरधिरोहिणीव ॥१॥
प्रणम्य श्रीगुरुं नाथं स्वात्मारामेण धीमता ।
केवलं राजयोगाय हठविद्योपदिश्यते ॥२॥
भ्रान्त्या बहुमतध्वान्ते राजयोगमजानतां ।
हठप्रदीपिकां धत्ते स्वात्मारामः कृपाकरः ॥३॥

Versibus sequentibus ejusdem doctrinae (haṭhavidya) magistros enumerat, quos versus ita dedi ut in codice leguntur, variantes codicis Berolinensis, e *Weberi* Catal p 196 excerptas, et cod E I H 1725 (Lond) lectiones in calce adjunxi

हठविद्या हि मत्स्यन्द्रगोरक्षाद्यि (°dyá) विजानते ।
स्वात्मारामो ऽथवा योगी जानीते तत्प्रसादतः ॥४॥
marg शाबरा
श्रीआदिनाथमत्स्येन्द्रशारदानन्दभैरवाः ।
चौरङ्गी मीनगोरक्षविरूपाक्षबिलेशयाः ॥५॥
मन्थानभैरवो योगी सिद्धबुद्धश्च कन्थडि[2] ।
कोरण्टकः सुरानन्दः सिद्धपादश्च चर्पटी[3] [६]

[1] De profano auctoris nomine non constat.

[2] शुद्धबुद्धश्च कन्थली Berol. सिद्धबुद्धश्च कन्थडि Lond

[3] पुराटकः सुरानन्दः शुद्धपादश्च चर्पटिः Berol. Deest versus in Lond

कनेरी पूज्यपादश्च नित्यनाथो निरञ्जन [1] ।
कपाली बिन्दुनाथश्च काकचण्डीश्वरादय ॥७॥
अल्लम
सद्मम प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिंटिणि [2] ।
भा
चालुकिर्नागबोधश्च चण्डकापालिकस्तथा [3] ॥८॥
इत्यादयो महासिद्धा हठयोगप्रभावत ।
खण्डयित्वा कालदण्ड ब्रह्माण्डे विचरन्ति ते ॥९॥

Libellus in quatuor capita, *upadeṣa* appellata, distributus est, quorum primum 72, secundum 76, tertium 100 quartum 83 disticha continet

Primo capite de ascetae casa (maṭha), vivendi ratione, praecipue vero de variis sedendi modis (asana) disseritur *Dist 20 sedendi rationes nonnullae, quibus Vasishtha, Matsyendra,* alii usi sunt, enumerantur Nomina earum *svastikam* (22), *gomukham* (23), *virasanam* (24), *kurmasanam* (25), *padmasanam* (26), *kukkuṭasanam* (26), *uttanakurmakam* (27), *dhanurasanam* (28), *ṣrí Matsyanathoditam ásanam* (29), *paṣchimatanam* (31), *mayuram* (32) A Siva 84 sessiones traditae sunt, quarum in numero quatuor, *siddhasanam* (39 ab aliis vajrasanam, muktásanam, guptasanam appellatum), *padmam* (49), *sinhasanam* (55), *bhadram* (58 etiam Gorakshasanam appellata), efficacissimae sunt Meditationis mysticae fructus duodecim annorum studio obtinentur (44)

Secundo capite de spiritu moderando agitur Incipit

अथासने वशी योगी दृढ हितमिताशन ।
गुरूपदेशमार्गेण प्राणायाम समभ्यसेत् ॥१॥
चले वाते चल चित्त निश्चले निश्चल तथा ।
योगी स्थाणुत्वमाप्नोति ततो वायु निरोधयेत् ॥२॥
यावद्वायु स्थितो देहे तावज्जीवितमुच्यते ।
मरण तस्य निष्क्रान्तिस्ततो वायु निरोधयेत् ॥३॥

Quae tormenta absurda et incredibilia superstitionis suae causa ne terrae Indicae quidem fanatici subire fastidierint, his sex operibus apparebit

धौती वस्ती तथा नेती त्राटक नौलिक तथा ।
कपालभाती चैतानि षट् कर्माणि समाचरेत् ॥२३॥
कर्मषट्कमिद प्रोक्त घटशोधनकारक ।
विचित्रगुणसधायि पूज्यते मुनिपुगवै ॥२४॥

अथ धौती ॥
चतुरगुलिविस्तार मित वस्त्र शनैर्ग्रसेत् ।
पुन प्रत्याहरेदेतदभ्यासाद्धौतिकर्मवित् ॥२५॥
कासश्वासप्लीहकुष्ठ कफरोगाश्च विंशति ।
धौतीकर्मप्रभावेन प्रयान्त्येव न सशय ॥२६॥

अथ वस्ती ॥
नाभिदघ्ने जले पायुन्यस्तनालोत्कटासन ।
आधाराकुचन कुर्यादपानाद्वस्तिकर्मवित् ॥२७॥
गुल्म प्लीहोदर चापि वातपित्तकफोद्भवा ।
वस्तिकर्मप्रभावेन क्षीयन्ते सकलामया ॥२८॥
धात्विन्द्रियान्त करणप्रसाद दद्याच्च कान्ति दहनप्रदीप्ति ।
अशेषदोषोपचय निहन्यादभ्यस्यमान जलबस्तिकर्म ॥२९॥

अथ नेती ॥
सूत्र वितस्तिसुस्निग्ध नासानाले प्रवेशयेत् ।
मुखान्निर्गमयेत्साहि नेती सिद्धैर्निगद्यते ॥३०॥
कपालशोधनी चैव दिव्यदृष्टिप्रदायिनी ।
जानूर्ध्वजातरोगौघान् (januru?) नयत्याशु स नेतिवित् ॥३१॥

अथ त्राटक ॥
निरीक्षेन्निश्चलदृशा सूक्ष्मलक्ष्य समाहित ।
अश्रुसपातपर्यन्तमाचार्यैस्त्राटक मत ॥३२॥
मोचक नेत्ररोगाणा तन्द्रादीना कपाटक ।
एतच्च त्राटक गोप्य यथा हाटकपेटक ॥३३॥

अथ नौलिक ॥
अमदावर्तवेगेन तुद सव्यापसव्यतो ।
नतासो भ्रामयेदेषा नौली योगे प्रचक्ष्यते ॥३४॥
मदाग्निसदीपनपाचनादिसधापिकानन्दकरी तथैव ।
अशेषदोषामयशोषणी च हठक्रियामौलिरिय हि नौली ॥३५॥

अथ कपालभाती ॥
भस्त्रेव लोहकारस्य रेचपूरौ ससभ्रमौ ।
कपालभाती विख्याता कफदोषविशोषिणी ॥३६॥

Spiritus moderandi rationes tres, species singularum haud paucae

प्राणायामस्त्रिधा प्रोक्तो रेचकपूरककुभकै ।
सहित केवलश्चेति कुभको द्विविधो मत ॥६८॥
यावत्केवलसिद्धि स्यात्तावत्सहितमभ्यसेत ॥६९॥
आरेच्य पूर यत्कुर्यात्स वै सहितकुभक ।
रेचक पूरक त्यक्त्वा सुख यद्वायुधारण ।
प्राणायामोऽयमित्युक्त स वै केवलकुभक ॥७०॥
केवले कुभके सिद्धे रेचपूरकवर्जिते ।
न तस्य दुर्लभ किचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥७१॥
शुद्ध केवलकुभेन यथोक्त वायुधारण ।
Rajayogapadam चैव लभते नात्र सशय ॥७२॥

[1] कानेरीपूर्वपादश्च ध्वनिनाथो निरञ्जन Berol करणी पूज्यपादश्च बिन्दुनाथो निरञ्जना Lond

[2] अल्लम प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिंटिणि Berol सुद्धाम प्रभुदेवश्च घोनारोली च टिठिनि Lond

[3] भालुकी नागबोधश्च चण्डकापालिकस्तथा Berol चालुकि° etc ut noster Lond

हठं विना राजयोगो राजयोगं विना हठः ।
न सिध्यति ततो युग्ममा निष्पत्तेः समभ्यसेत् ॥७३॥
कुंभकं प्राणरेचांते कुर्याच्चित्तं निराश्रयं ।
एवमभ्यासयोगेन राजयोगपदं लभेत् ॥७४॥[1]
कुंभकात्कुंडलीबोधः कुंडलीबोधतो भवेत् ।
अनर्गला सुषुम्णा च हठसिद्धिश्च जायते ॥७५॥

Capite tertio varii et pedum et manuum gestus tractantur, cum spiritu moderando conjuncti, eum ad usum exercendi, ut *kundalí* vel *kundaliní*, quae mystica quaedam potestas est, suscitetur:

सशैलवनधात्रीणां यथाधारो हि नायकः ।
सर्वेषां योगतंत्राणां तथाधारो हि कुंडली ॥१॥
सुप्ता गुरुप्रसादेन बोधिता सुखदा भवेत् ।
तथा सर्वाणि दामानि भिद्यंते ग्रंथयोऽपि च ॥२॥
Pránasya súnyapadaví तथा राजपथायते ।
तथा चित्तं निरालंबं तथा कालस्य वंचनं ॥३॥

Súnyapadavíti kim.

Sushumná, súnyapadaví, brahmárandhram, mahápatham।
Smasánam, sámbhaví, mudrámárgas[2] chety ekavâchakam [॥४॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन तां बोधयितुमीश्वरी ।
ब्रह्मद्वारमुखे सुप्तां मुद्राभ्यासेन बोधयेत् ॥५॥

10 18 22 30
महामुद्रा महाबंधो महावेधश्च खेचरी ।

55 47 63
उड्डीयानं मूलबंधो बंधो जालंधराभिधः ॥६॥

68
करणी विपरीताख्या वज्रोली[3] शक्तिचालनं ।
एतद्धि मुद्रादशकं जरामरणनाशनं ॥७॥

De Kundaliní haec conferantur: कुटिलांगी कुंडलिनी भुजंगी शक्तिरीश्वरी । कुटिलारुंधती देवी शब्दाः पर्यायवाचकाः ॥ उद्घाटयेत्कपाटं तु यथा कुंचिकया हठात् । कुंडलिन्या तथा योगी मोक्षद्वारं विभेदयेत् ॥ येन द्वारेण गंतव्यं ब्रह्मस्थानं निरामयं । मुखेनाच्छाद्य तद्द्वारं प्रसुप्ता परमेश्वरी ॥ कुंडली कुटिलाकारा सर्पवत्परिकीर्तिता । सा शक्तिश्चालिता येन स मुक्तो नात्र संशयः ॥८१॥ गंगायमुनयोर्मध्ये बालरंडा तपस्विनी । बलात्कारेण गृह्णीयात्तद्विष्णोः परमं पदं ॥८२॥

Caput quartum incipit:

नमः शिवाय गुरवे नादबिंदुकलात्मने ।
निरंजनपदं याति यत्र नित्यं परायणः ॥१॥
अथेदानीं प्रवक्ष्यामि समाधिक्रमलक्षणं ।
मृत्युघ्नं सुसुखोपायं ब्रह्मानंदकरं परं ॥२॥
सलिले सैंधवं यद्वत्साम्यं भजति योगतः ।
तथात्ममनसोरैक्यं समाधिः सोऽभिधीयते ॥३॥
दुर्लभो विषयत्यागो दुर्लभं तत्त्वदर्शनं ।
दुर्लभा सहजावस्था सद्गुरोः करुणां विना ॥४॥
विविधैरासनैः कुंभैर्विचित्रकरणैरपि ।
प्रबुद्धायामादिशक्तौ प्राणः शून्ये विलीयते ॥६॥
उत्पन्नशक्तिबोधस्य त्यक्तनिःशेषकर्मणः ।
योगिनः सहजावस्था स्वयमेवोपजायते ॥७॥
सुषुम्णावाहिनि प्राणे, शून्ये विशति मारुते, ।
तथा समस्तकर्माणि निर्मूलयति योगवित् ॥८॥

His peractis conditio ecstatica obtinetur, externis actionibus omnibus libera[4], in eaque varii soni mystici (náda), beatitudinis summae nuntii, audiuntur:

मुक्तासनस्थितो योगी मुद्रां संधाय शांभवीं ।
शृणुयाद्दक्षिणे कर्णे नादमेकांतिके सुधीः ॥२७॥
काष्ठे प्रवर्तितो वह्निः काष्ठेन सह शाम्यति ।
नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते ॥२८॥
विस्मृत्य सकलं बाह्यं नादे दुग्धांबुवन्मनः ।
एकीभूयाथ सहसा चिदाकाशे विलीयते ॥२९॥
औदासीन्यपरो भूत्वा सदाभ्यासेन संयमी ।
उन्मनीकारकं सद्यो नादमेवावधारयेत् ॥३०॥
आरंभश्च घटश्चैव तथा परिचयोऽपि च ।
निष्पत्तिः सर्वयोगेषु योगावस्थाः प्रकीर्तिताः ॥३३॥

अथारंभावस्था ॥

ब्रह्मग्रंथौ भवेद्भिन्ने ह्यानंदः शून्यसंभवः ।
विचित्रः क्वणिको[5] (?) देहे श्रूयतेऽनाहतध्वनिः ॥३४॥

अथ घटावस्था ॥

द्वितीयायां घटीकृत्य वायुर्भवति मध्यगः ।
दृढासनो भवेद्योगी ज्ञानी देवसमस्तदा ॥३५॥
विष्णुग्रंथिर्यदा भिन्नः परमानंदसूचकः ।
अतिशून्यविमर्दश्च भेरीशब्दस्तदा भवेत् ॥३६॥

अथ परिचयावस्था ॥

तृतीयायां ततो भित्त्वा विमलो मर्दलध्वनिः ।
महाशून्यं ततो याति सर्वसिद्धिसमाश्रयं ॥३७॥

अथ निष्पत्त्यवस्था ॥

निष्पत्तौ वैणवः शब्दः क्वणद्वीणासमो भवेत् ।
एकीभूतं तदा चित्तं राजयोगाभिधानकं ॥३९॥

---

[1] *Rájayoga* inferior yogae gradus est; qui enim post exspirationem spiritum coercet, non eo sanctitatis procesit, quo is qui spiritum omnino suspendit.

[2] Ita Lond. *madhyam írgas* noster.

[3] Cod. Lond. अमरा वज्रोली ग्रंथांतरे लिखितासीत् । क्रमप्राप्त त्यक्ता । सहजोल्यमरोल्यनुक्तत्वादस्याः ।

[4] वेदशास्त्रपुराणानि सामान्यगणिका इव । एकैव शांभवी मुद्रा सर्वतंत्रेषु गोपिता ॥ 4, 18. केचिदागमजालेन केचिन्निगमसंकुलाः । केचित्तर्केण मुह्यंति नैव जानंति तारकं ॥ 4, 25.

[5] चिचित्रक्वणिके MS. चिचित्रक्वणिके Lond.

Praeterea hoc memorabile: *Amanaskalayaṣ* cha iva *ṣúnyáṣúnyam paráparam* | *jívanmuktiṣ* cha *sahajam turyam* chety ekaváchakam ॥४५॥

Praeter *Matsyendram* in fine libri *Vişarúpácháryas* laudatur. Gorakshae disticha satis multa in usum suum convertit.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 9, de Berolinensi Weber Catal p 195.

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. Folium 35, in quo capitis tertii disticha 74–81 inerant, desideratur. (WILSON 482)

567.

Opuscula quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86 Long. $11\frac{1}{4}$. Lat. $4\frac{1}{2}$

Foll 1–13. Linn. 9–12. *Gorakshaṣatakam*, distichorum centuriae duae a *Goraksha* scriptae, quibus *hathayogae* principia exponuntur. Auctor, dummodo libellus jure ei tribuatur, ut supra vidimus, ab Átmaráma laudatur. Incipit

श्रीगुरुं परमानन्दं वन्दे सानन्दविग्रहं ।
यस्य सन्निधिमात्रेण चिदानन्दायते नमः (manah) ॥१॥
अन्तर्निश्चलितात् प्रदीपकलिकाधारवन्धादिभि-
र्यो योगी युगकल्पकालकलनातत्वं च योगीयते ।
ज्ञानामोदमहोदधिः समभवद्यत्रादिनाथः (l. सम°) स्वयं
व्यक्ताव्यक्तगुणाधिपस्तमनिशं srí-Mínanátham भजे ॥२॥
नमस्कृत्य गुरुं भक्त्या गोरक्षो ज्ञानमुत्तमं ।
अभिष्टं योगिनां ब्रुते परमानन्दकारणं ॥३॥
गोरक्षशतकं वक्ति योगीनां हितकाम्यया ।
प्रवं यस्याववोधेन जायते परमं पदम् ॥४॥

Auctor de his sex contemplationis mysticae membris disserit:

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवंति षट् ॥६॥

Atque primum *sedendi rationum* species duas. *siddhásanam* et *kamalásanam* (padmásanam) distichis 12 et 13. definit Deinde de quibusdam corporis externi regionibus agit, ad meditationem mysticam accurate circumscriptis (distt 14–23),

षट्चक्रं षोडशाधारं त्रैलोक्यं व्योमपंचकं ।
स्वदेहे ये न जानंति कथं सिध्यंति योगिनः ॥१४॥

tum de venis spiritalibus decem[1] praecipuis.

प्रधानाः प्राणवाहिन्यो भूयस्तत्र दश स्मृताः ॥२५॥
इडा च पिंगला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ।
गांधारी हस्तिजिह्वा च पूषा चैव यशस्विनी ॥२६॥
अलंबुषा कुहूश्चैव शंखिनी दशमी स्मृता ।
एतन्नाडीमयं चक्रं ज्ञातव्यं योगिभिः सदा ॥२७॥
सततं प्राणवाहिन्यो सोमसूर्याग्निदेवताः ।
इडा पिंगला [2] सुषुम्णा च प्राणमार्गे समाश्रिताः ॥२८॥
इडा वामे स्थिता भागे पिंगला दक्षिणे स्थिता ।
सुषुम्णा मध्यदेशे च गांधारी वामचक्षुषि ॥२९॥
दक्षिणे हस्तिजिह्वा च पूषा कर्णे च दक्षिणे ।
यशस्विनी वामकर्णे आनने चाप्यलंबुषा ॥३०॥
कुहूश्च लिंगदेशे तु मूलस्थाने च शंखिनी ।
एवं द्वारं समाश्रित्य तिष्ठंति दश नाड्यः ॥३१॥

Sequuntur quinque spiritus, solita sive etiam quinque technica nomina illa (nága, kúrma, krikara, devadatta, dhananjaya) gerentes (distt. 32–36). At animus (jíva) inspirando et exspirando huc illuc tractus exturus syllabam *ha*, retro versus syllabam *sa* profert, hocque modo mysticam precem *hansa hansa* intra diei unius spatium semel et vicies millies sexcenties repetit[3] (distt. 37–43). De *kundaliní* eadem fere verba, quae supra excerpsimus (distt 44–55). De quinque gestuum (mudrá) speciebus: *mahámudrá*, *nabhomudrá* (khechari), *uddiyána*, *jalandhara*, *múlabandha* appellatis (distt 56–80) De Om syllabae significatione (distt 81–87).

2. De spiritu moderando (*pránáyáma*), distt 87–123

3. De animo a rebus externis revocando sive potius retrahendo (*pratyáhára*), distt. 123–156.

चरतां चक्षुरादीनां विषयेषु यथाक्रमं ।
यत्प्रत्याहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते ॥१२४॥
अंगमध्ये यथांगानि कूर्मः संकोचयेद्ध्रुवं ।
योगी प्रत्याहरत्येवमिंद्रियाणि तथात्मनि ॥१२६॥
यं यं (vishayam?) शृणोति कर्णाभ्यामप्रियं प्रियमेव वा ।
तं तमात्मेति विज्ञाय प्रत्याहरति योगवित् ॥१२७॥

4 De quinque elementis animo immoto concipiendis (*dháraná*), distt. 157–165.

हृदये पंचभूतानां धारणा च पृथक् पृथक् ।
मनसो निश्चलत्वेन धारणा साभिधीयते (sá vi° MS) ॥१५७॥[4]

---

[1] Gayatri decem vocabulis constat

[2] निरंकुशाः कवयः ।

[3] i e 360 × 60 Sexaginta Indici diei horae, anni 360 dies

[4] Multo accuratior Patanjalis definitio Is enim (3, 1) ait 'In loco defixus animus *intentus* est,' idque scholiasta ita explicat '*In loco*, i e in umbilici circulo, naso extremo, aliis locis, *animus defixus*, i e aliis rebus externis sublatis immobilis redditus hic animus *intentus* appellatur ' देशे नाभिचक्रनासाग्रादौ चित्तस्य बंधो विषयांतरपरिहारेण यत्स्थिरीकरणं सा चित्तस्य धारणेत्युच्यते । अयमर्थः । मैत्र्यादिचित्तपरिकर्मवासितांतःकरणेन, यमनियमवता, जितासनेन, परिहृतप्राणविक्षेपेण, प्रत्याहृतेंद्रियग्रामेण, निर्बाधे प्रदेशे, ऋजुकायेन, जितद्वंद्वेन योगिना नासाग्रादौ संप्रज्ञातस्य समाधेरभ्यासाय चेतसः स्थिरीकरणं कर्तव्यमिति ॥

Exemplo 'conceptio sive intentio aetherea' sit:

साकाशं स विशुद्धवारिसदृशं यद्ब्रह्मरंध्रे स्थितं
तन्नादेन सदाशिवेन सहितं तत्त्वं हकारान्वितं ।[1]
प्राणं तत्र विलीय पंचघटिकं चित्तान्वितं धारये-
देषा मोक्षकपाटलंघनपटुः प्रोक्ता नभोधारणा ॥१६३॥

स्तंभिनी (terra) धारिणी (aqua) चैव दहनी (ignis) भ्रमणी (ventus) तथा।
शोषिणी (aether) च भर्येता भूतानां पंच धारणाः ॥१६४॥

5. De meditatione (*dhyána*), distt. 166–187.

6. De σύνvοια (*samádhi*), distt. 188–205.

धारणा पंचनाडीभिर्ध्यानं च षष्टिनाडिक ।
दिनद्वादशकेन स्यात्समाधिः प्राणसंयमात् ॥१६८॥
यत्सर्वेद्वंद्वयोरैक्यं जीवात्मपरमात्मयोः ।
समस्तनष्टसंकल्पः समाधिः सोऽभिधीयते ॥१६९॥
अंबुसैंधवयोरैक्यं यथा भवति योगतः ।
तथा जीवात्मनोरैक्यं समाधिरभिधीयते ॥१७०॥

In fine hoc animadversum velim, quinque *hathayogae* partibus re vera minorem majoremve spiritus coercendi gradum significari. Haec enim auctor noster:

प्राणायामद्विषट्केन प्रत्याहारः प्रकीर्तितः ।
प्रत्याहारद्विषट्केन जायते धारणा शुभा ॥११५॥
धारणा द्वादश प्रोक्तं ध्यानं ध्यानविशारदैः ।
ध्यानद्वादशकेनैव समाधिरभिधीयते ॥११६॥

Haec voluminis folia ineunte seculo superiore Vrindávanae a Vrindávanadása satis accurate exarata sunt (WILSON 337[a].)

568.

Foll. 58–74. *Yogaśástre Videhamuktyádikathanam.* Fragmentum libri yogici, disticha circiter 250 continens, quo animi a corporis vinculis liberandi, eoque theurgiae obtinendae instrumenta traduntur. Quare de spiritu moderando, variis sedendi et membrorum luxandorum modis, mente ad unam rem dirigenda agitur. Disticha longe plurima cum iis consentiunt, quae Sárngadhara in fine Paddhatis de yogi protulit. Initium paulum emendatum hocce: प्राणायामान्नरः षड्विं कुर्यादेवमहर्मुखे। चत्वारिंशच्च मध्याह्ने संध्यायां विंशतिर्भवेत् ॥१॥ सर्वरात्रे विंशतिः स्यादेवं प्राणविनिग्रहः । शरीरलघुता दीप्तिर्जठराग्निविवर्धनं । कृशत्वं च शरीरस्य जायते वै ध्रुवं तदा ॥२॥ लवणं सरसाञ्जं च उष्णं रूक्षं च तीक्ष्णकं । स्त्रीसेवामग्निसेवा च बह्वाशित्वं च वर्जयेत् ॥३॥ क्षीरं घृतं च मिष्टान्नं मिताहारश्च शस्यते । मितोक्तिः पवनाभ्यासो निद्रायाश्च जयस्तथा ॥४॥ केवले कुंभके सिद्धे रेचपूरविवर्जिते । न तस्य दुर्लभं किंचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥५॥

Haec folia anno 1821 exarata sunt. (WILSON 481[b].)

[1] Cf. circulus *kulakula*, supra p. 96.

D. SANKHYA

569.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 53. Long. 13. Lat. 5. Linn. 7.

A. Foll. 1–9. *Sánkhyakárikás*, philosophiae Sánkhyicae aphorismi, ab *Iśvarakrishna* compositi.

Libellus a Lassen, Bonnae 1832, et a Wilson, Oxonii 1837, editus est.

Haec folia anno 1833 exarata sunt.

B. Foll. 10–53. *Sánkhyachandriká*, commentarius brevis ad Iśvarakrishnae aphorismos, a *Náráyanatírtha*, *Rámagovindatírthae* discipulo, scriptus. Incipit:

श्रीरामगोविंदसुतीर्थपादकृपाविशेषादुपलभ्य बोधं ।
श्रीवासुदेवाद[धि]गत्य सर्वशास्त्राणि वक्तुं किमपि स्पृहा नः १
प्रकृतिं पुरुषं चैव नत्वा चार्यान्गुरूंस्तथा ॥
नारायणः सांख्यमूले तनुते सांख्यचंद्रिकां २

Libri initium hoc: तदिदं शास्त्रं चतुर्व्यूहं । हेयं हेयसाधनं हानं हानसाधनं चेति मुमुक्षुजिज्ञासितत्वात् । तत्र हेयं सर्वप्रतिकूलवेदनीयतया दुःखं । हेयहेतुः प्रकृतिपुरुषयोरविवेकः । हानं दुःखस्यात्यंतनिवृत्तिः परमपुरुषार्थः । हानहेतुः प्रकृतिपुरुषविवेकद्वारा शास्त्रं । अतोऽस्य परमपुरुषार्थस्य स्वत इष्टत्वेन तदुपाये शास्त्रे प्रेक्षावतामिष्टसाधनताज्ञानादवश्यं जिज्ञासा भवतीत्याह । दुःखेति ।

Auctor, qui nomen proprium non tradidit, ad distichon secundum *Yogasútravyákhyánam* a se scriptum laudat. Náráyanatírthae cuidam *Krishnalílátaranginí* carmen tribuitur (E. I. H. 56), neque tamen temere eundem esse scriptorem asseveraverim.

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod. E. I. H. 2640 transscripta est. (WILSON 184.)

570.

Opuscula duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 98. Long. 11. Lat. 4½. Linn. 10.

Foll. 1–45. *Sánkhyatattvakaumudí*, commentarius ad *Iśvarakrishnae Sánkhyakárikás*, a *Váchaspatimiśra* compositus. (A.) Incipit:

अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीः प्रजाः सृजमानां नमामः ।
अजा ये तां जुषमाणां भजंते जहत्येनां भुक्तभोगां नुमस्तान् ॥१॥
कपिलाय महामुनये मुनये शिष्याय तस्य चासुरये ।
पंचशिखाय तथेश्वरकृष्णायैते नमस्यामः ॥२॥

Praeter commentarium suum, *Nyáyavárttikatátparyatíká* appellatum, auctor *Várshaganyam* (dist. 47. पंचपर्वा विद्येत्याह वार्षगण्यः), ad dist. 72. *Bhojarájavárttikam* (*Rájavárttika* A. B. pr. m. D. Edit. Calc.), necnon paucas *Panchaśikhae* sententias laudat.

Libellus Calcuttae anno 1848 editus est

Haec voluminis pars anno 1677 a Vinayasundara (syádvadina syadvadíngam vicharya) exarata est (MILL 61[a])

571.

Lit Devan Charta Ind Foll 48 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Sankhyatattvakaumudi (B)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (MILL 71)

572

Lit Devan Charta Ind Foll 36 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 11–16

Sankhyatattvakaumudi (C)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (MILL 89)

573.

Lit Devan Charta Ind Foll 41 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 13

Sankhyatattvakaumudi (D)

Codex post annum 1800 exaratus est (WILSON 515)

574

Foll 36–47 Linn 11 Fragmentum commentarii ad *Sankhyasutra* Incipit

नत्वा साचशिवं साख्यसूत्रवृत्तिं लिखाम्यहं ॥
यथामति विचार्यापिरात्मानात्मविवेकिनी ॥१॥

यद्यपि पद्मपुराणे पार्वतीश्वरसंवादे । शृणु देवी प्रवक्ष्यामि तामसानि यथाक्रमं । येषां श्रवणमात्रेण पातित्यं ज्ञानिनामपि etc

Hoc fragmento nostro commentarius ad sutra 1–50 libri primi continetur Qui quum omissis omittend s e *Vijnanabhikshus* Sankhyabhashya verbo tenus excerptus sit initium hoc esse susp cor *Laghusankhyasutravrittis* a *Nagesa* compositae Cf F E Hall in ed Sankhya pravachanabhashyae praef p 32

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 426[f])

575

Foll 139–258 *Paramarthasaras*, ab *Abhinavagupta* compositus cum commentario auctoris anonymi Vitastapurensis

Hoc libello disticha 100 Arya metro scripta (Adharakarikas) continente auctor sectae Sivaiticae doctrinam adumbravit Disticha sedecim prima haec

परं परस्य गहनादनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहासु ।
सर्वालयं सर्वचराचरस्थं त्वामेव शंभुं शरणं प्रपद्ये ॥१॥

गर्भाधिवासपूर्वकमरणान्तकदुःखचक्रविभ्रान्तः । आधारं भगवन्तं शिष्यः पप्रच्छ परमार्थं ॥२॥ आधारकारिकाभिस्तं गुरुरभिभाषति स्म, तत्सारं । kathayaty *Abhinavaguptah* शिवशासनदृष्टियोगेन ॥३॥[1] निज शक्तिवैभवभरादण्डचतुष्टयमिदं विभागेन । शक्तिर्माया प्रकृतिः पृथ्वी चेति प्रभावितं प्रभुणा ॥४॥ तत्रान्तर्विश्वमिदं विचित्रतनुकरणभुवनसंतानं । भोक्ता च तत्र देही शिव एव गृहीतपशुभावः ॥५॥ नानाविधवर्णानां रूपं धत्ते यथामलः स्फटिकः । सुरमानुषपशुपादपरूपत्वं तद्वदीशोऽपि ॥६॥ गच्छति गच्छति जल इव हिमकरबिम्बं स्थिते स्थितिं याति । तनुकरणभुवनवर्गे तथायमात्मा महेशानः ॥७॥ राहुरदृश्योऽपि यथा शशिबिम्बस्थः प्रकाशते तद्वत् । सर्वगतोऽप्ययमात्मा विषयाश्रयणेन धीमुकुरे ॥८॥ आदर्शे मलरहिते यद्वद्वदनं विभाति तद्वदयं । शिवशक्तिपातविमले धीतत्त्वे भाति भारूपः ॥९॥ भारूपं परिपूर्णं स्वात्मनि विश्रान्तितो महानन्दं । इच्छासंवित्करणैर्निर्भरितमनन्तशक्तिपरिपूर्णं ॥१०॥ सर्वविकल्पविहीनं शुद्धं शान्तं लयोदयविहीनं । यत्परतत्त्वं तस्मिन्विभाति षट्त्रिंशदात्म जगत् ॥११॥ दर्पणबिम्बे यद्वन्नगरग्रामादि चित्रमविभागि । भाति विभागेनैव च परस्परं दर्पणादपि च ॥१२॥ विमलतमपरमभैरवबोधात्तद्वद्विभागशून्यमपि । अन्योन्यं च ततोऽपि च विभक्तमाभाति जगदेतत् ॥१३॥ शिवशक्तिसदाशिवतामीश्वरविद्यामयीं च तत्त्वदशां । शक्तीनां पञ्चानां विभक्तभावेन भासयति ॥१४॥ परमं यत्स्वातन्त्र्यं दुर्घटसंपादनं महेशस्य । देवी माया शक्तिः स्वात्मावरणं शिवस्यैतत् ॥१५॥ मायापरिग्रहवशाद्बोधो मलिनः पुमान्पशुर्भवति । कालकलानियतिवशाद्रागाविद्यावशेन संबद्धः ॥१६॥

Desinit liber in distichis

इदमभिनवगुप्तोदितसंक्षेपं ध्यायतः परं ब्रह्म ।
अचिरादेव शिवत्वं निजहृदयावेशमभ्येति ॥
आर्याशतेन तदिदं संक्षिप्तं शास्त्रसारमतिगूढं ।
अभिनवगुप्तेन मया शिवचरणस्मरणदीप्तेन ॥

Commentarius incipit चिद्रूपो पि जगन्मूर्ती ज्ञानो यः स जयत्ययं । स्वात्मप्रसादनक्रीडाविदग्धो हि महेश्वरः ॥ यो यं यथापि गुरुणा युक्त्या परमार्थसारसंक्षेपं । विवृतिं करोमि लघ्वीमसंनिकृष्टश्च नार्थितो Yogah ॥

Praeter Purana Bhagavadgitám, Manum, scholiasta hos auctores et libros laudat *Abhinavaguptae* Vivritivimarsini fol 162[b] (तदेव ग्रन्थकृता विवृतिविमर्शिन्यामुक्तं स्वतर्विभाति सकलं जगदात्मनीह etc) et ejusdem *Tantrasara* fol 182[b] (इति श्रीमद्ग्रन्थकृता तन्त्रसारे निरूपितं) sri bhatta *Kallarya* fol 193[b], *Kalikakrama* f l 193[a], *Kularatnamalika* sahasrika fol

[1] Schol कश्चिद्गुरव प्रसादात्समुत्पन्नवैराग्यः संसाराद्विरक्तमतिर्गुरोः शासनीयोऽस्मीति मत्वा सद्गुरुमाधारं भगवन्तं शेषाख्यं मुनिं सम्यगाराध्य परमार्थोपदेशस्वरूपं पृष्टवान् । तदा तद्योग्यतापरिपाकपरिशीलनक्रमेण तं शिष्यं विगलिताहंकरणं मत्वा सोऽप्यनन्तनाथो निःशेषशास्त्रोपदेशः परमार्थसारनाम्ना *Adharakáriká* इत्यपराभिधेन ग्रन्थेन सांख्यनयोक्तोपदेशानुसारेण प्रकृतिपुरुषविवेकज्ञानात्परं ब्रह्मावाप्तिरिति तं शिष्यं मोक्षवान् ।

समाप्ता ॥ de qua nominis mutatione ii sententiam ferant quibus antiquiores codices praesto sunt In marginibus foliorum 1–174 मु° प्र°, exinde vero दि° प्र° legitur

Apographon nostrum post annum 1828 factum est (WILSON 402)

581.

Foll 176–182 Linn 15–18 *Nyayasiddhantamanjari* libri, a Bhattacharyachudamani quodam compositi, *pratyakshaparichheda* particula Incipit यत्र यदस्ति तत्र तदनुभव प्रमा यथा इद रजतमिति ज्ञाने विशष्य रजत प्रधानतया भासते रजतत्व च तद्विशेषणतया ज्ञायत इति यत्र विशेष्ये यत्प्रकारतया भाति यथा रजते रजतत्व प्रकार ।

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 181[g])

582

Lit Devan Charta Ind Foll 107 Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–12

Nyayasiddhantamalae a *Jayarama* (nyayapanchanana) compositae pars, qua demonstrationis pars verborum testimonio innixa tractatur Incipit

श्री नम कमलालोलदृगचलविलासिने ।
विचित्रविश्वनिर्म्माणकारिणे मुरवैरिणे ॥

क्रमप्राप्त शब्द लक्षयति ॥ आप्तोपदेश शब्द (Gau° 1, 7) ॥ शब्द इति लक्ष्यनिर्देश शाब्दप्रमाकरण तदर्थ आप्तो यथार्थ उपदेश शब्दज्ञानजन्यत्वव्याप्यशब्दाविषयकवृत्तिजातिमान् बोध etc

In fine haec *Sabdarthanirnayo* नाम गुरोरपि मुदर्थ । किंचित् श्रीजयरामोक्त सुधीभिरवधीयता ॥ ॥ इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामन्यायपञ्चाननकृताया न्यायसिद्धान्तमालाया प्रमाणलक्षणप्रकरण ॥

Mandanamisram (Misra) auctor saepe laudat

Codex tribus quatuorve manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est (WILSON 418)

583

Lit. Devan Charta Ind Foll 8 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Padarthadharmasangrahas, quo libello auctor anonymus systema va seshicum secutus maximamque partem Kanádae aphorismis usus, sex categorias definivit Incipit

प्रणम्य हेतुमीश्वर, munim Kanádam anv, ataḥ ।
पदार्थधर्म्मसग्रह प्रवक्ष्यते महोदय ॥१॥

द्रव्यगुणकर्म्मसामान्यविशेषसमवायाना षट्पदार्थाना साधर्म्यवैधर्म्या भ्या तत्वज्ञाना नि श्रेयसहेतु (cf Kaṇáda I, 1, 4) ॥ तच्चेश्वरचोदनाभिव्यक्ताद्धर्मादेव ॥ अथ के द्रव्यादय पदार्था किञ्च तेषा साधर्म्यं वैधर्म्यंचेति ॥ तत्र द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनासि सामान्यविशेषसहयोक्तानि नवैव (cf 1 1 5) ॥ तद्व्यतिरेकेण सज्ञान्तरानभिधानात ।

Praefationis distichon in secundo Sarasvatikanthábharanae libro laudari jam supra significavimus In fine haec subscriptio इति भाष्य सपूर्णम् ॥

Codex anno 1643 a Nanugangaharu, Durgadasae filio exaratus est (WILSON 507)

584.

Lit Devan Charta Europ Foll 77 Long $15\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 8

Tattvachintamanis, a *Gangeṣa* compositi liber primus *Pratyakshakhanda*, de argumentis perceptione suppeditatis Incipit

गुणातीतो etc

आन्वीक्षानयमाकलय्य गुरुभिर्ज्ञात्वा गुरूणा मत
चिन्तादिव्यविलोकनेन च तयो सार विलोक्याखिल ।
तन्त्रे दोषगणेन दुर्गमतरे सिद्धान्तदीक्षागुरु-
र्गगेशस्तनुते मितेन वचसा श्रीतत्वचिन्तामणि २

Codex anno 1834 exaratus est (WILSON 45)

585.

Foll 38–109 Lit Bengal Linn 5–7 *Anumanatattvachintamanis*, institutionis logicae a *Gangeṣa* compositae de ratiocinatione liber secundus Incipit प्रत्यक्षोपजीवकत्वात प्रत्यक्षानन्तर बहुवादिसम्मतत्वादुपमानात् प्राग नुमान निरूप्यते ॥

Desinit in verbis द्वितीयन्तु लिङ्गज्ञानात् प्रतिबन्धकत्वज्ञानमनेनापि स्वरूपेण दूषणत्व = ed Calc p 79

Textus Calcuttae anno 1848 impressus est

Haec voluminis pars seculo superiore exeunte exarata est (WILSON 278[c])

586.

Foll 119–177 Lit Bengal Linn 4–6

Ejusdem libri fragmenta

I Foll 119–127 = Calc p 1–6, l 21 II Foll 128–140 = 3 9–15, 16 III Foll 141–153 (Pakshadharmata) = 24–37, 10 IV Foll 154–158 = 55, 5–59, 18 V Foll 159–177 (Hetvábhása) = 59–78, 10

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 278[c])

587.

Lit Devan Charta Ind Foll 181 Long $8\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 6–12

Anumánadidhitis, commentarius a *Raghunatha* (bhattácháryasiromani) ad Gangesae Anumánachintámanim compositus (A)

Finis desideratur Desinit in verbis तदुभयव्यापकीभूता भावप्रतियागि (ed Calc p ९१२) Praeterea folia ९२ ९६, ७१ ९५० desunt

Codex pluribus manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est (WALKER 198)

588.

Lit Devan Charta Ind Foll. 123 Long 13 Lat 5 Linn 9

Raghunáthae Anumanadidhitis (C)

Gangesae Tattvachintámani (anumanakhanda) et Raghunathae commentarius Calcuttae anno 1849 editi sunt. De codice Berolinensi cf Weber Cat p 197

Codex anno 1834 exaratus est (WILSON 182)

589.

Lit Bengal Charta Ind Foll 146 Long 15 Lat 3 Linn 5–7

Ejusdem libri fragmenta majora (B)

I Foll 1–105 Initium libri usque ad fol 107 ed Calc Desiderantur folia ६० ६६

II Foll 106–113 = foll 112 (कपलान्यथी)–122 ed Calc

III Foll 114–145 = foll 118 (उपितानुपूर्वक)–158^b 19 ed Calc.

Codex pluribus manibus hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 178)

590.

Lit Bengal Charta Ind Foll 244. Long $17\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Anumánamulatippaní[1], commentarius a *Mathuránátha* ad Gangesae Anumanachintámanim compositus (A)

Incipit प्रणम्य निष्प्रतिमनिन्तानिनुमान निष्पत्तीयमत शिवाराममपानाय प्रतिमातिम प्रपदानन्तरमिसन्निना ।

Anumánaj ramánvarahasya fol 10^b = B 10^a, vyapti fol $17^b = 18^a$, s nhavyaghra f l 18^b = B 18^b vya lhi karana f l. $24^b = 25^a$, vyáj tipurvapakshara hasya fol $33^a = 35^a$, siddhanta fol $40^b = 44^b$, sámányábháva fol $43^b = 46^b$, vyáptivadaparichhedarahasya fol $56^b = 59^b$, vyáptigraha fol $66^a = 69^a$, tarka fol $74^a = 75^a$, vyaptyanugamarahasya fol $76^a = 77^b$, sámanyalakshanarahasya fol $88^b = 90^a$, upadhivadarahasya fol 119^a,[2] paramarsarahasya fol $145^a = 126^b$, kevalanvayirahasya $174^b = 134^b$, avayavarahasya fol $186^a = 150^b$ (incipit in A इतरेतरनुमितविषयत्वाते कलुपीकृतोऽप्युना । मतिरयमनुपमम -- ग्न *Jagadisa* prakasitah स्फुरतु), sámányanirukti *fol* $191^b = 155^b$, *savyabhichárapurvapaksharahasyam* fol $202^b = 167^a$, sádháranapurvapaksharahasya fol $203^a = 168^a$, asadharanapurvapaksharahasya fol $205^a = 172^b$, anupasamhári fol $207^b = 174^b$, viruddharahasya fol $213^b = 180^b$, satpratipaksharahasya fol $221^a = 189^b$, asiddhirahasya fol 232^a (hoc caput in B desideratur) badharahasya fol 244^b

Codex anno 1736 a Gopáladása (Sákimanavardipanivásin) in usum Krishnachandradevasarmanis (nyáyálankarabhattácháryae) exaratus est. (WILSON 8)

591.

Lit Bengal Charta Ind Foll 195 Long 19 Lat 3 Linn 6–9

Idem Mathuranathae commentarius (Máthuri tippaní) (B) Incipit

स्वायम्गुपिथूकसेतु हेतु चीराममखिलसम्पदे ।
तात सिभुवनगीत तर्कालङ्कारमान्दाघता ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विपदीकृत (vi°) दूरपनते द्वितीयमथिमङ्किका ॥
सान्निधिकौचित्रमयत्नीपु मन्नायन्येरध्ययन विनापि ।
मतुक्तिमात परिचिन्त्य धीरा निष्पद्ममध्यापनमातनुध्व ॥

यद्यपि इह यद्गुपु यद्गुभिरङ्गुपा चर्चित ज्ञायते च कश्चित् सामान्यतो हेत्वाभासान्त तथापि तत्वानालोचनेन विततमशेषाऽप्रकाशक यद्गुतरकु तर्कमत(?)लितममाम्नानाधिकयालोच्य व्यामोहादेव कपल मया भरतीति मयापि निपुण्या मक्कर्ममूलव्याख्यानाय येनयाय (l vaiyadyaya) च ममापि परं निर्बन्ध ॥

Desunt folia pauca (septem circiter) in fine, quibus caput *bádhottarapaksha* continebatur Codex medio seculo superiore exaratus est (WILSON 10)

592.

Lit. Devan Charta Ind Foll 153 Long $9\frac{1}{2}$ Lat. 4 Linn foll 1–110 9 reliquorum 10

Ejusdem commentarii fragmenta majora (C)

---

[1] O … corruptum esse

[2] Haec pars in B des… in B … usque ad fol. 101^b … in A …

Folia १ २ २४ २५ nec non plura alia desiderantur Vyáptigrahopáyarahasya fol 111[a], samanyalakshana rahasya fol 131[b], upadhilakshanapurvapaksharahásya fol 150[a]

Codex circiter annum 1770 exaratus est (WALKER 123)

593—595

Volumina tria Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat. 4 Linn 9 Vol I foll 220, II foll 150, III foll 242

Anumanamanididhitiṭippani, commentarius a *Jagadisa* ad Raghunathae Anumanadidhitim compositus (B) Incipit

सस्मितानननसरोजमगयो रिगमाणमतिलोलकुतल ।
रोचनोज्ज्वसितभालमस्तु मे केशव मनसि शैशव वपु ॥ १
प्राच्यैरनुचितविविषक्षोदे कलुषीकृतो प्यधुना
दीधितयुतमणिरेष[1] श्रीजगदीशप्रकाशित स्फुरतु २

Vol I anumiti fol 58 = A fol 30[b], vyapti fol 66[a] = 35[b], sinhavyaghra fol 75[a] = 41[a], vyadhikarana fol 135[b] = 73[a], purvapaksha fol 158[b] = 85[a], siddhanta fol 197[a] = 107[a], avachhedaka fol 220[b] = 119[a]

Vol II samanyabhava fol 12[b] = 125[a], viseshanirukti fol 38[b] = 139[b], vyaptigrahopaya fol 67[a] = 150[b], tarka fol 85[b], vyaptyanugama fol 97[b] = 157[b], samanyalakshana fol 150[b]

Vol III pakshatadharma fol 51[b], paramarṣa fol 110[b], avayava fol 150[b], sadharana fol 187[a], asadharana fol 192[b], anupasamhari fol 201[a], satpratipaksha fol 219[a], badha fol 242[a]

Haec volumina anno 1781 exarata sunt. (WILSON 179—181)

596.

Lit Bengal Charta Ind Foll 176 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Ejusdem commentarii pars (A)

Folia satis multa in medio libro desiderantur Desinit medio in capite *samanyalakshana*

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 654

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 9)

597

Foll 49—91 Linn 9 Hac voluminis parte primum *Bhavánandae* (siddhantavagisae) ad Anumanadidhitim commentarii caput *Pramanyavádarahasyam* continetur Incipit ननु अनुमानलक्षणे कर्त्तव्येऽनुमितिः किमिति लक्षणं इत्यत आह । लक्षणस्यरूपेति ॥ लक्षणे तत्करणमित्यादिना स्वरूप तच्चेत्यादिना प्रामाण्यमथानुमानं न प्रमाणमित्यादिना निरूपित आदिना तच्चानुमानं द्विविधमिति विभागादिसंग्रह ॥

Bhavanandas an Jagadisa recentior sit nescio, verba certe utriusque magnam partem consentiunt

Haec folia seculo superiore ineunte exarata sunt (WALKER 137[c])

598

Foll 32—47 Linn 11 Fragmentum commentarii quo Anumanachintamanis caput *uttarapakshaváda* appellatum explicatur Incipit यद्यपि परामर्शात् पक्षे साध्य निर्णयदशाया विना अनुमित्सा अनुमितेरनुत्पात् अनुमिति प्रति पक्ष ताया हेतुत्व कल्प्यते

Haec pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 137[b])

599

Foll 42—44 Linn 11 Lit Bengal *Nyayakusumanjalis*, aphorismi logici ab *Udayana* áchárya scripti Incipit

सत्पक्षप्रसर सतां परिमलप्रोद्बोधबद्धोत्सवो
विम्लानो न विमर्दने [ऽ]मृतरसप्रस्यन्दमाध्वीकभू ।
ईशस्यैष निवेशित पदयुगे भृङ्गायमाण भ्रम
च्चेता मे रमयत्वविघ्नमनघन्यायप्रसूनाञ्जलि ॥१॥
स्वर्गापवर्गयोर्मार्गमामनन्ति मनीषिण ।
यदुपास्तिमसावत्र परमात्मा निरूप्यते ॥२॥

इह यद्यपि य कमपि पुरुषार्थमर्थयमाना 'suddhabuddhasvabhava' ity *Aupanishada*, 'adividvan siddha' iti *Kapilah*, 'klesakarmavipakasayair aparamrishṭo nirmanakáyam adhishṭháya sampradayapravartako 'nugrahakas cha' iti *Patanjala*, 'lokavedaviruddhair api nirlepah svatantras cha' iti *Mahapasupatah*, 'Siva' iti *Saivah*, 'Purushottama' iti *Vaishnavah* 'Pitamaha' iti *Pauranika* 'yajnapurusha' iti *Yajnikah*, 'sarvajna' iti *Saugata* 'niravarana' iti *Digambara*, 'upasyatvena desita' iti *Mimansaká*, 'lokavyavaharasiddha' iti *Charvaka* 'yavaduktopopanna' iti *Naiyayikal* kim bahuna karavo 'pi yam 'Visvakarma' ity upasate tasminn evam játigotrapravaracharanakuladharmadivad asamsaram prasiddhanubhave bhagavati Bhave samdeha eva kutah kim nirupaniyam tathapi nyayacharcheyam Ísasya mananavyapadesabhak upasanaiva kriyate sravananantaragata ॥३॥

[1] D dhitiyutamanir

Libellus in quinque *stavaka* divisus est, inclusis epilogis, kárikas 19, 4, 24 6, 18 continentes

Haec folia post annum 1810 a Kamalakanta (?) exarata sunt (WILSON 177[d])

600.

Opera quinque Lit. Bengal Charta Ind Foll 177 Long 13 Lat 3

Foll 1–26 Linn 8 *Udayanácharyae Kusumánjalis* cum *Haridásae* commentario Incipit ईषदीमदनपीतविद्यया ताततमातमुदमायिवर्द्धयन। येपणाय भवकर्मजन्मना कोऽपि गोपतनयो नमस्यते।

Textus cum hoc Haridasae commentario Calcuttae anno 1847 editus est (WILSON 278[a])

601.

Opuscula plura Lit Bengal Charta Ind Foll 44. Long foll 1–31 16 32–41 $13\frac{1}{2}$ 42–44 16 Lat eorundem $5\frac{1}{2}$ 4 $5\frac{1}{2}$

Foll 1–31 Commentarius ad *Udayanae Kusumánjalim*, cujus auctor apographo nostro non perhibetur Incipit

सामोदै परितोषिता परिषद प्रत्येकमाशाभृता
सान्द्रै पिञ्जरिता परागपटलैराशावकाशा दश।
आहूता मकरन्दविन्दुनिकरै पुष्पन्धयश्रेणयो
येनाह्लाय स वः पुनातु भरतः शम्भो प्रसूनाञ्जलिः॥

Bhavánibhavanathábhyam पितृभ्यां प्रणमाम्यह।
यत्प्रसादादिद शास्त्र क्व (?)धीयेपम कृत॥
मकरन्दे प्रकाशे या व्याख्यापरिमलेऽथवा।
ततोऽधिका पितुर्मेऽस्यामास्वातुमयमुद्यम॥

Auctor igitur *Ruchidattae* Kusumánjalimakaranda (E I H 271), ejusdem (Tattvachintamani) Prakása, Vyakhyaparimala (Haridasae?) commentarius usus, interpretationem a patre *Bhatánatha* (?) sibi traditam proponit Atque Ruchidattam in primo capite semel, Prakasakrit saepe laudat, verba frequentissime cum Haridasa conveniunt In eodem capite Vardhamanae et Manikarae mentionem injecit

Stavaka I fol 14[a], II fol 17[b], III fol 28[a], IV fol 30[a] Capitis quinti finis desideratur

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 177[a])

602

Foll 32–34 Linn 6 Fragmentum commentarii a Tarkikasiromani, i e. *Raghunatha*, ad *Udayanacharyae Átmatattvavivekam* librum compositi Incipit यो नम सर्वभूतानि विश्व परितिष्ठते etc

निर्णीय सार तन्त्राणा तार्किकाणा शिरोमणि।
आत्मतत्वविवेकस्य भावमुद्घाटयत्ययं॥

शिष्टाचारपरम्परापरिप्राप्तमभिमतकर्मारम्भसमयकर्तव्यताक कृतमिष्टदेवतानमस्कार शिष्यान् शिक्षयितु आदौ निबध्नाति *svámyam* इत्यादिना। ईशाय सार्वज्ञ्यादिशालिने नम। श्रूयते हि य सर्वज्ञ etc

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 177[b])

603.

Foll 27–37 Linn 8 *Muktivadavichâras*, auctoris anonymi investigatio disputationis de animo liberando institutae Incipit अथ कन्तायदपवर्ग॥ आत्यन्तिकदु खनिवृत्तिर्मुक्तिरित्याचार्या (scil Udayana)। अत्र च निवृत्ति(r)ध्वस अत्यन्ताभावप्रागभावयोरजन्यत्वात् तस्यात्यन्तिकत्व etc

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WILSON 278[b])

604.

Foll 35–41 Linn 10 et 8 Haec folia commentarium ad Badarayanasutra libri quarti caput quartum, quo animi emancipatio tractatur, continent. Incipit सम्पद्याविर्भाव स्वेन शब्दात्॥ इद सूत्र व्याचख्याणो रामानुजा आह॥ अथ प्रयोगात्मा अर्चिरादिना पर ज्योतिरुपसम्पद्य य दशाविशेषमापद्यते स स्वरूपाविर्भाव।

Praecedunt lineae sex, quibus नम्रवादहिम्पनी सम्पूर्णा subscriptum est, quare libellum nostrum ex opere logico quodam desumtum esse suspicor Nam animi liberationem etiam Nyayici systematis partem necessariam esse apud omnes constat

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 177[c])

605.

Foll 36–52 Linn 10–17

A Foll 36–40 *Annambhattae Tarkasangrahas*, quo libro *Annambhatta* Kanadae et systematis nyáyici principia in compendium redegit

Libellus a Ballantyne anno 1851 editus et Anglice versus est De codice Berolinensi cf Weber Catal p 203

B Foll 41–52 *Tarkasangrahadipika*, ad libellum superiorem commentarius ab *Annambhatta* compositus Incipit

विश्वेश्वर साम्बमूर्त्ति प्रणिपत्य गिर गुरु
टीका शिशुहिता कुर्व तर्कसंग्रहदीपिका॥१॥

चिकीर्षितस्य ग्रथस्याऽविघ्नपरिसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारानुमितश्रुतिबो धितकर्त्तव्यताकमिष्टदेवतानमस्कारलक्षण मगल शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन चिकीर्षित प्रतिजानीते ॥ निधायेति ननु मगलस्य समाप्तिसाधनत्व नास्ति मगल कृते पि *Kiranavalyadau* samaptyadarsanat, मगलाभावे पि कादम्बर्यादौ समाप्तिदर्शनात् । etc

Utraque pars anno 1776 a Bhudeva exarata est (WALKER 200[b])

606

Foll 60–122 Linn 15 *Tarkabhashaprakasika,* quo commentario *Chinnabhatta* Tarkabhasha librum, a Kesavamisra scriptum[1] succincte exposuit Incipit

यस्य निश्वसित वेदा यो वदभ्याऽखिल जगत
निर्मम तमह वद विद्यातीर्थं महेश्वर १
मकृन्नत्वापि य लोको लभत शान्तिसपद
स न पायादपायेभ्यो योगानन्दनकसरी २
भवसागतपापौघध्वसनविचक्षण
विघ्नाधकारभास्वत विघ्नराजमह भज ३

चिकीर्षितस्य ग्रथस्य निःप्रत्यूहपरिपूरणाय शिष्टाचारपरिप्राप्तवि शिष्टदेवताप्रणाम मनसा विधाय तत्र प्रधावता प्रवृत्तिसिद्धये विषयप्र योजने निर्दिशन् चिकीर्षित प्रतिजानीत । बालोऽपि य इति etc [2]

In fine haec leguntur iti sri *Harihara* maharája paripalitena sahajasarvajna *Vishnudevaradhya* tanujena Sarvajnanujena Chinnabhattena virachitayam Tarka bháshaprakásikayam prameyadiparichhedah samaptah Quibus Chinnabhatta *Hariharam* regem patronum invenisse traditur Medio in libro *Udayana* (Kiranávali, Kusamánjali), *Kandalikára,* Mandanamisra, *Varadaraja Vachaspatimisra,* Vádindra, Salikanatha (Prasastapada bháshyavyákhyane) alii laudantur

Haec voluminis pars anno 1659 a Jayatilaka (sen- Dipachhandire) accurate exarata est (WALKER 205[c])

607

Foll 95–108 Linn 9 Fragmenta commentarii ad *Kesavae Tarkabhashám,* foll ९५ ९६, et ३१–३२ Incipit

नु मयोगादिजनकपदार्थपृष्ठितया न पूर्वान्यथासिद्धयसत्कथमन्यथा कतया कारणता पच्चेत्कल्पमिति प्राचीननयानुसारी पथा ॥ ननु स्वर्ग प्रति पूर्वभावे etc

Hoc fragmentum e commentario *Gaurikantae* desumtum esse, a Madhavadeva in Tarkabhashasaramanjari sexcenties improbati indiciis quibusdam suspicor quidem, non affirmo

Haec folia circiter annum 1770 exarata sunt. (WALKER 180[f])

608

Foll 126–138 *Átmatvajativichâras,* liber a *Mahadeva* Mukundae filio scriptus Incipit

प्रणम्येशपदाभोज महादेवेन तन्वत ।
ईशसाधारणात्मत्वजातौ युक्तिर्निगद्यते १

ननु कथ जीवेश्वरसाधारणात्मत्वजातिसिद्धि । न च जीवात्मनि सिद्धाया आत्मत्वजात ईश्वरात्मव्यवहारबलनेश्वरे सत्त्वकल्पनात तस्या एव लाघवनात्मपदशक्यतावच्छेदकत्वकल्पनाच्चेश्वरात्मसाधारणात्मत्वजा तिसिद्धिरिति वाच्य ।

In fine haec ईशसाधारणात्मत्वजातिवादो यमद्भुत । महा देवन विदुषा विदुषा तुष्टये कृत ॥ इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञपुण तामकरोपनामकश्रीमुकुदपाडतात्मजश्रीमन्महादेवपडितविरचित आत्म त्वजातिविचारस्समाप्त ॥

Haec folia circiter annum 1780 a Durlabharámi exarata sunt (WALKER 201[h])

609

Opuscula septem Lit Devan Charta Ind Foll 127 Long 13 Lat 4

Foll 1–20 Linn 10 *Sadrisyavadas,* libellus a *Mahadeva* compositus Incipit

प्रणम्य परम धाम शिवाख्यमशिवापह ।
यत्न त्व सादृश्य महादेवेन तन्वत १

सादृश्य सप्तपदार्थानतिरिक्तपदार्थो न वेति विप्रतिपत्ति । न च सप्तपदार्थातिरिक्तपदार्थाप्रसिध्या नैतादृशी विप्रतिपत्ति सभवतीति वाच्य etc

Gangesa quum in Upamanachintamani ad septem categoriarum a philosophis plerisque statutarum numerum duas novas *similitudinem* et *facultatem* (sakti) addidisset, Mahadeva hoc libello priorem ab adversis virorum quorundam opinionibus vindicare studuit

Desinit in disticho निर्णीतमिह सादृश्य समासेन सुयुक्तिभि । महादेवेन विदुषा तनोतु विदुषा मुद ॥

Haec folia anno 1799 exarata sunt (WALKER 180[e])

610

Opuscula novem Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 9½ Lat 4

Foll 1–35 Linn 8–10 *Dharmidharachchhedakalópra*

---

[1] Ipse maximam partem in Gautamae nyáyasutra in usum suum vertit

[2] Tarkabháshá (F I II 47) ab hoc disticho incipit बालोऽपि यो न्यायनय प्रवेशमल्पेन वाञ्छत्यलस श्रुतेन । सक्षिप्तयुक्त्यन्वितत भाषा प्रकाश्यते तस्य कृते मयैषा ॥

tyasattvicharas, liber ab *Harirama* compositus Incipit अनुमितिपरामर्शयो कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्ति स[म]वाय-घटितसामानाधिकरण्य ।

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt. (WALKER 201[a])

611.

Foll 66–94 Linn 11 *Navinamatavicharas* (sive Navyamatavicharas), opinionum a recentioribus philosophis logicis prolatarum investigatio, libellus a *Harirama* (tarkálankára-) scriptus Incipit अनुमिति प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपर[ा]मर्श एव हेतु न तु वह्नि-व्यापकधूमवान्पर्वत इत्याकारक etc

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 180[e])

612.

Foll 29–50 Linn 10 *Navinamatavicharas*

Idem libellus in cod E I H 47 exstat, quo codice ejusdem auctoris *Mangalavada*, *Simagrivada*, *Dharmitavachedakatapratyasattivichara* continentur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 180[c])

613.

Foll 86–131 Linn 12 *Ratnakoshakarikavicharas* Incipit परोक्षज्ञान निश्चयात्मकमेवेति सिद्धात रत्नकोशकारस्तु सत्प्रतिपक्षस्थलनदशाया सशयात्मिकामनुमितिमगीकरोति तत्र सशयत्वस्य लिगपरामर्शादिजन्यतानवच्छेदकतया कथ तत सशय उत्पद्यत इति तु नाशकनीय ॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 128[d])

614.

Foll 140–148 Linn 9 *Laukikavishayavicharas* Incipit घट साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयताया व्यतिति(ri)क्तया सिद्धिरिति नवीना ॥

A *Gadadharae* vishayavichara hic libellus differt

Haec voluminis pars circiter annum 1780 exarata est (WALKER 201[i])

615

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 12 Lat 4 Linn 12, 13

Continetur hoc codice *Manasanayanaprasadani tika* Incipit य नित्य निरवग्रहस्वमहिमामेय etc ॥१॥ अविद्रुशुभ्रमर-सीरुहमविपत्रा etc ॥२॥ अविरलमन्जल etc ॥३॥ यद्विद्याधर लेर्निभर्त्ति etc ॥४॥ यत्पादपावनसरोजरज etc

उद्यद्विद्यामुरसरित्रिय नि मृता यात्मकाशात्
यत्प--न्न सकलविवुधान्नमलीला विभर्त्ति ।
हसाना यत विमलपद्मयाक्ष जीवन जीवन त
घदे विद्यागुरुमविरत मानस तीर्थमार्य ॥६॥

Neque commentatoris neque auctoris[1] nomen codice nostro proditur, nisi hunc e disticho superiore *Jivanam*, *Mánasatirtha* epitheton gerentem, fuisse conjicias Dum folia perlustro, nomina rariora in commentario haec mihi occurrerunt *Gangapuríbhattaraka*, *Manamanoharakara* (frequentissime), *Sálikanátha*

Codex seculo septimo decimo nitide exaratus est (WILSON 405)

616

Foll 80–108 Linn 7

A Foll 80–100[a] *Ákhyátavadavivechanam*, commentarius ad *Ákhyatavadam*, quo logica verbi potestas explicatur Incipit बाधक विनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमना[नु]कूलव्यापारविवक्षेऽपि न क्षति ।

B Foll 100[a]–108[b] *Nanvadatippaní*, ejusdem auctoris anonymi ad caput, quo de negatione disputatur commentarius Incipit ससर्गाभाव इति न च विभाजकीभूताभावत्वमेव प्रवृत्तिनिमित्तमस्तु लाघवादिति वाच्य etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore exarata est (WALKER 162[c])

617.

Foll 51–65 *Nanvadatippani*, commentarius ad caput de negatione agens, a *Raghudeva* (bhattachárya) compositus Incipit

शिव प्रणम्य तत्पश्चात्तकवागीश्वर गुरु
क्रियते रघुदेवेन नञो धेस्य विवेचन १

(तत्सादृश्यमभावश्च तदन्यत्व तदल्पता । अप्रा[श]स्त्य विरोधश्च नञर्था षट प्रकीर्तिता इति गाथात सादृश्यादौ नञ शक्तिरिति भ्रम निराकर्तु in marg) नञ शक्यतावच्छेदक व्यवस्थापयति ससर्गाभावत्वात्यादि ससर्गाभावत्व अन्योन्याभावत्व च नञ शक्यतावच्छेदकमित्यर्थ etc

Desinit in distichis यत्र मूक्त द्विरुक्त वा यत्किचिल्लिखित मया तत्सर्व जगदीशस्य प्रीत्यर्थमित्यनिदित रघुदेवकृतग्रथालोकनेन मनीषिण अध्यायतु मत्सोपेनप्रमादमविवादत ॥

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 180[d])

[1] Hujus liber a verbis स्वभाम्यतरगर्भभाव incepit

tyasattivicharas, liber ab *Harirama* compositus Incipit अनुमितिपरामर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः स[म]वायघटितसामानाधिकरण्य ।

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 201[a])

611.

Foll 66–94 Linn 11 *Navinamatavicharas* (sive Navyamatavicharas), opinionum a recentioribus philosophis logicis prolatarum investigatio, libellus a *Harirama* (tarkalankara-) scriptus Incipit अनुमिति प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपर[ा]मर्श एव हेतुः न तु वह्निव्यापकधूमवान्पर्वतः इत्याकारक etc

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 180[e])

612.

Foll 29–50 Linn 10 *Navinamatavicharas*

Idem libellus in cod E I H 47 exstat, quo codice ejusdem auctoris *Mangalavada, Samagrivada, Dharmitavachedakatapratyasattivichara* continentur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 180[c])

613.

Foll 86–131 Linn 12 *Ratnakoshakarikavicharas* Incipit परोक्षज्ञान निश्चयात्मकमेवेति सिद्धान्तः रत्नकोशकारस्तु सत्प्रतिपक्षमवलनदशायां संशयात्मिकामनुमितिमङ्गीकरोति तत्र संशयत्वस्य लिङ्गपरामर्शादिजन्यतानवच्छेदकतया कथं तत्र संशय उत्पद्यत इति तु नाशङ्कनीय ॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 128[d])

614.

Foll 140–148 Linn 9 *Laukikavishayavicharas* Incipit घट साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयतायाः अतिरि(रा)क्तायाः सिद्धिरिति नवीनाः ॥

A *Gadadharae* vishayavichara hic libellus differt

Haec voluminis pars circiter annum 1780 exarata est (WALKER 201[i])

615

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 12 Lat 4 Linn 12, 13

Continetur hoc codice *Manasanayanaprasádaní tíká* Incipit य नित्य निरवग्रहस्वमहिमानमेय etc ॥१॥ उन्निद्रशुभ्रमरसीरुहसन्निपत्ता etc ॥२॥ अविरलमदजल etc ॥३॥ यद्विद्याधरलेखिर्भिर्ति etc ॥४॥ यत्पादपावनसरोजरजः etc

यद्विद्यासुरसरित्य नि सृता यत्सकाशात
यत्प-- स्व सकलविबुधोत्तमलीला बिभर्ति ।
हसाना यत् विमलवदुपाक जीवन जीवन त
वदे विद्यागुरुमविरत मानस तीर्थमार्यं ॥६॥

Neque commentatoris neque auctoris[1] nomen codice nostro proditur, nisi hunc e disticho superiore *Jivanam, Manasatirtha* epitheton gerentem, fuisse conjicias Dum folia perlustro, nomina rariora in commentario haec mihi occurrerunt *Gangapuribhattaraka, Manamanoharakara* (frequentissime), *Sahkanatha*

Codex seculo septimo decimo nitide exaratus est (WILSON 405)

616

Foll 80–108 Linn 7

A Foll 80–100[a] *Ákhyatavadavivechanam*, commentarius ad *Ákhyatavadam*, quo logica verbi potestas explicatur Incipit बाधक विनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमना[नु]कूलव्यापारविवक्षायेऽपि न क्षतिः ।

B Foll 100[a]–108[b] *Nanvadatippani*, ejusdem auctoris anonymi ad caput, quo de negatione disputatur commentarius Incipit ससर्गाभाव इति न च विभाजकीभूताभावत्वमत्र प्रवृत्तिनिमित्तमस्तु लाघवादिति वाच्य etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore exarata est (WALKER 162[c])

617.

Foll 51–65 *Nanvadatippani*, commentarius ad caput de negatione agens, a *Raghudeva* (bhattacharya) compositus Incipit

शिव प्रणम्य तत्पश्चात्तकवागीश्वर गुरु
क्रियते रघुदेवेन नञा चैत्य विवेचन १

(तस्माद्वयमभावश्च तदन्यत्व तदल्पता । अप्रा[श]स्त्य विरोधश्च नञर्थाः षट प्रकीर्तिताः इति गाथातः सादृश्यादौ नञः शक्तिरिति भ्रम निराकर्तुं in marg) नञ् शक्यतावच्छेदक व्यवस्थापयति ससर्गाभावश्चत्यादि ससर्गाभावत्व अन्योन्याभावत्व च नञः शक्यतावच्छेदकमित्यर्थः etc

Desinit in distichis यत्र मूक द्विरुक्त वा यत्किञ्चिल्लिखित मया तत्सर्वं जगदीशस्य प्रौढपर्यन्तनिन्दिता रघुदेवकृतग्रन्थालोकनेन मनीषिणः अध्यायतु सतीर्थेनस्वात्मविवादतः ॥

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 180[d])

[1] Hujus libri a verbis सभाभ्यन्तरगर्भभार incipit

Udayanáchárya 11. 12. *Udayákarasúnu* 8. *Umásvátiváchakácharya* sive *Váchakáchárya* 3. *Kanáda* sive *Kanabhaksha* 1. 2. 10. *Kandaláyana* Rasesvarasiddhántae loco laudatur (9). *Kapila* (9). 14. *Kátyáyana* 13. *Kántamiṣra* 9 *Kápáli* (9). *Kálottara* (tantra) 7. *Kávyaprakáṣa* 15. *Kirana* (tantra) 7 [1] *Kaiyata* 14. *Kaurmapuráṇa* 5. *Ganakáriká* 6. *Gáruda* (purána) 5. *Gautama* 11. 13. *Govindanáyaka* (9). *Govindáchárya* 9. *Chaturantara* (?) 4.[2] *Charva.:* (9). *Jinadatta* 3. *Jaimini* 12. 15. *Jnánaratnávalí* 7. *Jnánaṣrí* 2. *Tattvaprakása* 7. *Tattvamuktávali* 4 *Tattvavádarahasya* (?) 5. *Tattvaviveka* 5. *Tattvasangraha* 7. *Tárkikaraksha* 5. *Taittiríyakopanishad* 5 *Tautátitáh* (i. e. Kaumáriláh)[3] 3. 13. *Dharmakírti* 2. *Nakulíṣa* 6. *Náráyanakantha* 7 (cf. Rámakantha) *Nástikasiromani Chárváka* 1 (11). *Nílakantha-bhárati* 15. *Nyáyanirnána* lib. 5. *Nyáyabhúshana* lib 12. *Pakshilasvámin* 11. *Pancharátra* (sástra) 4. *Panchasikha* 15. *Panchárthabháshyadípiká* 6. *Patanjali* mahábháshya 13, Yogasútra 15. *Padmanandin* 3. *Paramágamasára* 3. *Páncharátrarahasya* 4. *Púrnaprajna* v. Madhyamandira. *Paushkara* (tantra) 7. *Pratápachandra* 3. *Prabodhasiddhi* 5 (aut liber aut pars libri). *Prabhákara* 4. 12. *Prameyakamalamártanda* 3 (Pratápachandrae liber?). *Prasastapáda* (?) 2. *Bahudanatya* (tantra) 7. *Brihatsanhitá* 5. *Brihaspati* 1. 7. *Bodhichittavivarana* 2. *Bodháyanae* brahmasútravritti 4. *Bhatta* sive *Bhattácháriya* i. e. Kumárilabhaṭṭa 4. 11. 12. 13. 15. *Bhojarája* 7. *Madhyamandira* Mahábháratatátparyanirnaye 5 (Púrnaprajna M. ibid.). *Mahávaráha* 5 *Mahopanishad* 4. 5. *Mánamanohara*, Vágísvarae cujusdam liber 12. *Mrigendra* (tantra) 7. *Yájnavalkya* 15. *Yámuna* 4. *Yogadevae* commentarius ad Paramágamasára 3. *Rasahridaya* 9. *Rasárnava* 9 *Rasesvarasiddhánta* 9. *Rámakantha* 7. *Rámánujae* vedárthasangraha et sárírakamímánsábháshya 4. *sarvajna-Rámesvara-bhaṭṭáraka* 9. *Rásikaranabháshya* 6 *Vardhamána* 13. *Vasuguptáchárya* 8. *Váchaspati* Tattvakaumudyám 14, Vyásabháshyavyákhyáyám 15. *Vájapyáyana* (13). *Vidyánanda* 3. *Vivekavilása* lib 2. *Vishnutattvanirnaya* 5. *Vishnupuráṇa* 5. 15. *Vishnusvámin* 9. *Vítarágastuti* 3. *Venkatanátha* 4. *Vyádi* (9). *Vyása* Yogabháshye 15. *Sankaráchárya* 15. *sankarakinkara* quidam 11. *Sákalyasanhitápariṣishta* 5. *Ṣáradátilaka* (tantra) 15. *Srídharáchárya* 10. *Svetásvataropanishad* 14. *Sákárasiddhi* (liberne an pars libri?) 9. *Sánkhyapravachanam*, alterum Patanjalis Yogasástrae nomen 14. *Siddhasenavákyakára* 3. *Siddhánte* (?) 3. *Somasambhu* 7. *Sománandanátha* 8. *Somesvara* (9). *Saurabheya* (tantra) 7. *Skándapuráṇa* 5 *Syádvádamanjarí* 3. *Svarúpasambodhana* (?) 3. *Haradattáchárya* 6. *Hari* Vákyapadíye 13. *Hemachandra* 3. *Helárájae* commentarius ad Vákyapadíya 13.

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 171.)

[1] Altero loco *karaṇa*, altero *kirana* scribitur

[2] *Chature* MS

[3] Cf satis lepide dictum Sankshepasankaravijaya X.

वाणी काणभुजी च नैव गणिता, लीना क्वचित्कापिली,
शैवं चाशिवभावमेति, भजते गर्हापदं चार्हतं ।
दौर्गं दुर्गतिमश्नुते, भुवि जनः पुष्णाति को वैष्णवं,
निष्णातेषु यतीशमूक्तिषु कथाकेलीकृतामृक्तिषु ॥११८॥
तथागतकथा गता, तदनुयामि नैयायिकं
वचोऽजनि, न चोदितो वदति जातु तौतातितः ।
विदग्धति न दग्धधीर्निदितचापलं कापिलं,
विनिर्दयविनिर्दलद्विमतिसंकरे शंकरे ॥११९॥

623.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 111. Long. 12. Lat. 4½. Linn 9.

Sarvadarsanasangrahas. (B.)

Textus ab *Ísvarachandra* in Bibliotheca Indica editus est.

Hoc apographon ex eodem codice atque Wilsonianum sed neglıgentius post annum 1830 transscriptum est. (MILL 52.)

624.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 206. Long. foll. 1–112 13 foll. 113–206. 12½. Lat 5.

Foll 1–112. Linn. 9 *Ṣankaravijayae*, operis *Anantánándagiri*, Sankarae discipulo, tributi, capita 73. Incipit: नमामि शंकराचार्यगुरुपादसरोरुहं । यस्य प्रसादान्मूढो पि सर्वज्ञो हं सदास्यलं ॥१॥ अनंतानंदगिरिरहमप्रतिहतशिष्यं मम परमगुरोरवतारकथां तदुपकृतियोचितजगत्परंपराविछिंनशु[द्धा]द्वैतविद्याप्रतिष्ठां तदाशाविजयकौतूहलं तद्ग्रामदर्शनविचित्रं तच्छरीरावसानकालागतव्यद्दे[व]वचनं व्यासदत्तायुःप्रपंचं भट्टदर्शनं मंडनमिश्रजयं तदंगनाप्रसंगं देहांतरसंचारविदितकामशास्त्रं शिष्यागमनं नृसिंहसाक्षात्कारं सरस्वतीजयं शृंगगिरिस्थानवासं कांचीनगरनिर्माणं कामाक्षिप्रपंचं श्रीचक्रनिर्माणं मोक्षमार्गप्रकाशं सच्चिदानंदैक्यं च एतानि प्रकरणानि तद्वृत्तांतरकथाविस्तारविजृंभितं नानाप्रश्नोत्तरभासुरं (l. praṣnottarabhásuram) बहुदुष्टमतनिबर्हणमिदानीं पृकरोमि इत्यानंदगिरिकृतौ शास्त्रोपकरणप्रकारणप्रकरणं प्रथमं.

1. Argumentum operis 2. *Guroravatárakathá.* Ṣiva Sankarae formae manifestatur, quo homines a deorum variorum cultu ad numinis unius cognitionem traduceret. 3. *Advaitasvarúpakathanam.* 4. *Ṣivamatanibarhanam.* In Ṣankarae discipulorum numero Padma-

pada, Hastamalaka, Samitpáni, Chidvilása, Jnanakanda, Vishnugupta, Yuddhakirti, Bhánu Marichi, Krishnadarsana, Buddhivriddhi, Virinchipadasuddha (?), Anantanandagiri praestantissimi fuisse dicuntur A Chidambarasthala Sankara Madhyarjunam indeque Ramesvaram proficiscitur Sectae Sivaiticae sex distinguuntur Saiva, Raudra Ugra, Bhakta, Jangama, Pasupata Śaivarum princeps eo tempore *Vidyeshavira* fuisse dicitur 5 (inc fol 16[a]) *Śivaikamatanibarhanam* Sankara sectae *Aradhya* dictae asseclas et eorum principes *Pratipakshachandabhairava* et *Vipakshasula* ad veram religionem perducit 6 [*Bhakta*]*bhágavatamatanibarhanam* Deinde Sankara *Anantasayanam* proficiscitur, ubi sectas Vishnuiticas sex invenit Bhakta, Bhagavata, Vaishnava, Acharachakrin, Vaikhanasa, Karmahina Atque prima bifariam divisa erat (ज्ञानक्रियाभेदात् ज्ञानिनो यथ विष्णुशर्मादय, परे कर्मठा ब्रह्मगुप्तादय)[1] Bhagavatarum princeps *Vipradeva* appellatur 7 *Vaishnavamatanibarhanam* Incipit एव भक्तभागवतमतयोर्निराकृतयो पुनरन्यो वैष्णव *Sarngapanir* इति प्रत्यवतिष्ठते । महद्यशात् । यमुक्त्वा मुच्यते योगी जन्मससारबन्धनात् । ओ नमो नारायणायेति मन्त्रापासको वैकुण्ठभुवन गमिष्यामीति । अतो नारायणमुद्राञ्चितो नारायणशरीरमलोच्चारणमात्रेणैव[2] जन्मससारबन्धनाद्विमुक्तो वैकुण्ठभुवन गमिष्यति । शङ्खचक्राद्यङ्कितगात्रो वैष्णवोत्तम इति । तादृग्विधास्तल्लोकवासिनो विमुक्ता इति प्रसिद्धे ॥ ये बाहुमूलपरिचिह्नितशङ्खचक्रा ये कण्ठलग्नतुलसीनलिनाक्षमाला । ये वा ललाटफलके लसदूर्ध्वपुण्ड्रास्ते वैष्णवा भुवनमाशु पवित्रयन्तीति पुराणप्रसिद्धे ॥ अत शङ्खचक्राद्यङ्कनस्य पुराणपठितत्वादवश्य कर्तव्यमेव भगवच्चिह्नत्वाच्च ॥ 8 *Pancharatryamatanibarhanam* Cujus sectae *Madhava* (pancharatragamadikshita) illo tempore princeps fuisse perhibetur 9 *Vaikhanasamatanibarhanam* Quae dispersa plurima Narayanam summum deum colens, et Narayanopanishadis auctoritate innixa, *Vyasadasam* ducem habuit 10 (fol 34[b]) *Karmahinavaishnavamatanibarhanam* Hujus sectae dogma his *Nanatirthae* (tyaktakarmanas) verbis continetur विष्णुरेव गतिरिति निश्चितचित्ता मया साधनान्तर मन्त्रान्तर गुर्वन्तर देवतान्तर परमपि न दृष्ट । सर्वं विष्णुमय जगदिति गुरूपदेशाद्गुरुरेव मोक्षद । तदानीं भगवतमेव प्रार्थयते । इम मल्लिप्य निज पादारविन्द प्रापयेति । एव मद्गुरुभिरुक्ते भगवानपि तथा करोति । तस्मान्मम पुनर्जननहेत्वभावाज्जीवन्मुक्त एव । 11 *Hairanyagarbhamatanibarhanam* Anantasayana relicto Sankara in *Subrahmanyam* regionem proficiscitur (कुमारधारिभूतिस्थल ॥ स्नात्वा कुमारधारायां नद्या शिष्यसमन्वित । भक्त्या सपूजया मास षण्मुख शेषरूपिण ॥) Ubi sacerdotes cum eo congressi hanc fidem profitentur ब्राह्मणा वय ब्रह्मकुलजा किल मन्वादिस्मृत्युक्ताचारशीला हिरण्यगर्भोपासनपरिलम्भन स्थैर्य 'सर्वं ब्रह्मनिर्मित जगत्' इति ब्रह्मण एव सृष्टिस्थितिलयकर्तृत्वनिश्चय कृत्वा वसाम । तादृग्ब्रह्मस्वरूपदर्शनाच्च । हिरण्यगर्भ समवर्तताग्रे etc 12 *Agnivadimatanibarhanam* Qui ignis cultores trifariam divisi erant *Suhotra, Vitihotra, Kavyahotra* 13 *Sauramatanibarhanam* Jam solis cultores in certamen procedunt, sententiis Vedicis 'sol animus rerum mobilium et stabilium' et 'iste sol numen' confisi Eorumque genera sex erant Primi orientis solis discum, numinis natura praeditum, mundi creandi causam fuisse credebant Alteri solem meridianum, Sivae forma indutum, universi mundi evertendi causam venerabantur Quem enim exitii, eundem initii potentem esse decernebant Tertii occidentis solis discum colentes, Vishnus natura praeditum, universi mundi sustentandi, necnon creandi et dissolvendi causam ideoque substantiam summam esse putabant Quarti solis, trium deorum natura instructum esse credentes trium diei temporum discum adorabant Quinti disci intuendi voto facto, in medio disco versans numen summum, dei aurea barba sive aureis capillis aliisque formis praediti cogitatione, colebant Qui ab his ex parte differebant (schismatici), solum dei venerandi visum in votis habentes, simulatque integro disco eum conspexerunt, sedecim largitionibus colebant, et actionum piarum praemia numini committebant Sole non conspecto, cibo abstinebant Sexti denique, in fronte, brachiis pectore disci signa, ardenti ferro inussa, gerentes, animis deum quovis momento meditabantur तत पर पूर्णमण्डलतिल(?)तिलका रक्तकुसुमधारिण सूर्यभक्ता दिवाकरादय श्रीशंकराचार्यमिदमूचु । स्वामिन्नस्मन्मतमनन्यभेद्य । यत सूर्य सर्वलोकचक्षु किल । अत एव ब्रह्मादिस्वरूप । तस्मात्सृष्टिस्थितिप्रलयहेतुभूत[3] स एव परमात्मा भवितुमर्हति । सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति श्रुत । किच परब्रह्मत्व तस्यैव घटते । असावादित्यो ब्रह्मेति श्रुते । अस्यैव भगवत परममन्त्रोऽष्टाक्षर । घृणि सूर्य आदित्यो - - - एतन्मन्त्रोपासका सूर्यमन्त्रानुवर्तिनो रक्तचन्दनपूर्णपुण्ड्र[रक्त]मालाधारिण षड्विधा भक्ता वर्तन्ते । केचिदुदयमण्डल ब्रह्मात्मकत्वेन सृष्टिकारणमिति भजन्ति । केचित्तु मध्यवर्तिन सूर्यमीश्वररूपेण सर्वजगल्लयकारणमिति भजन्ति । उपसहारवलादुपक्रमोऽपि तेनैव भवतीति निश्चयज्ञानेन भजन्ति । केचिदस्तमयकालबिम्ब विष्ण्वात्मकत्वेन सर्वजगत्परिपालनकारण तदेव सृष्टिलयहेतुभूत परतत्त्वमिति भजन्ति । केचित्त्रिमूर्त्यात्मकत्वेन त्रिकालमण्डलम

[1] विष्णुशर्मेह । अनन्तभगवत्पादकमलमेव शरणमिति तूष्णीमवस्थितस्य ज्ञान । तदनुज्ञा विना तृणचलनमपि न भवतीति । - - एव निराकृतेषु विष्णुशर्मादिभक्तेषु तद[त]न्ये कर्माश्रितभक्ता समन्दगुप्तमागत्य मुनीन्द्रमिम्मचु । स्वामिन् स्मार्तमार्गेण स्नानादिकर्म कुर्वन्तो वयमपि कर्मफल भगवत्पादार्पण कृत्वा निवसाम कृष्णदामकमलाभक्तादय इति ॥

[2] °शरीरमुच्चारण° MS

[3] °स्थितिलयहेतुभूत° MS

विनः । केचिन्मंडलेष्वग्नवतानुष्ठायिनस्तन्मध्यवर्तिनं परमात्मानं हिरण्यश्मश्रुं हिरण्यकेशमित्यादिस्वरूपं भजंति । तत्रैकदेशिनस्तु भगवदीक्षणमात्रव्रतपराः सम्यङ् मंडलं दृष्ट्वा षोडशोपचारपूजां समर्प्य कर्मफलं भगवदर्पणं कृत्वा वसंति, न दर्शनं विनाश्नंति । पुनः केचित्तप्तलोहेन भालभुजवक्षःस्थलेषु[1] मंडलचिह्नानि धृत्वा स्वमनस्येव देवमनुष्यणं ध्यायंतः संति ॥[2] 14. *Gurustuti*. Inde Sankara, in regionem inter septemtriones et orientem sitam profectus, Ganavaram (?) pervenit: पुरं गणवरं प्राप गणपस्याश्रमं शुभं । तत्र नद्यां हि Kaumudyám स्नात्वा विघ्नेशमव्ययं संपूजयति. 15 (fol. 44[b]). *Maháganapatimatanibarhanam*[3]. Atque secta Ganesam colens (gánapatya) genera sex habuit[4]. Maháganapatim qui adorabant, hanc sententiam prae se ferebant: तुंडैकदंतचिह्नाभ्यां चिह्नितं शक्तिसंयुतं । महागणपतिं यस्तु सदा ध्यायत्यनन्यधीः ॥ तन्मूलमंत्रपठनपरः सन्ब्राह्मणोत्तमः । यो वर्तते स एवात्र मोक्षभाग्भवति ध्रुवं ॥ Princeps eorum tunc Girijásuta fuit. 16. *Gánapatyaikadesimatanibarhanam*. Ilis refutatis sectae, quae Haridráganapatim colebat, princeps *Ganakumára* cum Sankara disputat, atque fidem suam his verbis exponit, quae e Skándapurána deprompta esse dicuntur: 'Deum flavo pallio et flava bulla sacra indutum, quadrimanum, trioculum, cujus facies rubicundo colore fulget, funem et stimulum gerentem, manibusque aeque poenas et securitatem dispertientem (veneror).' Incipit: एवं निरस्ते महागणपतिवादिनि गिरिजापुत्रे पुनरन्यस्तु हरिद्रागणपतिमतवादी प्रत्यवतिष्ठते । मंत्रवर्णात् ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे
कविं कवीनामुपमश्रवस्तमं ।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत
आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनं इति ॥

भो यतिवर्य गाणपत्यमतमयुक्तमिति प्रतिपाद्य चिरकालादारभ्य दृढमतोपपन्नं[5] गिरिजापुत्रं तदाश्रितांश्च भ्रष्टान्कृत्वा वर्तसे । किमिदमुचितं । तर्हीदानीमागतं प्रतिपक्षविघ्नदुंढिराजं गणकुमारनामानं विद्धि । किं गणेशमते न्यूनतास्ति । तत्प्रतिपादकस्य मंत्रस्यायमर्थः । गणानां रुद्रविष्णुब्रह्मेंद्रादिगणानां गणपतिमध्यक्षं त्वां हवामहे ध्यानं कुर्महे । किंविशिष्टं । कवीनां भृगुशुक्रशेषप्रभृतीनां कविं । उपदेष्टारमित्यर्थः । पुनः किंविशिष्टं । उपमश्रवस्तमं । श्रवसां सकृच्छ्रवणसर्वविद्याविदां मध्ये [उपमं] उत्तमं । श्रेष्ठमित्यर्थः । ब्रह्मणां प्रपंचकर्तॄणां ज्येष्ठराजं । तत्तद्वारा ज्येष्ठः । प्रभुरित्यर्थः । ब्रह्मादिभिरपि सृष्ट्यादिषु विघ्नेशः पूजनीय इत्यर्थः । आरंभितकार्येषु सर्वेष्वपि देवमनुष्यादिभिः सर्वविघ्नेशः पूजनीय इति पुराणेषु च बहुधा [प्रमाणानि] वर्तते । तं । ब्रह्मणस्पते ब्रह्मणामपि पतिमित्यर्थः । स त्वा समंतात् ऊतिभिः स्तोत्रैः शृण्वन् सादनं निर्विघ्नं शुभं सीद । पालयेत्यर्थः ॥[6] अतः सकलदेवपूज्यो गणपतिरेव । ध्यानं तु ।

पीतांबर [महा]देवं पीतयज्ञोपवीतिनं ।
चतुर्भुजं त्रिनयनं हरिद्रालसदाननं ॥
पाशांकुशधरं देवं दंडाभयकरांबुजं ।
एवं यः पूजयेद्देवं स मुक्तो नात्र संशयः ॥

इति स्कंदपुराणवचनात् । जगदादिकारणं गणपतिरेक एव । तत्कटाक्षाज्जातास्तदंशा ब्रह्मादयः । अतः सर्वदेवपितामहं विघ्नेशं भजंतोऽपि भजंतु । तस्य चिह्नद्वयं तुंडैकदंतात्मकं । तदाकारतप्तलोहांकितभुजद्वयस्तद्भक्ताग्रगण्यः । तस्यैव मुक्तिः करस्था भवतीति पूर्वपक्षे प्राप्ते श्रीमच्छिराचार्यैरिदमुच्यते । etc. 17. *Uchchhishtaganapatimatanibarhanam*. Haec secta, vitae laevae addicta, indeque nomen gerens, duplex erat, alteraque species *Hairamba* appellabatur: उच्छिष्टगणपतेर्मतस्य ज्ञानमतं हैरंबमित्युच्यते । उभयोरपि प्रधानांगयोर्वाममार्गावलंबकत्वेनोच्छिष्टगणपतिरिति नाम प्राप्तं । 18. *Ganapatimatanibarhanam*. De reliquis sectis, quae hoc dogma profitentur: वयं नवनीतादिगणपत्युपासकाः । मदीयाचारस्तु । वेदोक्तकर्मानुकूलेन [मार्गेण] तत्तदुपासना कुर्मः । किं तु गणपतेरुत्तमत्वं, सर्वेषां देवानां तदंशजातत्वं च निश्चित्य गणपतिमतसिद्धांतमोक्षाभिलाषिणः मर्त्यं जगत्तत्पतिरिति ध्यायिनो भवामः । 19. *Saktimatanibarhanam* Inde Sankaras *Bhavánípuram*[7] progreditur, et ibi eos refutat, qui Sivae Bhavánim summam potentiam (महाशंभुशक्ति) esse credebant 20 (fol 52[a]). *Saktimataikadesinirákaranam* E *Kuvalayapura* aliisque urbibus vicinis homines advenimunt, qui Vishnus Mahálakshmím (उत्पत्तिलयकारणं भगवतो विष्णोः प्राणशक्तिः किल । तद्द्वारा पार्वतीवाण्यादिशक्तयश्च बहुधोक्ता उत्पन्नाः) summam deam colebant 21 *Saktimataikadesinibarhanam* De Sáradae deae cultoribus 22

[1] फाल pro भाल hic et alibi MS.

[2] Cf quae Wilson e libro nostro in vol XVI As Res B excerpsit

[3] Incipit एवमानंदसंतुष्टमाचार्यं सेवकानपि । तत्पट्टतद्विजाः प्रेक्ष्य किमेतदिति चाब्रुवन् ॥१॥ न हि युष्मन्मतं सम्यगिव भाति हि पश्यतां । आकाशवन्निरालंबमद्वयं ब्रह्म केवलं ॥२॥ मनोवागादिवृत्तीनामगोचरतरं परं । कथमज्ञोपचोधाय योग्यं स्यात्मतमीदृशं ॥३॥ तत्स्वक्तासन्मतं सम्यगाचरंतु शुभाश्रये । गाणपत्यमिति स्यातं षड्भिर्भेदैर्विवर्जितं ॥४॥ समस्तवेदतात्पर्यैस्तदेव हि समीरितं ।

[4] शैवागमे द्वादशगणपतिप्रकरणे महागणपतिमतमेकं । हरिद्रागणपतिमतमेकं । उच्छिष्टगणपतिमतमेकं । नवनीतगणपतिमतमेकं । स्वर्णगणपतिमतमेकं । संतानगणपतिमतमेकं ।

[5] Eam fere medelam afferendam putavi corruptae codicis scripturae चिरकालादारभ्यदृढमतपदगिरिजापुत्रं.

[6] पराविंत्यर्थः MS

[7] तुलाभवानीपुरं प्राप MS i e तदा भ°.

Saktimataikadesitritayanibarhanam. De secta quadam (vámácháratatparáh), quae Saktim tanquam potentiam a Siva distinctam investigando cognoverat. एव परिहृतेषु दुर्गाकमलावाणीमतसिद्धांतेषु पुनरन्ये शक्तिवादिनः किल वामाचारतत्पराः समागत्याचार्यस्वामिनमिदमूचुः। स्वामिन् संवित्स्वरूपमविदित्वा यतिवेषधारी मतबहिरिव समागत्य दुर्गाद्युपासकानां वृत्तिमन्यथासिद्धां कृत्वा करतलीकृतब्रह्मतत्त्व इव वर्तसे। किं तव ज्ञानेनाद्वैतेन। तस्य शशविषाणवद्वंध्यापुत्रवद्गगनारविंदवदत्यंतासत्त्वात्। सृष्टौ प्रलयेऽपि च भेदस्यैव सिद्धत्वादीश्वरेऽपि विमर्शः पृथगेव। यथा भर्तरि भार्याऽन्या तथैवेत्यर्थः। तयोर्नित्यादिविरुद्धत्वात्स्वतंत्रा शक्तिः शिवस्यापि बलकारिणी। तया विना तस्य तृणचलनक्रियायामप्यसमर्थत्वात्। अतः शक्तिरेव शिवस्यापि कारणं तद्द्वारा जगत्प्रवृत्तिदर्शनात्। अतश्च विमर्शवादिनामस्माकं मतमेव श्रेयस्करं। निर्विमर्शवादिनां शुभरतामपि मुक्तिर्नास्ति। Eaque secta tria genera habuit (Rájasyámalopásaka, Panchadasyupásaka, .)[1] 23 *Kápálikamatanibarhanam* Kápálikae (स्फटिकैरर्धचंद्रैश्च जटाभिः परिशोभिताः) sine sacrificiis (आचारः सर्वप्राणिसंतोषकरः कर्महीनः) *Bhairavam* octo formis venerabantur. Asitánga (Vishnu), Ruru (.), Chanda (Surya), Krodha (Rudra), Unmatta (Indra), Kapala (Chandra), Bhíshana (Yama), Samhára (Bhairava) Cujus sectae principes quum Sankara argumentis ad hominem applicatis dimisisset, Bhairava a cultoribus invocatus, ipse apparet 24 *Kápalikaikadesimatanibarhanam* De secta Kápalika, quae classium (játi) distinctionem aspernabatur. तत्र तावच्चितिभस्मपूर्णकलेवरो नरकपालमालावृतगलो भालदेशरचितकज्जलरेखः सकलकेशरचितजटापटो व्याघ्रचर्मरचितकटिसूत्रकौपीनः कपालशोभितवामकरः सुघंटानादधारिदक्षिणकरः शम्भुभैरव आहो कालीश इति मुहुर्मुहुर्जल्पन्नाचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। 25 (fol 59[a]) *Chárváakamatanibarhanam.* Atheos opinionibus perversis facile abjectis, श्रीमदाचार्यगुरुपादपद्मद्वयं नत्वा तत्कृपाभारभरणोद्युक्तगोपालकोऽभवत्। 26. *Saugatamatanibarhanam.* Saugata, (पीनकलेवरः सूक्ष्मशिरस्कः) regeneratione negata, summum bonum in corporis voluptate quaerit: समग्रभक्षणशीलस्य सुखप्राप्तिरेव मोक्षसाधनं। तदंते मोक्षः करस्थ एव। 27. *Jainamatanibarhanam.* Primum *Purnasamaya* Kshapanaka aggreditur, qui tempus summum numen esse declarat Incipit. अतः क्षपणकः कौपीनमात्रधारी गोलयत्रं तुरीयं यंत्रं (i e quadrantem) कराभ्यां धृत्वा समागत्याचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। भोः स्वामिन् मदीयमतमतिविचित्रं शृणु। क्षपणकः पूर्णसमयनामाहं कालज्ञानकं सूर्यं गोलेन तुरीयेण यंत्रेण वा चक्रा समयज्ञानेन स्वर्गमर्त्य[लोक]पातालस्थल(स्थालभ) - - - शुभं वच्मि। किंच कालः परमदेवता मत्पक्षे चलयितुमीश्वरोऽपि न समर्थः। Deinde Jaina advenit (कौपीनमात्रधारी मलदिग्धांगः सदार्होऽर्हंत इति मुहुर्मुहुरुच्चैरुच्चरन् शून्यांकः शून्यपुंड्रः - - धृतबिंदुपुंड्रः), et animo a corpore separato liberationem aeternam obtineri declarat (जीवस्य देहनिवृत्तिरेव मुक्तिः) 28. *Bauddhamatanibarhanam* Sabara bauddha hanc sententiam profitetur: Res praesentes si oderis, etiam in statu a sensibus remoto (parokshe) praemia omnia perdes, quum is status prorsus vacuus neque praemia largiri possit et inanimus (nirjivatvát) sit. Quod vero principium sentiens (chaitanya), animi vim (jíva) vocabulo notum, in omnibus animantibus mundanis versatur, id in unitate multiforme, corda impellens, se semper liberum, se faciens et fruens, se dualitate expers et summa voluptate gaudens putat, et postquam, quamdiu libuit, in corporibus lusit, corpore abjecto liberum evadit: एवं निराकृतेषु कापालिकचार्वाकसौगतक्षपणकजैनेषु बौद्धः किल शबलनामा प्रबलः प्रत्यवतिष्ठते। किं स्वामिन् सर्वोत्तम इव वर्तसे। तव ज्ञानेन किमद्वैतफलमस्ति(?[2]) तस्य शशविषाणवदत्यंतासत्त्वात्। दृष्टफलं परित्यज्यादृष्टफलाभिलाषी कथमसि। प्रत्यक्षद्रोहिणस्तव परोक्षेऽपि फलाभाव एव भविष्यति। सर्वशून्यस्य परोक्षस्य फलदानासमर्थकत्वान्निर्जीवत्वाच्च। यत्तु जीवशब्दवाच्यं चैतन्यं लोके वर्तते, स तु एकोऽपि बहुरूपाणि धृत्वा हृदयादिप्रेरको भूत्वा नित्यमुक्तस्वरूपः कर्ताहं भोक्ताहमद्वयः परमानंदोऽहमिति मन्वानः स्वाभीष्टं यावत्तावद्देहेषु क्रीडन् पश्चान्मुक्तो देहं परित्यज्येति। 29. *Mallárimatanibarhanam.* Sankaras Anumallam proficiscitur, ubi incolae Mallárim (mallasurahara) colebant. 30 (fol 66[a]) *Vishvaksenamatanibarhanam* Sankara (paschimamárgagámí) in urbem Marundha (?) se confert, cujus incolae Vishvaksenam colebant, quem in Vaikuntha coelo copiarum ducem esse credebant: स तु किल वैकुंठे सेनाधिपतिर्भगवतो द्वितीयावतार इव सकललोकनियंता वर्तते। 31. *Manmathamatanibarhanam* 32 *Kuberamatanibarhanam.* Inde in regionem septemtrionalem profectus, Sankara Mágadhapuram pervenit. 33 *Indramatanibarhanam.* 34 *Yamamatanibarhanam.* Yamaprasthapurae incolae Yamam deum colebant: महिषरूपतमलाद्दांकितभुजद्वयाश्रितमहिषरेयं धृत्वा 35 (fol 74[a]). *Varunaváyubhúmyudakamatanibarhanam* Sankara Prayágam venit, et ibi cum sectarum quatuor, Oceanum, Ventum, Terram, Tírtha colentium principibus: Tírthapati, Pránanátha, Ananta, Jivananda (jívaníya = aqua) disputat 36. *Sunyamatanibarhanam* Nirálamba, qui spatium inane et vacuum dei loco colit, hoc placitum jactat: मृगतृष्णाभसि स्नातः खपुष्पकृतशेखरः। [ए]षं वध्यासुतो योऽस्ति (játi MS) शशशृंग-

---

[1] Quae nomina Wilson I I p 16 tradidit ea nescio an ex his codicis verbis orta sint अतो यूयं षडस्युपासकाः पूर्णाभिषिक्ताः कृतार्थाः कृतकृत्यास्सदा किल। तस्मादितिविधानामस्माकं निस्त्रैगुण्ये पथि विचरतां लोकसमं विद्यते। Initium forsan ita corrigendum est राजश्यामलापंचदशीषोडश्युपासकाः etc

[2] तवाद्वैतज्ञानस्य किं फलमस्ति exspectabas

धनुर्वेदः ॥ तं दृष्ट्वा देवभावेन प्रणम्य शिरसा भृशं । स्वागतोऽसि 37 *Varahamatanibarhanam* De Verris cultoribus 38 *Lokamatanibarhanam* De quatuordecim mundorum cultoribus 39 *Gunamatanibarhanam* एवमेतन्मते परिहृते पुनरन्ये गुणोपासका प्रत्यपतिष्ठन् किल स्वामिनमिदमाहुः । स्वामिन् गुणाः किल लोककर्तारो ब्रह्मादिदेवकारणं किल । स्रतो वयं गुणोपासनमात्रेण कृतार्थाः । सर्वस्यापि प्रपञ्चस्य गुणमयत्वात्सर्वलोकपूज्यत्वं गुणोपासकानामस्माकमस्ति । तस्माद्भवतोऽपि गुणोपासनं कुर्वतो मुक्ता भविष्यतीति प्रामे दुष्टमतशिक्षाया आचार्यैरिदमुच्यते । किमुक्तं भवद्भिर्मूढतमैर्गुणोपासनं कर्तव्यमिति । तदनुपपन्नं तेषां जन्यत्वात् । अशाश्वतगुणोपासनेन किं शाश्वतफलरूपो मोक्षोऽस्ति । तस्मान्मूढबुद्धिं परित्यज्य शुद्धाद्वैतविद्यामाश्रित्य सत्यास्यशीला विगतावेशभावा भवतेति प्रोक्तास्ते[1] ― ― ― कृतविलासपर्यतिविलासाः शिष्या बभूवुः ॥ 40 (fol 78[b]) *Sankhyamatanibarhanam* 41 *Yogamatanibarhanam* 42 *Pilumatanibarhanam* Incipit ततः पीलुना वादिनो (i e Atomici) पीरशिवभट्टशिवगगानापादयः परमगुरुं नत्वेदमूचुः । स्वामिन मदीयमतं शृणु साख्ययोगनिराकरणमिव सुलभं (?) । Eaque sententia haec Libris logicis qui creator dominus statuitur dominus supremus, is propalam creator est Hic terrae et reliquorum elementorum quae atomi sunt, earum conjunctionem creatione dissolutione separationem facit, quum atomi sempiternae sint Hoc modo quum terrae, ignis, aeris materia orta esset, ex his Atala et Vitala mundos creavit, et animalia, quae mundos varios inhabitarent, fecit, dum ipse omnium rerum testis, omnia videns perstat, omnia sic complens ut spatium न्यायशास्त्रे कतश्वर प्रसिद्धः परमेश्वरः साक्षात्कर्ता । स एव सृष्टौ भूम्याद्यणुसयोगं लये वियोगं च करोति भूम्याद्यणूनां नित्यत्वात् । एवं भूम्याग्निवायुप्रपञ्चे जाते तैरेवातलवितललोकसृष्टिं विधाय तत्तल्लोकवासयोग्यान्प्राणिनः सृष्ट्वा स्वयं सर्वसाक्षी सर्वं मपश्यन्नास्ते सर्वपरिपूर्णो स्राकाशवत् । 43 *Karmamatanibarhanam* Inde Sankara Kasim proficiscitur Sectae ritibus observandis salutem summam quaerentis principes Kanaka giri et Turanganatha nominantur 44 *Chandramatanibarhanam* 45 *Bhaumadigrahapanchakasyárthad Rahumatasya nibarhanam* 46 *Kshapanakamatanibarhanam* Kshapanaka ille, cui Sankara cap 27 tempore alio se responsurum esse pollicitus erat, denuo revertitur 47 *Pitrimatanibarhanam* 48 *Sesha garu la matanibarhanam* Hujus sectae duces Sankhapada et Kubjalidha fuerunt 49 *Siddhamatanibarhanam* Sectae principes Chirakirti, Nityánanda, Pararjuna (? चिरकीर्तिजनितानन्दपरार्जुनाख्यः) appellantur 50 (fol 9[?a]) *Gandharvamatanibarhanam* De secta Visvavasu Gandharvam colente 51 *Bhutavetalamatanibarhanam* Incipit तत्र कश्चिच्चित्तिभस्म्याप्रसर्गाः शास्त्रविशयभूवितमधिवेष्टला भूतराडुपासन[परा] etc 52 Venerabilis ille Vyasa, Brahmasutrarum auctor, ad Manikarnikae ripam cum Sankara congressus, et de aphorismi cujusdam interpretatione altercatus, vapulat 53 54 Sankara a Vyasa et Brahmane deo monotheismi propagator instituitur 55 Sankara, postquam Amaralingam, Kedaralingam Badarinarayanam[2], Dvaral am, Ayodhyam, Gayam visit, ad colendum Mallikarjunam proficiscitur, ubi nuntius ad fertur Bhattacharyam quendam, e regione septentrionali profectum, (nimirum Kumarilabhattam, Sankarae aequalem[1]) Bauddhas et Jainas ferro et igni delere (दुष्टमतावलम्बिनो बौद्धान् जैनान् ― ― तेषां शीर्षाणि परशुभिश्छित्त्वा बहुपूलूखलेषु निक्षिप्य कटभ्रमणेश्चूर्णीकृत्य चैवं दुष्टमतध्वसमाचरन्निर्भयो वर्तते) 56 Quocum, in Karisha monte degente (prope Ruddha? urbem), cum collocutus esset, Vidvalayam[3] (Hastinapurad agneyadigbhagasthalam) venit, et in ejus loci vicinia Mandanamisram disputando confutat 57 Ipse vero, Kamasastrae imperitus, a Sarasavani, Mandanamisrae uxore, vincitur 58–61 Quam artem ut edisceret Sankara regis mortui cujusdam corpus intravit 62 (fol 100[a]) Sankara prope Sringapuram in Tungabhadrae ripa academiam instituit, et magistrorum ordinem, *Bharati* titulum gerentem, condit 63 In ea academia duodecim annos moratus, Sankara *Suresvaram* scholae rectorem (pithadhyaksha) instituit Ipse Ahobalam, Venkatagirim, et regionem circiter Kanchinagaram sitam visit, Sivakanchi et Vishnukanchi urbes condit, et *Tamraparni* loci (ताम्रपर्णितटाक) incolas monotheismum docet 64 Kamákshis cultum instaurat qui cultus a Sankhyayana conditus esse dicitur 65 Circulos mysticos, Srichakra appellatos, invenit 66 Incipit कदाचिच्छिष्या *Anantanandagiri* mukhya नत्वेदमूचुः । मोक्ष(स्य)मार्गिलक्षणं वद । Sankara coram discipulis philosophiae Vedanticae principia exponit. 67–72 Sankara, eousque quum in numinis indivisibilis religione docenda et disseminanda elaborasset, aetatis imbecillitate (necnon discipulorum discordia[1]) perspecta, per discipulos principalium superstitionum instituta tradit (earum puto, quae Anantanandae temporibus exstabant) कलावस्मिन्युगनानापापपरिध्वस्तज्ञानाङ्कुरेषु मनःसु *suddhadvaitavidyáyam anadhikarishu* तेषां वृत्तिः पुनरपि यथेप्सिता भवतीति सम्यग्विचार्य लोकरक्षार्थं वर्णाश्रमपरिपालनार्थं परमतकल्पना भेदाभेदास्पदा च रचयितुमुपक्रम्य etc Quare *Paramatakalanalam* discipulum superstitionis Sivaiticae (67), *Lakshmanam* et *Hastamalakam* Vishnuiticae (68), *Divakaram* solis cultus (69), *Tripurakumaram* superstitionis Sakticae (70), *Giriyakumaram* Ganapatyae (71), *Vatukanatham*

[1] सत्यास्यशिलाविगतवेपतापाभवपेतिमोक्तीतेत्रास्ते कृतवि° MS

[2] Ibi aquae perfrigidae Sankarae precibus calidae evadunt

[3] तद्देशवासिनस्तु विभिलविदुरिति वदति ।

Kapalikae doctorem (73) delegat. 74 Discipuli Şankaram celebrant Capitis finis desideratur Desinit in verbis यो मृदा जीवपरभेद जल्पति इह भवाब्धौ मग्ना । ज्ञानायोनिषु मग्ना पुनरपि मातु स्तनरसपानान्मत्ता वाल्ये पुनरपि कौमार

Libros auctor hosce laudat a *Upanishad Atharvasikha, Atharvasiras, Kalagnirudra*, Kaivalya Taittiriya, *Nárâyana*, Brihadaranyaka, *Mahopanishad*, Mundaka, Varuna, Svetasvatara b *Purana* Brihannaradiya, *Bhágavata* (c 10 उक्तं च भागवते भगवद्भक्तस्य लक्षण । न चलति निजवर्णधर्मतो य सममतिरात्मविपक्षपक्षे । न जहति न च हन्ति कंचिदुच्चै कृतमनस[1] तमवेहि विष्णुभक्त ।), Markandeya purana, *Şivagîta, Skandapurana*, Agastyasanhita c *Tantra Brahmayamala, Rudrayámala* d alios libros Jaiminisutra, Suryasiddhanta *Adhikaranaratnamala*

In opere componendo[2] auctor id egisse videtur ut quae superstitiones temporibus suis praevalebant eas dilucida et populari captui adaptata Vedantae expositione refutaret Cui doctrinae ut auctoritatem asciscеret, Şankaram cum singularum sectarum principibus disputantem, omnes eloquentia sua ad veram fidem traducentem, immo miracula efficientem induxit Quod in sectarum externis indiciis et ritibus describendis moratur, intimam vero superstitionum et dogmatum cognitionem rarissime prodit, id his de causis factum esse puto Alias enim fidei ethnicae species, quarum explicationem aggressus est, quo tempore liber scriptus est, obsoletas, auctor auditione tantum accepisse, aliae ita quidem a cultu communi distinctae, ut disciplinam peculiarem constituerent, omnino non videntur fuisse An Aryas illos antiquos propterea triginta tres religiones habuisse putabimus quod tantus deorum supremorum numerus tradatur, hymnique singulos celebrantes exstent? Nomina autem, quae sectarum antistitibus tribuit, fere omnia ficta et a superstitionibus, quas capitibus singulis exponit, desumta esse puto Non enim veri simile videtur, in tanto numero tam paucos fuisse dignos, quorum memoria ab aliis scriptoribus traderetur Tum vero Şankarae discipulum fuisse credemus, qui, ut alias fabulas taceam, Kumárilam magistri aequalem facit? Atque eos libros omnes quos Şankara laudans fingitur, tunc jam scriptos esse nobis persuadebimus, ne Bhágavata quidem quo Vishnubhaktae celebrantur, Şivagitá, Rudrayámala[3] exceptis? Utrum igitur Anantanandagiri noster idem sit cum Anandajnanagiri, qui Suresvarae Şankarae discipuli, Brihadáranyakae interpretatione se usum esse profitetur, an nomen illud a serae aetatis homine usurpatum sit, in praesentia quidem in medio relinquo

Haec voluminis pars circiter annum 1820 negligentissime exarata est, et in medio libro lacunae minores inveniuntur In hac codicis conditione, ea quae supra excerpsi, non equidem pro veris venditare, sed lectorum animos ad opus non prorsus contemnendum advertere volui (WILSON 348a)

625

Lit Devan Charta Ind Foll 105 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Sankaravijayas (B)

Titulus in fine capitum hic subscriptus est इत्यानन्दगिरिकृता etc In margine codicis A शं° क° legitur

De codice Havniensi cf Westergaard p 10

Hoc apographon ex eodem codice atque A sed post annum 1830 transscriptum est Desinit in capite 70 (MILL 30)

626

Foll 113–206 Linn 10 *Sankshepasankarajayas* Sankarae victoria succincte enarrata, liber *Madhavae* tributus (A) Incipit प्रणम्य परमात्मानं şri-*Vidyâtîrtha* rupinam । प्राचीनशंकरजये सार संगृह्यते स्फुटं ॥१॥ यद्वद्दाना पटली विशालौ विलोक्यतेऽल्पे किल दर्पणेऽपि । तद्वन्मदीये लघुसंग्रहेऽस्मिन्नुद्वीक्ष्यता शांकरवाक्यसार ॥२॥ यथातिरुच्ये मधुरेऽपि [illegible] घनिवेशभाजी ॥३॥ स्तुतोऽपि सम्यक्कविभि पुराणै कृतापि नानुपद भाष्यकार । क्षीराब्धिवासी सरसीरुहाक्ष क्षीरं पुन किं चकमे न गोष्ठे ॥४॥ यथाब्धिवीचीमुनि मृतसुधाहरीमाधुरीधुरीणभणितावधीकृत फणाधरापीशितु । शिवकरसुशंकराभिधजगद्गुरो प्रायशो यशो हृदय शाधक कलयितुं समीहामहे ॥५॥[4] क्षेमे शंकरसद्गुरोर्गुणगणा दिग्गजकूलंकषा कालाम्भोलितमालतीपरिमलापष्टम्भमुष्टिंधया । क्वाहं हा तथापि सद्गुरुकृपापीयूषपारप्लवोन्मग्नोन्मग्नकटाक्षवीक्षणबलादस्मि प्रशस्तार्हता ॥६॥ धन्यमन्यविवेकशून्यसुजनमन्याभिकल्याणदीर्घशोल्लसनराधमाधमकथासमर्ददुष्कर्दमे । दिग्धा मे गिरमद्य शंकरगुरुक्रीडासमुद्यच्छापायारसमुग्धलक्ष्मलहरे मधालयामि स्फुट ॥७॥ यथानुसारी विपायासदृग्युद्धहितौद्धमातोर्पोदार्वदृमाि [illegible] कलादुयासनायासि

---

[1] कृतमनस MS

[2] Major pars oratione soluta scripta est nonnunquam versus epici aliaque metra adhibentur

[3] Dhanaja auctore Sankara ipse in Şivapurana (ubinam vero?) laudatur Ad Sankshep I 2 शिवावताराञ्च च भगवतो भाष्यकारस्य

शिवपुराणे [illegible] । तथा चाह शिवपु [illegible] श्रुतेरर्थं प्र [illegible] स एवाथ

[4] Hujus [illegible] nationem obac[illegible]

तां । मद्वाणीमधिवासयामि यमिनस्त्रैलोक्यरंगस्थलीनृत्यत्कीर्तिनटीपटीरपटलीचूर्णैर्विकीर्णैः स्थितौ ॥८॥ पीयूषद्युतिखंडमंडनकृपापारूपांतरः श्रीगुरुप्रेमस्थेमसमर्हणार्हमधुरव्याहारसूनोत्करः । प्रौढोऽयं nava-Kálidása (!)-kavitásamtánasamtánako दद्यादथ समुद्यतः सुमनसामामोदपारंपरीं ॥९॥ सामोदैरनुमोदिता मृगमदैरानंदिता चंदनैर्मंदारैरभिनंदिता प्रियगिरा काश्मीरजैः स्मेरिता । वागेषा nava-*Kálidása*-vidusho दोषोज्झिता दुष्कविव्रातैर्निष्करुणैः क्षियेत विकृता धेनुस्तुरुष्कैरिव ॥१०॥ यद्वा दीनदयालवः सहृदयाः सौजन्यकल्लोलिनीदोलांदोलनखेलनैकरसिकस्वांताः समंतादमी । संतः संति परोक्तिमौक्तिकजुषः किं चिंतयाचानया[1], यद्वा तुष्यति शंकरः परगुरुः कारुण्यरत्नाकरः ॥११॥ उपक्रम्य स्तोतुं कतिचन गुणान् शंकरगुरोः प्रभग्नाः श्लोकार्धे, कतिचन तदर्धार्धरचने । अहं तुष्टूषुस्तानहह कलये शीतकिरणं कराभ्यामाहर्तुं व्यवसितमतेः साहसिकतां ॥१२॥ तथाप्युज्जृंभंते मयि विपुलदुग्धाब्धिलहरीलसत्कल्लोलालीलसितपरिहासैकरसिकाः । अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षाः, किं चित्रं भृशमघटिताभीष्टघटने ॥१३॥ असज्जिह्वाग्रसिंहासनमुपनयतु स्वोक्तिधारामुदारामद्वैताचार्यपादस्तुतिकृतमुकृतोदारताशारदांबा । नृत्यन्मृत्युंजयोत्तंसमुकुटतटकुटीनिःसरत्स्वःसरंतीकल्लोलोद्वेलकोलाहलमदलहरीखंडिपांडित्यहृद्यां[2] ॥१४॥ क्वेदं शंकरसद्गुरोः सुचरितं क्वाहं वराकी, कथं निर्वभासि चिरार्जितं मम यशः, किं मज्जयस्यंबुधौ । इत्युक्त्वा चपलां पलायितवतीं वाचं नियुंक्ते बलात्प्रत्याहृत्य गुणस्तुतौ कविगणश्चित्रं गुरोर्गौरवं ॥१५॥ rukshaksharaván-nighantusaranair aunádikapratyayapráyair हंत षडंतदंतुरतरैर्दुर्बोधदूरान्वयैः । क्रूराणां कवितावतां कतिपयैः कष्टेन कृष्टैः पदैर्हा हा स्याद्वशगा किरातनिततेरेणीव वाणी मम? ॥१६॥ नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेशः, शांतिर्यत्र प्रकचति रसः शेषवानुज्ज्वलाद्यैः । यत्राविद्याक्षतिरपि फलं, तस्य काव्यस्य कर्ता धन्यो *Vyásáchalakavivaras*[3], तत्कृतिज्ञाश्च धन्याः ॥१७॥

तत्रादिम उपोद्घातो द्वितीये तु तदुद्भवः । तृतीये तत्तदमृतांधोऽवतारनिरूपणं ॥१८॥ चतुर्थसर्गे तच्छुद्धाष्टमप्राक्चरितं स्थितं । पंचमे तद्योग्यसुखाश्रमप्राप्तिनिरूपणं ॥१९॥ महतानेहसा येषा संप्रदायागता मता । तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ॥२०॥ तद्व्यासाचार्यसंदर्शविचित्रं सप्तमे स्थितं । स्थितोऽष्टमे मंडनार्यसंवादो, नवमे मुनेः ॥२१॥ वाणीसाक्षिकसान्निध्यनिर्वाहोपायचिंतनं । दशमे योगशक्त्या भूपतिकायप्रवेशनं ॥२२॥ बुद्ध्वा मीनध्वजकलां तत्प्रसंगप्रपंचनं । सर्गे एकादशे तूग्रभैरवाभिधनिर्जयः ॥२३॥ द्वादशे हस्तधात्र्यार्यतोटकोभयसंश्रयः[4] । वार्त्तिकांतब्रह्मविद्याचालनं तु त्रयोदशे ॥२४॥ चतुर्दशे पद्मपादतीर्थयात्रानिरूपणं । सर्गे पंचदशे तूक्तं तदाशाजयकौतुकं ॥२५॥ षोडशे शारदापीठवासस्तस्य महात्मनः । इति षोडशभिः सर्गैर्युतपाद्या शांकरी कथा ॥२६॥ सैषा कलिमलच्छेत्त्री सकृच्छ्रुतापि कामदा । नानाप्रश्नोत्तरै रम्या विदामारभ्यते मुदे ॥२७॥

एकदा देवता रूप्याचलस्थमुपतस्थिरे । देवदेवं तुषारांशुमिव पूर्वाचलस्थितं ॥२८॥ प्रसादानुमितस्वार्थसिद्धयः प्रणिपत्य तं । मुकुलीकृतहस्ताब्जा विनयेन व्यजिज्ञपन् ॥२९॥ विज्ञातमेव भगवन्विद्यते यद्धिताय नः । वंचयन्सुगतान्बुद्धवपुर्धारी जनार्दनः ॥३०॥ तत्प्रणीतागमालंबैर्वैद्वैर्दर्शनदूषकैः । व्याप्तेदानीं प्रभो धात्री रात्रिः संततसैरिव ॥३१॥ वर्णाश्रमसमाचारान्द्विषंति ब्रह्मविद्विषः । ब्रुवंत्याम्नायवचसा जीविकामात्रतां प्रभो ॥३२॥ न संध्यादीनि कर्माणि न्यासं वा न कदाचन । करोति मनुजः कश्चित्सर्वे पाषंडतां गताः ॥३३॥ श्रुते पिदधति श्रोत्रे क्रतुरित्यक्षरद्वये । क्रियाः कथं प्रवर्तेरन्कथं क्रतुभुजो वयं ॥३४॥ शिवविष्णवागमपरैर्लिंगचक्रादिचिह्नितैः । पाषंडैः कर्म संन्यस्तं कारुण्यमिव दुर्जनैः ॥३५॥ अनन्येनैव भावेन गच्छंत्युत्तमपूरुषं । श्रुतिः साध्वी मदक्षीबैः का वा शाक्तैर्न दूषिता ॥३६॥[5] सद्यः कृत्तद्विजशिरःपंकजार्चितभैरवैः । न ध्वस्ता लोकमर्यादा का वा कापालिकाधमैः ॥३७॥ अन्येऽपि बहवो मार्गाः संति भूमौ ससंकटाः । जनैर्येषु पदं दत्त्वा दुरंतं दुःखमाप्यते ॥३८॥ तद्भवाँल्लोकरक्षार्थमुत्साद्य निखिलान्खलान् । वर्त्म स्थापयतु श्रौतं जगद्येन सुखं व्रजेत् ॥३९॥ इत्युक्त्वोपरतान्देवानुवाच गिरिजाप्रियः । मनोरथं पूरयिष्ये मानुष्यमवलंब्य वः ॥४०॥ दुष्टाचारविनाशाय धर्मसंस्थापनाय च । भाष्यं कुर्वन्ब्रह्मसूत्रतात्पर्यार्थविनिर्णयं ॥४१॥ मोहनप्रकृतिद्वैतध्वांतमध्याह्नभानुभिः । चतुर्भिः सहितः शिष्यैश्चतुर्भिर्हरिवद्भुजैः ॥४२॥[6] यतींद्रः शंकरो नाम्ना भविष्यामि महीतले । मद्वत्त्वया भवंतोऽपि मानुषीं तनुमाश्रिताः ॥४३॥ तं मामनुसरिष्यंति सर्वे त्रिदिववासिनः । तदा मनोरथः पूर्णो भवतां स्यान्न संशयः ॥४४॥ ब्रुवन्नेवं दिविषदः कटाक्षानन्यदुर्लभान् । कुमारे निदधे भानुः किरणानिव पंकजे ॥४५॥ क्षीरनीरनिधेर्वीचिसंचयान्प्राप्य तान्गुहः । कटाक्षान्मुमुदे रश्मीन्कुमुद्वानैंदवानिव ॥४६॥ अवदच्चंदनस्यंदममंदं चंद्रशेखरः । दंतचंद्रातपानंदिवृंदारकचकोरकः[7] ॥४७॥ शृणु सौम्य वचः श्रेयो जगदुद्धारगोचरं । कांडत्रयात्मके[8] वेदे प्रोद्धृते स्याद्द्विजोद्धृतिः ॥४८॥ तद्रक्षणे रक्षितं स्यात्सकलं जगतीतलं । तदधीनत्वतो वर्णाश्रमधर्मततेस्, ततः ॥४९॥ इदानीमिदमुद्धार्यमिति वृत्तिमतः पुरा । मम गूढाशयविदौ विष्णुशेषौ समीपगौ ॥५०॥ मध्यमं कांडमुद्धर्तुमनुज्ञातौ मयैव तौ । अवतीर्यांशतो भूमौ सकर्षणपतंजली ॥५१॥ मुनी

---

[1] चिंतयानंतया Schol B E I H 441 चिंतया मेऽनया E I H 1960

[2] *Khandin* vocabulo *Harsha* significatur

[3] Schol व्यास इवाचलः स्थिरश्चासौ कविश्रेष्ठश्चेति व्यासाचलकविवरो माधवः । Me vero nescio quae impellunt, ut sub hoc epitheto veri auctoris nomen (Vyásagiri ?) latere existimem

[4] Hastadhatri = Hastamalaka.

[5] 'Quae animo integro uni viro summo devota est, num quaequam traditio honesta (quasi matrona) superstes est, quae non a superstitionis Sakticae asseclis temulentis contaminata sit ' Auctor doctrinas sacras cum matronis comparat, quibus utrisque Saktas prave usos esse constat

[6] 'Cum quatuor aptis discipulis conjunctus, sicut Hari quatuor manibus, qui, sol velut meridianus, dualitatis tenebras dispellent, fatuitate (*ajnana*) productas '

[7] दंतचंद्रामितान° A et E I H 1960

[8] Schol. कांडत्रयात्मके । कर्मोपासनाज्ञानभेदेन वृंदत्रयात्मके ।

Kapalikae doctorem (73) delegat 74 Discipuli Sankaram celebrant Capitis finis desideratur Desinit in verbis यो मूढा जीवपरभेद जल्पति इह भवाब्धौ मग्ना । नानायोनिषु मग्ना पुनरपि मातु स्तनरसपानान्मज्ञा बाल्य पुनरपि कौमार

Libros auctor hosce laudat a *Upanishad Atharvasikha, Atharvasiras, Kalagnirudra,* Kaivalya, Taittiriya, Narayana, Brihadaranyaka *Mahopanishad,* Mundaka, Varuna, Svetasvatara b *Purana* Brihannaradiya, *Bhágavata* (c 10 उक्त च भागवत भगवद्भक्तस्य लक्षण । न चलति निजवर्णधर्मतो य सममतिरात्मविपक्षपक्षे । न जहति न च हति कंचिदुच्चै कृतमनस[1] तमवेहि विष्णुभक्त ।) Markandeya purana, *Sivagita, Skándapurana,* Agastyasanhita c *Tantra Brahmayamala, Rudrayamala* d alios libros Jaiminisutra, Suryasiddhanta *Adhikaranaratnamala*

In opere componendo[2] auctor id egisse videtur ut, quae superstitiones temporibus suis praevalebant eas dilucida et populari captui adaptata Vedantae expositione refutaret Cui doctrinae ut auctoritatem asciscerent, Sankaram cum singularum sectarum principibus disputantem, omnes eloquentia sua ad veram fidem traducentem immo miracula efficientem induxit Quod in sectarum externis indiciis et ritibus describendis moratur, intimam vero superstitionum et dogmatum cognitionem rarissime prodit, id his de causis factum esse puto Alias enim fidei ethnicae species, quarum explicationem aggressus est, quo tempore liber scriptus est, obsoletas, auctor auditione tantum accepisse, aliae ita quidem a cultu communi distinctae ut disciplinam peculiarem constituerent, omnino non videntur fuisse An Aryas illos antiquos propterea triginta tres religiones habuisse putabimus quod tantus deorum supremorum numerus tradatur, hymnique singulos celebrantes exstent? Nomina autem, quae sectarum antistitibus tribuit, fere omnia ficta et a superstitionibus, quas capitibus singulis exponit, desumta esse puto Non enim veri simile videtur, in tanto numero tam paucos fuisse dignos, quorum memoria ab aliis scriptoribus traderetur Tum vero Sankarae discipulum fuisse credemus, qui, ut alias fabulas taceam, Kumarilam magistri aequalem facit? Atque eos libros omnes quos Sankara laudans fingitur, tunc jam scriptos esse nobis persuadebimus, ne Bhagavata quidem quo Vishnubhaktae celebrantur Sivagitá, Rudrayámala[3] exceptis? Utrum igitur Anantanandagiri noster idem sit cum Anandajnanagiri, qui Suresvarae Sankarae discipuli, Brihadaranyakae interpretatione se usum esse profitetur, an nomen illud a serae aetatis homine usurpatum sit, in praesentia quidem in medio relinquo

Haec voluminis pars circiter annum 1810 negligentissime exarata est, et in medio libro lacunae minores inveniuntur In hac codicis conditione, ea quae supra excerpsi non equidem pro veris venditare, sed lectorum animos ad opus non prorsus contemnendum advertere volui (WILSON 348[a])

[1] सतमनस MS

[2] Major pars oratione soluta scripta est nonnunquam versus epicus aliaque metra adhibentur

[3] Dhanapati auctore Sankara ipse in Sivapurana (ubi nam vero?) laudatur Ad Sankal ep I 21 शिवपुराणेऽपि च भागवते भाष्यकारस्य

625.

Lit Devan Charta Ind Foll 105 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 9

Sankaravijayas (B)

Titulus in fine capitum hic subscriptus est इत्यानंदगिरिकृतौ etc In margine codicis A आ° क° legitur

De codice Havniensi cf Westergaard, p 10

Hoc apographon ex eodem codice atque A sed post annum 1830 transscriptum est Desinit in capite 70 (MILL 30)

626

Foll 113—206 Linn 10 *Sankshepasankarajayas* Sankarae victoria succincte enarrata, liber *Madhavae* tributus (A) Incipit प्रणम्य परमात्मान श्री-*Vidyatirtha* rupinam । प्राचीनशंकरजये सार सगृह्यते स्फुट ॥१॥ यद्यप्यहो वाक्पटलो विशालो विलोक्यतेऽस्ते किल दर्पणेऽपि । तद्वन्मदीय लघुसुग्रहेऽस्मिन्प्रबुद्धीस्यता शाकरवाकसार ॥२॥ यथापितुच्चे मधुरेऽपि रुच्युत्पादाय रुच्यतरयोजनार्हा । तथैष्यता प्राक्कविहृद्यपद्येष्वेपापि भव्यसन्निवेशभगी ॥३॥ स्तुतोऽपि सम्यक्कविभि पुराणै कृतापि नम्रुमधु भाष्यकार । क्षीराब्धिवासी सरसीरुहाक्ष क्षीर पुन कि चकमे न गोष्ठे ॥४॥ पयोम्बिविवरीमुनि मृतमुधार्त्रीमापुरीपुरीषपरिहितापदीकृत फणाधराधीशितु । शिवकरसुशंकराभिधजगद्गुरो मायशो यशो हृदयपोषक कलयितु समीहामहे ॥५॥[4] क्वैमे शंकरसद्गुरोर्गुणगणा दिग्नालकूलकषा कालोन्मीलितमालतीपरिमलाचयभुषिधया । क्काह इह तथापि सद्गुरुकृपापीयूषपारपरीमग्नेनोन्मग्नकटाक्षवीक्षणवलादस्ति प्रस्ताहता ॥६॥ धन्यमन्यविवेकशून्यमुजनमन्याभिकन्यानदीनृत्तोल्लंघनता धमाधमकथासमर्दुष्कदेमे । दिग्धा मे गिरमद्य शंकरगुरुश्रीशासमुद्यत शापापगपारसमुच्चलज्जलहरै सक्षालयामि स्फुट ॥७॥ अथामृगुरौ विपाकसदृशयुद्धयितौद्भ्यमाशीर्योदायदयादिपर्वतकलादुपासनाशि-

[4] Hujus distichi annominationem observatam velim

शिवपुराणादेरयमतथ्य । तथा चोक्त शिवपुराणे । व्याकुर्वन्व्यासमूनार्थ श्रुतेरर्थ यथोचिवान् । श्रुतेर्न्याय्य स एवार्थ शंकर सवितानन ॥

तां । मद्वाणीमधिवासयामि यमिनस्त्रैलोक्यरंगस्थलीनृत्यत्कीर्तिनटीपटीरपटलीचूर्णैर्विकीर्णैः स्थितौ ॥८॥ पीयूषद्युतिखंडमंडनकृपारूपांतरः श्रीगुरुप्रेमस्थेमसमर्हणार्हमधुरव्याहारसूनोत्करः । प्रौढोऽयं nava-Kálidása(!)-kavitásamtánasamtánako दद्यादद्य समुद्यतः सुमनसामामोदपारंपरीं ॥९॥ सामोदैरनुमोदिता मृगमदैरानंदिता चंदनैर्मंदारैरभिनंदिता प्रियगिरा काश्मीरजैः स्मेरिता । वागेषा nava-*Kálidása*-vidusho दोषोज्झिता दुष्कविव्रातैर्निष्करुणैः क्रियेत विकृता धेनुर्लुलुप्कैरिव ॥१०॥ यद्वा दीनदयालवः सहृदयाः सौजन्यकल्लोलिनीदोलांदोलनखेलनैकरसिकस्वांताः समंतादमी । संतः संति परोक्तिमौक्तिकजुषः किं चिंतयायानया[1], यद्वा तुष्यति शंकरः परगुरुः कारुण्यरत्नाकरः ॥११॥ उपक्रम्य स्तोतुं कतिचन गुणान् शंकरगुरोः प्रभग्नाः श्लोकार्धे, कतिचन तदर्धार्धरचने । अहं तुष्टूषुस्तानहह कलये शीतकिरणं कराभ्यामाहर्तुं व्यवसितमतेः साहसिकतां ॥१२॥ तथाप्युज्जृंभंते मयि विपुलदुग्धाब्धिलहरीलसत्कल्लोलालीललितपरिहासैकरसिकाः । अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षाः, किं चित्रं भृशमघटिताभीष्टघटने ॥१३॥ अस्मज्जिह्वाग्रसिंहासनमुपनयतु स्वोक्तिधारामुदारामद्वैताचार्यपादस्तुतिकृतमुकृतोदारताशारदावा । नृत्यन्मृत्युंजयोच्चैर्मुकुटतटकुटीनिःस्रवत्स्वःस्रवंतीकल्लोलोद्वेलकोलाहलमदलहरीखंडिपांडित्यहृद्यां[2] ॥१४॥ क्वेदं शंकरसद्गुरोः सुचरितं क्वाहं वराकी, कथं निर्वक्ष्यासि चिरार्जितं मम यशः, किं मज्जयस्यंबुधौ । इत्युक्त्वा चपलां पलायितवतीं वाचं नियुंक्ते बलात्प्रत्याहृत्य गुणस्तुतौ कविगणश्चित्रं गुरोर्गौरवं ॥१५॥ rukshaikshara-váń-nighantusaranair aunádikapratyayapráyair हंत षडंतदंतुरतरैर्दुर्बोधदूरान्वयैः । क्रूराणां कवितावतां कतिपयैः कष्टेन कृष्टैः पदैर्हा हा स्याद्वशगा किरातविततेरेणीव वाणी मम? ॥१६॥ नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेशः, शांतिर्यत्र प्रकचति रसः शेषवानुज्ज्वलाद्यैः । यत्राविद्याक्षतिरपि फलं, तस्य काव्यस्य कर्ता धन्यो *Vyásáchalakavivaras*[3], तत्कृतिज्ञाश्च धन्याः ॥१७॥

तत्रादिम उपोद्घातो द्वितीये तु तदुद्भवः । तृतीये तत्तदमृताधोऽवतारनिरूपणं ॥१८॥ चतुर्थसर्गे तच्छुद्धाष्टमप्राक्चरितं स्थितं । पंचमे तद्योग्यमुत्साश्रमप्राप्तिनिरूपणं ॥१९॥ महतानेहसा येषा संप्रदायागता गता । तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ॥२०॥ तद्वामाचार्यसंदर्शविचित्रं सप्तमे स्थितं । स्थितोऽष्टमे मंडनार्यसंवादो, नवमे मुनेः ॥२१॥ वाणीसाक्षिकमारेन्द्रनिरोहोपायचिंतनं । दशमे योगशक्त्या भूपतिकायप्रवेशनं ॥२२॥ बुद्ध्वा मीनध्वजकलां तत्प्रसंगप्रपंचनं । सर्गे एकादशे नृग्रभैरवाभिधनिर्जयः ॥२३॥ द्वादशे हस्तधात्र्यार्यतोटकोभयसंश्रयः[4] । वार्त्तिकातत्त्वनिश्चाचालनं तु त्रयोदशे ॥२४॥ चतुर्दशे पद्मपादतीर्थयात्रानिरूपणं । सर्गे पंचदशे तूक्तं तदाशाजयकौतुकं ॥२५॥ षोडशे शारदापीठवासस्तस्य महात्मनः । इति षोडशभिः सर्गैर्व्युत्पाद्या शांकरी कथा ॥२६॥ सैषा कलिमलच्छेत्री सकृच्छ्रुतापि कामदा । नानाप्रश्नोत्तरै रम्या विदामारभ्यते मुदे ॥२७॥

एकदा देवता रूप्याचलस्थमुपतस्थिरे । देवदेवं तुषारांशुमिव पूर्वाचलस्थितं ॥२८॥ प्रसादानुमितस्वार्थसिद्धयः प्रणिपत्य तं । मुकुलीकृतहस्ताब्जा विनयेन व्यजिज्ञपन् ॥२९॥ विज्ञातमेव भगवन्विद्यते यद्धिताय नः । वंचयन्सुगतान्बुद्धवपुर्धारी जनार्दनः ॥३०॥ तत्प्रणीतागमालंबैर्वेदैर्देशनदूषकैः । व्याप्तेदानीं प्रभो धात्री रात्रिः संततमैरिव ॥३१॥ वर्णाश्रमसमाचारान्द्विषंति ब्रह्मविद्विषः । बुरंत्याम्नायवचसा जीविकामात्रतां प्रभो ॥३२॥ न संध्यादीनि कर्माणि न्यासं वा न कदाचन । करोति मनुजः कश्चित्सर्वे पाषंडतां गताः ॥३३॥ श्रुते पिदधति श्रोत्रे क्रतुरित्यक्षरद्वये । क्रियाः कथं प्रवर्तेरन्कथं क्रतुभुजो वयं ॥३४॥ शिवविष्णवागमपरैर्लिंगचक्रादिचिह्नितैः । पाषंडैः कर्म संन्यस्तं कारुण्यमिव दुर्जनैः ॥३५॥ अनन्येनैव भावेन गच्छंत्युत्तमपूरुषं । श्रुतिः साध्वी मदक्षीबैः का वा शाक्तैर्न दूषिता ॥३६॥[5] सद्यः कृत्तद्विजशिरःपंकजार्चितभैरवैः । न ध्वस्ता लोकमर्यादा का वा कापालिकाधमैः ॥३७॥ अन्येऽपि बहवो मार्गाः संति भूमौ ससंकटाः । जनैर्येषु पदं दत्त्वा दुरंतदुःखमाप्यते ॥३८॥ तद्वर्यांल्लोकरक्षार्थमुत्साद्य निखिलान्खलान् । वर्त्म स्थापयतु श्रौतं जगद्येन सुखं व्रजेत् ॥३९॥ इत्युक्त्वोपरतान्देवानुवाच गिरिजाप्रियः । मनोरथं पूरयिष्ये मानुष्यमवलम्ब्य वः ॥४०॥ दुष्टाचारविनाशाय धर्मसंस्थापनाय च । भाष्यं कुर्वन्ब्रह्मसूत्रतात्पर्यार्थविनिर्णयं ॥४१॥ मोहनप्रकृतिद्वैतध्वांतमध्याह्नभानुभिः । चतुर्भिः सहितः शिष्यैश्चतुर्भिर्हरिवद्भुजैः ॥४२॥[6] यतींद्रः शंकरो नाम्ना भविष्यामि महीतले । मद्वत्त्वया भवंतोऽपि मानुषीं तनुमाश्रिताः ॥४३॥ तं मामनुसरिष्यति सर्वे त्रिदिववासिनः । तदा मनोरथः पूर्णो भवता स्यान्न संशयः ॥४४॥ कुमारेवं दिविषदः कटाक्षानन्यदुर्लभान् । कुमारे निदधे भानुः किरणानिव पंकजे ॥४५॥ क्षीरनीरनिधेर्वीचिसचिवान्प्राप्य तान्गुहः । कटाक्षान्सुमुदे रश्मीन्कुमुद्वानिंदवानिव ॥४६॥ भवदन्नंदनं स्कंदममंदं चंद्रशेखरः । दंतचंद्रातपानंदिवृंदारकचकोरकः[7] ॥४७॥ शृणु सौम्य वचः श्रेयो जगदुद्धारगोचरं । कांडत्रयात्मके[8] वेदे प्रोद्धृते स्याद्विजोद्धृतिः ॥४८॥ तद्रक्षणे रक्षितं स्यात्सकलं जगतीतलं । तदधीनत्वतो वर्णाश्रमधर्मततेस्, ततः ॥४९॥ इदानीमिदमुद्धार्यमिति वृत्तिमतः पुरा । मम गूढाशयविदौ विष्णुशेषौ समीपगौ ॥५०॥ मध्यमं कांडमुद्धर्तुमनुज्ञातौ मयैव तौ । अवतीर्याशतो भूमौ संकर्षणपतंजली ॥५१॥ मुनी

[1] चिंतयानंतया Schol B E. I H 441 चिंतया मेऽनया E. I H 1960

[2] *Khandin* vocabulo *Harsha* significatur

[3] Schol व्यास इवाचलः स्थिरश्चासौ कविश्रेष्ठश्चेति व्यासाचलकविवरो माधवः । Me vero nescio quae impellunt, ut sub hoc epitheto veri auctoris nomen (Vyásaguru?) latere existimem

[4] Hastadhátrí=Hastámalaka.

[5] 'Quae animo integro uni viro summo devota est, num quaequam traditio honesta (quasi matrona) superstes est, quae non a superstitionis Sakticae asseclis temulentis contaminata sit' Auctor doctrinas sacras cum matronis comparat, quibus utrisque Sáktas prave usos esse constat

[6] 'Cum quatuor aptis discipulis conjunctus, sicut Hari quatuor manibus, qui, sol velut meridianus, dualitatis tenebras dispellent, fatuitate (ajnana) productas

[7] दंतचंद्रामितानं° A et E. I H 1960

[8] Schol. कांडत्रयात्मके । कर्मोपमनाज्ञानभेदेन वृंदत्रयात्मके ।

भूत्वा तदोपास्तियोगकाण्डकृती[1] स्थितौ । अग्रिम ज्ञानकाण्ड तूद्धरिष्यामीति, देवता ॥५२॥ सम्प्रति प्रतिजज्ञाने स्म, जानात्येव भवानपि । जैमिनीयन्यायवाथ शरत्पर्वशशी भव ॥५३॥ विशिष्ट कर्मकाण्ड त्वमुद्धर प्रयत्न कृते । सुब्रह्मण्य इति ख्याति गमिष्यसि ततोऽधुना ॥५४॥ नैगमीं कुरु मर्यादामवतीर्य महीतले । निर्जित्य सौगतान्सर्वानाम्नायार्थविरोधिन ॥५५॥ ब्रह्मापि ते सहायार्थं मण्डनो नाम भूसुर । भविष्यति महेन्द्रोऽपि सुधन्वा नाम भूमिप ॥५६॥ तथेति प्रतिजग्राह विधेरपि विधायिनीं । सुधानीकपतिर्वाणीं सुधाधारामिव प्रभो ॥५७॥ अथेन्द्रो नृपतिर्भूत्वा प्रजा धर्मेण पालयन । दिव चकार पृथिवी स्वपुरीममरावतीं ॥५८॥ सर्वज्ञोऽप्यमता शास्त्रे कृत्रिमश्रद्धयान्वित । प्रतीघमाय क्रौञ्चारिर्मेलयामास सौगतान् ॥५९॥ तत स तारकारातिरजनिष्ट महीतले । भट्टपादाभिधा यस्य भूषा दिक्सुदृशामभूत् ॥६०॥ स्फुटयन्वेदतात्पर्यमभाज्जैमिनिसूत्रित । सहस्रांशुरिवानूरुव्यञ्जित भासयन्नगत् ॥६१॥ राज सुधन्वन प्राप नगरी स जयन्दिश । सत्युन्मय स्थितोन्द्रोऽपि विधिवत्तमपूजयत् ॥६२॥ सोऽभिनद्याशिषा भूपमासीन काञ्चनासने । ता सभा शोभयामास सुरभिर्भुवनीमिव ॥६३॥ सभासमीपविटपिस्थितकोकिलकूजित । श्रुत्वा जगाद तद्व्याजाद्राजान पण्डिताग्रणी ॥६४॥ मलिनैश्चेन्न सगस्ते नीचै काककुले पिक । श्रुतिदूषकनिर्ह्रादै श्लाघनीयस्तदा भवे ॥६५॥ षड्भिज्ञा निशम्यमा वाच तात्पर्यगर्भिता । नितरा चरणस्पृष्टा भुजगा इव चुक्रुधु ॥६६॥ छित्त्वा युक्तिकुठारेण बुद्धसिद्धान्तशाखिन । स तद्ग्रेषणैश्चोर्ण क्रोधज्वालामवर्धयत ॥६७॥ सा सभा वदनैस्तेषा रोषपाटलकान्तिभि । नभो बालातपाताम्रं सरसीव सरोरुहै ॥६८॥ उपन्यस्यन्तु साक्षेप खण्डयन्तु परस्पर । तेषृग्नितष्ठचिषापो भिन्दन्निव रसातल ॥६९॥ अथ पेतुर्बुधद्रेण यता पक्षेषु तद्यण । स्थूलकर्कशतर्कण तथागतधराधरा ॥७०॥[2] समंत्रपद पित्तोऽसहमान इव द्विषा । चकार चित्तविम्यस्तानेतान्मौनविभूषितान् ॥७१॥ तत प्रक्षीणदर्पेषु बौद्धेषु वसुधाधिप । बोधयन्बहुधा वेदपथासि प्रशशास स ॥७२॥ सभायेऽथ धराधीशो विद्यापती जयाभयौ । स पतित्वा गिरे शृङ्गादव्ययस्तस्मात् भुव ॥७३॥ तदाकर्ण्य सुगतान्वये परस्परमलोकयन् । द्विजाग्र्यस्तु सरन्वेदानारुरोह गिरे शिर ॥७४॥ यदि वेदा प्रमाण स्युर्भूयात्काचिन्न मे क्षति । इति घोषयता तस्मादपपाति सुमहात्मना ॥७५॥ किमु दौर्हृददन्नेऽपि पुण्ये पिलपमाण्यते । ययातिश्च्यवते स्वर्गा पुनर्व्युपिरे भता ॥७६॥ अपि लोकगुरु शैलाभूलपिण्ड इवापतत् । श्रुतिरात्मशरण्यानां व्यसन नो छिनत्ति कि ॥७७॥ श्रुत्वा तम्नुत कर्म द्विजा दिग्भ्य समाययु । मनपोपमिताकर्ण्य निकुञ्जभ्य शिखायला ॥७८॥ दृष्ट्वा तमक्षत राजा बद्धा श्रुतिषु सदधे । निनिन्द बहुधात्मान खलसंसर्गदूषित ॥७९॥ सौगतान्त्वमुपर्षद् प्रमाण मतनिर्णये । मणिमन्त्रौषधैरस्य देहरक्षा भवेदिति ॥८०॥ दुर्विपैरन्वपालीत प्रसर्थेऽपदऽपि पार्थिव । भ्रुकुटीभीकरमुख सभासुप्रतरा व्यधात् ॥८१॥ पृच्छामि भवत किञ्चिद्वक्तु न प्रभवति ये । सशापलषु मर्यादा घातयिष्याम्यमशाम ॥८२॥ इति सश्रुत्य[3] गोलेशो घटमाशीविषान्वित । आनाय्यात्[4] किमस्तीति पप्रच्छ द्विजसौगतान्[5] ॥८३॥ वक्ष्यामहे वय भूय श्व प्रभातेऽस्य निर्णय । इति प्रसाद्य राजान जग्मुर्भूसुरसौगता ॥८४॥ पद्मा इव तपस्तेषु कण्ठद्वयसपाथसि । द्युमणि प्रति भूदेवा सोऽपि प्रादुरभून्नत ॥८५॥ सदिश्य वचनीयाशमादित्योऽन्तर्हिते द्विजा । आजग्मुरपि निश्चित्य सौगता कलशस्थित ॥८६॥ ततस्ते सौगता सर्वे भुजगोऽस्तीत्यवादिषु । भोगीशभोगशयनो भगवानिति भूसुरा ॥८७॥ श्रुतभूसुरवाक्यस्य वदन पृथिवीपते । कासारशोषणम्लानसारसश्रियमाददे ॥८८॥ अथ प्रावाच दिव्या वाक समाजमशरीरिणी । नुदती सशय तस्य सर्वेषामपि शृण्वता ॥८९॥ सत्यमेव महाराज ब्राह्मणा यदभाषिरे । मा कृथा सशय तत्र भव सत्यप्रतिश्रव ॥९०॥ श्रुत्वाशरीरिणीं वाणीं दर्शं यसुधाधिप । मूर्ध्नि मधुद्विष कुम्भे सुधामिव सुराधिप ॥९१॥ निरस्ताखिलसदेहो विन्यस्तेतरदर्शनात् ।[6] व्यधादाज्ञा ततो राजा वधाय श्रुतिविद्विषा ॥९२॥ आ सेतोरा तुषाराद्रेर्बौद्धानावृद्धबालक ।[7] न हन्ति य स हन्तव्यो भृत्यानित्यन्वशान्नृप ॥९३॥ इष्टोऽपि दुष्टदोषश्छेद्य एव महात्मना । जननीमपि कि साक्षान्नावधीद्भृगुनंदन[8] ॥९४॥ स्कन्दानुसारिराजेन जैना धर्मद्विषो हता । योगीन्द्रेणेव योगघ्ना विघ्नास्तत्त्वावलम्बिना ॥९५॥ हतेषु तेषु दुष्टेषु परितस्तार कोविद । श्रौतवर्त्म तमिस्रेषु नष्टेष्विव रविर्महं ॥९६॥ कुमारिलमृगेन्द्रेण हतेषु जिनहस्तिषु । निष्प्रत्यूहमवर्धत श्रुतिशाखा समतत ॥९७॥

प्रागित्थ ज्वलनभुवा प्रवर्तितेऽस्मि-
न्कर्माध्वन्यखिलविदा कुमारिलेन ।
उद्धर्तुं भुवनमिद भवाब्धिमग्न
कारुण्याम्बुनिधिरियेष चन्द्रचूड ॥९८॥

इति श्रीमाधवीये तदुपोद्घातकथापर. ।
सक्षेपशकरजये सर्गोऽय प्रथमोऽभवत् ॥१॥[9]

Cap 1 Coelestes, quum inter homines verum deorum cultum in dies evanescere, dogmata vero heretica et maxime Bauddharum placita gliscere vidissent, a Şiva auxilium petunt Isque, se in terra Şankarae forma manifestatum iri pollicitus, Skandam ad Sudhanvanem regem mittit Quem deus Kumarilae speciem gerens, duobus miraculis ad delendos Bauddhas impellit 2 Incipit ततो महेश किल *Keraleshu* srimad *Vrishadrau* करुणासमुद्र । *Purnanadi* punyatate स्वयंभूलिङ्गात्मनानगधनाविरासीत् ॥१॥[10] तच्चोदित कश्चन *Rajasekharah* स्वप्ने मुकुन्दृष्टतदीयवैभव । प्रासादमेक परिकल्प्य सुप्रभं प्रावर्तयत्तस्य

[1] मुग्धापास्तियाग° B

[2] Sexcentorum tarka excipias a monte lusit alienam Is chon opt mu sexi poe a d gnum est

[3] इति निश्चित्य A [4] आनीयात् A E I H 441

[5] i e et a Bráhman s et a Bauddhis quaerebat

[6] Omnibus dubiis compositis quum aliud, atque imposuerat conspexisset

[7] Sic E I H 734 in margine °बौद्धानावृद्धबालकान् A °बौद्धाना वृद्धबालक B C E I H 1960 441 वृद्ध बालक चापि व्याप्य Sch 1 [8] i e Parasuráma

[9] Et hoc procemium et eos locos qui infra excerpti sunt codicibus collatis emendavi [10] Schol jyotirlingátmaná

ममहैर्थ विभो ॥२॥ तस्येश्वरस्य प्रणतार्तिहर्तु प्रसादत प्राप्तनिरीतिभाव । कश्चित्तदभ्यासगतोऽग्रहार *Kalaty*-abhikhyo ऽस्ति महाप्रनोज्ञ ॥३॥ कश्चिद्विपश्चिदिह निश्चलधीर्विरेजे *Vidyadhiraja* इति विश्रुतनामधेय । रुद्रो वृषाद्रिनिलयोऽवतरीतुकामो यत्पुत्रमात्मपितर समरोचयत्स ॥४॥ पुत्रोऽभवत्तस्य पुरातपुण्यै सुवर्चतेजा *Sivaguru*-abhikhyah । ज्ञाने शिवो यो वचने गुरुश्चान्वर्थनामाकृत लब्धवर्ण ॥५॥ Sankara Sivagurus filius gignitur 3 Eo nato, etiam alii dei mortalem formam induunt Atque Vishnu *Padmapada*, Vimalae filius, Agni *Hastamalaka*, Prabhakarae filius, Vayu *Totaka*, *Udanka*, Siladae filius[1], Brahman *Suresvara*[2] Vachaspati *Anandagiri*, Aruna *Sanandana* Varuna *Chitsukha* factus est Eodem tempore Sarasvati dea Durvasasis jussu in terram descendere coacta, Vishnumitrae sacerdotis filia nata est (Sonatire), et adulta Visvarupae (Mandanae), Himamitrae filio nupsit 4 Incipit अथ शिवो मनुजो निजमायया द्विजगृहे द्विजमोदमुपावहन् । प्रथमहायन एव समग्रहीत्स कलवर्णमसौ निजभाषिका ॥१॥ द्विसम एव शिशुर्लिखिताक्षर गदितुमक्षमताक्षरवित्सुधी । अथ स काव्यपुराणमुपाशृणोत्स्वयमवैत्किमपि श्रवण विना ॥२॥ Hoc in capite, quo res a Sankara puero gestae verbis nimis tumidis celebrantur, haec narratio sola lectu digna est स हि (Sankara) जातु गुरो कुले वसन्सवयोभि सह भैक्ष्यलिप्सया । भगवान्भवन द्विजन्मनो धनहीनस्य विवेश कस्यचित ॥२१॥ तमवोचत तत्र सादर वटुवर्यं गृहिणी कुटुम्बिनी । कृतिनो हि भवादृशेषु ये परिवस्या प्रतिपादयन्ति ते ॥२२॥ विधिना खलु वञ्चिता वय वितरीतु वटवे न शक्नुम । अपि भैक्ष्यमकिंचनत्वतो, धिगिद जन्म निरर्थता गत ॥२३॥ इति दीनमुदीरयत्यसौ प्रददावामलक व्रतीदवे । करुण वचन निशम्य सोऽप्यभवज्ज्ञानमनिधिर्दयार्द्रधी ॥२४॥ स मुनिर्मुरभित्कुटुम्बिनीं पदचिह्नैर्नवनीतकोमलै । मधुरैरुपतस्थिवान्स्तवैर्द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥२५॥ अथ कैटभजित्कुटुम्बिनी तडिदुद्दामनिजाङ्गकान्तिभि । सकलाश्च दिश प्रकाशयत्यचिरादाविरभून्नदग्रत ॥२६॥ अभिवन्द्य सुरेन्द्रवन्दित पदयुग्म पुरत कृताञ्जलि । ललितस्तुतिभि प्रहर्षिता तमुवाच स्मितपूर्वक वच ॥२७॥ विदित तव वत्स हृद्गत कृतमेभिर्न पुराभवे शुभ । अधुना मदपाङ्गपात्रता कथमेते महितामवाप्नुयु ॥२८॥ इति तद्वचन स शुश्रुवान्निजगादाब्धिमयीदमर्पित । फलमद्य ददस्व तत्फल दयनीयो यदि तेऽहमिन्दिरे ॥२९॥ अमुना वचनेन तोषिता कमला तद्भवन समन्तत । कनकामलकैरपूरयज्जनतापा हृदय च विस्मयै ॥३०॥ 5 (inc fol 132[a]) Sankaram Rájasekhara, Keralae rex, invisit, et comoedus tribus recitatis conciliat (1–30)[3] Ordinibus mediis omissis, Sankara puer, mendici errabundi (samnyasin) vita adoptata, Govindanatham magistrum adit, qui in eremo ad Indubhavam sito degebat[4] 6 In Kasi urbe commoratus, Sankara Sanandanam, e Chola regione oriundum (यत्रापगा वहति तत्र करेरकन्या i e Kaveri), in discipulorum numerum recipit, eique postea Padmapada nomen tribuit (6, 71) A Siva ipso edoctus, commentarium ad Brahmasutra componit[5] Hic liber et nonnulli alii duodecimo aetatis anno in Badarivana scripti sunt करतलकलिताद्वयात्मतत्त्व क्षपितदुरन्तचिरन्तनप्रमोह । उपचितमुदितोदितैर्गुणौघैरुपनिषदामयमुज्जहार[6] भाष्य ॥६१॥ ततो महाभारतसारभूता स व्याकरोद्भागवतीश्च गीता । सनत्सुजातीयमसावदूर ततो नृसिंहस्य च तापनीय ॥६२॥ 7 Vyása quum Sankaram convenisset, aphorismorum suorum interpretationem commendat (1–60) Exinde Sankara Prayagam ad refutanda Kumarilae placita proficiscitur भाष्यस्य वार्त्तिकमथैष कुमारिलेन भट्टेन कारयितुमादरवान्मुनीन्द्र । वध्यायमानदरविन्ध्यमहीधरेश वाचयमेन चरिता हरित (i e australis regio, Agastyadis) प्रतस्थे ॥६१॥ तत स वेदान्तरहस्यवेत्ता भेत्तामतान्तरसमन्तत्राना । प्रयागमागात्प्रथम जिगीषु कुमारिल साधितकर्मजाल ॥६२॥ Sankarae cum Kumarila colloquium 8 Sankara ad confutandum Mandanamisram[7] proficiscitur अथ प्रतस्थे भगवान्प्रयागात्तन्मण्डन पण्डितमाशु जेतु । गच्छन्खमृत्या पुरमालुलोके माहिष्मतीं मण्डनमण्डिता स ॥१॥ तस्मिन् (scil in luco) स विश्रम्य कृताह्निक सन्न्यस्वस्तिकारोहणशालिनीने । गच्छन्नसौ मण्डनपण्डितौको दासीस्तदीया स ददर्श मार्ग ॥४॥ कुत्रालयो मण्डनपण्डितस्येत्येना स पप्रच्छ जलाय गत्वी । ताश्चापि दृष्ट्वाद्भुतशंकर त ससोपवत्यो ददुरुत्तर स ॥५॥

[1] उदभावि शिलादसूनुना मदवद्धादिकदर्पनिग्रहे । समुदञ्चितकीर्तिशालिना यमुदङ्क ब्रुवते महीतले ॥५॥ Schol Siládasya súnuná putrena *Anandi*samjnakenodabhavi

[2] *Mandana* aparasamjnah Conf dist 8 चार्वाकदर्शनविधान सरोषधातृशापेन गोष्पतिरभूदुवि मण्डनाख्य । नदीश्वर करुणपेश्वरश्चोदित सन्नानन्दगिर्यभिधया व्यजनीति केचित् ।

[3] Plurima hujus partis disticha in similem sonum desinunt Cf तेन पृष्टकुशल क्षितिपाल स्वेन सृष्टमथ (i e a se factas tres fabulas) शास्त्रकाल । हाटकायुतसमर्पणपूर्व नाटकत्रयमवोचदपूर्व ॥२५॥ तद्रसार्द्रगुणरीतिविशिष्ट भद्रसधिरुचिर सुकवीष्ट । मद्रहेण स निशम्य सुवाच त गृहाण वरमित्यमुमूचे ॥२६॥

[4] व्यास पराशरसुत किल सत्यवत्या तस्यात्मज शुकमुनि प्रथितानुभाव । तच्छिष्यतामुपगत किल गौडपादो गोविन्दनाथमुनिरस्य च शिष्यभूत ॥५॥

[5] भास्कराभिनवगुप्तपुरोगान्नीलकण्ठगुरुमण्डनमुख्यान् । पण्डितानथ विजित्य जगत्या स्थापयाद्वयमते परतत्त्व ॥५०॥ Schol भास्करो भेदाभेदवादी । अभिनवगुप्त शाक्त । नीलकण्ठो भेदवादी शैव । गुरु प्रभाकर । मण्डनमिश्रो भाट्टमतानुयायी ।

[6] Schol ईशकेनकठप्रश्नमुण्डकमाण्डूक्यतैत्तिरीयैतरेयछान्दोग्यबृहदारण्यकाख्याना वेदान्ताना ।

[7] उम्बेक इत्यभिहितस्य तस्य लोकैरुपेति चाथरैरभिधीयमाना । हेतो कुतश्चिदिह वाक् परुषाभिशप्ता दुर्वाससाजनि मधूर्ध्वभारतीति ॥ 7 116 Populare igitur Mandanae nomen *Umreka* fuit

'स्वत' प्रमाण, परत' प्रमाण?' कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वारस्थ-नीडान्तरसन्निरुद्धा जानीहि तन्मण्डनपण्डितौक ॥६॥ 'फलप्रद कर्म, फलप्रदोऽज?' कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वा° ॥७॥ 'जगद्ध्रुव स्याज्जगदध्रुव स्यात्?' कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वा°[1] ॥८॥ Mandanae de dualitate disputatio 9 (fol 159[a]) Mandana se a Sankara victum esse profitetur Sankara autem ipse, ne a Sarasvati illius uxore, superaretur, Amarakae regis mortui corpus intrat Quae occasione oblata traditur fabula de cadaveris a vivis intrandi facultate, eam subjunxi मत्स्येन्द्रनामा[2] हि पुरा महात्मा गोरक्षमादिश्य निजाङ्गगुप्त्यै । नृपस्य कस्यापि तनु परासो प्रविश्य तत्पत्तनमाससाद ॥८०॥ भद्रासनाध्यासिनि योगिवर्य भद्राण्यनिद्राण्यभवन्प्रजाना । ववर्ष कालेषु वलाहकोऽपि सस्यानि चाशास्यफलान्यभूवन् ॥८१॥ विहाय विज्ञा सचिवा नृपस्य काये प्रविष्ट कमपीह दिव्य । समादिशन्वाजसरोरुहाक्षी' सर्वात्मना तस्य वशीक्रियायै ॥८२॥ सगीतलास्याभिनयादिमेषु समासक्तचेता ललितेषु तासा । स एष विस्मृत्य मुनि समाधि सर्वात्मना प्राकृतवद्बभूव ॥८३॥ गोरक्ष एषाऽथ गुरो प्रवृत्ति विज्ञाय रक्षन्नदुधाम्य देह । निशान्तकान्तानटनोपदेष्टा नितान्तमस्याभवदन्तरङ्ग ॥८४॥ तत्रैकदा तत्त्वनिवोधनेन निवृत्तराग निजदेशिक स । योगानुपूर्वीमुपदिश्य निन्ये यथापुर प्राक्तनमेव देह ॥८५॥ 10 Kamasastram edoctus[3], Sankara in Mandanae eremum revertitur, Sarasvati divinam formam recuperat, Mandana veram religionem amplectitur, et *Suresvarae* cognomine a Sankara inter discipulos recipitur[4] In Maharashtram profectus, Sankara in Srisaila monte Mallikarjunam adorat 11 Sankara insidias ab Ugrabhairava kapalika sibi structas miraculo effugit तत्रैक शाक्त्यादितनैनदोष पौलस्त्यनत्कस्थितसाधुवेष' । निर्माननमाय स्थितकार्यशेष' कापालिक' कश्चिदनन्तरोष ॥१॥ ससावपश्यन्मदनाद्यवश्य परैषट्रिपार्श्वैर्मुनिभिर्विमृश्य । आदिश्य भाष्य सपदि प्रशस्यमासीनमाथित्य मुनि रहस्य ॥२॥ दृष्ट्वैव हृष्ट स चिरादभीष्ट त्रिधोर्ध्व समिद्धमिव स्वमिष्ट । महद्विशिष्ट निजलाभतुष्ट विस्पष्टमचष्ट पै कृतशिष्ट ॥३॥ गुणालयाकर्ण्य मुनेऽनवद्यान्सार्वज्ञसौशील्यदयालुताद्यान् । द्रष्टु समुत्कण्ठितचित्तप्रवृत्तिर्भवन्तमागा विदितप्रवृत्ति ॥४॥ त्वमेक एवात्र निरस्तमोह पराकृताद्वैतपथ'समूह । आभासि दूरीकृतदेहमान गुहाह्वये योगितमर्षमान ॥५॥ परोपकृत्यै प्रगृहीतमूर्तिरमर्त्यलोकेष्वपि गीतकीर्ति । कटाक्षलेशार्चितमज्जनार्ति मद्युक्तिसपादितविश्वमूर्ति ॥६॥ गुणाकरत्वाद्वयनेकमान्य' समस्तविद्यादभिमानशून्य । विजित्वरत्वात्खलहस्तितान्य स्यामप्यन्वाय महायशस्य ॥७॥ अशेषकल्याणगुणालयेषु परार्थक्षेमेषु भवादृशेषु । कार्यार्थिन' क्षाप्यनवाप्य काम न यान्ति दुष्प्रापमपि प्रकाम ॥८॥ तस्मान्महत्कार्यमह प्रपद्य निर्वर्तित सर्वविदा त्वयाद्य । कापालिन प्रीणयितु यतिष्ये कृतार्थमात्मानमत करिष्ये ॥९॥ अनेन देहेन सहैव गन्तु कैलासमीशेन सम च रन्तु । अतोमय तीव्रतपोभिरुग्रसुदुष्करैरब्दशत समग्र ॥१०॥ तुष्टोऽब्रवीन्मा गिरिशोऽमुमर्थमभीप्सत प्राप्स्यसि मत्प्रियार्थ । जुहोमि चेत्सर्वविद शिरो वा हुताशने भूमिपते शिरो वा ॥११॥ एतावदुक्त्वान्तरधान्महेशस्तदादि तत्सग्रहणे धृताश । चराम्यथापि क्षितिपो न लब्धो न सर्ववित्तत्र मयोपलब्ध ॥१२॥ दिष्ट्याद्य लोकस्य हिते चरन्त सर्वज्ञमद्राक्षमह भवन्त । इत' पर सेत्स्यति मेऽनुबन्ध' सदशैलान्तो हि जनस्य बन्ध ॥१३॥ मूर्धाभिषिक्तस्य शिर कपाल मुनीशितुर्वा मम सिद्धिहेतु । आद्य पुनस्त मनसाप्यलभ्य तत' पर तत्रभवान्प्रमाण ॥१४॥ शिर प्रदानेऽद्भुतकीर्तिलाभस्तवापि लोके मम सिद्धिलाभ' । आलोच्य देहस्य च नश्वरत्व यद्रोचते सत्तम तत्कुरु त्व ॥१५॥ तद्याचितु न क्षमते मनो मे को वेष्टदायी स्वशरीरमुज्झन् । भवान्विरक्तो न शरीरमानी परोपकाराय धृतात्मदेह ॥१६॥ जना परक्लेशकपानभिज्ञा नरूदिव स्वार्थकृतात्मचिन्ता' । रिपु निहन्तु कुलिशाय वज्री दाधीचमाद्रिकिल वाञ्छितास्थि ॥१७॥ दधीचिमुख्या' क्षणिक शरीर त्यक्त्वा, परार्थं स्व यश शरीर । प्राप्य स्थिर सर्वगत जगन्ति गुणैरनर्घ्यै' खलु रञ्जयन्ति ॥१८॥ वपुर्धरन्ते परतुष्टिहेतो' केचित्प्रशान्ता दयया परीता' । अस्मादृशा केचन सन्ति लोके स्वार्थैकनिष्ठा दयया विहीना ॥१९॥ परोपकार न विनास्ति किंचित्प्रयोजन त्वं विधुतैषणस्य । अस्मादृशा' कामवशास्तु युक्तायुक्ते विजानन्ति न हन्त यो गिन् ॥२०॥ *Jimutaváho* निजजीवदायी दधीचिरप्यस्थि मुदा ददान' । आचन्द्रतारार्कमपापशून्य प्राप्तौ यश', कर्णपथ गतौ हि ॥२१॥ यद्यप्यदेय ननु देहवद्भिर्मयार्थित गर्हितमेव सद्भि । तथापि सर्वत्र चिरा गवद्भि किमस्त्यदेय परमार्थविद्भि ॥२२॥ अखण्डमूर्धन्यकपालमाहु ससिद्धिद साधकपुगवेभ्य । विना भवन्त यहवो न सन्ति तद्धं पुमासो भगवन्पृथिव्या ॥२३॥ प्रयच्छ शीर्षं भगवन्नम' स्तादितीरयित्वा पतिते पुरस्तात् । तमवयोद्वीक्ष्य सुधीरथस्तात्कृपालुरावृत्तमना[5] समस्तात् ॥२४॥ नैवाभ्यसूयामि वचस्त्वदीय प्रीत्या प्रयच्छामि शिरोऽस्मदीय । को वार्थिसात्प्राज्ञतमो न काय जानन्न कुर्यादिह यद्गुपाय ॥२५॥ पतत्यवश्य हि विकृष्यमाण कालेन यत्नादपि रक्ष्यमाण । यत्सौमुना सिध्यति चेत्परार्थ' स एव मर्त्यस्य पर. पुमर्थ' ॥२६॥ वर्त विविक्तेऽधिसमाधिसिद्धिविस्मिय समायाहि करोमि ते मत । नाह प्रकाश वितरीतुमुत्सहे शिर कपाल विजन समाश्रय ॥२७॥ शिष्या विदन्ति यदि चिन्तितकार्यमेतद्योगिन्मदेकशरण्या विहति विदध्यु' । को वा सहेत वपुरेतदपाहितु स्व, को वा क्षमेत निजनाथशरीरमोक्ष ॥२८॥ तौ सविद वितनुतामिति सप्रहृष्टो योगी जगाम मुदितो निलय मनस्वी । श्रीशकरोऽपि नितरा मनि जायमास्ते प्रोचे न किंचिदपि भावमसौ मनोर्गं ॥२९॥ शूली त्रिपुण्ड्री पुरतो व्यलोकि ककालमालाकृतगात्रभूष । सरक्तनेत्रो मदघूर्णिताक्षो योगी ययौ *Desika* vásabhumim ॥३०॥ शिष्येषु शिष्टेषु विविक्तगेषु, स्नानादिकार्याय विविक्तभाजि । Sri *desikendre* तु मनस्यनास्थे, धीत्या स्वदेह व्यवधाय गूढे ॥३१॥ त भैरवाकारमुदीक्ष्य *desikas*

[1] Haec dist cha Anantánandag rikrit s imitatione facta sunt

[2] De Matsyendra et Goraksha v supra pp 233 236

[3] Sankara ipse ejusmodi l l rum composuisse traditur पाञ्चालमलयोन्मितभूतमार्ते भागवभाष्य च निरीक्ष्य सम्यक् । स्वय व्यधत्ताभिनवाप्यगर्भ निबन्धमेक नृपवेषधारी ॥९८॥

[4] Suresvara = Brahman = Sarasvatis conjux

[5] kripálu B कृतकृत् reliqui

त्यक्तु शरीरं व्यथितं स्वयं मनः । आत्मानमात्मन्युदयुक्त योजयन्समाहितात्मा करणानि संहरन् ॥३२॥ तं भैरवोऽलोकत लोकपूज्यं स्वसौख्यतुच्छीकृतदेवराज्यं । योगीशमासादितनिर्विकल्पं सनत्सुजातप्रभृतेरनल्पं ॥३३॥ जत्रुप्रदेशे चिबुकं निधाय व्यात्तास्यमुत्तानकरौ निधाय । जानूपरि प्रेक्षितनासिकाग्रं विलोचने सामि निमील्य कान्तं ॥३४॥ आसीनमुच्चीकृतपूर्वगात्र[1] सिद्धासने शोषितबोधमात्रं । चिन्मात्रविन्यस्तद्धमीकवर्गं समाधिविस्मारितविश्वसर्गं ॥३५॥ विलोक्य तं हन्तुमपास्तशङ्कं स्वबुद्धिपूर्वार्जिततीव्रपङ्कं । प्रापोद्यतासिः सविधं स यावद्विज्ञातवान्पद्मपदोऽपि तावत् ॥३६॥ त्रिशूलमुद्यम्य निहन्तुकामं गुरुं यतात्मा समुदैक्षतातः । स्थितप्रकोपं ज्वलिताग्निकल्पं स पद्मपादः स्वगुरोर्हितैषी ॥३७॥ स्मरन्नथैनं स्मरदार्तिहारी प्रह्लादवश्यं परमं महस्तत् । स मन्त्रसिद्धो नृहरेर्नृसिंहं श्रुत्वा ददर्शोग्रदुरीहचेष्टं ॥३८॥ स तत्क्षणक्षुब्धनिजस्वभावं प्रवृद्धरुड्विस्मृतमर्त्यभावः । आविष्कृतात्युग्रनृसिंहभावः समुत्पपाताप्रतिमप्रभावः ॥३९॥ सटाछटास्फोटितमेघसंघः स्त्रीत्रारववित्रासितभूतसंघः । सवेगसमूर्छितलोकसंघः किमेतदित्याकुलदेवसंघः ॥४०॥ क्षुभ्यत्समुद्रं समुदूढरौद्रं रटन्निशाटं स्फुटदद्रिकूटं । ज्वलद्दिशान्तं प्रचलद्धरान्तं प्रध्वंस्यदभ्रं दलदन्तरिक्षं ॥४१॥ जवादभिद्रुत्य शितस्वरूपैर्दैत्येश्वरस्येव पुरा नखाग्रैः । क्षिपन्त्रिशूलस्य स तस्य वक्षो ददार विक्षिप्तमुरारिपक्षं ॥४२॥ तत्रादृगत्युग्रनखायुधाग्रो दष्टाधरप्रोतदुरीहदेहं । नृत्यं प्रचक्रे[2] नृहरिर्विदीर्णधुपट्टनाट्टालिकाट्टहासं ॥४३॥ आकर्ण्य तं निनदं बहिर्गता उपागमन्नाकुलचित्तवृत्तयः । व्यलोकयन्भैरवमग्रतो मृतं ततो विमुक्तं च गुरुं सुखोषितं ॥४४॥ 12 (fol 174[a]) Deinde Gokarnam, Harisankaram, Mukámbikayah sadanam proficiscitur[3] In Sríbali vico Prabhákarae filium surdum et mutum sanat In Sringagiri Sarasvatis templum condit या *Saradambety* अभिधां वहती कृता प्रतिज्ञां प्रतिपालयन्ती । अद्यापि *Sringeripure* वसन्ती प्रद्योतते ऽभीष्टवरान्दिशन्ती ॥६०॥ Toṭaka[4] (sive Troṭaka) a magistro quatuordecim scientias docetur 13 Sureṣvaram, quem ad scribendum Badarayaṇasutravarttikam ipse adhortatus erat, Sankara monentibus reliquis discipulis illum disciplinae in ritibus observandis summum bonum quaerentis asseclam esse, ab opere absolvendo arcet, et ad explicandos alios libros suos impellit इत्युक्तोपरते सुरेश्वरगुरौ, तेनैव 'शारीरके नो सभाष्यहृद्यं वार्त्तिकं' इति प्राह शुगग्नि शनैः । धीराग्र्य शमयन्विवेकपयसा देवश्वरेण त्वयीभाष्ये[5] कारयितुं स वार्त्तिकयुगं चक्रादरोऽभून्मुनिः ॥६३॥ भावानुकारिमृदुवाक्यनिवेशितार्थैः स्वीयैः पदैः सह निराकृतपूर्वपक्षं । सिद्धान्तयुक्तिविनिवेशितत्स्वरूपं दृष्ट्वाभिनन्द्य परितोषवशादवोचत् ॥६४॥ सत्यं यदात्थ विनयिन्मम याजुषी या शाखा तदन्तगतभाष्यनिबन्ध इष्टः । तद्वार्त्तिकं मम कृते भवता प्रणेयं सच्चेष्टितं परहितैकफलं प्रसिद्धं ॥६५॥ तद्वत्त्वदीया खलु काण्वशाखा ममापि तत्रास्ति तदन्तभाष्यं । तद्वार्त्तिकं चापि विधेयमिष्टं परोपकाराय सतां प्रवृत्तिः ॥६६॥ तत्रोभयत्र कुरु वार्त्तिकमार्तिहारि कीर्तिं च याहि जितकार्त्तिकचन्द्रिकाभां । मा शङ्कि पूर्वमिव दुःशठवाक्यरोधो मद्वाक्यमेव शरणं व्रज मा विचारीः ॥६७॥ इत्थं स उक्तो भगवत्पदेन श्रीविश्वरूपो विदुषां वरिष्ठः । चकार भाष्यद्वयवार्त्तिके द्वे आज्ञा गुरूणां ह्यविचारणीया ॥६८॥ आज्ञा गुरोरनुचरैर्न हि लङ्घनीयेत्युक्त्वा तयोर्निगमशेखरयोरुदारं । निर्माय वार्त्तिकयुगं[6] निजदेशिकाय निःसीमनिस्तुलनधीरुपदीचकार ॥६९॥ *Sanandano* nama guror anujnaya bhashyasya ṭikam vyadhiteritah param । yatpurvabhagah kila *Panchapadika*, tachchheshaga *Vrittir* iti prathiyasi ॥ 70 ॥ Vyasarshisutranichayasya vivechanáya *tikabhidham vijayadindimam* atmakirteḥ । nirmaya *Padmacharano*[7] niravadyayuktidribdham prabandham akarod gurudakshiṇam sah ॥ 71 ॥ आलोचयन्नथ तदानुगतिं ग्रहाणामूचे सुरेश्वरसमाह्वमुपह्वरे सः । यच्चैव वत्स चरणाः प्रथिता इह स्युस्तत्रापि सूत्रयुगलद्वयमेव भूम्ना ॥७२॥ प्रारब्धकर्मपरिपाकवशात्पुनस्त्वं वाचस्पतित्वमधिगम्य वसुन्धरायां । भव्यां विधास्यसि तमां मम भाष्यटीकामाभूतसंप्लवमधिक्षिति सा च जीयात् ॥७३॥ इत्येवमुक्त्वाथ यतीश्वरोऽसावानन्दगिर्यादिमुनीन्स हूत्वा । कुरुध्वमद्वैतपरान्निबन्धानित्यन्वशात्त्रिर्ममसार्वभौमः ॥७४॥ ते सर्वेऽप्यनुमतिमाप्य देशिकेन्द्रोरानदावलमुखरा महानुभावाः । आतेनुर्जगति यथास्वमात्मतत्त्वाभोजार्कान्विशदतरान्निबन्धान् ॥७५॥ 14 Padmapada ad peragrandos locos sacros (tirthayatra), Sankara ad visendam matrem moribundam proficiscitur (1–54) Padmapada in regione australi haec sacraria adit Kalahastiṣvaram (57) ubi Suvarnamukhari fluvius, in Kanchikshetra Ekamradhiṣvaram Visvanatham, et Kaḷḷálesam[8] Lakshmikantam adorat Inde Pundarikapuram proficiscitur पुण्डरीकपुरमाययौ मुनिर्यत्र नृत्यति सदाशिवोऽनिशं । वीक्ष्यते प्रकृतिरादिमा हृदा पार्वतीपरिणतिः शुचिस्मिता ॥८२॥ Ibi Sivaganga tirtham Idem quum, ad Ramasetum profecturus, apud

[1] °मुच्चीकृत° vel °मुञ्जीकृत° MSS Schol uchchaih kritam

[2] नृत्यं च चक्रे E I H 1960 नृत्यं तदानीं reliqui

[3] अङ्के निधाय व्यसुमात्मजातं महाकुलौ हन्त मुहुः प्ररुद्य । तदेकपुत्रौ द्विजदम्पती स दृष्ट्वा दयाधीनतया शुशोच ॥२१॥ अपारमचत्यथ शोकमग्निप्रभूयतोच्चैरशरीरवाचा । 'ज्ञापेन सरक्षितुमक्षमस्य जनस्य दुःखाय परं दयेति' ॥२२॥ आकर्ण्य वाणीमशरीरिणीं तामसाविति व्याहरति स्म विप्रः । 'जगत्त्रयीरक्षणदक्षिणस्य सत्यं तवैकस्य तु शोभते सा' ।२३॥ इतीरयत्येव पतौ द्विजाते । मृतः सुखं सुप्त इवोदतिष्ठत् । समीपगैः सर्वजनीनमस्य चारित्र्यमालोक्य विसिस्मिये च ॥२४॥ रम्योपशल्यकृतमालमालरसालहिन्तालतमालसाले । सिद्धिस्थलं साधकसंसदां तं मूकाम्बिकाया स मुनिर्जगाहे ॥२५॥

[4] Olim Giri appellatus?

[5] Commentarios ad Upanishadas significari puto

[6] Schol. वेदान्तयोस्तैत्तिरीयबृहदारण्यकसंज्ञयोस्तयोर्भाष्ययोरुदारं वार्त्तिकद्वयं निर्माय

[7] i e ex auctoris nostri sententia *Sanandana*

[8] कल्लाकेश A

cognatos devertisset, ab avunculo, monotheismi adversario, libri ejus concremantur. *Panchapádí* postea a Ṣankara ex memoria restituitur[1]. Desinit caput in versibus: कथिताकुशलोऽथ केरलक्ष्माकमनः कश्चन *Rájaṣekharákhyah* । मुनिवर्यममुं मुदा यितेने निजकोटीरनिघृष्टपत्रसाग्रः ॥१७१॥ प्रथते किमु *nátakatrayí* (cf. cap 2) मेत्यमुना यमिना ततो नियुक्तः । स्वयमुत्तरमाददे प्रमादादनले साहुतितामुपागतेति ॥१७२॥ मुखतः पठितां मुनीदुना तां विलिलेखेव विभिक्षिपेऽथ भूपः । वद किं करवाणि किंकरोऽहं वदेति प्रणमन्यनिगदच ॥१७३॥ नृप *Kálaṭi*-námakágrahára-dvijakarmánadhikárino 'dya saptáh । भवतापि तथैव ते विधेया यत पापा इति देशिकोऽशिषत्तं ॥१७४॥ पद्मांघ्रौ प्रतिपद्य नष्टविवृतिं तुष्टे पुनः केरलक्ष्मापालो यतिसार्वभौमसविधं प्राप्य प्रणम्यांजसा । लब्धा तस्य मुखात्स्वनाटकवराख्यानंदपाथोनिधौ मज्जंस्तत्पादपद्मयुग्ममनिशं ध्यायन्प्रतस्थे पुरीं ॥१७५॥

15 Sankara, Sudhanvane rege comite et adjutore Indiae regiones peragrat: अथ शिष्यवरैर्युतः सहस्रैरनुयातः स सुधन्वना च राज्ञा । ककुभो विजिगीषुरेष सर्वाः प्रथमं *Setum* उदारधीः प्रतस्थे ॥१॥ अभवन्किल तस्य तत्र *Sáktair* Girijárchákapaṭán madhuprasaktaih । निकटस्थवितीर्णभूरिमोदस्फुटरिखत्पदुयुक्तिमान्विवादः ॥२॥ स हि युक्तिभरैर्विधाय शाक्तान्प्रतिवाग्व्याहरणेऽपि तानशक्तान् । द्विजजातिबहिष्कृताननार्यानकरोल्लोकहिताय कर्मसेतुं ॥३॥[2] abhipújya sa tatra *Rámanátham*, saha *Pándyaih* svavase vidháya *Cholán* । Dravidáns cha, tato jagáma Kánchím nagarím Hastagirer nitambakánchím ॥4॥ सुरधाम स तत्र कारयित्वा परविद्याचरणानुसारि चित्रं । अपवार्य च तांत्रिकानतानीद्भगवत्याः श्रुतिसंमतां सपर्यां ॥५॥ निजपादसरोजसेवनायै विनयेन स्वयमागतानथान्ध्रान् । अनुगृह्य स Venkatáchalesam प्रणिपत्याप *Vidarbharájadhánim* ॥6॥ अभिगम्य स भक्तिपूर्वमस्यां कृतपूजः क्रथकैशिकेश्वरेण । निजशिष्यनिरस्तदुष्टबुद्धीन्व्यदधाद्भैरवतंत्रसावलंबान् ॥७॥ Deinde in Karnáta regionem proficiscitur, et ibi sectam Kápálikám[3] ad veram religionem perducit Exinde in maris occidentalis viciniam proficiscitur: यतिराडथ तेषु तेषु देशेष्विति पाषंडपरान्विमथ्नन् । अपरांतमहार्णवोपकंठं प्रतिपेदे प्रतिवादिदर्पहंता ॥२९॥ Gokarnae *Nílakantham* Sivaitam confutat, cujus *Haradatta* discipulus fuisse traditur[4]. तदनंतरमागमातविद्यां प्रणतेभ्यः प्रतिपादयंतमेनं । हरदत्तसमाह्वयोऽधिगम्य स्वगुरुं संगिरते स्म नीलकंठं ॥३३॥ भगवन्निह शंकराभिधानो यतिरागत्य जिगीषुरार्यपादान् । स्ववशीकृतभट्टमंडनादिः सह शिष्यैर्गिरिशालये समास्ते ॥३४॥ इति तद्वचनं निशम्य सम्यग्ग्रथितानेकनिबंधसंग्रहारः । *Ṣivatatparasútra*bháshyakartá प्रहसन्वाचमुवाच शैवदर्पः ॥३५॥ यतिनामृषभेण नीलकंठं जितमाकर्ण्य मनीषिधुर्यवर्यं । सहसोदयनादयः कवींद्राः (i. e. *Udayana* et alii viri sapientes) परमं हैतनु मध्यकंपिरे स्म ॥७२॥ विषयेषु वितत्य नैजभाष्याण्यथ सौराष्ट्रमुखेषु तत्र तत्र । बहुधा विबुधैः प्रशस्यमानो भगवान् *Dváravatím* पुरीं विवेश ॥७३॥ भुजयोरतितप्तशंखचक्राकृतिलोहाहतसंभृतव्रणाकाः । शरदंड्महोदरोर्ध्वपुंड्रास्तुलसीपर्णसनाथकर्णदेशाः ॥७४॥ शतशः समेत्य पांचरात्रास्त्वमृतं पंचभिदाविदां[5] वदंतः । मुनिशिष्यवरैरतिप्रगल्भैर्मृगराजैरिव कुंजराः प्रभग्नाः ॥७५॥ इति वैष्णवशैवशाक्तसौरप्रमुखानात्मवशंवदान्विधाय । अतिवेलयशोंकुरैर्निरस्तप्रतिवाद्य *Ujjayinim* पुरीमयासीत् ॥७६॥ Ibi Bháskaram[6] refutat (140). Inde in Avanti terram proficiscitur: स कृपाभिरवंतिषु प्रसिद्धान्विबुधान् *Bána-Mayúra-Dandi*-mukhyán । शिथिलीकृतदुर्मताभिमानान्निजभाष्यश्रवणोत्सुकांश्चकार ॥१४१॥, inde ad Báhlikas, ubi Jainarum placita refutat (155). इति माध्यमिकेषु भग्नदर्पेष्वथ भाष्याणि स नैमिषे वितत्य । दरदान्भरतांश्च शूरसेनान्कुरुपाचालमुखान्बहून्नैषीत् ॥१५६॥ पटुयुक्तिनिकृत्तसर्वशास्त्रं गुरुभट्टोदयनादिकैरजय्यं[7] । स हि *Khandanakára*-múdhadarpam बहुधा व्युह्य वशंवदं चकार ॥१५७॥ तदनंतरमेष Kámarúpán अधिगत्याभिनवोपशब्दगुप्तं[8] । अजयत्किल Sáktabháshyakáram स च भग्नो मनसेदमालुलोचे ॥१५८॥ निगमाध्वविकाशियालभानोर्न समोऽमुष्य विलोक्यते त्रिलोक्यां । न कथंचन मद्वशंवदोऽसौ तदमुं दैवतकृत्यया हरेयं ॥१५९॥ इति गूढमसौ विचिंत्य पश्चात्सह शिष्यैः सहसा स्वशाक्तभाष्यं । परिहृत्य जनापवादभीत्या यतिनः शिष्य इवान्ववर्ततैव ॥१६०॥ निजशिष्यपदं गतानुदीच्यानिति कृत्वाथ विदेहकौशलाद्यैः । विहितापचितिस्तथांगवंगेष्वयमासीयै यशो जगाम गौडान् ॥१६१॥ abhibhúya *Murárimisra*varyam sahasá cha-*Udayanam* vyatyavváde । abhibhúya cha *Dharmaguptamisram* स्वयशः मौदनगायपत्स गौडान् ॥१६२॥ 16. Abhinavagupta (*J. I ?*) fascinante Sankara morbo quodam desperato (bhagandara) afficitur, cui Padmapáda adhibitis precibus mysticis medetur (1–32): अथ यदा जितवान्यतिशेखरोऽभिनवगुप्तमनुत्तममांत्रिकं । स तु तदापजितो यतिगोचरं हतमनाः कृतवानपगोरणं ॥१॥ स ततोऽभिचचार मूढबुद्धिर्यतिशार्दूलममुं प्ररूढरोषः । अचिकित्स्यतमो भिषग्भिरस्मादजनिष्टास्य भगंदराख्यरोगः ॥२॥ अचिकित्स्यभगंदराख्यरोगप्रसरच्छोणितपंकिलस्य शाट्याः । अजुगुप्स्यविशोधनादिरूपा परिचर्या-

---

[1] ऐतिह्यमाश्रित्य वदंति चैव तदेव मूलं मम भाषणेऽपि ॥११६॥ Nescio an ex hac fabula, librum a recentiore quodem auctore retractatum esse, colligendum sit

[2] एवं सेतुं प्रति प्रस्थितेन तत्र प्रस्थाने *Tulabhaváni* nikatasthanám parájayam samkshepena pradarsya etc Schol

[3] Pontifex eorum *Krakacha* fuisse dicitur

[4] Ibidem hymnum Bhujanga metro usus scripsisse dicitur

[5] Schol अमृतं मोक्षं पंचभिदाविदां जीवेश्वरभेदो, जीवानां परस्परभेदो, जीवानामचिता भेद, ईश्वरस्याचितां भेदोऽचितां च परस्परभेद etc

[6] Verba ejus प्रशमिंस्त्वदुदीरितं न युक्तं 'प्रकृतिर्जीवपरात्मभेदिकेति' । न भिनत्ति जीवगेशगा योभयभावस्य तदुत्तरोद्भवत्वात् ॥९४॥

[7] Guru = Prabhakara

[8] i e Abhinavagupta

मकृतास्य तोटकार्यः ॥३॥ Sankarae cum Gaudapáda colloquium (33–53). Adversarius et obstaculis omnibus summotis, Sankara summam eloquentiae sedem ascendit. Quae res narratione pulcherrima traditur: अत्रांतरेऽश्रूयत लोकवार्त्ता ॥५४॥ जंबूद्वीपं शस्यतेऽस्यां पृथिव्यां तत्राप्येतन्मंडलं भारताख्यं । काश्मीराख्यं मंडलं तत्र शस्तं यत्रास्तेऽसौ शारदा वागधीशा ॥५५॥ द्वारैर्युक्तं मांडपैस्तच्चतुर्भिर्दिव्या गेहं यत्र सर्वज्ञपीठं । यत्रारोहे सर्ववित्सज्जनानां नान्ये सर्वे यत्प्रवेष्टुं क्षमंते[1] ॥५६॥ प्राच्याः प्राच्यां पश्चिमाः पश्चिमांतां ये चोदीच्यास्तामुदीच्यां प्रपन्नाः । सर्वज्ञास्ता द्वारमुद्घाटयंतो दाक्षा नद्धं नो तदुद्घाटयंति[2] ॥५७॥ वार्त्तामुपश्रुत्य स दाक्षिणात्यो मानं तदीयं परिमातुमिच्छन् । काश्मीरदेशाय जगाम हृष्टः श्रीशंकरो द्वारमपावरीतुं ॥५८॥ द्वारं पिनद्धं किल दाक्षिणात्या न संति विद्वांस इतीह दक्षाः । तां किंवदंतीं विफलां विधातुं जगाम देवीनिलयाय हृष्यन् ॥५९॥ 'वादिव्रातगजेंद्रदुर्मदघटादुर्गर्वसंकर्षणः श्रीमच्छंकरदेशिकेंद्रमृगराडायाति सर्वार्थवित् । दूरं गच्छत वादिदुःसहतरः[3] संन्यासदंष्ट्रायुधो वेदांतोरुवनाश्रयस्तदपरं द्वैतं वनं भक्षति ॥६०॥ करटतटांतवांतमदसौरभसारभरस्खलदलिसंभ्रमत्कलभकुंभविजृंभिबलः । हरिरिव जंबुकावलिमुपात्तमदान्कुजनानपि खलु नाक्षिगोचरयतीह यतिर्हंतकान्' ॥६१॥ संश्रावयन्नध्वनि देशिकेंद्रः श्रीदक्षिणद्वारभुवं प्रपेदे । कपाटमुद्घाट्य निवेष्टुकामं ससंभ्रमं वादिगणो न्यरौत्सीत् ॥६२॥ अथाब्रवीद्वादिगणः स देशिकं किमर्थमेवं बहुसंभ्रमक्रिया । यदत्र कार्यं तदुदीर्यतां शनैर्न सभ्रमः कर्तुमलं तदीप्सितं ॥६३॥ यः कश्चिदेतीति परीक्षितुं चेद्वेदाखिलं नाविदितं ममास्त्यपि । इत्थं भयान्वक्ति समुन्नतेच्छो दत्त्वा परीक्षां व्रज देवतालयं ॥६४॥ षड्भाववादी[4] कणभुङ्मताश्रयः पप्रच्छ तं स्वीयरहस्यमेकं । 'संयोगभाजः परमाणुयुग्माज्जातं च सूक्ष्मं द्व्यणुकं मतं नः ॥६५॥ यत्स्यादणुत्वं तदुपाश्रितं तज्जायेत कस्माद्वद सर्वविच्चेत् । नो चेत्प्रभुत्वं तव यन्मुनेतत्सर्वज्ञभाषा विहिता कथं ते' ॥६६॥ 'या द्वित्वसंख्या परमाणुनिष्ठा सा कारणं तस्य गतस्य,' मात्रा[5] । इतीरिते तद्वचनं प्रपूज्य स्वयं न्यवर्तिष्ट कणादलक्ष्मीः ॥६७॥ तत्रापि नैयायिक आत्तगर्वः, 'कणादपक्षाच्चरणाक्षपक्षे[6] । मुक्तेर्विशेषं वद सर्वविच्चेन्नो चेत्प्रतिज्ञां त्यज सर्ववित्त्वे' ॥६८॥ 'अत्यंतनाशे गुणसंगतेर्या स्थितिर्नभोवत्कणभक्षपक्षे । मुक्तिस्त्वदीये चरणाक्षपक्षे सानंदसंवित्सहिता विमुक्तिः ॥६९॥ पदार्थभेदः स्फुट एव[7] सिद्धस्तथेश्वरः सर्वजगद्विधाता' । स ईशवादीत्युदितेऽभिनंद्य नैयायिकोऽपि न्यवृतद्विरोधात् ॥७०॥ तं कापिलः प्राह च 'मूलयोनिः किं वा स्वतंत्रा, चिदधिष्ठिता वा । जगद्विदानं वद सर्वविच्चान्नो चेत्प्रवेशस्तव[8] दुर्लभः स्यात्' ॥७१॥ 'सा विश्वयोनिर्बहुरूपभागिनी स्वयं स्वतंत्रा त्रिगुणात्मिका सती । इत्येव सिद्धांतगतिस्तु कापिली, वेदांतपक्षे परतंत्रता मता' ॥७२॥ ततो नदंतो न्यरुणन्सगर्वा 'दत्त्वा परीक्षां व्रज धाम देव्याः' । बौद्धास्तथा संप्रथिताः पृथिव्यां बाह्यार्थविज्ञानकशून्यवादैः ॥७३॥ 'बाह्यार्थवादो द्विविधस्तदंतरं वाच्यं विविक्षुर्यदि देवतालयं । विज्ञानवादस्य च किं विभेदकं भवन्मताद्ब्रूहि ततः परं व्रज' ॥७४॥ 'सौत्रांतिको वक्ति हि वेद्यजातं लिंगाधिगम्यं, त्वितरोऽक्षगम्यं[9] । तयोस्तयोर्भंगुरता विशिष्टा, भेदः कियान्वेदनवेद्यभागी ॥७५॥ विज्ञानवादी क्षणिकत्वमेषामंगीचकारापि बहुत्वमेषः । वेदांतवादी स्थिरसंविदेकत्वमंगीचकारेति महान्विशेषः' ॥७६॥ अथाब्रवीद्दिग्वसनानुसारी 'रहस्यमेकं वद सर्वविच्चेत् । यदस्ति कायोत्तरशब्दवाच्यं तत्किं मतेऽस्मिन्वद देशिकाशु' ॥७७॥ तत्राह देशिकवरः 'शृणु रोचते चेज्जीवादिपंचकमभीष्टमुदाहरंति । तच्छब्दवाच्यमिति जैनमते प्रशस्ते यद्यस्ति बोद्धुमपरं कथयाशु तन्मे' ॥७८॥ दत्तोत्तरे वादिगणे तु वाग्मी बभाण कश्चित्किल जैमिनीयः । 'शब्दः किमात्मा वद जैमिनीये द्रव्यं गुणो वेति, ततो व्रज त्वं' ॥७९॥ 'नित्या वर्णाः सर्वगाः श्रोत्रवेद्या यत्तद्रूपं शब्दजालं च नित्यं । द्रव्यं व्यापीत्यब्रुवञ्जैमिनीया' इत्येवं तं प्रोचिवान्देशिकेंद्रः ॥८०॥ शास्त्रेषु सर्वेष्वपि दत्तवंतं प्रत्युत्तरं तं समपूजयंस्ते । द्वारं समुद्घाट्य ददुश्च मार्गं ततो विवेशांतरभूमिभागं ॥८१॥ वाण्या सनंदनमसाववलंब्य विद्याभद्रासनं तदधिरोढुमनाश्चचाल । अत्रांतरे विधिवधूर्विबुधाग्रगण्यमाचार्यशंकरमवोचदनंगवाचा ॥८२॥ सर्वज्ञता तेऽस्ति पुरेव, यस्मात्सर्वत्र पर्येक्षि भवान्, न वेत्ति । विरिंचिरूपांतरविश्वरूपः शिष्यः कथं स्यात्प्रथिताग्रणीः सः ॥८३॥ सर्वज्ञतैकैव भवेन्न हेतुः पीठाधिरोहे, परिशुद्धता च । सा तेऽस्ति वा नेति विचार्यमेतत्तिष्ठ क्षणं त्वं कुरु साहसं मा ॥८४॥ त्वं चाङ्गनाः समुपभुज्य कलारहस्यप्रावीण्यभाजनमभूर्यतिधर्मनिष्ठः । आरोढुमीदृशपदं कथमर्हता ते, सर्वज्ञतेव निर्मलत्वमपीह हेतुः ॥८५॥ 'नास्मिञ्छरीरे कृतकिल्बिषोऽहं जन्मप्रभृत्यंब न संदिहेऽहं । व्यधायि देहांतरसंश्रयाद्यन्न तेन लिप्येत हि कर्मणान्यः' ॥८६॥ इत्थं निरुत्तरपदां स विधाय देवीं सर्वज्ञपीठमधिरुह्य ननंद सभ्यः । संभावितोऽभवदसौ विबुधैश्च वाण्या गार्ग्या कहोलमुखैरिव याज्ञवल्क्यः ॥८७॥

In Badarikásrama[10] et Kedára moratus, Şankara divinam Sivae formam recuperat[11].

---

[1] Sensus hic videtur esse 'Quod solium qui ascenderit, in omnium ingenuorum numero πάνσοφος declarabitur; minus doctos alii omnes ne in vestibulum quidem templi introire patiuntur'

[2] 'Viri ex australi regione orundi hucusque portam suam non aperuerunt'

[3] दुःशटगजाः B C

[4] द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाः षट् भावाः ।

[5] मात्रा ज्ञाता ।

[6] चरणाक्ष = अक्षपाद = गौतम ।

[7] Gautamam veritatis cognoscendae instrumenta sedecim posuisse constat

[8] चेद्विशेषस्तव omnes praeter B

[9] इतरो वैभाषिकः ।

[10] एवं प्रकारैः किल कल्पपत्रैः शिवावतारस्य शुभैश्चरित्रैः । द्वात्रिंशत् (i e anni) अत्युज्ज्वलकीर्तिराशेः समाप्यतायुः किल शंकरस्य ॥९६॥

[11] His diebus quum libellus '(Ellis) *Dissertation the second On the Malayálma language*' inscriptus, in manus meas incidisset, in p 28 hanc sententiam inveni 'where (i e in Keralotpatti libro) it is stated, that, in consequence of the refusal of the Brahmans to attend his mother's obsequies, he (Sankara) burned her in his own house, which has since become a general practice throughout Malayalam' Cf Mádhava. Lib XIV स्वयमेव चिकीर्षुरेष मातुश्चरमं

Desunt in hoc codice disticha 97—107 capitis ultimi

Auctor Anantanandagiris librum in usum suum ita convertit ut permulta omiserit sive transposuerit, alia brevissime tractaverit, alia poetica licentia exornaverit et amplificaverit A veritate hoc opus longius recedit, quam Ananta, quamquam nonnulla ex alio quodam fonte hausta esse videntur Capita tria quatuorve ad philosophiam Vedánticam accuratius cognoscendam satis utilia erunt Quae miracula Sankarae tribuuntur, nescio an Evangelii imitatione conficta sint Multa certe in Sankarae vita sunt, qualis et nostro et Anantae libro traditur, quae suspicionem moveant a Christo nonnulla in monotheismi Indici propugnatorem, corrupte quidem et ad superstitiones ethnicas accomodate translata esse Quae res investigatione accuratiore digna est

Haec voluminis pars seculo superiore medio satis accurate exarata est Fol ९० (2, 84—3, 10) desideratur (WILSON 348[b])

627

Lit Devan Charta Ind Foll 287 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 12—16

Sankshepasankarajayas cum *Dhanapatis*, Ramakumarae filii, Balagopalatirthae discipuli, commentario, *Sankaracharyavijayadindima* appellato (B) Commentarius ab his distichis incipit, quae emendata subjeci

श्रीमद्दिग्गु etc ॥१॥

Numah *sri Balagopálatírthán Vyasamukhan* munin ।
Vighnahartrin *Ganeṣadin* panditanṣ cha vimatsaran ॥२॥
Vyakhyanarahitasyasya vyakhyanam Dindimabhidham ।
Kriyate sviyabodhaya, pramadah kshamyatam budhaih ॥३॥

Dhanapatim hanc operam anno 1799 absolvisse, ex his epilogi verbis patet

षाडवेष्वहितारेशप्रमिते शुभवत्सरे ।
श्रावणे सितपचस्या सिद्दे सिद्धो गुरुत्वय ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यबालगोपालतीर्थश्रीपादशिष्यसारस्वतजातगतद्ववशावतसरामकुमारसूनुधनपतिसूरिविरचिते श्रीमच्छंकराचार्यविजयडिंडिमे षोडश सर्ग ॥ Res faciliores satis accurate expedit, difficiliorum explicationem ab ejus aevi homine frustra quaeras Passim locos integros ex Anandagiris opere, et simili quadam Sankarae vita, necnon e hymnis Ṣankarae tributis excerpsit Idem auctor *Vidyaratnákaram* (E I H 343 344), encyclopaediam literarum Sanskriticarum, in *Colebrooki* usum, ex operibus vulgatis sine ulla crisi compilavit

Codex post annum 1820 exaratus est (MILL 19)

628.

Lit Bengal Charta Ind. Foll 96 Long 16 Lat 5 Linn 8

Sankshepaṣankarajayas (C)

Idem liber in codd E I H 441 724 (fragm) 734 (cum Dhanapatis commentario, anno 1802 exarato) 1960 exstat Quorum in codicum numero noster A et cod E I H 441 textum exhibere videntur corruptelis minimis foedatum

In cod E I H 1960 tertium *Sankaravijaya* inscriptum opus reperitur Idque capita 32 continens et metro vulgari compositum dialogi forma a *Chidvilasa* yatindra cum *Vijnanakanda* tapodhanendra communicatur Incipit अस्तु स्वस्तिकृते वस्तु निस्तुलानन्दनिर्भरं । वस्तु या शङ्कर न स्मादीप्सितार्थसमृद्धय ॥१॥ Uter liber recentior sit, hujus loci non est quaerere, id solum monuisse velim, ab utroque auctore Sankaram frequentissime *desikendram* nuncupari quae appellatio neque ab Anandagiri usurpari et ritus Tantricos olere videtur[1] Codex e libris Johannis Taylor provenit, ideoque in Deccan regione (Godatate) exaratus est

Manuscriptum nostrum post annum 1820 exaratum est (MILL 6)

629.

Lit Bengal Charta Europ Foll 126 Long 13 Lat 8 Linn 12—15

Vidvanmodatarangini (fluvius sapientium animis delicias afferens) liber a *Ramadeva Chiranjiva* cognomen gerente *Raghavendrae* filio, Kasinathae nepote, scriptus et in octo capita (taranga) divisus Primum, collato Weberi Catal p 158 sqq paulum emendatum, subjunxi तमोगुणविनाशिनी सकलकालमुद्योतिनी धरातलविहारिणी जडसमाजविद्वेषिणी । कलानिधिसहायिनी लसदलोलसौदामिनी मद

कर्म समानुहाव यभून् । किमिहास्ति यतेस्तवाधिकार. कितयेत्येनममी निनिन्दुरुच्चै ॥४६॥ अनल बहुधार्थितापि तस्मै वत नादत्त च यभुता तदीया । अथ कोपपदीवृतातरोऽस्मावखिलास्तानशपच निर्ममद्र ॥४७॥ सचिरस्य काशनि च शुष्कवति गृहोपकठे धृततोयपात्र । स दक्षिणे दोषि ममय यह्रि ददाह ता तेन च सयतात्मा ॥४८॥ न याचिता यह्रिमदुर्यदस्मै शशाप तान्सोयजनान्सरोष । इत पर वेदबहिष्कृतास्ते द्विजा यतीनां न भवेच भिक्षा ॥४९॥ गृहोपकठपु च व श्मशानमद्यप्रभृत्यस्त्विति तान्शशाप । अद्यापि तद्देशभवा न वेदमधीयते नो यतिना च भिक्षा ॥५०॥ तदाप्रभृत्येव गृहोपकंठेष्वासीच्छ्मशान किल हत तेषा । महात्मु धीपूर्वकृतापराधो भवेत्पुन कस्य सुखाय लोके ॥५१॥

[1] Nam quod *des ka* per se magistrum (guru) significare dicitur id nescio an ab angusti judicii lexicographis proficiscatur

तरवलंबिनी भवतु कापि कादंबिनी ॥१॥ *Daksho* दक्षोपमेयः समजनि जनितारंभसंभावनीयो रक्षोविक्षोभभीतः प्रथितजनपदो रक्षितो येन Gaudah । तस्याशीर्वाददूर्वादलकलितशिखो भूपतेर्यज्ञभूपः संजातोऽनेकशाखः स्फुटमिव निगमो व्यासतो व्याससाम्नः ॥२॥ क्रियादक्षस्य दक्षस्य *Rádhápura*nivásinah । सौजन्यजनिता कीर्तिर्गौडदेशमपूरयत् ॥३॥ तस्य काश्यपगोत्रस्य कश्यपस्येव संततिः । प्रचुरा गौडदेशीयकुलीनाग्रसराभवत् ॥४॥ ब्राह्मण्याचारधाराचरणरसवशो हंसरूपोऽस्य वंशे *Kásínáthá*bbidhánah[1] समजनि विनतो गोषु च ब्राह्मणेषु । येनानीय प्रयत्नाद्द्विजचरणरजो मूर्ध्नि विन्यस्तमात्रं पुत्रादेरत्र सिद्धौषधमिव सहसानेकरोगाञ्जहार ॥५॥ सामुद्रिके सोऽथ समुद्रकल्पः *Sámudrikáchárya* इति प्रसिद्धिं । लेभे नृणामाकृतिदर्शनेन फलं यदन्भूतभविष्यदादि ॥६॥ अथ तस्य त्रयः पुत्रा जाताः पितृपरायणाः । *Rájendro, Rághavendraş* cha, *Maheşaş* चेति ते क्रमात् ॥७॥ तेषामेष गुणोत्कटः समजनि şrí-*Rághavendrah* कृती बाल्ये यं समुदीक्ष्य लक्षणयुतं तातोऽनुरक्तोऽभवत् । लेभे षोडशवार्षिकः कृतिमतामानंदवृंदांकुरो *Bhattácháryaşatávadhána*-padavím यस्तीर्णविद्यार्णवः ॥८॥ बाल्येऽधीत्य समस्तशास्त्रमभितः *Siddhánta-vágíşa-to* वागीशप्रतिमो बभूव विजयी वादेषु विद्यावतां । यस्यास्वाद्य सरस्वतीरससुधाधारैकसारा गिरो मूर्धांदोलनशालिनो हि कवयो गायंति नित्यं यशः ॥९॥ एकैकमेकैककविप्रयुक्तं श्लोकस्थितं वर्णमपव्यवस्थं । साकर्ण्य तत्संख्यमथ प्रयुंक्ते स्वयंकृतश्लोकगतं च वर्णं ॥१०॥ रीत्यानया श्लोकशतं कवीनां शतस्य निर्वर्त्यमवधारयित्वा । समस्यया पूर्तिमतीमथैतां स्वयंकृतश्लोकशतीं तथैव ॥११॥ अतोऽभिधानेन शतावधानो बभूव लोके विदितप्रभावः । अनन्यसाधारणशक्तिशाली संस्थापतां संसदि माननीयः ॥१२॥ श्रुत्यर्थमार्गानवबोधहेतोर्मोहांधकारे पततां चिराय । मंत्रार्थहेतोर्विविधक्रियार्थे *Mantrárthadípam* कृतवान्कृती यः ॥१३॥ नानाव्यवस्थाश्रमवंतमंतर्विद्वद्द्विषारोज्ज्वलदुस्तरंगं । yah *Kálatattvárnavam* uttaritum *Rámaprakáşam* nibabandha *setum* ॥14॥ यस्य च कविद्वयकृतमेतच्छ्लोकद्वयं ।

1. Aham *Hariharaḥ* siddher avilambasarasvatih ।[2]
   Sákshách *Chhatávadhánas* tvam avatírṇá Sarasvatí
2. Pumrúpádharaní[3] sákshád avatírṇá Sarasvatí । [॥15॥
   Jitah[4] *Şatávadháno* 'to Vishṇunápi na jishnuná

Kim cha । [॥16॥

Adhíyánam uddişya chádhyápako yam
Bhavánandasiddhántavágíşa úche ।
'Ayam ko 'pi devo 'navadyátividyá-
chamatkáradhárám apárám bibharti' ॥17॥[5]

तस्मादहं समुत्पन्नो महापुरुषतः पुमान् । धार्मिकनिधितः सूर्यात्किरणैककणो यथा ॥१८॥ विचार्य तारकं चक्रे पिता मे करुणापरः । मन्नाम *Rámadeveti* कृतवान्नामकर्मणि ॥१९॥ नाम्नैव संबोध्य जनः कथायां यदेवमाकारयिता[6] तदाशीः । ततोऽग्रजो मामतिवत्सलत्वाच्चिरंचिरंजीवतया जुहाव ॥२०॥ सोऽहं पुरः समधिगत्य पितुः प्रसादं ब्रह्मैकतां गतवतः शिवराजधान्यां । यत्नादधीतमनधीतमथापि शास्त्रमध्यापयामि निभृतं निपुणं विचार्य[7] ॥२१॥ *Nyáyádisástreshu* mayá krịtá ye *kávyeshu* ye vá ruchiraprabandháh । bhavanti vidyásu cha yásu yásu ye बुधास्तत्परितोषकास्ते ॥२२॥ संप्रत्यसौ सर्वमहीश्वराणामपंडितानामपि सम्मतीनां । विलासहेतोरथ पंडितानां विरच्यते कोऽपि मया प्रबंधः ॥२३॥ पुनः पुनः पंडितमंडलीं तां याचे यथा भूरपि मंडितेयं । मात्सर्यमुत्सृज्य कृतिं ममैतां सर्वे भवंतोऽपि विलोकयंतु ॥२४॥ जाने कदाचिदपि नैव शिवस्वरूपात्तातात्परं परमदैवतमन्यदत्र । तस्मादिमां कृतिमिहास्य तरंगिणीत्वे पाद्याय तच्चरणयोः परिकल्पयामि ॥२५॥ एतां मदीयामवगाह्य सम्यक्तरंगिणीं शुद्धधियो मनुष्याः । विद्यार्णवालोडनमंतरेण भवंतु *Shatşástramata*-pravíṇáh ॥26॥ द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधिप्रोद्बुद्धबुद्धिः श्रुतो भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवोऽभूत्कविः । विद्वन्मोदतरंगिणी ननु चिरंजीवेन तज्जन्मना शास्त्रे या रचितोचितः प्रथमकस्तस्यास्तरंगो गतः ॥२७॥

इति महामहोपाध्यायश्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतविद्वन्मोदतरंगिण्यां प्रथमस्तरंगः ॥१॥

Argumentum libri, systematum philosophicorum et religiosorum expositionem popularem, hic illic salibus aspersam, continentis, *Fr. Windishmann* in libro Munchener Gelehrte Anzeigen 1844 XVIII. p. 581 sqq breviter et dilucide enarravit. Partem libri, tar. II. III. VIII. Kali-Krishna Bahadur anno 1832 et 1834, sententiis et distichis nonnullis praetermissis, edidit et Anglice se vertisse professus est. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 158.

Tar. I. fol 6^b; II. fol. 20^b; III. fol. 30^b; IV. fol 47^b, V. fol 61^b; VI. fol 72^b; VII. fol 97^b; VIII. fol 125^b.

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est (Mill 41.)

[1] Kásínátho *'shtamo 'smát* Cod Berol

[2] °sarasvati MS.

[3] Sic MSS

[4] जातः MS

[5] Bhujangaprayata

[6] यदेतमाका° MSS

[7] 'Equidem quum praesentem patris favorem mihi conciliaverim, qui Váránasiae cum numine conjunctus est, diligenter doctrinas, quas (ab eo) edoctus sum, aliasve quas non edoctus sum, trado, rebus obscuris cum sollertia perpensis' Metri ratione respecta, equidem verba ब्रह्मैकतां गतवतः शिवराजधान्यां de 'Rághavendra in urbe Benares mortuo' intellexerim, *Windishmann* vero Sivarájadhányám vocabulum in alteram distichi partem tractum ad *Rámadevam* Benaris magisterium exercentem retulit

N JURISPRUDENTIA (DHARMA)

I. DHARMASASTRA

630.

Lit Devan Charta Ind Foll 47 Long 11½ Lat 6 Linn 10, 11

Dharmasastram, legum codex, vulgo *Yajnavalkyae* tributus, antiquitate Manavadharmaṣastrae proximus Caput primum de moribus et cerimoniis (achara), secundum de jure civili (vyavahara) tertium de piamentis (prayaschitta) agit

Codex noster cum Chambersiano 346 nunc Berolini adservato tantopere consentit, ut ex eodem fonte utrumque derivatum esse facile appareat Cujus rei probandae causa varias lectiones distichorum primi libri 1–150 cum Stenzleri textu collatorum excerpsi

5 प्रवर्तका 10 निषेकाद्याः 18 अतर्नोनु 23 पूर्वका 24 न प्राक्ष 29 भैक्ष्य 31 अपोशान 32 आद्यात् 37 माड शाड्डाड्ा 47 अधीयीत 56 नैतमम 59ª यहस्यच्युतिर्जे 59ᵇ उप्तरजश्च 62 येतने 66 दद्यो Ibid दूपयस्ता 71 गर्परीश्च 79 चतघ्नु 82 भूपयच्छादने 85ª पुत्राश्च 85ᵇ स्वातव्य न 87 इह 88 विनेतरा 89 वृतवर्ती 97 यचमे सप्तमेऽपि वा 98 प्रकुर्यात Ibid पूर्विका Post distichon 89 haec sequuntur

कटिकिप्रीरपृथोत्य द्वादशागुलिसमित ।
कनिष्ठकाग्रवत्स्थूल यथार्थकृतकूर्चक ।
न्हाधायनमुहिष्ट निर्द्धोतेसनिका तथा ।

99 अपगच्छेत् 101 अध्यात्मिका 106 अपोशान 108 सत्कृत्य भिक्षा दातव्या भिक्षवे 109 भक्रियान्यामन 113 नातितृमाऽप 115 चोरपाय 119 कुसीदकृषि 124 स हि साम 125 पशु 132 पार्धुपी 136 पत्र्य Ibid सर्वमत 137 निःक्षिपेत् 143 यथाश्रर हि post यहि 144 तथा pro मूते 146 च pro वा 147 कृतान्तरे 148 श्मशाने

Distichorum omnium numerus in hoc codice 1058 In fine haec adduntur, emendatis emendandis a me exscripta

विप्रैरेतद्द्विजोपरा धार्ये धाममनेयकै ।
इच्छद्भिर्धर्ममतुलमिह लोके परत्र च ॥५०॥
यदृधार्म मया देवाग्निस्याद्वै मनातनात् ।
तदु सर्वमिद प्रामं श्रुतिस्मृत्यभिमन्त्रित ॥५१॥
निश्चयसाकर नृणो शास्त्र देवाभिपूजित ।
ज्ञात्वा ये च चयत्यति ते नेहायाति ये पुनः ॥५२॥
निर्गम धाममनेयामुमोम्क्षरानुपस्थितान् ।
गारी येनाहृतामग्ने ममोऽस्तु प्रमरातये ॥५३॥
अध्यापयितु सहित्म शास्त्र बुद्धिविवर्धन ।
अतुल स्वदसि हेतद्याज्ञवल्क्येन भाषित ॥५४॥[1]
मर्वपापहर पुण्य सुप्रसन्न समजस ।
श्लोकानामपि विज्ञेय सहस्र च शताधिक ॥५५॥ etc
प्रकाशिता येन यजूषि लाके भृगो सकाशात्तपसः प्रभावात् ।
त याज्ञवल्क्य ककुद मुनीना नमस्करोम्यात्मिहर मुनाद्र ॥

Editio praestantissima cum versione accurata Germanica a *Stenzler* anno 1849 Berolini edita est Quam versionem Roer et Montriou in libro 'Hindu law and judicature from the Dharma sastra of Yajnavalkya. Calcutta 1859 8°' Anglice reddiderunt

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (MILL 55)

631.

Foll 217ᵇ Hoc folium, quod literatura Bengalica hoc seculo ineunte exaratum est laeva numero ९८, dextra ९८ signatum, *Mitaksharae*, a *Vijnanesvara* scriptae, fragmentum continet, quo Yajnavalkyae distichon 2, 127 explicatur (WILSON 163ᵈ)

632

Lit Devan Charta Ind Foll 354 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Continetur hoc codice commentarius ad secundum *Mitaksharae*, a Vijnanesvara compositae, caput, quo jus forense tractatur Qui commentarius subscriptione a *Lakshmidevi* compositus esse dicitur In folio 1ª vero titulus *Mitaksharatika Balambhatti* inscriptus est Incipit पूर्वस्मात् दृष्टदस्य शिष्टव्यवस्य विधानाऽन्यथयनिरकाथा पालनाधिकारिणाहरद्व्यवहारदर्शन कर्तव्यमित्युक्त तस्य व्यवहारस्य स्वरूपप्रकारेतिकर्तव्यताकाधायामयमध्याय इत्याहाभिषेकादीति

In fine haec leguntur इति श्रीमन्मिताक्षराव्याख्याने महाभभट्टात्मजोमागजवैद्यनाथाङ्गभूसनालकृष्णजनिमापगुपाख्यश्रीलक्ष्मीदेवीविरचिते लक्ष्म्यभिधे व्यवहाप्रकरण सपूर्ण ॥ Quae verba quamvis corrupta, opus post medium seculum duodevicesimum compositum esse probant

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 160)

633.

Lit Bengal Charta Ind Foll 155 Long 16 Lat 3½ Linn 6

Continetur hoc codice *Subodhini*, commentarius brevis ad Vijnanesvarae Mitáksharam a *Visvesvara* (bhatta

[1] i e Hic legum codex praestantissimus an in incrementum ut docendo inserviret a Yajnavalkya metrice in compendium redactus est'

Vışvesvara) Pettıbhattae et Ambıkae filio, e Kauşıka gente oriundo, compositus (A) Incipit

नम: सकलकल्याणभाजनाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरा नम: ॥१॥
पेट्टिभट्टात्मज: श्रीमान भट्टविश्वेश्वर: सुधी: ।
व्याख्या मिताक्षराख्याया कुरुतेऽय सुबोधिनीं ॥२॥
मतिपथा शास्त्रे प्रकृतिरमणीया, व्यवहृति:
परा, शील श्लाघ्य, जगति सुजयस्ते कतिपये ।
चिर चित्ते तेषा मुकुरतलभृते स्थितिमिया-
दिय *Vyasáranyapravaramunisıshyasa* भणिति: ॥३॥

पूर्वाध्यायान्ते राजधर्मकथनप्रस्तावेन दुष्टेषु दण्डविधानाच्छिष्टेषु परिपालनविधानादन्वयव्यतिरेकाभ्या प्रजापालनाधिकारिणाऽहरहर्दर्शन कर्तव्यमित्युक्त । तस्य व्यवहारस्य स्वरूपेतिकर्तव्यताकाङ्क्षायामुत्तराध्याय आरभ्यते । अभिषेकादिगुणयुक्तस्येति ।

1 Vyavaharamatrıka fol 8^b, 2 asadharanamatrıka fol 31^b, 3 rınadanaprakaranam et 4 nıkshepaprakaranam fol 48^b, 5 sakshıprakaranam fol 56^a, 6 lekhya prakaranam fol 57^a, 7 dıvyaprakaranam fol 60^b, 8 rıkthavıbhagaprakaranam fol 113^a, 9 sımavıvadaprakaranam fol 116^b, 10 svamıpalavıvadaprakaranam fol 113^b, 11 asvamıkavıkrayaprakaranam fol 119^b, 12 dattapradanıkam fol 121^a, 13 krıtánusayaprakaranam fol 121^b, 14 abhyupetyasusrusha fol 123^a, 15 samvıdvyatıkramaprakaranam fol 123^b 16 vetanadanaprakaranam fol 125^a, 17 dyutasamahvayaprakaranam fol 125^b, 18 vakparushyam fol 130^a, 19 dandaparushyaprakaranam fol 134^a, 20 sahasaprakaranam fol 134^b 21^a *nejakadınam dandavıdhanam nama prasangıkaprakaranam* fol 136^a, 21^b vıkrıyasampradanam fol 138^b, 22 sambhuyasamutthanam fol 142^b, 23 steyaprakaranam fol 146^b, 24 strısamgrahaprıkaranam fol 152^a, 25 prakırnakam fol 154^b

In fine dısticha duo leguntur, quorum prımum, collato codıce B emendatum, exscripsı

माता पुण्यचरित्रकीर्तिविभवा (°विमला B) यस्याविका नामत:,
शाकल्यापरमूर्त्तिरार्यचरित: श्रीपेट्टिभट्ट: पिता ।
सोऽय कौशिकवशभूषणमणि: श्रीभट्टविश्वेश्वरो
विज्ञानेश्वरसूक्तिभारविवृतौ दध्यस्थिर वर्धत ॥१॥[1]

Codex post annum 1810 satıs accurate exaratus est (Wilson 32)

634

Foll 167–217 Lıt Bengal Lınn 13–17 *Subodhınıs* fragmentum, quo Mahesvarae commentarıus ınde ab ınıtio usque ad finem capıtıs rem hereditarıam tractantıs continetur (B)

[1] °सूक्तिभारविवृतौदीद्यस्थिर B

Haec volumınıs pars post annum 1805 exarata est (Wilson 163^c)

635

Foll 218–251 Mıtaksharayah *Sıddhantasangrahas*, placıtorum, quae Mıtakshara lıbro contınentur, compendıum, a *Radhamohanasarman* factum Incipit

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्व राधामोहनशर्म्मणा ।
मिताक्षराया: सिद्धान्तसंग्रहोऽय विलिख्यते ।

सर्वत्र सक्षेपे कार्य्यकारित्वाभावादष्टादशविवादपदसिद्धान्तसंग्रहेऽय यत्न: । यद्यप्यष्टादशविवादपदाना परस्परकार्य्यकारणभावाभावान्मानवेयपाठक्रमो ग्रन्थकृद्भिर्न लिखितस्तथापि प्रसिद्धत्वात्तत्क्रम एवात्र लिख्यते मतन्तु योगीश्वरस्यैव ।

Auctor, quae Vıjnanesvara de octodecım actıonum cıvılıum generıbus protulıt, ın compendıum redegıt et perraro annotatıonıbus ıllustravıt ordınem vero eum secutus est quı Manavadharmae lıbrıs VIII et IX (cf VIII 4–7) observatus est et quem ıpse vulgo retınerı (*prasıddhatvat*) declarat

Haec volumınıs pars hoc seculo ıneunte exarata est (Wilson 163^e)

636, 637

Volumına duo Lıt Devan Charta Ind Vol I Foll 1–274 Long 11 Lat 5 Lınn 9 Foll 275–332 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 5 Lınn 14 Vol II Long $11\frac{1}{6}$ Lat 5 Lınn 10

Paraşarasmrıtıvyakhya Madhavıya, legum codıcıs Parasarae trıbutı explıcatıo, a *Madhava* composıta (A) quo opere auctor se Parasarasanhıtam ınterpretatum esse profitetur, re vera textu ıllo exılı usus est, quo suam morum, legum, phılosophıae theologıae doctrınam e varııs fontıbus petıtam, exponeret et ın conspectu collocaret Quare, quae ex lıbrıs antıquıorıbus afferuntur nonnunquam satıs utılıa sunt, sed ın explıcandıs Parasarae verbıs a re et verıtate longıus dıscessıt, quam Vıjnanesvara ın Yajnavalkyae commentarıo

Vol I foll 332 Adhyaya I–III Prooemıı partem majorem qua ınprımıs Parasarasmrıtıs auctorıtas arguıtur, collatıs codıcıbus B et E I H 402 [2] paulum emendatam subjecı

वागीशाद्या सुमनस सर्वार्थानामुपक्रमे ।
य नत्वा कृतकृत्या स्युस्त नमामि गजानन ॥१॥
सोऽह प्राप्य विवेकतीर्थपदवीमाम्नायतीर्थ पर
मज्जन्सज्जनतीर्थसगनिपुण: सद्वृत्ततीर्थ श्रयन् ।
लब्ध्वामाकलय प्रभावलहरीं *srî Bhâratıtîrthato*
Vidyatırtham उपाश्रयन्हृदि भजे श्रीकण्ठमव्याहत ॥२॥

[2] Hoc apographon e codıce anno 1597 exarato transscrıptum est

सत्यैकव्रतपालको त्रिगुणधीस्पर्धी चतुर्वेदिता
पंचस्कंधकृती षडन्वयदृढः सप्तांगसर्वंसहः ।
अष्टव्यक्तिकलाधरो नवनिधिः पुष्यद्दशप्रत्ययः
स्मार्तोच्छ्रायधुरंधरो विजयते *śrí-Bukkanah* क्ष्मापतिः ॥३॥
इंद्रस्यांगिरसो, नलस्य सुमतिः, शैव्यस्य मेधातिथि-
र्धौम्यो धर्मसुतस्य, वैन्यनृपतेः स्वौजा, निमेर्गौतमः ।
प्रत्यग्दृष्टिररुंधतीसहचरो रामस्य पुण्यात्मनो
यद्वत्तस्य विभोरभूत्कुलगुरुर्मंत्री तथा *Mádhavah* ॥४॥
प्रज्ञामूलमहाविवेकसलिलैः सिक्ताबलोपघ्निका[1]
मंत्रैः पल्लविता विशालविटपा संध्यादिभिः षड्गुणैः ।
शक्त्या कोरकिता यशःसुरभिता सिद्ध्या समुद्यत्फला
संप्राप्ता भुवि भाति नीतिलतिका, सर्वोत्तरं माधवं ॥५॥
Srímatí janani yasya, sukírtir *Máyanah* pitá ।
Sáyano Bhoganáthas cha manobuddhí sahodarau ॥6॥
Yasya *Baudháyanam* sútram, sákhá yasya cha yájushí ।
Bháradvájam kulam yasya, sarvajnah sa hi Madhavah ॥7॥
स माधवः सकलपुराणसंहिताप्रवर्तकः स्मृतिसुषमापराशरः ।[2]
पराशरस्मृतजगदीहितात्मये पराशरस्मृतिविवृतौ प्रवर्तते ॥८॥
पराशरस्मृतिः पूर्वैर्न व्याख्याता निबंधृभिः ।
मयातो माधवार्येण तद्व्याख्यायां प्रयत्यते ॥९॥

ननु "नेयं स्मृतिर्व्याख्यानमर्हति तत्प्रामाण्यस्य दुर्निरूपत्वात् । यत्तु वेदप्रामाण्यकारणं जैमिनिना सूत्रितं तत्प्रमाणं बादरायणस्यानपेक्षत्वादिति, न तत् *paurusheyeshu* मूलप्रमाणसापेक्षेषु ग्रंथेषु योजयितुं शक्यते । तत्र्येस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं । तत्र, मूलस्य दुर्भणत्वात् ।[3] न तावत्प्रत्यक्षं मूलं, धर्मस्यातीन्द्रियत्वात् । नाप्यनुमानं, तस्य प्रत्यक्षसापेक्षत्वात् ।[4] नापि पुरुषांतरवाक्यं । विप्रलंभकस्य पुंसो यथादृष्टार्थवादित्वाभावात्, अविप्रलंभकस्यापि संशयविपर्ययसंभवात् । नापि चोदना, तस्या अनुपलंभः । नो खलु स्मर्यमाणानां शौचाद्याचाराणां मूलभूतां कांचिच्चोदनां प्रत्यक्षत उपालभामहे । nápy *anumátum* sakyate, Sakyádipranítachaityavandanádishv atiprasangát Athochyeta[5]: 'Manvádismritínám Sákyádismritínám chásti mahad vaishamyam, pratyakshavedenaiva sákshán *Manvádi*prámányángikárat. *Yad vai kimcha* Manur avadat, tad bheshajam iti hy ámnáyate. Na tv evam *Sákyádi*smrityanugráhakam kimchid vaidikam vacho 'sti. Ato noktátiprasanga' iti *Tan na. Yad vai kimchety* asyárthavádatvena svárthe tátparyábhávát मानवी ऋचौ धाय्ये कुर्यादिति विधाय तद्विधिस्तावकत्वेन यद्वैकिंचेत्यादेः पठितत्वात् । तस्य च विधेरयमर्थः । इष्टिविकृतिरूपे सोमारौद्रे चरावतिदेशतः प्राप्तासु सामिधेनीषु मध्ये प्रक्षेप्तव्यौ धाय्यासंज्ञकौ द्वौ मंत्रौ, तौ मानवौ कर्तव्याविति । तत्र मानवत्वमुक्तेनार्थवादेन[6] प्रशस्यते । अतो न स्मृतिप्रामाण्ये वेदेनोक्तमिति शाक्यादिस्मृतिवदप्रमाणभूता एव मन्वादिस्मृतयः । तथा चोक्तं ।

प्रायेणानृतवादित्वात्पुंसां भ्रांत्यादिसंभवात् ।
चोदनानुपलंभाच्च मन्वादिस्मृत्यप्रमाणतेति ॥

अस्तु वा कथंचिन्मनुस्मृतेः प्रामाण्यं तथापि प्रकृतायाः पराशरस्मृतेः किमायातं ।[7] न हि मनोरिव पराशरस्य महिमानं क्वचिद्वेदः प्रख्यापयति । तस्मात्तदीयस्मृतेर्दुर्निरूपं प्रामाण्यं" ।

अत्रोच्यते । *Prámányasya svatastvád, aprámánye káranábhávách cha smritayah pramánam.* यत्त्वप्रामाण्यसाधकमनृतवादित्वादिहेतुत्रयमुपन्यस्तं तदसिद्धं । आजन्मसिद्धेषु मनुपराशरादिष्वनृतवदनभ्रांत्योरत्यंतानाशंकितत्वेन हेतोः स्वरूपासिद्धेः । न चाजन्मसिद्धौ विवदितव्यं, पराशरादिसद्भावबोधिनामेव मंत्रार्थवादेतिहासपुराणानां तदीयसिद्धिबोधकत्वात् । मंत्राद्यप्रमाणे[8] च पराशराद्यसद्भावेऽन्यथा सिद्धिः केन वार्येत । मानांतराविरुद्धानामननुवादिनां मंत्रादीनां स्वार्थप्रामाण्यमुत्तरमीमांसायां देवताधिकरणे व्यवस्थापितं । अर्थवादाधिकरणे तु स्वार्थप्रामाण्यनिराकरणं विरुद्धानुवादयोः सावकाशं । अतो यद्वैकिंचेत्यर्थवादस्य विधिस्तावकस्य स्वार्थेऽपि तात्पर्यमस्तीति न शाक्यादिप्रतिबंदी युक्ता । तदेवाभिप्रेत्य *Chaturvimsatimate* शाक्यादिवाक्यानामनादरणीयत्वमुक्तं ।

अर्हद्बौद्धादिवाक्यानि बौद्धादिपठितानि तु ।
विप्रलंभकवाक्यानि तानि सर्वाणि वर्जयेदिति ॥

न च पराशरमहिम्नोऽश्रौतत्वं । स होवाच Vyásah *Párásarya* इति श्रुतौ पराशरपुत्रत्वमुपजीव्य व्यासस्य स्तुतत्वात् । यदा सर्वसंप्रतिपन्नमहिम्नो वेदव्यासस्यापि स्तुतये पराशरपुत्रत्वमुपजीव्यते, तदा किमु वक्तव्यमचिंत्यमहिमा पराशर इति । किंच वाजसनेयिशाखायां वंशब्राह्मणे वेदसंप्रदायप्रवर्तकगुरुशिष्यपरंपरायां पराशरस्य पुत्रपुत्रौ श्रूयेते । घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्यायणात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पाराशर्यो जातूकर्ण्यात् (शत° ब्रा° १४ ५ ५ २१.) इत्यादि । तस्मात्पराशरोऽपि मनुसमान एव । एष एव न्यायो वसिष्ठात्रियाज्ञवल्क्यादिषु योजनीयः । तत्तद्विषयश्रुतीनामुपलंभात । ऋषयो वा इंद्रं प्रत्यक्षं नापश्यन् तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यत् । अत्रिरदाद्दौर्वाय[9] प्रजां पुत्रकामाय । अथ याज्ञवल्क्यस्य द्वे भार्ये बभूवतुरित्याद्याः श्रुतयः । न चैवं सति

---

[1] सिक्तापलो° A   सिक्ताबलो° B C
[2] स्मृतिसुखमा° A
[3] यद्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं तत्तन्मूलस्य दुर्भणत्वात् । A
[4] तस्य प्रत्यक्षमूलत्वात् A   [5] 'Quodsi dicatur'

[6] मानववचनमु° B C   [7] किमायतं B C
[8] मंत्राद्यप्रामाण्ये च B C   सद्भावेनाश्रया MSS   Totum locum *Muller*, Ancient Sanscrit Literature, p 90 ita vertit 'Nay, even if we had not the testimony of the Mantras, how could the perfection of Parasara and others be denied, which is involved in their very existence? A difference of opinion is quite impossible' Locus mihi quidem sic videtur reddendus esse 'Quodsi Parasaram aliosque re vera exstitisse, Mantrae ceterique libri sacri auctoritate sua comprobent, quis est, qui eorum virorum perfectionem aliunde non pendentem negare possit?'
[9] अत्रिरदर्शदौर्वाय A pr m C   अत्रिरदर्शदौर्वाम A s m   अत्रिरदर्शदौर्वाय B

मन्वादिस्मृतौ कुतोऽनादर इति शंकनीयं, मन्वादिस्मृतेर्मेधातिथ्यादिभिर्व्याख्यातत्वात्।[1] या च मूलभूतचोदनानुपलब्धिरुपन्यस्ता साप्यसिद्धा। 'पंच वा एते महायज्ञाः संतति प्रतायंते, संतति संतिष्ठंते । देवयज्ञः पितृयज्ञो भूतयज्ञो मनुष्ययज्ञो ब्रह्मयज्ञ' इत्यादीनां स्मार्तधर्ममूलभूतचोदनानामुपलंभात् । संतति संततं नित्यमित्यर्थः । यत्रापि शौचादौ नोपलभ्यते तत्रापि सा संभाव्यते । तथा चोक्तं भट्टाचार्यैः ।

वैदिकैः स्मर्यमाणत्वात्तत्परिग्रहदार्ढ्यतः ।
संभाव्य वेदमूलत्वात्स्मृतीनां मानतोचिता ॥ इति ।

मनुनाप्येतदेवोक्तं ।

श्रुतिं पश्यंति मुनयः स्मरंति च तथा स्मृतिं ।
तस्मात्प्रमाणमुभयं प्रमाणैः प्रमितं भुवि ॥
योऽवमन्येत ते मूले हेतुशास्त्राश्रयाद्द्विजः ।
स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिंदकः ॥[2] इति ।

आनुशासनिकेऽपि ।

धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः ।
द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु तृतीयं लोकसंग्रहः ॥ इति ।

तस्माद्व्याख्यातुं योग्या पराशरस्मृतिरिति सिद्धं ।

पराशरस्मृतावस्यां ग्रंथकृद्भिर्विविच्यते ।
द्वे कांडे द्वादशाध्यायाः श्लोका अष्टोनषट्शतं ॥
आचारस्याग्रिमः[3] कांडः प्रायश्चित्तस्य चांतिमः ।
इष्टप्राप्तिरनिष्टस्य निवृत्तिश्चानयोः क्रमात् ॥
एते सर्वे पुण्यलोका भवंतीति श्रुतिर्जगौ ।
विहितादाश्रमाचारादिष्टाप्तिः पारलौकिकी ॥
प्रसक्तो नरकोऽनिष्टो निषिद्धाचरणेन यः ।
तन्निवृत्तिः स्फुटा शास्त्रे प्रायश्चित्ताभिधायिनी ॥
परलोकप्रधानस्य धर्मस्यैषा द्वयी गतिः ।
प्रायश्चित्तं तथाचारः श्रौतधर्मे तथेक्षणात् ॥
श्रौतो धर्मोऽग्निहोत्रादिराचारस्तदनुष्ठितिः ।
अयथाविध्यनुष्ठाने प्रायश्चित्तं श्रुतौ श्रुतं ॥
कल्पसूत्रकृतः श्रौते प्रायश्चित्तमनुष्ठितिं ।
अमूत्रयन्नुभे एव, व्यवहारं तु नाब्रुवन् ॥
तद्वदेवायमाचार्यः परलोकप्रधानकं ।
स्मार्तधर्मं विवक्षुः सन्कांडद्वयमवोचत ॥
ननु चोदनयागम्ये व्यवहारेऽपि धर्मता ।
अस्तीति चेदस्तु, मा तु लोके[4]ऽस्मिन्नुपयुज्यते ॥

कारीर्यादिश्रौतधर्मो दृष्टैकफलको यथा ।
लाभपूजाख्यातिमात्रफला व्यवहृतिस्तथा ॥
जेतुर्लाभादिकं तद्वत्पराजेतुश्च दंडनं ।
तावेव स्वर्गनरकौ विहितप्रतिषिद्धजौ ॥
ननु राज्ञश्च सभ्यानां साक्षिणां चान्यथाकृतौ ।
प्रत्यवायाद्व्यवहृतिः परलोकप्रयोजना ॥
अदंड्यान्दंडयन्राजा दंड्यांश्चैवाप्यदंडयन् ।
अयशो महदाप्नोति नरकं चापि गच्छति ॥ Manu 8, 128.
सभा वा न प्रवेष्टव्या वक्तव्यं वा समंजसं ।
अब्रुवन्विब्रुवन्वापि नरो भवति किल्बिषी ॥ Ibid. 13.
साक्ष्येऽनृतं वदन्पाशैर्बध्यते वारुणैर्नरः ।
विवशः शतमाजातीस्तस्मात्साक्षी वदेदृतं ॥ Ibid. 82.
राजादेः प्रत्यवायोऽस्तु व्यवहारे किमागतं ।
व्यवहारो न राजादेरर्थिप्रत्यर्थिनोस्तु सः ॥
अर्थिप्रत्यर्थिनोरत्र प्रत्यवायो न हि स्मृतः ।
पराजयनिमित्तेन प्रायश्चित्तं च न स्मृतं ॥
ऋणाद्यैर्नरकोक्तिर्या साप्याचारनिबंधना ।
अस्तु वा नरकः शास्त्रविरुद्धव्यवहारिणः ।
परलोकप्रधानत्वमेवास्माभिर्निवार्यते ॥
एतल्लोकप्रधानो यः परलोकोपसर्जनः ।
स धर्मो व्यवहारः स्यादाचारस्तु विपर्यये ॥
प्राधान्ये 'py asya लोकस्य स्यादेवाम्नायमूलता ।
गांधर्वाद्युपवेदेषु तादृशेषु तदीक्षणात् ॥
जग्राह पाठ्यमृग्वेदात्सामभ्यो गीतमेव च ।[5]
यजुर्वेदादभिनयान्रसानाथर्वणादपि ॥
किं बहूक्त्यायमाचार्यः परलौकिकदृष्टिमान् ।
व्यवहारं तु नावोचत्किंतु सूचितवानमुं ॥
राजधर्मप्रसंगेन 'क्षितिं धर्मेण पालयन् ।
इति ब्रुवन्राजदृश्यं व्यवहारमसूचयत् ॥
साक्षाद्दृष्टादिहेतुत्वादाचारः पूर्वमीर्यते ।
आचारस्यान्यथात्वे तु प्रायश्चित्तगवेषणं ॥
इहाचारे त्रयोऽध्यायाः प्रायश्चित्ते नवेरिताः ।
अवतारश्चतुर्वर्णधर्मौ[6] साधारणेतरौ ॥
शिष्टाचाराह्निके तत्र धर्मौ साधारणौ मतौ ।
षट्कर्मक्षितिरक्षाद्या वर्णाः साधारणाः स्मृताः ॥
आचारे प्रथमाध्याये त एतेऽर्थाः प्रकीर्तिताः ।
कृष्यादिजीवनोपायो द्वितीयेऽध्याय ईरितः ॥
चतुराश्रमधर्माश्च सूचिता आश्रमोक्तितः ।
उक्तौ तृतीय आशौचविस्तारश्राद्धसंग्रहौ ॥

---

[1] *Müller* I. I. p. 92 'Therefore one must not think of attacking the Smṛitis of Manu and others by any means.' Locum *nostrum* sic vertendum esse apparet 'Quae quum ita sint, legum codices, a Manu aliisque compositi, ne (a me) spreti videantur, verendum non est, quum ii *Medhâtithim* aliosque commentatores invenerint (in Parâsara vero explicando hucusque nemo incubuerit).'

[2] Manu II, 11. Prius distichon in editionibus nostris exstare non videtur.

[3] *आचारस्यादिमः* B C.

[4] *अस्तीति चेदनुष्ठातुर्लोके* B C.

[5] जग्राह पाठ्यमृग्वेदात् सामभ्यो गीतिमेव च A B. जग्राह पाठ्यमृग्वेदात् सामभ्यो गितिमेव च C. Cf supra 200*. 13 ubi nunc चाभिनयं गीतं legendum esse video.

[6] *आचारश्चतुर्वर्ण°* B C.

स्वाध्यायतपसा सर्वा प्रोक्ता चाचारकाण्डगा ।
तुर्ये प्रकीर्णपापस्य प्रायश्चित्त प्रपञ्चित ॥
प्रसङ्गात्पुत्रभेदादि प्रोक्त च परिवेदन ।
प्रकीर्णशेष सस्कार चाहिताग्नेश्च पचमे ॥
मलावहे च प्रकीर्णकरणे चोपपातके ।
प्रायश्चित्त षष्ठ उक्त शुद्धिश्चाचे रुजेऽपि च ॥
सर्वशिष्टद्रव्यशुद्धि सप्तमाध्याय ईरिता ।
प्रायश्चित्त गोवधस्य सामान्येनाष्टमे स्मृत ॥
रोधनादि विशेषेण नवमे तदुदीरित ।
अगम्यागमने प्रायश्चित्त दशम ईरित ॥
अभोज्यभोजनादौ तदेकादश उदीरित ।
द्वादश परिशेष स्यात्काड्योरुभयोरपि ॥
अस्यान्येषामनुक्तानामुपलक्षणमीक्ष्यता ।[1]
अनुपातकयुक्तेषु प्रायश्चित्त क्वचित्क्वचित् ॥
नोक्त तथा रहस्य च प्रायश्चित्त न वर्णित ।
सौम्यपर्णादिकृच्छ्राणि नोदितान्यत्र कानिचित् ॥
नोक्त कर्मविपाकश्च तत्सर्वमुपलक्षित ।
इत्थ नवभिरध्यायै प्रायश्चित्त प्रपञ्चित ॥
कलि प्रति प्रवृत्तत्वात्प्रायश्चित्तप्रपचन ।
कलौ हि पापबाहुल्य दृश्यते स्मर्यतेऽपि च ॥
नरा प्रायोऽल्पसामर्थ्यास्तेषामनुजिघृक्षया ।
समकोचयदाचार प्रायश्चित्तव्रतानि च ॥
तेषा निदा न कर्तव्या युगरूपा हि ते द्विजा ।
इत्युक्रमादावते च प्रायुक्तेषा[2] कृपालुता ॥
वेदैकदेशाध्ययन कृष्या विप्रादिजीवन ।
इत्यादिवचसाचारसकोचो भासते स्फुट ॥
प्राजापत्य गोवधे स्यादुद्यम्य सेतुदर्शन ।
इति मुख्यमतप्रोक्त सकोचोऽत्रापि गम्यते ॥ κ τ λ

Vol I fol 48^b *Ácharakande prathame 'dhyaya acharavatarah samaptah*

Ad Parasarae distichon व्यासवाक्यावसाने तु मुनिमुख्य पराशर । धर्मस्य निर्णय प्राह सूक्ष्म स्थूल च विस्तरात् ॥ quaestionis criticae nodus parum feliciter solvitur ननु कस्याय श्लोक । न तावद्व्यासस्य । प्रश्नरूपस्याभावात् । नापि पराशरस्य । उत्तररूपत्वाभावात् । न त्वस्पमिदमुच्यते । न्यायश्लोकेऽपि समानमिद नाचोद्य ।[3] एव तदीदृशेषु सर्वेषु परिहारोऽन्वेष्टव्य ॥ उच्यते । पराशर एव भाविशिष्यबुद्धिसमाधानाय स्वकीयवृत्तान्तादिज्ञापकार्थमीदृशाश्लोकाविमेम इति द्रष्टव्य । भारतादौ व्यासवृत्तान्तश्लोकाना व्यासेनैव निर्मितत्वे सर्वसंप्रतिपत्ते ॥

Fol. 34^b De legum conditoribus तत्र पैठीनसि । teshám *Manv-Angiro-Vyasa Gautama Atry-Uşano-Yamah* | *Vasishtha Daksha Samvarta Satatapa Parasarah* | *Vishnu-Ápastamba-Háritah, Sankhah, Katyáyano, Bhriguh* | *Pracheta, Nárado, Yogí* (i e Yájnavalkya), *Bodháyana-Pitámahau* ‖ *Sumantuh, Kaşyapo, Babhruh, Paithíno, Vyása* eva cha | *Satyavrato, Bharadvájo, Gargyah Karshnajinis* tathá ‖ *Jabális, Jamadagnis* cha, *Laugákshir, Brahmasambhava* | iti dharmapranetarah shattrimsad rishayas tathá ‖

Nanu kim iyam *parisankhya?* | naivam | tatha sati *Vatsa-Marichi-Devala-Paraskara-Pulastya-Pulaha Kratu Rishyasringa Sankhalikhita Chágaleyá Átreyádinám* dharmasástrapranetritvam na syat | Aşvamedhike parvany api tattanmuniproktadharmánukramanad dharmasástrakartáro 'vagamyante | *sruta me mánava* dharma ity upakramyaivam pathyate |

सोमा माहेश्वराश्चैव नदिधर्माश्च पावना ।
ब्रह्मणा कथिताश्चैव कौमाराश्च श्रुता मया ॥
धूम्रायणकृता धर्मा काण्वा वैश्वानरा अपि ।
भार्गवा याज्ञवल्क्याश्च मार्कण्डेयाश्च कौशिका ॥
भरद्वाजकृता ये च बृहस्पतिकृताश्च ये ।
कुणेश्च कुणिबाहोश्च विश्वामित्रकृताश्च ये ॥
सुमन्तुजैमिनिकृता शाकुनेयास्तथैव च ।
पुलस्त्यपुलहोद्गीता पावकीयास्तथैव च ॥
अगस्त्यगीता मौद्गल्या शाण्डिल्या शौलभायना ।[4]
वालखिल्यकृता ये च ये च सप्तर्षिभि कृता ॥
वैयाघ्रा व्यासगीताश्च विभाण्डककृताश्च ये ।
तथा विदुरवाक्यानि भृगोरङ्गिरसस्तथा ॥
वैशम्पायनगीताश्च ये चान्य एवमादय ।

Fol 54^b *Anadhyayaprakaranam*

Fol 52^b Praecepta sacra e magistrorum ore ediscenda, non vero e libris scriptis legenda sunt गुरुमुखादेवाध्येतव्य न तु लिखितपाठ कर्तव्य । तदाह नारद । पुस्तकप्रत्ययाधीत नाधीत गुरुसंनिधौ । भ्राजते न सभामध्ये जारगर्भ इव स्त्रिया इति ॥

Fol 54^b *Atha yajanayajane nirupayámah*

Fol 56^a Sacrificiorum genera enumerantur हारीतोऽपि । पाकयज्ञान्यजेन्नित्य हविर्यज्ञाश्च नित्यश । सौम्यास्तु विधिपूर्वण य इच्छेद्ब्रह्म चाव्यय ॥ ते च गौतमेन दर्शिता । अष्टका पार्वण श्राद्ध श्रावण्याग्रहायणी चैत्र्याश्वयुजीति सप्त पाकयज्ञसस्था । अग्न्याधेयमग्निहोत्र दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्याग्रयणेष्टिर्निरूढपशुबन्ध सौत्रामणीति सप्त हविर्यज्ञसस्था । अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोम उक्थ्य षोडशी वाजपेयोऽतिरात्रोऽप्तोर्याम इति सप्त सोमसस्था इति ॥ अपरास्तु महायज्ञक्रतून्देवलो दर्शितवान् । अश्वमेधराजसूयपौण्डरीकगोसवादयो महायज्ञक्रतव इति । एत सर्व यज्ञा यथायोग नित्यनैमित्तिककाम्यभेदन त्रिविधा ॥ नित्य नैमित्तिक काम्य त्रिविध कर्म पौरुषमिति मदालसोक्त ॥

Fol 59^a *Ittham yajanam nirupitam, yajane tu vidhih*

[1] स्यादन्यपामनु° B C [2] प्रयुक्तेषा C et B pr m
[3] चोद्य B C quod idem valet

[4] शौचभाजना A pr m. शौलभजना B C

śruyate Sequitur disquisitio, utrum sacrificium ritus solius causa, an bonorum et praemii, an utriusque rei respectu habito a Brahmana habendum sit द्रव्यमर्जनं ब्राह्मणः प्रतिगृह्णीयाद्याजयेदध्यापयेद्वा । न चायं नित्यविधिः । अकरणे प्रत्यवायादिनित्यलक्षणाभावात् । *api tu kamyavidhih* । द्रव्यार्जनकामस्य तत्राधिकारात् । तत्रापि नापूर्वविधिः । जीवनोपायत्वेन याजनस्य प्राप्तत्वात् । तद्धेतुत्वं च मार्कण्डेयपुराणे दर्शितं ।

याजनाध्यापने शुद्धे तथा पुत्रप्रतिग्रहः ।
एषा सम्यक्समाख्याता त्रितयं तस्य जीविका ॥ इति ।

नापि परिसंख्या । नियमप्राप्तेरभावात् । तस्मात्पक्षे प्राप्तत्वान्नियमविधिरयं । स चायं नियमः पुरुषार्थ एव न तु क्रत्वर्थः । द्रव्यार्जनविधानस्य पुरुषार्थत्वे न लिप्सा । सूत्रे विचारितत्वात् । तथा हि । द्रव्यप्राप्तिः क्रत्वर्था पुरुषार्था वेति संशयः । तत्र पूर्वः पक्षः । *Kratvartheyam* । तथापि नियमस्यार्थवत्त्वात् । ब्राह्मणस्य याजनादिना क्षत्रियस्य जयादिना वैश्यस्य कृष्यादिनेति नियमः । स च पुरुषार्थत्वपक्षेऽनर्थकः स्यात् । उपायान्तरेणार्जितस्यापि द्रव्यस्य क्षुत्प्रतिघातादिपुरुषार्थसंपादकत्वात् । क्रतुस्तु नान्यथा सिध्यति । अतस्तत्र नियमोऽर्थवानिति प्राप्ते ब्रूमः । द्रव्यं हि संपादितं सत्पुरुषं प्रीणयति । अतस्तस्य पुरुषार्थत्वं प्रत्यक्षदृष्टं । क्रत्वर्थता तु नियमान्यथानुपपत्त्या कल्प्यते । क्लृप्तं चाक्लृप्ताद्बलीयः । सति च पुरुषार्थत्वे क्रतोरपि भोजनादिवत्पुरुषकार्यतया तदर्थतापि घटते । नियमस्तु *purusharthe* ऽप्यर्जनविधौ किंचिददृष्टं जनयिष्यति । क्रत्वर्थवादिनो जीवनलोपेन क्रतुरपि न सिध्येत् । अतः पुरुषार्था याजनादिरिति सिद्धं । ऋत्विग्भिर्विना याजयिताऽन्यो न कोऽप्यस्तीति चेत् नैवं । आपस्तम्बसूत्रे षोडशानामृत्विजां वरणमभिधाय याजयितुः सप्तदशस्य पृथग्वरणाभिधानात् । सदस्यं सप्तदशं कौषीतकिनः समामनन्ति । स कर्मणामुपद्रष्टा भवतीति । अत एव वसिष्ठवंशोत्पन्नस्य सात्यहव्यनामकस्य महर्षेः प्रश्नवाक्यं देवभागस्य सृञ्जयनामकां ब्राह्मणान्प्रति याजकत्वं तैत्तिरीयकब्राह्मणे श्रूयते । वासिष्ठो ह सात्यहव्यो देवभागं प्रपच्छ यत्सृञ्जयान्बहुयाजिनो याजयत इति । तथा कौषीतकिब्राह्मणे चित्रनामकं प्रति श्वेतकेतोर्याजकत्वमाम्नातं । चित्रो ह वै गार्ग्यायणिर्यक्ष्यमाण आरुणिं वव्रे स ह पुत्रं श्वेतकेतुं प्रजिघाय याजयेतीति । तस्मादृत्विग्भ्योऽन्यः सदस्यो याजयिता । ऋत्विजो वा याजयितारः सन्तु, सर्वथाप्यस्ति ब्राह्मणानां जीवनहेतुर्याजनं ॥

Fol 61ª *Atha danapratigrahau nirupyete*

Fol 63ᵇ Donorum species quatuor *Dhruvam, ajasrikam kamyam, naimittikam* iti kramat । वैदिको दानमार्गोऽयं चतुर्धा वर्ण्यते द्विजैः ॥ प्रपारामतडागादि सर्वकामफलं *dhruvam* । tad *ajasrikam* इत्याहुर्दीयते यद्दिने दिने ॥ अपत्यविजयैश्वर्यस्त्रीबलार्थं यदिष्यते । इच्छासंस्थ[1] तु यद्दानं *kamyam* इत्यभिधीयते ॥ कालापेक्षं क्रियापेक्षमर्थापेक्षमिति स्मृतं । त्रिधा नैमित्तिकं प्रोक्तं सहोमं होमवर्जितं ॥

Fol 71ᵇ *Iti pratigrahaprakaranam*

Fol 76ᵇ *Iti devatasvarupanirupanaprakaranam*

[1] इच्छासंस MSS

Fol 79ª *Iti brahmamuhurta atmahitachintanaprakaranam*

Fol 81ª *Iti vinmutrotsarjanavidhih*

Fol 83ᵇ *Iti sauchaprakaranam*

Fol 88ᵇ *Ity achamanaprakaranam*

Fol 89ª *Iti dantadhavanaprakaranam*

Fol 91ª *Iti darbhavidhiprakaranam*

Fol 92ᵇ *Iti snanaprakaranam*

Fol 93ᵇ *Iti vastradharanaprakaranam*

Fol 94ª *Ity urdhvapundhraprakaranam* ब्रह्मपुराणे । पर्वताग्रे नदीतीरे मम क्षेत्रे विशेषतः । सिन्धुतीरे च वल्मीके तुलसीमूलमाश्रिते । मृद एतास्तु संपाद्या वर्जयेदन्यमृत्तिका ॥ श्यामं शान्तिकरं प्रोक्तं रक्तं वश्यकरं भवेत् । श्रीकरं पीतमित्याहुर्वैष्णवं श्वेतमुच्यते ॥ अङ्गुष्ठः पुष्टिदः प्रोक्तो मध्यमायुष्करी भवेत् । अनामिकान्नदा नित्यं मुक्तिदा च प्रदेशिनी ॥ एतैरङ्गुलिभेदैस्तु कारयेन्न नखं स्पृशेत् । वर्तिदीपाकृतिं वापि वेणुपत्राकृतिं तथा ॥ पद्मस्य मुकुलाकारं तथैव कुमुदस्य च । मत्स्यकूर्माकृतिं वापि शङ्खाकारमतः परं ॥ दशाङ्गुलप्रमाणं तु उत्तमोत्तममुच्यते । नवाङ्गुलं मध्यमं स्यादष्टाङ्गुलमतः परं ॥ --- सत्यव्रतोऽपि । ऊर्ध्वपुण्ड्रो मृदा शुभ्रो ललाटे यस्य दृश्यते । स चण्डालोऽपि शुद्धात्मा पूज्य एव न संशयः ॥

Fol 94ª *Pratahsnanaprasamgena snanantarany uchyante* Tatra Śankhah । स्नानं तु द्विविधं प्राक्तं गौणमुख्यप्रभेदतः । तयोस्तु वारुणं मुख्यं तत्पुनः षड्विधं भवेदिति । तत्र मुख्यस्नानस्य षट्त्वं कात्यायनेयपुराणे दर्शितं । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं क्रियाङ्गं मलकर्षणं । क्रियास्नानं तथा षष्ठं षोढा स्नानं प्रकीर्तितं ॥

Fol 101ª *Atha samdhyavidhih* तत्र संध्यास्वरूपं दक्षो दर्शयति । अहोरात्रस्य यः संधिः सूर्यनक्षत्रवर्जितः । सा तु संध्या समाख्याता मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिरिति । यद्यपि कालवाचकत्वेनात्र संध्याशब्दः प्रतीयते तथापि तस्मिन्काले उपास्यदेवता संध्याशब्देनोपलभ्यते ॥

Fol. 106ᵇ *Atha samdhyangajapavidhih*

Fol 109ᵇ *Atha homavidhih*

Fol 113ª *Atha* mulavachananusarena *devatapujanam vaktavyam*

Fol 120ª *Atha brahmayajnavidhih*

Fol 122ᵇ *Atha tarpanam*

Fol 127ᵇ *Tarpanantaram vastranishpidanam kartavyam*

Fol 128ª *Atha* mulavachanoktam kramapraptam *devarchanam nirupyate*

Fol 137ᵇ *Iti vaisvadevaprakaranam* *Athatithya paranamako manushyayajno nirupyate* Incipit आतिथ्यस्य मनुष्ययज्ञत्वं कात्यायनेनोक्तं । अध्यापनं ब्रह्मयज्ञः पितृयज्ञस्तु तर्पणं । होमो दैवो बलिर्भौतो[2] नृयज्ञोऽतिथिपूजनमिति ॥ श्रुतिरपि । यद्ब्राह्मणेभ्योऽन्नं ददाति तन्मनुष्ययज्ञः संतिष्ठत इति ॥ बौधाय

[2] बलिर्भूतो MSS

नाऽपि । अहरहर्ब्राह्मणेभ्योऽन्न दद्यान्मूलफलशाकानि चेत्यपेन मनुष्ययज्ञ समाप्नोति ॥

Hospitibus in India summam reverentiam tributam esse, nisi antiquioribus auctoritatibus constaret, etiam his recentiorum scriptorum sententiis appareret अत एव यम । न पृच्छेद्गोत्रचरणे देश नाम कुल श्रुत । अध्वनोऽभ्यागत विप्र भोजनार्थमुपस्थितमिति । न केवल गोत्रप्रश्नादिवर्जन किं तर्हि देवताबुद्धिरपि कर्तव्या । तदुक्त शातातपेन । चित्त विभावयेत्तस्मिन्व्यास स्वयमुपागत इति ॥ विष्णुपुराणेऽपि । स्वाध्यायगोत्रचरणमपृष्ट्वापि तथा कुल । हिरण्यगर्भबुद्ध्या त मन्येताभ्यागत गृहीति ॥ देवताबुद्धिविषयत्वे हेतु सर्वदेवमयत्व । तच्च पुराणसारे दर्शित । धाता प्रजापति शुक्रो वह्निर्वसुगणा यम । प्रविश्यातिथिमेत वै भुञ्जतेऽन्न द्विजोत्तमेति ॥ गोत्रादिप्रश्ने बाधो यमेन दर्शित । देश नाम कुल विद्या पृष्ट्वा योऽन्न प्रयच्छति । न स तत्फलमाप्नोति दत्त्वा स्वर्गं न गच्छतीति ॥

अतिथित्वेन मुपन्नस्यानपि भोजनीयानाह (scil Parasara) । पापो वा यदि चाण्डालो विप्रघ्न पितृघातक । अन्नत्वेन तु सम्प्राप्त सोऽतिथि स्वर्गसंक्रम इति ॥ पापो गोवधाद्युपपातकी । एतेषा भोजनीयत्वमेव न त्वशेषातिथ्यसत्काराहत्वमेतदवाभिप्रेत्यास्वमधिक वर्णित । चाण्डालो वा श्वपाको वा काले य कश्चिदागत । अन्नेन पूजनीयश्च परत्र हितमिच्छतेति । विष्णुधर्मोत्तर । चाण्डालो वाथ पापो वा शत्रुर्वापि नृपात्मक । देशकालेऽभ्युपगतो भरणीयो मतो ममेति ॥

Fol 156[a] *Iti bhojanaprakaranam*

Fol 156[b] *Ity ahalseshadikrityam* Sequuntur de cubili praecepta quaedam शयनप्रकारमाह हारीत । सुप्रक्षालितचरणतलो रक्षा कृत्वोदकपूर्णघटादिमङ्गलोपेत आत्माभिरूपामनुपहता सुखासामास्तरणमिति पठन् शय्यामधिशय रात्रिसूक्त जपित्वा विष्णु नमस्कृत्य सर्पाय सर्पे भद्र त इति श्लोक जपित्वेष्टदेवतास्मरण कृत्वा समाधिमास्थायान्यांश्च पैत्रिकान्मन्त्रानधीत्य च जपित्वा अगस्त्यस्तुतश्लोक च शृण्वन्दक्षिणाशिरा स्वपेदिति । दक्षिणाशिरा इति प्रदर्शनार्थं । तथा च विष्णुपुराण । प्राच्या दिशि शिर शस्त याम्यायामथवा नृप । सदैव स्वपत पुसो विपरीत तु रोगदमिति । गर्गोऽपि । स्वगृहे प्राक्शिरा शेते श्वाशुरे दक्षिणाशिरा । प्रत्यक्शिरा प्रवासे तु न कदाचिदुदक्शिरा ॥ पुराणेऽपि । रात्रिसूक्त जपेत्स्मृत्वा सर्वांश्च सुखशायिन । नमस्कृत्याव्यय विष्णु समाधिस्थ स्वपेन्निशीति ॥ *sukhasayino* 'pi Gobhilena[1] darsitah । अगस्तिर्माधवश्चैव मुचुकुन्दो महामुनि । कपिलो मुनिरास्तीक पञ्चैते सुखशायिन ॥ शयने वर्जनीयानाह मार्कण्डेय । शून्यालये श्मशाने च एकवृक्षे चतुष्पथे । महादेवगृहे चापि मातृवेश्मनि न स्वपेत् ॥ न यक्षनागायतने स्कन्दस्यायतने तथा । कृतच्छायासु च तथा शर्करालोष्टपांशुषु ॥ न स्वपेच्च तथा गर्ते विना दीपेन कुत्रचन । धान्यगोविप्रदेवानां गुरूणां च तथोपरि ॥ न चापि भग्नशयने नाशुचौ नाशुचि स्वय । नार्द्रवासा न नग्नश्च नोत्तरापरमस्तक । नाकाशे सर्वशून्ये च न च चैत्यद्रुमे तथा ॥ विष्णुरपि । नार्द्रपाद स्वपेन्न पलाशशयने, न पञ्चदारुकृते, न गजभग्नकृते, न विद्युद्दग्धे, नाग्निप्लुष्टे, न वालमध्ये, न वारिमध्ये, न धान्ये, न गोगेहे, न गुरुहुताशनसुराणामुपरि, नोच्छिष्टे, न दिवेति ॥ etc

Fol 158[a] *Idanim prakritan evabhishiktasya kshatriyasyasadharanadharman aha*

Fol 169[a] *Iti rajadharmaprakaranam Kramapraptan vaisyasadharanadharman aha*

Fol 170[b] *Iti vaisyadharmaprakaranam*

Fol 173[a] *Iti sudradharmaprakaranam*

Prathamo 'dhyayah

Lectio secunda incipit प्रथमेऽध्याये व्यासेन पृष्टयोर्वर्णचतुष्टयसाधारणधर्मयोर्मध्ये साधारण धर्मं सङ्क्षिप्यासाधारणधर्म प्रपञ्चित । अथेदानीं सङ्क्षिप्त साधारणो धर्मो द्वितीयेऽध्याये प्रपञ्च्यते । अथवा पूर्वाध्याय आमुष्मिकधर्मप्राधान्येन प्रवृत्त । अय त्वैहिकजीवनहेतुधर्मप्राधान्येन प्रवर्तते । तत्रादावध्यायप्रतिपाद्यमर्थं प्रतिजानीते । अत पर गृहस्थस्य धर्माचार कलौ युगे । धर्मं साधारण शक्त्या चातुर्वर्ण्याश्रमागत । त प्रवक्ष्याम्यह पूर्वं पराशरवचो यथेति ॥

Fol 184[a] De variis cincinnorum gerendorum modis haec तत्र ऋषिभेदेन चूडानियममाह लौगाक्षि । दक्षिणत कमुजा[*] वसिष्ठानामुभयतोऽत्रिकाश्यपाना मुण्डा भृगव पञ्चचूडा अङ्गिरस । मङ्गलार्थं शिखिनोऽन्ये यथाकुलधर्मं वेति ॥

Fol 184[b] *Iti garbhadhanadi chudanta-samskaraprakaranam Athopanayanam*

Fol 192[b] *Iti brahmachariprakaranam Atha grihasthasramam nirupayitum tadadhikarahetu snanam adau nirupyate*

Fol 193[b] *Iti snatakaprakaranam Atha vivahah*

Fol 197[b] Postquam praecepta plura attulit, quibus quominus consobrina in matrimonium ducatur prohibetur, haec addit ननु ब्राह्मादिविवाहविषये मातुलसुताया इव मातृष्वसृसुताया अपि विवाह प्राप्नुयात । तन्न । शिष्टगर्हितत्वेन तत्र निषेधस्मृतिकल्पनात् । शिष्टगर्हितस्यानुपादेयत्व याज्ञवल्क्य आह । अस्वर्ग्य लोकविद्विष्ट धर्ममप्याचरेन्न त्विति । यद्यपि मातुलसुतापरिणयनमुदीच्यशिष्टगर्हित tathapi *dakshinatyasishtair adritatvena* नातिगीतोऽयमुदीच्यानामाचार । न च दाक्षिणात्याना रागमूलत्व शङ्कनीय विधिनिषेधपरीक्षकैरेव तद्विवाहकरणात् । मातृष्वसृसुताविवाहस्त्वविगीतेन शिष्टाचारेण गर्हित । मातुलसुताविवाहस्यानुग्राहका श्रुतय । तत्र मन्त्रवर्ण । आ याहीन्द्र पथिभिरीळितेभिर्यज्ञमिम नो भागधेय जुषस्व । तृप्ता जहुर्मातुलस्येव योषा भागस्ते पैतृष्वसेयी वपामिवेति ॥

Fol 201[a] प्रवरगोत्रयो समानत्वासमानत्वे बौधायनकात्यायनविश्वामित्रगर्गादिप्रणीतेषु प्रवराध्यायेषु प्रसिद्धे ।

Fol 206[a] *Atha vivahabheda uchyante*

---

[1] Gâlavena B s m C

[*] कमुजा C Lectionem Vedicam दक्षिणतस्कपर्दा esse nemo est qui ignoret Madhava vocabulum कमुजा per केशपङ्क्ति explica. Cf Nirnayasindhu p 191

Fol. 221[a]. *Atha savarṇásavarṇavivâhaprasangena buddhyárúḍhánáṃ anulomajátánáṃ vyavahâropayogisaṃjñápratipattyarthaṃ játibhedo nirúpyate.*

Fol. 224[b]. *Athávaśishṭá gṛihasthadharmá nirúpyante. Upákarmavidhiḥ.*

Fol. 228[a]. Itthaṃ brahmachárigṛihasthâśramau nirúpitau. *Atha vánaprasthâśramo nirúpyate.*

Fol. 233[a]. *Atha chaturthâśramo nirúpyate.*

Fol. 239[a]. Quatuor mendicorum genera antiqui noverunt: चातुर्विध्यं तु भिक्षूणां हारीत आह । चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रोक्ताः सामान्यलिंगिनः । तेषां पृथक् पृथग्ज्ञानं वृत्तिभेदात्कृतं श्रुतं ॥ कुटीचरो बहूदकश्च हंसश्चैव तृतीयकः । चतुर्थः परमो हंसो यो यः पश्चात्स उत्तम इति ॥ पितामहोऽपि । चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रख्याता ब्रह्मणो मुखात् । कुटीचरो बहूदको हंसश्चैव तृतीयकः । चतुर्थः परमहंसश्च संज्ञाभेदैः प्रकीर्तिता इति ॥ तत्राधिकारिविशेषः पुराणे दर्शितः ॥ विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता तीव्रा तीव्रतरेति च । सत्यामेव तु तीव्रायां न्यसेद्योगी कुटीचरे ॥ शक्तो बहूदके तीव्रतरायां हंससंज्ञिते । मुमुक्षुः परमे हंसे साक्षाद्विज्ञानसाधन इति ॥

तत्र कुटीचरस्य वृत्तिविशेषमाह प्रजापतिः । कुटीचरो नाम स्वगृहे वर्तमानः शुचिरकलुष आहिताग्निषु भिक्षां भुंजानोऽपगतकामक्रोधलोभमोहोऽहंकारवर्जी तप आत्मानुग्रहं कुरुते ॥ वृद्धपराशरोऽपि । कुटीचरा नाम पुत्रादिभिः कुटीं कारयित्वा कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यभयादीन्हित्वा विधिवत्संन्यासं कृत्वा त्रिदंडजलपवित्रकाषायवस्त्रधारिणः, स्नानशौचाचमनजपस्वाध्यायब्रह्मचर्यध्यानतत्पराः, पुत्रादेरेव भिक्षाकालेऽन्नं पात्रमात्रमुपयुंजानास्तस्यां कुट्यां नित्यं संत आत्मानं मोक्षयंत इति ॥ स्कंदपुराणेऽपि । कुटीचरश्च संन्यस्य स्वे स्वे सद्मनि नित्यशः । भिक्षामादाय भुंजीत स्वबंधूनां गृहेऽथवा । शिखायज्ञोपवीती स्यात्त्रिदंडी सकमंडलुरिति ॥ कुटीचरत्वस्यायुक्तविषयत्वाद्युक्तो गृहवासादिः । तदुक्तं बौधायनेन । कुटीरकाः परिव्रज्य स्वे स्वे वेश्मनि नित्यशः । भिक्षां बंधुभ्य आदाय भुंजते शक्तिसंक्षयादिति ॥

बहूदकस्य वृत्तिविशेषमाह स्कंदः । बहूदकश्च संन्यस्य बंधुपुत्रादिवर्जितः । सप्तागारं चरेद्भैक्ष्यमेकान्नं च परित्यजेत् ॥ गोवालरज्जुसंबंधं त्रिदंडं शिक्यमुद्धृतं । जलपात्रं पवित्रं च खनित्रं च कृपाणिकां ॥ शिखां यज्ञोपवीतं च देवताराधनं चरेदिति ॥ वृद्धपराशरोऽपि । तत्र बहूदका नाम त्रिदंडकमंडलुपद्मपवित्रपात्रकाषायवस्त्रधारिणो वेदांतार्थावबोधकाः, साधुवृत्तेषु ब्राह्मणगृहेषु भैक्षचर्यां चरंत आत्मानं मोक्षयंत इति ॥ पितामहोऽपि । बहूदकः स विज्ञेयः सर्वसंगविवर्जितः । बंधुवर्गं न भिक्षेत स्वभूमौ नैव संवसेत् ॥ निश्चलः स्थाणुभूतश्च सदा मोक्षपरायणः । न कुट्यां नोदके संगं कुर्याद्वस्त्रे च चेतसा ॥ नागारे नासने नान्ने नाम्बरे च त्रिदंडके । ममात्रायां न, कुर्याद्वैराग्यं दंडादिके यतिरिति ॥

हंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता । हंसः कमंडलुं शिक्यं भिक्षापात्रं तथैव च । कंथां कौपीनमाच्छाद्यमंगवस्त्रं बहिष्पटं ॥ एकं तु वैणवं दंडं धारयेन्नित्यमादरात् । देवतानामभेदेन कुर्याद्ध्यानं समर्थयेदिति ॥ विष्णुरपि । यज्ञोपवीतं दंडं च वस्त्रं जंतुनिवारणं । तावान्परिग्रहः प्रोक्तो नान्यो हंसपरिग्रह इति ॥ पितामहोऽपि । हंसस्तृतीयो विज्ञेयो भिक्षुर्मोक्षपरायणः । नित्यं त्रिषवणस्नायी स्यादार्द्रवासा भवेत्सदा ॥ चांद्रायणेन वर्तेत यतिधर्मानुशासनात् । वृक्षमूले वसेन्नित्यं गुहायां वा सरित्तट इति ॥ बौधायनोऽपि । हंसाः कमंडलुं शिक्यं दंडं पात्राणि बिभ्रतः । ग्रामतीर्थैकरात्राश्च नगरे पंचरात्रकाः ॥ त्रिषड्रात्रोपवासाश्च पक्षमासोपवासिनः । कृच्छ्रसांतपनाद्यैश्च मंत्रैः कृशवपुर्धरा इति ॥

परमहंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता ॥ कौपीनाच्छादनं वस्त्रं कंथां शीतनिवारणीं । अक्षमालां च गृह्णीयाद्वैणवं दंडमव्रणं ॥ माधूकरमथैकान्नं[1] परहंसः समाचरेत् । परहंसस्त्रिदंडं च रज्जुं गोवालनिर्मितां । शिखां यज्ञोपवीतं च नित्यं कर्म परित्यजेदिति ॥ Haec ad illustrandam Âśramopanishadem inservient[2].

Fol. 246[b]. *Tad evaṃ chaturvidhah saṃnyâso nirúpitah. Atha taddharmá nirúpyante.*

Fol. 256[b]. *Atha tritíyo 'dhyáyah. Âśaucharidhiḥ.*

Fol. 289[b]. *Atha saṃgṛihítaśráddhanirṇayaḥ prapanchyate.*

Vol. II. Foll. 241. Adhy. 4. Incipit: आचारकांडनिरूपणाद्येनाध्यायत्रयेण विधिनिषेधौ दर्शितौ । अथेदानीं तदुल्लंघननिमित्तपातित्यपरिहारोपायप्रतिपादकं प्रायश्चित्तकांडमारभ्यते ॥

Adhy. 5. (inc. fol. 28[a].) Incipit: चतुर्थेऽध्याये प्रकीर्णकपापानां प्रायश्चित्तमभिहितं । तत्र यद्यपि परिवेदनादिकं न प्रकीर्णकमुपपातकेषु पठितत्वात्, यद्यपि च पुत्रभेदादिकथनं न प्रायश्चित्तरूपं, तथापि प्रकीर्णकप्रायश्चित्तस्य बाहुल्यादध्यायार्थत्वमविरुद्धं । तत्राध्यायांते स्वर्गसाधनमनुगमनं वर्णितं । तेन ब्रह्मलोकसाधनमाहिताग्निदहनं बुद्धिस्थं । अतः पंचमाध्याये तद्विवक्षुरादौ प्रायश्चित्तप्रकरणविच्छेदशंकामपनुदन्परिशिष्टं प्रकीर्णकप्रायश्चित्तं तावच्चतुर्भिः श्लोकैराह ॥

6. (fol. 35[a].) Incipit: प्रकीर्णकप्रकाशप्रायश्चित्तप्रसंगागताहिताग्निसंस्कारः पंचमाध्याये निरूपितः । अथ षष्ठाध्याये प्रकृतमेव प्रायश्चित्तमनुवर्तयिष्यमाणो मलिनीकरणसंकीर्णकरणोपपातकानां प्रायश्चित्तानि प्राधान्येन विवक्षुः प्रथमं प्रतिजानीते ॥

7. (fol. 65[a].) Incipit: अत्र रसशुद्धिः षष्ठाध्याये वर्णिता । सप्तमाध्यायेऽवशिष्टानां द्रव्याणां शुद्धिं विवक्षुर्महाप्रकरणप्रायश्चित्तशंकाव्युदासाय प्रतिजानीते ॥

8. (fol. 82[b].) Incipit: सप्तमाध्याये द्रव्यशुद्धिः प्रतिपादिता । तत्रांते शुद्धं समुद्धरेदित्युक्तं । तत्रोद्धारप्रकारः प्रकीर्णकादिप्रायश्चित्तरूपश्चतुर्थाद्यध्यायेषूपवर्णितः । अथावशिष्ट उपवर्णनीयः । षष्ठाध्याये वैश्यं वा क्षत्रियं वापीत्यादिनोपपातकानां प्रायश्चित्तान्युपवर्णयन् बहुवक्तव्यसद्भावादुपपातकविशेषस्य गोवधस्य प्रायश्चित्तं वक्तुमुपेक्षितं । तदिदानीमध्यायद्वयेन विवक्षुरादौ मुनिविप्रतिपत्तिं सूचयितुं पृच्छति ॥

---

[1] मनःसंकल्परहितात्गृहात्त्रिसप्तपंचकात् । मधुवदाहरणं यत्तु (भैक्षं) माधूकरमिति स्मृतं ॥

[2] Haec Upanishad infra Kátyáyanasmṛitis pars esse dicitur. Fol. 254[b]. तत्र चातुर्विध्यं कात्यायनस्मृतिर्वैवमाह । ब्रह्मचारिगृहस्थवानप्रस्थपरिव्राजकाश्चत्वार आश्रमाः etc.

9 (fol 103b) Incipit सप्तमाध्याये गोवधस्य सामान्यप्राय श्चित्तमुपवर्णितं । अथ नवमाध्याये रोधनादिनिमित्तविशेषानुपजीव्य प्रायश्चित्तविशेषा अभिधीयते ॥

10 (fol 119b) Incipit अष्टमनवमाध्यायोरुपपातकस्य गोवधस्य सामान्यविशेषाभ्यां प्रायश्चित्तानि प्रपञ्चितानि । अथागम्यागमनस्योपपातकस्य दशमाध्याये प्रायश्चित्तमभिधीयते ॥

11 (fol. 143b) Incipit दशमेऽध्याये ह्युपपातकविशेषस्यागम्यागमनस्य प्रायश्चित्तमभिधाय तत्प्रसङ्गाद्दूरतस्त्वादीनामपि प्रायश्चित्तमभिहितं । एकादशाध्याये त्वभोज्यभोजनस्य प्रायश्चित्तं प्राधान्येनोपवर्ण्यते ॥

12 (fol 174b) Incipit आचारकाण्डे त्रिभिरध्यायैर्य यावत आचारा: प्रतिपादिता प्रायश्चित्तकाण्डे चाष्टभिरध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभिहितानि तेभ्योऽतिरिक्ताना परिशिष्टाना कथाचिदाचाराणा प्रायश्चित्ताना च विधानाय द्वादशाध्यायमारभ्यते ॥

Auctores et libri in capitibus 1–3 a Madhava hi laudantur *Angiras* (smriti) fol 66b etc *Atri* (smriti) 88b 101b etc *Agneyapurana* 94b 123a etc *Atharvana* 56b 57a *Adipurana* 150b 209a etc *Adityapurana* 61a 8.b etc *Apastamba* (smriti et sutra) 16a 46a 60a etc *Arunisruti* 241b *Asvalayana* (smriti et sutra) 110b 126a etc *Rishyasringa* (smriti) 186b 288a 297a 328b *Kanva* II, 11a *Kapila mata* 238b *Karmapradipa* 323a *Karsha* 285a *Kathaka* 316a 317b *Katyayana* (smriti) 57b 80a etc *Karshnajini* (smriti) 92a 123b 137b 276a 327b *Kalikapurana* 246b *Kasyapa* (smriti) 207b 275b *Kuthumasakha* 56b *Kurmapurana* 16b 21b etc *Kaivalyopanishad* 10b *Kausika* (smriti) 87b 90a *Kaushitakibrahmana* 60a 243b *Kratu* (smriti) 45a 280a *Kshurikopanishad* 10b *Garudapurana* 69b *Gargya* (smriti) 98a 225a etc *Vriddhagargya* 295b 330a *Galava* (smriti) 288b 327a *Gita* 17b etc *Grihyaparisishta* 111b 134a 137a 182b 208a 287b *Grihyaparisishtakara* 319b *Gobhila* (smriti et sutra) 87b 90a etc *Gautama* 53b 56a etc *Vriddhagautama* 154b *Slokagautama* 288a 294b 298b 327a *Chaturvimsatimata* 3b 69a 91b 92a 112a 134a 274a 318a (cf Shattrinsanmata) *Chandrikakara* 296b *Chyavanasmriti* (Vol II 10a) *Chhandoga Chhandogasakha Chhandogasruti Chhandogamadhvidyijam Chhandogabrahmana* 32a 70a 192b 24a 60a *Chhagaleya* 299b 299a 315b *Jamadagni* (smriti) 320b 324a 326a *Jatukarnya* (smriti) 260a 297a 3?3b 3.6a *Jabali* (smriti) 91b 92b 192a 233a 294b 332b *Jabali?* 260a *Jabalasruti* 234b 241a *Jaimini* (smriti) 269b etc *Jyotihsastra* 99a *Tapaniyopanishad Uttaratapaniya* 192b 31b 34b *Taittiriyabrahmana* 60a 101b 1?0b *Taittiriyopanishadvyakhyane* bhashyakaravarttikakarabhyam pratipaditam 15b 32a *Daksha* (smriti) 8.b 84b *Devala* (smriti) 56a 61a etc *Devasvamin* -95b 297b 301a *Dharma* 318a *Dhaumya* (smriti) 295b *Nandikesvarapurana* 131b *Narada* (smriti) 52b 70b 113b 155b 158b etc *Narayana* (smriti) 104b 106a 307a 320a 323b *Nrisinhapurana* 92a 128a 143b 234a etc. *Padmapurana* 85a *Paramahansopanishad* 245a *Vriddha-Parasara* 46a 82b 83b 239b *Parisishta* 134a (cf Grihya°) *Paraskara* (smriti et sutra) 181a etc *Pitamaha* 83a 240b 244b *Pippaladasruti* 242b 244b *Puranasara* 23b 41b 64a 88b 118a 142b 2?2b *Pulastya* (smriti) 93a 98a 106b 149b 259b 276a 296a etc. *Paithinasi* 53b 125b 147a 195b etc *Prachetas* (smriti) 84b 99a 136a 140a etc. *Brihat-Prachetas* 269b *Prajapati* 54a 55b 57b 93a 109a etc *Prapanchasara* 10a *Prabhakara* 50a *Prabhakaras* 27b *Bahvrichabrahmana* 246a *Bahvrichopanishad* 31a *Badarayanasutra* 30b *Brihaspati* 24a 64b 102b 111b etc *Vriddha Brihaspati* 306a *Baijavapa* 181a 187b 313b 318a *Baudhayana* (smriti et sutra) 49a 57b 61a etc *Vriddha Baudhayana* II 239a *Brahmagarbha* 268a *Brahmanirukta* 315a *Brahmapurana* 43b 62a 93b etc. *Brahmandapurana* 70b 82a *Bhattacharya* 4a *Bharadvaja* (smriti) 67a 71a 81a 84b 103b 112a 113b *Bhavishyapurana* 114b *Bhavishyottara* 65a etc *Bhattah* (phil) 27a *Bhrigu* (smriti) 87a 93a 187a 332a *Matsyapurana* 36b etc. *Madalasa* 56b (नित्य नैमित्तिक काम्य त्रिविध पौरुषमिति मदालसोक्ते) 163a 322a (तथा च मदालसायाक्य । ततस्वाचमनीय दद्याच्चाप: सकृत्सकृदिति) *Manu* 54a etc *Brihanmanu* 269a 277b *Vriddhamanu* 65b 100b 102a 149b *Marichi* (smriti) 81b 97a 106b etc *Mahabharata* 65b etc. *Markandeya* (smriti) 183b 194a etc. *Markandeyapurana* 59a etc *Mudgala* 297a (a Jatukarnya laudatur) *Medhatithi* 4a 96b etc *Maitrasakha* 34a 42a *Maitrayaninasruti* 242a *Yajnaparsva* 317a *Yama* (smriti) 44a 64a etc *Laghu Yama* 320b *Yajnavalkya* 22b etc *Vriddha Yajnavalkya* 89b 286b *Yogasutrabhashya*, Vyasae tributum 11a *Ramayana* 169a *Laingapurana* 29b 120b etc *Laugakshi* (smriti) 181a 183a *Vatsa* (smriti) 207a *Vasishtha* (smriti) 52a 56a 61a etc. *Vriddha Vasishtha* 66b 134a 290a *Vahnipurana* 61b *Vajasaneyabrahmana* 60b *Vajaseneyisakhayam Vansabrahmane* 3b (= Brihadar) *Vamanapurana* 99a 113b 235b *Vayupurana, Vayaviyasamhita* 16b 188a 323a *Varahapurana* 169b 305b *Varttikakara* (Kum) 17b *Vikasvat* (smriti) 81b *Visvarupacharya* varttike 16a *Visvamitra* (smriti) 107a 190a 290a *Vishnu* (smriti) 67a 87b *Vishnudharmottara* 62a 64a 69b 146a 290b etc *Vishnupurana* 142b etc *Vaikhanasasutra* *Vyaghra* 269a etc *Vyaghrapad* vel *Vyaghrapada* (smriti) 83b 88b 94b 123b 271a *Vyasa* (smriti) 53a 64b etc *Sankha* (smriti) 86b 90b 94a etc. *Vriddha Sankha* (smriti) 85a 88b *Sankha Likhitau* 67b 84a 123a 169b 183a etc *Sambhu* 314b *Satyayani* 294a

294[b] 328[b] *Sátátapa* (smriti) 62[a] 65[a] etc *Vriddha-Satátapa* 320[a] *Sivadharma* 66[a] *Sivadharmottara* II, 237[b] *Sivasivamin* 326[b] (नवश्राद्धानि पचाद्रुराम्रलायनशाखिन । आपस्तम्ब पडिन्याडुर्विभागमितरेयिण) etc *Sunahpucha* 287[b] *Sailalibrahmana* 110[a] *Saivapurana* 132[a] 178[b] *Saivagama* 47[a] *Saunaka* (smriti) 92[a] 95[b] 107[b] 111[a] etc *Svetasvataropanishad, Svetasvatarasakha* 10[b] 31[a] 23[a] *Shattrinsanmata* 85[b] 86[b] 100[b] 156[a] 267[a] 275[a] *Samvarta* (smriti) 64[b] 69[b] 108[a] 181[b] etc *Samgrahakara* 97[b] 186[b] 204[a] 262[a] 275[b] (cf Smritisamgraha) *Satyavrata* (smriti) 94[a] 125[a] 126[a] 313[b] *Sankhyayana* (grihyasutra) 79[b] 181[a] *Sumantu* (smriti) 60[b] 196[b] 295[a] etc *Susruta* (med) 310[a] *Skandapurana* 30[a] etc *Smritisamgraha* 330[a] 332[b] *Harita* (smriti) 49[a] 52[b] 55[a] etc

Voluminis prioris folia 1–274 seculo sexto decimo, folia 275–332 anno 1703 exarata sunt Volumen alterum circiter annum 1760 transscriptum est (WALKER 172, 173)

638, 639.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Vol I foll 250 Vol II foll 321 Long 10½ Lat 3½ Linn Vol I et II foll 1–173 6 reliquorum 7

Parasarasmritivyakhya Madhaviyá (B)

Vol I Adhy I fol 119[b], II fol 173[b], III fol 250[b] Haec pars a secunda manu satis accurate emendata est

Vol II Adhy IV fol 16[a], V fol 19[b], VI fol 35[a], VII fol 46[a], VIII fol 60[a], IX fol 71[a], X fol 88[b], XI fol 111[a], XII fol 173[a]

Sequitur inde a folio 174[a] usque ad fol 303[b] lectio tertia decima, eidem *Madhavae* tributa, qua jus civile tractatur Incipit वागीशाद्या etc व्याख्याते आचारप्रायश्चित्ते । अथ व्यवहारः प्रस्तूयते । यद्यप्यृणादानादीनामष्टादशपदाना व्यवहाराणा मध्ये कमपि व्यवहार पराशरो न व्युत्पादितवान् । तथाप्याचारकाण्डे चतुर्णां वर्णाना क्रमेण आचारान् ब्रुवन् । क्षत्रियस्तु प्रजार्थेव क्षिति धर्मेण पालयेदित्यस्मिन्वचने क्षत्रियविशेषस्य राजा चारविशेषमवोचत् क्षिति धर्मेण पालयेदिति ।

Denique in foliis 304–321 initium commentarii ad librum primum repetitur Desinit in verbis यावज्जीवाशौचवाक्य च निन्दापरत्वेन व्याख्येय । पराशरवचो यथेत्यनेन स्वमत विशदपर मतान्तरे

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt (MILL 129, 130)

640.

Lit Devan Charta Europ Foll 104. Long 12½ Lat 8½ Linn 24

Foll 1–13 *Sankhaproktam Dharmasastram,* institutionum et morum codex, *Sankhae* auctori tributus, et in capita 18 divisus Initium, a me emendatum, hoc स्वयंभुवे नमस्कृत्य सृष्टिसंहारकारिणे । चातुर्वर्ण्यहितार्थाय शख शास्त्रमकल्पयत् ॥१॥ यजन याजन दान तथैवाध्यापनक्रिया । प्रतिग्रह चाध्ययन विप्रकर्माणि निर्दिशेत् ॥२॥ दान चाध्ययन चैव यजन च यथाविधि । क्षत्रियस्य च वैश्यस्य कर्मेद परिकीर्तित ॥३॥ क्षत्रियस्य विशेषेण प्रजाना परिपालन । कृषिगोरक्षवाणिज्य वैश्यस्य परिकीर्तित ॥४॥ शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा सर्वशिल्पानि वाप्यथ । क्षमा सत्य दम शौच सर्वषामविशेषत ॥५॥ ब्राह्मण क्षत्रियो वैश्यस्त्रयो वर्णा द्विजातय । तेषा जन्म द्वितीय तु विज्ञेय मौञ्जिबन्धन ॥१०॥ आचार्यस्तु पिता प्रोक्त सावित्री जननी तथा । ब्राह्मणक्षत्रियविशा मौञ्जीबन्धनजन्मनि ॥११॥ वृत्त्या शूद्रसमास्ते च विज्ञेयास्ते विचक्षणै । यावद्वेदेन जायते द्विजा ज्ञेयास्तत पर ॥१२॥

। इति शखे प्रथमोऽध्याय ।

गर्भस्य स्फुटताज्ञान निषेकः परिकीर्तित । पुरा तु स्पन्दनात्कार्य पुसवन विचक्षणै (षष्ठेऽष्टमे वा सीमतो जाते वे जातकर्म च) ॥१॥ आशौचे च व्यतिक्रान्ते नामकर्म विधीयते । नामधेय च कर्तव्य वर्णाना च समाक्षर ॥२॥ मागल्य ब्राह्मणस्य स्यात्क्षत्रियस्य बलान्वित । वैश्यस्य धनसयुक्त शूद्रस्य च जुगुप्सित ॥३॥ शर्मान्त ब्राह्मणस्य स्याद्वर्मान्त क्षत्रियस्य तु । धनान्त चैव वैश्यस्य दासान्त चान्त्यजन्मन ॥४॥ चतुर्थे मासि कर्तव्य बालस्यादित्यदर्शन । षष्ठेऽन्नप्राशन मासि पूजाकार्य यथाकुल ॥५॥ गर्भाष्टमेऽब्दे कर्तव्य ब्राह्मणस्योपनायन । गर्भादेकादशे राज्ञो गर्भात्तु द्वादशे विश ॥६॥ षोडशाब्दानि विप्रस्य राजन्यस्य हि विंशति । विंशति सचतुष्का तु वैश्यस्य परिकीर्तिता ॥७॥ नातिवर्तेत सावित्रीमत ऊर्ध्वं निवर्तते । विज्ञातव्यास्त्रयोऽप्येते यथाकालमसस्कृता ॥८॥ सावित्रीपतिता व्रात्या सर्वधर्मबहिष्कृता । मौञ्जीबन्धो द्विजाना तु क्रमान्मौञ्ज्य प्रकीर्तिता ॥९॥ मार्गवैयाघ्रवास्तानि चर्माणि ब्रह्मचारिणा । पलाशपर्णबिल्वाना क्रमाद्दण्डा प्रकीर्तिता ॥१०॥ etc

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod *E I H* 84 transscripta est (WILSON 213[a])

641.

Foll 195–209 Linn 11 *Karmavipakas,* operum proventus, capita sex e *Sátatapasmriti* excerpta, quibus delictorum quorundam piamenta traduntur Incipit प्रायश्चित्तविहीनाना महापातकिना नृणा । नरकान्ते भवेज्जन्म चिह्नाङ्कितशरीरिणा ॥१॥ प्रतिजन्म भवेत्तेषा चिह्न तत्पापसूचक । प्रायश्चित्ते कृते याति पश्चात्तापवता पुन ॥२॥ महापातकज पाप सप्तजन्मनि जायते । उपपापोद्भव पच त्रीणि पापसमुद्भव ॥३॥ दुष्कर्मजा नृणा रोगा याति नोपक्रमै शमं । जाप्यै सुरार्चनैर्होमैर्दानैस्तेषा शमो भवेत ॥४॥ पूर्वजन्मकृत पाप नरकस्य परिक्षये । बाधते व्याधिरूपेण तस्य जाप्यादिभि शम ॥५॥ कुष्ठी च राजयक्ष्मा च प्रमेही ग्रहणी तथा ।

मूत्रकृच्छ्राश्मरी कास अतीसारभगंदरौ ॥६॥ दुष्टव्रण गडमाला पक्षघाताक्षिनाशन । इत्येवमादयो रागा महा[पा]पोद्भवा स्मृता ॥७॥ जलोदर यकृत्प्लीहशूलरागव्रणानि च । श्वासाजीर्णज्वरच्छर्दिभ्रममोहगलग्रहा ॥८॥ रक्तार्बुदविसर्पाद्या उपपापोद्भवा गदा । दण्डापतानकश्वित्र वपुःकम्प विचर्चिका ॥९॥ वल्मीकपुण्डरीकाद्या रोगा पापसमुद्भवा । शिरोर्त्याद्या नृणा रोगा अभिशापोद्भवति हि ॥१०॥ अन्ये च बहवो रोगा जायते वर्णसकरा । उच्यते यानि दानानि प्रायश्चित्तानि वै क्रमात ॥११॥ महापापेषु सर्वस्व तदर्द्धमुपपातके । दद्यात्पापेषु षष्ठाश दृष्ट्वा व्याधिबलाबलत् ॥१२॥

1 Sadharanavidhi 2 Bandhyaprayaschittavidhi 3 Apeyaprayaschitta 4 [Parasvaharana]prayaschitta 5 Agamyagamanaprayaschitta 6 Agatipráyaschitta

Haec voluminis pars anno 1772 a Bhudeva exarata est (WALKER 129^c)

B DHARMANIBANDHA

642

Lit Devan Charta Europ Foll 104 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 21

Hoc codice *Kalanirnayas*, a *Mádhava* compositus continetur, quo libro in quinque capita (*prakarana*) diviso, auctor rituum sollennium periodos definivit Vulgo opus *Kalamadhaviyam* appellatur Incipit वागीशाद्या etc ॥१॥ सो ह प्राप्य विवेकतीर्थे etc ॥२॥ सत्येकव्रत etc ॥३॥ Cf supra, p 263

व्याख्याय माधवाचार्यो धर्मान् पाराशरानथ ।
तदनुष्ठानकालस्य निर्णय वक्तुमुद्यत ॥४॥

Codex anno 1810 a Sankaralala (Oyilsen sahévasyar the) parum accurate exaratus est (WILSON 202)

643

Opuscula tria Lit Bengal Charta Ind Foll 179 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–65 Linn 7 *Dánakaumudi*, qua operis majoris, Kriyakaumudi appellati parte *Govindanandas* de largitionum piarum generibus disputavit Incipit

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वनखेन्दुरुचिसन्ततिः ।
अनल्पचिन्ताभिरुद्भ्रान्तचित्तध्वान्त धुनोतु न ॥
आलोड्याखिलसंग्रहानविकल दृष्ट्वा पुराणान्यपि
प्रोक्ता सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभि सहिता ।
श्रीमत्तातपदारविन्दविलसद्भूलीभरोद्देशत
श्रीगोविन्दकविः करोति गहना दानक्रियाकौमुदी ॥

अथ दानविधि ॥ तत्र समर्थः ॥ दान वै विधिवद्देयमशुभानाञ्च नाशन । यद्यदिष्टतम लोके यच्चापि दयित गृहे । etc

In fine haec leguntur इति श्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यविरचितायां क्रियाकौमुद्यां दानकौमुदीनाम द्वितीया भाग समाप्त ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 24^a)

644.

Lit Bengal Charta Ind Foll 95 Long 19 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Continetur hoc codice *Suddhikaumudi*, de purificatione liber, a *Govindananda*, Ganapatis filio, scriptus Incipit

आनन्द प्रणमन्महेन्द्रमुकुटप्रातन्द्रनीलामल
श्रेणीश्रीकृतचञ्चरीकनिवहव्याममञ्जुप्रभम ।
स्वर्गोद्भूतभयापहमाद्भुततटिनीसम्भूतगङ्गायह-
श्रीगोविन्दपदाम्बुज वितनुतामृद्धि सदामान्तरीं ॥
आलोड्याखिलसंग्रहानविकल etc

Partes singulae hae suddhisvarupa 1^b, asaucha kála 2^b, jananásaucha 3^b, asauche vidhinishedhau 4^a, baladyasaucha 6^b, stryasaucha 8^a, videsasthasaucha 9^b asauchasamkara 10^b, aghavriddhimad ásaucham 11^c garbhasravasaucha 12^a, sapindadyasaucha 13^b, sadyah saucha 18^a, sadyahsauchasabdarthavivechana 19^b, prasangad adhikarino nirupyante 23^a, pindanadhikarinah 27^b, athásauchintadvitiyad navihitasuddhau vivektavyayam prasangat tatpurvakrityani nirharanadini nirupyante 28^b, udakadanam 32^b, pindadanavidhi 34^b pindadanaprayoga 36^a, asauchikartavyatá 38^a, asthisamchayana 39^a, dasahakritya 41^a, ekadasahakritya 42^a, sayyadanadiprayoga 47^a, kálasuddhi 49^a, malamasalakshana 72^a, udakasuddhi 81^b, bhumisuddhi 82^b, taijasadidravyasuddhi 83^b, prokshanadisuddhi 84^b, annasuddhi 85^b, snanasuddhi 88^a, mrijjalasuddhi 90^a, achamanasuddhi 91^a, svabhavasuddhani 94^a

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 28)

645

Lit Devan Charta Europ Foll 44 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 7 Linn 20, 21

Rajadharmakaustubhae, ab *Anantadeva*, Apadevae filio Bajabába Durachandrae regis auctoritate scripti particula, *vyavaharadidhiti* appellata, qua jus civile adumbratur Incipit अथ राजधर्मो उच्यते तत्र राज्याभिषेकदीक्षितकुलक्षणलक्षितो राजा प्रासादप्रतिष्ठादीक्षितकृत्यकारणं दुर्गं इतिसौख्य भद्रासन च निर्म्माय सभा समाद्पुरोहित पण्डितै सह प्रजापालने प्रवृत्तस्य व्यवहारनिरूपणमन्तरेण न सम्यक् भवतीति तदर्थ व्यवहारा निरूप्यत ॥

Rajadharmakaustubha pars est *Smritikaustubhae*, ab eodem auctore compositi Ea sectio, qua regum inauguratio tractatur (rajyábhishekadidhiti) in cod E. I H 99 invenitur

Codex post annum 1826 exaratus est (WILSON 221)

646.

Lat Bengal Charta Ind Foll 50 Long 12 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 12

Vivadachintamanis, de jure forensi liber, a *Vachaspatimiṣra* scriptus (A) Incipit श्रीरामेश्वरिहाना etc

Ṣri-*Kṛityakalpadruma-Párijata-Ratnakaradin* avalokya yatnát ।

याचस्पति श्रीपतिनयमौलिर्विवादचिन्तामणिमातनोति ॥

Textus Calcuttae anno 1837 editus est

Codex anno 1799 a Dhiresvara exaratus est (WILSON 206)

647.

Foll 81–166 *Vachaspatimiṣrae Vivadachintamanis* (B)

Auctores et libri recentiores in hoc tractatu hi laudantur Kalpataru Parijata, Prakása, Balarupa, Mitakshara, Medhatithi, Ratnakara, Lakshmidhara Smṛtisara, Halayudha

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (WILSON 163ᵇ)

648.

Foll 61–114 *Dvaitanirnayas*, a *Vachaspatimiṣra*, Jayae Bhairavae regis uxoris, Purushottamadevae matris, jussu, scriptus Initium, a me paulum emendatum, hoc

आभीरत्पारकमुत्पचितकिंकिणीक
मातावपाशिषरता पुरुष पुराय ।
मन्जीरमनुमहणापरमपुनाय-
मद्वैतचिन्मयमनादिमनन्तमीडे ॥१॥
सरस्तुलितसागर[1] व्यधित यो नृपग्रामणीं
भुजाविनिनितकाचनैरदित यस्तुलापूरुषान् ।
स एव nripa *Bhairavah* समरसीम्नि पञ्चाननो
जयत्यरिविदारको जगति राजनृदारकः ॥२॥
अथ वाग्विलासानतीत कवीना
गुणैदाप्यभावानतीतो भटाना ।
त्रिलोकीपतिप्रेयसीवासभूमि
पुनीते जगन्मडल राजचद्र ॥३॥

सत्यभामेव कृष्णस्य गौरीव मदनद्विष ।
सविशेष जयत्येषा भूपभैरवभाविनी ॥४॥
विष्णारत पुरमिव शम्भोरिव देहयामार्धं ।
देवी सताभिरेषा जयति *Jaya* námni (sic) महादेवी ॥५॥
श्या यिन्तितविशेषा प्रसन्न य वीक्षते जगज्जननी ।
तदुपरि परित प्रपतति हाटकहीरकमयी वृष्टि ॥६॥
Sri-*Bhairavendra*-dharanipatidharmapatni

Rajádhirája *Purushottamadeva* mátá ।

Vachaspatim nikhilatantravidam niyujya,

Dvaite vinirnayam idam (sic) vidhivat tanoti ॥७॥

सिष्ये काचननिचये परिपूज्य गुरु जगज्जननी ।
सभिरेलिममपपेलिममयरमयरमय पपुलनुर ॥८॥
इह मुनाना दुरित धुनाना मुख पुनाना यशमीश्चरेन ।
श्रीभैरवस्मापतिधर्मपत्नी यश शरीर निजमातनोति ॥९॥
यनैजगन्मडलमातनोति करोति सातिगगनैकशेष ।
दानादके सागरतासुपेत विश्वभरामडलमध्यपस्य ॥१०॥

Vachaspati hoc libro, ubi de ritibus et legibus ab auctoribus *discrepantes* sententiae prolatae sunt, arbitrium et judicium suum exposuit Partes singulae hae námanirṇayah, dánasvarupakathanam, tulapurushadvaitam fol 63ᵃ, jalasayotsargah fol 65ᵃ, snánadidvaitanirnayah fol 68ᵇ, tarpanam, devavahanam, angurijakadháranam, samdhyavandanam, panchadevatápujá svapujá, vaisvadevahomah, pitribalidanam, kakabalidánam, pitriyajnah fol 71ᵇ, nityaṣraddham saudáyikam, strisamkrántapatidhanam, vriddhih, kriyadvaitanirnayah fol 73ᵇ, vyavaharadvaitanirnaya fol 74ᵇ, ṣuddhidvaitanirnaya fol 75ᵇ, sapindalakshanam, sadyahṣaucham, vratadvaitanirnayah fol 77ᵃ, jyaishthadvadasi, ekadasi fol 77ᵇ, krishnáshtaminirnayah fol 80ᵃ, kshatádidushitádhikárita, dvadasaputrarahitasya putrakaraṇe 'dhikarah fol 81ᵇ, krityadvaitanirnayah, malamasanirnayah fol 83ᵃ, garbhadhánadau masanirnayah, sraddhaṣariranirnayah fol 86ᵇ, vrishotsargah fol 89ᵇ, ṣraddhasariranirnayah 98ᵇ, pancha mahayajnáh fol 103ᵃ

In priore libri parte (usque ad caput *vrishotsarga*) recentioris aevi auctores et libri hi laudantur *Kantharava* (?) fol 77ᵃ *Kalpataru* *Kamadhenu* fol 69ᵃ *Chhandogasopara* fol 88ᵃ *Trailokyasagara* fol 66ᵇ *Parijáta* *Pradipa* fol 69ᵇ 75ᵃ v Sraddhapradipa Samayapradipa *Bhavadeva* fol 75ᵃ *Mantraprakaṣa* fol 71ᵃ *Ratnákara* *Rupanárayana* fol 67ᵃ 68ᵃ *Lakshmidhara* fol 74ᵃ *Viṣvarupa* fol 78ᵇ *Vishnurahasya* fol 79ᵇ *Ṣraddhakalpa* fol 84ᵇ etc *Sraddhapankti* fol 87ᵇ etc *Ṣraddhapradipa* fol 87ᵃ *Sraddhaviveka* fol 83ᵃ *Sridatta* *Samayapradipae* auctor, fol 66ᵃ 71ᵇ *Smritisara* fol 74ᵃ 78ᵇ *Harinathamahopadhyaya* fol 68ᵇ *Harihara* fol 71ᵇ *Hala*

[1] सरस्तनितसागर MS

yudha fol 72^b *Hemádri* Denique opus suum *Sabdanirnaya* dictum in fol 63^a citat

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (WILSON 203^b)

649.

Foll 116–149 Linn 13–16 *Dravyaşuddhidipiká* a *Purushottama*, Pitambarae filio, Vallabhacharyae discipulo, composita Incipit

नत्वा श्रीवल्लभाचार्यान् हरिसेवोपकारिका ।
वाक्याख्यानतरिद्रव्यशुद्धिरत्र विचार्यते ॥१॥
निबन्धेषु विविच्योक्ता मधुना बुद्धिदोषत ।
यतो न भासते सम्यक् तत एष समुद्यम ॥२॥

तत्र तावत्प्रायश्चित्तमिताक्षरायां याज्ञवल्क्य । उदक्याऽशुचिभि etc

Purushottama hoc libello lustrationem rebus impuris contactis adhibendam doctores recentiores secutus, copiosius tractavit Auctorem post medium seculum septimum decimum vixisse nominibus ab eo laudatis apparet Quorum partem addidi Acharatilaka fol 128^a, Kullukabhatta, Krishnabhattiyam fol 121^a 124^a, Govindaraja fol 122^b, Charanamrita fol 143^a, Divakaroddyota fol 142^a, Nagadeviye Samgrahakarah fol 138^b, Nirnayamrita fol 132^b, Nirnayasindhu fol 120^a, Bhargavarchanadipika fol 122^a, Maryadasindhu (hoc libro auctor frequentissime utitur) fol 116^b 117^a etc, Ratnavalinibandha fol 127^b, Vishnubhaktichandrodaya fol 125^a, Suddhipradipa fol 140^b, Suddhimayukha fol 119^b 122^a, Sadacharachandrodaya fol 124^a etc, Smrityarthasara fol 120^a, Harivallabha Sudhodaye fol 125^a 149^a, Hariharabhashya fol 122^a, Halayudha fol 141^a Eidem auctori praeter libellum supra tractatum (p 94) commentarium ad *Vallabhashtakavivritim* (E I H 2611 नत्वा श्रीवल्लभाचार्यचरणाब्जरजोऽस्यह । तदष्टकीयविवृतेर्भाव वच्मि कृपाबलात ।) debemus

In fine haec leguntur संवत् १८३२ शाके १६९८ प्रवर्त्तमाने माघम्यासिते पक्षे दशम्यां भौमवासरे श्रीभुजनगरवासिना औदीच्यज्ञातीयश्रीताषानीयव्यासतुलसी तस्यात्मजेन भूदेवनाम्ना लिखिता द्रव्यशुद्धि स्वात्मार्थ द्रव्यशुद्धर्थं ॥ Haec folia igitur anno 1776 exarata sunt. (WALKER 200^e)

650.

Lit Bengal Charta Europ Foll 133 Long $11\frac{1}{2}$ Lat. 9 Linn 19

Dvaitaparişishtam, rerum dubiarum, quaecunque relictae sunt dijudicationes, quo libro *Keşava* (sanmişra°) eandem atque Vachaspatimisra in Dvaitanirnaya materiam copiosius tractavit Incipit

स्वामिन् यामो मनैतत्र हि न हि विदित श्रीतरामे स वह्नी
स्वर्गेङ्गावेदसास्त्री भुजगपरिवृद शोभने स ह्रिजिह्व ।
स्त्रीयाद्गस्पशपूर्वमेतदिह भगवतेवोच्यतामित्यकस्मा
दर्पिमन्दर्पिभाय शिवशिवशिवयो श्रेयसे व मदालु ॥१॥
लीलानखाङ्कुरविदारितवैरिपीर-
निर्मुक्तरक्तबहुगैरिकलिप्तगात्र ।
स्वस्थीकृतामरवधूगणगीतकीर्ति-
रास्ता हिताय मम कार्पटिको मृगेन्द्र ॥२॥
अधीत्य सद्वैतन्त्राणि निबन्धाननुलोक्य च ।
श्रीकेशवेन विदुषा परिशिष्टमिहोच्यते ॥३॥

Opus in capita duo (parichchheda) divisum est, quorum alterum ab hoc disticho incipit (fol 76^a)

तातस्ते मकरालय प्रियतमे रत्नाकर स प्रभो
भ्राता ते शशलाञ्छनस्तमनिश धने हरौ मूर्द्धनि ।
का ते स्नेयभिधाय सस्मितमुखे कान्ते चिरादुत्तरात्
स्फूर्त्तिव्रीडितमानसाम्बुपहसँल्लक्ष्मी हृदि पातु व ॥

In folio 34^a e *Bhojarajae* jyotih(sástra) hoc distichon laudatur

चैत्रे पौषे कृष्णपक्षे नवाम्र नाचरेद्बुध ।
भवेज्जन्मान्तरे रोगी पितॄणां नोपतिष्ठते ॥

Codex anno 1813 exaratus est (WILSON 218)

651, 652.

Volumina duo Lit. Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

His voluminibus *Madanaparyatas* continetur, quo libro *Vişveşvara*, Pettibhattae et Ambikae filius Madanapala rege patrono morum et rituum praecepta, ex antiquioribus legum codicibus desumta, in corpus unum redegit Initium, codice E I H 1556 (A)[1] collato, emendatum hoc

मचालाद्रिप्रस्य etc ॥१॥
मकृष्टचलकुडल etc ॥२॥
काते कृतागसि etc ॥३॥[2]
अस्ति प्रशस्तविभवोपगतप्रशस्ति-
विस्तारिणी भुवि शकाधिपराजधानी ।
Dilli ति विश्वविदिता नगरी मतल्ली
पल्लीव भाति पुरतस्त्रिदिवाऽपि यस्या ॥४॥
तामुत्तरेण यमुनातटदेशनिष्ठा
Kashthe ty अभूदनुपमा नगरी गरिष्ठा ।
यस्यामनल्पविभवोपचिता बभूवु
काशान्वया[3] महितकीर्तिनृपो महीपा ॥५॥

---

[1] Hic codex anno 1637 exaratus est [2] Cf Smrtikaumudi.

[3] शाकान्वये A pr m कान्वये B

तस्मिन्नभृद्विमलटाककुलाम्बुराशावुद्य etc ॥६॥
तस्यात्मजो etc ॥७॥
सुतोऽस्य जात etc ॥८॥
तस्यात्मजोऽभूद् etc ॥९॥
यस्मिन्नसाधारणधैर्यशौर्य
    गाम्भीर्यसौदर्यगुणैकधुर्यं ।
गिरीन्द्रभीमानुजसिन्धुराज-
    स्मराश्च साधारणता भजन्ते ॥१०॥
लक्ष्मीं लक्ष्मवतीं विधाय विबुधा हारस्य हारस्य च
    ज्योतिर्गौरिमपास्य पार्वणशरच्चन्द्रस्य चन्द्रस्य च ।
उन्मीलन्नवसौरसैन्धवलसड्डिण्डीरपिण्डोपमा
    यस्यैता भुवि नर्नृतत्यनुदिन सम्मूर्छय कीर्तय ॥११॥
यथच्छिदा etc ॥१२॥
महीपतेस्तस्य महानुभावौ
    सुतावभूता सुकृतोन्नतस्य ।
आद्यो महौजा Sahajendra náma
    tadatmajah sri Madano dvitiyah ॥13॥
अपारद सिद्धरसो जनाना-
    मनभ्रवृष्टिर्विभवौषधीना ।
अनन्तको मृत्युहरो रिपूणा-
    मासीदसौ sri-Sahajadhanatl ah ॥१४॥
अस्यानुज श्रीमदनो तु नाम्ना etc ॥१५॥
विश्राणनेषु व्यसन यदीय
    विद्याप्रसङ्गेषु विनोदसौख्य ।
यस्यावदात च यशोवितान
    दिग्मण्डलीमण्डनमेकमास्ते ॥१६॥
परिशीलयता etc ॥१७॥
य कूपानारामान्धर्मायतनानि मन्त्रिवधाश्च ।
कृत्वा स्वकीर्तिमेकामदीदृशन्मूर्तिभेदेन ॥१७॥
श्रीमानथ मदनपूर्वकपारिजात
    नामाङ्कित स्मृतिपथानुगत निबन्ध ।
सर्वाश्रमप्रमुखधर्मविवेचनाय
    विद्वन्मुखेन सुकृती मितमातनोति ॥१८॥
मतिवधा शास्त्रे etc ॥१९॥
माता पुण्यचरित्र etc ॥२०॥[1]
Hemadri-kalpadruma-saApararka
    Smrityarthasaran Smritichandrikam cha ।
Mitáksharádin सकलाश्च यत्ना
    द्विचार्यते सग्रहतो निबन्ध ॥२२॥

Sequitur argumentum libri, in novem capita (stavaka) divisi, versu epico enarratum स्तवक प्रथमो ऽत्र ब्रह्मचर्या भिधोऽपर । गृहस्थाश्रमतृतीय स्यादाह्निक तदनतर ॥२३॥ गर्भाधा नादिसस्कारस्तुरीय स्तवको मत । दायोपस्तवक पञ्चाह्न्यशुद्ध्याह्वयो मत ॥२४॥ सप्तम प्राह्नसतो हि विभागाख्योऽष्टमस्तथा । नवम स्तव कश्चात्र प्रायश्चित्ताभिधो मत ॥२५॥ etc

Vol I foll 244 I fol 60^b, II fol 97^b, III fol 165^b, IV fol 181^a, V fol 211^b, VI fol 225^b

Vol II foll. 241 VII fol 70^a, VIII fol 94^b, IX fol 238^b

In fine capitum haec leguntur iti pandita-*Kedaramalle* tyádivirudarajivirajamánasya sri-Madanapalasya nibandhe etc Auctor post Madhavam, ante Vachaspatimisram et Kamalakaram vixit Illius ad Parásarismritim commentarium rapacissime excerpsit Ceterum *Parijata* etiam a Mitramisra in Viramitrodaya libro (foll 2^a 185^a) laudatur

Codex noster anno 1802 in urbe Ahmedábad ab Uttamarama parum accurate exaratus est. (WALKER 174, 175)

653.

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll 184. Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–106 Linn 11 *Smritikaumudi*, Madanapála (Raya) rege patrono composita Initium, collato cod E I H 2515 (A) emendatum, hoc

नम सकलकल्याणकारणाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरा नम ॥१॥
अपत्यवात्सल्यवशादुदीर्ण स्तन्य पिपासुर्गिरिजाकुचाग्रे ।
मुहु कराग्र चलयन्विभात्या मनोरथान्न सफलीकरोतु ॥२॥
प्रवालाद्रिप्रस्थद्युतिनिचयपर्यायवपुषे
    नमो विघ्नश्रेणीविघटनपटिष्ठाय महसे ।
जग प्रादुर्भावस्थितिलयनिरायामरचना
    विनोदासक्ताय प्रणतफलसिद्धिप्रतिभुवे ॥३॥
यदिन्दिरानाथपुरन्दराद्यैराराधित भक्तिभरानताग ।
श्रीचण्डिकायाश्चरणारविन्द वदामहे तत्कुलदेवताया ॥४॥
प्रकृष्टचलकुण्डलस्तबकघृष्टगण्डस्थल
    महाहमणिमेखल मरकताङ्कुरश्यामलं ।
करोतु करुणा मम कलितपद्ममाल्यक्रम
    मह किमपि मोहन कपटशैशव कैशव ॥५॥
कान्त कृतागसि रुषा वहथ ब्रुवाणा
    कुण्ठीकृताथ रमनार्धनिपातनेन ।
मौनेन मानमधिगच्छति या स्वदातु
    सा पार्वती हरविभक्ततनु शिव व ॥६॥

Asid asimaguna *Táka* kulámburásav
    उद्य प्रभूतशुभकीर्तिघनप्रकाश ।
लोके मम हृदि धृतो गुणमन्दिरेऽपि
    sri *Ratnapala*-nripatir भुवनैकवन्द्य ॥७॥[2]

[1] Vide supra, p 263[a]

[2] Ante septimum in B duo disticha addita sunt

तस्यात्मजो *Bharahapála* इति प्रसिद्धः
सिद्धांगनाजनसमाजसमिद्धकीर्तिः ।
दानेन यः सुकृतिनां क्षिपति स्म दैन्यं
सैन्यं च धैर्यमदृशः प्रतिभूपतीनां ॥८॥
सुतोऽस्य जातः सुकृतोन्नतस्य
न तस्य कश्चित्सदृशो बभूव ।
यमस्खलत्सत्यमवेक्ष्य तातो
नाम्ना *Hariṣchandra* इति व्यधत्त ॥९॥
तस्यात्मजोऽभूदतुलप्रतापः साधारणो भूमिपतिर्वदान्यः ।
अभूतपूर्वामवनीश्वराणामजीगपद्यो जगति स्वकीर्तिं ॥१०॥
यपश्छिदा विरुदकीर्तिमिहान्वितार्था
कृत्वा परत्र च तथैव विधातुमिच्छुः ।
कीनाशपाशचयबद्धविमोचनार्थं
तीर्थत्रयी *Karaṇmuktim* अचीकरद्यः ॥११॥
तस्यात्मजः *Srí-Madano* तु नाम्ना
धाम्ना च रूपेण च मगतार्थः ।
रोपारुणे चक्षुषि यद्विपक्षो
नितांतकांतारसमाश्रितोऽभूत् ॥१२॥
परिशीलयता कलाकलापं विदधानेन च भूरिशः प्रबधान् ।
मदनेन महीभृताथ येन प्रथिता nútana-*Bhojarája*-kírtih ॥१३॥
Yantraprakáṣa-sa-*Mahárṇava-Párijáta-*
*Siddhántagarbha-Tithyanirṇayasára*mukhyáh ।
ग्रंथाश्च येन रचिता विजय भजते
राज्ञां सभासु विदुषां वदनाम्बुजेषु ॥१४॥
वागुत्सवेन मतिमानतिमानशाली
कीर्तेः पदं मदनपालमहीतलेंदुः ।
Vidvanmukhena tanute विनतोर्जितश्री-
रुत्पलचारुकिरणां स्मृतिकौमुदीं सः ॥१५॥
विद्वच्चकोररसना रुचिदानपटीयसी ।
सच्चित्तोत्पलजीवातुर्जयति स्मृतिकौमुदी ॥१६॥
वर्णाचारप्रकटनविधिर्ब्राह्मणादिक्रमेण
प्रोक्तः पूर्वैर्न खलु कथिता मुख्यतः शूद्रधर्माः ।
तस्मादेते विशदपदवी नाश्रितास्तेन तुर्यं
वर्णं कृत्वा विषयमधुना वर्ण्यते वर्णधर्मः ॥१७॥

ननु च के ते पूर्वे यैर्ब्राह्मणादिक्रमेण निरूपितो वर्णाचारः । श्रुत्यर्थस्मर्तारो मन्वादय इति ब्रूमः । तत्र तावद्वर्णानामुत्पत्तिरुपवर्ण्यते तदधीनत्वादाचाराणां । etc.

Hoc opus, quo de tribus infimae in rebus sacris participatione agitur, in quatuor libros (*kalollása*), libri singuli in capita (*kirana*) divisi sunt

I, 1 Vipratvádijátinirúpanam, fol 5^{b}. 2 súdrabhedanirúpanadvárá samkírnajátinirúpanam, fol 19^{b} Incipit: तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण परमपुरुषस्य चरणजातः केवलशूद्रः । अपरे द्विजातिभ्यः परिणीतशूद्रायामुत्पन्नाः ।

II, 1. Ṣúdrasya sámányato 'dhikáránadhikáranirúpanam, fol. 21^{a}. Incipit: तत्र भविष्यधर्मैकथलव्यानेन व्यतिरेकमुखेनाधिकारानाधिकारौ निरूपितौ पुराणेषु । तत्तत्प्रतिपादकानि पुराणवाक्यानि प्रदर्श्यंते ॥ 2. ṣúdrasya ṣrutismrityádyavagamo 'nadhikárachintánirúpanam, fol. 24^{a}. Incipit अथ वेदाक्षरविचारनिषेधो मद्यमांसविक्रयादिनिषेधश्च ॥ 3. ṣúdrasya garbhádhánádisamskáravishayádhikáránadhikárachintánirúpanam, fol 27^{b}. Incipit: अथ गर्भाधानादिसंस्कारेषु शूद्रः केष्वधिक्रियते केषु नेति चिंत्यते ॥ 4. *a* súdrasyagnyabhávachintá. *b* ṣúdrasya sandhyávandanádhikárabhávah *c.* súdrasya díkshádhikárah. Hoc in capite locus, quem supra, p. 46^{a}. e Vámanapurána excerpsimus, mendis minus foedatus reperitur: वामनपुराणे । ततश्चकार भगवांश्चातुर्वर्ण्यं हरार्चने । शास्त्राणि येषां मुख्यानि नानोक्तिविविधानि च ॥ आद्यं शैवं परिख्यातमन्यत्पाशुपतं मुने । तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं ॥ शैवश्चासीत्स्वयं शक्तिर्वसिष्ठस्य प्रियः सुतः । तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः ॥ महापाशुपतश्चासीद्भारद्वाजस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः ॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तंबस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽभवद्वैश्यो नाम्ना क्रोधेश्वरो मुने ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य शिष्यस्तु वीर्यवान् । कर्णोदर इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपाः ॥ एवं स भगवान्ब्रह्मा पूजनाय शिवस्य तु । कृत्वाथ चातुराश्रम्यं स्वमेव भवनं गतः ॥ *d.* súdrasya brahmajnánádhikárah, fol 31^{b}.

III, 1. Viváhanirúpanam Incipit: प्रथमकलोल्लासे वर्णजातयो निरूपिताः । द्वितीये तु जातिविशिष्टस्य शूद्रस्याधिकारानधिकारौ निरूपितौ । एवंविधस्य शूद्रस्य विवाहादीतिकर्तव्यता तथा सामान्यधर्मादयश्च तृतीये संस्कारकलोल्लासे निरूप्यते । तत्र विवाहोपयोगित्वेन प्रथमतः सापिंड्यं निरूप्यते ॥ *a* viváhabhedáh. *b* viváhetikartavyatá *c.* viváhaprayogah. *d* kanyádánam, fol. 38^{b}. 2. námakaranádisamskáranirúpanam, fol. 39^{a}. 3 *a.* súdradharmáh. *b.* súdrasyápaddharmáh, fol. 43^{a} 4. Incipit: अथाशौचवर्णनं । पूर्वस्मिन्किरणे शूद्रस्य धर्मा निरूपिताः । साम्प्रतं तद्धर्मानुष्ठानसंकोचहेतुभूताशौचप्रतिपादनं प्रस्तूयते ॥ *a* súdrasyásauchanirúpanam. *b* ṣúdrasyásauchapaddhatih, fol. 53^{a}. 5 *a* súdrasya vrishotsargah. *b* súdrasyaikoddishtam. *c.* ekoddishtasráddhapaddhatih *d* súdrasya sapindíkaranam, fol. 75^{a}. *e.* súdrasya párvanasráddham. *f* vriddhisráddham, fol 76^{a}.

IV, 1. Incipit: अथाह्निकाख्यश्चतुर्थः कलोल्लास आरभ्यते । तत्र मनुयाज्ञवल्क्यदक्षादिभिर्द्विजोद्देशेन सध्यावंदनस्य विधानात्तत्र शूद्रस्याधिकारः ॥ *a* mútrapuríshochcháravidhih *b* sauchavidhih. 2 *a.* dantadhávanavidhih *b* prátahsnánam 3 súdrasya mádhyáhnikasnánavidhih, fol. 85^{a}. 4 *a* súdrasya brahmayajnavidhih. *b.* tarpanam *c.* súdrasya tarpanapaddhatih, fol 95^{b}. 5 *a.* vaisvadevavidhih *b* ni-

tyasráddham. *c.* vaisvadevapaddhatih. *d.* vaisvadevaprayogakramaḥ. *e.* balıharanam. *f.* súdropayuktavaisvadevabalıharanapaddhatiḥ. *g* nityasráddhapaddhatih. *h.* bhojanam.

Ad opera sua *Madanapárijáta* auctor saepius, ad *Mahárnavam* semel (fol. 34^{b}. Vináyakasántıprakáro 'smábhir Mahárnave vistarato nirúpitah) refert. Quare, si librum nostrum *Visvesvarae*, Peṭṭibhattae filio, tribuero, conjecturam non nimis audacem me prolaturum esse spero. Auctorum et librorum praeterea laudatorum hos paucos notandos putavi: Aparárkakára, Krıtyakalpatarukára, Mitáksharákára, Medhátithi, Yajnapársva, Vedántakalpataru, Smrıtımanjarí.

Folia 1. 2. manu recentiore, reliqua seculo septimo decimo satis accurate exarata sunt. (Walker 168^{a}.)

654.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 105. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 9. Linn. 21.

Şúdradharmatattvam, tribus plebejae et impurae officia, liber a *Kamalákara-bhaṭṭa*, Bhaṭṭadıvákarae fratre, mímánsaka-*Rámakrishnae* filio, *Náráyanabhattae* nepote, Rámesvarabhattae abnepote, compılatus. Initium hoc:

प्रणम्य रामं पितरौ कमलाकरशर्मणा ।
रामकृष्णतनूजेन शूद्रधर्मो निरूप्यते ॥

Codex noster quum recentissimae aetatis sit, argumentum libri, necnon cetera, ex antiquiore codice E.I.H. 2514. excerptum est: fol. 7^{a}. *Tat siddham súdrasya upadıúrá puránasravanena jnánam iti.* Atha şúdrasya mantravichárah. 12^{b}. atha súdrasya karmádhıkárah. 14^{b}. devasthápanam. 22^{a}. *samskáráh.* 24^{b}. sráddhanırnayah. 29^{a}. vihitanıshiddhadharmáh 34^{b}. samskáraprayogah. 39^{a}. ıtı punyáhaváchanam. 51^{b}. iti ishtápúrtih. Atha chaulam. 63^{a}. iti súdrasamskáráh. *Atha súdráhnıkam.* 74^{b}. iti snánatarpanádi. Atha devapújá 77^{a}. tírthamahimá. 79^{b}. vaisvadevaḥ. 81^{b}. sákalahomah. Atha pauráṇah. 82^{a}. iti devayajnah. Atha bhútayajnah. 84^{a}. nityaṣráddham. 84^{b}. manushyayajnah (i. e. hospitalitas). 87^{b}. iti súdráhnıkam. Atha şúdrasya *párvanasráddhaprayogah.* 93^{a}. pindadánam. 94^{b}. iti párvanasráddham. *Atháṣaucham.* 95^{a}. garbhásaucham. 95^{b}. prasavásaucham. 96^{a}. mritásaucham. 98^{a}. athásamskrite súdre mrıte viṣeshah. 99^{b}. játyásaucham. 108^{a}. dásáṣaucham. 109^{a}. atıkrántásaucham. 110^{a}. áṣauchasampáte nirṇayah. 112^{a}. asauchápavádah. 112^{b}. mritadoshah. 116^{a}. pretadáhakálah. 116^{b}. ıty ásauchanirṇayah Atha súdrasya *aurdhvadehıkaprayogah.* adhıkárınah. 120^{b}. durmarane práyaschittam. 124^{a}. samlayanam. 125^{b}. pátheyaṣráddham. 126^{a}. navaṣráddham. 126^{b}. pretapindáh. 129^{a}. iti súdrásaucham tatkrityam cha. Athaikádasáham. 130^{a}. vṛishotsargah. 133^{b}. sayyádánam. 134^{b}. udakumbhah. 135^{a}. másikáni. 135^{a}. sapindanam. 138^{a}. ity aurdhvadehıkaprayogah. Atha súdrasamáh. 140^{a}. strídharmáh. 147^{a}. vidhavádharmáh. 148^{b}. kundagolau. 150^{b}. shandah. 152^{b}. anye 'pi súdrasamáh. 153^{a}. samkarajáh. 156^{a}. pratılomajáh 161^{b}. apadhvansajá vyabhıcharajáh. 169^{b}. káyasthotpattih.

In fine haec leguntur:

यो भाट्टतंत्रगहनार्णवकर्णधार:
शास्त्रांतरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेत्ता ।
योऽत्र श्रमः किल कृतः कमलाकरेण
प्रीतोऽमुनास्तु स कृती बुधरामकृष्णः ॥

इति श्रीमज्जगद्गुरुमीमांसकनारायणभट्टसूरिसूनुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते शूद्रधर्मतत्त्वे शूद्रसमसंकरजस्वरूपं तद्वृत्तिनिरूपणं समाप्तश्चायं निबंधः ॥

Auctores et libros Kamalákara permultos laudat, quos una cum iis, qui in sectionibus tribus primis Nırnayasindhu operis (ed. Calc.) reperiuntur, infra enumerabo. Ipse hos libros suos citat: Jalásayotsargavıdhi 239. Tulápaddhatı N. 247. Dánakamalákara fol. 13^{a}. 20^{b}. 119^{b}. 133^{b}. Púrtakamalákara 17^{b}. 77^{a}. A'cháradípa 79^{b}; Nırnayasindhu 10^{b}. 17^{a}. 22^{a}. 24^{b}. etc. Pravaradarpana N. 212. 282. Práyaschittaratna N. 265. Súdradharma N. 189. Rámakrishna pater *Jívatpitrıkanırnaya* opus composuit, N. 109 112. 163. Náráyanabhattae denique avi libri duo laudantur: *Tristhalísetu* 15^{a}. 16^{a}. N. 9. 11. 70. 109. et *Prayogasetu* N. 158.

Agastyasamhitá 13^{b}. Agnipuráṇa. Agnismrıtı 96^{a} 101^{b}. Angiras (smrıti) 28^{a}. 64^{a}. etc. Ajayapála 33^{a} (शक्तः स्वयम्, अशक्तस्तु विप्रद्वारा, सच्छूद्रः स्वयम् असच्छूद्रो विप्रद्वारा). Atri (smrıtı) 20^{a}. etc. Vriddhátrı 107^{b}. Adbhutaságara N. 47. 87. 221. Anantabhaṭṭa N. 22. 36. 90. etc. Aparárka 23^{b}. 27^{b}. etc. Aruṇasmrıtı N. 49. A'kara N. 115. 209. 226. A'chárachintámanı 10^{a}. 75^{b}. A'chárapradípa N. 75. A'chárádarsa, v. *Şrídatta.* A'cháryachúdámaṇi 8^{a}. 9^{a}. 39^{b}. etc. N. 3. 91. etc. A'dipuráṇa 49^{a}. 64^{b}. etc A'dityapuráṇa 16^{b}. N. 149. A'pastamba (smritı) 97^{b}. A'pastambasútra N. 38. A'pastambabháshyárthasamgraha N. 36. A'yurveda N. 262. A'rshṭishena N. 2. A'ṣárka N 199. 237. A'svaláyana 9^{b}. 29^{a}. etc. A'hnıkapradípa 78^{a}. I'sánasamhitá N. 164. Uttaramímánsá 5^{a} Usanas (smritı) 34^{a}. etc. Rigvıdhána N. 55 66. etc Rishyasringa (smritı) 85^{b}. 102^{a}. 128^{b}. Aitareyopanıshad N. 202. Kanva (smrıtı) N. 27. 261. Kapardıkárıkáh 223. 224. Karka 90^{b}. Karkabháshya 36^{b}. Kalpataru 8^{b}. 14^{b}. 23^{b}. etc. v. *Krıtyakalpataru.* Kasyapa (smrıtı) 96^{b}. N. 84. 139. Kasyapasamhitá N. 180. Káthakagrıhya N. 6. 7. 114. Kátyáyanasútra sive Ká-

tíyasútra 9^b. 69^a. 72^a. etc. Kámadhenu N. 94. Kámarúpanibandha N. 134. Kárshnájini (smriti) 68^b. Kálakaumudí N. 242. Kálanirnaya 51^b. N. 176. Kálavidhána N. 176. 177 Kálaviveka N. 47. Káládarsa 129^a. N. 2. 8. Kálikápurána 29^b. 45^a. etc. Kálottara N. 80. Kásíkhanda N. 2 56. etc. Kásyapa 103^a. 114^b. Kúrmapurána 5^b. 97^a. etc. Krityakalpataru N. 241. Krityachintámani 49^a. N. 168. 189. Krityatattvárnava 49^b. N. 123. 125.. Krityaratna N. 140. Kesavasvámin N. 37. 140 Kokila 40^a. Konkanáh N. 56. Kaundinya N. 108 177. Kaumudí 5^b. v. *Smritikaumudí*. Kratu (smriti) N. 261. Kriyánibandha 27^b. 115^b. 117^b 121^a. Kriyására N. 242. etc Khádiragrihya N. 86. Gangávákyávalí 166^a. Garudapurána 76^b. 78^b. etc. N. 19. Garga 46^b. etc. Jyotirgarga N 6. Vriddhagarga N. 159. Gargasamhitá N. 183. Gárgya 45^b. etc. Uttaragárgya N. 179. Vriddhagárgya 113^b. N. 61 264. Atharvavedinám Gárgyaparisishṭam N. 88 Gálava 121^a. 129^a. etc. Grihyakáriká N. 176. Grihyaparisishta N. 209 230. Gopathabráhmana 51^b. N. 139. Gobhila 140^a. etc. Gaudáh 65^b. 96^a. etc. Gaudagrantha 87^b. etc. Gaudatithitattva 50^a. Gaudavyavahâranirnaya 49^a. Gaudanibandha 7^b. 24^b. N. 123. etc. Gaudasuddhitattva 28^a. Gautama (smriti) 10^a. 21^b. etc. tadbháshyam 32^b. Gautamavyákhyá 107^b. Vriddha-Gautama N. 51. 199. Slokagautama 128^b. Gautamítantra N. 242. Chandesvara 47^a. N. 187. 194. 220. Chaturvinsatimata 82^a. N. 43. etc. Chandraprakása N. 168. Chandriká 112^b. N. 113. 116. etc. v. *Smritichandriká*. Chamatkárachintámani N. 23. 79. Chintámani N. 124. v. *Áchára°, Kritya°, Chamat°, Tattva°, Suddhi°*. Chyavana (smriti) N. 49 Chhandogaparisishṭa 66^a. 84^a. etc. Chhágaleya N. 109. Chhándogasútra N. 38. Jamadagni (smriti) 84^a. Jayatunga N. 232. Jayanta N. 231. Jayárnava N 180. Játiviveka 154^b. 156^b. 164^b. Laghujátiviveka 157^a Játúkarnya (smriti) 20^a. 28^b. 117^a. N. 107. etc. Jábáli 19^a. 112^a. 119^b. Jímútaváhana N. 275. Jaimini (smriti) N. 4. 44. Jnánárnava N. 46. Jyotihprakása N. 4. 220. Jyotihságara N. 47. 219 Jyotirnirbandha 52^a. N. 4. 49. 145 Jyotirmedhátithi N. 222. Jyotirvivarana N. 225. Jyotistattva N. 262. Ṭodaránanda N. 18 67. 72. Ṭhoṇṭhapaddhati (?) 90^a. 91^a. Ḍámaratantra N 117. 134. Tattva, v. *Gaudatithi°, Jyotis°, Tithi°, Vyavahára°, Suddhi°, Sambandha°, Smriti°*. Tattvachintámani N. 263. Tattvaságara N. 28. Tantraratna, auctore Párthasárathi 3^a. 4^b. 79^b. etc. Taranginí N. 122. v. *Durgábhaktitaranginí*. Tithitattva 49^a. N. 117. Trinsatslokí 104^b. 112^b. Trikáṇḍamandana N. 2. 5. 21. 37. etc. Trivikrama N. 253. Ejus liber Traivikramí appellatur, N. 256. Daksha (smriti) 64^b. 65^a. 81^b. etc. Dákshiṇátyáh 113^a. Divodása 99^b. 106^a. 116^b. etc. Dípiká N. 2. 4. 5. v. *Sápindyadípiká*. Durgábhaktitaranginí N. 120. 122. 125 etc. Devakírti N. 181. Devajáníya 118^a. 130^b. N. 36. 175. etc. Devayájnika, Smritisárae auctor, 28^a. 98^b. N. 254. Devala (smriti) 3^b. 64^b. etc. Devasatabháshya N. 38. Devasvámin N. 115. Devípurána 130^b. etc. Daivajnamanohara N. 228. Daivajnavallabha N. 175. 257. 262. Dráhyáyanasútra N 237 Dhanurvidyádípiká 52^a. Dharma (smriti) N. 108. Dharmapradípa N. 122. 270. Dhavalanibandha N. 163. Dhúrtasvámin N. 37. 38. 137. Dhaumya (smriti) N. 104. 114. Nandipurána N. 18. Nandikesvarapurána N. 125. Nárada (smriti) 43^a. 153^b. etc. Náradíya 6^a Brihannáradíya 79^b. Laghunáradíya N. 31. 32. etc. Náráyanavritti (ad Ásval.) N. 25. 38. 110. Náráyana, v. *Rúpa°, Sarvajna°*. Nirṇayadípa N. 42. 43 97. 104. Nirnayámrita 129^a. N. 10 23. etc. Nrisinha N. 186. Nrisinhíya N. 189. Nrisinhatápaníya 7^b. Nrisinhapurána 15^b etc. Nrisinhaparicharyá (?) N. 74. Nrisinhaprasáda N. 118 180. 195. Nyáyaratnamálá 11^b. Pancharátra N. 242. 252. v. *Hayasírshapancharátra*. Padárthádarsa, Vopadevae (?) liber, N. 245. 246. 252. Padmapurána 5^a. 24^b. etc. Parasuráma, Rudrapaddhatis auctor, 146^b. Parasurámapratápa 145^b. Parásara 4^b. 20^a. etc. Parásarabháshya Mádhavíya 7^b. 22^a. etc. Brihat-Parásara N. 114. 115. Laghu-Parásara 29^a. Vriddha-Parásara 25^b. 65^a. etc. Parásarapurána 5^a. 28^b. 29^b. Parisishṭa 46^a. 82^a. etc. Páraskara 26^b. 98^b. etc Párijáta, v. *Madana*. Párthasárathi, Tantraratnae auctor, 3^a. N. 17 Pitámaha (smriti) N. 274. etc. Puraścharanachandriká N. 49. Puránasamuchchaya N. 13. 55. 96. etc. Purushárthaprabodha N. 256. Pulastyasmriti 86^b. N. 33. Pushkarapuráṇa N. 143. 146. Prithvíchandrodaya 25^b. 26^b. 43^b. etc. Paithínasi (smriti) 54^a. 168^b. etc. Mahá-Paiṭhínasi 34^b. Prachetas (smriti) 54^a. 84^a. etc. Prajápati (smriti) N. 175. 203. Pratápamártanda N. 102. 133. Prayogaratna[1] N. 37. 190. 195. Pravaramanjarí N. 211. Pravaramanjarívritti N 210. Prábhákaráh 4^b. Bahvrichaparisishṭa N. 83. 85. 238. etc. Bádaráyana (smriti) N. 233. 262. Brihaspati (smriti) 51^b. etc. Baijavápa (smriti) N. 18. 176. Baudháyana (smriti) 32^a. 54^a. etc. Baudháyanasútra 151^a. N. 197. 226. etc. Brahmagarbha (smriti) 114^a. etc. Brahmapurána 25^a. 140^b. etc. Brahmayámala N. 16. 179. 182. Brahmavidyátírtha N. 220. Brahmavaivarta N. 22 23 (ab Hemádri et in Madanaratna laudatur), etc. Laghu-Brahmavaivarta N. 49. Brahmasiddhánta (astr.) N. 2. 6. 48. Brahmándapurána 19^b. 67^b. etc. Bhaktichandrodaya 79^a. Bhagavadgítáh 33^a. Bhaṭṭakárikáh N. 225. Bhaṭṭáh 114^b. 118^b. N. 37. Bhara-

[1] Ejus nominis libri tres mihi innotuerunt. 1. a Díkshitánanta, 2 a Náráyanabhatta, Rámesvarae filio, 3 a Nrisinhabhatta scripti.

[1] L. I. II 1009

Smṛitiratnavali[1] 25ᵃ 115ᵃ 148ᵃ etc Smṛitisamgraha N 78 105 Smritisamuchchaya 134ᵇ Smṛitisára, v *Devayájnika*[2] Smritisárávali N 225 255 Smṛityarthasara 25ᵇ 109ᵇ 149ᵃ etc v *Śrídharasvámin* Hayasirshapancharatra N 242 252 Haradatta 96ᵇ 98ᵇ 105ᵇ etc Harinatha 22ᵃ 44ᵇ (Gauda fuisse dicitur) N 184 etc Harivansa 7ᵇ etc Harihara 9ᵃ 56ᵃ etc Haribharabháshya 23ᵃ 24ᵇ 55ᵃ etc Halayudha (dharma) 27ᵇ 79ᵃ 126ᵇ etc Háralatá 95ᵇ 110ᵇ 112ᵃ etc Harita (smriti) 24ᵃ 27ᵃ etc Hiranyakesisutra N 20 38 237 Hiranyakesisutravṛitti N 37 Hemádri 9ᵃ 18ᵃ etc Hemádrisamayoddyota N 71

Auctor recentis aevi est, quum Nirnayasindhum anno 1612 se scripsisse ipse tradidcrit

Codex post annum 1822 exaratus est (WILSON 219)

655.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Foll 76 Long 13½ Lat 9 Linn 32

Foll 1–35 *Vyavaharamayukhas*, de jure forensi liber, *Bhagavatbhaskarae* pars sexta, a *Nilakantha*, Şankarae filio, Narayanae nepote, Bhagavantae regis jussu et auctoritate compositus (A) Incipit

उक्ता नयनयनीति[3] नत्वा मास्तापदाम्बुजं सम्यक् ।
विरचयति नीलकण्ठो व्यवहारनिर्णये किञ्चित् ॥१॥

Textus in urbe Bombay anno 1826 prodiit, versio Anglica satis accurata a Harry Borradaile (Surat 1827 4) facta est

Haec voluminis pars anno 1814 exarata est (WILSON 159ᵃ)

656.

Lit Devan Charta Europ Foll 48 Long 11½ Lat 9 Linn 25

Nilakanthae Vyavaharamayukhas (B)

Hic codex prooemium majus continet, quod in aliis exemplis desideratur Idque, quamvis vitiis scatens, exscripsi यो लीलया सतनुते स विश्व तत्पालयत्यात्मनि विश्वरूपी लय नयत्याशु च पूर्णरूप शिवं तनोत्वाशु रविर्भमासे १ नते पितामहतनो खलु कश्यपो यस्तस्मादजायत मुनिस्तु विभाण्डकाख्य त पुत्रिण पुरुमरोयत ऋष्यशृङ्गस्तस्यान्वये यजनि शृङ्गिवराभिधान २ तस्मिन्वंशे

[1] Hic liber *Ramanáthae* tribuitur

[2] Eundem titulum duo libri, in E.I H adservati, gerunt alter a Yadavendra, alter ab Harinátha compositus

[3] L उक्ता नृपनयनीति नत्वा भास्वत् Ceterum ad *Nirnayukham* quintam operis partem alluditur

महति पितते मेगराख्ये नृपाणा राजा *Karnah* समभूदिति यथा मागते शीतरश्मि कीर्त्या यस्य प्रथिततरया चोतमि भाभि पृथ कदम्यापि प्रथितकपा नायकासौ लभते ३ *Viṣokákhyadevas* ततस्तस्मो भूमिशोकीकृता येन सर्वा धरित्रो ततो चास्तजो (?) मल्लनुपतौ 'bhud *Rayákhyo* रयेपेप सर्वाहितम ४ तत्पुत्र *Vairatarajas* ततो भूनृपो मेदिनीशो फमी पीठराज (?) *Narabrahmadevas* tato *Manyudevas*, tato 'bhun nṛipas cha *Indrapála* bhudhánaḥ ५ *Sivaganakhyanṛipaḥ* समभवद्यो *Śivaganakhyapuram* प्रचकार य शिवगणेन समं सकलेर्गुणै शिवशिवमस्तो गणनासु य ६ *Rolichandra* (?) iti tattanayo 'bhut *Karmasenanṛipatis* tam athánu, लोकयोनरहरिर्नृपराजा *Ramachandra* इति तत्सुतो नुनाव ७ *Yaşodevas* tato jatas, *Tarachandranṛipas* (तारचिंद्र MS) tataḥ, *Chakrasenas* tato rajá rajá *Sinhanṛipo* yataḥ ८ ततो नभूद्भूपति *Sahidevah* स्वकीर्तिभिर्निर्मितराजसिंधुसिंधु तभूमत sri *Bhagavantadevah* सदैव यशोदयवान् क्षितीश ९ etc याहमनेन यशा विदुषा लसत्पितिधिराज्यायतसो भट्ट श्रीनीलकण्ठ स्मृतिषु द्रढमतिर्नेति नीचे [s]द्वितीय etc

Codex post annum 1823 exaratus est. (WILSON 208)

657.

Foll 36–76 *Şraddhamayukhas*, de parentalibus tractatus, a *Nilakantha*, Şankarae filio, compositus Incipit

त्रिवर्गपूरं प्रतिपाद्य सम्यगाराध्य धामाय गिरामगम्या ।
श्रीशङ्करस्यात्मजनीलकण्ठ श्राद्धस्य कुर्म विवृणोति सद्य ॥१॥
प्रतारकैरुद्भृतमत्र किञ्चिन्मया तु निर्मूलतया तदुज्झित ।
कनोक्तिता नो न हि तेन काचित् स (kha) पुष्पहीनापचितिर्न हीयते ॥२॥
मृतेऽहरयको विप्रस्तीकाराद्भको द्र्यमाग[ं] श्राद्ध । etc

Şraddhapaddhatim suam auctor in capite primo laudat

In fine haec leguntur धर्मण्वतीतरागाशुभसङ्गमस्य (*Charmanvati-Taranyá-şubhasamgamasya* legendum puto) सावित्र्यभाजि कृतशालिनि मध्यदेशे । ख्याता भरेहनगरी किल तत्र राजा राजीवलोचनसुतो भगवन्तदेव ॥

Haec folia anno 1814 exarata sunt (WILSON 159ᵇ)

658.

Lit Devan Charta Europ Foll 51 Long 11½ Lat 9 Linn 25

Samskarabhaskaras, quo libro *Sankara* (bhaṭṭa°) Nilakanthae et Gangae filius, Sankarae nepos de sacramentis Indicis exposuit Incipit

यत सर्वे विश्व भजति etc ॥१॥

श्रीभास्करं शिरकरं शिरसा प्रणम्य
श्रीनीलकंठपितरं जननीं च गगां
तत्पादचिंतनबलोनुपशंकराख्यः
सत्कारभास्करममुं वितनोति काश्या २

Codex post annum 1820 neglıgentıssime exaratus est. (Wilson 207.)

659.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 116. Long 12½. Lat. 8½ Linn. 24.

Karmavipákas, operum eventus, liber a *Şankara*, Nílakanṭhae filio, Sankarae nepote, scriptus Initium paulum emendatum hoc. दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वयप्रदायकं। त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तृ तत्प्रणमाम्यहं ॥१॥ यतः सर्वं विश्वं भवति जनिमत्तालयमिदं य चात्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः। तमेतं भास्वंतं विविधहरिमहेशानवपुषं नमस्यामः कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥२॥ लोकाभिरामं श्रीरामं भक्तानां कामदं परं। नीलोत्पलदलश्यामं सराम तं भजामहे ॥३॥ भाट्टे भट्टद्वितीयः श्रुतिनिचयविदामद्वितीयोऽग्रगानां। भट्टश्रीनीलकंठो निजकुलजलधेरुद्गतः पूर्णचंद्रः ॥४॥ ग्रंथेऽस्मिन्सुखबोधाय क्रियतेऽनुक्रमः स्फुटः। तत्रादौ परिभाषायां फलमाननिरूपणं ॥५॥ कृच्छ्रचांद्रायणादीनां निरूपणमतः परं। व्याधीनां विविधाना तु निदानस्य निरूपणं ॥६॥ षातंकप्रतिमायास्तु प्रदानविधिरुत्तमः। निरूपण कर्मपाकप्रयोगस्य ततः परं ॥७॥ षसाध्यरोगनाशार्थं प्रतिमादानमुत्तमं। नानारोगप्रदानानि कुष्ठनाशकराणि तु ॥८॥ श्वेतकुष्ठहरं चैव सर्वकुष्ठहरं तथा। हीनकुष्ठहरं चैव पीतकुष्ठहरं तथा ॥९॥ कटिकुष्ठहरं चैव गुल्मकुष्ठहरं तथा। चित्रकुष्ठहरं चैव श्वेतकुष्ठहरं तथा ॥१०॥ etc.

Hoc libro morborum, vitae prioris sceleribus conceptorum, piamenta, e legum codicibus et Puránis excerpta, traduntur. Avi librum *Dvaitanirṇayam* semel, patris Bháskaram saepenumero laudat Praeterea, dum opus perlustro, recentiores libros et auctores hos annotavi: Karmavipákasamgraha, Karmavipákasára, Pṛthvíchandrodaya, Madanaratna, Mahárṇava, Mádhavácharya, Şúlapáṇi, Hemádri

Codex anno 1815 e codice E I. II. 84 (Samvat 1827) transscriptus est. (Wilson 214)

660.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 204 Long. 19 Lat. 3½. Linn 6.

Foll. 1–176. *Práyaşchittavivekas*, de piaculis liber, a *Şúlapáni* compositus Initium, a me paulum emendatum, hoc:

नित्यश्रुत्युदितस्वधर्मचरणानुध्यानहीनात्मनां
तत्तद्देदनिषिद्धकर्मनिचयानुष्ठाननिष्ठावतां।
लोकानां कलिकालरुद्धकलुषध्वंसार्थमेषोऽधुना
प्रायश्चित्तविवेकमत्र विदधे श्रीशूलपाणिः सुधीः॥

Práyaşchittanirukta, inc. fol. 7ᵇ; pápalakshana 7ᵇ; pápotpattikárana 9ᵃ; pápakarmaphalanivritti 9ᵇ; narakáh 10ᵇ; práyaschittánushthánanirnaya 11ᵃ; kámákámakritavikalpa 11ᵇ, práyaschittinah parshadupasthánam 14ᵃ, pápanishkramanádi 15ᵇ; pápoddesa 17ᵃ; mahápátakasámányapráyaschittáni 20ᵇ, brahmavadhapráyaşchitta 21ᵃ; surápánapráyaşchitta 34ᵇ; svarnasteyapráyaschitta 40ᵇ; gurvanganágamanapráyaschitta 48ᵃ; patitasamsargapráyaschitta 52ᵇ; anupátakapráyaschitta 65ᵃ; upapátakapráyaschitta 70ᵃ, govadhapráyaşchitta 71ᵇ, kshatriyádivadhapráyaşchitta 76ᵃ; pratilomajádivadhapráyaşchitta 79ᵃ; strívadhapráyaşchitta 79ᵃ, vyabhichâritastrívadhapráyaşchitta 80ᵇ, garbhavadhapráyaschitta 81ᵃ; gajáşvádivadhapráyaschitta 81ᵃ, ajávyádivadhapráyaşchitta 82ᵃ, márjárádivadhapráyaşchitta 82ᵇ, pakshivadhapráyaschitta 83ᵇ; vişeshapakshivadhapráyaschitta 84ᵃ; matsyádijalacharavadhapráyaşchitta 84ᵇ; sásthy-anasthivadhapráyaschitta 85ᵃ, vrikshachhedanapráyaschitta 85ᵇ; mandapodyánádi-devágárádibhedanapráyaschitta 86ᵇ; abhichárapráyaşchitta 87ᵃ; abhakshyabhakshanapráyaşchitta 87ᵃ; sámányábhakshyabhakshanapráyaşchitta 88ᵃ, vişeshábhakshyabhakshanapráyaşchitta Şúdránnabhakshanapráyaschitta 88ᵃ, rajakádyantyajánnabhakshanapráyaschitta 89ᵃ, kápálikánnapráyaschitta 89ᵇ, chándálánnabhakshaṇapráyaşchitta 89ᵇ, sámányenábhojyánnabhojanapráyaschitta 90ᵇ, chándálapatitasprishṭánnabhakshaṇapráyaşchitta 94ᵃ; patitasparse 'kritajnánasya bhojanapráyaschitta 94ᵃ; şúdrádisprishṭánnakeşakíṭopahatánnabhakshanapráyaşchitta 94ᵇ; vrithápákánnabhakshaṇapráyaschitta 95ᵃ, vrithámánsabhakshanapráyaşchitta 95ᵃ; sámányábhakshyamánsabhakshaṇapráyaschitta 96ᵃ, gavádimánsabhakshaṇapráyaşchitta 96ᵇ, hansádipakshibhakshanapráyaschitta 96ᵇ, kámato matsyamánsabhakshanapráyaşchitta 97ᵃ; prishṭhamánsádibhakshaṇapráyaşchitta 97ᵃ; nishiddhatithimánsabhakshanapráyaschitta 97ᵃ, devatárthopakalpitabhakshavrithápáyasápúpádibhakshanapráyaşchitta 97ᵇ, ekákimishṭánnabhakshaṇapráyaschitta 98ᵃ, paryushitaşuktabhakshanapráyaschitta 98ᵃ; vágdushṭádibhojanapráyaşchitta 99ᵃ; şúdrabhájanabhinnakánsyabhájanabhojanapráyaşchitta 99ᵃ; laşunádibhakshanapráyaschitta 99ᵇ, mritakasútakánnabhakshaṇapráyaschitta 100ᵃ; ekádasáhádişráddhánnabhojanapráyaşchitta 101ᵃ, hastadattaşúdradattaghritádibhakshanapráyaşchitta 101ᵇ, akritáposánákritamaunabhojanapráyaşchitta 101ᵇ, akritáchamanasya pánabhojanapráyaschitta 101ᵇ, yajnopavítarahitasyánnabhakshaṇa-

prayaschitta 102a, retomutrapurishabhakshanapráyaschitta 102a, mṛilloshṭabhakshanaprayaschitta 103a, brahmachárino madhumánsabhakshanaprayaṣchitta 103a, brahmacharina ámishabhándapakvánnabhakshanaprayaṣchitta 103b, devatatithibhṛityádu arjanaprayaṣchitta 103b, asthyadidushitannabhojanapráyaschitta 104a, pumsavanasimantonnayanakarmani bhojanapráyaschitta 104a, jatakarmadisamskarabhojanapráyaschitta 104b, bhojanakale gudasrávaprayaschitta 104b, bhojanakale sutakadyasauchaprayaschitta 105a, tailabhyangadisnánarhasya kṛitasnánasya bhojanaprayaschitta 105a, parihitanilavastrasya bhojanaprayaschitta 105a, svakiyochchhishṭabhakshanaprayaschitta 105a, bráhmanádyuchchhishṭabhakshanaprayaṣchitta 105b, vidálakakadyuchchhishṭabhakshanaprayaṣchitta 107a, kutsitapanktisudrapanktibhojanaprayaṣchitta 107b, apeyapana prayaschitta 107b, chandalakupabhandodakapanapráyaschitta 108b, chandalasprishṭajalakshiradipánaprayaschitta 108b, antyajakhánitakupadi jalapanaprayaschitta 109a, antyajabhandasthajaládipanaprayaschitta 109a, sudrodakapanaprayaschitta 109a, pitaseshajalapanaprayaschitta 109b, prapádi jalapanaprayaschitta 110a, vinmutrasamsrishṭakupajalapánaprayaṣchitta 110a, ṣavadushitajalapanaprayaschitta 110b, apeyakshirapanaprayaschitta 111a, abhakshyabhakshanasankayam prayaṣchitta 112b. *Ity upapatake 'bhakshyabhakshanaprayaṣchittam Athopapátake steyaprayaschittam nirupyate* Manimuktadisteyapráyaschitta 113a, rajataṣvadisteyaprayaschitta 113a, dhanyádisteyaprayaschitta 113a, manushyadisteyaprayaschitta 113b, gudadisteyaprayaschitta 114a, triṇadisteyaprayaschitta 114a, jivikapahárapraysschitta 114b, devadravyadravyapaharaprayaschitta 115a *Athopapátake 'gamyagamanapráyaṣchittam nirupyate* Savarṇasvajanastrigamanaprayaschitta 115b, kshatriyadistrinam anulomyena gamanaprayaschitta 116b, sudradinam pratilomastrigamanaprayaschitta 116a, samottamavarnastripurushavyabhicharitasavarna savarnastrigamanaprayaschitta 117b, chaturvarnyasvairinigamanaprayaschitta 118a, chaturvarnyabandhakigamanaprayaschitta 119a, vyutkramavivahaprayaschitta 120a, vesyagamanaprayaschitta 120b, rajasvalagamana prayaschitta 120b, ritau bharyanabhigamanaprayaschitta 121a, parvasu strigamanaprayaschitta 121a, sraddha dine maithunaprayaschitta 121a, divamaithunaprayaschitta 121b, strivyabhicharaprayaschitta 121b, antyajastrigamanaprayaschitta 123a, kapalikastrigamanaprayaschitta 123b, tiryagyonigamanaprayaschitta 124a, gogamanaprayaschitta 124a *Iti prayaṣchittani eka upapatake 'gamyagamanaprayaschittam* Parivedanadiprayaschitta 124b, vratyaprayaschitta 126b, avakirnipraysschitta 127b, pitrishvasrisutadiparinayanaprayaschitta 128b, agnyutsadiprayaschitta 128b, grihasthasya chirakálánagnitvaprayaṣchitta 129b, bráhmaṇasya vedanadhyayanayajnákaraṇaputránutpadanaprayaschitta 130a anasramitvaprayaschitta 130a, suryodayastakálayoḥ ṣayanaprayaschitta 130a, brahmachárinaḥ samdhyadinam atikramaprayaschitta 130b, anáturagṛihasthasya samdhyásnánádikanityakriyátipataprayaschitta 131a, ṣudravyatirikta yyayájanaprayaschitta 131b, ṣudrayajaka prayaṣchitta 132a, ṣudrapratigrahaprayaschitta 132b uchchhástravartikshatriyanṛipatiṣudranṛipatipratigraha práyaschitta 134a, antyajapratigrahaprayaschitta 134b, chándálapratigrahapráyaschitta 135a, patitadravyapratigrahaprayaṣchitta 135b, prayaschittadravyagrahana práyaschitta 135b, svabhávagrahyakṛishṇajinobhayatomukhimanyádipratigrahaprayaschitta 136a, brahmanasya kshatriyavaisyavṛittidhanárjanapráyaschitta 137a, brahmaṇasya sevavṛittidhanárjanaprayaschitta 137b, brahmaṇasya gitádiná dhanárjanaprayaschitta 137b, brahmanasya ṣudrasevápraysṣchitta 138b, avikreya vikrayaprayaschitta 138b, ninditadesagamanaprayaschitta 140a, asatvabhidhánaprayaschitta 140b, uchchhishṭasya cháṇḍaladidarsanaprayaschitta 141a, uchchhishṭasya suryádidarsanaprayaschitta 141a, tailabhyaktadimutrochchárasamutsargaprayaṣchitta 141b, vastyadidanapráyaschitta 141b, viprágnyádigamanaprayaschitta 142a, agnau padapratapanasya kusena padapramarjanasya cha prayaṣchitta 142a, guror bráhmanasya cha tiraskaraprayaschitta 142a, mithyabráhmanasapatha yavajjivakṛitasukṛitasapathaprayaschitta 143a, abhiṣapakartṛiprayaschitta 143a, anṛitabhisastaprayaschitta 144b, arudhapatitaprayaschitta 144b, jalagnyadibhrashṭaprayaṣchitta 145a, vrane krimyutpattiprayaschitta 145a, ṣvádidanṣanaprayaschitta 145b, vipradihate at mághatamṛite vásrupatajalagnidánaprayaschitta 147a, balátkaritamlechhadisyáṣubhakarmaprayaschitta 148a, anudakamutrapurishakaranaprayaschitta 148b, jalagnyor asuchiprakshepanaprayaṣchitta 149a, anyonyanurakta dveshotpadanaprayaschitta 149a, ṣakradhanuhpalasa gnidarsakaprayaschitta 149a, sraddhanimantritabrahmanananushṭhanaprayaṣchitta 149a, devagarakṛiteshṭakakashṭhaṣ ladiná grihakaranaprayaṣchitta 149b, nishṭhivanaprayaṣchitta 149b, yatiprayaschitta 149b, vratabhangaprayaschitta 150a, ushṭrarasabhayanaprayaschitta 150b, jatibhransakaraprayaschitta 150b, samkarikaranapatrikaranamalavahaprayaschitta 151a, prakirnakaprayaschitta 151b, asprisyasparsaprayaschitta 152a, uchchhishtasya chandaladisparsaprayaschitta 153a, tailabhyaktasya chaṇḍalasparsapráyaschitta 153b rajakadisparsaprayaschitta 153b, uchchhishṭasya brahmanasyochchhishṭasachchhudrasparsapráyaschitta 155a uchchhishtochchhishṭasavarnasparsaprayaschitta 155b nilivastraparidhanaprayaschitta 156a, palandulasunadisparsaprayaschitta 156a, uchchhishṭasya narad puri

shasparṣapr̥yaschitta 156ᵇ, anuchchhishtasya malasparsaprayaschitta 156ᵇ, manushasthisparsaprayaschitta 157ᵇ, rudranirmalyasparsaprayaschitta 157ᵇ, rajasvalayah savarnasavarnarajasvalasparsaprayaschitta 157ᵇ, rajasvalayáh patitachandaladisparsaprayaschitta 158ᵃ, rajasvalaya uchchhishtasudraṣvasukaradisparsaprayaschitta 158ᵇ, chandalasamkaraprayaschitta 159ᵃ Asprisyasparsanaprayaschittam abhihitam idanim sparsa eva nirupyate 160ᵇ, rahasyaprayaschitta 162ᵃ *Atha vratavidhih* Vratadharmah 163ᵃ, prajapatyadivratasya rupa 164ᵇ, atikrichhravrata 165ᵃ, krichhratikrichhra vrata 165ᵃ, sukrichhra, vriddhakrichhra, taptakrichhra 165ᵇ, saumyakrichhra, samtapana 166ᵃ, mahasamtapana, paraka, brahmakurcha 166ᵇ, chandrayana 167ᵃ, rishichandrayana 168ᵃ, tulapurushavrata, masopavasavrata, dvadasavarshikavrata 168ᵇ, athaitesham vratanam dhenvadisamkalanam 169ᵃ

In fine haec leguntur सहितानेकमालोक्य विचार्य च पुन पुन । प्रायश्चित्तविवेकोऽयं रचितं शूलपाणिना ॥ Sahudiyana (E I H हुड़ियाया) महामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचितं प्रायश्चित्तविवेक समाप्त ।

Quo tempore Sulapani floruerit, hoc uno libro non satis *accurate dignosci potest* *Idem commentarium* ad Yajnavalkyasmritim composuit (Yajnavalkyatīkáyam asmabhir abhihitam), alium ad eundem librum commentarium a *Dharmesvara* factum (Yajnavalkyatīkakrit Dharmesvara) semel laudat Praeterea recentioris aetatis hos auctores et libros citat Kapardibhashya Kalpataru Govindaraja, Jikana, Dharmapradipa, Dharmapradipavyakhyana, Dharesvara Baloka (?), Bhavadeva Bhojadeva (cf Dharesvara), Lakshmidhara Visvarupa Ṣrikara

Eadem Smritiviveḳae pars in cod E I H 1109 et Berol ni (cf Weber Catal p 327) adservatur

Haec voluminis pars anno 1819 a Devanátha exarata est (WILSON 29ᵃ)

661

Foll 66–167 Linn 6 *Tattvarthakaumudi* commentarius a *Govindananda* ad Sulapanis Prayaschittaviveḳam compositus Incipit

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वमिन्दिरानन्दमन्दिरं
वन्दे वृन्दारकामन्दशिरोमन्दारसुन्दरं ॥
येन ज्योतिष्मद्भ्रमषु नितरा मार्तण्डबिम्बायितं ।
श्रीगोविन्दपदारविन्दयुगलं लीलामरालायितं ।
वेदान्तश्रुतिसन्ततिप्रिपथगाम्भसे हिमाद्रीयितं ।
केषां नोपरि शौलितो गणपतिभट्ट — — — ॥

Govindanandakritina tattamjena tanyate ।
Prayaschittavivekasya ṭika Tattvarthakaumudi ॥

Auctoris pater igitur *Ganapatibhaṭṭa* fuit isque opus astronomicum, philosophicum, rituale, denique cum Krishnae cultu conjunctum videtur composuisse

Folia nonnulla in fine desiderantur

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 24ᵇ)

662

Foll 178–203 *Tithidvaidhaprakaranam*, a *Sulapani* compositum, cum commentario

A Foll 178–185 Textus Incipit

वचनद्वैधसंयातसंशयच्छित्तये सता ।
तनोतु शुद्धमतुचैद्विधस्तिथिनिर्णयं ॥

Pratipadadititithiviseshavihitanam snanadanadikarmanam *akhandatithau* nihsamsayam anushṭhanam । *yada tu vriddhikrasadina dinadvaye tithipraptis* tada kutra kriyeti samsaye katham nirnayah ॥

Hoc libello auctor, duorum dierum lunarium terminis in eundem diem naturalem incidentibus, quonam tempore ritus solennes faciend essent, exposuit Praeter Sraddhavivekam hi tantum auctores et libri laudantur Jikana fol 180ᵃ 182ᵇ Sankaragita 179ᵇ (एकादश्यष्टमी षष्ठी द्वितीया च चतुर्थिका । चतुर्दश्यप्यमावास्या उपोष्या स्यु परान्विता ॥ नागविद्धा तु या षष्ठी सप्तम्या च तथाष्टमी । दशम्येकादशीविद्धा त्रयोदश्या चतुर्दशी ॥ भूतविद्धाप्यमावास्या न ग्राह्या मुनिपुंगवै । उक्त रोतविद्धाला कर्तव्या काठकी श्रुति ॥ etc), Samvatsarapradipa 178ᵇ, Smritisamuchchaya 183ᵇ

Haec pars anno 1799 exarata est

B Foll 186–203 Commentarius a *Srinathasarman*, Srikarae filio, compositus Incipit

गजनिमीलनयत्र मनश्चिरं दधति दर्शिनतत्वविदः स्मृतौ ।
पदपदार्थविचारजडाः परे तदिह शिष्यहिताय मम श्रम ॥
श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमच्छ्रीनाथशर्मणा ।
व्याख्या तिथिविवेकस्य यथामति वितन्यते ॥

Eidem scholiastae *Ácharachandrikam* et commentarium ad Parisishṭaprakasam *Saramanjari* appellatum debemus

Haec pars anno 1800 exarata est (WILSON 29ᵇ)

663, 664

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 11

His voluminibus *Vrataprakásas* sive *Vratarajas* continetur, quo libro *Visvanatha*[1], Gopalae filius, quaecunque ab auctoribus antiquioribus praecipue vero e

[1] Idem *Daivajnasarman* nomen gess t

Puráṇis, de votis suscipiendis tradita sunt, collegit et digessit Opus anno 1736 Váránasiae compositum est. Initium, collato codice E. I. H. 2196. emendatum, hoc:

ओंकारविघ्नेशगुरुं सरस्वतीं
गौरीशमूर्तिं च हरिं च भित्यं ।
प्रणम्य देवान्कुरुते हि ग्रंथं
दैवज्ञशर्मा जगतो हिताय ॥१॥
विष्णवर्पनं दानशिवार्चनं च
उत्सर्गधर्मव्रतनिर्णयं च ।
वेदात्पुराणात्स्मृतितश्च तद्व-
द्भूतोऽत्रसिद्धांतविधिं विधत्ते ॥२॥
संगृह्य सर्वस्य मत पुराणं
सिद्धांतवाक्यं मुनिभिः प्रणीतं ।
लोकोपकाराय कृतो निबंधो
व्रतप्रकाशः सुधियां मुदे स्यात् ॥३॥
यावंतो ब्राह्मणा लोके धर्मशास्त्रविशारदाः ।
तावतः कृपया युक्ताः कुर्वंतु ग्रंथशोधन ॥४॥
विज्ञाप्यते मया सर्वे पंडिता गुणमंडिताः ।
प्रचारणीयो ग्रंथोऽयं बालवद्बालकस्य मे ॥५॥
रामाकमुनिभूसंख्ये १७९३ वसिष्पंगेदुसंख्यके १६५८ ।
वर्षे शाके शुक्लपक्षे पंचम्यां तपसः शुभः ॥६॥
विलोक्य विविधान्ग्रंथाँज्ञिस्यते सुजनाय वै ।
तन्निमित्तो मयारंभः किमज्ञातं मनीषिणः ॥७॥
चित्तपावनजातीयशांडिल्यकुलमंडनः ।
गोपालात्मजदैवज्ञः संगमेश्वरसंज्ञितः ॥८॥
दुर्गाद्यदेवसत्काश्यपां नत्वा पितृपितामहान् ।
कुर्वे वै विश्वनाथोऽहं व्रतराजं सुविस्तर ॥९॥

Vol I. Foll 285 Vratakálah inc fol 2^a, deśah 3^b, vratadhikári 4^a; vratadharmah 5^b; upavásadharmáh 7^b, vratádyupayuktáni vastúni 11^a; rtvigvaraṇam 15^b; sarvatobhadramaṇḍalam 16^a, lingatobhadram 16^b, chaturlingodbhavam, dvádaśalingodbhavam 17^a; sarvatobhadramaṇḍalavidhih 17^b; lakshapújanodyápanavidhih 21^a, shoḍaśopachárapújanam 22^a, sarvavrateshu sámányatah pújávidhih 33^a. *Iti śrí-vratárke paribháshá samaptá* 34^b

Athádau pratipadáditithivratáni likhyante. Chaitraśuklapratipadi samvatsarárambhavidhih 34^b; árogyapratipadvratam 37^b, vidyávratam 38^a, tilakavratam 38^b; navarátrárambhah 40^a *Atha śrávaṇaśuklapratipadi* somavásaram árabhyácháraprâptam roṭakavratam *Athásvinaśuklapratipadi* dauhitreṇa mátámahaśráddham kuryát 44^a, ghaṭasthápanavidhih 45^a; kumárípújá 47^a. *Kárttikaśuklapratipat* fol 48^a.

Atha dvitíyávratáni Tatra *Kárttikaśukladvitíyá* Yamadvitíyá 56^b, bhrátrdvitíyávidhih 58^b.

Atha trtíyávratáni Tatra *Chaitraśuklatrtíyáyám* saubhágyaśayanavratam 59^a; Gaurjá dolotsavah 61^a; manorathatrtíyávratam 61^a; atha chaitraśuklapratipadárabhya trirátrapúrvakam trtíyáyám arundhatívratam 64^a; atha *Vaiśákhaśuklatrtíyáyám* Bhavishyoktam akshayatrtíyávratam 67^b; iyam eva trtíyá parasuráma jayantí 68^a, atha *Jyeshṭhaśuklatrtíyáyám* rambhávratam 70^a; atha *Śrávaṇaśuklatrtíyá* madhusraváklhyá, Gurjareshu prasiddhá 70^a; athácháraprâptam Śrávaṇaśuklatrtíyáyám svarṇagaurívratam, tach cha Karṇáṭaka deśe Bhádraśuklatrtíyáyám prasiddham 70^a; sukrta vratam 73^b, atha *Bhádrapadaśuklatrtíyáyám* sahita pravrttam haritálikávratam 75^a; *athásvinakrishṇatrtíyáyám* vrhadgaurívratam, *doliti* deśabhásháyám, idam Karṇáṭake prasiddham 80^b, atha *Márgaśírshe Mághe* vá krishṇatrtíyáyám saubhágyasundarívratam 83^b

Atha chaturthívratáni likhyante Tatra *Śrávaṇakrishṇachaturthyám* samkaṭachaturthívratam 87^b; atha *Śrávaṇe Kárttike* vá śuklachaturthyám dúrvágaṇapativratam 92^a, athaikavimśatidinagaṇapativratam Tatra śrávaṇaśuklachaturthím árabhya śrávaṇakrishṇadaśamíparyantam gaṇapatipújanam 93^b; anyach cha śrávaṇaśuklachaturthím árabhya mághaśuklachaturthíparyantam dúrvágaṇapativratam Skánde 102^a; atha *Bhádraśuklachaturthyám* siddhivináyakavratam 103^b; kapardi vináyakavratam 114^a; *athásvinakrishṇachaturthyám* daśarathalalitávratam 119^a; atha *Kárttikakrishṇachaturthyám*, athavá dakshiṇadeśe Áśvinakrishṇachaturthyám, karakachaturthívratam 122^a; atha *Mághaśuklachaturthyám* Gaurichaturthívratam 124^a; varadachaturthívratam 124^b; atha Mághakrishṇachaturthyám tilachaturthívratam 124^b [1]; angárakachaturthívratam 133^a.

Atha panchamívratáni likhyante Atha *Śrávaṇaśuklapanchamí* nágapújáyám pará 135^a; atraiva nágadashṭavratam 136^a; atha *Bhádrapadaśuddhapanchamyám* rishipanchamívratam 137^a, *athásvinaśuklapanchamyám* upángalalitávratam 144^a; *atha Mághaśuklapanchamyám* vasantapanchamí 153^a.

Atha shashṭhívratáni Tatra *Bhádraśuklashashṭhyám* lalitávratam, idam Gurjaradeśe prasiddham 153^a, atraiva Bhádrapadakrishṇashashṭhyám kapilashashṭhívratam 154^b, atha *Kárttike* skandashashṭhívratam 158^b, atha *Márgaśírshaśukle Bhádrapade* vá champáshashṭhívratam 159^a

Atha saptamívratáni. Tatra *Vaiśákhaśuklasaptamyám* gangásaptamívratam 162^a; atha *śukladviśrávaṇakrishṇa saptamyám* sítalávratam 162^a; atha *Bhádraśuklasaptamyám* muktábharaṇavratam 164^b, *athásvinaśuklasaptamyám* sarasvatípújá 168^a; rathasaptamívratam 168^b, atraiva achalásaptamívratam 171^a, putrasaptamívratam 172^b.

[1] Idem *samkashṭaharavratam* appellatur

Athásht̩amívratáni likhyante *Chaitrasukláshtamyám* Bhaványá utpattih, budhásht̩amívratam 173[a]; *Sukládisrávanakrishnáshtamyám* dasaphalavratam 178[b], atha krishnádimásena *Bhádrakrishnásht̩amyam* janmásht̩amívratam 181[a]; atha Bhádrasukláshtamyám jyesht̩harkshe jyesht̩hávratam 193[b], tatraiva Bhádrasukláshtamyám dúrvávratam 196[a], atha Bhádrasukláshtamyám árabhya shodasadinaparyantam mahálakshmívratam 197[b]; *athásvinasukláshtamí* mahásht̩amí 206[a], athásvinakrishnáshtamyám asokásht̩amívratam 206[b], atha *Márgasírshakrishnáshtamyám* Kásíkhande Kalabhairavasya pújoktá 206[b].

Atha *navamívratam* likhyante. Tatra *Chaitrasuklanavamyám* rámanavamívratam 208[b], rámanámavratam 216[a], atha *Bhádrapadasuklanavamyám* aduhkhanavamívratam 218[b]; *Ásvinasuklanavamyám* devívratam 222[a], akshayyanavamívratam 229[b]

Atha *dasamívratani* likhyante Atha *Jyesht̩hasukladasamyám* dasaharákhyam snánadánádikam 233[b], *Áshádhasukladasamyam* ásádasamívratam 235[b], atha *Bhádrasukladasamyám* dvisávatáravratam 236[b], *Ásvinasukladasamyám* vijayádasamívratam 237[b].

Athaikádasívratani 239[a]

Vol II Foll 316 Atha dvadasívratáni likhyante 36[a], trayodasivratáni 51[b], chaturdasívratáni 78[a]; paurnamásivratani 120[a], amavásyavratani 166[a], malamásavratam 184[a], svastikavratam 189[a], váravratáni 191[b], vyatípátavratam 222[a], misopavásavratam 226[b], dháranápáranavratam 230[a], samkrantivratani 231[a]. etc

Auctorum et librorum nomina rariora legenti mihi haec obviam fuerunt Govindárnava, Chandraprakása, Jnánamálá, Tantraprakása, Dvaitanirnaye pitámahacharanáh, Nirnayadipa, Padarthádarsa, Meghapradípa (?), Ratnamalá (astr), Lalla, Saradaksha (smriti), Saradátilakatikáyám Padárthádarse, Siddhántasekhara

Haec volumina hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt. (WALKER 176, 177)

665—667.

Volumina tria Lit Devan Charta Europ Long 11¼. Lat 9 Linn 20 Vol I foll 177, II foll 206, III foll 204

Vratakalpadrumas, a *Ratnakara*, Devabhattae filio, Jayasinha rege auctore, anno 1714 compositus Incipit करींद्राननं चारुचंद्रावतंसं सघद्दंडपालीमिलिङ्गमाल । अपर्णासुतं विघ्नपुग हरतं गणेशं सुरेशं नमामि प्रपद्ये ॥१॥

Hoc opere dies festi et ritus adhibendi secundum Purána aliosque libros satis copiose tractantur

In prooemio hoc Jayasinhae stemma traditur Gens a Prithvirája descendisse fertur, quem, aliquot familiis intercedentibus, hi secuti sunt: Mánasinha, Jagatsinha, Mahásinha, Jayasinha, Rámasinha, Krishnasinha, Vishnusinha, denique Jayasinha, auctoris nostri patronus Cf Prinsep, Essays II, 260

Hi codices anno 1815 parum accurate exarati sunt (WILSON 215–217)

668.

Foll 69—104 *Sárasamgrahas* liber, cujus auctor codice nostro non proditur Incipit मूर्त्तिर्त्वे परिक(।)ल्पितः शशभृतो यस्या पुनर्जन्मनामात्मेत्यात्मविदा क्रतुश्च (1 átmety átmavidám kratus cha) यजता भर्त्तामर[र]ज्योतिषां । लोकानां प्रलयो भवस्थिति etc

Metris variis compositum, hoc opus asterismos et tempora, quibus ritus aliaeque res aut suscipiendae aut vitandae sunt, tractat

Etiam haec voluminis pars e cod E I H 84 (Samvat 1774) parum accurate post annum 1810 transscripta est (WILSON 213[c])

669.

Opuscula duo Lit Devan Charta Ind Foll 62 Long 12 Lat 5½

Foll 1—28 Linn 13—16 Hac parte *Smrityarthaságarae*, a *Nrisinha* (áchárya) compositi, caput primum continetur. Incipit

श्रीनृसिंह मध्वगुरुं श्रीव्यासं नौमि सद्गुरं ।
सद्गुरुस्वात्मरूपं तं शुभकर्मफलप्रदं ॥१॥
कलौ प्रवृत्त *Bauddhádimatam Rámanujam tatha* ।
Sake hy ekonapancháṣadadhikábdasahasrake ॥२॥
निराकर्त्तुं मुख्यवायुं सम्मतस्थापनाय च ।
Ekádaṣaṣate ṣáke trinsatyabdayute gate ॥३॥
avatirnam Madhvagurum सदा वंदे महागुरु ।
गुणाढ्यान् भगवद्भक्तान् *Jayatirthádikán* गुरून् ।
सनत्य कूर्मसत्तुष्ये स्मष्ट स्मृत्यर्थसागर ॥५॥
कालाशौचादिङ्गिकानां ये वस्तुशुद्धेश्च निर्णया ।
चत्वारस्तु तरंगास्मा प्रोच्यते त्र क्रमात्मया ॥६॥

Hoc primo capite auctor rituum sollennium periodos definivit Altero de lustratione ab impuritate, variis causis contracta, tertio de ceremoniis diurnis, quarto denique de purificandis vasis similibusque rebus egit Quae in prooemio de *Madhva* protulit, maximi momenti sunt Quamquam enim versus unus intercidit, hoc tamen illucet, e Nrisinha quidem sententia *Rámánujam* (ad vocabulum enim *Rámánujam* puto *matam* supplen-

dum esse) anno 1127 floruisse, *Madhavam* vero anno 1198 natum esse[1].

Nṛisinha ipse hos auctores et libros laudat: Áryabhatta fol 13b; *Kamalákara* 25a; Kálanirnayadípiká 5b 9a, Kálaviveka 11a, Káládarsa 7b, Krishnámṛitamahárnava 14a, Jyotihsiddhánta 3b, Nirnayámṛita 17b. 18b, Prithvíchandrodaya 20a, Mádhavakálanirnaya 8a, Rájanighantu 21a, Lalla 2a, Vaṭesvarasiddhánta 6a; Smritikaustubha 16a 19b. 20b, *Smṛitisamgraha* (asmatpitricharanakrita) 16a 20a Quodsi loco supra laudato Kamalákara, Nirnayasindhus auctor, citatur, auctor noster recentissimi aevi est

In fine haec leguntur — — — इत्यादिनृसिंहार्यकृतस्मृत्यर्थसागरे प्रथमः ॥ कालतरंगः समाप्तः ॥ Haec voluminis pars anno 1741 a कलपट्टिगीज्योतिम्पहोतिभट्टात्मज exarata est. (Wilson 204a)

670.

Lit Bengal. Charta Europ Foll. 78. Long 13 Lat 8½ Linn 24

Smrityarthasáras a *Srídhara-svámin* scriptus, quo libro ceremoniae Indicae adumbrantur. Incipit.

गणेशमस्याविष्णवीशान् वाग्मयान् लोकपान् ग्रहान् ।
दुर्गामन्यादिकास्तत्वा विस्मातः स सदा च्युतन् ॥
श्रीकंठः श्रीधराचार्यैः श्रुतिस्मृतिपुराणगैः ।
स्मृतिशास्त्रैरनेकेषु विप्रकीर्णैरनेकधा ॥
अनुष्ठानुपकारार्थं स्मृतिसिद्धं प्रपश्यतः ।
पुराणन्यायमीमांसासामवेदैः प्रपूरितं ॥
Kámadhenau, Pradípe, 'bdhau, Kalpavrikshalatádishu ।
Sambhu-Draviḍa-Kedára-Lollaṭádyais cha bháshitam ॥
मन्वाद्यनेकस्मृतिषु व्याख्यातंप्रतिपादितं ।[2]
स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानसिद्धये ॥

Yajnopavítavidhih fol 3b; anadhyáyáh 5a; viváhah 6b, áhnikam 8b; sauchavidhih 9a; áchamanavidhih 9b; dantadhávanavidhih 11b; snánavidhih 12a; tarpanavidhih 13b; samdhyávidhih 15b; homavidhih 16a; darbhavidhih 16b, srugádi 17a; devatárchanavidhih 20a, baliharanam 20b; sráddhavidhih 21a, nishiddháh 21b; havishyáni 23b, vriddhisráddham 25b, sráddhakálavidhih 28b; parvanirnayah 29b; ekádasínirnayah 30a, tithyantanirnayah 31a; malamáse káryákáryanirnayah 31b, bhakshyábhyakshyavidhih 32a, bhojanavidhih 32a, dravyasuddhih 33a, sarírasuddhih 37a, asauchavidhih 38b, náráyanabalividhih 42a; sráddhakramah 47a, parivrájakasya samskáravidhih 48b. Inde a folio 49a usque ad finem delictorum expiatio (práyaschitta) tractatur.

Codex post annum 1810 a Pítámbarasarman parum accurate exaratus est (Wilson 212.)

[1] Cf As Res XVI, 101 et 28, ubi *Smritikálataranga* nomine liber noster intelligendus est

[2] L vyakhyátripratipáditam

671.

Foll 125–215 Lit. Bengal Linn 6. *Áhnikatattvam*, de officiis diurnis liber, Smṛititattvae, a *Raghunandana* (bhaṭṭácharya), Harihara filio, scripti, pars (A) Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्दं भक्तिमुक्तिप्रदायकं ।
आह्निकाचारतत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ प्रातःकृत्यं । तत्र दक्षः । प्रातरुत्थाय कर्तव्यं यत् द्विजेन दिने दिने । तत् सर्वं संप्रवक्ष्यामि द्विजानामुपकारकं ॥

Haec voluminis pars a Devanátha anno 1819 exarata est. (Wilson 25b.)

672.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 289 Long 16 Lat. 4½. Linn. 6.

Foll. 1–145 *Raghunandanae Áhnikatattvam* (B) Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (Wilson 34a)

673.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 179 Long 14½ Lat. 4. Linn 7.

Foll. 1–92. *Ekádasítattvam*, de die undecimo celebrando, smṛititattvae, a Raghunandana scripti, pars Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमानन्दमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
अज्ञानतिमिरध्वंसिहरिपादनखत्विषं ।
नत्वा वच्मि तत्र तत्वमेकादशीव्रतादिषु ॥
एकादशीव्रतन्तत्र कलप्रमन्यायनिर्णयः । etc.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (Wilson 153a)

674.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 102. Long 17. Lat 3

Foll 1–70. Linn 9. *Krityatattvae*, a *Raghunandana* scripti, pars Incipit:

वेदान्तवेद्यं श्रीरामं प्रणम्य सन्मुदे मया ।
क्रमाद्वादशमासेषु कृत्यतत्वं प्रचक्ष्यते ॥

नारायणो चन्द्यकुलाग्रजन्मा
तस्यात्मज श्रीयुतकृष्णदेव ।
प्रणम्य रामस्य पदारविन्द
प्रयोगसार कुरुतेऽव्दसम्भर ॥
तिथितत्वेऽनुसन्धेय प्रमाण चास्य कोविदै ।
वैशाखादिक्रमेणैव प्रयोगो त्र निबध्यते ॥

Auctor hoc libro singulorum mensium diebus festis qui ritus celebrandi essent, exposuit

Haec voluminis pars, circiter annum 1790 exarata, in fine capitis *Ramanavami* desinit (WILSON 30[a])

675.

Foll 124–129 Linn 7 *Grahayajnatattvam*, de planetarum cultu libellus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द विश्वेश ग्रहरूपिण ।
ग्रहयज्ञप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
अथ ग्रहयज्ञप्रमाण दीपिकाया । शुभग्रहार्कवारेषु मृदुक्षिप्रध्रुवेषु च ।
शुभराशिविलग्नेषु शुभ शान्तिकपौष्टिक ॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt (WILSON 33[c])

676.

Foll 102–116 Linn 5 *Jalasayotsargatattvam*, a *Raghunandana* scriptum, quo libello auctor de puteis, lacubus, alveis pietatis causa condendis disseruit Incipit

प्रणम्य कमलाकान्त निबन्धानवलोक्य च ।
जलाशयोत्सर्गतत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
अथ जलाशयोत्सर्गविधि । ते च खननसाध्याश्चत्वार । कूपवापीपुष्करिणीतडागरूपा ॥

Haec folia anno 1830 exarata sunt (WILSON 152[d])

677.

Foll 81–189 Linn 6 *Jyotistattvam*, de astrologia tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द भास्कर जगदीश्वर ।
ज्योति शास्त्रेषु तत्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
राश्यादिनिर्णयस्तत्र चन्द्रादेश्च प्रतिक्रिया ।
प्रकीर्णं सर्वतोभद्र बालाद्युपनयस्तथा ॥
गर्भाधान [सव पुमा] श्रीमता जातभद्रता ।
जातनामकनिष्क्रामक्रियान्नासनचूडका ॥
कर्णवेधस्तथा विद्यारम्भोपनयनिर्णय ।
गृहाद्य कृषिराद्यत्य यान चक्र नृपासन ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 23[b])

678.

Foll 216–335 Linn 7 His foliis *idem Raghunandanae liber* continetur

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (WILSON 25[c])

679.

Lit Bengal Charta Ind Foll 288 Long 16½ Lat 3½ Linn 7

Foll 1–142 *Tithitattvam*, quo libro *Raghunandanas* ritus diebus lunaribus observandos exposuit (A) Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द राम कालदमीश्वर ।
तिथ्यादितत्व तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
तत्र तिथिस्वरूपमाह हेमाद्रिकालमाधवीययो स्कान्दप्रभासखण्ड अमा षोडशभागेन देवि प्रोक्ता महाकला । सस्थिता परमा माया देहिना देहधारिणी । अमादिपौर्णमास्यन्ता या एव शशिन कला । तिथयस्ता समाख्याता षोडशैव वरानने । चन्द्रमण्डलस्य षोडशभागेन परिमिता देहधारिणी आधारशक्तिरूपा अमानाम्नि महाकला प्रोक्ता क्षयोदयरहितत्वान्निता सकसूत्रवत सर्वानुस्यूता । तदन्या पञ्चदश कला पौर्णमास्यन्ता प्रतिपदादितिथिविशेषरूपा इति षोडश कलास्तिथय इति ॥

Haec pars anno 1825 exarata est (WILSON 35[a])

680.

Smrititattvae partes tres Lit Bengal Charta Ind Foll 335 Long 19 Lat 3½

Foll 1–124 Linn 7 His foliis *Raghunandanae Tithitattvam* continetur (B)

Haec pars post annum 1820 a Vanaramadevasarman exarata est (WILSON 25[a])

681.

Lit Bengal Charta Ind Foll 311 Long 16½ Lat 4½

Foll 1–170 Linn 8 *Raghunandanae Tithitattvam* (C)

Haec folia anno 1812 a Jagannathasarman exarata sunt (WILSON 36[a])

682.

Lit Bengal Charta Ind Foll 201 Long 17½ Lat 4 Linn 7

Foll 1–111 *Tithitattvatikae*, commentarii ad *Raghunandanae tithitattvam* a *Kasirama* (vachaspatibhattacharya) scripti, fragmentum Incipit

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
तिथ्यादितत्त्वविवृतिं वितनोति सम्यक् ॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ लीनं कृतसेतुं जगद्गुरुं ।
विदितं विपु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृश्वा वन्द्यघटीयः श्रीमान् रघुनन्दनभट्टाचार्य्यैः प्राचीननिबन्धगणनानाविधव्याख्याजनितसन्देहस्य स्मृतिशास्त्रस्य युक्तयुक्तवचनयुक्त्या तत्त्वं निर्णीय इदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धाश्चकार तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्वभावतो दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि सन्ति अतस्तानि मया यथामति व्याख्यायन्ते ॥

Commentarius in fine capitis *Durgotsava* (ed Calc. fol 31[b]) desinit.

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt (WILSON 31[a])

683.

Foll. 130–148. Linn. 7 *Tîrthayâtrâtattvam*, ritus in locis sacris visitandis adhibendi, Smritatattvae, a *Raghunandana* scripti, pars. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमीश्वरं ।
तीर्थयात्राविधेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

प्रथमं तीर्थयात्रापूर्व्वदिने संयतीभूय यात्रादिने तीर्थयात्रानिमित्तकं घृतसर्पिःसमन्वितं पार्व्वणविधिना कृत्वा गृहाद्यात्रा कर्त्तव्या · असम्भवे वर्त्मन्यपि कर्त्तव्या · केनापि वृद्धिश्राद्धमुच्यते । तदनुशनं । कस्मिंश्चिच्छुभदिने एकभक्तादिकं कृत्वा तदुत्तरदिने क्षौरमुपवासञ्च विधाय तदुत्तरदिने कृतनित्यक्रियः गणेशं ग्रहानिष्टदेवताश्च संपूज्य पातार्घ्यश्राद्धं कृत्वा ब्राह्मणत्रयं संपूज्य हिरण्यादिना परितोष्य etc.

Haec folia circa annum 1830 exarata sunt. (WILSON 33[d].)

684.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 142. Long 13. Lat 5. Linn. 8.

Foll 1–32 *Dâyatattvam*, de hereditatum divisione liber, a *Raghunandana* scriptus (A) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वासुदेवं जगत्पतिं ।
दायभागस्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
निबध्यन्तेऽत्र सर्व्वेपाद्दायभागविनिर्णयः ।
पितृकृतविभागश्च भ्रातृभागक्रियास्तथा ॥
अनधिकारिणो भागेऽन्यवि[भ]ज्य विभज्यते ।
विभक्तमंशयोश्छेदो विभागो निह्नुतस्य च ।
स्त्रीधनस्तद्विभागार्होऽपुत्रधनाधिकारिणः ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 209[a].)

685.

Foll. 250–289. *Dâyatattvam* a *Raghunandana* scriptum. (B.)

Haec folia anno 1813 a Jagannâthaşarman exarata sunt. (WILSON 34[c].)

686.

Foll 98–123 Eadem *Smritatattvae* pars. (C)

Haec folia anno 1825 exarata sunt. (WILSON 33[b])

687.

Foll 71–102 Linn 5. *Divyatattvam*, de judiciis divinis, quae vulgo *ordalia* dicuntur, liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं गोविन्दमजमव्ययं ।
स्मृतितत्त्वे दिव्यतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec voluminis pars a Panchânana anno 1796 exarata est. (WILSON 30[b].)

688.

Foll 113–136. Linn 8. *Durgotsavatattvam*, de die Durgae festo tractatus, a *Raghunandana* compositus Incipit:

प्रणम्य परमेशानीं भवानीप्रीतये बुधाः ।
शरदर्च्चाविधिं तस्या वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
व्यवस्थायाः प्रपञ्चस्तु विज्ञेयस्तिथितत्त्वतः ।
पूजाविधेश्च सम्यक्तत्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिह ॥

Libri initium hoc: अथ दुर्गार्च्चनतत्त्वं मार्कण्डेयपुराणे । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ Chakranârâyanîsamhitâyâm api । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । सा कार्य्योदयगामिन्यां न तत्र तिथियुग्मता ॥ अनयोर्म्महापूजेत्येकवचननिर्द्देशादेकत्वं प्रतीयते । अत एव कन्यास्थे रवौ शक्र शुक्लामारभ्य नन्दिकामित्युपक्रम्य महानवम्यां पूजेयं स्वर्गकाममोक्षप्रदायिनीत्यनेन देवीपुराणीयेनापि षष्ठीप्रभृतिनवमीपर्य्यन्त पूजेयमित्येकत्वेनोक्तं । तेन पंचम्यामेकभक्तस्ततः षष्ठ्यां प्रातःसंकल्प इति रत्नाकरः ॥

Haec voluminis pars intra annos 1790–1800 exarata est. (WILSON 162[d].)

689.

Foll 164–182. Linn. 7. *Purushottamatîrthaprayogatattvam*, de ritibus in visendo Purushottama loco observandis liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

यस्मिन् शब्द् यतः सर्व्वं यः सर्व्वं सचराचरं ।
अप्रमेयप्रभावाय तस्मै विश्वात्मने नमः ॥

पापस्यायमनुस्मृत्य तीर्थचिन्तामणिक्रम ।[1]
निबध्नाति सता प्रीत्यै पुरुषोत्तमपद्धति ॥

Loci sacerrimi Purushottamae hi fuisse dicuntur विरजाक्षेत्रमेकाम्र कोणार्कं पुरुषोत्तम । सिद्धिस्थानं मुमुक्षूणामेतत् सोपानपञ्चक ॥ Liber noster multo uberior est, quam qui in editione Calcuttensi legitur

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 33[f])

690.

Opuscula quatuor Lit Bengal Charta Ind Foll 269 Long 19 Lat 3

Foll 1–80 Linn 5 *Prayaschittatattvam,* de piaculis expiandis liber, a *Raghunandana* scriptus (A.) Prooemium, collatis codicibus B C emendatum, hoc

प्रणम्य सच्चिदानन्दं सृष्टिस्थित्यन्तकारणं ।
प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥१॥
प्रायश्चित्तस्य लक्षणं तथा तत्प्रसङ्गकौ ।
कर्तृसंस्कारकोणानां प्रतिकर्म निवर्तन ॥२॥
गोग्रासभक्षणाच्छुद्धिस्तदभावादशुद्धता ।
प्रायश्चित्तं भवेन्नित्यं काम्यं नैमित्तिकं तथा ॥३॥
काम्यादप्यगहानौ स्यात्क्रियायास्तत्फलोदय ।
श्रद्धाया लक्षणं पुण्यमज्ञानादपि सम्भवेत् ॥४॥
प्रायश्चित्ताद्द्विजातीयाचारादृक्पापविनाशन ।
गोधूमावयवे यवावयवस्तत्र साधक ॥५॥
लाघवं गौरवं वीक्ष्य सकृदावृत्तितस्तथा ।
दानव्रतादिमात्रेण पापमात्रस्य नाश्यता ॥६॥
चान्द्रायणादौ ग्रासाना परिसंख्याव्यवस्थिति ।
प्रायश्चित्ते गुरौ भूते लघुपापस्य च क्षय ॥७॥
गङ्गामाहात्म्यविस्तारो रात्रावपि च तत्क्रिया ।
बालादिना कृते पापे प्रायश्चित्तस्य हीनता ॥८॥
प्रायश्चित्ते तु वक्तव्येऽनुग्रहद्वयमेव हि ।
प्रायश्चित्तोपदेशादि चौराद्यभावनिर्णय ॥९॥
ऋणस्य निर्णयश्चैव तद्दाने कालनिर्णय ।
प्रायश्चित्तस्य पूर्वाह्णकृत्य वास्त्वभिदा तथा ॥१०॥
धेनुमूल्यव्यवस्था च ज्ञानाज्ञाननिरूपण ।
विप्रादिस्वामिभेदेन गोवधव्रतनिर्णय ॥११॥
एकवर्षादिभेदेन दोषादेश्च निमित्तत ।
सपानननिमित्तेन गोवधव्रतनिर्णय ॥१२॥
सपवादो गोवधस्य नरस्य च वधे तथा ।
चाण्डालपतितादीनामोदनादेश्च भक्षणे ॥१३॥
प्रायश्चित्तविधिस्तत्र कृतघ्नस्य निरूपण ।
यवनादेस्तथोपविष्टस्याद्यादौ व्रतं तथा ॥१४॥

चाण्डालादे स्त्रिया सङ्गे भोजने च प्रतिग्रहे ।
चण्डालस्पृष्टतोयादौ गोमांसादौ च भक्षिते ॥१५॥
भार्याया मातृवचने उपवीतस्य छेदने ।
प्रायश्चित्तविवेकादावन्यच्चैव विचक्षणै ॥१६॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt (WILSON 23[a])

691.

Foll 147–249 *Raghunandanae Prayaschittatattvam* (B)

Haec voluminis pars anno 1812 exarata est (WILSON 34[b])

692.

Opera duo Lit Bengal Charta Europ Foll 114 Long 11 Lat $8\frac{1}{2}$ Linn 19

Foll 1–60 *Eadem Smrititattvae pars* (C)

Haec pars anno 1813 a Pítambara exarata est (WILSON 203[a])

693.

Lit Bengal Charta Ind Foll 182 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–97 Linn 6 *Malamasatattvam,* sive *Malimluchatattvam,* de mense intercalari tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमात्मानमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
मलिम्लुचे दायभागे संस्कारे शुद्धिनिर्णये ।
प्रायश्चित्ते विवाहे च तिथौ जन्माष्टमीव्रते ॥
दुर्गोत्सवे व्यवहारे एकादश्यादिनिर्णये ।
तडागभवनोत्सर्गे वृषोत्सर्गे तथा व्रते ॥
प्रतिष्ठायां परीक्षायां ज्योतिषे वास्तुयागके ।
दीक्षायामाह्निके कृत्ये क्षेत्रे श्रीपुरुषोत्तमे ॥
सामश्राद्धे यजुः श्राद्धे शूद्रकृत्यविचारणे ।
इत्यष्टाविंशतिस्थाने तत्त्वं वक्ष्यामि यत्नत ॥
प्रणम्य भारतीकान्तमज्ञानध्वान्तभास्करं ।
सता मुदे स्मृतेस्तत्त्वे तत्त्व भासे मलिम्लुचे ॥

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 33[a])

694.

Foll 112–201 *Kasirámae,* Radhavallabhae filii Ramakrishnae nepotis, ad Malamasatattvam commentarius Incipit

[1] I e Tírtha chintámanim a Vachaspatimisra scriptum.

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणाद्वं निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिना विहाय
सम्यक् तनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥

In fine haec leguntur

य प्राभूत समस्तशास्त्रनिपुण श्रीरामकृष्णात्मज
श्रीराधावल्लभास्यसुकृती सद्धीरचूडामणि ।
तेन श्रीयुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता
टीका नातिसुगूढलापि कृतिभि सानुग्रहैर्दृश्यता ॥

Radhavallabha (tarkapanchanana) quidam commentarium ad Mugdhabodham grammaticam composuit, et Mugdhabodhasubodhini inscripsit, qui an auctoris nostri pater fuerit, non constat

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt (WILSON 31[b])

695.

Foll 91–101 Linn 6 *Vastuyagatattvam*, de sacrificio in metienda area et condenda domo faciendo libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य भगवत्पादद्वन्द्वमद्वन्द्वदायक ।
वास्तुयागविधेस्तत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

Haec folia anno 1734 exarata sunt (WILSON 152[c])

696.

Foll 190–230 Linn 5 *Vivahatattvam*, sive *Udvahatattvam*, quo libello *Raghunandana* ritus in nuptiis adhibendos tractavit Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वागीश जगता प्रभु ।
उद्वाहकर्मणस्तत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

अथोद्वाहनिर्णय । तत्र मनुशातातपौ । असपिण्डा च या मातुरसगोत्रा च या पितु । सा प्रशस्ता द्विजातीना दारकर्म्मणि मैथुने । दारकर्म्मणि भार्य्यात्वसम्पादके कर्म्मणि तच्च कर्म्मग्रहणरूप ॥

Haec voluminis pars anno 1826 a Chandrasekhara devasarman exarata est. (WILSON 23[c])

697.

Foll 101–112 Linn 6 *Yajurvedi-Vrishotsargatattvam*, de tauri manumissione secundum Yajurvedae scholam libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वृषोत्सर्ग यजुर्विदां ।
प्रमाणकृत्ययोस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

पारस्कर । अथ वृषोत्सर्गो गोयज्ञेन व्याख्यात इति गोयज्ञन्तु शूलगवमभिधाय एतनैव गावो व्याख्यात etc

Libellus anno 1795 a Jagannāthadevasarman exaratus est (WILSON 162[c])

698.

Foll 68–100 Linn 7,6 *Samaga-Vrishotsargatattvam* de tauri manumissione secundum Samavedae scholam tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द परमानन्दमीश्वर ।
मुनीन्द्राणा स्मृतेस्तत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
अथ तत्र जगन्नाथ नत्वा छन्दोविदा मुदे ।
वृषोत्सर्गप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

तत्र कालमाह छन्दोगपरिशिष्ट । कार्त्तिक्यामयने चैव फाल्गुन्यामष्टकासु च । आषाढ्या विषुवे चैव पौष्या आश्वयुजस्य च । स्वर्भानुना चोपसृष्टे आदित्ये चन्द्रमस्यपि । समावसान् मम यत्नाद्गृहस्तारयेद्वृष ।

Etiam haec voluminis pars anno 1795 exarata est. (WILSON 162[b])

699

Foll 231–269 Linn 4 *Vyavaharatattvam*, de jure civili libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वागीश विदुषा मुदे ।
व्यवहारदृशेस्तत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

Haec voluminis pars anno 1824 a Chandrasekhara devasarman exarata est (WILSON 23[d])

700.

Opuscula quatuor Lit Bengal. Charta Ind Foll 116 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–10 Linn 6 *Vratatattvam* de votis suscipiendis libellus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द राम कामदमीश्वर ।
व्रततत्त्व मुदे विप्राणोर्वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

अथ व्रतविधि । तदारम्भप्रतिष्ठयोर्वर्ज्यकालमाह ज्योतिषे । गुरोर्भृगोरस्तवाल्ये वार्द्धके सिंहगे गुरौ । इत्यादि वृद्धे बाले दिनत्रयमित्यत्र मलमासतत्वेऽनुसन्धेय ॥

Haec folia anno 1827 exarata sunt (WILSON 15[a])

701.

Foll 11–90 Linn 8 *Suddhitattvam*, de purificatione liber, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द जगतामीश्वर हरिं ।
शुद्धितत्वानि तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
सहानुगमन नार्य्या यागसिद्धिनयस्तथा ।
नानाफल तथैकस्माद्दानादेकफल क्वचित् ॥
अशौचसङ्करे वृद्धि स्वल्पस्य गुरुसङ्करात् ।
दिनद्वयत्रयाभ्याञ्च पूर्वाशौचसमापन ॥
अशौचान्तदिने कृत्य जनने पि च मुण्डन ।
अन्याशौचस्य मध्ये तु जातकर्म्मादिका क्रिया ॥

गर्भस्रावे तथाशौचं स्त्रियां बाले च सद्गुणे ।
कलौ तत्प्रतिषेधश्च पक्षिणीलक्षणं तथा ॥
विदेशस्थस्य चाशौचं सपिण्डादेरशौचकं ।
त्यागस्तत्र च सन्न्यासादेरशौचिग्राह्यनिर्णयः ॥
अशौचं मूल्यभेदेन सद्यःशौचमनन्तरं ।
शवानुगमनाशौचमस्पृश्यस्पृश्यत्वनिर्णयः ॥
द्रव्यशुद्धिविचारश्च सूतिकास्पर्शने पितुः ।
विमातुश्च तथा शुद्धिरेकाहमरणद्वये ॥ etc.

Haec voluminis pars anno 1665 a Yádavendra exarata est. (WILSON 152^b.)

702.

Foll 149–163 Linn. 5, 6. His foliis *Súdrakrityavichárataltvam* continetur, quo libello *Raghunandanas* Súdrae quum in parentalibus, tum in aliis ceremoniis officia adumbravit Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं शूद्राणां न्यायवर्त्तिनां ।
श्राद्धाहकृत्ययोस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ श्राद्धाहकृत्यं । तत्र मत्स्यपुराणं । एवं शूद्रोऽपि सामान्यं वृद्धिश्राद्धन्तु सर्व्वदा । नमस्कारेण मंत्रेण कुर्य्यादामान्नवद्बुधः ।

Altera pars incipit: अथाह्निककृत्यं । प्रमाणमाह्निकतत्त्वेऽनुसन्धेयं । अथ प्रयोगः । ब्राह्ममुहूर्त्ते सन्ध्यामुहूर्त्तद्वयात्मके विबुध्य etc.

Haec voluminis pars circiter annum 1825 exarata est. (WILSON 33^c.)

703.

Foll. 103–179 Linn. 7. *Chhandogasráddhatattvapramánam*, de parentalibus secundum Chhandogae praecepta liber, a *Raghunandana* scriptus. (A) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं वेदान्तविश्रुतं ।
पार्व्वणादिश्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्व्वणश्राद्धं तत्र गोभिलः अथ श्राद्धममावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् पञ्चमीप्रभृति वा परपक्षस्य यदहरुपपद्येत तदहर्ब्ब्राह्मणानामन्त्र्य पूर्व्वेद्युर्व्वा अनिन्द्येनोपामन्त्रितो नापक्रमेत् । आमन्त्रितो वा नान्यदन्नं प्रति गृह्णीयात् इति ॥

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est (WILSON 153^c)

704.

Foll 171–311. Linn 6. *Eadem Smrititattvae pars* (B) Haec folia anno 1812 exarata sunt. (WILSON 36^b)

705.

Foll 143–288 Linn. 7. *Sráddhatattvatíká*, ad tractatum superiorem commentarius a *Kásíráma* (váchaspatibhaṭṭáchárya), Rádhávallabhae filio, Rámakrishnae nepote, scriptus Incipit:

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
श्राद्धतत्त्वविवृतिं वितनोति यत्नात् ॥

Haec folia anno 1812 exarata sunt (WILSON 35^b.)

706.

Foll 93–102 Linn. 7. *Yajurvedisráddhatattvam*, de parentalibus secundum Yajurvedae scholam praecepta, a *Raghunandana* composita Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कामदं नन्दनन्दनं ।
यजुर्व्विदां श्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
एतदर्क्काह्नितं यद्यच्छन्दोगश्राद्धतत्त्वतः ।
ज्ञेयं मन्त्रादिकं सर्व्वं विशेषोऽत्र निगद्यते ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt (WILSON 153^b)

707.

Opuscula quatuor. Lit Bengal Charta Ind Foll 136. Long 14 Lat. 3

Foll 1–67 Linn 7. His foliis *Samskáratattvam* continetur, quo libro *Raghunandanas* de sacramentis Indicis exposuit. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं श्रीकृष्णं भुक्तिमुक्तिदं ।
संस्कारतत्त्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ संस्काराः तत्र हारीतः गर्भाधानवदुपेतो ब्रह्मगर्भं सन्दधाति पुंसवनात् पुंसीकरोति फलस्थापनात् मातृपितृजं पाप्मानमपोहति रेतोरक्तगर्भोपघातः पञ्चगुणो जातकर्म्मणा प्रथममपोहति नामकरणेन द्वितीयं प्राशनेन तृतीयं चूडाकरणेन चतुर्थं स्नानेन पञ्चमं एतैरष्टभिः संस्कारैर्गर्भोपघातात्पूतो भवतीति ॥

Raghunandanae aevum rebus duabus circumscribitur, primum quod Ráyamukuṭae mentionem injicit, quem, etiamsi liber quidam ejus ritualis laudetur, non est cur Amarae scholiastam fuisse negemus. Ipsius vero tractatus saepe a Kamalákara excerpuntur, quare intra annos 1430 et 1612 floruisse certum est Auctorum et librorum nomina recentiora et rariora, quae passim in Smrititattva reperi, infra enumerabo:

Adbhutaságara, Malamása, cf Ságara; *Adhikaranamálá*, *Aniruddhabhaṭṭa*, Malamása; *Andhúkabhaṭṭa* (?), Malamása, *Arnava*, v Krityatattvárnava, Jyotishárnava, *Áchárachandriká*, Áhnika; *Áchárachintámani*, *Ácháramádhavíya*, *Ácháryachúḍámani*, Yv Vrishotsarga, *Kathaṣákhá-Ásvaláyanabráhmana*, Malamása; *Kapilapancharátra*, Jalotsarga, Malamása; *Karmapradípa*, Misrae liber, Malamása; *Karmavipáka*, v Visvesvara; *Kalpataru*, v Dánakalpataru, Vivádakalpataru, *Kalpalatá*, v Krityakalpalatá; *Kámadhenu*, Áhnika; *Káma-*

rúpiyanibandha, Malamása; *Kálakaumudí*, Tithitattva; *Kálamádhavíya*, Ekádasí, *Kálaviveka*, a Jímútaváhana scriptus, Malamása; *Kaládarṣa*, Malamása; *Kálottara*, Malamása; *Kullúkabhaṭṭa*, Ekádasí; *Kṛityakalpalatá*, Váchaspatimisrae liber, Ekádaṣí, *Kṛityakaumudi*, Malamása; Kṛityachintámaṇi; *Kṛityatattvárṇava*, Ṣuddhi; *Kṛityapradípa*, Jalásaya; *Kṛityamahárṇava*, Ekádasí, *Kṛityaratnákara*, Chandesvarae opus, Malamása, *Kaumudí*, v. Kála°, Kṛitya°, Kriyá°, Jyotish°, *Kriyákaumudí*, Áhnika, *Gangávákyávali*, Malamása; *Gadásinha*, ibid , *Gadádharabhaṭṭa*, ibid , *Gavákshatantra*, Tithi, *Gunisarvasva*, Malamása, *Gṛihyasamgraha*, a *Gobhilaputra* scriptus, Samskára; *Govindabhaṭṭa*, Malamása, *Govindamánasollása*, Ekádasí, *Chakranáráyaṇísamhitá*, Durgotsava; *Chandeṣvara*, v. Kṛityaratnákara, *Chaturbhujabhaṭṭáchárya*, Suddhi, *Chandrika*, v. Ácharachandrika, *Chitragupta* (?), Jalásayotsarga, *Chintámani*, Váchaspatimisrae liber, v Áchára°, Kṛitya°, Tírtha°, Sraddha°, *Chudámani*, v Ácháryachúdámani; *Jayaṣarman*, Tírthayátrá, *Jayasvámin*, Ásvaláyanabrahmanae commentator, Malámása; *Jikana*, Malamása, Ṣuddhi, *Jímútaváhana*, *Jivamiṣra*, Malamása; *Jnánamálá*, *Jyotishárnava*, Tithi, *Jyotishkaumudí*, Malamása; *Tattvaságara*, Ekádasí; *Tattvárṇava*, v. Kṛitya°; *Tithiviveka*, *Tírthachintámaṇi*, Malamása; *Darpana*, v. Dánadarpana; *Dánakalpataru*, Jalásayotsarga, *Dánadarpana*, Suddhi°, *Dánaságara*, Malamása; *Dípiká*, Grahayajna, v. Santidípiká, Sráddhadípiká; *Durgasinha*, Práyaṣchitta, *Durgábhaktitaranginí*, Virasinhae opus, Tithi; *Devabodhae* commentarius ad Yájnavalkyae dharmaṣastram, Suddhi, *Daivajnamanohara* liber, Malamása; *Dvaitanirnaya*, *Dhanamjayasamgraha*, Tithi; *Náḍídatta* sive etiam *Nádikádatta*, Áhnika, *Náráyanopádhyáya*, Kṛitya; *Bhatta-Náráyana* Gobhilabháshye, Tithi, *Náráyanapaddhati*, Jyotis; *Páschatya-Nirnayámrita*, Tithi, Malamása, Suddhi, *Nyáyaratna*, Malamása; *Jyotih-Paraṣara*, Malamása, *Parisishtaprakása*, Ekádasí; *Paṣupati*, Yv Vṛishotsarga, *Párijáta*, v Bhuvanesi°, Madana°, *Pingalámata*, Malamása; *Pitṛidayitá*, Yv Sráddha, *Pitṛibhaktitaranginí*, Yv. Vrishotsarga; *Púránasára*, Áhnika; *Pradípa*, v. Karma°, Samvatsara°, *Prayogasára*, Áhnika; *Prayaṣchittaviveka*, ibid , *Bárhaspatyajyotirgrantha*, Malamása, *Brahmanasarvasva*, a Halayudha compositum, Yv. Sráddha, *Bhattotpala*, Jyotis; *Bhavadevabhatta*, Malamása; *Bhímaparákrama* liber, Ekádasí; Bhíshaṭáchárya (?), Malamása; *Bhujabala* sive *Bhujabalabhíma*, Malamása, *Bhuvaneṣípárijáta*; *Bhupála* (?), Suddhi; *Bhojadevae* Vyavahárasamuchchaya, Malamása, *Bhojarája*, Malamasa; *Madanapárijata*, Áhnika, *Mantramuktávalí*, Malamása; *Mahárṇava*, v. Kṛitya°, *Mánasollása*, v. Govinda, *Yajnaparsva*, Samskára; *Yuddhajayárnava*, Jyotis; *Raghunátha*, Jaláṣayotsarga; *Ratnakosha*, *Ratnamálá*, v. Srípati; *Ratnákara*, v. Smṛiti°, Kṛitya°, Ṣuddhi°; *Ratnávali*, Malamása; *Rághavabhaṭṭa*, Ekádaṣí; *Rájamártanda* et *Vṛihat-Rájamártanḍa*, Kritya, Malamása; *Rámadatta*, Yv. Vṛishotsarga; *Rámárchanachandriká*, Malamása, *Rájamukuṭa*, Yv. Ṣráddha; *Rudradhara*, Tithi, *Renukácharya*, Malamása; *Lakshmídhara*, Kalpatarus auctor, Malamása; *Naya-Vardhamána*, Jalásayotsarga; *Varshakṛitya*, v Vidyápati; *Váchaspatimiṣra*, v. Chintamani, *Váchaspatimiṣra* Ṣírírakaṭíkáyám, Malamása, *Varáhitantra*, Kṛitya, *Vásudeva*, Yv. Sráddha; *Vidyákaraváyapeyin*, Malamása; *Vidyápati*, Varshakṛityae auctor, Malamása; *Vivádakalpataru*, Tithi; Viveka, v Kála°, Tithi°, Práyaschitta°, Ṣráddha°; *Viṣvarupa*, Vyavahára, *Viṣveṣvarabhaṭṭa* Karmavipáke, Suddhi° 4[b], *Víratantra*, Malamása; *Virasinha*, v. Durgabhaktitaranginí; *Vedántakalpataru*, Malamása; *Vaishnavamrita*, Kṛitya; *Vyavahárativaka*, Bhavadevae liber, Vyavahára; *Vyavaháranirnaya*, Ṣrípatis liber; *Vyavahárasamuchchaya*, v. Bhojadeva; *Ṣántidípiká*, Grahayajna, *Sáradá*, Yv. Vrishotsarga; *Ṣáradátilaka*, Samskára, *Sivarahasya*, Malamása; *Ṣuddhiratnákara*, ibid , *Sulapáni*, Yájnavalkyae commentator; *Ṣráddhachandrika*, Yv. Ṣráddha; *Sráddhachintámani*, Durgotsava; *Sráddhadípiká*, Yv. Ṣráddha; *Ṣráddhaviveka*, Malamása, *Ṣrídatta*, v. Samayapradípa; *Ṣrídharasvámin*, Ekádasi, *Ṣrípati*, Ratnamálae et Vyavahâranirnayae liber, Malamása; *Ṣrípatisamuchchaya*, ibid ; *Samvatsarapradípa*, Ekádaṣí; *Samayaprakáṣa*, Malamása; *Samayapradípa*, Srídattae liber; *Samudrakara*, Áhnika, Ekádasí; *Saralábháshya*, Tithi, Malamása; *Sarasvatívilása*, Tithi; *Ságara*, v. Adbhuta°, Tattva°, Dána°; *Sárasamgraha*, Malamása; *Sárávali*, *Siddhántasamdarbha* (astr), Malamása, *Somasekharákhyanibandha*, ibid ; *Smritiratnákara*, v Chandesvara; Smṛitiságara, Tithi; *Smritiságarasára* Malamása; *Smritiságarasamgraha*, ibid ; *Smrityarthasára*, ibid ; *Hayaṣírshapancharátra*, Jalásayotsarga, *Haridásatarkáchárya*, Suddhi, *Harinátha*, Smritisárae auctor, Ekádasí; *Harisarman*, Áhnika; *Hariharapaddhati*, Malamása, *Haláyudha*, Bráhmanasarvasvae auctor, Ekádasí, *Háralatá*, Tithi; *Homasvarottara*, Malamása

Horum tractuum pars plurima Calcuttae annis 1834-1835 edita est.

Haec voluminis pars intra annos 1780–1800 exarata est (WILSON 162[a].)

708.

Lat Bengal. Charta Ind. Foll III. Long 16 Lat. 3½. Linn. 6

Gangávákyávalí, de Gangis aquis colendis tractatus, a *Vidyapati* compositus et *Visvásadeví* dedicatus Incipit:

स्वस्त्यस्तु वस्तुहिनरश्मिभृत प्रसादा-
देक वपु' श्रितवतो हरिणा समेत ।
तन्नाभिपङ्कजसहोत्थमृणाललीला
माविष्करोति हृदि यस्य भुजङ्गराज' ॥
यावद्गङ्गा विभाति त्रिपुरहरजटामण्डल मण्डयन्ती
मल्लीमाला सुमेरो शिरसि सितमहावैजयन्ती जयन्ती ।
याता पातालमूल स्फुरदमलरुचि शेषनिर्म्मोकवल्ली
तावत् विश्वासरेव्या जगति विजयता गाङ्गवाक्यावलीय ॥

Auctoris nomen subscriptione proditur क्रियन्निबन्धमालोक्य श्रीविद्यापतिसूरिणा गङ्गावाक्यावली देव्या प्रमाणैर्निर्मली कृता ॥ इति समस्तप्रक्रियाविराजमानदानदलितकल्पलताभिमानभव-भक्तिभावितबहुमानमहामहादेवीश्रीमद्विश्वासदेवीविरचिता गङ्गावाक्यावली समाप्ता ॥

Auctor hoc opere textus, qui ad Gangae sanctitatem et cultum pertinent, e Puranis excerpsit et disposuit.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 175)

709.

Opuscula quatuor Lit Devan Charta Ind Foll. 112 Long 10 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–8 Linn 11 *Prayaşchittapaddhatis*, a *Kamadeva* (mimansakadikshita°) composita quo libello formulae et ceremoniae ad expianda peccata ante ritus quoslibet adhibendae exponuntur Incipit अथ सर्वक्रियासाधारणप्रायश्चित्तविधि' ॥ यत कृतप्रायश्चित्तस्य श्रौते स्मार्त्ते च कर्म्मण्यधिकारो भवति ॥ तत्र पुण्यतमे काल स्वस्य चन्द्रतारागुरूणां बले सति ब्राह्मे मुहूर्त्त उत्थाय अपामार्गेण दन्तधावन विधाय स्नात्वा प्रात सन्ध्या होमौ विधाय गुरोराज्ञा गृहीत्वा वपन कार्य ॥ ॥ तत्र मन्त्र ॥ आत्मकायविशुद्ध्यर्थं पितृणा तृप्तिहेतवे ॥ वपन कारयिष्यामि ब्राह्मणाना च सन्निधौ ॥१॥ यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च ॥ केशानाश्रित्य तिष्ठति तस्मात्केशा वपाम्यह ॥२॥ (इति मन्त्राभ्या दक्षिणगोदानोपक्रम उदगोन्तानान्तसानिक कारयितव्य वपन) ततस्तूष्णीं स्नात्वा आचम्य प्राणायाम कृत्वा घृतप्राशन तत स्वगृह्योक्तविधिना स्नान ॥ तद्यथा ॥ स्नानोपहारान् गृहीत्वा तीर्थ गत्वा तान्प्रक्षालितशुचिप्रदेशे वस्त्रोत्तरे निधाय ॥ दक्षिणागक्रमेण हस्तौ पादौ मृदा प्रक्षाल्य कुशोपग्रही बद्धशिखी यज्ञोपवीती आचम्य उरूँ हीति तोय आलभ्य आभिमुखीकृत्य आवर्त्तयेत etc In margine folii primi हमाद्रि° प्रा° titulus legitur

Haec folia anno 1669 ab upadhyaya Madhava ji exarata sunt (MILL 74[a])

710.

Lit Devan Charta Ind Foll 87 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn foll 1–37 9, foll 38–87 12

Hoc codice pars *Sraddhachintamanis* continetur, quo libro *Şivaramas*, sukla Vişramae filius, ceremonias in concremandis mortuis et in parentalibus adhibendas exposuit Incipit अथ दाहोत्तर प्रथमदिनकृत्य ॥ तत्र प्रथमदिवसादारभ्य सपिण्डीकरण यावत्सर्वप्रेतकृत्यमृजुदर्भै कार्य । तत्र नद्यादौ गत्वा स्नात्वा अहते आर्द्रे वाससी परिधाय पिण्डदान कुर्यात । दक्षिणामुख' कृतापसव्यस्तूष्णीं प्राणानायम्य मनसैव विष्णुमन्त्रस्मरणेन जलमभिमन्त्र्य तेनोदकेन पिण्डद्रव्य सम्प्रोक्ष्य पिण्डद्रव्योपहाराणा च पवित्रता । देशकाले पाकपात्रद्रव्यश्रद्धासपत् । अत्राद्यमासे पक्षे तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्त्यर्थं शिरोवयवनि'पत्यर्थं पिण्डदानमह करिष्ये इति सकल्प कृत्वा दक्षिणायता कर्षू कृत्वा तत्र समूलदक्षिणाग्रदर्भस्तरण । पात्रे जलमादाय अमुकगोत्रामुकप्रेत अवनेनिक्ष्व । ततस्तिलघृतक्षीरमधुशर्करामिश्र पिण्डमादाय प्रथमदिवसे अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य शिरोवयवनि पत्यर्थं अमुकगोत्र अमुकप्रेत एष ते पिण्ड' । इति ऋजुहस्तेन पिण्ड दद्यात् । तत पिण्डपात्रक्षालनजलेन प्रत्यवनेजन ॥ अमुकगोत्र अमुकप्रेत अवने[नि]क्ष्व । तत' पिण्डोपरि सूत्रप्रक्षेप' । अमुकगोत्रामुकप्रेत अय ते वास उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत गन्धो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद पुष्पमुपतिष्ठता । पुष्प तु भृगराजपत्र तुलस्यादि । अमुकगोत्रामुकप्रेत धूपो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत दीपो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद शीतमुदक ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद नैवेद्य ते उपति० समाचारात् अर्घो य ते उप० अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्त्यर्थं दास्यमान आमान ते उप० । अनेनामान्नदानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्ति' । ततो जलिदान । तच्च पिण्डसमीपे पाषाणोपरि कार्य । पिण्डसमीपे पाषाण सस्थाप्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य तृष्णानिवृत्त्यर्थं सतिलतोयाञ्जलिदानमह करिष्ये । इति सकल्प कृत्वा दक्षिणाभिमुखो भूत्वा ऋजून्कुशान् हस्ते कृत्वा सतिलतोयाञ्जलि दद्यात । अमुकगोत्रममुकप्रेत तर्पयामि । अमुकगोत्रामुकप्रेत एष ते सतिलतोयाञ्जलिरुपतिष्ठता इति वा । अमुकगोत्रामुकप्रेतस्तृप्यतु इति वा यथाम्नाचार कर्त्तव्य । एव दशाहातमहरहरेकैकमञ्जलि वर्द्धयेत् । एव पचपञ्चाशदञ्जलयो भवति । द्वयोत्तरवृध्या वा दद्यात । प्रत्यह त्रय त्रय दद्यात् । प्रत्यह दश दश वा दद्यात् । प्रत्यहमेकमेक वा । प्रत्यह प्रथमदिनादारभ्य तर्पणात अनादिनिधनो देव शङ्खचक्रगदाधर अक्षय पुण्डरीकाक्ष प्रेतमोक्षप्रदो भव इति पठनीय । तत' पूजा । अद्य पूर्वोच्चरित एव ग्रहगणविशेषणविशिष्टाया तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्त्यर्थं पिण्डदानतर्पणकृतस्य विधे सर्वं परिपूर्णं । अनेन पिण्डदानतर्पणकृतेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुत्तृष्णा निवृत्तिपूर्वकशिरोवयवनि'पत्ति' । द्वितीयदिवसे करिष्यमाणकर्मयोग्यतावाप्ति' । ततस्त पिण्डमप्सु प्रक्षिप्य पाषाण क्वचिदेकाते सन्यस्य स्नात्वा वाससी परिधाय गृहमागच्छत् । पिण्डदानानतर प्रत्यह स्नान कार्य । ततस्तद्दिने स्वगृहान्नेन पाको न विधेय । क्रीत सुहृद्भ्यो लब्ध वाश्नीयु' । गोत्रजाना तद्दिने तद्गृह एव भोजन । कर्त्ता भोजनकाले पात्रस्थ किञ्चित्सघृतमन्नमादाय अमुकगोत्रायामुकप्रेताय इदमन्नमुपतिष्ठतु इत्युक्ता गृहोपरि प्रक्षिपेत् । भोजनपात्रसमीपे वा दद्यात् । एव दशाह वा दद्यात । दश दिनानि भोजनस्थानविपर्यासो न कार्य । हविष्यान्नमेव भुञ्जीरन् । लेखनहास्यहर्षोच्चासनोत्कृष्टवस्त्रादिधारणतैलाभ्यगस्त्रीसगम

द्वाशयनान्यस्पर्शनादीनि वर्जयेयुः। रात्रौ पृथगेव तृणास्तृतभूमौ शयीरन्। महागुरुनिपाते त्र्यहमेकाहं वोपवासः। बालवृद्धातुराणां नैते नियमाः। ततः सायंकाले त्रिकाष्ठिकाया शिक्यादौ वा एकस्मिन्नपक्वे मृन्मये पात्रे उदकं। द्वितीये क्षीरं कृत्वा आकाशे स्थाप्य। तत्र प्रयोगः। अपसव्यं कृत्वा दक्षिणाभिमुख उपविश्य देशं कालं च संकीर्त्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांत्यर्थं अध्वश्रमापनयनार्थं मृन्मये पात्रे क्षीरोदकदानमहं क[रि]ष्ये इति संकल्प्य अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र शीतोदकेन स्नाहि। अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र क्षीरं पिब। अनेनाकाशे मृन्मये पात्रे क्षीरोदकनिधानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांतिः। एवमेवाहं त्र्यहं वा दशाहं कार्यं॥ इति प्रथमदिनकृत्यं॥

Sequitur: asthisamchayanam fol 3^b, dvitíyadinakrityam 4^b; tritíyadinakrityam 5^a, chaturthadinakrityam, panchamadinakrityam 5^b; shashthadinakrityam, saptamadinakrityam, ashtamadinakrityam, navamadinakrityam 6^a, dasamadinakrityam 6^b; ekádasáhakrityam 7^a, ekádasavishnuganasráddham 11^a, brahmádipanchadevatásráddháni 14^a; mahaikoddishtam 20^a, udakumbhánám dánam 22^a, shodasa sráddháni 23^a, dvádasáhakrityam 26^a, trayodasadinakrityam 33^b; *sahagamanavidhih* भर्तुर्मरणसमये आत्मनः प्राणान्संकल्पयेत्। देशकालौ संकीर्त्य 'आत्मनो भर्तुश्चानेकजन्मोपात्तसर्वपापक्षयपूर्वकारो(?)ममितारुन्धतीसहखावधिभर्तृसाहित्येन स्वर्गवासमातृपितृभर्तृकुलोद्धारकामा श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये भर्त्रनुगमनं करिष्ये' इति संकल्प्येदं वक्ति।

देवैः संपादितो मह्यं पतिस्त्वं सर्वदैवतं।
त्वया सह गमिष्यामि भर्ता त्वं चान्यजन्मनि॥

इति संकल्पः। ततः स्नानं। शक्त्या तिलधेन्वा दानं। कुंकुमांजनादिभिः स्वात्मानमलंकृत्य पायसभोजनमत्र केचिदाहुः। ततो बंधूनसमस्तान्प्रणम्य विसृजेत्। हृष्टा भर्तृगमनमानसा स्वगृहमध्यतैराशीर्वादपरा पर्यापयेत्। अग्ने युक्तेति वडवारोहणं। अथवा 'श्मशानं नीयमानं तु भर्तारमुपयाति या। पदे पदे यज्ञफलं लभते नात्र संशयः' इति वाक्यात्पद्भ्यामेव गमनं। तीर्थं गत्वा स्नानं। देशकालौ संकीर्त्य भर्त्रा सहगमनार्थं स्नानमहं करिष्ये। इति संकल्प्य स्नात्वा वस्त्रपरिधानं। अलंकरणं। स्वयं प्रतिनिधिना वा सर्वपिण्डदानमिति Devah। हरिद्राकुंकुमान (?) कंचुक्यादियुतं (च?) शूर्पाणां लक्ष्मीनारायणप्रीतये दानमिति Bhattapaddhatau॥ अग्नेर्वंदनमतः। विविधफलैरर्घैः। 'रुद्रस्त्वं प्रजापतिः। त्वं मूर्त्तो यमयष्टाष्टौ परमात्मा त्वमेव हि। त्वमेव शरणं विष्णो शरणं तु पतिर्मम॥ स्वर्गे वा नरके त्वं हि यत्र यत्र गमिष्यसि। तत्र तत्र अहं पृष्ठे लग्नाम्येष्यामि मा चिरं[1]॥ ब्रह्महत्यादिभिः पापैस्त्वं मोक्ष्यामि यमालयात्। अहं ब्रह्मा अहं विष्णुरहं वै सूर्यदिक्पतिः॥ आदित्यचंद्रावनिलोऽनलश्च द्यौर्भूमिरापोऽथ (?) अहर्निशा च। एते च सर्वे मम साहसेन तुष्यंतु ते देवगणाश्च सर्वे'॥ ततः शिलां संपूज्य तामारुह्य फलपुष्पांजलिं गृहीत्वा वह्निं प्रदक्षिणीकृत्य प्रार्थयेत्।

त्वमग्ने सर्वभूतानामंतश्चरसि साक्षिवत्।
त्वमेव देव जानीषे न विदुर्यानि मानवाः॥
अनुगच्छामि भर्तारं वैधव्यभयपीडिता।
स त्वं मार्गप्रदानेन नय मां भर्तुरंतिकं॥
इदं शरीरं सकलं मदीयं दग्ध्वा कृशानो कुरु दिव्यमाशु।
तथा च भर्तुः कुरु दिव्यदेहं भर्तुः समीपं भगवन्व्रजामि॥
किं मया न कृतं साधु भवेद्यदि च तेऽनघ।
इदं शरीरमालिंग्य प्रविशामि हुताशनमिति॥

ततस्तृणकुटीं प्रविश्य श्रौतं स्मार्तं लौकिकं वाग्निमादाय स्वयमेव कुटीं प्रज्वालयेत्। तस्याः प्राणोत्क्रमणोत्तरं पुत्रादिरधिकारी द्वयोरपि दाहं कुर्यात्। कुटीप्रवेशात्पूर्वमेव श्रौतपात्राणां स्मार्तपात्राणां च यजमानस्यैव शरीरे पूर्वोक्तप्रकारेण प्रतिपत्तिः कार्या। आज्याहुतिश्च॥ इति सविप्र सहगमनविधिः॥ fol 36^a

Fol 40^a इति शुक्लश्रीविश्वामात्मजशिवरामविरचिते श्राद्धचिंतामणौ मरणावस्थामारभ्य सपिंडीकरणांतकृत्यप्रयोगप्रकाशः समाप्तः॥ अथ विधानानि। rajasvalamarane dáhavidhih 40^a; sútikamarane dáhavidhih 40^b, panchakamritasya dahavidhih 41^a, utsannágner dáhártham mritádhánaprayogah 43^a, agnau samárúdhe yajamáne mrite krityam 43^b; proshitamritasya krityaprayogah 44^a; parnanaradahágniprayogah 44^b, atha *Smrityarthasára-Náráyanabhattádya*nusárí náráyanabaliprayogah 45^b; jaladhenudanaprayogah 47^b, jívachchhráddhaprayogah 48^a, darsasráddhaprayogah 50^b, kshayáhasráddham 56^b; ekoddishtasráddhaprayogah 58^a, samkalpasraddhaprayogah 58^b, tírthasráddhaprayogah 59^a; ámasráddhaprayogah *Iti sráddhachintamanau dvitíyaprakásaprayogah samáptah* 59^b.

Dúrvápújáprayogah 59^b; dípadánaprayogah 61^a, makarasamkrántinimittakakrityaprayogah 61^a, akshayatritíyákrityaprayogah 62^a; nílotsargaprayogah 62^a, tripindakasráddhaprayogah 68^b, ekapindasráddham 72^b, samnyásagrahanaprayogah 73^b.

Codex anno 1784 satis accurate exaratus est. (WILSON 527)

711.

Sráddham, quo libello ritus et preces in parentalibus adhibendae adumbrantur Incipit· अथ श्राद्धं लिख्यते। यथदिनादाग्रदिवसे वेदविद्ब्राह्मणान् अयुग्मान् मन्त्रितवान्। ओं अक्रोधनैः शौचपरैः सततं ब्रह्मचारिभिः। भवितव्यं भवद्भिश्च मया च श्राद्धकारिणा॥ ओं भयामि॥ इति ब्राह्मणस्य उक्तं॥ पूर्वाभिमुखो ब्राह्मण। उत्तराभिमुखो यजमान्॥ etc.

Haec pars seculo sexto decimo exarata est (WILSON 486^b)

[1] लग्नामेष्यामि माशु MS

712.

Lit Devan Charta Ind Foll 43 Long 7 Lat 3½ Linn 7

Sraddha Hoc libello preces in parentalibus adhibendae continentur Incipit श्राद्ध पों कशवाय नम॰ ॥१॥ नारायणाय नम॰ ॥२॥ माधवाय नम ॥३॥ गोविंदाय नम ॥४॥ विष्णवे नम॰ ॥५॥ मधुसूदनाय नम ॥६॥ त्रिविक्रमाय नम ॥७॥ वामनाय नम ॥८॥ श्रीधराय नम॰ ॥९॥ हृषीकेशाय नम॰ ॥१०॥ etc Desinit in verbis एष पितृयज्ञ॰ तत्सइद्याणमस्तु वषट ते विष्ण वास त्रा कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्य वर्द्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूय पात स्वस्तिभि सदा न ॥

Codex ineunte seculo duodevicesimo exaratus est (MILL 104)

C VYAVAHARA.

713.

Lit Devan Charta Europ Foll 218 Long 12 Lat 9 Linn 21

Hoc volumine major pars *Mitrodayae* continetur quem librum jus civile tractantem *Mitramisras* Parasuramamisrae filius Hansae nepos jussu Virasinhadevae regis, Madhukarasahae filii, Prataparudrae nepotis, conscripsit Incipit पुरत॰ प्रविलोक्य गर्भेचाय etc ॥१॥ स्वस्ति श्रीयुतवीरसिंहनृपतराज्ञावशात्तुक श्रीमत्ताभिधपडित प्रतिदिश कोर्तिनिश मडित । नानावर्णन व्यसनिना सख्यावता प्रीतिद समाभ्यव्यवहारसाधकमिम कुत प्रकाश पर ॥२॥

Auctor Kalpataru, Chandesvara, Jimutavahana, Dayatattvakrit (Jimutavahananugamin) Parijata bhatta Bhavadeva, Madanaratna, Madhava, Ratnakara, bhatta Somesvara, Smritichandrika, alios auctores et libros laudat

Liber in medio capite *Vikriyasampradana*, ed. Calc fol 135^a l 8 desinit

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 220)

714

Lit Bengal Charta Ind Foll 100 Long 15½ Lat 4½ Linn 6

Dayabhagas, de hereditatibus dispertiendis liber, a *Jimutavahana* compositus Incipit

मन्वादिवाक्यान्यविमृष्य येषा यस्मिन् विवादे बहुधाबुधाना ।
तेषा प्रबोधाय स दायभागो निरूपणीय॰ सुधिय॰ शृणुध्व ॥

Liber Calcuttae annis 1813 et 1829 cum Krishnae commentario editus, et a Colebrooke anno 1810 Anglice versus est

Codex anno 1813 a Jagannathasarman exaratus est (WILSON 154)

715.

Foll 33–142 *Jimutavahanae Dayabhagas*

A Foll 33–104 Textus Folia nonnulla in fine desiderantur Desinit in verbis तेन सह धा इत्यपेक्षा = ed Calc 1813 fol 83^a l 14

B Foll 105–142 Fragmentum commentarii, a *Krishna* (tarkalankarabhattacharya) compositi Incipit

पदाम्बुज द्वे जगदम्बिकाया॰ ॥
श्रीकृष्णविप्रो हृदये निधाय ॥०॥
करोति टीकामिह दायभागे
यथावबोधाय सदेकरम्या ॥

Utraque pars post annum 1810 exarata est (WILSON 209^b)

716

Foll 168–179 Linn 6 *Putrakramadipika* a *Ramabhadra* scripta, quo libello auctor, quamnam partem duodecim filiorum genera, a legum latoribus Indicis statuta (Manu 9, 166 sqq) in hereditatibus dividendis haberent, accuratius exposuit Incipit यथौरसादिद्वादशविधपुत्राधिकारितानिर्णय॰ ॥ तत्रौरसपुत्रिकापुत्रयोर्तनकानीनगूढोत्पन्नापविद्धाना यथा पित्रादिसपिण्डरिक्थभागित्व सहोदपौनर्भव दत्तकस्वयमुपागतकृतक्रीताना यथानु पितृमात्रिरिक्थभागित्व ।

Haec folia anno 1822 a Ramasarman exarata sunt (WILSON 24^c)

717.

Foll 29–62 Linn 11 *Putrikaranamimansa* sive *Dattakamimansa*, de filiorum adoptatione tractatus, a *Nanda* (pandita), Ramapanditae filio, e Mahipatipanditae stirpe oriundo compositus Idem *Vinayakapandita* appellabatur Incipit

अभिनद्य जगद्वद्यपदद्वद्व विनायक ।
पुत्रीकरणमीमासा कुरुते नदपडित॰ ॥१॥
कन कीदृक कत्रा कस्मै कस्मात् क क्रियता सुत॰ ।
विवच्य नोक्त यत्पूर्वैस्तिच्छेषमिहाच्यते ॥२॥

Idem auctor Kasiprakása, Parasarasmritivyakhya, Madhavanandakavya, Sraddhakalpalata composuit

Haec voluminis pars anno 1826 parum accurate exarata est (WILSON 204^b)

718.

Lit Bengal Charta Ind Foll 251 Long foll 1–166 14½ foll 167–216 13½ foll 217–251 12½ Lat foll 1–216 5 foll 217–251 4

Foll 1–79 Linn 7 *Vivadachandras* juris civilis compendium, a *Misarumisra*, Lakhimadevis auctoritate, compositum Incipit

वन्दे श्रीकण्ठवैकुण्ठावकुण्ठौ नतनन्दने ।
विघ्नविच्छेदकुशलो गिरिजाजलजापती ॥
अभूदभूतप्रतिमप्रगल्भो
राजा *Bhavesah* किल सार्वभौम ।
अत्याजयद्यो बहुभर्तृकत्व
दोष भुवोऽपि प्रभुरुग्रधामा ॥
तस्मादनूनोऽजनि सूनुसारो
धीमानुमासूनुसमानसार' ।
राजोपजीव्या *Harasimha*nama,
Tato nripo *Darpanarayano* 'bhut ॥
*Darpanarayana*nripateh srimad d*Hira* mahadevi ।
चलभत सुनय तनय नरपतिगुणराजिपूरित शूर ॥
Srimal *Lakhima* devi tasya *Chandrasimha* nripater da- [yitasya ।
Misarumisradhara रचयति विवादचन्द्रमभिराम ॥
विवादे व्यवहारे च व्यवस्था यस्य यादृशी ।
निबन्धृभि' कृता सात्र लिख्यते सूरिणा मुदे ॥

Harasimhadeva, Ed Hall auctore (Sankhyapravachanabhashya, p 36), quum anno 1314 floruerit, opus nostrum exeunte seculo quarto decimo videtur compositum esse

In fine haec subscriptio legitur इति महामहोपाध्याय श्रीमिसरुमिश्रविरचितो विवादचन्द्र' समाप्त ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 163[a])

719–721

Volumina tria Lit Devan Charta Europ Long 12 Lat 7½ Linn 21 Vol I foll 268, II foll 182, III foll 242

Vivadabhangarnavas juris civilis corpus, a *Jagannatha*, Rudrae filio, exeunte seculo superiore Calcuttae compilatum Incipit देवेशभूतेशगणेशविष्णुराजान् नमस्कृत्य गिराद्कन्या गुरून् मुनीं ग्रन्थकृतो निमान्यान् भूपाज्ञया ग्रन्थमह करोमि ॥१॥ विवादभङ्गार्णवनामधेय वैमद्ययुक्त बहुविस्तृत च । मद्दीपयत्न नृपधीरहृद्य दाद्रिर्मगवाच इति प्रसिद्ध' ॥

Opus in capita quinque (dvipa) divisum est, quorum primo aes alienum, secundo deposita, reliquis hereditates tractantur Versionem Anglicam Colebrooke anno 1797 edidit

Hi codices post annum 1826 exarati sunt. (Wilson 222–224)

D STOTRA, PRITHAKPUJA.

722.

Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 10 Lat 4½

Foll 1–26 Linn 8 *Gayatribhashyam* (Gayatri hymni commentarius) Incipit नारद उवाच ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छामि गायत्रीभाष्यमुत्तमं । येन ज्ञान भवेन्नृणा तत्सर्वं कथय प्रभो ॥१॥ कुतायाति कुतस्तिष्ठेत्कुत्र वासो विधीयते । कस्मिन्काले जप' कार्य कस्मिन्काले न क्रियते ॥२॥ एतत्सर्व प्रयत्नेन कथ्यता मम हेतवे । यत्त्वया जप्यते देव तत्सर्वं कथ्यते मम ॥३॥

Gayatri appellata precum formula quo tempore et quibus ritibus praemissis repetenda sit docetur

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (Mill 77[a])

723.

Lit Devan Charta Ind Foll 27 Long 8 Lat 4½ Linn 7

Rudrajapas, supplicationes ad Rudrae iram avertendam recitandae Hae preces maximam partem e versibus hymnisve ex Rigveda desumtis constant passim formulas oratione soluta compositas continent Totus libellus in paragraphos 39 divisus est, quarum vicesima, vicesima prima et secunda *purushasuktam* complectuntur Incipit ओ नमो भगवते रुद्राय । अथ पचामृत स्नान । आप्यायस्वेति । गौतम ऋषि' सोमो देवता । गायत्री छ' ॥

Paragraphis IV–IX versus a prima syllaba *yamratyah* appellati continentur, qui quidem e frustis Vedicis consarcinati sunt

Codex anno 1744 in usum Bhaṭa Devaramaramachandrae exaratus est (Mill 102)

724.

In hoc codice partes duae compactae sunt Lit Devan Charta Ind Foll 100 Long foll 1–37 et foll 71–100 10 foll 37–70 9½ Lat 4½

A Foll 1–70 Linn 5 Etiam hic liber preces *Rudrajapya* dictas, in laudem Rudrae dei recitandas, continet quales a Brahmanis Vajasaneyasamhitae sectatoribus adhibentur Disticha singula e Vajasaneyasamhitâ ad unum omnia excerpta sunt, neque quidquam prae-

terea proprii reperitur Totus liber in octo lectiones (adhyaya) divisus est, lectiones in paragraphos (varga)

Lect I 10 varga 1 गणाना त्वा VS XXIII, 19 2 गायत्री VS XXIII, 33 3. द्विपदा VS XXIII, 34 4 सहस्तोमा VS XXXIV, 49 5–10 यज्जाग्रतो VS XXXIV, 1–6 Finitur in fol 5^a

Lect II 22 varga habet et cum VS libro XXXI vel in variis Purushasuktae lectionibus consentit Finitur in fol 12^a

Lect III 17 varga habet Incipit आशु शिशान VS XVII, 33–49 finitur in fol 18^b

Lect IV 14 varga habet विभ्राट् बृहत VS XXXIII, 30–43 finitur in fol 24^b

Lect V 66 varga नमस्ते रुद्र VS XVI, 1–66 finitur in fol 48^a

Lect. VI 16 varga वय सोम व्रते 1–8 = VS III, 56–63 9–11 = VS XXXIX, 7–9 12 = VS XXX, 19 13 = VS XVIII, 36 14 = VS V, 21 15 = VS XIV, 20 16 = XXXVI, 17 Finitur in fol 53^b

Lect. VII 29 varga habet 1–29 = VS XVIII, 1–29 finitur in fol 65^b

Lect VIII 24 varga continet. 1–24 = VS XXXVI, 1–24 finitur in fol 70^a

Haec folia literis majusculis, non nimis negligenter exarata, seculi hujus ineuntis literaturam prae se ferunt

B Foll 71–100 Linn 9 Primum folium deest Inest *Uaṭae,* Vajraṭae filii commentarius ad septem primas Rudrajapae lectiones e majore ejusdem Vajasaneyasamhitae commentario descriptus et excerptus Quod nisi alia adessent testimonia, subscriptione secundi libri इति ऊवटकृतौ मन्त्रभाष्ये एकत्रिंशोऽध्याय॰ समाप्त satis probaretur Finitur lectio I fol 71^b, II fol 76^b, III fol 79^b, IV fol 83^a, V fol 97^b, VI fol 99^a, VII fol 100^a In fine haec leguntur वाजप्रसवीय जुहाति । समभिक्तृग्भिरो जस्य नु व्याख्यात ॥

Mahidharam quum Uaṭae commentario usum esse inter omnes constet, non ab re fore putavi, si partem aliquam typis hic excudendam curarem, praesertim quum vix futurum sit, ut tota Uaṭae Vajasaneyae interpretatio in lucem prodeat Quem ad finem tertiam lectionem selegi[1]

आशु शिशान । अनुवाक । अप्रतिरथ ऋषि । ऐन्द्रोऽप्रतिरथोऽपश्यत । समाप्ति त इत्यत आदितो द्वादशाद्यास्त्रिष्टुभो यथा न्यद्यातो भवति । य आशु शीघ्र॰ शिशान॰ । शो तनूकरणे । निश्यानो वज्र वृषभो न भीमो वृषभ इव भीम॰ । भीमो बिभ्यत्यस्मादिति । घनाघनो हनहनेत्येव वक्ता । यद्वा घना शरीर । क्षोभणश्चर्षणीना सचालकश्चर्षणीना मनुष्याणा सक्रन्दन समाह्वाता ग्रामकारिणा । आहूय चानिमिषोऽप्रमादी । यद्वानिमिषो देव॰ । एकवीर एक एवासहायो विक्रात॰ । य ईदृग्गुणविशिष्ट॰ स शत वह्न्य॰ सेना अजयत् जयति साक सहैवेन्द्र॰ ॥१॥

सक्रन्दनेन शब्दकारिणानिमिषेणैकचित्तेनाप्रमाद्यता वा जिष्णुना जयशीलेन युत्कारेण । युध सप्रहारे । अस्य क्विप् । युत् । सप्रहारकारिणा दुश्च्यवनेनाप्रच्याव्येनाप्रच्युतस्वभावेन वा धृष्णुना प्रसहनशीलेन तदिन्द्रेण जयत । ईदृग्गुणविशिष्टेनेन्द्रेण तज्जयत । दुर्जयमिति शेष । तच्च सहध्व । तच्चाभिभवत हे युध । युध सप्रहार इत्यस्यैतत् क्विपि बहुवचन । हे योद्धार । पादादावामन्त्रितस्य चेत्यादिरुदात्त॰ । हे नरो मनुष्या इषुहस्तनेन्द्रेण वृष्णा मनुष्येण वर्षणशीलेन वा ॥२॥

स इषुहस्तै । स इन्द्र इषुहस्तैर्योद्धृभि॰ ससृष्टा ससृजति । इषुहस्तानेव योद्धृन् । स एवेन्द्रो निषङ्गिभि॰ खड्गिभि॰ ससृजति । निषङ्गिण एव योद्धृन् स्थान् । किच वशी कात॰ सर्वजनप्रिय स्वतत्त्रो वा निगृहीतारिषड्गो वेश्वरो वा स एवेन्द्रो युधो योद्धृन् स्थान शत्रुगणेन ससृष्टा । किच ससृष्टजित् । ससृष्टान् जयति शत्रून् । सोमपाश्च बाहुशर्धी च बाहुबलसयोगिबलनिरपेक्ष॰ । शर्ध इति बलनाम । उग्रधन्वायततधनु प्रतिहिताभिरस्ता । शत्रुशरीरेषु प्रतिनिहिताभिरिषुभिरिन्द्रोऽस्ता क्षेप्तेत्यनुमीयते । लघुसधानो लक्ष्यपाती चेत्यभिप्राय॰ ॥३॥

बृहस्पते । हे बृहस्पते परिदीया । दीयतिर्गतिकर्मा । परियाहि रथेन रक्षोहा रक्षसा हतामित्रान् शत्रूनपबाधमान॰ । किच प्रभजन् प्रमर्दयन् सेना प्रमृणश्च युधा जयन् । मृणतिर्हिसार्थे । तस्य क्विपि द्वितीयाबहुवचन । प्रमृणो हिसकान्युधा युद्धेन जयन्नस्माकमेधि भगवित्ता त्राता रथाना । बृहस्पतिरपीन्द्रस्य पुरोहित इतीन्द्रस्य सवर्णेनैव स्तूयते ॥४॥

बलविज्ञाय॰ । यस्त्व बलमाविष्कुर्वन्विज्ञायसेऽयमिन्द्र इति । स्थविरश्च सर्वानुशासक॰ सर्वमान्यो वा चिरतनो वा प्रवीरश्च । वीरवीरमभ्यभिवीर॰ । अभिसत्वा च । सत्वमत्वमभ्यभिसत्वा । सहोजाश्च । सह इति बलनाम । बलाज्जात । न ह्यन्यस्माज्जात इत्यबल स्यात् । स त्व जैत्र जेतार हे इन्द्र रथमातिष्ठ गोवित्सन् स्तुतिवित्सन् । गोशब्दो वाग्वचन ॥५॥

गोत्रभिद । असुरगोत्र भिनत्तीति गोत्रभित् । यद्वा गोत्र इति मेघनाम । स हि गा अपस्त्रायत । तस्य गोत्रस्य भेत्तार वृष्टर्थ । गोविदमुपलब्धार । यद्वा गोविद स्तुतिविद पडित वा । वज्रबाहु वज्रपाणि जयतमज्म । अज्मेति सग्रामनामाजन्तेर्गत्यर्थस्य । प्रमृणतमोजसा । मृणतिर्हिसाकर्म । प्रमर्दयत बलेन । इममिन्द्र हे सजाता॰ समानजन्मानो देवा अनु वीरयध्व । वीरकर्म कुर्वाणमनुगम्य वीरकर्मणैव प्रोत्साहयत । हे सखाय॰ समानख्याना देवा अनु स रभध्व । अनुगम्य सरभण कुरुत ॥६॥

अभि गोत्राणि । अभिगाहमानो गोत्राण्यसुरकुलानि मेघदुर्गाणि वा सहसा बलेनादयो निस्त्रिंशो वीरो विक्रात शतमन्युर्बहुक्रोध इन्द्रो दुश्च्यवनोऽप्रच्याव्य॰ पृतनाषाट् । पृतना सग्राम सहते अभिभवति ।

[1] Textum cum optimo mantrabhâshyae codice qui nuper e Benaris in bibliothecam allatus est contuli ejusque auxilio passim emendavi.

ऽयुध्योऽविद्यमानप्रतियोध । य इत्थभूत इन्द्र सोऽस्माक सेना ऽवतु पालयतु प्र युत्सु युद्धेषु ॥७॥

इन्द्र आसा । देवसेनाना व्यूहरचनादिद्र आमा नेता भवतु । बृहस्पतिश्च । मतिप्रणीतानि हि कार्याणि करोति । दक्षिणा यज्ञो दक्षिणतो यज्ञ एतु । पुर एतु सोम । पुरस्तादागच्छतु सोम । यद्वा दक्षिणा च पुरस्तादेतु यज्ञश्च सोमश्च । केषामित्यत आह । देवसेना-नामभिभञ्जतीना । भञ्जो आमर्दने । जयतीना मरुतो गणभूता यन्त्वग्र निरुध्य ॥८॥

इन्द्रस्य वृष्ण इन्द्रस्य वर्षितुर्वरुणस्य च राज्ञ आदित्याना मरुता च शर्धो बल हस्त्यश्वरथपदातिलक्षणमुग्रमुदूर्णायुध । उदस्थादित्यनुषग । यदा चेतदुदस्थादथानन्तरमेव महामनसामक्लिष्टमनसा भुवनच्यवाना भुव नच्यवनसमर्थाना घोष शब्दो देवाना जयतामुदस्थात् । उत्थित । जित जितमिति ॥९॥

उद्धर्षय उत्तहर्षान् कुरु हे मघवन्नायुधानि । उत्सत्वना । उद्धर्षय च सत्वना सत्वाना मनुष्याणा मामकाना मदीयाना मनासि । उद्धर्षय हे मघवन्वाजिनामश्वाना वाजिनानि वेजनयत्नानि । चचलत्वमश्वस्य गुण । उद्रथाना च जयता यन्तु घोषा । उद्यन्तु च त्वत्प्रसादाद्रथाना च जयता ये घोषा शब्दा ॥१०॥

अस्माकमिन्द्र । अस्माक तावत्समृतेषु सगतेषु ध्वजेषु शत्रुबलध्वज लोलीभूतेष्विन्द्रो रक्षिता भवतु । इन्द्रप्रसादादेवास्माक या इषवस्ता जयतु । अस्माक च वीरा उत्तरे विजयिनो भवतु । अस्माँ उ । विनिग्र-हार्थोऽपि उकार । अस्मानेव हे देवा अवत रक्षत हवेष्वाह्वानेषु ॥११॥

अमी देवता । सा च पुनर्व्याधिर्वा भय वा यस्मादेतया विद्धो व्यामोऽपवीयते तया लक्ष्यमाणस्तस्मादप्वा । अपशब्दात्याकारलोप । वेतेरुत्तर । ऐन्द्रोऽभिरूपा द्वादश भवन्तीति श्रुतरियमपीन्द्रसेनासब धिनी । अमीषा शत्रुबलमवधिना मनुष्याणा चित्त चित्तानीति । वि भक्तिव्यत्यय । प्रतिलोभयन्ती । लुभ विमोहने । विमोहयमाना गृहाण शत्रूणामगानि । ह अप्वे तत परेहि । परागच्छ । परतराञ्छत्रून् ग्रही तुमतो भूयोभूय करणेनैतानेव शत्रूनभिप्रहि । निर्दह चैषा हृदयानि शोके । यथाधनाध्यानलक्षणेनामित्रास्तमसा सचता तमसा ससच्यता तमसा सच्चिप्यता ॥१२॥

द्वादशैद्य समाप्ता । पृथग्विनियोगमद्धा ॥

अवसृष्टा । इषुदेवत्यानुष्टुप् । अवसृष्टा निक्षिप्ता परापत परागच्छ हे शरव्ये । शरमयीषु शरव्या । हे ब्रह्मसंशिते ब्रह्मणा मन्त्रेणाभिमन्त्रितत्तया तीक्ष्णीकृते गच्छ । परापत गच्छेत्यतिशयाधमकार्थयोरास्यातयार्द्विर्वचन । अमित्रान् प्रपद्यस्व । मामीषाममित्राणा क चनोच्छिष । उच्छेषय । उद्धृतमूलान् कुर्वित्यभिप्राय ॥१३॥

प्रेत । योद्धॄन् स्तौति । अनुष्टुप । हे नरो मनुष्या प्रेत । प्रगच्छत । जयत च । इन्द्रश्च च शर्म शरण परित्राण यच्छतु । ददातु । उग्रा उद्गूर्णायुधा वो युष्माक सतु बाहव । अनाधृष्या अप्रधृष्या यथा यूय सभय भवथ तथाग्रा व सतु बाहव इत्यनुषग ॥१४॥

असौ या । मारुती त्रिष्टुप् । असौ या सेना हे मरुत परेषा शत्रू-णामभ्येति अभ्यागच्छति नोऽस्मान् प्रति ओजसा बलेन स्पर्धमाना ता सेना गूहत व्याप्नुत तमसापव्रतेन । व्रतमिति कर्मनाम । अपगतकर्मणा । येन तमसा व्याप्ताना नश्यन्ति कर्माणि तदपव्रत तमस्तेनापव्रतेन तमसा वा गूहत । यथामी अन्यो अन्य न जानन् यथामी सैनिका अन्योऽन्य परस्पर न जानीयु ॥१५॥

यत्र बाणा । लिंगोक्तदेवता । पङ्क्ति । यत्र बाणा इषव सपतन्ति निर्भेयाद । कथमिव । कुमारा विशिखा इव । यथा कुमारा अदृष्टपरि कारिणो विगतशिखा सर्वमुद्रास्ततमर्थ सनिपतेयुरेव सपतन्ति । तत्र । तत्रेत्यर्थ (?)। नोऽस्माकमिन्द्र शर्म शरण यच्छतु ददातु । बृहस्पति शर्म यच्छतु । अदिति शर्म यच्छतु । विश्वाहा सर्वकाल शर्म यच्छन्त्विन्द्रो बृहस्पतिरदिति ॥१६॥

मर्माणि ते । लिंगोक्तदेवता । त्रिष्टुप् । कवच प्रयच्छति । मर्माणि त तव वर्मणा कवचेन छादयामि । सोमश्च राजा त्वाममृतेनानुवस्ता । आच्छादयतु । किच जयत च त्वामनुमदतु उत्साहयतु देवा ॥१७॥

Haec voluminis pars anno 1587 exarata est (Mill. 75)

725.

Foll 29–35 Linn 7 His foliis *Devisuktam, Rátrisuktam, Lakshmisuktam* continentur, qui hymni notissimi Rigvedae carminibus appenduntur Incipit ॐ नम श्रीचण्डिकायै ॐ अह रुद्रेभिर्वसुभिश्चरामीत्यष्टर्चस्य सूक्तस्य वागाम्भृणि ऋषि etc.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (Wilson 426[e])

726.

Lit Devan Foll. 5 Lin num 9

Hujus codicis folia 62–67 *Sauram*, i e preces quibus Sol colitur, continent Constat hymnis ex Rigveda excerptis Initio hymnorum auctores, metrum distichorum numerus (Anukramanika) recensentur, sequuntur hymni ipsi accentibus notati. Sunt ii

उदु त्य Rv I, 50 1 13 disticha चित्र देवाना Rv I 115 1 6 disticha इन्द्र मित्र Rv I, 164, 46 47 2 disticha हस शुचिषत Rv IV, 4, 5 1 distichon यत्त्वा सूर्य Rv V 40 5 1 distichon यदद्य सूर्य Rv VII, 60, 1 1 distichon उत्सूर्य Rv VII, 62, 1 3 disticha उद्वेति Rv VII 63 1 4 disticha उदु त्यद्दर्शत Rv VII 66, 14 3 disticha बण्महाँ असि Rv VIII, 90, 11 2 disticha नमो मित्रस्य Rv X, 37, 1 12 disticha सूर्यो नो दिवस्पातु Rv X 158, 1 5 disticha विभ्राट Rv X 170, 1 4 disticha आय गौ Rv X, 189, 1 3 disticha

Finitur opusculum disticho

नम सवित्रे जगदेकचक्षुषे जगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे ।
त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे विरिञ्चिनारायणशंकरात्मने ॥

Libellus anno 1788 accurate exaratus est (Wilson 394[b])

727.

Foll 287–304 *Adityahridayastotramantras*, Solis orientis colendi ritus et preces, a Krishna cum Arjuna communicatae Incipit ओं अस्य श्रीसवितासूर्यनारायणकवचस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषि etc Praemissa *lorica* libellus, disticha 154 continens, ab his versibus incipit अर्जुन उवाच ॥ ज्ञान च धर्मशास्त्राणां गुह्याद्गुह्यतरं तथा । मया कृष्ण परिज्ञातं वाङ्मय सचराचरं ॥१॥ सूर्यस्तुतिमयं न्यास वक्तुमर्हसि माधव । भक्त्या पृच्छामि देवेश कथयस्व प्रसादत ॥२॥ सूर्यभक्ति करिष्यामि कथं सूर्य प्रपूजयेत् । तदह श्रोतुमिच्छामि त्वत्प्रसादेन यादव ॥३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रुद्रादिदेवतै सर्वै पृष्टेन कथितं मया । वक्ष्ये ह कर्मविन्यासं शृणु पाडव मन्नत ॥४॥

Subscriptione quidem libellus e Bhavishyottarapurana excerptus esse dicitur De exemplaribus Berolinensibus cf Weber Catal p 351 (WILSON 531[g])

728.

Foll 326[b]–328 *Dattatreyashtottarasatanamastotram*, Dattatreyae centum et octo nomina, caput ex omnifaria farragine illa, vulgo Brahmandapurana appellata prolatum Incipit ओं अस्य श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा विष्णुमहेश्वर ऋषि । श्रीदत्तात्रेयो भगवान् देवता ममाभीष्टसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग ॥ etc अनुसूयासुतो देवो ह्यत्रीपुत्रो महामुनि । योगीन्द्रपुण्यपुरुषो देवेशो जगदीश्वर ॥२॥

Haec nomina distichis 20 absolvuntur (WILSON 531[l])

729.

Foll 211–214 Linn 11 *Bhairavastotram*, Bhairavae colendi ritus et preces, e *Rudrayamala* desumtae Incipit ओं मेरुपृष्ठे सुखासीन । देवदेव त्रिलोचन । शंकरं परिपप्रच्छ । पार्वती परमेश्वर ॥१॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञ । सर्वशास्त्रागमादिषु ॥ आपदुद्धारण मंत्र । सर्वसिद्धिप्रद नृणा ॥२॥ सर्वेषा चैव भूताना । हितार्थं वाञ्छित मया ॥ विशेषतस्तु राज्ञा वै । शांतिपुष्टिप्रसाधन ॥३॥ अगन्यासकरन्यास । देहन्याससमन्वित । वक्तुमर्हसि देवेश । मम हर्षविवर्द्धन ॥४॥

Praemissis Tantrikorum formulis, Bhairavae centum et octo nomina traduntur

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 129[g])

730.

Foll 226–237 *Ganapatistotráni*, Ganeşae colendi preces, e variis fontibus derivatae

a Foll 226–228[b] *Ekákshraganapatikavacham* e *Rudrayamala* sumtum Incipit नमस्तस्मै गणेशाय । सर्वविघ्नविनाशिने । कार्यारंभेषु सर्वेषु पूज्यते य सुरैरपि ॥१॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भगवन् देवदेवेश । लोकानुग्रहकारक । त्वत्प्रसादान्गणेशस्य । श्रुत पूजाविधिर्मया ॥२॥ इदानी श्रोतुमिच्छामि । कवच परमात्मन । एकाक्षरस्य मंत्रस्य त्वयामीतेन चेतसा ॥३॥

b Fol 228[b] *Ganapatyarádhanam*, Kankolae vati tributum

c Foll 229[a]–232[a] *Ganapatistavarajas* Incipit ओँ ओँ ओँकारबीज चहमिति च पर ब्रह्मरूप तुरीय

d Fol 232[a]–232[b] *Sachchidanandastotram* e *Sanatkumarasamhita* excerptum Incipit गजवदनमचिंत्य तीक्ष्णदंत त्रिनेत्र । बृहदुदरमशेष भूतराज पुराण ।

e Foll 232[b]–233[b] *Ganesabhujangaprayatastotram* *Sankaracharyae* tributum, distichis octo constans Incipit ओँ मा ग गन कर्मवक्त्र गणेश । भुजाकंकणै शोभितं धूम्रकेतु । गले हारमुक्तावलीशोभितत । नमो ज्ञानरूप गणेश नमस्ते ॥१॥

f Foll 233[b]–237[b] *Vakratundastotram*, Vyasae tributum Haec pars a numero *c* leviter tantum differt Incipit श्री ओँ अस्य वक्रतुंडमंत्रस्य वेदव्यास ऋषि, etc (WALKER 129[i])

731.

Foll 296–315 *Ramagíta* (Ramae carmen) continent Incipit गणेश कमलानाथ प्रणिपत्य गुरो पद । करिष्ये (shye) रामगीताया व्याख्यान बालबुद्धये ॥१॥ Neque tamen carminis commentarius, sed carmen ipsum, disticha 75 continens, sequitur Distt 2–63 ex Adhyatmaramayana desumta sunt (Uttarakanda sarga 5) Rama coram Lakshmana summum bonum relictis operibus in meditando numine positum esse exponit तस्मात्त्यजेत्कार्यमशेषत सुधीर्विद्याविरोधान (n na) समुच्चयो भवेत् । आत्मानुसधानपरायण सदा निवृत्तसर्वेन्द्रियवृत्तिगोचर ॥१९॥ Quae Vedantica opinio ad Ramae cultum deflectitur यावन्न पश्येदखिल मदात्मक तावन्मदाराधनतत्परो भवेत् । श्रद्धालुरत्यूर्जितभक्तिलक्षणो यस्तस्य दृश्योऽहमहर्निशं हृदि ॥५२॥ ध्यात्वैद परि दृश्यते जगत् मायैव सर्वं परिहृत्य चेतसा । मद्भावनाभावितशुद्धमानस सुखी भवानंदमयो निरामय ॥६१॥ Quae post dist 63 sequuntur Brahmani deo tribuuntur, et sollennem carminis panegyricum continent (MILL 112[g])

732.

Foll 317–346 *Ramamantrapatalam*, Rámae adorandi libellum, continent Et preces et ceremoniae ad Rámae cultum pertinentes traduntur, quae mutatis mutandis cum solitis Indorum orthodoxorum formulis consentiunt Praeter Rámánujam, Nimanujam, Madha

vacharyam in particula इति दशलक्षग्रन्थैणवा' inscripta septem alii sectae Vishnuiticae praeceptores occurrunt, eorumque sedes nuncupantur Quae nomina exscripsissem, nisi codicis conditio prohibuisset Formula, qua votum concipitur, in fine haec datur ओं अद्य श्रीब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे अष्टाविंशतितमे कलौ युगे जम्बुद्वीपे भारतखंडे आर्यावर्ते वैवस्वतमन्वन्तरे । अमुकमासे । अमुकपक्षे । अमुकवासरे । अमुकनक्षत्रे । अमुकतिथौ अमुकवेले ॥ श्रीरामप्रीत्यर्थं स्नानमहं करिष्येति सकल्प' ॥ Pict VIII homo in pelle tigrina sedens et ritus sacros agens repraesentatur Ante eum vasa ad perficiendas ceremonias necessaria disposita sunt, a tergo minister flabellum tenens adstat (MILL 112h)

733

In foll 348—384 *Sriramapaddhatis*, Ramae colendi rituale, inest, *Ramanujae* auctori tributum Incipit या गुरुर्ब्रह्म गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवमहेश्वरः । गुरुरेव परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ Et ceremoniae et preces, quibus Rama quotidie adorandus est describuntur Pleraque cum Rama mantrapaṭala consentiunt, attamen hic noster libellus haud dubie antiquior est Subscriptio haec इति श्रीमद्रामानुजाचार्यकृतं श्रीरामपद्धतिवेदान्त सपूर्णम् ॥ (MILL 112i)

734.

Lit Devan Charta Ind Foll 80 Long 10 Lat 6 Linn 9

Mantrarahasyaprakasika, quo libro *Nilakanthas*, Govindae filius aliquot Rigvedae versuum interpretatione, Vedam ad Krishnam solum referendum esse probavit[1] *Opus in capita quatuor divisum est.* Initium, paulum emendatum, hoc

सत्यज्ञानमनन्तं यत्तद्ब्रह्म परमं पदं ।
प्राप्तुं मन्त्रेषु गोपालविष्णोः कर्माणि पश्यत ॥१॥

'ननु सत्यादिलक्षणमखण्डैकरसं विष्णोः परमपदं । तत्राविद्यावद्विषयाणि कर्माणि न सभवन्ति । नितरां क्रियापरतया मन्त्राणां तत्प्रकाशनपरत्व । नितरां तत्प्रकाशनतया परमपदप्राप्तिः सभवतीत्यर्थयोर्योऽयं नियोग' इति चेत् । सत्य । अति परमात्मन' पश्य रूपाणि भूयांसाकुरत्नफलोपमानि शुद्धसत्त्वविग्रहाणि गुणैश्वर्यवन्ति मतानि ॥ etc.

Speciminis hi capitis secundi versus inservient यदिदं हरिणा उपबृंहितं । पुत्रभयाद्बृहद्वनं प्रति गोकुलान्गोपाला गता इति । तत्र गत्वा गवां लालनं करोतीत्यृषिराह । सूयवसादिति ।

सूयवसाद्भगवती हि भूया
अथो वय भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं
पिब शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥२॥

एकवचन जात्यभिप्राय । सुष्टु शोभनं तृणमत्तीति सूयवसात् । भगवती ऐश्वर्यवती हि प्रसिद्धमस्माकं भूयाः । भव ॥ अथो वयमपि भगवन्तः स्याम । अद्धि भक्षय तृणं । पुनरुक्तिरादरार्था । अघ्न्ये अद्य विश्वदानीं सर्वदाचरन्ती पर्यटन्ती शुद्धमुदकं पिब ॥

कालियदमनमाह । दासपत्नीरिति ।

दासपत्नीरहिगोपा अतिष्ठ-
न्निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।
अपां बिलमपिहितं यदासी-
द्वृत्रं जघन्वाँ अप तद्ववार ॥३॥

दस्यत्युपक्षीयते लोका अनेनेति दासो हिंस्रः । तस्य पत्नीरिव पत्नीः सहधर्मचारिणीर्हिंस्रविषदूषिता अतिष्ठन् । आपः ॥ यतोऽहिः कालियाख्यः सर्पः । गोपयतीति गोपाः स्वामी यासां ता अहिगोपाः । अत एव निरुद्धा इतराभोग्याः । पणिना चोरवृन्देन गाव इव निरुद्धाः । अपां मध्ये बिलमहिगृहस्य द्वारं यदपिहितमच्छिद्रत्वादिवाच्छादितमासीत् तद्वृत्रं जघन्वान्हत्वा जिगमिषुः । हतिरत्र गत्यर्थः । अपववार । अपावृणोत् । उद्घाटितवान् । तीरस्थ तरुमारुह्यात्युच्चस्थानाद्यमुनायां निपत्य कालियमभ्यभूदित्यर्थः ॥

ततश्च किमभूदित्याह ।

अपादहस्तो अपृतन्यदिन्द्र-
मास्य वज्रमधि सानौ जघान ।
वृष्णो वध्रिः प्रतिमानं बुभूष-
न्पुरुत्रा वृत्रो अशयद्व्यस्तः ॥४॥

अपात्पादहीनोऽहस्तो हस्तहीनः सर्पत्वादवेदृशोऽपीन्द्रं कृष्णं मायापृतन्यत् । अयुध्यत् । तेन सह युद्धं कृतवान् । अस्य कालियस्य सानौ मूर्धनि वज्रमाजघान । भगवत्पदचिह्नभूतं शिरस्याजगाम । तदङ्कितशिरोऽभूदित्यर्थः । सोऽयं । वध्रिश्छिन्नपट्टिका । तत्सदृशनिस्तेजाः सन् लिङ्गा वृष्णो हरेः प्रतिमानं प्रतिचिह्नं वज्ररेखारूपं बुभूषन्भूषयितुमिच्छन्कुर्वन्नशयत् । शयनं चकार । निरुद्यमोऽभूत् । कीदृशः । पुरुत्रा व्यस्तोऽनेकैः प्रकारैर्निरस्तः ॥

नदं न भिन्नममुया शयानं
मनो रुहाणा अति यन्त्यापः ।
याश्चिद्वृत्रो महिना पर्यतिष्ठ-
त्तासामहिः पत्सुतःशीर्बभूव ॥५॥

नदं न शोणादिकं नदमिव शयानं दीर्घाकारेण पतितं यतोऽनुपातेन कृपेण भिन्नं निर्गतिमनु पश्चादापो यमुनाजलान्यतियन्ति अनुलंघ्य

---

[1] यतिश्चिद्दैवतो मन्त्रो विष्णुलीलापराङ्मुखः । वेदार्थः स, मतो विष्णुः सर्वेष्वसन्नामभूत् ॥ fol 3a

गच्छति । कीदृशय । मनो रुहाणा । हृदयगमा इत्यर्थ । या अप्स्विन्तर्वृत्त कालियो महिना माहात्म्येन पर्यतिष्ठत परिभूयासीत् तासामेव सनिधौ त्राणाय या अहि कालिय पत्सुत । यद्वा पीडित सच्छेत इति पत्सुत शी । समासेऽपि विभक्त्यलाप आर्ष । एवविधो बभूव ॥

अथ खराकार धेनुक मननाशायोद्यतमभिलक्ष्य लोको राममाह ।

> समिंद्र गर्दभ मृण नुवतं पापयामुया ।
> आ तू न इद्र शसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
> सहस्रेषु तुवीमघ ॥६॥

हे इद्र ईश्वर त्व गर्दभ समृण । सम्यङ नाशय । कीदृश । अमुया नया त्वत्प्रत्यक्षया पापया कृपणया (kripaya MS) खरतन्वा नुवत पीडयत । धातूनामनेकार्थत्वात्कर्णाटकभाषाप्रसिद्धेश्च नुवतिरत्र पीडार्थ । पापयामुयेत्युभयत्र सुपो या ॥ हे इद्र तु पुनर्नोऽस्मान्गवादिष्वाशसय । यथा लोकोऽस्मानभिलक्ष्य तादृशो गोपालोऽह भूयासमिति जन आशास्ते तथास्मान्कुर्वित्यर्थ । शुभ्रिषु शुभ्ररूपवत्सु सहस्रेष्वनतेषु ॥ तुवीनि पृथूनि मघानि धनानि यस्मिन्निति तुवीमघ । दैर्घ्य साहितिक । एवमुक्तमात्र रामस्त जघानेति ज्ञेय ॥

अथ गापरूपिणा प्रलबासुरेण ह्रियमाणो राम आह ।

> न वि जानामि यदिवेदमस्मि
> निण्य सनद्धो मनसा चरामि ।
> यदा मार्गन्प्रथमजा ऋतस्या-
> दिद्वाचो अश्नुवे भागमस्या ॥७॥

इवशब्दो भिन्नक्रम । यदिदमपरिमितशक्तिक ब्रह्मास्मि तदह न जानामि । कुदेहावशात्प्रमाद्यतीति न्यायेन जानन्नपि न जानामीत्यर्थ । त्वदनुग्रह विना स्वीयमैश्वर्यमाविर्भावयितु न शक्नोमीति भाव । कुत एन । मनसा बधनेन सनद्धो बद्ध पारवश्य प्रापित । अत एव निण्य परप्रणेय सञ्चरामि । यदा काले मा ऋतस्य वेदस्य प्रथमजा कारण भूतपरमात्मागन् आगच्छेत् तदादस्मादस्यानुग्रह प्राप्य इत् निश्चितमस्या वाच सकाशाद्भाग । भग नि (?) विद्यतेऽस्मिन्निति भाग परमात्मा । तमश्नुवे । व्याप्नुया । त गुरु प्राप्य तत्त्वमसिवाक्यस्यार्थमैकात्म्य लभेय मित्यर्थ ॥

Tales igitur nugas recentioris aevi homines pro Vedarum interpretatione venditabant

I Gokulakanda fol 27[a], II vrindavanakanda fol 53[a], III akrurakanda fol 73[b], IV mathurakanda fol 80[b]

In fine capitum haec subscriptio legitur इति पदवाक्यप्रमाणमर्यादाधुरधरचतुर्धरवशावतसगोविदसूरिसूनो श्रीनीलकठस्य कृतौ स्वोद्धृतमत्रभागवतव्याख्याया मत्ररहस्यप्रकाशिकाया etc

Codex exeunte seculo septimo decimo exaratus est (Walker 211)

735.

Lit Bengal Charta Ind Foll 31 Long 11 Lat 3 Linn 5

Continetur hoc codice *Urdhvamnayasamhita*, quo libello, in duodecim capita diviso, sectae Vaishnavae cujusdam principia traduntur Caput primum, paulum emendatum, hoc कदाचित्सुखमासीन नारद मुनिसत्तम । पप्रच्छ नियतो भूत्वा व्यासो लोकनमस्कृत ॥१॥ महामुने कथय मे विष्णुभक्तिमनुत्तमा । गुरुभक्ति च कार्त्स्न्येन अवतारगुणास्तथा ॥२॥ सृष्टिप्रलय कालाश्च महामन्त्रास्तथैव च । तुलसीमाहात्म्यमखिल गंगामाहात्म्यमेव च ॥३॥ देवध्यान गुरुध्यान गुरुदेवार्चन तथा । गयामाहात्म्यमखिल माहात्म्य वैष्णव तथा ॥४॥ श्रीनारद उवाच ॥ हन्त ते कथयिष्यामि यत्पृष्टोऽह त्वयानघ । *urdhvamnaya* iti khyato *grantho* yatra hi vartate ॥५॥ न तत्र दुर्भिक्षभय न च मारीभय तथा । स्थिरा लक्ष्मीर्भवेत्तत्र स्थिरो नारायणस्तथा ॥६॥ पुत्रपौत्रविवृद्धिश्च कीर्तिवर्धनमेव च । भक्त्युद्रेककरो ग्रथो महापातकनाशकृत ॥७॥ सर्वाधर्मान्दहत्याशु तुलाराशिमिवानल । वैष्णवादैन्य ग्रथोऽय दातव्यो नान्य भाजिने ॥८॥ पशुहिमारतायैव ग्रथो न प्रीतिकारक । यथा पक्व गतो ब्रह्मन्मणिर्दीप्ति न चाश्रयेत ॥९॥ छाग यो हति त हति छागो भूत्वा च खड्गभृत् । मुख्य परलोक हि पशवो जग्मुरित्युत ।१०॥ यो मास खादति नरो दुरात्मा व्याधरूपक । नरक याति दुष्टात्मा यावदाभूत सप्लव ॥११॥ गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो गुरुरेव गति परा । गुरोरुच्छिष्टममृत पवित्र परम मत ॥१२॥ गुरोश्चरणतोय च गगातोयसम स्मृत । गुरोरग्रे नृत्यगीत प्रलाप च विवर्जयेत् ॥१३॥ देवे क्रुद्धे गुरुस्त्राता गुरौ क्रुद्धे न कश्चन । पशुहिसा न कर्तव्या यदीच्छेच्छ्रेय आत्मन[1] ॥१४॥ asvamedhe *pishtamayo* 'svah karyo na tu jivakah । जीवहिसा नरकदा तस्माद्यत्नाद्विवर्जयेत ॥१५॥ उत्सर्गकर्ता यो हता यो धर्ता यश्च विक्रयी । अनुमता च पुरुष सर्व नरकगामिन ॥१६॥ राजोपरिचरो नाम वैष्णव सर्वपूजित । साक्षित्वेन तमातस्थुर्वैष्णवाश्च सुरास्तथा ॥१७॥ वैष्णवा ऊचु ॥ कि जीवपशवो हिस्या उत पिष्टम यास्तथा । सत्य ब्रूहि महाराज मा मिथ्या ब्रूहि भारत ॥१८॥ अश्वमेधसहस्र च सत्य च तुलया धृत । अत्यरिच्यत सत्य च इति वेदविदो विदु ॥१९॥ मासाभिलाषिणो देवा इन्द्राद्या पशुघातन । साधु मन्यत इति ते, वैष्णवा नेव साध्विति ॥२०॥ राजोपरिचरो नाम वैष्णव शीलसम्मत । कूटसाक्षित्वमापन्नो जीवो हिस्य इति ब्रुवन् ॥२१॥ पशुहिसा प्रकर्तव्या इति राजाब्रवीद्यदा । तदा च वैष्णवैरुक्त धिग्धिगित्यसकृत्तथा ॥२२। त्व यथा वैष्णवा भूत्वा मिथ्यावाक्यमुदीरयन । पशुहिसानुमता हि तस्मान्नरकमाप्नुहि ॥२३॥ वैष्णवानामभिशापाद्राजोपरिचर पुरा । रौरव नरक प्राप्त पशुघाती कथ सुखी । २४॥

इत्यूर्ध्वाम्नायसहिताया गुरुभक्तिकथन नाम प्रथमोऽध्याय ॥

श्रीनारद उवाच ॥ *urdhvenaisha mukhenaiva* kathito grantha uttamah । devadevena rudrena *urdhvamnaya* iti smritah ॥१॥

[1] यदीश्रोत्रयमात्मन MS

Cap 2 avataradvadasakirtanam, 3 gauramantroddharah, 4 tulasimahatmyavarnanam, 5 (fol 13[a]) gangamahatmyam, 6 gurudevamanupujanam, 7 narayanastavah, 8 gayamahatmyam, 9 karttikamásamahatmyam, 10 (fol 26[b]) vaishnavavargagananam, 11 vaishnavavarasamkhyápuja, 12 aparadhakathanam

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 317)

736.

Foll 14–20 *Narayanagita* quo libello, disticha 159 continente, *Nilakanthas* sectae a Ramananda conditae principia exposuit Initium, erroribus gravissimis sublatis, hoc येनोक्ताद्वचना प्रसन्नमनसा सद्य समाधौ नृणा योगाभ्या समृतऽपि भक्तिममला स्वस्मिन्दृढ कुर्वता । यद्रूप च निजस्वरूपममल साक्षात्स्फुरत्यर्कवत्त ध्यायामि नर पुरातनमुनि नारायण चात्मनि ॥१॥ भक्त्या नमाम्यह श्रीमद्रामानदमुनि गुरु । नारायणादित यस्मादवाप धर्मसग्रह ॥२॥ एकदा सुखमासीन साक्षान्नारायण प्रभु । शिष्या रामानदमुनिमुख्या पप्रच्छुरादरात् ॥३॥ शिष्या ऊचु ॥ भगवन्सर्वभूताना त्वमेव परमा गति । स्वाश्रिताना विशेषेण त्व गुरुश्चेश्वरो ह्यसि ॥४॥ त्वतस्त्वामाश्रिताना nas *tyaginam grihinam* tatha । *strinam chapi* प्रभो ब्रूहि धर्मांश्चेष प्रसाधकान् ॥५॥ त्वष्यादिरूपेण पुरा त्वया धर्मा ह्यनेकश । प्रोक्ता सति च तद्वधा अप्यनके त्वया कृता ॥६॥ तथापि कालवेगेन मदबुद्ध्यल्पकायुषा । नराणा ते तु दुष्टया दुष्कराश्च भवति वै ॥७॥ तस्मादावश्यकास्तेषा सारभूतान्हितावहान् । धर्मास्त्व ज्ञानवैराग्यभक्तिभि सहितान्वद ॥८॥ कृतेन कर्मणा येन प्रसन्नस्त्व भवे प्रभो । कमणा येन नैष्कर्म्य सिध्येत्तचापि नो वद ॥९॥ इति पृष्ट स भगवाञ्शिष्यै कृपानिधि । वेदादीना सारभूतान्धर्मानाह सनातनान् ॥१०॥ श्रीनारायण उवाच ॥ शृणवतु मामका सर *purusha yoshitas* tatha । रामानदमुने त्व च धर्मान्वक्ष्मि हितावहान् ॥११॥ श्रुतिस्मृतिपुराणेषु सेतिहासेषु विस्तरात । धर्मा निरूपिता सति गृहिणा त्यागिना तथा ॥१२॥ तथा सार समुद्धृत्य मवया वो हितावह । वच्मि सक्षेपतो युक्त ज्ञानवैराग्यभक्तिभि ॥१३॥ ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय निशाया प्रहरेऽतिमे । मद्भक्तै कीर्तनीयानि मम नामानि नित्यदा ॥१४॥ मद्भक्ताना च नामानि कीर्तनीयानि तेरह । सध्यप्रमानसंध्ययो मुहूर्तं चैकनाडिका ॥१५॥ नमस्कार तत कृत्वा साष्टाग हृदयेऽस्य मा । स्मरन्नि शुद्धहृदये कर्तव्या देहिका क्रिया ॥१६॥ स्नान सध्या जपो होम स्वाध्याय पितृतर्पण । देवतापूजनादीनि नित्य कार्याणि च द्विजै ॥१७॥ स्नान च मानसं पूजाम कृत्वा प्रत्यह मम । सर्वत्र न भोक्तव्य विना रोगादिपीडिताता ॥१८॥ स्मामक्तिनै कतव्या सर्वं सरेत सर्वदा । यथाकाल यथालब्ध भोक्तव्यम फलादि वा ॥१९॥ यो यत्र मुख्यो हि भवेत्तेनोपित्वा स चापरान् । स्वयं भुञ्जीत मद्भक्त पक्तिभेद च नाचरेत् ॥२०॥ एकादशीषु सर्वासु मज्जन्मदिवसेषु च । शिवरात्र्या च नैवान्न भोक्तव्य मदुपाश्रितै ॥२१॥ मद्भक्तैर्मद्यमासस्य पलाडोर्लशुनस्य च । भगगजतमालाग्न वाप स्पर्शोऽपि न क्वचित् ॥२२॥ यत्र स्युश्चावतारा मे शास्त्रेषु स्मारिता तथा । मद्भक्त्या सहित ज्ञानमभ्येतव्यानि तानि वै ॥२३॥ सांख्यशास्त्र योगशास्त्र श्रव्य च सुधियो मुखात् । न त्वत्र शत्रुदग्धस्य मन्भक्त्य कर्हिचित् ॥२४॥ ज्ञानेऽपि निर्गुणे यत्र न स्याद्वारायणस्य म । स्थापन दिव्यरूपस्य तत्र श्रव्य कदाचन ॥२५॥ पुत्राया विशेषैः स्व प्रात्राया ब्रह्मणि स्थिति । अपि स्त्रियो मुखाद्वैत ज्ञान श्रव्य हि पूरुषै ॥२६॥ गेय यशो मम सदा मदीयाना च भक्तित । सग सता सदा कार्यो मद्भक्तस्य न क्वचित ॥२७॥

In fine hi versus leguntur यो वै श्रुतो भगवतो रामानदगुरोर्मुखात् गीतार्थैस्तु स एवाय पद्य सग्रथिता मया १५७ शकाब्दश्चाश्विवाहन्ये प्रमीते शुक्रवत्सरे श्रावणस्याऽसिताष्टम्या कृतय गुरुवासरे १५८॥ इति श्रीनीलकठेन रचित ब्रह्मचारिणा श्रीनारायणगीतेय समाप्तिमगमच्छुभा १५९॥ Disticho 158 annus 1799 exprimitur, ad quam aetatem homo, ex Ramanandae ipsius ore se doctrinam accepisse tradens, vix pervenerit. Equidem corruptelam in voce वाह latere puto cujus loco an वाण legendum sit, ii videant, quibus alii codices praesto sunt

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 337[b])

737.

Foll 24–28 Charta Europ Linn 8 9

A Foll 24, 25 Disticha pauca nescio unde desumta, quorum initium hocce क्षुधा तृषा भय द्वेषो रागो मोहश्च चितन जरा रुजा च मृत्युश्च स्वेद खेद मदो रति विस्मयो जनन निद्रा विषादो ष्टादश ध्रुवा त्रिजगत्सर्वभूताना दोषा साधारणा इम एतैर्दोषैर्विनिर्मुक्त सो यमाप्तो निरजन परमष्ठी पर ज्योतिर्विराग विमल कृती ॥

B Foll 26–28 Incipit

य पुण्य पुरुषोत्तमो हरिहर शभु स्वयभूर्विभु-
विष्णुर्जिष्णुमहेश्वराकमहित स्थाणु पुराणो च्युत
सर्वज्ञ सुगतो जित पशुपति तीर्थंकर शकर
सिद्धो बुद्ध उमापतिर्जिनपति पायादपायात्स व ॥

Cui disticho, ita ut dicam, pandaemoniaco commentarius additus est. Incipit सम्याध पद्यमिदमर्थोपयान यो भगवान् पुण्य शुभस्वरूपो वा धर्मस्वरूपो वा etc

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 426[cd])

O. MEDICINA (VAIDYASASTRA)

738, 739.

Volumina duo Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat 4½. Linn. 8–11.

Suṣrutasamhitá, medicinae Indicae systema, *Susrutae* auctori tributum. Textus Calcuttae annis 1835, 1836 editus est.

Vol. I. Foll. 183. Sútrasthánam, Nidánasthánam.

Vol. II. Foll. 186. Ṣárírasthánam, Chikitsásthánam, Kalpasthánam.

Hi codices anno 1826 exarati sunt. (WILSON 289, 290)

740.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 59. Long. 11½. Lat. 9.

Foll. 1–9. Tertii *Suṣrutae* libri (sárírasthánae) lectionis primae pars, cum commentario.

Textus inde a अथातः सर्वभूतचिंताशारीरं व्याख्यास्यामः। usque ad स एष कर्मपुरुषश्चिकित्साधिकृतः। (ed Calc. I, p. 312) continuatur.

Commentarius incipit: हेतुलक्षणप्रतिपादकान्निदानस्थानादधिगतव्याधिहेतुलक्षणस्य वैद्यस्य चिकित्सावसरः। चिकित्सा चाधिष्ठानविशेषज्ञानमंतरेण न संभवतीत्यधिष्ठानज्ञापनाय शारीरस्थानमारभ्यते। शारीरस्थाने पि प्रतिपाद्ये आदौ सर्वशरीरकारणानां भूतानामेव चिंता कर्तुं युज्यत इत्याह ॥

Haec voluminis pars post annum 1813 exarata est. (WILSON 292ᵃ.)

741, 742.

Volumina duo. Lit. Devan Charta Ind. Long 13 Lat. 5 Linn. 9.

Ashṭángahridayasamhitá, octo medicinae partium collectio, quo opere *Vágbhaṭas*, Samghaguptae[1] filius, totius medicinae systema libris sex, lectionibus 120, exposuit. Incipit: रागादिरोगान् सततानुषक्तानशेषकायप्रसृतानशेषान्। औत्सुक्यमोहारतिदान् जघान यो पूर्ववैद्याय नमो स्तु तस्मै ॥१॥ अथात आयुःकामीयमध्यायं व्याख्यास्यामः इति ह स्माहुरात्रेयादयो महर्षयः। आयुः कामयमानेन धर्मार्थसुखसाधनम्। आयुर्वेदोपदेशेषु विधेयः परमादरः ॥२॥ ब्रह्मा स्मृत्वायुषो वेदं प्रजापतिमजिग्रहत्। सो श्विनौ तौ सहस्राक्षं सो त्रिपुत्रादिकान् मुनीन् ॥३॥ ते ग्निवेशादिकांस्ते तु पृथक् तंत्राणि तेनिरे। तेभ्यो ऽतिविप्रकीर्णेभ्यः प्रायः सारतरोच्चयः ॥४॥ क्रियते ष्टांगहृदयं नातिसंक्षेपविस्तरम्। कायबालग्रहोर्ध्वांगशल्यदंष्ट्राजरावृषान् ॥५॥ अष्टावंगानि तस्याहुश्चिकित्सा येषु संश्रिता। वायुः पित्तं कफश्चेति त्रयो दोषाः समासतः ॥६॥

Vol. I. Foll. 169. Libb. I–III.

Liber I. *Sútrasthána*, foll. 1–86, capita 30. continet. Capite primo auctor terminos technicos generales et argumentum libri proponit. 2. Incipit: Atháto *dinacharyádhyáyam* vyákhyásyámah. ब्राह्मे मुहूर्ते उत्तिष्ठेत्स्वस्थो रक्षार्थमायुषः। शरीरचिंतां निर्वर्त्य कृतशौचविधिस्ततः ॥१॥ प्राङ्मुखः सुखमासीनो दंतप्रक्षालनाय वै। अर्कन्यग्रोधखदिरकरंजककुभादिजम्। (कनीन्यग्रसमस्थौल्यं प्रगुणं द्वादशांगुलम् ॥२॥ विज्ञातवृक्षं क्षुण्णाग्रमृजुग्रंथि सुभूमिजम्)[2] प्रातर्भुक्त्वा च मृद्वग्रं कषायकटुतिक्तकम् ॥३॥ भक्षयेद्दंतपवनं दंतमांसान्यबाधयन्। लिखेदनुसुखं जिह्वां जिह्वानिर्लेखनेन च ॥४॥ De diaeta quotidiana praecepta, quibus moralia quaedam adjunguntur: सुखार्थाः सर्वभूतानां मताः सर्वाः प्रवृत्तयः। सुखं च न विना धर्मात्तस्माद्धर्मपरो भवेत् ॥३३॥ भक्त्या कल्याणमित्राणि सेवेतेतरदूरगः। हिंसास्तेयान्यथाकामं पैशुन्यं परुषानृतं ॥३४॥ संभिन्नालापं व्यापादमभिध्यां दृग्विपर्ययं। पापं कर्मेति दशधा कायवाङ्मानसैस्त्यजेत् ॥३५॥ अवृत्तिव्याधिशोकार्तानुवर्तेत शक्तितः। आत्मवत्सततं पश्येदपि कीटपिपीलिकं ॥३६॥ अर्चयेद्देवगोविप्रवृद्धवैद्यनृपातिथीन्। विमुखान्नार्थिनः कुर्यान्नावमन्येत नाक्षिपेत् ॥३७॥ उपकारप्रधानः स्यादपकारपरे ऽप्यरौ। संपद्विपत्स्वेकमना हेतावीर्ष्येत्फले न तु ॥३८॥ काले हितं मितं ब्रूयादविसंवादि पेशलं। पूर्वाभिभाषी सुमुखः सुशीलः करुणामृदुः ॥३९॥ नैकः सुखी न सर्वत्र विश्रब्धो न च शंकितः। न कंचिदात्मनः शत्रुं नात्मानं कस्यचिद्रिपुं ॥४०॥ प्रकाशयेन्नावमानं न च निःस्नेहतां प्रभोः। जनस्याशयमालक्ष्य यो यथा परितुष्यति ॥४१॥ तं तथैवानुवर्तेत पराराधनपंडितः। न पीडयेदिंद्रियाणि न चैतान्यतिलालयेत् ॥४२॥ त्रिवर्गशून्यं नारंभं भजेत्तं चाविरोधयन्। अनुयायात्प्रतिपदं सर्वधर्मेषु मध्यमं ॥४३॥ 3. Athátа *ritucharyádhyáyam* vyákhyásyámah. मासैर्द्विसंख्यैर्माघाद्यैः क्रमात् षडृतवः स्मृताः। (शिशिरो ऽथ वसंतश्च ग्रीष्मवर्षाशरद्धिमाः।) शिशिराद्यैस्त्रिभिस्तैस्तु विद्यादयनमुत्तरं ॥१॥ आदानं च तदादत्ते नृणां प्रतिदिनं बलं। तस्मिन्ह्यत्यर्थतीक्ष्णोष्णरूक्षा मार्गस्वभावतः ॥२॥ आदित्यपवनाः सौम्यान्क्षपयंति गुणान्भुवः। तिक्तः कषायः कटुको बलिनो ऽत्र रसाः क्रमात् ॥३॥ 4. Atháto *rogánutpádaníyam* adhyáyam vyákhyásyámah. वेगान्न धारयेद्वातविण्मूत्रक्षवतृट्क्षुधां। निद्राकासश्रमश्वासजृंभाश्रुच्छर्दिरेतसां ॥१॥ अधोवातस्य रोधेन गुल्मोदावर्तरुक्क्लमाः। वातमूत्रशकृत्संगदृष्ट्यग्निवधहृद्गदाः ॥२॥ शकृतः पिंडिकोद्वेष्टप्रतिश्यायशिरोरुजः। सुखेन विद्म-

[1] Patris nomen, subscriptionibus tantum librorum traditum, nonnunquam *Sinhagupta* scribitur.

[2] Quae uncis inclusi, ab Arunadatta, Mrigánkadattae filio, cujus ad librum primum commentario (E I H 985) usus sum, non explicantur, isque scholiasta etiam in reliquis partibus breviorem et antiquiorem operis recensionem in manibus videtur habuisse

पृश्निच पूर्वोक्तायामपा स्मृता ॥३॥ 5 Athato *dravadravya-vijnániyam* a. v जीवन तर्पण हृद्य ह्लादि बुद्धिप्रबोधन । तन्व्यक्रम मृष्ट शीत लघ्वमृतोपम ॥१॥ गगाम्बु नभसो भ्रष्ट स्पृष्ट त्वर्केन्दुमारुतै । हिताहितत्वे तद्भूयो देशकालावपेक्षते ॥२॥ येनाभिवृष्टममल शाल्यन्न राजते स्थित । अक्लिन्नमविवर्णं वा तत्तोय गागमन्यथा ॥३॥ सामुद्र तन्न पातव्य मासादाश्वयुजाद्विना । ऐन्द्रमम्बु सुपात्रस्थमविपन्न सदा पिबेत् ॥४॥ 6 (fol 17ᵃ) Athato *'nnasvarupavijnaniyam* a. v रक्तो महान्सकलमस्तूर्णक शकुनाहृत[1] । सारामुखो दीर्घशूको रोध्रशूक सुगन्धिक ॥१॥ पतगास्तपनीयाद्य ये चान्ये शालय शुभा । स्वादुपाकरसा स्निग्धा वृष्या बद्धाल्पवर्चस ॥२॥ 7 Athato *'nnarakshavijnaniyam* a. v राजा राजगृहासन्ने प्राणाचार्यं निवेशयेत् । सर्वदा सन्निधाने च सर्वत्र प्रतिजागृवि ॥१॥ अन्नपान विषाद्रक्षेद्विशेषेण महीपते । योगक्षेमौ तदायत्तौ धर्माद्या स्तद्विधना ॥२॥ यान्नो विषयास्मादा यात्यविस्राव्यतामिव । चिरेण पच्यते पक्वो भवेत्पर्युषितोपम ॥३॥ 8 Athato *matrasitiyam* a. v मात्राशी सर्वकाल स्यान्मात्रा ह्यग्ने प्रवर्तिका । मात्रा द्रव्याण्यपेक्षते गुरूण्यपि लघून्यपि ॥१॥ गुरूणामर्धसौहित्य लघूना नातितृप्तता । मात्रा प्रमाण निर्दिष्ट सुख यावद्विजीर्यति ॥२॥ भोजन हीनमात्र तु न बलोपचयौजसे । सर्वेषा वातरोगाणा हेतुता च प्रपद्यते ॥३॥ अतिमात्र पुन सर्वानाशु दोषान्प्रकोपयेत् । पीड्यमाना हि वाताद्या युगपत्तेन कोपिता ॥४॥ आमेनान्नेन दुष्टेन तदेवाविश्य कुर्वते । विष्टम्भयन्तोऽलसक च्यावयन्तो विसूचिका ॥५॥ 9 Athato *dravyadivijnaniyam* a. v द्रव्यमेव रसादीना श्रेष्ठ ते हि तदाश्रया । पञ्चभूतात्मक तत्तु क्ष्मामधिष्ठाय जायते ॥१॥ अम्बुयोन्यग्निपवननभसा समवायत । तन्निर्वृत्तिर्विशेषश्च व्यपदेशश्च भूयसा ॥२॥ तस्मान्नैकरस द्रव्य भूतसघातसम्भवात् । नैकदोषास्ततो रोगास्तत्र व्यक्तो रस स्मृत ॥३॥ अव्यक्तोऽनुरस ॥ 10 Athato *rasabhediyam* a. v क्ष्माम्भोऽग्निक्ष्माम्बुतेजःखवाय्वग्न्यनिलगानिलै । द्वयोल्बणै क्रमाद्भूतैर्मधुरादिरसोद्भव ॥१॥ तेषा विद्याद्रस स्वादु यो वक्त्रमनुलिम्पति (anulimpati Arunad) । आस्वाद्यमानो देहस्य ह्लादनोऽक्षप्रसादन ॥२॥ प्रिय पिपीलिकादीनाम्, अम्ल क्षालयते मुखम् । हर्षणो रोमदन्तानामक्षिभ्रुवनिकोचन ॥३॥ लवण स्यन्दयत्यास्य कपोलगलदाहकृत् । तिक्तो विशदयत्यास्य रसना (Schol rasanam) प्रतिहन्ति च । उद्वेजयति जिह्वाग्र कुर्वंश्चिमिचिमा कटु ॥४॥ स्रावयत्यक्षिनासास्य कपोलौ दहतीव च । कषायो जडयेज्जिह्वा कण्ठस्रोतोविबन्धकृत् ॥५॥ 11 (fol 36ᵃ) Athato *doshadivijnaniyam* a. v दोषधातुमला मूल सदा देहस्य त chalah । उत्साहोच्छ्वासनिश्वासचेष्टावेगप्रवर्तनै ॥१॥ सम्यग्गत्या च धातूनामक्षाणा पाटवेन च । अनुगृह्णात्यविकृत pittam पक्त्यूष्मदर्शनै ॥२॥ क्षुत्तृड्रुचिप्रभामेधाधीशौर्यतनुमार्दवै । śleshmá स्थिरत्वस्निग्धत्वसन्धिबन्धक्षमादिभि ॥३॥ प्रीणन जीवन लेप स्नेहो धारणपूरणे । गर्भोत्पादश्च धातूना श्रेष्ठ कर्म क्रमात्स्मृत ॥४॥ 12 Athato *doshabhediyam* a. v पक्वाशय कटीसक्थिश्रोत्रास्थिस्पर्शनेन्द्रिय । स्थान *vatasya* तत्रापि पक्वाधान विशेषत ॥१॥ नाभिरामाशय स्वेदो लसीका रुधिर रस । दृक् स्पर्शन च *pittasya* नाभिरत्र विशेषत ॥२॥ उर कण्ठशिर क्लोम पर्वाण्यामाशयो रस । मेदो घ्राण च जिह्वा च *kaphasya* सुतरा मुर ॥३॥ 13 Athato *doshopakramaniyam* a. v वातस्योपक्रम स्नेह स्वेद सशोधन मृदु । स्वाद्वम्ललवणोष्णानि भोज्यान्यभ्यङ्गमर्दन ॥१॥ वेष्टन त्रासन सेको मद्य पैष्टिकगौडिक । स्निग्धोष्णा बस्तयो बस्तिनियम सुखशीलता ॥२॥ दीपनै पाचनै सिद्धा स्नेहाश्चानेकयोनय । विशेषान्मेद्यपिशितरसतैलानुवासन ॥३॥ 14 Athato *dvividhopakramaniyam* a. v उपक्रम्यस्य हि द्वित्वाद्द्विधैवोपक्रमो मत । एक सतर्पणस्तत्र द्वितीयश्चापतर्पण ॥१॥ बृहणो लघनश्चेति तत्पर्यायावुदाहृतौ । बृहण यद्बृहत्त्वाय लघन लाघवाय यत् ॥२॥ 15 Athatah *sodhanadiganiyam* a. v मदनमधुकलम्बानिम्बबिम्बीविशालात्रपुसकुटजमूर्वादेवदालीकृमिघ्न । विदुलदहनचित्रा कोशवत्यौ करञ्ज कणलवणवचैला सर्षपाश्छर्दनानि ॥१॥ 16 (fol 49ᵇ) Athatah *snehavidhim* a. v गुरुशीतसरस्निग्धमन्दसूक्ष्ममृदुद्रव । औषध स्नेहन प्रायो विपरीत विरूक्षण ॥१॥ सर्पिर्मज्जा वसा तैल स्नेहेषु प्रवर मत । तत्रापि चोत्तम सर्पि सस्कारस्यानुवर्तनात् ॥२॥ माधुर्यादविदाहित्वाज्जन्माद्येव च शीलनात् । पित्तघ्नास्ते यथापूर्वमितरघ्ना यथोत्तर ॥३॥ 17 Athátah *svedavidhim* a. v स्वेदस्तापोपनाहोष्मद्रवभेदाच्चतुर्विध । तापोऽग्नितप्तवसनफालहस्ततलादिभि ॥१॥ उपनाहो वचाकिण्वशताह्वादेवदारुभि । धान्यै समस्तैर्गन्धैश्च रास्नैरण्डजटामिषै ॥२॥ 18 Athato *vamanavirechanavidhim* a. v कफे विदध्याद्वमन सयोगे वा कफोल्बणे । तद्वद्विरेचन पित्ते, विशेषेण तु वामयेत ॥१॥ नवज्वरातिसाराध पित्तासृग्राजयक्ष्मिण । कुष्ठमेहापचीग्रन्थिश्लीपदोन्मादकासिन ॥२॥ श्वासहृल्लासवीसर्पस्तन्यदोषोर्ध्वरोगिण ॥ 19 Athàto *vastividhim* a. v वातोल्बणेषु दोषेषु वाते वा वस्तिरिष्यते । उपक्रमाणा सर्वेषा सोऽग्रणीस्त्रिविधश्च स ॥१॥ niruho, 'nvásanam vastir uttaras तेन साधयेत् । गुल्मानाहखुडप्लीहशुद्धातीसारशूलिन ॥२॥ जीर्णज्वरप्रतिश्यायशुक्रानिलमलग्रहान् । वर्धाश्मरीरजोनाशान्दारुणाश्चानिलामयान् ॥३॥ 20 Athato *nasyavidhim* a. v ऊर्ध्वजत्रुविकारेषु विशेषान्नस्यमिष्यते । नासा हि शिरसो द्वार तेन तद्व्याप्य हन्ति तान् ॥१॥ 21 (fol 63ᵃ) Athàto *dhumapánavidhim* a. v जत्रूर्ध्वकफवातोत्थविकाराणामजन्मने । उच्छेदाय च जाताना पिबेद्धूम सदात्मवान् ॥१॥ स्निग्धो मध्य स तीक्ष्णश्च वाते वातकफे कफे । योज्यो न पित्तरक्तार्तिविरिक्तोदरमेहिषु ॥२॥ तिमिरोर्ध्वानिलाध्मानरोहिणीदत्तबस्तिषु । मत्स्यमद्यदधिक्षीरक्षौद्रस्नेहविषाशिषु ॥३॥ 22 Athato *gandushádividhim* a. v चतुष्प्रकारो गण्डूष स्निग्ध शमनशोधनौ । रोपणश्च त्रयस्तत्र यथास्व क्रमयोजिता अनिलादिषु ॥१॥ 23 Athàto *dincharyá-tandanjanavidhim* a. v मर्मणि चक्षुषि भावाज्जन्मनास्त्युत्सेधात्तर्पण स्निग्धरूक्षदर्शनविद्युद्दाहरागनिवर्तन ॥१॥ उप्र वाते कफे शोणित इत्थै

[1] Schol शकुनाहृतो वा मगधेषु युद्धात्यान्काले दक्षरक्तमभ्यो द्वैसमशो मुगन्धिमता पैशाचास्यमा पाचिता विसर्ग गत । सारामुख कृष्णशूक ॥

रक्तपित्तयो॰। निवातस्थस्य वामेन पाणिनोन्मील्य लोचन ॥२॥ शुक्तौ मलवयान्येन पिचुवर्त्या कनीनके। दश द्वादश वा विद्वान्द्व्यङ्गुलादवमेचयेत् ॥३॥ तत॰ प्रमृज्य मृदुना चैलेन कफवातयो। अन्येन कोष्णपानीयप्लुतेन स्वदयेन्मृदु ॥४॥ 24 Athatas *tarpanapuṭapákavidhim* a. v नयन ताम्यति स्तब्धे शुष्के रूक्षेऽभिघातिते। वातपित्तातुरे जिह्मे शीर्णपक्ष्माविलेक्षणे ॥१॥ कृच्छ्रोन्मीलसिराहर्षसिरोत्पाततमोऽर्जुने। स्यन्दमन्थान्यतोवातवातपर्यायशुक्रके ॥२॥ अनातुरे शान्तरागाश्रुशूलसरम्भदूषिके। निवाते तर्पण योज्य शुद्धयोर्मूर्धकाययो॰ ॥३॥ 25 Athato *yantravidhim* a v नानाविधाना शल्याना नानादेशप्रबाधिना। आहर्तुमभ्युपायो यस्तद्यत्र यच्च दर्शने ॥१॥ अर्शोभगन्दरादीना शस्त्रक्षाराग्नियोजने। शेषाङ्गपरिरक्षाया तथा वस्त्यादिकर्मणि ॥२॥ घटिकालाबु शृङ्ग च जाम्बवौष्ठादिकानि च। अनेकरूपकार्याणि यन्त्राणि विविधान्यत ॥३॥ विकल्प्य कल्पयेद्बुद्धा ॥ 26 (fol 71[a]) Athatah *sastravidhim* a. v षड्विंशति सुकर्मारैर्घटितानि यथाविधि। शस्त्राणि रोमवाहीनि बाहुल्येनाङ्गुलानि षट ॥१॥ सुरूपाणि सुधाराणि सुग्रहाणि च कारयेत्। अकरालानि सुध्मातसुतीक्ष्णावर्तितेऽयसि ॥२॥ समाहितमुखाग्राणि नीलाम्भोजच्छवीनि च। नामानुगतरूपाणि सदा सनिहितानि च ॥३॥ 27 Athatah *siravyadhavidhim* a. v मधुर लवण किंचिदशीतोष्णमसहत। पद्मेन्द्रगोपहेमाविशशलोहितलोहित ॥१॥ लोहित प्रभव शुद्ध तनोस्तेनैव च स्थिति॰ ॥ 28 Athatah *salyaharanavidhim* a v वक्रर्जुतिर्यगूर्ध्वाध॰ शल्याना पञ्चधा गति॰। श्याम शोफरुजावन्त स्रवन्त शोणित मुहु ॥१॥ अभ्युन्नत बुद्बुदवत्पिटकोपचित व्रण। मृदुमास च जानीयादन्त शल्य समासत॰ ॥२॥ 29 Athatah *ṣastrakarmavidhim* a v व्रण सजायते प्राय॰ पाकाच्छ्वयथुपूर्वकात्। तमेवोपचरेत्तस्मादुद्रक्षन्पाक प्रयत्नत॰ ॥१॥ सुशीतलपसकाक्षमोक्षमशोधनादिभि॰ ॥ 30 Athatah *ksharagnikarmavidhim* a v सर्वशस्त्रानुशस्त्राणा क्षार॰ श्रेष्ठो बहूनि यत्। छेद्यभेद्यादिकर्माणि कुरुत विषमेष्वपि ॥१॥ दु॰खावचार्यशस्त्रेषु तन सिद्धिमपात्सु च। अतिकृच्छ्रेषु रोगेषु यच्च पानेऽपि युज्यते ॥२॥[1]

Liber II *Ṣarírasthana*, foll 87–117, sex capitibus constat 1 Athato *garbhavakrantiṣariram* v Iti ha smahur Atreyadayo maharshayah। शुद्धे शुक्रार्तवे सत्त्व स्वकर्मक्लेशनोदित। गर्भ सपद्यते युक्तिवशादग्निरिवारणौ ॥१॥ बीजात्मकैर्महाभूतै सूक्ष्मै॰ सत्त्वानुगैश्च स। मातुश्चाहाररसजै क्रमात्कुक्षौ विवर्धते ॥२॥ तेजो यथार्करश्मीना स्फटिकेन तिरस्कृत। नेधन दृश्यते गच्छत्सत्त्वो गर्भाशय तथा ॥३॥ 2 Atháto *garbhavyapadam* s v गर्भिण्या परिहार्याणा सेवया रोगतोऽपि वा। पुष्पे दृष्टेऽथवा शूले बाह्यान्त॰स्निग्धशीतल ॥१॥ सेव्याम्भोजहिमक्षीरिवल्ककल्काज्यलेपितान्। धारयेद्वस्तियोनिभ्यामार्द्रार्द्रा पिचुवर्तिकान ॥२॥ 3 Athato *'ngavibhagam* s v शिरोऽन्तराधिर्द्वौ बाहू सक्थिनी च समासत॰। षडङ्गमङ्ग प्रत्यङ्ग तस्याक्षिहृदयादिक ॥१॥ 4 Athato *marmavibhagam* s v सप्तोत्तर मर्मशत तेषामेकादशोद्दिशेत्। पृथक् सक्थ्नो स्तथा बाह्वोस्त्रीणि कोष्ठे नवोरसि ॥१॥ पृष्ठ चतुर्दशोर्ध्वं तु जत्रो स्त्रिंशच्च सप्त च ॥ 5 Athato *vikritivijnaniyam* a v पुष्प फलस्य धूमोऽग्नेर्वर्षस्य जलदोदय॰। यथा, भविष्यतो लिङ्ग रिष्ट मृत्यो स्तथा ध्रुव ॥१॥ आयुष्मति क्रिया सर्वा सफला सप्रयोजिता॰। भवति भिषजा भूत्ये कृतज्ञ इव भूभुजि ॥२॥ क्षीणायुषि कृत कर्म व्यर्थं कृतमिवाधमे। अयशोदेहसदेह स्वार्थहानि च यच्छति ॥३॥ 6 Atháto *dutavijnaniyam* sáriram v पाषण्डाश्रमवर्णाना सवर्णा॰ कर्मसिद्धये। त एव विपरीता स्युर्दूता॰ कर्मविपत्तये ॥१॥ दीन भीत द्रुत त्रस्त रूक्षामङ्गलवादिन। शस्त्रिण दण्डिन षण्ढ मुण्ड श्मश्रुजटाधर ॥२॥ अमङ्गलाह्वय क्रूरकर्माण मलिन स्त्रिय। अनेक व्याधित व्यङ्ग रक्तमाल्यानुलेपन ॥३॥ तैलपङ्काङ्कित जीर्णविवर्णार्द्रैकवाससम। खरोष्ट्रमहिषारूढ काष्ठलोष्टादिमर्दिन ॥४॥ नानुगच्छेद्भिषग्दूतमाह्वयत च दूरत ॥

Liber III *Nidanasthana*, foll 118–169, capita 16 continet 1 Athatah *sarvaroganidanam* v Iti ha smahur Atreyadayo maharshayah रोग पाप्मा ज्वरो व्याधिर्विकारो दु॰खमामय। यक्ष्मातङ्कगदाबाधा शब्दा॰ पर्यायवाचका॰ ॥१॥ निदान पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा। सप्राप्तिश्चेति विज्ञान रोगाणा पञ्चधा स्मृत ॥२॥ निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणै। निदानमाहु पर्यायै॰ प्राग्रूप येन लक्ष्यते ॥३॥ 2 Athato *jvaranidanam* v ज्वरो रोगपति॰ पाप्मा मृत्युरोजोऽशनोऽन्तक। क्रोधो दक्षाध्वरध्वसी रुद्रोऽर्धनयनोद्भव॰ ॥१॥ जन्मान्तयोर्मोहमय॰ सतापात्मापचारज॰। विविधैर्नामभि क्रूरो नानायोनिषु वर्तते ॥२॥ स जायतेऽष्टधा दोषै पृथङ्मिश्रै समागतै ॥ 3 Athato *raktapittakasanidanam* v भृशोष्णतीक्ष्णकट्वम्ललवणादिविदाहिभि॰। कोद्रवोद्दालकैश्चान्नैस्तद्युक्तैरतिसेवितै ॥१॥ कुपित पित्तलै पित्त द्रव रक्त च मूर्छिते। ते मिथ स्तुल्यरूपत्वमागम्य व्याप्नुतस्तनु ॥२॥ पित्त रक्तस्य विकृते ससर्गाद्दूषणादपि। गन्धवर्णानुवृत्तेश्च रक्तेन व्यपदिश्यते ॥३॥ 4 Athatah *svasahikkanidanam* v कासवृद्ध्या भवेच्छ्वास पूर्वैर्वा दोषकोपनै। आमातिसारवमथुविषपाण्डुज्वरैरपि ॥१॥ रजोधूमानिलमर्मघातादतिहिमाम्बुना। क्षुद्रकस्तमकश्छिन्नो महानूर्ध्वश्च पञ्चम ॥२॥ कफोपरुद्धगमन पवनो विष्वगास्थित॰। प्राणोदकान्नवाहीनि दुष्ट स्रोतासि दूषयन् ॥३॥ उर॰स्थ॰ कुरुते श्वासमामाशयसमुद्भव। प्राग्रूप तस्य हृत्पार्श्वशूल प्राणविलोमता ॥४॥ 5 Athato *rajayakshmadinidanam* v अनेकरोगानुगतो बहुरोगपुरोगम॰। राजयक्ष्मा क्षय शोषो रोगराडिति सस्मृत॰ ॥१॥ नक्षत्राणा द्विजाना च राज्ञोऽभूद्यदय पुरा। यच्च राज्ञा च यक्ष्मा च राजयक्ष्मा ततो मत ॥२॥ देहौषधक्षयकृत क्षयस्तत्सभवाच्च स। रसादिशोषणाच्छोषो रोगराट तेषु राजनात् ॥३॥ साहस वेगसरोध शुक्रौज॰स्नेहसक्षय॰। अन्नपानविधित्यागश्चत्वारस्तस्य हेतव॰ ॥४॥ 6 (fol 134) Athato *madatyayadinidanam* v तीक्ष्णोष्णरूक्षसूक्ष्माम्ल व्यवाय्याशुकर लघु। विकाशि विशद मद्यमोजसोऽस्माद्विपर्यय॰ ॥१। तीक्ष्णादयो विषेऽप्युक्ताश्चित्तोपप्लाविनो गुणा। जीवितान्ताय जायत विषे तूत्कर्षवृत्तित॰ ॥२॥ तीक्ष्णादिभिर्गुणैर्मद्य मदादीनोजसो गुणान्। दशभिर्दश सक्षोभ्य चेतो नयति विक्रिया ॥३॥ आद्ये मदे द्वितीये च प्रमादायतने स्थित॰। दुर्विकल्पहतो मूढ॰ सुखमि

[1] Initia capitum 3—30 commentarii ope emendata sunt

त्यभिमन्यते ॥४॥ मध्यमोऽयमयो मपि प्राप्य राजसतामस । निरङ्कुश इव व्यालो न किंचिन्नाचरेत्तदा ॥५॥ इय भूमिरवद्यानां दीःशीलस्येदमास्पद । एकोऽयं बहुमार्गाया दुर्गतेर्देशिकः, पर ॥६॥ निश्चेष्ट शववच्छेते तृतीये तु मदे स्थित । मरणादपि पापात्मा गत पापतरा दशां ॥७॥ धर्माधर्मं सुखं दुःखमर्थानर्थं हिताहित । यदासक्तो न जानाति कथ तच्छीलयेद्बुध ॥८॥ मद्ये मोहो भयं शोकः क्रोधो मृत्युश्च ससृता । सोन्मादमदमूर्छायासापस्मारापतानका ॥९॥ यत्रैक स्मृतिविभ्रंशस्तत्र सर्वमसाधुकृत । अयुक्तियुक्तमन्न हि व्याधये मरणाय वा ॥१०॥ मद्य त्रिवर्गधीधैर्यलज्जादेरपि नाशन । नातिमाद्यति बलिनः कृताहारा महाशना" ॥११॥ 7 Athato 'rsasam nidanam v न्यविलप्राणिनो मासकीलका विशसति यत् । अर्शांसि तस्मादुच्यन्ते गुदमार्गनिरोधत ॥१॥ दोषास्त्वङ्मासमेदांसि सदूष्य विविधाकृतीन् । मासाङ्कुरानपानादौ कुर्वन्त्यर्शांसि ताञ्जगु ॥२॥ सहजन्मोत्तरोत्थानभेदाद्द्वेधा समासत" । शुष्कस्राविविभेदाच्च ॥ 8 Athato 'tisaraganahanimidanam v दोषैर्व्यस्तै समस्तैश्च भयाच्छोकाच्च पड्विध" । अतीसार स सुतरा जायतेऽत्यम्बुपानत ॥१॥ कृशशुष्कामिषासात्म्यतिलपिष्टविरूढकै । मद्यरूक्षातिमात्रान्नैरर्शोभि स्नेहविभ्रमात् ॥२॥ कृमिभ्यो वेगरोधाच्च तद्विधै कुपितोऽनिल" । विस्रसयन्नधोधातूनहत्वा तेनैव चानल ॥३॥ व्यापाद्यान्तुशकृत्कोष्ठ पुरीषं द्रवता नयन । प्रकल्पतेऽतिसाराय ॥ 9 Athato *mutraghatanidanam* v बस्तिवस्तिशिरोमेढ्रकटीवृषणपायव । एकसबधना प्रोक्ता गुदास्थिविवराश्रया ॥१॥ अधोमुखोऽपि बस्तिर्हि मूत्रवाहिसिरामुखे । पार्श्वभ्य पूर्यते सूक्ष्मै स्यदमानैरनारत ॥२॥ यैरेव प्रविशत्येन दोषा कुर्वन्ति विंशति । मूत्राघातान्प्रमेहांश्च कृच्छ्रान्मर्मसमाश्रयान् ॥३॥ 10 Athatah *pramehanidanam* v प्रमेहा विंशतिस्तत्र श्लेष्मतो दश पित्तत । षट् चत्वारोऽनिलात्तेषा मेदोमूत्रकफावह ॥१॥ अन्नपानक्रियाजात यत्प्रायस्तत्प्रवर्तक । स्वाद्वम्ललवणस्निग्धगुरुपिच्छिलशीतल ॥२॥ नवधान्यसुरानूपमासेक्षुगुडगोरस ॥ 11 (fol 147ª) Athato *vidradhivriddhigulmanidanam* v भुक्तै पर्युषितात्युष्णरूक्षशुष्कविदाहिभि । जिह्मशय्याविचेष्टाभिस्तैस्तैश्चासृक्प्रदूषणै ॥१॥ दुष्टत्वङ्मासमेदास्थिस्नायुसृक्कण्डराश्रय । य शोफो बहिरन्तर्वा महामूलो महारुज ॥२॥ वृत्त स्यादायतो यो वा स्मृत सोऽष्टा स विद्रधि" ॥ 12 Athata *udaranidanam* v रोगा सर्वेऽपि मन्देऽग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैश्चान्नैर्जायते मलसचयात ॥१॥ ऊर्ध्वाधोधातवो रुद्धा वाहिनीरम्बुवाहिनी । प्राणाग्न्यपानान्सदूष्य कुर्युस्त्वङ्मासमधिगा ॥२॥ आध्माप्य कुक्षिमुदरमष्टधा तच्च भिद्यते । पृथग्दोषै समस्तैश्च प्लीहबद्धक्षतोदकै ॥३॥ 13 Athatah *pandurogasophavisarpanidanam* v पित्तप्रधाना कुपिता यथोक्तै कोपनैर्मला । तत्रानिलेन बलिना क्षिप्त पित्त हृदि स्थित ॥१॥ धमनीर्दश सप्राप्य व्याप्नुवत्सकला तनु । श्लेष्मत्वग्रक्तमासानि प्रदूष्यान्तरमाश्रित ॥२॥ त्वङ्मासयोस्तत्कुरुते त्वचि वर्णान्पृथग्विधान् । पाण्डुहारिद्रहरितान्पाण्डुत्व तेषु चाधिक ॥३॥ यतोऽत पाण्डुरित्युक्त स रोगस्तेन गौरव । धातूना स्याच्च शैथिल्यमोजसश्च गुणक्षय ॥४॥ 14 Athatah *kushthasvitrakriminidanam* v मिथ्याहारविहारेण विशेषेण विरोधिना । साधुनिन्दावधान्यस्वहरणाद्यैश्च

सेवितै ॥१॥ पाप्मभि कर्मभि सद्य प्राक्तनै प्रेरिता मला । सिरा प्रपद्य तिर्यग्गास्त्वग्लसीकासृगामिष ॥२॥ दूषयति श्लथीकृत्य निश्चर तस्ततो बहि । त्वच कुर्वन्ति वैवर्ण्य दुष्टा कुष्ठमुशन्ति तत् ॥३॥ 15 Athato *vatasyadhimidanam* v सर्वार्थानर्थकरणे विश्वस्यास्यैककारण । अरुष्टदुष्ट पवन शरीरस्य विशेषत ॥१॥ स विश्वकर्मा विश्वात्मा विश्वरूप प्रजापति । स्रष्टा धाता विभुर्विष्णु सहर्ता मृत्युरन्तक ॥२॥ तददुष्टौ प्रयत्नेन यतितव्यमत सदा । तस्योक्त निर्विकारजकर्म प्राकृतवैकृत ॥३॥ 16 Athato *vatasonitanidanam* v विदाह्यन्न विरुद्ध च तत्तच्चासृक्प्रदूषण । भजता विधिहीन च स्वप्न जागरमैथुन ॥१॥ प्रायेण सुकुमाराणामचक्रमणशीलिना । अभिघाताद्शुद्धेश्च नृणामसृजि दूषिते ॥२॥ वातले शीतलैर्वायुर्वृद्ध क्रुद्धो विमार्गग । तादृशेनासृजा रुद्ध प्राक्तदेव प्रदूषयेत ॥३॥ आढ्यरोग खुडं वातबलास वातशोणित । तदाहुर्नामभिस्तच्च पूर्वं पादौ प्रधावति ॥४॥

Vol II Foll 241 Libb IV–VI

Liber IV *Chikitsasthana*, foll 1–107, capita 22 continet 1 Athato *jvarachikitsitam* v Iti ha smahur Atreyadayo maharshayah आमाशयस्थो हत्वाग्नि सामो मार्गान्पिधापयन् । विदधाति ज्वर दोषस्तस्मात्कुर्वीत लङ्घन ॥१॥ 2 Athato *raktapittachikitsitam* v ऊर्ध्वग बलिनो वेगवद्दोषानुग नव । रक्तपित्त सुखे काले साधयेन्निरुपद्रव ॥१॥ 3 Athatah *kasachikitsitam* v केवलानिलज कास स्नेहैरादावुपाचरेत् । वातघ्नसिद्धै स्निग्धैश्च पेययूषरसादिभि ॥१॥ 4 Athatah *svasahikkachikitsitam* v श्वासहिक्का यतस्तुल्यहेत्वाद्या साधन तत । तुल्यमेव तदार्तं च पूर्वं स्वेदैरुपाचरेत ॥१॥ 5 Athato *rajayakshmachikitsitam* v बलिनो बहुदोषस्य स्निग्धस्विन्नस्य शोधन । ऊर्ध्वाधो यक्ष्मिण कुर्यात्सस्नेह यन्न कर्शन ॥१॥ 6 (fol 27ᵇ) Athatas *chhardihridrogatrishnachikitsitam* v आमाशयोत्क्लेशभवा प्रायश्छर्दो, हित तत । लङ्घन प्रागृत वायोर्वमन तत्र योजयेत् ॥१॥ 7 Athato *madatyayachikitsitam* v य दोषमधिक पश्येत्तस्यादौ प्रतिकारयेत् । कफस्थानानुपूर्व्या वा तुल्यदोषे मदात्यये ॥१॥ 8 Athato *'rsasam chikitsitam* v काले साधारणे व्यभ्रे नात्र दुर्बलमर्शस । विशुद्धकोष्ठ etc ॥१॥ 9 Athato *'tisarachikitsitam* v अतीसारो हि भूयिष्ठ भवत्यामाशयान्वय ॥ 10 Athato *grahanidoshachikitsitam* v ग्रहणीमाश्रित दोषमजीर्णवदुपाचरेत् । अतीसारोक्तविधिना तस्याम च विपाचयेत् ॥१॥ 11 (fol 55ᵇ) Athato *mutrachikitsitam* v कृच्छ्रे वातघ्नतैलाक्तमधोनाभेः समीरजे । सुखिवि स्वेदयेत्सिग्ध पिण्डसेकावगाहने ॥१॥ 12 Athatah *pramehachikitsitam* v मेहिनो बलिन कुर्यादादौ वमनरेचन । स्निग्धस्य सर्षपारिष्टनिकुम्भाक्षकरञ्जजै ॥१॥ 13 Athato *vidradhivriddhichikitsitam* v विद्रधि सर्वमेवाम शोफवत्समुपाचरेत । प्रतत चाहरेद्रक्त पक्वे तु व्रणवत्क्रिया ॥१॥ 14 Athato *gulmachikitsitam* v गुल्म बद्धशकृद्वात वातिक तीव्रवेदन । रूक्षशीतोद्भव तैले साधयेद्वातरोगिकै ॥१॥ 15 Athata *udarachikitsitam* v दोषातिमात्रोपचयात्स्रोतोमार्गनिरोधनात् । सभवत्युदर तस्मान्नित्यमेव

विरेचयेत् ॥१॥ 16 (fol. 80ª). Athátah *pándurogachikitsitam* v. पांडुरोगी पिवेत्सर्पिरादौ कल्याणकाह्वयं। पचगव्यं महातिक्त शृतं चारग्वधादिना ॥१॥ 17. Athátah *svayathuchikitsitam* v. सर्वत्र सर्वांगसरे दोषजे श्वयथौ पुरा। सामे etc ॥ 18 Atháto *visarpachikitsitam* v. आदावेव विसर्पेषु हितं लंघनरूक्षणं। रक्तावसेको वमनं विरेकः स्नेहनं तु न ॥१॥ 19. Athátah *kushthachikitsitam* v. कुष्ठिनं स्नेहपानेन पूर्वं तु समुपाचरेत्। तत्र वातोत्तरे तैल घृतं वा साधितं हितं ॥१॥ 20 Athátah *svitrakrimichikitsitam* v. कुष्ठादपि बीभत्सं यच्छीघ्रतरं च यात्यसाध्यत्वं। श्वित्रमतस्तच्छांत्यै यतेत दीप्ते यथा भवने ॥१॥ 21 Atháto *vátavyádhichikitsitam* v. केवलं निरुपस्तम्भमादौ स्नेहैरुपाचरेत्। वायुं सर्पिर्वसामज्जतैलपानैर्नरं ततः ॥१॥ स्नेहक्लांतं समाश्वास्य पयोभिः स्नेहयेत्पुनः ॥ 22 Atháto *vátaşonitachikitsitam* v. वातशोणितिनो रक्तं स्निग्धस्य वहुशो हरेत्। अल्पाल्पं पालयन्वायुं यथादोषं यथावलं ॥१॥

Liber V. *Kalpasthána*, foll. 108–124, capita 6. continet 1. Atháto *vamanakalpam* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayah वमने मदनं श्रेष्ठं त्रिवृन्मूलं विरेचने। नित्यमन्यस्य तु व्याधिविशेषेण विशिष्टता ॥१॥ फलानि तानि पांडूनि न चातिहरितान्यपि। आदायाह्नि प्रशस्तर्क्षे मध्ये ग्रीष्मवसंतयोः ॥२॥ प्रमृज्य कुशमुत्तोल्या क्षिप्त्वा वद्ध्वा प्रलेपयेत्। गोमयेनामृमुत्तोली धान्यमध्ये निधापयेत् ॥३॥ 2. Atháto *virekakalpam* v. कषाया मधुरा रूक्षा विपाके कटुका त्रिवृत्। कफपित्तप्रशमनी रौक्ष्याच्चानिलकोपिनी ॥१॥ सेदानीमौषधैर्युक्ता वातपित्तकफापहैः। कल्पवैशेष्यमासाद्य जायते सर्वरोगजित् ॥२॥ द्विधाख्यातं च तन्मूलं श्यामं श्यामारुणं त्रिवृत्। त्रिवृदाख्य वरतरं निरपायं सुखं तयोः ॥३॥ 3. Atháto *vamanavirechanavyápatsiddhim* v वमनं मृदुकोष्ठेन क्षुद्वताल्पकफेन वा। अतितीक्ष्णहिमस्तोकमजीर्णे दुर्वलेन वा ॥१॥ पीतं प्रयात्यधस्तस्मिन्निष्टहानिर्मलोदयः। वामयेत्तं पुनः स्निग्धं स्मरन्पूर्वैमतिक्रमं ॥२॥ 4. Atháto *vastikalpam* v. वला गुडूचीं त्रिफलां सराम्नां द्विपंचमूलं च पलोन्मितानि। अष्टौ फलान्यर्धतुला च मांसाच्छागात्पचेदप्सु चतुर्थशेष ॥१॥ पूतो यवानीफलविल्वकुष्ठवचाशताह्वाघनपिप्पलीनां। कल्कैर्गुडक्षौद्रयुतैः सतैलैर्युक्तः सुखोष्णोल्वणान्वितश्च ॥२॥ वस्तिः परं सर्वगदप्रमाथी स्वस्थे हितो जीवनवृंहणश्च। यस्तो च यस्मिन्पठितो न कल्कः सर्वत्र दद्यादमुमेव तत्र ॥३॥ 5. Atháto *vastivyápatsiddhim* v. अस्निग्धस्विन्नदेहस्य गुरुकोष्ठस्य योजितः। शीतोऽल्पस्नेहलवणद्रव्यमात्रो घनोऽपि वा ॥१॥ वस्तिः संक्षोभ्य तं दोषं दुर्वलत्वादनिर्हरन्। करोत्ययोगं तेन स्याद्वातमूत्रशकृद्ग्रहः ॥२॥ नाभिवस्तिरुजा दाहो हृल्लेपः श्वयथुर्गुदे। कडूर्गंडानि वैवर्ण्यमरतिर्वह्निमार्दवं ॥३॥ 6 Atháto *bheshajakalpam* v. धन्वसाधारणे देशे समे सन्मृत्तिके शुचौ। श्मशानचैत्यायतनश्वभ्रवल्मीकवर्जिते ॥१॥ मृदौ प्रदक्षिणजले कुशरोहिषसंस्तृते। अफालकृष्टेऽनाक्रांते पादपैर्वलवत्तरैः ॥२॥ शस्यते भेषजं जातं युक्तं वर्णरसादिभिः। जंत्ववग्धं दवादग्धमविदग्धं च वैकृतैः ॥३॥ भूतैश्छायातपांबाद्यैर्यथाकालं च सेवितं। अवगाढमहामूलमुदीचीं दिशमाश्रितं ॥४॥ In fine de ponderibus haec: शाणं पाणितलं मुष्टिं कुडवं प्रस्थमाढकं। द्रोणं वहं च क्रमशो विजानीयाच्चतुर्गुणं ॥ – – द्वौ शाणौ वटकः कोलं वदर द्रंक्षणश्च, तौ (scil. drankshanau)। अक्षं पिचुः पाणितलं सुवर्णं कवलग्रहः ॥२५॥ कर्षो विडालपदकं तिंदुकं पाणिमानिका। शब्दान्यत्वमभिन्नेऽर्थे, शुक्तिरष्टमिका पिचू (i. e. 2 pichu = 1 sukti = 1 ashtamiká) ॥२६॥ पल प्रकुंचो विल्वं च मुष्टिराम्रं चतुर्थिका (haec synonyma sunt)। द्वे पले प्रसृतस्तौ द्वावंजलिस्तौ तु मानिका (= 8 pala) ॥२७॥ आढकं भाजनं कंसो द्रोणः कुंभो घटोऽर्मणं (etiam haec synonyma)। तुला पलशतं ताभिर्विंशत्या भार उच्यते ॥२८॥

Liber VI. *Uttaratantra*, foll. 125–241, quadraginta capita habet 1. Atháto *bálopacharaníyam* a v Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayah जातमात्रं विशोध्योल्वाद्वाल सैंधवसर्पिषा। प्रसूतिक्लेशितं चानु वलातैलेन सेचयेत् ॥१॥ अश्मनोर्वादनं चास्य कर्णमूले समाचरेत्। अथास्य दक्षिणे कर्णे मंत्रमुच्चारयेदिमं ॥२॥ अंगादंगात्संभवसि हृदयादधि जायसे। आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतं ॥३॥ शतायुः शतवर्षोऽसि दीर्घमायुरवाप्नुहि। नक्षत्राणि दिशो रात्रिरहश्च त्वाभिरक्षतु ॥४॥ 2 Atháto *bálámayapratishedham* v. त्रिविधः कथितो वालः क्षीरान्नोभयवर्तनः। स्वास्थ्यं ताभ्यामदुष्टाभ्यां दुष्टाभ्या रोगसंभवः ॥१॥ यदद्भिरेकता याति न च दोषैरधिष्ठितं। तद्धि शुद्धं पयो वाताद्दुष्टं तु प्लवतेऽम्भसि ॥२॥ 3. Atháto *bálagrahapratishedham* v पुरा गुहस्य रक्षार्थं निर्मिताः शूलपाणिना। manushyavigraháh *pancha*, sapta strivigrahá graháh ॥1॥ *Skando*, *Visákho*, *Meshásyah*, *Svagrahah* (svagrahah MS), *Pitri*-samjnitah। *Sakunih*, *Pútaná*, *Şitapútaná*, *Drishtipútaná* ॥2॥ *Mukhamandiniká* tadvad, *Revatí*, *Súshkarevatí*। तेषां ग्रहीष्यतां रूपं प्रततं रोदनं ज्वरः ॥३॥ सामान्यरूपमुत्त्रासजृंभाभ्रूक्षेपदीनताः। फेनस्रावोर्ध्वदृष्ट्योष्ठदंतदंशप्रजागराः ॥४॥ रोदनं कूजनं स्तन्यविद्वेषः स्वरवैकृत। नखैरकस्मात्पतितः स्वधात्र्यंगविलेखनं ॥५॥ In fine capitis titulus: *Samáptam kaumáratantram dvitíyam*, repentur 4. Atháto *bhútavijnánam* v. लक्षयेज्ज्ञानविज्ञानवाक्चेष्टावलपौरुषं। पुरुषेऽपौरुष यत्र तत्र भूतग्रह वदेत् ॥१॥ भूतस्य रूपप्रकृतिभाष्यगत्यादिचेष्टितैः। यस्यानुकार कुरुते तेनाविष्टं तमादिशेत् ॥२॥ सोऽष्टादशविधो देवदानवादिभेदतः। हेतुस्तदनुषक्तो तु सद्यः पूर्वकृतोऽथवा ॥३॥ 5 Atháto *bhútapratishedham* v. भूतं जयेदहिंसोत्थ जपहोमवलिव्रतैः। तपःशीलसमाधानदानज्ञानदयादिभिः ॥१॥ 6 (fol 142ª). Atháta *unmádapratishedham* v. उन्मादाः षट् पृथग्दोषनिचयाधिविषोद्भवाः। उन्मादो नाम मनसो दोषैरुन्मार्गगैर्मदः ॥१॥ शारीरमानसैर्दुष्टैरहितादन्नपानतः। विकृतासात्म्यसमलाद्विषमादुपयोगतः ॥२॥ विषण्णस्याल्पसत्त्वस्य व्याधिवेगसमुद्गमात्। क्षीणस्य चेष्टावैषम्यात्पूज्यपूजाव्यतिक्रमात् ॥३॥ आधिभिश्चित्तविभ्रंशाद्विषेणोपविषेण च। एभिर्विहीनसत्त्वस्य हृदि दोषाः प्रदूषिताः ॥४॥

धियो विषाय कालुष्यं हत्वा मार्गान्मनोवहान् । उन्मादं कुरुते तेन धीविज्ञानस्मृतिभ्रमात् ॥५॥ देहो दुःखसुखभ्रष्टो भ्रष्टसारथिवद्रथः । भ्रमत्यचिरितारभ ॥ 7 Athato *'pasmarapratishedham* v स्मृत्यपायो ह्यपस्मारः स धीसत्त्वाभिसंप्लवात् । जायतेऽभिहते चित्ते चिन्ताशोकभयादिभिः ॥१॥ उन्मादवत्प्रकुपितैश्चित्तदेहगतैर्मलैः । हते सत्त्वे हृदि व्याप्ते संज्ञावाहिषु खेषु च ॥२॥ तमो विशन्मूढमतिर्बीभत्साः कुरुते क्रियाः । दन्तान्खादन्वमन्फेनं हस्तौ पादौ च विक्षिपन् ॥३॥ पश्यन्नसन्ति रूपाणि प्रस्खलन्पतति क्षितौ । विजिह्माक्षिभ्रुवो दोषवेगेऽतीते विबुध्यते ॥४॥ Hoc capite sectio tertia *bhutatantra* finitur Quarta, *salakyatantra*, qua affectiones partium in capite positarum tractantur, usque ad caput 24 porrigitur 8 Athato *vartmarogavijnaniyam* a v सर्वरोगनिदानोक्तैरहितैः कुपिता मलाः । अधऊर्ध्वं विशेषेण प्रायः पित्तानुसारिणः ॥१॥ सिराभिरूर्ध्वं प्रसृता नेत्रावयवमाश्रिताः । वर्त्मसंधिं सितं कृष्णं दृष्टिं वा सर्वमक्षि वा ॥२॥ रोगान्कुर्युश्चलस्तत्र प्राप्य वर्त्माश्रयाः सिराः । सुप्तोत्थितस्य कुरुते वर्त्मस्तम्भं सरुङ्मदम् ॥३॥ 9 Athato *vartmarogapratishedham* v कृच्छ्रोन्मीले घृतेनाज्यं द्राक्षाकल्काम्बुसाधितम् । ससितं योजयेत्स्निग्धं नस्यधूमाञ्जनानि च ॥१॥ 10 Athatah *samdhisitasitarogavijnanam* v वायुः क्रुद्धः सिराः प्राप्य जलाभं जलवाहिनीः । अश्रु स्रावयते वर्त्मशुक्लसंधेः कनीनकात् ॥१॥ तेन नेत्रं सरुग्रागशोफं स्यात्स जलास्रवः ॥ 11 (fol 154a) Athatah *samdhisitasitarogapratishedham* v उपनाहं भिषक्स्विन्नं भित्त्वा व्रीहिमुखेन च । लेखयेन्मण्डलाग्रेण ततश्च प्रतिसारयेत् ॥१॥ पिप्पलीक्षौद्रसिन्धूत्थैर्बध्नीयात्पूरयेच्च तैः । पटोलपत्रामलककषायेणाश्च्योतयेच्च तम् ॥२॥ 12 Athato *drishtirogavijnanam* v सिरानुसारिणि मले प्रथमं पटलं श्रिते । अव्यक्तमीक्षते रूपं व्यक्तमप्यनिमित्ततः ॥१॥ प्राप्ते द्वितीयं पटलमभूतमपि पश्यति । भूतं तु यत्नादासन्नं दूरे सूक्ष्मं च नेक्षते ॥२॥ दूरान्तिकस्थं रूपं च विपर्यासेन मन्यते । दोषे मण्डलसंस्थाने मण्डलानीव पश्यति ॥३॥ 13 Athatas *timirapratishedham* v तिमिरं काचतां याति काचोऽप्यान्ध्यमुपेक्षया । नेत्ररोगेष्वतो घोरं तिमिरं साधयेद्द्रुतम् ॥१॥ तुलां पचेज्जीवनीयद्रोणेऽपां पादशेषिते । तत्क्वाथे द्विगुणक्षीरं घृतप्रस्थं विपाचयेत् ॥२॥ 14 Athato *linganasapratishedham* v स्थिरेतदुग्धतमे नि प्रेक्ष्य लिङ्गनाशं कफोद्भवम् । आवर्तक्यादिभिः षड्भिर्विवर्जितमुपद्रवैः ॥१॥ सोऽसमन्तात् हि विषमो दधिमस्तुनिभस्तनुः । शलाकयापकृष्टोऽपि पुनरूर्ध्वं प्रपद्यते ॥२॥ करोति वेदनां तीव्रां दृष्टिं च स्थगयेत्पुनः । श्लेष्मलः पूर्यते चाशु सोऽन्यैः सोपद्रवैश्चिरात् ॥३॥ 15 Athatah *sarvakshirogavijnanam* v वातेन नेत्रेऽभिष्यन्ने नासानाहोऽल्पशोफता । शङ्खाक्षिभ्रूललाटस्य तोदस्फुरणभेदनम् ॥१॥ शुष्काल्पा दूषिका शीतमच्छं चाश्रु चला रुजः । निमेषोन्मेषणं कृच्छ्राज्जन्तूनामिव सर्पणम् ॥२॥ अक्ष्याध्मातमिवाभाति सूक्ष्मैः शल्यैरिवाचितम् । स्निग्धोष्णैश्चोपशमनं सोऽभिष्यन्द उपेक्षितः ॥३॥ 16 (fol 167a) Athatah *sarvakshirogapratishedham* v प्रायूष एव सर्पिषु ... ॥१॥ 17 Athatah *karnarogavijnanam* v प्रतिश्यायजलक्रीडाकर्णकण्डूयनैर्मारुतः । मिथ्यायोगेन शब्दस्य कुपितोऽन्यैश्च कोपनैः ॥१॥ प्राप्य श्रोत्रसिराः कुर्याच्छूलं स्रोतसि वेगवत् । ... शिशिरानभिनन्दनम् ॥२॥ 18 Athatah *karnarogapratishedham* v कर्णशूले पवनजे पिबेद्रात्रौ रसाशितः । वातघ्नसाधितं सर्पिः कर्णं स्विन्नं च पूरयेत् ॥१॥ पत्राणां पृथगश्वत्थबिल्वार्कैरण्डजन्मनाम् । तैलसिन्धूत्थदिग्धानां स्विन्नानां पुटपाकतः ॥२॥ रसैः कवोष्णैः ॥ Post folium 174 folia tria (४६–५०) desiderantur, in quibus capita 19 (*nasarogavijnana*), 20 (*nasarogapratishedha*) et disticha 6 prima capitis 21 (*mukharogavijnana*) inerant 22 (fol 178a) Athato *mukharogapratishedham* v खण्डोष्ठस्य विलिख्यान्तौ स्यूत्वा प्रच्छदयेत् । ... ॥१॥ 23 Athatah *sirorogavijnanam* v धूमातपतुषाराम्बुक्रीडातिस्वप्नजागरैः । उत्स्वेदाधिपुरोवातबाष्पनिग्रहरोदनैः ॥१॥ अत्यम्बुमद्यपानेन कृमिभिर्वेगधारणैः । उपधानमृजाभ्यङ्गद्वेषाधःप्रततेक्षणैः ॥२॥ असात्म्यगन्धदुष्टामभाष्याद्यैश्च शिरोगताः । जनयन्त्यामयान्दोषाः ॥ 24 Athatah *sirorogapratishedham* v शिरोऽभितापेऽनिलजे वातव्याधिविधिं चरेत् । घृतमक्तशिरा रात्रौ पिबेदुष्णपयोऽनु च ॥१॥ माषान्मुद्गान्कुलत्थान्वा ... तान्वितान् । तैलं तिलानां कल्कं वा क्षीरेण सह पाययेत् ॥२॥ Capp 25–34 *Salyatantram*, quinta libri sectio, qua vulnerum externorum curatio (chirurgia) tractatur 25 Athato *vranavijnanapratishedham* v व्रणो द्विधा निजागन्तुर्दुष्टशुद्धविभेदतः । निजो दोषैः शरीरोत्थैरागन्तुर्बाह्यहेतुजः ॥१॥ दोषैरधिष्ठितो दुष्टः शुद्धस्तैरनधिष्ठितः ॥ 26 (fol 191a) Athatah *sadyovranapratishedham* v सद्योव्रणा ये सहसा सम्भवन्त्यभिघाततः । अन्ततोऽपि नैरुजमुच्यतेऽष्टधा ॥१॥ घृष्टावकृत्तविच्छिन्नप्रविलम्बितपातिताः । विद्धं भिन्नं विदलितं ॥ 27 Athato *bhangapratishedham* v पातघातादिभिर्द्वेधा भङ्गोऽस्थ्नां संधिमुक्तितः । प्रसारणाकुञ्चनयोरशक्तिः संधिमुक्तता ॥१॥ इतरस्मिन्भृशं शोफः सर्वावस्था स्वतिव्यथा । स्पर्शाक्षमत्वं ... पीड्यमाने सशब्दता ॥२॥ 28 Athato *bhagandarapratishedham* v हस्त्यश्वपृष्ठगमनकठिनोत्कटकासनैः । अर्शोनिदानाभिहितैरपरैश्च निषेवितैः ॥१॥ अनिशादृष्टपाकेन सद्यो वा साधुगर्हणी । प्रायेण पिडिकापूर्वो योऽङ्गुले द्व्यङ्गुलेऽपि वा ॥२॥ पायोर्व्रणोऽन्तर्बाह्यो वा दुष्टासृङ्मांसगो भवेत् । वस्तिमूत्राशयाभ्यासगतत्वात्स्यन्दनात्मकः ॥३॥ भगंदरः ॥ 29 Athato *granthyarbudaslipadapachinadivijnanam* v कफप्रधानाः कुर्वन्ति मेदोमांसास्रगा मलाः । वृत्तोन्नतं यं श्वयथुं स ग्रन्थिर्ग्रथनात्स्मृतः ॥१॥ 30 Athato *granthyadipratishedham* v ग्रन्थिष्वामेषु कर्तव्या यथास्वं शोफवत्क्रिया । बृहतीचित्रकव्याघ्रीकणासिद्धेन सर्पिषा ॥१॥ स्नेहयेच्छुद्धिकामं च, तीक्ष्णैः शुद्धस्य लेपनम् । ... पुनः पुनः ॥२॥ 31 (fol. 202a) Athatah *kshudrarogavijnanam* v स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसंनिभा । पिडका कफवाताभ्यां बालानामजगल्लिका ॥१॥ 32 Athatah *kshudrarogapratishedham* v विसर्पयेत्...

कोभिरपक्वामजगल्लिकां । स्वेदयित्वा यवप्रस्थां विलयाय प्रलेपयेत् ॥१॥ दारुकुष्ठमनोह्वालैः ॥ 33. Atháto *guhyarogavijnánam* v. स्त्रीव्यवायनिवृत्तस्य सहसा भजतोऽथवा etc. ॥ 34. Atháto *guhyarogapratishedham* v. मेढ्रमध्ये सिरां विध्येदुपदंशे नवोत्थिते । शीता कुर्यात्क्रिया शुद्धि विरेकेण विशेषतः ॥१॥ Capp. 35–38. *Vishatantram*, de antidotis. 35. Atháto *vishapratishedham* v. मथ्यमाने जलनिधावमृतार्थं सुरासुरैः । जातः प्रागमृतोत्पत्तेः पुरुषो घोरदर्शनः ॥१॥ दीप्ततेजाश्चतुर्दंष्ट्रो हरिकेशोऽनलेक्षणः । जगद्विषण्णं तं दृष्ट्वा तेनासौ विषसंज्ञितः ॥२॥ हुंकृतो ब्रह्मणा मूर्तोस्ततः स्थावरजंगमाः । सोऽध्यतिष्ठद्विज रूपमुज्झित्वा वंचनात्मकं ॥३॥ 36 (fol 215[a]). Athátah *sarpavishapratishedham* v. दर्वीकरा मंडलिनो राजीमंतश्च पन्नगाः । त्रिधा समासतो भौमा भिद्यते ते त्वनेकधा ॥१॥ 37. Athátah *kítalútádivishapratishedham* v. सर्पाणामेव विण्मूत्रशुक्रांडशवकोथजाः । दोषैर्व्यस्तैः समस्तैश्च युक्ताः कीटाश्चतुर्विधाः ॥१॥ दष्टस्य कीटैर्नायव्यैर्दंशस्तोदरुजोल्बणः । स्नाग्नेयैरस्रसंस्रावो दाहरागविसर्पवान् ॥२॥ पक्वः पीलुफलप्रख्यः खर्जूरसदृशोऽथवा । कफाधिकैर्मंदरुजः पक्वोदुंबरसन्निभः ॥३॥ 38 Atháto *múshikálarkavishapratishedham* v. लालनश्चपलः पुत्रो हसिरश्चिक्किरोऽजिरः । कषायदंतः कुलकः कोकिलः कपिलोऽसितः ॥१॥ अरुणः शवलः श्वेतकपोतः पलितोंदुरः । छुच्छुंदरो रसालाख्यो दशाष्टौ चेति मूषिकाः ॥२॥ शुक्रं पतति यत्रैषां शुक्रदिग्धैः स्पृशंति वा । यदंगमंगैस्तत्रास्रे दूषिते पांडुतां गते ॥३॥ ग्रंथयः श्वयथुः कोथो मंडलानि भ्रमोऽरुचिः etc ॥[1] 39. Atháto *rasáyanádhyáyam* v. दीर्घमायुः स्मृतिं मेधामारोग्यं तरुणं वयः । प्रभावर्णस्वरौदार्यं देहेंद्रियबलोदयं ॥१॥ वाक्सिद्धिं वृषतां कांतिमवाप्नोति रसायनात् । लाभोपायो हि धातूनां रसादीनां रसायनं ॥२॥ पूर्वे वयसि मध्ये वा तत्प्रयोज्यं जितात्मनः । स्निग्धस्य सुतरक्तस्य विशुद्धस्य च सर्वथा ॥३॥ अविशुद्धे शरीरे हि युक्तो रासायनो विधिः । वाजीकरो वा मलिने वस्त्रे रंग इवाफलः ॥४॥ रसायनानां द्विविधं प्रयोगमृषयो विदुः । कुटीप्रावेशिकं मुख्यं वातातपिकमन्यथा ॥५॥ 40 Atháto *vájíkaranádhyáyam* v. वाजीकरणमन्विच्छेत्सततं विषयी पुमान् । पुष्टिस्तुष्टिरपत्यं च गुणवत्तत्र संश्रितं ॥१॥

Totum opus, cum Arunadattae ad Kalpasthánam commentario in codice E I H 2455 (Samvat 1865), Kalpasthánam et Uttarasthánam in cod. E. I. H. 72. satis antiquo exstant In annotationibus, quae hujus codicis marginibus adscriptae sunt, *Arunadattae, Hemádris, Chandrae* commentarii laudantur. De codice Havniensi cf Westergaard Catal. p. 103, de Berolinensi Weber Catal p. 278

Apographon nostrum e codice praestantissimo anno 1794 non satis accurate transscriptum est. (Wilson 298, 299)

743.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 448. Long. 11. Lat. 9. Linn. 22.

Hoc codice *Bhávaprakásas* continetur, quo libro *Bhávas* (Misrabháva), Misralatakanae filius, artem medicam universam dilucide exposuit. (A.) Prooemium, quo medicinae Indicae propagatae historia mythica traditur, sublatis gravissimis erroribus, exscripsi:

गजमुखममरप्रवरं सिद्धिकरं विघ्नहर्तारं । गुरुभवगमनयनप्रदमिष्टकरीमिष्टदेवतां वंदे ॥१॥ आयुर्वेदागमनं क्रमेण येनाभवद्भूमौ । प्रथमं लिखामि तमहं नानातंत्राणि संदृश्य ॥२॥ áyurvedasya lakshanam áha । आयुर्हिताहितं व्याधिर्निदानं शमनं तथा । विद्यते यत्र विद्वद्भिः स आयुर्वेद उच्यते ॥३॥ áyurvedasya niruktim áha । अनेन पुरुषो यस्मादायुर्विंदति वेत्ति च । तस्मान्मुनिवरैरेष आयुर्वेद इति स्मृतः ॥४॥ sarírajívayor yogo jívanam, tenávachhinnah kala áyuh. Áyurvedadváráyushyány anáyushyáni cha dravyagunakarmáni jnátvá, teshám sevanatyágábhyám árogyenáyur vindati Tenaiva hetuná parasyápy áyur vetti cha

Kramam áha *Tatrádau Brahmaprádurbhávah* । विधातार्थर्वसर्वस्वमायुर्वेदं प्रकाशयन् । स्वनाम्ना संहितां चक्रे लक्षश्लोकमयीमृजुं ॥५॥

Atha Dakshaprádurbhávah । ततः प्रजापतिं दक्षं दक्षं सकलकर्मसु । विधिर्धीनीरधिः सांगमायुर्वेदमुपादिशत् ॥६॥

Athásvinisutaprádurbhávah । दक्षादधीत्य दस्रौ वितेनतुः संहितां स्वीयां । सकलचिकित्सकलोकप्रतिपत्तिविवृद्धये धन्यां ॥७॥ स्वयंभुवः शिरश्छिन्नं भैरवेण हैमाय तत् । अश्विभ्यां संहितं तस्मात्तौ जातौ यज्ञभागिनौ ॥८॥ देवासुररणे देवा दैत्यैर्ये सक्षताः कृताः । अक्षतास्ते कृताः सद्यो दस्राभ्यामद्भुतं महत् ॥९॥ वज्रिणोऽभूद्भुजस्तंभः स दस्राभ्यां चिकित्सितः । सोमाद्विपतितश्चेंद्रस्ताभ्यामेव सुखीकृतः ॥१०॥ विशीर्णा दशनाः पूष्णो नेत्रे नष्टे भगस्य च । शशिनो राजयक्ष्माभूदश्विभ्यां ते चिकित्सिताः ॥११॥ भार्गवश्च्यवनः कामी वृद्धः स विकृतिं गतः । वीर्यवर्णस्वरोपेतः कृतोऽश्विभ्यां पुनर्युवा ॥१२॥ एतैश्चान्यैश्च बहुभिः कर्मभिर्भिषजां वरौ । बभूवतुर्भृशं पूज्याविंद्रादीनां दिवौकसां ॥१३॥

Athendraprádurbhávah । संदृश्य दस्रयोरिंद्रः कर्माण्येतानि यत्नवान् । आयुर्वेदं निरुद्वेग तौ ययाचे शचीपतिः ॥१४॥ नासत्यौ सत्यसंधेन शक्रेण किल याचितौ । आयुर्वेदं यथाधीतं ददतुः शतमन्यवे ॥१५॥ नासत्याभ्यामधीत्यैष आयुर्वेदं शतक्रतुः । अध्यापयामास बहूनात्रेयप्रमुखान्मुनीन् ॥१६॥

Athátreyaprádurbhávah । एकदा जगदालोक्य गदाकुलमितस्ततः । चिंतयामास भगवानात्रेयो मुनिपुंगवः ॥१७॥ किं करोमि क्व गच्छामि कथं लोका निरामयाः । भवंति, सामयानेतान्न शक्नोमि निरीक्षितुं ॥१८॥ दयालुरहमत्यर्थं स्वभावो दुरतिक्रमः । एतेषां दुःखतो दुःखं ममापि हृदयेऽधिकं ॥१९॥ आयुर्वेदं पठिष्यामि नैरुज्याय शरीरिणां ।

[1] Cod E I H 72 in canis rabidi morsum hanc precem *Vriddhavágbhatae* tributam continet अलर्काधिपते यक्ष सारमेय गणाधिप । अलर्कजुष्टमेतं मे निर्विषं कुरु मा चिरात् ॥

इति निश्चित्य गतवानात्रेयस्त्रिदशालयं ॥२०॥ तत्र मंदिरमिंद्रस्य गत्वा शक्रं ददर्श सः । सिंहासनसमासीनं स्तूयमानं सुरर्षिभिः ॥२१॥ भासयंतं दिशो भासा भास्करप्रतिमत्विषा । आयुर्वेदमहाचार्यं शिरोधार्यं दिवौकसां ॥२२॥ शक्रस्तु तं निरीक्ष्यैव सत्वरं सिंहासनो ययौ । तदग्रे पूजयामास भृशं भूरितपःकृश ॥२३॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं । स मुनिर्वक्तुमारेभे निजागमनकारणं ॥२४॥ देवराज न जानासि द्विष एव यतो भवान् । विधात्रा विहितो यत्नात्त्रिलोकीलोकपालकः ॥२५॥ व्याधिभिर्व्यथिता लोकाः शोकाकुलितचेतसः । भूतले संति, संतापं तेषां हर्तुं कृपां कुरु ॥२६॥ आयुर्वेदोपदेशं मे कुरु कारुण्यतो नृणां । तथेत्युक्त्वा सहस्राक्षोऽध्यापयामास तं मुनिं ॥२७॥ मुनींद्र इंद्रतः सांगमायुर्वेदमधीत्य सः । अभिनंद्य तमाशीर्भिराजगाम पुनर्महीं ॥२८॥ अथात्रेयो मुनिः श्रेष्ठो भगवान्करुणाकरः । स्वनाम्ना संहितां चक्रे नरपक्रानुकंपया ॥२९॥ Tato 'gnıveşam, *Bhedam* cha, *Játúkarnam*, *Parásaram* । *Kshírapánım* cha, *Háritam* áyurvedam apáthayat ॥30॥ Tantrasya kartá prathamam *Agnıveso*[1] 'bhavat purá । tato *Bhedádayas* chakruh svam svam tantram, kritáni tu ॥31॥ श्रावयामासुरात्रेयं मुनिवृंदेन वंदितं । श्रुत्वा च तानि तंत्राणि हृष्टोऽभूदत्रिनंदनः ॥३२॥ यथावत्सूचितं तस्मात्प्रहृष्टा मुनयोऽभवन् । दिवि देवर्षयो देवाः श्रुत्वा साध्विति तेऽब्रुवन् ॥३३॥

Atha Bharadvájaprádurbhávah । एकदा हिमवत्पार्श्वे देवादागत्य संगताः । मुनयो बहवस्तांश्च नामभिः कथयाम्यहं ॥३४॥ भरद्वाजो मुनिवरः प्रथमं समुपागतः । ततोऽंगिरास्ततो गर्गो मरीचिर्भृगुभार्गवौ ॥३५॥ पुलस्त्योऽगस्तिरसितो वसिष्ठः सपराशरः । हारीतो गोतमः सांख्यो मैत्रेयश्च्यवनोऽपि च ॥३६॥ जमदग्निश्च गार्ग्यश्च काश्यपः कश्यपोऽपि च । नारदो वामदेवश्च मार्कंडेयः कपिष्ठलः ॥३७॥ शांडिल्यः सहकौंडिन्यः शाकुनेयश्च शौनकः । आश्वलायनसांकृत्यौ विश्वामित्रः परीक्षितः ॥३८॥ देवलो गालवो धौम्यः काण्वकात्यायनावुभौ । कांकायनो वैजवापः कुशिको बादरायणिः ॥३९॥ हिरण्याक्षश्च लोगाक्षिः शरलोमा च गोभिलः । वैखानसा वालखिल्यास्तथैवान्ये महर्षयः ॥४०॥ ब्रह्मज्ञानस्य निधयो यमस्य नियमस्य च । तपसस्तेजसा दीप्ता हूयमाना इवाग्नयः ॥४१॥ सुखोपविष्टास्ते तत्र सर्वे चक्रुः कथामिमां । धर्मार्थकाममोक्षाणां मूलमुक्तं कलेवरं । तच्च सर्वार्थसिद्धे भवेद्यदि निरामयं ॥४२॥ तपःस्वाध्यायधर्माणां ब्रह्मचर्यव्रतायुषां । हर्तारः प्रसृता रोगा यत्र तत्र च सर्वतः ॥४३॥ रोगाः कार्श्यकरा बलक्षयकरा देहस्य चेष्टाहरा दृष्ट्याद्यींद्रियशक्तिसंक्षयकराः सर्वांगपीडाकराः । धर्मार्थाखिलकाममुक्तिषु महाविघ्नस्वरूपा बलात्प्राणानाशु हरंति, संति यदि ते क्षेमं कुतः प्राणिनां ॥४४॥ तदेषां प्रशमाय कश्चन विधिर्विंद्यो भवद्भिर्बुधैर्योग्यैरित्यभिधाय संसदि भरद्वाजं मुनिं तेऽब्रुवन् । त्वं योग्यो भगवन्सहस्रनयनं याचस्व लब्धं क्रमादायुर्वेदमधीत्य यं गदभयान्मुक्ता भवामो वयं ॥४५॥ इत्थं स मुनिभिर्योग्यैः प्रार्थितो विनयान्वितैः । भरद्वाजो मुनिश्रेष्ठो जगाम त्रिदशालयं ॥४६॥ तत्रेंद्रभवनं गत्वा सुरर्षिगणमध्यगं । दृष्टवान्वृत्रहंतारं दीप्यमानमिवानलं ॥४७॥ दृष्ट्वैव स मुनिं प्राह भगवान्मघवा मुदा । धर्मज्ञ स्वागतं तेऽस्तु मुनिं तं समपूजयत् ॥४८॥ सोऽभिगम्य जयाशीर्भिरभिनंद्य सुरेश्वरं । ऋषीणां वचनं सम्यगश्रावयत सत्तमं ॥४९॥ व्याधयो हि समुत्पन्नाः सर्वप्राणिभयंकराः । तेषां प्रशमनोपायं यथावद्वक्तुमर्हसि ॥५०॥ तमुवाच मुनिं सांगमायुर्वेदं शतक्रतुः । जीनेष्टंयंसहस्राणि देही नीरुग्विशम्य यं ॥५१॥ सोऽनंतपारं त्रिस्कंधमायुर्वेदं महामतिः । यथावदचिरात्सर्वं बुबुधे तन्मना मुनिः ॥५२॥ तेनायुः सुचिरं लेभे भरद्वाजो निरामयं । अन्यानपि मुनिश्चक्रे नीरुजःसुचिरायुषः ॥५३॥ तत्रत्या (tattatra A. tatratya B.) जनितज्ञानचक्षुष ऋषयोऽखिलाः । गुणान्कर्माणि द्रव्याणि दृष्ट्वा तद्विधिमाश्रिताः ॥५४॥ आरोग्यं लेभिरे दीर्घमायुश्च सुखसंयुतं । आयुर्वेदोक्तविधिनान्येऽपि स्युर्मुनयो यथा ॥५५॥

Atha Charakaprádurbháv̇ah । यदा मत्स्यावतारेण हरिणा वेद उद्धृतः । तदाशेषं च (तदाशेषश्च MS.) तत्रैव वेदं सांगमवाप्तवान् ॥५६॥ अथर्वांतर्गतं सम्यगायुर्वेदं च लब्धवान् । एकदा स महीवृत्तं द्रष्टुं चर इवागतः ॥५७॥ तत्र लोकान्गदैर्ग्रस्तान्व्यथया परिपीडितान् । स्थलेषु बहुषु व्यग्रान्म्रियमाणांश्च दृष्टवान् ॥५८॥ तान्दृष्ट्वातिदयायुक्तस्तेषां दुःखेन दुःखितः । अनंतश्चिंतयामास रोगोपशमकारणं ॥५९॥ संचिंत्य स स्वयं तत्र मुनेः पुत्रो बभूव ह । यतश्चर इवायातो न ज्ञातः केनचिद्यतः ॥६०॥ तस्माच्चरकनामासौ विख्यातः क्षितिमंडले । स भाति चरकाचार्यो देवाचार्यो यथा दिवि । सहस्रवदनस्यांशो येन ध्वंसो रुजां कृतः ॥६१॥ आत्रेयस्य मुनेः शिष्या अग्निवेशादयोऽभवन् । मुनयो बहवस्तैश्च कृतं तंत्रं स्वकं स्वकं ॥६२॥ तेषां तंत्राणि संस्कृत्य समाहृत्य विपश्चिता । चरकेणात्मनो नाम्ना ग्रंथोऽयं चरकः कृतः ॥६३॥

Atha Dhanvantariprádurbhávah । एकदा देवराजस्य दृष्टिर्निपतिता भुवि । तत्र तेन नरा दृष्टा व्याधिभिर्भृशपीडिताः ॥६४॥ तान्दृष्ट्वा हृदयं तस्य दयया परिपीडितं । दयार्द्रहृदयः शक्रो धन्वंतरिमुवाच ह ॥६५॥ धन्वंतरे सुरश्रेष्ठ भगवन्किंचिदुच्यते । योग्यो भवसि भूतानामुपकारपरो भव ॥६६॥ उपकाराय लोकानां केन किं न कृतं पुरा । त्रैलोक्याधिपतिर्विष्णुरभून्मत्स्यादिरूपवान् ॥६७॥ तस्मात्त्वं पृथिवीं याहि काशीमध्ये नृपो भव । प्रतीकाराय रोगाणामायुर्वेदं प्रकाशय ॥६८॥ इत्युक्त्वा सुरशार्दूलः सर्वभूतहितेप्सया । समस्तमायुषो वेदं धन्वंतरिमुपादिशत् ॥६९॥ अधीत्य चायुषो वेदमिंद्राद्धन्वंतरिः पुरा । आगत्य पृथिवीं काश्यां जातो बाहुजवेश्मनि ॥७०॥ नाम्ना सुतोऽभवत्ख्यातो दिवोदास इति क्षितौ । बाल एव विरक्तोऽभूच्चचार च महत्तपः ॥७१॥ यत्नेन

---

[1] Libellus huic auctori tributus, *Anjana*, i e collyrium, appellatus, quo morborum principalium diagnosis distichis 234 tractatur, in codice E I H 1643 exstat Incipit व्यपोधतिमिरच्छिन्नचक्षुषां भिषजां कृते । सूक्ष्मं करोत्यग्निवेशो ग्रंथमंजनमाख्यया ॥१॥ दोषरोषो रुजां हेतुस्तत्प्रकोपे तु कारणं । प्रत्येकं हीनमिथ्यातियोगः कालार्थकर्मणां ॥२॥ Desinit in distichis अतिविस्तरपुस्तकपाठहठप्रतिहस्ततया धृतभूरिभियां नयनानलदृग्भ्रमपथ्यकृतं भिषजामिदमंजनमस्तु मुदे ॥२३३॥ चकार चतुरोचितं तदिदमग्निवेशोऽंजनं परोपकृतये कृतं परिमितं रुजां ज्ञापकं । ततः समुदितैः सदा सुकृतराशिभिस्तुष्यतां तुषारगिरिकन्यकापरिवृढः स योषित्सुतः ॥२३४॥ Codex anno 1793 non satis accurate exaratus est

महता श्रिया तं काश्यामकरोन्नृपं । ततो धन्वंतरिर्लोकैः काशिराजोऽभिधीयते ॥७२॥ हिताय देहिनां स्वीया संहिता विहितामुना । स्वयं विद्यार्थिनो लोकान्संहितां तामपाठयत् ॥७३॥

Atha Suṣrutaprádurbhávah । अथ ज्ञानदृशा विश्वामित्रप्रभृतयोऽवदन् । अयं धन्वंतरिः काश्यां काशिराजो ऽय उच्यते ॥७४॥ विश्वामित्रो मुनिस्तेषु पुत्रं सुश्रुतमुक्तवान् । वत्स वाराणसीं गच्छ विश्वेश्वरवल्लभां ॥७५॥ तत्र नाम्ना दिवोदासः काशिराजोऽस्ति बाहुजः । स हि धन्वंतरिः साक्षादायुर्वेदविदां वरः ॥७६॥ सर्वप्राणिदयावीर्यमुपकारी महायशाः । आयुर्वेदं ततोऽधीष्व लोकोपकृतिहेतवे ॥७७॥ पितुर्वचनमाकर्ण्य सुश्रुतः काशिकां गतः । तेन सार्धं समध्येतुं मुनिसूनुशतं ययौ ॥७८॥ अथ धन्वंतरिं सर्वे वानप्रस्थाश्रमे स्थितं । भगवंतं सुरश्रेष्ठं मुनिभिर्बहुभिः स्तुतं ॥७९॥ काशिराजं दिवोदासं तेऽपश्यन्नित्यवस्थितं । स्वागतं च इति स्माह दिवोदासो यशोधनः ॥८०॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं । ततस्ते सुश्रुतद्वारा कथयामासुरुत्तरं ॥८१॥ भगवन्मानवान्दृष्ट्वा व्याधिभिः परिपीडितान् । क्रंदतो म्रियमाणांश्च जातास्माकं हृदि व्यथा ॥८२॥ आमयानां शमोपायं विज्ञातुं वयमागताः । आयुर्वेदं भवानस्मानध्यापयतु यत्नतः ॥८३॥ अंगीकृत्य वचस्तेषां नृपतिस्तानुपादिशत् । व्याख्यातं तेन ते सम्यग्जगृहुर्मुनयो मुदा ॥८४॥ काशिराजं यथायोग्यैरभिनंद्य मुदान्विताः । सुश्रुताद्याः सुशिक्षार्था जग्मुर्गेहं स्वकं स्वकं ॥८५॥ प्रथमं सुश्रुतस्तेषु स्वं तंत्रं कृतवान्स्फुटं । सुश्रुतस्य सहायोऽपि पृथक्तंत्राणि तेनिरे ॥८६॥ सुश्रुतेन कृतं तंत्रं सु स्तुतं बहुभिर्यतः । तस्मात्सुश्रुतं नाम्ना विख्यातं क्षितिमंडले ॥८७॥ Ity áyurvedapranetrínám prádurbhávah ॥

आयुर्वेदाब्धिमध्यादतिमतिमुनयो योगरत्नानि यत्ना-
  त्कृष्ट्वा स्वे स्वे निबंधे दधुरखिलजनव्याधिविध्वंसनाय ।
तत्संगृहीतैः सुवचनमणिभिर्भावमिश्रश्चिकित्सा-
  शास्त्रे नाम्न्यंधकारं प्रशमयितुमिमं संविधत्ते प्रकाशं ॥८८॥
श्रीपतिपदप्रसादादाशीर्भ्यो भूमिदेवानां ।
भावप्रकाशनामा ग्रंथोऽयं पठ्यतां सर्वैः ॥८९॥

Auctor librum in capita (prakarana) sex divisit. *Primo* (desinit in fol. 6^b) de rerum natura brevissime exponit. *Secundum* incipit: चिकित्सायां शरीरी स्यादधिकृतः । स शरीरी यथोत्पद्यते तद्वोधयितुं गर्भोत्पत्तिक्रममाह ॥ Majore hujus capitis parte anatomiam explicat. Paragraphi singulae hae: rajasvalásvabhávah; rajasvaláyá niyamáh; rajasvalákrityam; bhartrikrityam; yugmáyugmarátrínám phalam; ayogyah purushah; ayogyá strí; garbhávataranakramah; garbhásayasya svarúpam; grihítagarbháyá lakshanam; putragarbhavatyá lakshanam; napunsakavíseshah; garbhalakshanam fol. 11^a. *Trayo doṣháh* (váyu, pitta, kapha) fol. 11^a; dhátavah fol. 14^a; upadhátavah fol. 21^b; ásayáh, marmáṇi fol. 22^a; samdhayah fol. 24^a; siráh fol. 25^a; snáyavah fol. 26^a; dhamanyah fol. 26^b; kaṇḍaráh fol. 27^a; randhráni, srotánsi, jálíni, kúrcháh, rajjavah, sevanyah, samgháṭáh, símantáh fol. 28^a; tvachah, lománi, lomakúpáh fol. 28^b. Denique de partu exponit, usque ad finem capitis fol. 31^a. *Caput tertium* De infantibus curandis. De septem hominum temperamentis fol. 34^b. *Capite quarto* de diaeta agitur, usque ad fol. 49^a. *Quinto* materia medica accuratissime traditur. Partes singulae hae: vyádher lakshaṇam; chikitsá; dravyapaiíkshá fol. 55^b; pratinidhih (medicamentis substituendis); dravyagatam padárthapanchakam (rasa, guṇa, vírya, vipáka, ṣakti) fol. 57^b; harítakyádidravyaguṇáh fol. 61^b; mánsavargah fol. 111^b; mánsasya prakáráh fol. 119^b; kritánnavargah fol. 120^a; várivargah fol. 123^a; dugdhavargah fol. 126^a; dadhivargah fol. 128^a; takravargah fol. 129^a; navanítam, ghritam fol. 129^b; mútravargah; tilatailaguṇáh fol. 130^b; samdhánavargah fol. 131^b; madhuvargah fol. 133^a; ikshuvargah fol. 134^a; anekárthanámavargah fol. 135^a; mánaparibháshá fol. 137^b; bheshajánám vidhánáni fol. 138^b; dhátúnám ṣodhanamáraṇavidhih fol. 141^b; puṭaprakáráh, yantraprakáráh fol. 143^a; dravyáṇám guṇavattávidhih; snehapánavidhih fol. 153^a; pancha karmáni (vamana, vireka, anuvásana, nirúha, návana) fol. 153^b; dhúmapánavidhih fol. 162^b; pratisáranam; svedavidhih fol. 164^a; álepavidhih fol. 166^a; piṇḍívidhih fol. 168^a; tarpaṇavidhih fol. 168^b; puṭapákavidhih fol. 169^a; ropaní vartih, ropaní rasakriyá fol. 170^a; ropanam chúrṇam; snehanam chúrṇam; pratyanjanavidhih fol. 170^b; bheshajabhakshaṇasamayáh fol. 171^b *Capite sexto*[1] nosologia, et therapia, sectione ultima *vájíkaranam* tractatur.

Auctores et libros Bháva hos laudat: *Kárttika* fol 189^b; *Kusumávali* 176^b; *Gadádhara* 189^b. 207^a; *Chakradatta* 187^a, *Charaka*, *Jejjaṭa* (quod nomen e Jaijjaṭa, Jayyaṭa, corruptum videtur); *Dhanvantarinighaṇṭu*[2], *Bhoja* 15^b (पंच पेशीशतान्येव etc.). 18^a (धातो रसादौ मज्जांते etc.). 40^a (गुरूणामर्धसौहित्यं etc.) 47^a (पिबति पर्युषितं जलमन्वहं तिमिरित्तीपरमप्रहरे यदि); *Madanapála* 170^b. 245^b; *Rasapradípa* 13^b. 142^b. 253^b; *Rasaratnapradípa* 192^a. 253^b; *Rasámrita* 100^b; *Rasendrachintámani* 253^b; *Vangasena* 186^a. 248^b; *Vágbhaṭa*; *Vriddhavágbhaṭa* 11^a. 35^a; *Visvámitra* 442^a; *Vrindatiká* 197^b; *Sárngadhara* 22^a. 28^a. 187^a. 189^a. 192^a; *Suṣruta*, *Vriddhasuṣruta* 125^b. 222^b; *Hárita*. Quorum in numero Suṣrutae, Vágbhaṭae, Charakae plurima debet, res vero ab iis traditas melius disposuit, et terminos technicos permultos explicavit. Quae in opere 'Wise, Commentary on the Hindu System of Medicine' traduntur, maximam partem ex Bhávaprakáṣa nec tamen satis accurate excerpta sunt.

De codice Havniensi cf. Westergaard Catal. p. 104. Codex anno 1824 exaratus est. (WILSON 294.)

[1] Hoc caput in sectiones (khaṇḍa) tres divisum est.

[2] Cf *Bhávaprakáṣa* nirmitam prapanakam 122^a.

744.

Foll 10–59 Linn 20 *Bhavaprakásae* capita quatuor prima, et quinti initium (B)

I fol 16^b, II fol 41^a, III fol 45^a, IV fol 59^a

Haec folia post annum 1816 exarata sunt (WILSON 292^b)

745.

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Long 16½ Lat 5½ Linn 6

Rugvinischayas, quo libro *Madhavas*, Indukarae filius, octoginta morborum causas et symptomata (diagnosin) adumbravit (A) Incipit

प्रणम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणं ।
स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलोक्यशरणं शिवं ॥१॥
नानामुनीनां वचनैरिदानीं समासतः सद्भिषजां नियोगात् ।
सोपद्रवारिष्टनिदानलिङ्गो निबध्यते रोगविनिश्चयोऽयं ॥२॥
नानातन्त्रविहीनानां भिषजामल्पमेधसां ।
सुखं विज्ञातुमातङ्कमयमेव भविष्यति ॥३॥

निदानं पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा । सम्प्राप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पञ्चधा स्मृतं ॥४॥[1] निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणैः । *nidanam* ahuh paryáyaih *Pragrupam* येन लक्ष्यते ॥५॥ उत्पित्सुरामयो दोषविशेषेणानधिष्ठितः । लिङ्गमव्यक्तमल्पत्वाद्व्याधीनां तद्यथायथं ॥६॥ tad eva (i e purvarupam) *vyaktatam* yatam *rupam* इत्यभिधीयते । संस्थानं व्यञ्जनं लिङ्गं लक्षणं चिह्नमाकृतिः ॥७॥[2] हेतुव्याधिविपर्यस्तविपर्यस्तार्थकारिणां । औषधान्नविहाराणामुपयोगं सुखावहं ॥८॥ vidyad *upasayam* व्याधेः स हि सात्म्यं इति स्मृतः । विपरीतोऽनुपशयो व्याध्यसात्म्याभिसंज्ञितः ॥९॥ यथादुष्टेन दोषेण यथा चानुविसर्पता । निर्वृत्तिरामयस्यासौ *sampraptir* जातिरागतिः ॥१०॥

Morbos singulos hoc ordine disposuit 1 *jvara*, febris Incipit दक्षापमानसंक्रुद्धरुद्रनिःश्वाससम्भवः । ज्वरोऽष्टधा पृथग्द्वन्द्वसंघातागन्तुजः स्मृतः ॥१॥ मिथ्याहारविहाराभ्यां दोषा ह्यामाशयाश्रयाः । बहिर्निरस्य कोष्ठाग्निं ज्वरदाः स्यू रसानुगाः ॥२॥ स्वेदावरोधः संतापः सर्वाङ्गग्रहणं तथा । युगपद्यत्र रोगेषु स ज्वरो व्यपदिश्यते ॥३॥ 2 *atisara*, dysenteria गुर्वतिस्निग्धरूक्षोष्णद्रवस्थूलातिशीतलैः । विरुद्धाध्यशनाजीर्णैरसात्म्यैश्चातिभोजनैः ॥१॥ स्नेहाद्यैरतियुक्तैश्च मिथ्यायुक्तैर्विषैर्भयैः । शोकदुष्टाम्बुमद्यातिपानैः सात्म्यर्तुपर्ययैः ॥२॥ जलातिरमणैर्वेगविघातैः कृमिदोषतः । नृणां भवत्यतीसारो लक्षणं तस्य वक्ष्यते ॥३॥ 3 *grahaniroga*, diarrhoea अतीसारे निवृत्तेऽपि मन्दाग्नेरहिताशिनः । भूयः संदूषितो वह्निर्ग्रहणीमभिदूषयेत् ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्च्छितैः । सा दुष्टा बहुशो भुक्तमाममेव विमुञ्चति ॥२॥ पक्वं वा सरुजं पूति मुहुर्बद्धं मुहुर्द्रवं । ग्रहणीरोगमाहुस्तमायुर्वेदविदो जनाः ॥३॥ 4 *arsas* haemorrhois पृथग्दोषैः समस्तैश्च शोणितात्सहजानि च । अर्शांसि षट्प्रकाराणि विद्याद्गुदवलित्रये ॥१॥ दोषास्त्वङ्मांसमेदांसि संदूष्य विविधाकृतीन् । मांसाङ्कुरानपानादौ कुर्वन्त्यर्शांसि तान्जगुः ॥२॥ 5 *agnimandya* (dyspepsy), 6 *ajirna* (indigestion), 7 *vishuchika* (cholera), 8 *alasaka* (drum-belly), 9 *vilambika* (constipation)[3] मन्दस्तीक्ष्णोऽथ विषमः समश्चेति चतुर्विधः । कफपित्तानिलाधिक्यात्तत्साम्याज्जाठरोऽनलः ॥१॥ विषमो वातजान्रोगांस्तीक्ष्णः पित्तसमुद्भवान् । करोत्यग्निस्तथा मन्दो विकारान्कफसम्भवान् ॥२॥[4] 10 (fol. 14^a = B 55^a = C 17^a) *krimi*, vermes कृमयस्तु द्विधा प्रोक्ता बाह्याभ्यन्तरभेदतः । बहिर्मलकफासृग्विड्जन्मभेदाच्चतुर्विधाः ॥१॥ 11 *pandu*, icterus पाण्डुरोगाः स्मृताः पञ्च वातपित्तकफैस्त्रयः । चतुर्थः संनिपातेन पञ्चमो भक्षणान्मृदः ॥१॥ व्यायाममम्ल[5] लवणानि मद्यं मृदं दिवास्वप्नमतीव तीक्ष्णं । निषेवमाणस्य प्रदूष्य रक्तं दोषास्त्वचं पाण्डुरतां नयन्ति ॥२॥ Hujus morbi species duae 12 *kamala* (kumbhakamalá) et 13 *halimaka* exstant 14 *rakta pitta*, haemorrhagia घर्मव्यायामशोकाध्वव्यवायैरतिसेवितैः । तीक्ष्णोष्णक्षारलवणैरम्लैः कटुभिरेव च ॥१॥ पित्तं विदग्धं स्वगुणैर्विदहत्याशु शोणितं । ततः प्रवर्तते रक्तमूर्ध्वं चाधो द्विधापि वा ॥२॥ ऊर्ध्वं नासाक्षिकर्णास्यैर्मेढ्रयोनिगुदैरधः । कुपितं रोमकूपैस्तु समस्तैस्तत्प्रवर्तते ॥३॥ 15 *rájayakshman*, phthisis pulmonalis वेगरोधात्क्षयाच्चैव साहसाद्विषमाशनात् । त्रिदोषो जायते यक्ष्मा गदो हेतुचतुष्टयात् ॥१॥ कफप्रधानैर्दोषैस्तु रुद्धेषु रसवर्त्मसु । अतिव्यवायिनो वापि क्षीणे रेतस्यनन्तराः । क्षीयन्ते धातवः सर्वे ततः शुष्यति मानवः ॥२॥ 16 *kasa*, tussis धूमोपघाताद्रजसस्तथैव व्यायामरूक्षान्ननिषेवणाच्च । विमार्गगत्वादपि भोजनस्य वेगावरोधात्क्षवथोस्तथैव ॥१॥ प्राणो ह्युदानानुगतः प्रदुष्टः संभिन्नकांस्यस्वनतुल्यघोषः । निरेति वक्त्रात्सहसा स दोषो मनीषिभिः कास इति प्रदिष्टः ॥२॥ 17 *hikka*, singultus विदाहिगुरुविष्टम्भिरूक्षाभिष्यन्दिभोजनैः । शीतपानाशनस्थानरजोधूमातपानिलैः ॥१॥ व्यायामकर्मभाराध्ववेगाघातापतर्पणैः । हिक्का श्वासश्च कासश्च नृणां समुपजायते ॥२॥ मुहुर्मुहुर्वायुरुदेति सस्वनो यकृत्प्लिहान्त्राणि मुखादिवाक्षिपन् । स घोषवानाशु हिनस्त्यसून्यतस्ततस्तु हिक्केत्यभिधीयते बुधैः ॥३॥ 18 *svasa*, asthma महोर्ध्वच्छिन्नतमकक्षुद्रभेदैस्तु पञ्चधा । भिद्यते स महाव्याधिः श्वास एको विशेषतः ॥१॥ प्राग्रूपं तस्य हृत्पीडा शूलमाध्मानमेव च । आनाहो वक्त्रवैरस्यं शङ्खनिस्तोद एव च ॥२॥ यदा स्रोतांसि संरुध्य मारुतः कफपूर्वकः । विष्वग्व्रजति संरुद्धस्तदा श्वासान्करोति सः ॥३॥ 19 *svarabheda* raucitas अत्युच्चभाषणविषाध्ययनाभिघातसंदूषणैः प्रकुपिताः पवनादयस्तु । स्रोतःसु ते स्वरवहेषु गताः प्रतिष्ठा हन्युः स्वरं भवति चापि हि षड्विधः सः ॥१॥ 20 (fol 22^b = 81^b = 28^b) *arochaka*, nausea वातादिभिः शोकभयातिलोभक्रोधैर्मनोघ्नाशनरूपगन्धैः । अरो-

---

[1] Quae sequuntur collatis codicibus B C et commentarii ope emendata sunt

[2] Haec sex vocabula *rupae* synonyma sunt

[3] Nomina uncis inclusa e Wisei libro extracta sunt

[4] In codice C *bhasmaka* (bulimy) additur

[5] व्यायाममम्ल A.

चक्राः स्मुः ॥ 21 *chhardi*, vomitus दुष्टैर्दोषैः पृथक्सर्वैर्बीभत्सालोकनादिभिः । छर्दयः पञ्च विज्ञेयास्तासां लक्षणमुच्यते ॥१॥ 22 *trishna*, sitis भयश्रमाभ्यां बलसंक्षयाद्वा ऊर्ध्वं चितं पित्तविवर्धनैश्च । पित्तं सवातं कुपितं नराणां तालुप्रपन्नं जनयेत्पिपासां ॥१॥ 23 *murchha*, animi defectus क्षीणस्य बहुदोषस्य विरुद्धाहारसेविनः । वेगाघातादभिघाताद्धीनसत्त्वस्य वा पुनः ॥१॥ करणायतनेषूग्रा बाह्येष्वभ्यन्तरेषु च । निविशन्ति यदा दोषास्तदा मूर्छन्ति मानवाः ॥२॥ संज्ञावहासु नाडीषु पिहितास्वनिलादिभिः । तमोऽभ्युपैति सहसा सुखदुःखव्यपोहकृत् ॥३॥ सुखदुःखव्यपोहाच्च नरः पतति काष्ठवत् । मोहो मूर्छेति तामाहुः षड्विधा सा प्रकीर्तिता ॥४॥ 24 *madatyaya*, ebrietas ये विषस्य गुणाः प्रोक्तास्ते मद्येऽपि प्रतिष्ठिताः । तेन मिथ्योपयुक्तेन भवत्युग्रो मदात्ययः ॥१॥ किंतु मद्यं स्वभावेन यथैवान्नं तथा स्मृतं । अयुक्तियुक्तं रोगाय युक्तियुक्तं यथामृतं ॥२॥ 25 *daha*, aestus त्वचं प्राप्तः स पानोष्मा पित्तरक्ताभिमूर्छितः । दाहं प्रकुरुते घोरं पित्तवत्तत्र भेषजं ॥१॥ 26 *unmáda*, insania, et 27 *bhutonmáda*, furor lymphaticus मदयन्त्युद्धता दोषा यस्मादुन्मार्गमागताः । मानसोऽयमतो व्याधिरुन्माद इति कीर्तितः ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्छितैः । मानसेन च दुःखेन स पञ्चविध उच्यते ॥२॥ विषाद्भवति षष्ठश्च यथास्वं तत्र भेषजं । स चाप्रवृद्धस्तरुणो मदसंज्ञां बिभर्ति हि ॥३॥ 28 *apasmára*, morbus comitialis तम प्रवेशसंरंभो दोषोद्रेकहतस्मृतिः । अपस्मार इति ज्ञेयो गदो घोरश्चतुर्विधः ॥१॥ हृत्कम्पः शून्यता स्वेदो ध्यानं मूर्छा प्रमूढता । निद्रानाशश्च तस्मिंस्तु भविष्यति भवत्यथ etc ॥२॥ 29 *vátavyadhi* (nervous diseases) रूक्षशीताल्पलघ्वन्नव्यवायातिप्रजागरैः । विषमादुपचाराच्च दोषासृक्स्रवणादपि ॥१॥ लङ्घनप्लवनात्यध्वव्यायामातिविचेष्टितैः । धातूनां संक्षयाच्चिन्ताशोकरोगादिकर्षणात् ॥२॥ वेगसंधारणादामादभिघातादभोजनात् । मर्माबाधाद्गजोष्ट्राश्वशीघ्रयानापतंसनात् ॥३॥ देहे स्रोतांसि रिक्तानि पूरयित्वानिलो बली । करोति विविधान्व्याधीन्सर्वाङ्गैकाङ्गसंश्रितान् ॥४॥ 30 (fol $34^b = 119^b = 44^a$) *vátavyadhi* (cf Wise, p 266) लवणाम्लकटुक्षाररूक्षोष्णाजीर्णभोजनैः । क्लिन्नशुष्काम्बुजानूपमांसपिण्याकमूलकैः ॥१॥ कुलत्थमाषनिष्पावशाकादिपललेक्षुभिः । दध्यारनालसौवीरशुक्ततक्रसुरासवैः ॥२॥ विरुद्धाध्यशनक्रोधदिवास्वप्नप्रजागरैः । प्रायशः सुकुमाराणां मिथ्याहारविहारिणां । स्थूलानां सुखिनां चापि कुप्यते वातशोणितं ॥३॥ 31 (*urustambha*, paralysis of the lower extremities, Wilson, cf Wise, p 390) शीतोष्णद्रवसंशुष्कगुरुस्निग्धैर्निषेविते । जीर्णाजीर्णे तथायाससंक्षोभस्वप्नजागरैः ॥१॥ सश्लेष्ममेदःपवनमाममत्यर्थसंचितं । अभिभूयेतरं दोषमूरू चेत्प्रतिपद्यते ॥२॥ सक्थ्यस्थिनी प्रपूर्यान्तः श्लेष्मणा स्तिमितेन च । तदा स्तभ्नाति तेनोरू स्तब्धौ शीतावचेतनौ ॥३॥ 32 *ámaváta* (acute rheumatism) विरुद्धाहारचेष्टस्य मन्दाग्नेर्निश्चलस्य च । स्निग्धं भुक्तवतो ह्यन्नं व्यायामं कुर्वतस्तथा ॥१॥ वायुना प्रेरितो ह्यामः श्लेष्मस्थानं प्रधावति । तेनात्यर्थं विदग्धोऽसौ धमनीः प्रतिपद्यते ॥२॥ वातपित्तकफैर्भूयो दूषितः सोऽन्नजो रसः । स्रोतांस्यभिष्यन्दयति नानावर्णोऽतिपिच्छिलः ॥३॥ 33 *sula*, dolor colicus (जनगनाशाय हर्षस्त्रिशूल etc ॥१॥ स विष्णुहुंकारविमोहितात्मा etc ॥२॥) दोषैः पृथक्समस्तामद्वन्द्वैः शूलोऽष्टधा भवेत् । सर्वेष्वेतेषु शूलेषु प्रायेण पवनः प्रभुः ॥३॥ 34 *udavarta* (retention of discharges) वातविण्मूत्रजृम्भाश्रुक्षवोद्गारवमीन्द्रियैः । क्षुत्तृष्णोच्छ्वासनिद्राणां धृत्योदावर्तसंभवः ॥१॥ Huic 35 *anaha* (Wise, p 353) adjungitur 36 *gulma* (swellings in the abdomen) दुष्टा वातादयोऽत्यर्थं मिथ्याहारविहारतः । कुर्वन्ति पञ्चधा गुल्मं कोष्ठान्तर्ग्रन्थिरूपिणं ॥१॥ तस्य पञ्चविधं स्थानं पार्श्वं हृन्नाभिबस्तयः । हृन्नाभ्योरन्तरे ग्रन्थिः संचारी यदि वाचलः । वृत्तश्चापचयवान्स गुल्म इति कीर्तितः ॥२॥ 37 *hridroga*, cardialgia अत्युष्णगुर्वम्लकषायतिक्तश्रमाभिघाताध्यशनप्रसङ्गैः । संचिन्तनैर्वेगविधारणैश्च हृदामयः पञ्चविधः प्रदिष्टः ॥१॥ दूषयित्वा रसं दोषा विगुणा हृदयं गताः । हृदि बाधां प्रकुर्वन्ति हृद्रोगं तं प्रचक्षते ॥२॥ 38 *mutrakrichhra*, stranguria व्यायामतीक्ष्णौषधरूक्षमद्यप्रसङ्गनित्यद्रुतपृष्ठयानात् । आनूपमांसाध्यशनादजीर्णात्स्युर्मूत्रकृच्छ्राणि नृणां तथाष्टौ ॥१॥ पृथङ्मलाः स्वैः कुपिता निदानैः सर्वेऽथवा कोपमुपेत्य बस्तौ । मूत्रस्य मार्गं परिपीडयन्ति यदा तदा मूत्रयतीह कृच्छ्रात् ॥२॥ 39 *mutrághata* (Wise, p 364) जायन्ते कुपितैर्दोषैर्मूत्राघातास्त्रयोदश । प्रायो मूत्रविघाताद्यैर्वातकुण्डलिकादयः ॥१॥ 40 (fol $43^b = 145^b = 54^a$) *asmarí*, calculus वातपित्तकफैस्तिस्रश्चतुर्थी शुक्रजा परा । प्रायः श्लेष्माश्रयाः सर्वा अश्मर्यः स्युर्यमोपमाः ॥१॥ 41–43 *prameha* (Wise, p 359), *madhumeha*, *puliká* आस्यासुखं स्वप्नसुखं दधीनि ग्राम्यौदकानूपरसाः पयांसि । नवान्नपानं गुडवैकृतं च प्रमेहहेतुः कफकृच्च सर्वं ॥१॥ 44 *medas*, obesitas अव्यायामदिवास्वप्नश्लेष्मलाहारसेविनः । मधुरोऽन्नरसः प्रायः स्नेहान्मेदो विवर्धयेत् ॥१॥ मेदसावृतमार्गत्वात्पुष्यन्त्यन्ये न धातवः । मेदस्तु चीयते तस्मादशक्तः सर्वकर्मसु ॥२॥ 45 *udara*, uteri inflatio रोगाः सर्वेऽपि मन्दाग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैश्चान्नैर्जायन्ते मलसंचयात् ॥१॥ रुद्ध्वा स्वेदाम्बुवाहीनि दोषाः स्रोतांसि संचिताः । प्राणाग्न्यपानान्संदूष्य जनयन्त्युदरं नृणां ॥२॥ 46 *sotha*, tumor रक्तपित्तकफान्वायुर्दुष्टो दुष्टान्बहिः सिराः । नीत्वा रुद्धगतिस्तैर्हि कुर्यात्त्वङ्मांससंश्रयं । सोत्सेधं संहतं शोथं तमाहुर्निचयादतः ॥१॥ 47 *vriddhi* (Wise, p 370) क्रुद्धोऽनूर्ध्वगतिर्वायुः शोथशूलकरश्चरन् । मुष्कौ वङ्क्षणतः प्राप्य फलकोषाभिवाहिनीः । प्रपीड्य धमनीर्वृद्धिं करोति फलकोषयोः ॥१॥ 48 *galaganda*, struma निबद्धः श्वयथुर्यस्य मुष्कवल्लम्बते गले । महान्वा यदि वा ह्रस्वो गलगण्डं तमादिशेत् ॥१॥ वातः कफश्चापि गले प्रदुष्टो मन्ये तु संसृत्य तथैव मेदः । कुर्वन्ति गण्डं क्रमशः स्वलिङ्गैः समन्वितं तं गलगण्डमाहुः ॥२॥ Eodem capite 49. *gandamála* (scrofulous swellings), 50 *granthi*, 51 *apachí*, 52 *arbuda* tractantur 53 *slipada*, elephantiasis यः सज्वरो वङ्क्षणतो भृशार्तिः शोथो नृणां पादगतः क्रमेण । तच्छ्लीपदं स्यात्करकर्णनेत्रशिश्नौष्ठनासास्वपि केचिदाहुः ॥१॥ 54 *vidradhi* त्वग्रक्तमांसमेदांसि प्रदूष्यास्थिसमाश्रिताः । दोषाः शोथं शनैर्घोरं जनयन्त्युच्छ्रिता भृशं ॥१॥ महामूलं रुजावन्तं वृत्तं वाप्यथवायतं । स विद्रधिरिति ख्यातो विज्ञेयः

षड्विधश्च सः ॥२॥ 55–59 de variis ulceribus et tuberibus 55 *vranasotha* (Wise, p 187) एकदेशोत्थितः शोथो व्रणानां पूर्वलक्षणम् । षड्विधः स्यात्पृथक्सर्वदोषास्रागन्तुकस्तथा ॥१॥ शोथाः षडेते विज्ञेयाः प्रागुक्ते शोथलक्षणे । विशेषः कथ्यते तेषां पक्वापक्वविनिश्चये ॥२॥ 56 *sariravrana* द्विधा व्रणः परिज्ञेयः शारीरागन्तुभेदतः । दोषैराद्यस्तयोरन्यः शस्त्रादिक्षतसंभवः ॥१॥ 57 *sadyo vrana* नानाधारामुखैः शस्त्रैर्नानास्थाननिपातितैः । भवन्ति नानाकृतयो व्रणास्तांस्तान्निबोध मे ॥१॥ छिन्नं भिन्नं तथा विद्धं क्षतं पिच्चितमेव च । घृष्टमाहुस्तथा षष्ठं तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥२॥ 58 *bhagnavrana* भग्नं समासाद्द्विविधं वदन्ति काण्डे च संधौ च हि तत्र संधौ । उत्पिष्टविश्लिष्टविवर्तितं च तिर्यग्गतं क्षिप्तमधश्च षोढा ॥१॥ 59 *nadivrana* यः शोफमाममतिपक्वमुपेक्षतेऽज्ञो यो वा व्रणं प्रचुरपूयमसाधुवृत्तः । अभ्यन्तरं प्रविशति प्रविदार्य तस्य स्थानानि पूर्वविहितानि ततः सपूयः ॥१॥ 60 (fol $58^a = 189^b = 73^b$) *bhagandara* (Wise p 388) गुदस्य द्व्यङ्गुले क्षेत्रे पार्श्वतः पिडकार्तिकृत् । भिन्ना भगन्दरो ज्ञेयः स च पञ्चविधो मतः ॥१॥ 61 *upadanṣa* (Wise, p 373) हस्ताभिघातान्नखदन्तघातादधावनादत्युपसेवनाद्वा । योनिप्रदोषाच्च भवन्ति शिश्ने पञ्चोपदंशा विविधोपचारैः ॥१॥ 62 *sukadosha* (Wise, p 380) अक्रमाच्छेफसो वृद्धिं योऽभिवाञ्छति मूढधीः । व्याधयस्तस्य जायन्ते दश चाष्टौ च शूकजाः ॥१॥ 63 *kushtha*, lepra विरोधीन्यन्नपानानि द्रवस्निग्धगुरूणि च । भजतामागतां छर्दिं वेगांश्चान्यान्प्रतिघ्नताम् ॥१॥ etc 64–66 *sitapitta, udarda, kotha* (Wise, p 269) शीतमारुतसंस्पर्शात्प्रवृद्धौ कफमारुतौ । पित्तेन सह संभूय बहिरन्तर्विसर्पतः ॥१॥ पिपासारुचिहृल्लाससोमोहमादाङ्गगौरव । रक्तलोचनता तेषां पूर्वरूपस्य लक्षणम् ॥२॥ 67 *amlapitta* (Wise p 353) विरुद्धदुष्टाम्लविदाहिपित्तप्रकोपिपानान्नभुजो विदग्धं । पित्तं स्वहेतूपचितं पुरा यत्तदम्लपित्तं प्रवदन्ति सन्तः ॥१॥ 68 *visarpa* (erysipelas) लवणाम्लकटूष्णादिसेवनाद्दोषकोपतः । विसर्पः सप्तधा ज्ञेयः सर्वतः परिसर्पणात् ॥१॥ 69 *visphota*, pustula कट्वम्लतीक्ष्णोष्णविदाहिरूक्षक्षारैरजीर्णाध्यशनातपैश्च । तथर्तुदोषेण विपर्ययेण कुप्यन्ति दोषाः पवनादयस्तु ॥१॥ त्वचमाश्रित्य ते रक्तमांसास्थीनि प्रदूष्य च । घोरान्कुर्वन्ति विस्फोटान्सर्वाञ्ज्वरपुरःसरान् ॥२॥ 70 (fol $65^b = 209^b = 83^a$) *masuriká*, variolae कट्वम्ललवणक्षारविरुद्धाध्यशनाशनैः । दुष्टनिष्पावशाकाद्यैः प्रदुष्टपवनोदकैः ॥१॥ क्रूरग्रहेक्षणाच्चापि देशे दोषाः समुद्धताः । जनयन्ति शरीरेऽस्मिन्दुष्टरक्तेन संगताः । मसूराकृतिसंस्थानाः पिडकाः स्युर्मसूरिकाः ॥२॥ 71 *kshudraroga* de quadraginta morbis minoribus (Wise, p 41?) स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसंनिभा । कफवातोत्थिता ज्ञेया बालानामजगल्लिका ॥१॥ etc (Suṣruta I, 292) 72 *mukharoga* oris morbi sexaginta quinque कर्कशी परुषी रूक्षी सप्रामानिलवेदनी । दारुणं परिपाद्यते रोगो मारुतकोपतः etc 73 *karnaroga*, triginta tres aurium morbi समीरणः श्रवणगतोऽन्यथा चरन् समन्ततः शूलमतीव कर्णयोः । करोति दोषैश्च यथास्वमावृतः स कर्णशूलः कथितोऽतिदुःसहः ॥१॥ 74 *nasaroga*, triginta et unus nasi morbi आनह्यते यस्य विशुष्यते च प्रक्लिद्यते धूप्यति चापि नासा । न वेत्ति यो गन्धरसांश्च जन्तुर्जुष्टं व्यवस्येत्तमपीनसेन ॥१॥ 75 *netraroga*, oculorum morbi उष्णाभितप्तस्य जलप्रवेशाद्दूरेक्षणात्स्वप्नविपर्ययाच्च । स्वेदाद्रजोधूमनिषेवणाच्च छर्देर्विघाताद्वमनातियोगात् ॥१॥ द्रवात्तथान्नान्निशि सेवनाच्च विण्मूत्रवातक्रमनिग्रहाच्च । प्रसक्तसंरोदनशोककोपाच्छिरोभिघातादतिमद्यपानात् ॥२॥ तथा ऋतूनां च विपर्ययेण क्लेशाभिघातादतिमैथुनाच्च । बाष्पग्रहात्सूक्ष्मनिरीक्षणाच्च नेत्रे विकाराञ्जनयन्ति दोषाः ॥३॥ 76 *siroroga* capitis dolor शिरोरोगास्तु जायन्ते वातपित्तकफैस्त्रिभिः । सन्निपातेन रक्तेन क्षयेण कृमिभिस्तथा ॥१॥ 77 de mulierum morbis 78 *balaroga*, infantium morbi 79 *visha*, de venenis स्थावरं जङ्गमं चैव द्विविधं विषमुच्यते । मूलाद्यात्मकमाद्यं स्यात्परं सर्पादिसंभवम् ॥१॥ निद्रां तन्द्रां क्लमं दाहं सपाकं लोमहर्षणम् । शोफं चैवातिसारं च कुरुते जङ्गमं विषम् ॥२॥

Codex post annum 1815 exaratus est (WILSON 4?)

746.

Lat Devan Charta Ind. Foll 283 Long 11 Lat 5 Linn 10, 11

Madhavae Rugvinischayas, cum commentario, *Atankadarpana* appellato, quem Vaidya *Vachaspatis* Pramodae filius, composuit Scholiasta his versibus praefatur तुलसीकुसुमदधत्तमालप्रतिमं वल्लवगोपवलप्रसक्तं किमपि त्रिभुवनैकमूलकन्दं परमानन्दमहं महः स्मरामि १ Sri *Hammira* naresvarah समभवत्प्रौढप्रतापानलज्वालाजालकरालदग्धपवनप्राग्भागभूभृद्धनः यस्य क्षीतुसमाश्रयेऽप्यपि यशः स्वर्लोककल्लोलिनीकल्लोलामलमग्रतः सुमनसा गायन्ति रोमाञ्चिताः २ प्राप्य....नाथसाथ etc. ॥३॥ तस्याभवद्वैद्यवरः प्रभूतविश्वासपात्रं विदितप्रचारैः प्रमोदनामा सकलप्रमोदी कलाविलासैकनिधिर्द्विजेन्द्रः ४ ज्येष्ठो भवत्तस्य सुतः प्रशान्तः शास्त्रार्थवेत्ता शिवशर्मनेता *Rausarma* namna प्रथितः कलाभिः *Mahammada* kshonipateh sabhayám ५ तस्यो पितस्यास्ति सुतः कनीयान् वाचस्पतिः सत्वगुणैकसंगतिः महोदया प्रीतिमतः समस्ता य वैद्यविद्या स्वयमध्यजीगमत् ६ भृगुचरकवाग्भटश्रुतचर्क्रिरकचतुरचेता सुश्रुते सुश्रुतो यः दृढपिलमतियसर्वज्ञविद्यारहस्यः प्रकटितपटुबुद्धिर्बुद्धिकारणादसिद्धः ७ तेनोज्ज्वला विवृतिरल्पधिया हिताय सद्ध्यते विवृतमाधवसंग्रहस्य विज्ञाय तार्ककरवविचारयेद्य वैद्यस्यगुफपदशास्त्रमधुकोषचय ८ ॥

Praeter medicos antiquiores hos fere auctores laudat *Kárttika* fol 118^b 235^a, *Gadadhara* 34^a 95^b, *Gayadasa* 118^b 133^b, *Jagadhaidyaka* 10^b, *Jejjata* 118^b $1?2^a$ 133^b, *Dridhabala* 94^a 122^a 145^b, *Bhoja* 95^b 167^b 168^b 190^a 221^b, *Videha* 11^a 82^a 230^b

Codex post annum 1790 parum accurate exaratus est (WALKER 143)

747.

pera tria Lit Devan Charta Ind Foll 217 ; 11 Lat 4½

oll 1–123 Linn 8, 9 *Rugvinişchayae* textus (C) oc apographon multis distichis additicus interpon est

e codice Havniensi cf Westergaard, p 104 Ex m opere fragmenta Berolinensia 954 955 desumta

laec voluminis pars anno 1670 a Narabhaṭlilara aragrame) exarata est (WALKER 182ª)

748.

it Devan Charta Ind Foll 145 Long 11½ 6 Linn 10

árngadharasamhita quo libro *Şarngadharas* Damoe filius therapiam (chikitsasthánam) capitibus tria duobus tractavit Incipit

श्रिय स दद्यात्भवता पुरारिर्यदंगतेज प्रसरे भवानी ।
विराजते निर्मलचन्द्रिकाया महौषधीय ज्वलिता हिमाद्रौ ॥१॥
प्रसिद्धयोगा मुनिभि प्रयुक्तश्चिकित्सकैर्येबहुशो नुभूता ।
विधीयते शार्ङ्गधरेण तेषा सुसग्रह सज्जनरजनाय ॥२॥

Opus in partes tres divisum est *purvakhanda*, capp , *madhyamakhanda*, capp 8–20, *uttarakhanda*, p 21–32 Capitibus sex primis auctor praecepta eralia e sutrasthána (1–4) et şarirasthana (5, 6) deita tradit 1 paribhashádhyáya 2 bhaishajyaka idravyarasagunaviryavipakasakty-ritushaṭkakhyaná áya 3 nádiparíkshánetraparíkshamutraparíksha agamanádisakunalakshana vaidyayatrasakunalakshakálajnánanirupana. 4 dipanapachanádigunoktividhi aladikathana srishṭikramakathana 6 (inc fol 22ª) roktigarbhotpattikumáraposhanoktiprakritilakshana ana 7 rogagananádhyáya 8 svarasakalpana 9 thádikalpanádhyáya 10 phanṭadikalpanádhyáya. (fol 43ᵇ) himakalpaná. 12 kalkakalpaná. 13 churalpaná 14 vaṭakádikalpaná 15 avalehakalpaná (fol 60ª) ghritakalpana. 17 tailakalpaná. 18 asaishṭakalpana 19 dhatupadhátusodhanamaranakal ná. 20 rasakalpanávidhi 21 snehapánavidhi 22 90ᵇ) svedavidhi 23 vamanavidhi 24 virecha idhi 25 niruhavastividhi. 26 (fol. 100ª) uttara tividhi 27 nasyavidhi 28 dhumapánavidhi 29 dushakavalapratisáranavidhi 30 lepamurdhatailapuranavidhi 31 sonitasravavidhi 32 netrasádanakarma

Operis epilogus hic आयुरर्णवसुद्रस्य गूढार्थमणिसंचया । ा कैश्चिदुपैतेसु कृता विविधसहिता ॥ किंचिदर्थं ततो नीत्वा कृतेय सहिता मया । कृपाकटाक्षविक्षेपमस्या कुर्वंतु साधव ॥ विविध गदार्तिदरिद्रनाशन या हरिरमणीव करोति योगरत्नै । विलसतु शार्ङ्गधरस्य सहिता सा कविहृदयेषु सरोजनिर्मलेषु ॥ Foliis 122–145 index continetur

Liber nuper Benaris editus esse dicitur De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 281

Codex anno 1801 exaratus est (WILSON 293)

749.

Foll 118–122ª Capita tria, quorum primum et tertium e *Şarngadharasamhita* excerpta sunt, secundum a *Malladeva* compositum est

A Fol 118ᵇ distt 9 *Nadiparíksha*, de venarum pulsu tentando Incipit करस्यागुष्ठमूले स्याद्धमनी जीव साक्षणी । तचेष्टया मुख दुःख ज्ञेय कायस्य पंडितै ॥१॥ नाडी धत्ते मरुत्कोपे जलौकासर्पयोर्गति । कुलिंगकाकमंडूकगति पित्तप्र कोपत ॥२॥

B Fol 119 distt 25 *Kalajnanam*, a *Malladeva* compositum, quo aegrorum aut sanitatem recuperaturorum aut moriturorum indicia traduntur Quae aut e corporis habitu aut prodigiis et somniis colliguntur Incipit

महादेव नमस्कृत्य सुरासुरनरार्चित ।
धीमता मल्लदेवेन कालज्ञान निगद्यते ॥१॥
साध्यो वैद्येन विज्ञेय साध्यासाध्यौ गदस्तथा ।
सकलो निष्कलश्चापि जीवित मरण च यत् ॥२॥
सकल कालहीन च निष्कल कालसयुत ।
इंद्रियाणा विकारेभ्यो मरणाशरण भवेत ॥३॥
सौम्याकृतिर्विकृतैश्च हिमेयान्मेपकारिणी ।

इत्यभूता भवेद्दृष्टि (bhaved drishṭih) स्थिर रोगी स जीवति । ४॥

Desinit in disticho इदमायुःप्रमाण हि मल्लदेवेन भाषित । यो न जानाति लोकेऽस्मिन् कथ वैद्य स उच्यते ॥२५॥

C Foll 120–122ª distt 48 *Mutraparíkshá*, de vesica inspicienda Incipit पश्चात् रजनीयामे घटिकाना चतुष्टये etc

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 137ᶠ)

750

Lit. Devan Charta Ind Foll 103 Long 12½ Lat 4½ Linn 8

Hoc codice liber medicinalis continetur, a *Vrinda* compositus quo remedia in morbis singulis adhibenda traduntur Incipit

ध्यात्वा शिव परमतत्वविचारवेद्य
घडीमभीष्टफलदा सगण गणेस ।
धन्वन्तरि मुनिवर मुनिसुश्रुतादी-
नात्रेयमुग्रतपस मनसा प्रणम्य ॥
नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगै
प्रस्तावयाक्यसहितैरिह सिद्धियोगै ।
वृंदेन मदमतिनात्महिताय सम्यक
सलिख्यते गदविनिश्चया क्रमेण ॥

Codex quum in fine mancus sit, titulus ex opere ipso erui non potest nisi forte e corrupto illo prooemii *gahainiçchayah* librum *Agadaniçchaya* inscriptum fu isse conjicere liceat *Vagbhatam* et *Rajamartandam* auctor aliquoties laudat

Codex hoc seculo ineunte neglgentissime exaratus in med o capite *Sarameyachikitsa* desinit neque tamen duobus foliis amplius videtur deesse (WILSON 296)

751.

Lit Bengal Charta Ind Foll 305 Long 19 Lat 4 Linn 8

Prayogamritam, de pharmacia liber, a *Vaidyachintamani*, Vaidyaratnae et Durgae filio, Narasinhakavirajae discipulo compositus Incipit तरि तरि तरणितनया etc

गोविन्दचरणद्वन्द्वममन्दजलज भजे ।
यत्र मन्दाकिनीवारि मकरन्दकणायते ॥
श्रीवैद्यरत्नात्मज एष यत्नात्
श्रीवैद्यचिन्तामणिनामधेय ।
प्रबन्धरन्धे विनयोपयोगि
Sadvaidya-*Vrindam* नमति प्रकाम ॥

Prooemio postquam auctor de metallis ad usus medicos praeparandis necnon de diagnosi (nádiparikshá, jihvaparikshá, mútraparikshá) disseruit, morborum singulorum remedia copiosissime proponit, necnon venena et medicinas vires vitamque restaurantes tractat Quare alteram medicinae partem (chikitsásthána kalpasthána, uttarasthána) complexus est

Capita singula in codice nostro parum accurate indicata sunt, quamobrem pauca tantum a me excerpta sunt rasadijarananvidhi fol 16ᵃ, mutraparikshávidhi fol 23ᵇ, vaidyapraçansavidhi fol. 24ᵃ, jvarachikitsá fol 53ᵃ, atisara fol 55ᵃ, grahani fol 65ᵃ, arças fol 71ᵃ, ajirna fol 76ᵃ, krimiroga fol 77ᵃ, pánduroga kámala halimaka fol 79ᵇ, raktapitta fol 82ᵃ, rajayakshma kshata-kshina fol 92ᵇ, kása fol 96ᵃ, hikká fol 96ᵇ, çvása fol. 99ᵇ, arochaka fol 100ᵇ, murchhá bhrama-tandranidrá samnyása fol. 102ᵇ, dáha fol 103ᵃ, unmáda fol. 105ᵇ vátaroga fol 129ᵃ, krimisutra fol 132ᵃ, urahstambha fol 13?ᵇ, ámavata fol 138ᵇ, çúla fol 145ᵇ, udávarta anáha fol 145ᵇ, gulma fol 148ᵃ, hridroga fol 148ᵇ, urograha fol 149ᵇ, mutrakrichhra fol. 150ᵃ, mutrághata fol 150ᵇ, açmari fol 151ᵇ, prameha pidaka fol 158ᵇ, medoroga fol 159ᵇ, yakrit plihan fol. 167ᵃ, sotha fol 170ᵃ, slipada fol 1 6ᵃ, vidradhi fol 177ᵃ, sariragantudagdhavrana fol. 181ᵇ, nadivrana fol 182ᵃ, bhagandara fol 183ᵃ, upadansadhikara fol 185ᵃ, phulingaroga[1] fol 185ᵇ, sukadosha fol 186ᵃ, bhagna fol 187ᵇ, kushtha fol 202ᵃ kilasa fol 203ᵃ, sitapitta udarda kotha fol 204ᵃ, amlapitta fol 207ᵇ, visarpa fol 208ᵇ, visphota fol 209ᵇ, snayuka fol 210ᵃ, masurika fol 210ᵃ, kshudraroga fol 213ᵇ, karnaroga fol 218ᵃ, pinasa fol 221ᵇ, netraroga fol 234ᵇ, siroroga fol 238ᵇ, pradara fol 241ᵇ, strinukaroga fol 242ᵃ, somaroga fol 243ᵃ, bandhyaroga fol 244ᵃ, kakabandhyaprasamana fol 244ᵃ, mritavatsa fol 245ᵇ, yonivyapad fol 247ᵃ, garbhinisevyasevyavidhi fol 251ᵃ, garbhopakramanadividhi fol 253ᵃ, balarogadhyaya fol 264ᵇ, visharoga fol 268ᵃ, vajikarana fol 277ᵇ, rasayana fol 305ᵃ

Auctorum et librorum nomina haec pauca mihi obviam fuerunt *Kantharava* *Mridanitantra* *Yogamuktavali* *Yogaratna* *Yogaratnasamuchchaya* *Ratnakara* *Rasayamala* *Ramaraja*, Nadiprakasae (quem librum Sankarasena commentatus est) et Rasadipikae auctor, *Srikantha*, *Sudantasena* Plura e codicibus accuratioribus erui poterunt.

Codex post annum 1815 exaratus est (WILSON 49)

752.

Foll 140–174 Linn 13 His foliis *Yogaçatam* continetur, ab auctore anonymo scriptum, quo morborum medicamenta distichis circiter 250 traduntur Textui interpretatio Guzeratica addita est Incipit सिद्धयुष्य रूपविग्रह त । नत्वा गणेश त्रिगुणात्मरूप प्रधाननेकान् प्रविलोक्य सर्वान् । नियध्यते सारसमुच्चयो य ॥१॥ कृत्स्नस्य तन्त्रस्य गुरोरपारा चिकित्सिताद्विप्रसृतस्य दूर विदग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यत योगश तस्य यथ ॥२॥ परीक्ष्य हेत्वामयलक्षणानि चिकित्सि[त]ज्ञेन चिकित्सकेन । निरामदेहस्य हि भेषजानि भवति युक्तान्यमृतोपमानि ॥३॥ बालस्यवृद्धादयादिशुद्धि । दोषप्रवतिघनता च मृते । गुरुदत्ताद विमुप्रताभिरामान्वित व्याधिमुग्राहरते ॥४॥

Distichon secundum et tertium initium operis antiquioris, quod et ipsum *Yogaçata* appellatur, constituunt[2] A quo libellus noster, in vulgi usum compilatus, omnino differt

Haec folia anno 1711 a Devachandra (Navánagarama dhye) parum accurate exarata sunt (WALKER 181ᶠ)

[1] Dákshinátyá upadansavisesham phulinga (i e sphulinga samjnayá vadanti

[2] H c liber dist cha 102 cont nens cum commentariis *Ar* *prabhavae* et *Rupanayanae* in cod E I H 23. 7 exstat

753.

ll 79–89 Lınn 18 *Kalajnanam*, temporis cognı- bellus distichis 128 constans, *Sambhunathae*[1] tri- ı, quo medicinae elementa traduntur Disticha ılı interpretatio Guzeratica sequitur Incipit

· कालज्ञान कलायुक्त शंभू नातप्रभाषित
देहिना ज्ञायते मृत्यु पत्रिमासैर्यपाक्रम १

ालज्ञान ये ग्रंथ कलायुक्त छे शंभु जे माहादेव (interpres igitur culum a Siva profectum esse opinatus est) तेरो कयु ़ ग्रंथे प्रायीनु सागलि ए छ ममवाडामा मृत्यु जानयु ॥१॥ ıpite primo praecepta generalia continentur Se- um, de morbis sanabilibus, incipit वात श्लेष्मा च ष ज्ञायते धातुदर्शनात् । भेदाभेदविभेदेन कालज्ञाने सदा ३५॥ Tertio morbi insanabiles tractantur Inci- पनिलो याति पित्तस्य पित्त याति कफ ग्रहे कफ कट समा- ज्ञोवित तस्य दुर्लभे ॥५१॥ Quarto venae enumerantur ıt उष्णाच तथा लपा मदा च शरला (l सरला) तथा र च स्थिरा शुष्मा सिद्धि (l mrıdvı) रौद्रा प्रकीर्त्तिता ॥७३॥ ıto denique febris curatio tractatur Incipit ज्वरस्य स्थाने वैद्यकेन दिनत्रय न देय कथित तोय भेषज न च ३ ॥८६॥

ı fine haec subscripta sunt इति श्रीशंभुनाथविरचिते लज्ञाने वैद्यकविचारे ज्वरस्थानवर्णन पंचमो समुद्देश ॥ इति लज्ञान समाप्त ॥ Sequuntur vero capita duo, alterum ulsus, alterum de vesicae examinatione (nadıparı- , mutraparíkshá) agens Prius incipit स्नायु नाडी (l धमा) हमा धमनी धरणी धरा ततुकी जीवनज्ञाता (?) स्वास्थ्यबाधका ॥१॥ वातपित्तकफद्वंद्व तृतीय सन्निपातक सा- ध्यासाध्यविवेक च सर्वनाडी प्रकाशयेत् ॥२॥ Alterum incipit परजनीयामे नाडिकाना चतुष्टये उत्थाप्या रोगिणो वैद्य मूत्रोत्सर्ग रयेत् ॥१॥ साद्यधारा परित्यज्य मध्यधारासमुद्भव श्वेतकाचमयो षिप्त्वा मूत्र परिक्षयेत् ॥२॥ Utrumque e *Sarngadhara- hitae* capite tertio desumtum est .

lacc folia anno 1763 a Rupavardhana exarata sunt ıı KER 181c)

754.

oll 90–109. Lınn 7 His foliis *Vaidyajivanam* con- ur, quo libello *Lolimbarajas*, Divakarae filius, mor- ım principalium remedia ita proposuit, ut versibus alis mulierem amatam compellaret. Quod ingenu tate, non ubertate, et poetarum inferiorum imita- tione factum esse, harum rerum gnaros non latebit Idem metra artificiosa adhibuit. Initium collatis codi- cibus alus emendatum, hoc

प्रकृतिसुभगगात्र प्रीतिपात्र रमाया
दिशतु किमपि धाम श्यामल मंगल च ।
सहृदयकमललीला यस्य पादौ दधाते
प्रणतहरजटालीगाङ्गरिंगत्तरंगै ॥१॥
रत्न धामदृशा दृशा सुखकर श्रीमत्प्रगृणास्पद
स्मशाशादशयाद्दु तद्भगवतो भर्गस्य भाग्य भजे ।
यत्कृतेन मया परस्तनि पटीमध्ये समुत्पाद्यते
पद्याना शतमगनाधरसुधास्पर्धा विधानोद्धुर ॥२॥

Divakara prasadena rogyárogyasamihaya ı
Samasena vayam kurmah kavyam sad-*Vaidyajiva*[nam ॥3॥]

तथापि क्रियते ग्रंथ सति यद्यपि दुर्जना ।
नहि दस्युभयाल्लोको दैन्यमानिह वर्तते ॥४॥
येषा न चेतो ललनासु लग्न
मग्न न *Sáhityasudhásamudre* ı
ज्ञास्यति ते किं नु महाप्रयासा-
नथा यथा यादवपुविलासान् ॥५॥
गदगजनाय चतुरैश्चरकाद्यै-
र्मुनिभिर्नृपा[2] कथया कथित यत ।
सखिल लिखामि खलु तस्य रहस्य
स्वकपोलकल्पितमिहास्ति न किचित् ॥६॥

गुरोरधीतासिलवैद्यविद्य
पीयूषपाणि कुशल क्रियासु ।
गतस्पृहो धैर्यधर कृपालु
शुद्धोऽधिकारी भिषगीदृश स्यात् ॥७॥
आदौ निदानविधिना विदध्याद्व्याधिनिश्चय ।
तत साध्य समीक्षेत पश्चाद्भिषगुपाचरेत् ॥८॥
औषध मूढवैद्याना त्यजतु ज्वरपीडिता ।
परसंसर्गसंसक्त कलत्रमिव साधव ॥९॥
पथ्ये सति गदार्तस्य किमौषधनिषेवणे ।
पथ्येऽसति गदार्तस्य किमौषधनिषेवणे ॥१०॥[3]
इह गमिष्यति वैद्यमति खल
प्रथममेव पुरस्तु महासुख ।
प्रियतमस्य मृगाक्षि समागमे
नवकरग्रहणे गृहिणी यथा ॥११॥
यत सर्वेषु रोगेषु प्रायशो बलवान्ज्वर ।
अतस्तस्य प्रतीकार प्रथम ब्रूमहे वय ॥१२॥

Libellus distichis circiter 220 constat, eaque in sec- tiones quinque distribuuntur 1 *jvarapratikare* pra

---

[1] Eadem auctori opus *Vaidyakasárasamgraha* a re *Hitopadesa* m adscribitur MS E I H 2071 quo in codice *parama chárya Srikantha* nea appellatur

[2] *Rudrabhatta* Ad grahanách Charaka S ırita Vagbhata *Bhoja Bheda Bhrgu Agnivesadayah*

[3] *Gomutrikábandhah*

thamo vilásah fol. 96[b], 2 *grahanípratikára* fol 98[b]; 3 *garbhinípratikára*. Incipit: अतः पर कोमलचारिए कास-श्वासप्रतीकारमुदीरयामः । निहति कामं गुरूपंचमूलीकृतः कषायश्चप-लाम्हायः ॥ Desinit in fol. 102[a]; 4 *kshayádipratikára* fol 107[a]

Pulvis a *Gangádhara* praeparatus (Gangádharachúrnam) in fol 97[b] laudatur. Ceterum in foliis 101[b]. et 102[a] pro Lolimbae distichis versus variantes leguntur, quibus subscriptio: '*Ratnakalá-kritam páṭhántaram*,' addita est. Neque silentio praeterierim, *Lolimbae* loco in codicibus compluribus *Lolimma* sive *Lollimma* legi

In fine hoc distichon invenitur.

पायुर्वेदवचोविचारसमये धन्वंतरिः केवल
सीमागाननविदा दिवाकरसुधाभोधितियामापतिः ।
उत्तसः कविताकृता मतिमतां भूभृत्सभाभूमण
जातोत्थाकृत वैद्यजीवनमिद लोलिम्मराजः कविः ॥

Ad librum nostrum in codd E I H. 2071 2180. commentarius a *Rudrabhaṭṭa*, Konerabhattae filio, Vishnus nepote, scriptus, exstat[1] Scholiasta in fine libri haec de gente sua tradit

Yatrágatá *Tryambakaparvatách* cha *Godávarí Sindhunadena* yuktá । tatrásti *Godátaṭamadhyadeṣe Shaṭkheṭakakhyam* nagaram suramyam ॥ 1 ॥ Shaṭ kheṭakair yuktam idam hi, tatra *Mándá*bhidho vansakaro babhúva । srí-*Rámadevena* nripena datto dharmádhikáras cha nibandhamúlah ॥ 2 ॥ Mándábhidhe vansavare varenyah srí-*Krishna*-námá bhishag uttamo 'bhút । kritam *subháshyam* Charakasya yena, granthas cha *Sáhityasudhásamudrah*[2] ॥ 3 ॥ *Krishnád* abhud amalakírtilatávitánah srí-*Hírabhatta* (Hírabhadra codex 2071.) iti vaidyakulávatansah । tasmád abhúvans tanayás cha pancha, gunais cha kántyá munibhih samánáh ॥ 4 ॥ *Náráyano* jyeshṭhataras cha teshám, *Omkáragranthas* cha krito hi yena । tasyánujo Vishnusamánakírtih ṣrí-*Vishnu* námá bhishajám varenyah ॥ 5 ॥ tasyábhavat súnur udárakírtih *Konerabhaṭṭá*bhidhavaidyavaryah (कोनेर cod 2180. कोणेरि cod 2071) । granthah krito yena cha lakshasamkhyah, samudratulyah sakalopayogí ॥ 6 ॥ Svastisrímatpravrittah sakalaguṇaganálamkrito buddhimáns cha, svántasrántártisántih, srutivihitasadácháravistáradhuryah । dugdábdher labdhajanmá bhishag apara iva jnánatah kírtitas cha srímach-chhri-*Khánakhána*tulasadasi tv abhúd vaidyavidyánavadyah ॥ 7 ॥ *Konerabhaṭṭasya* cha súnur ásit srí-*Rudra*-námá jagati prasiddhah । ṭíkáh kritá yena cha panchasamkhyah samudratulyá bhishajám cha mányáh ॥ 8 ॥ ṭíká madíyá cha bhishagvaráṇám syád vrittaye jnánavivriddhaye cha । vidyávatám chápi vinodahetor bhishagvaránám guṇinám cha koshah ॥ 9 ॥ *Mirzákhána*-niyogena ṭíkeyam cha mayá kritá । tena punyena sakalam jagad astu nirámayam ॥ 10 ॥

Haec voluminis folia anno 1708 exarata sunt (WALKER 181[d].)

755.

Foll. 172–188 *Vaidyavallabhas*, i. e medicorum amicus, quo libello, disticha 327. continente, *Sárngadharas*, Vaidyarájae filius, febrium sanandarum remedia tradidit Incipit:

उदयगिरिशिरस्थो निद्रया मुद्रमेत-
ज्जगदगदमशेषं निर्मिमीते [ऽ]निशं यः ।
अमिततमतमिस्रोद्दामदारिद्र्यहारि-
ममृमरकिरणौघ[ः] स्तान्मुदे वः स देवः ॥१॥
दिव्यस्त्रीकुचपल्लवस्थविरतोल्लासैकहेतुं सुधा-
पूर्णं यः कलशं दधज्जलनिधेराविर्बभूवेच्छया ।
नानाव्याधिभरातुराखिलजगज्जीवातुरायुः स्थिरं
दिश्याद्वो दुरितौघकुंजरहरिर्देवः स धन्वंतरिः ॥२॥
रणप्रवणदानवव्रजविमुक्तशस्त्रास्त्रज-
व्रणप्रजनितव्यथाविधुरवासवाराधितौ ।
स्फुरद्गुरुतरज्वरप्रचुरतिग्मतापार्दित-
प्रजाश्रितपदांबुजौ सततमश्विनौ संस्तुमः ॥३॥
अद्वैतोदधिगाहनादविरतं विध्वस्ततापत्रयः
स्वातापिःकृतनित्यनिर्मलचिदानंदप्रबोधोदयः ।
वैकुंठाश्रमसद्मया यतिपतिर्वै स्याद्यमस्याम्यदं
कल्याणं निगमांतशास्त्रविलसत्कांतारकंठीरवः ॥४॥
प्रणम्य पद्मासनदक्षदस्र-
सहस्रदृक्काशिपतीन् गुरूंश्च ।
ज्वरस्य हेत्वाकृतिभेषजानि
वदामि किंचिद्भिषुधप्रियेऽस्मिन् ॥५॥ etc.

मृगाममयाख्यो मृगजातिपूर्वः मलेपको [ऽ]जाविषु चूर्णकोऽन्ये । उष्णीपसंज्ञः सरीसृपेषु पद्मप्रसूनेषु च नीलिकासु ॥११॥ कुंकुमको गोयुक्ते ज्योतिःकस्त्वौषधीषु सर्वासु । ग्रंथिकासंज्ञा व्रततापित्तमिष्यतेऽत्र कपितः ॥१२॥ दुष्टाः स्वहेतुभिर्हृपेत्य मला मकाममामाशयं च रसमामयोपमुक्ताः । रुध्वा ज्वरादुसवहानि शिरामुखानि पक्वाशयात् चलनमाशु बहिर्निरस्य । व्याप्याखिलामपि तनुं परितस्तपंतो निर्वैर्तयंति सपदि ज्वरमात्मरूपं ॥१३॥ तं वातपित्तकफसंकरसंनिपातागतुप्रभेदत इहाष्टविधं वदंति । भेदान्पुनः क्षयविवृद्धिविशेषभिन्नदोषोद्भवाद्गणयंति हि सुश्रुताद्याः ॥१४॥

Fol 173[b]. Vátajvarapratíkára. Pittajvarapratíkára Fol 174[a]. Sleshmajvarapratíkára. Vátapittajvarapratíkára. Fol 174[b].Vatasleshmajvarapratíkára Sleshmapittajvarapratíkára. Fol 176[a] Samdhugachikitsá. Fol 176[b] Antakajvara Fol. 177[b]. Rugdáhapratíkára. Chitta-

[1] Incipit नत्वा शिवां *Chirajambam* तातं कोणेरमश्रितं । वैद्यजीवनत्याख्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥

[2] Cf supra distichon quintum

bhramachikitsá. Fol 178[b] Karnakapratíkara व्ययपुर-तियदुप्यपस्त्रिणोपज्वरपिरतेभेरति मृतेरथो य । प्रलपनमदमोहकपक-ठग्रहपधिरत्वकृत् स कर्णकास्य ॥ Fol 178[b] Kaṇṭhakubja pratíkara हनुस्तम्भदाहाहस्चियासकपप्रलापाभितापप्यपामोहमपत्। शिरोरुग्ज्वरो येन रोषो गलस्य भुव जायते कण्ठकुब्ज स्मृत स ॥ Fol 179[a] Śitagatrapratíkára. Tandrikachikitsá Fol. 179[b] Pralapapratikára Raktashṭhivipratíkara Fol 180[a] Bhugnanetrapratíkára Fol 180[b] Samnipata bhairavo rasah Fol 181[a] Abhinyásachikitsa Jihvakachikitsa

In fine haec leguntur

मुधीरभूत्समदि भूपतीना
सम्मानभाग्नावरपशमन्मा ।
दोपशमान्य सुकवि कलायान्
दयानिधान भुवि देपराज ॥
तस्यात्मन शार्ङ्गधरस्त्रिलोकी-
पति त्रिनेत्र त्रिपुरा च शश्वत् ।
ध्यायन्निमां वैद्यमुदे त्रिदोष-
ज्वरच्छिदे च त्रिशतीं चकार ॥
मय्यनुग्रहबुद्ध्या या कवित्वप्रुतिकौतुकात् ।
सत सततमेवैनामाद्रियध्वं मनोरमा ॥

Haec voluminis pars anno 1653 exarata est (MARSH 328[c])

756.

Foll 98–124 Linn 5 *Śataślokíchandrakala* centum distichorum lunae digitus, i e centum disticha, quorum sena dena partem minorem constituunt Hoc libello *Vopadevas*, Kesavae filius, Dhaneṣae discipulus, seris denis distichis pulverum medicatorum (*chúrna*), pilularum (*guṭiká*), electariorum (*avaleha leha*), butyri (*ájya, ghṛita*), olei (*taila*), aquae (*udaka*) in medicinae usum compositionem docuit (A) Distichon primum emendatis emendandis adjunxi

भिषग्वर्यङ्गिमतारकाधिपतिरत्येति यपेशा यय
धीयाग शरए शरत्समागपगागहस्य यमार्तिच्छिदे ।
न देव शरपि प्रणम्य सहसा सौख्याय कुर्मं शत
श्लोकैं षोडशकौकचूर्णगुटिकालेहाज्यतैलोदका ॥१॥

Desinit in disticho

केलाशाचलमौलिमण्डनमणेर्नृत्यतैव यत्यशो
गायति त्रिदशाङ्गना कलरवाभीरतारस्वरे ।
चाके चन्द्रकलागुणोपितशतश्लोकैं[1] धन्वन्तरिर्मनीं
स त्रैलोक्यमहाकरोंद्रतिलक धीवोपदेव कवि ॥१००॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt. (WALKER 201[f])

[1] °कलां गुणोपित° MSS

757.

Foll 139–177 Linn 11 *Vopadevae Śataślokíchandrakala* (B) Additus est auctoris anonymi commentarius, quo termini difficiliores vocabulis vulgatis explicantur

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 303

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore a Bhámnaji, Vidyadharae filio, exarata est (WALKER 137[h])

758.

Foll 122[b]–138 His foliis tres operis medicinalis cujusdam partes continentur

A Foll 122[b]–130 *Samnipatakalika*, de curandis febrium, trium humorum corruptione ortarum, quatuor decim generibus Incipit

रोगग्रस्तशरीरशान्तिकरणी विघ्नप्रमोदप्रदी
भक्तिप्रपन्ने(?)सुरीपसेवितपदौ त्रैलोक्यचेशप्रदौ ।
मृत्युस्तम्भविधायिनी स्मितस्था विद्योतिताशामुखौ
स्याता तौ जगत सुखाय सतत वैद्याय विद्याश्विनौ ॥१॥

सन्नासिरपोक्त etc ॥२॥

Samdhikaṣ, cha-*antakaṣ* chaiva, *rugdahaṣ chittavibhramah* ।

Śítanjas, tandrikaḥ proktah *kaṇṭhakubjaṣ* cha *karnakah* ॥३॥

Haridro bhagnanetraṣ cha, *raktashṭhiví, pralapakaḥ* ।

Jihvakaṣ chety *abhinyasah samnipataṣ* chaturdaṣa ॥४॥

B Foll 131–133 *Pakadhyáya*, quo capite decocta medicata quaedam traduntur Incipit अथ पाकाध्याय व्याख्यास्याम ॥ अथ गोक्षुरपाक ॥ प्रस्थ गोक्षुरसूक्ष्मचूर्णभृत्ति दुग्धा टके पाचित । मायतेश लवंगलोहमरिच कर्पूरमाकल्लक ॥ etc

Decoctorum nomina haec gokshurapáka, kauchápáka, pippalipaka, erandipaka, javitripaka sop ripaka, nálikerapaka

C Foll 134–138 Remedia hoc capite tradita ad res obscoenas pertinent, quales medicinae parte, *vajíkaraṇa* appellata, tractari solent. Incipit अथ वीर्यस्तम्भ ॥ वीजलिंगं मयि कृत्वा । पद्ममूलेन मंथयेत् । धारयेत्कटीदेशे तु वीर्य स्तंभनकृद्भवेत् ॥१॥

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (WALKER 137[g])

759

Lit Devan Charta Ind Foll 128 Long 11 Lat 4 Linn 8–10

Ánandakandas Hoc libro ea remedia exponuntur, quae e mercurio aliisque metallis et fossilibus (rasa

4 ↘

uparasa) constant Capita singula quum dialogi forma, a Bhairava cum Bhairavi (Parvati, Devi) habiti, tradantur, in promptu est suspicere opus e Tantra quodam desumtum esse Incipit

रससंस्कारमीशान यथावत्कथय भैरव' ॥
तथाष्टादश संस्कारा रसस्य परमेश्वरि ।
तेषां सिद्धिं साधकत्वां यथावत्कथयामि ते ॥
स्वादौ तु स्वेदनं कर्म्म द्वितीयं मर्द्दनादिकं ।
मूर्च्छा तृतीयमुत्थानं चतुर्थं पातनं प्रिये ॥
पंचमं रोधनं षष्ठं नियामं सप्तमं स्मृतं ।
दीपनं चाष्टमं देवि नवमं चानुवासनं ।
दशमं चारणं देवि जारणं रुद्रसंज्ञकं ।
गर्भधृतिर्द्वादशं च बाह्यधृतिस्त्रयोदशी ।
चतुर्दशी स्याद्रागाख्या सारणा दशपंचमं ।
चातुसारणा षोडशी स्याद्विख्याता प्रतिसारणा ॥ etc

Partes singulae parum accurate indicatae sunt Fol 2^b Athato mardanam karma vakshyami Atha murchham prav Fol 3^a adhahpatanam Fol 3^b tiryakpatanam, nirodhakhyam karma Fol. 4^a niyamanam karma dipanam, anuvasanam Fol 4^b charanam Fol 5^a mushikarana Fol 8^a ity abhrakabhishekah, gandhakabhavana Fol. 9^a abhrakajaranam Fol 10^a अत एव प्रवक्ष्यामि द्वंद्वमेलापनं शृणु ॥ Fol 19^a iti garbhadravanam शिवे वक्ष्यामि ते बाह्यधृतिकर्म यथाक्रमं । यत्नोपधो (sic) भ्रकादिषु धृतिर्भवति तच्छृणु ॥ Fol 19^b rasaranjanam Fol 21^a रंजितस्य रसेंद्रस्य प्रवक्ष्ये सारणात्रयं ॥ Fol 23^a *Iti Srianandakande chaturthollasah* सामान्यजारणा प्रोक्ता या या पूर्वं सदाशिव । विशेषजारणं ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol 26^a *Iti Srimahabhairavokte anandakande amriti karanaviśrantau panchamollasah* – – रसादिसंस्कारविधिं सर्वलोकनिबर्हणं । यथाक्रमं प्रवक्ष्यामि शृणुतामवधानतः ॥ Fol 55^b *Anandakande trayovinsatyullasah* श्रीदेव्युवाच ॥ महारसेंद्र परमेलोहेश्च परमेश्वर । साधनाय समस्त तद्रसराजस्य बंधनं ॥ चैक्रा तस्य तु भागैकमष्टभागं तु सूतकं । कनकस्य तु समांशं द्विपदीरसटंकणं ॥ Fol 62^a *Panchavinsatyullasah* रसलिंगं हेमबद्धं ब्रह्मविष्णुशिवद्वयं । धपूजयन्त्यम्बद्धं गणेशस्कंदनंदिनः ॥ Fol 74^a *Shatvinsatyullasah* प्रणम्य परया भक्त्या भैरवं भैरवीं शिवं । उवाच विनयेनेदं लोकानां हितकारिणी ॥ – – कांताभ्रहेमकुलिशरसभस्मरसायनं । अतः परं महादेव श्रोतुमिच्छामि भैरव ॥ Fol 80^b *Iti S d a dasamollasah* पुरा कैलासशिखरे गह्वरेऽद्रिसुतेश्वरौ । चिरमा– क्रीडमानौ निगीषंतौ परस्परं ॥ तस्य रेतः सूतरूपं प्रवाहोऽभूत्तमहान् ॥ Fol 88^b आनंदकंदे – मोल्लास ॥ सूतं चाभ्रं सुवर्णं च कांतलोहं तथाभ्रकं । पंचैतान्यमृतानि स्युः कल्पितानि नृणां मया ॥ मत्रकाशिनि यो वेत्ति सोऽपि साक्षान्महेश्वरः । अहं रससुखाहनात्परतरं न हि ॥ Fol. 89^b *ashtamollasah* देवदेव चिदानंद सच्चिदानंददायक । त्वयैव प्रतिबुद्धास्मि पूर्वं रसविधानकं ॥ इदानीं त्वत्प्रसादेन श्रोतुमिच्छाम्यहं प्रभो । गंधादुपरसानां च लोहानां रसपूरणं ॥ पद्मरागादिरत्नानां लक्षणं पारदाह्वय (पाराह्वय MS) । संस्कारं च गुणान्ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol. 112^b *panchamollasah* स्वरूपं मिश्रकं चेति द्विविधं वज्रमुच्यते । स्वरूपं तत्र गुणं श्रेष्ठं गुणहीनं तु मिश्रकं ॥ Fol 114^a *shashthollasah* रीतिर्द्विधा पुष्पवर्णाभिताम्रकं पिंगलं च पित्तलकं । लोहितकंसारकूटं पिंगललोहं च पीतकं तथा ॥ Fol 118^b *saptamollasah* महांबुराशौ सरिति पर्वते काननेऽपि वा । रत्नानामाकरं देवि स्थानमायेय गौरवात् ॥ तेषु रक्षोविषव्यालव्याधिदोषहराणि च । प्रादुर्भवंति रत्नानि तदर्थेहि गुणानि च ॥ Fol 128^b *ashtamollasah*

Nagarjunae sectatores in fol 124^b memorantur भस्मोदनं धृतिश्वेति त्रिविधं वज्रमारणं । रसबंधकरं प्रोक्तं नागार्जुनपुरःसरं ॥

Codex seculo superiore in terra Nepal exaratus est. Literatura, praecipue in foliis primis, characterem Nepalensem prae se fert (WILSON 423)

760

Foll 107–117 Linn 9 *Dhaturatnamala*, a *Devadatta* Gurjarensi, Haris filio, composita, de metallis et mineralibus in medicinae usum dissolvendis et praeparandis agens Incipit प्रणम्य शारदां शक्तिं सुरहरपादकारकां । धातूनां रत्नमाला च विबोधाय करोम्यहं ॥१॥ ब्रह्मविष्णुहरानं ध्यायेद्वक्ता ध्यायति नित्यशः । तेषां वरप्रदानाच्च सा मयेदं दीर्यते ॥२॥ रूप्यं हेम तथा ताम्रं नागं वंगं तथायसं । खर्परं गगनं प्रोक्तं प्रवालं तालकं शिला ॥३॥ माक्षिकं गंधकं सूतं हीरकं च ब्रवीम्यहं । सर्वेषां धातूपधातूनां लक्षणं मारणं गणान ॥४॥ रूप्यं शुद्धं समानीय नागमूषां तु शोधयेत् । शुद्धे तारे पुनः पश्चात्सूक्ष्मपत्राणि कारयेत् ॥५॥ निंबुचिंचिणीद्राक्षाभिः शोधनीयं पृथक् पृथक् । खालपं दुदकं सार्द्धं तथा दुग्धेन शोधयेत् ॥६॥ गंधकं पारदं रूप्यं किंचिद्गणं च धर्षयेत् द्राक्षारसेन संयुक्तं तारपत्राणि लेपयेत् ॥७॥ मत्र यवे तितिनिक्षिप्य लेपयेद्वस्त्रमृत्तिका । क्षेप्यं गजपुटे मत्रं ज्वालयेच्च ग्रहो पलैः ॥८॥

Fol 108^a rupyagunah, fol. 108^b svarnamishpattigunah, fol 109^a tamramaranam, fol 109^b nagamaranam, fol 110^b vangamaranam, fol 111^b lohamaranam, fol 112^a kharparamaranam, fol 113^a abhrakamaranam, fol 113^b mauktikamaranam, prabalamaranam, fol. 114^a haritalavidhi, fol 114^b manahsilasuddhih, suvarnamakshikavidhih, fol 115^a gandhakanishpattih, fol 116^b paradasamskaravidhih, fol 117^b hirakavidhih

In fine libelli disticha haec leguntur

ग्रंथो वैद्य[क]नामाय *Rasasiddhantasagarat* ।
धातूनां रत्नमाला च कृता वैद्यसुहेतवे ॥१॥

मरणेभ्यो भयत्रस्ता रोगग्रस्ताश्च ये नराः ।
रत्नमाला हि धातूनां कृता तेषां हिताय वै ॥२॥
Játyá *Gurjarakhandas* cha, *Devadatto* hi dharmavit ।
Harer-námábhidhánasya सुतस्तस्य भिषग्वर ॥३॥
महितारसकर्माणि यस्य बुद्धिर्गरीयसी ।
तेन शास्त्रविधिज्ञेन कृता रत्नस्य मालिका ॥४॥
इति दैवदत्तकृतवैद्यकशास्त्रे धातुरत्नमाला ॥

In folio 107[a]. disticha sex exstant nescio unde desumta, quorum primum exscripsi: शास्त्रेषु श्रमवान् क्रियासु कुशलः साहः कृतज्ञः शुचिर्धीरो रोगनिरूपणैकनिपुणः पीयूषहस्तस्पृहः । द्रव्याणां रसवीर्यकार्यमखिलं वेत्ता दयाधीनिधिर्निर्णेता चलकालदेशवयसां पात्राधिकारी भिषक् ॥१॥

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore exarata est (WALKER 137[e])

761.

Opera duo Lit. Devan Charta Ind. Foll. 113 Long 11 Lat. 5

Foll 1–43 Linn 10 *Rasarájalakshmís*, de medicamentis metallorum et fossilium ope conficiendis liber, a *Rámesvara* (bhatta), Vishnus filio, compositus Incipit: आनंदैकरसे विकल्पकलनानिर्मुक्तबोधात्मकिं प्रागंतावधिसंगतिव्यपगते etc ॥१॥ स्वशिमुखीमथनमंथनेन (l स्वशेमुषी°) sphurad-*Rasámbhodhi*-gabhíragarbhát । srí-Vishnudevi (°deví) labhate prayatnát srí-*Vishnuvatsád* Rasarájalakshmím[1] ॥२॥ Drishtvemam *Rasaságaram*, Sivakritam srí-*Karkachandesvaritantram*, *Sútamahodadhim*, *Rasasudhámbhodhim*, *Bhavánímatam* । *Vyádi[m]*, *Susrutasútram*, *Isahridayam*, *Svachhandasaktágamam*, srí-*Dámodara-Vásudeva*-bhagavad-*Govinda-Nágarjunán* ॥३॥ आनदमानंदकरं प्रसन्न ज्ञानस्वरूपं निजभावयुक्तं । योगिंद्रमीड्यं भवरोगवैद्य श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि ॥४॥

महारसाः स्युस्तदादावशी पारदहिंगुले ।
वैक्रान्तं मस्यक शैलं चपलं रसकोमल ॥५॥
अभ्रकं तुत्थक (tutthakam) कांतं राजावर्त्तमथांजनं ।
वज्रकैकांतकं (°vaikrántakam) चेति टंकणं च रसान्विदुः ॥६॥
तालकं गंधकशिले खितिखेचरगैरिकाः ।
इत्यादयश्चोपरसाः पूर्वाचार्यैरुदीरिताः ॥७॥

Capitibus (ullása) septem primis remediorum praeparatio, octavo usus tractatur. Numerus octonarius, ejusmodi libris proprius, *rasarum* ogdoade innititur

1. rasasodhana-rasasthirikarana-múshotpádana-rasoparasasarvalohasattvajárana-rákshasíkaranádhikára fol 5[b], 2. járanádhikára fol 8[b]; 3 rasasodhana-sattvapátanádhikára fol 9[b], 4. rasoparasalohasuddhisattvapátanádhikára fol 11[a]; 5 sattvasthirikarana fol 12[a]; 6 drutipátanalavanavasárak táksbádhikára fol 14[b]; 7. gunágunakathana fol. 19[b].

Codex seculo superiore exeunte exaratus est. (WALKER 178[a])

762.

Foll 48–132 Linn 10 *Rasendrachintámanis*, a *Rámachandra*, e Guha gente oriundo, scriptus, quo libro mercurii, sive puri, sive cum aliis substantiis conjuncti, necnon aliorum metallorum et fossilium quinam in medicina usus sit, docetur. Liber in lectiones novem divisus est Incipit: इदानीं गुहकुलसंभव श्रीरामचंद्राह्वयो रसेंद्रचिंतामणिग्रंथमारभमाणस्तन्मूलदेवते श्रीमदंबिकामहेश्वरौ सकलजगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयनिदानं च सविशेषणसिद्धातगर्वं वाचा परिवस्यति ॥ अथ प्रकाशकामारविमर्शांबुजिनिभयं सचिदानंदविभवं शिवयोर्वपुराश्रये । लघीयप[f]रमाणतया निखिलज्ञानदायकत्वाचिंतामणिरिव चिंतामणिः ॥

Capitibus 1–8 metallorum praeparatio, nono in morbis variis usus traditur.

Praeter *Rasárnava* librum, in capite secundo *Trivikrama* laudatur De codice Berol cf Weber Catal p 299

Apographon nostrum hoc seculo ineunte parum accurate exaratum est (WALKER 159[b])

763.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 149 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6.

Rasendrakalpadrumas, de metallis in medicina adhibendis opus, a *Rámakrishna*, Nílakanthae et Gauris filio, compositum Incipit:

लोकेशं व्यक्तमव्यक्तं निर्गुणं त्रिगुणात्मकं ।
सदसद्रूपिणं वन्दे त्वं कारणमकारणं ॥
वन्दे चरणसरोज श्रीगौरीनीलकण्ठयोः पित्रोः ।
यद्भक्त्या कृपान्तरति दुःखाम्बुधिं लोकाः ॥
तापत्रयापहर्त्ता हरिरिव चलितन्निदिरण्यगर्भो यः ।
स जयति शुद्धो दीप्तः पीताम्बर एव पारदो नुरक्तः ॥

Opus in partes duas (kánda) divisum est, quarum prior (*samskárakánda*) metallorum praeparationem, altera usum tractat

I, 1. rasasuddhi, desinit in fol 7[b]; 2 múrchhádhyáya fol. 14[a], 3. bandhanádhikára fol 21[a], 4. máranádhikára fol 23[a]; 5 abhrádisamskára fol 34[b]; 6. svarnádisamskára fol 44[b]; prastára fol 45[b]; yantrádhyáya fol 49[a].

[1] Id est Ramesvara Vishnui patri librum suum, e Rasaságara excerptum, dedicat

Sequitur *prayogakandam*, quo varia mercurii et similium metallorum praeparata, in morbis subinde enumeratis adhibenda, traduntur

Disticha multa cum Rasendrachintamani ad verbum consentiunt, ita quidem ut Ramakrishnae liber paullo recentior esse mihi videatur

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 298

Codex post annum 1815 exaratus est Folia 111–149 (१००–१३८) ex alio quodam apographo derivata sunt, quo factum est, ut folium 111 (१००) abundet (WILSON 43)

764

Foll 128–165 Linn 9–11 *Yogaratnamala* sive *Ascharyaratnamála*, opusculum *Nagarjunae* tributum, cum commentario *Gunakarae* Incipit

विमलमतिकिरणनिकरप्रभिन्नसच्छिष्यकमलसघाता ।
सकलभुवनैकदीपा जयति *guru Bhaskara* भुवने ॥१॥
स्पष्टाक्षरपदसूत्रैर्गुरुमतरत्नाकरात्समुद्धृत्य ।
ग्रथिता परिस्फुरन्ती निगद्यते योगरत्नमालेय ॥२॥

Libellus, disticha 140 arya metro scripta continens, varias artes magicas et veneficia, adhibitis herbis ossibus aliis rebus efficienda, exponens, epitome videtur esse longe majoris operis, quod ab eodem Nagarjuna profectum esse traditur Cf Weber Catal p 270 Auctor, quicunque ille est, et prooemio et epilogo *Bhaskarae* magistri opere se adjutum esse profitetur

Distichis 3–70 subinde haec tractantur 3–6 *vasyadhikara*, artificia quaedam, quibus homines aliorum arbitrio subjiciuntur, e g मृतनरलोचनलोलाललाटहृद्घ्राणसाधित तैल । सकलनराधिपललनावशकर शकरालये पुष्ये ॥५॥[1] 7–10 *vidveshana*, quibus suffimentis adhibitis inimici in hominum odium incurrant, traditur 11–14 *uchchatana*, inimicorum perdendorum rationes Atque distichis 11–13 frequentatissima illa superstitio describitur, qua, rebus quibusdam in terra defossis, animae numinibus inferis devovebantur Magiae genus disticho quarto decimo tractatum *dhyanayoga* dicitur eam ob causam, quod imaginibus quibusdam animo conceptis hostes deleri putabantur तुरगखुरस्थनिहित नागशिरो दग्धजिह्वया[2] सहित । भवनद्वारि निखात रिपुमुच्चाटयति सप्ताहात् ॥११॥ मृतकपुरुषास्थिशकुर्भवनद्वारे निखन्यते यस्य । तस्य गृह गतविभर भयकर शूलिभवनाभ ॥१३॥ दण्डकरपुरुषचोदितजवविचलितदीर्घकधराष्ट्र । सुरगुरुमपि समाहाद्यायमुच्चाटयेत्स्थानात् (dandakara = lakutahasta, dirghakandhara = ushtra) ॥१४॥ 15–18 *darpane rupadarsanam*, imagines in speculo magico visae (15, 16), oculis unguento quodam illitis, species miraculosae apparent अञ्जितनयनो मनुजस्तगरफलाकालतैलकज्जलेन । पश्यति पुरुष दिव्य प्रकृति तगराजनाञ्जनति ॥१८॥ 19–22 *chitrarodanantardhana*, artes, quibus imagines in parietibus suspensae vocem emittant aut evanescant 23–30 *adrisyikarana*, remedia, quibus homines invisibiles se reddere possint तगरस्योत्तरमूल दिग्वसनेनाहृत शशिग्रहणे । रविचद्रवह्निमध्यगमदृश्यकरमानने क्षिप्त ॥२५॥ गोरोचनेगुदीतरुकुसुमसृतोद्वधिताक्षिरोमाक्षि । द्विकभुक्तोच्छिष्टयुता गुटिकेय कस्यलालकाख्या ॥२६॥ नीलाशोकोत्तरदिग्वायसनीडाकुरे कृततिलक (ankurah = komalasiphāh) । गूहति ललाटपट्टे मनुज सचराचर लोक ॥२९॥ 31–33 *sankupadmavyomasthapana*, quomodo clava lotusve in aere suspensae maneant 34–38 *agnikautuka*, varia monstra ignis auxilio efficienda 39–42 *agnistambhana*, ignis hebetandi artes शशिजललौकादर्दुरतैलैरभि सपाटलामूलै । चरणतलसप्रलेपाद्भ्रमति नरोऽगारस्थानिकामध्ये ॥३९॥ 43–46 *jalastambha*, supra aquam secure incedendi ratio प्रक्षिप्य वदनमध्ये दुडुभरक्त प्रावृष जलमध्ये । तिमभवनाभ्यतर इव तिष्ठदात्मेच्छया धीमान् ॥४३॥ श्योनाकबीजपूर्णे कृत्वारुह्य पादुकायुगल । मत्स्यामिव सलिलोपरि पर्यटति नर सुविस्मय ॥४४॥ 47–50 *pisachikarana* remedia insaniam efficientia ब्राह्मणविडालवानरचाण्डालोलूकनकुलरोमाक्षि । पिष्टानि विरम~ (? Schol marjara) वर्चिहुन्मादकराणि सर्वलोकाना ॥४८॥ गोमायोर्लाङ्गूल द्विकदक्षिणभागपक्षसयुक्त । शयनस्थल विसृजति घोर शत्रोरपस्मार ॥४९॥ 51–54 *lomasatana*, calvitii faciendi remedia 55–58 *sastrastambha* remedia telorum vim arcentia 59–62 *duradesantaragamana* veneficia, quibus maxima viae spatia brevi peragrari possint. 63–67 *arkendugrahanadarsana*, solis defectio quomodo intempestive, stellaeque interdiu conspici, lunae defectio effici possit 68–70 *avesa*, veneficia, quibus homines lymphatici fiant

Libellus his distichis finitur

गुरुमुखतोऽधिगत यच्छास्त्रात्तरतश्च यन्मया ज्ञात ।
अनुभवमार्गे नीत्वा तन्मध्यात्किचिदिह दृष्ट ॥१३९॥
आश्चर्यरत्नमाला नागार्जुनविरचितानुभवसिद्धा ।
सकलजनहृदयदयिता समर्पिता सूनतो जयति ॥१४०॥

Commentarius brevis et perspicuus, a *Gunakara* bauddha anno 1240 compositus incipit

गुरुचरणकमलममल चूणोच (प्रणम्य?) नागार्जुनप्रणीताया ।
विवृति मुग्धावबुद्ध्यै वक्ष्येऽह योगरत्नमालाया ॥

Antiquiores eum scholiastas adiisse, epilogo apparet

आत्मस्मरणाय मया विवृता नागार्जुनप्रणीतय ।
आश्चर्यरत्नमाला *agretanairviddhatikatah* ॥

---

[1] Schol. मृतपुरुषस्य चक्षुषी जिह्वा ललाट हृदय नासा च । एभि श्मशाने पाचित तैल पुष्पनक्षत्रे समस्तराजपत्नीना वश्यकृद्भवति ॥

[2] दग्धजिह्वया MS Schol. उन्मत्तकुक्कुटजिह्वया ।

श्रीनृपविक्रमसमये द्वादशशतपञ्चषड्भिरङ्किते वर्षे ।
रचिता गुणाकरेण श्वेताम्बरभिक्षुणा विवृतिः ॥

इति श्रीसिद्धपटीयश्वेताम्बरपण्डितश्रीगुणाकरविरचिता श्रीनागार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालालघुविवृतिः समाप्ता ॥

Opus medio seculo superiore satis accurate exaratum est. (WALKER 2068)

765.

Lit Devan Charta Ind Foll 133 Long 14 Lat 5½ Linn 12

Nighanturajas, alio nomine *Abhidhanachudámanis* dictus, materiae medicae lexicon, a *Narahari* (Nrisinha) Kásmirensi, Isvarasuris filio, compositum Prooemium, collato codice E I H 1507 (B) aliquatenus a me emendatum, hoc

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थं महेश्वरम् ॥१॥
श्रीकण्ठाचलशृङ्गकेलिषु नदत्कुम्भीन्द्रशुण्डारद–
प्रान्तोन्मथितसम्भृताब्दमिलिते शीतैः पयोबिन्दुभिः ।[1]
निर्वाणे मदसञ्ज्वरे प्रमुदितस्वेनात्तपत्रश्रिय
विघ्नेशेन निरत्ययं दिशतु वः श्रीविघ्नराजो मुदः ॥२॥
कर्पूरक्षोदगौरं कपिलपृथुजटं ध्यायतश्चन्द्रमौलि
सौधं कुर्वन् सुधांशुं परयुतमभयं दोर्युग्मे दधानम् ।
वामोत्सङ्गे वहन्तं विविधमणिकणालङ्कृतामुच्चलाङ्गीं
देवीमात्मानुरूपां तमनिशममृतेशाख्यमीशं स्मरामि ॥३॥
श्रीमन्महेशनलिनासननिर्जरेन्द्रा-
स्तत्राश्विनावथ ततो वितनूभवश्च ।
धन्वन्तरिश्चरकसुश्रुतसूरिमुख्या-
स्तेऽप्यायुरागमकृतः कृतिनो जयन्तु ॥४॥
शंभुं प्रणम्य शिरसा च गुरूनुपास्य
पित्रोः पदाम्बुजयुगे प्रणिपत्य भक्त्या ।
विश्वेशितारमभिवन्द्य सरस्वतीं च
प्रारभ्यते वैद्यकहिताय निघण्टुरेषः ॥५॥
Dhanvantarlya-Madanádi-Halayudhadin,
Visvaprakasy-Amarakosha-sasesha-Rajan ।[2]
आलोक्य लोकविदितांश्च विविधाञ्छब्दा-
न्द्रव्याभिधानगणसङ्ग्रह एष सृष्टः ॥६॥
आयुः पुष्टीनामतुलोपकारक
धन्वन्तरिप्रवचनानुसारकः ।
आयस्मह लघुलक्षणकारक
नामोचय सर्वरूपापहारकः ॥७॥

निर्देशलक्षणपरीक्षणनिर्णयेन[3]
द्रव्यावलीगुणविवेचनतत्परो यः ।
सोऽधीत्य यत्सकलमेनमवैति सम्यक्
तस्मादयं जगति भाति निघण्टुराजः ॥८॥
नानाविधौषधिरसाह्वयवीर्यपाक-
प्रस्तावसम्यगवबोधकृतश्रमोऽपि ।
मुह्यत्ययं यदमनवेक्ष्य निघण्टुमेनं
तस्मादयं विरचितो भिषजां हिताय ॥९॥
निघण्टुना विना वैद्यो विद्वान्व्याकरणं विना ।
आयुधेन विना योद्धा त्रयो हास्यस्य भाजनम् ॥१०॥
नानादेशविशेषभाषितवशाद्यत्संस्कृतप्राकृता-
पभ्रंशादिविवेकतो न गणना द्रव्योघपर्याहृतौ ।
तस्माद्यावति शास्त्रिणामुपकृतिस्तावत्तु सगृह्यते
पाथोदे परिपीयते किमखिलं तद्वारि वारां निधेः ॥११॥
आभीरगोपालपुलिन्दतापसा पान्थाश्च येऽन्येऽपि च वन्यचारिणः ।
प्रतीत्य तेभ्यो विविधौषधाभिधा रसादि वैद्यो गुणतः प्रयोजयेत् ॥१२॥
नानाभिधेयमथ यत्र (?) शिवासमङ्गा-
श्यामादिनाम निगमेषु निवेशितं यत् ।
प्रस्ताववीर्यरसपाकवशान्मुख
बुद्ध्या विमृश्य भिषजा वधृतिर्विधेया ॥१३॥
नामानि क्वचिदिह रूढितः प्रभावा-
द्देश्योक्त्या क्वचिदपि रोचनोपमाभ्याम् ।[4]
वीर्याख्या क्वचिदितराह्वया च देशा-
द्व्याख्याता स्फुटमिति सम्प्रधोदितानि ॥१४॥
सर्वौषधानि बहुनामगुणाभिधान-
प्रस्तावतस्तदुपयुक्ततया वराणि ।
वेलावनीधरनदीनरतिर्यगादी-
न् व्यास्या (?) गुणैरतिसविस्तरमीरितानि ॥१५॥
यत्प्रसिद्धाभिधं चात्र यदौषधमुदाहृतम् ।
तस्याभिधाविवेकः स्यादेकार्थादिनिरूपणे ॥१६॥
रम्भाश्यामादिनाम्ना ये स्वर्गस्त्रीतरुणीति च ।
यथा नानार्थतत्त्वाख्यास्त्यास्तेऽनुपयोगतः ॥१७॥
Vyaktih kritátra *Karnáta-Maháráshtriya* bháshayá ।
Andhra Látadibháshás tu jnátavyás tadvyapásrayát ॥१८॥
एतद्भिनेत्रगणनीयगुणानुविद्ध
वर्णाट्यपुष्पितमौक्तिकवर्गसार ।
कण्ठे मता सकलनिर्वृतिधाम नाम-
चिन्तामणिप्रकरदाम करोतु केलिम् ॥१९॥
एकः कोऽपि सचेतसां यदि मुदे कल्पेत कल्पो गुण-
स्तावत्स्वेऽपि विनार्पितो बहुमतिं मतः सन् तन्यते ।
यस्याद्रीकृतशम्भुभूधरशिलामापीय चान्द्रीं सुधा-
मम्भोधिः कुमुदं दृशा च जगतां नन्दति के नाम्भसः ॥२०॥
Atránupádir silá, cranir atha, guduchí, satáhrádikau

---

[1] B श्रीकण्ठाचलमेखलापरिसरत्कुम्भीन्द्रशुण्डा रम्प्रान्तोन्मथितसम्भृताब्दगलितैः शीतैरपां शीकरैः ।

[2] Post 6 in B रामो भीमरजाशेषराजा । Equidem vocabulo sasesha ad Purushottamae additamenta alludi putaverim.

[3] परिचय MSS

[4] छपन च लोचनापमाभ्यां B

dvau, tasyánte *parpatadis*, tadupari paṭhitau *pippalimulakadi* । *Salmalyadi-prabhadradikam*, atha *karaviradir amradir* anyas tad agre *chandanadis*, tadanu nigaditah komalah *kanchanadih* ॥ २१ ॥ *Paniya kshira-dhanyadikam* anugaditam *mansa-manushyakadi*, *sinhadih* syád, *gadadis*, tadanu bhavati *sattvadhiko*, *misrako* 'nyah । *Ekarthadis*, tad etaih satataviracchitaih pratibhonmeshasargam vargair asadya vaidyo nijamatahridaye vistaram nischinotu ॥ २२ ॥

Kaşmirena कपर्दिपादकमलद्वन्द्वार्चितोपार्जित
श्रीसौभाग्ययशःप्रतापपदवीधाम्ना प्रतिष्ठापिता ।
सेयं श्रीनरसिंहनामविदुषा स्वैर्वैद्यविद्यास्थिति
प्रीत्या प्राज्ञसुवर्णराजिरचना चित्तोज्ज्वला पीठिका ॥ २३ ॥
अन्यत्र विद्यमानत्वादुपयोगानवेक्षणात् ।
पृथाविस्तरभीत्या च नोक्तो गुणगणा मया ॥ २४ ॥
॥ इति प्रथमस्तवकम् ॥

Liber, in capita tria et viginti divisus, primum synonyma, deinde virtutes medicinales singularum rerum, velut plantarum et metallorum, proponit Voces vernaculae hic illic singulis versibus praefixae, auctore ipso teste, aut Karnaticae aut Mahraticae sunt

1 anupadivarga fol 4^a 2 dharanyadivarga 6^b, 3 guduchyadivarga 11^b, 4 satahvadivarga 17^b, 5 parpatadikah kshudrakshupavarga 22^a, 6 pippalyadivarga 30^b, 7 mulakadivarga 37^a, 8 sálmalyadivarga 42^b, 9 prabhadradivarga 47^b, 10 karaviradivarga 54^b, 11 amradivarga 65^a, 12 chandanadivarga 71^b, 13 suvarnadivarga 81^b, 14 paniyadivarga 89^a, 15 kshiradivarga 95^b, 16 bhojyavarga 100^b, 17 mansavarga 104^a, 18 manushyadivarga 107^b, 19 sinhádivarga 113^b, 20 gadadivarga 118^a, 21 sattvadivarga 122^b, 22 misrakavarga 125^b, 23 ekarthádivarga 133^b

In fine haec subscriptio legitur इति काश्मीरमंडलप्रसिद्धावसतिश्रीमदमितगुहाश्याख्यानस्थितश्रीनदिम्भोदाप्रसिद्धमहिमानदश्रीसोमानदचार्यवंशोद्भवचतुर्दशविद्याविनोदपरिपाहसमागमहिजवैद्यधौरेयश्रीपरमहंसमगर्दविशार्तिमिराङ्कश्रीचंद्रेश्वरात्मजनरहरिपंडितविरचिते निघंटुराजापरपर्याये ... श्रीराजराजेद्रमिरिद्धिपादपद्मसर्वशास्त्रमकरादामदमुदितमहैद्यविद्याविशारदसमविशारदमानसर्वहिताय ... श्रीमदनहरिपंडितविरचिते निघंटुराजापरपर्यायाभिधानचूडामणौ ... त्रयोविंशो वर्गः ॥ २३ ॥

De codice Havniensi cf Westergaard p 105

Codex hoc seculo ineunte parum accurate exaratus est (WILSON 297)

766, 767

Volumina duo Lat Devan Charta Ind Long 11 Lat 8 Vol I foll 267, II foll 134

His codicibus index alphabeticus ad *Naraharis Nighanturajam* continetur Isque ita constitutus est, ut rerum nominibus vulgatissimis synonyma omnia nec non nuncupatio vulgaris rarioribus vocabulum solenne adscriptum sit In fine priorum vires medicae a Narahari materiis singulis tributae, enumerantur Incipit

अंकुर (बीजस्य प्ररोह आकुर इति लोके प्रसिद्ध) अंकुर उद्भेद प्ररोह अकुर ॥ अर्कपत्र आदित्यपत्र ॥ अर्कभक्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्ककान्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्कहिता आदित्यभक्ता ॥ अर्कपत्र ... सपत्र ॥ अकोट (वृक्षविशेष ढेला इति ख्यात) अकोट कोठर ... गूढपत्र निकोचक गुप्तस्नेह पीतसार मदन गूढपत्रिका पीत ... फल दीर्घकील गुणाढ्यक कोलक लेचकर्ण गन्धपुष्प रोचन विशान तैलगर्भ । अकोट कटुक स्निग्धो विषलूतादिदोषनुत् । कफानिलहरः सूतशुद्धिकृद्रेचनीयक १॥

Accurata alphabeti observatio desideratur Volumen prius inde ab अकोट ad नेपालनिंब alterum a नेपालिका ad रक्तक procedit, literarum R—H index deest

Haec volumina anno 1813 exarata sunt (WILSON 287, 288)

768

Opuscula varia Lat Devan Charta Ind Foll 215 Long 9 Lat 4

Foll 1—30 Lin 6, 7 *Vrikshayurvedas*, de arborum cultu libellus, disticha 325 continens, a *Surapala*, Bhimapalae regis ministro, compositus Incipit घुसृणसद्मसुसेकमधतकथा सौंदर्यगर्वोद्धुरक्रीडालोलविलासिनीजनमनस्फीतप्रमोदावहा । गुणभृगविनिद्रपकजभवस्फारोत्तमहीपिकायुक्ता सति गृहेषु यस्य विपुलारामा स पृथ्वीपति २ ॥ मत्र वयो हारि वपुष्ठयगता मत्ता ... वितकलवयकौस्तभ । वनानि सर्वे विफलं भुवस्तिनो विना विहारोपवनानि भूपते २ शास्त्राणि तावदवलोक्य मया मुनीनामर्थं स एव गदित परमात्र । एव विलोक्य लिखित च विचारयत ... सभावमस्तु सुरभाग्युत ३ ॥

1 distt 3—23 *tarumahima*, de praemiis futuris eorum qui arboribus plantandis curam impendant Incipit बहुभि किं वने जातैर्वैरसकं पाप तरुर्मत् वियाप्यते मनं ॥४॥ वर भूमिरुहा एच न तु कोटरुहा दश । पत्रै पुष्पै फलैस्तर्पं कुर्वंति पितृतर्पणं ॥५॥ दशकूपसमा वापी दशवापीसमो हृद । दशह्रदसम पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुम ॥६॥ क्रीडाराम तु य कुर्यादुद्यानसकुल । दयकव्याभरोपयोर्वैतत्व युगत्रय ॥७॥ 2 distt. 24 34 *subhasubhalakshanani*, quibus aedificii regionibus quaenam arbores cum fausto omine educandae sint, docetur Incipit गृहस्य पूर्वदिग्भागे न्यग्रोध सर्वकामिक । उदुम्बरश्च याम्ये वारुण्या पिप्पल शुभ ॥२४॥ प्रदक्षोत्तरतो धन्यो विपरीतास्तु वनयत् ॥२५॥ वर्जयेत्पूर्वतोऽश्वत्थ प्रक्ष दक्षिणतो गृह । पश्चिमे चैव

न्यग्रोध तथोदुम्बरमुष्टरे ॥२६॥ 3 distt 35–44 *bhuminirupanam*, de solo arboribus colendis idoneo aut non idoneo Incipit नामलानुषा सामान्या स्वभावापि च मेदिनी । भेदे मा भिद्यते षड्भिर्वर्णैतो रसतलया ॥३५॥ 4. distt 45–62 *vijopti vidhi*, de semine serendo Incipit वनस्पतिद्रुमलतागुल्मा पादपनातय । बीजात्कांडात्तथा कदाहृपन विविध मत ॥४५॥ ते वनस्पतय प्रोक्ता विना पुष्पे फलति ये । द्रुमाश्च त निगदिता पुष्पै सह फलति ये ॥४६॥ 5 distt 63–96 *ropanavidhi*, de optima arborum plantandarum ratione Incipit उभे पुष्पचयाकीर्ण तिलमाषाद्यवाहिते (?) । भूमन्ते सम रम्ये पृथानारोपयेद्द्रुमेत् ॥६३॥ Arbores quum in alium locum transponuntur, his verbis compellandae sunt हे वृक्ष त्वामित स्था नात्रेष्याम्यन्यत्गुणोत्तर (°स्थन्यगुणोत्तर MS) । तथा मेक प्रदास्यामि निर्वृतिं येन यास्यसि ॥८५॥ वृद्धि यास्यसि तत्र त्व यत्नादभिपवर्जित । तत्रैव पालयिष्यामि प्रिय पुत्रमिवाधल ॥८६॥ 6 distt 97–106 *kunapajalam*, de fimo ex animalium intestinis conficiendo Incipit भूतले पान्या एव परत्रेह च शर्मणे । यस्मादन-तदाद्यिाप्रारण्यास्तपोऽग्रमी ॥९७॥ वराहविड्मांसमज्जमस्तिष्क-शोणित । पाद्यस्य सजल भूमौ कुणप परिकीर्तित ॥१०१॥ 7 distt 107–164 *poshanádhyaya*, de arborum irrigatione et stercoratione Quo vermes arboribus perniciosi arceantur, imprecatio folio inscripta in terra defodienda est पत्रे मत्र समालिख्य भस्त्वा त निखनेद्भुवि । कँच(?)कीटपत गाद्युपिपीलादि विनश्यति ॥१६३॥ 8 distt 165–183 *rogajnanádhyáya*, de morbis dignoscendis Incipit शारी रागतुभेदेन द्विप्रकारा समासत । सर्वभूरुहजातीनामातक परिकीर्तित ॥१६५॥ तत्र वातात्कफात्पित्तात्वारीरायो समुद्भव । आगन्तुना समुत्पत्ति कीटशीतादिभिर्भवेत् ॥१६६॥ तत्र रूक्षकषायादिद्रव्यैरत्यर्थ सेवितै । भूमिसशोषणाद्वृक्षे भरत्सनलजा गदा ॥१६७॥ 9 distt 183–222 *rogopaşamádhyáya*, de morbis curandis 10 distt. 223–291 *vichitradhyaya*, de florum, odorum, fructuum natura artificiose immutanda. Incipit सदा पुष्पफलापत्रिकालफलपुष्पता । तथा गंधसमुत्पत्तिरनस्पित्व रसान्यता ॥२२३॥ पत्रोप्रवर्तन पुष्पपरिवृत्ति फलान्यता । गधप्रवर्तन गधयवन चनिपुष्पता ॥२२४॥ लतात्व वामनत्व च भिन्नतापिरपाकता । सपाक फलनैर्यत्व नाश समतितल्प च ॥२२५॥ तत्कालफलतापुष्प फलता मम्पीनता । पियोनिजनन चेति विचित्र कथ्यतेऽधुना ॥२२६॥ 11 distt 291–324 de topiaria

In fine haec leguntur इति पदलिहहायुधनमुग्धतापप्रप रनरयतिपधीमपालांशरंग । सकुरामुरपाल कौतुकात्सिद्धयोगैर्गदमलयज्ञ श्रीविद्यविधापेरत्य ॥

Haec voluminis pars seculo superiore medio exarata est. (WALKER 137[a])

P ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, MATHEMATICA

769.

Folus 49–55 *Áryasiddhantae*, *Aryabhaţţae* tributi, pars continetur (γ)

A Foll 49–51 Incipit प्रणिपत्यैकमनेक कमलादेवता पर ब्रह्म । आयसहस्त्रीणि गदति *ganitam*, *kalakriyám*, *golam* । वर्गाघराणि वग वग वर्गाघराणि etc . Desinit *daşagitisutre me* तद्गृहचरित भयजरे ज्ञात्वा ग्रहभययपरिभ्रमण स याति भित्वा पर ब्रह्म १३ इति दशगीति समाह ॥

B Foll 51^b–55 distt 33 Incipit ब्रह्मकुजशशिबुधभृगुरविकुजगुरुकोणभगणान्नमस्कृत्य आयभट्टस्त्विह गदति *Kusumapure* ऽभ्यर्चि तज्ञान १ एकन्दशशतसहस्रमयुतनियुत तथा प्रयुत कोट्यर्बुद च वृन्दे स्थानात्स्थान च दशगुणयाताद् ॥२॥ In fine haec leguntur इत्यार्यभटसिद्धाते गणितपादो य प्रथम ॥ (WILSON 539[b])

770.

Lat Devan Charta Europ Paginae 40 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 25

Áryasiddhantas astronomiae systema, *Áryabhaţţae* auctori tributum (B=α) Liber, áryá metro compositus capita duodeviginti continet

Caput 1 *madhyamagatyadhikara* appellatum (distt 51), incipit

विविधसगागमपाटीकुट्टकबीजादिदृष्टशास्त्रेण ।
आर्यभटेन क्रियते सिद्धान्तो रुचिर आर्याभि ॥१॥
रूपात्क्षपयपूर्वा यथा यथाक्रमाद्ध्यसद्धा ।
भूमौ शून्य प्रथमाय आद्ये एमन्तीयाय ॥२॥
गोलापरि लङ्कातो मेरु सौम्यो हुताशनो याम्य ।
तदुपरि गोधृतताराचक्रो भगणो भ्रमति सततं ॥३॥
लङ्कान्विषुवत्तुम्बोपरि नियत प्रवहमारुतक्षिप्त ।
दिनरात्री तत्र समे नान्यत्राद्यप्रभोपघमात ॥४॥
अन्याशात्वाशाशा स्युर्लङ्कापुर प्रवृत्तिर्न्ते ।
कन्यपुगयपैमामार्द्धतसिताग्निर्नोऽत्याद्युगपत ॥५॥[1]

Cap 2 *Paraşaryamalántaradhikara*, distt 12 incipit कलिसत्र युगपाने पाराशर्य मत प्रशस्तमत । यस्य तत्र तन्मम भवतुल्य मध्यमो स्यत ॥१॥ Cap 3 *spashţikaraná lhikara*, distt. 43 Cap 4 *praşnádhikára*, distt. 51, incipit सत्माधितमम

---

[1] In hoc capite *Romakapura* memoratur लङ्कातो भागे (भागे B) प्राग्यमकोटिर्भवति भूपरिधे । पश्चाद्रोमकपत्तनमधापिभाग च सिद्धपुर ॥६०॥

भूमौ प्रा १२ गुलदीर्घे तलाग्रयोस्तुल्यम् । शङ्कु निधाय वृत्ते तदग्रमाविशति चापैति ॥१॥ Cap 5 *chandragrahanadhikara*, distt 17, incipit तिथ्यन्तकालिकनता प्राणैभ्यो वाहुमिजिनी क्रमजा । साध्या तत्ते मध्ये भुक्तो भक्ते भपपरनते ४०४००० ॥१॥ Cap 6 (incipit in p 14), *suryagrahanadhikara*, distt 16, incipit परम लयनमुदये खे वा भानादिवादलन स्यात् । दशाततेप्रसाध्ये कथितवदथोदयविलग्ने ॥१॥ Cap 7 *sringonnatyadhikara*, distt 8, incipit प्राक शृङ्गोन्नतिमुख्ये कर्मणि सूर्यग्रहाविनोदयगौ । कृत्वा चन्द्रादीनां वाग साध्यो सतौ पश्चात ॥१॥ Cap 8 *chedyakadhikara*, distt 12, incipit समभूमिं विदु दत्वा (समभुवि विदु कृत्वा A) तस्माद्वृत्त पूना ४० गुलै कार्यम । दिक सिद्ध तद्वृत्ते वलन प्राच्या श्यथाशमकेंद्रो ॥१॥ Cap 9 *grahoda yastadhikara* distt 12 incipit कुजजीवाकजसुनय शुक्रश्री पश्चिणी च सूर्यस्या । यान्ति प्राच्यामुदय पश्चादस्तं व्रजत्यधिका ॥१॥ Cap 10 *grahachhayádhikara* distt 8 incipit दिनकर वशेन कथितामुदयास्तौ साम्प्रत प्रवक्ष्यामि । प्रतिदिनमलिनवशेन व्योम गकुभोडवोद्गता ॥१॥ Cap 11 (p 17), *grahayutyadhikara*, distt 11 Cap 12 *bhagrahe* (navagraha° A) *yogadhikara*, distt 13 Cap 13 *patadhikara*, distt 14 incipit दृग्ज्यायनयोर्योगे (drigjyayanayor yoge A) चक्र चन्द्रभूतिस्त दयन्दो । भार्द्धन्तद्व्यतिपात कालो सौ मध्यपातसंज्ञ स्यात् ॥१॥[1] Cap 14 *goladhyaye prasnadhikara* (गोलाध्यायप्रश्नाधिकारे मध्यमप्रश्नाश्चतुर्दशो धिकारः B), distt 57, incipit उपपत्या यत ज्ञात सम (satyam A) तस्मादतो पक्ष्ये । गोल पाटीकुट्टकयत्न प्रश्नोत्तरै सहितम ॥१॥ Capitum 15 et 16 fines in codice nostro non significantur Prius ab his verbis incipit गणितव्यवहारे नो पाटीज्ञानादतो धिकारी स्यात् । यस्मात्तस्माद्ब्रूस्ये सुगम पाटीं प्रसिद्ध मतानि ॥१॥ Sequuntur vero disticha 161, in quorum fine haec leguntur इत्यार्यभट्टसिद्धान्ते मध्यमगतिवासना सप्तदशोऽध्याय॰ Cap 18, distt 70 incipit भाज्य शेपक्षेदा यथोदिताकथितधिरेक॰ etc

In fine haec inveniuntur इत्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते गोलाध्याये कुट्टकाधिकारो नामाष्टादशमो ध्याय॰ समाप्तो य लघ्वार्यभट्टसिद्धान्त ॥ संवत् १६७२ भाद्रपदकृष्ण १३ ॥ श्रावणमासे शुद्धे शुक्ले पक्षे तृतीयायां ३ रविवासरे संवत् १६९० ॥ Liber noster subscriptione capitis primi (श्रीमदाचार्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते B आर्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते A) *Mahasiddhanta*, reliquis vero capitibus[2] *Áryabhattasiddhánta* appellatur (WILSON 538)

[1] Disticho ultimo Siddha Áryabhatta laudatur एव परोपकृतये स्वोक्त्योक्त सपरानयन किंचित् । पूर्वागममसयुक्त (sarvágama° A) मिमा पठतिदं नान्ये (syllaba deest) ॥१३॥ वृद्धार्यभट्टप्रोक्तासिद्धान्ता न्यमहाकालात् । पाठैर्गतमुच्छेद विशेषित तन्मया स्वोक्त्या ॥१४॥

[2] Excepto cap te 14 आर्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते ।

771.

Lit Devan Charta Europ Foll 56 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6

Foll 1–48 *Ejusdem libri* apographon paulo accuratius, capita 1–14 et capitis quinti decimi disticha sex prima continens (A = β)

Haec apographa Bibliothecae e dono Fitz Edward Hall V D, accesserunt, qui, dum Oxoniae anno 1861 versatur, haec mecum scripta reliquit "On α It was copied for me from a MS of very modern appearance belonging to Pandita Bapu Deva Sastrin of the Benares college Of the history of the Panditas MS I could learn nothing On β My copy was transcribed from a MS in the Library of the Sehore school. That MS was prepared in Nepal, through the agency of Mr Bryan Hodgson, the Resident at Katmandoo The second MS in the packet, marked γ is from the same source" Cf quae idem de Aryasiddhánta in '*Journal of the American Oriental Society*' vol VI disseruit, cum additamentis a W D Whitney scriptis (WILSON 539ª)

772

Lit Bengal Charta Ind Foll 128 Long 16 Lat 4 Linn 8

A Foll 1–18 *Suryasiddhántas*, astronomiae Indicae systema Liber, in capita 14 divisus, incipit

अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
समस्तजगदाधारमूर्तये ब्रह्मणे नम ॥

Textus in bibliotheca Indica a F E Hall editus est, versionem Anglicam W D Whitney cum sociis in '*Journal of the American Oriental Society*,' vol VI curavit

B Foll 19–128 Commentarii, *Kiranavali* dicti, quem *Dadabhai*, Gangadhara mádhavae filius composuit, pars major Incipit

प्रणिपत्य परं ब्रह्म सूर्यांशायमहोदधे॰ ।
मारचन्द्र समुद्धृत्य तनोमि किरणावलीं ॥१॥
Chittapávana játiya-*Madhavatmabhavah* sudhih ।
Dadabhai samalochya *Varahadi*kritih sphutah ॥२॥

अत्र किलाविद्विषयपारपर्येण कथा सर्यते ।

॰ सिद्धपृष्ठे सुखासीना सकला ऋषय॰ पुरा ।
तदन्तरे समायातो मुनि॰ कश्चित् द्विजोत्तम॰ ।
कुतोद्य(?)गत स्वामीन तमूचु ऋषयो द्विजा॰ ।
सूर्यलोकात् समायात का कथा तत्र वर्तते ॥
श्रीसूर्येणैव महतामपायमतिशोधित ।
कालज्ञान मया तस्मात्प्रविज्ञात महर्षय॰ ।
स्वामिन कथयस्वेति शृणुध्व स्वस्थिमानसा॰ ॥

ततस्तेन श्रीसूर्य्यमयसपादो मुनी प्रत्यादिष्ट ।
तस्याप मङ्गलाचरणश्लोक" ॥ अचिन्त्याव्यक्तरूपाय etc

Codex in fine capitis, *patadhikára* inscripti, desinit

Hoc apographon post annum 1815 exaratum est. (MILL 11)

773.

Lit Bengal Charta Ind Foll 184 Long 16 Lat 4 Linn 8

Commentarius ad *Suryasiddhántam*, a *Bhúdhara*, Devadattae filio, scriptus Incipit

नमस्कृत्य गुरु सूर्य्य ब्रह्मविष्णुशिवात्मक ।
इन्द्रादींल्लोकपालांश्च कृष्ण विप्रविकर्त्तन ॥१॥
सोपपत्तिर्विरच्य सूर्य्यसिद्धान्तविस्तर ।
विरच्यते भूधरेण गणकाना हिताय वै ॥२॥

Madhyamádhikára fol 25^a, chandragrahaṇádhyaya fol 91^b, suryagrahanadhyáya fol 101^a, parilekhádhyáya fol 105^a, yogádhyaya fol 125^b, udayástádhikara fol 134^b, sringonnatyadhikára fol. 141^a, pátádhyaya fol 152^a, kakshádhyáya fol. 164^b, golayantradhyaya fol. 180^a, mánádhyáya fol 184^a.

Codex post annum 1815 exaratus est. (MILL 12)

774.

Foll 110–121 Linn 9 *Grahάramakutuhalam*, sive *Karanakutuhalam*, liber astronomicus a *Bhaskara*, Mahesvarae filio, anno videtur 1183, compositus, et in capita decem divisus Incipit

गणेशं गिर पद्मजन्माच्युतेशा-
न्ग्रहान् भास्करो भास्करादींश्च नत्वा ।
लघुप्रक्रिय प्रस्फुट खेटकर्म
प्रवक्ष्याम्यथ ब्रह्मसिद्धान्ततुल्यम् ॥१॥

Sakah panchadikchandra (i e 1105) luno 'rkanighno

मध्येर्यतमासान्वितो धो द्विनिघ्नात् ।
रसागान्वितात्वाधसाधाग्रहीनात्
शरांगैरवाप्ताधिमासैर्युगूहे ॥२॥ etc

Cap 1 (distt 18) nabhogamadhyamá gatiḥ Cap 2 (distt 39) prabhádhikárasádhana, incipit नगोघ्नमर्कस्य गताद्रिभागा Cap 3 (distt. 3) sasibhaparvasambhava, incipit द्विघ्नो मासगणस्त्रिहृद्विभयुतो Cap 4 (distt. 21) sasigraha, incipit नतविहीनहते सगुर्वहता Cap 5 (distt 9) ravigraha, incipit दर्शान्तकाले द्विभहीनलग्न कार्य च तत्का तिपलान्तरेस्व Cap 6 (distt. 13) grahodayástasádhana, incipit इष्टो द्युर्द्दी निचयो त्वदिक्चलयुत Cap 7 (distt. 4) sasánkasringakonnati, incipit क्रान्तिः कलाद्यकमस्फेटो Cap 8 (distt. 6) grahayutyadhikára, incipit पथाग-मस्राकशरा पृथक्स्यास्त्रिज्याशुकर्णान्तरमगुणासे । Cap 9 (distt 14) pátadhikara, incipit विना सपातेन्दुमिहायनाशकैर्युक्तो रवि शीतरुचिश्च गृह्यते । Cap 10 (distt 4) parvasambhavádhikára, incipit द्विघ्नो मासगणस्त्रिहृद्विभ २१२ etc

In fine haec leguntur

आसीत्सज्जनधाम्नि विज्जलपुरे शाण्डिल्यगोत्रो द्विजः
श्रौतस्मार्तविचारसारचतुरः सौजन्यरत्नाकरः ।
ज्योतिर्विच्छिल्पको महेश्वर इति ख्यात' क्षितौ तद्गुरो-
स्तत्सूनु करण कतूहलमिद चक्रे कविभास्कर ॥[1]

Codex Berolinensis, a Weber in Catal p 236 descriptus, recensionem diversam videtur continere

Haec folia seculo septimo decimo videntur exarata esse (WALKER 162^d)

775.

Foll 59–65 Linn 6 *Chandrarkí*, libellus distichis 35 constans, a *Dinakara*, e Bárejya urbe oriundo, compositus Incipit सूर्य चन्द्र सद्गुरु भक्तिपूर्वे । नत्वा वक्ष्ये सूर्यचन्द्रोदय च ॥ पत्र पत्रागामिव सुधियुधियाह तत्संयुक्तिमप्रन्मयोक्त ॥१॥

In fine hoc distichon legitur श्रीमत्कौशिकगोत्रिनो द्विजवर बारेज्यमहे पुरे मोढज्ञातिसमुद्भवो दिनकरो दैवज्ञचूडामणि । चक्रे चन्द्रविस्त्रकोष्टकगतौ श्रीब्रह्मपक्षाश्रितौ दृग्पक्षापि साधितौ च विशदतिथ्यादिके मस्फुट ॥३५॥

Haec folia seculo superiore exarata sunt (WALKER 208^b)

776.

Foll. 120–134 Linn 7 *Chintamanih Sáraniká*, sive *Tithisaraniká*, libellus a *Dasabala*, Bauddharum pontifice (bodhisattva), Bhoja Dhárensi regnante, anno videtur 1055 compositus Opusculo, in capita quinque diviso, periodi et constellationes auspicatae tractantur

Cap 1 (distt 61) *tithiprakaranam*, incipit नमोऽस्तु ते पार्वति पङ्कजानने प्रियंवदे चन्द्रमुखीन्द्रवन्दिते । दयापरे सुन्दरि शाकरिप्रिये कुरु प्रसाद मम देवि शारदे ॥१॥ पुरातनैर्यैरेतैर्न खलु विहिता सम्य विधिना निजग्रन्थे सैत' स्फुटतिथिभयोगप्रभृतय । यत' पर्यन्विष्य गणितगहनाद्विस्तमधुना नमस्कृत्यार्केन्दू दिशति तदुपाय दशबल ॥२॥ एकचक्रपक्षात्तपरिस्फुटलयमस्यनयनयोगतिथिपुरम विधाना । पीयू-

[1] In annotatione margini folii 116^b adscripta, *Ád tyapratápa siddhánta* liber Bhojae regi tributus laudatur तथा च चादित्य प्रतापसिद्धान्ते गालाध्याये चन्द्रग्रहणापामनाया महाराजश्रीभोजेनोक्त । त्रिपोर्विंशतिपर्याते यरदानाप्रनायाते । पश्चादयति भूछाया तद्राहुरुदादेदिति ॥१॥ इदुर्यातिमयोऽधःस्थस्तमोहयम भास्कर । पश्चादयति माभाते तद्राहुरुदादयेदिति ॥२॥ etc

पवृष्टिमिव दृष्टिकरीमजस्र मतसारणी श्रुतिपुटै कृतिन' पियन्तु ॥३॥ तिथिप्रभृतिविज्ञानात्सम्यग्यात्रादि सिध्यति । अतस्तत्सारणी भूमध्विता मणिमिमा स्फुट ॥४॥[1]

Cap 2 (distt 19) nakshatraprakaranam Cap 3 (distt 21) yogaprakaranam Cap 4 (distt 34) prakirnakaprakaranam Cap 5 (distt 16) samkrantisam vatsaranayanaprakaranam

In fine hi versus leguntur, quos corruptissimos, aliorum codicum auxilio destitutus, intactos reliqui *Sri-bhoje* चतुर्णवा कलयति प्रौढे तदोपता भुव । विख्याते भुविरत्न' समवलपुवैरोचने ग्रलिभ ॥ शालग्रयपिदा वरो दशवल सम्मृत्य सौपोदनि बोधव्यामणुवुद्धिभिर्ष्टिहितवास्तव्या तिथे सारणीं १५ धनै रार्यैभट्टादिभिर्विंनगुणैर्डिडीरपिडोह्ले ॥ रात्राद्यादिविसारिभि' प्रतिदिश विस्तारिता कीर्तय ॥ स्मृत्वा तच्चरणाम्बुजानि रचितो स्वाभि' पर प्राथितग्रैवो य तदुपार्जिते ससुरकृते प्रीति भजता प्रजा ॥१६॥ इति महाकारुणिकबोधिसत्वदशबलविरचिताया चिंतामणौ सारणिकाया सक्रांतिमवत्सरानयन प्रकरण समाप्त ॥

Auctor tempus, quo librum scripsit, eo mihi videtur significasse quod computationum suarum normam Sakae aerae annum 977 facere solet

Haec voluminis pars anno 1540 exarata est (WALKER 190[b])

777, 778

Opus unum in voluminibus duobus religatum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 9, 10

His voluminibus *Bhattotpalae* commentarius ad *Brihatsamhitae*, a *Varahamihira* compositae, capita quadraginta quatuor prima continetur

Vol I foll 1–188, capita 1–11 Incipit ब्रह्मजशकरर्यौर्न्दुकुजज्ञजीवशुक्रार्कपुत्रगणनाथगुरुन्प्रणम्य etc 1 sastropanayanadhyaya, 2 samvatsarasutra, 3 adityachara, 4 chandrachara, 5 rahuchara, 6 (inc in fol 115[a]) bhaumachara, 7 budhachára, 8 brihaspatichara, 9 sukrachára, 10 sanaischarachara, 11 (inc in fol 172[a]) ketuchara

Vol II foll 207 (१८९–३९५) capita 11–44 12 (fol 8[b]) agastyachara, 13 saptarshichara, 14 nakshatrakurmachara, 15 nakshatravyuha, 16 (fol 40[b]) graha bhaktayoga, 17 grahayuddha, 18 grahasamagama, 19 varshaphala, 20 grahasringataka, 21 (fol 81[a]) garbhalakshana, 22 garbhadháyudharana, 23 pravarshana, 24 rohiniyoga, 25 svatiyoga, 26 (fol 117[a]) ashadhiyoga, 27 (fol 121[a] incipit अत' पर कश्चिद्वातचक्र पठति । तच्च वराहमिहिरकृत न भवति यतो निम्बशिरनिबोप इत्यनेन पीनरुक्त्य) vatachakra, 28 bhadrapadayoga, 29 sadyovarshana, 30 kusumaphalalakshana, 31 (fol 134[b]) samdhyalakshana, 32 digdahalakshana, 33 bhukampalakshana, 34 ulkalakshana, 35 pariveshalakshana 36 (fol 164[b]) indrachápalakshana, 37 gandharvanagaralakshana, 38 pratisuryalakshana, 39 nirghatalakshana, 40 sasyajataka, 41 (fol 175[a]) dravyaniçchaya, 42 arghakanda, 43 indradhvaja, 44 nirajanavidhi

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal. p 238

Haec volumina exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 145, 146)

779.

Opera tria Lit Devan Charta Ind Foll 130 Long 9½ Lat 4

Foll 1–37 Linn 10 *Brihajjatakam*, de genituris liber, quem *Varahamihiras*, Adityadasae filius e Kapitthaka loco, in Avanti regione sito, oriundus, composuit (A) Incipit

मूर्तित्वे परिकल्पित' शशिभृतो वर्त्मापुनर्जन्मना-
 मात्मा ह्यात्मविदा क्रतुश्च यजता भर्त्तामरज्योतिषा ।
लोकाना प्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधा य श्रुतौ
 वाच न' स ददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपो रवि ॥१॥
भूयोभि पटुबुद्धिभिर्पटुधिया *hora* phala jnaptaye
 शब्दन्यायस[म]न्वितेषु बहुश' शास्त्रेषु दृष्टष्वपि ।
होरातन्त्रमहार्णवप्रतरणे भग्नोद्यमानामह
 स्वल्प वृत्तविचित्रमर्थबहुल शास्त्रप्लव प्रारभे ॥२॥

Liber in capita 25 divisus est 1 rasiprabhedadhyáya, 2 grahayonibhedadhyaya, 3 viyonijanmadhyaya, 4 adhanadhyaya, 5 janmadhyaya, 6 (inc fol 9[a]) rishtadhyaya, 7 ayurdayadhyaya, 8 dasantardaşadhyáya, 9 ashtakavargadhyaya, 10 karmajivadhyaya, 11 (fol 15[a]) rajayogadhyaya, 12 nabhasayogadhyaya 13 chandrayogadhyaya, 14 dvigrahayogadhyaya, 15 pravrajyadhyava, 16 (fol 19[b]) nakshatrajataka, sarvagraharasisíladhyaya[2], 17 drishtiphaladhyaya, 18 bhávadhyaya, 19 asrayadhyaya, 20 (fol 27[b]) prakirnakadhyaya, 21 anishtádhyaya, 22 strijatakadhyaya 23 nirvanadhyaya (niryanadhyaya B eadem varietas in textus ipsius disticho undecimo occurrit), 24 nashtajatakadhyaya, 25 dreshkanadhyaya

In fine argumentum capitum singulorum quatuor distichis proponitur, quibus haec verba praemittuntur

आदित्यदासतनयस्तदवाप्तबोध-
 कापित्थक सवितृलब्धवरप्रसाद ।
आवन्तिको मुनिमतान्यवलोक्य सम्यक्
 होरा वराहमिहिरो रुचिरा चकार ॥३॥

---

[1] Prooemii hujus errores gravissimos emendavi In disticho
[2] MS दृष्टकर्त्रो habere videtur

[2] Hoc caput in codice nostro in partes duas d v sum est

Varâhamihira in medio libro hos artis suae magistros laudat *Jîvaşarman* 7, 9 11, 1, *Devasvamin* 7, 7, *Paraşara* 7, 1 (=Saktipurva) 12, 2, *Bhadanta* 7, 11 (Utpala Bhadantaşabdena *Satyachâryo* 'bhidhiyate), *Manittha* 7, 1, *Maya* 7, 1 (Utpala *Mayadanava*), *Yavanâh* 7, 1 11, 1 12, 1 25, 2, *Vishnugupta* 7, 7 (Utpala *Chânakyâ*paranâman) 19, 3, *Satya* 7, 3 9 13 12, 2, *Siddhasena* 7, 7

Haec voluminis pars seculo septimo decimo a Deveşvara, Haridevae filio, Harikrishnae nepote (श्रीगुरुहस्तीयनारीपद्मनम्यपाठकोपपन्हरिकृष्णात्मज etc) exarata est. (WALKER 207ª)

780.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 288 Long $11\frac{1}{2}$ Lat. 5 Linn 10–12

Varâhamihirae Brihajjâtakam cum commentario, *Jagachchandrika*, sive potius *Chintâmani* appellato, quem *Bhattotpalas* (Utpala) anno 966 composuit (B) Incipit प्रयानशकरदर्यो दुकुमजनीयगुप्ताकपुत्रगतानायगुरुन्प्रयम्य। य ग्रहो श्रेयस्लाभविगुह्यगुह । रायतकस्य (च) तम (tam aham) विवृणोमि ग्रन्थ ॥१॥

Auctores et libri ab Utpala permulti laudantur, quorum partem excerpsi Varâhamihirae *Svalpajataka* sive *Sukshmajataka* *Kalasamhitâ* 15, 1, *Gargi* *Jîvaşarman* 5 22, *şrî-Devakirti* 1, 19 etc, *Puliṣa acharya* 2, 20; *Bâdarâyana* (astr frequentissime, ipse ad 6, 1 Yavanavriddhâs laudat), *Brahmagupta* 1, 19, *Manittha* *Mindarya* 6, 6 15 4, *Yavaneşvara* *Yajnavalkya* 2 5, *Vankâlakacharya* (? 15 3 prakritico sermone usus est), *âchârya-Vishnuchandra* 2, 20, Hastivaidyakakâra *Virasoma* 1, 2, *bhatta-şrî Şankara* 12, 19, *Srutikirti*, *Şrutikirtikara* 1, 7 8, 9 *Satya* 1, 5 etc. 2, 15 (*Satyokte Horaşâstre*), *Saravali* (frequentissime), *Sphujidhvaja* (?) 7, 9 12, 1

Textus in hoc codice in capita 26 divisus est, vicesimum enim sextum argumentum libri exponit. Ex epilogo in fine libro addito hoc unum distichon excerpsi

चैत्रमासस्य पञ्चम्यां सितायां गुरुवासरे ।
वस्वङ्गाष्टमिते शाके ttt कृतेयं विवृतिर्मया ॥४॥

Codex superiore seculo exeunte parum accurate exaratus est (WALKER 165)

781.

Lit Devan Charta Ind. Foll 142 Long 13 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 10

Minarâjajâtakae, *Yavaneşvarae* auctori tributi, pars Codex olim folia 205 continuit, nunc folia 1–142 et ultimum supersunt Auctor, quicunque ille fuit, hoc libro genethliologiam tractavit Incipit.

सृष्टे विधात्रे जगतां शिवाय
महाश्वकाले स्थितये [ऽ]च्युताय ।
तुभ्यं नमः सर्वगताय नित्य
सर्वीमयायामलभास्कराय ॥१॥
Yad uktavan *purvamunis* tu şastram
होरामय लक्ष्यमित मयाय (?)
tan (tam MS) *Minarajo*[1] निपुण्य सबुद्धा
विचिन्त्य चक्रेऽष्टसहस्रमात्र ॥२॥
या पूर्वकर्मप्रभवस्य धात्री
धात्रा ललाटे लिखिता प्रशस्ति ।
ता शास्त्रमेतत्प्रकट विधत्ते
दीपो यथा वस्तुघने धकारे ॥३॥

Atha dvadaşaraşer viharabhumikathanam चाद्या स्मृतो मयसमानमूर्त्तिः कालस्य मूर्धा गदितः पुराणे । सा [ऽ]माविकामचरकन्दराद्रिमेनाग्निधात्वाकररत्नभूमिः ॥४॥ 2 *grahayonibheda dhyaya*, incipit इनः पतगो मिहिरश्च हसो मितो द्युमास्या द्युमणिः खराशु । शूरः सगस्नीश्यमयूखमाली दिनाधिपो ग्रन्थ इति प्रदिष्टः ॥ 3 *adhânâddhyâya*, incipit आधानपूर्वोद्भवमास्यमुक्तं फल यतस्तस्य परीक्ष्यार्थे । योगान्निषिद्धा प्रवदे स्मृता हि विशुद्धया लग्नविनिश्चय स्यात् ॥ लग्न यदा पश्यति सूर्यसूनुः नीचाश्रित सौम्यदृशा विहीन । तज्जायतात प्रवन्ति मर्त्य मूपस्य वीयदा दिवाप्त सगात् ॥ 4 *janmadhyaya*, incipit लग्न यदि पश्यति देवमत्री सितो यथा रात्रिकरः प्रपूर्णे । स्वोच्चाश्रितः केन्द्रगतः स्वग सुगुह्यवीर्यस्य भवेत्प्रसूति ॥ 5 *âjurddâyâdhyaya* incipit निशाः सराशीहि मन्दोपतगोशयाश्चया सौम्यकुजाकजाना नगाम्बुरे न्यस्य सितस्य भागा प्रमाणतो दीधतयः स्वरूपा ॥ 6 *daşadhyâya* incipit स्वायुषया येन पुरो हि दशमाक्तमिता तस्य दशा प्रदिष्ट । अन्यातरा मा च गुरोर्विचिन्त्या देयेिद्य मतिः फलनिर्णयार्थे ॥ 7 (inc. fol 15ᵇ) *antardaşadhjaya*, incipit भानोर्दशाया यदि शीतरश्मे । दशा विपाक कुरुते तन्न स्यात् । क्लेशेन वित्त स्वपनेन मित्र भोगाद्य नित्य हि विदधेन ॥ 8 *ashtakavargaphalâni*, incipit करणु भूपः स्वगृहा प्रमेय पुनस्तपायाष्टकराकसम्मितः । मनरयोद्यापि तथैव याम्य शुक्राद्देशान्तास्मगतय नित्य ॥ 9 *suryadarşanacharaphalâni*, incipit मेषे गतो के शशिना च दृष्टः करोति मर्त्यं सुजनाभाव प्रसन्नमूर्त्तिप्रचुरायपानं नरेन्द्रपूज्य विगतारिपक्षं ॥ 10 *chandradarşanachara*, incipit मेष गतो रात्रिचरः प्रसूते भूपस्य दृष्टः कथितः प्रभाव । नर नितातं च्यमनैः समत गतप्रभा भक्तिविवर्जितं च ॥ 11 *bhaumadarşanachâra* incipit मेषे गता भूमिसुतः प्रसूते मुदस्तदृष्टो विधन मनुष्यं । विहीनबुद्धि कृपणास्वभाव विवर्जित सद्ध्यानमार्ग ॥

[1] Conferantur nomina *Matsyendra* *Minanatha* quae supra p 236 nobis obviam fuerunt.

12 *buddhadarṣanachara* incipit मेप गतो ह्मो रविणा च दृष्ट करोति मर्त्यं कृपणस्वभाव। दुष्टाशय पधुजनेन युक्त भयाकुल नित्यमुदा रदु:स ॥ 13 *gurudarsanachara,* incipit मेप गतो दवगुरु प्रसूते सूयण दृष्ट पशुपुत्रहीन। नर भयार्त्तं घृणाया विहीन विवर्ज्जित मत्यसुखन नित्य॥ 14 (fol 41ᵇ) *sukradarsanachara* incipit मपे स्थितो दैत्यगुरु प्रमूत सूयण दृष्ट कृपणस्वभाव। नर नितात बहुकोपयुक्त विवादशील गुरुतल्पग च॥ 15 *ṣanaischaradarṣa nachara,* incipit मेप गत सूर्यसुतो विधत्ते सूयण दृष्टो विक्रिता नुरूप। प्रवासशील विजित स्वदारैर्व्यपेतलज्ज बहुसाध्वस च॥ 16 *grahanam bhavadhyaya* incipit मूर्त्तिस्थितो सजनयेदिनेशो नर सरोग विकल महर्षं। प्रभूतकोप बहुशत्रुपक्ष प्रभाविहीन परतकक च॥ 17 (fol 51ᵇ) *suryachára,* incipit मेप गतो र्कः समर मचड नर मसूत धनवीर्ययुक्त। शस्त्रार्थवाक्कर्मसुलभशब्द जयेपिण साधितमुच्चचष्ट॥ 18 *chandrachara* incipit मेपे तु चद्र पुरुष प्रमूते शूरमुदा[र]सत्वबलैरूपत। स्यात बहुस्त्रीसुतभृत्यवर्गं प्रभा विण त्यागिनमूर्ज्जित च॥ 19 *bhaumachara,* incipit मपे तु भौमो रभस प्रचड सूर नर साहसकर्मशील। तजस्विन सात्विकमप्रधृष्य दुर्मर्पण दानपर प्रसूते॥ 20 *budhachara* incipit मेप गतस्वि दुसुतो मनुष्य कुर्यात्कृश वक्तृदन सठ च। मिथ्याप्रलाप प्रियविग्रहास्त्र भूरिश्रमोत्यतविपन्नचित्त ॥१॥ 21 *guruchára,* incipit मपे गुरुदवनर प्रभूते दुर्मर्पण सौर्यबलस्वभाव। विख्यातकर्माणमतिप्रगल्भ सौजस्विन बुद्धिगुणैरुपेत॥ 22 (fol 67ᵇ) *ṣukrachara* incipit मेप तु शुक्रो जनयत्यशात नर बहुक्षोभविरोधशील क्षुद्र परस्त्रीहरणे प्रशक्त सेर्ष्यं वनारण्यविचारण च॥ 23 *ṣanaischarachara,* incipit मेपे कैसूनुर्जनयत्यनार्यं कुचपमाभिव्यसन श्रमार्त्तं। गतश्रिय निष्ठुरदुष्टवाक्य विगर्हित निर्धनमिष्टवैर॥ 24 *tanusthanachinta* incipit मेपस्य लग्ने तु भवे प्रसूतश्चडी धनी सर्वकलासु दक्ष। स्वपक्षहता बहुमन्युयुक्तो मदामतिस्तीक्ष्णकर सदैव ॥१॥ वृपस्य लग्ने तु नर प्रमूते मित्र क्षमी हास्यरत सुवाक्य। विज्ञानयुक्तो गुरुलोक-भक्त: शूर: प्रधान सुतलालसश्च ॥२॥ 25 *dhanasthanachinta* incipit मित्राशकस्थो यदि वा शशाको वित्त प्रसूते सुतज नराणा। मित्रस्य भागे कृपिकृ प्रसूत वर्गोत्तमस्य सुहृदर्ज्जित च॥ 26 *saha jasthanachinta,* incipit तृतीयसस्थो यदि वासरेशो मित्र नृप तुगगतो विधत्ते। तुगाशक वा नृपसभव च पड्वर्गशुद्धस्त्वथ सार्वभौम॥ 27 (fol 79ᵇ) *sukhasthanachintá,* incipit सुखस्थितो वासरप स्वतुग सुख विधत्ते बहुदुष्टजात। तुगाशकस्थो शु सुख कदाचित् पड्वर्गशुद्ध परदारज च ॥१। नीचाश्रितो वासरपश्चतुष सुख विधत्ते न कदाचिदेव। नीचाशक दु:खविमिश्रित च पापस्य वर्ग रिपुदु:खमिश्र ।२॥ 28 *sutasthanachinta,* incipit तुगाश्रितो वासरप सुतस्य सुता विधत्ते स्वतरा नृपसशात्। तुगाशकस्य सकलार्थसिद्धि पड्वर्गशुद्ध शुभग मनोज्ञ ॥१। नीचाश्रयस्थो दिनप सुतस्य सुतान् प्रसूते च हि गात नष्टान्। नीचाशकस्थो विकलागभागात पापस्य वर्ग त्वथ गर्भनष्टान् ॥२॥ 29 *ripusthánachinta* incipit स्वतुगगो वासरपा रिपुस्य शत्रु विधत्ते प्रतिन सदैव। तुगाशकस्यस्त्वथ विप्रमेव पड्वर्गशुद्धो नृपति सदैव ॥१॥ नीचाश्रयस्य सवितारिपुस्य शत्रु विधत्ते कुमर्ति कृतघ्न। नीचाशकस्य प्रमदानुरक्त पापस्य वग परतर्कक च ॥२॥ 30 *kala trasthánachinta,* incipit दिनाधिप सप्तमग स्वतुग करोति भार्यां कलहप्रिया च। तुगाशकस्य परकर्मरक्त पड्वर्गशुद्धस्तु दरिद्र युक्त ॥१॥ नीचाश्रित सप्तमगस्तु सूया भार्यां विधत्ते व्यभिचारिणीं च। नीचाशकस्थश्च सरोगयुक्ता पापस्य वग सतत कुशीला ॥२॥ मित्राश्र यस्थो दिनप कलत्रे करोति भार्यां सुतरा नृशसा। मित्रस्य भाग सुख हीनचित्ता वर्गोत्तमस्य सुतप्रिया च ॥३॥ 31 *mrityusthána chinta,* incipit सूया यदा मृत्युगतश्च तुगे मृत्यु विधत्ते[ऽ]ग्निनिर शनेन। भक्त्या तदशे जलभक्षयैव पड्वर्गशुद्धस्त्वथवा प्रमादात् ॥१॥ नीचाश्रितो वासरपो[ऽ]ष्टमस्थो मृत्यु विधत्ते वनपातकेन। नवाशक दभनकर्मतश्च पापस्य वग तु प्रदीपनेन ॥२॥ मित्राश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्ट मस्थो मृत्यु विधत्ते विपभक्षणेन। मित्राशकस्थश्च वित्तधनेन वर्गोत्तमस्थो निशितायसेन ॥३॥ शत्र्वाश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्टमस्थ करोति मृत्यु रुधिर प्रकोपात्। तदशके वा बहुकासशोषात् मूलत्रिकोणे वनितापराधात्।४॥ चद्रो[ऽ]ष्टमस्थो यदि तुगसस्थ करोति मृत्यु सलिलप्रवेशात्। तुगाशकस्थ करकाभिघातात् पड्वर्गशुद्धस्त्वशनिप्रपातात ॥५॥ नीचाश्रितो रात्रिपति करोति छिद्रे विनाश वनिताकरेण। नीचाशकस्थ कफपित्तदोषात् पापस्य वग त्वथसन्निपातात् ॥६॥ मित्राश्रयस्थो रजनीपतिश्च करोति मृत्यु जठरप्रकोपात्। तस्यैव भागे गुदरोगतश्च वर्गोत्तमस्थ पशुपादघा तात् ॥७॥ शत्र्वाश्रयस्थो विधुरेव धत्ते मृत्यु न[राणा] बहुभृत्यरोगात्। तद शकस्य पशुशृगसगात् मूलत्रिकाण क्षयरोगतश्च ॥८॥ भौमो ष्टमस्थो यदि तुगसस्थ सग्राममृत्यु कुरुते नराणा। तुगाशकस्थस्त्वथ शस्त्रकर्म पड्वर्ग-शुद्धस्त्वथ गोग्रहेण ॥९॥ नीचाश्रयस्थो धरणीजछिद्रो स्वहस्तमृत्यु कुरुते नराणा। नीचाशकस्थश्च निजायुधेन पापस्य वर्ग द्विजपार्श्वतश्च ॥१०॥ मित्राश्रयस्य क्षितिजो ष्टमस्थ करोति मृत्यु द्विपदाश्रयण। मित्रस्य भागे त्वथ गो[ऽ]श्वसगात् वर्गोत्तमस्थस्त्वथ कूपपातात् ॥११॥ शत्र्वाश्रयस्थो (sthah) क्षितिजो ष्टमस्थो भृगुप्रपाताच्च करोति मृत्यु। तस्याशकस्थस्त्वथ गुप्तिरोधात् मूलत्रिकोणे विपभक्षणेन ॥१२॥ etc. 32 (fol 86ᵇ) *dharmasthanachinta* incipit धर्माश्रितो वासरप स्वतुगे धर्म नृणा पापसमे विधत्ते। तुगाशसस्थस्त्वथ दभद च पड्वर्गशुद्धस्त्वथ लज्जया च। 33 *karmasthanachinta* incipit कर्माश्रित स्तीक्ष्णकर स्वतुगे करोति कर्मव्रत " " मथ। सौख्य तदशकस्थो यथ यधन च पड्वर्गशुद्ध सकल कलाज ॥१॥ 34 *labhasthanachinta* incipit लाभाश्रितस्तीक्ष्णकर: स्वतुग लाभ विधत्ते गजवाजिन च। तस्यैव भाग महिपीसमु च पड्वर्गशुद्ध कनकोद्भव च ॥१॥ 35 *vyaya sthanachinta,* incipit व्ययस्थितो वासरप स्वतुग व्यय विधत्ते गुरुलोकसगात। तस्यैव भागे गुरुसवकाना पड्वर्गशुद्धो द्विजदवकायात्॥ 36 *lagnadarṣanachara,* incipit लग्नेऽर्कदृष्ट सुनुशसघातो भवेन्मनुष्य परुपस्वभाव। सदाभिमानी नतिधर्मसस्थो रुजान्वित द्वेपरत सुभीत॥ 37 (fol 91ᵇ) *anaphayogadhyaya* incipit सूर्यं विना रात्रिपतर्व्ययस्थो यदा ग्रह स्याद्बहवो यथा स्यु। स्यातामथ द्वौ त्वनफाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणप्रमाण॥ 38 *sunaph yogadhyaya,* incipit सूर्यं विना रात्रिपते धनस्थो यदा ग्रह स्याद्बहवो

षया स्युः । स्यातामथ द्वौ मुनकाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणे सदैव ॥ 39 *durdharayogadhyáya*, incipit मूर्धं विना द्वादशवित्तसंस्थैः षद्गस्य योगो न हि दुर्धराख्यः । अशीतियुक्तं शतमेव तेषां पृथक्प्रदिष्टं सुशुभं समग्रं ॥ 40 *lagnáśrayayogadhyaya*, incipit लग्नस्थितो वासरपः सचन्द्रः करोति मर्त्यं विकृतं कृतघ्नं । मूकं जडं वा परदाररक्तं विहीनवित्तं सहजं सदैव ॥ 41 *dhanáśrayayogadhyaya*, incipit धनस्थितस्तीक्ष्णकरः सचन्द्रो नरं विधत्ते विधिनं कृतघ्नं । सदा कुशीलं प्रभया विहीनं रोगाभिभूतं भयसंयुतं च ॥ 42 (fol 114ª) *sahajaśrayayogádhyaya*, incipit तृतीयगस्तीक्ष्णकरः सचन्द्रो नरं विधत्ते प्रियवधुदारं । जनानुरक्तं व्रतशास्त्रयुक्तं परं कविं कीर्त्ति[चि]वर्द्धनं च ॥१॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकरः सभौमो नरं प्रसूते नृपतुल्यवीर्यं । भोगान्वितं चारुरतं सुनेत्रं प्रियातिथिं वृद्धियुतं सदैव ॥२॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नरं प्रसूते बहुपुत्रपौत्रं । जितेंद्रियं भूरिपराक्रमाढ्यं विख्यातकीर्त्तिं जनवल्लभं च ॥३॥ 43 *sukháśrayayogádhyaya*, incipit चद्रान्वितस्तीक्ष्णकरः सुखस्थो नरं विधत्ते सुखसौख्यहीनं । विपन्नशीलं परतर्ककं च प्रभाविहीनं गतसत्यशौचं ॥ 44 *sutaśrayayogadhyaya*, incipit चद्रान्वितस्तीक्ष्णकरः सुतस्थो नरं प्रसूते विगताभिमानं । कुभोज्यरक्तं च कुपुत्रभाजं सदा निकृष्टं कृतकस्वभावं ॥ 45 *śatrubhaváśrayayogadhyáya*, incipit रिपुस्थितस्तीक्ष्णकरः सचन्द्रो नरं प्रसूते विमुखं दरिद्रं । स्वल्पायुषं रोगनिपीडिताङ्गं सदातुरं शत्रुविवर्जितं च ॥ 46 (fol 135ᵇ) *kámaśrayayogadhyaya*, incipit कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः सचन्द्रो नरं प्रसूते घृणया समेतं । सदातुरं धर्मविवर्जिताङ्गं गुणैर्विहीनं बहुमायमाढ्यं ॥१॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः सभौमो नरं प्रसूते परदाररक्तं । दानेन हीनं क्षतपीडिताङ्गं गुरुद्विजानां निरतं नृशासं ॥२॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नरं प्रसूते कुकलत्रभाजं । नपुंसकं कामसुखैर्विहीनं निरर्थवाक्यं निजवधुयुक्तं ॥३॥

In folio 140ᵇ caput quadragesimum septimum ab hoc disticho incipit तीक्ष्णद्युतिश्चन्द्रयुतो दृमस्थो नरं प्रसूते बहुरोगभाजं । स्वल्पायुषं क्षिप्रमतिं प्रहृष्टं व्यपेतलज्जं रणकातरं च ॥१॥ Sequuntur disticha 29, post quae disticha 30–54 desiderantur Folium 142 in disticho 59 desinit

In folio 143ª (२०५) capitis, *śracheshṭitádhyaya* appellati, finis exstat. Sequuntur haec यदा सुरभिर्विधासु गावः कुर्वंति नाशं नृपतेः पुरस्य । यानागमं स्वच्छ सुतस्य नाशं रोगातुरत्वं परदेशसंगं ॥१॥ शिरोर्ध्वनालां यदि वा पि पुरा गावः प्रगत्वति सुराः प्रमाणं प्रातः पुरात्कांतमुखप्रवेगा प्रयाति नास्यापि समं विनाशं ॥२॥ गोक्षीरपानं वृषभो विधत्ते यदा तदा तत्स्वसुतैर्विनाशं । दुर्भिक्षमाप्तिः परचक्रसंगं रागातुरत्वं व्यसनं पुरस्य ॥३॥ स्वयं यदा स्वदति गो स्वदुग्धं पयोधरस्य कुरुते विनाशं । गोपस्य तस्मा यदि वा विनाशं महाभयं शत्रुकृतं सदैव ॥४॥ युग्मं प्रसूतानि युगोपनाशं प्राप्नोति धत्ते विषमं तदैव । द्वारेऽपि सार्पे म्रियते यदा वा करोति राष्ट्रस्य पुरस्य नाशं ॥५॥ तत्रान्विता स्यात् यदि गो पुरस्तात् उच्चाचितोपात्तुभपेक्षिताच्च । यातुर्विधत्ते विजयं प्रतापं सुवित्तलाभं त्वरितं सदयं च ॥६॥

इति श्रीवृद्धयवने गोविचेष्टितं ॥ Iti sri Yavaneśvaracharyavirachitam *Minarajajatakam* samaptam ॥ संवत् १७५२ वर्षे आषाढसुदि १२ लिषतं गुलाबरद् माथुरसारसुतरुणदेवसरहदघासीपो षोलिपीनषमलब्राह्मणसारसुतपरभाकरकी ॥ साहजहानाबदवीच पुस्तकुलिप्या ॥ शुभमस्तु ॥

Idem *Vriddhayavana* titulus in fine capitum singulorum legitur

Codex anno 1696 exaratus est (WILSON 427)

782

Foll 112–156 Linn 8–11 His foliis major *Jyotisharatnamálae*, a *Srípati* (bhaṭṭa) compositae, continetur (A) Auctor, postquam capitibus (prakarana) primis astronomiae elementa tradidit, reliquis, quibusnam siderum conjunctionibus res quaedam, velut regum unctio, peregrinatio, nuptiae, aedificatio, aut suscipiendae aut vitandae sint, explicat Initium, paulum emendatum, hoc

प्रभवविरतिमध्यज्ञानवध्या नितांतं
विदितपरमतत्त्वा यत्नतो योगिनोऽपि ।
तमहमिह निमित्तं विश्वजन्मात्ययाना-
मनुमितमभिवन्दे भग्रहैः कालमीशं ॥१॥
Vilokya *Gargádi* munipranitam,
Varaha-Lalladi kritam cha śástram ।
Daivajna *kanthabharanartham* esha
Virachyate Jyotisharatnamála ॥२॥

२२
शकेंद्रकालः पृथगाकृतिघ्नः शशांकनंदाश्वियुगैः ४२९१ समेतः ।
शराद्रिवस्विंदु १८७५ हृतः स लब्धः षष्ट्या ६० प्रशेषे प्रभवादयोऽब्दाः ॥३॥
शालिवाहनशकोऽर्क १२ संयुतः षष्टि ६० हृत्प्रभवपूर्ववत्सराः ।
शेषके मनुजमानतो भवेत्स्वस्वनामसदृशं हि तत्फलं ॥४॥
१ २ ३ ४ ५
प्रभवविभवाख्यशुक्लाः प्रमोदनामा प्रजापतिरथान्यः ।
६ ७ ८ ९
परतोऽङ्गिरास्ततश्च श्रीमुखभावौ युवाख्योऽस्य ॥५॥
१० ११ १२ १३ १४ १५
धातेश्वरबहुधान्यौ प्रमाथिनामाथ विक्रमः सवृषः ।
१६ १७ १८
स्यच चित्रभानुरस्मात्सुभानुरथ तारणाख्यश्च ॥६॥
१९ २० २१ २२
पार्थिवनामा व्यय इति सर्वजिदाख्योऽथ सर्वधारी च ।
२३ २४ २५ २६ २७ २८
तदनु विरोधी विकृतः खरनंदनविजयजयसंज्ञाः ॥७॥
२९ ३० ३१ ३२
मन्मथदुर्मुखसंज्ञावपरौ हेमलम्बकविलंबौ ।

३३ ३४ ३५ ३६
तद्वद्विकारिनामाथ शार्वरी प्लव इति शुभकृत् ॥८॥
३७ ३८ ३९ ४०
शोभकृत्परः क्रोधी विश्वावसुरतु पराभवाख्यश्च ।
४१ ४२ ४३
परतः प्लवगनामा कीलक इति सौम्यसञ्ज्ञश्च ॥९॥
४४ ४५ ४६ ४७
साधारणो विरोधकृदथ परिधाविप्रमाधिनामानौ ।
४८ ४९ ५० ५१ ५२
आनन्दराक्षसाख्यौ नलपिङ्गलकालयुक्ताश्च ॥१०॥
५३ ५४ ५५ ५६
सिद्धार्थिरौद्रदुर्मतिदुन्दुभयो वत्सराः क्रमादपरे ।
५७ ५८ ५९ ६०
रुधिरोद्गारी रक्ताक्षिसञ्ज्ञकः क्रोधनः क्षयकृत् ॥११॥
इत्थं हि षष्टिः परिवत्सराणां बृहस्पतेर्मध्यमराशिभोगात् ।
उदाहृता पूर्वमुनिप्रवर्यैर्नियोजनीया गणनाक्रमेण ॥१२॥ [1]

Cap 1 samvatsaraprakaranam fol 114ᵃ Cap 2 tithiprakaranam incipit तिथिपाश्चतुर्मुखविधातृविष्णवो यमशी तदीधितिविशाखवह्निराः । यमुनागधर्मशिवतिग्मरश्मयो मदनः कलि रत्वनु विश्व १५ इत्यपि ॥ Cap 3 varaprakaranam incipit सूर्यादितः शिवशिवागुहविष्णुकद्रकालाः क्रमेण पतयः कथिता ग्रहाणाम् । वह्न्यम्बुभूमिहरिशक्रशचीविरिञ्चास्तथा पुनर्मुनिवरैः प्रतिदेवताश्च ॥१॥ राहोरधिपतिः कालः प्रत्यधीशो भुजगम । तथा कतोश्चित्रगुप्तः स्वयम्भूः कविभिः स्मृतः ॥२॥ राज्याभिषेकोत्सवयानसेवा गोवह्निमन्त्रौषधशस्त्रकर्म । सुवर्णताम्रौर्णिकचर्मकाष्ठसंग्रामपण्यादि रवौ विदध्यात् ॥३॥ Cap 4 (fol 120ᵇ) yogaprakaranam, incipit क्रमशो भवति योगा विष्कम्भप्रीतिरुपरि चायुष्मान् । सौभाग्यशोभनाख्यावतिगण्डोऽप्यथ सुकर्मा च ॥ Cap 5 karanaprakaranam incipit बवाह्वय बालव कौलवाख्य ततो भवेत्तैतिलनामधेयम् । गराभिधानं वणिजं च विष्टिरित्याहुरार्याः करणानि सप्त ॥ Cap 6 nakshatraprakaranam incipit भेशा दस्रयमाग्निधातृशशिनः शिवाऽदितिर्वाक्पतिः etc Cap 7 muhurtaprakaranam, incipit रुद्राहिमित्रपितरो वसुवारिविश्वे वधा विधिः शतमखः पुरुहूतवह्नी । नक्तंचरश्च वरुणार्यमयोनयश्च प्रोक्ता दिने दश च पञ्च तथा मुहूर्ताः ॥१॥ निशामुहूर्ता गिरीशाजपादाहिर्बुध्न्यपूषाश्वियमाग्नयश्च । विधातृचन्द्रादितिजीवविष्णुतिग्मद्युतित्वाष्ट्रसमीरणाश्च ॥२॥ Cap 8 upagrahaprakaranam incipit भूकम्पः सप्तमक्षं भवति सवितृभात्पञ्चमं विद्युदुल्का मूलश्चैवाष्टमस्य ८ शनिरिति १० दशमं केतुरष्टादशे च १८ दण्डस्त्रिपञ्चसङ्ख्ये १५ सनवदशमिते १९ नूनमुक्ता प्रदिष्टा धिष्ण्ये द्वि सप्त १४ सङ्ख्ये मुनिभिरभिहितश्चात्र निर्घातपातः ॥१॥ Cap 9 (fol 135ᵃ) samkranti prakaranam incipit घोरा रवौ ध्वाङ्क्षमृगद्युती च सक्रान्तिरारे च महोदरी स्यात् । मन्दाकिनी ज्ञ च गुरौ च मन्दा मिश्रा भृगौ राक्षसि कार्किपुत्रे ॥ Cap 10 gocharaprakaranam incipit सत्र लाभगृहस्थितास्त्रि ३ ख १० रिपु ६ ष्यर्के etc Cap 11 chandratarábalaprakaranam, incipit रविर्नृपविलोकने सुरगुरुर्विवाहोत्सवे रवौ भरणिनन्दनो भृगुसुतः प्रयाणे बली । शनिश्च खलु दीक्षणे सकलशास्त्रबोधे बुधः शशी सकलकर्मसु प्रभुरुदाहृतः सूरिभिः ॥१॥ Cap 12 lagnaprakaranam, incipit विरोधश्चाभिषेकश्च राज्ञा साहसकर्म च । धात्वाकरादिसन्धयो मेषलग्ने विधीयते ॥१॥ वृषादय विवाहश्च ध्रुव वेश्मप्रवेशनं । कुमारीयरण दानं क्षेत्रारम्भादि चेष्यते ॥२॥ कलाविज्ञानसन्धयो वृषलग्नेऽन्ति च मतं । विभूषणादिकं कर्म कार्य मिथुनोदये ॥३॥ वापीकूपतडागादि वारिबन्धनमोक्षणं । पौष्टिकं कर्म यत्किञ्चित्सर्वं सिध्यति कर्किणि ॥४॥ Cap 13 (fol 143ᵇ) samskáraprakaranam, incipit षष्ठे मास्यथवाष्टमे तदधिपे वीर्यान्वये विधौ etc Cap 14 rajábhishekaprakaranam incipit विलग्नजन्मे सदृशाधिनाथमार्तण्डपादीनतनौ वेलिष्ठैः । गुर्विन्दुशुक्रे स्फुरदंशुजालैर्महीपतीनामभिषेक इष्टः ॥ Cap 15 yatraprakaranam, incipit यात्राभिधानं कथयाम्यथातः सर्वैरुपेतस्य गुणैर्नितान्तं । यतर्कितं जन्मनि तस्य याने फलानि हृत्त्वा शु(?) नवयौतुल्या ॥ Cap 16 vivahaprakaranam, incipit धर्मा गृहस्थपत्नी न परोऽस्ति कश्चिद्यस्मादिस्यतं तदपि योषिति शीलपत्नां । तस्मात्तु लग्नवशात् खलु शीलमभिवतसात्प्रवच्मि न पिरेण विलग्नशुद्धिं ॥१॥ Cap 17 vástuprakaranam, incipit आयव्ययर्क्षं शकवत्सुरावलातिशास्त्रादवगम्य सम्यक् । आयुर्धनारोग्ययशोभिवृद्ध्यै गृहं गृहस्थो हि विधापयेत ॥१॥

Apographon nostrum seculo septimo decimo exaratum in disticho duodevicesimo capitis 17 desinit (WALKER 192ᶜ)

[1] De sexaginta cycli Barhaspatyae annis cf Warren Kala sankalita p xx

783.

Lit Devan Charta Ind Foll 50 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Jyotisharatnamala a *Sripati* composita (B)

Cap 18 (fol 48ᵇ) grihapravesaprakaranam, 19 vastraprakaranam, 20 amarasthapanam

Liber nuper in India editus est dicitur

Codex anno 1644 exaratus ejusdem seculi anno 66 in Bibliothecam Bodleianam, Kenn dono pervenit. (WALKER 214)

784

Lit Devan Charta Ind Foll 79 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Tajakasarasudhanidhis, quo libro *Narayanas Dadabhais* filius, Madhavae nepos, astrologiam, auctorum Arabicorum systemata secutus capitibus septem exposuit Incipit कमलकैर[व]बन्धुधरात्मभूबुधबुधार्चितपादसरोरुहाः भृगुज भानुजभानुविरोधिनो ददतु दन्तिमुखो विमला गिरः १ गिरा कौरहला

विधीविनोदां विनोदाननूर्त्तिं पयोमूर्त्तिभाजां विभाव्यां मुनीनां मनोभीष्टदां तां कवीनां सुकाव्यस्य गुंफानुकूलं २ *Śrígráma*odbhava-*Kaśyapánvaya*nidhih sámudrikajnaḥ sudhíh śrímán *Mádhava*-samjnako dvijavaro vighneśasevávatah । *Dáddábháiti*[1] tasmád ajani gunagaṇaih púritas tattvavettá siddhántánáṃ chakástá munijanaviditas tatsamah ko 'pi nányah ॥३॥ Tasmál labdhavarah paropakṛitaye *Náráyano* 'ham bruve tártíyaikasudhánidhim ganitavittushṭyai chamatkáritam । śrímat-*Khandhika*[2]-*Romakádi*-rachitát samgṛihya sáram param, yasya jnánalavena mukhyapadavím prápnoti nihsamśayam ॥४॥ कथं स्यान्मनर्थेऽस्मिन् इति संशयिने स्फुटं । यदेदृशात्वा विधिज्ञाता वर्त्तमानं शुभाशुभं ५ संक्षेपे संशयापेक्षे श्रोतुः स्याद्बहुविभ्रमः । यदीयान् विस्तरत्वास्मादपेक्ष्यासंशयापहः ॥६॥

Cap. I. fol. 3ᵇ. desinit in verbis: सध्याय एष कथितः प्रथितायसंज्ञो rásisvarúpa-khagarúpa-dakánaramyah. Cap. II. fol. 14ᵃ. सध्याय एष कथितः प्रथितो द्वितीयो varshe divádiganitábhidhamantraramyah. Cap. III. fol. 33ᵃ. tṛitíyaḥ sadmádivarshapaphalántavichárararamyah. Cap. IV. fol. 58ᵇ. chaturtho bhávábhidhas tv akhilacháruvichárararamyah. Cap. V. fol. 65ᵃ. śarákhyah (i. e. quintus) pákántarádiphalayuktavichárararamyah. Cap. VI. fol. 78ᵃ. adhyáya esha kathito gamitas tu samyag ghasrapraveśaphalachárúvichárararamyah. Cap. VII. incipit: सथ चालेटकं वधे मुगयासिद्धिदं नृणां पापारिष्टकरैर्योगैमृगयासिद्धिरुत्तमा ॥

In fine haec disticha, scribae incuria foedata, leguntur: सामीत्कारस्ववारां निधिरवनिपतिप्रस्यमूर्द्धा मयीनां वृंदैर्नीराजितांघ्रिर्मलनिधिवचसां (= sámudrikasástrasya) पालने यः सदस्यान् सिद्धांतानां शरव्यः कविपतित्वधिनं (lapitam?) यस्य कंठे ध्वरंसीनृदेपो *Mádhavákhyah* Paśupatinagare (i e. Benaris) ग्रीशापादाश्रमेपी (ग्रीश = गिरीश) २३ तस्मानाती मुतौ द्वौ प्रवरमतियुती सर्वविद्यानिधानौ ज्येष्ठो *Dáddákhyabhaṭṭah* सकलयमुमतीमंडलख्याततामा ज्योतिः शास्त्रे विपश्चानतुलगुणः सूर्यसिद्धांतटीकां (cf. supra, n. 772.) यो कार्षिद्गुणार्थां स्मारहरचरणासक्तचेता नितांतं २४ पुत्रस्मामात्स्तितीयो मलनिधिवचसामार्मिकः सत्यवादी धीमान् *Náráyanákhyo* निरवधिकहृतापूर्तचिंतांतरालः शिष्यैः संमार्गितो हं प्रवरविमविधा शास्त्र (tájaka) ग्रंथमेनमीकाषी नेत सुरो गजवदनविभुभानोपासनाय: २५ *Horásárasudhánidhir* विरचितः पूर्वं मया जातके ध्यान्यावैनरमतकम्मास्विता देवसंतोषिणी प्रश्ने पि गताकृष्मातिगदिता युद्धादिसिद्धै तथा योक्तो हि सरस्मदनु तार्त्तीयं सुधायां निधिः २६ Iti śri-*Śrígrámavo*panámaka-*Mádhavátmaja*-Náráyanakṛitas Tájakasárasudhánidhih samáḥ.

Codex anno 1831 parum accurate exaratus est. (Wilson 428.)

[1] *Dádá*dí vocabulo Mahrat ce frater natu major significatur

[2] Idem nomen infra in fol. 19ᵇ. legitur.

785.

Foll. 17–27. Linn. 12. *Nakshatrasamuchchayas*, quo libro *Lallaváráhae* filius (?) astrorum positiones rebus gerendis faventes illustravit. Incipit:

विनायकं नमस्कृत्य । बालानां हितकाम्यया ।
उधृतं तु मया किंचित् । शास्त्रगौरवकारणात् ॥१
संदोलक्षयसंयुक्तं । नक्षत्राणां समुच्चयः ।
संक्षेपेण परं ज्ञानं *Ratnakośasya* मुध्यतः (l. madhyatah) ॥२
सर्वेषु शुभकार्येषु । कुयोगाः परिवर्ज्जयेत् ।
दग्धतिथिं च नक्षत्रं । तिथिदग्धा विवर्ज्जयेत् ॥३
षडष्टमहकश्चैव कुलिको विष्टिरेव च ।
एकार्गलं ग्रहदिष्टं । जन्मदिष्टं वर्ज्जयेत् च ॥४
दुष्टयोगे तिथे रिक्ते । धीरचंद्रे विमांशके ।
मांगल्यं शुभयात्रा च । न कुर्याद्धितमिच्छता: ॥५
विवाहं चौरकर्म्मं च । प्रतिष्ठाव्रतबंधनं ।
अयने चोत्तरे कुर्या । उदिते भार्गवे गुरौ ॥६
उदिते च तथा चंद्रे । शुभयोगे शुभातिथौ ।
कृष्णास्य दशमीं यावत् । शुभकार्याणि कारयेत् ॥७

Ádyámala in fol. 26ᵇ. laudatur.

In fine haec leguntur: विवाहद्यूतसंग्रामे । यानभोजनमैथुने । विग्रहारे भये भंगे भानुनाडी प्रशस्यते ॥ धर्मेषु लाभं मरणं च धूमे सिंहे सुखायां कलहं च स्नाने । वृषे च रिद्धिः सरशोकमधुते सिद्धिगजे सन्य भवंति दक्षे ॥

Auctoris nomen hac tantum subscriptione traditur इति लक्षयाराहसुतकृतं नक्षत्रसमुच्चयं समाप्तं ॥

Haec folia anno 1513 in urbe Śrípattana non satis accurate exarata sunt: स्वस्ति संवत् १५६९ वर्षे पौष शुदि २ शुक्रे अद्येह श्रीपत्तनवास्तव्यदिक्पालज्ञातीय ठ° पद्मासुतविश्वनाथपठनार्थं पुस्तिका लेखापिता ॥ (Walker 128ᵇ.)

786.

Foll. 69–120. Linn. 10. *Praśnárnavas*, quaestionum (astrologicarum) oceanus, sive *Vaishnavaśástram*, liber a *Náráyana* (Náráyanadásasiddha), Brahmadásae et Najajae filio, compositus, lectiones quindecim continens. Prius nomen inde ductum est, quod in rerum futurarum eventum fortunaeve suae successum inquirentibus astrorum positiones prosperae aut adversae explicantur. Incipit:

नारायणं परमपूरुषमादिदेवं
ज्योतिर्मयं शुभकरं चराचरेशं ।[3]
शांतं प्रणम्य शिरसा द्विजपुंगवानां
प्रश्नार्णवे घारमहं (l. प्रश्नं) प्रकरोमि शास्त्रं ॥१॥

[3] Cod. Berol. चराचरेशं.

श्रीब्रह्मदासनयजातनय मुविद्वान्
श्रीमान् Gusayinripatir यदुनाथभक्त ।
Varaha Tajila (ka) Mukunda matam समीक्ष्य
नारायण परमशास्त्रमिद चकार ॥ २॥
प्रष्टा (prashta) प्रणम्य हरिमिन्द्रककुपमुखस्थो
ज्योतिर्विद सकलशास्त्रकलाविदग्धम् ।
आहूय सद्गुवि हित फलपुष्परत्न-
हस्त प्रसन्नवचनै सकृदेव पृच्छेत् । ३॥

Lectio prima, subhasubhasiddhi inscripta desinit in disticho मया निरशाद्रचित सुशास्त्र त्रैलोक्यनाथस्य जनार्दनस्य । स्वय मुकुदेन च मतमुक्त तस्मादिद वैष्णवमत्रमासीत् ॥४३॥ Lectio secunda incipit अथ धनलाभप्रश्नफल ॥ लग्नाधिनाथेन हिमाशुना वा मदीत्यशाल कुरुते धनेश । स्वोच्चादिग सौम्ययुते स्थित स्यात्प्रष्टु स्वलाभ सहसा प्रकुर्यात ॥१॥ शीताशुलग्नेश्वरवित्तनाथा परस्पर समुतवीक्षिताश्च । धनत्रिकोणोदयगा यदा स्युस्तदार्थलाभ प्रवरत्नराणा ॥२। Quaestiones hae proponuntur dhanalabha, rajyalabha rájyam chalam sthiram veti nripadarsanam mama bhaven na bhaved iti Lectio tertia incipit अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ अथ प्रवक्ष्ये नृपतर्जिगीषोर्युद्धे जय नाथ पराजय च । पृष्टो यदग्रप्रश्नविलग्नयोगैस्ता योगचर्या च वराहशास्त्रात् ॥१॥ शुक्रोन्त्ये सुरगुरौ तनये सुख हे सूय तृतीयभवने भवगेऽथ शर्पे । प्रष्टा नृपो रिपुगणाश्च विजित्य युद्धे सिद्धार्थे आत्मभवन समुपैत शीघ्र ॥२॥ Titulus hic subscriptus est rajno digvijayaprasnah Lectio quarta incipit अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ भूपालयोर्नागरजायिनोर्द्वयोर्मध्येऽनयोजय्यति कोऽत्र सयुगे । युद्ध भविष्यत्यथ सधिरेतयो प्रश्ने कृते मत्तिभिरादिशेद्बुध ॥१। विलग्नलग्नाधिपति पुरेशा यामित्रनामित्रपतिश्च यायी । स्ववर्गराशौ जयदो बलौ मान्यत्रानिताथायमते प्रदिष्ट । २॥ 5 Samghattachakram Incipit सघट्टचक्र विलिखेत्त्रिकोण मेषादिभिद्वादशराशिभिश्च । चतुर्थ्वतुर्भिर्भजतीह तिर्यग्वेधागहैर्भूपतिसगराय ॥१॥ 6 (inc fol 84[a]) utpálaphalasubhasubhasasyajataka Incipit अथ प्रवक्ष्ये द्विजपुगवाना ज्ञानं सुदिव्य तरुभूमिचारिज । उत्पातसशान्तिविधान्विताद्यातश्च दशो नृपराज्यभगहान् ॥१। Partes singulae utpataphala, sasyajataka, rájnah prayánasamaye subhasubham nimittam jayaparyantam Bhadrabáhusastrat 7 yarachakrágamana durgaprasna kotachakra Incipit गुरुभनीचैर्हिबुकाश्रमस्थैरायाति शीघ्र चलयानराति । चद्रार्कसत्राथ निर्न सुखस्थै प्राप्तोऽपि भग्नो विनिवर्ततेऽरि ॥१॥ 8 gamanágamanadurasthaprasna Incipit मम गमन भविष्यति न वा प्रश्ने ॥ चरोन्त्ये शीतकरे चरस्थे सौम्यग्रहै सयुत ईक्षिते वा । यात्राभवत्यत्मसमार्थसिद्धि कल्याणगती निरुपद्रवा च ॥१॥ 9 Strírirudáli prasavaparyantam prasna Incipit लग्नाधिनाथेन सुधाकरेण यत्येथशालं कुरुत स्मरेश । सौम्येग्रहे स्याच्छुभवीक्षितोऽर्थ पश्य प्रकुर्याच्छुभागमनाथ ॥१॥ 10 (fol 99[b]) saha jatiánádi-dvádasaparyantam rogaprasna. Incipit अथ सहजस्थानप्रश्ने । मम बाधवा स्वस्था सति न वा प्रश्ने । दुश्चिक्यनाद सहज प्रपश्येत्सौम्यास्तृतीय सहजेश्वर च । पश्यति नाम्बे त्वशुभास्तदास्य स्वस्था प्रबाध्या खलु बाधवाश्च ।१॥ 11 Incipit अथ स्वामिभृत्यप्रश्ने ॥ शीर्षोदये सौम्ययुते स्थिते वा सौम्यैर्द्वितीयाद्यस्थमस्थै । तृतीयलाभारिगतैश्च पापै सौख्यार्थलाभो नृपसेवकस्य ॥१॥ 12 bandhamoksha Incipit अथ भागप्रश्ने ॥ स्थिरोदये शीतकरे स्थिरस्थे भागस्तयो (?) निर्वहति द्विदेहे । विश्वासलाभौ भवत शशाङ्क लग्ने चरे निर्वहते न भाग ।१॥ 13 Incipit अथ लेखप्रश्ने । एष लेख कीदृश समागतो वा शुभो दत्तो नृपेण etc 14 Incipit अथ भोजनप्रश्ने ॥ सद्धारमिदौ मधुर सुरज्य माम्र च सुस्वादु रस सितेऽब्ज । सूय सतिक्त सकटूष्णमारे भुक्त बुधे सर्वरसविलग्ने ॥१॥ 15 Incipit अथ मूकप्रश्ने ॥ सूर्यास्फुजिद्भूमिजराहुमदचद्रज्ञजीवा पतयो दिशा स्यु । etc

In fine hic epilogus legitur quem erroribus scatentem, aliorum codicum auxilio carens, intactum reliqui

प्रमाणीत यत्स्वयमुच्यते न
ज्ञाम सुदिव्य ग्रहलग्नजात ।
शुभाशुभ व्यक्तकर नराणा
शास्त्रे मयास्मिन् लिखित तदेव ॥ ३॥

ननु मनुष्यपरमेश्वरयोसवाद कथमासीत् ।

सप्राप्य मत्र guru Bhanubhattaj
जप्त्वा मुहु सूर्यशशिगृहसु ।
हुत्वा द्विजान् भोज्य हरे प्रसादा
त्सिद्धो हमत्रैव मुकुदद्रशी ॥१॥

स मत्रो मयात्मनो vaidyakasástre vaishnavasamjnake पुरश्चरणो लिखितस्तत्र श्लोक ॥

आयाति मत्रजपतो भगवान् स्वधाम्न
प्रत्यक्ष चेद्वदति यच्छति दर्शन च ।
स्वप्ने जपेत स्थिरमनस्यथ साधकाना
नेज्या व्रता न च तप श्रुतिनैष्ठिकानां ॥१॥
महाकष्टेन ससिद्ध दिव्य ज्ञान जगद्धित ।
विष्णुना शकृत शास्त्र पठेद्यत्नेन पालयेत् ॥२॥
Kayasthavansambunidheh पृथिव्या
श्रीब्रह्मदास शशलाछलो भूत्
तारेव देवी नयना च ताभ्या
नारायणाख्यो हरिभक्त आसीत् ॥३॥

Har jisarmá नारायणनामाशीर्वादमिद ददौ ।

श्रीब्रह्मदासनयजातनयेन येन
गोविदपादसरसीरुहवदितेन ।
प्रश्नार्णव प्रथमिद रचित हि शास्त्र
नारायणो स्तु भुवने सुखभाक् सदैव ॥१॥
एके काव्यविलाससगतनिपुणा शास्त्रानभिज्ञा परे
विद्वासो न कविभावरचना कर्तुं परे जानते ।
विद्वत्ता कविता च यत्र न च ते सद्विष्णुभक्त्याश्रया
कायस्थ कविभक्तिपडितपतिस्त्रीयाच नारायण ॥१॥

हृत्पङ्कजे यस्य सदैव विष्णु-
वाग्देवता यद्वदने विभाति ।
गोविदमल्लाजपनेन सिद्धो
नारायणः सो स्तु श्रिया समेत ॥३॥
श्रीमद्दुःसायिनृपतेस्त्वजिरे सदैव
लक्ष्मीर्विनोदयतु भक्तजनगृहस्य
येनाखिलागमविदा द्विजपुगवाना
ज्ञानाय शास्त्रममल गदित पृथिव्या ॥४॥
जयति जगति विष्णोर्भक्तधूर्यं क्रियावान्
प्रशमितभवभीतिब्रह्मदासात्मजो य ।
निखिलकलुषहर्त्री मोहदात्रीव यस्य
स्फुरति हृदि हरोक्तिः सिद्धनारायणस्य ॥५॥
श्रीसिद्धनारायणदासचद्र
ये *vaidyakam* चाप्यथ *jyotisham* वा ।
विलोकयिष्यन्ति नृपागणे ते
पूज्या भविष्यन्ति हरिर्जगाद ॥६॥

Harijit a dattam asirvadashatkam idam siddhaye 'stu

Liber mihi quidem non ante finem seculi sexti decimi compositus videtur De codice Berolinensi cf Weber Catal p 264

Haec voluminis pars post annum 1790 negligenter exarata est (WALKER 157^b)

787.

Foll 79–103 *Muhurtamartandas*, libellus a *Narayana*, Anantae (chaturmasyayajin) filio, Haris nepote, anno 1571 compositus quo momenta et indicia suscipiendis operibus fausta tractantur Incipit मित्रदोह्लसितभिद्रवत्क्षवा श्रीविष्णु वियातिचरान् गुरून् प्रणम्य । यद्धर्यं विबुधमुदे लघु मुहूर्तमार्तंड मुगममह तनोमि सिद्धे ॥१॥

Fol 80^a tyajyaprakarana, fol 81^a sadharanaprakarana, fol 84^b samskaraprakarana, fol 94^b vivaha prakarana, fol 99^a yatráprakarana, fol 101^a misraprakarana, fol 102^a anadhyayaprakarana pallıprakarana, fol 102^b gocharaprakarana, samkrantiprakarana

In fine haec leguntur श्रीमत्कौशिकपावनो हरिपदद्वद्वार्पितात्मा हरिस्तज्जो नत इलामुरोचितगुणो नारायणस्तत्सुत । स्यात देवगिरे शिवालयमुदक तस्माद्दुटापर(?)ग्रामस्तद्वसतिमुहूर्तभवनोल्मार्तंडमस्ताकरोत् ॥१॥ य यस्याप्युशतपद्धवृत्तमेन मार्तंड पठति etc ॥२॥ त्र्यकद्र १४ । ९ । ३ । प्रमिते वप शालिवाहनजन्मत । कृतस्तपसि मार्तंडो यमल जयतूदत ॥३॥ पूर्ववाक्यार्थमादाय ग्रथो य रचितो लघु । पठनार्थमशक्तानामम्गीकार्यो बुधैर्मुदा ॥४॥

Post folium 96 magna pars deperdita est

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 210^b)

788.

Lit Devan Charta Ind Foll 280 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9–11

Muhurtachintamanis, a *Rama*, Anantae filio, Nilakanthae fratre natu minore, anno 1600 Varanasiae compositus Liber, in capita 13 divisus, siderum positus, quum aliis operibus, tum ritibus et officiis domesticis (grihyakarma) absolvendis faustos, explicat In marginibus commentarius ejusdem auctoris, *pramitakshara* appellatus, adscriptus est (A) Textus incipit

गौरीश्रव केतकपत्रभगमाकृष्य हस्तेन ददन्मुखाग्रे ।
विघ्न मुहूर्ताकलितद्वितीयदतप्ररोहो हरतु द्विपास्य ॥१॥
क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतु सक्षिप्तसारार्थं विलासगर्भं ।
अनतदैवज्ञसुत स रामो मुहूर्तचिंतामणिमातनोति ॥२॥

1 Subhasubhaprakarana fol 36^a, 2 nakshatraprakarana fol 84^b, 3 samkrantiprakarana fol 93^b, 4 gocharaprakarana fol. 105^b[1], 5 samskaraprakarana fol 140^a, 6 vivahaprakarana fol 197^a, 7 vadhupravesapraka-rana[2] fol 198^a, 8 dviragamanaprakarana[3] fol 200^a, 9 agnyadhanaprakarana fol 201^b, 10 rajabhishekaprakarana fol 203^b, 11 yatraprakarana fol 250^b, 12 griharambhaprakarana fol 270^a, 13 grihapravesaprakarana fol 280^a

In fine auctor haec de stirpe sua ipse tradidit

Asid *Dharmapure*[4] षडगनिगमाध्येतृद्विजैर्मंडिते
ज्योतिर्वित्तिलक फणीद्ररचिते भाष्ये कृतातिश्रम ।
तत्तज्जातकसहितागणितकृन्मान्यो महाभूभुजा
तर्कालकृतिवेदवाक्यविलसद्बुद्धेशचितामणि ॥८॥
ज्योतिर्विद्गणवदिताघ्रिकमलस्तत्सूनुरासीत्कृती
नाम्नानत इति प्रथामधिगतो भूमडलाहस्कर ।
यो रम्या जनिपद्धति समकरोद्दुष्टाशयध्वसिनीं
टीका चोत्तमकामधेनुगणिते[5]ऽकार्षीत्सता प्रीतये ॥९॥
तदात्मज उदारधीर्विबुधनीलकठानुजो
गणेशपदपकज हृदि निधाय रामाभिध ।
गिरीशनगरे वरे भुजभुजेषुचद्रैर्मिते
शके विनिरमादिम खलु मुहूर्तचितामणि ॥१०॥

Commentarius incipit कैलाशे पूर्णराकाहिमकररुचिरे वीक्ष्य चिच स्वकीय । भूयो भूयोऽपि धावन् प्रतिभटकरटिभ्रान्तया षड्गुड । मा धाव त्व त्वदग्निप्रहरनिरमितो धूयते सो धरित्र्यावाग्भिर्निरुद्धा

[1] जन्मराशे सकाशाद्ग्रहाणा चारवशेन यच्छुभफल तद्गोचरफल मित्युच्यते ॥

[2] नूतनपरिणीताया वध्वा प्रथमत क्रियमाणो भर्तृगृहे प्रवेशो वधूप्रवेश ॥

[3] वधूप्रवेशानतर परावृत्य पितृगृह प्राप्ताया वध्वा पुनर्भर्तृगृहप्रवेशो द्विरागमनशब्दवाच्य ॥ [4] नर्मदातीरग्रामविशेषे ॥

[5] उत्तमे त्र्यपद्यार्थपद्यप्रतिपादके कामधेनुगणिते ग्रथविशेषे टीका ॥

प्रकटकटदिन' केवलो न पुनातु ॥१॥ मुहूर्त्तचिंतामणिसङ्गकस्य स्वयंकृतस्य प्रमिताक्षरया ॥ रामो विधत्ते विवृतिं प्रणम्य विघ्नार्कचन्द्रान् पितरौ गुरूश्च ॥२॥

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WALKER 184)

789

Lit Devan Charta Ind Foll 79 Long 11 Lat 4½ Linn 7

Idem liber, sine commentario (B)

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 262

Codex anno 1822 exaratus est (WILSON 315)

790.

Opera tria Lit Devan Charta Ind Foll 172 Long 11 Lat 5

Foll 1–46 *Muhurtadipakas* de faustis siderum positibus, libellus, disticha 57 continens a *Mahadeva*, Kahu(?) jis filio, scriptus et commentario, quem idem anno 1661 composuit, illustratus Textus incipit

प्रणम्यैकरदं देवं शारदां गुरुमेव च ।
मुहूर्त्तदीपकं कुर्वे बालाऽज्ञानतमोऽपहं ॥१॥

Commentarius incipit अथ मुहूर्त्तदीपकनामग्रंथ सटीक सना भीप्रकारेण लिख्यते ॥ अथऽस्य ग्रंथकर्त्ता स एव विवृत्तिकर्त्ता' etc In fine ejusdem haec leguntur शाके रामगजेषुचन्द्र १५८३ प्रमिते सौम्यायने भास्करे etc लेखीत्स्वीयमुहूर्त्तदीपकभवा व्याख्या माहादेवक ॥ Auctores et libros hosce laudat *Amrita kumbha*, *Jyotirvidabharana* *Todaránanda* *Trivikrama chárya*, *Brihajjataka*, *Muhurtakalpadruma*, *Muhurtachintamani* *Muhurtatattvatika*, *Muhurtamártanda*, Sri patis *Ratnamálá*, *Rajamartanda*, *Rajavallabha* *Laksha nasamuchchaya*, *Lalla*, Keşavarkae *Vivahavrindavana*, *Sajjanavallabha* *Sarasamgraha*

Haec voluminis pars anno 1800 a Parasurama, Uttamaramae filio, exarata est (WALKER 159ª)

791.

Foll 139–160 Linn 10 *Vivahavrindavanam*, a *Kesavárka* scriptum, quo libro siderum affectiones con nubiis felices aut infelices describuntur Auctoris majores infra in appendice enumerabuntur Incipit

चोशार्ङ्गिणो मृनतु वो नयसन्निवेश'
क्षेशाय्य चलत्रयनाचलश्री ।
यत्राचलग्रयनमंगलमाचचार
शृंगारहारमणिकौस्तुभरश्मिगुरू. ॥१॥

Samvargya Garga Bhrigu-Bhaguri Raibhya gnbhyah
मार वराहमिहिरादिमतानुसार ।
स्फारास्फुरत्परिमलाढ्यफल विवाह-
वृंदावन विरचयामि विचाररम्य ॥२॥

1 Nakshatrasuddhiprakarana fol 141ª, 2 kálamánsaprakarana fol 142ª, 3 melakadhyaya fol 144ª, 4 navansachintadhyaya fol 145ᵇ, 5 grahagunaprakarana fol 146ᵇ, 6 chandrabala[bala]prakarana fol. 147ª, 7 rahusattadhyaya fol 149ª, 8 shadvargadisadhanadhyaya fol 151ᵇ, 9 godhúlikádhyáya fol. 152ª 10 managocharadhyaya fol 153ª, 11 subhásubhayogádhyaya fol 153ᵇ, 12 tanvadimandalakundalikadhyaya fol 155ª, 13 grahayogadibalabaladhyaya fol. 156ª 14 misrakadhyaya fol 159ª, 15 vadhuvaraprasnadhyaya fol 159ᵇ, 16 fol 160ᵇ

Kesavarka in Muhurtachintamaṇi laudatur, ipse Yavanesvaras in cap 4, 10, *Bhojam* regem in capite 7, 17 (परिहरत्युपरागपरागत तमवपत्रव श्व स कि ग्रह । इति *Manit thavachansi* विभूषता मतमलक्ष्यत *Bhojamahibhrija* ॥१७॥) laudat

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261

Haec folia hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt (WALKER 161ᵉ)

792.

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll. 156 Long 7½ Lat 4

Foll 1–48 Linn 6, 7 *Suddhidipika*, de siderum positione, matrimoniis aliisque operibus idonea, liber, a *Srinivása* compositus, et in capita quatuor divisus Incipit नृपाततरगदुस्तरससाराम्भोधिलयने तरणि । उदयवसुधाय राहुणमुकुटमणि पातु घस्तरणि ॥१॥ यस्त गतवति मिहिरेऽस्ति लिनदीपाकुले च गोविभवे । वद्वाहादिषु शुद्धिग्रहणार्थं दीपिका क्रियते ॥२॥ विमलान्य(?)न्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवल । सफल ज्योतिष शास्त्र चन्द्रार्कौ यत्र साक्षिणौ ॥३॥ शास्त्रप्रशसा ॥ मुहूर्तातिथिन घातमृतवश्चायनानि च । सर्वाण्येवाकुलानि स्युर्न स्यात्साम्वत्सरो यदि ॥४॥ दैवज्ञप्रशसा ॥ तम[ ]स्तोमावृते विश्वे जगदेतच्चराचर । राशिग्रहोडुघात मूकमूयांऽभवत्तदा ॥५॥ स्याद्युत्पत्ति' ॥ ततःप्रभृति जातुना सत्कर्मसूचक । *Horakhyo* वर्तते कालो ह्यहोरात्रेऽत्र लोचन' ॥६॥ कालोत्पत्ति' ॥ शीर्षमुखबाहुहृदयोदराणि कटिवस्तिगुह्यसक्थकानि । उरू जानुजवये चरणाविति राशयोऽस्याद्या' ॥७॥ कालनस्यागविभाग' ॥ मेषवृषमिथुनकर्कटसिहा' कन्या तुलाथ वृश्चिकश्च । धनुरथ मकरः कुभो मीन इति च राशय' कथिता ॥८॥ राशिस्वरूपकथन ॥ अश्विनीमघामूलादौ मेषसिंहहयादय' । विषमर्क्षान्विवर्तन्ते पादवृद्धा यथोत्तर ॥९॥ राशिनक्षत्रविभाग' ॥ मत्स्यौ घटी नृमिथुन सगद सवीण चापी नरोऽश्व

मपनो मकरो मृगास्य । तौली सशस्यदहना प्रवगा च कन्या शेषा॰ स्वनामसदृशा स्वचराश्च मव ॥१०॥ राश्यधिशातृदेवताकथन ॥

Fol 12[b] rasınırnayah *prathamo* 'dhyayah Cap II ıncıpıt कालात्मा दिनकृन्मनस्तुहिनगु सत्व कुजो ज्ञो वचचो जीवा ज्ञानमुखे सितश्च मदनो दु॰ख दिनेशात्मज । राजानी रविशीतगू चितिसुतो नेता कुमारो बुध सूरिर्दैनवपूजितश्च सचिवौ प्रेष्य सहस्रागुज॰ ॥१॥ कालनरस्यागविभाग ॥ बलाबलाद्ग्रहाणा स्यादात्मादीना बलाबल । नृपाद्या प्रबला॰ कुर्यु स रूप शनिरन्यथा ॥२॥ आत्मादीना ग्रहाणा नृपादीना च ग्रहाणा बलाबलवशात् पुरुषस्यात्मादीना बलाबलत्वनिर्णयो नृपत्वादिनिर्णयश्च ॥

Fol 29[b] grahanırnayo náma *dvitīyo* 'dhyayah Caput III ıncıpıt सर्वैकर्मस्युपादेया विशुद्धिश्चन्द्रतारयो । तच्छुद्धावेव सर्वेषा ग्रहाणा फलदातृता ॥१॥ चन्द्रताराप्रशसा ॥ सप्तमोपचयाद्यस्थ चन्द्र॰ सर्वत्र शोभन॰ । शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पचमो नवम॰ शशी ॥२॥ चन्द्रशुद्धि॰ ॥

Fol 36[b] chandrataradışuddhınırnayo nama *trıtıyo* 'dhyayah Caput IV *vádınırnaya* dictum, ıncıpıt सितेज्युबुधजीवाना वारा॰ सर्वत्र शोभन॰ । भानुभूसुतमन्दाना शुभकर्मसु केष्वपि ॥१॥ वारगुण ॥ रेखापूर्वापरयोर्गेरः सूर्यादयात्परस्तात्प्राक् । देशान्तरयोजनमितविघटीभि॰ पादहीनाभि॰ ॥२॥ देशान्तरे वाराधिकार ॥ उपचयकरस्य वारे ग्रहस्य कुर्यात्स्ववारविहित यत् । अपचयकरग्रहदिने कृतमपि सिद्धि न याति यत ॥३॥ विशेषतो वारफल ॥

Desınıt ın verbıs चन्द्र पचत्र्शाशो रात्रैर्वैव महूत इति मता। नक्षत्रे यद्विहित कार्यं तन्मुहूत पि ॥

इति महौतापनीयश्रीश्रीनिवासविरचिताया शुद्धिदीपिकाया etc

Haec volumınıs pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 192[a])

793

Foll. 6–15 Linn 10 *Svaratattvodayam*, libellus dısticha 148 continens a *Jıvanatha* compositus Incıpıt

॥ अथ स्वरोदय ॥

चमत्कारशिव नत्वा चमत्काराय भूभृता ।
स्वरतत्त्व[म]त्कारो जीवनाथेन कथ्यते ॥१॥
यदैर्येषास्थितेरेव श्रीमहेशमुखोद्गतै॰ ।
स्वरप्रशमापूर्वैश्च नानाशास्त्रविचारकै॰ ॥२॥
लग्नेऽभीष्टफलप्रदे शुभतिथौ प्रौढे स्वरे भे शुभे
खेटाना च बले शुभे दिनपतौ चन्द्रेशताराशनौ ।
दिग्यायिशाजवादिलग्नशकुनाभूपाशुभाकाचिरो
नो कुर्वंति विनोदयेन गमन देहस्वरस्य क्वचित् ॥३॥
नक्षत्र न तिथिर्न वारकरण नो लग्नहोरालय
नो दिग्शूलादग्धजासभय नो लक्षपातादिक ।
न स्वर्भानुभय न कालकुलिका नो शुक्रसोमाद्भय
स्याद्यस्मिन्तु दिनेश्वरे स्वरयिदा सिद्धस्वरस्ते स्फुट ॥४॥

इडावामगतश्चन्द्र पिंगलादक्षिणे रवि ।
मध्ये शुभपद विद्यात्पथत्रयसुदागत ॥५॥
इडा गंगेति विज्ञेया पिंगला यमुना नदी ।
मध्ये सरस्वती विद्यात्प्रयागमगमेमिति ॥६॥
आदौ चन्द्र सिते पक्षे भास्करस्तु सितेतरे ।
तीणि तीणि दिनान्याहुरुदय चन्द्रसूर्ययो ॥७॥
चन्द्रकाले यदा सूर्य सूर्ये चन्द्रोदय भवेत् ।
उद्वेग कलहो हानि मुनिशापादिक फल ॥८॥
एकैकस्या घटीपचक्रमेणैवोदयति च ।
क्रमादेकैकनाड्या वै एकैकघटिकोदय ॥९॥
अहोरात्रिस्तु मध्य तु ज्ञेया द्वादशसक्रम ।
वृषकर्कटकन्यालिमृगमीननिशाकरे ॥१०॥

Hoc tractatu auctor rerum futurarum indıcıa e spırıtus, ratione mystica comprimendı et emittendı, habitu colligenda, exposuit *Svara* vocabulo spiritus (násasamırana), *tattva* voce quinque elementa significantur, quorum ın mystica doctrina potestas supra p 236[b] ın dıcata est

In fine haec leguntur

चन्द्रसूर्यस्वराभ्यास ये कुर्वंति सदा नरा॰ ।
अतीतानागत ज्ञान तेषा हस्तगत पद ॥१४७॥
न वार न च नक्षत्र न योग करण तिथि॰ ।
अमृतस्या तु चेत्नाया सर्वकार्याणि साधयेत् ॥१४८॥

Haec folia anno 1640 a Pitámbara, Sıvadasae filio, ın usum bhaṭa Harisramae exarata sunt (WALKER 213[b])

794

Foll 45–113 Linn 9 *Keṣavajatakapaddhatyudaharanam* commentarius a *Visvanatha* Divakarae filio ad Kesavae Nandipurensis librum genethliacum compositus Incıpıt

श्रीगणेश नमस्कृत्य केशवीजातपद्धते॰ ।
गणित विश्वनाथेन क्रियते बालबुद्धये ॥१॥

'Natva vighnapasaradáchyutasıvetı' अह केशव जातकपद्धति कुरु । जातस्यद जातक जातस्य बालकस्य जन्मातरार्जितसदसत्कर्मजनित शुभाशुभफलनिरूपक शास्त्र जातकमित्युच्यते । जातक शास्त्रे यानि कर्माणि गणितक्रियाश्लेषा पद्धति मार्गं कुरु । etc

Capitum nomina haec sunt 1 bhávádhyaya fol 51[b], 2 drishtısadhana fol 53[b], 3 balasádhana fol 70[b], 4 ishtakashtasaptavargajaṣubhasubhadhyaya fol 77[a], 5 áyurdaya fol 94[b], 6 dasadhyaya fol 113[a]

Visvanátha post annum 1586 videtur floruisse, quum ın computationibus Ṣakae aerae annus 1508 plurıes laudatus sit Keṣavae ipsius aetas inde colligi potest, quod Grahalághavam Ganeṣae filıı opus, anno 1520 compositum esse constat Cf Colebrooke, Misc E II, 452

Auctores et libri a scholiasta hi laudantur: *Áryabhatta* fol 106^{a}, *Utpala*, cf. Brihajjátaka, Dámodara; *Krishnajyotirvid* 46^{b}; *Keşavadaivajna* svaṭíkáyám 63^{b}; *Kesavamişra* 112^{a}, *Ganeşajyotirvid* Grahalághave 46^{a}. 64^{a}; *Gárgi* 96^{a}; *Játakamuktávalí* v. Şivadísa; *Jivasarman* 88^{a} (a Kesava laudatur). 91^{b} (a Dámodara). 98^{b}; *Trivikrama* fol 57^{b}; *Dámodarapaddhati* 50^{b} 91^{b}. 94^{a} (Utpalam laudat). 96^{a}; *Nílakantha* 57^{b}. 74^{b} 91^{b} (in Mahálugipaddhati laudatur); *Prithuyaşas*, Varáhamihirae filius, Shatpanchásikae auctor 70^{a}; *Bádaráyana* 84^{b} (अस्तगताः सर्वे एनार्थहानि कुर्युर्हित्वा दैत्यपुत्र्यार्कपुत्रौ); *Brihajjátaka* 56^{a}. etc; *Brihajjátakaşlokavyákhyáne* Bhaṭṭotpalenoktam 86^{b}; *Mahálugipaddhati* 87^{a} 91^{b}. 96^{a} 100^{a}; *Yavana* 85^{a} (खेचरो जायते योऽब्दे यशयोरपहारकः । आयुषः स हरेदब्दे अंशः शुक्रशनैश्चराविति), *Yavaneşvara* 62^{b}, *Viváhapaṭala* v. Şaunakíya°; *Rámakrishnapaddhati* fol. 87^{a} 99^{a} 100^{a}, *Laghujátaka* 60^{a} 111^{b}, *Laghupaddhati* 97^{b}; *Lílávatí* 72^{b}, *Şivadása* Játakamuktávalyám 57^{a}, *Saunakíyaviváhapaṭala* 112^{b}, *Srídhara* 74^{b} 89^{b}. 91^{b} (in Mahálugipaddhati laudatur), *Şrípati* 74^{b} (तत्वादिति (त) तत्र । प्रामाणिकैस्त्रिकैस्त्रिविक्रमनीलकण्ठश्रीपतिभिरनुक्तत्वात्); *Shaṭpanchásiká* v. Prithuyasas, *Sárávali* 62^{b} (suklapratipaddasake madhyabalah kírtyate Yavanavriddhaih); *Siddhántaşiromani* 66^{b}, *Súryasiddhánta* 68^{a}, *Horámakaranda* 69^{b}. 101^{a}

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261.

Haec voluminis pars post annum 1790 exarata est. (WALKER 178^{b})

795.

Foll 103–110 Lit Devan Charta Ind Linn 10

Kákarudrasamvádas, cornicis et Rudrae colloquium. Incipit: ओं मा नस्तोके तनये मा ॥ इति मंत्रं ॥ ओं ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांशशोणितशोभनं ॥ तिष्ट देवि शिखमध्ये चामुंडे ह्यपराजीते ॥१॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीरामाय नमस्तुभ्यं त्रिकालज्ञानलोचन ॥ वायशो कथ्यते भाषा धन्यगर्गेव भाषत (l. यथा गर्गेण भाषितं) ॥१॥ लोकानां हितार्थाय सद्यः प्रत्यक्षकारकं ॥ राम उवाच ॥ मंडल वर्तुलो कोणं गोमयेन च लेपयेत् । पद्मपत्र विशाल च अथवा च कदलीदले ॥३॥ etc

Hac opella, disticha 140 continente, omina traduntur, quae variis cornicum actionibus indicantur Quo in augurio id maxime observabatur, qua in plaga coeli cornices cibum, pietatis causa in omnium animalium usum projectum (bali), comedissent, qua diei hora (yáma) lusissent (ramate), denique quo loco consedissent Libellus aut e Tantra aut e Purána quodam videtur derivatus esse.

Haec folia anno 1832 neglegentissime exarata sunt. (MILL 42^{d})

796.

Foll. 174–212. Linn. 12–14. *Romakasiddhántae* pars, *Şríshaváyana* inscripta, tractatum astrologicum continens. Incipit: *Dhúmraputram* prati *Romakácháryo* vadati: पुनरेव प्रवक्ष्यामि शृणु पुत्र (putra) प्रयत्नतः । सप्तद्वीपावती पृथ्वी आकारं तस्य विस्तरं ॥१॥ जंबुद्वीपं कुशद्वीपं चंद्रद्वीपमथापरं । शाल्मलं प्लक्षगोमेदं पुष्करं च तथापरं ॥२॥ लक्षकोटि भवेत्संख्या जंबुद्वीपस्य मंडल । त्रिकोण मंडला भूमि शकटाकार वर्त्तते ॥३॥ कुशद्वीप भवेत्संख्या प्रमाण कोटिविंशति । मंडल धनुष्याकारं योज[ना]नां प्रमाणतः ॥४॥ चंद्रकोटि (द्वीप in marg) भवेत्संख्या पष्टिकोटित्वमेव च । चंद्राकारार्द्धरूपेण प्रमाणं शास्त्र वर्त्तते ॥५॥ उत्तरगोलं भवेत्संख्या पष्टिकोटि प्रमाणतः । चतुष्कोण तदाकारं देवदानव वर्त्तते ॥६॥ पूर्नगोलपरिज्ञानकोटिपंचाशमेव च । वर्तुलं भ्राम्यते रूपं शब्दशास्त्र प्रवर्त्तते ॥७॥ विंशत्कोटिमुनिख्यातं प्लक्षद्वीपः प्रवर्त्तते । खड्गाकारं भवेद्रूपं वदते शास्त्रमानतः ॥८॥ शाल्मलिद्वीप भवेत्संख्या त्रिंशत्कोटि प्रमाणतः । मंडलं मंडलाकारं शृणु पुत्र प्रयत्नतः ॥९॥ सप्तद्वीपावती पृथ्वी प्रमाणं कथितं मया । एकद्वीपस्य विस्तरमथोरं च रसातलं ॥१०॥ सप्तद्वीपप्रमाणं तु Srishaváyena संज्ञिना । जंबुद्वीपप्रमाणं तु संक्षेपे कथितं मया ॥११॥ नवखंडा भवेत्पृथ्वी कथयामि सविस्तरं । देशाश्च नगरग्रामाः प्रमाणं शृणु पुत्रक ॥१२॥ प्रथमं जंबुद्वीपे पूर्वस्यां दिशि ॥ अथ पूर्वदेश । Gaudadesa, Kanyakubja, Kalinga, Gola, Bangála, Kuranga, Rádha, Varendra, Yamuná, Kacha, Svarúpá, Antarvedha, Mágadha, Madhyakuru, Dáhala, Kámarúpa, Paundhra, Pánchála, Şúrasena, Jálandhara, Lohitapura ॥२२॥ अथ पश्चिमायां दिशि । Paschimadeşa, Saindhava, Sthala, Valambha, Sauráshṭra, Kunkuna, Láṭa, Srímála, Arbuda, Medapáṭa, Marudesa, Kachha, Málavaka, Avantí, Páriyátraka, Kámboja, Támralipta, Phiràla, Sakaṭa, Sauvíra, Bokana ॥२१॥ अथ उत्तरापथ । Gurjara, Kekáṇa, Nepála, Ṭáka, Turashka, Tájika, Barbara, Khasa, Kára, Káşmíra, Barjara, Himálaya, Lohapura, Striràja, Múlasthala, Gajasthána, Habasora ॥१७॥ दक्षिणापथ । Malayáchala, Sinhala, Pándu, Koşala, Ardvantu (sic), Avandhya, Karnáṭa, Dravida, Sríparvata, Vidarbhá, Viráṭa, Lájí, Tápitaṭa, Ábhíra, Vírabhukti, Krimávantu, Támra, Ságara, Saráta, Kaunchí, Pulinda, Bhrigukachha, Mekalakanyakátata, Báhula, Ekapáda, Urdhvakarṇa ॥२५॥ अथ जंबुद्वीपमध्यदेशाः । Udayagiri, Chíná, Maháchína, Shurásána, Balasha, Tabárisánu, Sarashaṭṭa, Násáura, Jarisánu, Tabarisánu, Damávandu, Kanjáṇa, Inkuma, Isaphahána, Bhúmíyáṇa, Haluána, Masulabara, Sulainaka, Varahaka, Ghálamba, Sinhalamba, Vakasuhána, Antákshí, Antabala, Lasopharanja, Ájja, Majja, Tatára, Isphiva, Phasháјga, Yunjanda (Punjanda cod B), Munsala, Samarakanda, Tushara, Shaŕájima, Uterjá, Udidrishatáli, Roma, Grihadroma (

Brihadroma), Andulisa, A'júma, Júma, Jurjána, Samyakáphana, Şuphálila, Alenarusa, Kusrantihína, Turiana, Tagara, Jajáṇa, Sakálí, Samudra, A'raba, A'nanda, Satáha, Hándana, Máutha (माउथाप cod. B.), Tumbaluha, Bamburevana, Duphára, Ithiresu, Isirakára, Vajrahúna, Kiráta, Níla, Misaru, Imámaru, Madinu, Táhika, Jidapha, Haraka, Shámila, Sisatána, Krímána, Jirata, Amusha, Vasámúra, Síraja, Haramuja, Kesa, A'sishira, Masára, A'dana, Vásishumpha, Bagadáru, Vethileha, Mugadasa, Kurema, Hilisamudra, Párásu, Mábara, Kesanavíṇa, Jammáṇa, Goására, Arimínanísára, Mashurána, Delima, Rúpa (cod B रूम), Şákha, Kuraja, Sanahásha, Tilinga, Balahasha, Chakammada, Hajáji, A'mali, Vanahabrudi, Mallivára ॥112॥ इति जपूद्वीपमध्यदेशप्रमाणे ॥ श्रीपरायणे कथित । श्रीरोमकाचार्यो वदति । पूच्छ श्रूयता ॥ चष्टाविंशतिकोटीना पट्टणाना प्रमाणं २८००००० चतुर्दशकोटि भवेत्तस्या १४००००००० वेलाकुलानां भवेत्तस्या अशीतिसहस्रमेव च २८०००० चरग्रामाणा भवेत्तस्या १४२८५९१९६ अष्टाविंशतिलक्षाणां कोटिचतुर्दशाधिका । सहस्राः सप्तपचाशत् ससप्तोत्तर शत । एवं चग्रामप्रमाण ॥ अन्यानि यानि ग्रामाणि तान्येव चरसख्यया । अन्ना द्वादश विज्ञेया कोटीपचदशस्तथा ॥ लक्षाष्टविंशति चैव सहस्राः सप्तमायकाः । चेद्वेदाधिकानीह शतानि क्षितयं यथा । १२१५२८५९३४४ पर्वताना यथा संख्या शृणु पृच्छ प्रयत्नतः । उत्तमाधममध्यस्या सहस्राशीतिसख्यया ८०००० एव जपूद्वीपप्रमाण श्रीपचायणे कथित ॥ ॥ पुनरेव प्रवक्ष्यामि ग्रहचारे सुपुत्रक ॥ मार्गचक्र चतीचार ग्रहयुद्ध समागमं ॥१॥ उदयास्तमनं चैव कृष्णशुक्लित्वपेव च ॥ पादानामेव सयोगे स्वस्थास्वस्य नु हेतुक ॥ यथैव भपते भाव्यं तस्य वक्ष्यामि लक्षण ॥ ॥ इति श्री[प]चायणे समस्तपृथ्वी ग्रहविभागे शोधनीया ॥

यद्देश यस्य ग्रहस्य भागे तद्देश कथयाम्यहं ॥ पृच्छ श्रूयता ॥ श्रीरोमकाचार्यो वदति ॥ अथ आदित्यविभागे देश ॥ Udayagiri, Sonanada, Kalingadeşa, Şakadeşa, Yavana, Magadha, Chína, Maháchína, Bhoṭa, Mahábhoṭa, Melaka, Şríparvata, Tushadhánya, Sindhuh, Madhya, Hindusthána, A'raba ॥ अथ चन्द्रविभागदेश । Koşala, Kachhadeşa, Romaka, Tushára, Turashkasthána, Tagara, Jajjaina, Sakálisamudra, Antadvípa, Fshána, Bhúná, Suhanamukha, Mánusha, Yamuná, Bangala, Lashanávatí, púrvadesasamasta, vanavása, lavana, mani, şankha, mauktika, vipra, nisáchara, yadbhavati, Mehapáṭa, A'dana, Vajaáṇa ॥ एतेषा चन्द्रो धिपः ॥ अथ भौमविभागदेशाः । Şoṇanada, Tamraparní, Bhímarathí, Uttarapántha (B Uttarapándya), Mahendra, Chola, Videha, Ujjayani, Kuntaka, Pherala (Kerala ?), Nágara, Nripakumára, Bhogavarddhana, Viráṭa, Kujara (B Kunjara) ॥ एतेषा भौमो धिपः ॥ अथ बुधदेश । Lauhitya, Sindhunada, Ajuja, Májúja, Babakáṇa, Kámarú, Paundhra, Pancháta, Pipílika, Supháliha, Nagara, Mágadha, Janjáṇa, Antarvedha, Abhira, Bhilla, ganita, lipi, leshaka, gándharva, silpajña, sneha ॥ एतेषा बुधो धिप ॥ अथ गुरुदेश । Mathurá, Bharata, Sauvíra, Traigartta, Matsyárddha, A'nandapura, Málavasyárddha, Gangá, Yamuná, Godávarí, Sarasvatí, Narmadá, Samastalanká, Sinhaladvípa, Gúrjjara, Sindhumadhya, mantrina, yajnakriyá, somavalli, Bangála, Lashnaṇávatí, Champakáranya, kálavarga, Arbuda-parvata, Shalágru, Bandhyaparvata, toranamála, samastadurga, A'sera ॥ एतेषां गुरोधिप ॥ अथ शुक्रदेशः । Prasthala, Málavaka, Kaikaya, Dasarnadeşa, Chandrabhágá, Rajatákara, Uttareja, Shurájima, Kauseya, Bhrigukachha, Láṭadesa, Ajameru, Ranastambha, Jálandharapura, Nágarikapura, Lavanasthána, Ekapáda, U'rdhvakarna (U'rdhvakarṇa B), Virabhukti, Kshamavanta, Támraságara, Sarayutaṭa, Chitrakúṭa, A'bhíra, Kheṭakapura, Gallakítaṭa ॥ एतेषा शुक्रो धिपः ॥ अथ शनिदेश. । Babara, Bangála, Saurásht̤ra, Kurudesa, Prabhása, Mahítaṭa, Saukarika, Máhisha, Kaivartta, Vajahúṇa, Kuráta, Mişara, khara, karabha, bhajaga, taskara, Masharána, Kshárasamudra, taṭa, krishnávani, Suphálha, pishpala, Sriyanakula । चौनामधिपः ॥ अथ राहुविभागदेश । Bambagaira, Urímána, (Arimána B), Hárayu, Guásira, Karimána mlechhajati, sudrádije, gomáyu, mukhavaráka, dám bhikaráksbasa, Tirimiti, Purṇagiri, Húngarai (?), Şatayojanaparvatasya शनिरधिपः ॥ अथ केतुविभागः । Nísaura, Samarakanda, Malabára, Giridurga, Giristri, Huna, Khasa, Marudesa, Chola, Lankádhipa, mushaka (mushaka B), páradíríka, kutuhala, madotkaṭa, sringáṭaka, Sipáhana, Bagadáha, Baphároduphára (Baphára, Duphára, B), Adimalabára ॥ एतेषा केतुरधिप ॥ एव जपूद्वीपदेशा नवग्रहवशेन विभाजीताः (vibhájitáh) ॥

पुनरेव प्रवक्ष्यामि राशिन् देशस्य मडले । मेषराशिविभागेन् प्रमाण कथयाम्यह । Párása, Bábara, Bagidáda, Phesala, Tína desa, Gaudadeşa, Kanyakubja, A'dana । मडले । मेषराशिविभागेन प्रमाणं । Babúána, Utaresha ॥ सिंहराशिविभागे । Turashkasthána, A'juja, Májuja, Mugademu, Aramíka, Nisáṇa, Masharána, Núma, Tirimiti, Gokala (l gokula, Golaka B), Bangála, Kuṭanga, Gaṭa, Varendra, Yamuná, Svárúpá ॥ धनुराशिविभागे । Anta(ra)rvedha, Magadha, Dáhala, Kámarú, Pauṇdha (Paundhra B), Panchala, Pahanapura, Húngarú, Arbuda, Medapaṭa Marukachha, Málavaka, Avanti, Paryátraka, Kamboja, Támalipta, Gúrjjara, Nepála, Táka, Turaka, Tájika Shasa, Kíra, Kasmíra, Himálaya । एते मेषाद्यो - - - तथा ॥ अथ वृषकन्यामकराः ॥ वृषराशिविभागि । Amiyáṇa (Amíyana B), Isakandara, Hareu, Sísatána, Virát, Táputaṭa, A'bhíra, Virabhukti, Támrisságara, Kaunchí, Malayáchala, Sinhala, Pándu, Kausala, Avandhyá, Karaṇáṭṭa, Karejaṇa, Habasora, Sunahásapha, Kirimána, Dravida, Şríparvata, Vidarbhá, Darbhávati, Parásapúli, Bhrigukachha, Ekapáda, U'rdhvakarṇa, Chíṇa, Maháchína,

Makurána, Sindhu, Shurásána, Krímána, Ádimalabára, Balasha, Tavarisána, Bhúmiána, Haluána, Antákshí, Pharanja, Ájja, Kiráta, Pulinda, Daphárabáhlika, Párasíka, Tushára, Sharánjima, Yoginípura, Lakshántapurí, Tatára, Phashájima, Dadáha, Dáhala । एते मकरादयः ॥ अथ मिथुनतुलकुंभादयः । मिथुनविभागि । Aramíka, Ipáhana, Kiramána, Guásí (Guásíra B), Romakapattana, Antákshí, Balanga, Tilanga, Tabirasána, Kasmíra, Chína, Húngarastbána, Maphira, Halúána, Paschimadesa, Párása, Samarakanda, Mugalasthána, Barbarasthána, Ádimalabára, Vrihadromapattana, Prabhásakshetra, Kurukshetra, Koila 1 parvata, Sindhu, Saurásḥtra, Pánchála, Uddiyána । एते मिथुनतुलकुंभादिना ॥ अथ कर्कदकीटमपा: । Hamíána, Maharenu, Deula, Hajája, Jomati, Bandiá rayu, Sharja, Sharjura, Stríraja, Vanavása, suchímukha, asvamukha, svamukha, kimnaramukha, nimbisára, Misara, Ádana, uttarapatha, samudra, Mulasthana, Bhánasthána, Gajasthána, Himálaya, Kshuasagara, Sahyaparvata, ratnakara, Rinastambha, Iládurga, Mustagiri, Ámera, Arbuda, Pavitragiri । एते कर्कादयः ॥ इति श्रीमयापगे द्वादशराशिविभागेन देशाः ॥

Et haec nomina, infra repetita, et aliae res seram et Persicam libri originem produnt Ut pauca afferam, haec nimium linguam Persicam redolent: Shurásána = Khorassan, Balasha = Balkh, Isaphahína = Isfahan, Krímána = Kerman, Tabarisánu = Taberistan, Haráka = Irak, Antákshí = Antiochia, Damávandu = Demavend, Samarakanda = Samarkand, Sísatána = Sistan, Harave = Herát, Jamánu = Yemen, Hindusthánam = Hindustán, Phalasatína = Baltestan, Bagadáda = Bagdad Conferantur etiam hae sententiae श्रीमेतत्तुरुका ज्ञेया विग्रहिष्यंति देशकान् । fol 182[a] 187[a]; जमागु साहिडाह्निनइयनि,एराकुदेश खापरे (Kaffir) गृह्नते, हरवे मापरे गृह्नते fol. 187[b]; होरमसमुद्र तुरकैर्गृह्नते fol 190[a], श्रीमत्कालिम्पखिलपस ॥ कालिम्पराज्ये (in Khalífae regno) fol 194[a] Accedit quod etiam Christi genitura proditur Fol 194[b]. पुनरेव प्रवक्ष्यामि श्रीइशेनजन्म व्याख्यास्याम. । तत्रादौ पूर्वसंवत्सरे द्वापरांते शेषरर्पभुक्त ६३५३ वैशाखमासे । शुक्लपक्षे ३ गुरौ । रोहिणीभे । वृषस्थे चंद्र । सूर्योदयकाले पल ५६ मेषलग्नशुभवेलायां *Mariyamiputro* योनीसंभवो जातः । एम लग्नवशात् ल्पायुर्हायं २१०००० मास ३ दिन १५ घटी ३६ पल १२ *Srísena* jivati. Fol 197[b]. पुनरेव प्रवक्ष्यामि *Srísenajanma* व्याख्यास्यामः । तत्रादौ देवाख्य इश्मनसः पुरे माप्यामरावतीं ॥ पुष्पवानं वलतरं । तदारभ्य मवर्तित ॥६॥ [पु]ष्पखानं नृपतेः कर्तव्य दैवविशुरोधाभ्यां ॥ etc. Neque auctorum nomina desunt Ut enim *Paulisasiddhantam* (fol. 178[a]) praeteream, longe majorem suspicionem movent, quod Varáhamihira laudatur. Fol 197[b] वारा-हमिहिरेणोक्तं संहितायां सुविस्तरं. Verum auctoris et operis nomen in his verbis corruptis latere videtur, quae in fol. 199[a]. reperiuntur: *Vibudhodito* जयति जयति जन्मफलो दयदीपकः ॥१॥ श्रीमुख्याह्वर-*Bhadrabáhu*-vihitah Srí-*yalakámbhonidhau* उद्धृत्यांबुधरैकलेशसदृशः स्वार्थाय लोकाय च ॥ श्रीमद्रोमसदेवसूरिसुगुरोः शिष्याणुना निर्ममे samkshepád *Vibudhena* मंदमतिना *Janmapradipa*-abhidhah.

Ut sententiam meam dicam, equidem librum e sermone Persico Hindustanice, et in tertio demum loco ineunte seculo superiore Sanscritice versum, res vero ipsas e variis fontibus Indicis sumtas esse puto Eadem libri pars in codice Tayloriano E I H. 1805, qui circiter annum 1815 exaratus est, exstat.

In fine haec leguntur: इति श्रीमयायरो विवाहपृष्ठ ॥ इति श्रीरोमकसिद्धांतं श्रीमयासदश समाप्तिमगमत् ॥ संवत् १८१७ वर्षे शाके सो १६८३ प्रवर्तमने चैत्रशुदी १ सो ६ भयामदायां ॥ भट्टवृजिरामलेखित समाप्तं ॥ Haec igitur voluminis pars anno 1761 exarata est. (WALKER 157[d])

797.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 172. Long 11 Lat. 7. Linn 14.

Rekhaganitam, liber geometricus, quem *Jagannáthas* in Jayasinhae regis usum, Euclidis elementis adhibitis, composuit et in capita quindecim divisit Initium, in codice nostro desideratum, e manuscripto E I H 252 exscripsi:

गजाननं गणाधिपं सुरासुरार्चितं सदा । समस्तभक्तकामदं श्रियायुतं सुखप्रदं । वितंदचंडयोगिनीसमाजमध्यवर्तिनं प्रशस्तभूतिभूषणं नमामि विघ्नवारणं ॥१॥ लक्ष्मीनृसिंहचरणाम्बुरुहं सुरेशैर्वंद्य समस्तजनसंविहितेऽसुगंधं । वाग्देवतां निखिलमोहतमोपहंत्री वदे गुरुं गणितशास्त्रविशारद च ॥२॥ श्रीगोविंदसमाह्वया दिवि बुधान्वृंदारकैर्निर्गतान्यस्तवैव निराकुलं शुचिमनोभावः स्वभक्त्यानयत् । म्लेच्छान्दर्पसमुन्नतान्स्वतरसा निर्जित्य भूमंडले जीयाच्छ्रीजयसिंहदेवनृपतिः श्रीराजराजेश्वरः ॥३॥ कलजनार्दन नाम दूरीकृत्य[1] स्वतेजसा । भात्यते दुःसहोऽरीणां यथा ग्रैष्मो दिवाकरः ॥४॥ येनेष्टं वाजपेयाद्यैर्महादानानि षोडश । दत्तानि द्विजवर्येभ्यो गोग्रामगजवाजिनः ॥५॥ तस्य श्रीजयसिंहस्य तुष्ट्यै रचयति स्फुटं । द्विजः सम्राड् जगन्नाथो रेखागणितमुत्तमं ॥६॥

Jayasinham ineunte seculo superiore floruisse constat Cf. William Hunter, in Asiatic Researches, v p. 209

Codex anno 1821 exaratus est. Figurae trigonometricae excepto initio praetermissae sunt Folia १–६ desiderantur (WILSON 425)

[1] दरीकृत्य MS

Q LIBRI TECHNICI.

798.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 41. Long $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. 8.

Kundamandapasiddhis, libellus a Vitthaladikshita, Vúvasarmanis filio, anno 1619 Benaris compositus, et auctoris commentario instructus. Textus, commentarii nec non codicis E. I. H. 610 ope a me emendatus, *incipit:*

गाढं ध्वांतमनेकभानुजठरे राजत्कलाधारिणि
मोदंचत्सफरीयुगं दरदलत्पद्मेऽशुह्योत्पलिः ।
स्वर्णे तुंगगिरिद्वयाधरचरी दीना कलिंदात्मजा
पश्याश्चर्यमिदं शिवामिति वदन्स्मेरं शिरः पातु वः ॥१॥
कृष्णात्रिगोत्रे नितरां पवित्रे पवित्रकर्माजनि बूवशर्मा ।
तत्सूनुना विट्ठलदीक्षितेन विरच्यते मंडपकुंडसिद्धिः ॥२॥

Desinit in distichis,

इति मंडपकुंडसिद्धिमेतां रुचिरां विट्ठलदीक्षितो व्यधत्त ।
अधिकाशिनगर्युमेशतुष्ट्यै विबुधः शोधयतादिमां विचार्य ॥५५॥
शशियुगतिथिगण्ये याति शाके वरेण्ये
विभवशरदि रम्ये मासि शस्ये तपस्ये ।
शशधरभृति दर्शेऽमुष्य पक्षे वलक्षे
कमलनयनतिथ्यां भानुमद्वारवत्यां ॥५६॥

Commentarius incipit: मत्तमतंगजवदनं सादितविघ्नानलीमदनं । गौरीहरयोस्तोकं पालितलोकं हृदालंबे ॥१॥ ‒ ‒ कुंडमंडपसंसिद्धेर्विवृतिं लिखितोऽस्मि पु । प्राचीनवाक्यसंदर्भं संदर्शयितुमारभे ॥४॥

Auctor distichis 56 sacellorum et fovearum igni sacro excipiendo idonearum structuram tractavit, in operibus architectonicis et gromaticis maxime *Visvanáthadevae* Kundamandapakaumudí usus Libros et auctores hos fere laudat, in quorum numero eos, qui in Kaumudí non occurrunt, literis inclinatis notavi: *Ádityapurána*, Kátyáyana, Kádimata, Kámika, Kálottara, *Kundakaumudí*, *Kundaratnákara* (opus a Visvanátha, Sripatis filio scriptum), Kriyására, Ganesavimarsiní, Trailokyasára Náradiya, Pancharátra, *Parasurámа*, Pingalámata, Pratishthásárasamgraha, Prayogasára, Bhavishyapurána, Matsyapurána, Mantramuktávalí, Mahákapilapancharátra, Mohasulottara, Yoginíhridaya, Rághavabhatta, Rámavájapeyin, Lakshanasamgraha, Lakshmanácharya, *Lingapurána*, Vasishtha, Vástusástra, Visvakarman, Sáradátilaka, Sulbam, *Sanatkumára*, Bháskarae Siddhántasiromani, Siddhántasekhara, Somasambhu, Hayagrívapancharátra, Hemádri[1].

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 320.

Subscriptio haec in fine legitur: इति संगमनेरस्थविट्ठलदीक्षितविरचिता स्वकृतकुंडसिद्धिव्याख्या समाप्ता ॥ *Codex anno* 1817 parum accurate exaratus est. Figurae geometricae praetermissae sunt. (Wilson 386.)

799.

Foll. 66–150. Linn. 16. Inest *Lekhakamuktámanis* (scribarum margarita) libellus a *Haridása*, Vatsarájae filio, scriba Bengalensi, *compositus*. *Incipit:*

श्रीयुतगजमुखमेकदंतं । ममरमुनीशायमसेनांतं ।
निर्विघ्नार्थं प्रथमस्वामिगौरीतनयं तं प्रणमामि ॥१॥

Post Ganesae, Sarasvatis et Chitraguptae invocationem haec disticha sequuntur.

वत्सराजसुतहरिदासेन हरिमभिवंद्य सुभक्तिरसेन ।
लेखकबालकसुखभणनाय मात्राछंदस्समुपादाय ॥५॥
लेखकमुक्तामण्यभिधानं ग्रंथः क्रियते लिखनविधानं ।
उद्भवगणितलिखननृपनीति सर्गचतुष्टयमत्र सुरीति ॥६॥
षट्पष्टिर्मुनिनवबाणेषु भुवच्छतुसुगचंद्रासर्गेषु ।
चतुर्षु मिलितैस्तैः पद्यानि सर्वे श्रुतिरसगुणसंख्यानि ॥७॥

Liber earum artium descriptionem brevem continet, quae scribae, praesertim in regis aula viventi, sciendae sunt Versibus in similem sonum desinentibus Haridása usus est.

Cap I distt 66 De scribarum ordinis origine Brahmanis filius Chitragupta scribarum progenitor, et Yamae a commentariis fuit. Ei filii duodecim a Brahmane dati sunt: Mándavya, Gautama, Harshaka, Hárita, Válmíka, Vasishtha, Sobhari, Dálabhya, Hansa, Bhattika, Saubhari, Máthura.

Cap II. distt 97. De mensuris. Artis arithmeticae, *geometricae, algebraicae principia. Distichis difficilioribus* commentarius, praeterea figurae geometricae adjectae sunt

Cap III. dist. 155 De scribendi ratione De variis rebus cum imperio regio connexis, velut de tributis, de variis palatii locis, de venatione. De emendo et vendendo. De regionibus. De exercitu. De variis ministris et artificibus. De epistolarum formulis.

---

[1] In Kundakaumudí (E I H 2419) libro praeterea haec nomina citantur Amnayarahasya, Kantharara, Grahalaghara, Jnanaratnávali, Madanaratna, Mantratantranetra, Maya, Ramachandra, Rupanáráyana, Vijnanalalita, Sulbaparisishta, Sulbavarttika, Sridharácharya, Sinhapradipa. Hic liber a Visvanathadeva, Sambhunathae filio, Rámadevae nepote, Puroshottamae abnepote, compositus est Eandem materiam *Kundalakshyavivriti* a Ráma, Suryadásae filio, Sivadásae nepote, Sridharamalavae abnepote, scripta, et Sankarabhattae, Mimansaka-Nilakanthae filii, *Kundoddyotadarsanam* tractant

Cap IV. distt 146. De ministri officiis

Ad majora etiam officia scribas electos esse, his versibus, ceterum corruptis, elucet I 40. ईशत्लामवदनृपसेवि चित्रजकर्माकर्णेय देवि। स्मृतिपाठकश्च श्रुतिलेपिता सकलपुराणशास्त्रवेदिता: ॥ मंत्री शूरो मुद्राकरं सेनाधिपतिगणितोदरं। व्यीव्ययकारककरणा: संति कोष्टागारिकतां च धरति ॥ विश्वासी लिपिकारी चैवमुदिता एते ते च मयेव ॥ In scribis qui summum occupabant locum, *karana* appellabantur. IV 78 उत्तमलेखकगुणनिचयेन युक्तो यस्सदृशास्तचिवेन। ईयष्करणस्त चिचित्राणि कथ्यते तस्य च कार्याणि।

In stylo operis multa sunt, quae linguam popularem redoleant. Radix *lá* frequentissime, nec raro radix *rá* usurpatur.

Haec voluminis pars anno 1625 a Devajíka quodam, Rúpapurae degente, exarata est (WALKER 191[c])

800.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll 117 Long. 16. Lat 3. Linn 6.

Yuktikalpatarus, proprietatis arbor desideria omnia implens, liber *Bhojae* regi tributus, quo auctor regis ministri, exercitus, arma, elephanti, equi, currus, nec non aliae res in regis aula repertae, quibus virtutibus praeditae esse debeant, sententiis quum e Puránis et legum codicibus desumtis, tum suis adumbravit Incipit·

विश्वसर्गविधौ वेधास्त पालयति यो विभुः।
तदत्ययविधाधीशास्त वन्दे परमेश्वर ॥
कंसानन्दमुकुर्वाणः कंसानन्दः करोति य·।
तं वेदवृन्देराराध्यमनाराध्यमहं भजे ॥
नमामि शास्त्रकर्तॄणां चरणानि मुहुर्मुहुः।
येषां वाचः पारयन्ति श्रवणेनैव सज्जनान् ॥
नानामुनिनिबन्धानां सारमाकृष्य यत्नतः।
तनुते भोजनृपतिर्युक्तिकल्पतरुं मुदे ॥
विबुधाभीष्टदममुं कल्पवृक्ष समाश्रिताः।
प्राप्नोतीष्टतमां सिद्धिं बुधाः ससेव्यतामयं ॥
दण्डनीतिर्यस्य मूल ज्योतिःशास्त्रं प्रकाण्डक।
दृष्टार्थे इतरा विद्याः शाखाः पुष्पं तथेतराः ॥
अप्यदृष्ट फल यस्य रसस्तस्यामृतं सता।
सो यं कल्पतरुर्धीरा उपास्यो भूपमन्त्रिणां ॥
सञ्चित्यामु कल्पवृक्षमन्यशास्त्राण्यवीक्ष्य च।
राजभिर्सेव्यतामर्थों यः शास्त्रार्थोत्तमो भुवि ॥
अयमिष्टतमो भूपैर्ज्ञेयो हितः फलप्रदः।
अन्येषां च भवेदिष्टः प्रियन्तेषां ददात्यपि ॥
अस्य नीत्या समारम्भश्छन्दोग्रन्थैः समापन।
नीतिहीननरेन्द्राणा नश्यन्त्याशु सुसम्पदः ॥
अतो नीति[:] प्रयत्नेन श्रवणीया नृपोत्तमैः।
अतः प्रथमतो नीतिशास्त्रमत्र निरुप्यते ॥

Libri capita haec: nitiyukti fol 9[b]; dvandvayukti 11[b], nagaríyukti 13[a], vástuyukti 15[b], rájagrihayukti 21[a], grihayukti 23[a], ásanayukti 28[b]; chhattrayukti 31[a], dhvajayukti 33[a]; upakaranayukti 39[a]; alankárayukti 68[b], astrayukti 89[b], yátráyukti 117[b] Libri finis desiderari videtur.

Codex post annum 1810 exaratus est (MILL 5)

APPENDIX.

R CODICES MISCELLANEI

801.

Rotulus chartae bombyceae Lat Devan Lat 2

Hic rotulus, seculo superiore exeunte exaratus, *Bhagavadgítae* lectiones duodeviginti continet

Picturis Krishna, variae ejus incarnationes et res gestae, Arjuna, necnon alii dii et heroes repraesentantur (FRASER 41)

802

Lit Devan Charta Ind Foll 54 Long $5\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 19

Bhagavadgítae textus

Codex anno 1739 nitide exaratus est In fine haec leguntur श्रीसभायतविद्रे लिखित ॥ श्रुभिश्रीपराजपरजी ॥ (FRASER 7)

803

Lit. Devan Charta Ind Foll 5 Long $4\frac{1}{4}$ Lat $3\frac{1}{4}$ Linn 7

Hic libellus seculo superiore exaratus *Bhagavadgítae* caput quintum decimum continet (WILSON 540)

804—806.

Opus unum in voluminibus tribus religatum Lit Devan Charta Ind

Haec volumina tres *Ramayanae* libros continent Textus eam recensionem exhibet, quae ab optimis literarum Indicarum existimatoribus antiquior habetur

Vol I Foll 78 Long 13 Lat 6 Linn 14, 15 *Kishkindhakanda* capp 50 (51) Capitis primi initium (= 2 edit. Bombay, 1 Gorresio), mendis levioribus sublatis, exscripsi रामायणमर्थो नाम समारर्थिवतारणौ । यश्च कार भुनि सम्यक्तस्मै वाल्मीकये नम ॥ तौ तु दृष्टा महात्मानौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ । वरायुधधरौ वीरौ सुग्रीव प्लवगाधिप ॥१॥ नालचक्रे मन स्यातु वीक्षमाण स धन्विनौ । कपे परमभीतस्य चित्त व्यवससाद च ॥२॥ उद्विग्नहृदय सर्वा दिश समवलोकयन् । न व्यतिष्ठत चैक स्मिन्वनोद्देशे महाबल ॥३॥ स चिंतयित्वा धर्मात्मा विमृश्य च पुन पुन । त्यक्तुकामो गिरे शृंगं यत्र राम स्थितोऽभवत ॥४॥ चिंतया हि परीतात्मा निश्चित्य गिरिलघन । सुग्रीव परमोद्विग्न सर्वैरनुचरै सह ॥५॥ तत स चिंतयित्वा तु हनुमत्प्रमुखा हरीन् । मतनिश्चयतत्त्व ज्ञान्समीपस्थानपश्यत ॥६॥ तत स सचिवेभ्यश्च सर्वमेव यथातथ । शशस परमोद्विग्नो दृष्ट्वा तौ रामलक्ष्मणौ ॥७॥ एतौ वनमिद दुर्गं वालिप्रणिहितौ नरौ । छद्मना चीरवसनौ प्रचरताविहागतौ ॥८॥ तत सुग्रीवसचिवा दृष्ट्वा तौ वरवर्णिनौ । वेगवतो गिरेन्यस्मात्प्रतिजग्मुर्वनौकस ॥९॥ ते क्षिप्रमभिसगम्य यूथपा यूथपर्षभ । ध्याता विनिकृत दीन ध्यायत दीनमानस ॥१०॥ (भार्यापहरण दु ख राज्यापहरण तथा) । अनाथ नाथमिच्छत वानर सुमहाबल । हरयो वानरा सव परिवार्योपतस्थिरे ॥११॥ एवमेकायनगता प्लवमाना गिरेर्गिरि । वेगेनाकपयन्वृक्षान्गिरीणा शिखराणि च ॥१२॥ तत शाखामृगा सव प्लवमाना महाबला । आप्लवतो हरिवरा मलय पर्वतोत्तम ॥१३॥ प्रजग्मु सहसुग्रीवा वानरा परिशंकिता । ता दृष्ट्वा सुमहाभागान्वानरान्वनचारिण ॥१४॥ बभ्रमुर्मृगशार्दूला भयार्ता विप्रदुद्रुवु । बभुजु पादपास्तत्र पुष्पितान्दुर्गसभृतान् ॥१५॥ उत्पत्य गिरिशृगाणि मलयस्य वनौकस । मार्जारमृग शार्दूलास्त्रासयतो महाबला ॥१६॥ तत सुग्रीवसचिवा पर्वतेद्र समाश्रिता । सगम्य कपिमुख्येन स्थिता प्राजलयस्तथा ॥१७॥ तान्विपण्णमुखान्दृष्ट्वा हनुमान्हरियूथ[पान् । शनै सा]ह महाप्राज्ञ सुग्रीवस्योपशृण्वत ॥१८॥ सभ्रमस्त्यज्यतामेप सर्वैर्वालिकृतो महान् । मलयोऽय गिरिवरो भय नेहास्ति कस्यचित् ॥१९॥

Capitibus singulis hi tituli subscripti sunt 1 Sugrivavakyam 2 Hanumadvakyam 3 Pampatire Lakshmanavakyam 4. Uttariyabharanalambhanam 5 Pampatire Ramanunayah 6 Sugrivavakyam 7 Lakshmanavakyam 8 Sugrivasamasvasanam 9 Valiprakathanam 10 (desinit in fol 15^b) Sugrivabhijnanam. 11 Punaryuddham 12 Taramantrah 13 Tarávákyam 14 Válivadhah 15 Valivakyam 16 Rámavakyam 17, 18 Taravilapah 19 Valiviralokasamkramanam. 20 (fol. 26^b) Tárákarunyam 21 Sugrivarajyábhishekah 22 Prasravanadhirohanam 23 Právridvarnanam 24. Sainyaparivádanam 25. Rámavá-

kyam. 26. Sugrívamantrah 27 Lakshmanaguhápravesah 28 Lakshmanaprakopah. 29. Lakshmanaprasádanam 30 (fol 40). Vánarabalágamanam. 31. Digvichayane púrvadiṅnirdesah. 32 Digvichaye dakshinadigvarnanam 33 Angulíyakapradánam. 34 Paschimadigvarnanam 35. Uttaradigvarnanam. 36 Vánaránusásanam 37 Vánaránam pratyágamanam 38 Dakshinadigvichayane vilapravesah. 39 Svayamprabhasamágamah 39 (bis) Vilád vahirnirgamanam 40 (fol 56[b]). Digvichaye Angadavákyam 41 Angadapráyopavesanam 42 Sampátivákyam 43 Sitánveshane tatpravrittipralambhah. 44 Sampatipakshaprabhavah 45 Sampátigamanam 46. Ságaralanghanamantrah 47 Hanúmattejah 48 Hanúmadgarjanam 49 Sunábhadarṣanam 50 Hanúmatkapivaraságarataranam

Fol. 78. Ayodhyákándae particulam continet Hoc volumen eadem atque tertium literatura exaratum est

Vol II Foll 190 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 13 *Sundarakánda* capp 97 Incipit व्यासवाल्मीकये नम. । जित भगवतानेन । हरिणा लोकधारिणा । अजेन विश्वरूपेण निर्गुणेन गुणात्मना । स सागरमनाधृष्य । निष्क्रम्य हरिपुंगवः । त्रिकूटस्य तटे लंकां स्थितः स्वस्थो निरैक्षत । ततः पादपमुक्तेन । पुष्पवर्षेण वीर्यवान् । अभिवृष्टः स्थितस्तत्र । बभौ पुष्पमयो यथा ॥

Cap 1. Hanúmatpravesah. 2 Lankávarnanam 3 Pradoshavarnanam. 4 Antahpuravichaye Hanúmallankápravesah. 5. Antahpuravichaye Rávanabhuvanavarnanam 6. Pushpakavarnanam. 7. Rávanávarodhavarnanam. 8 Rávanastrivarnanam. 9. Bhúmivarnanam 10 (fol 24[a]). Antahpuravichayah 11. Anekapurushachintá. 12. Hanúmadvitarkah 13 Sítáparijnánam. 14. Sítádarsanam 15 Rávanásokavanikápravesah 16. Sítávarnanam 17 Sitápralobhanam. 18 Sítávákyam 19 Rákshasisamádesah 20 (fol 52[a]) Sítátarjanam 21. Sítátarjanam 22 Sítápralapitam 23 Trijaṭásvapnadarṣanam 24. Sitávilápah 25. Hanúmadvikalpah 26 Sítábhibháshitam 27 Sitávákyam 28, 29 Hanúmadvákyam 30 (fol 74[b]) Angulíyakadarsanam 31 Sítáprasnah 32 Hanúmatsambháshanam 33 Sitáhanúmatoh samvádah 34. Manipradánam 35 Sításamásvásanam 36 Pramadávanavidhvansah. 37 Asokavanikáyám kimkaravadhah 38 Jambumálivadhah 39 Amátyaputravadhah 40 (fol 96[b]) Senápativadhah 41. Aṣokavanikápravese Akshakumáravadhah 42 Indrajidyuddham 43. Hanúmadgrahanam 44 Rávanadarsanam 45 Udyogaparvani Hanumadvákyam 46 Udyogaparvani Vibhíshanavákyam 47. U lángúlapradipanam 48 Lankápradípanam. 49 Saramávákyam 50 (fol 111[a]) Hanúmachchintávishádah 51 Sításamásvásane Hanúmatprasthánam 52 Hanúmatkúṭárohanam 53 Hanúmatpratyágamanam. 54. Hanúmatsvakarmanivedanam. 55 Vánarapratyágamanam 56 Madhubhakshaṇam 57 Madhuvanavilodane Dadhimukhasrávah 58 Angadapratyágamanam. 59 Vánarapratyágamanam 60 (fol 133[a]) Abhijnánamaniniryátanam. 61. Sítápratisamdesasrávanam 62 Hanúmatpriyákhyánam 63 Sításamdesákhyánam. 64 Sugrívavákyam. 65 Lankádurgakarmakathanam. 66. Senáprayánam 67 Samudratírábhigamanam. 68 Samudravarnanam 69 Rámavilápah 70 (fol. 147[a]). Rávanamatur Vibhíshanam praty upadesadánam. 71. Vibhíshanavakyam. 72 Ravanavakyam. 73, 74 Mantrivákyam 75. Vibhishanavákyam 76 Rávanavákyam. 77. Prahastavakyam. 78 Mahodaravákyam 79 Virúpákshavákyam 80 (fol 157[b]) Vibhíshanavákyam. 81. Indrajidvákyánantaram Vibhíshanavákyam. 82. Mahápárṣvavakyam 83. Vibhishanavakyam 84 Rávanavakyam 85 Rávanapratyáharanam 86, 87 Vibhíshanavákyam 88 Kaikasívakyam. 89 Vánaravakyam 90 (fol. 176[a]) Vibhishanaparigrahah 91. Vibhíshanábhishekah. 92 Ramástrávagáhah. 93 Samudravaradánam 94. Setukarmárambhah. 95 Setubandhah 96 Varunadarsanam 97 Mantravarnanam

Codicis antiquissimi specimini proponendo caput tertium selegi, quod cum undecimo editionis a Gorresio curatae et quinto editionis Bombayensis conferendum est Emendationes meas leviores silentio praeterii Inprimis hemistichiorum in similem sonum desinentium observatam velim. ततः स मध्यं गतमशुमंतं ज्योत्स्नावितानं महदुद्वमंतं । ददर्श धीमान्दिवि भानुमंतं गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमंतं ॥१॥ लोकस्य पापानि विनाशयंतं महोदधिं चापि समेधयंतं । भूतानि सर्वाणि विराजयंतं ददर्श शीतांशुमथाभियांतं ॥२॥ या भाति लक्ष्मीर्भुवि मंदरस्था तथा प्रदोषेषु च सागरस्था । तथैव तोयेषु च पुष्करस्था रराज सा चारुनिशाकरस्था ॥३॥ हंसो यथा भ्राजति पुष्करस्थः सिंहो यथा मंदरकंदरस्थः । वीरो यथा दर्पितकुंजरस्थश्चंद्रोऽपि बभ्राज तथांबरस्थः ॥४॥ स्थितः ककुद्मानिव तीक्ष्णशृंगो महाचलः श्वेत इवोच्चशृंगः । हस्तीव जाम्बूनदबद्धशृंगो विभाति चंद्रः परिपूर्णशृंगः ॥५॥ प्रकाशचंद्रोदयनष्टदोषः प्रनष्टदोषः पिशिताशिदोषः । रामाभिरामेरितचित्तदोषः स्वर्गप्रकाशो भगवान्प्रदोषः ॥६॥ [तंत्रीस्वनाः][1] कर्णसुखा निवृत्ताः स्वपंति नार्यः पतिभिः सुवृत्ताः । नक्तंचराश्चापि तथा प्रवृत्ता विहर्तुमत्यद्भुतरौद्रवृत्ताः ॥७॥ प्रमत्तमत्तानि समाकुलानि रथाश्वभद्रासनसंकुलानि । वीरश्रिया चापि समाकुलानि ददर्श धीमान्विवरान्कुलानि ॥८॥ परस्परं चापि समाक्षिपंति गात्राणि कांतासु च विक्षिपंति । मत्ताः प्रलापानपि संक्षिपंति मत्तास्तथान्योन्यमधिक्षिपंति ॥९॥ रथानि पद्मानि समाक्षिपंति केयूरहारांश्च विनिक्षिपंति । ददर्श कांताश्च समालभंत्यस्तथापरास्तत्र सुखं स्वपंति ॥१०॥ महागजैश्चापि तथा नदद्भिः सुपूजितैश्चापि तथा सुहृद्भिः । रराज पुंभिश्च समुच्छ्वसद्भिर्ह्रदो भुजंगैरिव निःश्वसद्भिः ॥११॥ प्रधानबुद्धीनुचिराभिधानान्संश्रद्दधानान् जगतः प्रधानान् ।

[1] Hoc vocabulum e codice Milliano addidi

नानाविधानां रुचिरांबराणां ददर्श तस्यां पुरि राक्षसानां ॥१२॥ ननंद दृष्ट्वा स तु तान्विरूपान्यपायतो न्यायवतोऽभिरूपान्। नानागुणांश्चात्म-कुलानुरूपान्ददर्श कांश्चिच्च पुनर्विरूपान् ॥१३॥ ततो वराहाः सुवि-शुद्धभावास्तेषां स्त्रियस्तत्र महानुभावाः। प्रियेषु पानेषु च सक्तभावा ददर्श तारा इव सुस्वभावाः ॥१४॥ श्रिया ज्वलंत्या भुजयोपगूढा[1] निशी-थकाले रमणोपगूढाः। ददर्श काश्चित्प्रमदाः सुगूढा यथा विहंगाः कुसु-मोपगूढाः ॥१५॥ अन्याः पुनर्हर्म्यतलोपविष्टास्तत्र प्रियांकेषु सुखोप-विष्टाः। भर्तृप्रिया धर्मपरे निविष्टा ददर्श धीमान्मदनाभिविष्टाः ॥१६॥ सुमावृताः कांचनराशिवर्णाः पुनश्च काश्चिच्छशिकांतिवर्णाः। पुनश्च काश्चिद्धस्तलाभिवर्णाः कांतप्रहीणा रुचिरांगवर्णाः ॥१७॥ ततः प्रि-यान्प्राप्य मदाभिरामाः सुप्रीतियुक्ताः प्रसमीक्ष्य रामाः। गृहे गृहे ताः परमाभिरामा हरिप्रवीरः स ददर्श रामाः ॥१८॥ चंद्रप्रकाशाश्च हि वक्त्रमाला वृद्धाक्षिपक्ष्माश्च सुनेत्रमालाः। विभूषणानां च ददर्श मालाः शतह्रदानामिव चारुमालाः ॥१९॥ न त्वेव सीता परमाभिजातां पथि स्थिते राजकुले प्रजातां। लतां प्रफुल्लामिव साधुजातां ददर्श तन्वीमन-भिप्रजातां ॥२०॥ सनातने वर्त्मनि संनिविष्टां रामेक्षणीं तां मनसा निविष्टां। भर्तुर्मनः श्रीमदनुप्रविष्टां स्त्रीभ्यो वराभ्यश्च सदा विशिष्टां ॥२१॥ तापान्विता शोककृताश्रुकंठीं वरां वराहां वरनिष्ककंठीं। सुजातपक्ष्मा-मभिरक्तकंठीं वने प्रनृत्तामिव नीलकंठीं ॥२२॥ अव्यक्तरूपामिव चंद्र-लेखां पांसुप्रदिग्धामिव हेमलेखां। क्षितेः प्ररूपामिव बाणलेखां वायुप्र-भग्नामिव मेघलेखां ॥२३॥ स तामपश्यन्मनुजेश्वरस्य रामस्य भार्यां वदतां वरस्य। बभूव दुःखाभिहतश्चिरस्य प्लवंगमो मंदमिवाचिरस्य ॥२४॥ सुगुप्तनांबूनदमालवंतं मणिप्रवेकामलवेदिकांतं। वराष्टपत्त्राकवृद्धिमंतं स रावणांतःपुरमाविवेश ॥२५॥ इत्यार्षे रामायणे प्रदोषवर्णनो नाम सर्गः ॥

In margine glossae verba difficiliora explicantes inveniuntur. Codex anno 1433 exaratus est.

Vol. III. Foll. 101. Long 13 Lat 6. Linn 13. *Uttara-kánda* capp. 103 Incipit: प्राप्तराज्यस्य रामस्य राक्षसानां वधे कृते। आजग्मुर्मुनयः सर्वे राघवं प्रतिनंदितुं ॥१॥ कौशल्योऽथ यवक्रीतो रैभ्यश्च्यवन एव च। कण्वो मेधातिथेः पुत्रः पूर्वस्यां दिशि संस्थिताः ॥२॥ स्वस्त्यात्रेयश्च भगवान्नमुचिः प्रमुचुस्तथा[2]। आजग्मुस्ते महागस्त्या ये श्रिता दक्षिणां दिशं ॥३॥ दृशंगुः कवषो[3] रैभ्यो धौम्यश्चैव (धूम्राश्च MS) महानृषिः। तथाजग्मुर्महात्मानः प्रतीचीमाश्रिता दिशं ॥४॥ कश्यपोऽत्रिर्वसिष्ठश्च विश्वामित्रोऽथ गौतमः। जमदग्निर्भ-रद्वाजो च सप्तर्षयोऽगमन् ॥५॥

Cap. 1. Vaiśravaṇotpattih. 2 Sukeśavaralambhanam. 3 Rákshasavarapradánam. 4. Rákshasanirya-nam. 5. Rákshasabhangah. 6. Rákshasapravásah 7. Rákshasavaradánam. 8 Rávaṇábhishekah. 9. Indrajijjananam. 10 (fol 15[a]). Rávaṇaprasthánam 11 Kailásayuddham. 12. Kailásavijayah. 13 Mahádevavákyam. 14 Vedavatyákhyánam. 15. Maruttasamágamah 16. Anaraṇyavadhah. 17 Narmadásangamanam. 18. Rávaṇasamgrahah. 19. Rávaṇamokshah 20 (fol 26[a]). Válisakhyam. 21. Náradasamágamah. 22. Yamabalavidhvansanam. 23. Yamavijayah. 24, 25 Pátálavijayah. 26. Rávaṇayuddham. 27. Brahmaprokta-stavah. 28. Śúrpaṇakhávarapradánam 29. Samyo-paveśanam. 30 (fol. 40[a]) Rávaṇaśápah 31. Sumálivadhah. 32. Indrarávaṇasamágamah. 33. Indragrahaṇam 34. Ahalyáśápah 35 Mahápurushadarśanam. 36. Hanúmajjanma. 37. Rishiprayánam. 38. Rájaprayánam. 39 Vánararkshaprayánam. 40 (fol. 55[b]). Pushpakapratyágamanam. 41. Janápavádah. 42. Kumáráhvánam. 43. [Ráma-]niḥśvásah 44. Sítávanagamanam 45. Lakshmaṇavákyam 46 Lakshmaṇopavartanam. 47. Válmíkidarśanam 48 Sútavákyam 49. Nṛigopákhyánam. 50 (fol. 63[b]). Nṛigaśápah. 51. Urvaśíśápah. 52 Mitrulásambhavah. 53. Yayátijarápradánam 54. Yayátivarṇanam. 55 Sárameyavákyam 56. Kaulapatyapradánam. 57. Rishidarśanam 58. Śatrughnaviniyogah. 59 Śatrughnapraṇámah 60 (fol 72[b]). Saudásopákhyánam. 61. Yamunátíravásah 62. Lavaṇavadhah. 63 Mathuránivesah. 64. Sanga[manam]. 65. Śatrughnapratigamanam. 66 Bráhmaṇaparidevanam 67. Náradavákyam 68. Śúdradarśanam 69. Śúdravadhah 70 (fol. 80[b]) Gṛidhrolúkadarśanam 71 Agastivákyam 72 Śvetopákhyánam. 73. Madhumantanivesanam. 74. Rájamaithunam. 75 Śápah 76. Rámapratyágamanam. 77. Bharatavákyam 78 Vṛitravadhavijnaptih. 79. Vṛitravadhah. 80 (fol 87[a]). Lakshmaṇamantrah 81. Ilopákhyánam. 82 Kimpurushíyam 83 Purúravojanma. 84. Ilaśápah 85 Yajnaprayánam. 86 Yajnasamriddhih. 87. Válmíkyanuśásanam 88 Kávyaśravanam. 89 Śishyápanam (?) 90 (fol. 93[a]). Válmíkivákyam 91 Sítápraveśanam 92 Kávyavyákhyánam. 93. Yajnávasánam. 94. Senániryáṇam. 95 Gándhárániveśanam 96 Lakshmaṇaputrábhishechanam 97. Kálábhyágamanam. 98. Kálavákyam 99 Durvásovákyam 100 (fol 99[a]) Lakshmaṇaparityágah 101. Kuśilavábhishekah 102. Maháprasthánam 103 Svargárohaṇam

Codex anno 1540 a viro quodam, Stambatírthae degente, emtus, postea in manus Vishṇudattae, Vyásatryambakae filii (Gaudajnátíya) transiit. In folio 1[a] haec leguntur, श्री॰ भाईचापुत्र मयराम। (Fraser 8)

[1] दिवा ज्वलंत्या भुजयोपगूढा M.L. [2] नमुचिः प्रमुचिस्तथा M.L. [3] कृषंगु कवषी M.L.

807.

Lat. Devan Charta Ind. Foll 61 Long $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn 7–10

Jálandharopákhyánam, de Jálandhara gigante narratio, e quinta *Padmapuránae* parte excerpta, capita duodeviginti continens Incipit: नारायणं नमस्कृत्य etc ॥१॥

युधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन् केन पापेन दुःखाब्धौ पतिता वयं । समुद्दर ऋषिश्रेष्ठ नान्यो त्राता हि मे मतः ॥ तमुवाच ऋषिर्दुःख त्यज त्वं पाडुनंदन । सुखदुःखसमारोहे ससारे कः सुखी नरः ॥ ईश्वरो ऽपि हि देहस्थः पीड्यते दुःखसंचयैः । न दुःखरहितः कश्चित् देही दुःखसहो यतः ॥ शरीरं सवितुर्यस्मात् राहुस्तद्ग्रसते बली । राहोरपि शिरश्छिन्नं शौरिणाऽमृतभोजने ॥ सो ऽपि शार्ङ्गधरो देवः क्षिप्तः सागरगह्वरे । जालधरेण वीरेण निहतः सो ऽपि शंभुना ॥

Codex noster recensionem uberiorem eam continet, quam Vans Kennedy in libro s p 16[b] laudato Anglice vertit Folium ultimum desideratur

Textus quum et a codice Wilsoniano 111 et a Walkeriano 166 discrepet, capitum singulorum initia exscripsi 2 नारद उवाच । क्रमेण वर्धमानोऽसौ बाल्ये जाते स बालकः । निपत्य मातुरुत्संगात्सागरं प्रति धावति ॥१॥ 3 राजोवाच । कः पितृव्यः सिंधुसूनोः किं वृत्तं तस्य विग्रहे । युयुधे स कथं दैत्यस्तन्मे कथय नारद ॥१॥ नारद उवाच ॥ शृणु त्वं नरशार्दूल पितृव्यः क्षीरसागरः । जालधरस्य तं देवैः प्रनिर्मथ्य हृतं धनं ॥२॥ 4 नारद उवाच । महेंद्रवचनं श्रुत्वा निजदूतमुखेन च । समुद्रसूनुः संक्रुद्धः सर्वसैन्यं समाह्वयत् ॥१॥ 5 नारद उवाच । एवं द्वंद्वेषु युद्धेषु प्रवृत्तेष्वथ केशवः । जघान क्रोधसंविष्टो गदया कालनेमिनं ॥१॥ 6 नारद उवाच । ततो जालधरः क्रुद्धः प्राह तं दैत्यसूदनं । कपटेन बलं हत्वा क्व यास्यसि बलाधम ॥१॥ इत्युक्त्वा तं शतमुखं सिंधुसूनुः प्रतापवान् । ससूताश्वध्वजरथं छादयामास मार्गणैः ॥२॥ पपात मूर्छितः शक्रो रथोपरि शरैः क्षतः । दृष्ट्वा तं पतितं शक्रं जगर्जार्णवनंदनः ॥३॥ चकार मातलिं कृत्वा ययौ प्राग्रमनोरथः । रथमिंद्रस्य तरसा जग्राहातिबलोत्करः ॥४॥ जालधरो महाबाहुर्जयानं युधि चामरान् ॥५॥ ततश्च कोपात्पुरुषोत्तमः स्वयं खड्गं समुद्यम्य च नंदकं रणे । समेपयित्वा गरुडं मनोजवं जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीं ॥६॥ 7 देवान्विद्राव्य समरे विष्णुं संस्थाप्य मंदिरे । जालधरेणाभिजेन यद्वृत्तं ब्रूहि नारद ॥१॥ नारद उवाच । शुभादीनां तु वीराणां दत्त्वा दानं प्रसादजं । जालधरो जगामाशु स्वर्गं प्राप्य व्यलोकयत ॥२॥ 8 युधिष्ठिर उवाच । इंद्रादिभिस्तदा देवैः किं कृतं द्विजसत्तम । जालधरेण निर्विघ्नेन स्वर्गराज्ये क्षयं गते ॥१॥ श्रीनारद उवाच । अथ त्यक्त्वा दिवं देवाः मापुस्ते दुर्दिशं चिरं । कृत्वा मतिं ततः सर्वे ययुः स्थानं स्वयंभुवः ॥२॥ 9 नारद उवाच । अत्रांतरे मयागत्य कथितं सिंधुसूनवे । त्वां हंतुं सर्ववीरेश प्रतिज्ञा शंभुना कृता ॥१॥ 10 (fol 31[a]) अथ जालधरो दूतवाचं श्रुत्वा प्रतापवान् । सर्वसैन्यं समाहूय प्रयाणमकरोत्तदा ॥१॥ भद्र मदरमदरेषु शयितानुविद्रुयन्किनरान्मेरोर्मस्तककंदरे प्रतिरवानुत्थापयंस्त्वरयाणान् । सार्धं धावत यात मुंचत पुरः पपालमेव विधस्त्रैलोक्यं बधिरीचकार महतो सैन्यस्य कोलाहलः ॥२॥ 11 नारद उवाच । दनुसैन्यं हतं दृष्ट्वा गणैर्नंदीपुरःसरैः । क्रुद्धाः शुभादयो दैत्याः समाजग्मुर्गणान् प्रति ॥१॥ ततः शुंभो महादैत्यो नंदिनं प्रत्यधावत । महाबलं निशुंभोऽन्यः कालं केकासुरो रणे ॥२॥ 12 नारद उवाच । ततो जालधरः श्रुत्वा दैत्यकोलाहलं रणे । आजगाम गजारूढो यत्र देवः सदाशिवः ॥१॥ सारपि संजातरोमाणः कोपात्सत्वरमब्रवीत् । समेपय रथं शीघ्रं सहस्रहयपोजितं ॥२॥ 13 युधिष्ठिर उवाच । क्षीरसागरमध्यस्थो देवर्षे घोरविक्रमः । दैत्येंद्रं रणे रुद्रं श्रुत्वा किमकरोद्धरिः ॥१॥ नारद उवाच । क्षीराब्धौ च शयानस्य चुक्षोभ हृदयं हरेः । अकस्माद्राजेंद्र नयनेऽश्रुपरिप्लुते ॥२॥ 14 नारद उवाच । नारायणस्तदा देवो जटावल्कलधार्यथ । द्विपोऽनुचरस्तस्य प्रययौ फलहस्तवत् ॥१॥ तौ दृष्ट्वा स्मरदूती सा विललाप मृगेक्षणा । तत श्रुत्वा वचनं तस्याः प्रोचतुस्तां च तावुभौ ॥२॥ 15 (fol 45[b]) नारद उवाच । अथ प्राह तपस्वी तां वृंदे श्रावयामि भामिनि । अथास्माकं मुनीनां च स्वागतं प्रतिगृह्यतां ॥१॥ तथेत्युक्त्वा सखीयुक्ता स्थापिता राजवल्लभा । भूषिता च मुनिस्त्रीभिरावृत्य च सुभूषणैः ॥२॥ भोजिता परमाहारैस्ततस्तांबूलचर्वणैः । योषिद्भिर्मुनिपत्नीभिस्ततः खेदं जहौ च सा ॥३॥ 16 राजोवाच । कथं जालधरं गौरी हररूपधरं मुने । शैलस्थानं ददर्शाथ तन्मे कथय विस्तरात् ॥१॥ नारद उवाच । अथातुरस्य ईशस्य प्राप्तस्य तपसा मया । न युक्तमिति निश्चित्य पार्वती प्राह तं नृप ॥२॥ 17 नारद उवाच । अथ जालधरोऽपश्यत्कबंधचयभीषणं । रणं रुधिरमांसार्द्रमेदोस्थिदुर्गमं ॥१॥ तत्र जालधरोऽभ्येत्य प्रियाहरणदुःखितः । रणे विलोकयामास रथस्थं पार्वतीपतिं ॥२॥ 18 श्रीनारद उवाच । अथ जालधरं प्राह रथात्मानमितः शिवः । शिवाद्य त्वां क्षिपाम्याशु यत्र ते मधुसूदनः ॥१॥ Desinit in disticho 110

Codex seculo sexto decimo exaratus est. Folia 1–5 recentiore manu addita sunt (FRASER 12)

808.

Lit Devan Charta Ind Foll 4. Long 5 Lat 3½ Linn 19

Svapnádhyayas, de somniorum interpretatione libellus disticha 38 continens, qui vulgo e *Brahmavaivarta* purana excerptus esse dicitur Incipit

॥ अथ स्वप्नाध्याय लिख्यते ॥

स्वप्नाध्यायं प्रविक्ष्यामि । यथोक्तं ऋषिभाषितं ।
फलं विज्ञायते येन । नित्यमेव शुभाशुभं ॥१॥
स्वप्नस्तु प्रथमे यामे । संवत्सरविपाकिनः ।
द्वितीये चाष्टभिर्मासैः । त्रिभिर्मासैस्त्रियामके ॥२॥
चतुर्थ यामे यः स्वप्नः । मासैकेन फलं स्मृतं ।
अत ऊर्द्ध्वं प्रवक्ष्यामि । पुण्यापुण्यफलं स्मृतं ॥३॥

Libellus Calcuttae cum versione Bengalica editus est.

Haec folia circiter annum 1739 a Rishirajadhara exarata sunt (FRASER 32)

809, 810

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat 5½ Linn 10

Bhagavatapuranae textus In marginibus voluminis prioris scholia multa adscripta sunt

Vol I Foll 189 Skandha I fol 40^b, II fol 56^b, III fol 129^b, IV fol 189^b Hoc volumen anno 1406 (श्रीमाग्वाटज्ञातीयमहसरवणसुतमहमेलाकेन) exaratum est In libro quarto folium १५२ desideratur

Vol II Foll 190–374. Skandha VI fol 216^b, VII fol 252^b,[1] VIII fol 296^b, XI fol 352^b, XII fol 374^b Libri sexti folia १–१२ et libri V IX X desunt

Hoc volumen anno 1407 a Mahammelaka, Mahamsaravanae filio, Ajayasihae nepote, (श्रीघोघा (?) वेलाकूले राउश्रीसारंगदेवविजयराज्ये) accurate exaratum est (FRASER 2)

811, 812.

Lit Devan Charta Ind Long 15 Lat 8 Linn 13–16

Bhagavatapuranam cum *Sridharae* commentario, *Bhavarthadipika* appellato

Vol I Foll 480 Skandha I fol 77^b, II fol 120^b, III fol 238^b, IV fol 335^b, V fol 418^b, VI fol 480^b

Vol II Foll 583 Skandha VII fol 57^b, VIII fol 102^b, IX fol. 150^b, X^a fol 293^b, X^b fol 422^b, XI fol 551^b, XII fol 583^b

Haec volumina anno 1794 a pandita Kalabhavánedasa exarata sunt (WALKER 215, 216)

813, 814

Opus unum in voluminibus duobus religatum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

Matsyapuranae textus satis accuratus

Vol I foll 301, vol II foll 302–601 Hoc loco de cataclysmo narrationem, collato codice Wilsoniano 21 emendatam, e capitibus 1 et 2 transscripsi

पुरा राजा मनुनाम चीर्णवानखिल तप । पुत्रे राज्य समारोप्य क्षमावानविनदन ॥१॥ मलयस्यैकदेशे तु सर्वात्मा गुणसयुत । समदु -खसुखो वीर प्राप्तवान्योगमुत्तम ॥२॥ वचन वरदश्चास्य वर्षायुतशते गते । वर वृणीष्व चोवाच प्रीतात्मा कमलासन ॥३॥ एवमुक्तोऽब्रवी द्राजा प्रणम्य स पितामह । एकमवाहमिच्छामि त्वत्तो वरमनुत्तम ॥४॥ भूतग्रामस्य सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । भविता रक्षणायाह प्रलये समुपस्थिते ॥५॥ एवमस्त्विति विश्वात्मा तत्रैवान्तरधीयत । पुष्पवृष्टिश्च महती खात्पपात सुरार्पिता ॥६॥ कदाचिदाश्रमे तस्य कुर्वत पितृतर्पण । पपात पाण्योरुपरि शफरी जलसयुता ॥७॥ दृष्ट्वा तच्छफरीरूप स दयालुर्महीपति । रक्षणायाकरोद्यत्न स तस्य[1] करकोदके (स तस्मिन्क रकोदरे Cod W) ॥८॥ अहोरात्रेण चैकेन षोडशाङ्गुलविस्तृत । सोऽभवन्मत्स्यरूपेण पाहि पाहीति चाब्रवीत् ॥९॥ स तमादाय मणिके प्राक्षिपज्जलचारिण । तत्रापि चैकरात्रेण हस्तत्रयमवर्धत ॥१०॥ पुन प्राहार्तनादेन सहस्रकिरणात्मज । स मत्स्य पाहि पाहीति त्वामह शरण गत ॥११॥ तत स कूपे त मत्स्य प्राहिणोद्रविनदन । यदा न माति तत्रापि तदा मत्स्य सरोवरे ॥१२॥ क्षिप्त स पृथुतामागात्पुनर्योजन-समिता । तत्राप्याह पुनर्दीन पाहि पाहि नृपात्मज ॥१३॥ तत स मनुना क्षिप्तो गगायामप्यवर्धत[2] । यदा तदा समुद्रे त प्राक्षिपन्मेदिनी पति ॥१४॥ यदा समुद्रमखिल व्याप्यासौ समवस्थित । तदा प्राह मनुर्भीत कोऽपि त्वमसुरेतर ॥१५॥ अथवा वासुदेवस्त्वमन्य ईदृक्कथ भवेत् । योजनायुतविंशत्या कस्य तुल्य भवेद्वपु ॥१६॥ ज्ञातस्त्व मत्स्यरूपेण मा खेदयसि केशव । हृषीकेश जगन्नाथ जगद्धाम नमोऽस्तु ते ॥१७॥ एवमुक्त स भगवान्मत्स्यरूपी जनार्दन । साधु साध्विति प्रोवाच सम्यग्ज्ञात त्वयानघ ॥१८॥ अचिरेणैव कालेन मेदिनी मेदिनीपते । भविष्यति जले मग्ना सशैलवनकानना ॥१९॥ नौरिय सर्वदेवाना निकायेन विनिर्मिता । महाजीवनिकायस्य रक्षणार्थं महीपते ॥२०॥ स्वेदाण्डजोद्भिज्जा जीवा ये च जीवा जरायुजा । अस्या निधाय सर्वास्तान नाथात्पाहि सुव्रत ॥२१॥ युगान्तवाताभिहता यदा चलति नौर्नृप । शृङ्गेऽस्मिन्मम राजेन्द्र तदेमा सयमिष्यसि ॥२२॥ ततो लयान्ते सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । प्रजापतिस्त्व भविता जगत पृथिवीपते ॥२३॥ एव कृते महाराज सर्वज्ञो धृतिमान्नृपि । मन्वन्तराधिपश्चापि देवपूज्यो भविष्यसि ॥२४॥ एवमुक्तो मनुस्तेन पप्रच्छासुरसूदन । वर्षै कियद्भिर्भगवन्भविष्यत्यन्तरक्षय ॥२५॥ सत्त्वानि च कथ नाथ रक्षिष्ये मधुसूदन । त्वया सह पुनर्योग कथ वा भविता मम ॥२६॥ श्रीमत्स्य उवाच ॥ अद्यप्रभृत्यनावृष्टिर्भविष्यति महीतले । यावद्वर्षशत साग्र दुर्भिक्ष नरकावह[3] ॥२७॥ ततोऽल्पसत्त्वक्षयदा रश्मय सप्त दारुणा । सप्तसप्तेर्भविष्यति प्रतप्ताङ्गारवर्षिण ॥२८॥ और्वानलोऽपि विकृति गमिष्यति युगक्षये । विषाग्निश्चापि पातालात्सकर्षणमुखच्युत ॥२९॥ भवस्यापि ललाटोत्थस्तृतीयनयनानल । जगद्दग्ध तथा क्षोभ गमिष्यति महामते ॥३०॥ एव दग्धा मही सर्वा यदा स्याद्भस्मसनिभा । आकाशमूष्मणा तप्त भविष्यति परतप ॥३१॥ तत सदेवनक्षत्र जगद्यास्यति सक्षय । सवर्ता भीमनादश्च द्रोणश्चण्डो बलाहक ॥३२॥ विद्युत्पताक शोणाम्बु सभूते लयवारिदा । अग्निप्रस्वेदसभूता प्लावयिष्यति मेदिनीं ॥३३॥ समुद्रा क्षोभमेष्यन्ति तत्रैकेन व्यवस्थिता । एवमेकार्णव सर्व भविष्यति जगत्त्रय ॥३४॥ दिव्या नावमिमा गृह्य सर्वबीजानि सर्वश । आरोप्य रज्ज्वा योगेन मत्प्रयुक्तेन सुव्रत ॥३५॥ सयम्य नाव मच्छृङ्गे मत्प्रभावाभिरक्षित । एक स्थास्यसि देवेषु दग्धेष्वपि परतप ॥३६॥ सोमसूर्यौ यह ब्रह्मा चतुर्लोकसमन्वित । नर्मदा च नदी पुण्या मार्कण्डेयो महानृपि ॥३७॥ भवो वेदा पुराण च विद्याभि सर्वतो वृत । त्वया सार्धमिद सर्व स्थास्यत्यन्तरसक्षये ॥३८॥ एवमेकार्णवे जाते चाक्षुषेऽन्तरसक्षये । वेदान्प्रवर्तयिष्यामि त्वत्सर्गादौ महीपते ॥३९॥ सूत उवाच । एवमुक्त्वा स भगवास्तत्रैवान्तरधीयत । मनुरप्यास्थितो योग वासुदेवप्रसादज ॥४०॥

[1] In fine haec subscripta sunt सवत १४६० वप भाद्रपाददि ४ रवौ अद्येह श्रीदेवपत्तनमहलकारये महाराजश्रीप्रमदासविजयराज्ये समस्तपक्षकुलप्रतिपन्नौ etc

[1] तस्मि Cod [2] अप्यवर्धत Codd [3] अशुभावह Mill

यथाभूच तथाभूतः संभवः पूर्वमूचितः । काले यथोक्ते संजाते वासुदेवमुखोद्गते ॥४१॥ शृंगी मादुर्बभूवाथ मत्स्यरूपी जनार्दनः । अनंतो रज्जुरूपेण मनोः पार्श्वमुपागमत् ॥४२॥ भूतसंघान्समाकृष्य योगेनारोप्य धर्मवित् । भुजंगरज्ज्वा मत्स्यस्य शृंगे नावमयोजयत् ॥४३॥

Codex seculo septimo decimo videtur exaratus esse. Fol 505 deest Apographi illius, unde noster descriptus est, folium unum superest, quod post fol. sexcentesimum inserendum curavi (FRASER 1)

815.

Lit Devan Charta Ind Foll 96 Long 9 Lat 4. Linn 10–12

Inest *Dvárakámáhátmyam*, Skandhapuráṇae pars, in capita 34 divisa, de qua supra p 72 dictum est Folia १–५ १९–२४ ३५–४१. ४३ ६,८ ७१ desiderantur In capite 23 Bhágavatae mentio fit: श्रीमद्भागवत शास्त्र पठते कृष्णसन्निधौ। कुलकोटिशतैर्युक्तः क्रीडते योगिभिः सह ॥

Codex anno 1456 exaratus est. (FRASER 15)

816.

Lit Devan Charta Ind Foll. 95. Long 11. Lat 5. Linn 10.

Dvárakámáhátmyam

Codex medio seculo superiore exaratus est (FRASER 40)

817.

Lit Devan Charta Ind. Foll 54. Long 10 Lat 5 Linn. 10

Prabhásakshetratírthayátránukramah, enumeratio locorum sacrorum in Prabhása agro sitorum, qui ab hominibus piis deinceps visendi sunt. Incipit:

क्षेत्रं प्राग्यमगस्यपुण्यपटलैः पुंसां पुरोपार्जितैः
सर्वक्षेत्रशिरोमणिं गणपतिः प्राभासिकं पाति यः
विघ्नाभद्रविदारणोद्यतहरिः सोमेशसेवार्थिनां ।
स श्रीमान् सफलं सतां कलयतां कामं कपर्दी बली ।१
गंगातुंगतरंगसंगशिरःपालितलेशप्रियं ।
सोमं सोमसमानशुद्धमहसं सोमोल्लसत्शेखर ।
तेजोभिर्भुवि भासयंतमनिशं क्षेत्रं प्रभासं भृशं ।
श्रीसोमेशमुपास्महे सुतपसा सोमेन सच्चितं ।२
अथ प्रभासक्षेत्रातीर्थयात्रानुक्रमः । तद्यथा । पूर्वं तमोदकस्वामी पश्चिमे माधवस्तथा ।३। दक्षिणा सागर प्रोक्त भद्रा नद्युत्तरे स्मृता । एतत् प्राभासिकं क्षेत्रं । पुण्यद्वादशयोजनं ।४।

Prabhása agrum in Gúrjarae terrae parte ad occidentem spectante positum fuisse constat, et templum Sivae sacerrimum in Somanáthapattana (lat. 20° 55′, long 70° 23′) conditum esse. Bhadrá flumen, supra memoratum, prope urbem hodie Poorbunder dictam in oceanum Indicum effunditur.

Liber noster e Prabhásakhanda, Skandapuráṇae parte, videtur excerptus esse, ejusque operis capita nonnulla ad verbum exscripta sunt.

In fine haec leguntur: इति स्कंदप्रोक्तप्रभासमंडलयात्रायां श्रीतीर्थानुक्रम यात्रापथक्षेत्रतीर्थानुक्रमः । समाप्तः ॥ ॥ संवत् १५ आषाढादि ३४ वरषे श्रावणशुदि ५ भूमे अद्येह श्रीकंदनपुरे स्थाने पातसाह श्री महिमूद विजयराज्ये गुर्जरज्ञातीयः महदेवामुतचांपालापा लषितं परलोकनार्थं । तथापरोपकारार्थं श्रीद्वारकाया माहात्म्यं श्रीप्रभासक्षेत्र श्रीसोमनाथतीर्थे यात्राया महिमा लिखितः ॥

Codex anno 1478 a scriba linguae Sanscriticae imperito parum accurate exaratus est. (FRASER 17)

818.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 79 Long. 9½ Lat 7 Linn 15–18.

Nilamatam, quo libro Kasmiriae sacella, inprimis vero loci sacri ad Vitastám flumen siti, Puranarum more celebrantur. Incipit: श्रीनिवासं हरिं देवं वरदं परमेश्वरम्। त्रैलोक्यनाथं गोविंदं प्रणम्याधरमव्ययम् ॥ परिक्षितं शभूरस्त्रीमात्रृपतिर्जनमेजयः । पप्रच्छ शिष्यं व्यासस्य वैशम्पायनमंतिकात् ॥ जनमेजय उवाच । महाभारतसंग्रामे नानादेश्या नराधिपः । महाशूराः समायाताः पितॄणां मे महात्मनाम् ॥ कथं काश्मीरको राजा नायातः तत्र कीर्तय। पांडवैर्धार्तराष्ट्रेश्च तद्वृतः स कथं नृपः । काश्मीरामंडलं चैव प्रधानं जगति स्थितम् ॥

Narratio dialogi forma, a Gonanda cum Brihadasva habiti, traditur. Nomen libro a Níla, serpentium domino, inditum est, qui Kasmiriae deus tutelaris esse dicitur

Codex anno 1824 a Bhattabaraka non satis accurate exaratus est. (WILSON 532)

819.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 20. Long 9 Lat. 5 Linn. 8.

Hoc codice *Mayúrasatakam*, vulgo *Súryasatakam* dictum, centum disticha a *Mayúra* poeta in Solis laudem scripta, continetur. Carmen Sragdhará metro compositum est Incipit: जंभारातीभकुंभोद्भवमिव दधतः सान्द्रसिन्दूररेणु

Distichis quadraginta tribus poeta Solis ortum, sex distichis equos, duodecim sequentibus Anúrum aurigam, undecim currum, octo discum, viginti ultimis Solem ipsum celebravit.

Carmen a Kálíkrishnabahádur editum, et a Haeberlin in Anthologiam receptum est.

Codex exeunte seculo superiore satis accurate exaratus est (WILSON 536)

820.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 128. Long. 10¼. Lat. 4¼. Linn. 12.

Krishnakríditam, quo carmine, libros undeviginti continente, *Keşavárkas*, Jayádityae filius, Rámgae nepos, Şriyádityae abnepos, Krishnam deum celebravit. Commentarius, *Padárthadípiká* appellatus, ab eodem auctore videtur profectus esse. Incipit:

संकल्पशिल्पप्रतिबिंबबिंबै-
र्यैः पर्वभिः सर्वभिदानिदानैः ।
विश्वायते शक्तिमदारमेतं
सदा रमे तं हृदि संदधानः ॥

अहं तं परमात्मतया प्रसिद्धं तं एतं प्रतिशरीरमंतर्यामितया संनिहितं हृदि संदधानः सदा रमे । नित्यानंदमुद्वहामि । किंविधं शक्त्या समाश्रय सदारं सपरिग्रहं तं कमित्याह । यो भगवान् विश्वायते विश्वाकारेण विवर्तते । किंविधैः पर्वभिः अंशैः कीदृग्भिः संकल्पशिल्पं मानसी सृष्टिर्मरीचिप्रभृतिका तदेव प्रतिबिंबं तस्य बिंबैर्लेखणया हेतुभिः प्रतिबिंबः किल बिंबत एवेति । अत एव सर्वभिदानिदानैर्घटपटादिपदार्थानां पार्थक्यावभासकैः ॥१ विश्वायमानस्यापि तस्य स्वभावापरिक्षितिमावेदयन्नाह ।

यं वंचयंतीव न वेद माया
स्वमेव तद्वंचितमाः कथंचित् ।
नमः स्वसंचित्परिकेवलाय
तस्मैचिदस्मै चितिपूरूपाय ॥

माया प्रकृतिर्यं परमेश्वरं वंचयंतीव । अतः आश्चर्यं स्वयमेव तेन परमात्मना वंचितं कथंचित् न वेद । कस्मैचित् अवाङ्मनसगोचराय तस्मै चितिपूरूपाय ज्ञानात्मने नमः । कीदृशाय स्वसंचित्परिकेवलाय सानुभवमात्राय ॥२॥

In fine libri septimi (bhagavadyauvanodgama fol 19[b]) haec leguntur: श्रीश्रीरागिरागयोः सुतः श्रुतनिधिः काव्यं यदा व्यंजयन्कृष्णक्रीडितमीडितः श्रुतिविदां चक्रे कविः केशवः । तस्मिन्नाक्षपदप्रमाणविलसद्विद्यावशिल्पार्पिभिर्नमः सप्तम एष शेखरमभूत्सर्गः स्वसर्गप्रियः ॥१२६॥ Eadem forma, ab Harsha poeta mutuum sumta, in reliquis libris repetitur Lib 8. vasantavarnanam fol 40[a]; 13. govardhanoddharana fol 63[a]; 14 indrágamana fol 83[b]; 18. şrívrikshavisráma fol 115[a]; 19 bhuvanábhyudaya fol 128[b].

In fine Kesavárka de gente sua haec protulit:

Abhúd *Bharadvája*maharshivanşe vişvávatanse srutatattvavedí ।
Audíchyachárítrapathapravartí *Janárdano* yájnikachakravartí ॥
Asti *Sriyáditya* iti sma tasya súnuh sriyáditya iva dvitíyah ।
Triskandhapáramgamarangamallas [1] tadátmajo *Rániga* ity udíye ॥
Jayádityas tasmád ajani ganakaşrenitilakah,
kaníyán asmán matiruchiravih *Keşavah* kavih ।
Tatah *Krishno* jnání, jaladhijalajanghálatapatítaţottansam tenus Trinayanam amí rájanagaram ॥
Ganitaranitakírtir játake játakelih
kalitagalitagolah kávyakallolasindhuh ।
Jayati jayatitánsur bháratísáratírtham
sahridayahridayasríkármanam *Kesavárkah* ॥
Srísrínigayoh sutah şrutanidhih kávyam yadá vyanjayan Krishnakríditam íditah srutividám chakre kavih Kesavah ।
Etasminn upavinsatám anusaran sargah samápnotim áptah sáptapadínam áryasadasi stheyád adínaş chiram ॥

Inde hoc Kesavárkae stemma colligitur: Janárdana, Şriyáditya, Rániga, Jayáditya, Keşava, denique Krishna, Kesavárkae filius.

Codex, seculo quinto decimo accurate exaratus, olim e foliis 325 constabat, nunc folia 197 desiderantur (FRASER 9)

821.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 36. Long 8¼ Lat 6. Linn. 19–21.

Nágánandanáţakam, Nágánanda comoedia, *Harshae* regi tributa, et in actus quinque divisa. Incipit:

ध्यानव्याजमुपेत्य चिंतयसि कामुन्मील्य चक्षुः क्षण
पश्यानंगशरातुरं जनमिमं त्रातापि नो रक्षसि ।
मिथ्या कारुणिकोऽसि निर्घृणतरस्त्वत्तः कुतोऽन्यः पुमा-
न्सेर्ष्यं मारवधूभिरित्यभिहितो बुद्धो जिनः पातु वः ॥१॥
कामेनाकृष्य चापं हतपटुपटहावल्गुभिर्मारवीरै-
र्भ्रूभंगोत्क्षेपजृंभास्मितललितदृशा दिव्यनारीजनेन ।
सिद्धैः प्रह्वोत्तमांगैः पुलकितवपुषा विस्मयाद्वासवेन
ध्यायन्यो योगपीठादचलित इति वः पातु दृष्टो मुनींद्रः ॥२॥

नांद्यंते सूत्रधारः ॥ अद्याहमिंद्रोत्सवे सबहुमानमाहूय नानादिग्देशागतेन राज्ञः श्रीहर्षदेवस्य राजर्षेः पादपद्मोपजीविना राजसमूहेनोक्तः । यथा । यदस्मत्स्वामिना श्रीहर्षदेवेनापूर्ववस्तुरचनालंकृतं विद्याधरजातकप्रतिबद्धं नागानंदनाम नाटकं कृतमित्यस्माभिः श्रोत्रपरंपरया श्रुतं न च प्रयोगतो दृष्टं । तत्तस्यैव राज्ञो बहुमानादस्मासु चानुग्रहबुद्ध्या

---

[1] I e 'in scena eorum, qui tres astronomiae partes (mathematicam, astrologiam, astronomiam) penitus perspexerunt, praestantissimus' Inde apparet, Weberi (Catal. p 261) *Ranjamallem* delendum esse

यथाप्रयोगेण त्वया नाटयितव्यमिति । तद्यावदिदानीं नेपथ्यरचनां कृत्वा यथाभिलषितं संपादयामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ आवर्जितान्येव च मया सामाजिकानां मनांसीति मे निश्चयः । यतः ।

श्रीहर्षो निपुणः कविः परिषदप्येषा गुणग्राहिणी
लोकानन्दि च बोधिसत्वचरितं नाट्ये च दक्षा वयं ।
वस्त्वेकैकमपीह वाञ्छितफलप्राप्तेः फलं किं पुन
मद्भाग्योपचयादयं समुदितः सर्वो गुणानां गणः ॥३॥

Fabulae *argumentum hoc* Jimutavahana, Vidyadharum princeps pietate summa erga parentes senes probata Malayavatim Mitravasus sororem, Visvavasus Siddharum regis, filiam, in matrimonium ducit Cui nuper sponsus audita Nagarum caede a Garuda facta, summa misericordia motus, ipse morti se devovet A Gauri vero in vitam revocatus, uxori et parentibus necnon regno a Matangahataka usurpato restituitur

Excepto dist cho eleganti jam in Sarasvatikanthabharana et Sarngadharapaddhati laudato

दृष्टा दृष्टिमधो ददाति कुरुते नालापमालापिता
शय्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिङ्गिता वेपते ।
निर्यान्तीषु सखीषु वासभवनान्निर्गन्तुमेवेहते
जाता वामतयैव मेऽद्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया ॥

nullum equidem in hoc dramate locum reperi fervidum Naishadhiyacharitae auctoris ingenium prodentem Primam hanc Harshae opellam fuisse puto a poeta juvene ad exercendam artem susceptam

Codex anno circiter 1836 exaratus est (MILL 145)

822

Lit Devan Charta Ind Foll 130 Long $9\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9–13

A Foll 1–46 *Prabodhachandrodayae* comoediae a *Krishnamisra* scriptae, textus Fol 4 desideratur

B Foll 47–130 Ejusdem comoediae versio poetica Hindi dialecto scripta

Utraque pars seculi quinti decimi literatura exarata est (FRASER 10)

823

Lit Devan Charta Ind Foll 38 Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 10

Hoc codice fragmentum continetur commentarii, quem *Vamanas* ad Paninis aphorismos composuit et *Kasika vritti* inscripsit In fragmento nostro explicatio regularum VII, 2, 4 – VII, 3 78 inest

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt (FRASER 23)

824.

Lit Devan Charta Ind Foll. 183 Long $9\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–12

Prakriyakaumudi, quo opere *Ramachandras* Krishnae filius Paninis regulas primus systematice disposuit, et commentario brevi illustravit Bhattojis Siddhanta kaumudim huic maxime grammaticae superstructam esse, apud omnes constat Incipit

श्रीमद्विट्ठलमानम्य पाणिन्यादिमुनीन्गुरून् ।
प्रक्रियाकौमुदीं कुर्मः पाणिनीयानुसारिणीं ॥१॥

Capita singula haec Samdhyupayogisamjnaprakarana fol 3^b, achsamdhi fol 7^b, halsamdhi fol. 10^b visargasvadisamdhi fol 12^a, ajantah pumlingáh fol. 21^a ajantah strilingah fol 24^b, ajanta napunsakalingáh fol. 26^b, halantah pumlingah fol 40^a, halantáh strilingáh fol 40^b, halanta napunsakalingah fol 42^a, avyayáni fol 43^a, stripratyayah fol 50^a, vibhaktyartha fol 59^b, avyayíbhava fol 61^b, tatpurusha fol 70^a, bahuvríhi fol 75^a, dvandva fol 78^a, samasaprakriya fol 83^b, taddhitaprakriya fol 105^b Desinit pars prior

Divadiprakriya fol 130^b, svadiprakriya fol 133^a tudadiprakriya fol 135^a, rudhadiprakriya fol 135^a tanadiprakriyá fol 136^a, kryadiprakriya fol $13?^a$ churadiprakriya fol 137^b, nyantaprakriya fol 140^b sansaprakriya fol 143^a, yanprakriya fol. 144^b yanlukprakriya fol 145^b, namadhatuprakriya fol. 148^b padavyavasthaprakriya fol. 153^b, bhavakarmaprakriyá fol 156^a, krityaprakriya fol 162^a, kridantaprakriya fol 180^b, vaidikaprakriya fol 183^b

Codex anno 1577 exaratus est (WALKER 217)

825

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 10

Prakriyakaumudis pars prior

Hic codex seculo quinto decimo praestantissime exaratus est (FRASER 18)

826

Lit Devan Charta Ind Foll 72 Long 9 Lat 4

Fragmenta commentarii a *Durgasinha* ad *Katantra sutra* scripti Vide supra p 169

A Foll 1–38 Linn 7, 8 Foll 1–20 samasaprakaranam, foll 20–38 taddhitaprakaranam

Haec pars anno 1385 a Dhanáka exarata est. In fine haec subscripta sunt संवत् मलिकश्रीमफरहम्रतिवर्त्त्तमाने वीरसिद्धिमहास्थाने दा° दोला सुतदा° गौतम भ्रातृपठनार्थं ॥

B Foll 39–72 Foll 39–55 samasaprakaranam, foll 55–72 taddhitaprakaranam

Haec folia anno 1413 (नारदीयमहास्थाने) exarata sunt Utriusque partis initium deest (FRASER 27)

827.

Lit Devan Charta Ind Foll 5 Long 9 Lat 4 Linn 6

Bhashamanjari, quo libello vocabula et sententiae Sanscriticae ad rudimenta grammaticae inculcanda adaptatae continentur Incipit

बुधजनवदनसरोरुहभ्रमरामातेन मया मातुरजनोपमानलिनीं गीर्वा णवाणीमयाकविजनपर्षणि विरच्यते मुजनविनोदार्थं कतिपयवनगीर्वाण-भाषा लिखामो यथ ॥ यथपारिता विद्वासः यथपारयता विपश्चिदि दृतिन्येव ॥

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt (FRASER 37)

828.

Lit Devan Charta Ind Foll 9 Long 10½ Lat 4½ Linn 4

His foliis *elementa literaturae Devanagaricae*, ineunte seculo superiore exarata, continentur (FRASER 33)

829.

Lit Devan Charta Ind Foll 48 Long 10 Lat 4½ Linn 10

Hoc codice *Amarasinhae* lexicon, *Namalingánusasana* inscriptum, continetur Textus ab interpolationibus satis purus est Folia १६, ३३–३८, ४३–४८ desiderantur

Codex anno 1514 accurate exaratus est In fine haec leguntur सवत १५७१ वर्ष ज्येष्ठवदि ७ बुधे । अद्येह स्तम्भतीर्थवास्तव्यश्रीमोढज्ञातीयप॰ मारणयसुतपवराजेन लिखित ॥ शुभ भवतु ॥ श्रीनागरज्ञातीयवि॰ माणामुतगाद्यान लिखापित परोपकारार्थं स्वसमर पठनार्थं ॥ (FRASER 24)

830.

Lit Devan Charta Ind Foll 64 Long 9 Lat 5

Halayudhae lexicon *Abhidhanaratnamálá* appellatum (R)

Hujus libri editio nuper Londinii prodiit

Codex anno 1434 a Devaraja exaratus est In fine haec subscripta sunt सवत् १४९० वर्ष विशाखवदि ९ नवम्या तिथौ सन्दिने । अद्येह श्रीमदमण्डलकरणे[1] मुरतान्श्री महम्मदि-नयराज्ये[1] मलिकश्रीमहमन्दलप्रतिपत्तौ ॥ श्राभ्यतरनागरज्ञातीयमह श्रासधरमुतदेवराजेन नाममालाया पुस्तिका लिखिता ॥

Folia ९ et ५५ desiderantur (FRASER 14)

831.

Lit Devan Charta Ind Foll 63 Long 10 Lat 4 Linn 8–11

Hoc codice *Abhidhanaratnamalae* ab *Halayudha* compositae pars major continetur Incipit a verbis इमौ यत्र स्यात्कृष्णभूमिका । गौरीभूमिनाम । पाण्डुभूमिस्तथा प्रोक्ता । पातोशाली-भूमिनाम । उदकभूमिश्च पठिते ।[1] Synonymis singulis vocabulum Mahratticum praepositum est

Hujus codicis, in editione mea litera F insigniti, partem ulteriorem nuper reperi Folia १–२० desiderantur

In fine haec leguntur सवत् १५७१ वर्षे मार्गशिरसि भौमे अद्येह श्रीभृगुमण्डलकरणे महाराजश्री *Haridasai yayarajye* नादी ग्रामनिवासीयपातिगोविंदेन टकारीयाग्रामे ठाकुरभाषामुतपठनार्थं नाममाला लिखिता ॥ (FRASER 26)

832

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Long 9½ Lat 4½ Linn 10

Continetur hoc codice fragmentum *Sabdaratnakarae* lexici synonymici a *Mahipa* compositi Liber primus disticha 309 continuit Foll १, २ (distt 1–26) et ११ (distt 175–193) desiderantur In fine hujus libri haec subscriptio legitur इति श्रीभारतीभुजाभरणमपियमहीपकृतौ शब्दरत्नाकर मागोपाग स्वरादि प्रथम काड ॥ Liber secundus incipit भूमभूं पृथिवी पृथ्वी विश्वा विश्वभरा क्षितिः । स्थिरा वसुधरा धात्री धरित्री धरित्री धरा । १ क्षमा गौ ह्मा वसुमती खोणी कुवसुधा मुधा । रत्नाउवनी भूतधात्री स्या गघमाताश्चिमरसा ।२॥

Foll २९–३६ (distt 200–364) desiderantur Fragmentum in disticho 447 libri secundi desinit

Codex seculo quinto decimo exaratus est (FRASER 25)

833

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 10½ Lat 4½

A Foll 1–15 Linn 8 Initium *Namamálae*, glossarii synonymici vocabulorum Prácriticorum Incipit

नमिऊण परमपुरिस । पुरिसुत्तमनाभिसभव देवं ।
वुच्छं पाइय लच्छि नाममाल निसामे ह ॥१॥

[1] Cap 2 5

836, 837.

Volumina duo Lat. Devan Charta Ind

Bhaṭṭadipika, commentarius ad *Jaiminis Nyayasutra* a *Khandadeva* compositus

Vol. I Foll 213 Long 11 Lat 4½ Linn 11

Incipit

विश्वेश्वरं नमस्कृत्य खडदेवः सता मुदे ।
तनुते तत्प्रसादेन सक्षिप्ता भाट्टदीपिका ॥१॥

आम्नायस्य । वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयतीत्यादर्थवादाना विधिप्रतिषेधवदेव कर्तृस्मरणाभावादपौरुषेयत्वे पूर्वाधिकरणेन सिद्धे सम्प्रति तद्वदेव धर्माधर्मयो प्रामाण्यमस्ति न चेति (l *iti*) विचार्यते ॥

Adhyaya I fol 22, II fol 51, III fol 145ᵇ, IV fol 180ᵇ, V fol 213

Hoc volumen anno 1699 a Durgadasa kayastha exaratum est

Vol II Foll 269 Long foll 1–45 10, foll 46–221 10½, foll 222–269 9½ Lat fol 1–45 3½, reliquorum 4 Linn 8–17

Adhyaya VI fol 45, VII fol 66, VIII fol 86ᵇ, IX fol 151, X fol 221ᵇ, XI fol 248ᵇ, XII fol 269ᵇ

Mimânsakaustubham suum auctor frequentissime laudat, *Parthasarathim* nominatim in lectionis secundae initio citat. Madhava recentiorem esse Khaṇḍadevam, Colebrooke (Misc Essays I, p 299) auctor est

Hujus voluminis folia 1–118 eadem atque prius literatura exarata sunt, reliqua intra annos 1732–34 a Ramachandra (Ayachitopakhya), Raghunathae filio, scripta sunt. (Mill 59, 60)

838

Lat. Devan Charta Ind Foll 8 Long 12 Lat 4 Linn 6

Paramarthasaras, libellus disticha 88 continens, quibus summum numen Vasudevae forma manifestatum, a rerum natura quamvis veritatem dissimulante Mâya, non differre declaratur Multi versus cum opusculo sub numero 575 tractato conveniunt. Subscriptione libellus *Seshanâgae* auctori tribuitur Incipit

परम्परस्या प्रकृतेरनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहासु ।
सर्वालयं सर्वचराचरस्थं त्वामेव विष्णुं शरणम्प्रपद्ये ॥१॥
आत्मानुरागी निखिलो पि लोको मग्नो पि नाधामति नेष्यते च ।
चार्यमैतन्मृगतृष्णिकाभे भयाम्बुराशौ रमते मृषैव ॥२॥
गर्भगृहवाससम्भयजन्मजरामरणविप्रयोगाब्धौ ।
भगदालोक्य निमग्नं प्राह गुरुं प्राञ्जलिर्शिष्य ॥३॥
त्वं साङ्ख्यवेदवेत्ता वेत्ता सद्योगगणस्य चातवक्ता ।
समारार्णवतरणप्लवं पृच्छाम्यह भगवन् ॥४॥
दीर्घं स्मिन्ससारे ससरतः कस्य केन सम्बन्धः ।
कर्म्म शुभाशुभफलकमनुभवति गतागतैरिह कः ॥५॥
कर्म्मगुणजालबद्धो जीवस्ससरति कोशकार इव ।
मोहान्धकारगहनात्तस्य कथं बन्धनान्मोक्षः ॥६॥
गुणपुरुषविभागज्ञे धर्म्माधर्म्मौ न बन्धको भवतः ।
इति गदितपूर्ववाक्ये प्रकृतिं पुरुषञ्च मे ब्रूहि ॥७॥
ity *Adharo* भगवान्पृष्टशिष्येण त स होवाच ।
विदुषामप्यतिगहनं यत्त्वयिदं शृणु तथापि त्वं ॥८॥
सत्यमिव जगदसत्यं मूलप्रकृतेरिदं कृतं येन ।
तम्प्रणिपत्योपेन्द्रं वक्ष्ये परमार्थसारमहं ॥९॥
अव्यक्तादण्डमभूदण्डाद्ब्रह्मा ततः प्रजासर्गः ।
मायामयी प्रवृत्तिस्सहृियत इयं पुनः पुनः क्रमशः ॥१०॥
मायामयो ह्यचेता गुणकरणगणः करोति कर्म्माणि ।
तदधिष्ठाता देही सचेतनो पि न करोति किञ्चिदपि ॥११॥
यद्वदचेतनमपि सन्निकटस्थे भ्रामके भ्रमति लोहम् ।
तद्वत्करणसमूहश्चेष्टति चिदधिष्ठिते देहे ॥१२॥
यद्वत्सवितर्युदिते करोति कर्म्माणि जीवलोको यम् ।
न च तानि करोति रविर्न कारयति तद्वदात्मापि ॥१३॥
मनसो हकारविमूर्च्छितस्य चैतन्यबोधितस्येह ।
पुरुषाभिमानसुखदु खभावना भवति मूढस्य ॥१४॥

Desinit in verbis वेदान्तशास्त्रमखिलं विलोक्य *Sesho 'khiladhârah* । आर्यापञ्चाशीत्या चवष परमार्थसारमिदम् । ८८॥ इति श्रीशेषनागविरचितं परमार्थसारं समाप्तम् ।

Haec folia anno 1833 exarata sunt (Wilson 535)

839.

Lat Devan Charta Ind Foll 8 Long 10¾ Lat 4¾ Linn 9

Saptapadarthi, septem logicae secundum *Kanâdam* categoriarum adumbratio Incipit

हेतवे जगतामेव ससारार्णवसेतवे ।
प्रभवे सर्वविद्याना शम्भवे गुरवे नमः ॥१॥

सो सिद्धिः । अथो । प्रमितिविषया पदार्थाः । ते च द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावा सप्तैव । etc Desinit in verbis

सप्तद्वीपा धरा यावद्यावत्सप्तधरा धरा ।
तावत्सप्तपदार्थीयमस्तु वस्तुप्रकाशिनी ॥

समाप्तमिदं वैशेषिकं प्रकरणं ॥

Codex seculo septimo decimo exaratus est (Fraser 3)

840

Lat Devan Charta Ind Foll 280 Long 11 Lat 5 Linn 10

Vasishṭharamayanam, alio nomine *Yogavasishṭham*

appellatum, quo libro auctor anonymus dialogi forma, a Vasishtha cum Rama adolescente habiti, aeternam beatitudinem (nirvana moksha kaivalya) nisi animo perturbatione libero, firmo, tranquillo, impetrari non posse docuit, et exemplis permultis comprobavit Opus in sex capita (prakarana) divisum est 1 *vairágyaprakarana* 2 *mumukshuvyavaharaprakarana*, 3 *utpattiprakarana* 4 *sthitiprakarana*, 5 *upasamaprakarana*, 6 *nirvanaprakarana* Incipit

दिवि भूमौ तथाकाशे बहिरन्तश्च मे विभु ।
यो विभात्येव भासात्मा तस्मै सर्वात्मने नम ॥१॥
अह बद्धो विमुक्त स्यामिति यस्यास्ति निश्चय ।
नात्यन्तज्ञो नातज्ञ सो स्मिन् शास्त्रे धिकारवान् ॥२॥
गुरुमासीनमेकान्त वाल्मीकि सर्वदर्शिन ।
पप्रच्छ प्रणतो भूत्वा भरद्वाजो मृदुस्वर ॥४॥
भगवन् ज्ञातुमिच्छामि कथ ससारसकटे ।
रामो व्यवहृतो ह्यस्मिन् कारुण्याद्ब्रूहि मे गुरो ॥५॥

Capitum tituli hi 1 Mokshopaye *vairagyaprakarane* vairagyotpattipratipadanam 2 Jagadbodhaprakasah 3 *Mumukshuvyavaharaprakaranam* 4 *Utpattiprakarane* 'rthanirdesah 5 Lilopakhyanam 6 (inc fol 57[b]) Karkatirakshasisunyupakhyanam 7 Aindavopakhyanam 8 Kritrimendropakhyánam 9 Chittopakhyanam 10 Balakakhyayika 11 (fol 77[a]) Sambarikopakhyánam 12 *Utpattiprakaranam* 13 Bhargavopakhyanam 14 Sthitiprakarane Dámadyupakhyanam 15 Bhimádyupakhyanam 16 (fol 107[a]) Dasurakhyayika 17 *Sthitiprakaranam* 18 Upasamaprakarane Janakopakhyanam 19 Punyapavanopakhyanam 20 Balyupakhyanam 21 (fol 141[a]) Prahradacharitam 22 Gadhivrittantam 23 Uddalakopakhyanam 24 Sarayupakhyanam 25 Bhasavilasasamvadah 26 (fol 171[b]) Vitahavyopakhyanam 27 *Upasamaprakaranam* 28 *Nirvanaprakarane* Bhusundopakhyanam 29 Pujopakhyanam 30 Vilvamdarsanam 31 (fol 215[b]) Silakhyayiká 32 Arjunopakhyánam 33 Svapnasatarudriyam 34 Vetalakhyayika 35 Bhagirathopakhyanam 36 (fol 227[b]) Sikhidhvajopakhyanam 37 Kachopakhyanam 38 Mithyapurushopakhyanam 39 Vratatrayam 40 Ikshvakubodhanam 41 (fol 275) Mrigavyadhiyam

Quam narrationem speciminis causa exscripsi ea versionem Arabicam in lectorum animos facile revocabit

स्वसकल्पवशान्मूढो मोहमेति न पडित । धिया विचारधर्मिण्या मोहसरम्भहीनया ॥१॥ विचार्य धिया सत्यमसत्य सपरित्यज । अयद्धो यद्ध इत्युक्त्वा कि मुधा परिशोचसि ॥२॥ अनन्तस्यात्मतत्त्वस्य कि कथ केन वध्यते । अनन्त चिद्घनानंदे निर्विकल्पैकरूपिणि ॥३॥ स्थिते द्वितीयस्याभावात्को यद्ध कश्च मुच्यते । तस्मादुल्लासमात्र तु मनसो वधता गत ॥४॥ मन प्रशमने राम माध्य एवावशिष्यते । गोष्पद योजनत्स्पृहस्यासु लीलासु चेतस ॥५॥ कल्प क्षणीकरोत्यन्त क्षण नयति कल्पता । अत्र ते शृणु वक्ष्यामि वृत्तान्तमिममुत्तम ॥६॥ जागतीहद्रजालश्रीश्चित्त्यात स्थिता यथा । अस्यास्मिन्वसुधापीठे नानावनसमाकुल । उत्तरपाडवो नाम स्फीतो जनपदो महान् ॥७॥ तत्रास्ति लवणो नाम राजा परमधार्मिक । हरिश्चन्द्रकुलोद्भूतो भूमाविव दिवाकर ॥८॥ यद्यशकुसुमोघसपाडुरस्कधमडला । तत्र शैला (तत्राशैला MS) विराजते हसा मोद्गलिता इव ॥९॥ जियता यो न जानाति न दृश यस्तु तुच्छता । उदारता येन धृता कैरकन यथाभियत ॥१०॥ स कदाचित्त आस्थाने सिंहासनगतोऽभवत् । सुखोपविष्टे तत्रास्मिन्राजन्यात्मविरे ॥११॥ सभा विवेश साटोप कश्चित्तामिन्द्रजालिक । स ननाम महीपाल शिरसोऽन्तरकधर ॥१२॥ उवाचोत्कधर भूप म पश्यमि पटपम । विलोकय विभो तावदेकामिह पटोलिका ॥१३॥ पीठस्य एकमाश्चर्य चन्द्रोदय इवानघ । इत्युक्त्वा पिच्छिका तेन भ्रामिता भ्रमदायिनी । नानाविरचनाबीज मायेव परमात्मन ॥१४॥ ता ददर्श महाराज तेजारत्नविराजिता । सभा सैधवमामतो निवेशन्निमि क्षण तदा ॥१५॥ त चैवानुजगामाश्व सौम्य परमवेगवान । स तमश्वमुपादाय पार्थिव समुवाच ह ॥१६॥ इदमुच्चै श्रवःप्रख्य हयरत्न महीपते । प्रभुणा मम भूचक्रप्रभा सप्रहित तव ॥१७॥ राजते हि पदार्थश्रीर्महता मपर्णाच्छुभा । इत्युक्तवति तस्मिन्स प्रत्युवाचेन्द्रजालिक ॥१८॥ सदश्वमेनमारुह्य भुवन विहर प्रभो । अश्वमालोकयामास ततोऽत्र श्रुत भूपति ॥१९॥ अथानिमिषया दृष्ट्या राजा चित्रोपमाकृति । बभूवालोकयनश्व लिपिकर्मार्पितो यथा ॥२०॥ तस्थौ मुहूर्तयुग्म तु ध्यानामग्न इवात्मनि । ततस्ते विस्मयापन्ना वयुष्थिता सभासद ॥२१॥ सन्देहसागरे मग्ना स्थितास्तत्र च मन्त्रिण । प्रशशाम सभास्थान जनकोलाहलो महान् ॥२२॥ विततविस्मयनिश्चितया तया जनतया भयमोहविषण्णया । स्तिमितचक्षुषि भूमिपतौ स्थिते मुकुलिताम्बुजनस्य धृता द्युति ॥२३॥ श्रीवसिष्ठ उवाच ॥ मुहूर्तमुक्रयेनाथ बाधमाय महीपति । बभूवाथ प्रबुद्धोऽसावासनापरि कपित ॥२४॥ पुरोगैर्मायाणोऽथ पर्याकुलमतिर्नृप । अधैन परिपप्रच्छु सदस्या मन्त्रिणस्तथा ॥२५॥ समयप्राप्तबोध तु सादर विनयान्विता । मनस्ते निर्मलकस्मात्सधर्मेषु निमज्जति ॥२६॥ मनो मोहमुपादत्ते महत्स्वपरिजृम्भत । अथ राजाह साश्चर्यमुन्मीलितविलोचन ॥२७॥ इदमाश्चर्यमाख्यान शृणुताद्य सभासद । पिच्छिकामहमालोक्य जालेन भ्रामितामिमा ॥२८॥ अश्वमारूढवानेनमात्मना भ्रान्तमानस । गतु प्रवृत्तो मृगयामेकोऽहमिति रहसा ॥२९॥ अनेनातिविलोलन दूर नीतोऽस्मि वाजिना । भागाभ्यासजडनाज्ञो मुग्ध स्वमनसा यथा ॥३०॥ तत प्रलयनिर्दग्धजगत्स्पदभीषण । नि॰ श्चिस्फारनीहार निर्वृक्षमजल महत् ॥३१॥ सप्राप्तोऽहमपर्यन्तमरण्य श्रान्तवाहन । तदरण्यमथासाद्य मतिम खेदमागता ॥३२॥ मा सूर्यान्त दिन तत्र प्रक्रान्त सीदता मया । तदरण्यमथातीतमतिकृच्छ्रखेदिना ॥३३॥ विवेकेन स ससार प्राप्तवानथ जगल । जम्बूकदप्रायेषु कलालापा पतत्रिण ॥३४॥ यत्र स्फुरति खडेषु पाषाणामिवधव । तत्र जबीरवृक्षस्य तल सप्राप्तवानहं ॥३५॥ आलम्बिता मया तत्र स्कधससगिनी लता । मयि प्रलम्बमानेऽस्या प्रयात स तुरगम ॥३६॥ गगावलविनि नरे यथा दुष्कृतसचय । चिर दीर्घाध्वग खिन्नतत्र विश्रान्तवानहं ॥३७॥ तत्र कल्पसमा रात्रिमाहमग्नस्य मे गता । न

खातवानर्चितवान्न तदा भुक्तवानहं ॥३८॥ केवलं मे गता रात्रिश्वापदाधुरि तिष्ठत । सह शीतार्तिमहतपक्षिद्वकारमीलकृत ॥३९॥ सार्धं तिमिरसंघातैः सा व्यतीमाय शर्वरी । प्रवृत्तस्तामहं स्फारां संविहर्तुं ततः स्थली ॥४०॥ न किंचिदृश्यते तत्र भूतं जरठजंगले । अभिजातो गुणलवो यथा मूर्खशरीरके ॥४१॥ केवलं विगताशंकं खंडभ्रमणचंचला । चीचीकुचीचीवचना विहरंति विहंगमा ॥४२॥ अथाष्टभागमापन्ने व्योम्नो दिवसनायके । दृष्टा मयाथ भ्रमता दारिकौदनधारिणी ॥४३॥ तरक्तारक्तलोचना श्यामाभ्रधवलांबरा । अहमभ्यागतस्तत्र शर्वरीमिव चंद्रमा ॥४४॥ मह्यमोदनमाश्वेतद्बाले बलवदापदे । देहि दीनार्तिहरणात्स्फारतां याति संपदः ॥४५॥ क्षुदुत्तमेहतीयं मा बाले वृद्धिमुपेयुषी । याचयापि तया मह्यमित्थं दत्तं न किंचन ॥४६॥ यत्नप्रार्थितया लक्ष्म्या यथा दुष्कृतिने धनं । केवलं चिरकालेन मय्यनुयातानुगामिनि ॥४७॥ खडात्खंडं निपतति छायाभूते पुरःस्थिते ।[1] तयोक्तं हारकेयूरीं चंडालीं विद्धि मामिति ॥४८॥ राजन्याधनमात्रेण मत्तो नाश्नोपि भोजनं । इत्युक्तया (sic) गच्छत्या चलता च पदे पदे ॥४९॥ कुंजकेषु निगच्छत्या लीलावनतयोदितं । ददामि भोजनमिदं भर्ता भवसि चेन्मम ॥५०॥ बाहयत्यत्र मे दाता पुष्करे पुष्कसः पिता । तस्येदमत्र भवति भर्तृत्वे दीयते स्थिते ॥५१॥ प्राणैरपि हि संपूज्या वल्लभा पुरुषा यतः । अथोक्ता सा मया भर्ता भवामि तव सुव्रते ॥५२॥ कनापदि विचार्यंते वर्णधर्मकुलक्रमा । ततस्तयौदनार्धं मह्यमेकं समर्पितं ॥५३॥ जंबूफलरसः पीतः संभुक्तं पक्कनोदनं । विश्रांतं च मया तत्र मोहोपहतचेतसा ॥५४॥ मा हस्तेनाथ सादाय प्राणं वहिरिव स्थितं । दुराकृतिं दुरारंभमाससाद भयप्रदं ॥५५॥ पितरं पीवराकारमवीचीमिव यातना । तयाहमनुपगिरण्या मातंगाय निवेदितः ॥५६॥ अयं मम भवेद्भर्ता तात हे तव रोचतां । स तस्या वाढमित्युक्त्वा दिनांत समुपस्थिते ॥५७॥ मुमोच दातावा बद्धौ कृतांत किंकराविव । नीहाराभ्रकडारासु दिक्षु प्रोद्धूलितास्विव ॥५८॥ वेतालवधनात्तस्माद्दिनांत चलिता वयं । क्षणेन पक्कणं प्राप्ता संध्यायां दीर्घजंगलात ॥५९॥ विकर्तितवराहाश्वकपिकुक्कुटवायसं । शोषार्थं प्रसृताद्यवनत्सीजालपतत्खगं ॥६०॥ बालहस्तस्थितक्रव्यपिंडक्वणितमक्षिकं । सभ्रमोपहितानल्पकदलीदलपिंडके ॥६१॥ अहमास्थितवांस्तत्र नवे श्वशुरमंदिरे । श्वश्रूर्मे केकराक्ष्यासुतेनासृग्मयचक्षुषा ॥६२॥ जामातायमिति प्रोक्तं तया तदभिनंदितं । बहुनात्र किमुक्तेन कस्मिंश्चिद्दिवसे ततः ॥६३॥ दत्ताथ तेन सा मह्यं कुमारी भयदायिनी । सुकृष्णा कृष्णावर्णेन दुष्कृतेनैव याचना ॥६४॥ सरभसमभितोऽभिनेदुरत्र प्रसृतमहाम्मदिरासवाः श्वपाकाः । हत[पटुपट]हा विलासरंतः स्वयमिव दुष्कृतराशयो महांतः ॥६५॥ ततः प्रभृति तत्राहं संपन्न~~पुष्कसः । मत्ततालोत्सवस्याते क्रमान्मासाष्टकं गतं ॥६६॥ पुष्पिता साथ संपन्ना स्थिता गर्भवती ततः । प्रसूता तु खदा कन्या विपत्तु खक्रियामिव ॥६७॥ सा कन्या ववृधे शीघ्रं मूर्खचिंतेव पीवरी । पुनः प्रसूता सा वर्षैस्त्रिभिः पुत्रमशोभनं ॥६८॥ अनर्थमिव दुर्बुद्धिराशापाशविधायकं । पुष्कसी सा प्रसूताथ पुनरप्यर्भकं ततः ॥६९॥ तया सह समास्तत्र मया बह्व्योऽतिवाहिता । शीतवातातपक्लेशविवशेन दशांतरे ॥७०॥ कलत्रचिंताहृतया धिया मद्यमानया । दृष्टाः कष्टसमारंभा दिशः प्रज्वलिता इव ॥७१॥ अथ गच्छति काले तु जराजर्जरितायुषि । तृणोत्थदहनज्वालासमश्मश्रुधरे मयि ॥७२॥ अकाडमरणोड्डीनचंडचंडालमंडलं । निरन्नतृणपत्रांबु विध्यकच्छं तदाययौ ॥७३॥ न वर्षति घनव्राते दृष्टनष्टे व्यवस्थिते । प्रौढागारगणोन्मिश्रगतौ वहति मारुते ॥७४॥ अकाडमभयक्षोभमुद्दामदग्धपावकं । शोषिताशेषगहनं भस्मशेषतृणोपलं ॥७५॥ तस्मिंस्तदा वर्तमाने कष्टे विधिविपर्यये । जना केचन निष्क्रम्य गतासु संसुहृज्जनाः ॥७६॥ शीर्णाः कथन तत्रैव प्रविष्टा अनलं पुरे । केचित्स्वभ्रेषु पतिता केऽपि जाता मुमूर्षवः ॥७७॥ अहं कलत्रमादाय कृच्छ्रात्तस्माद्विनिर्गतः । सार्धं त्रिभिरपत्यैश्च तया च सहितः शनैः ॥७८॥ प्राप्य तद्देशपर्यंत तत्र तालतरोस्तले । अवरोप्य सुतान्स्कंधात्त्यानर्धानिघोल्वणान् ॥७९॥ विश्रांतोऽस्मि चिरश्रांतो रौरवादिव निर्गतः । अथ चंडालकन्याया विश्रांताया तरोस्तले ॥८०॥ सुभाया शीतलच्छाये द्वौ समालिंग्य दारकौ । पुच्छको नाम तनयो ममैव पुरतः स्थितः ॥८१॥ अत्यंतवल्लभोऽस्माकं कनीयान्मौर्ख्यवानिति । स मामुवाच दीनात्मा बाष्पपूर्णविलोचनः ॥८२॥ तात देह्याशु मे मांसं पानं च रुधिरं क्षणात् । पुनः पुनर्वदन्नेव स बालस्तनयो मम ॥८३॥ प्राणांतिकीं दशां प्राप्तः साक्रंदो हि पुनः पुनः । तस्य तामार्तिमालोक्य मया दुःखातिभारिणा ॥८४॥ सोढुं तामापदं तीव्रामशक्तेन हतात्मना । मरणाया तिभित्राय कृतोऽतनिश्चयो मया ॥८५॥ तत्र काष्ठानि संचित्य चितां रचितवानहं । चिता चटचटास्फोटे स्थिता मदभिकांक्षिणी ॥८६॥ तस्यां तु यावदात्मानं चितायां निक्षिपाम्यहं । चलितोऽस्मि जवात्तावदस्मात्सिंहासनान्नृपा ॥८७॥ ततस्तूर्यनिनादेन जयशब्देन बोधितः । इति शावरीरकेण (°यकेण MS) मोहः उत्पादितो मम ॥८८॥ अज्ञानेनैव जीवस्य दशाशतसमन्वितं । इत्युक्तवति राजेंद्रे लवणे भूरितेजसि ॥८९॥ अंतर्धानं जगामासौ तत्र शावरिकः क्षणात् । अथेदमूचुस्ते सभ्या विस्मयोत्फुल्ललोचनाः ॥९०॥ नायं शावरिको देवं यस्य नास्ति धनैषणा । देवी काचन मायेयं संसारस्थितिवाधिनी ॥९१॥ मनोविलासः संसार इति यस्या प्रतीयते । सर्वशक्तेरनंतस्य विलासो हि मनो जगत् ॥९२॥ इति मोक्षोपाये शावरीकोपाख्यानं ॥

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 187

Codex seculo quinto decimo exaratus est (FRASER 6)

841

Lat Devan Charta Ind Foll 118 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–11

Hoc codice major *Manavadharmaśastrae* pars continetur Desunt folia १, २ (I, 1–20), ४–६ (I, 38–37), १२३–१६१ (IX, 159–XII, 37), denique folia duo ultima (XII, 70–126)

Codex seculo quinto decimo exaratus est (FRASER 4)

---

[1] Locus videtur a scriba corruptus esse

842—844.

Opus unum in voluminibus tribus religatum Lat. Devan Charta Ind Long 11½ Lat 4½ Linn 6–11

Mitakshara (Riju°), commentarius praestantissimus, ad Yajnavalkyae leges a *Vijnanesvara*, Padmanabhabhattae filio e Bharadvaja gente oriundo, compositus

I Achâradhyaya, foll 98, II Vyavaharadhyaya, foll 150, III Prayaschittadhyaya foll 285

Vijnanesvara satis multos legum latores, necnon alios auctores laudat, quorum partem majorem excerpsi

Angiras (Madhyamangiras), Atri, Apastamba (apa stambiyam shadratram), Asvalayana, Upamanyu, Usanas, Rishyasringa, Kanva, Kasyapa, Katyayana, Kumara (3, 253), Kratu, Garbhopanishad, Gargya, Gobhila, Gautama, Chaturvinsatimata, Chyavana, Chhagaleya, Jatukarna, Jatukarnya, Jabali (Jabala sruti 3 57), Jumini, Daksha, Devala, *Dharesvara* Dhaumya, Narada, Parasara, Parisishta, Paraskara, Pulastya, Paingya, Puthinasi, Prachetas (Vrihat prachetas), Prajapati, Baudhayana, Brahmagarbha, Bharadvaja (Bharadvajagrihya 3, 291), *Bharuchi* (qui commentarium ad Yajnavalkyam videtur scripsisse 1, 81), Manu (Vriddhamanu, Vrihanmanu), Marichi, Markandeya, *Medhatithi* (3, 24), Yama (Vrihadyama), Yajnavalkya (Vriddhayajnavalkya, Vrihadyajnavalkya), Laugakshi, Vasishtha (Vriddhavasishtha, Vrihadvasishtha), Vashkala, *Visvarupa* (quem alterum Yajnavalkyae scholiastam auctor et in prooemio et ad 1, 81 3, 24 laudat), Vishnu (Vriddhavishnu, Vrihadvishnu), Vrihaspati (Vrihadvrihaspati), Vaisampâyana (3, 326), Vyaghra, Vyaghrapada, Vyása (Vrihadvyasa), Sankha, Sankhalikhitau, Şándilya (3, 280), Satatapa (Vrihadsatatapa), Şaniraka, Sunahpuchha (3, 16), Saunaka, *Srikara* (2, 136 169), Shattrinsanmata, Samvarta (Vrihatsamvarta), Susruta, Sumantu, Skandhapurana, Harita (Vriddha)

Editio princeps Calcuttae anno 1812 edita est

Haec volumina anno 1397 a Jyotirdamodara exarata sunt, qui in fine haec adscripsit सोदङ्गातीयचड्डरालपदनार्थं पुस्तिकमलेपि । जनेपालझातीयज्योतिदामोदरलषित ॥ (FRASER 5)

845.

Lat Devan Charta Ind Foll 34 Long 6½ Lat 4½ Linn 8, 9

Tithinirnayasamgrahas, compendium *Tithinirnayae* ab *Anantabhatta* scripti, a *Ramachandra* factum

Hoc libello Rámachandra, Prakriyakaumudis auctor, dies lunares celebrandis festis sollennibus aptos, versu epico usus, quam brevissime definivit Incipit

नत्वा श्रीविठ्ठलं श्रीमतगुरूनन्यान्वरीयस ।
कुर्म्मः सुखावबोधार्थं तिथिनिर्णयसग्रह ॥
पचधाङ्गस्त्रितीयाले सैकभङ्गमयाचित ।
नक्तमृधोदयकाले दिमुहूर्त्त ह्यैलोपन ॥१॥

Desinit in disticho

अनन्तभट्टाभिहितस्तिथ्यादिनिर्णयो महान् ।
आचार्यैरामचन्द्राख्यैः समग्राहि यथामति ॥

इति श्रीअनन्तभट्टदीपिका समाप्ता ॥

Inde a folio 6ª commentarius a *Nrisinha*, Ráma chandrae filio, compositus, sequitur Incipit

प्रणम्य स्वकस्तातं पाडुरगं सुविद्यासमुद्र गुरु रामचन्द्र ।
तदीयं तिथेर्निर्णयं बोधयतस्तात्तदयप्रतीते स्वशङ्क्या यतिष्ये ॥१॥

Voce *guru* Ramachandram *Gopalaprasadam* coluisse ait, quod aliis ejusdem auctoris libris comprobatur

Codex anno 1562 a Vishnudattaka, Stambatirthae de gente, exaratus est. Fol २९ desideratur (FRASER 11)

846.

Lat Devan Charta Ind Foll 3 Long 10 Lat 5 Linn 11

Karttikamahima, Karttikae mensis majestas Incipit आश्वनस्य (i e आश्विनस्य) सिते पक्षे सौमातिक्रमणोत्सव । दशम्यां वैष्णवः कुर्यात गीतवाद्यैर्महोत्सवं ॥१ महायानसमारूढ महाविष्णु महत्तमं । कृत्वा कार्यं पताकाद्यैः सीमातिक्रमणोत्सवः ।२ Atha srimat kártu kamasasya mahimá ॥ तस्मादौ कार्त्तिके वैष्णव व्रत स्वशक्या नियत्वेन कार्यमिति । सकारणनिषेधकानि प्रमाणो वचनानि । Sl andei दु प्राप्य मानुष जन्म कार्त्तिकोक्त चरेत हि । धर्म्म धर्मभृता श्रेष्ठ स गहरक ध्रुव । etc

Hic libellus, quo Karttikae mensis ad Vishnum colendum praestantia celebratur, aut e Purana aut e libro quodam, Vratakalpadrumae simili, excerptus est

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (FRASER 28)

847.

Lat Devan Charta Ind Foll 2 Long 10 Lat 4 Linn 8

In his foliis hymnus *Anobhadra* (ánobhadriya) appellatus, disticha quatuordecim continens, inest. Decem prima Rigvedae hymnum 89 mandalae primi reddunt, sequuntur versus RV 162, 1–4 Verba accentibus notata sunt

In fine haec leguntur लिखित ॥ ऋषि श्रीपरात्पर ॥ Folia eadem literatura atque cod Fraser 7, eamque ob causam anno 1739 videntur exarata esse (FRASER 30)

848.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 151. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Hoc codice *Ashṭángahridayasamhitae*, a *Vágbhaṭa*, Sanghaguptae filio, scriptae, capita duo, *sútrasthána* et *śárírasthána* continentur. Folia १४६–१४९ desiderantur.

Codex anno 1529 exaratus est. In fine capitis prioris haec leguntur: यद्येह ष्वीताप्या: दक्षिणे कूले कदुपद्राधिष्ठितमंडले उदीच्यज्ञातिना लपुना लिखितं संभातिवास्तव्यउदीच्यज्ञातीयद्वपाडिलपो: मुतमहीधरपठनाय etc. (Fraser 20)

849, 850.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Vrindae liber medicinalis. Textus a codice Wilsoniano (supra, p. 315) aliquantum differt. Distichon secundum in libro nostro hoc modo legitur:

नानामतमथितदृष्टफलप्रयोगै:
    प्रस्तापयाक्यसहितैरिह सिद्धयोग: ।
पृंदेन मंदमतिनात्महितार्थिनायं
    संलिख्यते गदपिनिश्चयथाक्रमेण ॥

Vol. I. Foll. 141. Jvarachikitsá fol. 19^{a}; jvarátísárachikitsá fol. 20^{b}; atísárachikitsá 25^{a}; grahaníchikitsá 28^{a}; arsaschikitsá fol. 36^{b}; krimirogádhikára fol. 42^{b}; pánduroga-kámaládhikára fol. 45^{b}; raktapittádhikára 51^{a}; rájayakshma-urahkshayádhikára fol. 57^{a}; hikkásvásádhikára fol. 62^{b}; svaropaghátádhikára fol. 63^{b}; arochakádhikára fol. 64^{b}; chhardyadhikára fol. 67^{a}; trishṇádhikára fol 68^{b}; múrchhá fol. 69^{b}; madátyaya fol. 70^{b}; dáhádhikára fol. 71^{a}; unmáda fol 73^{a}; apasmárádhikára fol. 74^{b}; vátavyádhichikitsá fol 86^{b}; vátaraktádhikára fol. 91^{a}; úrustambhádhikára fol. 92^{a}; ámavátachikitsá fol 96^{a}; śúládhikára fol. 100^{b}; parináma-śúla-jaratpittádhikára fol. 104^{b}; gulmádhikára fol. 111^{a}; hridrogádhikára fol. 113^{a}; mútrakrichhrádhikára fol. 115^{a}; mútraghátádhikára fol. 116^{b}; aśmaríchikitsá fol. 119^{b}; prameha-madhumeha-piṭakádhikára fol 123^{a}; sthaulyádhikára fol. 124^{b}; udarádhikára fol. 127^{a}. 129^{a}; śothodarádhikára fol. 129^{b}; śothádhikára 133^{a}; vardhmavriddhyadhikára fol. 135^{a}; galagaṇḍádhikára fol. 136^{a}.

Foll. १३९–१४३ et finis voluminis prioris desideratur.

Vol. II. Foll. 111. Foll. १. २. ३. desunt. Nádívraṇádhikára fol. 2^{a}; upadanśádhikára fol. 4^{b}; kushṭhachikitsitá fol. 14^{b}; śítapitta-udardádhikára fol. 15^{b}; amlapittádhikára fol. 18^{a}; visarpachikitsá, visphoṭádhikára fol. 21^{a}; masúryadhikára fol. 24^{a}; kshudrarogádhikára fol. 31^{a}. 38^{a}; mukharoga fol. 39^{a}; karṇarogádhikára fol. 42^{a}; násárogádhikára fol 44^{b}; chakshúrogádhikára fol. 62^{b}; śirorogádhikára fol. 66^{a}; strírogádhikára fol. 73^{a}; bálarogádhikára fol. 75^{b}; vishádhikára fol. 77^{b}; rasáyanádhikára fol. 80^{b}; snehádhikára fol. 85^{b}; svedádhikára fol. 86^{b}; vamanádhikára fol. 88^{b}; virekádhikára fol. 91^{a}; nirúhádhikára fol. 97^{a}; dhúmádhikára fol. 97^{b}; nasyakavalagrahádhikára fol. 100^{b}; arishṭádhyáya fol 103^{a}, svasthavrittádhikára fol. 111^{a}.

Finis libri desideratur. Codex medio seculo sexto decimo exaratus est. (Fraser 22.)

851.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74. Long. 10½ Lat. 5. Linn. 9.

Rugvinischayas sive *Mádhavanidánam*, liber medicus a *Mádhava*, Indukarae filio compositus, de quo supra p 312. diximus. Liber ab initio truncatus, desunt enim folia १–२३, a capite tussis symptomata tractante incipit

Liber Calcuttae anno 1859 pessime editus est.

Codex anno 1529 exaratus est. (Fraser 19.)

852.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 118 Long 10½. Lat. 5. Linn 8.

Chikitsákalikáṭíká, commentarius a *Chandraṭa* ad Tísaṭae patris *Chikitsákaliká* librum compositus Initium, a me paulum emendatum, hoc:

अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नम: ॥१॥
यं वेदांतविदो वदंति पुरुषं वेदात्मकं योगिन:
    सांख्यास्तत्त्वविदो जपंति सततं यं पंचविंशात्मकं ।
बौद्धा बोधमयं यदक्षरमिदं ध्यायंति तेज:परं
    स ब्रह्मा सततं करोतु विभवं वाचां परं मे शुभ ॥२॥
तीसटसूनुर्भक्त्या चंद्रटनामा भिषग्जनवरत्नी ।
नत्वा पितुश्चिकित्साकलिकाया विवरणं प्राह ॥३॥
व्याख्यातारि (?) हरिचंद्रे भेज्जटनाम्नि – – सुधीरिव ।
अन्याश्चायुर्वेदे व्याख्या धार्ष्ट्यात्समायहति ॥४॥
ग्रंथारंभे विघ्नविनायकोपशमनार्थमिष्टदेवताया: परमगुरोर्गुरूणां च नमस्कारं स्वनामस्थापनं शास्त्राभिधानं चाह ग्रंथकार: ॥

Súryásvidhanvantarisusrutádín
    bhaktyá namaskṛitya pituṣ cha pádán ।
Kṛitá Chikitsákaliketi yogair
    málá sarojair iva Tísaṭena ॥ १ ॥

कलिकेव कलिका । यथा पुष्पकलिका विवृतपत्रकेसरा सती प्रभूतगंधामोदव्यापका, एवं चिकित्साकलिकाप्यविकलचिकित्सामोदायैदिका । केरिव । योगैर्माला सरोजै: पद्मैरिव । व्यस्तमन्यत् । किंविशिष्टैर्योगैरित्याह ॥

Harita Susruta Parasara-Bhoja Bheda
Bhrigv Agnivesa-Charakadi chikitsitoktaih ।
Ebhir ganais cha gunavadbhir atiprasiddhair
dhanvantariyarachanaruchiraprapanchaih ॥ २ ॥

आदिग्रहणात Vaitarana Aurabhra Paushkalavata Karapani Jatukarna Videha चक्षुष्येण(?) prabhritayo गृह्यते । एभिर्गणैर्गुणैश्च तत्त्वादिभिर्गुणवद्भि शोभमारोग्योत्पादकैरतिप्रसिद्धै रचितपारंपर्येणान्तरीया शिष्या सुश्रुतादयस्तया रचना तया शोभनविस्तारिद्रव्यप्रकारयोगगणरचितायामस्या मालाया मदसन्नैवादरमाह etc

Tisatae liber e distichis 404 constat In fine commentarii haec leguntur

Chikitsakalikatikam, Yogaratnasamuchchaya m, ।
Susrute pathaşuddhim cha tritayam Chandrato vyadhat ॥

Codex anno 1530 exaratus est (FRASER 21)

853

Hoc volumine, folia 29 continente, librorum variorum *fragmenta* continentur

a Foll 1–3 *Mahabharata* Sauptikaparvan, capitis primi et secundi pars

b Fol 4 *Matsyapurana* capitis secundi et tertii pars

c Foll 5 6 Libri ritualis cujusdam pars

d Foll 7–12 *Susruta*, Uttaratantra capp 1–3

e Fol 13 *Ganesastuti* a *Raghava* composita Incipit सततमगवय तमुपास्महे यदमेकरद

f Foll 14–16 Grammaticae cujusdam fragmenta

g Foll 17 Suryastuti

h Fol 18 *Puranae* cujusdam fragmentum quo *Sivastuti* continetur

i Foll 19–23 *Alankára*

k Fol 24 Grammaticae fragmentum

l Fol 25 Libri incerti initium

m Foll 26, 27 Locorum Pracriticorum in primo Ratnavalis comoediae actu occurrentium interpretatio Sanscritica

n Fol 28 Libri logici fragmentum

o Fol 29 *Ádhanapaddhatis*, a Rama Suryadasae filio Şivadasae nepote, Şridharamálavae abnepote, scriptae initium Incipit

ज्ञानात्मने महेशाय समस्तगुणसूनवे ।
नमस्त्रयीत्रिनेत्राय क्रियाणां फलदायिने ॥ १ ॥
सूनो श्रीधरमालवस्य शिवदासाख्याद्विरहस्यातित
सद्याङ्गिनिचिदाप यस्य जनक श्रीसूर्यदासो जनि (janim) ।
यस्मात्सुयशसा दिशो दश विशालाख्या वलक्षा भृश
त्याधानस्य स पद्धति हुतभुजा रामो यसवैमिष ॥ २ ॥

तत्र प्रथम देहशुद्धि । शुद्धदेहस्यैव कर्मस्वधिकारात । (FRASER 39)

854.

Long 8½ Lat 5½

Hoc volumine 178 *imagines regum Indicorum* continentur Unicuique sermone Guzzeratico numerus annorum, quos principes singuli regnasse feruntur, necnon Kaliyugae actatis anni adjecti sunt Regum series a Yudhishthira Parîkshit, Janamejaya incipit et in Shah Aurangazeb desinit

Libro folia duo ab Anglo quodam scripta praemissa sunt, e quibus haec excerpsi 'The accompanying Collection of Portraits was procured by a Banyan Merchant Broker to the Dutch at Surat Upon his going up to Dehly, the present residence of the great Mogull By making great Interest, he got permission to have copys taken from the Collection of Originall paintings as they are Preserved at that Court' 'The sketches of the Line of Mogulls from Tamerlane Inclusivo N° 157 down to Aurengzeb, the Last in this Collection are in all Probability just and true, as they have been Compared severally with other loose Detached Copys of the same Originalls'

Liber Alexandri Pope, poetae celeberrimi, dono anno 1737 Bibliothecae accessit, isque propria manu haec adjecit This Book, Containing one hundred and seventy eight Portraits of the Indian Rajahs, continued to Tamerlane and the Great Mogols his Successors as far as to Aurengzebe, was procured at Surat by Mr John Cleland, and given to the Bodley Library, as a Token of Respect, by Alex Pope 1737 (BODL. SANSCR 14)

INDICES.

I.
CODICUM CONSPECTUS.

II.
AUCTORUM NOMINA.

III.
LIBRORUM NOMINA.

IV.
INDEX GENERALIS.

I.

CODICUM CONSPECTUS.

Numeris Arabicis post titulos positis hujus catalogi numeri indicantur Abbreviationibus hisce usus sum *Beng* i e Bengalicum *Buddh* i e Buddhicum *cf* i e conferatur *Dial* i e dialecto recentiore Indica compositum, *Guz* i e Guzeraticum *Hind* i e Hindi *Jain* i e Jainicum *Mahr* i e Mahratticum *Vaid* i e ad Vedas pertinens v i e vide

---

I WILSON

1.

Lit Devan Charta Europ Foll 372 Post annum 1828 exar

† *Niruktavritti*, ad *Yaskae Niruktam* commentarius, a *Durgacharya* compositus Desinit in verbis Jambumárgasramanivásino bhagavad-Durgacharyasya kritau Rijvarthávam Niruktavrittav *ashtadaşo* 'dhyayah samáptah i *Naighantuka* lectionibus *quinque* praetermissis, auctor a Niruktae capite *primo*, sive operis utriusque *sexto*, incipit Codice nostro etiam *Parisishtae primi* commentarius continetur *Vaid*

2–4.

Lit. Devan Charta Europ Vol I foll 157 Vol II foll 193 Vol III foll 228 Codices post annum 1828 exarati

† *Şatapathabrahmanae* (mádhyandinasakha) commentarius, a *Sayanacharya* et *Harisvamine* compositus

Cod 2 Foll 1–88[b] *Sayanae* commentarius, *Vedarthaprakaşa* appellatus *Hariryajna* usque ad *tertium* bráhmaņam lectionis septimae

Foll 88[b]–103 *Harisvaminis* commentarius, *Şatapathabhashya* appellatus inde ab I, 7, 4 usque ad finem libri primi

Foll 104–157 *Harisvaminis* commentarius ad librum secundum (ekapadika)

Cod 3 Foll 1–129 *Sayanae* commentarius ad librum tertium (adhvara)

Foll 130–193 *Sayanae* commentarius ad librum quintum (sava)

Cod 4 Foll 1–65 *Sayanae* commentarius ad librum septimum (hastighata)

Foll 66–124 *Sayanae* commentarius ad librum nonum (samchiti)

Foll 125–228 *Sayanae* commentarius ad librum undecimum (ashtadhyayí) *Vaid*

5.

Commentarius ad Sahityadarpanam, auctore Ramacharana 511

6.

Sahityadarpana, auctore Visvanatha-kaviraja 510

7.

Kavyapradipae pars 503

8.

Anumanamulaţippani auctore Mathuranatha 590

9

Anumanadidhitiţippanis, a Jagadisae compositae pars 596

10

Anumanamulaţippani, auctore Mathuránátha 591

11.

Katantravrittipanjika, auctore Trilochanadasa 377

12

Supadma, auctore Padmanábhadatta 401

13.

Goyichandrae ad septimum Samkshiptasárae librum commentarius 392

14.

Durgasimhae ad Katantra grammaticam commentarius 376

15.

Katantra grammaticae aphorismi 374

16.

Mugdhabodha, auctore Vopadeva. 394

17.

Samkshiptasára, auctore Kramadiswara 388

18, 19.

Durgádasae ad Mugdhabodham commentarius 395, 396

20.

Lit Devan Charta Europ Foll 18 Post annum 1828 exar

† *Katyayanae* ad Vajasaneyisamhitam index, *Sarvanukramanika* dictus *Vaid*

21.

Matsyapurana 95

22

Bhagavatapurana 86

23

a Prayaschittatattva 690
b Jyotistattva 677
c Vivahatattva 696
d Vyavaharatattva 699
Raghunandanae tractatus quatuor

24.

a Danakaumudi, auctore Govindánanda. 643
b Tattvárthakaumudi, eodem auctore 661
c Putrakramadipiká, auctore Rámabhadra. 716

25.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 680
b Ahnikatattva, eodem auctore 671
c Jyotistattva, eodem auctore 678

26

Vishnupurana. 112

27.

Márkandeyapuráná 97

28.

Suddhikaumudi, auctore Govindánanda. 644

29.

a Práyaschittaviveka, auctore Şulapani 660
b Tithidvaidhaprakarana, eodem auctore 662

30

a Krityatattva, auctore Raghunandana. 674
b Divyatattva, eodem auctore 687

31.

a Tithitattvaţika, auctore Kasiráma 682
b Malamásatattvaţiká, eodem auctore 694

32.

Subodhini ad Mitaksharám commentarius auctore Visveşvara 633

33

a Malamásatattva, auctore Raghunandana 693
b Dayatattva, —— —— 686
c Grahayajnatattva, —— —— 675
d Tirthayatratattva, —— —— 683
e Sudrakrityavicharatattva, —— 70
f Purushottamatirthaprayogatattva. — 689

34.

a Áhnikatattva, auctore Raghunandana. 672
b Práyaschittatattva, eodem auctore 691.
c Dáyatattva, eodem auctore. 685

35.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 679
b Sráddhatattvaṭíká, auctore Kásiráma. 705

36.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 681
b Chhandogasráddhatattvaprakarana 704

37.

Vasavadattá, Subandhus narratio, cum Narasinhae commentario 332

38.

Subodhá, Bharatasenae ad Şisupálavadha carmen commentarius 198

39.

a Hitopadesa, fabularum collectio 338
b Rághavapáṇḍavíya carmen, auctore Kaviraja. 212
c Vidagdhamukhamanḍana, auctore Dharmadása 516
d Kumárasambhava, Kálidasae carmen 187

40.

Kálidásae Abhijnánasákuntala, cum Rasachandriká, Sankarae commentario 254.

41.

a Pheṭkárinítantra. 151.
b Şaktiratnákara 157
c Toḍalatantra. 150

42.

Rugvinischaya, liber medicus, auctore Madhava. 745

43.

Rasendrakalpadruma, liber medicus, auctore Rámakrishna 763

44.

Jaiminíyanyáyamáláuistara, auctore Mádhava 531

45.

Tattvachintámani, liber logicus, auctore Gangesa 584.

46.

Tantrasara, doctrinae mysticae compendium, auctore Krishnánanda. 149

47.

Rudrayámalatantra, liber mysticus 145

48.

Sahityadarpaṇae commentarius, auctore Rámacharana 512

49.

Prayogamṛita, liber pharmaceuticus, auctore Vaidyachintamani 751

50.

Sabdárthakalpataru lexicon, auctore Venkata 455

51.

Lit Barmanica Charta Europ Foll 192 Post annum 1829 exar

† *Amarakosha* lexicon, Palice, cum versione Barmanica De hoc opere Burnes in literis anno 1832 datis haec refert 'This Dictionary is copied from one which the Prince of Mekkhara kindly sent me

52.

Lit Devan Charta Ind Foll 505 Seculo superiore exar

† *Prithirájarásaka*, Sanscritice Prithvirájacharitra, carmen a *Chanda* dialecto Hindi compositum Conf Garcin de Tassy, Histoire de la Littérature Hindoui, vol I p 138 Incipit : अथ अरिदेव पराई कुमयुदेरामषोरानयो लिख्यते ॥

53.

Vocabulorum index alphabeticus 45?

54.

Septem tabulae chartae atrae, literis albis inscriptae

† Hoc codice lexicon Palicum, ordine alphabetico dispositum, continetur Post vocabulum Palicum literis Barmanicis exaratum, idem literatura Devanágara expressum sequitur Postea eadem literatura versio Hindustanica traditur Sequitur eadem et vox Palica et versio Hindustanica, literis Bengalicis expressae Burnes in literis supra laudatis 'The latter was prepared for me by the special order of the King of Ava, by his most learned Bramins' Idque anno 1831 factum est

55, 56.

† Codices duo literatura Barmanica in foliis palmaceis exarati

57—60.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europaea Vol I foll 297 Vol II foll 272 Vol III foll 297 Vol IV foll 253 Hi codices post annum 1825 exarati sunt

† *Rigvedae* textus, samhitápatha, accentibus non instructus, cum *Sayanae* commentario

Cod 57, 58 Ashtaka primus
Cod 59 Ashtaka tertius
Cod 60. Ashtaka quartus *Vaid*

61.

Alankárakaustubha, auctore Karnapura 493

64—66.

Lit Devan Charta Europ Vol I foll 2-7 Vol II foll 224. Vol III foll 192 Codices post annum 18 exarati sunt.

† *Vajasaneyisamhita* cum *Mahidharae* commentario, Vedadipa appellato

Vol I libb 1–10 Vol II libb 11–20 Vol III libb 21–40 *Vaid*

67.

Lit Devan Charta Ind Foll 173 Anno 18 exar

† *Şatapathabrahmanae* (Mádhyandinasakha) pars

Foll. 1–59 haviryajna, foll 60–95 ekapadiká, foll 96–173 adhvara *Vaid*

68.

Lit Devan Charta Ind Foll 393 Hoc seculo ineunte parum accurate exar

† *Prayogaratnayayanti*, commentarius a *Mahádeva* Somanáthae et Gauris filio, ad *Hiranyakeşikalpasutra* compositus Desinit in fine panchamapraşnae (chaturmasyapraşna) *Vaid*

69.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† *a* Foll 1–48 *Satapathabráhmanae* (M S) liber XI (ashtádhyayí) Anno 1804 exar sine accentibus

† *b* Foll 49–54 Lectio tertia decima *Adhyáyas*

72

Lit Devan Charta Ind Foll 125 Seculo superiore exeunte exar

† *Gobhilae* Grihyasutra, cum commentario a *Narayana* Mahabalae filio, Ramadevae nepote, Vyasae ab nepote, scripto *Vaid*

73

Lit Devan Charta Ind Foll 141 Anno 1822 exar

† *Subodhini* (Prayogapaddhati), quo libro *Ṣivarama*, Visramae (Sukla) filius rituum variorum, Samavedae schola praeceptorum exsequendi rationem exposuit Additamentum hoc esse ad *Krityachintamanim* librum a se scriptum auctor prooemio declarat

Pranamya tatam Visramam Vighnesam Jagadambikam ı
Krityachintamanau sviye nirnitanam tu karmanam ॥ 1 ॥
Prayogapaddhatim samyag gurunam suprasadatah ı
Samaganam hitarthaya kurve namna *Subodhinim* ı 2 ॥

Vaid

74

Lit Devan Charta Ind Foll 176 Post annum 1827 exar

† *Sayanae* ad secundae *Rigvedae* ogdoadis lectiones sex primas commentarius Textus usque ad mediam lectionem secundam (desinit in varga 16) additus est *Vaid*

75.

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Hoc seculo ineunte exar

† *Rigvedae* lectiones prima et secunda ogdoadis primae cum *Sayanae* commentario Lectio prima in fol 62ª desinit *Vaid*

76

Lit Devan Charta Europ Foll 123 Anno 1815 exar

† *Chhandogyabhashyatika* commentarius ad Sankarae Chhandogyabhashyam auctore *Ánandajnanagiri* *Vaid*

77

Lit Devan Charta Europ Foll 152 Anno 1815 exar

† *Chhandogyopanishad* cum *Sankaracharyae* commentario *Chhandogyabhashya* appellato *Vaid*

78–86.

Volumina novem Lit Devan Charta Ind Anno 1834 exar

† *Sayanae* ad *Rigvedam* commentarius

Vol I foll 310 Ashṭaka I Adhyaya 1–3 —Vol II foll 349 Reliqua Ashtakae primi pars —Vol III foll 330 Ashtaka II —Vol. IV foll 266 Ashtaka III Deficit in varga 26 lectionis sextae —Vol V foll 308 Ashtaka IV —Vol VI foll 267 Ashtaka V —Vol. VII foll 236 Ashtaka VI —Vol. VIII foll 287 Ashṭaka VII —Vol IX foll 3?9 Ashṭaka VIII *Vaid*

87

Lit Devan Charta Ind Foll 232 Ab Achyuta sarman anno 1801 exar

† *a* Foll 1–154 *Mandukya Upanishad* cum *Gaudapadakarika* Adscriptum est *Sankarae Mandukyopanishadbhashya*, cum glossa ab *Ánandajnana* composita

† *b* Foll 155–233 *Kathavalli Upanishad* (*Kathopanishad*) cum *Ṣankarae* commentario et glossa ad Sankarabhashyam *Kathavallibhashyavivarana* appellata quam *Balagopala yatindra*, brevius *Gopala yogin* dictus, composuit *Vaid*

88.

Panchadasi, auctore Bharatitirtha cum Ramakrishnae commentario 541

89

Idem liber 542

90

Sarirakamimansabhashya auctore Sankara cum Govindanandae commentario 535

91

Jaiminiyanyayamalavistara, auctore Madhava 530

92, 93

Lit Devan Charta Ind Anno 1537 exar

† *Vajasaneyisamhita* (Kanvasakhá) jaṭapaṭha

Vol I foll 213 Adhyaya 1–20 Vol II fol 164 Adhyaya 21–40 *Vaid*

94.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 256. Anno 1801 ab Achyutasarman exar.

† *a* Foll. 1–16 *Ísávásyopanishad* cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa (tippana)[1]

† *b* Foll 17–42. *Kenopanishad*, vel *Talavakáropanishad*, cum *Sankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[2].

† *c* Foll 43–98 *Prasnopanishad*, cum *Şankarae* commentario, quem *Ráyanendrasarasvatí*, Kaivalyendrae discipulus, commentario (bháshyavivarana) illustravit[1]

† *d* Foll 99–135. *Mundakopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1].

† *e* Foll 136–190 *Aitareyopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1]

† *f* Foll 191–256 *Taittiríyopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et *Ánandajnánae* glossa *Vaid*

95–97.

Kásíkhanda, Skandapuránae pars 120–122

98, 99.

Brahmavaivartapurána. 65, 66.

100.

Lingapurána 101.

101.

Várâhapurána. 106.

102.

Kúrmapurána 43.

103.

Bhavishyapurána. 75.

104.

a Vrihannáradíyapurána. 48.
b Laghuvyásapurána. 128.

---

[1] Haec glossa a commentario qui in editione a Roer curata Ánandajnánae tribuitur non differt.

[2] Ita ab editione Calcuttensi discrepat.

105.

Adhyátmarámáyana 73.

106.

Jaiminíya Áşvamedhikaparvan. 32.

107.

Vishnupurána. 110.

108.

Vishnupurána. 109.

109.

a. Gurugítá, Skandapuránae pars 123
b. Kapilasamhitá. 131.

110.

a. Vrihannáradíyapurána. 49
b. Devíbhágavatapurána. 136.

111–116.

Padmapurána. 50–55

117.

Bhágavatapurána. 87.

118.

Náradíyapurána. 140

119.

a. Şambhalamáhátmya, Skandapuránae pars 115
b. Váishthalainga Upapurána. 141.

120.

Váyupurána. 104.

121–123.

Bhágavatapurána, cum Şrídharae commentario. 77–81

124.

Bhavishyapurána, et Bhavishyottarapuráṇa 77

125.

Brahmapurana 62

126.

Bhavishyottarapurána 76

127.

a Vámanapurána 102
b Vrihannáradiyapurána 47

128.

Kálikapurana 132

129.

Agnipurana 42

130.

Vishnupurana, cum Sridharae et Ratnagarbhae commentariis 111.

131—143.

Mahábhárata 1–13

144, 145.

Harivanṣa 19, 20

146.

Goyichandrae ad Samkshiptasáram commentarius 391.

147.

a Prabodhachandriká, auctore Vaijana 370
b Durgasinhae ad Katantram commentarius 375

148.

Goyichandrae ad Samkshiptasaram commentarius 389

149.

a Goyíchandrae ad Samkshiptasaram commentarius 390
b Additamenta ad eandem grammaticam, auctore Jumaranandin 393.

150.

Kávyakámadhenu, auctore Vopadeva 398

151.

Prákritaprakasa, auctore Vararuchi 408

152.

a Vratatattva, auctore Raghunandana 700
b Suddhitattva, —— —— 701
c Vástuyágatattva, —— —— 695
d Jalásayotsargatattva,— —— 676

153.

a Ekadasitattva, auctore Raghunandana. 673
b Yajurvedisraddhatattva, —— —— 706
c Chhandogasráddhatattvapramaṇa, — 703

154.

Dáyabhága, auctore Jimútavahana 714

155.

Kavikalpadruma, auctore Vopadeva 397

156.

Praudhamanorama, auctore Bhaṭṭoji 359

157.

Manjúshákunchiká, auctore Krishnamitra. 404

158.

a Prakritaprakasa, auctore Vararuchi 407
b Prakritasarvasva, auctore Markandeya. 412

159.

a Vyavaháramayukha, auctore Nílakanṭha 655
b Sráddhamayúkha, eodem auctore 657

160.

Mitákshará̤tíká, commentarius ad Mitákshará librum. 632

161.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 86 Anno 1822 exar

† *Trepanakriyakatha*, quinquaginta trium rituum Jainicorum enumeratio, auctore *Krishnasinha* (Kisana singh), qui dialecto Hinduica usus est *Jain*

162.

a Samskáratattva, auctore Raghunandana. 707
b Samaga-Vrishotsargatattva, eodem auctore 698
c Yajurvedi Vrishotsargatattva, eodem auctore 697
d Durgotsavatattva, eodem auctore 688

163

a Vivádachandra, auctore Misarumisra. 718
b Vivádachintámani auctore Váchaspati 647
c Subodhini, auctore Visvesvara. 634
d Mitáksharae a Vijnanesvara scriptae, fragmentum 631
e Mitákshará-Siddhántasamgraha, auctore Rádhámohanasarman 635

164.

Ratnadarpana, auctore Ratnesvara 490

165

a Mudrárákshasa, auctore Visakhadatta. 297
b Prasannarághava, auctore Jayadeva 289
c Náráyanae ad Uttararámacharitam commentarius 262
d Commentarius ad Anarghyarághava comoediam 267

166.

a Uttararámacharita auctore Bhavabhuti 261
b Ratnávali, auctore Harshadeva 303
c Venísamháratíká, auctore Jagaddhara 309
d Anarghyarághava, auctore Murári 266

167.

a Mrichchhakatikavyakaranavyákhyá, auctore Lalládíkshita. 250.
b Mahánátaka. 294

168.

a Mahanátaka, cum Mohanadásae commentario 293
b Mudrarakshasa, auctore Visákhadatta. 296

169.

Mudrarakshasa, auctore Visákhadatta. 298

170.

a Ritusamhára, auctore Kálidasa. 217
b Gitagovinda, auctore Jayadeva 224
c Naishadhiyacharita, auctore Harsha 201

171.

Sarvadarsanasamgraha, auctore Mádhava. 6 –

172.

a Mahanátaka. 295
b Venisamhára, auctore Náráyana 306

173

a Kavikalpalatá, auctore Devendra. 498
b Commentarius ad Sáhityadarpanam, auctore Ramacharana. 513

174.

Sisupálavadha, auctore Magha 194

175.

Gangavákyávali, auctore Vidyápati 708

176

Námalingánusásana, auctore Amarasinha. 417

177.

a Commentarius ad Udayanae Nyayakusumánjalim 601
b Commentarius ad Atmatattvavivekam, auctore Raghunátha. 602
c Commentarius ad Bádarayanasutra. 604
d Nyáyakusumánjali, auctore Udayana. 599

178.

Anumánad dhiti auctore Raghunátha. 5[illegible]

179—181.

Anumanadidhitiṭippani, auctore Jagadiṣa 593–595

182

Anumanadidhiti, auctore Raghunatha 588

183

Vedantapradipa, auctore Ramanuja 536

184

a Sankhyakarika, auctore Ísvarakrishna. } 569
b Sánkhyachandrika, auctore Narayanatirtha

185—194.

Mahábháshya, auctore Patanjali, cum Kaiyaṭae et Nagojíbhaṭṭae commentariis 342–351

195

a Laghuṣabdenduṣekhara, auctore Nageṣa } 366
b Sadasthimalá, auctore Vaidyanatha

196.

Prakriyákaumudivyakhyána (Prasada), auctore Viṭṭhala 355

197.

Laghuṣabdendusekhara, auctore Nageṣa. 364

198

Tattvabodhini, auctore Jnanendra sarasvati 363

199

Tattvabodhini, auctore Jnanendra sarasvati. 362

200.

Praudhamanorama, auctore Bhaṭṭojidíkshita 356

201.

Dhátuvṛitti, auctore Sáyaṇa. 372

202

Kálanirnaya, auctore Madhava ácharya 642

203.

a Prayaschittatattva, auctore Raghunandana 692
b Dvaitanirṇaya, auctore Váchaspatimisra 648

204.

a Smrityarthasagara, auctore Nrisinha. 669
b Putrikaranamimansa, auctore Nanda 717

205.

Lit Devan Charta Ind Foll 35 Hoc seculo ineunte exar

† *Dharmatattvasara*, auctore *Ramaprasada* Capp 18 *Hind*

In folio 1[a] Wilson haec adscripsit 'Dharmatattva—a detail of religious duties according to the new sect of Svami Narayana.—Written about 108 years since, by Ramaprasáda, disciple of Ramánanda—the 3d great teacher in succession of that sect in Guzzerat. The verses are in the Pracrit dialect, viz the Hindvi of Benares with a strong infusion of Guzzeratee'

206.

Vivadachintamani, auctore Vachaspatimisra 646

207

Samskarabhaskara, auctore Ṣankara. 658

208.

Vyavaháramayukha, auctore Nílakanṭha 656

209.

a Dayatattva, auctore Raghunandana. 684
b Dayabhaga, auctore Jimutaváhana, cum Krishṇae commentario 715

210.

Prakṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 405

211.

Prakṛitaprakaṣa, auctore Vararuchi 406

212

Smṛityarthasara, auctore Ṣridharasvamin 670

213.

a Dharmaśástra, Şankhae tributum 640

† *b* *Prayaşchittadipiká*, auctore *Varada* (*Varaddhisayajvan*) Incipit

यस्य प्रसादान्मूकोऽपि भवत्यागमपारगः ।
तं वंदे वेंकटाधीशं सर्वाभीष्टप्रदं गुरुं ॥१॥
तस्य प्रसादतमेन वरदाधीशयज्वना ।
उच्यते सोमपेनैषा प्रायश्चित्तप्रदीपिका ॥२॥
बालानां सुखबोधाय क्रियते दीपिका यतः ।
तस्मादस्य न दोषोऽस्ति सर्वत्र पुनरुक्तितः ॥३॥

दर्शपूर्णमासादिष्वाहित आरभ्य कर्म कुर्वतामृत्विजां दैवादज्ञानाद्वा ज्ञानेऽपि प्रमादाद्वा पुरुषाशक्त्या वा क्षेपः प्रायेण भवेत् ॥

In fine haec leguntur atranuktam aspashṭam va prayaşchittam *Bháshye Prayogavrittau* tavat sarvam samyag boddhavyam *Vaid*

c Smrasamgraha 668

214

Karmavipáka, auctore Şankara 659

215–217.

Vratakalpadruma, auctore Ratnakara 665–667

218.

Dvaitaparisishṭa, auctore Kesava 650

219

Sudradharmatattva, auctore Kamalakara 654

220.

Mitrodaya auctore Mitramisra 713

221.

Rájadharmakaustubha, auctore Anantadeva 645

222–224.

Vivadabhangárnava, auctore Jagannátha 719–721

225.

a Commentarius ad Vrittaratnákaram auctore Bhaskarasarman 4[illegible]

b Vrittaratnákara, auctore Kedarabhatta 464

c Commentarius ad Vrittaratnakaram auctore Narayana 467

d Chhandomanjari, auctore Gangadasa 469

226.

Kavyapradipaṭika, commentarius ad Kavyapradipam 504

227.

a Alankarasarvasva } 496
b Alankaravimarshini }

228.

a Venisamhara, auctore Narayana 308

b Mahánaṭaka, cum Mohanadasae commentario 291

229.

a Málavikágnimitra, auctore Kalidasa 258
b Mahaviracharita, auctore Bhavabhuti 260
c Dhananjayavijaya, auctore Kanchana 279
d Dhurtanartaka auctore Samaraja 275
e Madhuraniruddha, auctore Chandrasekhara [illegible]

230.

a Mahanaṭaka, cum Mohanadasae commentario [illegible]
b Venisamhára, auctore Náravana 307
c Anarghyaraghava, auctore Murari 265
d Prachandapandava, auctore Rajasekhara [illegible]

231.

a Pradyumnavijaya auctore Sankaradikshita [illegible]
b Kansavadha, auctore Şesha Krishṇa 271
c Damacharita, auctore Samaraja 273
d Commentarius ad Anarghyarághava commentario, auctore Ruchipati 267

232.

a Anarghyarághava auctore Murari 264
b Mudrárakshasa, auctore Visakhadatta 29[illegible]
c Commentarius ad Mudrárákshasa commentario, auctore Vateswara 300

233.

Abhijnánasakuntala, auctore Kálidasa 253

234.

a Chitrayajnanáṭaka, auctore Vaidyanátha 272.
b. Hastaratnávali, auctore Rághava 483

235.

a Raghuvanṣa, auctore Kálidása 179
b Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 202.

236.

Bháminívilása, auctore Jagannátha, cum Manirámae commentario 236

237.

a Commentarius ad Vátsyáyanae aphorismos, Kámasútra dictos, auctore Bháskara-Nrisinha. 517
b Viṣvagunádarsa, auctore Venkaṭa. 319

238, 239.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Vol I. foll 185. Vol. II foll 197.

† *Chaitanyacharitámrita*, Krishṇachaitanyae vita, auctore *Krishnadása*. *Bengalice*.

240.

Panchatantra, narrationes ethicae et politicae 336

241.

Commentarii ad Naishadhíyacharita, auctoribus Sesharámachandra et Náráyana. 206

242.

a Kṛishṇakarnámrita, auctore Vilvamangala. 230.
b Sárangarangadá, commentarius ad Krishnakarnámrita carmen 231
c Vetálapanchavinṣati, auctore Jambhaladatta 327

243.

a Ṣṛingáratilaka, auctore Rudrabhaṭṭa 491.
b Ánandalahari, auctore Ṣankaráchárya 168.
c Gaṇeṣasahasranáman, Ganesapuránae particula 135

244.

Panchatantra. 337.

245.

a Damayantíkathá, auctore Trivikramabhaṭṭa. 210
b Kásikátilaka, auctore Nílakaṇṭha. 229
c Káṣimáhátmya. 70

246.

Sarasvatíkanṭhábharaṇa, auctore Bhojadeva 489

247.

Saktánandataranginí 159

248.

Lit Devan Charta Ind Foll 163

† *Prayogaratnamálá*, commentarius ad *Ápastambíya-Adhvaratantram*, auctore *Chaundapácharya*, Aryae et Umae filio, Ádityadevae et Manchayáyyae fratre natu majore, Virabhúpati regis ministro, compositus

Incipit a prasna secundo, et in quarto capite (paṭala) prasnae quarti desinit In fine prasnae tertii haec leguntur, fol 149[a] इति श्रीमद्राजाधिराजपरमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरप्रतापपुत्र Bhukkabhupála श्रीराजवंशपूर्वघट्टस्य राजव्यासराजवाल्मीकेः कर्मब्रह्माध्वनीनस्य sri-*Virabhumipati*-bhúmipálasya mantrinomárya-nandanena-Áditya-deva-Manchayyáyyágrajanmaná चौंडपाचार्येण विरचितायामापस्तम्बीयाध्वरतन्त्रव्याख्यायां प्रयोगरत्नमालायां तृतीये प्रश्ने षष्ठः पटलः ॥ *Vaid*

249.

a Ekáksharakosha, auctore Purushottamadevasarman 431
b. Nánárthadhvanimanjarí glossarium 445
c Dvirúpakosha. 447
d Sabdabhedaprakáṣa. 429
e Dvirúpakosha 449

250.

Nánárthakosha, auctore Ṣáṣvata 250

251.

Unádikosha, auctore Rámasarman 400.

252.

Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 424

253.

a. Ṣabdaratnávalí, auctore Mathuresa. 439.
b Nánárthasamgraha, auctore Ajayapála. 427.

254.

Kulárṇavatantra. 147.

255.

Gítábháshya, auctore Sankara. 24.

256.

a Lingaviṣeshavidhi, auctore Vararuchi. 371
b. Asálatiprakáṣa. 444.

257—259.

Volumina tria. Lit. Modi. Charta Europ. Vol. I. foll. 122. Vol. II. foll. 163. Vol. III. foll. 208. Post annum 1815 exar.

† *Sant-saran*, i. e. *Ṣántisarana*, tractatus religiosi a *Sivanaráyana* compositi. *Hind.*

260.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 205.

† *Vijaka*, et alia opera minora, a *Kabír Gosáin* scripta. *Hind.*

261.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll 216.

† *Panchásad Gáthá*. Prácritice cum versione Sanscritica et commentario Persico. *Jain.*

262.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll. 85

† *Karmakáṇḍa*. Prácritice cum commentario Persico *Jain*

263.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 202.

† *Kalpasútravyákhyá*, commentarius ad Kalpasútra, i. e. ad Mahávirae vitam, a Bhadrabáhu scriptam. *Jain.*

264.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 172. Anno 1579 a Nilayasundara, Padmahemamanis discipulo, exar.

† *Ṣatrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneṣvarasúri*. *Jain.*

265.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 122. Anno 1821 exar.

† *Svámikárttikeyánuprekshá*, liber a *Jayachandra* anno 1807 dialecto Hindi compositus. *Jain.*

266.

Lit. Devan Charta Europ. Foll. 84.

† *a*. *Laghuṣántipurána*, epitome Ṣántipurána libri, ab *Asaga* compositi. *Jain.*

† *b*. *Laghulalitavistara Buddhapurána*. In folio 1° Colebrooke haec adscripsit: 'This was abridged at my request by one of the Pandits in my employ.' *Buddh.*

† *c*. *Guruparipáṭí*, magistrorum Jainicorum series. *Jain.*

267.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Anno 1815 a Ṣambhuráma Jayapurae exar.

† *a*. *Vimalanáthapurána*, auctore (*Brahma-*) *Krishna dása*, Harshae et Virikae filio, e Lohákara urbe oriundo. *Jain.*

† *b*. *Ṣántipurána*, auctore *Aṣaga*. *Jain.*

268.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 87.

† *Ṣrípálacharita*, Ṣrípálae res gestae, carmen Hinduicum, auctore *Parimalla*. *Jain.*

269.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 110. Anno 1822 exar.

† *Purushárthasiddhyupáya*, disticha Sanscritica, cum interpretatione Hinduica, liber Jainicus, anno 1771 ab *Amritachandasúri* compositus. *Jain*

270.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 104. Anno 1821 exar.

† *Átmánuṣásanam*, opus Jainicum, a *Gunabhadra*

(bhadanta) Sanscritice compositum, cum interpretatione Hinduica. *Jain.*

271, 272.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 186. Vol. II. foll 185. Anno 1821 e cod. 264 transscriptum.

† *Satrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneśvarasúri* *Jain.*

273.

a. Mímánsábháshyavivarana, auctore Kumárasvámin. 525

b Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 522.

274.

Náyakaratna, commentarius ad Párthasarathis Nyáyaratnamálám, auctore Rámánuja. 527.

275.

Nyáyasudhá, commentarius ad Kumárilae Tantravárttikam, auctore Someśvara 523.

276.

Jaiminíyanyáyamálávistara, auctore Mádhava 532

277.

a Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 521.

b Sástradípiká, auctore Párthasárathi. 526

278.

a Udayanácháryae Kusumánjali, cum Haridásae commentario 600.

b Muktivádavichára 603.

c. Anumánatattvachintámani, auctore Gangeśa 585

d Bháshápariehheda, auctore Viśvanátha. 578

e Anumánatattvachintámani, auctore Gangesa. 586.

279.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 357.

† *Vrihadáranyakabháshyatíká*, commentarius ad Sankaracháryae Vrihadáranyakabháshyam, auctore *Ánandajnána*, Suddhánandae discipulo *Vaid.*

280.

a Madhyasiddhántakaumudí, auctore Varadarája. 367.

b Paribháshenduśekhara, auctore Nágeśa. 354.

c. Vaiyákaranabhúshanasára, auctore Kondabhaṭṭa 402.

281, 282.

Tattvabodhiní, auctore Jnánendra-sarasvatí 360, 361

283.

a. Śabdakaustubha, auctore Bhaṭṭoji 352.

b Siddhántachandriká, auctore Rámachandrásrama 386

284.

Laghuśabdenduśekhara, auctore Nágeśa. 365

285.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa 383.

286.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa 385

287, 288.

Index alphabeticus ad Nighanṭurája, Naraharis librum 766, 767

289, 290.

Suśrutasamhitá, auctore Suśruta 738, 739

291.

Lit Devan Charta Ind Foll 138

† *a* Foll 1–36 *Kalpakedára*, liber medicus, dialecto Hinduica scriptus, auctore *Kálíśiva* *Hind*

† *b* Foll 37–138 *Rámavinoda*, liber medicus, auctore *Rámachandra.* *Hind*

292.

a Susrutasamhitá, auctore Suśruta 740

b Bhávaprakása, auctore Bháva. 744

293.

Sárngadharasamhitá, auctore Sárngadhara. 748.

294.

Bhávaprakása, auctore Bháva 743

295.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 156. Calcuttae anno 1823 impressum.

† *Aushadhávalí*, liber medicus, a *Pránakrishna*, Rámavisvásae filio, Dayárámae nepote, anno 1823 sermone Bengalico compositus. Prooemio auctor se ipsum *Kriyámbudhi*, *Bhasmakaumudí* (de mercurio aliisque metallis), *Şábara* libros (nánávidháh siddhamantrás tatraiva parikírtitáh), composuisse docet, jussu suo *Sabdábdhi* lexicon, et *Pránatoshaní*, librorum Tantricorum compendium, compilatum esse. *Beng.*

296.

Liber medicus, auctore Vrinda. 750

297.

Nighanturája, auctore Narahari. 765

298, 299.

Ashtángahridayasamhitá, auctore Vágbhata. 741, 742.

300.

a. Şáradátilaka, auctore Lakshmana. 160.
b. Mantramahodadhi, auctore Mahídhara. 154.

301.

a Vidagdhamukhamandana, auctore Dharmadása. 515.
b. Rágamálá, auctore Kshemakarna 482.
† *c*. Foll. 17–33. *Rágamálá*, de modulis musicis libellus, auctore *Srámikárttika*. *Hind.*

302.

Şáradátilaka comoedia, auctore Şankara 310.

303.

a. Sukasaptati. 330
b. Rágamálá, auctore Kshemakarna. 481.
† *c*. Foll. 48. *Rágamálá*, auctore *Srámikárttika*. *Hind.*
d Vidagdhamukhamandana, auctore Dharmadása. 514.

304.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 106. Post annum 1827 exar.

† Lexicon Palicum, e codice 54 transscriptum

305.

a Vikramorvasíprakásiká, commentarius ad Vikramorvasí comoediam, auctore Ranganátha. 255.
b Viddhasálabhanjiká, auctore Rájasekhara. 284

306.

Málatímádhava, auctore Bhavabhúti, cum Jagaddharae et Máláṅkae commentariis. 259.

307.

Meghadúta, auctore Kálidása, cum sex commentariis. 218.

308.

a. Yayáticharita, auctore Rudradeva. 301.
b. Abhirámamaninátaka, auctore Sundara 269.
c. Mádhavánalákhyána, auctore Ánanda 340
d Dútángada, auctore Subhata 277
e. Dhúrtanartaka, auctore Sámarája. 274
f. Málavikágnimitra, auctore Kálidása 256
g. Hásyárnava, auctore Jagadísvara 312

309.

Kritikalásadípiká. 148.

310.

Urdhvámnáyasamhitá. 735.

311.

a Málavikágnimitra, auctore Kálidása. 257.
b Prachandapándava, auctore Rájasekhara 282

312.

Bhuvanesvarístotra, auctore Prithvídhara, cum Padmanábhadattae commentario. 173.

313.

Commentarius ad Prabodhachandrodayam, auctore Rudradeva. 288.

314

a Namalinganusasana, auctore Amarasimha 418
b Nanartharatnamála, auctore Irugapa. 443

315

Muhurtachintamani, auctore Rama 789

316—319.

Kathasaritsagara auctore Somadeva 321–324

320.

Praudhamanorama auctore Bhattoji 358

321

Lit Devan Charta Europ Foll 20 Post annum 18 1 exar

† *Rasarnava* quo libro mulierum in operibus poeticis depictarum genera varia, earundemque animi affectus describuntur *Hind*

322

Hanumatpaddhati 163

323.

a Saktisamgamatantrae pars 158
b Sukasaptati 331

324

Jnanabodhini libellus Sankarae tributus 548

325

Mimansatantravarttika auctore Kumarilasvamin 520

326

Commentarius ad Sişupalavadham, auctore Bharatasena 198

327

Katharnava auctore Sivadasa 328

328

a Gunaratnakoşastotra, auctore Parasarabhatta 235
b Commentarius ad Vasavadattam, auctore Jagaddhara. 333
c Saundaryalahari, auctore Şankara 172

329.

Lit Devan Charta Ind. Foll 144 Anno 1821 exar

† *Bhaktamala*, a *Narayanadasa* composita, cum *Priyadasae* commentario *Hind*

330, 331

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 251 Vol II foll 203 Intra annos 1802 et 1804 exar

† *Ramacharitamánasa*, rerum a Rama gestarum lacus auctore *Tulasidasa* *Hind*

332

a Kuvalayananda, auctore Apyadikshita 505
b Kavyaprakasyakarikavali 501
c Alankarakaustubha, auctore Karnapura 492

333.

a Kavyadarsa auctore Dandin 486
b Kavyalankaravritti, auctore Vamana. 487

334

Kalpadru, auctore Keşava 433

335

Dasarupaka, auctore Dhananjaya cum Dhanikae commentario 484

336

Kavyadarşa, auctore Dandin, cum Harinathae commentario 485

337

a Gorakshasataka auctore Goraksha. 567
b Narayanagita, auctore Nîlakanțha 736
c Gitagovinda auctore Jayadeva, cum Narayanae commentario 222
† *d* Foll 49–86 *Ragamala*, de modulis musicis liber, auctore *Hulaşa* pathaka *Hind*

338.

Abhijnánasákuntala, auctore Kálidása 251

339.

Lit Devan Charta Europ Foll 40 Anno 1825 exar

† *Kavipriyá*, liber rhetoricus, a *Keşavadása* anno 1602 compositus *Hind*

340.

a Samgítaratnakara, auctore Sárngadeva 474
b Rasataranginí, auctore Bhánudatta 506

341.

Kádambarí, auctore Vána 334

342.

Lit Devan Charta Ind Foll 150

† *Bhaktamála*, auctore *Náráyanadása* *Hind*

343.

Vidagdhamádhava, auctore Rúpa, cum commentario 305

344.

Yayáticharita, auctore Rudradeva 302

345.

Vámanavrittiţíká, auctore Maheşvara 488

346, 347.

Commentarius ad Naishadhíyacharita, auctore Náráyana 204, 205

348.

a Sankaravijaya, auctore Anantánandagiri 624
b Samkshepasankarajaya, auctore Madhava 626

349.

a Prákritapáda, auctore Náráyana 413.
b Kávyachandriká, auctore Kavichandra 499
c Chhandomanjari, auctore Gangádasa. 468

350.

Ganesapurána 134.

351.

Ganesapurána 133.

352.

Kurmapurána 45

353.

Narasinhapurána 139

354.

Brahmapurána 64

355.

Váyupurána 103

356.

Brahmapurána 63.

357, 358.

Puránasarvasva, auctore Halâyudha 143, 144

359.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Anno 1539 exar

† *Şatapathabráhmanae* (M. S) liber tertius (adhvara) *Vaid*

360.

Lit Devan Charta Ind Foll 49 Anno 1812 exar

† *Rigvedae* ogdoas octava, padapâţha *Vaid*

361.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 80 Anno 1804 exar

† *Taittiriyasamhitá*, padapâţha *Vaid*

362.

Lit Devan Charta Ind Foll 57 Anno 1501 exar

† *Rigvedae* ogdoas secunda, padapâţha *Vaid*

363.

Lit Devan Charta Ind Foll 313

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber primus (anno 1653 exar), octavus (anno 1702 exar), nonus (anno 1636 exar), omnes accentibus instructi *Vaid*

364.

Lit Devan Charta Ind Foll 123 Anno 1598 exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber primus, cum accentibus *Vaid*

365

Lit Devan Charta Ind Foll 333

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber quartus, graha, duodecimus, madhyama, tertius decimus, asvamedha (anno 1635 exar), Brihadáranyakam Ultimo excepto, reliqui libri accentibus notati sunt *Vaid*

366.

Lit Devan Charta Ind Foll 63

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber secundus, ekapádika *Vaid*

367, 368.

Lit Devan Charta Ind

† *Vajasaneyisamhita* (Kanvasakhá), samhitapatha

Vol I foll 145 libb I–XX Vol II foll 121 libb XXI–XL Hoc volumen anno 1601 exaratum est *Vaid*

369.

Lit Devan Charta Ind Foll 160

† *a* Foll 1–87 *Satapathabrahmanae* (M S) liber undecimus (ashtadhyayí), cum accentibus, anno 1589 exaratus *Vaid*

† *b* Foll 88–160 *Brihadaranyaka Upanishad* (K S), sine accentibus *Vaid*

370.

Lit Devan Charta Ind Foll 56 Anno 1821 exar

† *Preces Jainicae* *Jain*

371.

Lit Devan Charta Ind Foll 48

† *a* Foll 1–22 *Jivavicharaprakaranavritti* commentarius ad Jivavichara librum, a *Sántisuri* scriptum, auctore *Kshamakalyana*, discipulo Jinalabhasuris, qui ipse Jinabhaktisúris discipulus fuit Hic commentarius anno 1794 compositus, anno 1821 exaratus est *Jain*

† *b* Foll 23, 24 *Jivavicharaprakarana*, auctore Şantisuri *Jain*

† *c* Foll 25–29 *Jinadharma* libellus *Jain*

† *d* Foll 30–48 *Paryushanashtahnikaya vyakhyanam*, commentarius Hindustanicus ad *Paryushanashtahniká* tractatum *Jain*

372.

Lit Devan Charta Ind Foll 474 Anno 1750 exar

† *Samaveda*, U'hagana. *Vaid*

373.

Lit Devan Charta Ind Foll 289 Anno 1759 a Dhanesvara Purushottamae filio, exar

† *Tandyabrahmana* ad Samavedam pertinens *Vaid*

374.

Lit Devan. Charta Ind Foll 217

a Foll 1–117 *Samaveda*, U'hyagana Anno 1761 exar *Vaid*

b Foll 118–217 *Samaveda*, Aranyakagana. *Vaid*

375.

Lit Devan Charta Ind. Foll 104 Anno 1582 exar

Hoc volumine tractatus cum *Samaveda* conjuncti (parisishta, brahmana, sutra) continentur *Vaid*

† *a* Foll 1–13 *Samavedae Anukramani* (Naigeyasakha) in prapathaka duos divisa (*Naigeyanam arsheyam, Naigeyanam daivatam*) Cf Wilson 466

† *b* Foll 14–19 *Panchavidhasutra* Incipit प्रयोगे- यज्ञतिहारोपद्रवनिधनानिभक्तयसत्पाचविध्य सूत व्याख्यास्याम । Prapathaka duo

† *c* Foll 20–32 *Kalpanupada*, duos prapathaka continens

† *d* Foll 33–35 *Samhitopanishada Brahmana*

† *e* Foll 36–54 *Kshaudra*, in tres prapathaka divisum Incipit ग्रामकामस्य कुर्यो ज्योतिष्टोम

† *f* Fol 55^a^ *Avagrahaşakam*

† *g* Fol 55^ab^ *A'dhanavidhi*

† *h* Fol 56 *A'vasathyadhana*

† *i* Fol. 57^a^ Fragm *Anavagraha* (?)

† *k* Fol 57 *Samasamkhya*

† *l* Foll. 58–67 *Amrıtaharana*, vel *Sarpabala*, duos prapaṭhaka continens

† *m* Foll 68–71 *Rıktantraıyakarana* Quınque prapaṭhaka

† *n* Foll 72–77 *Stobhanusamhara* Duo prapaṭhaka

† *o* Foll 78–85 *Gıtakandıka*

† *p* Foll 86–88 *α Pranata*, bis *β Sraıana vıdhı γ Malanamnı*

† *q* Foll 89–104 *Naıgeyarchıkanukrama* libellus ab *Ananta* Bhımae filio, compositus et in tres prapathaka divisus Auctor, in vatum et numinum enumeratione tractatum sub litera *a* notatum secutus, de metris caput unum addidit In prooemio haec leguntur

मादानदे भ्यतस्य सौराष्ट्र कौथुम सुधी ।
भीमसत्स्यात्मजो नतस्तेनानुक्रमैतो स्वय ॥३॥

376.

Lit Devan Charta Ind Foll 182

† *a* Foll 1–43 *Samaıedasamhıta* samhıtapaṭha, pars prior Haec pars anno 1654 ab Harihara Govardhanae filio (Visalanagarajnatıya), in usum Visvanatha, Somesvara Sukadeva filiorum Ratnesvara et Ramadeva nepotum, exarata est *Vaıd*

† *b* Foll 44–174 *Samaıedasamhıta*, pars altera, anno 1760 a *Dhanesvara Purushottama* (Gamodhajnatıya) exarata. *Vaıd*

† *c* Foll 175–182 Pars *Samavedae*, Aranyaka et Mahanamnyah appellata, samhıtapaṭha *Vaıd*

377.

Lit Devan Charta Ind Foll 158

† *a* Foll 1–133 *Samaıeda*, Uttararchika, samhıtapaṭha Anno 1630 exar *Vaıd*

† *b* Foll 134–151 *Stobhaprakṛtı*, duo prapathaka, padapaṭha *Vaıd*

† *c* Foll 152–158 *Aranyaka*, samhıtapaṭha *Vaıd*

378.

Lit Devan Charta Ind Foll 167

† *a* Foll 1–86 *Samaıeda* Uhyagâna Anno 1651 a Gadadhara, Râvalapiramanandae filio exar *Vaıd*

† *b* Foll 87–167 *Samaveda*, Aranyakagana *Vaıd*

379

Lit Devan Charta Ind Foll 84

a Foll 1–74. *Sarvanukramanîvrıttı*, commentarius ad Kâtyâyanae Sarvanukramanim (RV), auctore *Shadgurusıshya* Annus, quo liber compositus est, hoc disticho significatur

खगोत्यान्मेपुमायेति कल्पहोगणने सति ।
सर्वानुक्रमणीवृत्तिर्जाता वेदार्थदीपिका ॥

Haec pars anno 1600 a Vyasapurushottama, Vyasanathae filio (विशालनगरज्ञातीय) exarata est *Vaıd*

b Foll 75–84 *Nighantu*, vocabulorum Vedicorum index *Vaıd*

380.

Lit Devan Charta Ind Foll 261 Anno 1761–6 a Dhanesvara, Purushottamae filio exar

† *a* Foll. 1–253 *Samaıeda* padapatha. *Vaıd*

† *b* Foll 254–265 *Aranyaka*, padapaṭha *Vaıd*

381.

Lit Devan Charta Ind Foll 98 Anno 1667 exar

† *Satapathabrahmanae* (M Ṣ) liber nonus (samchiti) cum accentibus *Vaıd*

382

Lit Devan Charta Ind Foll 76 Anno 1761 a Dhanesvara Purushottama exar

† *a* Foll 1–46 *Karmapradıpa*, in tres prapaṭhaka divisum ad Gobhilasutra additamentum Incipit चतुर्दसायारणकर्मप्रदीप लिख्यते । अथातो गोभिलोक्तानामन्येषां चैव कर्मणा । अस्पष्टाना विधि सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत ॥१॥ *Vaıd*

† *b* Foll 47–76 *Samavıdhana*, Samavedae Brahmana in tres prapaṭhaka divisum *Vaıd*

383

Lit Devan Charta Ind Foll 331 Anno 1632 exar

† *Satapathabrahmanae* (M Ṣ) liber tertius (adhvara) cum accentibus *Vaıd*

384.

Lit Devan Charta Ind Foll 188 Anno 14 9 a rau Achyuta rau Govindae filio, exar

† Commentarius ad *Latyayanasutra* auctore *Agnısvamın* Foll ९–१८ desiderantur Incipit in media kandika prima libri tertii *Vaıd*

385.

Lit Devan Charta Ind. Foll 165

† *a* Foll 1–26 *Baudhayanadarsapurnamasaprayaschıttı* Anno 1771 exar *Vaıd*

† *b* Foll 27–113 *Latyayanasutra* Anno 1625 exar *Vaid*

† *c* Foll 114–165 *Pushpasutra* Folia ९–३ desi derantur Anno 1625 exar *Vaid*

386

Kundamandapasiddhi, auctore Viṭṭhaladíkshita 798

387.

Lit Devan Charta Ind Foll 258 Anno 1761 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar

† *Samaveda* Veyagana. *Vaid*

388.

Lit Devan Charta Ind Foll 132

† *a* Foll 1–62 *Kaushitakibrahmana* Lectiones quindecim priores Anno 1454 a Visvarupa, Somanathae filio, exar *Vaid*

† *b* Foll. 63–88 *Drahyayanasutrae* fragmentum, cum commentario a *Dhanvin* composito *Vaid*

† *c* Foll 89–132 *Snanadipika* commentarius ad Kátyáyanae Snanaṣutra, auctore suva *Gopinatha* (agnihotrin), sava Mádhavae (agnihotrin) filio Anno 1795 exar *Vaid*

389

Panchapadikavivarana, auctore Prakasatman 538

390.

Lit Devan Charta Ind Foll 75

† *a* Foll 1–31 *Gotamaprichha*, libellus Pracritice scriptus, cum commentario Sanscritico, a *Matinardhana*(?) anno 1682 composito Anno 1701 exar *Jain*

† *b* Foll 32–41 *Navatattva* cum commentario Sanscritico, auctore *Sadhuratnasuri* *Jain*

† *c* Foll 42–60 *Navatattvabalavabodha*, commentarius ad *Navatattvam*, auctore *Somasundara* (Tapagachhanayaka) *Jain*

† *d* Foll 61–64 *Navatattvae* textus, anno 1652 exaratus *Jain*

† *e* Foll 65–69 *Ṣravakavrata* *Jain*

† *f* Foll 70–72 *Karmagranthiprathamavichara*, libellus Hinduice scriptus, in Pársvanathae laudem compositus *Jain*

† *g* *Kriyásthanakavichara*, libellus dialecto Pracritica scriptus *Jain*

391.

Rajatarangiṇi, auctore Jonaraja 315

392

Dhatupatha Paniniya 373

393.

a α Rajatarangiṇi, auctore Kalhana β Rajavalipataka auctore Prajyabhatta 316

b Sabdabhedaprakasa auctore Mahesvara 430

c Dvirupakosha 450

d Ekaksharakosha auctore Purushottama. 43?

e Nanarthadhvanimanjari 446

f Dvirupakosha. 448

394.

Lit Devan Charta Ind Foll. 67

† *a* Foll 1–61 Commentarius ad *Pratiharasutra* praecepta (SV), *Katyayanae* tributa, auctore *Varadaraja*, Vamanacháryae filio Anantanarayanae nepote Auctor Madhavacharya recentior est, quem in fine libri, in quindecim khanda divisi, nominatim laudat *Upagranthasya* vrittis tu *Mádhavácharyena* ya krita, etc Idem *Ársheyakalpae* commentarium se scripsisse profitetur, de quo vide infra Wilson 509 *Vaid*

b Foll. 62–67 Saura 726

395.

Lit Devan Charta Ind Foll 60 A Mahadeva anno 1727 exar

† *Samaveda* Aranyakagana, padapaṭha. *Vaid*

396, 397.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 241 Vol II foll 283 Anno 1747 a Sivadatta, Sadasivae filio, in Thakkuranandaramae usum exar

† *Tandyabrahmana*, ad Samavedam pertinens cum *Sayanae* commentario, Samavedarthaprakása appellato Incipit a lectione undecima *Vaid*

398

Lit Devan Charta Ind Foll 90

† *a* Foll 1–41 *Drahyayanasutra*, cum commentario a *Rudraskanda* scripto, *Audgatrasarasamgraha* appellato Hunc commentarium supplementum esse ad interpretationem a Makhasvamin compositam Rudra-

skanda epilogo declarat. Desinit in khanda primo patalae septimi.

Haec pars anno 1653 ab Haribara (díkshita°), Govardhanae filio, Venídá-ae nepote (Viśálanagarajnátíya) in usum Víresvarae, Visvanáthae, Somesvara, Sukadevae filiorum exarata est. *Vaid.*

† *b* Foll 42–90. *Navakandikábháshyam*, commentarius ad Kátyáyanae Sráddhasútra, auctore *Nílásura*, Samkarshanae (?) filio *Vaid.*

399, 400.

Lit Pers. Charta Ind Vol I foll *397* Vol II foll 592.

† *Upanishad* tractatuum versio Persica. *Vaid*

401.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 191

† *a* Foll 1–11 Commentarius ad Kena Upanishad, *Sankaráchăryae* tributus In fine haec leguntur: तलवकारोपनिषद्भाष्ये वाक्यविवरणं । Ab editione Calc. hic commentarius omnino differt. *Vaid*

† *b* Foll. 12–130 *Sankaráchăryae* ad Chhándogya Upanishad commentarius. *Vaid.*

† *c*. Foll 131–191. *Viśveśvaratírthae* ad *Anandatírthae* commentarium, Sankaráchăryae Aitareyopanishadbháshyam illustrantem, glossa. *Vaid.*

402.

Nyáyasiddhántamuktávalídípiká, auctore Mahádeva. 580.

403.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 50.

† *Audgátrasárasamgraha*, *Rudraskandae* ad *Dráhyáyanasútra* commentarius Desinit in sexto paṭala. *Vaid.*

404.

Abhidhánachintámani, auctore Hemachandra 422

405.

Mánasanayanaprasádiní ṭíká. 615.

406.

Alankárasarvasva, et Alankáravimarshiṇí. 495.

407.

Gautamae Nyáyasútra, cum Visvanáthae commentario. 576.

408.

a. Námalingánusásana, auctore Amarasimha 419
b Sivakosha, auctore Sivadatta. 452.

409.

a. Bhúriprayoga, auctore Padmanábhadatta 435
b. Sabdamálá, auctore Rámesvara 438

410.

a. Unádikosha, auctore Rámasarman, cum Rámatarkavágísae commentario. 399.
b Sabdachandriká, auctore Chakrapáṇidatta 453

411.

Alankárakaustubha, auctore Karnapúra 494

412, 413.

Amarakosha, cum Bhánujídíkshitae commentario 415, 416.

414.

a. Bhúriprayoga, auctore Padmanábhadatta 436
b. Sabdaratnávalí, auctore Mathuresa. 440
c Sabdamálá, auctore Rámesvara. 437.

415.

a. Visvaprakása, auctore Mahesvara. 428.
b. Nánártharatnamálá, auctore Irugapa. 442
c Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 421

416.

Anekárthasamgraha, glossarium homonymicum. 454

417.

Nánártharatnamálá, auctore Irugapa. 441.

418.

Nyáyasiddhántamálá, auctore Jayaráma 582

419.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 159.

† *Dhátupáṭha*, radices Sanscriticae secundum literas finales dispositae, cum versione Hindustanica, a *Lálakavi* facta. *Hind.*

420.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 24. Post annum 1822 exar.

† *Satsai*, carmen Hinduicum, disticha 706 continens, a Vihárídásae opere diversum. *Hind.*

421.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 93. Post annum 1809 exar.

† *Bhaktamálá*, auctore *Náráyanadása*, cum *Priyadásae* commentario. *Hind.*

422ᵃ, 422ᵇ.

Lit. Pers. Charta Ind. Vol. I. foll. 110. Vol II foll. 352.

† *Mahábhárata* Persice.

423.

A'nandakanda. 759

424.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 56.

Benares urbs topographice descripta. *Hind.*

425.

Rekhágaṇita, auctore Jagannátha. 797.

426.

a Vákyasudhá, auctore Ṣankara. 551.

b Fragmentum commentarii ad Bádaráyaṇasútra 539

c, *d*. Disticha nonnulla. 737.

e. Devísúkta, Rátrísúkta, Lakshmísúkta. 725.

f. Fragmentum commentarii ad Sánkhyasútra. 574.

g Gítagiríṣa, auctore Ráma. 234.

h. Sakunyupákhyána, Sakaṭáropákhyána. 341.

i. Paramárae stemma. 317.

† *k*. Foll 70—72. *Pushpasútrae* initium, quo lacuna in cod 385 suppletur.

l. Praudhamanoramá, auctore Bhaṭṭoji. 357.

427.

Mínarájajátaka, auctore Yavaneṣvara. 781.

428.

Tájakasárasudhánidhi, auctore Náráyaṇa. 784.

429—432.

Lit. Devan. Charta Ind. Volumina quatuor, anno 1798, 1799 exar.

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka I-VIII, adpictis accentibus *Vaid.*

433, 434.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1813, 1814 exar

† Vol I. foll. 185. *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka I, II, sine accentibus *Vaid*

† Vol. II. foll. 210. *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka IV, VI, sine accentibus. *Vaid*

435—438.

Lit. Devan Charta Ind. Anno 1814 exar.

† *Rigveda*, samhitápáthá, ashṭaka I-VIII, sine accentibus *Vaid.*

439—442.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1655 a Dakshiṇámúrti, Aruṇáchalasthale degente, in usum Krishṇabhaṭṭae exar.

† *Rigveda*, padapáṭha, ashṭaka I-VIII. Accentus adpicti sunt. *Vaid.*

443.

Lit Devan Charta Ind Foll. 74

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka I, sine accentibus. *Vaid.*

444.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 73

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka III, accentibus notatum *Vaid.*

445.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 97

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka VIII, accentibus instructum. *Vaid.*

446.

Lit Devan Charta Ind Foll 130

† *Aitareyabrahmana*, ad Rigvedam pertinens Panchika 3, 5, 6, 8 *Vaid*

447, 448.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 137 Vol II foll. 130 Anno 1814 exar

† *Aitareyabrahmana* Panchika 1–8 *Vaid*

449.

Lit Devan Charta Ind Foll 1–119

† *a* Foll 1–54 *Rigvidhana*, de Rigvedae versibus ad varias superstitiones applicandis tractatus Anno 1707 Mandhatapurae exar *Vaid*

b Foll 55–119 Bhedadhikkarasatkriya, auctore Narayanasrama 556

450

Lit Devan Charta Ind Foll 192

† *a* Foll 1–93 *Hautrasutra*, *Katyayanae* auctori tributa, in quinque lectiones divisa *Vaid*

† *b* Foll 94–107 *Darṣapaurnamasyahautraprayoga* *Vaid*

† *c* Foll 108–119 *Nirudhapasuprayoga* Incipit निरूढपशुबंधे प्रथमप्रयोगे मातृयाद्द ।

† *d* Foll 120–192 Commentarius *Yajnikadevae*, Prajapatis filii, ad vicesimum et vicesimum primum librum *Srautasutra* aphorismorum, a *Katyayana* scriptorum

Haec pars Benaris anno 1596 a Ravuji, Raghunathae filio, in usum Ratneṣvarae exarata est *Vaid*

451.

Lit Devan Charta Ind. Foll 187

† *a* Foll 1–7 *Samhitopanishada Brahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *b* Foll 8–12 *Devatadhyaya*, Samavedae Brahmana *Vaid*

† *c* Foll 13–16 *Vansabrahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *d* Foll 17–66 *Shadvinṣabrahmana* ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *e* Foll 67–86 *Ársheyabrahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

Hi quinque libri anno 1723 exarati sunt

† *f* Foll 87–156 *Sankhayanabrahmana*, adhyaya 1–15 Anno 1724 exar *Vaid*

† *g* Foll 157–185^b^ *Grihyasútra*, auctore *Paraskara*, ad Vajasaneyisamhitam (M S) pertinens

† *h* Foll 185^b^–187 *Vedavratanam vidhih*, et *Dharmajijnasá*, duo e duodeviginti parisishtis, *Katyayanae* tributis

Libri *g* et *h* anno 1499 in urbe Vriddhanagara a Mahamranal a exarati sunt *Vaid*

452.

Lit Devan Charta Ind Foll 112 Anno 1541 a Prabhakarae filio exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber quintus (sava) cum accentibus *Vaid*

453.

Lit Devan Charta Ind. Foll 81 Anno 175 exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber tertius decimus (asvamedha), accentibus notatus *Vaid*

454.

Lit Devan Charta Ind Foll 162 Anno 1501 (S 1557, nam Weberi '1610' falsum est) exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber sextus (ukhásambharana), adpictis accentibus *Vaid*

455

Lit Devan Charta Ind Foll 71 Anno 1796 a Vajanathabhaṭṭa, Kasinathabhaṭṭae (Bapayopanámaka) filio, exar

† *Rigveda*, samhitapatha, ogdoas secunda *Vaid*

456

Lit Devan Charta Ind Foll 31 Anno 1780 exar

† *Dandaka* libellus, quo Vajasaneyisamhitae versus ad usum sacrificalem quendam excerpta et in capita nonnulla distributa sunt Subscriptiones hae inveniuntur samidhahoma fol 7^b^, navagrahasthápana fol 8^b^, devatasthapana fol 10^b^, adhidevatásthapana fol 11^b^, pratyadhidevatasthanam fol 12^b^, etc

457.

Lit Devan Charta Ind Foll 210 Anno 1632 ab Audigopála exar

Satapathabrahmanae (M S) liber sextus (ukhásambharana), cum accentibus *Vaid*

458.

Lit Devan Charta Ind Foll 110

† *Panchastikayasamgrahasutra*, liber Jainicus, a *Kundakundacharya* Pracritice scriptus cum interpretatione Sanscritica. *Jain*

459

Lit Devan Charta Ind Foll 270

† *a* Foll 1–259 *Sevasakhuvani* liber religiosus, Hinduice scriptus *Hind*

† *b* Foll 260–270 *Singarasiromani*, i e Sringara ...omani, libellus *Hind*

460.

Lit Devan Charta Ind Foll 179

† *Srautapaddhati*, qui liber ad Samavedam pertinere videtur Incipit

विघ्नराज नमस्कृत्य देवीं सरस्वतीं तथा ।

शिष्याणामुपकाराय लिख्यते श्राद्धपद्धति ॥

कृताधानस्य प्रथमपौर्णमास्या मातृपूजापूर्वकमाभ्युदयिक श्राद्ध ॥ *Vaid*

461

Lit Devan Charta Ind Foll 99 Anno 1599 a Siva Vasudevae filio, exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber decimus (agni rahasya), cum accentibus *Vaid*

462.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Anno 1505 a Maham Haridasa (Vanathalagramavastavya) exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber septimus, cum accentibus *Vaid*

463

Abhidhanachintamani, auctore Hemachandra 475

464

Anangaranga, auctore Kalyanamalla 519

465

Lit Devan Charta Ind Foll 83

† *a* Foll 1–31 *Gobhilae Grihyasutra* prapáthaka 2–4 *Vaid*

† *b* Foll 32–39 *Ejusdem libri* prapáṭhaka primus *Vaid*

† *c* Foll 40–83 Anno 1603 a Paramananda exar *Karmapradipa* liber, ad Gobhilasutra additamentum *Vaid*

466.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† Viginti *Samavedaparisishta* *Vaid*

a Foll 1–7^a *Samaganam chhandah* In fine haec leguntur

ब्राह्मणात्ताण्डिनश्चैव पिंगलाच्च महात्मन ।

निदानादुक्थशास्त्राच्च छंदसा ज्ञानमुद्धृत ॥

b Foll 7^b–9^a *Kratusamgrahaparisishta* Incipit

अथाग्निष्टोमसंस्थेन ज्योतिष्टोमेन यो यजेत ।

स पूर्वमृत्विजो वृत्वा देवभूमिविनिश्चये ॥

c Foll 9^a–11^a *Viniyogasamgraha*

d Foll 11^a–13^a *Somotpatti*

e Foll 13^a–25^a *Naigeyanam rikshv ársham*, fol 25^a, fol 34^a *Naigeyanam rikshu daivatam*, quod utrumque Anukramani loco inservit

f Foll 34^a–35^b *Vrishotsargaparisishta*

g Foll 35^b–36^a *Upacharaparisishta*

h Foll 36^a–37^a *Snanavidhi*

i Foll 37^a–38^a *Praushṭhapada*

k Foll 38^b–46^a *Srautaprayaschittaparisishta*

l Foll 46^a–47^b *Srautahomaparisishta*

m Foll 47^b–48^b *Pakshahomasamasyavidhana*

n Foll 48^b–49^a *Aupavasathika*

o Foll 49^a–50^a *Smartahomaparisishta*

p Foll 50^a–50^b *Homadravyaparimanaparisishta* Finis deest

q Foll 50^b–51^b *Smartahomaparisishta*

r Foll 51^b–52^a *Pravásaparisishṭa*

s Foll 52^a–52^b *Annaprasana*

t Foll 52^b–53^b *Ádhanakarika*

u Fol 54^a *Ádhanavidhiparisishta*

467

Lit Devan Charta Ind Foll 333 Anno 1659 ab Anantakrishna exar

† *a* Foll 1–205 *Latyayanasutra* prapathaka 1–10 *Vaid*

† *b* Foll 206–333 *Pushpasutra* prapaṭhaka 1–10 *Vaid*

468

Lit Devan Charta Ind Foll 51

† *a* Foll 1–36 *Pávamana*, in lectiones quatuor

divisum, quibus Rigvedae hymni IX, 1–67, incluso Khila, continentur *Vaid*

† *b* Foll 37–51 *Mantraprasnakande prathamah prasnah*, sectiones duodeviginti continens *Vaid*

469.

Lit Devan Charta Ind Foll 75

† *Gaudapadabhashyatika*, commentarius ad explicationem a Sankaracharya ad Mandukyopanishad et Gaudapadakarika scriptam, auctore *Ánandajnana* *Vaid*

470.

Panchadasisamasa 543

471.

Lit Devan Charta Ind Foll 246

† *a* Foll 1–43 *Áṣvalayana-Grihyasutra* Anno 1783 exar *Vaid*

† *b* Foll 44–136 *Áṣvalayana-Srautasutra* Adhyaya 1–6 Anno 1821 exar *Vaid*

† *c* Foll 137–246 *Somaprayoga* Incipit अथ सोमप्रयोगो लिख्यते । तदर्थं प्रायश्चित्तपशु ॥ प्रागेवोक्त. । अथ सोमे ऋत्विग्वरणादिप्रयोगो वक्ष्यते ॥ *Vaid*

472.

Lit Devan Charta Ind Foll 223 Anno 1807 exar

† *Áṣvalayana Ṣrautasutra* *Vaid*

473.

Lit Devan Charta Ind Foll 88

† *a* Foll 1–37 *Maunamantravabodha*, liber a *Sundaraṣukla* scriptus, lectiones quatuor continens Incipit [अथा]तो मौनहस्तमसत्यमुरोजसनेयमाध्यंदिनसंहितामन्त्राणामवबोध मुदरशुक्लो यतीति ॥ Anno 1395 exar *Vaid*

† *b* Foll 38–88 *Aitareyabrahmana*, panchamipanchiká Anno 1564 a Raghunáthabhaṭṭi Viṭṭhalabhaṭṭae filio, exar *Vaid*

474.

Lit Devan Charta Ind Foll 180 Anno 1781 a Sankarajika, Syamadevae filio, exar

† *Yaskae Nirukta*, libb 7–14. *Vaid*

475.

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Anno 1387 in urbe Nandapadra (Durgasimhavijayarajye) a Rama, Kalhanae filio, exar

† Commentarius ad *Yaskae Nirukta* libros 6–1., a *Durga* scriptus *Vaid*

476.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† *a.* Foll 1–49 *Paraskaragrihyapaddhati*, expositio rituum domesticorum a Paraskara traditorum auctore *Vasudeva* (Dikshita°) Anno 1582 exar *Vaid*

† *b* Foll 50–54 *Yajurveda Sraddha* preces et ritus in parentalibus adhibendi, secundum Yajurvedae scholam Anno 1742 exar *Vaid*

477.

Lit Devan Charta Ind Foll 48

† *Keneshitavakyabhashyatippana*, commentarius auctoris anonymi ad Sankarae *Kenopanishad* tractatus interpretationem *Vaid*

478.

Lit Devan Charta Ind Foll 116

† *a* Foll 1–37 *Ashtakapurvakam Ṣraddham* preces et ceremoniae in parentalibus adhibendae *Vaid*

b Foll 38–42 Tripuriprakarana, Ṣankarae tributum 549

† *c* Foll 43–116 *Tribháshyaratna*, commentarius ad Taittiriyapratisakhyam *Vaid*

479.

Lit Devan Charta Ind. Foll 39

† *Vrihannarayana Upanishad* *Vaid*

480.

Lit Devan Charta Ind Foll 105

† *Chhandogya Upanishad* *Vaid*

481.

a Yogasárasamgraha, auctore Vijnána 562

b Videhamuktyadikathana. 568

482.

Hathapradipiká, auctore Atmárama. 566

501.

a Khandanakhandakhadya, auctore Harsha 620

b *Kaşikhanda*, carmen Bengalicum, in laudem Varanasiae urbis a *Jayanarayana* scriptum *Beng*

502

Lit. Devan Charta Ind. Foll 75

† *a* Foll 1–23 Vedanga *Siksha, Jyotisha, Chhandas* (Paingalabhidhana), *Nighanțu* Anno 1639 exar *Vaid*

† *b* Foll 24–46 *Nighanțu*, vocum Vedicarum collectio Benaris a Visrama, Bhațțanarayanae filio, exar *Vaid*

† *c* Foll 47–75 *Rigvedanukramanika*, index Vedicus, *Katyayanae* tributus Anno 1640 a Trilochana exar *Vaid*

503.

Lit Devan Charta Ind Foll 70 Anno 1793 exar

† Eadem opera *Siksha Jyotisha, Chhandas, Nighanțu, Anukramanika* *Vaid*

504.

Lit Devan Charta Ind Foll 74

† *a* Foll 1–34 *Shadvinşabrahmana*, ad Sámavedam pertinens Anno 1741 exar

† *b* Foll 35–43 *Samatantra*, tredecim prapațhaka continens Incipit स्वरोऽनन्त्य । नीचातानां । उपान्त्य । उपान्ते । त्रिषु । षाण्टि । उपान्त्य च । द्वितीय । सतच । उपान्ते ॥१॥ Anno 1604 a Raghunátha, Pitambarae filio, exar

† *c* Foll 44–62 *Grihyasamgraha*, libellus ritualis, ad Gobhilae Grihyasutra supplementum, *Gobhilae* filio auctori tributum. In fine haec इति गृह्यसंग्रह नाम परिशिष्ट समाप्तं । *Vaid*

† *d* Foll 63–74 *Taittiriya Pratisakhyasutra* Foll १-४ desiderantur Cf Wilson 478 *Vaid*

505.

Lit Devan Charta Ind Foll 180 Anno 1566 ab Anantaka (Májalapuravástavya), Gopálae filio Rámae nepote, exar

† *Panchavamsityayana*, liber accentibus insolitis notatus, argumento Bráhmanae simili s Desinit in undecimo prapáțhaka kandae primi *Vaid*

506

Lit Devan Charta Ind Foll 134. Anno 1… exar

† *Paundarikapaddhati*, liber preces in Paunḍarika yaga adhibitas continens *Vaid*

507.

Padarthadharmasamgraha 583

508

Lit Devan Charta Ind Foll 241

† *a* Foll 1–186 *Katyayanasutrapaddhati* Fol … desideratur In fine hoc distichon exstat निरूप्यानां नोदाय कातीयसूत्रमध्यतं । शिष्याणामुपकाराय लिखिता पद्धतिर्मया ॥ Anno 1653 exar *Vaid*

† *b* Foll 187–241 Liber quintus decimus commentarii a *Yajnikadeva* ad *Katyayanae Srautasutra* compositi Anno 1586 exar *Vaid*

509

Lit Devan Charta Ind Foll 178 Anno 1… exar

† Commentarius a *Varadaraja*, Vamanacharyae f… (e Kausika gente oriundo) ad *Masakae Kalpasutra* compositus In fine haec इति कल्पव्याख्यायां सतधु प्रपमोऽध्यायादितो नवम ॥ *Vaid*

510

Lit Devan Charta Ind Foll 151

† A Foll 1–38 *Parisishța* appellati tractat… *Katyayanae* tributi *Vaid*

a Foll 1–2^b^ *Yupalakshanam* Incipit

अथातो परिशिष्टानि तदारौ यूपलक्षणं ।
चातुर्वर्ण्यं प्रवक्ष्यामि पृथाणा पशुभिः सह ।
पृथाग्रहने निर्दिष्टा यथान यथाक्रमात् ॥१॥
...तु मायया सेय पौतक चत्रिय स्मृत ।
...यूपसर्ज स्यात्कृत्वा शुद्रं विनिर्दिशत् ॥२॥
...माययः यूप चत्रिये चत्रियो भवेत ।
...तु ...यूप स्यात्कृत्वा शुद्र तु यथाक्रम ॥३॥
...प्रसंगे यत्याम कात्याय...मताभ्रया ।
यूपस्य सपपालस्य स्थमधु कारयेत्तत ॥४॥

b Foll 2^b^–3^b^ *Chhagalakshanam*

c Foll 3^b^–4^b^ *Pratijnaparisishța* Incipit … गोमयस्य पूर्वार्धा का प्रकृतिरितत्स्य

d Foll 5^a–18^b *Pravaradhyaya* In fine haec Iti pravaradhyayasamjnakam ekadasamam parisishtam samaptam

e Foll 18^b–19^b *Ukthaşastram* dvadasamam parisishtam

f Foll 19^b–23^a *Kratusamkhya*-samjnam trayôdasamam parisishtam

g Foll 23^a–38^b *Nigamaparisishtam* chaturdasamam Haec folia Benaris anno 1796 exarata sunt

† B Foll 39–47 *Brahmanáchchhansiprayoga* Incipit अथ ब्राह्मणाच्छंसिप्रयोग । आपो मे होताशसिनस्ता मे होताशसिने । *Vaid*

† C Foll 48–74 *Snanasutrapaddhati*, quo libello *Harijivanamisra* commentarium a se ad *Snanasutra* compositum in compendium redegit *Vaid*

† D Foll 75–111 *Áśvalayanae Grihyasutra* *Vaid*

† E Foll 112–131 *Samavedachhala* Hoc libello literae quaedam, sine ullo dubio ad Samavedae canendi rationem pertinentes, traduntur Incipit वगन । हेतु-तुहुकुपूपेदिद्योदौकुडेगेडेनूपेजूवीहौ ॥१९॥ Capita haec Veyachhala, Áranachhala (i e Aranyakachhala), Úhachhala, Úhyachhala, Ganachhalá, Uttarottarapadachhala, Stobhachhala Anno 1625 a Raghunatha exar *Vaid*

† F Foll. 132–151 *Vishtutayah* Haec pars e commentario quodam ad Samaveda sutra excerpta est Incipit एकाहाहीनसत्रेपु स्तोमोक्तौ ब्राह्मणेन विष्टुतिनाक्ता तत्र सूत्र कारण जातिसहारपद्ययुग्मायुग्मसहारपद्यायुक्तौ ॥ *Vaid*

511

Abhidhanatantra, auctore Jatadhara 434

512

a Kavyaprakasa, auctore Mammata 500

† *b* *Alankaramala*, liber rhetoricus auctore *Surati misra* brahmana, e Kanyakubja oriundo *Hind*

513.

Lit Bengal Charta Europ Foll 16 Post annum 1809 exar

† *a* Foll 1–9 *Chamatkarachandrika*, carmen Bengalicum, auctore *Krishnadasa* *Beng*

† *b* Foll. 10–16 *Prematattvanirupana*, carmen Bengalicum auctore *Krishnadasa* *Beng*

514.

a Dhurtasamagama, auctore Jyotirisvara 281

b Hasyarnavaprahasana, auctore Jagadisvara 311

515.

Sánkhyatattvakaumudi, auctore Vachaspatimisra 573

516.

Lit Bengal Charta Ind Foll 60

† *Vidyasundara*, carmen Bengalicum, auctore *Bharatachandra* *Beng*

517.

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Anno 1822 exar

† *Pothi sadh-sat naminake panthaki*, Sadh sectae instituta religiosa *Hind*

518.

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Anno 1822 exar

† *Nalarajopakhyana*, narratio de Nala et Damayanti 'A tale in the Purbutteuh Dialect' *Dial*

519.

Virudavali, auctore Raghudeva 244

520.

Radharasasudhanidhi, auctore Harivansa 239

521.

Lit Nagar Charta Ind Foll 51

† *Santi Upadeşa*, Şantisarana operis, *Sivanarayanae* tributi, pars *Hind*

522.

Lit Devan Charta Ind Foll 82

† Calendaria annorum 1815 1817, 1818, 1819, 1821

523, 524

Lit Hindust Charta Ind Vol I foll 242 Vol. II foll 271

† *Bhagavatapurana* Hinduice *Hind*

525

Lit Devan Charta Ind Foll 161

† *Vaishnavavartta* octoginta quatuor Vallabhacharyae sectae principum res gestae *Hind*

526.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 119 Anno 1821 exar

† *a* Foll. 1–40 *Jnánaprakása, Mahápralaya, Prathamagrantha,* opera tria a *Jagajjivanadása* composita. *Hind*

† *b* Foll 41–96 *Náchiketupákhyánam,* de Náchiketa narratio philosophica, in duodeviginti sectiones divisa, auctore *Charanadása* *Hind*

† *c* Foll 97–119 *Guruşishyasamváda,* dialogus philosophicus, auctore *Charanadasa* *Hind*

527.

Şráddhachintámaņi, auctore Şivaráma. 710

528.

Lit. Nagar Charta Ind Foll. 258

† *Sántişarana* opus, *Sivanárayanae* tributum *Hind*

529.

Commentarius ad Raghuvanşa carmen, auctore Mallináthi 182

530.

Yoginítantra 530.

531.

a Dvádaşamahávákyavivarana, auctore Vaikuņțhapuri. 557.

b Átmabodha tractatus, Şankarae tributus, cum commentario 547.

c. Vedántasára, auctore Sadánanda. 583

d Aparokshánubhava, tractatus Şankarae tributus. 545

e. Paramárthasára, auctore Abhinavagupta, cum commentario 575

f. Ashțávakrasamhitá. 558.

g Ádityahridayastotramantra. 727.

h Vyásasukasamváda 559

i Dhanyastotra, Sankarae tributum 550

k Panchíkaraņavarttika, auctore Sureşvara. 554

l. Dattátreyáshțottarasatanámastotra. 728

532.

Nilamata. 818

533.

† Opuscula Buddhica *Buddh*

a *Ashțamivratavidhána* (Amoghapásasyashțamivratavidhi)

b *Naipáliyadevatákalyánapanchavinşatika*

c. *Saptabuddhastotra* (sugatávadánoddhritam)

534.

Srutabodha, cum Manoharae commentario 83

535.

Paramárthasára 838

536.

Mayurasataka, auctore Mayura. 819

537.

Lit Devan Charta Ind. Foll 14

† Particula commentarii a *Sáyana* ad *Şatapatha* librum primum scripti *Vaid*

538.

Áryasiddhánta, auctore Áryabhațța. 770

539.

a Áryasiddhántae pars 769

b Áryasiddhánta, auctore Áryabhațța 771

540.

Bhagavadgítae caput quintum decimum 803

II MILL

1.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishņamisra. 2

2.

a Ánandalahari, auctore Şankara, cum commentario 170.

b Gitagovinda, auctore Jayadeva, cum commentario 223.

3.

Lit Devan Charta Ind Foll 127 Anno 1834 exar
† *a* Foll 1–29 *Chhandogya Upanishad*
† *b* Foll 30–127 *Chhandogyopanishadbhashya*, auctore *Sankaracharya* *Vaid*

4

Kriyayogasara, Padmapuranae pars 56

5

Yuktikalpataru Bhojae regi tributus 800

6

Samkshepasankarajaya Madhavae tributus 628

7.

Lit Bengal Charta Ind. Foll 139
† *Chhandogyabhashyatika* commentarius ad *Sankarae Chhandogyabhashyam*, auctore *Anandajnana* *Vaid*

8

a Commentarius ad Prakritapingalam, auctore Vamanacharya. 460
b Metrorum Pracriticorum doctrina, auctore Pingala 497

9

Sivapurana 129

10.

Kumarasambhava, auctore Kalidasa 189

11.

Suryasiddhanta, cum Dadabhâ's commentario 772

12

Commentarius ad Suryasiddhanta opus auctore Bhudhara 773

13

Advaitaratnarakshana, auctore Madhusudana 555

14.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70
† *Chhandogyamantrabhashya*, auctore *Gunavishnu* Incipit

मन्त्रभाष्य समालोक्य यज्ञविद्यामशेषतः ।
निखिलश्राद्धमन्त्राणां व्याख्येयं स्याप्यते मया ॥

Hoc libro preces et versus, quorum initia in *Gobhilae Grihyasutra* occurrunt, explicantur Kanda I fol 42ª, II fol 60ᵇ, III fol 66ᵇ Quarti libri finis desideratur Cf Mill 21 *Vaid*

15.

Chhandahṣastra, auctore Pingala 458

16

Prakritaprakasa, auctore Vararuchi 409

17

Bhojaprabandha, auctore Ballala 320

18

Brahmavaivartapurana 69

19

Samkshepasankarajaya, auctore Madhava, cum Dhanapatis commentario 627

20

Rajatarangini, auctore Kalhana, cum continuationibus 314

21.

Lit Bengal Charta Ind Foll 53
† *Chhandogyamantrabhâshya*, auctore *Gunavishnu* Cf Mill 14 Hic codex, qui textum paulo variantem continet in fine libri secundi desinit *Vaid*

22, 23.

Lit Bengal Charta Ind Vol I foll 178 Vol II foll 165 Anno 1809 exar
† *Mahâbharata*, a *Kasiramadasa* versibus Bengalicis redditum *Beng*

24—26[b].

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ. Vol. I foll 298 Vol II foll 334 Vol III foll 293 Vol IV foll 324. Anno 1835 exar

† *Vedárthaprakáşa*, commentarius ad *Rigvedam*, auctore *Sáyana*

Codd 24, 25 Ashṭaka I
Cod 26[a] Ashṭaka II
Cod 26[b] Ashṭaka III *Vaid.*

27.

Lit Devan Charta Ind Foll 105

† *Tandyabráhmana* *Vaid*

28.

Kumarasambhava carminis capita interpolata 190

29.

Lit Devan Charta Ind Foll 91. Anno 1833 exar.

† *Chhandogya Upanishad*, cum commentario, *Mitákshara* appellato, quem *Nityánandáşrama*, Purushottamasramae discipulus, composuit. *Vaid*

30.

Sankaravijaya, auctore Anantánandagiri 625.

31.

Badarayanasutra, cum Sankarae commentario 534

32.

Lit Devan Charta Ind Foll 26 Anno 1834 exar.

† *Sámavedasamhita*, samhitápáṭha, púrvárchika, sine accentibus *Vaid*

33.

Kathásaritságara, auctore Somadeva 325

34.

Lit Devan Charta Ind Foll 52

† *Gopathabráhmana*, ad Atharvavedam pertinens *Vaid*

35.

Lit. Devan. Charta Europ Foll 30 Anno 1837 exar

† *a.* Foll. 1—14 *Atharvavedae Upanishad* recentioris mae. *Krishnopanishad*, *Gopálottaratápini*, *Vasudevopanishad*, *Gopíchandanopanishad*, *Rámopanishad* (Hanumaduktá), *Yogarájopanishad*, *Sundarítápiní*, *Mrityulangalopanishad*, *Krishnopanishad*, *Krishnapurushottamasiddhántopanishad* *Vaid*

† *b* Foll 14—30 *Mundaka Upanishad*, cum commentario, Mundakopanishaddipika appellato, auctore *Şankaránanda*, Anandatmanis discipulo *Vaid*

36.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 150

† *Kalpasútra*, Mahávirae pontificis vita, auctore *Bhadrabáhu* *Jain.*

37—40.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ Vol I foll 353 Vol. II foll 287 Vol III foll. 471 Vol IV. foll. 311

† *Sureşvaravárttikaṭiká*, commentarius ad Vrihadaranyakabháshyavárttika, quo Sureşvara Vrihadaranyakopanishadbháshya illustravit, auctore *Anandajnána* Suddhánandae discipulo *Vaid*

41.

Vidvanmodatarangini, auctore Rámadeva 629

42.

a Panchakrosamáhátmya 71
b Gayámáhátmya 118
c Mathurámahátmya 108
d Kákarudrasamváda. 795

43.

Nauká, commentarius ad Mantramohadadhi librum, auctore Mahídhara 155

44.

Kumarasambhava, auctore Kálidása, cum Mallinathae commentario 184

45.

Kumárasambhavae libri interpolati 191.

46.

† *a* Foll 1–106. *Yájnikadevae* ad librum vicesimum quintum *Kátyáyanaşrautasútra* praeceptorum (práyaschitta) commentarius. *Vaid.*

b. Mímánsányáyaprakása, auctore Ápadeva. 524.

c Panchadaşí, auctore Bháratítírtha. 540.

47.

a. Samgítanaráyana, auctore Náráyanadeva. 480.

b. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 477.

c. Samgítaratnákara, auctore Sárngadeva. 472.

d. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 479

48.

a. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 478.

b —— —— —— 476.

c. Samgítaratnákara, auctore Sárngadeva. 473.

49.

Samgítaratnákara, auctore Şárngadeva 471.

50.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 46. Post annum 1833 exar

† *Agnishtomahotra*, tractatus Vedicus. Incipit: ओं ज्योतिष्टोमोहोत्रं करिष्यमाणं पृच्छति को यज्ञः क ऋत्विजः का देदिक्षेति। *Vaid.*

51.

Adhyátmarámáyana, Brahmándapuránae pars. 72.

52.

Sarvadarşanasamgraha, auctore Mádhava. 623.

53.

Chhandahşástra, auctore Pingala. 457.

54.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 30 Post annum 1830 exar.

† *Átharvanarahasya*, Atharvavedae apologia (Brahmavedadúshanoddhára), hoc seculo ineunte a *Dhíragovindaşarman* composita. Incipit:

वाचस्पत्यादिदिविषद्गुतनूतनविग्रहां।
नीरकुन्देन्दुधवलां शारदामुपास्महे।१।
विदितनिखिलविद्यः स्यातलेखर्षभश्रीर्
Valisan (i e. Wilson) इति किलायं भाष्यते भूमिपालः।
Tad-uparachita-vrittir Dhíragovindaşarmá
कमपि लघुनिबन्धं तुर्यवेदे तनोति॥२॥

Átharvanopanishadum enumeratio non sine fructu erit. *Vaid.*

55.

Dharmasástra, auctore Yájnavalkya. 630.

56.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 53 Anno 1839 exar

† *Gopathabráhmana*, ad Atharvavedam pertinens *Vaid.*

57, 58.

Lit Devan Charta Ind Vol. I foll 279 Vol. II. foll. 304. 'Anno 1722 exar.'

† *Trishashtilakshanamahápuránasamgraha*, epos Jainicum, auctore *Jinasena.* Codicibus nostris capita 47 libri primi (ádikhanda) continentur. Opus a *Jinasena* inchoatum inde a capite quadragesimo tertio *Gunabhadra* absolvit. *Jain.*

59, 60.

Bháttadípiká, auctore Khandadeva. 836, 837

61.

a. Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimişra. 570.

b. Yogasútra, a Patanjali composita, cum Bhojidevae commentario. 561.

62.

a. Yogavásishthasára, cum Mahídharae commentario. 564.

b. Vedántasára, auctore Sadánanda 552.

c. Aparokshánubhútisudhárnava, tractatus Şankaráchárvae tributus. 544.

d. Átmabodha, libellus Şankaráchárvae tributus. 546.

e. Ánandalaharí, auctore Şankara. 171.

63.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Anno 1681 a Sankarají (Amadávádamadhye) exar.

† *Sámaveda*, samhitápátha. *Vaid.*

64.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 162. Anno 1511 in urbe Girapura (Raulaşríudisamvvavijayarájye) exar

† *Vrihadáranyabháshya*, commentarius ad Vrihadáranyaka Upanishad, auctore *Sankaráchárya* Folia १२५–२२४ desiderantur. *Vaid.*

65.

Lit Devan Charta Ind. Foll 117

† *a* Foll. 1–66. *Sámaveda*, púrvárchika, padapátha. Anno 1675 exar *Vaid*

† *b* Foll 67–117 *Sámaveda*, Áranyakagána *Vaid*

66.

Lit. Devan Charta Ind Foll 123 Anno 1727 a Kásíráma exar

† *Sámaveda*, Veyagana *Vaid*

67.

Karpúramanjarí, auctore Rájasekhara 313

68, 69.

Lit. Devan. Charta Ind Vol I. foll 307. Vol. II foll 298 Folia ६४–३६९ satis antiqua manu, reliqua anno 1835 exarata sunt

† *Vrihadáranyakabháshyavárttika*, commentarius Sankaráchāryae ad Vrihadáranyakopanishad a *Sureșvara* metrice expositus *Vaid.*

70.

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Anno 1566 (Rávatagorá Chauhánavanse) exar

† *Parșvanáthakávya*, carmen Sanscriticum, quo Parșvanáthae pontificis (arhat) res gestae enarrantur, auctore *Padmasundara* *Jain*

71.

Sankhyatattvakaumudi, auctore Váchaspatimisra 571

72.

Gítagovinda, auctore Jayadeva, cum Náráyanae commentario. 221.

73.

Şişupálavadha, auctore Mágha. 193

74.

a Práyaschittapaddhati, auctore Kámadeva 709

† *b* Foll 1–33 Glossa ad Ánandatírthae Prașnopanishadbháshyatíká (Shatprașnopanishad?) commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu*. *Vaid*

† *c*. Foll 34–49 *Íșopanishadbháshyatíkavivarana* glossa ad Ánandatírthae Íșopanishadbháshyatíká commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu* *Vaid*

d Yogavásishthasára, cum Mahídharae commentario 563

75.

Rudrajápya, cum Uvatae commentario 724

76.

Lit Devan Charta Europ Foll 351 Anno 1833 exar

† *Niruktavritti*, commentarius ad Yáskae Niruktam auctore *Durgáchárya* Adhyáya 1–6 *Vaid*

77.

a Gáyatríbháshya 722
b Mathurámáhátmya 107
c Prayágamáhátmya 60

78.

Sákuntalopákhyána. 21

79

Index ad Purána et alia opera 142

80.

Lit Devan Charta Ind. Foll 227

† *Atharvaveda*, samhitápátha, cum accentibus Kánda 1–6 et 11–20 *Vaid*

81.

Lit Devan Charta Ind. Foll 68 Anno 1561 exar
† *Samaveda*, Uhyagana *Vaid*

82, 83.

Jaiminiyanyayamalavistara, auctore Madhava 528, 529

84.

Lit Devan Charta Ind Foll 271 Anno 1583 (Stambhatirthanagare) exar
† *Latyayanasutra*, cum *Agnisvamins* commentario Prapáṭhaka 1–10 *Vaid*

85

Lit. Devan Charta Ind Foll 221
† *Katyayana Ṣrautasutra* Foll 1–117 (purvardha) anno 1600 a Paramananda, foll 118–221 anno 1695 a Jageśvarisanghaji exar *Vaid*

86, 87.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 227 Vol II foll 213
† *Vajasaneyisamhita*, jaṭapaṭha *Vaid*

88

Lit Devan Charta Ind Foll 103 Anno 1610 exar
† *Samaveda*, padapaṭha, uttararchika. *Vaid*

89

Sankhyatattvakaumudi auctore Vachaspatimisra 57[illegible]

90.

Lit Devan Charta Ind Foll 172
† *a* Foll 1–26 *Chhándogya Upanishad* *Vaid*
† *b* Foll 27–172 Commentarius, *Padarthakaumudi* appellatus ad Anandatirthae Chhandogyabhashyatíkam, auctore *Vedesabhikshu* Vyásatirthae discipul

De Vyasatirtha magistro auctor in prooemio haec profert [illegible] Jayaryanishevakam n *Vaid*

91.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 94
† *a* Foll 1–6 *Áranyaka*, Samavedae pars Anno 1603 exar *Vaid*
† *b* Foll 7–76 *Samaveda*, padapátha, purvarchika. *Vaid*
† *c* Foll 77–94 *Samaveda*, Stobhaprakriti Anno 1611 exar *Vaid*

92

Lit Devan Charta Ind Foll 323
† Commentarius ad Vrihadaranyaka Upanishad (Madhyandinasakha), auctore *Dviveda-Ganga*, Dviveda Narayanae filio *Vaid*

93.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 267 Anno 1697 exar
† *Vajasaneyisamhita*, samhitápaṭha Adhyaya 1–40 *Vaid*

94

Lit Devan Charta Ind Foll 160 Anno 1773 exar
† *Áśvalayanae Srautasutra* Adhyaya 1–12 *Vaid*

95

Raghuvansa, auctore Kalidasa 178

96

Lit Devan Charta Ind Foll 44 Annó 1772 exar
† *Áśvalayanae Grihyasutra* *Vaid*

97.

Kumárasambhava auctore Kalidasa 185

98, 99

Lit Devan. Charta Ind Vol I foll 183 Vol II foll 208 Anno 1553 a Gopala, Narayanae filio, exar
† *Samaveda*, Uhagana *Vaid*

100, 101.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 203 Vol II foll 195 Prior pars anno 1829, altera anno 1835 exar

† *Vajasaneyisamhita*, samhitápatha Adhyaya 1–40 *Vaid*

102

Rudrajapa 723

103

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Anno 1751 exar

† *Brahmatvapaddhati*, auctore *Ramakrishna* (Dikshita°) Damodarae filio, *Nahnabhai* cognomine gaudente Hoc libello auctor, quae Brahman antistitis in Samagarum ritibus officia sint, exposuit Incipit अथ सामगानां ब्रह्मत्वपद्धतिरुच्यते । तत्रादौ ब्रह्मवरणं । श्रौतान्नीन् अहमा धास्ये । तत्र मे त्वं ब्रह्मा भव ॥

Dhanvibhashyam semel laudat *Vaid*

104.

Sraddha, preces in parentalibus adhibendae 712

105.

a Devimahatmya 100
b Prayagamáhatmya 96

106

Lit Devan Charta Ind Foll 22

† *a* Foll 1–16 *Kathavalli Upanishad* *Vaid*
† *b* Foll 17–22 *Kena Upanishad* *Vaid*

107.

Badarayanasutra auctore Badarayana 533

108

Lit Devan Charta Ind Foll 120 Anno 1711 exar

† *Vrihadaranyakopanishad* *Vaid*

109

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Anno 1713 a Lalaka parum accurate exar

† Insunt quinquaginta duae *Upanishad* ad Atharvavedam pertinentes, quas additis codicis foliis ordine alphabetico enumeravi *Atharvasikha* 6 fol 32^{a} *Atharvasiras* 7 fol 33^{a}, *Amritavindu* 19 fol $7[?]^{a}$ *Atman* 28 fol 93^{a}, *Anandavalli* 44 fol 190^{a} *Aruneya* 25 fol 87^{b}, *Asrama* 52 fol 224^{a}, *Kathavalli* 35 36 fol 143^{a}, *Kanthasruti* 26 fol 91^{a}, *Kalagnirudra* 47 fol 196^{b}, *Kena* 37 fol 146^{b}, *Kaivalya* 50 fol 217^{a} *Kshurika* 4 fol 21^{b}, *Garbha* 8 fol 37^{a}, *Chulika* 5 fol 23^{b}, *Jabála* 51 fol 220^{b} *Tejovindu* 21 fol 80^{b} *Dhyánavindu* 20 fol 79^{a}, *Nadavindu* 17 fol 72^{a} *Naráyana* 38 fol 149^{a}, *Nilarudra* 16 fol 70^{a} *Nrisinhapurvatapaniya* 29–33 fol 113^{b}, *Nrisinhottaratapaníya* 34 fol 130^{a}, *Paramahansa* 43 fol 180^{a} *Pinda* 27 fol 92^{a}, *Prasna* 2 fol 18^{b}, *Pránagnihotra* 11 fol 47^{a}, *Brahman* 3 fol 19^{b} (incipit ब्रह्मविद्या प्रवक्ष्यामि), *Brahman* 10 fol 43^{b} (incipit अथास्य पुरुषस्य चत्वारि स्थानानि भवन्ति), *Brahmavindu* 18 fol $4[?]^{a}$ *Bhriguvalli* 45 fol 194^{a}, *Maha* 9 fol 39^{b} *Mandukya* 12–15 fol 67^{b}, *Mundaka* 1 fol 9^{b}, *Yogatattva* 23 fol 83^{a}, *Yogasikhá* 22 fol 81^{b}, *Ramapurvatapaníya* 48 fol 206^{a}, *Ramottaratapaniya* 49 fol 213^{b} *Rudra* 46 fol 195^{b}, *Vrihannárayana* 39 40 fol 161^{a} 172^{a}, *Samnyasa* 24 fol 85^{b}, *Sarva* 41 fol $1[?]5^{a}$ *Hansa* 42 fol 178^{a} *Vaid*

110.

Sivagita 61

111

a Bhagavadgita 23
b Vishnusahasranamakathana 29
c Bhishmastavaraja 27
d Vaishnavi anusmriti 34
e Gajendramokshana 36

112

a Bhagavadgita 22
b Vishnusahasranamakathana 28
c Bhishmastavaraja 26
d Vaishnavi anusmriti 33
e Gajendramokshana 35
f Ramachandrastavaraja 161
g Ramagita 731
h Ramamantrapatala 732
i Sriramapaddhati, auctore Ramanuja 733
k Ramasahasranamastotra 152
l Janakisahasranamastotra 16
m Gayatrimantra 166

n [Mantramuktávalí] 146
o Nárayanavarman 89
p Rámakavacha 153
q Lakshmanakavacha 165
r Hanumatkavacha. 164

113

† *a* Foll 1–17 *Karmapradípavivriti*, commentarius ad *Karmapradípa* librum, auctore *Şivarama*, Şuklavisrámae filio Incipit

प्रणम्य तात विश्राम विघ्नेश जगदम्बिका ।
कर्मप्रदीपविवृतिं करोमि विदुषां मुदे ॥

Verbis अथेति मंगलाय । आनन्तर्याय वा । माध्यंदिनशाखीयसूत्रप्रणयनानन्तरं ॥ Karmapradípam *Katyáyanae* tribuit In codice nostro primae lectionis commentarius exstat *Vaid*

b Şandilyasutra, cum Svapneşvarae commentario 560

114.

Lit Devan Charta Europ Foll 244 Anno 1834 exar

† *Vedadípa*, commentarius ad Vájasaneyisambitam, auctore *Mahídhara* Adhyáya 1–18 *Vaid*

115.

Lit Devan Charta Ind Foll 64

† *Ejusdem commentarii* adhyaya 16–18 *Vaid*

116, 117.

Lit. Devan Charta Ind Vol I foll 291 Vol II foll 227

† *Şatapathabrahmana* (Kaṇvasakhá)

Vol. I Foll 1–100 I ekapádika, foll 101–159 II havirvajna (anno 1839 exar), foll 160–208 IV adhvara (prathamánsa), foll 209–291 V graha. Liber quartus et quintus anno 1595 exarati sunt

Vol II Foll 1–12 VI vajapeya, foll 13–40 VII rajasuya, foll 41–65 X chiti, foll 66–104 XII agnirahasya (haec omnia anno 1835 exarata sunt), foll. 105–154 XIV madhyama (lit. antiqua exar), foll 155–184 XV asvamedha, foll 185–227 XVII upanishad *Vaid*

118.

Lit. Devan Charta Ind Foll 196

† *Kátyayanasutrabháshya*, commentarius ad Katyayanae Şrautasútra, auctore *Karka* Foll 1–35 adhy 3 8, 31–4. 15, 30 Reliquis adhyáya 12–26 continentur Folium ultimum desideratur *Vaid*

119.

Lit. Devan Charta Ind Foll 112

† *Baudháyaníyaprayogasára*, rituum domesticorum secundum Baudhayanam expositio, versu epico composita Folium ९, necnon finis libri desideratur *Vaid*

120.

Lit Devan Charta Ind Foll 126

† *a* Foll 1–40 *Aitareyopanishadbháshya*, commentarius ad priorem Bahvrichabráhmanopanishadis partem Incipit इष यथा इत्याद्या यज्ञुपचाराणोपनिषत्तस्या इदं विवरणमल्पग्रन्थमुखावबोधार्थमारभ्यते । Codice nostro tres lectiones et quartae initium continentur *Vaid*

† *b* Foll 42–63 *Şankarae* commentarius ad *Kathavalli Upanishad* Anno 1673 exar *Vaid*

† *c* Foll 64–111 *Şankarae* commentarius ad *Taittiríya Upanishad* Anno 1618 exar *Vaid*

† *d* Foll 112–126 *Şankarae* commentarius ad *Mandukya Upanishad* (prathamaprakarana) Anno 1677 a Şivananda, Mádhavaramanandasarasvatis discipulo, exar *Vaid*

121–124.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 325 Vol II foll. 296 Vol. III foll 315 Vol IV foll 289

† *Şatapathabráhmana* (M S)

Vol. I Foll 1–117 havirvajna (anno 1651 a Sadaşiva, Purushottamae filio, in urbe Vriddhanagara exar), foll 118–200 ekapadika, foll 201–325 adhvara (anno 1650 a Sadasiva exar, et anno 1689 a Someşvara accentibus instructum)

Vol. II Foll. 1–90 graha (anno 1649 a Damodara, Purushottamae filio, in urbe Vriddhanagara exar), foll 91–158 sava (ab eodem scriba exar), foll 159–296 ukhásambharana (anno 1572 exar)

Vol. III Foll 1–60 hastighata (anno 1650 a Damodara, Purushottamae filio exar), foll 61–132 chiti (eodem anno ab eodem scriba exar), foll 133–197 samchiti (a Sadasiva, Purushottamae filio, exar, et anno 1688 a Vidyadhara, Prabhujikae filio, accentibus notatum), foll 198–256 agnirahasya (anno 1650 a Dámodara exar., et anno 1659 a Prabhujika, Krishnae filio accentibus notatum), foll 257–315 ashtádhyayi (eodem anno ab eodem scriba exar)

Vol IV Foll. 1–62 madhyama (anno 1650 exar), foll 62–122 aşvamedha (eodem anno exar), foll 123–289 áranyaka (a Pítambara exar) *Vaid*

125, 126.

Lit. Devan Charta Ind et Europ Vol I foll 178 Vol II foll 198 Foll 1–52 voluminis prioris (adhy 1–3) a manu seculi septimi decimi proficiscuntur, reliqua post annum 1833 exarata sunt.

† *Vedadipa* commentarius ad Vajasaneyisamhitam, auctore *Mahidhara* *Vaid*

127.

Lit Devan Charta Europ Foll 110

† *a* Foll 1–13 *Hotrisamsthajapa* Incipit नम प्रवक्ते नम उपद्रष्टे नमोऽनुख्यात्र क इदमनुवक्ष्यति etc *Vaid*

† *b* Foll 14–17 *Jyotisha*, tractatus astronomicus, ad Vedas adjunctus (Vedanga) *Vaid*

† *c* Foll 18–65 *Baudhayanadarşapurnamasaprayoga* Incipit उक्तान्वाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा कक्षारमश्रु लोमनखानि वापयित्वा सपत्नीक स्नात्वा etc In fine haec leguntur Ity *Ásvalayanopayogí* Baudhayanadarşapurnamasaprayogah samáptah *Vaid*

† *d* Foll 66–110 *Ásvalayana Grihyasutra* *Vaid*

128

Lit Devan Charta Ind Foll. 108

† *Vájasaneyisamhita* samhitapatha sine accentibus *Vaid*

129, 130

Parásarasmritivyákhya, auctore Madhava 638, 639

131, 132

Mahábháratae libri duo 14 15

133–136

Bhágavatapurána. 82–85

137, 138

Lit. Devan. Charta Ind Vol. I foll 162 Vol II foll. 142

† *Prajnápáramitá* liber Buddhicus Codice nostro capita 1–32 continentur *Buddh*

139–141

Ramayana, Valmíki tributum 39–41

142

Lit Devan Charta Europ Foll 355 Anno 1839 exar

† *Niruktavritti*, commentarius ad Yaskae Niruktam auctore *Durga* *Vaid*

143.

Bhagavatapuranae libri 6–9 88

144

Lit Devan Charta Ind Foll 164. Anno 1730 a Krishnachanda, Ramachandrae filio, in urbe Amadabad exar

† *Nirukta*, vocabulorum et locorum Vedicorum explicatio, auctore *Yaska* *Vaid*

145

Naganandanataka, auctore Harsha 821

III WALKER

122

Lit Devan Charta Ind Foll 67

† Calculationes astronomicae, secundum systema Europaeum *Mahr*

123.

Anumanamulatippani auctore Mathuranátha 59

124, 125

Lit Devan Charta Ind Vol I foll. 17– Vol II foll 187

† *a* Vol I et Voluminis II foll 1–156 *Jirdékagamasutra* liber Jainicus cum glossa Guzzeratica, a *Malayagirisuri* (Karamunimunişaşivarshe, sed cujus aerae?) composita. Hacc pars anno 1740 (Dhamarukanagaramadhye) exarata est *Jain*

† *b* Foll 157–187 *Gunasthanaprakarana*, de quatuordecim gradibus, quibus homines ad summam beatitudinem ascendant liber Jainicus a *Ratnasekhara*, Vajrasenae discipulo, compositus Adscriptus est auctoris anonymi commentarius Textus incipit

गुणस्थानक्रमारोहहतमोह जिनेश्वर ।
नमस्कृत्य गुणस्थान स्वरूप किंचिदुच्यते ॥१॥
चतुर्दशगुणश्रेणिस्थानकानि तदादिम ।
मिथ्यात्वाख्य, द्वितीय तु स्थान सास्वादनाभिधं ॥२॥
तृतीय मिश्रक तुर्यं सम्यग्दर्शनमव्रत ।
श्राद्धत्व पचम, षष्ठ प्रमत्तश्रमणाभिध ॥३॥
सप्तम त्वप्रमत्त चापूर्वकरणमष्टम ।
नवम चानिवृत्त्याख्य, दशम सूक्ष्मलोभक ॥४॥
एकादश शातमोह, द्वादश क्षीणमोहक ।
त्रयोदश सयोग्याख्यमयोग्याख्य चतुर्दश ॥५॥

Desinit in disticho

इत्युद्धृतो गुणस्थानरत्नराशिः श्रुतार्णवात् ।
पूर्वर्षिसूक्तिना चैव रत्नशेखरसूरिणा ॥१३२॥

Ad vocem ultimam scholiasta haec adnotat कैरुद्धृतो रत्नशेखरसूरिभिर्बृहद्गच्छीयश्रीवज्रसेनसूरिशिष्यैः श्रीहेमतिलकसूरिपट्टप्रतिष्ठितैः श्रीरत्नशेखरसूरिभिः स्वपरोपकाराय प्रकरणरूपतया प्रकटित इत्यर्थः ॥

Haec pars anno 1706 exarata est. *Jain*

126, 127

Ṣarngadharapaddhati, auctore Sarngadhara. 215, 216

128

† *a* Foll 1–16 *Meghamala* libellus, auctore *Ketalikirti* quo nubibus singulis anni diebus surgentibus quid portendatur, exponitur *Guzz*

b Nakshatrasamuchchaya auctore Lallavarahasuta 785

c Nalodaya, cum Gaṇesae commentario 219

d Ratnakoshakankavichára. 613

129

a Chaṇḍ kamáhatmya 98

b Mah mnah stava, cum Ahobalae commentario 237

c Draupadivastraharana 211

d Rámakrishnakavya auctore Surya 240

e Karmavipaka. 641

f Vakratundashṭaka 243

g Bhairavastotra 729

h Ganeṣastavaraja 78

i Ganapatistotrani 730

130.

Adhyatmaramayana 74

131

a Sarasvatiprakriya, auctore Anubhutisvarupa 382

b Bhaktiratnavali auctore Vishnupuri 90

132

† *a* Foll 1–12 *Bhashabhushana*, libellus rhetoricus, auctore *Jasvantsingh* *Hind*

† *b* Foll 13–30 *Manamanjari*, glossarium synonymicum auctore *Nandadasa* *Hind*

c Itihásasamuchchaya 38

d Laghuṣivapurana. 127

133.

Kurmapurana. 44.

134.

Srimalamahatmya 130

135.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 166

† *a* Foll 1–10 *Jicharanachihnamahatmya*, de insignibus quae in Krishnae pedibus sculpta sunt colendis tractatus, e versibus Sanscriticis et Hinduicis constans, auctore *Hariraya* Libellus ab Hariṣankara exaratus est. *Hind*

† *b* Foll 12–129 Partes duae *Sinhasanadvatrinsat* carminis a *Samaladasa* Guzzeratice scripti. *Guzz*

† *c* Foll 130–166 *Nandarayavartta*, carmen Guzzeraticum, auctore *Samaladasa* *Guzz*

136

Lit Devan Charta Ind. Foll. 48 Anno 1775 (श्रीभुजनगरमहाशुभस्थानमध्ये) exar

† Hoc codice carmen continetur, quo Kachha regionis principes celebrantur *Dial*

137

a Vṛikshayurveda, auctore Surapála 768

b Commentarius ad Anumanachintámanim 598

c Commentarius ad Anumanadidhitim, auctore Bhavananda. 597

d Madhyasiddhantakaumudi, auctore Varadaraja. 369

e Dhaturatnamala auctore Devadatta. 760

f Nad pariksha, Kálajnana, Mutrapariksha. 749

g Sannipatakalika, Pakádhyaya, Vajíkarana. 758

h Satastokichandrakala, auctore Vopadeva 757

i Foll. 178–215 *Ramavinodae* libri medici a *Ramachandra* Padmarangae discipulo, scripti pars *Hind*

138.

Mallináthae commentarius ad Kirátarjuniya carmen 19?

139

Lit Devan. Charta Ind. Foll 97 Anno 1698 exar

† *Rasikapriya* liber rhetoricus in capita sedecim divisus quem *Keṣavadasa* anno 1592 composuit, et *Indrajit* dicto, principis filio dedicavit. *Hind*

140–142

Revamahatmya 114–116

143

Raguvamsa kavya auctore Madhava, cum Vachaspatis commentario 746

144.

a Dvarakámahátmya 124

† *b* Foll 102–218 Aṣvalayanasakhokta *Mantrasamhitá* Hoc libro et hymni et tractatus quidam Vedici continentur fol. 106ᵃ *Saura* fol 107ᵃ *Purushasukta* fol 110ᵃ *Vishnusukta* fol 114ᵃ *Vamanasukta* fol 115ᵇ *Harisukta* fol 116ᵃ *Devisukta* fol 117ᵇ *Sarasvatisukta* fol 120ᵇ *Rudrasukta* ibid *Somarudram* fol. 12?ᵃ *Somasukta* fol 122ᵇ *Duhsvapnanáṣano mantraḥ* fol 123ᵃ *Adityasuktam rigurogaghnam* fol 123ᵇ *Gosukta* fol 1?7 *Svastiváchanamantrah* fol. 130ᵃ *Abhishekamantráh* fol 131ᵇ *Garbhadhanadikramena mantraḥ* fol 133 *Anavalobhanamantráh* fol 135 *Simanton ayana* fol. 136ᵇ *Navagrahamantráh* fol 138ᵇ *Sántisukta* fol 144ᵇ *Ratrisukta* fol 15?ᵃ *Medhasukta* fol 163ᵇ *Oshadhisukta* fol 164ᵇ *Parjanyasukta* fol. 17?ᵇ *Aṣvatthamantrah* fol. 178ᵃ *Vivahahomopayukti mantráh* fol 180ᵇ *Sthalipáká mantraḥ* fol 183ᵇ *Purnáhutimantráh* fol 184ᵇ *Navánnasthálipáká mantrah* fol 185ᵃ *Sarvatobhadramandaladevatá mantráḥ* fol 18?ᵇ *Sráddhopayogino mantráḥ* fol 19?ᵃ *Riktapoghnani* fol 199 *Pitrisukta*.

Fol 204ᵇ *Somotpatti*[1] fol 205ᵃ *Pranagnih* ra fol 206ᵇ *Charanavyuha* fol. 212ᵃ *Ṣrisukta* ibid *Daṣavidhasnanamantraḥ* *Vaid*

145, 146.

Commentarius ad Varahamihirae Brihatsamhitam, auctore Bhattotpala 777, 778

147–150.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Ind Vol. I. foll 188 Vol II foll 188 Vol III foll 190 Vol. IV foll 198

† *Avataracharitra* vel *Chaturvinṣatyavataracharitra*, quo carmine *Narahara*dasa, Barahaṭa cognomine praeditus, viginti quatuor Vishnus manifestationes, Rámayanam et Bhagavatapuranam secutus dialecto Hindu ica celebravit. Opus anno 1679 compositum, et anno 1802 exaratum picturisque permultis ornatum est. *Hind*

151.

a Brihadabhidhanachintamani auctore Hemachandra 426

† *b* Foll 107–216 *Maniratnamala* tractatus philosophicus *Sankaracharyae* tributus Sanscritice cum commentario *Guzeratico* Textus ab hoc disticho incipit

अपारसंसारसमुद्रमध्ये निमज्जतो मे शरणं किमस्ति ।
गुरो कृपालो कृपया वदैतद्विश्वेशपादाम्बुजदीर्घनौका ॥ *Guz*

152

Lit Devan Charta Ind Foll 289

† *a* Foll 1–161 *Ramachandrachandriká* carmen anno 1602 a *Keṣavadasa* (Misrakeṣava) compositum, Ramae res gestas capitibus (prakaṣa) triginta novem celebrans *Hind*

† *b* Foll 162–189 *Uvvaṣinamamalá* glossarium synonymicum dist cha 305 continens, ab auctore anonymo[2], e Mathura gente oriundo anno 1614 compositum Haec fol ? anno 1800 exarata sunt. *Hind*

c Bhartriharisata, auctore Bhartrihari. ?45

d Gitagovinda auctore Jayadeva. ? 5

e Vlamandarastotra 2 7

f Lakshmistotra, Agastyae tributum. 24

[1] Hic libellus a Sámavedae parisishta differt

[2] Nam Sromani merum epitheton est Neque ex verbis quae in subscriptione leguntur आग्यसमसम्पदिजन्मनिदर्पदेय Manjamisra Sromani nomen fingi debebat.

153.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 176 Anno 1810 (Kachhadese Bhujanagaramadhye) exar

† *Panchakhyana*, i e Panchatantra, Guzzeratice Versus plerique in Panchatantra reperti Sanscritice communicati et dialecto vernacula versi sunt *Guzz*

154

Lit Devan Charta Ind Foll. 227

† *Panchopakhyana*, i e *Panchatantra*, versibus Mahratticis redditum Disticha Sanscritica vernaculis praeposita sunt. *Mahr*

155, 156.

Kálidasae *Raghuvansa*, cum Mallinathae commentario 175 176

157.

a Pretamanjari, Garudapuranae pars 46
b Prasnarnava, auctore Narayanadasa. 786
c Bhaktiratnavali, auctore Vishnupuri 91
d Şrishaváyana, Romakasiddhantae pars 796

158.

Narasinhapurana 138

159.

a Muhurtadipaka, auctore Mahádeva 790
b Rasendrachintamani, auctore Ramachandra 762
† *c* Foll. 134–172 Pars *Sinhasanadvatrinşat* carminis a *Samaladasa* scripti Haec folia anno 1809 exarata sunt *Guzz*

160.

Vrihadbrahmottarakhanda, Skandapuraṇae pars 126

161.

a Kavyakalpalatavṛittiparimala 497
b Dhatupaṭha, a Punyasundara alphabetice dispositus 379
† *c* Foll 84–95 Pars *Sinhasanadvatrinşat* carminis, a *Şamaladasa* scripti *Guzz*
† *d* Foll 97–137 *Sundaraşringara*, liber rhetoricus, a *Sundara* anno 1632 compositus *Hind*
e Vivahavṛindavana, auctore Kesavarka 791

162.

a Commentarius ad Naishadhiyacharitam auctore Naráyana 207
b Sisupalavadha, auctore Magha 195
c Ákhyatavadavivechana, et Nañvadatippani 616
d Graharamakutuhala, auctore Bhaskara 774
e Kalyanarajacharitra, auctore Madana 228

163, 164.

Brahmavaivartapurana. 67, 68

165.

Brihajjátaka, auctore Varahamihira, cum Bhaṭṭotpalae commentario 780

166.

a Maghamahatmya, Padmapuranae pars 57
b Karttikamahatmya, Padmapuranae pars 59
† *c* Foll 91–132 Pars *Sinhasanadvatrinşat* carminis, a *Şamaladasa* scripti *Guzz*

167.

Bhagavadgita, cum Subodhani commentario 25

168.

a Smritikaumudi, auctore Visvesvara. 653
b Vibhramasutra, Hemachandrae tributa. 380
† *c* Folium 115 Initium libri Jainici Incipit तेण कालेण २ हत्यिसीसए णाम णगरे हुत्या । *Jain*
d Dhatupaṭha, secundum Hemachandrae grammaticam 378
† *e* Foll 122–184 *Sakuna*, de omnibus ex avium aliorumque animalium clamore et motu percipiendis tractatus, e tribus operibus Sanscriticis in sermonem Guzzeraticum versus Disticha Sanscritica vernaculis praemissa sunt *α* Foll 122–136a Excerpta e *Jayacharya*, a *Narapati* composita *β* Foll 136a–162b Novem capita e *Sakunasároddhara*, a *Manikyasuri* scripta. In folio 143b Sakunarṇava liber laudatur *γ* Foll. 162b–184 *Balavabodha* libellus, capita undecim continens, quo omina e canum gestibus percipienda secundum *Vasantarajae* librum tractantur Incipit

जिनेंद्रगुरु नत्वा सर्वशास्त्रविशारद ।
सुपानदसूरींद्रसेचामामसुधीवत ॥१॥

गुहं सुमतिप्रज्ञायै ज्ञानरत्न - - - ।
दसंदशाने श्वांनस्य शकुने सर्वसंमात् ॥२॥
बालावबोधं सुगमं लिख्यते स्वधिया मया ।
यत्किंचिद्दूषणं तस्मिंस्तच्छोध्यं सुविचक्षणाः ॥३॥ *Guzz.*

169.

Várábapurána. 105.

170.

Vaiyákaranasiddhántamanjúshá, auctore Nágesa. 403

171.

a Nalodaya, auctore Kálidása. 220
b Grammatica Prácritica, auctore Hemachandra 410

172, 173.

Parásarasmritivyákhyá, auctore Mádhava. 636, 637.

174, 175.

Madanapárijáta, auctore Vişvesvara. 651, 652.

176, 177.

Vrataprakáşa, auctore Vişvanátha 663, 664.

178.

a Rasarájalakshmí, auctore Rámeşvara. 761.
b. Keşavajátakapaddhatyudáharana, auctore Vişvanátha. 794.

179.

a Şankaráchárvae Anandalahari, cum Gaurikántae commentario. 169.
b Vishnusahasranáman, cum Şankarae commentario 30
c Vrittaratnákara, auctore Kedárabhatta 462.
d Commentarius ad Vrittaratnákaram, auctore Janardanavibudha. 465
e Siddhántachandriká, auctore Rámachandrásrama. 385

180.

a Sálnyaváda, auctore Mahádeva 609
b Kárikaváda, auctore Rudra. 618
c. Navínamatavichára, auctore Harirama. 612
d. Naiváḍaṭippaní, auctore Raghudeva. 617
e. Navínamatavichára, auctore Harirama. 611
f. Commentarius ad Kesavae Tarkabháshá librum. 607.
g. Commentarii ad Anumánachintámanim et Anumánachintámanidídhitim. 621.

181.

a. Kátyáyanímáhátmya, Skandapuránae pars. 119
b Rámachandracharitrasára, auctore Agnivesa. 113
c. Kálajnána, auctore Sambhúnátha. 753.
d. Vaidyajívana, auctore Lolimbarája 754
e. Dhanvantarinighantu. 451.
f Yogasata, libellus medicus. 752
g Nyáyasiddhántamanjarí, auctore Bhaṭṭáchárjachúdámani 581.
† *h.* Foll. 184–214. *Niryuktibháshya*, commentarius Guzzeraticus a *Bhaiyajívana* ad praecepta quaedam Jainica scriptus. Anno 1574 (Náradapuránamadhye) exar. *Jain.*
† *i* Foll. 216–254. *Páraskarae Grihyasutra* Anno 1612 exar. *Vaid*

182.

a. Rugvinischaya, auctore Mádhava. 747
† *b* Foll. 125–162. *Maitráyanagrihyapaddhati*, auctore *Prathamapurusha*. Hoc libello sedecim sacramenta (samskára) tractantur. In fine haec: इति मैत्रायणीशाखायां षोडशकर्मः प्रथमपुरुषाख्ये पद्धति ॥ *Vaid.*
c. Raghuvanşa, auctore Kálidása. 177.

183.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishnamisra, cum Rámadásae et Ganeşae commentariis. 286.

184.

Muhúrtachintámani, auctore Ráma. 788

185, 186.

Commentarius ad Kálidásae Raghuvansam, auctore Mallinátha. 180, 181.

187, 188.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I foll. 239 Vol II foll. 181. Anno 1742 exar.
† *Prithiráj arásaka*, carmen a *Chanda* compositum *Hind*

189.

Anangaranga, auctore Kalyanamalla 518

190

a Damayantîkatha, auctore Trivikramabhaṭṭa 208
b Chintamani Saranika, auctore Dasabala 776
c Madhavanalakhyana 339

191.

a Sarasvati prakriya, auctore Anubhutisvarupa. 384.
b Pavanavijaya 167
c Lekhakamuktamani, auctore Haridasa 799

192

a Suddhidipika, auctore Srinivasa 792
b Rámavilasakavya auctore Harinatha 241
c Ṣrutabodha, auctore Kalidasa 470
d Gitagangadhara auctore Kalyana 233
e Jyotisharatnamála, auctore Sripati 782

193.

Lit Devan Charta Ind Foll 62

† Hoc libro, dialecto Hinduica scripto incantationes et artes magicae traduntur *Hind*

194.

Lit Devan Charta Ind Foll 156 Anno 1763 (Kachhadese Bhujanagaramadhye) exar

† Insunt *Harasamakirtana, Chaturi*, et alia carmina, a *Narasinha Mehto*, celebri seculi quinti decimi poeta Gurjarensi, composita. *Guz*

195

Lit Devan Charta Ind Foll 100

† *Rasikapriya*, liber rhetoricus, auctore *Keṣavadasa* *Hind*

196

Lit Devan Charta Ind Foll 46

† *Uriaṣiu imamala* glossarium Incipit अथ श्रियो-मधिकृत उरशीनाममाला लिख्यते ॥ Cf Cod Walker 152 *Hind*

197

Lit Devan Charta Ind Foll 192

† *a* Foll 1–27 *Manamanjarí*, glossarium synonymicum, auctore *Nandadasa* *Hind*

† *b* Foll 28–192 *Kavipriya*, liber rhetoricus, auctore *Keṣavadasa* *Hind*

198.

Anumánadidhiti auctore Raghunátha 587

199

Madhyasiddhántakaumudi auctore Varadaraja 368

200.

a Grammatica Pracritica, auctore Hemachandra 411
b Tarkasamgraha, auctore Annambhaṭṭa 605
c Kumarasambhava auctore Kalidasa 186
d Khandapraṣasti, cum Jnananandae commentario 232
e Dravyasuddhidipika, auctore Purushottama 649
f Dutángada comoediae argumentum 278
g Namalinganusasana, auctore Amara 420

201.

a Dharmitavachhedakatapratyasattivichara auctore Harirama 610
b Balabharata, auctore Amarachandra. 37
c Kumarasambhava, auctore Kalidasa 188
d Bhashaparichheda, auctore Visvanátha 577
e Abhijnanasakuntala, auctore Kalidasa 252
f Sarasvatisutra 381
g Satasloki chandrakalá, auctore Vopadeva 756
h Átmatvajativichara tractatus philosophicus auctore Mahadeva 608
i Laukikavishayavichara 614

202

Jaiminiya Aṣvamedhikaparvan 31

203.

† *Brihaddevata*, quo opere numina in singulis Rigvedae hymnis invocata recensentur *Vaid*

204.

Ṣivapurána 113

205.

† *a* Foll 1–9 *Karpuraprakarana*, libellus Jainicus, a *Hari*, Vajrasenae discipulo, compositus Desinit in disticho श्रीवज्रसेनस्य गुरोस्त्रिषष्टिसारप्रबन्धस्फुटसद्गुणस्य । शिष्येण चक्रे हरिणेयमिष्टा सूक्तावली नेमिचरित्रकर्त्ता ॥ *Jain*

b Sringarasata, auctore Bhartrihari, cum interpretatione Guzzeratica. 247

c Rajanitisastra, auctore Chanakya. 238

d Pingalachhandogranthatika, auctore Chitrasena. 461

e Tarkabhâshaprakasika, auctore Chinnabhatta 606

f Vrittaratnakara, auctore Kedarabhatta 463

g Abhidhanachintamani, auctore Hemachandra 423

h Vagbhatâlankara, auctore Vagbhata. 509

206.

a Maghamahatmya, Padmapuranae pars 58

b Suryastotra, Sambae tributum 248

† *c* Foll. 81–94. *Bhugolapurâna*, tractatus geographicus, Guzzeratice scriptus In fine haec subscripta sunt इति ब्रह्मालाभोगलपुराणे मारकंडे विरचित समाप्त ॥ *Guzz*

† *d* Foll 96–101 *Gachhacharaprakirnakasutra* *Jain*

† *e* Foll 103–108 Narratio quaedam Jainica. *Jain*

f Bharatakadvatrinsika 329

g Yogaratnamala, auctore Nagarjuna. 764

207.

a Brihajjataka, auctore Varahamihira 779

b Anarghyaraghava, auctore Murari 263

c Rasikaramana, auctore Raghunatha 318

208.

a Damayantikathâ, auctore Trivikramabhatta 209

b Chandrarki, auctore Dinakara. 775

c Jnanapakasamuchchaya, auctore Purushottamadeva. 353

† *d* Foll 92–103 *Vansavali*, tractatus geographico-historicus, Guzzeratice scriptus *Guzz*

e Harililavivcka, auctore Hemâdri. 92

209.

a Foll 1–10 Vilhanakâvya, auctore Vilhana 245

† *b* Foll 12–103 *Madanamohana*, narratio poetica, auctore *Sivaldasa* *Guzz*

† *c* Foll. 105–147 *Padmavatyâkhyana*, narratio de Padmâvati regina, Guzzeratice versa. *Guzz*

210.

a Naishadhiyacharita, auctore Harsha. 203.

b Muhurtamartanda, auctore Nârayana. 78,

c Commentarius ad Raghuvansa carmen, auctore Mallinatha 183

211.

Mantrarahasyaprakasika, auctore Nilakantha 734

212.

Lit Devan Charta Ind Foll 187

† *Sinhasanadvatrinsat*, narrationes poeticae auctore *Samaladasa* *Guzz*

213

a Dutangada, auctore Subhata 276

b Svaratattvodaya, auctore Jivanatha 793

† *c* Foll 16–204 *Sinhasanadvatrinsat*, auctore *Samaladasa* *Guzz*

214.

Jyotisharatnamala, auctore Sripati 783

215, 216

Bhagavatapurana, cum Sridharae commentario 811 812

217.

Prakriyâkaumudi, auctore Ramachandra. 824

218—220.

Mahabhârata et Harivansa, cum Nilakanthae commentario 16–18

221

† Liber Persicus de arte obstetrica *Pers*

222.

a Badarayanasutra cum commentario 53

b Kâvyapradipa auctore Govinda. 502

IV. HODGSON.

1.

Lit Nepal Folia palmarum 99

† *a* Foll 1–68. *Kárandavyúha-maháyánasútra* *Buddh*

† *b* Foll 69–99 *Goṣrngaparvatasvayambhúchaityabhaṭṭárakoddesa*, libellus in octo capita (parichheda) divisus, auctore *Jayachandra* *Buddh*

2.

Lit Nepal Charta Ind Foll 61

† *Kallavíratantra*, vel *Chaṇḍamaharoshanatantra*, in viginti quinque patala divisum *Buddh*

3.

Lit Nepal Charta Ind Foll 74

† *Sukhávatívyúha-maháyánasútra* *Buddh.*

4, 5.

Lit Nepal Charta Ind. Vol I foll 141 Vol II. foll 145

† *Prajnápáramitá*, capp 1–32 *Buddh*

6.

Lit Nepal Charta Ind Foll 195.

† *a* Foll 1–173 *Dháraní*, invocationes et formulae mysticae *Buddh*

† *b* Foll 174–195 *Kapiṣávadána*, capita decem *Buddh*

7.

Lit Nepal Charta Ind Foll 190

† *Lalitavistara*, Ṣákyamunis Buddhae vita *Buddh*

V FRASER

1.

Matsyapuráṇa 813, 814.

2.

Bhágavatapuráṇa. 809, 810

3.

Saptapadárthí 839

4.

Mánavadharmasástra 841

5.

Mitákshará, auctore Vijnánesvara 842–844

6.

Vásishtharámáyana 840

7.

Bhagavadgítá 802

8.

Rámáyana 804–806.

9.

Krishnakrídita, auctore Kesavárka 820

10.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishnamisra 822

11.

Tithinirnayasamgraha, auctore Ramachandra, cum Nrisinhae commentario. 845

12.

Jálandharopákhyána 807

13.

Ratnakosha. 834.

14.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 830

15.

Dvarakámáhátmya. 815.

16.

a Námamálá.
b. Anekarthatilaka. } 833

17.

Prabhásakshetratírthayátránukrama 817.

18.

Prakriyákaumudí, auctore Rámachandra. 825

19.

Rugvinischaya, auctore Mádhava 851

20.

Ashṭángahridayasamhitá, auctore Vágbhaṭa 848

21.

Chikitsakalikáṭíká, auctore Chandraṭa 852

22.

Vrinda 849, 850.

23.

Kasika vritti, auctore Vámana. 823

24.

Namalingánusásana, auctore Amarasinha. 829

25.

Sabdaratnákara, auctore Mahípa 832

26.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 831

27.

Kátantravritti, auctore Durgasinha 826

28.

Kárttikamahiman 846.

29.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 19

† Fragmentum *Rágamálae* Hinduice scriptae *Hind*

30.

Ánobhadra hymnus 847

31.

Lit. Devan Charta Ind Foll 16

† *Kokaṣástrae* fragmentum, quo *madanasthanani* describuntur *Hind.*

32.

Svapnádhyáya. 808.

33.

Alphabetum Devanágaricum. 828

34.

Lit Devan Charta Ind Foll 21 Anno 1738 exar

† *Siddhántasára*, libellus Jainicus, Guzzeratice scriptus *Guzz*

35.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 11.

† *Vaidyamanotsava*, libellus medicus, auctore *Nayanasukha*, Kesavadásae filio In fine auctor hisce libris usus esse traditur: Ṣárngadhara, Kálajnána, Hitopadesa, Rúpamanjarí, Vindusamgraha, Nágarájapaddhati, Manoramá, Kálikágrantha, Líláyati, Yogasata, Charakagrantha. *Hind*

36.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 23 Anno 1733 exar

† *Saptaṣatí* carmen, auctore *Vihárídása* *Hind*

37.

Bháshámanjarí. 827.

38.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Anno 1736 a Rajadhara (Stambhatírthabindare) exar

† *Jivavichára*, libellus Jainicus *Jain*

39.

Fragmenta. 853

40.

Dvárakámáhátmya 816

41.

Bhagavadgítá. 801

VI CODICES BODLEIANI SANSCRITICI

1

Lit Devan Charta Ind Foll. 375

† *Vedarthaprakaṣa*, Sayanae ad primam Rigvedae ogdoadem commentarius *Vaid*

2

Lit Devan Charta Ind Foll 348

† *Mantrabhashya*, commentarius ad Vajasaneyisamhitam, auctore *Uaṭa* *Vaid*

3

Lit. Devan Charta Ind Foll. 158 Anno 1668 a filio Sutarasuraji cujusdam (Vriddhanagaravastavya), Sutaraṣankarae filio exar

† *Sankhayanae Srautasutra*, adhy 1–16 *Vaid*

4.

Lit Devan Charta Ind Foll 86 Anno 1669 ab eadem muliere exar

† *Ṣankhayanabrahmana* ad Rigvedam pertinens, adhy 16–30 *Vaid*

5, 6.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 134 Vol. II foll 153 Anno 1731 a Sukharama Vijayaramae filio, Benaris exar

† *Ṣánkhayanabrahmana* (Kaushitakimatánusari), adhy 1–30 *Vaid*

7.

Lit. Devan Charta Ind Foll 103

† *Sayaṇae* ad *Taṇdyabrahmanam* commentarius Adhy 6–20 *Vaid*

8

Lit Devan Charta Ind Foll 62 Anno 1637 exar

† *Aṣvalayanagrihyakárika*, Aṣvaláyanae de ceremoniis domesticis aphorismi metrice redditi Incipit

आश्वलायनमाचार्यं नत्वा तद्गृहकर्मणा ।
प्रयोग यस्मि सद्येपादृष्टिकाराद्भिभाषित ॥१॥

Jayantam auctor passim laudat. *Vaid*

9

Lit Devan Charta Ind Foll 31 Anno 1806 a Vishnubhaṭṭa (Karbelopanáman) exar

† *a* Foll 1–30ª *Rigvedapratiṣakhya*, *Saunakae* auctori tributum *Vaid*

† *b* Foll 30ᵇ–31ª De accentu caput, disticha 21 continens, a *Jayantasvamin* scriptum Incipit

उदात्तानिहत स्वार: स्वरितात्प्रचयो भवेत् ।
उदात्तात्स्वरितो पूर्वा नान्यमापद्यते स्वर ॥१॥ *Vaid*

10.

Lit Devan Charta Ind Foll 230 Anno 1794 a Vishnubhaṭṭa exar

† *Pratisakhyabhashya*, commentarius ad *Rigveda pratisakhya* tractatum auctore *Uaṭa* Vajraṭae filio (Anandapuravastavya) In prooemio haec leguntur

यथाया न्यासपूर्वं वत्माना कुलमृद्धिमत ।
यस्मिन्द्विजवरा जाता बह्वृचा पारगोत्तमा ॥
Vedamitra इति स्यातस्तस्मिञ्जातो महामति ।
स चैव पार्षदग्रेष्ठ सुतस्तस्य महात्मन ॥
नाम्ना तु Vishnumitrah, sa Kumara इति शस्यत ।
तेनेय योजिता वृत्ति संक्षिप्ता पार्षदे स्फुटा ॥ *Vaid*

11.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 38

† Hoc codice quatuor hymni Vedici continentur hi Vishnusukta, Vamanasukta Manyusukta Quartus cujus nomen non traditur, ab his verbis incipit गह रुद्रेभिर्वसुभिश्चरामि । *Vaid*

12.

Lit Devan Charta Ind Foll 103

† *Ramacharitamanasa* carmen, auctore *Tulasidasa* Hoc codice fragmentum Bálakandae (usque ad p 34 ed Calc) continetur *Hind*

13.

Lit. Gurumukhi Charta Ind Foll 184

† *Adigrantha*, Sikhorum liber sacer

14.

Imagines regum Indicorum 854

VII OUSELEY

65

Ragavibodha, auctore Soma 475

129.

† *Sundarasringara*, auctore *Sundara* *Hind*

136.

Lit Devan Charta Ind Foll 56

† Imagines viginti quatuor pontificum Jainicorum, et preces iisdem adhibitae *Jain*

151.

Nyáyasiddhantamuktavali, auctore Visvanatha 39

714.

Devikavacha 174

VIII MARSH

328.

a Panchatantra 335
b Sinhasanadvatrinsatputrikavartta 376
c Vaidyavallabha, auctore Sarngadhara 755

II.

AUCTORUM NOMINA.

Numeris Arabicis post titulos positis in tribus indicibus sequentibus hujus catalogi paginae indicantur Literis *a* *b* ad ejusdem paginae columnam aut priorem aut alteram refertur Quae literae ubi omissae sunt idem liber auctorve in utraque columna occurrit

•

III.

LIBRORUM NOMINA.

IV.

INDEX GENERALIS.

[1] Hic liber in codice E I H 560 adservatur.

[1] Praeterea commentarium ad Kávyaprakásam, Rámakautuka carmen, Śántiratna composuit

[1] Commentarius ad hunc librum ab Ksa ditya compositus, in cod E I H 1700 exstat

[1] Cf Kuvalayánandasadalamkárachandriká commentarius, a Vaidyanátha, Rámabhaṭṭae filio scriptus

---

[1] Cf Chakradattanámaka grantha, auctore Rámachandra (Kubakulasambhava) E I H 57.

[1] In utroque vocabulo Tvantá legendum puto.

[1] वासिष्ठैः सुकृतोद्भवोऽध्वरशतैरस्त्यग्निकुंडोद्भवो भूपालः Paramára इत्यधिपतिः सप्ताब्धिकांचेर्भुवः। अद्याप्यद्भुतहर्षगद्गदगिरो गायंति यस्योद्भटं विश्वामित्रतपोर्जितस्य भुजयोर्विस्फूर्जितं गूर्जराः ॥ Sarasvatíkanthábharana V.

[1] Vocabula in B litera desiderata in V serie quaerenda sunt, itidemque vice versa

[1] Bhavadeva quidam, Balavalabhíbhujanga cognomine gaudens, Práyaschittaprakaranam composuit E I H 561

P 139^b l 6 infra *lege* इरेलीलायराहस्य.—P 140^b l. 22 *lege* Sabhásinha Hridayasáhis filius Chhatrasálae nepos —P 142^a l 13 *lege* chikuranikarah —P 142^b l 24 *lege* duae —P 142^b n 1 *lege* Khandaprasasti — P 144^a l 17 *lege* Foll 97 —P 145^a l 3 *lege* prasádanam —P 148^a l 10 *lege* Mándhátri —P 149^a ll 12 13 *lege* Tapodháman Chhatras nha —P 151^a l 25 *lege* prasast —P 154^b l. 17 *lege* Vikramádityae — P 156^a l 30 Pro जपाम videtur कपानं legendum esse quod ab Hemachandra et Rayamukuta ad शिपिका vocabulum interpretandum traditur —P 162^a l 33 Sero animadverti माच् vocem *anteriorem* significare grammaticum eumque Ramachandram esse nepotem vero Vitthalam indicari —P 164^a l 9 *lege* ab Hemádri —P 171^a l 6 infra *lege* d vid tur —P 172^b l 29 *lege* Lat 9 —P 174^a l 37 *lege* duae —P 179^a l 8 infra *lege* qui —P 179^a ll 16 17 infra *lege* primum secundum tertium quartum —P 180^a l 14 *lege* सोज्झिय पलास —P 182^a l 26 दृष्टशिष्टप्रयोगो nunc mihi legendum videtur.—P 182^a l 35 *lege* गीतिसुग्मे दयो°.—P 189 n 1 lege *chham* et *achchha* —P 195^a l 13 infra *lege* duabus —P 200^a l 12 *lege* चाभिनय गीत —P 203^a l 10 *lege* filii —P 210^a l 9 *lege* येना° —P 217^b l 21 *lege* Váhlikadesyáh —P 217^b l 7 infra *lege* Suvasantakas —P 219^a l 7 *lege* compositi —P 221^b l 5 *lege* Rámánuja —P 226^b l 15 *lege* universi —P 226^b l 32 *lege* Samkshepasariraka —P 227^b l 34 *lege* चधमुक्तो.—P 233^a l 25 *lege* Yogavá sishthasaras —P 242^b l 12 infra *lege* Mahápásupatah —P 248^b l 15 infra *lege* iusta —P 249^b l 12 infra Tulabhavánípura recte se habet —P 258^a l 27 *lege* °पाप्मान्.—P 259^a l 17 *lege* °विनृभिवल°.—P 259^a l 30 *lege* °चरणाश्रयाद —P 260^b l 6 *lege* ex —P 263^a l 4 infra *lege* Visvesvarae —P 265^b l 25 *lege* °चर्वणादपि —P 266^b l 7 infra *lege* सम —P 268^a l 6 *lege* पृच्छे° —P 276^a l. 12 *lege* Tithi° —P 276^b l. 5 *lege* game —P 277^a l 22 *lege* pronepote —P 278^b n 1 *lege* Dikshitananta —P 292^a l 13 infra *lege* Purá nasára —P 292^b l 27 *lege* auctor —P 305^a l 14 infra *lege* Sarírasthana —P 310^a l 28 *lege* गाल्यो.— P 310^b l. 23 तदा शेषश्च legendum est —P 311^a l 1 *lege* धन्वन्तरि° —P 311^a l 13 *lege* च pro च —P $32_{?}^b$ l. 4 *lege* Áryabhattae —P 326^a l 10 *lege* chhedyakadhikara —P 329^a l 3 *lege* Foll 143 —P 331^b l. 10 *lege* major pars —P 341^a l 11 infra *lege* Trailokyasára —P 341^a ll 3 5 infra *lege* pronepote et l 5 Puru shottamae —P 347^b l 19 *lege* नर्पात्पाहि —P 348^a l 12 *lege* Skandapuránae —P 355^a l 21 *lege* पद्मोद्दन —P 356^a l. 33 *lege* Vrihachchhátatapa —P 356^a l 35 *lege* Skandap rána —P 357^b l 6 *lege* nasya° — P 358^a l. 2 *lege* pronepote —P 365^a l 5 *lege* pronepote —P 407^b l 1 *lege* 372^a —P 407^b l 8 *lege* 387^b — P 412^a l 4 infra *adde* Narayana (Bhatta°) auctor Venísamhára comoediae 145^b —P 413^a l 15 infra *lege* Ekáksharakosha —P 420^a l. 0 *lege* metris —P 422^b l 2 *adde* 404^b —P 426^a l 21 infra *lege* Nava kandikábhashya —P 430^b l 7 infra *adde* 406^b —P 435^c l. 26 infra *adde* 383^a —P 437^b l 4 *adde* 376^b 378^b —P 437^b l 10 infra adde *Anantakrishna scriba anno* 1659 *vixit* 383^b —P 438^c l 4 deleatur — P 451^a l 3 adde *Audágopála scriba anno* 1632 *vixit* 382^b